TEOPHRAS

1541

93/396
N XIV. The
6268/D
Doubl. 14/1789.

— Theophrastus. Opera omnia (graece); summo studio partim hinc inde conquisita, atque in unum veluti corpus nunc primum redacta, partim a multis quibus etiam hactenus scatebant mendis, doctorum virorum industria ac meliorum exemplarium ope repurgata. Accessit quoque Joachimi Camerarii praefatio, in qua cum de praestita in hisce omnibus opera, tum de Simonis Grynaei pietate ac eruditione clarissimi viri obitu, una cum Epicedio in eundem. Item autoris vita ex Diogene Laertio. Basel, Johannes Oporinus, 1541. Mit hübscher Holzschnittleiste (tanzende Bauern) und einigen Initialen. 8 Bll., 291 SS. Folio. Hpgmtbd. [ℳ 80.—]

Schweiger I, p. 319: „Erste besondere Ausgabe der sämtlichen Werke". Hoffmann III, p. 523. Dibdin. Introduction II, p. 496 „rather uncommon". Choulant, Handbuch p. 60. Erste selbständige Ausgabe der Opera omnia. Herausgegeben von Joachim Camerarius und Albert, Markgraf von Brandenburg gewidmet. Die ausführliche Vorrede bildet im wesentlichen einen Nachruf auf den am 1. August 1541 an der Pest gestorbenen Simon Grynaeus. — Sehr gut erhaltenes, unbeschnittenes Exemplar. Name aus dem Titelblatt ausgeschnitten am unteren weissen Rande.

AA 4718

B 52

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΜΕΝ ΠΡΩ-
ΤΟΝ, ΕἾΤΑ ΔῈ ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΜΑΘΗΤΟΥ͂
καὶ διαδόχου, τὰ μέχρι νῦν σωζόμενα, ἅπαντα.

THEOPHRASTI

PRIMVM QVIDEM PLATONIS, MOX ARISTO
telis quoque diſcipuli, & in Philoſophiæ profeſſione ſucceſſoris,
omnium uero Philoſophorum, M. Tullij quoq; teſtimonio, ele-
gantiſſimi atq; eruditiſſimi, Opera, quæ quidem à tot ſæculis
adhuc reſtant, omnia: ſummo ſtudio
Partim hinc inde conquiſita, atq; in unum ueluti corpus nunc pri-
mùm redacta: partim à multis quibus etiam hactenus ſcatebant meñ
dis, doctorum uirorum induſtria ac meliorum exem-
plarium ope repurgata.

Acceßit quoq; IOACHIMI CAMERARII *Præfatio, in qua cum de præ-
ſtita in hiſce omnibus opera, tum de* SIMONIS GRYNAEI
*pietate ac eruditione Clarißimi uiri obitu, unà cum
Epicedio in eundem.*

ITEM.

*Autoris uita ex Diogene Laertio, ac librorum qui in hoc Opere
continentur Catalogus.*

Cum Cæſareæ Maieſt. & Chriſtianiſs. Galliarum Regis
gratia ac priuilegio ad ſeptennium.

BASILEAE.

IOACHIMVS CAMERARIVS PABERGENSIS ALBERTO MARCHIONI, &c. DVci *Pruſsiæ, Illuſtriſs. & laudatiſsimo Principi,* S. D.

ETSI mihi dubium non erat, quin tibi, Illuſtriſs. Princeps, grata acceptaq; futura eſſet uoluntas in hoc munere tibi mittendo noſtra, ſciebamq; minimè omnium te hoc ſtudiū noſtrum repudiaturū eſſe, ſæpe tamē ſubijt ut optarem occaſionem hanc oblatam mihi non fuiſſe, utq; prorſus ſilerent potius Muſæ noſtræ, quàm tali uoce te alloquerentur. Cur te autem potiſſimum? aut quæ huius conſilij noſtri ratio? Solus tu mihi uiſus es non repulſurus hanc communis ſtudiorum damni querelam. Tu & quaſi præeuntem dolorem noſtrū in primis tuo ſecuturus. Iam nōnihil recreari me ſentio: aliquantulum iam redit ad ſe animus, triſtiſſimo caſu exterminatus, cum te, Illuſtriſs. Princeps, hac uitæ excellentia, hoc fortunæ ſplendore, hac maximarum rerū laude clarum, hoc reperio ſenſu etiam humanitatis præditum, literarum & eruditionis reſpectu maximopere ut tangaris: ut optimarum artium & diſciplinarum incrementis gaudeas, detrimentis contriſteris: ut harum omnes cupidos & ſtudioſos incredibili fauore proſequaris. Recordor enim, quas cū ad alios, tum me, nuper huius uoluntatis certiſs. interpretes literas miſeris. Quid enim non promptiſſimè facturum te ſignificabas, ut doctrina ſingulari inſtructos quàmplurimos ad te poſſes adducere? atq; oſtendebas in eo nunc uerſari conſilia conatusq; tuos, ut Muſis, hoc eſt doctrinæ & ſtudijs bonarum artium & pietatis quaſi templa quædam dedicares atq; conſecrares. Te igitur eū inuenit doctrina literarū, ad quem confidenter quocunq; tempore accedere auſit. Nullus ianitor hanc repellit à congreſſu tuo, nulla occupatio excludit. O uerè magnū, & immortali gloria dignum Principē, qui principatus decus & ſpeciem non in potentiæ ſeueritate, neq; alijs in rebus quæ uulgò magni fiūt, ſed in uirtute & humanitate cōſtitutam eſſe cenſeat. Omnis faſtus, omnis ſuperbiæ elatio, omnis ferocia à te longiſs. abeſt. adeſt autem manſuetudo, temperantia, moderatio. Sic principem te eſſe ſtatuis, ut exiſtimes eam quam à maioribus accepiſti generis nobilitatem incōparabilem, uirtute tua conſeruandam atq; augendam, & hanc unicam ac ſolam nobilitatem: & miſerū eſſe, aliorū incumbere famæ, ut ait Poeta. Quæ autem uirtus nomen uirtutis tueri poſſit, ut laudabilis & honeſta perhibeatur, à qua humanitas & lenitas aberit? Itaq; tota uia aberrant, ſi qui excellentiam & illa faſtigia nobilitatis in faſtidijs aliorū, & ſui ueluti exaggeratione ſtatus collocant: Cyclopeam quandam altitudinem uſurpantes, quos neq; tueri contrà neq; affari queas, ut ueterum quidam Poetarum dixit. Ad hos ſi quis adeat, abitum quàm aditum malit, ut ait Plautus. Si paululum modò moleſtus ſit, quamuis diuina & humana præfatus fuerit, illa tamen audiat, uel horum ſimilia, quæ in Odyſſea efflàt Polyphemus, νήπιος εἰς ὦ ξεῖνε.

Licet igitur Illuſtriſs. Princeps, licet queri quoq; apud te, licet tecum communicare omnia, ijs qui colūt ea ſtudia quę tu incredibili cupiditate et amore maximo complecteris. Me miſerum uerò, quale hoc malum obiectū eſt? Maius profectò atq; grauius, quàm quod luctū ferre poſſe uideatur, quodq; planè ſtuporem mihi quendam incuſſit. Nunciata enim mors fuit his die-

α 2 bus

Di Matteo di [illegible] Bartolomeo et Domenico suo [illegible] di [illegible] Domenico di [illegible] Bartolomeo di M.o Matteo [illegible] da [illegible]

bus SIMONIS GRYNEI. Heu mihi, quam calamitatem, quàm paucis uerbis comprehendi. Quid nunc agam? ut amens opinor, Deum & homines incuſem? dolorem ipſum uerbis irritem? malum agitando exaſperem? An illum ut mortuũ deplorem? An uirtutes ſummi uiri ut commemorem? ut doceam quid detrimenti, quantumq; damnum acceperint hoc amiſſo literarum ſtudia? Hoc agam. Nam alia uel non decent perſuaſionem de ueritate noſtram, uel cognitione qualicunq; præceptorum ſapientiæ indigna ſunt. Deplorare autem mortuum, quem tantopere dilexerim, quî poſſum? Illum optimum, & pietate erga Deum ac homines eximia, uitæ admirabili honeſtate, moribus ſanctiſſimis? ereptum horum temporum miſeriȩ, in his imminentium malorum præſagijs, hac etiam morborum innocentiſs. uiri moleſtia & cruciatu. Verè illi mors medicam manum admouit, & pæonijs herbis auocauit in uitam certam & ſtabilem, ex hac uita fragili & caduca. De qua ſi unquã, nũc iure quæri poſſit, Vtrum hoc quod uiuere uocamus, re ipſa mori ſit, et quod mori, uiuere. Pręclarè tecum eſt actum GRYNEE. Reliquiſti lucẽ obſcuram, et malignam. Exceſſiſti è uita illa, in quã omnes diuini terrores, omnis ira cœleſtis, omnis ſors mala ac terribilis quaſi efflue-rent. Verè enim, ſecundum Euripidem,

οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν, ὡς εἰπεῖν ἔπος,
οὐδὲ πάθος οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,

quæ non hanc noſtram in uitam exundare uideatur. Terras deſeruiſti, qua uel re uel ſpe concupiſcendas? Vtrum ob diuini Numinis uenerationem ac cultũ? At illud quis metuit, aut colit? Ob ueritatis cognitionem? Omnia errorib. & mendacijs implicantur. Propter eruditionem & pulcherrima ſtudia humanitatis? Barbaria his infeſta imminet. Quietis uero & ocij gratia? Diſſidijs, contentionibus atq; rixis omnia referta ſunt, & bellorum uel tumultibus uel metu perſtrepunt. Bene ſitus es GRYNEE, humo mandato corpore, in ſinu Abraami conditus, fide erga Deum pura & inuiolata. Optimo iure acclamare tibi poſſumus illa omnia: Bene · placidè · molliter · fœliciter. Nihil eſt quod tua cauſſa doleamus, uel cur non potius magnopere lætemur. Reſtat igitur noſter dolor, noſtraq; miſeria. Noſtrã uicẽ ut defleamus, hoc reſtat. ut lugeamus opẽ atq; ſpem ablatã doctrinȩ & ſapiẽtiæ. Me quidem tanta triſticia hac morte nunciata inuaſit, tantus corripuit mœror, ut doloris magnitudo ſenſum ipſum doloris aliquantiſper quaſi retunderet. poſtea uerò confertim ille erumpens, perdita commoda cum lacrimabili deſiderio ſubiecit. Heu mihi, quàm mirificè nos amantem amicum amiſimus? quàm ſincero & candido animo erga nos, quàm piè affectũ? Quanti nos ille facere iudicio ſuo, quo honore uerborũ, quibus ornamentis grauiſſimi teſtimonij afficere conſueuerat? Caremus nunc non modò amico cariſſimo, et ſocio ſtudiorum iucundiſſimo, quo ipſo quid flebilius dici poſſit? ſed etiam prædicatore & commendatore ingenij, induſtriæ, ſtudij noſtri, etiam profectò eruditionis & doctrinæ. Quales ille literas nobis de pietate, de ratione ſtudiorum noſtrorum, de honeſtatis omni cultu mittere ſolebat? Hoc quidem ſciebat, conſtantiam et fidem mihi nõ deeſſe. Sed tribuebat intelligentiam quoq;, & conſilium, etiam ſapientiam et doctrinam: quæ ut nõ agnoſcebam, ita in me tanti uiri ſententia et affirmatione conferri, admodum, ut uerũ fatear, lætabar. Atq; hæc cogitanti, tui uenit mihi in mentem, mi ſuauiſſime PHILIPPE, quem cũ GRYNEVS noſter eximiũ in modum obſeruauerit, cui cum omnia ſummæ amicitiæ officia perſoluerit,

à quo etiam præ reliquis cum ornatus ac poſteritati commendatus ille fuerit, quibus uulnerib. ſauciabitur animus tuus, quam plagam accipiet nuncio mortis tam inopinatæ? Sed conſolemur ſanè ipſi nos, & priuatum dolorem compeſcamus. feramus æquo animo noſtrum malum, & ad alia, ut ille ſapiens Ithacus de periculis exitij ſui dicit, apponamus & iſtud. hoc amico tanto in hac amicitiæ non admodum ferace ætate ſpoliatos nos eſſe, non facile quidem, ſed patiamur tamen. Quid publicam calamitatem & communia damna pietatis omniſq; uirtutis & ſapientiæ, ullo 'ne pacto tolerare poterimus? Sit fortitudo tanta quantam maximam capere humana natura poteſt, ipſa tamen non ferri ſe res ſinet. Superioribus annis nunciata morte Eraſmi Roterodami, omnes eruditionis amantes mirabiliter perturbatos fuiſſe meminimus. ſed ſenem obijſſe diem ſuum, poſt nauatam operam, curſu quaſi confecto, cum lege naturæ excedere è uita iuſſus fuiſſet, id & leuabat deſiderium & dolorem ſedabat. Idem accidit poſtea, cum allatum fuiſſet de Budæi morte. Idem cum Viuem deſijſſe uiuere audiſſemus. In Eobano grauiores querelæ fuere. Qui conuerſo ſtudio ſuo, & illa diuinæ naturæ ui atq; copia ad res grandiores & dignas facultate ingenij cœleſtis, ad Hectoris buſtum, ut quondam Iliada Homerus, finiuit uniuerſam poëſin ſuam. Cuius tanquam Muſarum uocem obticuiſſe, quis non prorſus ἄμουσος non tulit flebiliter? Senſimus & in Vincentio Obſopœo datum damnum ſtudiis. Senſimus & in alijs, partim progreſſis ad laudem eruditionis, partim ad hanc ſtrenuè tendentibus. quæ mala profectò & oſtentis, ſi mens non læua fuiſſet, ut ait Poeta, prædici, animaduertere potuimus. Sed nunc quaſi colophon impoſita his eſt GRYNEI mors. Quæ ita afflixit cauſſam ſtudiorũ, ut ſi non deſerenda etiam penitus adhuc illa uideatur, futurũ tamen ſit multo ut agatur poſthac & timidius et remiſſius, uel etiã oſcitantius. Quid enim non iam oppugnare hanc cernimus? Nullo in cultu illa ſunt, nullo honore, deſtituta præmijs, expertia laudis, omnibus commodis priuata. Adhuc tamen fouentur & teguntur à paucis. Hos pręcipites actos mors aufert, et adiuuat uiuentium iniurias ſua inuicta ui. Quid autem omnium non fuit in GRYNEO, quæ requiri ad ſtudiorum conſeruationem & durabilitatem poſſe uideantur? ut ſecundum Cratylum Platonicum uerè & recte imponi ea quæ propria & non aliena ſint nomina, huius quoq; comprobet Apollineum nomen, eo quidem & celebrius, & illo dignius, quod & Maro nobilitauit carminib. ſuis. Literarum utriuſq; linguæ cognitio perfecta. Artium earum quæ rerum inueniendarum atq; cogitationum uias aperiunt, & iudicium ac elocutionem formant, ſumma peritia. At philoſophię, tam huius quæ de moribus, quàm illius quæ de natura & cauſſis anquirit, tum uero eius quę progreditur ulterius, & ipſas res extra corporum quaſi materiam ſeuocatas contemplatur, ſcientia admirabilis. hanc adiuuabat augebatq; mathematicarum diſciplinarum abſoluta perſpectio. In quarum omnibus partibus nihil hunc fugit, nihil ille non enucleatum habuit ſtudio & induſtria ſua. Geometriam quidem & Muſicam, quæ difficillimę putantur & intricatiſſimæ, eas uero ad unguẽ callebat, &, id quod de alijs in laudis ſolemus mentione quadam nimia, de hoc autem uerè poſſumus dicere, memoriter tenebat. Cum autem in ipſo hæc omnia quæ retulimus bona ineſſent, cum his opib. doctrinæ atq; ſapientię afflueret, ea tamen hominis erat modeſtia, ut quemuis plus poſſe ac pollere ingenio, omnium ut maiorem doctrinam, neminem ut non ſplendidius eruditionis & literarum bonarumq; artium

quamcunq; partem tueri atq; ornare poſſe crederet, quàm ſeſe. Itaq; erat in hoc diligentia illius immenſa, omnes qui aliqua ingenij & doctrinæ fama innotuiſſent, eos ut ſcriptis ſuis ſolicitaret, urgeret, planeq; extimularet, ad hæc uel illa ſuſcipienda quaſi munia curationum Muſicarum. ut componerent ipſi aliquid, ut emitterent quæ elaboraſſent, ut explicarent & interpretarentur monumenta ueterum. in quibus conquirendis ad editionem cupiditate infinita flagrabat. Itaq; et facere tentareq; omnia literis, & ipſe peregrinationes hac de cauſſa ſuſcipere, mare quoq; tranſire nō dubitauit. Neq; ſectabatur in hoc uel lucrum uel gloriam, ſed aliorum tantummodo utilitati conſulere ſtudebat. ſi uerò alicui ſperaret ſe, opera, labore, conſilio, autoritate, gratia, deniq; facultatibus ſuis, uel ciui uel externo gratificari prodeſſe ue, tanta erat alacritas, tanta propenſio, tanta auiditas, tam parata uoluntas ad danda beneficia, quàm in nullo ad accipienda reperias. Nemini nō accidiſſe aliquid aduerſius reſciuerat, ut ipſe minus propemodum quàm Ięſus affligeretur. Nullius ſucceſſu atq; proſperitate non æquè, ac ille cui res ſecundæ eſſent, gaudebat. Mutuas autem uoluntates & coniunctiones animorū inter doctos, quàm ardēter procurare, quàm anxiè retinere nitebatur? Itaq; ſtudio ſuo hac neceſſaria in re concordiæ & conſenſus nunquā defuit Reipub. opis autem tantum attulit, quantum omnino licuit. Ipſe quidem cum nō minus quàm quiſquam alius ad omnium bonarum rerū diſciplinas ſtudij adhibuiſſet, tantumq; conſecutus eſſet, ut alijs doctrinæ laude illuſtrib. ſuperior, alijs par, ab omnibus haberetur, tantum abfuit ab obtrectationis & inuidiæ uitio, quod ſolet plærunq; in uicinitate artium & æmulatione laudis quaſi uermiculus in proba materia exiſtere atq; uerſari, ut non modò nihil ab hoc calumniatoriè aut criminoſe in ullum, ſed ne liberius quidem aut confidentius quicquam diceretur. In primis ſuaui erat & placido animo, mireq; cùm comis, tum affabilis. Nihil iracundè, nihil ferociter, nihil uehemēter aut turbulentè agere. Etſi inciderat in eos fluctus cuiuſdam fatalis, ut uidetur, tumultus, in quibus & alij boni doctiq; uiri periculoſe iactarentur. Sed conſtat GRYNEVM ſuſpicionibus quidem fortè quibuſdam, nulla tamen iuſta aut ſua culpa prouocata accuſatione uapulaſſe. Corripuit eundē ea flamma quæ plurimos. quam ſi uitare noluit, laudanda eſt fortitudo illius: ſi non potuit, miſeranda fortuna. Sed de his uerba facere non eſt propoſitum. Non enim inſtituimus curſu quodam uitæ illius commemorato, laudationem pertexere. Quantum modò præſidium doctrinæ, quam ſtudijs ſpem, quam opem literis luctuoſiſſima mors GRYNEI, cum ingenio, humanitate, ſapientia, eruditione ipſius abſtuliſſet, oſtendere uoluimus. Quæ hoc triſtior maioriq; curæ ac moleſtiæ nobis eſſe debet, quò minus matura & magis ſubita ac inopinata hac ille extinctus eſt. Eo autem in dolore & miſeria lætior, quo præſentiore animo & magis intrepidè hanc oppetijt. quoq; plures & inſigniores dedit ſignificationes pię & Chriſtianæ mentis, in declaratione ſanctiſſimæ fidei & profeſſione ueritatis. cum etiam patientiſſimè ferret cruciatuum & morbi acerrimi afflictionem, in planè Herculano exitu uitæ, poſt ſimiliter plurimos exanclatos in uita labores. O minimè malā, neq; dolendam GRYNEI cauſſa mortem: Noſtra uero & calamitoſam, & acerbam. Quàm ſpes noſtra miſerum in modum decepta? Quàm fortuna ſtudiorum grauiter labefactata eſt? Quorum autem contentiones non debilitatæ nunc frangentur? Quorum curſus in hoc ſpacio non retardabitur? Sed finem tandem faciamus lamentandi deflendiq;, & ſi miſeratione fletuq; immodico

modico dignum caſum. Qui ut, Illuſtriſſime Princeps, non ſolum percutiet
perturbabitq; animum tuum, ſed incitabit etiam ad curam & reſpectum do
ctrinæ ac ſtudiorum humanitatis maiorem: ita optare debemus ſimiliter, ut
alios quoq; regnorum & ciuitatum gubernatores tangat hic dolor, ut in de-
ſperatione ſpes, in timore fiducia, in ruina inſtauratio, in ipſo etiam interitu
ſalus retineatur. Nam mihi hoc maximè terribile obijcitur, quod ſæpe uide-
or notare Reip. aduerſiſſimos & grauiſſimos caſus, ualde leuiter & contem
ptim ferri. Siue enim non tanti fiunt opinione illi hominum quanti fieri par
erat, ſeu nota & perſpecta mala diſſimulantur, qui exitus impendeant, ne-
mini paulo cordatiori obſcurum eſſe poteſt. Vt incendio orto cũ nemo aut
rari ſuccurrunt, cũ augeſcente flamma auxilium tamen ſegnius fertur, quæ
calamitas metuenda ſit, facilè apparet: ita omnia quę Remp. peſſundare cõ
ſueuerunt, de errore, inertia, neglectione magiſtratuum colliguntur. Quæ
quanto ſubtilius diſſereret, quanto melius exponeret, quanto diligentius
proſequeretur GRYNEVS, ſi ei hunc edere librum cum ſuo procemio, ut
ſtatuerat, licuiſſet, ſicq; hoc quoq; argumentum illi aliqua occaſio ſubieciſſet.
quicquid uerò ab eo proferretur, optimum profectò eſſet, & abſolutiſſimũ.
Sed eripuit etiam hanc commoditatis partem mortis ſæuitia ſtudioſis, occa-
ſionemq; hanc triſtiſs. orationis de illo habitæ nobis dedit, & effecit ut qua-
liacunq; noſtra hoc loco & tempore pro illius ſcriptis legerentur, utq; hoc o-
pus mediocri pręconio noſtræ commendationis contentum eſſe cogeretur.
Etſi autem de alijs quoq; non peſſima in ſpe ſumus, facturos, ut cum hanc
opellam ſtudij noſtri & exilis induſtriæ laborem, tum illa quæ de ſummo ui-
ro GRYNEO commemorauimus, boni conſulant, uel etiam comprobent,
neq; ubi legerint cognouiſſe nolint: De te tamen, Illuſtriſs. Princeps, non
modò ſperamus, ſed planè confidimus, imò certè exploratum & certum no-
bis eſt, hoc & conſilium & factum noſtrum admodum tibi placiturum eſſe,
non modò propter illam eximiam & immortaliter prædicandam cupiditatẽ
erga optimarum artium & diſciplinarum ac humanitatis ſtudia, de qua di-
ximus, ſed uoluntatem etiam ſingularem erga me tuam, quę cùm literis tuis
tum ſermonibus aliorũ iuſſu tuo prolixè mihi eſt declarata. Vt enim quos
odimus, illos etiam quæ rectè facta ſunt, malè & peruerſe feciſſe nobis uide-
ri ſolet: ita ineptijs quoq; eorum quos beneuolentia noſtra complectimur,
non ſinimus facilè nos offendi. Quare cùm omnino noſtra libenter te ad-
miſſurum eſſe perſuaſum habeo, tum uerò in publica cauſſa doctrinæ, & er
ga hanc affectione animi tui mihi ſunt omnia. Quod igitur reſtat, confiden-
ter, ſicut ſuperiora, de hoc opere pertexemus. Cuius quidem autorem præ-
clarè celebrat nomen ipſius, quod de priore Tyrtami, ut accepimus, primũ
in Euphraſti, mox Theophraſti appellationem, Ariſtoteles uir acerrimo in-
genio commutauit: qui & hunc iudicio ac ſententia ſua ad ſuccedendum ſi-
bi in doctrinæ principatu uniuerſis alijs prætulit, & uini Leſbij approbati-
one, tectius, ut traditũ eſt, deſignauit. fuit enim huius Ereſus oppidum Leſ-
bi patria. Etſi autem nihil huius oratione dulcius, neq; illo quiſquam locu-
tus melius fuit, nõ tamen ſermonis ſolummodo ſuauitatem, ut nomen mu-
taretur, in cauſſa fuiſſe credendum, ſed etiam rationis ac mentis celeritatem
atq; prudentiam, ut non tam eloquentiæ quàm intelligentiæ diuinæ in hoc
facultatem atq; uim Magiſtrum huius ipſum, & eloquendi & intelligendi
principem, ſignificare uoluiſſe ſit credendum. Quæ non ideo referuntur à
nobis, quaſi aliquid ponderis conemur addere exiſtimationi autoris huius,

quem inter ueteres maxima in admiratione et laude fuiſſe ſcimus, ſed ne mẽtionem prorſus nudam faceremus maximi & præſtantiſs. ſapientia ac doctrina uiri in ſcriptorũ ipſius quaſi indicatione. Quæ utinam extarent, conſeruataq́ eſſent plura. Sola enim Phyſica quædam ad nos peruenẽre, eaq́ perpauca: Dialectica & Rhetorica nulla. Sed neq́ ulla, maximè quidem illa deſideranda, Ethica ac Politica. Cicero Calliſthenis, quem librũ in luctu ob calamitatẽ condiſcipuli compoſuit, & libri De uirtute fecit mentionẽ, quos libros et ſtudioſe eum legiſſe, & magni feciſſe ſatis apparet. Fecit & Hiſtoriæ ſtirpiũ, Cauſſarumq́, id eſt περὶ φυτῶν, ἢ αἰτιῶν. alij à Laertio recenſentur. Sed & hæ reliquiæ, Italiæ duobus in locis editæ, penuria correctiorum exemplorum, ut libet credere, ſatis mendoſæ exierunt in publicum, atq́ etiam tales paſſim tamen requiri ſolitas ſcimus. Nunc uero ut & parabiles omnibus, & caſtigatiores eſſent, opera ac diligentia Ioannis Oporini optimi & doctiſs. uiri perfectum eſt, qui ſumma cum cura & attentione conquiſitis exemplaribus, quorũ omnino copia fieri potuit, ad eam ſpeciem & bonitatem hanc editionem expreſſit, ut prioribus nõ deterior uſpiam, multis in locis melior hæc & purior nunc proferatur. In quo tamen labore atq́ ſtudio ſic eſt, quẽadmodum decuit, uerſatus religioſe, nihil ut temerè mutandũ, tollendum, abijciendum ſibi putarit, ac ſatius conſultiusq́ eſſe, aut qualemcunq́ priorẽ lectionem, aut ſuam addubitationem notatam relinquere cenſuerit, quàm uel leuiſs. in ſuſpicionem uenire, ſi nõ apud alios, at ipſe apud ſe, deprauati ulla in parte tanti autoris. Addita etiam nunc primũ quædam ſunt, neq́ antè edita, & pergrata futura eruditis. Quæ ipſa, et in primis Theophraſti ipſius hæc, quæ temporum iniuria & barbariæ uaſtitas reliqua nobis ſcripta fecit, ita elaborata, ut diximus: Etſi cum uniuerſis iam communicantur, tamẽ ad te, Illuſtriſs. Princeps, noſtra dedicatione peculiariter uiſum tranſmittere, hoc ſimul ut ſtudio gratificaremur tibi, cupientiſſimo officiorum doctrinæ & literarum: ſimul ut augeremus inſtitutam à te bibliothecam, quam omnium bonorum librorum copia complere, & præcipua hac etiam in parte ruinam ſapientiæ ac uirtutis fulcire nõ ceſſas. Quare & hoc, per ſe quidem præclarum, ſed, ut à nobis, qualecunq́ donum libenter admittes, & cupiditatẽ erga optimas artes ac diſciplinas, erga honeſtatem & decus, erga pietatem, indies maiorem auctioremq́ reddes, & uoluntatem erga nos tuam conſeruabis. Vale, Tubingæ. XI. Cal. Septembris.

Anno Salutiferi partus M. D. XLI.

DE MORTE

DE MORTE SIMONIS GRYNEI ἐπικήδειον.

Te quoq; Pierij decus & ſpes unica cœtus,
  Doctrinæ ingenuæq; parentem,
Nunc Simo mors nobis rapuit, lumenq; tenebræ
  Præclarum cohibent Grynee.
Occidit & ſatis à nullo laudatus Eraſmus,
  Budæus terrasq; reliquit.
Nec Viuem ulterius ſiuit fera uiuere Parca,
  Helio & hæc lucem abſtulit Heſſo.
Heſſo, qui ueteres æquauit carmine uates,
  Atq; nouos ſuperauit cunctos.
Quosq; alios mora ſit nimium mihi longa referre,
  In quos fatum ſæuijt atrum,
Annis quàm paucis, quàm paucis menſibus? ad quæ
  Acceſſit ſubitus mala luctus,
Et ſubitus, nec opinatus, quo triſtior ille
  Perturbauit corda bonorum.
Heu mihi, præſidium quantum mors rebus ademit
  Humanis, qua deſtituit ſpe?
Te doctrina artesq; bonæ, ſapientia, uirtus,
  Et pietas, & debile uerum,
Spectabant, de te ſibi polliciti omnia, & abſq;
  Te conſiſtere poſſe negabant.
Auxilium moriens illis cùm ſubtrahis omne,
  Firmus adhuc atq; integer æui.
An ſunt hæc ſtudijs quæ dantur præmia rectis,
  Artium & hæc labor improbus affert?
Lubrica morborum mala, nec durabile corpus,
  Interitum ſimul improuiſum.
QVID quereris? mors eſt cui tanto noſtra dolori,
  Cur lacrimas gemitusq; laceſſis?
Triſte tuo acciderit quaſi quicquam morte ſodali,
  Interituq; ſuo ille miſer ſit.
Fundere iam molli de pectore deſine queſtus,
  Nec mœror proceſſerit ultra.
An me ſic malles poſt longæ tempora uitæ,
  Effœtum perijſſe ſenecta?
Vt pars magna hominum, quibus aufert omnia letum,
  Et fugiens nil uita relinquit.
An quaſi qui hoſtili miles configitur enſe,
  In dubij certamine Martis?
Aut etiam, ut pelagi ſæuis mercator in undis
  Vitam ac merces perdit auarus?
Immo ego felici functus mea funere mando
  Corpora caſſa anima, & ſine ſenſu,

EPICEDION.

Spiritus at ſuperi petijt loca lucida templi,
 Immortalia gaudia carpens.
Vnde iterum fragiles quondam demiſſus in artus,
 Me totum ſine fine beabit.
Hæc ego credebam uiuus, nunc omnia noui:
 Iſta fides me conſeruauit.
Te quoq; complexum cœlo mox inferet alto,
 Et morti eripiet morientem.
Nunc dilecte uale. & quod ego, ſi uita daretur,
 Feciſſem, ſtudio atq; opera omni,
Fac, pro parte bonas artes Muſasq; uirili
 Aſſiduus tueare, colasq;,
Sic quidem, ut ad Chriſti referas tamen omnia laudem,
 Cura Deo & tua ſeruiat uni.
Tum placatus & ille dabit bona tempora Muſis,
 Et ſtudijs reparabit honorem.

Τῷ αὐτῷ.

Μουσάων θεράποντα καὶ ἀπόλλωνος ἄνακτος
 Γρυναῖον κεύθει ἥδε Σίμωνα κόνις.
Τόν ποτε παντοίας ἀρετὰς τέχνας τε διδάξας,
 Τοὔνομα καὶ τὸ μόρον νῦν ἔχε, φοῖβος ἔφη.
Ὡς σὲ τὶς οὐ ἤδη τοῦτ' οὔνομ' ἐπείκων ἀκούσῃ
 Ἐν σοφίῃ πάσῃ μηδὲν ὅμοιον ἔχειν.
Τὸν χρεῶν τ' ἄρα μοιριδίων ἀφήσατο ἐλέεινα,
 Κηροφόρου δ' ἤδη νῆμ' ἐκέκοπτο λίνου.
Ὃς δ' ἔθαν' οὐ ζωῆς ἱμείρων, οὔτε φοβηθεὶς
 Τὸν μόρον, ἀλλ' ἄμφω τοῦτ' ἐτέλεσσε καλῶς.
Σοὶ ψυχὴν τ' ἄρα Χριστὲ διδοὺς, κοιμήσατο, πιστὴν,
 Ἐλπίδος ἐν καθαρῷ σωσιβίοιο πέπλῳ.

Τέλος.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΒΙΟΣ

ΚΑΤᾺ ΔΙΟΓΈΝΗΝ.

ΘΕΌΦΡΑΣΤΟΣ μελαγκομᾶ ἐρέσιος, Μελάντα ἐρέσιος, κναφέως υἱός, ὥς φησιν Ἀθηνόδωρος ἐν ὀγδόῳ περιπάτων. οὗτος πρότερον μὲν ἤκουσε Λευκίππου τοῦ πολίτου ἐν τῇ πατρίδι. εἶτ᾽ ἀκούσας Πλάτωνος, μετέστη πρὸς Ἀριστοτέλην. κἀκείνου εἰς Χαλκίδα ὑποχωρήσαντος, αὐτὸς διεδέξατο τὴν σχολήν, ὀλυμπιάδι τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ. φέρεται δ᾽ αὐτοῦ καὶ δοῦλος φιλόσοφος, ὄνομα Πομπύλος, καθά φησι Μυρωνιανὸς Ἀμαστριανὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὁμοίων ἱστορικῶν κεφαλαίων. ὁ δὲ Θεόφραστος γέγονεν ἀνὴρ συνετώτατος καὶ φιλοπονώτατος, καὶ καθά φησι Πάμφιλος ἐν τῷ τριακοστῷ δευτέρῳ τῶν ὑπομνημάτων, διδάσκαλος Μενάνδρου τοῦ κωμικοῦ, ἄλλως τε καὶ εὐεργετικὸς καὶ φιλόλογος. Κάσανδρος γοῦν αὐτὸν ἀπεδέχετο, καὶ Πτολεμαῖος ἔπεμψεν ἐπ᾽ αὐτόν. τοσοῦτον δ᾽ ἀποδοχῆς ἠξιοῦτο παρὰ Ἀθηναίοις, ὥστε Ἀγωνίδης τολμήσας ἀσεβείας αὐτὸν γράψασθαι, μικροῦ καὶ προσῶφλεν. ἀπήντων τε εἰς τὴν διατριβὴν αὐτοῦ μαθηταὶ πρὸς δισχιλίους. οὗτος τά τε ἄλλα καὶ περὶ δικαστηρίου τοιαῦτα διείλεκται, ἐν τῇ πρὸς Φανίαν τὸν περιπατητικὸν ἐπιστολῇ· οὐ γὰρ ὅτι πανήγυριν ῥᾴδιον, ἀλλ᾽ οὐδὲ συνέδριον οἷόν τις βούλεται λαβεῖν. αἱ δὲ ἀναγνώσεις ποιοῦσιν ἐπανορθώσεις· τὸ δὲ ἀναβάλλεσθαι πάντα καὶ ἀμελεῖν, οὐκ ἔτι φέρουσιν αἱ ἡλικίαι. ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ, σχολαστικὸν ὠνόμακε. τοιοῦτος δὲ ὤν, ὅμως ἀπεδήμησε πρὸς ὀλίγον καὶ οὗτος, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι. Σοφοκλέους τοῦ Ἀμφικλείδου νόμον εἰσενεγκόντος, μηδένα τῶν φιλοσόφων σχολῆς ἀφηγεῖσθαι, ἂν μὴ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δόξῃ· εἰ δὲ μή, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. ἀλλὰ αὖθις ἐπανῆλθον εἰς νέωτα, Φιλίωνος τὸν Σοφοκλέα γραψαμένου παρανόμων. ὅτε καὶ τὸν νόμον μὲν ἄκυρον ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι, τὸν δὲ Σοφοκλέα πέντε ταλάντοις ἐζημίωσαν, κάθοδον δὲ τοῖς φιλοσόφοις ἐψηφίσαντο· ἵνα καὶ Θεόφραστος κατέλθῃ, καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις ᾖ. τοῦτον Τύρταμον λεγόμενον, Θεόφραστον διὰ τὸ τῆς φράσεως θεσπέσιον Ἀριστοτέλης μετωνόμασεν. οὗ καὶ τοῦ υἱέος Νικομάχου φησὶν ἐρωτικῶς διατεθεῖναι, καίπερ ὄντα διδάσκαλον, Ἀρίστιππος ἐν τετάρτῳ περὶ παλαιᾶς τρυφῆς. λέγεται δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῦ τε καὶ Καλλισθένους τὸ ὅμοιον εἰπεῖν Ἀριστοτέλην, ὅπερ Πλάτωνα, καθὰ προείρηται, φασὶν εἰπεῖν ἐπί τε Ξενοκράτους καὶ αὐτοῦ τούτου. φάναι γάρ, τοῦ μὲν Θεοφράστου καθ᾽ ὑπερβολὴν ὀξύτητος, πᾶν τὸ νοηθὲν ἐξερμηνεύοντος, τοῦ δὲ νωθροῦ τὴν φύσιν ὑπάρχοντος· ὡς τῷ μὲν χαλινοῦ δέοι, τῷ δὲ κέντρου. λέγεται δ᾽ αὐτὸν καὶ ἴδιον κῆπον σχεῖν μετὰ τὴν Ἀριστοτέλους τελευτήν, Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, ὃς ἦν καὶ γνώριμος αὐτῷ, τοῦτο συμπράξαντος. φέρεται δ᾽ αὐτοῦ ἀποφθέγματα ταυτὶ χρειώδη. θᾶττον, ἔφη, πιστεύειν δεῖν ἵππῳ ἀχαλίνῳ, ἢ λόγῳ ἀσυντάκτῳ. πρὸς δὲ τὸν ἐν τῷ συμποσίῳ σιωπῶντα τὸ ὅλον, ἔφη, εἰ μὲν ἀμαθὴς εἶ, φρονίμως ποιεῖς· εἰ δὲ πεπαίδευσαι, ἀφρόνως. συνεχές τε ἔλεγε, πολυτελὲς ἀνάλωμα εἶναι τὸν χρόνον. ἐτελεύτα δὴ γηραιός, βιοὺς ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα, ἐπειδήπερ ὀλίγον ἀνῆκε τῶν πόνων. καὶ ἔστιν ἡμῶν εἰς αὐτόν,

οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μερόπων τινὶ λέχθη, “
ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον. “
δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος ἕως ἐπόνει μέν, ἀπηρὸς “
ἦν δέμας, εἶτ᾽ ἀνεθεὶς κάτθανε πηρομελής. “

φασὶ δ᾽ αὐτὸν ἐρωτηθέντα ὑπὸ τῶν μαθητῶν, εἴ τι ἐπισκήπτει; εἰπεῖν, ἐπισκήπτειν μηδὲν ἔχειν οὐδέν, πλὴν ὅτι πολλὰ τῶν ἡδέων ὁ βίος διὰ τὴν δόξαν καταλαζονεύεται. ἡμεῖς γὰρ ὁπότ᾽ ἠρχόμεθα ζῆν, τότ᾽ ἀποθνήσκομεν. οὐδὲν οὖν ἀλυσιτελέστερόν ἐστι φιλοδοξίας. ἀλλ᾽ εὐτυχεῖτε. καὶ ἤτοι τὸν λόγον ἄφετε, πολὺς γὰρ ὁ πόνος· ἢ καλῶς αὐτῷ πρόσιτε, μεγάλη γὰρ ἡ δόξα. τὸ δὲ κενὸν τοῦ βίου, πλεῖον τοῦ συμφέροντος. ἀλλ᾽ ἐμοὶ μὲν οὐκέτ᾽ ἐκποιεῖ βουλεύεσθαι τί πρακτέον, ὑμεῖς δ᾽ ἐπισκέψασθε τί ποιητέον. ταῦτα, φασίν, εἰπὼν ἀπέπνευσε. καὶ αὐτόν, ὡς λόγος, Ἀθηναῖοι πανδημεὶ παρέπεμψαν ποσί, τὸν ἄνδρα τιμήσαντες. Φαβωρῖνος δέ φησι, γηράσαντα αὐτὸν ἐν φορείῳ περιφέρεσθαι. καὶ τοῦτο λέγειν Ἕρμιππον, παρατιθέμενον

μένον ἱστορεῖν Ἀρκεσίλαον τὸν Πιταναῖον, ἐν οἷς ἔφασκε πρὸς Λακύδην τὸν Κυρηναῖον. κα-
ταλέλοιπε δὲ βιβλία καὶ αὐτὸς ὅτι μάλιστα πάμπλειστα, ἃ καὶ αὐτὰ ἄξιον ἡγησάμην ὑπο-
γράψαι, διὰ τὸ πάσης ἀρετῆς πεπληρῶσθαι. ἔστι δὲ τάδε· ἀναλυτικῶν προτέρων, α΄ β΄ γ΄. ἀνα-
λυτικῶν ὑστέρων, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄. περὶ ἀναλύσεως συλλογισμῶν, α΄. ἀναλυτικῶν ἐπιτο-
μὴ, α΄. ἀνηγμένων τόπων, α΄ β΄. ἀγωνιστικῶν, τῆς περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους θεωρίας. περὶ αἰσθή-
περὶ τῶν Ἀνα σεως, α΄. πρὸς Ἀναξαγόραν, α΄. περὶ τῶν Ἀναξαγόρου, α΄. † περὶ τῶν Ἀρχελάου, α΄. περὶ ἁλῶν νί-
ξιμένους, α΄. τρου στυπτηρίας, α΄. περὶ τῶν λιθουμένων, α΄ β΄. περὶ τῶν ἀτόμων γραμμῶν, α΄. ἀκροάσεως, α΄ β΄.
περὶ ἀνέμων, α΄. ἀρετῶν διαφοραὶ, α΄. περὶ βασιλείας, α΄. περὶ παιδείας βασιλέως, α΄. περὶ
βίων, α΄ β΄ γ΄. περὶ γήρως, α΄. περὶ τῆς Δημοκρίτου ἀστρολογίας, α΄. τῆς μεταρσιολεσχίας, α΄.
περὶ τῶν εἰδώλων, α΄. περὶ χυμῶν χροῶν σαρκῶν, α΄. περὶ τοῦ διακόσμου, α΄. περὶ τοῦ *
περὶ ἀνθρώπων, α΄. τῶν Διογένους συναγωγὴ, α΄. διορισμῶν, α΄ β΄ γ΄. ἐρωτικὸς, α΄. ἄλλο
περὶ ἔρωτος, α΄. περὶ εὐδαιμονίας, α΄. περὶ εἰδῶν, α΄ β΄. περὶ ἐπιλήψεως, α΄. περὶ ἐν-
θουσιασμοῦ, α΄. περὶ Ἐμπεδοκλέους, α΄. ἐπιχειρημάτων, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄ η΄ θ΄ ι΄,
ια΄ ιβ΄ ιγ΄ ιδ΄ ιε΄ ις΄ ιζ΄ ιη΄. ἐνστάσεων, α΄ β΄ γ΄. περὶ ἑκουσίου, α΄. ἐπιτομὴ τῆς Πλάτωνος
πολιτείας, α΄ β΄. περὶ ἑτεροφωνίας ζώων τῶν ὁμογενῶν, α΄. περὶ τῶν ἀθρόον φαινομένων, α΄.
φρονεῖν περὶ δακετῶν βλητικῶν α΄. περὶ τῶν ζώων ὅσα λέγεται † φθονεῖν, α΄. περὶ τῶν ἐν ξηρῷ διαμενόν-
α΄ β΄. των, † α΄. περὶ τῶν τὰς χρόας μεταβαλλόντων, α΄. περὶ τῶν φωλευόντων, α΄. περὶ ζώων,
α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄. περὶ ἡδονῆς, ὡς Ἀριστοτέλης, α΄. περὶ ἡδονῆς ἄλλο, α΄. θέσεις, κδ΄. περὶ
θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, α΄. περὶ ἰλίγγων καὶ σκοτώσεων, α΄. περὶ ἱδρῶτος, α΄. περὶ καταφάσεως καὶ
ἀποφάσεως, α΄. Καλλισθένης, ἢ περὶ πένθους, α΄. περὶ κόπου, α΄. περὶ κινήσεως, α΄ β΄ γ΄.
περὶ λίθων, α΄. περὶ λοιμῶν, α΄. περὶ λειποψυχίας, α΄. Μεγαρικὸς, α΄. περὶ μελαγχολίας,
α΄. περὶ μετάλλων, α΄ β΄. περὶ μέλιτος, α΄. περὶ τῶν Μητροδώρου συναγωγῆς, α΄. μεταρ-
σιολογικῶν, α΄ β΄. περὶ μέθης, α΄. νόμων κατὰ στοιχεῖον, κδ΄. νόμων ἐπιτομῆς, α΄
β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄ η΄ θ΄ ι΄. πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς, α΄. περὶ ὀσμῶν, α΄. περὶ οἴνου καὶ ἐλαίου
πρώτων προτάσεων, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄ η΄ θ΄ ι΄, ια΄ ιβ΄ ιγ΄ ιδ΄ ιε΄ ις΄ ιζ΄ ιη΄. νομοθετῶν, α΄ β΄
γ΄. πολιτικῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄. πολιτικῶν πρὸς τοὺς καιροὺς, α΄ β΄ γ΄ δ΄. πολιτικῶν ἐθῶν, α΄
β΄ γ΄ δ΄. περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας, α΄. προβλημάτων συναγωγῆς, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄. περὶ πα
ροιμιῶν, α΄. περὶ τήξεων καὶ πήξεων, α΄. περὶ πυρὸς, α΄ β΄. περὶ πνευμάτων, α΄. περὶ πα-
α΄. ραλύσεως, α΄. περὶ πνιγμοῦ, † α΄ β΄. περὶ παραφροσύνης, α΄. περὶ παθῶν, α΄. περὶ ση-
μείων, α΄. σοφισμάτων, α΄ β΄. περὶ συλλογισμῶν λύσεως, α΄. τοπικῶν, α΄ β΄. περὶ τιμω
ρίας, α΄ β΄. περὶ τριχῶν, α΄. περὶ τυραννίδος, α΄. περὶ ὕδατος, α΄ β΄ γ΄. περὶ ὕπνου καὶ
ἐνυπνίων, α΄. περὶ φιλίας, α΄ β΄ γ΄. περὶ φιλοτιμίας, α΄ β΄. περὶ φύσεως, α΄ β΄ γ΄. περὶ φυ-
σικῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄ η΄ θ΄ ι΄, ια΄ ιβ΄ ιγ΄ ιδ΄ ιε΄ ις΄ ιζ΄ ιη΄. περὶ φυσικῶν ἐπιτομῆς, α΄
β΄. φυσικῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄ η΄. πρὸς τοὺς φυσικοὺς, α΄. περὶ φυσικῶν ἱστοριῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄
ε΄ ς΄ ζ΄ η΄ θ΄ ι΄. φυσικῶν αἰτιῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄ η΄. περὶ χυλῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄. περὶ ψευ-
δοῦς ἡδονῆς, α΄. περὶ ψυχῆς, θέσις μία. περὶ τῶν ἀτέχνων πίστεων, α΄. περὶ τῶν ἁπλῶν δια-
πορημάτων, α΄. ἁρμονικῶν, α΄. περὶ ἀρετῆς, α΄. ἀφορμαὶ ἢ ἐναντιώσεις, α΄. περὶ ἀποφάσεως, α΄.
περὶ γνώμης, α΄. περὶ γελοίου, α΄. δειλινῶν, α΄ β΄. διαιρέσεις, α΄ β΄. περὶ τῶν διαφορῶν, α΄.
περὶ ἀδι- † περὶ ἐπαίνου, α΄. περὶ ἐμπειρίας, α΄. ἐπιστολῶν, α΄ β΄ γ΄. περὶ τῶν αὐτομάτων ζώων, α΄. πε-
κιῶν, α΄. ρὶ ἐκκρίσεως, α΄. ἐγκώμια θεῶν, α΄. περὶ ἑορτῶν, α΄. περὶ εὐτυχίας, α΄. περὶ ἐνθυμημάτων,
α΄. περὶ εὑρημάτων, α΄ β΄. ἠθικῶν σχολῶν, α΄. ἠθικοὶ χαρακτῆρες, α΄. περὶ θορύβου, α΄. πε-
ρὶ ἱστορίας, α΄. περὶ κρίσεως συλλογισμῶν, α΄. περὶ θαλάττης, α΄. περὶ κολακείας, α΄. πρὸς Κά-
σανδρον περὶ βασιλείας, α΄. περὶ κωμῳδίας, α΄. περὶ μετεώρων, α΄. περὶ λέξεως, α΄. λό-
α΄ β΄ γ΄. γων συναγωγὴ, α΄. λύσεις, α΄. περὶ μουσικῆς, † α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄. φυσικῶν δοξῶν, α΄ β΄ γ΄
ιζ΄. δ΄ ε΄ ς΄ ζ΄ η΄ θ΄ ι΄ ια΄ ιβ΄ ιγ΄ ιδ΄ ιε΄ ις΄ †. φυσικῶν ἐπιτομῆς, α΄. † περὶ ψευδοῦς καὶ ἀλη-
περὶ χαλει- θοῦς, α΄. τῆς περὶ τὸ θεῖον ἱστορίας, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ς΄. περὶ θεῶν, α΄ β΄ γ΄. περὶ μέτρων, α΄. Μεγακλῆς,
τος, α΄. α΄. περὶ νόμων, α΄. περὶ παρανόμων, α΄. τῶν Ξενοκράτους συναγωγῆς, α΄. ὁμιλητικὸς, α΄. περὶ
ὅρκου α΄. παραγγέλματα ῥητορικῆς, α΄. περὶ πλούτου, α΄. περὶ ποιητικῆς, α΄. προβλή-
προοιμίων ματα πολιτικὰ, ἠθικὰ, φυσικὰ, ἐρωτικὰ, α΄. † προοιμίων, α΄. προβλημάτων συναγωγῆς, α΄.
περὶ προβλημάτων φυσικῶν, α΄. περὶ παραδείγματος, α΄. περὶ προθέσεως καὶ διηγήματος, α΄.

περὶ

περὶ ποιητικῆς ἄλλο, α΄. περὶ τῶν σοφῶν, α΄. περὶ συμβουλῆς, α΄. περὶ σολοικισμῶν, α΄. περὶ τέχνης ῥητορικῆς, α΄. περὶ τεχνῶν ῥητορικῶν, εἴδη † ιζ. περὶ ὑποκρίσεως, α΄. ὑπομνημάτων ἀριστοτελικῶν ἢ θεοφραστικῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ϛ΄ †. ἱστορικῶν γεωμετρικῶν, α΄ β΄ γ΄ δ΄. ἐπιτομῶν Ἀριστοτέλους περὶ ζώων † φρονήσεως καὶ ἤθους, α΄. περὶ κινήσεως, α΄ β΄. περὶ ὄψεως, α΄ β΄ γ΄ δ΄. πρὸς ὅρους, α΄ β΄. περὶ τοῦ δεδόσθαι, α΄. περὶ μείζονος καὶ ἐλάττονος, α΄. περὶ τῶν μουσικῶν, α΄. περὶ τῆς θείας εὐδαιμονίας πρὸς τοὺς ἐξ ἀκαδημίας, α΄. προτρεπτικός, α΄. πῶς ἄριστ' ἂν πόλεις οἰκοῖντο, α΄. τὰ ὑπομνήματα, α΄. περὶ ῥύακος τοῦ ἐν σικελίᾳ, α΄. περὶ τῶν ὁμολογουμένων, α΄. τίνες τρόποι τοῦ ἐπίστασθαι, α΄. περὶ τοῦ ψευδομένου, α΄ β΄ γ΄. τὰ περὶ τῶν τόπων, α΄. πρὸς αἰσχύλον, α΄. ἀστρολογικῆς ἱστορίας, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ϛ΄. ἀριθμητικῶν ἱστοριῶν περὶ αὐξήσεως, α΄. ἀκίχαρος, α΄. περὶ δικανικῶν λόγων, α΄. περὶ διαβολῆς, α΄. ἐπιστολαὶ αἱ πρὸς τὸν ἀστυκρέοντι, φανίᾳ, νικάνορι. περὶ εὐσεβείας, α΄. εὐϊάδος, α΄. περὶ καιρῶν, α΄ β΄. περὶ οἰκείων λόγων, α΄. περὶ παίδων ἀγωγῆς, α΄. ἄλλο διάφορον, α΄. περὶ παιδείας, ἢ περὶ ἀρετῶν, ἢ περὶ σωφροσύνης, α΄. περὶ ἀριθμῶν, α΄. ὁριστικὰ περὶ λέξεως συλλογισμῶν, α΄. περὶ οὐρανοῦ, α΄. πολιτικῶν, α΄ β΄. περὶ φύσεως, α΄. περὶ καρπῶν, † περὶ ζώων, ἃ γίνωνται στίχων μ΄ ζω΄ ν΄. τοσαῦτα μὲν οὖν καὶ τῷδε τὰ βιβλία. εὗρον δ' αὐτοῦ καὶ διαθήκας, τοῦτον ἐχούσας τὸν τρόπον: ἔσται μὲν εὖ. ἐὰν δέ τι συμβῇ, τάδε διατίθεμαι. τὰ μὲν οἴκοι ὑπάρχοντα πάντα, μελάντῃ καὶ παγκρέοντι τοῖς υἱοῖς λέοντος. ἀπὸ δὲ τῶν παρ' ἱππάρχου συμβεβλημένων, τάδε μοι βούλομαι γίνεσθαι. τὰ περὶ τὸ μουσεῖον καὶ τὰς θεὰς συντελεσθῆναι, κἄν τι ἄλλο δύναται περὶ αὐτὰς ἐπικοσμηθῆναι πρὸς τὸ κάλλιον. ἔπειτα τὴν Ἀριστοτέλους εἰκόνα τεθῆναι εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τὰ λοιπὰ ἀναθήματα, ὅσα πρότερον ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἱερῷ. εἶτα τὸ στωΐδιον οἰκοδομηθῆναι, τὸ πρὸς τῷ μουσείῳ, μὴ χεῖρον ἢ πρότερον. ἀναθεῖναι δὲ καὶ τοὺς πίνακας, ἐν οἷς αἱ τῆς γῆς περίοδοί εἰσιν, εἰς τὴν κάτω στοάν. ἐπισκευασθῆναι δὲ καὶ τὸν βωμὸν, ὅπως ἔχῃ τὸ τέλειον καὶ τὸ εὔσχημον. βούλομαι δὲ καὶ τὴν † λυκομάχου εἰκόνα συντελεσθῆναι ἴσην. τὸ μὲν τῆς πλάσεως ἔχει πραξιτέλης, τὸ δ' ἄλλο ἀνάλωμα ἀπὸ τούτου γινέσθω. σταθῆναι δὲ, ὅπου ἂν δοκῇ τοῖς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελουμένοις τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὰ ἀναθήματα, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. τὸ δὲ χωρίον τὸ ἐν σταγείροις ἡμῖν ὑπάρχον, δίδωμι καλλίνῳ, τὰ δὲ βιβλία πάντα νηλεῖ. τὸν δὲ κῆπον, καὶ τὸν περίπατον, καὶ τὰς οἰκίας τὰς πρὸς τῷ κήπῳ πάσας, δίδωμι τῶν γεγραμμένων φίλων ἀεὶ τοῖς βουλομένοις συσχολάζειν καὶ συμφιλοσοφεῖν ἐν αὐτῷ (ἐπειδήπερ οὐ δυνατὸν ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιδημεῖν) μήτε ἐξαλλοτριοῦσι, μήτε ἐξιδιαζομένοις μηδενός, ἀλλ' ὡς ἂν ἱερὸν κοινῇ κεκτημένοις, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους οἰκείως καὶ φιλικῶς χρωμένοις, ὥσπερ προσῆκον καὶ δίκαιον. ἔστωσαν δὲ οἱ κοινωνοῦντες, ἵππαρχος, νηλεὺς, στράτων, καλλίνικος, δημότιμος, δημάρατος, καλλισθένης, μελάντης, παγκρέων, νίκιππος. ἐξεῖναι δὲ βουλομένῳ φιλοσοφεῖν καὶ Ἀριστοτέλει τῷ μειδίου καὶ πυθιάδος υἱῷ, καὶ μετέχειν τούτων. καὶ αὐτοῦ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πρεσβυτάτους, ὅπως ὅτι μάλιστα προαχθῇ κατὰ φιλοσοφίαν. θάψαι δὲ καὶ ἡμᾶς, ὅπου ἂν δοκῇ μάλιστα ἁρμόδιον εἶναι τοῦ κήπου, μηδὲν περίεργον περὶ τὴν ταφὴν, μήτε περὶ τὸ μνημεῖον ποιοῦντας. ὅπως δὲ συνείρηται, μετὰ τὰ περὶ ἡμᾶς συμβάντα, περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸ μνημεῖον καὶ κῆπον καὶ τὸν περίπατον θεραπευόμενα, συνεπιμελεῖσθαι καὶ πομπύλον τοῦτον ἐποικοῦντα αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν ποιούμενον, ἣν καὶ πρότερον· τῆς δὲ λυσιτελείας ἐπιμελεῖσθαι αὐτὸν τοὺς ἔχοντας ταῦτα. πομπύλῳ δὲ καὶ θρέπτῃ, πάλαι ἐλευθέροις οὖσι, καὶ ἡμῖν πολλὴν χρείαν παρεσχημένοις, εἴ τι πρότερον ἔχουσι παρ' ἡμῶν, καὶ εἴ τι αὐτοὶ ἐκτήσαντο, καὶ ἃ νῦν παρ' ἱππάρχου αὐτοῖς συντέταχα δισχιλίας δραχμὰς, ἀσφαλῶς οἶμαι δεῖν αὐτοῖς ὑπάρχειν ταῦτα, καθάπερ καὶ αὐτοῖς διελέχθην μελάντῃ καὶ παγκρέοντι πλεονάκις. καὶ πάντα μοι συγκατετίθεντο. δίδωμι δ' αὐτοῖς καὶ σωματάλην, καὶ τὴν παιδίσκην. τῶν δὲ παίδων, μόλωνα μὲν καὶ κίμωνα καὶ παραμένοντα, ἤδη ἐλευθέρους ἀφίημι. μάνην δὲ, καὶ καλλίαν, παραμείναντας ἔτη τέτταρα ἐν τῷ κήπῳ, καὶ συνεργασαμένους, καὶ ἀναμαρτήτους γενομένους, ἀφίημι ἐλευθέρους. τῶν δ' οἰκηματικῶν σκευῶν ἀποδιδόντας πομπύλῳ ὅσα ἂν δοκῇ τοῖς ἐπιμεληταῖς καλῶς ἔχειν, τὰ λοιπὰ ἐξαργυρίσαι. δίδωμι δὲ καὶ καρίωνα δημοτίμῳ, δόνακα δὲ νηλεῖ, εὔβοιον δ' ἀποδόσθαι. δότω δ' ἵππαρχος καλλίνῳ τρισχιλίας δραχμάς. μελάντῃ δὲ καὶ παγκρέοντι,

ζ.

ζ.

Interpres hæc omnia hoc loco inſerit, α΄ β΄ γ΄ δ΄ ε΄ ϛ΄. περὶ θεῶν ἐπιχειρημάτων, α΄ β΄. ζητήσεις, α΄ β΄ γ΄. περὶ βασιλείας, α΄ β΄. περὶ αἰτίας, α΄. περὶ δημοκρίτου, α΄. περὶ διαβολῆς, α΄. περὶ γενέσεως, α΄. περὶ ζώων

καὶ ζώων

νικόμαχον

παγκρέοντι, εἰ μὲν μὴ ὁρῶμεν ἵππαρχον, καὶ ἡμῖν πρότερον χρείαν παρεσχημένον, καὶ νῦν ἐν τοῖς ἰδίοις μάλα νεναυαγηκότα, προσετάξαμεν ἂν μετὰ μελάντου καὶ παγκρέοντος ἐξάγειν αὐτά. ἐπειδὴ δὲ οὔτε ἐκείνοις ἑώρων ῥᾴδιον ὄντα συνοικονομεῖν, λυσιτελέστερόν τε αὐτοῖς ὑπελάμβανον εἶναι τεταγμένον τι λαβεῖν παρὰ ἱππάρχου, δότω δὲ ἵππαρχος μελάντῃ καὶ παγκρέοντι ἑκατέρῳ τάλαντον. διδόναι δ᾽ ἵππαρχον καὶ τοῖς ἐπιμεληταῖς, εἰς τὰ ἀναλώματα τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένα, κατὰ τοὺς ἑκάστου καιροὺς τῶν δαπανημάτων· οἰκονομήσαντα δὲ ταῦτα ἵππαρχον ἀπηλλάχθαι τῶν συμβολαίων, τῶν πρὸς ἐμὲ πάντων. καὶ εἴ τι ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος συμβέβηκεν ἵππαρχος ἐν χαλκίδι, ἱππάρχου τοῦτο ἔσται. ἐπιμεληταὶ δὲ ἔστωσαν τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένων, ἵππαρχος, νηλεύς, στράτων, καλλῖνος, δημότιμος, καλλισθένης, κτήσαρχος. αἱ δὲ διαθῆκαι κεῖνται ἀντίγραφα τῷ θεοφράστου δακτυλίῳ σεσημασμέναι, μία μὲν παρὰ ἡγησίᾳ ἱππάρχου· μάρτυρες, κάλλιππος πελληνεύς, φιλόμηλος, εὐωνύμας, λύσανδρος, ὑβάδης, λέων ἀλωπεκῆθεν. τὴν δ᾽ ἑτέραν ἔχει ὀλυμπιόδωρος· μάρτυρες δ᾽ οἱ αὐτοί. τὴν δ᾽ ἑτέραν ἔλαβεν ἀδείμαντος· ἀπήνεγκε δὲ ἀνδροσθένης ὁ υἱός. μάρτυρες, ἀείμνηστος κλεοβούλου, λυσίστρατος φείδωνος θάσιος, στράτων ἀρκεσιλάου λαμψακηνός, θήσιππος θησίππου ἐκ κεραμέων, διοσκουρίδης διονυσίου ἐπικηφίσιος. ὧδε ἔχουσιν αὐτῷ καὶ αἱ διαθῆκαι. ἀκοῦσαι δ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐρασίστρατον τὸν ἰατρόν, εἰσὶν οἳ λέγουσι. καὶ εἰκός. διεδέξατο δ᾽ αὐτοῦ τὴν σχολὴν στράτων.

ΤΕΛΟΣ.

LIBRORVM THEOPHRASTI OMNIVM QVI HOC Opere continentur, & quos conquirere hactenus ſummo ſtudio partim impreſſos antea, partim manu ſcriptos licuit, Catalogus.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΒΙΟΣ ΚΑΤᾺ Διογένην.		THEOPHRASTI VITA SEcundum Diogenem.	
Θεοφράστου περὶ φυτῶν ἱστορίας.	Βιβλ. ι.	De plantarum hiſtoria lib. X.	pag. 1
Περὶ φυτῶν αἰτιῶν.	Βιβ. ς.	De plantarum cauſis, lib. VI.	101
Ἀριστοτέλους περὶ φυτῶν.	Βιβ. β.	Ariſtotelis De plantis, lib. II.	198
Θεοφράστου περὶ λίθων.	Βιβ. α.	Theophr. De lapidibus, lib. I.	215
Περὶ ἰχθύων.	Βιβ. α.	De piſcibus, lib. I.	221
Περὶ πυρός.	Βιβ. α.	De igne, lib. I.	223
Περὶ ἀνέμων.	Βιβ. α.	De uentis, lib. I.	231
Περὶ σημείων ὑδάτων καὶ πνευμάτων.		De ſignis aquarũ et uẽtorũ, lib. I.	239
Περὶ ἰλίγγων.	Βιβ. α. (Βιβ. α.	De uertigine oculorum, lib. I.	245
Περὶ κόπων.	Βιβ. α.	De laboribus, lib. I.	247
Περὶ ὀσμῶν.	Βιβ. α.	De odoribus, lib. I.	249
Περὶ ἱδρώτων.	Βιβ. α.	De ſudoribus, lib. I. 261 (lib. I.	265
Χαρακτῆρες ἠθικοί.	Βιβ. α.	Characteres morales, ſiue De notis;	
Τῶν μετὰ τὰ φυσικά.	Βιβ. α.	Metaphyſicorum, lib. I.	267
Πρισκιανοῦ φιλοσόφου Λυδοῦ μετάφρασις Θεοφράστου περὶ αἰσθήσεως.		Priſciani philoſophi Lydi expoſitio Theophraſti De ſenſu.	273
Τοῦ αὐτοῦ μετάφρασις, Θεοφράστου περὶ φαντασίας.		Eiuſdẽ expoſitio, Theophraſti De phantaſia.	284

ΤΕΛΟΣ.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟ Α.

ΤΩ͂Ν φυτῶν τὰς διαφορὰς, καὶ τὴν ἄλλην φύσιν ληπτέον, 1
κατά τε τὰ μέρη, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰς γενέσεις, καὶ τοὺς βίους. ἤθη γὰρ καὶ πράξεις οὐκ ἔχουσιν, ὥσπερ τὰ ζῶα. εἰσὶ δ' αἱ μὲν κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς βίους, εὐθεωρητότεραι καὶ ῥάους· αἱ δὲ κατὰ μέρη, πλείους ἔχουσαι ποικιλίας. αὐτὸ γὰρ τοῦτο πρῶτον οὐχ ἱκανῶς ἀφώρισται, τὸ, ποῖα δεῖ μέρη, καὶ μὴ μέρη καλεῖν· ἀλλ' ἔχει τινὰ ἀπορίαν. τὸ μὲν οὖν μέρος, ἅτε ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ὂν, ἀεὶ δοκεῖ διαμένειν ἢ ἁπλῶς, ἢ ὅταν γένηται, καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις τὰ ὕστερον γενησόμενα, πλὴν εἴ τι διὰ νόσον ἢ γῆρας ἢ πήρωσιν ἀποβάλλεται. τῶν δ' ἐν τοῖς φυτοῖς ἔνια τοιαῦτ' ἐστὶν, ὥστ' ἐπέτειον ἔχειν τὴν οὐσίαν. οἷον ἄνθος, βρύον, φύλλον, καρπόν· ἁπλῶς ὅσα πρὸ τῶν καρπῶν, ἢ ἅμα γίνεται τοῖς καρποῖς· ἔτι δὲ, αὐτὸς ὁ βλαστός. ἀεὶ γὰρ ἐπίφυσιν λαμβάνει τὰ δένδρα κατ' ἐνιαυτὸν, ὁμοίως ἔν τε τοῖς ἄνω καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰς ῥίζας. ὥστε εἰ μέν τις ταῦτα θήσει μέρη, τό, τε πλῆθος ἀόριστον ἔσται, καὶ οὐδέποτε οὐδὲν τὸ αὐτὸ τῶν μορίων· εἰ δ' αὖ μὴ μέρη, συμβήσεται δι' ὧν τέλεια γίνεται καὶ φαίνεται, ταῦτα μὴ εἶναι μέρη. βλαστάνοντα γὰρ, καὶ θάλλοντα, καὶ καρπὸν ἔχοντα, πάντα καλλίω καὶ τελειότερα καὶ δοκεῖ καὶ ἔστιν. αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι σχεδόν εἰσιν αὗται. τάχα δὲ οὐχ ὁμοίως ἅπαντα ζητητέον, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις, οὔθ' ὅσα πρὸς τὴν γένεσιν· αὐτά τε τὰ γεννώμενα, μέρη θετέον· οἷον τοὺς καρπούς. οὐδὲ γὰρ τὰ ἔμβρυα, τῶν ζώων. εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ ὄψει τό γε κάλλιστον, οὐδὲν σημεῖον· ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων εὐθετεῖ κύοντα· πολλὰ δὲ καὶ τὰ μέρη κατ' ἐνιαυτὸν ἀποβάλλει, καθάπερ οἵ, τε ἔλαφοι τὰ κέρατα, καὶ τὰ φωλεύοντα τὰ πτερὰ, καὶ τρίχας τετράποδα· ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον, ἄλλως τε καὶ ὅμοιον τῷ φυλλοῤῥοεῖν τὸ πάθος. ὡσαύτως δ' οὐδὲ τὰ πρὸς τὴν γένεσιν. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ζώοις τὰ μὲν συνεκτίκτεται, τὰ δ' ἀποκαθαίρεται καθάπερ ἀλλότρια τῆς φύσεως. ἔοικε δὲ παραπλησίως καὶ τὰ περὶ τὴν βλάστησιν ἔχειν. ἡ γάρ τοι γένεσις, γενέσεως χάριν ἐστὶ τῆς τελείας. ὅλως δὲ, καθάπερ εἴπομεν, οὐδὲ πάντα ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ληπτέον· διὸ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἀόριστος. πανταχῆ γὰρ βλαστικὸν, ἅτε καὶ πανταχῆ ζῶον. ὥστε ταύτας μὲν οὕτως ὑποληπτέον οὐ μόνον εἰς τὰ νῦν, ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων χάριν. ὅσα γὰρ μὴ οἷόν τε ἀφομοιοῦν, περίεργον τὸ γλίχεσθαι πάντως, ἵνα μὴ καὶ τὴν οἰκείαν ἀποβάλλωμεν θεωρίαν. ἡ δὲ ἱστορία τῶν φυτῶν ἐστιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἢ κατὰ τὰ ἔξω μόρια καὶ τὴν ὅλην μορφὴν, ἢ κατὰ τὰ ἐντὸς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων τὰ ἐκ τῶν ἀνατομῶν. ληπτέον δὲ ἐν αὐτοῖς, ποῖά τε πᾶσιν ὑπάρχει ταυτὰ, καὶ ποῖα ἴδια καθ' ἕκαστον γένος· ἔτι δὲ τῶν αὐτῶν, ποῖα ὅμοια. λέγω δ' ἴδιον, φύλλον, ῥίζαν, φλοιόν. οὐ δεῖ δὲ οὐδὲ τοῦτο λανθάνειν, εἴ τι κατ' ἀναλογίαν θεωρητέον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων τὴν ἀναφορὰν ποιουμένους, δηλονότι πρὸς τὰ ἐμφερέστατα καὶ τελειότατα. καὶ ἁπλῶς δὲ, ὅσα τῶν ἐν φυτοῖς ἀφομοιωτέον τῶν ἐν τοῖς ζώοις, ὡς ἄν τις * ἀφομοιοῖ. ταῦτα μὲν οὖν διῃρήσθω τὸν τρόπον τοῦτον. Αἱ δὲ τῶν μερῶν διαφοραὶ σχεδὸν, ὡς τύπῳ λαβεῖν, εἰσὶν ἐν τρισίν· ἢ τῷ τὰ μὲν ἔχειν, τὰ δὲ μὴ, καθάπερ φύλλα, καὶ καρπόν· ἢ

τῷ μὴ ὅμοια, μηδὲ ἴσα· ἢ τρίτον, τῷ μὴ ὁμοίως. τούτων δὲ ἡ μὲν ἀνομοιότης ὁρίζεται σχήματι, χρώματι, πυκνότητι, μανότητι, παχύτητι, λειότητι, καὶ τοῖς ἄλλοις πάθεσιν· ἔτι δὲ, ὅσαι διαφοραὶ τῶν χυλῶν. ἡ δὲ ἀνισότης, ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει κατὰ πλῆθος ἢ μέγεθος. ὡς δ' εἰπεῖν τύπῳ, κἀκεῖνα πάντα καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν· τὸ γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις. τὸ δὲ μὴ ὁμοίως, τῇ θέσει διαφέρει· λέγω δὲ, οἷον τὸ τοὺς καρποὺς τὰ μὲν ἐπάνω, τὰ δ' ὑποκάτω τῶν φύλλων ἔχειν· καὶ αὐτοῦ τοῦ δένδρου, τὰ μὲν ἐξ ἄκρου, τὰ δὲ ἐκ τῶν πλαγίων, ἔνια δὲ καὶ ἐκ τοῦ στελέχους, οἷον ἡ αἰγυπτία συκάμινος· καὶ ὅσα δὴ καὶ ὑπὸ γῆς φέρει καρπόν. οἷον, ἥ τε ἀραχίδνα, καὶ τὸ ἐν αἰγύπτῳ καλούμενον ὄνιγγον· καὶ εἰ τὰ μὲν ἔχει μίσχον, τὰ δὲ μή, καὶ περὶ τῶν ἀνθέων ὁμοίως· τὰ μὲν γὰρ περὶ αὐτὸν τὸν καρπὸν, τὰ δὲ ἄλλως. ὅλως δὲ, τὸ τῆς θέσεως ἐν τούτοις, καὶ τοῖς φύλλοις, καὶ ἐν τοῖς βλαστοῖς ληπτέον. διαφέρει δὲ ἔνια καὶ τῇ τάξει· τὰ μὲν, ὡς ἔτυχε· τῆς ἐλάτης, οἱ κλῶνες κατ' ἀλλήλους ἑκατέρωθεν· τῶν δὲ καὶ οἱ ὄζοι δι' ἴσου τε κατ' ἀριθμὸν ἴσοι, καθάπερ τῶν τριόζων. ὥστε καὶ τὰς μὲν διαφορὰς ἐκ τούτων ληπτέον, ἐξ ὧν καὶ ὅλη μορφὴ συνδηλοῦται καθ' ἕκαστον. Αὐτὰ δὲ δὴ τὰ μέρη διαριθμησαμένους, πειρατέον περὶ ἑκάστου λέγειν. ἔστι δὲ πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα καὶ κοινὰ τῶν πλείστων, τάδε· ῥίζα, καυλὸς, ἀκρέμων, κλάδος· εἰς ἃ διέλοιτ' ἄν τις ὥσπερ εἰς μέρη, καθάπερ ἐπὶ τῶν ζώων. ἕκαστόν τε γὰρ ἀνόμοιον, καὶ ἐξ ἁπάντων τούτων τὰ ὅλα. ἔστι δὲ ῥίζα μὲν, δι' οὗ τὴν τροφὴν ἐπάγεται. καυλὸς δὲ, εἰς ὃ φέρεται· καυλὸν δὲ λέγω, τὸ ὑπὲρ γῆς πεφυκὸς ἐφ' ἕν. τοῦτο γὰρ κοινότατον ὁμοίως ἐπετείοις καὶ χρονίοις, ὃ ἐπὶ τῶν δένδρων καλεῖται στέλεχος. ἀκρέμονας δὲ, τοὺς ἀπὸ τούτου σχιζομένους, οὓς ἔνιοι καλοῦσιν ὄζους. κλάδον δὲ, τὸ βλάστημα, τὸ ἐκ τούτων ὑφ' ἕν· οἷον μάλιστα τὸ ἐπέτειον. καὶ ταῦτα μὲν οἰκειότερα τῶν δένδρων. ὁ δὲ καυλὸς, ὥσπερ εἴρηται, κοινότερος. ἔχει δὲ οὐ πάντα οὐδὲ τοῦτον, οἷον ἔνια τῶν ποωδῶν, τὰ μὲν ἔχει μὲν, οὐκ ἀεὶ δὲ, ἀλλ' ἐπέτειον, καὶ ὅσα χρονιώτερον ταῖς ῥίζαις. ὅλον δὲ, πολύχουν τὸ τῶν φυτῶν, καὶ ποίκιλον, καὶ χαλεπὸν εἰπεῖν καθόλου. σημεῖον δὲ τὸ μηδὲν εἶναι κοινὸν λαβεῖν, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς ζώοις στόμα, καὶ κοιλία. τὰ δὲ ἀναλογίᾳ ταὐτὰ, τὰ δ' ἄλλον τρόπον. οὔτε γὰρ ῥίζαν πάντ' ἔχει, οὔτε καυλὸν, οὔτε ἀκρέμονα, οὔτε κλάδον, οὔτε φύλλον, οὔτε ἄνθος, οὔτε καρπὸν, οὔτ' αὖ φλοιὸν, ἢ μήτραν, ἢ ἶνας, ἢ φλέβας· οἷον μύκης, ὕδνον. ἐν τούτοις δὲ ἡ οὐσία, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ μάλιστα ταῦτα ὑπάρχει, καθάπερ εἴρηται, τοῖς δένδροις, κἀκείνων οἰκειότερος ὁ μερισμὸς, πρὸς ἃ καὶ τὴν ἀναφορὰν τῶν ἄλλων ποιεῖσθαι δίκαιον. σχεδὸν δὲ καὶ τὰς ἄλλας μορφὰς ἑκάστων ταῦτα διασημαίνει. διαφέρουσι γὰρ πλήθει τε τούτων, καὶ ὀλιγότητι, καὶ πυκνότητι, καὶ μανότητι, καὶ τῷ ἐφ' ἓν ἢ εἰς πλείω σχίζεσθαι τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁμοίοις. ἔστι δὲ ἕκαστον τῶν εἰρημένων οὐχ ὁμοιομερές. λέγω δὲ ὁμοιομερὲς, ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν ὁτιοῦν μέρος σύγκειται τῆς ῥίζης, καὶ τοῦ στελέχους· ἀλλ' οὐ λέγεται στέλεχος τὸ ληφθὲν, ἀλλὰ μόριον· ὡς αὐτοῖς τῶν ζώων μελεσίν ἐστιν, ἐκ τῶν μὲν ὁτιοῦν τῆς κνήμης ἢ τοῦ ἀγκῶνος, οὐχ ὁμώνυμον δὲ, καθάπερ σὰρξ καὶ ὀστοῦν, ἀλλ' ἀνώνυμον· οὐδὲ δὴ τῶν ἄλλων οὐδενὸς, ὅσα μονοειδῆ τῶν ὀργανικῶν. ἁπάντων γὰρ τῶν τοιούτων ἀνώνυμα τὰ μέρη. τῶν δὲ πολυειδῶν, ὠνομασμένα, καθάπερ ποδὸς, χειρὸς, κεφαλῆς, οἷον δάκτυλος, ῥὶς, ὀφθαλμός.

3 καὶ τὰ μὲν μέγιστα μέρη, σχεδὸν ταῦτά ἐστιν. Ἄλλα δὲ, ἐξ ὧν ταῦτα, φλοιὸς, μήτρα, ξύλα, ἢ ὅσα ἔχει μήτραν. πάντα δὲ ὁμοιομερῆ, καὶ τὰ τούτων δὲ ἔτι πρότερα· καὶ ἐξ ὧν ταῦτα, ὑγρὸν, ἲς, φλὲψ, σάρξ. ἀρχαὶ γὰρ αὗται, πλὴν εἴ τις λέγοι τὰς τῶν στοιχείων δυνάμεις· αὗται δὲ κοιναὶ πάντων. ἡ μὲν οὖν συνουσία καὶ ἡ ὅλη φύσις ἐν τούτοις. ἄλλα δ' ἐστὶν, ὥσπερ ἐπέτεια μέρη, τὰ πρὸς τὴν καρποτοκίαν· οἷον, φύλλον, ἄνθος, μίσχος· τοῦτο δ' ἐστὶν, ᾧ συνήρτηται πρὸς τὸ φυτὸν τὸ φύλλον, καὶ ὁ καρπός. ἔτι δὲ ἕλιξ βρύον, οἷς ὑπάρχει. καὶ ἐπὶ πᾶσι σπέρμα τὸ τοῦ καρποῦ.

καρπὸς δ' ἐστὶ, τὸ συγκείμενον σπέρμα μετὰ τοῦ περικαρπίου. παρὰ δὲ ταῦτα ἐνίων ἴδια ἄττα· καθάπερ ἡ κικὶς δρυὸς, καὶ ἡ ἕλιξ, ἀμπέλου. καὶ τοῖς μὲν δενδρικοῖς ἐστιν οὕτω διαλαβεῖν· τοῖς δ' ἐπετείοις, δῆλον ὡς ἅπαντα ἐπέτεια· μέχρι γὰρ τῶν καρπῶν ἡ φύσις. ὅσα δὲ ἐπετειόκαρπα, καὶ ὅσα διετίζει, καθάπερ σέλινον καὶ ἄλλ' ἄττα, καὶ ὅσα δὲ πλείω χρόνον ἔχει, τούτοις ἅπασιν καὶ ὁ καυλὸς ἀκολουθήσει κατὰ λόγον. ὅταν γὰρ σπερμοφορεῖν μέλλωσι, τότε ἐγκαυλοῦσιν· ὡς ἕνεκα τοῦ σπέρματος ὄντων τῶν καυλῶν. ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ διῃρήσθω. τῶν δὲ ἄρτι εἰρημένων μερῶν πειρατέον ἕκαστον εἰπεῖν, τί ἐστιν, ὡς ἐν τύπῳ λέγοντας. τὸ μὲν οὖν ὑγρὸν

φανερόν,

φανερὸν, ὃ δὴ καλοῦσί τινες ἁπλῶς ἐν ἅπασιν ὀπὸν, ὥσπερ καὶ Μενέστωρ † οἱ δὲ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀνωνύμως, ἐν δέ τισιν ὀπὸν· καὶ ἐν ἄλλοις δάκρυον. ἶνες δὲ καὶ φλέβες καθ' αὑτὰ μὲν ἀνώνυμα, τῇ δὲ ὁμοιότητι μεταλαμβάνουσι τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων· ἔχει δὲ ἴσως καὶ ἄλλας διαφορὰς καὶ ταῦτα, καὶ ὅλως τὸ τῶν φυτῶν γένος. πολύχουν γὰρ, ὥσπερ εἰρήκαμεν. ἀλλ' ἐπεὶ διὰ τῶν γνωρίμων μεταδιώκειν δεῖ τὰ ἀγνώριστα, γνωριμώτερα δὲ τὰ μείζω καὶ ἐμφανῆ τῇ αἰσθήσει δηλονότι, καθάπερ ὑφήγηται, περὶ τούτων λεκτέον. ἐπαναφορὰν γὰρ ἕξομεν τῶν ἄλλων πρὸς ταῦτα, μέχρι πόσου καὶ πῶς ἕκαστα μετέχει τῆς ὁμοιότητος· εἰλημμένων δὲ τῶν μερῶν, μετὰ ταῦτα ληπτέον τὰς τούτων διαφοράς. οὕτω γὰρ ἅμα καὶ ἡ οὐσία φανερὰ, καὶ ἡ ὅλη τῶν γενῶν πρὸς ἄλληλα διάστασις. ἡ μὲν οὖν τῶν μεγίστων, σχεδὸν εἴρηται. λέγω δ' οἷον ῥίζης, καυλοῦ, τῶν ἄλλων. αἱ γὰρ δυνάμεις, καὶ ὧν χάριν ἕκαστον, ὕστερον ῥηθήσονται. ἐξ ὧν γὰρ καὶ ταῦτα καὶ τ' ἄλλα σύγκειται, πειρατέον εἰπεῖν, ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν πρώτων. πρῶτα δέ ἐστι, τὸ ὑγρὸν καὶ θερμόν. ἅπαν γὰρ φυτὸν ἔχει τινὰ ὑγρότητα καὶ θερμότητα σύμφυτον, ὥσπερ καὶ ζῷον· ὧν ὑπολιπόντων, γίνεται γῆρας καὶ φθίσις· τελέως δὲ ὑπολιπόντων, θάνατος καὶ αὔανσις. ἐν μὲν οὖν τοῖς πλείστοις ἀνώνυμος ἡ ὑγρότης· ἐν ἐνίοις δὲ ὠνομασμένη, καθάπερ εἴρηται. τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ὑπάρχει. μόνη γὰρ ἡ τῶν ἐναίμων ὑγρότης ὠνόμασται· διὸ καὶ διήρηνται πρὸς τὴν στέρησιν. τὰ μὲν γὰρ ἄναιμα, τὰ δ' ἔναιμα λέγεται. ἓν μὲν οὖν τοῦτο τὸ μέρος, καὶ τὸ τούτῳ συνηρτημένον θερμόν.

Ἄλλα δὲ εἰσὶν ἕτερα τῶν ἐντὸς, ἃ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἐστὶν ἀνώνυμα, 4

διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα ἀπεικάζεται τοῖς τῶν ζώων μορίοις. ἔχουσι γὰρ ὥσπερ ἶνας, ὃ ἐστι συνεχὲς καὶ σχιστὸν καὶ ἐπιμῆκες, ἀπαράβλαστον δὲ, καὶ ἄβλαστον, ἔχον φλέβας. αὗται δὲ τὰ μὲν ἄλλα εἰσὶν ὅμοιαι τῇ ἰνὶ, μείζους δὲ καὶ παχύτεραι, καὶ παραβλαστὰς ἔχουσαι καὶ ὑγρότητας· ἔτι ξύλον, καὶ σάρξ. τὰ μὲν γὰρ ἔχει σάρκα, τὰ δὲ ξύλον. ἔστι δὲ τὸ μὲν ξύλον, σχιστόν· ἡ δὲ σὰρξ, πάντη διαιρεῖται, ὥσπερ γῆ, καὶ ὅσα γῆς· μεταξὺ δὲ γίνεται ἰνὸς καὶ φλεβός. φανερὰ δὲ ἡ φύσις αὐτῆς ἔν τε ἄλλοις τε, καὶ ἐν τοῖς τῶν περικαρπίων δέρμασι. φλοιὸς δὲ, καὶ μήτρα, κυρίως μὲν λέγεται. δεῖ δὲ αὐτὰ καὶ τῷ λόγῳ διορίσαι. φλοιὸς μὲν οὖν ἐστι, τὸ ἔσχατον, καὶ χωριστὸν τοῦ ὑποκειμένου σώματος· μήτρα δὲ, τὸ μεταξὺ τοῦ ξύλου, τρίτον ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ· οἷον ἐν τοῖς ὀστοῖς μυελός. καλοῦσι δέ τινες τοῦτο καρδίαν, οἱ δὲ μυελόν. τὰ μὲν οὖν μόρια σχεδόν ἐστι τοσαῦτα· σύγκειται δὲ τὰ ὕστερα ἐκ τῶν προτέρων· ξύλον μὲν ἐξ ἰνὸς καὶ ὑγροῦ, καὶ ἐνίοτε σαρκός. ξυλοῦται γὰρ σκληρυνόμενα, οἷον ἐν τοῖς φοίνιξι, καὶ νάρθηξι, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐκξυλοῦται, ὥσπερ αἱ τῶν ῥαφανίδων ῥίζαι. μήτρα δὲ, ἐξ ὑγροῦ καὶ σαρκός. φλοιὸς δ' ὁ μέν τις ἐκ πάντων τῶν τριῶν, οἷον ὁ τῆς δρυὸς, καὶ αἰγείρου, καὶ ἀπίου· ὁ δὲ τῆς ἀμπέλου, ἐξ ὑγροῦ καὶ ἰνός· ὁ δὲ τοῦ φύλλου, ἐκ σαρκὸς καὶ ὑγροῦ. πάλιν δὲ ἐκ τούτων σύνθετα τὰ μέγιστα καὶ πρῶτα ῥηθέντα, καθαπερανεὶ μέλη, πλὴν οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν πάντα, οὐδὲ ὡσαύτως, ἀλλὰ διαφόρως. εἰλημμένων δὲ πάντων τῶν μορίων, ὡς εἰπεῖν, τὰς τούτων διαφορὰς πειρατέον ἀποδιδόναι, καὶ τὰς ὅλων τῶν δένδρων καὶ φυτῶν οὐσίας.

Ἐπεὶ δὲ συμβαίνει σαφέστερον εἶναι τὴν μάθησιν διαιρουμένων κατὰ εἴδη, καλῶς ἔχει 5 τοῦτο ποιεῖν, ἐφ' ὧν ἐνδέχεται. πρῶτα δ' ἐστὶ καὶ μέγιστα, καὶ σχεδὸν ὑφ' ὧν πάντη τὰ πλεῖστα περιέχεται, τάδε· δένδρον, θάμνος, φρύγανον, πόα. δένδρον μὲν οὖν ἐστι, τὸ ἀπὸ ῥίζης μονοστέλεχες, πολύκλαδον, ὀζωτὸν, οὐκ εὐαπόλυτον· οἷον ἐλαία, συκῆ, ἄμπελος. φρύγανον δὲ, τὸ ἀπὸ ῥίζης, καὶ πολυστέλεχες, καὶ πολύκλαδον· οἷον βάτος, παλίουρος. πόα δὲ, τὸ ἀπὸ ῥίζης φυλλοφόρον, προϊὸν ἀστέλεχες, οὗ ὁ καυλὸς σπερμοφόρον· οἷον ὁ σῖτος, καὶ τὰ λάχανα. δεῖ δὲ τοὺς ὅρους οὕτως ἀποδέχεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὡς τύπῳ ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν λεγομένους. ἔνια γὰρ ἴσως ἐπαλλάττειν δόξειε, τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἀγωγὴν ἀλλοιότερα γίνεται καὶ ἐκβαίνει τῆς φύσεως· οἷον μαλάχη τε εἰς ὕψος ἀναγομένη, καὶ ἀποδενδρουμένη. συμβαίνει γὰρ τοῦτο καὶ οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ μησὶν, ὥστε μῆκος καὶ πάχος δορατιαῖον γίνεσθαι, διὸ καὶ βακτηρίαις αὐταῖς χρῶνται. πλείονος δὲ χρόνου γινομένου, κατὰ λόγον ἡ ἀπόδοσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τεύτλων. καὶ γὰρ ταῦτα λαμβάνει μέγεθος· ἔτι δὲ μᾶλλον ἄγνος, καὶ ὁ παλίουρος, καὶ ὁ κιττός, ὥσθ' ὁμολογουμένως ταῦτα γίνεται δένδρα, καίτοι θαμνώδη ἐστίν. ὁ δὲ μύρρινος, μὴ ἀνακαθαιρόμενος ἐκθαμνοῦται. καὶ ἡρακλεωτικὴ καρύα. δοκεῖ δὲ αὕτη γε καὶ τὸν καρπὸν βελτίω καὶ πλείω φέρειν, ἐὰν ῥάβδους τις ἐᾷ πλείους, ὡς τῆς φύσεως θαμνώδους οὔσης, οὐ μονοστέλεχον δ' αὖ δόξειεν οὐδ' ἡ μηλέα, οὐδ' ἡ ῥοιὰ † ἄπιος εἶν, οὐδ'

οἱ δ' ἐν τοῖς ἄλλοις

οὐδ'

ὅλως ὅσα παραβλαστικὰ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν· ἀλλὰ τῇ ἀγωγῇ τοιαῦτα, παραιρουμένων τῶν ἄλλων. ἔνια δὲ καὶ ἐῶσι πολυστελέχη διὰ λεπτότητα, καθάπερ ῥόαν, μηλέαν. ἐῶσι δὲ καὶ τὰς † ἐλάτας κοπάδας, καὶ τὰς συκᾶς. τάχα δ᾽ ἄν τις φαίη, καὶ ὅλως μεγέθει καὶ μικρότητι διαιρεῖν

ἐλαίας, καὶ κο-
πάδας τὰς
συκᾶς.

ἔνια, τὰ δὲ ἰσχύϊ καὶ ἀσθενείᾳ, καὶ πολυχρονιότητι. τῶν τε γὰρ φρυγανωδῶν καὶ λαχανωδῶν ἔνια μονοστελέχη, καὶ οἷον δένδρου φύσιν ἔχοντα γίνεται, καθάπερ ῥαφανὶς, πήγανον. ὅθεν καὶ καλοῦσί τινες τὰ τοιαῦτα, δενδρολάχανα. τά τε λαχανώδη πάντα, ἢ τὰ πλεῖστα ὅταν ἐγκαταμείνῃ, λαμβάνει τινὰς ὥσπερ ἀκρέμονας, καὶ γίνεται τὸ ὅλον ἐν σχήματι δενδρώδει, πλὴν ὀλιγοχρονιώτερα.

6 Διὰ δὴ ταῦτα, ὥσπερ ἐλέγομεν, οὐκ ἀκριβολογητέον τῷ ὅρῳ, ἀλλὰ τῷ τύπῳ ληπτέον τοὺς ἀφορισμούς· ἐπεὶ καὶ τὰς διαιρέσεις ὁμοίως, οἷον ἡμέρων ἀγρίων, καρποφόρων ἀκάρπων, ἀνθοφόρων ἀνάνθων, ἀειφύλλων φυλλοβόλων. τὰ μὲν γὰρ ἄγρια καὶ ἥμερα παρὰ τὴν ἀγωγὴν εἶναι δοκεῖ. πᾶν γὰρ ἄγριον καὶ ἥμερον, φασὶν Ἵππων γίνεσθαι, τυγχάνον καὶ μὴ τυγχάνον θεραπείας· ἄκαρπα δὲ, καὶ κάρπιμα, καὶ καρποφόρα ἄνθη παρὰ τοὺς τόπους καὶ τὸν ἀέρα τὸν περιέχοντα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ φυλλοβόλα, καὶ ἀείφυλλα. περὶ γὰρ Ἐλεφαντίνην, οὐδὲ τὰς ἀμπέλους, οὐδὲ τὰς συκᾶς φασὶ φυλλοβολεῖν· ἀλλ᾽ ὅμως τοῖς αὐτοῖς αἱρετέον. ἔχει γάρ τι τῆς φύσεως κοινὸν, ὁμοίως ἐν δένδροις καὶ θάμνοις καὶ τοῖς φρυγανικοῖς καὶ ποώδεσιν· ὑπὲρ ὧν καὶ τὰς αἰτίας ὅταν τις λέγῃ, περὶ πάντων κοινῇ δηλονότι λεκτέον, οὐχ ὁρίζοντα καθ᾽ ἕκαστον. εὔλογον δὲ, καὶ ταύτας κοινὰς εἶναι πάντων. ἅμα δὲ καὶ φαίνεταί τινα ἔχειν φυσικὴν διαφορὰν εὐθὺς ἐπὶ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν ἡμέρων, εἴπερ ἔνια μὴ δύναται ζῆν, ὥσπερ τὰ γεωργούμενα † μηδόλως δέχεται θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ χείρω γίνεται, καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, κέδρος· καὶ ἁπλῶς, ὅσα ψυχροὺς τόπους φιλεῖ, καὶ χιονώδεις. ὡσαύτως δὲ, καὶ τῶν φρυγανικῶν καὶ ποωδῶν, οἷον κάππαρις καὶ θέρμος. ἥμερον δὲ καὶ ἄγριον δίκαιον καλεῖν, ἀναφέροντα πρός τε ταύτας, καὶ ὅλως πρὸς τὸ ἡμερώτατον. ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἢ μόνον, ἢ μάλιστα ἥμερον.

ἔνια δὲ

7 Φανεραὶ δὲ καὶ κατὰ ταύτας τὰς μορφὰς αἱ διαφοραὶ τῶν ὅλων τε καὶ μορίων, οἷον λέγω, μέγεθος καὶ σμικρότης, σκληρότης μαλακότης, λειότης τραχύτης φλοιοῦ, φύλλων, τῶν ἄλλων ἁπλῶς, εὐμορφία καὶ δυσμορφία τις· ἔτι δὲ καὶ καλλικαρπία, καὶ κακοκαρπία. πλείω μὲν γὰρ δοκεῖ τὰ ἄγρια φέρειν, ὥσπερ ἀχράς, κότινος· καλλίω δὲ τὰ ἥμερα, καὶ τοὺς χυλοὺς δὲ αὐτοὺς γλυκυτέρους καὶ † ἰδίους, καὶ τὸ ὅλον ὡς εἰπεῖν εὐκράτους. μᾶλλον αὗταί τε δὴ φυσικαί τινες, ὥσπερ εἴρηται, διαφοραὶ, καὶ ἔτι δὴ μᾶλλον τῶν ἀκάρπων καὶ καρποφόρων, καὶ φυλλοβόλων καὶ ἀειφύλλων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. πάντων δὲ ληπτέον ἀεὶ καὶ πάσας τοῖς τόποις· οὐ γὰρ οὐδ᾽ οἷόν τε ἴσως ἄλλως. αἱ δὲ τοιαῦται δόξαιεν ἂν γενικόν τινα ποιεῖν χωρισμὸν, οἷον ἐνύδρων καὶ χερσαίων, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. ἔστι γὰρ ἔνια τῶν φυτῶν, ἃ οὐ δύναται μὴ ἐν ὑγρῷ ζῆν. διῄρηται δ᾽ ἄλλο κατ᾽ ἄλλο γένος τῶν ὑγρῶν, ὥστε τὰ μὲν ἐν τέλμασι, τὰ δὲ ἐν λίμναις, τὰ δ᾽ ἐν ποταμοῖς, τὰ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ θαλάττῃ φύεσθαι, τὰ μὲν ἐλάττω καὶ ἐν τῇ παρ᾽ ἡμῖν, τὰ δὲ μείζω περὶ τὴν Ἐρυθράν. ἔνια δὲ, ὥσπερεὶ καθυγρα καὶ ἕλεια, καθάπερ ἰτέα καὶ πλάτανος· τὰ δὲ οὐκ ἐν ὕδατι δυνάμενα ζῆν ἐν τούτοις, ἀλλὰ διώκοντα τοὺς ξηροὺς τόπους. τῶν δ᾽ ἐλαττόνων, ἔστιν ἃ καὶ τοὺς αἰγιαλούς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτων, εἴ τις ἀκριβολογεῖσθαι θέλει, τὰ μὲν ἂν εὕρῃ κοινὰ, καὶ ὥσπερ ἀμφίβια, καθάπερ μυρρίνην, ἰτέαν, κλήθραν· τὰ δὲ καὶ τῶν ὁμολογουμένων χερσαίων, πεφυκότα ποτὲ ἐν τῇ θαλάττῃ βιοῦν, φοίνικα, σκίλλαν, ἀνθέρικον. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα πάντα, καὶ ὅλως τὸ οὕτω σκοπεῖν, οὐκ οἰκείως ἐστὶ σκοπεῖν· οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἡ φύσις οὕτως, οὐδ᾽ ἐν τοῖς τοιούτοις ἔχει τὸ ἀναγκαῖον. τὰς μὲν οὖν διαιρέσεις, καὶ ὅλως τὴν ἱστορίαν τῶν φυτῶν οὕτω ληπτέον. ἅπαντα δ᾽ οὖν καὶ ταῦτα, καὶ τ᾽ ἄλλα διοίσει καθάπερ εἴρηται, ταῖς τε τῶν ἄλλων μορφαῖς, καὶ ταῖς τῶν μορίων διαφοραῖς· ἢ τῷ ἔχειν, τὰ δὲ μὴ ἔχειν, ἢ τῷ πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω, ἢ τῷ ἀνομοίως, ἢ ὅσοι τρόποι διῄρηνται πρότερον. οἰκεῖον δὲ ἴσως, καὶ τοὺς τόπους συμπαραλαμβάνειν, ἐν οἷς ἕκαστα πέφυκεν, ἢ μὴ πέφυκε γίνεσθαι. μεγάλη γὰρ καὶ αὕτη διαφορὰ, καὶ οὐχ ἥκιστα, οἰκεία τῶν φυτῶν, διὰ τὸ συνηρτῆσθαι τῇ γῇ, καὶ μὴ ἀπολελύσθαι καθάπερ τὰ ζῶα.

Forte ἡδύους

8 Πειρατέον δ᾽ εἰπεῖν τὰς κατὰ μέρος διαφοράς, ὡς ἂν καθόλου λέγοντας πρότερον, καὶ κοινῶς, εἶτα καθ᾽ ἕκαστον, ὕστερον ἐπὶ πλεῖον ὥσπερ ἀναθεωροῦντας. ἔτι δὲ τὰ μὲν ὀρθοφυῆ,

θοφυῆ, καὶ μακροστελέχη, καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, κυπάριττος· τὰ δὲ σκολιώτερα, καὶ βρα-
χυστελέχη, οἷον ἰτέα, συκῆ, ῥοιά. καὶ περὶ πάχος δὲ, καὶ λεπτότητα ὁμοίως. καὶ πάλιν τὰ
μὲν μονοστελέχη, τὰ δὲ πολυστελέχη. τοῦτο δὲ αὐτότροπον, τινὰ καὶ τῷ παραβλαστικὰ ἢ ἀπα-
ράβλαστα εἶναι, καὶ πολυκλαδῆ καὶ ὀλιγόκλαδα, καθάπερ ἡ φοῖνιξ. καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις,
ἔτι περὶ τὴν ἰσχὺν, ἢ πάχος, ἢ τὰς τοιαύτας διαφοράς. πάλιν τὰ μὲν λεπτόφλοια, καθάπερ
δάφνη, φίλυρα· τὰ δὲ παχύφλοια, καθάπερ δρῦς. ἔτι τὰ μὲν λειόφλοια, καθάπερ μη-
λέα, συκῆ· τὰ δὲ τραχύφλοια, καθάπερ ἀγρία δρῦς, φελλὸς, φοῖνιξ. ταῦτα δὲ, νέα μὲν ὄν-
τα λειοφλοιότερα, ἀπογηράσκοντα δὲ παχυφλοιότερα. ἔνια δὲ καὶ ῥιζόφλοια, καθάπερ ἄμ-
πελος· τὰ δὲ, καὶ ὡς περιπίπτειν, οἷον ἀνδράχνη, μηλέα, κόμαρος. ἔστι δὲ καὶ τῶν μὲν σαρ-
κώδης ὁ φλοιὸς, οἷον φελλοῦ, δρυὸς, αἰγείρου· τῶν δὲ ἰνώδης, καὶ ἄσαρκος, ὁμοίως δένδρων καὶ
θαμνῶν καὶ ἐπετείων, οἷον ἀμπέλου, καλάμου, πυροῦ. καὶ τῶν μὲν πολύλοπος, οἷον φιλύ-
ρας, ἐλάτης, ἀμπέλου, λινοσπάρτου, κρομμύων· τῶν δὲ μονόλοπος, οἷον συκῆς, καλάμου, αἴ-
ρας. περὶ μὲν δὴ τοὺς φλοιοὺς, ἐν τούτοις αἱ διαφοραί. τῶν δὲ ξύλων αὐτῶν, καὶ ὅλως τῶν καυ-
λῶν, οἱ μὲν εἰσὶ σαρκώδεις, οἷον δρυὸς, συκῆς, καὶ τῶν ἐλαττόνων βαλάνου, τεύτλου, κωνίου·
οἱ δὲ ἄσαρκοι, καθάπερ κέδρου, λωτοῦ, κυπαρίττου. καὶ οἱ μὲν ἰνώδεις, τὰ μὲν γὰρ τῆς ἐλάτης
καὶ τοῦ φοίνικος ξύλα τοιαῦτα· τὰ δὲ μανὰ, καθάπερ τῆς συκῆς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μὲν
φλεβώδη, τὰ δ' ἄφλεβα. περὶ δὲ τὰ φρυγανικὰ καὶ θαμνώδη, καὶ ὅλως τὰ κλήματα, καὶ
ἄλλας τις ἂν λάβοι διαφοράς. ὁ μὲν γὰρ κάλαμος, γονατώδης. ὁ δὲ βάτος, καὶ ὁ παλίου-
ρος, ἀκανθώδη. ἡ δὲ τίφη, καὶ ἔνια τῶν ἑλείων ἢ λιμναίων, ὁμοίως ἀδιάφρακτα καὶ ὁμαλῆ,
καθάπερ σχοῖνος. ὁ δὲ τοῦ κυπείρου καὶ βουτόμου καυλὸς ὁμαλότητά τινα ἔχει παρὰ τούτοις.
ἔτι δὲ μᾶλλον ἴσως ὁ τοῦ μύκητος. αὗται μὲν δὴ δόξαιεν ἂν, ἐξ ὧν ἡ σύνθεσις. † ἡ δὲ περὶ τὰ αἱ δὲ
πάθη, καὶ τὰς δυνάμεις· οἷον σκληρότης, γλισχρότης, κραυρότης, μανότης, κουφότης, βαρύ-
της, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἡ μὲν γὰρ ἰτέα, καὶ χλωρὸν, εὐθὺ, κοῦφον, ὥσπερ ὁ φελλός· ἡ δὲ
πύξος, καὶ ἡ ἔβενος, οὐδὲ αὐανθέντα. καὶ τὰ μὲν σχιδεντὰ, καθάπερ ὁ τῆς ἐλάτης· τὰ δὲ
ἄθραυστα μᾶλλον, οἷον ὁ τῆς ἐλαίας. καὶ τὰ μὲν λοξὰ, οἷον τὰ τῆς ἀκτῆς· τὰ δὲ ὀζώδη, οἷον τὰ
τῆς πεύκης καὶ ἐλάτης. δεῖ δὲ καὶ τὰς τοιαύτας ὑπολαμβάνειν τῆς φύσεως. εὔσχιστον μὲν
γὰρ ἡ ἐλάτη, διὰ τὸ εὐθυπορεῖν· ἄθραυστον δὲ ἡ ἐλαία, διὰ τὸ σκολιὸν καὶ σκληρόν. εὔκαμπτον
δὲ ἡ φίλυρα, καὶ ὅσα ἄλλα, διὰ τὸ γλίσχρον ἔχειν τὴν ὑγρότητα. βαρὺ δὲ, ἡ μὲν πύξος, καὶ
ἡ ἔβενος, ὅτι πυκνά· ἡ δὲ δρῦς, ὅτι γεῶδες. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα πρὸς τὴν φύ-
σιν πως ἀνάγεται. Διαφέρουσι δὲ καὶ ταῖς μήτραις. πρῶτον μὲν, εἰ ἔνια ἔχει ἢ μὴ ἔχει, 9
καθάπερ τινές φασιν ἄλλα τε καὶ τὴν ἀκτήν. ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔχουσι. τῶν μὲν γὰρ
ἐστι σαρκώδης, τῶν δὲ ξυλώδης, τῶν δὲ ὑμενώδης. σαρκώδης μὲν, οἷον ἀμπέλου, σικῆς, μη-
λέας, ῥοιᾶς, ἀκτῆς, νάρθηκος· ξυλώδης δὲ, πίτυος, ἐλάτης, πεύκης, καὶ μάλιστα αὕτη διὰ
τὸ ἔνδαδος εἶναι. τούτων δ' ἔτι σκληρότεραι καὶ πυκνότεραι, κρανίας, πρίνου, δρυὸς, κυ-
τίσου, συκαμίνων, ἐβένου, λωτοῦ. διαφέρουσι δὲ αὗται καὶ τοῖς χρώμασι· μέλαιναι γὰρ δὴ
πᾶσαι, καὶ τῆς δρυὸς, ἣν καλοῦσι μελάνδρυον· ἅπασαι δὲ σκληρότεραι τῶν ξύλων, διὸ καὶ
ὑπομένουσι κάμπτειν· μανότεραι δὲ αἱ μὲν, αἱ δ' οὔ. ὑμενώδεις δὲ, ἐν μὲν τοῖς δένδροις οὐκ εἰ-
σὶν, ἢ σπάνιοι· ἐν δὲ τοῖς θαμνώδεσι, καὶ ὅλως τοῖς ὑλήμασιν, οἷον καλάμῳ τε καὶ νάρθηκι,
καὶ τοῖς τοιούτοις εἰσίν. ἔχει δὲ τὴν μήτραν, τὰ μὲν μεγάλην καὶ φανεράν, ὡς πρῖνος, δρῦς,
καὶ τὰ ἄλλα τὰ προειρημένα· τὰ δὲ ἀφανεστέραν, οἷον ἐλαία, πύξος· οὐ γάρ ἐστιν ἀφωρισ-
μένην οὕτω λαβεῖν. ἀλλὰ καί φασί τινες, οὐ περὶ τὸ μέσον, ἀλλὰ περὶ τὸ πᾶν ἔχειν, ὥστε μὴ
εἶναι τόπον ἀφωρισμένον· διὸ καὶ ἔνια οὐδ' ἂν δόξειεν ὅλως ἔχειν, ἐπεὶ καὶ τοῦ φοίνικος οὐδε-
μία φαίνεται διαφορὰ κατ' οὐδέν. διαφέρουσι δὲ καὶ ταῖς ῥίζαις. τὰ μὲν γὰρ πολύρριζα,
καὶ ἀκρόρριζα, καθάπερ συκῆ, δρῦς, πλάτανος· ἐὰν γὰρ ἔχωσι τόπον, ἐφ' ὅσον οὖν προέ-
χονται. τὰ δὲ ὀλιγόρριζα, καθάπερ * ἐλάτη, ῥοιά, μηλέα. τὰ δὲ μονόρριζα, καθάπερ ἐλά-
τη, πεύκη. μονόρριζα οὕτως, ὅτι μίαν μεγάλην τὴν εἰς βάθος ἔχει, μικρὰς δὲ ἀπὸ ταύτης
πλείους. ἔχουσι δὲ καὶ τῶν μονορρίζων ἔνια τὴν ἐκ τοῦ μέσου μεγίστην, καὶ περὶ βάθος, ὥσπερ
ἀμυγδαλαῖ, ἐλαία † μικρὰν ταύτην, τάς τε ἄλλας μείζους, καὶ ὡς κεκαρκινωμένας. ἔτι δὲ
δὲ τῶν μὲν παχεῖαι μᾶλλον, τῶν δὲ ἀνωμαλεῖς, καθάπερ δάφνης, ἐλαίας· τῶν δὲ πᾶσαι λεπταί,

καθάπερ ἀμπέλου. διαφέρουσι δὲ καὶ λειότητι, καὶ τραχύτητι, καὶ πυκνότητι. πάντων γὰρ αἱ ῥίζαι μανώτεραι τῶν ἄνω, πυκνότεραι δ' ἄλλαι ἄλλων, καὶ ξυλωδέστεραι. καὶ αἱ μὲν ἰνώδεις, ὡς αἱ τῆς ἐλάτης· αἱ δὲ σαρκώδεις μᾶλλον, ὥσπερ αἱ τῆς δρυός· αἱ δ' οἷον ὀζώδεις, καὶ θυσανώδεις, ὥσπερ αἱ τῆς ἐλαίας. τοῦτο δέ, ὅτι τὰς λεπτὰς καὶ μικρὰς πολλὰς ἔχουσι, καὶ ἀθρόας. ἐπεὶ πᾶσαί γε καὶ ταύτας ἀποφύουσιν ἀπὸ τῶν μεγάλων, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἀθρόας καὶ πολλάς. ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν βαθύῤῥιζα, καθάπερ δρῦς· τὰ δ' ἐπιπολαιόῤῥιζα, καθάπερ ἐλαία, ῥοιά, μηλέα, κυπάρισσος. ἐπεὶ δ' αἱ μὲν εὐθεῖαι καὶ ὁμαλεῖς, αἱ δὲ σκολιαὶ καὶ παραλλάττουσαι. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον συμβαίνει διὰ τοὺς τόπους, τὸ μὴ εὐοδεῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐστιν, ὥσπερ ἤδη τῆς δάφνης καὶ τῆς ἐλαίας. ἡ δὲ συκῆ καὶ τὰ τοιαῦτα [ἔμμητροι] σκολιοῦται, διὰ τὸ μὴ εὐοδεῖν. ἅπασαι δ' † ἔμμετροι, καθάπερ καὶ τὰ στελέχη, καὶ οἱ ἀκρέμονες, καὶ εὔλογον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ μὲν παραβλαστικαὶ εἰς τὸ ἄνω, καθάπερ ἄμπελος, ῥόα· αἱ δὲ ἀπαράβλαστοι, καθάπερ ἐλάτης, κυπαρίττου, πεύκης. αἱ αὐταὶ δὲ διαφοραὶ καὶ τῶν φρυγανικῶν, καὶ τῶν ποωδῶν, καὶ τῶν ἄλλων, πλὴν εἰ ὅλως ἔνια μὴ ἔχει, καθάπερ ὕδνον, μύκης, πύξος, κεραύνιον. τὰ μὲν πολύῤῥιζα, καθάπερ πυρός, τίφη, κριθή, πᾶν τὸ τοιοῦτον καθάπερ * εἰκαζούσαν· τὰ δ' ὀλιγόῤῥιζα, καθάπερ τὰ χεδροπά. σχεδὸν δὲ καὶ τῶν λαχανωδῶν τὰ πλεῖστα μονόῤῥιζα, οἷον ῥάφανος, τεῦτλον, σέλινον, λάπαθος. πλὴν ἔνια καὶ παραφυάδας ἔχει μεγάλας, οἷον τὸ σέλινον, τὸ τεῦτλον· καὶ ὡς ἂν κατὰ λόγον ταῦτα βαθυῤῥιζότερα τῶν δένδρων. εἰσὶ δὲ τῶν μὲν σαρκώδεις, καθάπερ ῥαφανίδος, γογγυλίδος, ἄρου, κρόκου· τῶν δὲ ξυλώδεις, οἷον εὐζώμου, ὠκίμου, καὶ τῶν ἀγρίων δὲ τῶν πλείστων ὅσων μὴ εὐθὺς πλείους. καὶ σχιζόμενα, καθάπερ πυροῦ, κριθῆς, καὶ τῆς καλαμώδους πόας. αὕτη γὰρ ἐν τοῖς ἐπετείοις καὶ ἐν τοῖς ποώδεσιν ἡ διαφορὰ τῶν ῥιζῶν, ὥστε τὰς [καὶ] μὲν εὐθὺς σχίζεσθαι, πλείους οὔσας καὶ ὁμαλεῖς· τῶν δὲ ἄλλων μίαν ἢ δύο, τὰς μεγίστας † δὲ ἄλλας ἀπὸ τούτων. Ὅλως δέ, πλείους αἱ διαφοραὶ τῶν ῥιζῶν ἐν τοῖς ὑλήμασι καὶ λαχανώδεσιν. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν λαχανώδεις, ὥσπερ αἱ τοῦ ὠκίμου· αἱ δὲ σαρκώδεις, ὥσπερ αἱ τοῦ τεύτλου, καὶ ἔτι δὴ μᾶλλον τοῦ ἄρου, καὶ ἀσφοδέλου, καὶ κρόκου. αἱ δὲ ὥσπερ ἐκ φλοιοῦ καὶ σαρκός, ὥσπερ αἱ τῶν ῥαφανίδων καὶ γογγυλίδων. αἱ δὲ γονατώδεις, ὥσπερ αἱ τῶν καλάμων καὶ ἀγρώστεων, καὶ εἴ τι καλαμῶδες. καὶ μόναι δὴ αὗται, ἢ μάλιστα ὅμοιαι τοῖς ὑπὲρ γῆς. ὥσπερ γὰρ κάλαμοί εἰσιν, ἐῤῥιζωμένοι ταῖς λεπταῖς. αἱ δὲ λεπυρώδεις, ἢ φλοιώδεις, οἷον αἵ τε τῆς σκίλλης, καὶ τοῦ βολβοῦ, καὶ ἔτι κρομμύου, καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων· ἀεὶ γάρ ἐστι περιαιρεῖν αὐτῶν. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα δοκεῖ καθάπερ δύο γένη ῥιζῶν ἔχειν. τοῖς δέ, καὶ ὅλως τὰ κεφαλοβαρῆ, καὶ κατάῤῥιζα, τήν τε σαρκώδη ταύτην καὶ φλοιώδη, καθάπερ ἡ σκίλλα, καὶ τὰς ἀπὸ ταύτης ἀποπεφυκυίας. οὐ γὰρ λεπτότητι καὶ παχύτητι διαφέρουσι μόνον, ὥσπερ αἱ τῶν δένδρων καὶ τῶν λαχάνων, [ἀλλοῖον] † ἀλλὰ λεῖον ἔχοντες τὸ γένος. ἐκφανεστάτη δ' ἤδη ἥ τε τοῦ ἄρου, καὶ ἡ τοῦ κυπείρου. ἡ μὲν γὰρ παχεῖα, καὶ λεία, καὶ σαρκώδης· ἡ δὲ λεπτή, καὶ ἰνώδης. διόπερ ἀπορήσειεν ἄν τις, εἰ ῥίζας τὰς τοιαύτας θετέον. ἡ μὲν γὰρ κατὰ γῆς δόξειεν ἄν. ἡ δ' ὑπεναντίως ἔχουσα ταῖς ἄλλαις, οὐκ ἂν δόξειεν. ἡ μὲν γὰρ ῥίζα, λεπτοτέρα, πρὸς τὸ πόῤῥω, καὶ ἀεὶ συνόξυς. αἱ δὲ τῶν σκιλλῶν, καὶ τῶν βολβῶν, καὶ τῶν ἄρων, ἀνάπαλιν. ἔτι δ' αἱ μὲν ἄλλαι κατὰ τὸ πλάγιον ἀφιᾶσι ῥίζας, αἱ δὲ τῶν σκίλλων καὶ τῶν βολβῶν οὐκ ἀφιᾶσιν· οὐδὲ τῶν σκορόδων καὶ τῶν κρομύων. ὅλως δέ γε ἐν ταύταις αἱ κατὰ μέσον ἐκ τῆς κεφαλῆς ἠρτημέναι, φαίνονται ῥίζαι, καὶ τρέφονται. τοῦτο δ' ὥσπερ κύημα, ἢ καρπός. * ὅθεν καὶ οἱ ἐν τε ὀστοῖς· ἀλέγοντες οὐ κακῶς. ἤδη δὲ τῶν ἄλλων τοῦτο μέν ἐστιν. ἐπεὶ δὲ πλεῖον ἡ φύσις ἡ κατὰ ῥίζαν, ταύτῃ ἀπορίαν ἔχει. τὸ γὰρ δὴ πᾶν λέγειν τὸ κατὰ τὴν ῥίζαν, οὐκ ὀρθόν. καὶ γὰρ ἀνακαυλὸς τοῦ βολβοῦ. καὶ ὁ τοῦ γηθύου. καὶ ὅλως ὅσα κατὰ βάθος ἐστίν, εἴησαν αἱ [ζίγγον] ῥίζαι. καὶ τὸ ὕδνον δέ, ὃ καλοῦσί τινες ἄγιον· καὶ τὸ † οὔιτον, καὶ εἴ τι ἄλλο ὑπόγειόν ἐστιν· ὧν οὐδέν ἐστι ῥίζα. δυνάμει γὰρ δεῖ φυσικῇ διαιρεῖν, καὶ οὐ τόπῳ. τάχα δὲ τοῦτο μὲν ὀρθῶς λέγεται· ῥίζα δὲ οὐδὲν ἧττόν ἐστιν. ἀλλὰ διαφορά τις αὕτη τῶν ῥιζῶν, ὥστε τὴν μέν τινα τοσαύτην εἶναι, τὴν δὲ τοιαύτην, καὶ τρέφεσθαι τὴν ἑτέραν ὑπὸ τῆς ἑτέρας. καίτοι καὶ αὐταὶ καὶ αὐτῶν αἱ σαρκώδεις ἐοίκασιν ἕλκειν. τὰς γοῦν τῶν ἄρων πρὸ τοῦ βλαστάνειν τρέφουσι, καὶ γίνονται μείζους κωλυόμεναι διαβαίνειν πρὸς τὴν βλάστησιν. ἐπεὶ ὅτι γε πάντων

των τῶν τοιούτων ἡ φύσις ἐπὶ τὸ κάτωγε μᾶλλον ῥέπει, φανερόν. οἱ μὲν γὰρ καυλοὶ, καὶ ὅλως τὰ ἄνω, βραχέα καὶ ἀσθενῆ. τινὰ δὲ, καὶ τῶν μεγάλα, καὶ πολλὰ, καὶ ἰσχυρά· οὐ μόνον τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ καλάμου, καὶ ἀγρώστιδος, καὶ ὅλως ὅσα καλαμώδη, καὶ τούτοις ὅμοια, καὶ ὅσα δὴ ναρθηκώδη, καὶ τούτων ῥίζαι μεγάλαι καὶ σαρκώδεις. Πολ- 11
λὰ δὲ καὶ τῶν † ποδῶν ἔχει τοιαύτας ῥίζας, οἷον † ἀπαλαξ, κρόκος, καὶ τὸ περδίκιον καλούμενον. ἔτι γὰρ τοῦτο παχείας τε καὶ πλείους ἔχει τὰς ῥίζας, ἢ φύλλα. καλεῖται δὲ περδίκιον, διὰ τὸ τοὺς πέρδικας ἐγκυλίεσθαι, καὶ ὀρύττειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον † οὔιγον. τὰ μὲν γὰρ φύλλα μεγάλα, καὶ ὁ βλαστὸς αὐτοῦ βραχύς· ἡ δὲ ῥίζα μακρὰ, καὶ ἔστιν ὥσπερ καρπός. διαφέρει τε, καὶ ἐσθίεται. καὶ συλλέγουσι δὲ, ὅταν ὁ ποταμὸς ἀποβῇ, στρέφοντες βώλους. φανερώτατα δὲ καὶ πλείστην ἔχοντα πρὸς τὰ ἄλλα διαφορὰν, τὸ σίλφιον, καὶ ἡ καλουμένη μαγύδαρις. ἀμφότερα γὰρ τούτων, καὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων, ταῖς ῥίζαις μᾶλλον ἡ φύσις. ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ ληπτέα. ἔνιαι δὲ τῶν ῥιζῶν, πλείω δόξαιεν ἂν ἔχειν διαφορὰς, παρὰ τὰς εἰρημένας· οἷον αἵ τε τῆς ἀραχίδνης, καὶ τοῦ ὁμοίου τῷ ἀράκῳ· φέρουσι γὰρ ἀμφότεραι καρπὸν, οὐκ ἐλάττω τοῦ ἄνω. καὶ μίαν μὲν ῥίζαν τὸ σαρκῶδες τοῦτο παχεῖαν ἔχει, τὴν κατὰ βάθους· τὰς δὲ ἄλλας, ἐφ' ὧν ὁ καρπὸς, λεπτοτέρας, καὶ ἐπ' ἄκρῳ, καὶ σχιζομένας πολλαχῆ. φιλεῖ δὲ μάλιστα χωρία τὰ ὕφαμμα. φύλλον δὲ οὐδέτερον ἔχει τούτων, οὐδ' ὅμοια τοῖς φύλλοις, ἀλλ' ὥσπερ ἀμφίκαρπα μᾶλλόν ἐστιν. καὶ φαίνεται θαυμάσιον. αἱ μὲν οὖν φύσεις καὶ αἱ δυνάμεις τοσαύτας ἔχουσι διαφοράς. αὐξάνεσθαι δὲ πάντων δοκοῦσιν αἱ ῥίζαι πρότερον, τῶν ἄνω. καὶ γὰρ φύεσθαι εἰς βάθος οὐδεμία καθήκει πλέον, ἢ ὅσον ὁ ἥλιος ἐφικνεῖται. τὸ γὰρ θερμὸν, τὸ γεννῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μεγάλα συμβάλλεται πρὸς βαθυρριζίαν, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς μακρορριζίαν, ἡ τῆς χώρας φύσις, ἐὰν ἢ κούφη, καὶ μανὴ, καὶ εὐδίοδος. ἐν γὰρ ταῖς τοιαύταις, πορρωτέρω καὶ μείζους αὐξήσεις. φανερὸν δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερωτάτων. ἔχοντα γὰρ ὕδωρ, ὅπου ἂν δίδωσιν, ὡς εἰπεῖν· ἐπεὶ κἂν ὁ τόπος ἢ κενός, καὶ μηδὲν τὸ ἀντιστατοῦν, καθάπερ φρέατος, ἢ ὀχετοῦ τινος· ἤγουν ἐν τῷ Λυκείῳ ἡ πλάτανος, ἡ κατὰ τὸν ὀχετὸν ἔτι νέα οὖσα, περὶ τρεῖς καὶ τριάκοντα πήχεις ἀφῆκεν, ἔχουσα τόπον τε ἅμα καὶ τροφήν. δοκεῖ δὲ, ὡς εἰπεῖν, ἡ συκῆ μακρορριζότατον εἶναι. καὶ ὅλως δὲ, μᾶλλον τὰ μανὰ, καὶ εὐθύρριζα. πάντα δὲ τὰ νεώτερα τῶν παλαιῶν, ἐὰν εἰς ἀκμὴν ἥκωσιν, ἤδη βαθυρριζότερα καὶ μακρορριζότερα. συμφθίνουσι γὰρ καὶ αἱ ῥίζαι τῷ ἄλλῳ σώματι. πάντων δὲ ὁμοίως οἱ χυλοὶ τοῖς φυτοῖς δριμύτεροι. τοῖς δὲ, ὡς ἐπίπαν. διὸ καὶ ἐνίων πικραὶ, ὧν οἱ καρποὶ γλυκεῖς. Αἱ δὲ καὶ φαρμακώδεις. ἔνιαι φυώδεις, ὥσπερ αἱ τῆς 12
ἴρεος. ἰδία δὲ ῥίζης φύσις, καὶ δύναμις· οἷον ἡ τῆς Ἰνδικῆς συκῆς. ἀπὸ γὰρ τῶν βλαστῶν ἀφίησι, μέχρις οὗ ἂν συνάψῃ τῇ γῇ, καὶ ῥιζωθῇ. καὶ γίνεται περὶ τὸ δένδρον κύκλῳ συνεχὲς τὸ τῶν ῥιζῶν, οὐχ ἁπτόμενον τοῦ στελέχους, ἀλλὰ ἀφεστηκός. παραπλήσιον δὲ τούτῳ, μᾶλλον δὲ τρόπον τινὰ θαυμασιώτερον, εἴ τις ἐκ τῶν φύλλων ἀφίησι ῥίζαν· οἷόν φασι περὶ Ὀποῦντα ποάριον εἶναι, ὃ καὶ ἐσθίεσθαί ἐστιν ἡδύ. τὸ γὰρ αὐτῶν θερμῶν, θαυμαστὸν ἧττον, ὅτι ἂν ἐν ὕλῃ βαθείᾳ σπαρῇ, διαιρεῖ τὴν ῥίζαν πρὸς τὴν γῆν, καὶ βλαστάνει διὰ τὴν ἰσχύν. ἀλλὰ δὴ τὰς μὲν τῶν ῥιζῶν διαφορὰς, ἐκ τούτων θεωρητέον. Τῶν δένδρων καὶ τὰς τοιαύτας δ' ἄν τις λάβοι διαφοράς. 13
ἔστι γὰρ τὰ μὲν ὀζώδη, τὰ δ' ἄνοζα, καὶ φύσει καὶ τόπῳ, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. ἄνοζα δὲ λέγω, οὐχ ὥστε μὴ ἔχον ὅλως. οὐδὲν γὰρ τοιοῦτο δένδρον· ἀλλ' εἴπερ ἧττον ἄλλων, οἷον σχοῖνος, τίφη, κύπειρος. ὅλως, ἔτι ἐπὶ τῶν λιμνωδῶν, ἀλλ' ὥστε ὀλίγους ἔχειν, φύσει μὲν· οἷον, ἀκτὴ δάφνη, συκῆ· ὅλως, πάντα τὰ λειόφλοια, καὶ ὅσα κοῖλα καὶ μανά. ὀζώδη δὲ, ἐλαία, πεύκη, κότινος. τούτων δὲ τὰ μὲν ἐν παλισκίοις, καὶ νηνέμοις, καὶ ἐφύδροις· τὰ δὲ ἐν εὐηλίοις, καὶ χειμερίοις, καὶ † πυγμαιώδεσι, καὶ λεπτοῖς, καὶ ξηροῖς. τὰ μὲν γὰρ ἀνοζότερα, τὰ δὲ ὀζωδέστερα τῶν ὁμογενῶν. ὅλως δὲ, ὀζωδέστερα τὰ ὀρεινὰ τῶν πεδινῶν, καὶ τὰ ξηρὰ τῶν ἑλείων. ἔτι δὲ κατὰ τὴν φυτείαν τὰ μὲν πυκνὰ, ἄνοζα καὶ ὀρθά· τὰ δὲ μανὰ, ὀζωδέστερα καὶ σκολιώτερα. συμβαίνει γὰρ ὥστε τὰ μὲν ἐν παλισκίῳ εἶναι, τὰ δὲ ἐν εὐηλίῳ. καὶ τὰ ἄρρενα δὲ τῶν θηλειῶν ὀζωδέστερα, ἐν οἷς ἐστιν ἄμφω· οἷον κυπάριττος, ἐλάτη, ὀστρυΐς, κρανία. καλοῦσι γὰρ γένος τι, θηλυκρανίαν. καὶ τὰ ἄγρια δὲ τῶν ἡμέρων, καὶ ἁπλῶς, καὶ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· οἷον κότινος ἐλαίας, ἐρινεὸς συκῆς, καὶ ἀχρὰς ἀπίου. πάντα γὰρ ταῦτα ὀζωδέστερα. καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, πάντα τὰ πυκνὰ τῶν μανῶν. καὶ γὰρ τὰ ἄρρενα πυκνότερα, καὶ τὰ ἄγρια· πλὴν εἴ τι διὰ πυκνότητα παντελῶς ἄνοζον, ἢ ὀλίγοζον, οἷον πύ-

Forte ποωδῶν, & ἀπαλαξ

† οὔιγγον

Forte πηγματώδεσι

ξος, λωτός. εἰσὶ δὲ τῶν μὲν ἄτακτοι, καὶ ὡς ἔτυχεν, οἱ ὄζοι· τῶν δὲ τεταγμένοι, καὶ τοῖς διαστήμασι καὶ τοῖς πλήθεσι, καθάπερ εἴρηται. διὸ καὶ ἀξιολογώτατα ταῦτα καλοῦσι. τῶν μὲν γὰρ οἷον διὰ ἴσου, τῶν δὲ μεῖζον ἀεὶ τὸ πρὸς τῷ πάχει, καὶ κατὰ τὸν λόγον, ὅπερ μάλιστα ἔνδηλον καὶ ἐν τοῖς κοτίνοις καὶ ἐν τοῖς καλάμοις. τὸ γὰρ γόνυ, καθάπερ ὄζος. καὶ οἱ μὲν κατ' ἀλλήλους, ὥσπερ οἱ τῶν κοτίνων· οἱ δ' ὡς ἔτυχεν. ἔστι δὲ τὰ μὲν δίοζα, τὰ δὲ τρίοζα, τὰ δὲ πλείους ἔχοντα. ἔνια δὲ πεντάοζά ἐστι. καὶ τῆς μὲν ἐλάτης, ὀρθοὶ καὶ οἱ ὄζοι, καὶ οἱ κλάδοι, ὥσπερ ἐμπεπηγότες· τῶν δὲ ἄλλων, οὔ. διὸ καὶ ἰσχυρότατον ἡ ἐλάτη. ἰδιώτατοι δὲ οἱ τῆς μηλέας· ὅμοιοι γὰρ θηρείων προσώποις, εἷς μὲν ὁ μέγιστος, ἄλλοι δὲ περὶ αὐτὸν μικροὶ πλείους.

εἰσὶ δὲ τῶν ὄζων οἱ μὲν τυφλοί, οἱ δὲ γόνιμοι. λέγω δὲ τυφλούς, ἀφ' ὧν μηδεὶς βλαστός. οὗτοι δὲ καὶ φύσει καὶ πηρώσει γίνονται. ἢ ὅταν ἢ μὴ λυθῇ, καὶ ἐκβιάζηται, καὶ ἢ ἀποκοπῇ, καὶ οἷον ἐπικαυθεὶς πηρωθῇ. γίνονται δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς πάχεσι τῶν ἀκρεμόνων· ἐνίων δὲ καὶ ἐν τοῖς στελέχεσιν. ὅλως δὲ, καὶ τοῦ στελέχους καὶ τοῦ κλάδου καθὸ ἂν ἐπικόψῃ ἢ ἐπιτέμῃ τις, ὄζος γίνεται· καθάπερ ἂν εἰ διαιρῶν τὸ ἕν, καὶ ποιῶν ἑτέραν ἀρχήν, εἴτε διὰ τὴν πήρωσιν, εἴτε διὰ ἄλλην αἰτίαν. οὐ γὰρ διὰ κατὰ φύσιν τὸ ἀπὸ τῆς πληγῆς. ἀεὶ δὲ ἐν ἅπασιν οἱ κλάδοι φαίνονται πολυοζότεροι, διὰ τὸ μήτ' ἀνὰ μέσον προσηυξῆσθαι· καθάπερ καὶ τῆς συκῆς οἱ νεόβλαστοι, τραχύτατοι· καὶ τῆς ἀμπέλου τὰ ἄκρα τῶν κλημάτων. ὡς γὰρ ὁ ὄζος ἐν τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ ὀφθαλμὸς ἐν ἀμπέλῳ, καὶ ἐν καλάμῳ γόνυ. ἐνίοις δὲ καὶ οἷον κράδαι γίνονται· καθάπερ πτελέᾳ, καὶ δρυΐ, καὶ μάλιστα ἐν πλατάνῳ. ἐὰν δὲ ἐν τραχέσι, καὶ ἀνύδροις, καὶ πνευματώδεσι, καὶ παντελῶς. πάντως δ' ὃ πρὸς τῇ γῇ, καὶ οἷον τῇ κεφαλῇ τοῦ στελέχους ἀπογηράσκων, τῶν παχυτέρων γίνεται. ἔνια δὲ καὶ ἴσχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων ἢ γόγγρους, ἢ τὸ ἀνάλογον· οἷον ἡ ἐλαία. κυριώτατον γὰρ ἐπὶ ταύτης τοὔνομα, καὶ πάσχειν δοκεῖ μάλιστα τὸ εἰρημένον. καλοῦσι δ' ἔνιοι τὸ πρέμνον, οἱ δὲ κροτώνην, οἱ δὲ ἄλλο ὄνομα. τοῖς δ' εὐθέσι καὶ μονορρίζοις, καὶ ἀπαραβλάστοις, οὐ γίνεται τοῦθ' ὅλως, ἢ ἧττον. * φοῖνιξ δὲ παραβλαστικόν. ἡ δὲ ἐλαία, καὶ ὁ κότινος, καὶ τὰς κοιλότητας ἰδίας ἔχου-
14 σι, τὰς ἐν τοῖς στελέχεσιν. ἔστι μὲν οὖν τὰ μὲν εἰς μῆκος αὐξητικὰ μάλιστα μόνα, οἷον ἐλάτη, φοῖνιξ, κυπάριττος· καὶ ὅλως τὰ μονοστελέχη, καὶ ὅσα μὴ πολύρριζα, μηδὲ πολύκλαδα· τὰ δὲ, ὁμοίως τούτοις ἀναλόγως, καὶ εἰς βάθος. ἔνια δὲ εὐθὺς σχίζεται, οἷον ἡ μηλέα. τὰ δὲ πολύκλαδα, καὶ μείζω τὸν ὄγκον ἔχει τὸν ἄνω, καθάπερ ῥοά. οὐ μὴν ἀλλ' οὖν μέγιστά γε συμβάλλεται πρὸς ἕκαστον ἡ ἀγωγή, καὶ ὁ τόπος, καὶ ἡ τροφή. σημεῖον δ' ὅτι ταῦτα πυκνὰ μὲν ὄντα, μακρὰ καὶ λεπτὰ γίνεται· μανὰ δὲ, παχύτερα καὶ βραχύτερα· καὶ ἐὰν μὲν εὐθύς τις ἀφείη τοὺς † ὄρους, βραχέα. ἐὰν δὲ ἀνακαθαίρῃ, μακρά, καθάπερ ἡ ἄμπελος. ἱκανὸν δὲ κἀκεῖνο πρὸς πίστιν, ὅτι καὶ τῶν λαχάνων ἔνια λαμβάνει δένδρου σχῆμα, καθάπερ εἴπομεν τὴν μαλάχην, καὶ τὸ τεῦτλον. ἅπαντα δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἐξαύξει καὶ τὸ αὐτὸ κάλλιστον. ἐπεὶ καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀνοζότερα καὶ μείζω καὶ καλλίω τὰ ἐν τοῖς οἰκείοις· οἷον, ἐλάτη ἡ μακεδονικὴ τῆς παρνασίας, καὶ τῶν ἄλλων. ἅπαντα δὲ ταῦτα, καὶ ὅλως ἡ ὕλη ἡ ἀγρία καλλίων καὶ πλείων τοῦ ὄρους ἐν τοῖς προσβορείοις, ἢ ἐν τοῖς πρὸς μεσημβρίαν. ἔτι δὲ

Forſan, ὄζους.

15 τὰ μὲν ἀείφυλλα, τὰ δὲ φυλλοβόλα. Τῶν μὲν ἡμέρων ἀείφυλλα, ἐλαία, φοῖνιξ, δάφνη, μύρρινος, πεύκης τι γένος, κυπάριττος· τῶν δ' ἀγρίων, ἐλάτη, πεύκη, ἄρκευθος, σμίλαξ, θυΐα, καὶ ἣν ἀρκάδες καλοῦσι φελλόδρυν, φίλλυρα, κέδρος, πίτυς, μυρίκη, πύξος, πρῖνος, ἀγρία, κήλαστρον, φιλύκη, ὀξυάκανθος, ἀφάρκη (ταῦτα δὲ φύεται περὶ τὸν ὄλυμπον) ἀνδράχνη, κόμαρος, τέρμινθος, ἀγρία δάφνη. δοκεῖ δ' ἡ ἀνδράχνη, καὶ ὁ οἴναρος, τὰ μὲν κάτω φυλλοβολεῖν, τὰ δὲ ἔσχατα τῶν ἀκρεμόνων ἀεὶ φύλλα ἔχειν, ἐπιφύειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀκρέμονας. τῶν μὲν οὖν δένδρων, ταῦτα. τῶν δὲ θαμνωδῶν, κιττός, βάτος, ῥάμνος, κάλαμος, κέδρις. ἔστι γάρ τι μικρόν, ὃ οὐ δενδροῦται. τῶν δὲ φρυγανικῶν, καὶ ποωδῶν, πήγανον, ῥάφανος, ῥοδωνιά, ἰωνιά, ἀβρότονον, ἀμάρακον, ἕρπυλλος, ὀρίγανον, σέλινον, ἱπποσέλινον, μήκων· καὶ τῶν ἀγρίων εἴδη πλείω. διαμένει δὲ καὶ τούτων ἔνια τοῖς ἄκροις, τὰ δὲ ἄλλα ἀποβάλλει· οἷον ὀρίγανον, σέλινον, †. ἐπεὶ καὶ τὸ πήγανον κακοῦται, καὶ ἀλλάττεται. πάντα δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰ ἀείφυλλα, στενοφυλλότερα, καὶ ἔχοντά τινα λιπαρότητα καὶ εὐωδίαν. ἔνια δὲ οὐκ ὄντα τῇ φύσει, παρὰ τὸν τόπον ἐστὶν ἀείφυλλα· καθάπερ ἐλέχθη περὶ τῶν ἐν ἐλεφαντίνῃ καὶ μέμφει.

ἱπποσέλινον

κάτω

καθάπερ δ' ἐν τῷ Δέλτα, μικρὸν πάνυ χρόνον διαλείπει, τοῦ μὴ ἀεὶ βλαστάνειν. ἐν Κρήτῃ δὲ λέγεται πλάτανόν τινα εἶναι ἐν τῇ Γορτυναίᾳ, πρὸς † σκηνῇ τινί, ἣ οὐ φυλλοβολεῖ. μυθολογοῦσι δέ, ὡς ὑπὸ ταύτῃ ἐμίγη τῇ Εὐρώπῃ ὁ Ζεύς. τὰς δὲ πλησίον πάσας, φυλλοβολεῖν. ἐν δὲ Συβάρει, δρῦς ἐστιν, εὐσύνοπτος ἐκ τῆς πόλεως, ἣ οὐ φυλλοβολεῖ. φασὶ δὲ οὐ βλαστάνειν αὐτὴν ἅμα ταῖς ἄλλαις, ἀλλὰ μετὰ κύνα. λέγεται δὲ καὶ ἐν Κύπρῳ πλάτανος εἶναι τοιαύτη. φυλλοβολεῖ δὲ πάντα τοῦ μετοπώρου, καὶ μετὰ τὸ μετόπωρον· πλὴν τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον, ὥστε καὶ τοῦ χειμῶνος ἐπιλαμβάνειν. οὐκ ἀνάλογον δὲ αἱ φυλλοβολίαι ταῖς βλαστήσεσιν, ὥστε τὰ πρότερον βλαστήσαντα φυλλοβολεῖν· ἀλλ' ἔνια πρωῒ βλαστάνει μέν, οὐδὲν δὲ προτερεῖ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τινῶν καὶ ὑστερεῖ· καθάπερ ἡ ἀμυγδάλη. τὰ δὲ ὀψιβλαστεῖ μέν, οὐδὲν δέ, ὡς εἰπεῖν, ὕστερον τῶν ἄλλων, ὥσπερ ἡ συκάμινος. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ χώρα συμβάλλεσθαι, καὶ ὁ τόπος ὁ ἔνικμος, πρὸς τὸ διαμένειν. τὰ γὰρ ἐν τοῖς ξηροῖς, καὶ ὅλως λεπτογείοις, πρότερα φυλλοβολεῖ, καὶ τὰ πρεσβύτερα δὲ τῶν νέων. ἔνια δὲ καὶ πρὸ τοῦ πεπάναι τὸν καρπόν, ἀποβάλλει τὰ φύλλα· καθάπερ αἱ ὄψιμαι συκαῖ, καὶ ἀχράδες. τῶν δ' ἀειφύλλων ἡ ἀποβολὴ καὶ ἡ αὔανσις κατὰ μέρος. οὐ γὰρ δὴ ταῦτα ἀεὶ διαμένει· ἀλλὰ τὰ μὲν βλαστάνει, τὰ δ' ἀφαυαίνεται. τοῦτο δὲ περὶ τροπὰς μάλιστα γίνεται θερινάς. εἰ δέ τινων καὶ μετ' ἀρκτοῦρον, ἢ καὶ κατ' ἄλλην ὥραν, ἐπισκεπτέον. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν φυλλοβολίαν, οὕτως ἔχει. Τὰ δὲ φύλλα τῶν μὲν ἄλλων δένδρων ὅμοια πάντων αὐτὰ ἑαυτοῖς. τῆς δὲ 16
λεύκης, καὶ τοῦ κιττοῦ, καὶ τοῦ καλουμένου κρότωνος, ἀνόμοια, καὶ ἑτεροσχήμονα. τὰ μὲν γὰρ νέα, περιφερῆ· τὰ δὲ παλαιότερα, γωνοειδῆ. καὶ εἰς τοῦτο ἡ μετάστασις πάντων. τοῦ δὲ κιττοῦ, ἀνάπαλιν. νέου μὲν ὄντος, ἐγγωνιώτερα· πρεσβυτέρου δέ, περιφερέστερα. μεταβάλλει γὰρ καὶ οὗτος. ἴδιον δὲ καὶ τὸ τῆς ἐλαίας, καὶ τὸ τῆς φιλύρας, καὶ τῆς πτελέας, καὶ τῆς λεύκης συμβαῖνον· στρέφειν γὰρ δοκοῦσι τὰ ὕπτια μετὰ τροπὰς θερινάς. καὶ τούτῳ γνωρίζουσιν, ὅτι γεγένηνται τροπαί. πάντα δὲ τὰ φύλλα διαφέρει, καὶ τὰ ὕπτια καὶ τὰ πρανῆ. καὶ τῶν μὲν ἄλλων τὰ ὕπτια ποωδέστερα, καὶ λειότερα· τὰς γὰρ ἶνας καὶ τὰς φλέβας ἐν τοῖς πρανέσιν ἔχουσιν, ὥσπερ ἡ χείρ. τῆς ἐλαίας λευκότερα, καὶ ἧττον λεῖα. λεῖα δὲ καὶ τὰ τοῦ κιττοῦ. πάντα δή, ἢ τά γε πλεῖστα, ἐκφανῆ ἔχει τὰ ὕπτια· καὶ ταῦτα γίνεται τῷ ἡλίῳ φανερά, καὶ στρέφεται τὰ πολλὰ πρὸς τὸν ἥλιον. διὸ καὶ οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὁπότερον πρὸς τῷ κλωνὶ μᾶλλόν ἐστιν. ἡ μὲν γὰρ ὑπτιότης, μᾶλλον δοκεῖ ποιεῖν τὸ πρανές· ἡ δὲ φύσις, οὐχ ἧττον βούλεται τὸ ὕπτιον· ἄλλως τε καὶ ἡ ἀνάκλασις διὰ τὸν ἥλιον. ἴδοι δ' ἄν τις, ὅσα πυκνὰ καὶ κατάλληλα, καθάπερ ἡ τῶν μυρρίνων. οἴονται δέ τινες καὶ τὴν † στροφὴν τῷ ὑπτίῳ διὰ τοῦ πρανοῦς εἶναι, διὰ τὸ ἔνικμον ἀεὶ τοῦτο καὶ χνοῶδες εἶναι· οὐ καλῶς λέγοντες. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως συμβαίνει χωρὶς τῆς ἰδίας φύσεως, καὶ διὰ τὸ μὴ ὁμοίως ἀλλοιοῦσθαι. ἡ δὲ † στροφὴ διὰ τῶν φλεβῶν ἢ ἰνῶν ὁμοίως· ἀμφοτέροις δὲ ἐκ θατέρου εἰς θάτερον, οὐκ εὔλογον, μὴ ἔχοντι πόρους, μηδὲ βάθος δι' οὗ. ἀλλὰ περὶ μὲν τροφῆς, δι' ἧς τινων, ἕτερος λόγος. Διαφέρουσι δὲ καὶ τὰ φύλλα πλείοσι διαφοραῖς. τὰ μὲν γάρ ἐστι πλατύφυλλα, καθάπερ ἄμπελος, συκῆ, πλάτανος· τὰ δὲ στενόφυλλα, καθάπερ ἐλαία, ῥοιά, μύρρινος· τὰ δ' ὥσπερ ἀκανόφυλλα, καθάπερ πεύκη, πίτυς, κέδρος· τὰ δ' οἷον σαρκόφυλλα (τοῦτο δ' ὅτι σαρκώδες ἔχουσι τὸ φύλλον) οἷον κυπάριττος, μυρίκη, μηλέα· τῶν δὲ φρυγανικῶν, κνέωρος, στοιβή· καὶ τῶν ποωδῶν, ἀείζωον, πόλιον· τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τοὺς σῆτας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις, ἀγαθόν. τὰ γὰρ αὖ τῶν τευτλίων, ἢ ῥαφανῶν, ἄλλον τρόπον σαρκώδη, καὶ τὰ τῶν πηγανίων καλουμένων· ἐν πλάτει γάρ, καὶ οὐκ ἐν στρογγυλότητι, τὸ σαρκῶδες. καὶ τῶν θαμνωδῶν δὲ ἡ μυρίκη, σαρκῶδες τὸ φύλλον ἔχει. ἔνια δὲ καὶ καλαμόφυλλα, καθάπερ ὁ φοίνιξ, καὶ ὁ κόϊξ, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ταῦτα δέ, ὡς καθόλου εἰπεῖν, γονυόφυλλα. καὶ γὰρ ὁ κάλαμος, καὶ ἡ κύπειρος, καὶ ὁ βούτομος, καὶ τ' ἄλλα δὲ τῶν λιμνωδῶν, τοιαῦτα. πάντα δὲ ὥσπερ ἐκ δυεῖν σύνθετα, καὶ τὸ μέσον οἷον τρόπις· ὅθεν τοῖς ἄλλοις μέγας πόρος ὁ μέσος. Διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς σχήμασι. τὰ μὲν γὰρ περιφερῆ, καθάπερ τὰ τῆς ἀπίου· τὰ δὲ προμηκέστερα, καθάπερ τὰ τῆς μηλέας· τὰ δὲ εἰς ὀξὺ προήκοντα, καὶ παραγονύζοντα, καθάπερ τὰ τῆς σμίλακος. καὶ τὰ μὲν ἄσχιστα, καὶ οἷον πριονώδη· καθάπερ τὰ τῆς ἐλάτης, καὶ τὰ τῆς πτελέας. τρόπον δέ τινα σχιστὰ καὶ τὰ τῆς ἀμπέλου, καὶ τὰ τῆς συκῆς (ὥσπερ ἂν εἴποι τις) σκολοπώδη. ἔνια δὲ καὶ ἐντομὰς ἔχοντα, καθάπερ τὰ τῆς πτελέας, καὶ τὰ τῆς ἡρακλεωτικῆς, καὶ τῆς δρυός. τὰ δὲ καὶ παρακανθίζοντα καὶ ἐκ τοῦ ἄκρου καὶ ἐκ τῶν πλαγίων· οἷον τὰ τῆς πρίνου, τὰ τῆς δρυός, καὶ σμίλακος, καὶ βάτου, καὶ

πάλι-

κρήνῃ

προφὴν

τροφὴ

παλιούρου, καὶ τὰ τῶν ἄλλων· ἀκανθώδεις δὲ ἐκ τῶν ἄκρων, περὶ τὸ τῆς πεύκης, καὶ πίτυος, καὶ
ἐλάτης, ἔτι δὲ κέδρου, καὶ κεδρίας· φυλλάκανθον δ᾽ ὅλως ἐν μὲν τοῖς δένδροις οὐκ ἔστιν οὐδὲν,
ὧν ἡμεῖς ἴσμεν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὑλήμασίν ἐστιν· οἷον ἥ τε ἄκορνα, καὶ ἡ δρυπὶς, καὶ ὁ ἄκανθος,
καὶ σχεδὸν ἅπαν τὸ τῶν ἀκανθωδῶν γένος· ὥσπερ γὰρ φύλλον ἐστὶν ἄκανθα πᾶσιν. εἰ δὲ μὴ
φύλλα τις ταῦτα θήσει, συμβαίνοι ἂν, ὅλως ἄφυλλα εἶναι· ἐνίοις δὲ ἄκανθαν μὲν εἶναι, φύλλον δὲ
ὅλως οὐκ ἔχειν, καθάπερ ὁ ἀσπάραγος. πάλιν δὲ, ὅτι τὰ μὲν ἄμισχα, καθάπερ τὰ τῆς σκίλ-
λης, καὶ τοῦ βολβοῦ· τὰ δὲ ἔχοντα μίσχον. καὶ τὰ μὲν μακρὸν, οἷον ἡ ἄμπελος, καὶ ὁ κιττός· τὰ δὲ
[ἐμπεπη-] βραχὺν, καὶ οἷον † ἐμπεφυκότα, καθάπερ ἐλαία, καὶ οὐχ ὥσπερ ἡ τῆς πλατάνου καὶ τῆς ἀμπέλου
[γότα] προσηρτημένον. διαφορὰ δὲ, καὶ τὸ μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν εἶναι τὴν πρόσφυσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν πλείστοις
ἐκ τῶν κλάδων, τοῖς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων. τῆς δρυὸς δὲ, καὶ ἐκ τοῦ στελέχους. τῶν δὲ λαχανω-
δῶν τοῖς πολλοῖς εὐθὺς ἐκ τῆς ῥίζης, οἷον κρομμύου, σκόρδου, κιχωρείου, ἔτι δὲ ἀσφοδέλου, σκίλ-
λης, βολβοῦ, ἰσυειγχίου· καὶ ὅλως, τῶν βολβωδῶν. καὶ τούτων δὲ, οὐχ ἡ πρώτη μόνον ἔκφυσις,
ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ καυλὸς ἄφυλλον. ἐνίων δ᾽ ὅταν γένηται φύλλα, εἰκός· οἷον θειδακίνης, ὠκί-
μου, σελίνου, καὶ τῶν σιτηρῶν ὁμοίως. ἔχει δ᾽ ἔνια τούτων καὶ τὸν καυλὸν * εἶτ᾽ ἀκανθίζοντα, ὡς ἡ
θειδακίνη. καὶ τὰ φύλλα ἀκανθώδη πάντα· καὶ τῶν θαμνωδῶν, καὶ ἔτι δὲ μᾶλλον, οἷον βά-
τος, παλίουρος. κοινὴ δὲ διαφορὰ πάντων ὁμοίως δένδρων, καὶ τῶν ἄλλων, ὅτι τὰ μὲν πο-
λύφυλλα, τὰ δ᾽ ὀλιγόφυλλα· ὡς δ᾽ ἐπὶ τὸ πᾶν, τὰ πλατύφυλλα, τὰ ὀξύφυλλα, καθάπερ
μύρρινος. τὰ δὲ ἄτακτα, καὶ ὡς ἔτυχε, καθάπερ σχεδὸν τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων ἐστίν. ἴδιον δὲ ἐπὶ
τῶν λαχανωδῶν, οἷον κρομμύου, γηθείου, τὸ κοιλόφυλλον. ἁπλῶς δὲ αἱ διαφοραὶ τῶν φύλλων, ἢ
μεγέθει, ἢ πλήθει, ἢ σχήματι, ἢ πλατύτητι, ἢ κοιλότητι, ἢ στενότητι, ἢ τραχύτητι, ἢ λειότητι· καὶ
τῷ παρακανθίζειν, ἢ μή. ἔτι δὲ περὶ τὴν πρόσφυσιν, ὅθεν, ἢ δι᾽ οὗ· τὸ μὲν ὅθεν, ἀπὸ ῥίζης, ἢ κλά-
δου, ἢ καυλοῦ, ἢ ἀκρέμονος· τὸ δὲ δι᾽ οὗ, ἢ διὰ μίσχου, ἢ δι᾽ αὐτοῦ. καὶ εἴδη πολλὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. καὶ
ἔνια καρποφόρα, μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπόν· ὥσπερ ἡ ἀλεξανδρεία δάφνη, ἐπίφυλ-
λόκαρπος. αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τῶν φύλλων κοινοτέρως πᾶσαι εἴρηνται, καὶ σχεδόν εἰσιν ἐν τού-
17 τοις. Σύγκειται δὲ τὰ μὲν ἐξ ἰνὸς, καὶ φλοιοῦ, καὶ σαρκός· οἷον τὰ τῆς συκῆς, καὶ ἀμπέλου. τὰ δὲ
ὥσπερ ἐξ ἰνὸς μόνον· οἷον τοῦ καλάμου, καὶ σίτου. τὸ δὲ ὑγρὸν ἁπάντων κοινόν· ἅπασι γὰρ ἐν-
υπάρχει καὶ τούτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπετείοις, μίσχος, ἄνθος, καρπὸς, εἴ τι ἄλλο. μᾶλλον
δὲ, καὶ τοῖς μὴ ἐπετείοις· οὐδὲν γὰρ ἄνευ τούτου. δοκεῖ δὲ καὶ τῶν μίσχων τὸ μὲν ἐξ ἰνῶν μόνων συγ-
κεῖσθαι, καθάπερ τὰ τοῦ σίτου, καὶ τοῦ καλάμου· τὰ δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν, ὥσπερ οἱ καυλοί. τῶν δὲ ἀν-
[τὸ δὲ ἐκ σαρκὸς μόνον] θῶν, τὸ μὲν ἐκ φλοιοῦ, καὶ φλεβὸς, καὶ σαρκὸς † μόνον· οἷον τὰ ἐν μέσῳ τῶν αἰρῶν. ὁμοίως δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν † σαρκῶν. ὁ μὲν γὰρ, ἐκ σαρκὸς καὶ ἰνός· οἱ δὲ, ἐκ σαρκὸς μόνον· οἱ δὲ, καὶ ἐκ δέρμα-
[† καρπῶν] τος σύγκεινται. τὸ δὲ ὑγρὸν ἀκολουθεῖ καὶ τούτοις· ἐκ σαρκὸς μὲν καὶ ἰνὸς, τὸ τῶν κοκκυμήλων,
καὶ σικύων· ἐξ ὑγροῦ δὲ καὶ δέρματος, τὸ τῶν συκαμίνων, καὶ τῆς ῥοᾶς. ἄλλοι δὲ κατ᾽ ἄλλον
τρόπον μεμερισμένοι. πάντων δὲ, ὡς εἰπεῖν, τὸ μὲν ἔξω φλοιὸς, τὸ δ᾽ ἐντὸς σάρξ· τῶν δὲ, καὶ
18 πυρήν. Ἔσχατον δ᾽ ἐν ἅπασι τὸ σπέρμα. τοῦτο δὲ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ὑγρὸν καὶ θερμὸν, σύμ-
φυτον· ὧν ἐκλειπόντων, ἄγονα, καθάπερ τὰ ᾠά. καὶ τῶν μὲν εὐθὺς τὸ σπέρμα μετὰ τὸ
περιέχον, οἷον φοίνικος, καρύου, ἀμυγδάλης. πλείω δὲ τούτων τὰ ἐμπεριέχοντα, ὡς τὰ τοῦ
φοίνικος. τῶν δὲ μεταξὺ, σὰρξ, καὶ πυρήν· ὥσπερ ἐλαίας, καὶ κοκκυμηλέας, καὶ ἑτέρων.
ἔνια δὲ καὶ ἐν λοβῷ, τὰ δ᾽ ἐν ὑμένι, τὰ δ᾽ ἐν ἀγγείῳ. τὰ δὲ καὶ γυμνόσπερμα τελέως. ἐν
λοβῷ μὲν οὖν μόνον τὰ ἐπέτεια, καθάπερ τὰ χεδροπὰ, καὶ ἕτερα πλείω τῶν ἀγρίων. ἀλλὰ καὶ
[κερκίς] τῶν δένδρων ἔνια, καθάπερ ἥ τε κερωνία (ἥν τινα καλοῦσι συκῆν αἰγυπτίαν) καὶ ἡ † κικὶς,
καὶ ἡ κολοιτία περὶ λιπάραν. ἐν ὑμένι δ᾽ ἔνια τῶν ἐπετείων· ὥσπερ ὁ πυρὸς, καὶ ἡ κέγχρος.
ὡσαύτως δὲ καὶ ἔνια ἀγγειοσπέρματα, καὶ γυμνοσπέρματα. ἀγγειοσπέρματα μὲν, οἷον ἥ
τε μήκων, καὶ ὅσα μήκωνι· περὶ γὰρ σήσαμον ἰδιωτέρως. γυμνοσπέρματα δὲ, τῶν τε λαχάνων
πολλὰ, καθάπερ ἄνηθον, κορίαννον, κύμινον, μάραθρον, καὶ ἕτερα πλείω. τῶν δὲ δένδρων
οὐδὲν γυμνόσπερμον, ἀλλ᾽ ἢ σαρκὶ περιεχόμενον, ἢ δέρμασιν, τὰ μὲν σπερματικοῖς, ὥσπερ ἡ
βάλανος καὶ τὸ εὐοϊκὸν, τὰ δὲ ξυλώδεσιν, ὥσπερ ἡ ἀμυγδάλη καὶ τὸ κάρυον. οὐδὲν
δὲ ἐναγγειόσπερμον, εἰ μή τις τὸν κῶνον ἀγγεῖον θήσει, διὰ τὸ χωρίζεσθαι τῶν καρπῶν. αὐτὰ
δὲ τὰ σπέρματα, τῶν μὲν εὐθὺς σαρκώδη, καθάπερ ὅσα καρυηρὰ καὶ βαλανηρά· τῶν δὲ

ἐν

ἐν πυρῆνι τὸ σαρκῶδες ἔχεται, καθάπερ ἐλαίας, καὶ δαφνίδος, καὶ ἄλλων· τῶν δὲ ἐν πυρῆνι μόνον, ἢ πυρηνώδη γε, καὶ ὥσπερ ξηρά, καθάπερ τὰ κνικώδη, καὶ κεγχραμιδώδη, καὶ πολλὰ τῶν λαχανηρῶν· ἐμφανέστατα δὲ τὰ τοῦ φοίνικος. οὐδὲ γὰρ κοιλότητα ἔχει ταῦτα οὐδεμίαν, ἀλλ' † ὅλον ἔξοθεν. οὐ μὴν ἀλλ' ὑγρότης δή τις καὶ θερμότης ὑπάρχει δηλονότι καὶ τούτῳ, κα- ὅσον θάπερ εἴπομεν. Διαφέρουσι δὲ καὶ ταύτῃ, τὰ μὲν ἀθρόα μετ' ἀλλήλων εἶναι, τὰ δὲ διεστῶτα καὶ χεδόν. ὥσπερ τὰ τῆς κολοκύντης, καὶ σικύας· καὶ τῶν δένδρων, ὥσπερ συκῆς, μηλέας. καὶ τῶν ἀθρόων, τὰ μὲν ἔν τινι περιέχεσθαι, καθάπερ τὰ τῆς ῥοᾶς, καὶ τῆς ἀπίου, καὶ μηλέας, καὶ τῆς ἀμπέλου, καὶ συκῆς. τὰ δὲ μετ' ἀλλήλων μὲν εἶναι, μὴ περιέχεσθαι δὲ ὑφ' ἑνός, ὥσπερ τὰ σταχυηρὰ τῶν ἐπετείων· εἰ μή τις θείη τὸν στάχυν, ὡς περιέχον. οὕτω δ' ἔσται καὶ ὁ βότρυς, καὶ τἄλλα τὰ βοτρυώδη· καὶ ὅσα δὴ φέρει δι' εὐβοσίαν καὶ χώρας ἀρετὴν ἀθρόους τοὺς καρπούς, ὥσπερ ἐν Συρίᾳ φασὶ καὶ ἄλλοθι τὰς ἐλαίας. Ἀλλὰ καὶ αὕτη δοκεῖ τις εἶναι διαφορά, ταύτῃ τὰ μὲν ἀφ' ἑνὸς μίσχου καὶ μιᾶς προσφύσεως ἀθρόα γίνεσθαι, καθάπερ ἐπί τε τῶν βοτρυηρῶν καὶ σταχυηρῶν εἴρηται, μὴ περιεχόμενα κοινῷ τινι γίνεσθαι· τὰ δὲ μὴ γίνεσθαι. ἐπεὶ καθέκαστόν γε λαμβάνοντι τῶν σπερμάτων ἢ τῶν περιεχόντων, ἰδίαν ἀρχὴν ἔχει τῆς προσφύσεως· οἷον ἥ τε * σάρξ, καὶ ἡ ῥοιά· καὶ πάλιν ὁ πυρός, καὶ ἡ κριθή, καὶ ὁ πυρήν. ἥκιστα δ' ἂν δόξειεν τὰ τῶν μήλων καὶ τὰ τῶν ἀπίων, ὅποι συμψαύει τε καὶ περιείληπται, καθάπερ ὑμένι τινὶ δερματικῷ, περὶ ὃν τὸ περικάρπιον. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων ἕκαστον ἰδίαν ἀρχὴν ἔχει καὶ φύσιν· φανερώτατα δέ, ταύτῃ κεχωρίσθαι τὰ τῆς ῥοιᾶς· ὁ γὰρ πυρὴν ἑκάστῳ προσπέφυκεν, οὐχ ὥσπερ τῶν συκῶν ἄδηλα, διὰ τὴν ὑγρότητα. καὶ γὰρ ταῦτα ἔχουσι διαφοράν, καίπερ ἀμφότερα περιεχόμενα σαρκώδει τινί, καὶ ταύτῃ ταῦτα περιειληφότι μετὰ τῶν ἄλλων. τὸ μὲν γὰρ περὶ ἕκαστον ἔχει τὴν πυρῆνα, τὸ σαρκῶδες ταῦτα τὸ ὑγρόν. αἱ δὲ κεγχραμίδες ὥσπερ κοινόν τι πᾶσι, καθάπερ καὶ τὸ γίγαρτον, καὶ ὥστε τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον. ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας διαφορὰς τάχ' ἄν τις λάβοι πλείους, ὧν δεῖ τὰς κυριωτάτας καὶ μάλιστα τῆς φύσεως μὴ ἀγνοεῖν. αἱ δὲ κατὰ χυλοὺς καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰς ὅλας μορφάς, σχεδὸν φανεραὶ πᾶσιν, ὥστε μὴ δεῖσθαι λόγου, πλὴν τοσοῦτον, ἢ ὅτι σχῆμα οὐδὲν περικάρπιον εὐθύγραμμον, οὐδὲ γωνίας ἔχει.

Τῶν δὲ χυλῶν οἱ μέν εἰσιν † ἰνώδεις, ὥσπερ ἀμ- 19 οἰνώδεις πέλου, συκαμίνου, μύρτου· οἱ δὲ ἐλαιώδεις, ὥσπερ ἐλαίας, δάφνης, καρύας, ἀμυγδάλης, πεύκης, πίτυος, ἐλάτης· οἱ δὲ μελιτώδεις, οἷον σύκου, φοίνικος, δρυός, βαλάνου· οἱ δὲ δριμεῖς, οἷον ὀριγάνου, θύμβρας, καρδάμου, νάπυος· οἱ δὲ πικροί, ὥσπερ ἀψινθίου, κενταυρείου. Διαφέρουσι δὲ καὶ ταῖς εὐωδίαις· οἷον ἀνήθου, κέδριδος. ἐνίων δὲ ὑδαρεῖς ἂν δόξειεν, οἷον οἱ τῶν κοκκυμηλίων· οἱ δὲ ὀξεῖς, ὥσπερ ῥοῶν, καὶ ἐνίων μήλων. ἁπάντων δὲ † ἰνώδεις καὶ τοὺς ἐν τούτῳ τῷ γένει θετέον. ἄλλοι δὲ ἐν ἄλλοις εἴδεσιν· ὑπὲρ ὧν ἁπάν- οἰνώδεις των ἀκριβέστερον ἐν τοῖς περὶ χυλῶν ῥητέον, αὐτάς τε τὰς ἰδέας διαριθμουμένους ὁπόσαι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφοράς, καὶ τίς ἡ ἑκάστου φύσις καὶ δύναμις. Ἔχει δὲ καὶ ἡ τῶν δένδρων αὐτῶν ὑγρότης, ὥσπερ ἐλέχθη, διάφορα εἴδη. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ὀπώδης, ὥσπερ ἡ τῆς συκῆς, καὶ τῆς μήκωνος· ἡ δὲ πιττώδης, οἷον † ἐλαίας, τῆς πεύκης, τῶν κωνοφόρων. ἄλλη δ' ἐλαίας ὑδαρής, οἷον ἀμπέλου, ἀπίου, μηλέας· καὶ τῶν λαχανωδῶν δέ, οἷον σικύου, κολοκύντης, θριδακίνης. αἱ δὲ ἤδη δριμύτητα κινὰ ἔχουσι, καθάπερ ἡ τοῦ θύμου καὶ θύμβρας. αἱ δὲ καὶ εὐωδίαν, ὥσπερ αἱ τοῦ σελίνου, ἀνήθου, μαράθρου, καὶ τῶν τοιούτων. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπασαι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἑκάστου δένδρου, καὶ (ὡς καθόλου εἰπεῖν) φυτοῦ. πᾶν γὰρ ἔχει κρᾶσιν τινὰ καὶ μίξιν ἰδίαν, † ἅπερ οἰκεῖα δηλονότι τυγχάνει τοῖς ὑποκειμένοις καρποῖς· ὧν τοῖς εἴπερ πλείστοις συνεμφαίνεταί τις ὁμοιότης, οὐκ ἀκριβής, οὐδ' ἐπιφανής· ἀλλ' ἐν τοῖς περικαρπίοις, διὸ μᾶλλον κατεργασίαν λαμβάνει καὶ πέψιν καθαρὰν καὶ εἰλικρινῆ ἡ τοῦ χυλοῦ φύσις. δεῖ γὰρ ὥσπερ τὸ μὲν ὕλην ὑπολαβεῖν, τὸ δὲ εἶδος καὶ μορφήν· ἔχει δὲ αὐτὰ τὰ σπέρματα, καὶ οἱ χιτῶνες οἱ περὶ αὐτά, διαφορὰν τῶν χυλῶν. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπαντα τὰ μόρια τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν, οἷον ῥίζα, καυλός, ἀκρέμων, φύλλον, καρπός, ἔχει τινὰ οἰκειότητα πρὸς τὴν ὅλην φύσιν· εἰ δὲ παραλλάττει κατά τε τὰς ὀσμάς, καὶ τοὺς χυλούς, ὡς τὰ μὲν εὔοσμα καὶ εὐώδη, τὰ δὲ ἄοσμα καὶ ἄχυλα παντελῶς εἶναι τῶν τοῦ αὐτοῦ μορίων.

Ἐνίων γὰρ εὔοσμα τὰ ἄνθη μᾶλλον ἢ τὰ φύλλα· τῶν δὲ ἀνάπα- 20

λιν τὰ φύλλα μᾶλλον, καὶ οἱ κλῶνες, ὥσπερ τῶν στεφανωματικῶν. τῶν δὲ, οἱ καρποί. τῶν δ'
οὐδέτερον. ἐνίων δ' αἱ ῥίζαι. τῶν δὲ τι μέρος. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τοὺς χυλούς. τὰ μὲν γὰρ βρωτὰ,
τὰ δ' ἄβρωτα τυγχάνει, καὶ ἐν φύλλοις καὶ περικαρπίοις. ἰδιαίτατον δὲ τὸ ἐπὶ τῆς φιλύ-
ρας. ταύτης γὰρ τὰ μὲν φύλλα γλυκέα, καὶ πολλὰ τῶν ζώων ἐσθίει· ὁ δὲ καρπὸς οὐδενὶ βρωτός.
ἐπεὶ τόγε ἀνάπαλιν οὐδὲν θαυμαστόν, ὥστε τὰ μὲν φύλλα μὴ ἐσθίεσθαι, τοὺς δὲ καρποὺς οὐ μόνον
ὑφ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ζώων. ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ὕστε-
21 ρον πειρατέον θεωρεῖν τὰς αἰτίας. Νῦν δὲ τοσοῦτον ἔστω δῆλον, ὅτι κατὰ πάντα τὰ μέρη
πλείους εἰσὶ διαφοραὶ πολλαχῶς. ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ μέν ἐστι χνοώδη, καθάπερ τὸ τῆς ἀμ-
πέλου, καὶ συκαμίνου, καὶ τοῦ κιττοῦ· τὰ δὲ φυλλώδη, καθάπερ ἀμυγδαλῆς, μηλέας, ἀπίου,
κοκκυμηλέας. καὶ τὰ μὲν μέγεθος ἔχει· τὸ δὲ τῆς ἐλαίας φυλλῶδες ὂν, ἀμέγεθες. ὁμοίως δὲ καὶ
ἐν τοῖς ἐπετείοις καὶ ποώδεσι, τὰ μὲν φυλλώδη, τὰ δὲ χνοώδη. πάντων δὲ τὰ μὲν δίχροα, τὰ
δὲ μονόχροα. τὰ μὲν τῶν δένδρων τάγε πολλὰ μονόχροα, καὶ λευκανθῆ. μόνον γὰρ, ὡς εἰπεῖν,
τὸ τῆς ῥοᾶς φοινικοῦν, καὶ ἀμυγδαλῶν τινῶν ὑπέρυθρον· ἄλλου δὲ οὐδενὸς τῶν ἡμέρων οὔτε αν-
θῶδες, οὔτε δίχρουν· ἀλλ' εἴ τινος τῶν ἀγρίων, οἷον τὸ τῆς ἐλάτης· κρόκινον γὰρ τὸ ταύτης ἄνθος,
καὶ ὅσα δή φασιν ἐν τῇ ἔξω θαλάττῃ ῥόδων ἔχειν τὴν χρόαν. ἐν δὲ τοῖς ἐπετείοις σχεδὸν, τάγε
πλείω τοιαῦτα, καὶ δίχροα καὶ διανθῆ. λέγω δὲ διανθὲς, ὅτι ἕτερον ἄνθος ἐν τῷ ἄνθει ἔχει
κατὰ μέσον, ὥσπερ τὸ ῥόδον, καὶ τὸ κρίνον, καὶ ἴον τὸ μέλαν. ἔνια δὲ καὶ μονόφυλλα φύε-
ται, διαγραφὴν ἔχοντα μόνον τῶν πλειόνων, ὥσπερ τὸ τῆς ἰασιώνης. οὐ γὰρ κεχώρισται ταύτης
ἐν τῷ ἄνθει τὸ φύλλον ἕκαστον, οὐδὲ δὲ τοῦ χείρους τὸ κάτω μέρος, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄκρων ἀποφύ-
22 σεις γωνιώδεις· σχεδὸν δὲ τὸ τῆς ἐλαίας τοιοῦτόν ἐστι. Διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τὴν ἔκφυσιν, καὶ θέ-
σιν. τὰ μὲν γὰρ ἔχει περὶ αὐτὸν τὸν καρπὸν, οἷον ἄμπελος, ἐλαία· ἧς καὶ διαπίπτοντα δια-
τετρημένα φαίνεται. καὶ τοῦτο σημεῖον λαμβάνουσιν, εἰ καλῶς ἀπήνθηκεν· ἐὰν γὰρ συγκαυ-
θῇ, ἢ βρεχθῇ, συναποβάλλει τὸν καρπὸν, καὶ οὐ τετρημένον γίνεται. σχεδὸν δὲ καὶ τὰ πολλὰ τῶν
ἐν μέσῳ τὸ περικάρπιον ἔχει· τάχα δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ περικαρπίου, καθάπερ ῥοὰ, μηλέα,
ἄγνος, κοκκυμηλέα, μύῤῥινος· καὶ τῶν γε φρυγανικῶν, ῥοδωνιὰ καὶ τὰ πολλὰ τῶν στεφανωτι-
κῶν. κάτω γὰρ ὑπὸ τὸ ἄνθος ἔχει τὰ σπέρματα. φανερώτατον δ' ἐπὶ τοῦ ῥόδου, διὰ τὸν ὄγκον.
ἔνια δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν σπερμάτων, ὥσπερ ὁ ἄκορος, καὶ ὁ κνῆκος, καὶ πάντα τὰ ἀνθώδη. κα-
θέκαστον γὰρ ἔχει τὸ ἄνθος. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ποωδῶν ἔνια, καθάπερ τὸ ἀνθέμιον. ἐν δὲ τοῖς λα-
χανηροῖς, ὁ περσίκυος, καὶ ἡ κολοκύντη, καὶ ἡ σικύα. πάντα γὰρ ἤδη τῶν ἄκρων ἔχει. καὶ περι-
αυξανομένων, ἐπιμένει τὰ ἄνθη πολὺν χρόνον. ἄλλα δὲ ἰδιωτέρως, οἷον ὁ κιττὸς, καὶ ἡ συκάμι-
νος· ἐν αὐτοῖς μὲν γὰρ ἔχει τοῖς ὅλοις περικαρπίοις, οὐ μὴν οὔτε ἐπ' ἄκροις, οὔτε περιειληφόσι
καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀνὰ μέσον. εἰ μὴ ἄρα οὐ σύνδηλα, διὰ τὸ χνοῶδες. ἔστι δὲ καὶ ἀπλᾶ τῶν
ἀνθῶν ἔνια, καθάπερ ἐπὶ τῶν σικυῶν, ἃ ἐκ τῶν ἄκρων φύεται τοῦ κλήματος. διὸ καὶ ἀφαι-
ροῦσιν αὐτά· κωλύει γὰρ τὴν τοῦ σικυοῦ βλάστησιν. φασὶ δὲ καὶ τῆς μηλέας τῆς μηδικῆς, ὅσα
μὲν ἔχει τῶν ἀνθῶν ὥσπερ ἠλακάτην τινὰ πεφυκυῖαν ἐκ μέσου, ταῦτ' εἶναι γόνιμα· ὅσα δὲ μὴ ἔχει,
ἄγονον ταῦτ' ἄγονα. εἰ δὲ καὶ ἐπ' ἄλλου τινὸς ταῦτα συμβαίνει τῶν ἀνθοφόρων, ὥστε † ἄτονον ἄνθος
κεχωρισ- φύειν, εἴτε † κεχωρισμένων, εἴτε μὴ, σκεπτέον. ἐπεὶ γένη γε ἔνια καὶ ἀμπέλου καὶ ῥοᾶς ἀδύνα-
μένον τον εἰ τελειοκαρπεῖ. ἀλλὰ μὴ μέχρι τοῦ ἄνθους ἡ γένεσις. γίνεται δὲ καὶ τόδε τῆς ῥοᾶς ἄνθος
πολὺ, καὶ πυκνόν· καὶ ὅλος ὁ ὄγκος πλατὺς, ὥσπερ ὁ τῶν ῥόδων. κάτωθεν δ' ἕτεροι, * δι-
ὧν ὡς μικρὸν ὥσπερ ἐκτετραμμένοι κύτινοι ἔχων τὰ ἄνω μυχώδη. φασὶ δέ τινες, καὶ τῶν ὁμοιο-
γενῶν τὰ μὲν ἀνθεῖν, τὰ δ' οὔ· καθάπερ τῶν φοινίκων τὸν μὲν ἄῤῥενα ἀνθεῖν, τὸν δὲ θῆλυν οὐκ
ἀνθεῖν, ἀλλ' εὐθὺς προφαίνειν τὸν καρπόν. τὰ μὲν οὖν τῷ γένει τοιαύτην τὴν διαφορὰν ἔχει,
καθάπερ ὅλως ὅσα μὴ δύναται τελειοκαρπεῖν. ἡ δὲ τοῦ ἄνθους φύσις ὅτι πλείους ἔχει διαφο-
23 ρὰς, φανερὸν ἐκ τῶν προειρημένων. Διαφέρει δὲ τὰ δένδρα καὶ τοῖς τοιούτοις κατὰ τὴν
βλαστῶν καρποτοκίαν. τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν νέων † βλαστὸν φέρει, τὰ δ' ἐκ τῶν ἕνων, τὰ δ' ἐξ ἀμφοτέ-
ρων. ἐκ μὲν τῶν νέων, συκῆ, ἄμπελος. ἐκ δὲ τῶν ἕνων, ἐλαία, ῥοὰ, μηλέα, ἀμυγδαλῆ, ἄπιος,
μύῤῥινος, καὶ σχεδὸν τὰ τοιαῦτα· πάντα γὰρ ἐκ τῶν ἕνων. ἐὰν δὲ ἄρα τι συμβῇ κυῆσαι, καὶ
ἀνθῆσαι (γίνεται γὰρ καὶ ταῦτα ἐνίοις, ὥσπερ καὶ τῇ μυῤῥίνῳ, καὶ μάλιστα ὡς εἰπεῖν περὶ
τὰς βλαστήσεις, τὰς μετ' ἀρκτοῦρον) οὐ δύνανται τελειοῦν, ἀλλ' ἡμιγενῆ φθείρεται. ἐξ ἀμ-

φοτέρων

φοτέρων δὲ, καὶ τῶν νέων καὶ τῶν ἕνων, εἴ τινες ἄρα μηλέαι τῶν διαφόρων, ἢ εἴ τι ἄλλο κάρπιμον· ἔτι δὲ καὶ ὁ ὄλυνθος ἐκπέττων, καὶ σῦκα φέρων ἐκ τῶν νέων. ἰδιωτάτη δὲ, ἡ ἐκ τοῦ στελέχους ἔκφυσις, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἐν αἰγύπτῳ συκαμίνου· καὶ ταύτην γάρ φασι φέρειν ἐκ τοῦ στελέχους. οἱ δὲ ταύτης μὲν ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς κερωνίας· αὕτη γὰρ ἐκ τούτων φέρει, πλὴν οὐ πολύν. καλοῦσι δὲ κερωνίαν, ἀφ᾽ ἧς τὰ σῦκα τὰ αἰγύπτια καλούμενα. ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν ἀκρόκαρπα τῶν δένδρων, καὶ ὅλως τῶν φυτῶν· τὰ δὲ πλαγιόκαρπα, τὰ δ᾽ ἀμφοτέρως. πλείω δ᾽ ἀκρόκαρπα τῶν ἄλλων, ἢ τῶν δένδρων· οἷον τῶν τε σιτηρῶν, τὰ σταχυώδη· καὶ τῶν θαμνωδῶν, ἐρείκη, καὶ † σπειραία, καὶ ἄγνος, καὶ ἄλλ᾽ ἄττα· καὶ τῶν λαχανωδῶν, τὰ κεφαλόρριζα. περαία
ἐξ ἀμφοτέρων δὲ, καὶ τῶν δένδρων ἔνια, καὶ τῶν λαχανωδῶν· οἷον βλίτον, ἀνδράφαξις, ῥάφανος. ἐπεὶ καὶ ἐλαία ποιεῖ πως τοῦτο. καί φασιν, ὅταν ἄκρον ἐνέγκῃ, σημεῖον εὐφορίας εἶναι. ἀκρόκαρπος δέ πως καὶ ὁ φοῖνιξ, πλὴν τοῦτό γε καὶ ἀκρόφυλλον, καὶ ἀκρόβλαστον. ὅλως γὰρ ἐν τῷ ἄνω πᾶν τὸ ζωτικόν. τὰς μὲν οὖν κατὰ μέρη διαφορὰς, πειρατέον ἐκ τούτων θεωρεῖν. αἱ δὲ τοιαῦται τῆς ὅλης οὐσίας φαίνονται, δηλονότι τὰ μὲν ἥμερα, τὰ δ᾽ ἄγρια· καὶ τὰ μὲν κάρπιμα, τὰ δ᾽ ἄκαρπα· καὶ ἀείφυλλα, καὶ φυλλοβόλα, καθάπερ ἐλέχθη· τὰ δ᾽ ὅλως ἄφυλλα. καὶ τὰ μὲν ἀνθητικὰ, τὰ δ᾽ ἀνανθῆ. καὶ πρωϊβλαστῆ δὲ, καὶ πρωΐκαρπα· τὰ δὲ ὀψιβλαστῆ, καὶ ὀψίκαρπα. ὡσαύτως δὲ, καὶ ὅσα παραπλήσια τούτοις. καὶ τά γε τοιαῦτα ἐν τοῖς μέρεσιν, ἢ οὐκ ἄνευ τῶν μερῶν ἐστίν. ἀλλ᾽ ἐκείνη ἰδιωτάτη καὶ τρόπον τινὰ μεγίστη διάστασις, ἥπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, ὅτι τὰ μὲν ἔνυδρα, τὰ δὲ χερσαῖα. καὶ γὰρ τῶν φυτῶν ἐστι τὸ τοιοῦτον γένος, ὃ οὐ δύναται φύεσθαι ἐν ὑγρῷ. τὰ δὲ φύεται μὲν, οὐχ ὅμοια δὲ, ἀλλὰ χείρω. πάντων δὲ τῶν δένδρων, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ τῶν φυτῶν, εἴδη πλείω τυγχάνει καθ᾽ ἕκαστον γένος. σχεδὸν γὰρ οὐδέν ἐστιν ἁπλοῦν. Ἀλλ᾽ ὅσα μὲν ἥμερα καὶ ἄγρια λέγεται, ταύτην ἐμφανεστάτην 24
ἔχει καὶ μεγίστην διαφοράν· οἷον συκῆ, ἐρινεὸς, ἐλαία, κότινος, ἄπιος, ἀχράς. ὅσα δὲ ἐν ἑκατέρῳ τούτων, τοῖς καρποῖς τε καὶ φύλλοις καὶ ταῖς ἄλλαις μορφαῖς τε καὶ τοῖς μορίοις. ἀλλὰ τῶν μὲν ἀγρίων ἀνώνυμα τὰ πλεῖστα, καὶ ἔμπειροι ὀλίγοι. τῶν δὲ ἡμέρων καὶ ὠνομασμένων, πλείω, καὶ ἡ αἴσθησις κοινοτέρα· λέγω δ᾽ οἷον ἀμπέλου, συκῆς, ῥοᾶς, μηλέας, ἀπίου, δάφνης, μυῤῥίνης, τῶν ἄλλων. ἡ γὰρ χρῆσις οὖσα κοινὴ, συνθεωρεῖν ποιεῖ τὰς διαφοράς. ἴδιον δὲ καὶ τοῦτ᾽ ἐφ᾽ ἑκατέρων. τὰ μὲν γὰρ ἄγρια τῷ ἄῤῥενι καὶ τῷ θήλει, ἢ μόνοις, ἢ μάλιστα διαιροῦσι· τὰ δὲ ἥμερα, πλείοσιν ἰδέαις. ἔστι δὲ τῶν μὲν ῥᾷόν τι λαβεῖν καὶ διαριθμῆσαι τὰ εἴδη, τῶν δὲ χαλεπώτερον, διὰ τὴν πολυχοΐαν. ἀλλὰ δὴ τὰς μὲν τῶν μορίων διαφορὰς, καὶ τῶν ἄλλων οὐσιῶν, ἐκ τούτων πειρατέον θεωρεῖν. περὶ δὲ τῶν γενέσεων, μετὰ ταῦτα λεκτέον. τοῦτο γὰρ ὥσπερ ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις ἐστίν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ
ἹΣΤΟΡΊΑΣ ΤῸ Β΄.

ΑΙ γενέσεις τῶν δένδρων, καὶ ὅλως τῶν φυτῶν, ἢ αὐτόματοι, ἢ ἀπὸ σπέρματος, ἢ ἀπὸ ῥίζης, ἢ ἀπὸ παρασπάδος, ἢ ἀπὸ ἀκρέμονος, ἢ ἀπὸ κλωνὸς, ἢ ἀπ᾽ αὐτοῦ στελέχους ἐστίν· ἢ ἔτι τοῦ ξύλου κατακοπέντος εἰς μικρά, καὶ γὰρ οὕτως ἀναφύεται. τούτων δὲ ἡ μὲν αὐτόματος, πρώτη τίς. ἡ δὲ ἀπὸ σπέρματος καὶ ῥίζης, φυσικώταται δόξαιεν ἄν. ὥσπερ γὰρ αὐτόματοι καὶ αὗται· διὸ καὶ τοῖς ἀγρίοις ὑπάρχουσιν. αἱ δὲ ἄλλαι, τέχνης, ἢ προαιρέσεως. ἅπαντα δὲ βλαστάνει κατά τινα τῶν τρόπων τούτων· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ πλείους. ἐλαία μὲν γὰρ πάντως φύεται, πλὴν ἀπὸ κλωνός. οὐ γὰρ δύναται καταπηγνυμένη, καθάπερ ἡ συκῆ ἐπὶ κραδίης, καὶ ἡ ῥοὰ ἐπὶ ῥάβδου. καίτοι φασί γέ τινες ἤδη καὶ χάρακος παγείσης, καὶ πρὸς τὸν κιττὸν συμβιῶσαι, καὶ γενέσθαι δένδρον. ἀλλὰ σπάνιόν τι τὸ τοιοῦτον. θάτερα δὲ, τὰ πολλὰ ἐπὶ φύσεως. συκῆ δὲ τοὺς μὲν ἄλλους τρόπους φύεται πάντας· ἀπὸ δὲ τῶν πρέμνων καὶ τῶν ξύλων οὐ φύεται. μηλέα δὲ, καὶ ἄπιος, ἀπὸ τῶν ἀκρεμόνων σπανίως. οὐ μὴν ἀλλὰ τά τε πολλὰ πάνθ᾽ ὡς εἰπεῖν ἐνδέχεσθαι δοκεῖ καὶ ἀπὸ τούτων, ἐὰν λεῖοι καὶ νέοι καὶ αὐξεῖς ὦσιν. ἀλλὰ φυσικώτεραί πως ἐκεῖναι. τὸ δὲ ἐνδεχό-

μένον, ὡς δυνατὸν ληπτέον. ὅλως γὰρ ὀλίγα τὰ ἀπὸ τῶν ἄνω μᾶλλον βλαστάνοντα καὶ γεννώμενα,
καθάπερ ἄμπελος ἀπὸ τῶν κλημάτων. αὕτη γὰρ οὐδ' ἀπὸ τῆς πρώρας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κλήμα-
τος φύεται. καὶ εἰ δή τι τοιοῦτον ἕτερον, ἢ δένδρον, ἢ φρυγανῶδες· ὥσπερ δοκεῖ τό, τε πή-
γανον, καὶ ἡ ἰωνία, καὶ τὸ σισύμβριον, καὶ ὁ ἕρπυλλος, καὶ τὸ ἐλένιον. κοινοτάτη μὲν οὖν ἐστὶ
πᾶσιν, ἥ τε ἀπὸ τῆς παρασπάδος, καὶ ἀπὸ σπέρματος. ἅπαντα δὲ, ὅσα ἔχει σπέρματα, καὶ
ἀπὸ σπέρματος γίνεται. ἀπὸ δὲ παρασπάδος καὶ τὴν δάφνην φασίν, ἐάν τις τὸ ἔρνος
περιελὼν φυτεύσῃ. δεῖ δὲ ὑπόρριζον μάλιστά γε τὸ παρασπώμενον, ἢ ὑπόπρεμνον. οὐ μὴν ἀλ-
λὰ καὶ ἄνευ τούτου θέλει βλαστάνειν καὶ ῥοὰ, καὶ μηλέα ἐαρινή. βλαστάνει δὲ καὶ ἀμυγδά-
λη φυτευομένη. κατὰ πλείστους δὲ τρόπους, ὡς εἰπεῖν, ἡ ἐλαία βλαστάνει· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ στελέ-
χους, καὶ ἀπὸ τοῦ πρέμνου κατακοπτομένου, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης, καὶ ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἀπὸ ῥάβδου,
καὶ ἀπὸ χάρακος, ὥσπερ εἴρηται. τῶν δ' ἄλλων, ὁ μύρρινος· καὶ γὰρ οὗτος ἀπὸ τῶν ξύλων καὶ
τῶν πρέμνων φύεται. δεῖ δὲ καὶ τούτου καὶ τῆς ἐλαίας τὰ ξύλα διαιρεῖν μὴ ἐλάττω σπιθαμιαίων,
καὶ τὸν φλοιὸν μὴ περιαιρεῖν. τὰ μὲν οὖν δένδρα βλαστάνει καὶ γίνεται κατὰ τοὺς εἰρημένους
τρόπους. αἱ γὰρ ἐμφυλεῖαι, καὶ οἱ ἐνοφθαλμισμοί, καθάπερ μίξεις τινές εἰσιν, ἢ κατ' ἄλλον τρό-
2 πον γενέσεις· περὶ ὧν ὕστερον λεκτέον. Τῶν δὲ φρυγανωδῶν καὶ ποωδῶν τὰ μὲν πλεῖστα
ἀπὸ σπέρματος καὶ ῥίζης, τὰ δὲ καὶ ἀμφοτέρας. ἔνια δὲ καὶ ἀπὸ τῶν βλαστῶν, ὥσπερ εἴρηται. ῥο-
δωνιὰ δὲ καὶ κρινωνιὰ, κατακοπέντων τῶν καυλῶν, ὥσπερ καὶ ἡ ἄγρωστις. φύεται δὲ ἡ κρινωνιὰ
καὶ ῥοδωνιὰ, καὶ ὅλου τοῦ καυλοῦ τεθέντος. ἰδιωτάτη δὲ ἡ ἀπὸ δακρύων. καὶ γὰρ οὕτω δοκεῖ τὸ κρί-
νον φύεσθαι, ὅταν ξηρανθῇ τὸ ἀπορρυέν. φασὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἱπποσελίνου· καὶ γὰρ τοῦτο ἀφίησι δά-
κρυον. φύεται δέ τις καὶ κάλαμος, ἐάν τις διατέμνῃ τὰς ἠλακάτας πλαγίας, ἢ καὶ κατακρύ-
ψῃ κόπρῳ καὶ γῇ. ἰδίως δὲ ἀπὸ ῥίζης καὶ φύεσθαι, καὶ τὰ κεφαλόρριζα. τοσαυταχῶς δὲ οὔσης τῆς
δυνάμεως, τὰ μὲν πολλὰ τῶν δένδρων, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον, ἐν πλείοσι τρόποις (ὡς φα-
σὶν) ἐστιν. ἔνια δὲ ἀπὸ σπέρματος φύεται μόνον, οἷον ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, ὅλως πᾶν τὸ κω-
νοφόρον· ἔτι δὲ φοῖνιξ. πλὴν εἰ ἄρα ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἀπὸ τῶν ῥάβδων, ὥς φασί τινες, μωλύειν.
κυπάριττος δὲ, παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀπὸ σπέρματος· ἐν Κρήτῃ δὲ, καὶ ἀπὸ τοῦ στελέχους, οἷον τὸ τῆς
ὀρείας, ἐν Τάρρᾳ. παρὰ τούτοις γάρ ἐστιν ἡ κειρομένη κυπάριττος. αὕτη δ' ἀπὸ τῆς τομῆς βλα-
στάνει, πάντα τρόπον τεμνομένη, καὶ ἀπὸ γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω. βλα-
στάνει δὲ καὶ ἐνιαχοῦ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, σπανίως δέ. περὶ δὲ δρυὸς ἀμφισβητοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ
σπέρματός φασι μόνον· οἱ δὲ καὶ ἀπὸ ῥίζης, γλίσχρως· οἱ δὲ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ στελέχους κοπέν-
τος. ἀπὸ παρασπάδος δὲ καὶ ῥίζης οὐδὲν φύεσθαι τῶν μὴ παραβλαστανόντων. ἁπάντων δὲ, ὅσων
πλείους αἱ γενέσεις, ἡ ἀπὸ παρασπάδος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀπὸ παραφυάδος· ταχίστη δὲ καὶ
εὐαλξής, ἐὰν ἀπὸ ῥίζης ἡ παραφυὰς ᾖ. καὶ τὰ μὲν οὕτως, ἢ ὅλως ἀπὸ φυτευτηρίων πεφυτευ-
3 μένα, πάντα δοκεῖ τοὺς καρποὺς ἐξομοιοῦν. Ὅσα δ' ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῶν δυναμένων καὶ
οὕτω βλαστάνειν, ἅπανθ' ὡς εἰπεῖν χείρω. τὰ δὲ καὶ ὅλως ἐξίσταται τοῦ γένους, οἷον ἄμπελος, μη-
λέα, συκῆ, ῥοιά, ἄπιος. ἔκ τε γὰρ τῆς κεγχραμίδος οὐδὲν γίνεται γένος ὅλως ἥμερον, ἀλλ'
ἢ ἐρινεός, ἢ ἀγρία συκῆ, διαφέρουσα πολλάκις καὶ τῇ χροιᾷ. καὶ γὰρ ἐκ μελαίνης λευκή, καὶ ἐκ
λευκῆς μέλαινα γίνεται· ἔκ τε τῆς ἀμπέλου τῆς γενναίας ἀγεννής, καὶ πολλάκις ἕτερον γένος.
ὁτὲ δὲ ὅλως οὐδὲν ἥμερον, ἀλλὰ ἄγριον ἐνίοτε καὶ τοσοῦτον, ὥστε μὴ ἐκπέττειν τὸν καρπόν. αἱ
δ' ὥστε μηδὲ ἁδρύνειν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἀνθῆσαι μόνον ἀφικνεῖσθαι. φυτεύονται δὲ καὶ ἐκ τῶν τῆς
ἐλαίας πυρήνων ἀγριέλαιος, καὶ ἐκ τῶν τῆς ῥοᾶς κόκκων τῶν γλαυκίων ἀγεννῆς, καὶ ἐκ τῶν ἀπυ-
ρήνων σκληρά, πολλάκις δὲ καὶ ὀξεῖα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐκ τῶν ἀπίων, καὶ ἐκ τῶν μήλων·
ἐκ μὲν τῶν ἀπίων, μοχθηρὰ ἢ ἀχράς· ἐκ δὲ τῶν μήλων, χεῖρον τε τῷ γένει, καὶ ἐκ γλυκέων ὀξεῖα· καὶ
ἐκ στρουθίου, κυδώνιος. χείρων δὲ ἡ ἀμυγδαλῆ, καὶ τῷ χυλῷ, καὶ τῷ σκληρῷ ἐκ μαλακῆς. διὸ
καὶ αὐξηθεῖσαν ἐγκεντρίζειν κελεύουσιν· εἰ δὲ μή, τὸ μόσχευμα μεταφυτεύειν πολλάκις. χείρων δὲ
ἐν ἠπείρῳ καὶ ἡ δρῦς. ἀπὸ γοῦν τῆς † ἐν Πύρρᾳ πολλοὶ φυτεύσαντες, οὐκ ἐδύνανθ' ὁμοίαν ποιεῖν. δάφνην
δὲ καὶ μυρρίνην διαφέρειν ποτέ φασιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δ' ἐξίστασθαι, καὶ οὐδὲ τὸ χρῶμα διασώζειν,
ἀλλ' ἐξ ἐρυθροῦ καρποῦ γίνεσθαι μέλαιναν· ὥσπερ καὶ τὸν ἐν Ἀντάνδρῳ. πολλάκις δὲ καὶ τὴν
κυπάριττον, ἐκ θηλείας ἄρρεναν. μάλιστα δὲ τούτων ὁ φοῖνιξ δοκεῖ διαμένειν, ὥσπερ εἰπεῖν,
τελέως τῶν ἀπὸ σπέρματος, καὶ πεύκη ἡ κωνοφόρος, καὶ πίτυς ἡ φθειροποιός. ταῦτα μὲν οὖν ἐν

τοῖς ἡμερουμένοις· ἐν δὲ τοῖς ἀγρίοις δηλονότι πλείω, κατὰ λόγον, ὡς ἰσχυροτέροις. ἐπεὶ θάτερόν γε καὶ ἄτοπον. εἰ δ᾽ ἡ χείρων, καὶ ἐν ἐκείνοις, καὶ ὅλως ἐν τοῖς ἀπὸ σπέρματος μόνον, εἰ μή τι τῇ θεραπείᾳ δύναται μεταβάλλειν. διαφέρουσι δὲ καὶ τόποι τόπων, καὶ ἀὴρ ἀέρος. ἐνιαχοῦ γοῦν ἐκφέρειν ἡ χώρα δοκεῖ τὰ ὅμοια, καθάπερ καὶ ἐν Φιλίπποις. ἀνάπαλιν ὀλίγα, καὶ ὀλιγαχοῦ λαμβάνειν μεταβολήν· ὥστε ἐκ σπέρματος ἀγρίου ποιεῖν ἥμερον, ἢ ἐκ χείρονος ἁπλῶς ποιεῖν βέλτιον. τοῦτο γοῦν ἐπὶ τῆς ῥοιᾶς μόνον ἀκηκόαμεν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν Κιλικίᾳ συμβαίνειν. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν γὰρ τὴν ὀξεῖαν καὶ σπαρεῖσαν καὶ φυτευθεῖσαν, γλυκεῖαν γίνεσθαί πως, ἢ οἰνώδη. περὶ δὲ Σόλους τῆς Κιλικίας, παρὰ ποταμὸν Πίναρον, οὗ ἡ μάχη πρὸς Δαρεῖον ἐγένετο, πᾶσαι γίνονται ἀπύρηνοι. εὔλογον δέ, κᾂν εἴ τις τὸν παρ᾽ ἡμῖν φοίνικα φυτεύοι ἐν Βαβυλῶνι, κάρπιμόν τε γίνεσθαι καὶ ἐξομοιοῦσθαι τοῖς ἐκεῖ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ εἴ τις ἑτέρα πρὸς ἄλληλον ἔχει καρπόν· οὕτω κρείττων γοῦν αὐτὸς τῆς ἐργασίας καὶ τῆς θεραπείας. σημεῖον δέ, ὅτι μεταφερόμενα τἀκεῖθεν, ἄκαρπα, τὰ δὲ καὶ ὅλως ἀβλαστῆ γίνεται· μεταβάλλει δὲ καὶ τὴν τροφήν, καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἐπιμέλειαν· οἷον καὶ τὸ ἄγριον ἐξημεροῦται, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἡμέρων ἔνια καὶ ἀγριοῦται, ῥοιά, καὶ ἀμυγδάλη. πλὴν ἐκεῖνο δέ τινες, καὶ ἐκ κριθῶν ἀναφυῆναί φασι πυρούς, καὶ ἐκ πυρῶν κριθάς· καὶ πῶς τοῦ αὐτοῦ πυθμένος ἄμφω. ταῦτα μὲν οὖν ὡς μυθωδέστερα δεῖ δέχεσθαι. μεταβάλλει δ᾽ οὖν τὰ μεταβάλλοντα, τὸν τρόπον τοῦτον αὐτομάτως. ἐξαλλαγῇ δὲ τῆς ὥρας, ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κιλικίᾳ περὶ τῶν ῥοῶν εἴπομεν, οὐδὲ διὰ μίαν θεραπείαν. χώρας

ὡσαύτως δέ, καὶ ὅπου τὰ κάρπιμα ἄκαρπα γίνεται· καθάπερ καὶ τὸ περσίον τὸ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ὁ φοῖνιξ ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ εἰ δή τις κομίσειε τὴν ἐν Κρήτῃ λεγομένην αἴγειρον. ἔνιοι δέ φασι καὶ τὴν οἴαν, ἐὰν εἰς τὸν † ἑλειφνὸν ἔλθῃ σφόδρα τόπον, ἄκαρπον γίνεσθαι. φύσει γοῦν, ψυχρά. Forte ἠελινόν nimis apricū.

εὔλογον δέ, ἀμφοτέρως συμβαίνειν κατὰ τὰς ἐναντιώσεις. εἴπερ μηδ᾽ ὅλως ἔνια φύεσθαι θέλει, μεταβάλλοντα τοὺς τόπους. καὶ κατὰ μὲν τὰς χώρας αἱ τοιαῦται μεταβολαί. κατὰ δὲ τὴν φυτείαν, τὰ ἀπὸ τῶν σπερμάτων φυτευόμενα, καθάπερ ἐλέχθη. παντοῖαι γοῦν αἱ ἐξαλλαγαὶ καὶ τούτων. τῇ θεραπείᾳ δὲ μεταβάλλει ῥοιά, καὶ ἀμυγδάλη. ῥοὰ μέν, κόπρον ὑείαν λαβοῦσα, καὶ ὕδατος πλῆθος ῥυτοῦ· ἀμυγδάλη δέ, ὅταν πάτταλόν τις ἐνθῇ, καὶ τὸ δάκρυον ἀφαιρῇ τὸ ἐπιρρέον πλείω χρόνον, καὶ τὴν ἄλλην ἀποδιδῷ θεραπείαν. ὡσαύτως δὲ δηλονότι καὶ ὅσα ἐξημεροῦται τῶν ἀγρίων, ἢ ἐπαγριοῦται τῶν ἡμέρων. τὰ μὲν γὰρ θεραπείᾳ, τὰ δ᾽ ἀθεραπευσίᾳ μεταβάλλει· πλὴν εἴ τις λέγει μηδὲ μεταβολήν, ἀλλ᾽ ἐπίδοσιν εἰς τὸ βέλτιον εἶναι, καὶ χεῖρον. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν κότινον ποιεῖν ἐλαίαν, οὐδὲ τὴν ἀχράδα ποιεῖν ἄπιον, οὐδὲ τὸν ἐρινεὸν συκῆν. ὃ γὰρ ἐπὶ τοῦ κοτίνου φασὶ συμβαίνειν, ὥστε ἂν περικόπτῃς τὴν θαλίαν, ὅλως μεταφυτευθῇ, φέρειν θάλος, μετακίνησίς τις γίνεται μεγάλη. ταῦτα μὲν οὖν ὁποτέρως δεῖ λαβεῖν, οὐθὲν ἂν διαφέροι.

Φασὶ δὲ καὶ αὐτομάτην τινὰ γίνεσθαι τῶν τοιούτων μεταβολήν, ὅτε μὲν τῶν καρπῶν, ὅτε δὲ καὶ ὅλως αὐτῶν τῶν δένδρων· ἃ καὶ σημεῖα νομίζουσιν οἱ μάντεις. οἷον ῥοιὰν ὀξεῖαν, γλυκεῖαν ἐξενεγκεῖν· καὶ γλυκεῖαν, ὀξεῖαν. καὶ πάλιν ἁπλῶς αὐτὰ δένδρα· ὥστε ἐξ ὀξείας γλυκεῖαν γίνεσθαι, καὶ ἐκ γλυκείας ὀξεῖαν. χεῖρον δὲ καὶ τὸ εἰς γλυκεῖαν μεταβάλλειν, καὶ ἐξ ἐρινεοῦ συκῆν, καὶ ἐκ συκῆς ἐρινεόν· χεῖρον δὲ τὸ ἐκ συκῆς. καὶ ἐξ ἐλαίας κότινον, καὶ ἐκ κοτίνου ἐλαίαν· ἥκιστα δὲ τοῦτο. πάλιν δὲ συκῆν ἐκ λευκῆς μέλαιναν, καὶ ἐκ μελαίνης λευκήν. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐξ ἀμπέλου. καὶ ταῦτα μὲν ὡς τέρατα, καὶ παρὰ φύσιν λαμβάνουσιν. ὅσα δὲ συνήθη τῶν τοιούτων, οὐδὲ θαυμάζειν ὅλως· οἷον τὸ τὴν καπνίον ἄμπελον καλουμένην, καὶ ἐκ μέλανος γὰρ βότρυος λευκόν, καὶ ἐκ λευκοῦ μέλαν φέρειν. οὐδὲ γὰρ οἱ μάντεις τὰ τοιαῦτα κρίνουσιν. ἐπεὶ οὐδὲ ἐκεῖνα, παρ᾽ οἷς πέφυκεν ἡ χώρα μεταβάλλειν. ὥσπερ ἐλέχθη περὶ τῆς ῥοιᾶς ἐν Αἰγύπτῳ. ἀλλὰ τὸ ἐνταῦθα θαυμαστόν, διὰ τὸ μίαν μόνον, ἢ δύο, καὶ ταύτας ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ σπανίας. ἀλλ᾽ εἴπερ ἐν τῷ παντί, μᾶλλον ἐν τοῖς καρποῖς γίνεσθαι τὴν παραλλαγήν, ἢ ἐν ὅλοις τοῖς δένδροις. ἐπεὶ καὶ τοιαύτη τις ἀταξία γίνεται περὶ τοὺς καρπούς· οἷον ἤδη ποτὲ συκῆ τὰ σῦκα ἔφυσεν ἐκ τοῦ ὄπισθεν τῶν ἐρινεῶν· καὶ ῥοὰ δέ, καὶ ἄμπελος, ἐκ τῶν στελεχῶν. καὶ ἄμπελος ἄνευ φύλλων καρπὸν ὢν ἤνεγκεν. ἐλαία δὲ τὰ μὲν φύλλα ἀπέβαλε, τὸν δὲ καρπὸν ἐξήνεγκεν· ὃ καὶ Θετταλῷ τῷ Πεισιστράτου γενέσθαι λέγεται. συμβαίνει δὲ καὶ διὰ χειμῶνας τοῦτο, καὶ δι᾽ ἄλλας αἰτίας, ἔνια τῶν δοκούντων εἶναι παρὰ λόγον, οὐκ ὄντων δέ· οἷον, ἐλαία ποτ᾽ ἀποκαυθεῖσα τελέως, ἐνεβλάστησεν ὅλη καὶ αὐτή,

καὶ ἡ θάλεια. ἐν δὲ τῇ Βοιωτίᾳ, καταβρωθέντων τῶν ὄργων ὑπὸ ἀττελέβων, πάλιν ἀνεβλάστη-
σε. τὰ δὲ οἷον ἀπέπεσεν, ἥκιστα δὲ ἴσως τὰ τοιαῦτα ἄτοπα, διὰ τὸ φανερὰς ἔχειν τὰς αἰτίας.
ἀλλὰ μᾶλλον, τὸ μὴ ἐκ τῶν οἰκείων τόπων φέρειν τοὺς καρπούς, ἢ μὴ οἰκείως, μάλιστα δὲ τῆς
ὅλης φύσεως γίνεται μεταβολή, καθάπερ ἐλέχθη. περὶ μὲν οὖν τὰ δένδρα τοιαῦταί τινές εἰ-
5 σι μεταβολαί. Τῶν δὲ ἄλλων, τό, τε σισύμβριον εἰς μίνθην δοκεῖ μεταβάλλειν, ἐὰν μὴ κα-
τέχηται τῇ θεραπείᾳ· διὸ καὶ μεταφυτεύουσι πολλάκις. καὶ ὁ πυρὸς εἰς αἶραν. ταῦτα μὲν οὖν ἐν
τοῖς δένδροις αὐτομάτως, εἴπερ γίνεται· τὰ δὲ τοῖς ἐπετείοις, διὰ παρασκευῆς· οἷον ἡ τίφη,
καὶ ἡ ζειά, μεταβάλλουσιν εἰς πυρόν, ἐὰν πτισθεῖσαι σπείρωνται· καὶ τοῦτο οὐκ εὐθύς, ἀλλὰ τῷ
τρίτῳ ἔτει. σχεδὸν δὲ παραπλήσιον τοῦτό γε, τῷ τὰ σπέρματα κατὰ τὰς χώρας μεταβάλλειν. με-
ταβάλλει γὰρ καὶ ταῦτα καθ' ἑκάστην ὥραν, καὶ σχεδὸν ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ καὶ ἡ τίφη. μεταβάλλου-
σι δὲ καὶ οἱ ἄγριοι πυροί, καὶ αἱ κριθαὶ θεραπευόμεναι καὶ ἐξημερούμεναι, κατὰ τὸν ἴσον χρόνον.
καὶ ταῦτα μὲν ἔοικε χώρας τε μεταβολῇ, καὶ θεραπείᾳ γίνεσθαι· καὶ ἔνια ἀμφοτέρως. τὰ δὲ τῇ
θεραπείᾳ μόνον· οἷον πρὸς τὸ τὰ ὄσπρια μὴ γίνεσθαι ἀτέραμνα, βρέξαντα κελεύουσιν ἐν νί-
τρῳ νυκτὶ τῇ ὑστεραίᾳ σπείρειν ἐν ξηρᾷ. φακούς, ὥστε ἁδροὺς γίνεσθαι, φυτεύουσιν, ἔμβολον. τοὺς
ἐρεβίνθους δέ, ὥστε μεγάλους, αὐτοῖς τοῖς κελύφεσι βρέξαντα σπείρειν. μεταβάλλουσι δὲ καὶ κατὰ
τὰς ὥρας τοὺς πόρους, πρὸς κουφότητα καὶ δὴ ἀλυπίαν· οἷον, ἐάν τις τοὺς ὀρόβους ἐαρινοὺς σπεί-
ρῃ, τρισάλυποι γίνονται, καὶ οὐχ ὥς οἱ μετοπωρινοὶ βαρεῖς. γίνεται δὲ καὶ ἐν τοῖς λαχάνοις με-
ταβολὴ διὰ τὴν θεραπείαν· οἷον, τὸ σέλινον ἐὰν σπαρὲν καταπατηθῇ, καὶ κυλινδρωθῇ,
ἀναφύεσθαί φασιν οὖλον. μεταβάλλει δὲ καὶ τὴν χώραν ἐξαλλάττοντα, καθάπερ καὶ τἆλλα.
καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα κοινὰ πάντων ἐστίν. εἰ δέ τινα κατὰ πήρωσιν, ἢ ἀφαίρεσιν μερῶν, δέν-
δρον ἄγονον γίνεται, καθάπερ τὰ ζῶα, τοῦτο ἐπισκεπτέον. οὐδὲν γοῦν φανερὸν κατά τε τὴν διαί-
ρεσιν, εἰς τὸ πλείω καὶ ἐλάττω φέρειν ὥσπερ κακούμενον, ἀλλ' ἢ ἀπόλλυται τὸ ὅλον, ἢ διαμένοντα
6 καρποφορεῖ. τὸ δὲ γῆρας, κοινή τις φθορὰ πᾶσιν· ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν. Μᾶλλον δ' ἐν τοῖς
ζώοις αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ φυσικαί, καὶ πλείους. καὶ γὰρ κατὰ τὰς ὥρας ἔνια δοκεῖ μετα-
βάλλειν, ὥσπερ καὶ ὁ ἱέραξ, καὶ ἔποψ, καὶ ἄλλα τῶν ὁμοίων ὀρνέων. καὶ κατὰ τῶν τόπων ἀλλοιώσεις,
ὥσπερ ὁ ὕδρος ἐπέχει ξηραινομένων τῶν λιβάδων. φανερώτατα δὲ καὶ κατὰ τὰς γενέσεις ἔνια.
καὶ μεταβάλλει διὰ πλειόνων ζώων, οἷον ἐκ κάμπης γίνεται χρυσαλλίς, εἶτ' ἐκ ταύτης ψύ-
7 χη. καὶ ἐπ' ἄλλων δ' ἐστὶ τοῦτο πλειόνων. οὐδὲν ἴσως ἄτοπον, οὐδ' ὅμοιον τὸ ζητούμενον. Ἀλλ' ἐκεῖνο
συμβαίνει περὶ τὰ δένδρα, καὶ ὅλως πᾶσαν τὴν ὕλην, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, ὥστε
αὐτομάτως μεταβλαστάνειν, μεταβολῆς τινος γινομένης ἐκ τῶν οὐρανίων τοιαύτης. τὰ μὲν οὖν περὶ
τὰς γενέσεις καὶ μεταβολάς, ἐκ τούτων θεωρητέον· ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ ἐργασίαι καὶ αἱ θεραπεῖαι
μεγάλα συμβάλλονται, καὶ ἔτι πρότερον αἱ φυτεῖαι, καὶ ποιοῦσι μεγάλας διαφοράς, λεκ-
τέον καὶ περὶ τούτων· καὶ πρῶτον περὶ τῶν φυτειῶν. αἱ μὲν οὖν ὧραι πρότερον εἴρηνται, καθ'
ἃς δεῖ τά τε φυτὰ λαμβάνειν καλοῦσιν ὡς τάχιστα, καὶ ἐξ ὁμοίας γῆς, εἰς ἣν μέλλει φυτεύειν,
ἢ χείρονος. τοὺς δὲ πυροὺς προορύττειν ὡς πλείστου χρόνου, καὶ βαθυτέρους ἀεὶ καὶ τοῖς ἐπιπο-
λαιορριζοτέροις. λέγουσι δέ τινες, ὡς οὐδεμία κατωτέρω δικνεῖται τριῶν ἡμιποδίων.
διὸ καὶ ἐπιτιμοῦσι τοῖς ἐν μείζονι βάθει φυτεύουσιν. οὐκ ἐοίκασι δὲ ὀρθῶς λέγειν ἐπὶ πολλῶν.
ἀλλ' ἐὰν μὲν σώματος ἐπιλάβηται βάθους, καὶ χώρας τοιαύτης, ἢ καὶ τόπου, πολλῷ μακρό-
τερον ὠθεῖ, τὸ τῇ φύσει βαθύρριζον. πεύκην δέ τις ἔφη μεταφυτεύων μεμοχλευμένην, μεί-
ζω τὴν ῥίζαν ἔχειν ἢ ὀκτάπηχυν, καίπερ οὐχ ὅλης ἐξαιρεθείσης, ἀλλ' ἀπορραγείσης. τὰ δὲ φυτευ-
τήρια, ἐὰν μὲν ἐνδέχηται, ὑπόρριζα· εἰ δὲ μή, δεῖ μᾶλλον ἀπὸ τῶν κάτω ἢ τῶν ἄνω λαμβάνειν,
πλὴν ἀμπέλου. καὶ τὰ μὲν ἔχοντα ῥίζας, ὀρθὰ ἐμβάλλειν· τὰ δὲ μὴ ἔχοντα, ὑποβάλλειν τοῦ φυ-
τευτηρίου, οἷον σπιθαμήν, ἢ μικρῷ πλεῖον. ἔνιοι δὲ κελεύουσι καὶ τῶν ὑπορρίζων ὑποβάλλειν·
τίθεσθαι δὲ καὶ τὴν θέσιν ὁμοίως, ἥνπερ εἶχεν ἔνια τῶν δένδρων τὰ πρὸς βορρᾶν, καὶ τὰ πρὸς ἕω, καὶ
τὰ πρὸς μεσημβρίαν. ὅσα δὲ ἐνδέχεται τῶν φυτῶν καὶ προμοσχεύειν, τὰ μὲν ἐπ' αὐτῶν τῶν δένδρων,
οἷον ἐλαίας, μηλέας, ἀπίου, συκῆς· τὰ δ' ἀφαιροῦντας, οἷον ἀμπέλου· ταύτης γὰρ οὐχ οἷόν τε
ἐπ' αὐτῆς μοσχεύειν. ἐὰν δὲ μὴ ὑπόρριζα τὰ φυτά, μηδὲ ἀπόπρεμνα, λαμβάνειν καθαπερεὶ
τῆς ἐλαίας καὶ συκῆς καὶ τῶν ἄλλων. φυτεύεται δὲ καὶ ἡ συκῆ, ἐάν τις κράδην ταχεῖαν ἀποξύνας σφυ-
ρᾷ παίσῃ, ἄχρι οὗ ἂν ἀπολίπῃ μικρὸν ὑπὲρ τῆς γῆς· εἶτ' αὐτῆς ἄμμου βαλὼν ἄνωθεν ἐπιχώσῃ.

καὶ

καὶ γίνεσθαί φασι καὶ καλλίω ταῦτα τὰ φυτά, μέχρι οὗ ἂν ᾖ νέα. παραπλήσια καὶ τῶν ἀμπέλων, ὅταν ἀπὸ τοῦ παττάλου. προοδοποιεῖ γὰρ ὁ πάτταλος ἐκείνῳ τῷ κλήματι διὰ τὴν ἀσθένειαν. φυτεύουσιν οὕτω καὶ ῥοιάν, καὶ ἄλλα τῶν δένδρων. ἡ συκῆ δὲ ἐὰν ἐν σκίλλῃ φυτευθῇ, θᾶττον παραγίνεται, καὶ ἧττον ὑπὸ σκωλήκων κατεσθίεται. ὅλως δέ, πᾶν ἐν σκίλλῃ φυτευόμενον, εὐβλαστεῖ, καὶ θᾶττον αὐξάνεται. ὅσα δὲ ἐκ τοῦ στελέχους καὶ διακοπτόμενα φυτεύεται, κάτω τρέποντα τὴν τομὴν δεῖ φυτεύειν· διακόπτειν δὲ μὴ ἔλαττον σπιθαμιαίων, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ τὸν φλοιὸν περιεῖναι. φυτεύεται δὲ ἐκ τῶν τοιούτων ὀρύη. βλαστανόντων δ᾽ ἀεὶ περιχωννύειν, ἄχρις οὗ ἂν γένηται ἄρτιον. αὕτη μὲν οὖν τῆς ἐλαίας ἰδία, καὶ τοῦ μυῤῥίνου· αἱ δ᾽ ἄλλαι κοινότεραι πᾶσιν. ἄριστον δὲ καὶ ῥιζοῦσθαι, καὶ φυτείας μάλιστα τῆς τυχούσης ἡ συκῆ. φυτεύειν δὲ καὶ ῥοάς, καὶ μυῤῥίνους, καὶ δάφνας πυκνὰς κελεύουσι, μὴ πλέον διεστώσας ἢ ἐννέα πόδας. μηλέας δὲ μικρῷ μακρότερον, ἀπίους δὲ καὶ ὄχνας ἔτι μᾶλλον. ἀμυγδαλᾶς δὲ καὶ συκᾶς, πολλῷ πλέον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ῥοιάν. ποιεῖσθαι δὲ καὶ πρὸς τόπον τὰς ὑποστάσεις. ἐν γὰρ τοῖς ὀρεινοῖς ἐλάττω, ἢ ἐν τοῖς πεδινοῖς. μέγιστον δέ, ὡς εἰπεῖν, τὸ τὴν πρόσφορον ἑκάστῳ χώραν ἀποδιδόναι. τότε γὰρ εὐθενεῖ μάλιστα. ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐλαίᾳ μέν, καὶ συκῇ, καὶ ἀμπέλῳ, τὴν πεδινήν φασιν οἰκειοτάτην εἶναι· τοῖς δὲ ἀκροδρύοις, τὰς ὑπωρείας. χρὴ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσι μὴ ἀγνοεῖν τὰς οἰκείας. ἐν πλείστῃ δέ, ὡς εἰπεῖν, διαφορᾷ τὰ τῶν ἀμπέλων ἐστίν. ὅσα γὰρ ἐστὶν εἴδη, τοσαῦτά τινές φασι καὶ ἀμπέλων εἶναι. φυτευόμενα μὲν οὖν κατὰ φύσιν, ἀγαθὰ γίνεσθαι· παρὰ φύσιν δέ, ἄκαρπα. ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ κοινὰ πάντων.

8 Τῶν δὲ φοινίκων ἴδιος ἡ φυτεία παρὰ τὰ ἄλλα, καὶ ἡ μετὰ ταῦτα θεραπεία. φυτεύουσι γὰρ πλείους εἰς ταὐτὸ τιθέντες, δύο ἄνω, καὶ δύο κάτω ἐπιδοῦντες· πρανεῖς δὲ πάντας. τὴν γὰρ ἔκφυσιν οὐκ ἐκ τῶν ὑπτίων καὶ † κόλων ποιεῖται, καθάπερ τινές φασιν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἄνω. διὸ καὶ ἐν τῇ ἐπιζεύξει τῶν ἐπιτιθεμένων, οὐ δεῖ περικαλύπτειν τὰς ἀρχάς· ὅθεν καὶ ἐκφύσεις. φανεραὶ δέ εἰσι τοῖς ἐμπείροις. διὰ τοῦτο δ᾽ εἰς τὸ αὐτὸ πλείους τιθέασιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀσθενὴς ἡ φυτεία. τούτων δὲ αἵ τε ῥίζαι πρὸς ἀλλήλας συμπλέκονται, καὶ εὐθὺς αἱ πρῶται βλαστήσεις, ὥστε ἓν γίνεσθαι τὸ στέλεχος. ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν καρπῶν φυτεία, τοιαύτη τίς. ἡ δὲ ἀφ᾽ αὑτοῦ, ὅταν ἀφέλωσι τὸ ἄνω, ἐν ᾧπερ ὁ ἐγκέφαλος (ἀφαιροῦσι δὲ ὅσον δίπηχυ) σχίσαντες τοῦτο, κάτω τιθέασι τὸ ὑγρόν. φιλεῖ δὲ χώραν ἀμμώδη· διὸ καὶ ὅπου μὴ τοιαύτη τυγχάνει, περιπάττουσιν ἅλας οἱ γεωργοί. τοῦτο δὲ δεῖ ποιεῖν μὴ περὶ τὰς αὐτὰς ῥίζας, ἀλλ᾽ ἄποθεν ἀποστήσαντα περιπλάττειν ὅσον ἡμίεκτον. ὅτι δὲ τοιαύτην ζητεῖ χώραν, κἀκεῖνο ποιοῦνται σημεῖον. πανταχοῦ γὰρ ὅπου πλῆθος φοινίκων, ἀμμώδεις αἱ χῶραι. καὶ γὰρ ἐν Βαβυλῶνί φασιν, ὅπου οἱ φοίνικες πεφύκασι· καὶ ἐν λιβύῃ δέ, καὶ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ φοινίκῃ. καὶ τῆς συρίας δὲ τῆς κοίλης, ἣν ἰνδοὶ πλεῖστοι τυγχάνουσιν ἔχοντες, ἐν τρισὶ μόνοις τόποις ἀμμώδεσιν εἶναι τοὺς δυναμένους θησαυρίζεσθαι· τοὺς δ᾽ ἐν τοῖς ἄλλοις, οὐ διαμένειν, ἀλλὰ σήπεσθαι. χλωροὺς δ᾽ ἡδεῖς εἶναι, καταναλίσκειν οὕτω. φιλεῖ δὲ καὶ ὑδρίαν σφόδρα τὸ δένδρον. περὶ δὲ κόπρου διαμφισβητοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ οὔ φασι χαίρειν, ἀλλ᾽ ἐναντιώτατον εἶναι. οἱ δέ, κεχρῆσθαι καὶ ἐπίδοσιν πολλὴν ποιεῖν. δεῖ δ᾽ ὑδρεύειν εὖ μάλα, * κατὰ τῆς κόπρου, καθάπερ οἱ ἐν ῥόδῳ. τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον· ἴσως γὰρ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δ᾽ ἐκείνως θεραπεύουσι. καὶ μετὰ τοῦ ὕδατος ὠφέλιμον ἡ κόπρος, ἄνευ δὲ τούτου βλαβερά. ὅταν δὲ ἐνιαύσια γένηται, μεταφυτεύουσι, καὶ τῶν ἁλῶν συμπαραλαμβάνουσι, καὶ πάλιν ὅταν διετῆ· χαίρουσι γὰρ σφόδρα τῇ μεταφυτείᾳ. μεταφυτεύουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι τοῦ ἦρος, οἱ δὲ ἐν Βαβυλῶνι περὶ τὸ ἄστρον. καὶ ὅλως οἵ γε πολλοὶ φυτεύουσιν, ὥστε καὶ παραγινομένου καὶ αὐξανομένου θᾶττον. νέου μὲν ὄντος οὐχ ἅπτονται, πλὴν ἀναδοῦσι τὴν κόμην, ὅπως ὀρθοφυῆται, καὶ ῥάβδοι μὴ ἀπορθῶνται. μετὰ δὲ ταῦτα περιτέμνουσιν, ὁπόταν ἁδρὸς ἤδη γένηται, καὶ πάχος ἔχει. ἀπολείπουσι δὲ ὅσον σπιθαμὴν τῶν ῥάβδων. φέρει δέ, ἕως μὲν ἂν ᾖ νέος, ἀπύρηνον τὸν καρπόν· μετὰ δὲ τοῦτο, πυρηνώδη. ἄλλοι δέ τινες λέγουσιν, ὡς οἵ γε κατὰ συρίαν οὐδεμίαν προσάγουσιν ἐργασίαν· ἀλλ᾽ ἰδίᾳ καθαίρουσι, καὶ ἐπιβρέχουσιν. ἐπιζητεῖ δὲ μᾶλλον τὸ ναματιαῖον ὕδωρ, ἢ τὸ ἐκ τοῦ διός. εἶναι δὲ πολὺ τοιοῦτον ἐν τῷ αὐλῶνι, ἐν ᾧ καὶ τὰ φοινικόφυτα τυγχάνει. τὸν αὐλῶνα δὲ τοῦτον λέγειν τοὺς σύρους, ὅτι διατείνει διὰ τῆς ἀραβίας μέχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ πολλοὺς φάσκειν ἐληλυθέναι.

Forte κοίλων

ναι. τούτου δὲ ἐν τῷ κοιλοτάτῳ, πεφυκέναι τοὺς φοίνικας. ταῦτα μὲν οὖν τάχ᾽ ἀμφοτέρως ἂν εἴη. περὶ γὰρ τὰς χώρας, ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα, διαφέρειν καὶ τὰς ἐργασίας, οὐκ ἄτοπον. γένη δὲ τῶν φοινίκων ἐστὶ πλείω. πρῶτον μὲν, καὶ ὥσπερ ἐν μεγίστῃ διαφορᾷ, τὸ μὲν κάρπιμον, τὸ δὲ ἄκαρπον, ἐξ ὧν οἱ περὶ Βαβυλῶνα τάς τε κλίνας καὶ τὰ ἄλλα σκεύη ποιοῦνται. ἔπειτα τῶν καρπίμων οἱ μὲν ἄῤῥενες, αἱ δὲ θήλειαι. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων, καθὸ ὁ μὲν ἄῤῥην ἄνθος πρῶτος φέρει ἐπὶ τῆς σπάθης, ἡ δὲ θήλεια καρπὸν εὐθὺ μικρόν. αὐτῶν δὲ τῶν καρπῶν διαφοραὶ πλείους. οἱ μὲν γὰρ ἀπύρηνοι, οἱ δὲ * μαλακοπύρηνοι. καὶ τὰς χροιὰς οἱ μὲν λευκοί, οἱ δὲ μέλανες, οἱ δὲ ξανθοί. τὸ δὲ ὅλον, οὐκ ἐλάττω χρώματά φασιν εἶναι τῶν συκῶν, οὐδ᾽ ἁπλῶς τὰ γένη. διαφέρειν δὲ καὶ κατὰ τὰ μεγέθη, καὶ κατὰ τὰ σχήματα. καὶ γὰρ σφαιροειδεῖς ἐνίους, ὥσπερ εἰ μῆλα· καὶ τὰ μεγέθη τηλικούτους, ὡς τέτταρας εἰς τὸν πῆχυν εἶναι. * ἑπτὰ δὲ, καὶ εὐπόδους. ἄλλους δὲ μικροὺς, ἡλίκους ἐρεβίνθους. καὶ τοῖς χυλοῖς δὲ πολὺ διαφέροντας. κράτιστον δὲ καὶ τῶν λευκῶν, καὶ τῶν μελάνων, τὸ Βασιλικὸν καλούμενον γένος, ἐν ἑκατέρῳ καὶ μεγέθει καὶ ἀρετῇ. σπάνια δ᾽ εἶναι ταῦτα λέγουσι· σχεδὸν γὰρ ἐν μόνῳ τῷ Βαγώου κήπῳ τοῦ παλαιοῦ περὶ Βαβυλῶνα. ἐν Κύπρῳ δὲ ἴδιόν τι γένος φοίνικός ἐστιν, ὃ οὐ πεπαίνει τὸν καρπὸν, ἀλλ᾽ ὠμὸς ὢν ἡδὺς σφόδρα καὶ γλυκύς ἐστι· τὴν δὲ γλυκύτητα ἰδίαν ἔχει. ἔνιοι δ᾽ οὐ μόνον διαφέρουσι τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ δένδρῳ κατὰ δὲ τὸ μῆκος, καὶ τὴν ἄλλην μορφήν. οὐ γὰρ μεγάλοι, καὶ μακροί, ἀλλὰ βραχεῖς· ἔτι δὲ καρπιμώτεροι τῶν ἄλλων, καὶ καρποφοροῦντες εὐθὺς τριετεῖς. πολλοὶ δὲ καὶ οὗτοι περὶ Κύπρον. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Συρίαν, καὶ περὶ Αἴγυπτον φοίνικες, οἳ φέρουσι τετραετεῖς, καὶ πενταετεῖς, ἀνδρομήκεις ὄντες. ἕτερον δέ τι γένος ἐν Κύπρῳ, ὃ καὶ τὸ φύλλον πλατύτερον ἔχει, καὶ τὸν καρπὸν μείζω πολλῷ, καὶ ἰδιόμορφον· μεγέθει μὲν, ἡλίκον ῥοά· τῷ σχήματι δὲ, περιμήκης. οὐκ εὔχυλος δὲ, ὥσπερ ἄλλοι, ἀλλ᾽ ὁμοίως ταῖς ῥίζαις· ὥστε μὴ καταδέχεσθαι, ἀλλὰ διαμασησαμένους ἐκβάλλειν. γένη μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, πολλά. θησαυρίζεσθαι δὲ μόνους δύνασθαί φασι τῶν ἐν Συρίᾳ τοὺς ἐν τῷ αὐλῶνι· τοὺς δ᾽ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, χλωροὺς ἀναλίσκεσθαι. ἔστι δὲ ὁ φοῖνιξ, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, μονοστέλεχες καὶ μονοφυές. οὐ μὴν ἀλλὰ γίνονταί τινες διφυεῖς, ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ, καθάπερ δικρόαν ἔχοντες. τὸ δ᾽ ἀνάστημα τοῦ στελέχους, ἀφ᾽ οὗ ἡ σχίσις, καὶ πεντάπηχυ· πρὸς ἄλληλα δέ πως ἰσάζοντα. φασὶ δὲ καὶ τοὺς ἐν Κρήτῃ πλείους εἶναι τοὺς διφυεῖς. ἐνίους δὲ καὶ τριφυεῖς. ἐν δὲ τῇ Λαπαίᾳ τινὰ καὶ πεντεκέφαλον. οὐ κακῶς γοῦν ἐν ταῖς εὐτροφωτέραις χώραις γίνεσθαι πλείω τὰ τοιαῦτα, καὶ τὸ ὅλον δὲ τὰ εἴδη πλείω καὶ τὰς διαφοράς. ἄλλο δέ τι γένος ἐστὶν, ὅ φασι γίνεσθαι πλεῖστον περὶ τὴν Αἰθιοπίαν, ὃ καλοῦσι κύκας. οὗτοι δὲ θαμνώδεις, οὐχὶ ἓν τὸ στέλεχος ἔχοντες, ἀλλὰ πλείω, καὶ ἐνίοτε συνηρτημένα μέχρι τινός εἰσι. τὰς δὲ ῥάβδους οὐ μακρὰς, ἀλλ᾽ ὅσον πηχυαίας μὲν, ἀλλὰ λείας· ἐπὶ δὲ τῶν ἄκρων τὴν κόμην. ἔχουσι δὲ καὶ τὸ φύλλον πλατὺ, καὶ ὥσπερ ἐκ δυοῖν συγκείμενον ἐλαχίστοιν. καλοὶ δὲ καὶ τῇ ὄψει φαίνονται. τὸν δὲ καρπὸν καὶ τῷ σχήματι καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ χυλῷ διάφορον ἔχουσι. στρογγυλότερον γὰρ, καὶ μεῖζον, καὶ εὐστομώτερον, ἧττον δὲ γλυκύ. πεπαίνουσι δὲ ἐν τρισὶν ἔτεσιν, ὥστε καρπὸν ἔχειν ἐπικαταλαμβάνοντος τοῦ νέου τὸν ἔνον. ποιοῦσι δὲ καὶ ἄρτους ἐξ αὐτῶν. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπισκεπτέον. οἱ δὲ χαμαιῤῥιφεῖς καλούμενοι τῶν φοινίκων, ἕτερόν τι γένος ἐστὶν, ὥσπερ ὁμώνυμον. καὶ γὰρ ἐξαιρεθέντος τοῦ ἐγκεφάλου ζῶσι, καὶ κοπέντος ἀπὸ τῶν ῥιζῶν παραβλαστάνουσι. διαφέρουσι δὲ καὶ τῷ καρπῷ, καὶ τοῖς φύλλοις. πλατὺ γὰρ καὶ μαλακὸν ἔχουσι τὸ φύλλον, διὸ καὶ πλέκουσιν ἐξ αὐτοῦ τάς τε σπυρίδας, καὶ τοὺς φορμούς. πολλοὶ δὲ καὶ ἐν τῇ Κρήτῃ γίνονται, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν Σικελίᾳ. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλεῖον εἴρηται τῆς ὑποθέσεως.

ἐν δὲ ταῖς τῶν ἄλλων φυτείαις τἀνάπαλιν τίθενται τὰ φυτευτήρια, καθάπερ τῶν κλημάτων. οἱ μὲν οὐθὲν διαφέρειν φασὶν, ἥκιστα δὲ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων. ἔνιοι δὲ ῥᾴδια γίνεσθαι, καὶ σκιάζειν μᾶλλον τὸν καρπὸν, ἔτι δ᾽ ἧττον ἀποβάλλειν τοὺς κοτίνους. συμβαίνειν δὲ τοῦτό φασι καὶ ἐπὶ τῆς συκῆς. οὐ γὰρ ἀποβάλλειν, ἀνάπαλιν φυτευθεῖσαν· ἔτι δ᾽ ἀβλαστοτέραν γίνεσθαι. οὐκ ἀποβάλλειν δὲ, οὐδ᾽ ἐάν τις ἀποκλάσῃ φυομένης εὐθὺς τὸν καρπόν. αἱ μὲν οὖν φυτεῖαι καὶ γενέσεις ὃν τρόπον ἔχουσι, σχεδὸν ὡς τύπῳ περιλαβεῖν, εἴρηται. περὶ δὲ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς θεραπείας, τὰ μέν ἐστι κοινὰ, τὰ δὲ ἴδια καθ᾽ ἕκαστον. κοινὰ μὲν, ἥ τε σκαπάνη, καὶ ἡ ὑδρεία, καὶ ἡ κόπρωσις· ἔτι δὲ ἡ διακάθαρσις, καὶ ἡ ἀφαίρεσις τῶν αὔων. διαφέρου-

σι δὲ

τι δὲ τῶν μᾶλλον, καὶ ἧττον. τὰ μὲν φίλυδρα καὶ φιλόκοπρα, τὰ δ' οὐχ ὁμοίως· οἷον ἡ κυπάριττος, ὥσπερ οὐ φιλόκοπρον, οὐδὲ φίλυδρον, ἀλλὰ καὶ ἀπόλλυσθαί φασιν, ἐάν γε νέαν οὖσαν ἐφυδρεύωσι πολλῷ. ῥοὰ δὲ καὶ ἄμπελος φίλυδρα. συκῆ δέ, ἀβλαστοτέρα μέν, ὑδρευομένη, τὸν δὲ καρπὸν ἴσχει χείρονα· πλὴν τῆς λακωνικῆς. αὕτη δὲ φίλυδρος. διακαθαίρεσθαι δὲ πάντα ζητεῖ. βελτίω μέν, τῶν αὔων ἀφαιρουμένων, ὥσπερ ἀλλοτρίων, ἃ καὶ τὰς αὐξήσεις καὶ τὰς τροφὰς ἐμποδίζει. διὸ καὶ ὅταν ᾖ γεράνδριον, ὅλως κόπτουσιν· ἡ γὰρ βλάστησις νέα γίνεται τοῦ δένδρου. πλείστης δὲ διακαθάρσεως, φησὶν Ἀνδροτίων δεῖσθαι μύρρινον, καὶ ἐλαίαν. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐλάττω καταλίπῃς, ἄμεινον βλαστήσει, καὶ τὸν καρπὸν οἴσει πλείω· πλὴν ἀμπέλου δηλονότι. ταύτης γὰρ ἀναγκαιότερον καὶ πρὸς βλάστησιν, καὶ πρὸς εὐκαρπίαν. ἁπλῶς δὲ καὶ ταύτην καὶ τὴν ἄλλην θεραπείαν, πρὸς τὴν ἰδίαν φύσιν ἑκάστῳ ποιητέον. δεῖσθαι δέ, φησὶν Ἀνδροτίων, καὶ κόπρου δριμυτάτης, καὶ πλείστης ὑδρείας, ὥσπερ καὶ τῆς διακαθάρσεως, ἐλαίαν, καὶ μύρρινον, καὶ ῥοάν. οὐ γὰρ ἔχειν μήτραν, οὐδὲ νόσημα κατὰ γῆς οὐδέν. ἀλλ' ἐπειδὰν παλαιὸν ᾖ τὸ δένδρον, ἀποτέμνειν δεῖ τοὺς ἀκρέμονας· ἔπειτα τὸ στέλεχος θεραπεύειν, ὥσπερ ἂν ἐξ ἀρχῆς φυτευθέν. οἱ δέ φασι, πολυχρονιώτατον καὶ ἰσχυρότατον μύρρινον εἶναι, καὶ ἐλαίαν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπισκέψαιτ' ἄν τις, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ περί γε τῆς μήτρας. ἡ δὲ κόπρος οὔτε πᾶσιν ὁμοίως, οὔθ' ἡ αὐτὴ πᾶσιν ἁρμόττει. τὰ μὲν γὰρ δριμείας δεῖται, τὰ δ' ἧττον, τὰ δὲ παντελῶς κούφης. δριμυτάτη δέ, ἡ τοῦ ἀνθρώπου καθάπερ καὶ Χαρτόδρας, ἀρίστην μὲν οἶμαι ταύτην φασί. δευτέραν δέ, τὴν ὑῶν. τρίτην δέ, αἰγός. τετάρτην δέ, προβάτου. πέμπτην δέ, βοός. ἕκτην δέ, ὄνων. ἡ δὲ συρματίτις, ἄλλη καὶ ἄλλως· ἡ μὲν γὰρ ἀσθενεστέρα ταύτης, ἡ δὲ κρείττων. τὴν δὲ σκαπάνην πᾶσιν οἴονταί τι συμφέρειν, ὥσπερ καὶ τὴν ὄσκαλσιν τοῖς ἐλάττοσιν· εὐτραφέστερα γὰρ γίνεσθαι. τρέφειν δὲ δοκεῖ καὶ ὁ κονιορτὸς ἔνια, καὶ θάλλειν ποιεῖν· οἷον τὸν βότρυν. διὸ καὶ ὑποκονίουσι πολλάκις. οἱ δὲ καὶ τὰς συκᾶς ὑποσκάπτουσιν, ἕνεκα τούτου. μεγαροῖ δὲ καὶ τοὺς σικύους, καὶ τὰς κολοκύντας, ὅταν οἱ ἐτησίαι πνεύσωσι, σκάλλοντες κονιορτοῦσι, καὶ οὕτω γλυκυτέρους καὶ ἁπαλωτέρους ποιοῦσιν, οὐχ ὑδρεύοντες. τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογούμενον. τὴν δ' ἄμπελον οὔ φασι δεῖν ὑποκονιεῖν, ἢ ὅλως ἅπτεσθαι περκάζοντος τοῦ βότρυος. ἀλλ' εἴπερ, ὅταν ἀπομελανθῇ. οἱ δέ, τὸ ὅλον μηδὲ τότε, πλὴν ὅσον ὑποτίλαι τὴν βοτάνην. ὑπὲρ ὧν τούτων ἀμφισβητοῦσιν. ἐὰν δέ τι μὴ φέρῃ καρπόν, ἀλλ' εἰς βλάστησιν τρέπηται, σχίζουσι τοῦ στελέχους τὸ κατὰ γῆν, καὶ λίθον ἐντιθέασιν ὅπως ἂν ῥαγῇ, καί φασι φέρειν. ὁμοίως δέ, καὶ ἐάν τις τῶν ῥιζῶν τινα περιτέμνῃ. διὸ καὶ τῶν ἀμπέλων τοῦτο ποιοῦσιν, ὅταν τρυγῶσι, τὰς ἐπιπολῆς· τῶν δὲ συκῶν πρὸς τῷ περιτέμνειν καὶ τέφραν περιπλάττουσι, καὶ καταχοῦσι τὰ στελέχη, καί φασι φέρειν μᾶλλον. ἀμυγδαλῇ δὲ καὶ πάτταλον ἐγκόψαντες σιδηροῦν, ὅταν τετραίνωσιν, ἄλλον ἀντεμβάλλουσι δρύϊνον, καὶ τῇ γῇ κρύπτουσιν· ὃ καλοῦσί τινες κολάζειν, ὡς ὑβρίζον τὸ δένδρον. ταυτὸν δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀπίου, καὶ ἐπ' ἄλλων τινὲς ποιοῦσιν. ἐν ἀρκαδίᾳ δὲ καὶ τὴν εὐθύνην καλοῦσι γαλαν· πολὺ γὰρ τὸ δένδρον τοῦτο παρ' αὐτοῖς· καί φασιν, ὅταν πάθῃ τοῦτο, καὶ τὰς μὲν μὴ φερούσας φέρειν, τὰς δὲ μὴ πεττούσας ἐκπέττειν καλῶς. ἀμυγδαλῆν δὲ καὶ ἐκ πικρᾶς γίνεσθαι γλυκεῖαν, ἐάν τις περιορύξας τὸ στέλεχος, καὶ τιτρώνας ὅσον παλαιστιαῖον, πανταχόθεν τὸ ἀπορρέον δάκρυον ἐπὶ ταυτὸ ἐᾷ κατερρεῖν. τοῦτο μὲν ἂν εἴη πρός τε τὸ φέρειν ἅμα, καὶ πρὸς τὸ εὐκαρπεῖν. Ἀποβάλλει δὲ πρὸ 9
τοῦ πέψαι τὸν καρπόν, ἀμυγδαλῆ, μηλέα, ῥόα, ἄπιος· καὶ μάλιστα δὴ πάντων συκῆ, καὶ φοῖνιξ· πρὸς ἃ καὶ τὰς βοηθείας ζητοῦσιν. ὅθεν καὶ ὁ ἐρινασμός. ἐκ γὰρ τῶν ἐκεῖ κρεμαννυμένων, σῆτες ἐκδυόμενοι κατεσθίουσι καὶ πιαίνουσι τὰς κορυφάς. διαφέρουσι δὲ καὶ χῶραι πρὸς τὰς ἀποβολάς. περὶ γὰρ † ἀταλίαν οὔ φασιν ἀποβάλλειν· διὸ οὐδ' ἐρινοῦσιν. ἰταλίαν
οὐδ' ἐν τοῖς καταβορείοις, καὶ λεπτογείοις· οἷον ἐπὶ φαλύκῳ τῆς μεγαρίδος, οὐδὲ τῆς κορινθίας ἔν τισι τόποις. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῶν πνευμάτων κατάστασις· βορείοις γὰρ μᾶλλον ἢ νοτίοις ἀποβάλλουσι, κἂν πυκνότερα καὶ πλείω γένηται μᾶλλον. ἔτι δ' αὐτῶν τῶν δένδρων ἡ φύσις· τὰ πρῶτα γὰρ ἀποβάλλει, τὰ δ' ὄψια οὐκ ἐκβάλλει· καθάπερ ἡ λακωνική, καὶ αἱ ἄλλαι. διὸ καὶ οὐκ ἐρινάζουσι ταύτας. ταῦτα μὲν οὖν ἔν τε τοῖς τόποις, καὶ τοῖς γένεσι, καὶ τῇ καταστάσει τοῦ ἀέρος ἔχει τὰς δια-

φορᾶς. οἱ δὲ ψῆνες ἐκδύονται μὲν ἐκ τοῦ ἐρινεοῦ, καθάπερ εἴρηται. γίνονται δὲ ἐκ τῶν κεγχραμίδων. σημεῖον δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐπειδὰν ἐκδύωσιν, οὐκ ἔνεισι κεγχραμίδες. ἐκδύονται δ' οἱ πολλοί, ἐγκαταλείποντες ἢ πόδα, ἢ πτερόν. γένος δέ τι καὶ ἕτερόν ἐστι τῶν ψηνῶν, ὃ καλοῦσι κεντρίνας. οὗτοι δ' ἀργοί, καθάπερ κηφῆνες. καὶ τοὺς εἰσδυομένους τῶν ἑτέρων, κτείνουσιν. αὐτοὶ δὲ ἐναποθνήσκουσιν. ἐπαινοῦσι δὲ μάλιστα τῶν ἐρινεῶν τὰ μέλανα, τὰ ἐκ τῶν πετρωδῶν χωρίων. πολλὰς γὰρ ἔχει ταῦτα κεγχραμίδας. γινώσκεται δὲ τὸ ἐρινασμένον, τῷ ἐρυθρὸν εἶναι, καὶ ποικίλον, καὶ ἰσχυρόν· τὸ δ' ἀνερίναστον, λευκὸν καὶ ἀσθενές. προστιθέασι δὲ τοῖς δεομένοις, ὅταν ὕσῃ. ὅπου δὲ πλεῖστος κονιορτός, ἐνταῦθα πλεῖστα καὶ ἰσχυρότατα γίνεται τὰ ἐρινά. φασὶ δὲ ἐρινάζειν καὶ τὸ πόλιον, ὁπόταν αἰγίπυρος ᾖ πολύς· καὶ τὴν τῆς πτελέας κύπρον. ἐγγίνεται γὰρ καὶ ἐν τούτοις θηρίδι' ἄττα, κνῖπες· οἳ ὅταν ἐν ταῖς συκαῖς γίνωνται, κατεσθίουσι τοὺς ψῆνας. ἄκος δὲ τούτου φασὶν εἶναι, τοὺς καρκίνους προπερονᾶν· πρὸς γὰρ τούτοις τρέπεσθαι τοὺς κνῖπας. ἀλλὰ γὰρ δὴ ταῖς μὲν συκαῖς αὗται βοήθειαι. τοῖς δὲ φοίνιξιν οἱ ἀπὸ τῶν ἀρρένων πρὸς τοὺς θήλεις. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ ἐπιμένειν ποιοῦντες, καὶ ἐκπέττειν· ὃ καλοῦσί τινες ἐκ τῆς ὁμοιότητος, ὀλυνθάζειν. γίνεται δὲ τόνδε τὸν τρόπον· ὅταν ἀνθῇ τὸ ἄρρεν, ἀποτέμνοντες τὴν σπάθην ἀφ' ἧς τὸ ἄνθος, εὐθὺς ὥσπερ ἔχει τόν τε χνοῦν καὶ τὸ ἄνθος καὶ τὸν κονιορτόν, κατασείουσι κατὰ τοῦ καρποῦ τῆς θηλείας. κἂν τοῦτο πάθῃ, διατηρεῖ, καὶ οὐκ ἀποβάλλει. φαίνεται δ' ἀμφοῖν ἀπὸ τοῦ ἄρρενος τοῖς θήλεσι βοήθειαν γίνεσθαι. θῆλυ γὰρ καλοῦσι τὸ καρποφόρον· ἀλλ' ἡ μὲν οἷον μίξις, ἡ δὲ κατ' ἄλλον τρόπον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ
ἹΣΤΟΡΊΑΣ ΤῸ Γ΄.

ΠΕΡῚ δὲ περὶ τῶν ἡμέρων δένδρων εἴρηται, λεκτέον ὁμοίως καὶ περὶ τῶν ἀγρίων, εἴτε τι ταὐτὸν καὶ ἕτερον ἔχουσι τοῖς ἡμέροις, εἴθ' ὅλως ἴδιον τῆς φύσεως. αἱ μὲν οὖν γενέσεις ἁπλαῖ τινες αὐτῶν εἰσι. πάντα γὰρ ἀπὸ σπέρματος, ἢ ἀπὸ ῥίζης φύεται. λέγουσι δὲ οὐχ ὡς οὐκ ἐνδεχόμενον καὶ ἄλλως, ἀλλ' ἴσως διὰ τὸ μὴ πειρᾶσθαι μηδένα μηδὲ φυτεύειν. ἐπιφύοιτο δ' ἄν, εἰ λαμβάνοιεν τόπους ἐπιτηδείους, καὶ θεραπείαν ἁρμόττουσαν, ὥσπερ καὶ νῦν τὰ ἀλσώδη, καὶ ἡ φιλύρα· λέγω δ' οἷον πλάτανον, ἰτέαν, λεύκην, αἴγειρον, πτελέαν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα, φυτευόμενα βλαστάνει, καὶ τάχιστα καὶ κάλλιστα ἀπὸ τῶν παρασπάδων· καὶ ὥστε μεγάλας οὔσας ἤδη, καὶ ἰσοδένδρους ἄν τις μεταθέῃ, διαμένειν. φυτεύεται δὴ τὰ πολλὰ αὐτῶν καὶ καταπηγνύμενα, καθάπερ ἡ λεύκη, καὶ ἡ αἴγειρος. τούτων μὲν οὖν πρὸς τῇ σπερματικῇ, καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, καὶ αὕτη γένεσίς ἐστι. τῶν δὲ ἄλλων ἐκεῖναι· πλὴν ὅσα μόνον ἀπὸ σπέρματος φύεται, καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, πίτυς. ὅσα δὲ ἔχει σπέρμα καὶ καρπόν, κἂν ἀπὸ ῥίζης γίνηται, καὶ ἀπὸ τούτων. ἐπεὶ καὶ τὰ δοκοῦντα ἄκαρπα εἶναι, γεννᾶν φασιν· οἷον πτελέαν, ἰτέαν. σημεῖον δὲ λέγουσιν, οὐ μόνον ὅτι φυτεύεται πολλὰ τῶν ῥιζῶν ἀπηρτημένα, καθ' οὓς ἂν ᾖ τόπους, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβαίνοντα θεωροῦντες· οἷον ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκαδίας, ὥσπερ ἐξερράγη τὸ συναθροισθὲν ὕδωρ ἐν τῷ πεδίῳ, φραχθέντων τῶν βερέθρων, ὅπου μὲν ἐγγὺς ἦσαν ἰτέαι πεφυκυῖαι τοῦ καταποθέντος τόπου, τῷ ὑστέρῳ ἔτει μετὰ τὴν ἀναξήρανσιν ἐνταῦθα αὖθις ἀναφῦναι φασὶν ἰτέαν· ὅπου δὲ πτελέα, αὖθις πτελέας· καθάπερ καὶ ὅπου πεῦκαι,

2 καὶ ἐλάται, πεύκας καὶ ἐλάτας, ὥσπερ μιμουμένων ἐκείνων. Ἀλλὰ τὴν ἰτέαν ταχὺ προκαταβάλλειν, πρὸ τοῦ τελέως ἁδρῦναι καὶ πέψαι τὸν καρπόν. διὸ καὶ τὸν ποιητὴν οὐ κακῶς προσαγορεύειν αὐτὴν ὠλεσίκαρπον. τῆς δὲ πτελέας κἀκείνης μεῖζον † ἀπολαμβάνουσιν. ὅταν γὰρ † ὑπὸ τῶν εἰς τοὺς ἐχομένους τόπους ὁ καρπὸς ἀπενεχθῇ, φύεσθαί φασι. παραπλήσιον δὲ ἔοικεν εἶναι τὸ συμβαῖνον, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν φρυγανικῶν, καὶ ποωδῶν τινῶν ἐστιν. οὐκ ἐχόντων γὰρ σπέρμα φανερόν, ἀλλὰ τῶν μὲν οἷον χνοῦν, τῶν δ' ἄνθος, ὥσπερ τὸ θύμον, ὅμως ἀπὸ τούτων βλαστάνουσιν. ἐπεί γε πλάτανος ἔχει φανερῶς, καὶ ἀπὸ τούτων φύεται, λέγουσι δ' ἐξ ἄλλων τε δῆλον. κἀκεῖνο μέγιστον σημεῖον· ὤφθη γὰρ ἤδη

† σημεῖον ἀπολαμβ.

† ὑπὸ τῶν πνευμάτων

ἤδη ποτὲ περιφυκέναι πλάτανον ἐν τρίποδι χαλκῷ. ταύτας τε δὴ τὰς γενέσεις ὑποληπτέον εἶναι τῶν ἀγρίων, καὶ ἔτι τὰς αὐτομάτους, ἃς καὶ οἱ φυσιολόγοι λέγουσιν. Ἀναξαγόρας μὲν τὸν ἀέρα πάντων φάσκων ἔχειν σπέρματα, καὶ ταῦτα συγκαταφερόμενα τῷ ὕδατι γεννᾶν τὰ φυτά· Διογένης δὲ, σηπομένου τοῦ ὕδατος, καὶ μίξιν τινὰ λαμβάνοντος πρὸς τὴν γῆν· Κλεόδημος δὲ, συνεστάναι μὲν ἐκ τῶν αὐτῶν τοῖς ζῴοις. ὅσῳ δὲ θολερωτέρων καὶ ψυχροτέρων, τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ ζῷα εἶναι. λέγουσι δέ τινες καὶ ἄλλοι περὶ τῆς γενέσεως· ἀλλ' αὕτη μὲν ἀπηρτημένη πως ἐστὶ τῆς αἰσθήσεως. ἄλλαι δὲ ὁμολογούμεναι καὶ ἐμφανεῖς, οἷον ὅταν ἔφοδος γένηται ποταμοῦ παρεκβάντος τὸ ῥεῖθρον, ἢ καὶ ὅλως ἑτέρωθι ποιησαμένου. καθάπερ ὁ νέσος ἐν τῇ ἀβδηρίτιδι πολλάκις μεταβαίνει· καὶ ἅμα τῇ μεταβάσει τοσαύτην ὕλην συγγεννᾷ τοῖς τόποις, ὥστε τῷ τρίτῳ ἔτει συνηρεφεῖν. καὶ πάλιν, ὅταν ἐπομβρίαις κατάσχωσι πλείον χρόνον· καὶ γὰρ ἐν ταύταις βλαστήσεις γίνονται φυτῶν. ἔοικε δὲ ἡ μὲν τῶν ποταμῶν ἔφοδος ἐπάγειν σπέρματα, καὶ καρπούς. καὶ τοὺς ὀχετούς φασι τὴν τῶν ποωδῶν. ἡ δ' ἐπομβρία τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖ (συγκαταφέρει γὰρ πολλὰ τῶν σπερμάτων) καὶ ἅμα σῆψίν τινα τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος. ἐπεὶ καὶ ἡ μίξις αὐτὴ τῆς αἰγυπτίας γῆς δοκεῖ τινα γεννᾶν ὕλην. ἐνιαχοῦ δὲ, ἂν μόνον ὑπεργάσωνται καὶ κινήσωσιν, εὐθὺς ἀναβλαστάνειν τὰ οἰκεῖα τῆς χώρας· ὥσπερ ἐν κρήτῃ κυπάριττοι. γίνεται δὲ παραπλήσιόν τι τούτῳ καὶ τοῖς ἐλάττοσιν. ἅμα γὰρ κινουμένοις ἀναβλαστάνει πόα τις ἐν ἑκάστοις. ἐν δὲ τοῖς ἡμιβρόχοις, ἐὰν ὑπονεωθῇ, φαίνεσθαί φασι τρίβολον. αὗται μὲν οὖν ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς χώρας εἰσίν, εἴτε καὶ ὑπαρχόντων σπερμάτων, εἴτε καὶ αὐτῆς πως διατιθεμένης. ὅπερ ἴσως οὐκ ἄτοπον, ἐγκατακλειομένων ἅμα τῶν ὑγρῶν. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑδάτων ἐπιγινομένων, ἰδιώτερον ἀνατεῖλαι ὕλης πλῆθος. ὥσπερ ἐν κυρήνῃ πιτώδους τινὸς γενομένου, καὶ παχέος. οὕτω γὰρ ἀνεβλάστησεν ἡ πλησίον ὕλη, πρότερον οὐκ οὖσα. φασὶ δὲ καὶ τὸ σίλφιον οὐκ ὂν πρότερον, ἐκ τοιαύτης τινὸς αἰτίας φανῆναι. τρόποι μὲν οὖν εἰσὶν οὗτοι τῶν τοιούτων γενέσεων.

3 Πάντα δὲ κάρπιμα ἢ ἄκαρπα, καὶ ἄφυλλα ἢ φυλλοβόλα, καὶ ἀνθοῦντα ἢ ἀνανθῆ. κοιναὶ γάρ τινες διαιρέσεις αὗται πάντων εἰσὶν ὁμοίως, ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων· ἴδια δὲ πρὸς τὰ ἥμερα τῶν ἀγρίων ὀψικαρπία τε καὶ ἰσχύς, καὶ πολυκαρπία τῷ προφαίνειν. πεπαίνει τε γὰρ ὀψιαίτερον, καὶ τὸ ὅλον ἀνθεῖ, καὶ βλαστάνει ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν, καὶ ἰσχυρότερα τῇ φύσει. καὶ προφαίνει μὲν πλείω καρπόν, ἐκπέττει δ' ἧττον. εἰ μὴ καὶ πάντα τὰ ἄλλα, καὶ τὰ ὁμοιογενῆ· οἷον ἐλαίας καὶ ἀπίου, κότινος καὶ ἀχράς. ἅπαντα γὰρ οὕτως, πλὴν εἴ τι σπάνιον· ὥσπερ ἐπὶ τῶν κρανίων, καὶ τῶν οὔων. ταῦτα γὰρ δή φασι, πεπαίτερα καὶ ἡδύτερα τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων εἶναι· καὶ εἰ δή τι ἄλλο μὴ προσδέχεται γεωργίας, ἢ δένδρον, ἢ καί τι τῶν ἐλαττόνων, οἷον τὸ σίλφιον, καὶ ἡ κάππαρις, καὶ τῶν χεδροπῶν ὁ θέρμος. ἃ καὶ μάλιστ' ἄν τις ἄγρια τὴν φύσιν εἴποι. τὸ γὰρ μὴ προσδεχόμενον ἡμέρωσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ζῴοις, τοῦτο ἄγριον τῇ φύσει. καίτοι φησὶν Ἵππων, ἅπαν καὶ ἄγριον καὶ ἥμερον εἶναι. καὶ θεραπευόμενον μὲν, ἥμερον· μὴ θεραπευόμενον δὲ, ἄγριον· τῇ μὲν ὀρθῶς λέγων, τῇ δὲ οὐκ ὀρθῶς. ἐξαμελούμενον μὲν γὰρ ἅπαν, χεῖρον γίνεται, καὶ ἀπαγριοῦται· θεραπευόμενον δὲ, οὐχ ἅπαν βέλτιον, ὥσπερ εἴρηται. ὃ δὴ χωριστέον, καὶ τὰ μὲν ἄγρια, τὰ δ' ἥμερα λεκτέον· ὥσπερ τῶν ζῴων τὰ συνανθρωπευόμενα, καὶ τὰ δεχόμενα τιθασσίαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἴσως διαφέρει, ποτέρως ῥητέον. ἅπαν δὲ τὸ ἐξαγριούμενον, τοῖς τε καρποῖς χεῖρον γίνεται, καὶ αὐτὸ βραχύτερον καὶ φύλλοις, καὶ κλωσί, καὶ φλοιῷ, καὶ τῇ ὅλῃ μορφῇ. καὶ γὰρ πυκνότερα, καὶ ὀρθότερα, καὶ σκληρότερα, καὶ ταῦτα καὶ ὅλη ἡ φύσις γίνεται, ὡς ἐν τούτοις μάλιστα τῆς διαφορᾶς τῶν ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων γινομένης. διὸ καὶ ὅσα τῶν ἡμερουμένων τοιαῦτα τυγχάνει, ταῦτα ἄγριά φασιν εἶναι· καθάπερ τὴν πεύκην, καὶ τὴν κυπάριττον, ἢ ὅλως, ἢ τὰ ἄρρενα· καὶ τὴν καρύαν δέ, καὶ τὴν Διὸς βάλανον. ἔτι δὲ τῷ φιλόψυχρα, καὶ ὀρεινὰ μᾶλλον εἶναι. καὶ γὰρ τοῦτο λαμβάνεται πρὸς τὴν ἀγριότητα τῶν δένδρων, καὶ ὅλως τῶν φυτῶν, εἴτ' οὖν καθ' αὑτὸ λαμβανόμενον, εἴτε κατὰ συμβεβηκός. ὁ μὲν τῶν ἀγρίων ἀφορισμὸς εἴθ' οὕτως εἴτε καὶ ἄλλως ληπτέον, οὐδὲν ἂν ἴσως διενέγκῃ πρὸς τὰ νῦν. ἐκεῖνο δὲ ἀληθές, ὡς ἐν τύπῳ καὶ ἁπλῶς γε εἰπεῖν, ὅτι μᾶλλον ὀρεινὰ τὰ ἄγρια, καὶ εὐθηνεῖ τὰ πλείω μᾶλλον ἐν τούτοις τοῖς τόποις· ἐὰν μή τις λαμβάνῃ τὰ φίλυδρα, καὶ παραποτάμια, καὶ ἀλσώδη. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τυγχάνει πεδεινὰ μᾶλλον. οὐ μὴν ἀλλ' ἔν γε τοῖς μεγάλοις ὄρεσιν, οἷον παρνασῷ τε, καὶ κυλλήνῃ, καὶ ὀλύμπῳ τῷ πιερικῷ τε καὶ τῷ μυσίῳ, καὶ εἴ που τοιοῦτον ἕτερον, ἅπαντα φύεται, διὰ τὴν πολυειδίαν τῶν τόπων. ἔχουσι γὰρ λιμνώδεις, καὶ ἐνύγρους, καὶ ξηρούς, καὶ γεώδεις, καὶ † πεδιώδεις,

πετρώδεις

δας, καὶ τοὺς ἀνὰ μέσον λειμῶνας, ἐπὶ σχεδὸν ὅσαι διαφοραὶ τῆς γῆς. ἔτι δὲ τοὺς μὲν κοίλους καὶ εὐ-
διεινοὺς, τοὺς δὲ μετεώρους καὶ προσηνέμους, ὥστε δύνασθαι παντοῖα, καὶ τὰ ἐν τοῖς πεδίοις, φέρειν.
οὐδὲν δὲ ἄτοπον, οὐδ' εἰ ἔνια μὴ οὕτω πάμφορα τῶν ὀρῶν, ἀλλ' ἰδιωτέρας τινὸς ὕλης, ἢ πάσης,
ἢ τῆς πλείστης· οἷον τὰ ἐν κρήτῃ τῇ ἰδαίᾳ. κυπάριττος γὰρ ἐκεῖ. καὶ γὰρ περὶ κιλικίαν καὶ συρίαν,
ἐν οἷς κέδρος. ἐνιαχοῦ δὲ τῆς συρίας τέρμινθος. αἱ γὰρ διαφοραὶ τῶν χωρῶν, τὴν ἰδιότητα ποιοῦ-
4 σιν. ἀλλ' εἴρηται τὸ ἴδιον ὡς ἐπίπαν. Ἴδια δὲ τὰ τοιάδε τῶν ὀρεινῶν, ἃ ἐν τοῖς πεδίοις οὐ
φύεται. περί τε μακεδονίαν, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς ἀγρία, φίλυρα, ζυγία, πυγός, πύξος, ἀν-
δράχνη, μίλος, ἄρκευθος, τέρμινθος, ἐρινεός, φιλύκη, ἀφάρκη, καρύα, διὸς βάλανος, πρῖ-
νος. τάδε, καὶ ἐν τοῖς πεδίοις· μυρίκη, πτελέα, λεύκη, ἰτέα, αἴγειρος, κρανέα, θηλυκρανέα,
ὀξυάκανθα κλήθρα, δρῦς, λακάθη, ἀχράς, μηλέα, ὀστρύα, κήλαστρον, μελία, παλίουρος, † ὀξυάκαρπα,
ἄκανθος· ἣν ἐν μὲν τῷ ὄρει πεφυκυῖαν ζυγίαν καλοῦσιν, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ γλεῖνον· οἱ δ' αὖ διαι-
ροῦσι, καὶ ἕτερον ποιοῦσιν εἶδος σφενδάμνου καὶ ζυγίας. ἅπαντα δὲ ὅσα κοινὰ τῶν ὀρῶν καὶ τῶν πε-
δίων, μείζω μὲν καὶ καλλίω τῇ ὄψει τὰ ἐν τοῖς πεδίοις γίνεται· κρείττω δὲ τῇ τε τῶν ξύλων καὶ
τῶν καρπῶν, τὰ ὀρεινά, πλὴν ἀχράδος καὶ ἀπίου, καὶ μηλέας. αὗται δ' ἐν τοῖς πεδεινοῖς κρείτ-
τους, οὐ μόνον ἐν τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξύλοις· ἐν γὰρ τοῖς ὄρεσι μικραί, ὀζώδεις, καὶ ἀκαν-
θώδεις γίνονται. πάντα δὲ καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ὅταν ὑπολάβωνται τῶν οἰκείων τόπων, καὶ καλλίω
φύεται, καὶ εὐθενεῖ μᾶλλον. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἐν τοῖς ὁμαλέσι τῶν ὀρῶν, καὶ μάλιστα· τῶν δὲ ἄλ-
λων, τὰ ἐν τοῖς κάτω, καὶ κοίλοις. τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἄκρων, χείριστα· πλὴν εἴ τι τῇ φύσει φιλόψυχρον.
ἔχει δὲ καὶ ταῦτα αὐτῶν διαφοράν, ἐν τοῖς ἀνομοίοις τῶν τόπων, ὑπὲρ οὗ ὕστερον λεκτέον. νῦν δὲ
διαιρετέον ἕκαστα κατὰ τὰς διαφορὰς τὰς εἰρημένας. ἀείφυλλα μὲν οὖν ἐστι τῶν ἀγρίων, ἃ καὶ πρό-
τερον ἐλέχθη· πεύκη, πίτυς ἀγρία, πύξος, ἀνδράχνη, μίλος, ἄρκευθος, τέρμινθος, φιλύ-
κη, ἀφάρκη, δάφνη, φελλός, δρῦς, κήλαστρον, ὀξυάκανθος, πρῖνος, μυρίκη. τὰ δὲ ἄλλα πάν-
τα φυλλοβολεῖ, πλὴν εἴ τι περιττὸν ἐνιαχοῦ, καθάπερ ἐλέχθη περὶ τῆς ἐν κρήτῃ πλατάνου καὶ
δρυός, καὶ εἴπου τόπος τις ὅλως εὔτροφος. κάρπιμα δέ, τὰ μὲν ἄλλα πάντα. περὶ δὲ ἰτέας,
5 καὶ αἰγείρου, καὶ πτελέας, ὥσπερ ἐλέχθη, διαμφισβητοῦσιν ἔνιοι. Τὴν αἴγειρον μόνην ἄκαρ-
πον φασιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐν ἀρκαδίᾳ. τὰ δὲ ἄλλα πάντα τὰ ἐν τοῖς ὄρεσι καρποφορεῖν. ἐν
κρήτῃ δέ, καὶ αἴγειροι κάρπιμοι πλείους εἰσί· μία μὲν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἄντρου ἐν τῇ ἴδῃ, ἐν ᾧ τὰ
ἀναθήματα ἀνάκειται· ἄλλη δὲ μικρὰ πλησίον· ἀπωτέρω δὲ μάλιστα δώδεκα σταδίους, περί τινα
κρήνην σαύρου καλουμένην, πολλαί. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῷ πλησίον ὄρει τῆς ἴδης, ἐν τῷ κεδρίῳ καλου-
μένῳ. καὶ περὶ κρασίαν δέ, ἐν τοῖς ὄρεσιν. οἱ δὲ μόνην τῶν τοιούτων τὴν πτελέαν κάρπιμον εἶναί φασι,
καθάπερ οἱ περὶ μακεδονίαν. μεγάλη δὲ διαφορὰ πρὸς καρπὸν καὶ ἀκαρπίαν, καὶ ἡ τῶν τόπων
φύσις· ὥσπερ ἐπί τε τῆς περσίας ἔχει, καὶ τῶν φοινίκων. ἡ μὲν ἐν αἰγύπτῳ καρποφορεῖ, καὶ εἴ που τῶν
In Rhodo, πλησίων τόπων. † ἐν ῥόᾳ δέ, μέχρι τοῦ ἀνθεῖν μόνον ἀφικνεῖται. ὁ δὲ φοῖνιξ περὶ μὲν βαβυλῶνα
Gaz. θαυμαστός, ἐν τῇ ἑλλάδι δὲ οὐδὲ πεπαίνει· παρ' ἐνίοις δὲ ὅλως οὐδὲ προφαίνει καρπόν. ὁμοίως δὲ
καὶ ἕτερα πλείω τοιαῦτά ἐστιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἐλαττόνων περίων καὶ ὑλημάτων, ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ
ἐπὶ συνόρῳ χώρᾳ, τὰ μὲν κάρπιμα, τὰ δ' ἄκαρπα γίνεται· καθάπερ καὶ τὸ κενταύρειον ἐν τῇ
ἠλείᾳ, τὸ μὲν ἐν τῇ ὀρεινῇ κάρπιμον, τὸ δ' ἐν τῷ πεδίῳ ἄκαρπον, ἀλλὰ μόνον ἀνθεῖ. τὰ δ'
ἐν τοῖς κοίλοις τόποις, οὐδὲ ἀνθεῖ, πλὴν κακῶς. δοκεῖ δ' οὖν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμογενῶν, καὶ ἐν
μιᾷ προσηγορίᾳ, τὸ μὲν ἄκαρπον εἶναι, τὸ δὲ κάρπιμον· οἷον πρῖνος, ὁ μὲν κάρπιμος, ὁ δ' ἄκαρ-
6 πος. καὶ κλήθρα δὲ ὡσαύτως. ἀνθεῖ δὲ ἄμφω. Σχεδὸν δὲ ὅσα καλοῦσιν ἄρρενα τῶν ὁμογενῶν,
ἄκαρπα. τούτων τὰ πολλὰ τὰ μὲν ἀνθεῖν φασι, τὰ δ' ὀλίγον, τὰ δ' ὅλως οὐκ ἀνθεῖν. τὰ δὲ
ἀνάπαλιν, τὰ μὲν ἄρρενα μόνα, καρποφορεῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ἀπό γε τῶν ἀνθῶν φύεσθαι τὰ
δένδρα, καθάπερ καὶ ἀπὸ τῶν καρπῶν ὅσα κάρπιμα· καὶ ἐν ἀμφοῖν οὕτως ἐνίοτε πυκνὴν εἶναι
τὴν ἔκφυσιν, ὥστε τοὺς ὀροτύπους μὴ δύνασθαι διιέναι, μὴ ὁδοποιησαμένους. ἀμφισβητεῖ-
ται δὲ καὶ περὶ τῶν ἀνθῶν ἐνίων, ὥσπερ εἴπομεν. οἱ μὲν γὰρ καὶ δρῦν ἀνθεῖν οἴονται, καὶ τὴν ἡρα-
κλεωτικὴν καρύαν, καὶ διὸς βάλανον· ἔτι δὲ πεύκην, καὶ πίτυν. οἱ δ' οὐδὲν τούτων, ἀλλὰ τὸν
ἴουλον τὸν ἐν ταῖς καρύαις, καὶ τὸ βρύον τὸ δρύϊνον, καὶ τὸν κύτταρον τὸν πιτύϊνον, ὅμοια
καὶ ἀνάλογον εἶναι τοῖς προαπτῶσιν ἐρινεοῖς. οἱ δὲ περὶ μακεδονίαν, οὐδὲ ταῦτά φασιν ἀν-
θεῖν· ἄρκευθον, ὀξύην, ἀγρίαν, σφένδαμνον. ἔνιοι δὲ τὰς ἀρκεύθους δύο εἶναι· καὶ τὴν μὲν ἑτέ-
ραν

ρων ἀνθεῖν μὲν, ἄκαρπον δὲ εἶναι· τὴν δὲ ἑτέραν οὐκ ἀνθεῖν μὲν, καρπὸν δὲ φέρειν εὐθὺς προφαινόμενον, ὥσπερ καὶ τὰς συκᾶς τὰ ἐρινεά. συμβαίνει σχεδὸν, ὥστε ἐπὶ δύο ἔτη τὸν καρπὸν ἔχειν μόνον τοῦτο τὸ δένδρον. ταῦτα μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. ἡ δὲ βλάστησις τῶν μὲν ἅμα γίνεται καὶ τῶν ἡμέρων, τῶν δὲ μικρὸν ὑπολειπομένη, τῶν δ' ἤδη πλέον· ἁπάντων δὲ, κατὰ τὴν ἠρινὴν ὥραν· ἀλλὰ τῶν καρπῶν ἡ παραλλαγὴ πλείων. ὥσπερ δὲ καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐ κατὰ τὰς βλαστήσεις αἱ πεπάνσεις, ἀλλὰ πολὺ διαφέρουσιν. ἐπεὶ καὶ τῶν ὀψικαρποτέρων, ἃ δή τινές φασιν ἐνιαυτοφορεῖν, οἷον ἄρκευθον, καὶ πρῖνον, ὅμως αἱ βλαστήσεις τοῦ ἦρος. αὐτὰ δ' αὐτῶν τὰ ὁμογενῆ τῷ πρότερον καὶ ὕστερον διαφέρει, κατὰ τοὺς τόπους. πρῶτα μὲν γὰρ βλαστάνει τὰ ἐν τοῖς ἕλεσιν, ὡς οἱ περὶ Μακεδονίαν λέγουσι· δεύτερα δὲ, τὰ ἐν τοῖς πεδίοις· ἔσχατα δὲ, τὰ ἐν τοῖς ὄρεσιν. αὐτῶν δὲ τῶν καθ' ἕκαστα δένδρων, τὰ μὲν συναναβλαστάνει τοῖς ἡμέροις, οἷον ἀνδράχνη, † ἀβάρκη. ἀχρὰς δὲ μικρῷ ὕστερον τῆς ἀπίου. τὰ δὲ καὶ πρὸ ζεφύρου μὲν, καὶ μετὰ πνοὰς εὐθὺς ζεφύρου. καὶ πρὸ ζεφύρου μὲν κρανεία, θηλυκρανεία· μετὰ ζέφυρον δὲ, δάφνη, κλήθρα. πρὸ ἰσημερίας δὲ μικρὸν, φίλυρα, ζυγία, φηγὸς, συκῆ. πρωϊβλαστα δὲ, καὶ καρύα, καὶ δρῦς, καὶ ἀκτέος· ἔτι δὲ μᾶλλον τὰ ἄκαρπα, τὰ δοκοῦντα ἀλσώδη, λεύκη, πτελέα, ἰτέα, αἴγειρος· πλάτανος δὲ, μικρῷ ὀψιαίτερον τούτων. τὰ δὲ ἄλλως, περὶ ἐνισταμένου τοῦ ἦρος· οἷον ἐρινεὸς, φιλύκη, ὀξυάκανθος, παλίουρος, τέρμινθος, καρύα, διὸς βάλανος. μηλέα δ' ὀψίβλαστος. ὀψιβλαστότατον δὲ σχεδὸν, ἴψος, ἀρία, τετραγωνία, θύεια, μίλος. αἱ μὲν οὖν βλαστήσεις οὕτως ἔχουσιν. αἱ δὲ ἀνθήσεις ἀκολουθοῦσιν, ὡς εἰπεῖν, κατὰ λόγον· οὐ μὴν ἀλλὰ παραλλάττουσι. μᾶλλον δ' ἔτι πλέον ἡ τῶν καρπῶν τελείωσις. κρανεία μὲν γὰρ ἀποδίδωσι περὶ τροπὰς θερινὰς, ἡ πρώϊος σχεδόν· ὥσπερ πρώτη ἡ ὄψιος, ἣν δή τινες καλοῦσι θηλυκρανείαν, μετ' αὐτὸ τὸ μετόπωρον. ἔστι δὲ ὁ ταύτης καρπὸς ἄβρωτος, καὶ τὸ ξύλον ἀσθενὲς καὶ χαῦνον· τοσαύτη δ' ἡ διαφορὰ περὶ ἄμφω. τέρμινθος δὲ περὶ πυροῦ ἀμητὸν, ἢ καὶ μικρῷ ὀψιαίτερον ἀποδίδωσι· μελία καὶ σφένδαμνος, τοῦ θέρους τὸν καρπόν. κλήθρα δὲ, καὶ καρύα, καὶ ἀχράδων τι γένος, μετοπώρου. δρῦς δὲ, καὶ διὸς βάλανος, ὀψιαίτερον ἔτι, περὶ πλειάδος δύσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ φιλύκη, καὶ πρῖνος, καὶ παλίουρος, καὶ ὀξυάκανθος, μετὰ πλειάδος δύσιν. ἡ δ' ἀρία, χειμῶνος ἀρχομένου. καὶ μηλέα μὲν, τοῖς πρώτοις ψύχεσιν. ἀχρὰς δὲ ὀψία, χειμῶνος. ἀνδράχνη δὲ, καὶ ἀφάρκη, τὸν μὲν πρῶτον πεπαίνουσιν ἅμα τῷ βότρυϊ περκάζοντι. τὸ δ' ὕστερον, ἀνθοῦντι· δοκεῖ γὰρ ταῦτα δίκαρπα, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος. ἐλάτη γὰρ, καὶ μίλος, ἀνθοῦσι μικρὸν πρὸ ἡλίου τροπῶν. καὶ τῆς γε ἐλάτης τὸ ἄνθος κόκκινον, καὶ ἄλλως καλόν. τὸν δὲ καρπὸν ἀφιᾶσι, μετὰ δύσιν πλειάδος. πεύκη δὲ, καὶ πίτυς, προτεροῦσι τῇ βλαστήσει μικρὸν, ὅσον πεντεκαίδεκα ἡμέραις. τοὺς δὲ καρποὺς ἀποδιδόασι μετὰ πλειάδα, κατὰ λόγον. ταῦτα μὲν οὖν μετριωτέραν ἔχει. πάντων δὲ πλείστην ἡ ἄρκευθος, καὶ ἡ κήλαστρος, καὶ πρῖνος. ἡ μὲν γὰρ ἄρκευθος ἐνιαύσιον ἔχειν δοκεῖ· περικαταλαμβάνει γὰρ ὁ νέος τὸν περυσινόν. ὡς δὲ τινές φασιν, οὐδὲ πεπαίνει· διὸ καὶ περιαφαιροῦσι, καὶ χρόνον τινὰ τηροῦσιν. ἐὰν δὲ ἐπὶ τοῦ δένδρου τις, ἀποξηραίνεται. φασὶ δὲ καὶ τὸν πρῖνον, οἱ περὶ Ἀρκαδίαν, ἐνιαυτῷ τελειοῦν. ἅμα γὰρ τὸν ἔνον πεπαίνει, καὶ τὸν νέον ὑποφαίνει. ὥστε τοῖς τοιούτοις συμβαίνει, συνεχῶς τὸν καρπὸν ἔχειν. φασὶ δὲ καὶ τὴν κήλαστρον ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ἀποβάλλειν. ὀψίκαρπον δὲ σφόδρα, καὶ φίλυρα, καὶ πύξος. τὸν δὲ καρπὸν ἄβρωτον ἔχει παντὶ ζώῳ φίλυρα, θηλυκρανεία, πύξος. ὀξύκαρπα δὲ, καὶ κιττὸς, καὶ ἄρκευθος, καὶ πεύκη, καὶ ἀνδράχνη. ὡς δὲ οἱ περὶ Ἀρκαδίαν φασὶν, ἔτι τούτων ὀψικαρπότερα. σχεδὸν δὲ πάντων ὀψιέστερα, γωνία, θύεια, μίλος. αἱ μὲν οὖν τῶν καρπῶν ἀποβολαὶ, καὶ πεπάνσεις, τοιαύτας ἔχουσι διαφορὰς, οὐ μόνον πρὸς τὰ ἥμερα τῶν ἀγρίων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτά. συμβαίνει δ' ὅταν ἄρξωνται βλαστάνειν, τὰ μὲν ἄλλα συνεχῆ τήν τε βλάστησιν καὶ τὴν αὔξησιν ποιεῖσθαι, πεύκην δὲ καὶ ἐλάτην καὶ δρῦν διαλείπειν, καὶ τρεῖς ὁρμὰς εἶναι, καὶ τρεῖς ἀφιέναι βλαστούς. διὸ καὶ τρίσλιποι. πᾶν γὰρ δὴ δένδρον, ὅταν βλαστάνῃ, λιπαίνεται· πρῶτον μὲν ἄκρου ἔαρος, εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ θαργηλιῶνος ἐν τῇ Ἴδῃ περὶ πεντεκαίδεκα μάλιστα ἡμέρας. μετὰ δὲ ταῦτα διαλείποντα περὶ τριάκοντα, ἢ μικρῷ πλείους, ἐπιβάλλεται πάλιν ἄλλους βλαστοὺς, ἀπ' ἄκρας τῆς κορυφῆς ἕως τοῦ ἐπὶ τῷ προτέρῳ βλαστῷ. καὶ τὰ μὲν ἄνω, τὰ δ' εἰς πλάγια κύκλῳ ποιεῖται τὴν βλάστησιν, οἷον γόνυ ποιησάμενα τὴν τοῦ πρώτου βλαστοῦ κορυνὴν, ὥσπερ καὶ ἡ πρώτη βλάστησις ἔχει. γίνεται δὲ τοῦτο

περὶ

ἀφάρκη

περὶ τὸν σκιρροφοριῶνα λήγοντα. κατὰ δὲ ταύτην τὴν βλάστησιν, καὶ ἡ κηκὶς φύεται πᾶσα, καὶ ἡ λευκὴ καὶ ἡ μέλαινα. φύεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νυκτὸς, ἀθρόως. ἐφ' ἡμέραν δὲ μίαν αὐξηθεῖσα, πλὴν τῶν πιττοειδῶν, ἐὰν ὑπὸ τοῦ καύματος ληφθῇ, ξηραίνεται, καὶ ἀναυξὴς ὑπὲρ τὸ μεῖζον· ἐγίνετο γὰρ ἂν μείζων τῷ μεγέθει. διόπερ ἔνιαι αὐτῶν οὐ μεῖζον ἔχουσι κυάμου τὸ μέγεθος. ἡ δὲ μέλαινα, καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας εὔχλωρός ἐστι· καὶ αὐξάνεται, καὶ λαμβάνουσιν ἔνιαι μέγεθος μήλου. διαλείπουσαι δὲ μετὰ ταῦτα περὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας, πάλιν τὸ τρίτον ἐπιβάλλεται βλαστοὺς ἑκατομβαιῶνος, ἐλαχίστας ἡμέρας τῶν πρότερον· ἴσως γὰρ ἓξ ἢ ἑπτὰ τὸ πλεῖστον. ἡ δὲ βλάστησις ὁμοία καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐλθουσῶν δὲ τούτων, οὐκέτι εἰς μῆκος, ἀλλ' εἰς πάχος ἡ αὔξησις τρέπεται. πᾶσι μὲν οὖν τοῖς δένδροις αἱ βλαστήσεις φανεραί, μάλιστα δὲ τῇ ἐλάτῃ, καὶ τῇ πεύκῃ, διὰ τὸ στοιχεῖν τὰ γόνατα, καὶ ἐξ ἴσου τοὺς ὄζους ἔχειν. ὥρα δὲ καὶ πρὸς τὸ τέμνεσθαι τὰ ξύλα τότε, διὰ τὸ λιπᾶν. ἐν γὰρ τοῖς ἄλλοις καιροῖς οὐκ εὐπεριαίρετος ὁ φλοιός· ἀλλὰ καὶ περιαιρεθέντος, μέλαν τὸ ξύλον γίνεται, καὶ τῇ ὄψει χεῖρον. ἐπεὶ καὶ πρός τε τὴν χρείαν οὐδὲν. ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότερον, ἐὰν μετὰ τὴν πέπανσιν τῶν καρπῶν τμηθῇ. ταῦτα μὲν ἴδια

7 τῶν προειρημένων καρπῶν. Αἱ δὲ * ὑπὸ νυνὶ καὶ ἀρκτούρων γινόμεναι, μετὰ τὴν ἐαρινὴν, σχεδὸν κοιναὶ πάντων. εὔδηλοι δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς ἡμέροις, καὶ τούτων μάλιστα συκῆ, καὶ ἄμπελος, καὶ ῥοιὰ, καὶ ὅλως ὅσα εὔτραφῆ, καὶ ὅπου χώρα τοιαύτη. διὸ καὶ τὴν ἐπ' ἀρκτούρῳ πλείστην φασὶ γίνεσθαι περὶ θετταλίαν καὶ μακεδονίαν· ἅμα γὰρ συμβαίνει καὶ τὸ μετόπωρον καλὸν γίνεσθαι, καὶ μακρὸν, ὥστε καὶ τὴν μαλακότητα συμβάλλεσθαι τοῦ ἀέρος. ἐπεὶ καὶ ἐν αἰγύπτῳ διὰ τοῦθ' ὡς εἰπεῖν, ἀεὶ βλαστάνει τὰ δένδρα, ἢ καὶ μικρόν τινα διαλείπει χρόνον. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὰς ἐκβλαστήσεις, ὥσπερ εἴρηται, κοινά. τὰ δὲ περὶ τὰς διαλείψεις, ἀπὸ τῆς πρώτης ἴδια τῶν λεχθέντων. ἴδιον δ' ἐνίοις ὑπάρχει καὶ τὸ τῆς καλουμένης κάχρυος, οἷον τοῖς τε προειρημένοις· ἔχει γὰρ καὶ ἐλάτη, καὶ πεύκη, καὶ δρῦς, καὶ ἔτι φίλυρα, καὶ καρύα, καὶ διὸς βάλανος, καὶ πίτυς. αὗται δὲ γίνονται δρυῒ μὲν, περὶ τὴν βλάστησιν, ὑποφαινούσης τῆς ἠρινῆς ὥρας· ἔστι δ' ὥσπερ ἡ κύησις † φυλακὴ, μεταξὺ πίπτουσα τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐπιδόσεως, καὶ τῆς φυλλικῆς βλαστήσεως. τῇ δ' ἰδιότητι τοῦ μετοπώρου, μετὰ τὴν φυλλοβολίαν, εὐθὺς αἱ περὶ αὐτῆς· καὶ ὥσπερ ἐπῳδηκυῖα, καθαπερανεὶ μέλλουσα βλαστάνειν, καὶ διαμένειν τὸν χειμῶνα μέχρι τοῦ ἦρος. ἡ δὲ ἡρακλεωτικὴ, μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ καρποῦ, φύεται τὸ βοτρυῶδες, ἡλίκος σκώληξ εὐμεγέθης, ἐξ ἑνὸς μίσχου, πιώδη, ἃ καλοῦσί τινες ἰούλους. τούτων ἕκαστον ἐκ μικρῶν σύγκειται μορίων φολιδωτῶν τῇ τάξει, καθάπερ οἱ στρόβιλοι τῆς πεύκης. ὥστε μὴ ἀνομοίαν εἶναι τὴν ὄψιν στροβίλῳ νέῳ καὶ χλωρῷ, πλὴν προμηκέστερον, καὶ σχεδὸν ἰσοπαχὲς διόλου. τοῦτο δὲ αὔξεται τὸν χειμῶνα, καὶ ἅμα τῷ ἦρι χάσκει· τὰ δὲ φολιδωτὰ, καὶ ξανθὰ γίνεται, καὶ τὸ μῆκος λαμβάνει καὶ τριδάκτυλον. ὅταν δὲ τοῦ ἦρος τὸ φύλλον βλαστάνῃ, ταῦτ' ἀποπίπτει, καὶ τὰ τοῦ καρύου καλυκώδη περικάρπια γίνεται, συμμεμυκότα κατὰ τοῦ μίσχου τοσαῦτα, ὅσα καὶ κατὰ ἄνθη. τούτων δ' ἐν ἑκάστῳ, κάρυον ἕν. περὶ δὲ τῆς φιλύρας ἐπισκεπτέον, καὶ εἴ τι ἄλλο καχρυοφόρον. ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν εὐαυξῆ, τὰ δὲ δυσαυξῆ. εὐαυξῆ μὲν, τά τε πάρυδρα, οἷον πτελέα, πλάτανος, λεύκη, αἴγειρος, ἰτέα· καίτοι περὶ ταύτης ἀμφισβητοῦσί τινες, ὡς δυσαυξοῦς. καὶ τῶν καρποφόρων δὲ, ἐλάτη, πεύκη, δρῦς. δυσαυξέστατον δὲ, μίλος, καὶ † λεύκαρα, φηγὸς, ἄρκευθος, σφένδαμνον, ὀστρία, ζυγία, μελία, κλῆθρος, πίτυς, ἀνδράχνη, κρανεία, πύξος, ἀχράς. καρποφορεῖ δὲ εὐθὺς, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, κἂν ὁπηλικονοῦν μέγεθος λάβωσιν. ἡ δὲ αὔξησις καὶ ἡ βλάστησις τῶν μὲν ἄλλων, ἄτακτος κατὰ τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς βλαστούς. τῆς δ' ἐλάτης ὡρισμένοι, καὶ συνεχεῖς, καὶ ὕστερον. ὅταν γὰρ ἐκ τοῦ στελέχους τὰ πρῶτα σχισθῇ, πάλιν ἐξ ἐκείνου ἡ ἑτέρα σχίζεται τὰ ἴσα, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· καὶ τοῦτο ἀεὶ ποιεῖ μετὰ πάσας τὰς ἐπιβλαστήσεις. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις οὐδὲ οἱ ὄζοι κατ' ἀλλήλους, πλὴν ἐπί τινων ὀλίγων. ἔχει δὲ καὶ τήνδε διαφορὰν ἡ αὔξησις πάντων κοινῇ, ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων· τὰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἄκρου τῶν βλαστῶν καὶ ἐκ τῶν πλαγίων φύεται, καθάπερ ἄπιος, ῥοά, συκῆ, μύρρινος, σχεδὸν τὰ πλεῖστα· τὰ δ' ἐκ τοῦ ἄκρου μὲν οὐκ ἀνίησιν, ἐκ δὲ τῶν πλαγίων· καὶ αὐτὸ προωθεῖται τὸ ὑπάρχον, ὥσπερ καὶ τὸ ὅλον στέλεχος, καὶ οἱ ἀκρέμονες. συμβαίνει δ' ἐπὶ τῆς περσικῆς τοῦτο καρύας, καὶ τῆς ἡρακλεωτικῆς, καὶ ἄλλων. ἁπάντων δὲ τῶν τοιούτων εἰς ἓν φύλλον ἀποτελευτῶσιν οἱ βλαστοί. διὸ καὶ εὐλόγως οὐκ ἐπιβλαστάνει καὶ αὐξάνεται, μὴ ἔχοντα ἀρχήν. ὁμοία δὲ τρόπον

τινὰ

Fortè φυλλικὴ

λακαδρα

τινὰ αὔξησις καὶ τοῦ σίτου. καὶ γὰρ οὗτος ἀεὶ τῇ προώσει τῇ ὑπαρχούσῃ αὐξάνεται, κἂν κολο-
βωθῇ τὰ φύλλα, καθάπερ ἐν τοῖς ἐπιβοσκομένοις. πλὴν οὗτός γε οὐδ᾽ ἐκ τοῦ πλαγίου παραφύει,
καθάπερ ἔνια τῶν χεδροπῶν. αὕτη μὲν οὖν διαφορά τις ἂν εἴη βλαστήσεως ἅμα καὶ αὐξήσεως.
βαθύῤῥιζα δὲ οὔ φασί τινες εἶναι τὰ ἄγρια, διὰ τὸ φύεσθαι πάντα ἀπὸ σπέρματος· οὐκ ἄγαν ὀρ-
θῶς λέγοντες. ἐνδέχεται γὰρ, ὅταν ἐμβιώσῃ, πόῤῥω καθιέναι τὰς ῥίζας. ἐπεὶ καὶ τῶν λαχά-
νων τὰ πολλὰ τοῦτο ποιεῖ, καίπερ ἀσθενέστερα ὄντα, καὶ ἐναργῶς φυόμενα τῇ γῇ. βαθυῤῥιζό-
τατον δὲ δοκεῖ τῶν ἀγρίων εἶναι, ἡ πρῖνος. ἐλάτη δὲ, καὶ πεύκη, μετρίως. ἐπιπολαιότατον δὲ,
θραύπαλος, καὶ κοκκυμηλέα, καὶ σποδιάς· αὕτη δ᾽ ἐστὶν ὥσπερ ἀγρία κοκκυμηλέα. ταῦτα
μὲν οὖν καὶ ὀλιγόῤῥιζα· ὁ δὲ θραύπαλος, πολύῤῥιζον. συμβαίνει δὲ τοῖς ἄλλοις, τοῖς μὴ ἐπὶ βά-
θος ἔχουσι, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐλάτῃ καὶ πεύκῃ, καὶ προῤῥίζοις ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἐκπίπτειν.
οἱ μὲν οὖν περὶ Ἀρκαδίαν οὕτω λέγουσιν. οἱ δ᾽ ἐκ τῆς Ἴδης, βαθυῤῥιζότατον ἐλάτην δρυὸς,
ἀλλ᾽ ἐλάττους ἔχειν, καὶ εὐθυῤῥιζοτέραν εἶναι. βαθυῤῥιζότατον δὲ καὶ τὴν κοκκυμηλέαν, καὶ τὴν
ἡρακλεωτικήν. τὰς δὲ ῥίζας λεπτὰς καὶ ἰσχυρὰς, τὴν ἡρακλεωτικήν· τὴν δὲ κοκκυμηλέαν,
πολύῤῥιζον. ἄμφω ἐμβιῶναι δεῖν, δυσόλεθρον δὲ τὴν κοκκυμηλέαν. ἐπιπολῆς δὲ σφένδαμ-
νον, κατ᾽ ὀλίγον. τὴν δὲ μελίαν, πλείους καὶ εἶναι πυκνόῤῥιζον, καὶ βαθύῤῥιζον. ἐπιπολῆς δὲ καὶ
ἄρκευθον, καὶ κέδρον, κλήθρας λεπτὰς, καὶ μελίας ἔτι δ᾽ ὀξύην. ἔστι γὰρ τοῦτ᾽ ἐπιπολαιόῤ-
ῥιζον, καὶ ὀλιγόῤῥιζον. τὴν δ᾽ οὖν, ἐπιπολαίους μὲν, ἰσχυρὰς δὲ, καὶ παχείας, καὶ δυσωλέθρους,
πλῆθει δὲ μετρίας. βαθύῤῥιζα μὲν οὖν, καὶ οὐ βαθύῤῥιζα, τὰ τοιαῦτά ἐστιν. Ἀποκοπέντος δὲ 8
τοῦ στελέχους, τὰ μὲν ἄλλα πάνθ᾽ ὡς εἰπεῖν παραβλαστάνει, πλὴν ἐὰν αἱ ῥίζαι πρότερον τύχω-
σι πεπονηκυῖαι. πεύκη δὲ καὶ ἐλάτη τελέως ἐκ ῥιζῶν αὐτοετεῖς αὐαίνονται, καὶ ἐὰν τὸ ἄκρον
ἐπικοπῇ. συμβαίνει δὲ ἴδιόν τι περὶ τὴν ἐλάτην. ὅταν γὰρ κοπῇ, ἢ † κυλουσθῇ ὑπὸ πνεύ- κολουσθῇ
ματος, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς, περὶ τὸ † πλεῖον τοῦ στελέχους (ἔχει γὰρ μέχρι τινὸς, λεῖον καὶ ἄοζον καὶ † λεῖον
ὅμοιον, ἢ καὶ ἡλίκον † πλεῖον) περιφύεται μικρὸν ὑποδεέστερον εἰς ὕψος· καὶ καλοῦσιν οἱ † πλοῖον
μὲν ἀμφαυξιν, οἱ δὲ ἀμφιφύαν, τῷ μὲν χρώματι μέλαν, τῇ σκληρότητι δ᾽ ὑπερβάλλον, ἐξ
οὗ τοὺς κρατῆρας ποιοῦσιν οἱ περὶ Ἀρκαδίαν. τὸ δὲ πάχος, οἷον ἐὰν τύχῃ τὸ δένδρον, ὅσῳπερ
ἂν ἰσχυρότερον καὶ ἐγχυλότερον, ἢ παχύτερον. συμβαίνει δὲ κἀκεῖνο ἴδιον ἐν αὐτῷ τούτῳ
περὶ τὴν ἐλάτην· ὅταν μὲν γάρ τις τοὺς ὄζους ἅπαντας ἀφελὼν, ἀποκόψῃ τὸ ἄκρον, ἀποθνή-
σκει ταχέως· ὅταν δὲ τὰ κατωτέρω τὸ καταλοῖπον ἀφέλῃ, ζῇ τὸ κατάλειπον, περὶ ὃ δὴ καὶ ἡ
ἄμφαυξις φύεται, ζῇ δέ. καὶ δῆλον, ὅτι τὸ ἔγχυλον εἶναι, καὶ χλωρόν· εἴπερ ἀπαράβλαστον. ἀλ-
λὰ γὰρ τοῦτο μὲν ἴδιον τῆς ἐλάτης. φέρει δὲ τὰ μὲν ἄλλα τόν τε καρπὸν τὸν αὐτὸν, καὶ τὰ
κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐπιγινόμενα, ταῦτα φύλλον, ἄνθος, βλαστόν· τὰ δὲ, βρύον, ἢ ἕλικα. τὰ δὲ
πλείω· καθάπερ ἥ τε πτελέα τόν τε βότρυν, καὶ τὸ θυλακῶδες. τοῦτο καὶ συκῆ, καὶ τὰ ἐρίνεα
τὰ προαποπίπτοντα, καὶ εἴ τινες ἄρα τῶν συκῶν ὀλυνθοφοροῦσιν. ἴσως δὲ τρόπον τινὰ ἄκαρ-
πος οὗτος. ἀλλ᾽ ἡ ἡρακλεωτικὴ καρύα, τὸ ἴουλον· καὶ ἡ πρῖνος, τὸν φοινικοῦν κόκκον· ἡ δὲ δά-
φνη, τὸ βότρυον. φέρει μὲν καὶ ἡ καρποφόρος εἰ μὴ καὶ πᾶσα, ἀλλὰ καὶ γένος τι αὐτῆς· οὐ
μὴν ἀλλὰ πλέον † ἢ ἄκαρπος, ἣν δὴ καὶ ἄῤῥενα τινὲς καλοῦσιν. ἀλλ᾽ ἡ πεύκη τὸν προαπο- ἡ ἄκαρπος
πίπτοντα κύτταρον. πλεῖστα δὲ πάντων ἡ δρῦς φέρει τὸν καρπόν· οἷον τήν τε κηκῖδα τὴν μι-
κρὰν, καὶ τὴν ἑτέραν τὴν πιττώδη καὶ μέλαιναν. ἔτι δὲ καὶ συκαμινῶδες ἄλλο τῇ μορφῇ, πλὴν
σκληρὸν, καὶ δυσκάτακτον· σπάνιον δὲ τοῦτο. καὶ ἕτερον, αἰδοιώδη σχέσιν ἔχον. τελειούμενος
δέ τι σκληρὸν ἐπὶ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ τετρυπημένον, ἔστι προσεμφερὲς τρόπον τινὰ τῇ τ᾽
ἔστι καὶ ταύρου κεφαλῇ· περικαταγνύμενον δὲ, ἔνδοθεν ἔχει πυρῆνα, ἐλαίας εἰρυφυλῆ. φύει δὲ
καὶ τὸν ὑπ᾽ ἐνίων καλούμενον πῖλον. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ σφαιρίον ἐριῶδες, μαλακὸν, περὶ πυρηνίου
σκληρότερον πεφυκὸς, ᾧ χρῶνται πρὸς τοὺς λύχνους· καίεται γὰρ καλῶς, ὥσπερ καὶ ἡ μέλαι-
να κηκίς. φύει δὲ καὶ ἕτερον σφαιρίον κόμην ἔχον, τὰ μὲν ἄλλα ἀχρεῖον, ἐπὶ δὲ τὴν ἐαρινὴν
ὥραν ἐπιβάπτον χυλῷ μελιτηρῷ, καὶ ἐπὶ τὴν ἁφὴν, καὶ ἐπὶ τὴν γεῦσιν. φύει δ᾽ ἐντεριώ-
νης τῶν ῥοπῶν μασχαλίδας, ἕτερον σφαιρίον ἄμισχον, καὶ κοιλόμισχον, ἴδιον, καὶ ποικίλον.
τοὺς μὲν γὰρ ἐπανεστηκότας ὀμφαλοὺς ἐπιλεύκους, ἢ ἐπεστιγμένους ἔχει μέλανας. τὸ δ᾽ ἀνὰ μέσον,
κοκκοβαφὲς, καὶ λαμπρόν. ἀνοιγόμενον δὲ ἐστὶ μέλαν, καὶ ἐπίσαπρον. σπάνιον δὲ παραφύει
καὶ λιθάριον, κισηροειδὲς ὡς ἐπὶ πλεῖον. ἔτι δ᾽ ἄλλο τούτου σπανιώτερον φυλλικὸν, συμπεπι-

λημμένον, πρόμηκες, σφαιρίον. ὑπὸ δὲ τοῦ φύλλου φύει πρὸς τὴν ῥάχιν σφαιρίον λευκὸν, διαυγὲς, ὑδατῶδες, ὅταν ἁπαλὸν ᾖ. τοῦτο δὲ καὶ μύας ἐνίοτε ἐντὸς ἔχει. τελειούμενον δὲ, σκλη-
παρὰ ρύνεται, καὶ κηκίδος μικρᾶς λείας τρόπον. ἡ μὲν οὖν δρῦς τοσαῦτα φέρει † περὶ τὸν καρπόν.

9 Οἱ γοῦν μύκητες ἀπὸ τῶν ῥιζῶν καὶ παρὰ τὰς ῥίζας φυόμενοι, κοινοὶ καὶ ἑτέρων εἰσίν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἰξία· καὶ γὰρ αὕτη φύεται καὶ ἐν ἄλλοις. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον, ὥσπερ ἐλέχθη, πλειστοφόρον ἐστίν. εἰ δέ γε δὴ καθ' ἡσίοδον φέρει μέλι καὶ μελίττας, ἔτι μᾶλλον. φύεται δ' οὖν καὶ ὁ μελιτώδης οὗτος χυλὸς, ἐκ τοῦ ἀέρος, ὑπὸ ταύτῃ μάλιστα προσίζειν. φασὶ δὲ καὶ ὅταν κατακολυθῆ, γίνεται λίτρον ἐξ αὐτῆς. ταῦτα μὲν οὖν ἴδια τῆς δρυός. πάντων δ' ὥσπερ ἐλέχθη τῶν δένδρων, ὡς καθ' ἕκαστον γένος λαβεῖν, διαφοραὶ πλείους εἰσίν. ἡ μὲν κοινὴ πᾶσιν, ᾗ διαιροῦσι τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν. ὧν τὸ μὲν καρποφόρον, τὸ δὲ ἄκαρπον ἐπί τινων· ἐν οἷς δὲ ἄμφω καρποφόρα, τὸ θῆλυ καλλικαρπότερον· πλὴν ὅσοι ταῦτα καλοῦσιν ἄρρενα. καλοῦσι γάρ τινες.
διαφορὰ παραπλησία δ' ἡ τοιαύτη † φορὰ, καὶ ὡς τὸ ἥμερον διῄρηται πρὸς τὸ ἄγριον. ἕτεραι δὲ κατ' εἶδος αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν, ὑπὲρ ὧν ἅμα συνεμφαίνοντας καὶ τὰς ἰδίας μορφὰς τῶν μήτε φανερῶν καὶ γνωρίμων. δρυὸς δὲ γένη (ταύτην γὰρ μάλιστα διαιροῦσι, καὶ ἔνιοί γε εὐθὺς) τὴν μὲν ἥμερον καλοῦσι, τὴν δ' ἀγρίαν· οὐ τῇ γλυκύτητι τοῦ καρποῦ διαιροῦντες, ἐπεὶ γλυκύτατός γε ὁ τῆς φηγοῦ, ταύτην δ' ἀγρίαν ποιοῦσιν· ἀλλὰ διὰ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐργασίμοις φύεσθαι, καὶ τὸ ξύλον ἔχειν λειότερον· τὴν δὲ φηγὸν, τραχὺ, καὶ ἐν τοῖς ὀρεινοῖς. γένη μὲν οὖν οἱ μὲν τέτταρα ποιοῦσιν, οἱ δὲ πέντε. διαλλάττουσι δ' ἔνια τοῖς ὀνόμασιν· οἷον τὴν τὰς γλυκείας φέρουσαν, οἱ μὲν ἡμερίδα καλοῦντες, οἱ δὲ τὸ μύδιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπ' ἄλλων. ὡς δ' οὖν οἱ περὶ τὴν ἴδην διαιροῦσι, τάδ' ἐστὶ τὰ εἴδη· ἡμερὶς, αἰγίλωψ, πλατύφυλλος, φηγὸς, ἁλίφλοιος· οἱ δὲ, εὐθύφλοιον καλοῦσι. κάρπιμα μὲν πάντα, γλυκύτατα δὲ τὰ τῆς φηγοῦ, καθάπερ εἴρηται. καὶ δεύτερον τὰ τῆς ἡμερίδος, ἔπειτα τῆς πλατυφύλλου, καὶ τέταρτον ἡ ἁλίφλοιος· ἔσχατον δὲ καὶ πικρότατον, ἡ αἰγίλωψ. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ γλυκεῖαι τοῖς γένεσιν, ἀλλ' ἔνιαι καὶ πικραὶ, καθάπερ ἡ φηγός. διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς μεγέθεσι, καὶ τοῖς σχήμασι, καὶ τοῖς χρώμασι τῶν βαλάνων. ἴδιον δὲ ἔχουσιν, ἥ τε φηγὸς καὶ ἡ ἁλίφλοιος· ἀμφότεραι γὰρ παραλιθάζουσιν ἐν τοῖς ἄρρεσι καλουμένοις, ἐξ ἄκρων τῶν βαλάνων ἑκατέρωθεν· αἱ μὲν πρὸς τῇ κελύφῃ, αἱ δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ σαρκί. διὸ καὶ ἀφαιρεθέντων, ὅμοια γίνεται κοιλώματα τοῖς ὑπὸ τῶν ζώων. διαφέρουσι δὲ καὶ ἐν τοῖς φύλλοις, καὶ τοῖς στελέχεσι, καὶ τοῖς ξύλοις, καὶ τῇ ὅλῃ μορφῇ. ἡ μὲν γοῦν ἡμερὶς οὐκ ὀρθοφυὴς, οὐδὲ λεία, οὐδὲ μακρά. περίκομος γοῦν ἡ φυτεία, καὶ ἀπεστραμμένη, καὶ πολυμάσχαλος, ὥστε ὀζώδη καὶ πολυμάσχαλον γίνεσθαι. τὸ δὲ ξύλον ἰσχυρὸν μὲν, ἀσθενέστερον δὲ τῆς φηγοῦ· τοῦτο γὰρ ἰσχυρότατον, καὶ ἀσαπέστατον. οὐκ ὀρθοφυὴς δὲ οὐδ' αὕτη, ἀλλ' ἧττον ἐστὶ τῆς ἡμερίδος. τὸ δὲ στέλεχος παχύτατον, ὥστε καὶ τὴν ὅλην βραχεῖαν εἶναι. καὶ γὰρ ἡ φυτεία, περίκομος καὶ ταύτῃ, καὶ οὐκ εἰς ὀρθόν. ἡ δὲ αἰγίλωψ ὀρθοφυέστατον,
οὐ φύεται καὶ ὑψηλότατον, καὶ λειότατον, καὶ τὸ ξύλον εἰς μῆκος ἰσχυρότατον. † φύεται δὲ ἐν τοῖς ἐργασίμοις, ἢ σπανίως. ἡ δὲ πλατύφυλλος δεύτερον ὀρθοφυΐᾳ καὶ μήκει· πρὸς δὲ τὴν χρείαν τὴν οἰκοδομικὴν χείριστον, μετὰ τὴν ἁλίφλοιον. φαῦλον δὲ καὶ εἰς τὸ κάειν, καὶ ἀνθρακεύειν,
θειπηδέστατον ὥσπερ καὶ τὰ τῆς ἁλιφλοίου· καὶ † θειπωδέστατον μετ' ἐκείνην. ἡ γὰρ ἁλίφλοιος παχὺ μὲν ἔχει τὸ στέλεχος, χαῦνον δὲ, καὶ κοῖλον, ἐὰν ἔχῃ πάχος ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· διὸ καὶ ἀχρεῖον εἰς τὰς οἰκοδομάς. ἔτι δὲ σήπεται τάχιστα· καὶ γὰρ πεφυκός ἐστι τοῦ δένδρου. διὸ καὶ κοίλη γίνεται. φασὶ δέ τινες οὐδ' ἐγκάρδιον εἶναι μόνην. λέγουσιν, ὡς καὶ κεραυνόβλητες αὗται μόναι γίνονται, καίπερ ὕψος οὐκ ἔχουσαι. τῶν αἰολέων τινὲς οὐδὲ πρὸς τὰ ἱερὰ χρῶνται τοῖς ξύλοις. κατὰ μὲν οὖν τὰ ξύλα, καὶ τὰς ὅλας μορφὰς, ἐν τούτοις αἱ διαφοραί. κηκίδας δὲ πάντα φέρει τὰ γένη. μόνη δὲ εἰς τὰ δέρματα χρησίμη ἡ ἡμερίς. ἡ δὲ τῆς αἰγίλωπος, καὶ τῆς πλατυφύλλου, τῇ μὲν ὄψει παρομοία τῇ τῆς ἡμερίδος, πλὴν λειοτέρα· ἀχρεῖον δέ. φέρει δὲ καὶ τὴν ἑτέραν τὴν μέλαιναν, ᾗ τὰ ἔρια βάπτουσιν. ὃ δὲ καλοῦσί τινες φάσκον, ὁμοίως τοῖς βραγχίοις, ἡ αἰγίλωψ μόνη φέρει, πόλιον καὶ βράγχιον· καὶ γὰρ πηχυαῖον κατακρεμάννυται, καθάπερ τρύγχος ὀθονίου μακρόν. φύεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ φλοιοῦ, καὶ οὐκ ἐκ τῆς κορώνης, ὅθεν ἡ βάλανος· οὐδ' ἐξ ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλαγίου τῶν ἄνωθεν
ὑπομέλαν ὄζων ἔχει. ἡ δ' ἁλίφλοιος † ὑπὸ μελίαν τοῦτο φύει, καὶ βραχύ. οἱ μὲν οὖν ἐκ τῆς ἴδης, οὕτω διαι-

διαιροῦσιν. Οἱ δὲ περὶ μακεδονίαν, τέτταρα γένη ποιοῦσιν. ἐτυμόδρυν, ἣ τὰς γλυκείας·
πλατύφυλλον, ἣ τὰς πικράς· φηγόν, ἣ τὰς στρογγύλας· ἅσπριν (ταύτην γὰρ οἱ μὲν) ἄκαρ-
πον ὅλως, οἱ δὲ φαῦλον τὸν καρπόν, ὥστε μηδὲν ἐσθίειν ζώων πλὴν ὗς, καὶ ταύτην ὅταν ἑτέ-
ραν μὴ ἔχῃ· καὶ τὰ πολλὰ λαμβάνεσθαι περικεφάλαια. μοχθηρὰ δὲ καὶ τὰ ξύλα, πελεκη-
θέντα μὲν ὅλως ἀχρεῖα. καταῤῥήγνυται γάρ, καὶ διαπίπτει. ἀπελέκητα δὲ βελτίω, διὸ
καὶ οὕτω χρῶνται. μοχθηρὰ δὲ καὶ εἰς καῦσιν, καὶ εἰς ἀνθρακίαν. ἀχρεῖος γὰρ ὅλως ὁ ἄνθραξ,
διὰ τὸ πηδᾶν, καὶ σπινθηρίζειν, πλὴν τοῖς χαλκεῦσι. τούτοις δὲ χρησιμώτερος τῶν ἄλλων,
διὰ τὸ ἀποσβέννυσθαι εὐθύς, ὅταν παύσηται φυσώμενος· διὸ ὀλίγος ἀναλίσκεται. τὸ δὲ
τῆς ἁλιφλοίου χρήσιμον εἰς τοὺς ἄξονας μόνον, καὶ τοιαῦτα. δρυὸς μὲν οὖν ταύτας ποιοῦσι τὰς
ἰδέας. τῶν δὲ ἄλλων ἐλάτης, καὶ σχεδὸν τά γε πλεῖστα διαιροῦσιν ἄῤῥενι καὶ θήλει, καθάπερ
εἴρηται, πλὴν ὀλίγων, † ὡς ἔστι καὶ ἡ πεύκη. πεύκης γὰρ τὸ μὲν ἥμερον ποιοῦσι, τὸ δ' ἄγριον. ὧν
τῆς δ' ἀγρίας δύο γένη· καλοῦσι δὲ τὴν μὲν ἰδαίαν, τὴν δὲ παραλίαν. τούτων δέ, ὀρθοτέρα, καὶ μα-
κροτέρα, καὶ ξύλον ἔχουσα παχύτερον, ἡ ἰδαία· τὸ δὲ φύλλον λεπτότερον, καὶ ἀμαυρότερον, ἡ
παραλία, καὶ λειότερον τὸν φλοιόν, καὶ εἰς τὰ δέρματα χρήσιμον· ἡ δὲ ἑτέρα, οὔ. καὶ τῶν στρο-
βίλων, ὁ μὲν τῆς παραλίας στρογγύλος τε καὶ διαχάσκων ταχέως, ὁ δὲ τῆς ἰδαίας μακρότερος
καὶ χλωρὸς καὶ ἧττον χάσκων, ὡς ἂν ἀγριώτερος. τὸ δὲ ξύλον ἰσχυρότερον, τὸ τῆς παραλίας·
δεῖ γὰρ καὶ τὰς τοιαύτας διαφορὰς λαμβάνειν τῶν † ἀγγείων· γνώριμος γὰρ διὰ τὴν χρείαν. ἐγγέων
ὀζότερον δὲ καὶ παχύτερον, ὥσπερ εἴπομεν, ἡ ἰδαία. καὶ πρὸς τούτοις, πιττωδέστερον ὅλως
τὸ δένδρον. μελαντέρα δέ, καὶ γλυκυτέρα, καὶ λεπτοτέρα, καὶ εὐωδεστέρα, ὅταν ἡ ὠμή.
ἑψηθεῖσα δέ, χείρων ἐκβαίνει, διὰ τὸ πολὺν ἔχειν τὸν ὀρόν. ἐοίκασι δ' ἅπερ οὗτοι διαιροῦσιν
ὀνόμασιν ἰδίοις, οἱ ἄλλοι διαιρεῖν τῷ ἄῤῥενι καὶ θήλει. φασὶ δ' οἱ περὶ μακεδονίαν, καὶ
ἄκαρπόν τι γένος ὅλως εἶναι πεύκης· καὶ τὸ μὲν ἄῤῥεν βραχύτερόν τε καὶ σκληρότερον, τὸ
δὲ θῆλυ εὐμηκέστερον. καὶ τὰ φύλλα λιπαρά, καὶ ἁπαλά, καὶ κεκλιμένα μᾶλλον ἔχειν. ἔστι
δὲ τὰ ξύλα τῆς μὲν ἄῤῥενος περιμήτρια καὶ σκληρά, καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις στρεφόμενα· τῆς
δὲ θηλείας, εὐεργά, καὶ εὔστραβῆ, καὶ μαλακώτερα. σχεδὸν δὲ κοινή τις ἡ διαφορὰ πάντων
τῶν ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν, ὡς οἱ ὑλοτόμοι φασίν. ἅπαν γὰρ τὸ ἄῤῥεν τῇ πελεκήσει καὶ βρα-
χύτερον, καὶ ἐπεστραμμένον μᾶλλον, καὶ δυσεργότερον, καὶ τῷ χρώματι μελάντερον· τὸ
δὲ θῆλυ, εὐμηκέστερον. ἐπεὶ καὶ τὴν αἰγίδα τὴν καλουμένην, ἡ θήλεια τῆς πεύκης ἔχει·
τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἐγκάρδιον αὐτῆς. αἴτιον δέ, ὅτι ἀπευκοτέρα, καὶ ἧττον ἔνδαδος, καὶ λειο-
τέρα, καὶ εὐκτεανωτέρα. γίνεται δὲ ἐν τοῖς μέγεθος ἔχουσι τῶν δένδρων, ὅταν ἐκπεσόντα
περιπαγῇ τὰ λευκά, καὶ τὰ κύκλῳ. τούτων γὰρ περιαιρεθέντων, καὶ καταλειφθείσης τῆς
μήτρας, ἐκ ταύτης πελεκᾶται. ἔστι δὲ † εὔχρουν σφόδρα, καὶ λεπτοΐνον· ὃ δὴ οἱ περὶ τὴν ἄχυρ
ἴδην δαδουργοί, καλοῦσι συκῆν. τὸ δ' ἐγγινόμενον ἐν ταῖς πεύκαις ἐρυθρότερον τὴν χροιὰν
τῆς δαδός, ἐν τοῖς ἄῤῥεσιν ἐστὶ μᾶλλον· δυσῶδες δὲ τοῦτο, καὶ οὐκ ὄζει δαδός, οὐδὲ καίεται,
ἀλλ' ἀποπηδᾷ ἀπὸ τοῦ πυρός. πεύκης μὲν οὖν ταῦτά γε ποιοῦσιν, ἥμερόν τε καὶ ἄγριον· καὶ τῆς ἀγρίας
ἄῤῥενά τε καὶ θήλειαν, καὶ τρίτην τὴν ἄκαρπον. οἱ δὲ περὶ τὴν ἀρκαδίαν, ὅτε τὴν ἄκαρπον λέγου-
σιν, οὔτε τὴν ἥμερον, πεύκην· ἀλλὰ πίτυν εἶναί φασι. καὶ γὰρ τὸ στέλεχος ἐμφανέστερον εἶναι τῇ
πίτυϊ, καὶ ἔχειν τήν τε λεπτότητα τὸ μέγεθος, καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτὸ τὸ ξύλον. τὸ γὰρ τῆς
πεύκης, καὶ παχύτερον, καὶ λειότερον, καὶ ὑψηλότερον εἶναι. καὶ τὰ φύλλα τὴν μὲν πεύκην ἔχειν
πολλά, καὶ λιπαρά, καὶ βαθέα, καὶ κεκλιμένα. τὴν δὲ πίτυν, καὶ τὴν κωνοφόρον ταύ-
την, ὀλίγα τε καὶ αὐχμωδέστερα, καὶ πεφρικότα μᾶλλον. ἔτι δὲ τὴν πίτυν ἂν ἐμφανεστέ-
ραν τῆς πεύκης. καὶ γὰρ τὴν πίτυν ἔχειν ὀλίγην τε καὶ μικράν, ὥσπερ καὶ τὴν κωνοφόρον·
τὴν δὲ πεύκην, εὐώδη, καὶ πολλήν. φύεται δὲ ἐν μὲν τῇ ἀρκαδίᾳ ἡ πίτυς ὀλίγη, περὶ δὲ
τὴν ἠλείαν πολλή. οὗτοι μὲν οὖν ὅλῳ τῷ γένει διαμφισβητοῦσιν. ἡ δὲ πίτυς δοκεῖ τῆς
πεύκης διαφέρειν, τῷ λιπαρωτέρα τε εἶναι, καὶ λεπτοφυλλοτέρα, καὶ τὸ μέγεθος ἐλάττων,
καὶ ἧττον ὀρθοφυής· ἔτι δέ, καὶ τὸν κῶνον ἐλάττω φέρειν, καὶ πεφρικότα μᾶλλον, καὶ τὸ
κάρυον πιττωδέστερον. ἄμφω δὲ τριχόφυλλα, καὶ τὰ ξύλα λευκότερα, καὶ ὁμοιότερα τῇ
ἐλάτῃ, καὶ τὸ ὅλον ἄπευκα. διαφορὰν δὲ ἔχει μεγάλην πρὸς τὴν πεύκην· πεύκην μὲν γὰρ
ὑποκαυθεισῶν τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναβλαστάνειν, τὴν πίτυν δέ φασί τινες ἀναβλαστάνειν, ὥσπερ καὶ

εἰς λέσβον, ἐμπρησθέντος τοῦ πυῤῥαίων ὄρους τοῦ πιτυώδους. νόσημα δὲ ταῖς πεύκαις τοιοῦτόν τι λέγουσι συμβαίνειν οἱ περὶ τὴν ἴδην, ὥσθ' ὅταν μὴ μόνον τὸ ἐγκάρδιον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔξω τοῦ στελέχους ἔνδαδον γένηται, τηνικαῦτα ὥσπερ ἀποπνίγεσθαι. τοῦτο δὲ αὐτόματον συμβαίνειν. διὰ εὐτροφίαν τοῦ δένδρου, ὡς ἄν τις εἰκάσειεν· ὅλον γὰρ γίνεται δᾷς. περὶ μὲν οὖν τὴν πεύκην ἴδιόν τι τοῦτο πάθος. ἐλάτη δ' ἐστὶν ἡ μὲν ἄῤῥην, ἡ δὲ θήλεια. διαφορὰς δὲ ἔχουσι τοῖς φύλλοις· ὀξύτερα γὰρ, καὶ κεντηκώτερα τὰ τοῦ ἄῤῥενος, καὶ ἐπεστραμμένα μᾶλλον· διὸ καὶ οὐλότερον τῇ ὄψει φαίνεται τὸ δένδρον ὅλον, καὶ τῷ ξύλῳ· λευκότερον γὰρ, καὶ μαλακώτερον, καὶ εὐεργέστερον τὸ τῆς θηλείας, καὶ τὸ ὅλον στέλεχος εὐμηκέστερον· τὸ δὲ τοῦ ἄῤῥενος ποικιλώτερον, καὶ παχύτερον, καὶ σκληρότερον, καὶ περίμητρον μᾶλλον, ὅλως δὲ φαυλότερον τὴν ὄψιν. ἐν δὲ τῷ κώνῳ τῷ μὲν τοῦ ἄῤῥενος ἐστὶ κάρυα ὀλίγα ἐπὶ τοῦ ἄκρου, τῷ δὲ τῆς θηλείας ὅλως οὐδὲν, ὡς οἱ ἐκ μακεδονίας ἔλεγον. ἔχει δὲ πτέρυγας τὸ φύλλον, καὶ ἐπ' ἔλαττον, ὥστε τὴν ὅλην μορφὴν εἶναι

Cyathis, Gaza.

θυλοειδῆ, καὶ παρόμοιον μάλιστα ταῖς Βοιωτίαις † κυανέαις. πυκνὸν δὲ οὕτως, ὥστε μήτε χιόνα διιέναι, μήθ' ὑετόν. ὅλως δὲ, καὶ τῇ ὄψει τὸ δένδρον καλόν. καὶ γὰρ ἡ βλάστησις ἰδία τις, ὥσπερ εἴρηται, παρὰ τὰς ἄλλας, καὶ μόνη τάξιν ἔχουσα· τῷ δὲ μεγέθει καὶ μέγα, καὶ πολὺ τῆς πεύκης εὐμηκέστερον. διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τὸ ξύλον οὐ μικρόν· τὸ μὲν γὰρ τῆς ἐλάτης ἰνῶδες, καὶ μαλακὸν, καὶ κοῦφον· τὸ δὲ τῆς πεύκης δαδῶδες, καὶ βαρὺ, καὶ σαρκωδέστερον. ὄζους δὲ ἔχει πλείους μὲν ἡ πεύκη, σκληροτέρους δὲ ἡ ἐλάτη· σχεδὸν δὲ πάντων, ὡς εἰπεῖν, σκληροτέρους· τὸ δὲ ξύλον μαλακώτερον. ὅλως δὲ, οἱ ὄζοι πυκνότατοι, καὶ στερεωτικαὶ μόνον διαφανεῖς ἐλάτης καὶ πεύκης, καὶ τῷ χρώματι δαδώδεις· καὶ μάλιστα διάφοροι τοῦ ξύλου μᾶλλον ἢ τῆς ἐλάτης. ἔχει δὲ ὥσπερ ἡ πεύκη τὴν αἰγίδα, καὶ ἡ ἐλάτη τὸ λευκὸν, λεγόμενον καλούμενον, οἷον ἀντίστροφον αἰγίδι, πλὴν τὸ λευκόν. ἡ δ' αἰγὶς εὔχρως, διὰ τὸ ἔνδαδον. πυκνὸν δὲ καὶ λευκὸν γίνεται, καὶ καλὸν, καὶ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων ἤδη δένδρων· ἀλλὰ σπάνιον, τὸ χρηστόν· τὸ δὲ τυχὸν, δαψιλές. ἐξ οὗ τά τε τῶν ζωγράφων πινάκια ποιοῦσι, καὶ τὰ γραμματεῖα τὰ πολλὰ, καὶ ἐσπουδασμένα, καὶ τοῦ βελτίονος. οἱ δὲ περὶ ἀρκαδίαν, ἀμφότερα καλοῦσιν αἰγίδα, καὶ τὴν τῆς πεύκης, καὶ τὴν τῆς ἐλάτης. καὶ εἶναι πλείω τὴν τῆς πεύκης· ἀλλὰ

ἔλλω τε

καλλίω τὴν τῆς ἐλάτης. εἶναι γὰρ τῆς μὲν ἐλάτης † ὅλην τε καὶ λείαν, καὶ πυκνὴν· τῆς δὲ πεύκης ὀλίγην, τὴν μέν τοι οὔσαν οὐλοτέραν, καὶ ἰσχυροτέραν, καὶ τὸ ὅλον καλλίω. οὗτοι μὲν οὖν ἐοίκασι τοῖς ὀνόμασι διαφωνεῖν. ἡ δὲ ἐλάτη ταύτας ἔχει τὰς διαφορὰς πρὸς τὴν πεύκην· καὶ ἔτι περὶ τὴν ἀμφαυξιν, ἣν πρότερον εἴπομεν. ὀξύη δ' οὐκ ἔχει διαφορὰς, ἀλλ' ἔστι μονογενές· ὀρθοφυὲς δὲ, καὶ λεῖον, καὶ ἄνοζον, καὶ πάχος καὶ ὕψος ἔχον σχεδὸν ἴσον τῇ ἐλάτῃ. καὶ τἆλλα δὲ παρόμοιόν τε τὸ δένδρον· ξύλον δὲ εὔχρουν, ἰσχυρὸν, εὔινον, καὶ φλοιὸν λεῖον, καὶ παχύφυλλον, ἀσχιδὲς, προμηκέστερον ἀπίου, καὶ ἐξακανθίζον ἐξ ἄκρου· ῥίζας οὔτε πολλὰς, οὔτε κατὰ βάθος· ὁ δὲ καρπὸς λεῖος, βαλανώδης ἐν ἐχίνῳ, πλὴν οὐκ ἐν ἀκανθώδει καὶ λείῳ, καὶ οὐχ ὡς ἡ διὸς βάλανος ἀκανθώδης· προσεμφερὴς δὲ καὶ κατὰ τὴν γλυκύτητα, καὶ κατὰ τὸν χυλὸν ἐκείνῳ. γίνεται δὲ καὶ ἐν τῷ ὄρει, λευκή τε, καὶ χρήσιμον ἔχει τὸ ξύλον πρὸς πολλά. καὶ γὰρ πρὸς ἁμαξουργίαν, καὶ πρὸς κλινοπηγίαν, καὶ εἰς διφρουργίαν, καὶ εἰς τραπεζίαν, καὶ εἰς ναυπηγίαν. ἡ δ' ἐν τοῖς πεδίοις μέλαινα, καὶ ἄχρηστος πρὸς ταῦτα· τὸν δὲ καρπὸν ἔχουσι παραπλήσιον. μονογενὴς δὲ καὶ ἡ μίλος. ὀρθοφυὴς δὲ, καὶ εὐαξὴς, καὶ ὁμοία τῇ ἐλάτῃ, πλὴν οὐχ ὑψηλὸν οὕτω, πολυμάσχαλον δὲ μᾶλλον. ὅμοιον δὲ καὶ τὸ φύλλον ἔχει τῇ ἐλάτῃ, καὶ λιπαρώτερον δὲ, καὶ μαλακώτερον. καὶ τὸ ξύλον ἡ μὲν ἐξ ἀρκαδίας, μέλαν καὶ φοινικοῦν· ἡ δ' ἐκ τῆς ἴδης, ξανθὸν σφόδρα, καὶ ὅμοιον τῇ κέδρῳ. διὸ καὶ τοὺς πωλοῦντάς φασιν ἐξαπατᾷν, ὡς κέδρον πωλοῦντας. πᾶν γὰρ εἶναι καρδίαν, ὅταν ὁ φλοιὸς περιαιρεθῇ. ὅμοιον δὲ τὸν φλοιὸν ἔχειν καὶ τῇ τραχύτητι, καὶ τῷ χρώματι, τῇ κέδρῳ. ῥίζας δὲ μικρὰς, καὶ λεπτὰς, καὶ ἐπιπολαίους. σπάνιον δὲ τὸ δένδρον περὶ τὴν ἴδην. περὶ δὲ μακεδονίαν καὶ ἀρκαδίαν, καὶ πολὺν καρπὸν φέρει, στρογγύλον, μικρῷ μείζω κυάμου, καὶ τῷ χρώματι δ' ἐρυθρὸν καὶ μαλακόν. φασὶ δὲ τὰ μὲν λόφουρα, ἐὰν φάγῃ τῶν φύλλων, ἀποθνήσκειν. τὰ δὲ μηρυκάζοντα, οὐδὲν πάσχειν. καὶ τὸν καρπὸν ἐσθίουσι καὶ τῶν ἀνθρώπων τινὲς, καὶ ἔστιν ἡδὺς, καὶ ἀσινής. ἔστι δὲ καὶ ὁ ὄστρυς μονοειδὴς, ἣν καλοῦσί τινες ὀστρύαν, ὁμοφυὴς τῇ ὀξύᾳ, τῇ τε φυτείᾳ καὶ τῷ φλοιῷ. φύλλα δὲ ἀποειδῆ τοῖς σχήμασι, πλὴν προμηκέστερα πολλῷ, καὶ εἰς ὀξὺ συνηγμένα, καὶ μείζω, πολύϊνα

δὲ

δὲ ἀπὸ τῆς μέσης πλευροειδῶς τῶν ἄλλων εὐθεῖ, καὶ μεγάλην κατατεινουσῶν, καὶ πάχος ἐχου-
σῶν· ἔτι δὲ ῥυτιδούμενα κατὰ τὰς ἶνας, καὶ χαραγμὸν ἔχοντα κύκλῳ λεπτόν· τὸ δὲ ξύλον
σκληρόν, καὶ ἄχροον, ἔκλευκον. καρπὸν δὲ μικρόν, πρόμακρον, ὅμοιον κριθῇ, ξανθόν. ῥίζας δὲ
ἔχει μετεώρους. ἔνυδρον δὲ, καὶ φαραγγῶδες. λέγεται δὲ, ὡς οὐκ ἐπιτήδειον εἰς οἰκίας εἰσφέ-
ρειν· δυσθάνατον γάρ φησι, καὶ δυσθνησκεῖν οὗ ἐὰν ᾖ. Τῆς δὲ φιλύρας, ἡ μὲν ἄῤῥην ἐστίν, ἡ δὲ
θήλεια. διαφέρουσι δὲ τῇ μορφῇ τῇ ὅλῃ, καὶ τῇ τοῦ ξύλου, καὶ τῷ μὲν εἶναι κάρπιμον, τὸ δ' ἄκαρ-
πον. τὸ μὲν γὰρ τῆς ἄῤῥενος ξύλον, ξηρὸν καὶ ξανθόν, καὶ ὀζωδέστερόν ἐστι, καὶ πυκνότερον·
τὸ δὲ τῆς θηλείας, λευκότερον. καὶ ὁ φλοιὸς τῆς μὲν ἄῤῥενος παχύτερος, καὶ περιαιρεθεὶς ἀκαμ-
πὴς διὰ τὴν σκληρότητα· τῆς δὲ θηλείας λευκότερος, καὶ εὐκαμπής, ἐξ οὗ τὰς κίστας ποιοῦ-
σιν. ἔτι δ' εὐωδέστερον τὸ τῆς θηλείας. καὶ ἡ μὲν ἄκαρπος, καὶ ἀνανθής· ἡ δὲ θήλεια καὶ ἄνθος
ἔχει, καὶ καρπόν. τὸ μὲν ἄνθος καλυκῶδες, παρὰ τὸν τοῦ ξύλου μίσχον, καὶ παρὰ τὴν εἰς νέωτα
κάχρυν, ἐφ' ἑτέρου μίσχου· χλωρὸν δὲ, ὅταν ᾖ καλυκῶδες· ἐκκαλυπτόμενον δ' ἐπίξανθον. ἡ
δὲ ἄνθησις, ἅμα τοῖς ἡμέροις. ὁ δὲ καρπὸς στρογγύλος, πρόμακρος, ἡλίκος κύαμος, ὅμοιος
τῷ τοῦ κιττοῦ· γωνίας ἔχων ὁ ἁδρός, πέντε, οἷον ἰνῶν ἐξεχουσῶν, καὶ εἰς ὀξὺ συναγομένων. ὁ
δὲ μὴ ἁδρός, ἀδιαρθρότερος. διακνιζόμενος δὲ ὁ ἁδρός, ἔχει μικρὰ ἄττα καὶ λεπτὰ σπερμά-
τια, ἡλίκα καὶ ὁ τῆς ἀνδράφαξυος. τὸ δὲ φύλλον, καὶ ὁ φλοιός, ἡδέα καὶ γλυκέα. τὴν δὲ μορφὴν
κιττῶδες τὸ φύλλον, πλὴν ἐκ περιαγωγῆς μᾶλλον ἡ περιφέρεια, καὶ τὸ πρὸς τῷ μίσχῳ κυρ-
τότατον. ἀλλὰ κατὰ μέσον καὶ εἰς ὀξύτερον τὴν συναγωγὴν ἔχον, καὶ μακροτέραν· ἔπουλον δὲ
κύκλῳ, καὶ κεχαραγμένον. μήτραν δ' ἔχει τὸ ξύλον μικράν, καὶ οὐ πολὺ μακροτέραν τοῦ ἄλ-
λου. μαλακὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλλο ξύλον. Τῆς δὲ σφενδάμνου, καθάπερ εἴπομεν, δύο γένη 11
ποιοῦσιν· οἱ δὲ, τρία. ἓν μὲν δὴ τὸ κοινῷ προσαγορεύεται σφένδαμνον, ἕτερον δὲ ζυγία,
τρίτον δὲ κλινότροχον, ὡς οἱ περὶ Στάγειρα. διαφορὰ δ' ἐστὶ τῆς ζυγίας καὶ τῆς σφενδάμνου, ὅτι
ἡ μὲν σφένδαμνος λευκὸν ἔχει τὸ ξύλον, καὶ εὐινότερον· ἡ δὲ ζυγία, ξανθὸν καὶ οὖλον· τὸ δὲ
ξύλον εὐμέγεθες ἄμφω, τῇ σχίσει ὅμοιον τῷ τῆς πλατάνου· τετανόν, λεπτότερον δὲ, καὶ ἀσαρ-
κότερον, καὶ μαλακώτερον, καὶ περιμηκέστερον. τὰ δὲ σχήμαθ' ὅλα εἰς ὀξὺ συνήκοντα· καὶ
οὐχ οὕτω μεσοσχιδῆ, ἀλλ' ἀκροσχιδέστερα οὐ πολύ· ἶνα δὲ, ὡς κατὰ μέγεθος. ἔχει δὲ καὶ φλοιὸν
μικρῷ τραχύτερον τοῦ τῆς φιλύρας, ὑπόπελιον, παχύ, καὶ πυρώτερον ἢ ὁ τῆς πίτυος, καὶ
δυσκαμπῆ. ῥίζαι δ' ὀλίγαι, καὶ μετέωροι, καὶ οὖλαι σχεδὸν αἱ πλεῖσται. καὶ αἱ ξανθαί, καὶ αἱ
τῆς λευκῆς. γίνεται δὲ μάλιστα ἐν τοῖς ἐφύδροις, ὡς οἱ περὶ τὴν Ἴδην λέγουσι· καὶ ἔστι σπά-
νιον. περὶ ἄνθους δὲ οὐκ ᾔδεσαν. τὸν δὲ καρπὸν οὐ λίαν μὲν περιμήκη, παρόμοιον δὲ τῷ παλιού-
ρου, πλὴν περιμηκέστερον. οἱ δὲ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, τὴν μὲν ζυγίαν ὄρειον μᾶλλον, τὴν δὲ σφέν-
δαμνον καὶ ἐν τοῖς πεδίοις φύεσθαι. εἶναι δὲ τὴν μὲν ἐν τῷ ὄρει φυομένην ξανθήν, καὶ εὔχρουν, καὶ
οὔλην, καὶ στερεάν, ᾗ καὶ πρὸς τὰ πολυτελῆ τῶν ἔργων χρῶνται· τὴν δὲ πεδεινήν, λευκήν
τε, καὶ μανοτέραν, καὶ ἧττον οὔλην. καλοῦσι δ' αὐτὴν ἔνιοι † γλῖνον, οὐ σφένδαμνον. καὶ τῆς ἄῤ- γλεῖνον
ῥενος οὐλότερα τὰ ξύλα, συνεστραμμένα· καὶ ἐν τῷ πεδίῳ ταύτην φύεσθαι μᾶλλον, καὶ βλαστά-
νειν πρωϊαίτερον. ἔστι δὲ καὶ μελίας γένη δύο. τούτων δ' ἡ μὲν ὑψηλή, καὶ εὐμήκης ἐστί, τὸ ξύλον
ἔχουσα λευκόν, καὶ εὔϊνον, καὶ μαλακώτερον, καὶ ἀνοζότερον, καὶ οὐλότερον· ἡ δὲ ταπεινοτέρα, καὶ
ἧττον εὐαυξής, καὶ τραχυτέρα, καὶ σκληροτέρα, καὶ ξανθοτέρα. τὰ δὲ φύλλα τῷ μὲν σχήματι
δαφνοειδῆ, πλατυφύλλου δάφνης, εἰς ὀξύτερον δὲ συνηγμένα. χαραγμὸν δέ τινα ἔχοντα
κύκλῳ, καὶ ἐπακανθίζοντα. τὸ δ' ὅλον, ὅπερ εἴποι τις ἄφυλλον, τῷ ἅμα φυλλοφορεῖν ἀφ'
ἑνὸς μίσχου, καὶ περὶ μίαν οἷον κατὰ γόνυ συζυγίαν. τὰ φύλλα δὲ καθ' ἕκαστον πέφυκε· συχνῶν
δ' ἰσχουσῶν τῶν συζυγιῶν, ὁμοίως καὶ ὥσπερ τῆς οἴης. ἔστι δὲ τῶν μὲν τραχέα τὰ γόνατα, καὶ αἱ συζυ-
γίαι τὸ πλῆθος ἐλάττους. τῶν δὲ τῆς λευκῆς, καὶ μακραί, καὶ πλείους· καὶ τὰ καθ' ἕκαστον φύλ-
λα μακρότερα, καὶ στενώτερα, τὴν δὲ χρόαν πρασώδη. φλοιὸν δὲ λεῖον ἔχει, καὶ † πυρὸν δὲ, καὶ πυκνὸν
λεπτόν, καὶ τῇ χρόᾳ † πυρόν. πυκνόῤῥιζον δὲ, καὶ παχύῤῥιζον, καὶ μετέωρον. καρπὸν δὲ οἱ μὲν † πυῤῥὸν
περὶ τὴν Ἴδην οὐχ ὑπελάμβανον ἔχειν, οὐδ' ἄνθος. ἔχει δ' ἐν λοβῷ καρπὸν λεπτόν, καρυηρόν,
ὡς τῶν ἀμυγδαλῶν, ὑπόπικρον τῇ γεύσει. φέρει δὲ καὶ ἕτερ' ἄττα, οἷον βρύα (καθάπερ ἡ δά-
φνη) πλὴν στρυφνότερα, καὶ ἕκαστον καθ' αὑτὸ σφαιροειδές, ὥσπερ τὰ τῆς πλατάνου. τούτων
δὲ τὰ μὲν περὶ † τῶν καρπῶν, τὰ δ' ἀπηρτημένα πολύ. καὶ τὰ πλεκτὰ οὕτω. φύεται δὲ ἡ τὸν καρπὸν

μὲν λεία περὶ τὰ Βαθύσκια μάλιστα, καὶ ἔφυδρα· ἡ δὲ τραχεῖα, καὶ περὶ τὰ ξηρὰ, καὶ πετρώδη. ἔνιοι δὲ καλοῦσι τὴν μὲν μελίαν, τὴν δὲ βουμελίαν, ὥσπερ οἱ περὶ Μακεδονίαν. μείζων δὲ, καὶ μακροτέρα ἡ βουμελία· διὸ καὶ ἧττον οὖλον. φύσει δὲ τὸ μὲν πεδεινὸν καὶ λεῖον, τὸ δὲ ὀρεινὸν καὶ τραχύ. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι φυομένη, εὔχρως, καὶ λεία, καὶ στερεὰ, καὶ γλίσχρα· ἡ δ' ἐν τῷ πεδίῳ, ἄχρους, καὶ μανὴ, καὶ τραχεῖα. τὸ δ' ὅλον, ὡς εἰπεῖν, τὰ δένδρα, ὅσα καὶ ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ἐν τῷ ὄρει φύεται, τὰ μὲν ὀρεινὰ εὔχροά τε καὶ στερεὰ, καὶ λευκὰ γίνεται, καθάπερ † ὀξυπτελέα, καὶ τἄλλα· τὰ δὲ πεδεινὰ, μανότερα, καὶ ἀχρούστερα, καὶ χείρω· πλὴν ἀπίου, καὶ μελίας, καὶ ἀχράδος, ὡς οἱ περὶ τὸν Ὄλυμπόν φασι. ταῦτα δ' ἐν τῷ πεδίῳ κρείττω, καὶ τῷ καρπῷ καὶ τοῖς ξύλοις. ἐν μὲν γὰρ τῷ ὄρει τραχεῖς, καὶ ἀκανθώδεις, καὶ ὀζώδεις εἰσίν· ἐν δὲ τῷ πεδίῳ λειότεροι, καὶ μείζους, καὶ τὸν καρπὸν ἔχουσι γλυκύτερον καὶ σαρκωδέστερον. μεγέθει δὲ αἰεὶ μείζω τὰ πεδεινά.

ὀξύη, πτελέα

12 Κρανείας δὲ τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ, ἣν δὴ καὶ θηλυκρανείαν καλοῦσιν· ἔχουσι δὲ φύλλον μὲν ἀμυγδάλῃ ὅμοιον, πλὴν λιπωδέστερον, καὶ παχύτερον· φλοιὸν δ' ἰνώδη, λεπτόν· τὸ δὲ στέλεχος, οὐ παχὺ λίαν, ἀλλὰ παραφύει ῥάβδους, ὡς ἄγνος, ἐλάττους ἡ θηλυκρανεία, καὶ θαμνωδέστερόν ἐστι. τοὺς δὲ ὄζους ὁμοίους ἔχουσιν ἄμφω τῇ ἄγνῳ, καὶ κατὰ δύο, καὶ κατ' ἀλλήλους. τὸ δὲ ξύλον, τὸ μὲν τῆς κρανείας ἀκάρδιον, καὶ στερεὸν ὅλον, ὅμοιον κέρατι τὴν πυκνότητα καὶ τὴν ἰσχύν. τὸ δὲ τῆς θηλυκρανείας, ἐντεριώνην ἔχον καὶ μαλακώτερον, καὶ κοιλαινόμενον· διὸ καὶ ἀχρεῖον εἰς τὰ ἀκόντια. τὸ δ' ὕψος τοῦ ἄρρενος, δώδεκα μάλιστα πηχέων, ἡλίκη τῶν σαρισσῶν ἡ μεγίστη. τὸ γὰρ ὅλον στέλεχος, ὕψος οὐκ ἴσχει. φασὶ δ' οἱ μὲν ἐν τῇ Ἴδῃ τῇ Τρῳάδι, τὸ μὲν ἄρρεν ἄκαρπον εἶναι, τὸ δὲ θῆλυ κάρπιμον. πυρῆνα δ' ὁ καρπὸς ἔχει παραπλήσιον ἐλαίᾳ, καὶ ἐσθιόμενος γλυκὺς καὶ εὐώδης. ἄνθος δὲ, ὅμοιον τῷ τῆς ἐλαίας. καὶ ἀπανθεῖ δὲ, καὶ καρποφορεῖ τὸν αὐτὸν τρόπον, τῷ δὲ ἐνίους μικρὰ πλείους ἔχειν. σχεδὸν δὲ καὶ τοῖς χρόνοις παραπλησίως. οἱ δ' ἐν Μακεδονίᾳ, καρποφορεῖν μὲν ἄμφω φασίν. τὸν δὲ τῆς θηλείας, ἄβρωτον εἶναι. τὰς ῥίζας δ' ὁμοίως ἔχειν τοῖς ἄγνοις ἰσχυρὰς, καὶ ἀνωλέθρους. γίνεται δὲ καὶ περὶ τὰ ἔνυδρα, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ξηροῖς. φύεται δὲ ἀπὸ σπέρματος, καὶ ἀπὸ παρασπάδος.

Κέδρον δέ οἱ μέν φασιν εἶναι διττὴν, τὴν μὲν λυκίαν, τὴν δὲ φοινικῆν. οἱ δὲ μονοειδῆ, καθάπερ οἱ ἐν τῇ Ἴδῃ· παρόμοιον δὲ τῇ ἀρκεύθῳ. διαφέρει δὲ μάλιστα τοῦ φύλλου· τὸ μὲν γὰρ τῆς κέδρου σκληρὸν, καὶ ὀξὺ, καὶ ἀκανθῶδες· τὸ δὲ τῆς ἀρκεύθου, μαλακώτερον. δοκεῖ δὲ καὶ ὑψηλοφυέστερον εἶναι ἡ ἄρκευθος. οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιοί γε οὐ διαιροῦσι τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλ' ἄμφω καλοῦσι κέδρους, πλὴν παρασήμως, κέδρον ὀξύκεδρον. ὀζώδη δ' ἄμφω, καὶ πολυμάσχαλα, καὶ ἐπεστραμμένα ἔχοντα τὰ ξύλα. μᾶλλον δ' ἡ μὲν ἄρκευθος ἔχει μικρὰν, καὶ πυκνὴν, καὶ ὅταν κοπῇ ταχὺ σηπομένην· ἡ δὲ κέδρος τὸ πλεῖστον ἐγκάρδιον, καὶ ἀσαπές. ἐρυθροκάρδια δ' ἄμφω. καὶ ἡ μὲν τῆς κέδρου εὐώδης, ἡ δὲ τῆς ἑτέρας οὔ. καρπὸς δ' ὁ μὲν τῆς κέδρου ξανθὸς, μύρτου μέγεθος ἔχων, εὐώδης, ἡδὺς ἐσθίεσθαι· ὁ δὲ τῆς ἀρκεύθου τὰ μὲν ἄλλ' ὅμοιος, μέλας δὲ, καὶ στρυφνὸς, καὶ ὥσπερ ἄβρωτος. διαμένει δ' εἰς ἐνιαυτόν· εἶθ' ὅταν ἄλλος ἐπιφυῇ, ὁ περυσινὸς ἀποπίπτει. ὡς δὲ οἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ λέγουσι, τρεῖς ἅμα καρποὺς ἴσχει, τόν τε περυσινὸν οὔπω πέπονα, καὶ τὸν προπερυσινὸν ἤδη πέπονα καὶ εὐώδιμον, καὶ τρίτον τὸν νέον ὑποφαίνει. ἔφη δὲ Σάτυρος, καὶ κομίσαι τοὺς ὀροτύπους αὐτοῦ ἀνανθεῖς ἄμφω. τὸν δὲ φλοιὸν ὅμοιον ἐδόκει κυπαρίττῳ, τραχύτερον δέ. ῥίζας δὲ μανὰς ἀμφοτέρους, καὶ ἐπιπολαίους. φύονται δὲ περὶ τὰ † πετρώδη καὶ χειμέρια, καὶ τούτους τοὺς τόπους ζητοῦσι.

πετρώδη

Μεσπίλης δ' ἐστὶ τρία γένη, ἀνθηδὼν, σατάνειος, ἀνθηδονοειδὴς, ὡς οἱ περὶ τὴν Ἴδην διαιροῦσι. φέρει δὲ ἡ μὲν σατάνειος τὸν καρπὸν μείζω, καὶ λευκότερον, καὶ χαυνότερον, καὶ τοὺς πυρῆνας ἔχοντα μαλακωτέρους. αἱ δ' ἕτεραι, ἐλάττω εἰσὶ, καὶ εὐωδέστεραι, καὶ στρυφνότεραι, ὥστε δύνασθαι πλείω χρόνον θησαυρίζεσθαι. πυκνότερον δὲ καὶ τὸ ξύλον τούτων, καὶ ξανθότερον· τὰ δ' ἄλλα ὅμοιον. τὸ δ' ἄνθος πασῶν ὅμοιον ἀμυγδάλῃ· πλὴν οὐκ ἐρυθρὸν, ὥσπερ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἔγχλωρον. μέγεθος μέγα τὸ δένδρον, καὶ † περίνομον. φύλλον δὲ, τὸ μὲν ἐπιλυχιδὲς, καὶ ἐν ἄκρῳ σελινοειδὲς, μείζοσι σχίσμασι, τέτανον, ἰνῶδες, λεπτότερον σελίνου, καὶ περιμηκέστερον, καὶ τὸ ὅλον καταχίσματα. περικεκαρμένον δὲ ὅλον. μίσχον δ' ἔχει λεπτὸν, μακρόν. πρὸ τοῦ φυλλορροεῖν δ' ἐρυθραίνεται σφόδρα. πολύρριζον δὲ τὸ δένδρον, καὶ βαθύρριζον· διὸ καὶ χρόνιον καὶ δυσώλεθρον. καὶ τὸ ξύλον ἔχει πυκνὸν, καὶ στερεὸν, καὶ ἀσαπές.

περίνομον

φύ-

φύεται δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος, καὶ ἀπὸ παρασπάδος. νόσημα δὲ αὐτῆς ἐστιν, ὥστε γηράσκοντα σκωληκόβρωτα γίνεσθαι. καὶ οἱ σκώληκες μεγάλοι, καὶ ἴδιοι ἢ οἱ ἐκ τῶν δένδρων τῶν ἄλλων. τῶν δὲ οὔων δύο γένη ποιοῦσι· τὸ μὲν δὴ καρποφόρον θῆλυ, τὸ δὲ ἄρρεν ἄκαρπον. οὐ μὴν ἀλλὰ διαφέρουσι τοῖς καρποῖς, τῷ τὰς μὲν στρογγύλον, τὰς δὲ προμήκη, τὰς δὲ ὠοειδῆ φέρειν. διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς χυλοῖς· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πᾶν εὐωδέστερα καὶ γλυκύτερα τὰ στρογγύλα· τὰ δ' ὠοειδῆ πολλάκις ἐστὶν ὀξέα, καὶ ἧττον εὐώδη. φύλλον δ' ἀμφοῖν, τὸ μὲν μῖσχον μακρόν, ἰνοειδῆ. πεφύκασι δὲ στοιχηδὸν ἐκ τῶν πλαγίων πτερυγοειδῶν, ὡς ἑνὸς ὄντος τοῦ ὅλου, λοβοὺς δὲ ἔχοντος ἐσχισμένους ἕως τῆς ἰνός· πλὴν διεστᾶσιν ἀπ' αὐτῶν ὑπὸ συχνοῦ τοῦ κατὰ μέρος. φυλλοβολεῖ δὲ οὐ κατὰ μέρος, ἀλλ' ὅλον ἅμα τὸ πτερυγῶδες. εἰσὶ δὲ περὶ μὲν τὰ ἐπιπολαιότερα καὶ βραχύτερα, ἐλάττους. πάντων δ' ἐπ' ἄκρων τὸ τοῦ μίσχου φύλλον περιττόν, ὥστε καὶ ταύτ' ἂν εἴη περιττόν. τῷ δὲ σχήματι δαφνοειδῆ, τῆς λεπτοφύλλου· πλὴν χαραγμὸν ἔχοντα, καὶ βραχύτερον· καὶ οὐκ εἰς ὀξὺ τὸ ἄκρον συνῆκον, ἀλλ' εἰς περιφερέστερον. ἄνθος δὲ ἔχει βοτρυῶδες, ἀπὸ μιᾶς κορύνης, καὶ πολλῶν μικρῶν καὶ λευκῶν συγκείμενον. καὶ ὁ καρπός, ὅταν εὐκαρπῇ, βοτρυώδης. πολλὰ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κορύνης, ὥστ' ἂν εἴη καθάπερ κηρίον. σκωληκόβρωτον ὥσπερ τὸ δένδρον, ὁ καρπὸς ἄπεπτος ὤν, ἔτι γίνεται μᾶλλον τῶν μεσπίλων καὶ ἀπίων καὶ ἀχράδων, καίτοι πολὺ στρυφνότατος. γίνεται δὲ καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον σκωληκόβρωτον, καὶ οὕτως αὐαίνεται γηράσκον. καὶ ὁ σκώληξ ἴδιος, ἐρυθρός, δασύς. καρποφορεῖ δ' εὐθέως νέα· τριετὲς γὰρ εὐθὺς φέρει. τοῦ μετοπώρου δ' ὅταν ἀποβάλλῃ τὸ φύλλον, εὐθὺς ἴσχει τὴν καχρυώδη κορύνην, λιπαρὰν καὶ ἐπῳδηκυῖαν, ὡς ἂν ἤδη βλαστικόν. καὶ διαμένει τὸν χειμῶνα. ἀνάκανθον δὲ ἐστὶ καὶ ἡ οἴη, καὶ ἡ μεσπίλη. φλοιὸν δὲ ἔχει λεῖον, ὑπολίπαρον, ὥσπερ τὰ νεαρὰ δένδρα. τὴν δὲ χρόαν ξανθὸν ἐπιλευκαίνοντα· τὰ δὲ γεράνδρυα τραχύν, καὶ μέλανα. τὸ δὲ δένδρον εὐμέγεθες, ὀρθοφυές, εὔρυθμον τῇ κόμῃ. σχεδὸν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στροβιλοειδὲς σχῆμα λαμβάνει κατὰ τὴν κόμην, ἐὰν μή τις ἐμποδίσῃ. τὸ δὲ ξύλον, στερεόν, πυκνόν, ἰσχυρόν. ῥίζας δὲ οὐ πολλὰς μέν, οὐδὲ κατὰ βάθους· ἰσχυρὰς δέ, καὶ παχείας, καὶ ἀνωλέθρους ἔχει. φύεται δὲ καὶ ἀπὸ ῥίζης, καὶ ἀπὸ παρασπάδος, καὶ ἀπὸ σπέρματος. τόπον δὲ ζητεῖ ψυχρόν, ἔνικμον. φιλόζωον δ' ἐν τούτῳ, καὶ δυσώλεθρον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φύεται ἐν τοῖς ὄρεσιν.

13 Ἴδιον δὲ τῇ φύσει δένδρον ὁ κέρασός ἐστι· μεγέθει μὲν μέγα· καὶ γὰρ εἰς τέσσαρας καὶ εἴκοσι πήχεις. ἔστι δ' ὀρθοφυὲς σφόδρα, πάχος δέ, ὥστε καὶ δίπηχυν τὴν περίμετρον ἀπὸ τῆς ῥίζης ἔχειν. φύλλον δ' ὅμοιον τῷ τῆς μεσπίλης, σκληρὸν δὲ σφόδρα, καὶ πλατύτερον· ὥστε τῇ χροιᾷ πόρρωθεν φανερὸν εἶναι τὸ δένδρον. φλοιοῦ δὲ τὴν λειότητα, καὶ τὴν χρόαν, καὶ τὸ πάχος, ὅμοιον φιλύρᾳ· διὸ καὶ τὰς κίστας ἐξ αὐτῶν ποιοῦσιν, ὡς καὶ ἐκ τῶν τῆς φιλύρας. περιπέφυκε δὲ οὗτος οὔτε ὀρθοφυής, οὔτε κύκλῳ κατ' ἶσον, ἀλλ' ἑλικηδὸν περιείληφε, κάτωθεν ἄνω περιάγων, ὥσπερ ἡ διαγραφὴ τῶν φύλλων. καὶ λεπιζόμενον, οὕτως ἐκδέρεται. ἐκεῖνος δὲ ἐπίτομος γίνεται, καὶ οὐ δύναται μέρος αὐτοῦ τι τὸν αὐτὸν τρόπον ἀφαιρεῖσθαι, κατὰ πάχος σχιζόμενον λεπτόν, ὡς ἂν φύλλον. τὸ δὲ λοιπὸν περιμένειν τε δύναται, καὶ σώζειν τὸ δένδρον, ὡσαύτως περιπεφυκός. περιαιρουμένου δὲ ὅταν λοιπὰ τοῦ φλοιοῦ, συνεκραίνει καὶ τότε τὴν ὑγρότητα· καὶ ὅταν ὁ ἔξω χιτὼν περιαιρεθῇ μόνον, ὁ ὑπολειπὴς ἐπιμελαίνεταί πως μυξώδει ὑγρασίᾳ, καὶ πάλιν ὑποφύεται τῷ δευτέρῳ ἔτει χιτὼν ἄλλος ἀντ' ἐκείνου, πλὴν λεπτότερος. πέφυκε καὶ τὸ ξύλον ὅμοιον ταῖς ἰσί, τῷ φλοιῷ στρεπτῷ ἑλιττομένῳ. καὶ αἱ ῥάβδοι φύονται τὸν αὐτὸν τρόπον εὐθύς. τοὺς ὄζους δὲ αὐξανομένους συμβαίνει, τοὺς μὲν κάτω ἀεὶ ἀπόλλυσθαι, τοὺς δ' ἄνω αὔξειν. τὸ δ' ὅλον, οὐ πολύοζον τὸ δένδρον, ἀλλ' ἀνοζότερον πολὺ τῆς αἰγείρου. πολύρριζον δέ, καὶ ἐπιπολαιόρριζον, οὐκ ἄγαν δὲ παχύρριζον. ἡ δὲ στροφή, καὶ τῆς ῥίζης καὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ περὶ αὐτήν, ἡ αὐτή. ἄνθος δὲ λευκόν, ἀπίῳ καὶ μεσπίλῃ ὅμοιον, ἐκ μικρῶν ἀνθῶν ξυγκείμενον, κηρῶδες. ὁ δὲ καρπὸς ἐρυθρός, ὅμοιος διοσπύρῳ τὸ σχῆμα. τὸ δὲ μέγεθος, ἡλίκος κύαμος. πλὴν τοῦ διοσπύρου μὲν ὁ πυρὴν σκληρός, τοῦ δὲ κεράσου μαλακός. φύεται δ' ὅπου καὶ ἡ φιλύρα· τὸ δ' ὅλον, ὅπου ποταμοί, καὶ ἔνυδρα. φύεται δὲ καὶ ἡ ἀκτὴ μάλιστα περὶ ὕδωρ, καὶ ἐν τοῖς σκιεροῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις θαμνώδης ῥάβδοις ἐπετείοις, αὐξανομένη μέχρι τῆς φυλλορροίας εἰς μῆκος, εἶτα μετὰ ταῦτα εἰς πάχος. τὸ δὲ ὕψος τῶν ῥάβδων οὐ μέγα λίαν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ἑξάπηχυ. τῶν δὲ στελεχῶν πάχος

χος τῶν γεράνδρύων, ὅθεν περικεφαλαίας. φλοιὸς δὲ λεῖος, λεπτός, καὶ πυρρός. τὸ δὲ ξύλον χαῦ-
νον, καὶ κοῦφον, ξηρανθὲν, ἐντεριώνην δὲ ἔχον μαλακήν· ὥστε διόλου καὶ κοιλαίνεσθαι τὰς
ῥάβδους. ἐξ οὗ καὶ τὰς βακτηρίας ποιοῦσι τὰς κούφας. ξηρανθὲν δὲ, ἰσχυρόν· καὶ ἀγήρω,
ἐὰν βρέχηται, καὶ ᾖ λελεπισμένον. λεπίζεται δὲ αὐτόματον, ξηραινόμενον. ῥίζας δὲ ἔχει
μετεώρους, οὐ πολλὰς δ' οὐδὲ μεγάλας. φύλλον δὲ τὸ μὲν καθ' ἕκαστον μαλακὸν, πρόμη-
κες, ὡς τὸ τῆς πλατυφύλλου δάφνης· μεῖζον δὲ, καὶ πλατύτερον, καὶ περιφερέστερον ἐκ
μέσου καὶ κάτωθεν· τὸ δ' ἄκρον, εἰς ὀξὺ μᾶλλον συνῆκον· κύκλῳ δ' ἔχον παραγμόν· τὸ
ἐνα μίσχον δὲ ὅλον περὶ † ἐν ἄμισχον, παχὺ, καὶ ἰνῶδες, ὡς ἂν κλωνίον. τὰ μὲν ἔνθεν, τὰ δὲ ἔνθεν, κατὰ
γόνυ καὶ συζυγίαν πεφύκασι τῶν φύλλων, διέχοντα ἀπ' ἀλλήλων· ἐν δὲ ἐξ ἄκρου τοῦ μί-
σχου. ὑπέρυθρα τὰ φύλλα ἐπιεικῶς, καὶ χαῦνα, καὶ σαρκώδη. φυλλοῤῥοεῖ δὲ ὥσπερ ὅλον·
διόπερ φύλλον ἄν τις εἴποι τὸ ὅλον. ἔχουσι δὲ καὶ οἱ κλῶνες οἱ νέοι γωνοειδῆ τινα. τὸ δὲ ἄνθος
λευκὸν, ἐκ μικρῶν λευκῶν πολλῶν, ὥσπερ τῇ τοῦ μίσχου σχίσει κηριῶδες. εὐωδίαν δὲ ἔχει
λειριώδη, ἐπεὶ βαρεῖαν. ἔχει δὲ καὶ τὸν καρπὸν ὁμοίως πρὸς ἑνὶ μίσχῳ παχεῖ, βοτρυώδη
δέ. γίνεται δὲ καὶ πεπαινόμενος μέλας. ὠμὸς δὲ ὢν, ὀμφακώδης. μεγέθει δὲ, μικρῷ μείζων ὀρό-
βου. τὴν ὑγρασίαν δὲ, οἰνώδη τῇ ὄψει. καὶ τὰς * χεῖρας δὲ τελέους. ἀναβλαστεῖ δὲ καὶ τὰς κεφα-
λάς. ἔχει δὲ καὶ τὰ ἐντὸς σησαμοειδῆ τὴν ὄψιν. πάρυδρον δὲ καὶ ἡ ἰτέα, καὶ πολυειδές· ἡ μέ-
λαινα καλουμένη, τῷ τὸν φλοιὸν ἔχειν μέλανα, καὶ φοινικοῦν· ἡ δὲ λευκὴ, τῷ λευκῷ. καλλίους
δὲ ἔχει τὰς ῥάβδους, καὶ χρησιμωτέρας εἰς τὸ πλέκειν, ἡ μέλαινα· ἡ δὲ λευκὴ καὶ πυρροτέρας. ἔστι
δὲ καὶ τῆς μελαίνης καὶ τῆς λευκῆς ἴδιον γένος μικρὸν, καὶ οὐκ ἔχον αὔξησιν εἰς ὕψος· ὥσπερ καὶ
ἐπ' ἄλλων ὥσπερ δένδρων, οἷον κέδρου, φοίνικος. καλοῦσι δὲ οἱ περὶ Ἀρκαδίαν οὐκ ἰτέαν, ἀλλὰ
14 ἑλίκην, τὸ δένδρον. οἴονται δ' ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ καρπὸν ἔχειν αὐτὴν γόνιμον. Ἔστι δὲ καὶ
τῆς πτελέας δύο γένη. καὶ τὸ μὲν ὀρειπτελέα καλεῖται, τὸ δὲ πτελέα. διαφέρει δὲ τῷ θαμνωδέ-
στερον εἶναι τὴν πτελέαν, εὐαυξέστερον δὲ τὴν ὀρειπτελέαν. φύλλον δὲ ἀσχιδὲς, περικεχαραγμένον
ἠσυχῆ, προμηκέστερον δὲ τοῦ τῆς ἀπίου· τραχὺ δὲ, καὶ οὐ λεῖον. μέγα δὲ τὸ δένδρον καὶ τῷ ὕψει,
καὶ τῷ μεγέθει. πολὺ δ' οὐκ ἔστι περὶ τὴν Ἴδην, ἀλλὰ σπάνιον. τόπον δὲ ἔφυδρον φιλεῖ.
τὸ ξύλον ξανθὸν, καὶ ἰσχυρόν, καὶ εὔινον, καὶ αἰσχρόν· ἅπαντα γὰρ καρδία. χρῶνται δ' αὐ-
τῷ καὶ πρὸς θυρώματα πολυτελῆ. καὶ χλωρὸν μὲν εὔτομον· ξηρὸν δὲ, δύστομον. ἄκαρ-
πον δὲ νομίζουσιν· ἀλλ' ἐν ταῖς κωρύκισι, τὸ κόμμι, καὶ θηρί' ἄττα κωνωποειδῆ φέρει. τὰς
δὲ κάχρυς ἰδίας ἴσχει, τοῦ μετοπώρου πολλὰς καὶ μικρὰς καὶ μελαίνας, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις
ὥραις † χώραις οὐκ ἐπεσκέπτεται. ἡ δὲ λεύκη, καὶ ἡ αἴγειρος, μονοειδεῖς. ὀρθοφυῆ δὲ ἄμφω, πλὴν
μακρότερον καὶ λειότερον ἡ αἴγειρος. τὸ δὲ σχῆμα τῶν φύλλων, παρόμοιον· ὅμοιον δὲ καὶ τὸ
ξύλον τεμνόμενον, τῇ λευκότητι. οὐδέτερον δὲ τούτων οὐδὲ ἄνθος ἔχειν δοκεῖ. ἡ κερκὶς
δὲ παρόμοιον τῇ λεύκῃ, καὶ τῷ μεγέθει, καὶ τῷ τοὺς κλάδους ὑπολεύκους ἔχειν. τὸ δὲ φύλ-
λον κιττῶδες μὲν, ἀγώνιον δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου· τὴν δὲ μίαν προμήκη, καὶ εἰς ὀξὺ συνήκουσαν.
τῷ δὲ χρώματι σχεδὸν ὅμοιον, τὸ ὕπτιον καὶ τὸ πρανές. μίσχῳ δὲ προσηρτημένον μακρῷ, καὶ
λεπτῷ. διὸ καὶ οὐκ ὀρθὸν, ἀλλ' ἐγκεκλιμένον. φλοιὸν δὲ τραχύτερον τῆς λεύκης, καὶ μᾶλλον
ἄκαρπον ὑπόλεπρον, ὥσπερ ὁ τῆς ἀχράδος † εὔκαρπον δὲ μονογενὲς καὶ ἡ κλήθρα. φύσει δὲ ὀρθο-
φυὲς, ξύλον δ' ἔχον μαλακὸν, καὶ ἐντεριώνην μαλακὴν, ὥστε δι' ὅλου κοιλαίνεσθαι τὰς λεπτὰς
ῥάβδους. φύλλον δὲ ὅμοιον ἀπίῳ, πλὴν μεῖζον, καὶ ἰνωδέστερον. τραχύφλοιον δὲ, καὶ ὁ φλοιὸς ἔσω
θεν ἐρυθρός· διὸ καὶ βάπτει τὰ δέρματα. ῥίζας δὲ ἐπιπολαίους, ἡλίκον δάφνης. φύεται δὲ ἐν τοῖς
ἐφύδροις, ἄλλοθι δ' οὐδαμοῦ. σημύδα δὲ, τὸ μὲν φύλλον ἔχει ὅμοιον τῇ καλουμένῃ καρύᾳ,
πλὴν μικρῷ στενώτερον· τὸν φλοιὸν δὲ ποικίλον. ξύλον δὲ ἐλαφρόν, χρήσιμον δὲ εἰς βακτηρίας μό-
νον, εἰς ἄλλο δὲ οὐδέν. ἡ δὲ κολυτέα, ἔχει τὸ μὲν φύλλον ἐγγύθεν τοῦ τῆς ἰτέας, πολύοζον δὲ, καὶ πο-
λύφυλλον· καὶ τὸ δένδρον ὅλως μέγα. τὸν δὲ καρπὸν ἔλλοβον, καθάπερ τὰ χέδροπα, λοβοῖς
πλατέσι, καὶ οὐ στενοῖς. καὶ τὸ σπερμάτιον τὸ ἐνὸν, μικρὸν, καὶ οὐ μέγα· σκληρὸν δὲ μετρίως,
ἔχον οὐκ ἄγαν· οὐδὲ πολύκαρπον, ὡς κατὰ μέγεθος. σπάνιον δὲ τὸ ἐν λοβοῖς † ἔχειν τὸν καρ-
15 πόν· ὀλίγα γὰρ τοιαῦτα τῶν δένδρων. Ἡ δὲ ἡρακλεωτικὴ καρύα (φύσει γὰρ καὶ τοῦτ'
ἄγριον) τῷ τε μηδὲν μηδὲ πολὺ χεῖρον γίνεσθαι τῶν ἡμέρων τὸν καρπὸν, καὶ τῷ δύνασθαι
χειμῶνας ὑποφέρειν, καὶ τῷ πολὺ φύεσθαι κατὰ τὰ ὄρη, καὶ πολύκαρπον ἐν ταῖς φο-
ραῖς·

ραῖς· ἔτι δὲ τὸ μηδὲ στελεχῶδες, ἀλλὰ θαμνώδεις εἶναι, ῥάβδοις ἄνευ μασχαλῶν, καὶ ἀνόζοις· μικραῖς δὲ, καὶ παχείαις ἐνίαις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξημεροῦται. διαφορὰν δὲ ἔχει, τῷ τὸν καρπὸν ἀποδιδόναι βελτίω, καὶ μεῖζον τὸ φύλλον· κεχαραγμένον δ᾽ ἀμφοῖν, ὁμοιότατον τῷ τῆς κλήθρας, πλὴν πλατύτερον, καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον μεῖζον. καρπιμώτερον δὲ καὶ ἀεὶ γίνεται, κατακοπτομένων τὰς ῥάβδους. γένη δὲ δύο, ἀμφοῖν. αἱ μὲν γὰρ στρογγύλον, αἱ δὲ πρόμακρον φέρουσι τὸ κάρυον. ἐκλευκότερον δὲ τῶν ἡμέρων, καὶ καλλικαρπεῖ, μάλιστα δ᾽ ἐν τοῖς ἐφύδροις. ἐξημεροῦται δὲ τὰ ἄγρια μεταφυτευόμενα. φλοιὸν δὲ ἔχει πλέον ἐπιπόλαιον, λεπτὸν, λιπαρὸν, ἰδίως στιγμὰς λευκὰς ἔχοντα ἐν αὐτῷ. τὸ δὲ ξύλον σφόδρα γλίσχρον, ὥστε καὶ τὰ λεπτὰ πάνυ ῥαβδία περιλοπήσαντες, κανᾶ ποιοῦσι, καὶ τὰ παχέα δὲ καταξύσαντες. ἔχει δὲ καὶ ἐν τελειώσει λεπτὴν, ξανθὴν, ἣ κοιλαίνεται. ἴδιον δ᾽ αὐτῶν τὸ περὶ τὸν ἴουλον, ὥσπερ εἴπομεν. Τῆς δὲ τερεβίνθου, τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ. τὸ μὲν οὖν ἄρρεν, ἄκαρπον, διὸ καὶ καλοῦσιν ἄρρεν· τῶν δὲ θηλειῶν, ἡ μὲν ἐρυθρὸν εὐθὺς φέρει τὸν καρπὸν, ἡλίκον φακὸν, καὶ ἄπεπτον· ἡ δὲ χλωρὸν ἐνεγκασα, μετὰ ταῦτα ἐρυθραίνει· καὶ ἅμα τῇ ἀμπέλῳ πεπαίνουσα, τὸ ἔσχατον ποιεῖ μέλανα, μέγεθος ἡλίκον κύαμον, ῥητινώδη δὲ, καὶ θυωδέστερον. ἔστι δὲ τὸ δένδρον περὶ μὲν τὴν ἴδην καὶ τὴν μακεδονίαν βραχὺ, θαμνῶδες, ἐστραμμένον· περὶ δὲ δαμασκὸν τῆς συρίας, μέγα, καὶ πολὺ, καὶ καλόν. ὄρος γάρ τί φασιν εἶναι παμμέγιστον τερεβίνθου, ἄλλο δὲ οὐδὲν πεφυκέναι. ξύλον δὲ ἔχει γλίσχρον, καὶ ῥίζας ἰσχυρὰς κατὰ βάθους. καὶ τὸ ὅλον ἀνώλεθρον. ἄνθος δὲ ὅμοιον τῷ τῆς ἐλαίας. τῷ χρώματι δὲ ἐρυθρὸν φύλλον. περὶ ἕνα μίσχον πλείω, δαφνοειδῆ, κατὰ συζυγίαν, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς οἴης, καὶ τὸ ἐξ ἄκρου περιττόν· πλὴν ἀγωνιώτερον τῆς οἴης, καὶ δαφνοειδέστερον δὲ κύκλῳ, καὶ λιπαρὸν ἅμα ἅπαν τῷ καρπῷ. φέρει δὲ καὶ † κορυώδη τινὰ κοῖλα, καθάπερ ἡ πτελέα· ἐν οἷς θηρίδια ἐγγίνεται κωνωποειδῆ. ἐγγίνεται δέ τι ῥητινῶδες ἐν τούτοις, καὶ γλίσχρον. οὐ μὴν ἐντεῦθέν γε ἡ ῥητίνη συλλέγεται, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ ξύλου. ὁ δὲ καρπὸς οὐκ ἀφίησι ῥητίνης πλῆθος, ἀλλὰ προσέχεται μὲν ταῖς χερσί. κἂν μὴ πλυθῇ μετὰ τὴν συλλογὴν, συνέχεται. πλυνόμενος δὲ, ὁ μὲν λευκὸς, καὶ ἄπεπτος, † ἐπιπλεῖον· ὁ δὲ μέλας ὑφίσταται. Ἡ δὲ πύξος μεγέθει μὲν οὐ μεγάλη. τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον ἔχει μυρρίνῳ. φύεται δ᾽ ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις, καὶ τραχέσι· καὶ γὰρ τὰ κύτωρα τοιοῦτον, οὗ ἡ πλείστη γίνεται. ψυχρὸς δὲ ὁ ὄλυμπος ὁ μακεδονικός· καὶ γὰρ ἐνταῦθα γίνονται, πλὴν οὐ μεγάλοι. μέγιστοι δὲ καὶ κάλλιστοι ἐν κυρήνῃ. καὶ γὰρ εὐμήκεις, καὶ πάχος ἔχουσαι πολὺ παρὰ τὰς ἄλλας. διὸ καὶ τὸ μέλι οὐχ ἡδὺ ὄζον τῆς πύξου· πλήθει δὲ πολύ. Κραταιγὸς δ᾽ ἐστὶν, οἱ δὲ κραταιγόνα καλοῦσιν. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον μεσπίλῃ, τετανὸν, πλὴν μεῖζον ἐκείνου. καὶ πλατύτερον, καὶ προμηκέστερον· τὸν δὲ χαραγμὸν οὐκ ἔχον, ὥσπερ κἀκεῖνο. γίνεται δὲ τὸ δένδρον οὔτε μέγα λίαν, οὔτε παχύ. τὸ δὲ ξύλον, ποικίλον, ἰσχυρὸν, ξανθόν. ἔχει δὲ φλοιὸν λεῖον, οἷον μεσπίλη· μονόρριζον δ᾽ εἰς βάθος, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καρπὸν δὲ ἔχει στρογγύλον, ἡλίκον ἡ κόψιμος. πεπαινόμενος δὲ, ξηρὸς γίνεται, καὶ ἐπιμελαίνεται· κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν, καὶ τὸν χυλὸν, μεσπιλώδης. διόπερ οἷον ἀγρία δόξειεν ἂν εἶναι, μονοειδὴς δὲ, καὶ οὐκ ἔχουσα διαφοράς.

16 Ὁ δὲ πρῖνος φύλλον μὲν ἔχει δρυῶδες, ἔλαττον δὲ, ἐπακανθίζον. τὸν δὲ φλοιὸν, λειότερον δρυός. αὐτὸ δὲ τὸ δένδρον μέγα, καθάπερ ἡ δρῦς, ἐὰν ἔχῃ τόπον καὶ ἔδαφος. ξύλον δὲ πυκνὸν, καὶ ἰσχυρὸν, βαθύρριζον δ᾽ ἐπιεικῶς, καὶ πολύρριζον. καρπὸν δὲ ἔχει βαλανώδη· μικρὰ δὲ ἡ βάλανος. περικαταλαμβάνει δὲ ὁ νέος τὸν ἕνον· ὀψὲ γὰρ πεπαίνει. διὸ καὶ διφορεῖν τινές φασι. φέρει δὲ καὶ παρὰ τὴν βάλανον, κόκκον τινὰ φοινικοῦν. ἴσχει δὲ καὶ ἰξίαν, καὶ ὑφέαρ. ὥστ᾽ ἐνίοτε συμβαίνει, τέτταρας ἅμα καρποὺς ἔχειν αὐτόν· δύο μὲν τοὺς ἑαυτοῦ, δύο δ᾽ ἄλλους, τόν τε τῆς ἰξίας καὶ τὸν τοῦ ὑφέαρος. καὶ τὴν μὲν ἰξίαν φέρει ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ ὑφέαρ ἐκ τῶν πρὸς μεσημβρίαν. οἱ δὲ περὶ ἀρκαδίαν, δένδρον τι σμίλακα καλοῦσιν, ὃ ἐστιν ὅμοιον τῷ πρίνῳ. τὰ δὲ φύλλα οὐκ ἀκανθώδη ἔχει, ἀλλ᾽ ἁπαλώτερα, καὶ βαθύτερα, καὶ διαφορὰς ἔχοντα πλείους. οὐδὲ τὸ ξύλον ὥσπερ ἐκεῖνο στερεὸν, καὶ πυκνὸν, ἀλλὰ μαλακὸν ἐν ταῖς ἐργασίαις. ὃ δὲ καλοῦσιν οἱ ἀρκάδες φελλόδρυν, τοιάνδε ἔχει τὴν φύσιν· ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀνὰ μέσον πρίνου καὶ δρυός ἐστι. καὶ ἔνιοί γε ὑπολαμβάνουσιν, εἶναι θῆλυν πρῖνον· διὸ καὶ ὅπου μὴ φύεται πρῖνος, τούτῳ χρῶνται πρὸς τὰς ἁμάξας, καὶ τὰ τοιαῦτα· καθάπερ οἱ περὶ λακεδαίμονα, καὶ ἠλείαν. καλοῦσι δὲ οἵ γε δωριεῖς καὶ † ἀείαν τὸ δένδρον. ἔστι δὲ μαλακώτερον καὶ μανότερον τοῦ πρίνου, σκλη-

καρυώδη

ἐπιπολαῖον

ἀγείαν

σκληρότερον δὲ καὶ πυκνότερον τῆς δρυός. καὶ τὸ χρῶμα φλοιισθέντος τοῦ ξύλου, λευκότερον μὲν τῆς πρίνου, οἰνωπότερον δὲ τῆς δρυός. τὰ δὲ φύλλα προσέοικε μὲν ἀμφοῖν· ἔχει δὲ μείζω μὲν ἢ ὡς πρῖνος, ἐλάττω δὲ ἢ ὡς δρῦς. καὶ τὸν καρπὸν τοῦ μὲν πρίνου κατὰ μέγεθος ἐλάττω, ταῖς ἐλαχίσταις δὲ βαλάνοις ἴσον· καὶ γλυκύτερον μὲν τοῦ πρίνου, πικρότερον δὲ τῆς δρυός. καλοῦσι δέ τινες τὸν μὲν τῆς πρίνου καὶ τὸν ταύτης καρπὸν, ἄκυλον· τὸν δὲ τῆς δρυὸς, βάλανον. μήτραν δὲ ἔχει φανερωτέραν ἢ ὁ πρῖνος. καὶ ἡ μὲν φελλόδρυς τοιαύτην τινὰ ἔχει φύσιν. ἡ δὲ κόμαρος, ἡ τὸ μεμαίκυλον φέρουσα τὸ ἐδώδιμον, ἔστι μὲν οὐκ ἄγαν μέγα· τὸν δὲ φλοιὸν ἔχει λεπτὸν μὲν, παρόμοιον δὲ μυρίκῃ· τὸ δὲ φύλλον, μεταξὺ πρίνου καὶ δάφνης. ἀνθεῖ δὲ τοῦ πυανεψιῶνος. τὰ δὲ ἄνθη πέφυκεν ἀπὸ μιᾶς κρεμάστρας, ἐπ' ἄκρων βοτρυδόν· τὴν δὲ μορφὴν ἕκαστόν ἐστιν ὅμοιον μύρτῳ περιμήκει, καὶ τὸ μεγέθει δὲ τηλικοῦτον. ἄφυλλον δὲ, καὶ κοῖλον, ὥσπερ ᾠὸν ἐκκεκολαμμένον· τὸ στόμα δ' ἀνεῳγμένον. ὅταν δ' ἀπανθήσῃ, καὶ ἡ πρόσφυσις τετρύπηται. τὸ δ' ἀπανθῆσαν λεπτὸν, ὥσπερ σφόνδυλος περὶ ἄτρακτον, ἢ καρυεῖος δωρικός. ὁ δὲ καρπὸς ἐνιαυτῷ πεπαίνεται, ὥσθ' ἅμα συμβαίνει τοῦτόν τε ἔχειν, καὶ τὸν ἕτερον ἀνθεῖν. παρόμοιον δὲ τὸ φύλλον καὶ ἡ ἀνδράχνη ἔχει τῷ κομάρῳ· μέγεθος δ' οὐκ ἄγαν μέγα. τὸν δὲ φλοιὸν λευκὸν ἔχει, καὶ περιρρηγνύμενον. καρπὸν δ' ἔχει ὅμοιον τῇ κομάρῳ. ὅμοιον δ' ἐστὶ πύξις τὸ φύλλον καὶ τῆς κοκκυμηλέας, τὸ δὲ δένδρον μικρόν. ἴδιον δὲ ἔχει καὶ τὸ ἐκπαπποῦσθαι τὸν καρπόν· τοῦτο γὰρ οὐδ' ἐφ' ἑνὸς ἀκηκόαμεν ἄλλου δένδρου. ταῦτα μὲν οὖν κοινότερα πλείοσι χώραις καὶ τόποις, ἔνια δ' ἰδιώτερα· καθάπερ καὶ ὁ φελλὸς, ὃς γίνεται μὲν ἐν Τυρρηνίᾳ. τὸ δὲ δένδρον ἐστὶ στελεχῶδες μὲν, καὶ ὀλιγόκλαδον· εὐμήκης δ' ἐπιεικῶς, καὶ εὐαυξές· ξύλον ἰσχυρόν· τὸν δὲ φλοιὸν παχὺν σφόδρα, καὶ καταρρηγνύμενον, ὥσπερ ὁ τῆς πίτυος, πλὴν κατὰ μείζω. τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον ταῖς μελίαις, παχὺ, περιμηκέστερον, οὐκ ἀείφυλλον, ἀλλὰ φυλλοβολοῦν. καρπὸν δὲ αἰεὶ φέρει βαλανηφόρον, ὅμοιον τῇ ἀγρίᾳ. περιαιροῦσι δὲ τὸν φλοιὸν, καὶ φασὶ δεῖν πάντα διαιρεῖν· εἰ δὲ μὴ, χεῖρον γίνεται τὸ δένδρον. ἐξαναπληροῦται δὲ πάλιν σχεδὸν ἐν τρισὶν ἔτεσιν.

17 Ἴδιον δὲ καὶ ἡ κολουτέα περὶ Λιπάραν, δένδρον μὲν εὐμέγεθες, τὸν δὲ καρπὸν φέρει ἐν λοβοῖς ἡλίκον φακὸν, ὃς πιαίνει τὰ πρόβατα θαυμαστῶς. φύεται δὲ ἀπὸ σπέρματος, καὶ ἐκ τῆς τῶν προβάτων κόπρου μάλιστα. ὥρα δὲ τῆς φυτείας, ἅμα ἀρκτούρῳ δυομένῳ. δεῖ δὲ φυτεύειν προβρέχοντας, ὅταν ἤδη διαφύηται ἐν τῷ ὕδατι. φύλλον δ' ἔχει παρόμοιον τύλῃ. βλαστάνει δὲ τὸ πρῶτον μονοφυὲς, ἐπὶ ἔτη μάλιστα τρία, ἐν οἷς καὶ τὰς βακτηρίας τέμνουσι· δοκοῦσι γὰρ εἶναι καλαί. καὶ ἐάν τις κολούσῃ, ἀποθνήσκει· καὶ γὰρ ἀπαραβλαστόν ἐστιν. εἶτα σχίζονται, καὶ ἀποδενδροῦνται τῷ τετάρτῳ ἔτει. ἡ δὲ περὶ τὴν Ἴδην, ἣν καλοῦσι κολυτέαν, ἕτερον εἶδός ἐστι· θαμνῶδες δὲ, καὶ ὀζῶδες, καὶ πολυμάσχαλον· σπάνιον δὲ, οὐ πολύ. ἔχει δὲ φύλλον δαφνοειδὲς, πλατυφύλλου δάφνης· πλὴν στρογγυλότερον καὶ μεῖζον, ὡς δ' ὅμοιον φαίνεσθαι τῷ τῆς πτελέας, περιμηκέστερον δὲ, τὴν χρόαν ἐπιθάτερα χλωρὸν, ὄπισθεν δὲ ἐπιλευκαῖνον, καὶ πολύϊνον, ἐκ τῶν ὄπισθεν ταῖς λεπταῖς ἶσι καὶ ταῖς ῥίζαις, καὶ μεταξὺ τῶν πλευροειδῶν ἀπὸ μέσης κατατεινουσῶν. φλοιὸν δ' οὐ λίαν, ἀλλ' οἷον τὸν τῆς ἀμπέλου. τὸ δὲ ξύλον σκληρὸν, καὶ πυκνόν. ῥίζας δὲ ἐπιπολαίους, καὶ λεπτὰς, καὶ μανὰς, ὅλας δ' ἐνίοτε, καὶ ξανθὰς σφόδρα. καρπὸν δ' οὐκ ἔχειν φασὶν, οὐδὲ ἄνθος. τὴν δὲ κορυνώδη κάχρυν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς περὶ τὰ φύλλα λείους σφόδρα, καὶ λιπαροὺς, καὶ λευκούς· τῷ σχήματι δὲ καχρυώδεις. ἀποκοπὲν δὲ, καὶ ἐπικαυθὲν, παραφύεται καὶ ἀναβλαστάνει. ἴδια δὲ καὶ τάδε περὶ τὴν Ἴδην ἐστίν· οἷον, ἥ τε ἀλεξάνδρεια καλουμένη δάφνη, καὶ συκῆ τις, καὶ ἄμπελος. τῆς μὲν οὖν δάφνης ἐν τούτῳ τὸ ἴδιον, ὅτι ἐπιφυλλόκαρπόν ἐστιν, ὥσπερ καὶ ἡ κεντρομυρρίνη. ἀμφότεραι γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐκ τῆς ῥάχεως τοῦ φύλλου. ἡ δὲ συκῆ, θαμνῶδες μὲν, καὶ οὐχ ὑψηλὸν, πάχος δ' ἔχει, ὥστε καὶ πηχυαῖον εἶναι τὴν περίμετρον. τὸ δὲ ξύλον ἐπεστραμμένον, γλίσχρον, κάτωθεν μὲν λεῖον καὶ ἄνοζον, ἄνωθεν δὲ περίκομον. χρῶμα δὲ καὶ φύλλου καὶ φλοιοῦ, πελιόν. τὸ δὲ σχῆμα τοῦ φύλλου, ὅμοιον τῷ τῆς φιλύρας· καὶ μαλακὸν δὲ, καὶ πλατὺ, καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον, ὡς ἄνθος μεσπιλῶδες. καὶ ἀνθεῖ ἅμα τῇ μεσπίλῃ. ὁ δὲ καρπὸς, ὃν καλοῦσι σῦκον, ἐρυθρὸς ἡλίκος ἐλαίας, πλὴν στρογγυλώτερος· ἐσθιόμενος δὲ, μεσπιλώδης. ῥίζας δὲ ἔχει παχείας, ὡς ἂν συκῆς ἡμέρου, καὶ γλίσχρας. ἄσαπὲς δέ ἐστι τὸ δένδρον. καὶ καρδίαν ἔχει στερεὰν, οὐκ ἐντεριώνην. ἡ δὲ ἄμπελος φύεται μὲν περὶ Ἴδης, περὶ δὲ τὰς φαλά

κρας

ηρὰς καλουμένας. ἔστι δὲ θαμνῶδες, ῥαβδίοις μικροῖς. τείνονται δὲ οἱ κλάδοι ὡς πυγωνιαῖοι, πρὸς οἷς ῥᾶγες εἰσὶν ἐκ πλαγίου μέλαιναι. τὸ μέγεθος, ἡλίκος κύαμος, γλυκεῖαι. ἔχουσι δ' ἐν τοῖς γιγαρτῶδές τι, μαλακόν· φύλλον στρογγύλον, ἀσχιδές, μικρόν· ἔχει δὲ καὶ τὰ ἄλλα σχεδὸν ὀρεινὰ φύσεις τινὰς ἰδίας, τὰ μὲν δένδρων, τὰ δὲ θάμνων, τὰ δ' ἄλλων ὑλημάτων. ἀλλ' ἐν περὶ μὲν τῆς ἰδιότητος εἴρηται πολλάκις, οἷα γίνεται καθ' ἑκάστους τόπους. ἡ δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσιν ἡ διαφορά, καθάπερ ἡ τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων, ὁμοίως ἔστηκε τῶν ἄλλων (ὥσπερ εἴρηται) τῶν πλείστων, ὥσπερ καὶ ῥάμνου, καὶ παλιούρου, καὶ ἴτου, καὶ ῥοῦ, καὶ κιττοῦ, καὶ βάτου, καὶ ἑτέρων πολλῶν. ῥάμνος τε γὰρ ἡ μὲν ἐστὶ μέλαινα, ἡ δὲ λευκή· καὶ ὁ καρπὸς διάφορος· ἀκανθηφορεῖ δὲ ἄμφω. τοῦ τε ἴτου τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. καὶ τὸ ἄνθος ἑκατέρου καὶ ὁ καρπὸς κατὰ λόγον. ὁ μὲν λευκός, ὁ δὲ μέλας· ἐνίων δὲ καὶ ὥσπερ ἀνὰ μέσον ὂν τὸ ἄνθος, ὑποπορφυρίζει· καὶ οὔτε οἰνωπόν, οὔτε ἔκλευκόν ἐστιν, ὥσπερ ἐνίων. ἔχει δὲ καὶ τὰ φύλλα λεπτότερα καὶ λειότερα, καὶ τὰς ῥάβδους, τὸ λευκόν. ὅ, τε παλίουρος ἔχει διαφοράς. ἅπαντα δὲ ταῦτα καρποφόρα. καὶ ὅ γε παλίουρος ἐν λοβῷ τινι τὸν καρπὸν ἔχει, καθάπερ τὸ φύλλον, ἐν ᾧ τρία ἢ τέτταρα γίνεται. χρῶνται δὲ αὐτῷ πρὸς τὰς βῆχας οἱ ἰατροί, κόπτοντες. ἔχει γάρ τινα γλισχρότητα, καὶ λίπος, ὥσπερ τὸ τοῦ λίνου σπέρμα. φύεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐφύδροις, καὶ ἐν τοῖς ξηροῖς, ὥσπερ ὁ βάτος· οὐχ ἧττον δέ ἐστι τὸ δένδρον πάρυδρον· φυλλοβόλον δέ, καὶ οὐχ ὥσπερ ἡ ῥάμνος ἀείφυλλον. 18 Ἔτι δὲ καὶ τοῦ βάτου πλείω γένη, μεγίστην δὲ ἔχοντες διαφοράν. ὅτι ὁ μὲν ὀρθοφυής, καὶ ὕψος ἔχων· ὁ δ' ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εὐθὺς κάτω νεύων· καὶ ὅταν συνάπτῃ τῇ γῇ, ῥιζούμενος πάλιν, ὃν δὴ καλοῦσί τινες χαμαίβατον. τὸ δὲ κυνόσβατον, τὸν καρπὸν ὑπέρυθρον ἔχει, καὶ παραπλήσιον τῷ τῆς ῥόας. ἔστι δὲ δένδρου καὶ θάμνου μεταξὺ καὶ παρόμοιον ταῖς ῥόαις, τὸ δὲ φύλλον ἀγνῶδες. τῆς δὲ ῥοῦ τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ καλοῦσι, τῷ τὸ μὲν ἄκαρπον εἶναι, τὸ δὲ κάρπιμον. οὐκ ἔχει δὲ οὐδὲ τὰς ῥάβδους ὑψηλάς, οὐδὲ παχείας· φύλλον δὲ ὅμοιον πτελέᾳ, πλὴν μικρόν, καὶ περιμηκέστερον, καὶ ἐπίδασυ. τῶν δὲ κλωνίων τῶν νέων ἐξ ἴσου τὰ φύλλα εἰς δύο· κατάλληλα δὲ ἐκ τῶν πλαγίων, ὥστε στοιχεῖν. βάπτουσι δὲ τούτῳ καὶ οἱ σκυτοδέψαι τὰ λευκὰ δέρματα. ἄνθος λευκόν, βοτρυῶδες. τῷ σχήματι δὲ τὸ ὁλοσχερές, ὅσυγγας ἔχον, ὥσπερ καὶ ὁ βότρυς. ἀπανθήσαντος δέ, ὁ καρπὸς ἅμα τῇ σταφυλῇ ἐρυθραίνεται, καὶ γίνονται οἷον φακοὶ λεπτοὶ συγκείμενοι. βοτρυῶδες δὲ τὸ σχῆμα καὶ τούτων. ἔχει δὲ τὸ φαρμακῶδες τοῦτο, ὃ καλεῖται ῥοῦς, ἐν αὐτῷ ὀστῶδες, ὃ καὶ τῆς ῥοῦ διηττημένης ἔχει πολλάκις. ῥίζα δ' ἐπιπόλαιος, καὶ μονοφυής, ὥστε ἀνασκάπτεσθαι ῥᾳδίως ὁλόρριζα. τὸ δὲ ξύλον ἐντεριώνην, ἄφθαρτον δὲ κοπτόμενον. ἐν πᾶσι δὲ γίνεται τοῖς τόποις, εὐθηνεῖ δὲ μάλιστα ἐν ταῖς ἀργιλώδεσι. πολυειδὴς δὲ ὁ κιττός. καὶ γὰρ † ἐπίγειος, ὁ δὲ εἰς ὕψος αἰρόμενος. καὶ τῶν ἐν ὕψει ὁ μὲν πλείω γένη. τρία δ' οὖν φαίνεται τὰ μέγιστα· ὅ, τε λευκός, καὶ ὁ μέλας, καὶ τρίτον ἡ ἕλιξ. εἴδη δὲ ἑκάστου τούτων, πλείω· λευκὸς γάρ, ὁ μὲν τῷ καρπῷ μόνῳ, ὁ δὲ καὶ τοῖς φύλλοις ἐστί. πάλιν δὲ τῶν λευκοκάρπων μόνων, ὁ μὲν ἁδρὸν καὶ πυκνὸν καὶ συνεστηκότα τὸν καρπὸν ἔχει, καθάπερ εἰς σφαῖραν, ὃν δὴ καλοῦσί τινες κορυμβίαν, οἱ δὲ Ἀθήνησιν ἀχαρνικὸν ἀφδυόμενον· ὁ δὲ ἐλάττων διακεχυμένος, ὥσπερ καὶ ὁ μέλας· ἔχει δὲ καὶ ὁ μέλας διαφοράς, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως φανεράς. ἡ δὲ δὴ ἕλιξ ἐν μεγίσταις διαφοραῖς· καὶ γὰρ τοῖς φύλλοις πλεῖστον διαφέρει, τῇ τε μικρότητι, καὶ τῷ † γωνοειδεῖ, καὶ εὐρυθμότερα εἶναι· γωνοειδῆ τὰ δὲ τοῦ κιττοῦ, περιφερέστερα καὶ ἁπλᾶ· καὶ τῷ μήκει τῶν κλημάτων, καὶ ἔτι τῷ ἄκαρπος εἶναι. διατείνονται γάρ τινες, τῷ μὴ ἀποκιττοῦσθαι τῇ φύσει τὴν ἕλικα, ἀλλὰ τῇ ἐκ τοῦ κιττοῦ τελειουμένη. εἰ δὲ πᾶς ἀποκιττοῦται, καθάπερ τινές φασιν, ἡλικίας ἂν εἴη καὶ διαθέσεως, οὐκ εἴδους ἡ διαφορά· καθάπερ καὶ τῆς ἀπίου πρὸς τὴν ἀχράδα. πλὴν τό γε φύλλον καὶ ταύτης πολὺ διαφέρει πρὸς τὸν κιττόν· σπάνιον δὲ τοῦτο, καὶ ἐν ὀλίγοις ἐστίν, ὥστε παλαιούμενον μεταβάλλειν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς λεύκης καὶ τοῦ κρότωνος. εἴδη δ' ἐστὶ πλείω τῆς ἕλικος, ὡς μὲν τὰ προφανέστατα καὶ μέγιστα λαβεῖν τρία· ἥ τε χλωρὰ καὶ ποώδης, ἥπερ καὶ πλείστη· καὶ ἑτέρα ἡ λευκή, καὶ τρίτη ἡ ποικίλη, ἣν δὴ καλοῦσί τινες θρακίαν. ἑκάστη δὲ τούτων δοκεῖ διαφέρειν. καὶ γὰρ τῆς χλοώδους ἡ μὲν λεπτοτέρα, καὶ μακροφυλλοτέρα, καὶ ἔτι πυκνοφυλλοτέρα· ἡ δ' ἧττον πάντα ταῦτ' ἔχουσα. καὶ τῆς ποικίλης, ἡ μὲν μεῖζον, ἡ δ' ἔλαττον τὸ φύλλον, καὶ τὴν ποικιλίαν διαφέρουσα. ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ χροιᾷ δια-

[εὐαυξεστάτη] διαφέρουσιν. † εὐαξεστάτη δὲ ἡ ποώδης, καὶ ἐπὶ πλεῖστον περιΐσχει. φανερὰν δ' εἶναί φασι τὴν ἀποκιττουμένην, οὐ μόνον τοῖς φύλλοις, ὅτι μείζω καὶ πλατύτερα ἔχει, ἀλλὰ καὶ τοῖς βλαστοῖς· εὐθὺς γὰρ ὀρθοὺς ἔχει, καὶ οὐχ ὥσπερ κατακεκαμμένη καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ διὰ τὸ μῆκος. [περμαχεῖν] τῇ δὲ κιττώδεις, καὶ βραχύτεροι καὶ παχύτεροι. ὁ καὶ κιττός, ὅταν ἄρξηται † περμύχει, μετέωρόν ἐστι καὶ ὀρθὸν τὸν βλαστόν. πολύρριζος μὲν οὖν ἅπας κιττός, καὶ πυκνόρριζος, συνεστραμμένος· ταῖς ῥίζαις δὲ ξυλώδεσι, καὶ παχείαις, καὶ οὐκ ἄγαν βαθυρρίζοις· καὶ μάλιστα δ' ὁ μέλας, καὶ τοῦ λευκοῦ ὁ τραχύτατος καὶ ἀγριώτατος. διὸ καὶ χαλεπὸς παραφύεσθαι πᾶσι τοῖς δένδροις. ἀπόλλυσι γὰρ πάντα, καὶ ἀφαυαίνει, παραιρούμενος τὴν τροφήν. λαμβάνει δὲ μάλιστα πάχος οὗτος, καὶ ἀποδενδροῦται, καὶ γίνεται αὐτὸ καθ' αὑτὸ κιττοῦ δένδρον. ὡς δ' ἐπὶ [Forte ἐπαλλόκαυλον, aut potius ἐπαλλόκαυλον] τὸ πλεῖον ἀεὶ πρὸς ἑτέρῳ φιλεῖ, καὶ ζητεῖ· καὶ ὥσπερ † ἐπαυλόκαλόν ἐστιν. ἔχει δ' εὐθὺς καὶ τῆς φύσεώς τι τοιοῦτον. καὶ γὰρ τῶν βλαστῶν ἀφίησιν ἀεὶ ῥίζας ἀνὰ μέσον τῶν φύλλων, αἷς ὥσπερ ἐνδύεται τοῖς δένδροις καὶ τοῖς τειχίοις, οἷον ἐξεπίτηδες πεποιημέναις ὑπὸ τῆς φύσεως. διὸ καὶ ἐξαιρούμενος τὴν ὑγρότητα, καὶ ἕλκων ἀφαυαίνει· καὶ ἐὰν ὑποκοπῇ κάτωθεν, δύναται διαμένειν καὶ ζῆν. ἔχει δὲ καὶ ἑτέραν διαφορὰν περὶ τὸν καρπὸν οὐ μικράν. ὁ μὲν γὰρ ἐπίγλυκύς ἐστιν, ὁ δὲ σφόδρα πικρός, καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος· σημεῖον δ' ὅτι τὸν μὲν ἐσθίουσιν οἱ ὄρνιθες, τὸν δ' οὔ. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν κιττόν, οὕτως ἔχει. ἡ δὲ σμίλαξ, ἔστι μὲν ἐπαυλόκαρπον· ὁ δὲ καρπὸς ἀκανθώδης, καὶ ὥσπερ ὀρθόκανθον. τὸ δὲ φύλλον, κιττῶδες, μικρὸν ἀγώνιον, κατὰ τὴν μίσχου πρόσφυσιν νοτηρόν. ἴδιον δ' ὅτι τήν τε διὰ μέσου ταύτην ὥσπερ ῥάχιν λεπτὴν ἔχει, καὶ τὰς στημονίους διαλήψεις οὐκ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ τὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν περιφερεῖς, ἠγμένας ἀπὸ τῆς προσφύσεως τοῦ μίσχου τοῦ φύλλου· παρὰ δὲ τὸν καυλὸν τὸν ἄτονον, τὰ παρὰ τὰς διαλείψεις τὰς φυλλικάς, ἐκ τῶν αὐτῶν μίσχων τοῖς φύλλοις παραπέφυκεν ἴουλος λεπτός, καὶ ἑλικτός. ἄνθος δὲ λευκόν, καὶ εὐῶδες, λείρινον. τὸν δὲ καρπὸν ἔχει προσεμφερῆ τῷ στρύχνῳ, καὶ τῷ μηλώθρῳ, καὶ μάλιστα τῇ καλουμένῃ σταφυλῇ ἀγρίᾳ. κατακρέμαστοι δ' οἱ βότρυες, κιττοῦ τρόπον. παρεγγύζει δὲ ὡς πρὸς τὴν σταφυλήν· ἀπὸ γὰρ ἑνὸς σημείου [οἱ ῥαγικοὶ] οἱ μίσχοι † ὀραγικοί. ὁ δὲ καρπὸς ἐρυθρός, ἔχων πυρῆνας τὸ μὲν ἐπίπαν δύο, ἐν τοῖς μείζοσι δὲ τρεῖς, ἐν δὲ τοῖς μικροῖς ἕνα. σκληρὸς δ' ὁ πυρὴν εὖ μάλα, καὶ τῷ χρώματι μέλας ἔξωθεν. ἴδιον δὲ τῶν βοτρύων, ὅτι ἐκ πλαγίων τε τῶν καυλῶν παραθειγγίζουσι. καὶ κατ' ἄκρον ὁ μέγιστος βότρυς τὸν καυλόν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ῥάμνου καὶ τῆς βάτου. ἔστι δὲ δῆλον, ὡς καὶ ἀκρόκαρπον, καὶ πλαγιαπαλαιόκαρπον. τὸ δ' εὐώνυμον προσαγορευόμενον δένδρον, φύεται μὲν ἄλλοθί τε, καὶ τῆς Λέσβου ἐν τῷ ὄρει τοῦ ὀρκυνίῳ, ὀρδύννῳ καλουμένῳ. ἔστι δὲ ἡλίκον ῥόα, καὶ [ἢ] τὸ φύλλον ἔχει ῥοῶδες, μεῖζον δὲ † ἡ χαμαιδάφνη, καὶ μαλακὸν ὥσπερ ἡ ῥόα. ἡ δὲ βλάστησις ἄρχεται μὲν αὐτῆς περὶ τὸν ποσειδεῶνα· ἀνθεῖ δὲ τοῦ ἦρος. τὸ δ' ἄνθος ὅμοιον τὴν χρόαν τῷ λευκῷ ἴῳ. ὄζει δὲ δεινόν, ὥσπερ φόνου. ὁ δὲ καρπὸς ἐμφερὴς τὴν μορφὴν μετὰ τοῦ κελύφους, τῷ τῆς σησάμου λοβῷ· ἔνδοθεν δὲ στερεόν, πλὴν διῃρημένον κατὰ τὴν τετραστοιχίαν. τοῦτο ἐσθιόμενον ὑπὸ τῶν προβάτων, ἀποκτείνει· καὶ τὸ φύλλον, καὶ ὁ καρπός. καὶ μάλιστα τὰς αἶγας, ἐὰν μὴ καθάρσεως τύχῃ. καθαίρεται δὲ ἀνόχῳ. περὶ μὲν οὖν δένδρων καὶ θάμνων εἴρηται· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς περὶ τῶν λειπομένων λεκτέον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ
ἹΣΤΟΡΊΑΣ ΤῸ Δ́.

Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τῶν ὁμογενῶν τεθεώρηνται πρότερον. ἅπαντα δ' ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις καλλίω γίνεται, καὶ μᾶλλον εὐθενεῖ. καὶ πρὸς τοῖς ἀγρίοις εἰσὶν ἑκάστοις οἰκεῖοι, καθάπερ τοῖς ἡμέροις. τὰ μὲν γὰρ φιλεῖ τοὺς ἐφύδρους καὶ ἑλώδεις, οἷον αἴγειρος, λεύκη, ἰτέα, καὶ ὅλως τὰ παρὰ τοὺς ποταμοὺς φυόμενα· τὰ δὲ τοὺς εὐσκεπεῖς, καὶ εὐηλίους· τὰ δὲ μᾶλλον τοὺς παλισκίους. πεύκη μὲν γὰρ ἐν τοῖς προσηλίοις καλλίστη καὶ μεγίστη φύεται· ἐν δὲ τοῖς παλισκίοις ὅλως οὐ φύεται. ἐλάτη δὲ ἀνάπαλιν, ἐν τοῖς παλισκίοις καλλίστη, τοῖς δ' εὐηλίοις οὐχ ὁμοίως. ἐν Ἀρκαδίᾳ

γοῦν περὶ τὴν κρανείαν καλουμένην, τόπος ἐστί τις κοῖλος καὶ ἄπνους, εἰς ὃν οὐδέποθ' ὅλως ἥλιον ἐμβάλλειν φασίν· ἐν τούτῳ δὲ πολὺ διαφέρουσιν αἱ ἐλάται καὶ τῷ μήκει, καὶ τῷ πάχει. οὐ μὴν ὁμοίως γε πυκναί, οὐδ' ὡραῖαι· ἀλλ' ἥκιστα καθάπερ αἱ πεῦκαι, αἱ ἐν τοῖς παλισκίοις. διὸ καὶ πρὸς τὰ πολυτελῆ τῶν ἔργων, οἷον θυρώματα, καὶ εἴ τι ἄλλο σπουδαῖον, οὐ χρῶνται τούτοις· ἀλλὰ πρὸς τὰς ναυπηγίας μᾶλλον, καὶ τὰς οἰκοδομίας. καὶ γὰρ δοκεῖ κάλλισται καὶ τανεῖαι καὶ ἀκέραιαι αἱ ἐκ τούτων, ἔτι δὲ ἴσοι τῷ μήκει διαφέροντες· ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἰσχυροί, τοῖς ἐκ τῶν προσηλίων· ἀλλὰ τῇ βραχύτητι πυκνότεροί τε ἐκείνων, καὶ ἰσχυρότεροι γίνονται. χαίρει δὲ σφόδρα καὶ ἡ † μίλινος τοῖς παλισκίοις, καὶ ἡ πάδος, καὶ θραύπαλος. περὶ δὲ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ τοὺς ψυχροὺς τόπους, † θεία μὲν φύεται εἰς ὕψος. ἐλάτη δὲ καὶ ἄρκευθος φύεται μέν, οὐκ εἰς ὕψος δέ· καθάπερ καὶ περὶ τὴν ἄκραν κυλλήνην. φύεται δὲ καὶ ἡ κήλαστρος αὐτοῦ τῶν ἄκρων, καὶ χειμεριωτάτων. ταῦτα μὲν οὖν ἄν τις θείη φιλόψυχρα. τὰ δ' ἄλλα πάντα, ὡς εἰπεῖν, μᾶλλον χαίρει τοῖς προσηλίοις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὴν χώραν οἰκείαν ἑκάστῳ τῶν δένδρων. ἐν κρήτῃ γοῦν φασιν ἐν τοῖς ἰδαίοις ὄρεσι, καὶ ἐν τοῖς λευκοῖς καλουμένοις, αὐτοῦ τῶν ἄκρων, ὅπερ οὐδέποτε ἐπιλείπει χιών, κυπάριττον εἶναι· πλείστη γὰρ αὕτη τῆς ὕλης, καὶ ὅλως ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν. ἔστι δέ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, καὶ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν ἡμέρων τὰ μὲν ὀρεινά, τὰ δὲ πεδινὰ μᾶλλον. ἀναλογία δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὄρεσι, τὰ μὲν ἐν τοῖς ὑποκάτω, τὰ δὲ περὶ τὰς κορυφάς, ὥστε καὶ καλλίω γίνεται καὶ εὐθενεῖ. πανταχοῦ δὲ καὶ πάσης τῆς ὕλης πρὸς βορρᾶν τὰ ξύλα πυκνότερα καὶ καλλίω φέρει, καὶ ἁπλῶς καλλίω. καὶ ὅλως δὲ πλείω ἐν τοῖς προσβορείοις φύεται, αὐξάνεται δὲ καὶ ἐπιδιδόασι τὰ πυκνὰ ὄντα μᾶλλον εἰς μῆκος· διὸ καὶ ἄοζα, καὶ εὐθέα, καὶ ὀρθοφυῆ γίνεται· καὶ κωπεῶνες ἐκ τούτων κάλλιστοι. μᾶλλον δὲ εἰς βάθος καὶ πάχος· διὸ καὶ σκολιώτερα καὶ ὀζωδέστερα, καὶ τὸ ὅλον στερεώτερα καὶ πυκνότερα φύεται. σχεδὸν δὲ τὰς αὐτὰς ἔχει διαφορὰς τούτοις καὶ ἐν τοῖς παλισκίοις, καὶ ἐν τοῖς εὐηλίοις, καὶ ἐν τοῖς εὐπνόοις. ὀζωδέστερα γάρ, καὶ βραχύτερα, καὶ ἧττον εὐθέα τὰ ἐν τοῖς εὐηλίοις ἢ τοῖς προσηνέμοις. ὅτι δὲ ἕκαστον ζητεῖ καὶ χώραν οἰκείαν, καὶ κρᾶσιν ἀέρος, φανερόν, τῷ τὰ μὲν φέρειν ἐνίους τόπους, τὰ δὲ μὴ φέρειν, μήτε αὐτὰ γινόμενα, μήτε φυτευόμενα ῥᾳδίως· ἐὰν δὲ καὶ ἀντιλάβηται, μὴ καρποφορεῖν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ φοίνικος ἐλέχθη, καὶ τῆς αἰγυπτίας συκαμίνου, καὶ ἄλλως. εἰσὶ γὰρ πλείω, καὶ ἐν πλείοσι χώραις, τὰ μὲν ὅλως φυτευόμενα, ἀναυξῆ δὲ καὶ ἄκαρπα, καὶ τὸ ὅλον φαῦλα· περὶ ὧν ἴσως λεκτέον, ἐφ' ὅσον ἔχομεν ἱστορίας. 2

μίλινος
† θυία

Ἐν αἰγύπτῳ γὰρ ἐστὶν ἔνια δένδρα πλείω, ἥ τε συκάμινος, καὶ ἡ περσέα καλουμένη, καὶ ἡ βάλανος, καὶ ἡ ἄκανθος, καὶ ἕτερ' ἄττα. ἔστι δὲ ἡ μὲν συκάμινος παραπλησία πως τῇ ἐνταῦθα συκαμίνῳ· καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἔχει, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν ὅλην πρόσοψιν. τὸν δὲ καρπὸν ἰδίως φέρει παρὰ τὰ ἄλλα, καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν βλαστῶν, οὐδ' ἀπὸ τῶν ἀκρεμόνων, ἀλλ' ἐκ τοῦ στελέχους, μέγεθος μὲν ἡλίκον σῦκον, καὶ τῇ ὄψει δὲ παραπλήσιον, τῷ χυλῷ δὲ καὶ τῇ γλυκύτητι τοῖς ὀλύνθοις, πλὴν γλυκύτερον πολύ, καὶ κεγχραμίδας ὅλως οὐκ ἔχοντα, πλήθει δὲ πολύν. καὶ πέττειν οὐ δύναται, ἂν μὴ ἐπικνισθῇ. ἀλλ' ἔχοντες ὄνυχας σιδηρᾶς, ἐπικνίζουσιν. ἃ δ' ἂν ἐπικνισθῇ, τεταρταῖα πέττεται. τούτων δ' ἀφαιρεθέντων, πάλιν ἄλλα φύεται, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου μηδὲν παραλλάσσοντα. καὶ τοῦθ' οἱ μὲν τρίς, οἱ δὲ πλεονάκις φασὶ γίνεσθαι. πολύοπον δὲ τὸ δένδρον σφόδρα ἐστί, καὶ τὸ ξύλον αὐτοῦ εἰς πολλὰ χρήσιμον. ἴδιον δὲ ἔχειν δοκεῖ παρὰ τὰ ἄλλα, μηθὲν γάρ ἐστιν εὐθὺς χλωρόν. αὐαίνεται δὲ εἰς βυθόν. εἰς βόθυνον δὲ ἐμβάλλουσι, καὶ εἰς τὰς λίμνας εὐθύς, καὶ ταριχεύουσι· βρεχόμενον δ' ἐν τῷ βυθῷ, ξηραίνεται. καὶ ὅταν τελέως ξηρὸν γένηται, τότε ἀναφέρεται καὶ ἐπινεῖ. καὶ δοκεῖ καλῶς τότε τεταριχεῦσθαι· γίνεται γὰρ κοῦφον, καὶ μανόν. ἡ μὲν οὖν συκάμινος ἔχει ταύτας τὰς ἰδιότητας. ἔοικε δὲ παραπλησία τις ἡ φύσις εἶναι καὶ τῆς ἐν κρήτῃ καλουμένης κυπρίας συκῆς. καὶ γὰρ ἐκείνη φέρει τὸν καρπὸν ἐκ τοῦ στελέχους, καὶ ἐκ τῶν παχυτάτων ἀκρεμόνων· πλὴν ὅτι βλαστόν τινα ἀφίησι μικρόν, ἄφυλλον, ὥσπερ ῥιζίον· πρὸς ᾧ δὲ ὁ καρπός. τὸ δὲ στέλεχος μέγα, καὶ παρόμοιον τῇ λεύκῃ, φύλλον δὲ τῇ πτελέᾳ. πεπαίνει δὲ τέτταρας καρπούς, ὅσαι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ αἱ βλαστήσεις. οὐ ἐν δὲ πεπαίνει, μὴ ἐπιτμηθέντος τοῦ ἐρινοῦ, καὶ ἐκρυέντος τοῦ ὀποῦ. ἡ δὲ γλυκύτης, προσεμφερὴς τῷ σύκῳ, καὶ ἔσωθεν τοῖς ἐρινοῖς.

μέγεθος ἡλίκον κοκκύμηλον. ταύτῃ δὲ παραπλησία καὶ ἣν οἱ Ἴωνες κερωνίαν καλοῦσιν. ἐκ στελέχους γὰρ καὶ αὐτὴ φέρει τὸν πλεῖστον καρπόν· ἀπὸ δὲ τῶν ἀκρεμόνων, ὥσπερ εἴπομεν, ὀλίγον. ὁ δὲ καρπὸς ἔλλοβος, ὃν καλοῦσί τινες αἰγύπτιον σῦκον, διημαρτηκότες· οὐ γίνεται γὰρ ὅλως περὶ αἴγυπτον, ἀλλὰ περὶ συρίαν, ἐν ἰωνίᾳ δὲ, περὶ κνίδον καὶ ῥόδον. ἀείφυλλον δὲ, καὶ ἄνθος λευκὸν ἔχον, ἔτι βαρύτατον. μὴ μετεωρίζον δὲ σφόδρα, καὶ ὅλως ἐκ τῶν κάτω παραβλαστητικόν. ἄνωθεν δὲ ὑποξηραινόμενον. ἔχει δὲ ἅμα καὶ τὸν ἔνον καὶ τὸν νέον καρπόν. ἀφαιρουμένου γὰρ θατέρου μετὰ κύνα, ὁ ἕτερος εὐθὺς φανερὸς κυούμενος· κύει γὰρ ὥσπερ βότρυς ὁμοσχήμων, εἶτ᾽ αὐξηθεὶς ἀνθεῖ περὶ ἀρκτοῦρον καὶ ἰσημερίαν· ἀπὸ τούτου δὴ διαμένει τὸν χειμῶνα μέχρι κυνός. ἡ μὲν οὖν ὁμοιότης, ὅτι στελεχόκαρπα καὶ ταῦτα· διαφοραὶ δ᾽ αἱ εἰρημέναι πρὸς τὴν συκάμινον. ἐν αἰγύπτῳ δ᾽ ἐστὶν ἕτερον, περσέα καλούμενον, τῇ μὲν προσόψει μέγα καὶ καλόν, παραπλήσιον δὲ μάλιστα τῇ ἀπίῳ καὶ φύλλοις, καὶ ἄνθεσι, καὶ ἀκρέμοσι, καὶ τῷ ὅλῳ σχήματι· πλὴν τὸ μὲν ἀείφυλλον, τὸ δὲ φυλλοβόλον. καρπὸν δὲ φέρει πολύν. καὶ πᾶσαν ὥραν πεπαίνει. περικαταλαμβάνει γὰρ ὁ νέος ἀεὶ τὸν ἔνον. πέττει δὲ ὑπὸ τοὺς ἐτησίας, τὸν δὲ ἄλλον ὠμότερον ἀφαιροῦσι, καὶ τιθέασι. ἔστι δὲ μέγεθος ἡλίκον ἄπιος, τῷ σχήματι δὲ πρόμακρος, ἀμυγδαλώδης· χρῶμα δὲ αὐτοῦ ποῶδες. ἔχει δὲ ἐντὸς κάρυον, ὥσπερ τὸ κοκκύμηλον, πλὴν ἔλαττον πολύ, καὶ μαλακώτερον· τὴν δὲ σάρκα γλυκεῖαν σφόδρα, καὶ ἡδεῖαν, καὶ εὔπεπτον. οὐδὲν γὰρ ἐνοχλεῖ, πολὺ προσενεγκαμένοις. εὔριζον δὲ τὸ δένδρον καὶ μήκει, καὶ πάχει, καὶ πλήθει πολύ. ἔχει δὲ καὶ ξύλον ἰσχυρόν, καὶ καλὸν τῇ ὄψει μέλαν, ὥσπερ ὁ λωτός· ἐξ οὗ καὶ τὰ ἀγάλματα, καὶ τὰ κλινίδια, καὶ τραπέζια, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα ποιοῦσιν. ἡ δὲ βάλανος ἔχει μὲν τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ καρποῦ· φύλλον δ᾽ αὐτῇ παραπλήσιον τῷ τῆς μυρρίνης, πλὴν προμηκέστερον. ἔστι δὲ τὸ δένδρον ἀπαθὲς μὲν, καὶ εὐμέγεθες· οὐκ ἀφυὲς δὲ, ἀλλὰ περιεστραμμένον. τοῦ καρποῦ δὲ τοῖς κελύφεσι χρῶνται οἱ μυρεψοί, κόπτοντες· εὐώδες γὰρ ἔχει· τὸν δὲ καρπὸν αὐτοῦ ἀχρεῖον. ἔστι δὲ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὄψει παραπλήσιον τῷ τῆς καππάρεως· ξύλον δὲ ἰσχυρόν, καὶ εἰς ἄλλα τε χρήσιμον, καὶ εἰς τὰς ναυπηγίας. τὸ δὲ καλούμενον κουκιόφορον, ἐστὶν ὅμοιον τῷ φοίνικι. τὴν δὲ ὁμοιότητα κατὰ τὸ στέλεχος ἔχει, καὶ τὰ φύλλα. διαφέρει δὲ, ὅτι ὁ μὲν φοῖνιξ μονοφυὲς καὶ ἁπλοῦν ἐστι, τοῦτο δὲ προσαυξηθὲν σχίζεται καὶ γίνεται ἄκρον· εἶτα πάλιν ἑκάτερον τούτων ὁμοίως. ἔτι δὲ τὰς ῥάβδους βραχείας ἔχει, καὶ οὐ πολλάς. χρῶνται δὲ τῷ φλοιῷ καθάπερ τῷ φοίνικι, πρὸς τὰ πλέγματα. καρπὸν δὲ ἴδιον ἔχει πολὺ διαφέροντα καὶ μεγέθει, καὶ σχήματι, καὶ χυλῷ. μέγεθος μὲν γὰρ ἔχει σχεδὸν χειροπληθές· στρογγύλον δὲ, καὶ οὐ προμήκη, χρῶμα δὲ ἐπίξανθον· χυλὸν δὲ γλυκὺν, καὶ εὔστομον· οὐκ ἀθρόον δὲ ὥσπερ ὁ φοῖνιξ, ἀλλὰ κεχωρισμένον καθ᾽ ἕνα. πυρῆνα δὲ μέγαν, καὶ σφόδρα σκληρόν, ἐξ οὗ τοὺς κρίκους τορνεύουσι, τοὺς εἰς τοὺς στρωματεῖς τοὺς διαποικίλους. διαφέρει δὲ πολὺ τὸ ξύλον τοῦ φοίνικος· τὸ μὲν γὰρ μανόν, καὶ ἰνῶδες, καὶ χλωρόν· τὸ δὲ πυκνόν, καὶ βαρύ, καὶ σαρκῶδες. καὶ διατμηθὲν, οὖλον σφόδρα καὶ σκληρόν ἐστιν. καὶ οἵ γε δὴ πέρσαι πάνυ ἐτίμων αὐτό, καὶ ἐκ τούτου τῶν κλινῶν ἐποιοῦντο τοὺς πόδας.

3 Ἡ δὲ † α, καλεῖται μὲν διὰ τὸ ἀκανθῶδες ὅλον τὸ δένδρον εἶναι, πλὴν τοῦ στελέχους· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν βλαστῶν καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων ἔχει, μεγέθει δὲ μέγα· καὶ γὰρ δωδεκάπηχυς. ἐξ αὐτῶν ὀρέψιμος ὕλη τέμνεται. διττὸν δὲ τὸ γένος αὐτῆς. ἡ μὲν γάρ ἐστι λευκή, ἡ δὲ μέλαινα· καὶ ἡ μὲν ἀσθενής τε καὶ εὔσηπτος, ἡ δὲ μέλαινα ἰσχυροτέρα τε καὶ ἄσηπτος· διὸ καὶ ἐν ταῖς ναυπηγίαις χρῶνται πρὸς τὰ ἐγκοίλια αὐτῇ. τὸ δένδρον δὲ οὐκ ἄγαν ὀρθοφυές. ὁ δὲ καρπὸς ἔλλοβος, καθάπερ τῶν χεδροπῶν, ᾧ χρῶνται οἱ ἐγχώριοι πρὸς τὰ δέρματα ἀντὶ κηκίδος. τὸ δ᾽ ἄνθος καὶ τῇ ὄψει καλόν, ὥστε καὶ στεφάνους ποιεῖν ἐξ αὐτοῦ· καὶ φαρμακῶδες, διὸ καὶ συλλέγουσιν οἱ ἰατροί. γίνεται δὲ ἐκ ταύτης καὶ τὸ κόμμι· καὶ ῥεῖ, καὶ πληγείσης, καὶ αὐτόματον ἄνευ † σχέσεως. ὅταν δὲ κοπῇ, μετὰ τρίτον ἔτος εὐθὺς ἀναβεβλάστηκε. πολὺ δὲ τὸ δένδρον ἐστὶ, καὶ δρυμὸς μέγας περὶ τὸν θηβαϊκὸν νομόν, οὗπερ καὶ δρῦς, καὶ ἡ περσέα πλεκτή, καὶ ἡ ἐλαία (καὶ γὰρ ἡ ἐλαία περὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐστί) τῷ ποταμῷ μὲν οὐκ ἀρδευομένη (πλεῖον γὰρ ἢ τριακόσια στάδια ἀπέχει) ναματιαίοις δ᾽ ὕδασιν· εἰσὶ γὰρ κρῆναι πολλαί. τὸ δ᾽ ἔλαιον οὐδὲν χεῖρον τοῦ ἐνθάδε, πλὴν κακωδέστερον, διὰ τὸ σπανίως τοῖς ἁλσὶ χρῆσθαι τῇ φύσει. τὸ δὲ ξύλον τοῦ δένδρου καὶ σκληρόν, καὶ παραπλήσιον τεμνόμενον τὴν χρόαν τῷ λωτίνῳ. ἄλλο

† Nimirū legend. ἡ δὲ ἄκανθος, &c.

χίσεως

δέ τι

δέ τι δένδρον ἡ κοκκυμηλέα. μέγα μὲν τῷ μεγέθει, καὶ τὴν φύσιν ὅμοιον τοῖς μεσπίλοις, καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον· πλὴν ἔχον τὸν πυρῆνα στρογγύλον. ἄρχεται δὲ ἀνθεῖν μηνὸς πυανεψιῶνος· τὸν δὲ καρπὸν πεπαίνει περὶ ἡλίου τροπὰς χειμερινάς. φύλλον δ' ὀξύν. οἱ δὲ περὶ τὴν Θηβαΐδα κατοικοῦντες, διὰ τὴν ἀφθονίαν τοῦ δένδρου ξηραίνουσι τὸν καρπόν, καὶ τοὺς πυρῆνας ἐξαιροῦντες, κόπτουσι καὶ ποιοῦσι παλάθας. οἴδημα δὲ ἴδιόν τι φύεται περὶ Μέμφιν, ὃ καὶ φύλλα καὶ βλαστοὺς καὶ τὴν ὅλην μορφὴν ἔχει οὐ τὸ ἴδιον, ἀλλ' εἰς τὸ συμβαῖνον περὶ αὐτὸ πάθος. ἡ μὲν γὰρ πρόσοψις ἀκανθώδης ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον παρόμοιον ταῖς πτερύσιν. ὅταν δέ τις ἅψηται τῶν κλωνίων, ὥσπερ ἀφαυλινόμενα τὰ φύλλα συμπίπτειν φασίν, εἶτα μετά τινα χρόνον ἀναβιώσκεσθαι πάλιν, καὶ θάλλειν. καὶ τὰ μὲν ἴδια τῆς χώρας, ὡσανεὶ δένδρα τις ἢ θάμνους εἴποι· τὰ γὰρ ἐπιφανέστερα ταῦτ' ἐστί. περὶ γὰρ τῶν ἐν τῷ ποταμῷ καὶ τοῖς ἕλεσιν, ὕστερον ἐροῦμεν, ὅταν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐνύδρων. ἅπαντα δὲ ἐν τῇ χώρᾳ τὰ δένδρα τὰ τοιαῦτα μεγάλα καὶ τοῖς μήκεσι καὶ τοῖς πάχεσιν. ἐν γοῦν Μέμφιδι τηλικοῦτον δένδρον εἶναι λέγεται τὸ πάχος, ὃ τρεῖς ἄνδρες οὐ δύνανται περιλαμβάνειν. ἔστι δὲ καὶ τμηθὲν τὸ ξύλον καλόν· πυκνόν τε γὰρ σφόδρα, καὶ τῷ χρώματι λωτοειδές. ἐν Λιβύῃ δὲ ὁ λωτὸς πλεῖστος, καὶ κάλλιστος, καὶ ὁ παλίουρος. καὶ ἐν τισὶ μέρεσι, τῇ τε Νασαμωνικῇ, καὶ παρ' Ἄμμωνι, καὶ ἄλλοις, ὁ φοῖνιξ· ἐν δὲ τῇ Κυρηναίᾳ κυπάρισσος, ἐλαῖαί τε κάλλισται, καὶ ἔλαιον πλεῖστον. ἰδιώτατον δὲ πάντων τὸ σίλφιον· ἐπεὶ καὶ κόπρον πολλὴν ἡ χώρα φέρει, καὶ εὔοσμον. Ἔστι δὲ τοῦ λωτοῦ τὸ μὲν ἴδιον γένος εὐμέγεθες, ἡλίκον ἄπιος, 4
ἢ μικρὸν ἔλαττον. φύλλον δὲ, ἐντομὰς ἔχον, καὶ πρινῶδες. τὸ μὲν ξύλον, μέλαν. γένη δὲ αὐτοῦ πλείω, διαφορὰς ἔχοντα τοῖς καρποῖς· ὁ δὲ καρπός, ἡλίκος κύαμος. πεπαίνεται δὲ ὥσπερ οἱ βότρυες, μεταβάλλων τὰς χροιάς· φύεται δὲ καθάπερ τὰ μύρτα, παράλληλα. πυκνός ἐπὶ τῶν βλαστῶν· ἐσθιόμενος δὲ ἐν τοῖς Λωτοφάγοις καλουμένοις, γλυκύς, ἡδὺς καὶ ἀσινής, καὶ ἔτι πρὸς τὴν κοιλίαν ἀγαθόν. ἡδίων δὲ ὁ ἀπύρηνος· ἔστι γὰρ καὶ τοιοῦτον γένος. ποιοῦσι δὲ καὶ οἶνον ἐξ αὐτοῦ. πολὺ δὲ τὸ δένδρον, καὶ πολύκαρπον. τὸ γοῦν Ὀφέλλου στρατόπεδον, ἡνίκα ἐβάδιζεν εἰς Καρχηδόνα, καὶ τούτῳ φασὶ πλείους ἡμέρας ἀπολειπόντων τῶν ἐπιτηδείων χρῆσθαι. ἔστι μὲν οὖν ἐν τῇ νήσῳ τῇ Λωτοφαγίᾳ Φάριδι καλουμένῃ, πολύς· αὕτη δὲ ἀπόκειται, καὶ ἀπέχει μικρόν. οὐ μὴν ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ πολλῷ πλείων ἐν τῇ ἠπείρῳ· πλεῖστον γὰρ ὅλως ἐν τῇ Λιβύῃ, καθάπερ εἴρηται, τοῦτο, καὶ ὁ παλίουρός ἐστιν. ἐν γὰρ Εὐεσπερίσι, τούτοις εἰς καῦσιν χρῶνται. διαφέρει δὲ οὗτος ὁ λωτός, τοῦ παρὰ τοῖς Λωτοφάγοις. ὁ δὲ παλίουρος θαμνωδέστερος τοῦ λωτοῦ. φύλλον δὲ παρόμοιον ἔχει τῷ ἐνταῦθα, τὸν δὲ καρπὸν διάφορον. οὐ γὰρ πλατύν, ἀλλὰ στρογγύλον, καὶ ἐρυθρόν· μέγεθος δὲ ἡλίκον τὰς κέδρους, ἢ μικρῷ μεῖζον. πυρῆνα δὲ ἔχει οὐ συνεσθιόμενον, καθάπερ ταῖς ῥοαῖς· ἡδὺν δὲ τὸν καρπόν. καὶ ἐάν τις οἶνον ἐπιχέῃ, καὶ αὐτὸν ἡδίω γίνεσθαί φασι, καὶ τὸν οἶνον ἡδίω ποιεῖν. ἔνιοι δὲ τὸ τοῦ λωτοῦ δένδρον θαμνῶδες εἶναι, καὶ πολύκλαδον, τῷ στελέχει δὲ εὐσταχύ· τὸν δὲ καρπὸν μετὰ τὸ κάρυον ἔχειν· τὰ δὲ ἐκτὸς οὐ σαρκώδη, ἀλλὰ δερματωδέστερον· ἐσθιόμενον δὲ, οὐχ οὕτω γλυκύ, ὡς εὔοσμον· καὶ τὸν οἶνον ὃν ἐξ αὐτοῦ ποιοῦσιν, οὐ διαμένειν, ἀλλ' ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, εἶτ' ὀξύνει. ἡδίω μὲν οὖν τὸν καρπὸν ἐν τοῖς Λωτοφάγοις, ξύλον δὲ κάλλιστον τοῦ ἐν Κυρηναίᾳ. θερμοτέραν δὲ εἶναι τὴν χώραν τῶν Λωτοφάγων. τοῦ δὲ ξύλου τὴν ῥίζαν εἶναι μελαντέραν μὲν πολύ, πυκνὴν δὲ ἧττον, καὶ εἰς ἐλάττω χρησίμην· εἰς γὰρ τὰ ἐγχειρίδια, καὶ τὰ ἐπικολλήματα χρῆσθαι. τῷ ξύλῳ δὲ εἴς τε τοὺς αὐτούς, καὶ εἰς ἄλλα πλείω. ἐν δὲ τῇ μὴ ὑομένῃ τῆς Λιβύης, ἄλλα τε πλείω φύεσθαι, καὶ φοίνικας μεγάλους καὶ καλούς. οὐ μὴν ἀλλ' ὅπου μὲν φοῖνιξ, ἁλμυρίδα τε εἶναι, καὶ ἔφυδρον τὸν τόπον· οὐδὲ ἐν πολλῷ βάθει σφόδρα, καὶ ἡδύ, ἔνθα δὲ ἁλικῶν πλησίον ὄντων ἀλλήλοις. ὅπου τε τὰ ἄλλα φύεται, καὶ ξηρὸν καὶ ἄνυδρον. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τὰ φρέατα εἶναι ἑκατὸν ὀργυιῶν, ὥστε ὑποζυγίοις ἀπὸ τροχηλιᾶς ἀνιμᾶν. διὸ καὶ θαυμαστόν, πῶς ποτε ὠρύχθη τηλικαῦτα βάθη. τὸ δ' οὖν τῶν ὑδάτων τῶν ὑπὸ τοὺς φοίνικας, καὶ ἐν Ἄμμωνος εἶναι· διαφορὰν δὲ ἔχον τὴν εἰρημένην. φύεσθαι δὲ ἐν τῇ μὴ ὑομένῃ τὸ
† θάμνον πολύ, καὶ ἄλλα ἴδιά τε καὶ πλείω γίνεσθαι ἐνταῦθα· καὶ πτῶκα, καὶ δορκάδα, καὶ θύμον
στρουθόν, καὶ ἕτερα τῶν θηρίων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄδηλον, εἰ ἐκπιπίζει τὰ πιόμενα· διὰ γὰρ τὸ τάχος δύνανται καὶ ταχὺ παραγίνεσθαι. ἄλλως τε καὶ δι' ἡμερῶν τινῶν πίνουσι, καθάπερ καὶ τὰ ἥμερα παρὰ τρίτην ἢ τετάρτην ποτίζεται ταῦτα. τὰ δὲ τῶν ζώων, οἷον ὄφεων, σαυρῶν,

ὃς ἐκ τῶν τοιούτων, φανερὸν ὅτι ἄποτα. τοὺς δὲ λίβυας λέγειν, ὅτι τὸν ὄνον ἐσθίειν ταῦτα· † ὡς καὶ παρ' ἡμῖν γίνεται πολύπουν τι, καὶ μέλαν, συσπειρόμενον εἰς ἑαυτό. ὅπερ δὲ πολλὴν γίνεσθαι σφόδρα, καὶ ὑγρὸν τὴν φύσιν εἶναι. δρόσον δὲ ἀεὶ ἐν τῇ μὴ ὑομένῃ πολλήν· ὥστε δηλονότι τὸν μὲν φοίνικα, καὶ εἴ τι ἄλλο φύεται ἐν ἀνύδροις, τό, τε ἐκ τῆς γῆς ἀνιὸν ἐκτρέφει, καὶ πρὸς τούτοις ἡ δρόσος. ἱκανὴ γάρ, ὥστε τὰ μεγέθη καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν ξηρὰν οὖσαν, ἐκ τοιούτων συνεστηκυῖαν, καὶ δένδρα μὲν πλεῖστα καὶ ἰδιώτατα. περὶ δὲ τοῦ σιλφίου λεκτέον ὕστερον, ποῖόν τι τὴν φύσιν. ἐν δὲ τῇ ἀσίᾳ παρ' ἑκάστοις ἴδι' ἄττα τυγχάνει. τὰ μὲν γὰρ φέρουσιν αἱ χῶραι, τὰ δ' οὐ φύουσιν· οἷον κιττὸν καὶ ἐλάτην οὔ φασιν εἶναι τῆς ἀσίας, ἐν τοῖς ἄνω τῆς συρίας, ἀπὸ θαλάττης πένθ' ἡμερῶν· ἀλλὰ ἐν ἰνδοῖς φανῆναι, καὶ τῷ ὄρει τῷ μηρῷ καλουμένῳ, ὅθεν δὴ καὶ τὸν Διόνυσον εἶναι μυθολογοῦσι. διὸ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξ ἰνδίας ποτὲ ἀπιὼν ἐστεφανωμένος * εἶτα μὴ εἶναι καὶ αὐτὸς καὶ ἡ στρατιά. τῶν δὲ ἄλλων ἐν μηδίᾳ μόνον· περικλίειν γὰρ αὕτη δοκεῖ, καὶ συνάπτειν πῶς τοῦ πόντου. καί τοι γε διεφιλοτιμήθη Ἅρπαλος ἐν τοῖς παραδείσοις τοῖς περὶ Βαβυλῶνα φυτεύων πολλάκις, καὶ πραγματευόμενος· ἀλλ' οὐδὲν ἐποίει πλέον. οὐ γὰρ ἐδύνατο ζῆν, ὥσπερ τ' ἄλλα τὰ ἐκ τῆς ἑλλάδος.

ὃ λέγεται τοῦτο μὲν † οὖν δέχεται ἡ χώρα διὰ τὴν τοῦ ἀέρος κρᾶσιν. ἀναγκαίως δὲ δέχεται καὶ πύξον, καὶ φιλύραν· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα πονοῦσιν οἱ ἐν τοῖς παραδείσοις. ἕτερα δὲ ἴδια φέρει καὶ δένδρα, καὶ ὑλήματα. καὶ ἔοικεν ὅλως ὁ τόπος ὁ πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν, ὥσπερ καὶ ζῶα, καὶ φυτὰ φέρειν ἴδια παρὰ τοὺς ἄλλους· οἷον ἥ, τε μηδία χώρα, καὶ περσίς, ἄλλα τε ἔχει πλείω, καὶ τὸ μῆλον τὸ μηδικὸν καὶ τὸ περσικὸν καλούμενον. ἔχει δὲ τὸ δένδρον τοῦτο φύλλον μὲν ὅμοιον καὶ σχεδὸν ἴσον τῷ τῆς ἀνδράχνης· ἀκάνθας δέ, οἵας ἄπιος, ἢ ὀξυάκανθος· λείας δέ, καὶ ὀξείας σφόδρα, καὶ ἰσχυράς. τὸ δὲ μῆλον οὐκ ἐσθίεται μέν, εὔοσμον δὲ πάνυ, καὶ τὸ φύλλον τοῦ δένδρου. κἂν εἰς ἱμάτια τεθῇ τὸ μῆλον, ἄκοπα διατηρεῖ. χρήσιμον δέ, ἐπειδὰν τύχῃ πεπωκώς τις φάρμακον, ἢ πρὸς στόματος εὐωδίαν. ἐὰν γάρ τις ἑψήσας ἐν τῷ ζωμῷ, ἢ ἐν ἄλλῳ τινί, τὸ ἔσωθεν τοῦ μήλου ἐκπιέσῃ εἰς τὸ στόμα, καὶ καταροφήσῃ, ποιεῖ τὴν ὀσμὴν ἡδεῖαν. σπείρεται δὲ τοῦ ἦρος εἰς πρασιὰς ἐξαιρεθὲν τὸ σπέρμα, καὶ εἰργασμένας ἐπιμελῶς· εἶτα ἀρδεύεται διὰ τετάρτης ἢ πέμπτης ἡμέρας. ὅταν δὲ ἁδρὸν * τι διαφυτεύονται πάλιν τοῦ ἔαρος εἰς χωρίον μαλακὸν καὶ ἔφυδρον, καὶ οὐλίαν λεπτόν· φιλεῖ γὰρ τοιαῦτα. φέρει δὲ τὰ μῆλα πᾶσαν ὥραν· τὰ μὲν γὰρ ἀφήρη, τὰ δὲ ἀνθεῖ, τὰ δὲ ἐκπέττει. τῶν δὲ ἀνθῶν ὅσα, ὥσπερ εἴπομεν, ἔχει καθάπερ ἠλακάτην ἐκ μέσου τιν' ἐξέχουσαν, ταῦτά ἐστι γόνιμα· ὅσα δὲ μή, ἄγονα. σπείρεται δὲ καὶ εἰς ὄστρακα διατετρημένα, καθάπερ οἱ φοίνικες. τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, περὶ τὴν περσίδα καὶ τὴν μηδίαν ἐστίν.

5 Ἡ δὲ ἰνδικὴ χώρα τήν τε καλουμένην ἔχει συκῆν, ἣ καθίησιν ἐκ τῶν κλάδων τὰς ῥίζας, ἀν' ἕκαστον ἔτος, ὥσπερ εἴρηται πρότερον· ἀφίησι δὲ οὐκ ἐκ τῶν νέων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἕνων, καὶ ἔτι παλαιοτέρων. αὗται δὲ συνάπτουσαι τῇ γῇ, ποιοῦσιν ὥσπερ δρύφρακτον κύκλῳ περὶ τὸ δένδρον, ὥστε γίνεσθαι καθάπερ σκηνήν, αἷς δὴ καὶ εἰώθασι διατρίβειν. εἰσὶ δὲ αἱ ῥίζαι φυόμεναι διάδηλοι πρὸς τοὺς βλαστούς· λευκότεραι γάρ, καὶ δασεῖαι, καὶ σκολιαί, καὶ δίφυλλοι. ἔχει δὲ τὴν ἄνω κόμην πολλήν, καὶ τὸ ὅλον δένδρον εὔκυκλον, καὶ τῷ μεγέθει μέγα σφόδρα· καὶ γὰρ ἐπὶ δύο στάδια ποιεῖν φασι τὴν σκιάν. καὶ τὸ πάχος τοῦ στελέχους ἔνια πλειόνων ἢ ἑξήκοντα βημάτων, τὰ δὲ πολλὰ τετταράκοντα. τὸ δέ γε φύλλον οὐκ ἔλαττον ἔχει πέλτης. καρπὸν δὲ σφόδρα μικρόν, ἡλίκον ἐρέβινθος, ὅμοιον δὲ σύκῳ· διὸ καὶ ἐκάλουν αὐτὸ οἱ ἕλληνες συκῆν. ὀλίγον δὲ θαυμαστῶς τὸν καρπόν, οὐχ ὅτι πρὸς τὸ τοῦ δένδρου μέγεθος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον. φύεται δὲ τὸ δένδρον περὶ τὸν ἀκεσίνην ποταμόν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερον δένδρον, καὶ τῷ μεγέθει μέγα, καὶ ἡδύκαρπον θαυμαστῶς, καὶ μεγαλόκαρπον· καὶ χρῶνται τροφῇ τῶν ἰνδῶν οἱ σοφοί, καὶ ἀπεχόμενοι. ἕτερον δέ, οὗ τὸ φύλλον τὴν μὲν μορφὴν πρόμηκες, τοῖς τῶν στρουθῶν πτεροῖς ὅμοιον, ἃ παρατίθενται παρὰ τὰ κράνη· μῆκος δὲ ὡς διπηχυαῖον. ἄλλο τέ ἐστιν, οὗ ὁ καρπὸς μακρός, καὶ οὐκ εὐθύς, ἀλλὰ σκολιός· ἐσθιόμενος δέ, γλυκύς. οὗτος ἐν τῇ κοιλίᾳ δηγμὸν ποιεῖ, καὶ δυσεντερίαν. διὸ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεκήρυξε, μὴ ἐσθίειν. ἔστι δὲ ἕτερον, οὗ ὁ καρπὸς ὅμοιος τοῖς κρανέοις. καὶ ἕτερα δὲ πλείω, καὶ διαφέροντα τῶν ἐν τοῖς ἕλλησιν, ἀλλ' ἀνώνυμα. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν τῆς ἰδιότητος.

τος. σχεδὸν γὰρ, ὥσγε δή τινές φασιν, οὐδὲν ὅλως τῶν δένδρων, οὐδὲ τῶν ὑλημάτων, οὐδὲ τῶν ποιωδῶν, ὅμοιόν ἐστι τοῖς ἐν τῇ ἑλλάδι, πλὴν ὀλίγων. ἴδιον δὲ καὶ ἡ ἐβένη τῆς χώρας ταύτης. ταύτης δὲ δύο γένη· τὸ μὲν εὔξυλον καὶ καλὸν, τὸ δὲ φαῦλον· σπάνιον δὲ τὸ καλὸν, θάτερον δὲ πολύ. τὴν δὲ χρόαν οὐ θησαυριζομένην λαμβάνει, τὴν εὔχρουν, ἀλλ' εὐθὺς τῇ φύσει. ἔστι δὲ τὸ δένδρον θαμνῶδες, ὥσπερ ὁ † κυτικός. φασὶ δ' εἶναι καὶ τέρμινθον, οἱ δ' ὅμοιον τῇ τερμίνθῳ· ὃ (κύτισος) τὸ μὲν φύλλον καὶ τοὺς κλῶνας καὶ τἄλλα πάντα ὅμοια ἔχει τῇ τερμίνθῳ· τὸν δὲ καρπὸν διάφορον· ὅμοιον γὰρ ταῖς ἀμυγδάλαις. εἶναι γὰρ καὶ ἐν βάκτροις τὴν τέρμινθον ταύτην, καὶ κάρυα φέρειν, ἡλίκα τὰ ἀμύγδαλα, διὰ τὸ μὴ μεγάλα, καὶ τῇ ὄψει δὲ παρόμοια, καὶ ἡ ἡδονὴ κρείττων τῶν ἀμυγδάλων· διὸ κεχρῆσθαι τοὺς ἐκεῖ μᾶλλον. ἐξ ὧν δὲ τὰ ἱμάτια ποιοῦσι, τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον ἔχει τῇ συκαμίνῳ, τὸ δὲ ὅλον φυτὸν τοῖς κυνοροδοις ὅμοιον. φυτεύουσι δὲ ἐν τοῖς πεδίοις αὐτὸ κατ' ὄρχους. διὸ καὶ πόῤῥωθεν ἀφορῶσιν ἄμπελοι φαίνονται. ἔχει δὲ καὶ φοίνικας ἔνια μέρη πολλούς. καὶ ταῦτα μὲν ἐν δένδρου φύσει. φέρει δὲ καὶ σπέρματα ἴδια, τὰ μὲν τοῖς χεδροποῖς ὅμοια, τὰ δὲ τοῖς πυροῖς καὶ ταῖς κριθαῖς. ἐρέβινθος μὲν γὰρ, καὶ φακὸς, καὶ τἄλλα τὰ παρ' ἡμῖν, οὐκ ἔστιν. ἕτερα δ' ἐστὶν, ὥστε παραπλήσια ποιεῖν τὰ ἑψήματα, καὶ μὴ διαγινώσκειν (ὥς φασιν) ἂν μή τις ἀκούσῃ. κριθαὶ δὲ, καὶ πυροὶ, καὶ ἄλλ' ὅ, τι γένος ἀγρίων κριθῶν, ἐξ ὧν καὶ ἄρτοι ἡδεῖς, καὶ χόνδρος καλός. ταύτας οἱ ἵπποι † ἐσθίοντες τὸ πρῶτον διεφθείροντο, κατὰ μικρὸν (τῶν ἑλλήνων) δὲ οὖν ἐθιζόμενοι ἐν ἀχύροις οὐδὲν ἔπασχον. μᾶλλον δὲ σπείρουσι τὸ καλούμενον ὄρυζον, ἐξ οὗ τὸ ἕψημα. τοῦτο δὲ ὅμοιον τῇ ζειᾷ· καὶ περιπτισθὲν, οἷον χόνδρος. εὔπεπτον δὲ, τὴν ὄψιν πεφυκὸς ὅμοιον ταῖς αἴραις, καὶ τὸν πολὺν χρόνον ἐν ὕδατι. ἀρχεῖται δὲ οὐκ εἰς στάχυν, ἀλλ' οἷον φόβην, ὥσπερ ὁ κέγχρος, καὶ ὁ ἔλυμος. ἄλλο δὲ, ὃ ἐκάλουν οἱ ἕλληνες φακόν· τοῦτο δ' ὅμοιον μὲν τῇ ὄψει, καὶ τὸ βούκερας. θερίζεται δὲ καὶ περὶ πλειάδος δύσιν. διαφορὰ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ χώρᾳ, τῷ τὴν μὲν φέρειν ἔνια, τὴν δὲ μὴ φέρειν. ἡ γὰρ ὀρεινὴ καὶ ἄμπελον ἔχει, καὶ ἐλαίαν, καὶ τὰ ἄλλα ἀκρόδρυα, πλὴν † ἄρπον τὴν ἐλαίαν, σχεδὸν δὲ καὶ τὴν φύσιν ὥσπερ μεταξὺ κοτίνου καὶ ἐλαίας. (ἄκαρπον) ἔστι δὲ τῇ ὅλῃ μορφῇ καὶ τὸ φύλλον τῆς μὲν πλατύτερον, τῆς δὲ στενώτερον. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν ἰνδικήν. ἐν δὲ τῇ ἀρείᾳ χώρᾳ καλουμένῃ ἄκανθά ἐστιν, ἐφ' ἧς γίνεται δάκρυον, ὅμοιον τῇ ἰλλυείᾳ καὶ τῇ ὄψει καὶ τῇ ὀσμῇ. τοῦτο δ' ὅταν ἐπιλάμψῃ ὁ ἥλιος, καταῤῥεῖ. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα παρὰ τὰ ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ἐν τοῖς ποταμοῖς γίνεται. ἐν ἑτέροις δὲ τόποις ἐστὶν ἄκανθα λευκὴ τρίοζος, ἐξ ἧς καὶ σκυτάλια καὶ βακτηρίας ποιοῦσιν· ὀπώδης δὲ, καὶ μανή. ταύτην δὲ καλοῦσιν ἡρακλέαν. ἄλλο δὲ ὕλη, μέγεθος μὲν ἡλίκον ῥάφανος· τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον δάφνῃ, καὶ τῷ μεγέθει, καὶ τῇ μορφῇ. τοῦτο δ' εἴ † τι φάγοι, ἐναποθνήσκει. διὸ καὶ ὅπου ἵπποι, τούτους ἐφύλαττον διὰ (τις) χειρῶν. ἐν δὲ τῇ κεδρωσίᾳ χώρᾳ πεφυκέναι φασὶν ἐν μὲν, ὅμοιον τῇ δάφνῃ φύλλον ἔχον, οὗ τὰ ὑποζύγια καὶ ὅλως εἰ φάγοι, μικρὸν ἐπισχόντα διεφθείρετο. παραπλησίως, διατιθέμενα καὶ σπώμενα, ὁμοίως τοῖς ἐπιλήπτοις. ἑτέραν δὲ ἄκανθάν τινα εἶναι· ταύτην φύλλον μὲν οὐδὲν ἔχειν, πεφυκέναι δ' ἐκ μιᾶς ῥίζης· ἐφ' ἑκάστῳ δὲ τῶν ὄζων, ἄκανθαν ἔχειν ὀξεῖαν σφόδρα. καὶ τούτων δὲ καταμιγνυμένων, ἢ προστριβομένων, ὀπὸν ἐκρεῖν πολὺν, ὃς ἀποτυφλοῖ τὰ ἄλλα ζῶα πάντα, καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους * τὶς αὖθις. ἐν δὲ τόποις τισὶ πεφυκέναι τινὰ βοτάνην, ἐφ' ἣν συνεσπειραμένους ὄφεις εἶναι μικροὺς σφόδρα· τούτοις δ' εἴ τις ἐμβὰς πληγείη, θνήσκειν. ἀποπνίγεσθαι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν φοινίκων τῶν ὠμῶν, εἴ τις φάγοι. καὶ τοῦτο ὕστερον κατανοηθῆναι. τοιαῦται μὲν οὖν δυνάμεις καὶ ζώων καὶ φυτῶν, ἴσως καὶ παρ' ἄλλοις εἰσί.

6 Περιττότερα δὲ τῶν φυομένων, καὶ πλεῖστον ἐξηλλαγμένα πρὸς τἄλλα, τὰ εὔοσμα, τὰ περὶ ἀραβίαν καὶ συρίαν καὶ ἰνδούς· οἷον ὅ, τε λιβανωτὸς, καὶ ἡ σμύρνα, καὶ ἡ κασία, καὶ τὸ ὀποβάλσαμον, καὶ τὸ ὀποκινάμωμον, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, περὶ ὧν ἐν ἄλλοις εἴρηται διὰ πλειόνων. ἐν μὲν οὖν τοῖς πρὸς ἕω τε καὶ μεσημβρίαν, καὶ ταῦτ' ἴδια, καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων ἐστίν. ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἄρκτον, οὐχ ὁμοίως. οὐθὲν γὰρ ὅ, τι ἄξιον λόγου λέγεται, παρὰ τὰ κοινὰ τῶν δένδρων, ἃ καὶ φυλλόψυχρα τυγχάνει, καὶ ἔστι καὶ παρ' ἡμῖν· οἷον πεύκη, δρῦς, ἐλάτη, πύξος, διὸς βάλανος, φίλυρα, καὶ τἄλλα δὲ τὰ τοιαῦτα. σχεδὸν γὰρ οὐδὲν ἕτερον παρὰ ταῦτά ἐστιν. ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑλημάτων ἔνια, τοὺς ψυχροὺς ἐζήτει τόπους· καθάπερ κενταύρειον, ἀψίνθιον. ἔτι δὲ φαρμακώδη ταῖς ῥίζαις, καὶ τοῖς ὀποῖς· οἷον ἐλλέβορος, ἐλατήριον), σκαμμωνία, σχεδὸν πάντα τὰ ῥιζοτομούμενα. τὰ μὲν γὰρ τῷ πόντῳ καὶ τῇ θρᾴκῃ γίνεται· τὰ δὲ περὶ τὴν οἴτην, καὶ τὸν παρνασὸν, καὶ τὸ πήλιον, καὶ τὴν ὄσσαν, καὶ τὸ παρθένιον· καὶ ἐν τούτοις

δὲ δέ τινές φασι πλεῖστον. πολλὰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀρκαδίᾳ, καὶ ἐν τῇ λακωνικῇ φαρμακώδη. λέγουσι γὰρ αὐτοί. τῶν δὲ εὐωδῶν οὐδὲν ἐν ταύταις· πλὴν ἴρις ἐν τῇ ἰλλυρίδι, καὶ περὶ τὴν ἀδρίαν· αὕτη δὲ χρηστὴ, καὶ πολὺ διαφέρουσα τῶν ἄλλων. ἀλλ' ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς, καὶ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν, ὥσπερ ἀποκέκριται τὰ εὐώδη. ἔχουσι δὲ καὶ τὴν κυπάριττον οἱ ἀλεεινοὶ μᾶλλον, ὥσπερ κρήτη, λυκία, ῥόδος. κέδρον δὲ, καὶ τὰ θρᾴκια ὄρη, καὶ τὰ φρύγια. τῶν δὲ ἡμέρων ἥκιστά φασιν ἐν τοῖς ψυχροῖς ὑπομένειν δάφνην, καὶ μυῤῥίνην. καὶ τούτων δὲ ἧττον † ἐπὶ τῶν μυῤῥίνων. σημεῖον δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐν τῷ ὀλύμπῳ δάφνη μὲν πολλὴ, μυῤῥίνος δὲ ὅλως οὐκ ἔστιν. ἐν δὲ τῷ πόντῳ περὶ

ἐπὶ τῶν μυῤῥίνων παντὶ, καὶ ποῖον, οὐδ' ἑτέραν, καίπερ σπουδαζόντων καὶ πάντα μηχανωμένων πρὸς τὰς ἱερωσύνας. συκᾶς δὲ πολλὰς, καὶ εὐμεγέθεις· καὶ ῥοιαὶ δὲ περισκεπαζόμεναι. ἄπιοι δὲ καὶ μηλέαι, καὶ παντοδαπώταται, καὶ χρησταί· αἱ δ' ἐαριναί, πλὴν εἰ ἄρα ὄψιαι. τῆς δὲ ἀγρίας ὕλης, ἔστι δρῦς, πτελέα, μελία, καὶ ὅσα τοιαῦτα· πεύκη δὲ, καὶ ἐλάτη, καὶ πίτυς, οὐκ ἔστιν· οὐδ' ὅλως οὐδὲν ἔνδαδον. ὑγρὰ δὲ αὕτη, καὶ χείρων πολὺ τῆς σινωπικῆς. ὥστ' οὐδὲ πολὺ χρῶνται αὐτῇ, πλὴν πρὸς τὰ ὑπαίθρια. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τὸν πόντον, ἢ ἐν τισί γε τόποις αὐτοῦ. ἐν δὲ τῇ προποντίδι γίνεται καὶ μυῤῥίνος, καὶ δάφνη πολλαχοῦ ἐν τοῖς ὄρεσιν. ἴσως δ' ἔνια τῶν τόπων ἴδια θετέον. ἕκαστοι γὰρ ἔχουσι τὰ διαφέροντα, ὥσπερ εἴρηται, κατὰ τὰς ὕλας, οὐ μόνον τῷ βελτίω καὶ χείρω τὴν αὐτὴν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ φέρειν· οἷον ὁ μὲν τμῶλος ἔχει, καὶ ὁ μυσινὸς ὄλυμπος, πολὺ τὸ κάρυον, καὶ τὴν διὸς βάλανον, ἔτι δὲ καὶ ἄμπελον, καὶ μηλέαν, καὶ ῥόαν. ἡ δὲ ἴδη τὰ μὲν οὐκ ἔχει τούτων, τὰ δὲ σπάνια. περὶ δὲ μακεδονίαν, καὶ τὸν πιερικὸν ὄλυμπον, τὰ μέν ἐστι, τὰ δ' οὐκ ἔστι τούτων. ἐν δὲ τῇ εὐβοίᾳ, καὶ περὶ τὴν μαγνησίαν, τὰ μὲν εὐβοϊκὰ πολλά. τῶν δὲ ἄλλων οὐθέν· οὐδὲ δὴ περὶ τὸ πήλιον, οὐδὲ τὰ ἄλλα τὰ ἐνταῦθα ὄρη. βραχὺς δ' ἐστὶ τόπος ἐκεῖ, καὶ

περὶ † ὅλως τὴν ναυπηγήσιμον ὕλην. τῆς μὲν γὰρ εὐρώπης δοκεῖ τὰ περὶ τὴν μακεδονίαν, καὶ ὅσα τῆς θρᾴκης, καὶ περὶ ἰταλίαν, τῆς δὲ ἀσίας, τά τε ἐν κιλικίᾳ, καὶ τὰ ἐν σινώπῃ καὶ ἀμισῷ, ἔτι δὲ ὁ μύσιος ὄλυμπος, καὶ ἡ ἴδη, πλὴν οὐ πολύ· ἡ γὰρ συρία κέδρον ἔχει, καὶ ταύτῃ χρῶνται πρὸς τὰς τριήρεις. ἀλλὰ καὶ τὰ φίλυδρα, καὶ τὰ παραποτάμια ταῦθ' ὁμοίως.

Ἐν μὲν γὰρ τῇ ἀδρίᾳ πλάτανον οὔ φασιν εἶναι, πλὴν περὶ τὸ διομήδους ἱερόν· σπανίαν δὲ καὶ ἐν ἰταλίᾳ πάσῃ, καίτοι πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοὶ παρ' ἀμφοῖν· ἀλλ' οὐκ

ξηγίῳ ἔοικε φέρειν ὁ τόπος. ἐν † ῥηγίῳ γοῦν, ἃς διονύσιος πρεσβύτερος ὁ τύραννος ἐφύτευσεν ἐν τῷ παραδείσῳ, αἵ εἰσι νῦν ἐν τῷ γυμνασίῳ, φιλοτιμηθεὶς, οὐδὲ δύνανται λαβεῖν μέγεθος. ἔνιοι δὲ πλείστην ἔχουσι πλάτανον· οἱ δὲ πτελέαν, καὶ ἰτέαν· οἱ δὲ μυρίκην, ὥσπερ ὁ αἷμος. ὥστε τὰ μὲν τοιαῦτα, καθάπερ ἐλέχθη, τῶν τόπων ἴδια θετέον, ὁμοίως ἔν τε τοῖς ἀγρίοις καὶ τοῖς ἡμέροις. οὐ μὴν ἀλλὰ τάχα ἂν εἴη καὶ τούτων ἐπί τινων, ὥστε διακοσμηθέντων δύνασθαι τὴν χώραν φέρειν· ὃ καὶ νῦν ξυμβαῖνον ὁρῶμεν, καὶ ἐπὶ ζώων ἐνίων, καὶ φυτῶν. μεγίστην δὲ διαφορὰν αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν δένδρων, καὶ ἁπλῶς τῶν ὑλημάτων ὑποληπτέον, ἣ καὶ πρότερόν γε εἴπομεν, ὅτι τὰ μὲν ἔγγεα, τὰ δ' ἔνυδρα τυγχάνει, καθάπερ τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν. οὐ μόνον ἐν τοῖς ἕλεσι, καὶ ταῖς λίμναις, καὶ τοῖς ποταμοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ φύεται ὑλήματα ἔνια, ἔν τε τῇ ἔξω καὶ τῇ περὶ ἡμᾶς, καὶ δένδρα. ἐν μὲν γὰρ τῇ περὶ ἡμᾶς μικρὰ πάντα φυόμενα, καὶ οὐδὲν ὑπερέχον (ὡς εἰπεῖν) τῆς ἐλάττης. ἐν ἐκείνῃ δὲ, καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ὑπερέχοντα, καὶ ἕτερα δὲ μείζω δένδρα. τὰ μὲν οὖν περὶ ἡμᾶς, ἐστι τάδε φανερώτατα μὲν καὶ κοινότατα καὶ ἰδιώτατα, τοὺς τόπους. ἐλάτη, συκῆ,

* δρῦς, ἄμπελος, φοῖνιξ. τούτων δὲ τὰ μὲν πρόσγεια, τὰ δὲ πόντια, τὰ δ' ἀμφοτέρων τῶν τόπων κοινά. καὶ τὰ μὲν πολυειδῆ, καθάπερ ὁ φῦκος· τὰ δὲ μίαν ἰδέαν ἔχοντα. τοῦ γὰρ φύκους, τὸ μέν ἐστι πλατύφυλλον, ταινιοειδὲς, χρῶμα ποῶδες ἔχον, ὃ δὴ καὶ πράσον καλοῦσί τινες, οἱ δὲ ζωστῆρα. ῥίζαν δὲ ἔχει δασεῖαν ἔξωθεν, ἄνωθεν δὲ λεπύρια· μακρὰν δὲ ἱκανῶς, καὶ εὐπαχῆ, παρομοίαν τοῖς κρομμυγητείοις. τὸ δὲ τριχόφυλλον, ὥσπερ τὸ μάραθρον, οὐ ποῶδες, οὐδὲ ἔξωχρον, οὐδὲ ἔχον καυλὸν, ἀλλ' ὀρθόν πως ἐν αὐτῷ. φύεται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν ὀστράκων, καὶ ἐπὶ τῶν λίθων· οὐχ ὥσπερ θάτερον, πρὸς τῇ γῇ. πρόσγεια δ' ἄμφω. καὶ τὸ μὲν τριχόφυλλον πρὸς αὐτῇ γῇ, πολλάκις δὲ ὥσπερ ἐπικλύζεται μόνον ὑπὸ τῆς θαλάττης· θάτερον δὲ ἀνωτέρω. γίνεται δὲ ἐν μὲν τῇ ἔξω, τῇ περὶ ἡρακλείας στήλας, θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, ὥς φασι· καὶ τὸ πλάτος μεῖζον, ὡς παλαιστιαῖον. φέρεται δὲ τοῦτο εἰς τὴν

τὴν ἔσω θάλατταν, περὶ ῥῷ τῷ ἔξωθεν· καλοῦσι δὲ αὐτὸ πράσον. ἐν ταύτῃ δὲ, ἐν ἐνίοις τόποις ὥστ' ἐπάνω τοῦ ὀμφαλοῦ. λέγεται δὲ ἐπέτειον εἶναι, καὶ φύεσθαι μὲν τοῦ ἦρος λήγοντος, ἀκμάζειν δὲ τοῦ θέρους, τοῦ μετοπώρου δὲ φθίνειν· περὶ δὲ τὸν χειμῶνα ἀπόλλυσθαι, καὶ ἐκπίπτειν. ἅπαντα δὲ καὶ ἄλλα τὰ φυόμενα, χείρω καὶ ἀμαυρότερα γίνεσθαι τοῦ χειμῶνος. ταῦτα μὲν οὖν οἷον πρόσγεια, περί γε τὴν θάλατταν. τὸ δὲ πόντιον φῦκος, ὃ οἱ σπογγεῖς ἀνακολυμβῶσι πελάγιον, καὶ ἐν Κρήτῃ δὲ φύεται πρὸς τῇ γῇ ἐπὶ τῶν πετρῶν πλεῖστον καὶ κάλλιστον, ᾧ βάπτουσιν οὐ μόνον τὰς ταινίας, ἀλλὰ καὶ ἔρια καὶ ἱμάτια. καὶ ἕως ἂν ᾖ πρόσφατος ἡ βαφή, πολὺ καλλίων ἡ χρόα τῆς πορφύρας. γίνεται δὲ καὶ ἐν τῇ προσβόρρῳ, καὶ πλεῖον καὶ καλὸν, ὥσπερ αἱ σπογγιαὶ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. ἄλλα γάρ ἐστιν ὅμοια τῇ ἀγρώστει· καὶ γὰρ τὸ φύλλον παραπλήσιον ἔχει, καὶ τὴν ῥίζαν γονατώδη, καὶ πεφυκυῖαν πλαγίαν, ὥσπερ τῆς ἀγρώστιδος. ἔχει δὲ καὶ καυλὸν καλαμώδη, καθάπερ ἡ ἄγρωστις· μεγέθει δὲ ἔλαττον πολὺ τοῦ φύκους. ἄλλο δὲ βότρυον, ὃ φύλλον ἔχει ποῶδες τῇ χρόᾳ, πλατὺ δὲ, καὶ οὐκ ἀνόμοιον ταῖς θριδακίναις· πλὴν † χρυσιωδέστερον, καὶ ὥσπερ συνεσπασμένον. καυλὸν δ' οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς πλείω τὰ τοιαῦτα, καὶ πάλιν ἀπ' ἄλλης. φύεται δὲ ἐπὶ τῶν λίθων τὰ τοιαῦτα πρὸς τῇ γῇ, καὶ τῶν ὀστράκων. καὶ τὰ μὲν ἐλάττω σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. ἡ δὲ δρῦς καὶ ἡ ἐλάτη, πρόσγειοι μὲν ἄμφω· φύονται δ' ἐπὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις, ῥίζας μὲν οὐκ ἔχουσαι, προσπεφυκυῖαι δὲ ὥσπερ αἱ λεπάδες· ἀμφότεραι μὲν οἷον σαρκόφυλλα· περιμηκέστερον δὲ τὸ φύλλον παχὺ, καὶ παχύτερον τῆς ἐλάτης· πολὺ δὲ, καὶ οὐκ ἀνόμοιον τοῖς τῶν ὀσπρείων λοβοῖς· κοῖλον δ' ἔνδοθεν, καὶ οὐδὲν ἔχον ἐν αὐτοῖς. τὸ δὲ τῆς δρυὸς, λεπτὸν, καὶ μυρικωδέστερον. χρῶμα δ' ὑπόπορφυρον ἀμφοῖν. ἡ δ' ὅλη μορφὴ τῆς μὲν ἐλάτης, ὀρθὴ, καὶ αὐτῆς, καὶ τῶν ἀκρεμόνων. τῆς δὲ δρυὸς σκολιωτέρα, καὶ μᾶλλον ἔχουσα πλάτος. γίνεται δὲ ἄμφω καὶ πολύκαυλα· καὶ μονοκαυλότερον δὲ ἡ ἐλάτη. τὰς δὲ ἀκρεμονικὰς καὶ παραφύσεις, ἐλάτη μὲν μακρὰς ἔχει, καὶ εὐθείας, καὶ μανάς· ἡ δὲ δρῦς βραχυτέρας, καὶ σκολιωτέρας, καὶ πυκνοτέρας. τὸ δ' ὅλον μέγεθος ἀμφοτέρων, ὡς πυγωνιαῖον, ἢ μικρὸν ὑπεραῖρον· μεῖζον δὲ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὸ τῆς ἐλάτης. χρήσιμος δὲ ἡ δρῦς εἰς βαφὴν ἐρίων ταῖς γυναιξίν. ἐπὶ μὲν τῶν ἀκρεμόνων προσηρτημένα τῶν ὀστρακοδέρμων ζώων ἔνια, καὶ κάτω δὲ πρὸς αὐτῷ περὶ καυλῷ περιπεφυκότων τινῶν ὅλων, ἐν τούτοις δεδυκότες οἱ ὀνίννοι, καὶ ἄλλ' ἄττα, καὶ τὸ ὅμοιον πολύποδι. ταῦτα μὲν οὖν πρόσγεια, καὶ ῥᾴδια θεωρηθῆναι. φασὶ δέ τινες καὶ ἄλλην δρῦν εἶναι ποντίαν, ἣ καὶ καρπὸν φέρει· καὶ ἡ βάλανος αὐτῆς χρησίμη. τοὺς δὲ σκινθὰς, καὶ κολυμβητὰς λέγειν, ὅτι καὶ ἕτεραι μεγάλαι τινὲς τοῖς μεγέθεσιν εἴησαν. ἡ δὲ ἄμπελος ἀμφοτέρως γίνεται· καὶ γὰρ πρὸς τῇ γῇ, καὶ πόντιαι. μείζω δ' ἔχει καὶ τὰ φύλλα, καὶ τὰ κλήματα, καὶ τὸν καρπὸν ἡ ποντία. ἡ δὲ συκῆ ἄφυλλος μὲν, τῷ μεγέθει δ' οὐ μεγάλη. χρῶμα δὲ τοῦ φλοιοῦ φοινικοῦν. ὁ δὲ φοῖνιξ ἐστὶ μὲν πόντιον, βραχυστέλεχες σφόδρα. καὶ σχεδὸν εὐθεῖαι αἱ ἐκφύσεις τῶν ῥάβδων, κάτωθεν, οὐ κύκλωθεν αὐτοῦ, καθάπερ τῶν ῥάβδων οἱ ἀκρέμονες· ἀλλ' ὡς ἂν ἐν πλάτει περὶ μίαν συνεχεῖς, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀπαλλάττουσαι. τῶν δὲ ῥάβδων ἢ τῶν παραφύσεων τούτων, ὁμοία τρόπον τινὰ ἡ φύσις, τοῖς τῶν ἀκανθῶν φύλλοις τῶν ἀκανικῶν· οἷον σόγκοις, καὶ τοῖς τοιούτοις. πλὴν ὀρθαὶ, οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνα, καὶ περικεκλασμέναι, καὶ τὸ φύλλον ἔχουσαι διαβεβρωμένον ὑπὸ τῆς ἅλμης. ἐπεὶ περί γε δέλου ἥκειν τὸν μέσον γε καυλὸν, καὶ ἡ ἄλλη ὄψις παραπλησία. τὸ δὲ χρῶμα τούτων καὶ τῶν καυλῶν καὶ ὅλου τοῦ φυτοῦ, ἐξέρυθρόν τε σφόδρα, καὶ φοινικοῦν. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇδε τῇ θαλάττῃ, τοσαῦτά ἐστιν. ἡ γὰρ σπογγιὰ, καὶ αἱ πλύσιαι καλούμεναι, καὶ εἴ τι τοιοῦτον, ἑτέραν ἔχει φύσιν. ἐν δὲ τῇ ἔξω τῇ περὶ ἡρακλέους στήλας, τό τε πράσον (ὥσπερ εἴρηται) φύεται, καὶ τὰ περιλιθούμενα ταῦτα· οἷον θύμα, καὶ τὰ δαφνοειδῆ, καὶ τὰ ἄλλα. Τῆς 8
δὲ ἐρυθρᾶς καλουμένης, ἐν ἀραβίᾳ, μικρὸν ἐπάνω κόλπου, ἐν μὲν τῇ γῇ δένδρον οὐδὲν φύεται, πλὴν τῆς ἀκάνθης τῆς διψάδος καλουμένης· σπανία δὲ καὶ αὐτὴ διὰ τὰ καύματα, καὶ διὰ τὴν ἀνυδρίαν. οὐχ ὕει γὰρ, ἀλλ' ἢ δι' ἐτῶν τεττάρων, ἢ πέντε· καὶ τότε λάβρως, καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον. ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ φύεται· καὶ καλοῦσιν αὐτὰ, δάφνην καὶ ἐλαίαν. ἔστι δὲ ἡ μὲν δάφνη ὁμοία τῇ ἀρίᾳ· ἡ δὲ ἐλαία τῷ φύλλῳ. καρπὸν δ' ἔχει ἡ ἐλαία, παραπλήσιον ταῖς ἐλαίαις. ἀφίησι δὲ καὶ δάκρυον, ἐξ οὗ οἱ ἰατροὶ φάρμακον ἔναιμον συντιθέασιν· ὃ γίνεται σφό-

ῥυσιωδέστερον, rugoſius

δρα ἀγαθόν. ὅταν δὲ ὕδατα πλείω γένηται, μύκητες φύονται πρὸς τῇ θαλάττῃ κατά τινα τόπον, οὗτοι δὲ ἀπολιθοῦνται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ἡ δὲ θάλαττα θηριώδης· πλείστους δὲ ἔχει τοὺς καρχαρίας, ὥστε μὴ εἶναι κολυμβῆσαι. ἐν δὲ τῷ κόλπῳ τῷ καλουμένῳ ἡρώων, ἐφ' ὃν καταβαίνουσιν οἱ ἐξ αἰγύπτου, φύεται μὲν δάφνη τε καὶ ἐλαία καὶ θύμον, οὐ μὴν χλωρά γε, ἀλλὰ λιθοειδῆ τὰ ὑπερέχοντα τῆς θαλάττης, ὅμοια δὲ καὶ τοῖς φύλλοις καὶ τοῖς βλαστοῖς τοῖς χλωροῖς. ἐν δὲ τῷ θύμῳ, καὶ τὸ τοῦ ἄνθους χρῶμα διάδηλον, ὡς ἂν μήπω τελέως ἐξηνθηκός. μήκει δὲ τῶν δενδρυφίων, ὅσον εἰς τρεῖς πήχεις. οἱ δέ, ὅτε ἀνάπλους ἦν τῶν ἐξ ἰνδῶν ἀποσταλέντων ἀπὸ ἀλεξάνδρου, τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ φυόμενα μέχρις οὗ ἂν ᾖ ἐν τῷ ὑγρῷ, χρῶμά φασιν ἔχειν ὅμοιον τοῖς φυκίοις· ὁπόταν δ' ἐξενεχθέντα τεθῇ πρὸς τὸν ἥλιον, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἁλί. φύεσθαι δὲ καὶ σχοίνους λιθίνους παρ' αὐτὴν τὴν θάλατταν, οὓς οὐδεὶς ἂν διαγνοίη τῇ ὄψει πρὸς τοὺς ἀληθινούς. θαυμασιώτερον δὲ τούτου λέγουσι· φύεσθαι γὰρ δενδρύφι' ἄττα, τὸ μὲν χρῶμα ἔχοντα ὅμοιον κέρατι βοός, τοῖς δὲ ὄζοις τραχέα, καὶ ἀπ' ἄκρου πυρρά. ταῦτα δὲ θραύεσθαι μέν, εἰ συγκλῴη τις. ἐκ δὲ τούτων πῦρ ἐμβαλλόμενα, καθάπερ τὸν σίδηρον, διάπυρα γενόμενα· πλὴν ὅταν ἀποψύχοιτο, καθίστασθαι, καὶ τὴν αὐτὴν χρόαν λαμβάνειν. ἐν δὲ ταῖς νήσοις ταῖς ὑπὸ τῆς πλημμυρίδος καταλαμβανομέναις, δένδρα μεγάλα πεφυκέναι, ἡλίκα πλάτανοι. συμβαίνει δέ, ὅθ' ἡ πλημμυρὶς ἐπέλθοι, τὰ μὲν ἄλλα κατακρύπτεσθαι ὅλα· τῶν δὲ μεγίστων ὑπερέχειν τοὺς κλάδους, ἐξ ὧν τὰ πρυμνήσια ἀνάπτειν· εἶθ' ὅτε πάλιν ἄμπωτις γίνοιτο, ἐκ τῶν ῥι- ἴσοις ζῶν. ἔχειν δὲ τὰ δένδρα φύλλον μὲν ὅμοιον τῇ δάφνῃ, ἄνθος δὲ τοῖς † οἴσοις καὶ τῷ χρώματι καὶ τῇ ὀσμῇ· καρπὸν δ' ἡλίκον ἐλαία, καὶ τοῦτον εὐώδη σφόδρα. καὶ τὰ μὲν φύλλα οὐκ ἀποβάλλειν· τὸ δὲ ἄνθος καὶ τὸν καρπὸν ἅμα τῷ φθινοπώρῳ γίνεσθαι, τοῦ δὲ ἔαρος ἀπορρεῖν. ἄλλα δ' ἐν αὐτῇ τῇ θαλάττῃ πεφυκέναι, ἀείφυλλα μέν, τὸν δὲ καρπὸν ὅμοιον ἔχειν τοῖς θέρμοις. περὶ δὲ τὴν περσίδα τὴν κατὰ καρμανίαν, καθ' ἣν ἡ πλημμυρὶς γίνεται, δένδρα ἐστὶν εὐμεγέθη, ὅμοια τῇ ἀνδράχνῃ καὶ τῇ μορφῇ καὶ τοῖς φύλλοις. καρπὸν δὲ ἔχει πολύν, ὅμοιον τῷ χρώματι ταῖς ἀμυγδάλαις ἔξωθεν. τὸ δὲ ἐντὸς συνελίττεται, καθάπερ συνηρτημένον πᾶσιν. ὑποβέβρωται δὲ ταῦτα τὰ δένδρα πάντα κατὰ μέσον ὑπὸ τῆς θαλάττης, καὶ ἕστηκεν ὑπὸ οὐδὲν ὅλως τῶν ῥιζῶν, ὥσπερ πολύπους. ὅταν γὰρ ἡ ἄμπωτις γένηται, θεωρεῖν ἐστιν. ὕδωρ δὲ † ὅλως ἐν τῷ τόπῳ. καταλείπονται γάρ τινες διώρυχες, δι' ὧν διαπλέουσιν· αὗται δ' εἰσὶ θαλάττης. ὃ καὶ δῆλον οἴονταί τινες, ὡς τρέφονται ταύτῃ, καὶ οὐ τῷ ὕδατι· πλὴν εἴ τι ταῖς ῥίζαις ἐκ τῆς γῆς ἕλκονται. εὔλογον δέ, καὶ τοῦθ' ἁλμυρὸν εἶναι· καὶ γὰρ οὐδὲ κατὰ βάθους αἱ ῥίζαι. τὸ δ' ὅλον, ἓν τὸ γένος εἶναι τῶν τε ἐν τῇ θαλάττῃ φυομένων, καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ὑπὸ τῆς συκώδη πλημμυρίδος καταλαμβανομένων· καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ θαλάττῃ μικρὰ καὶ † φυκώδη, φυόμενα δ' ἐν τῇ γῇ μεγάλα καὶ χλωρὰ καὶ ἄνθοσμον ἔχοντα, καρπὸν δ' οἷον θέρμος.

9 Ἐν Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ (κεῖται δ' αὐτὴ ἐν τῷ ἀραβικῷ κόλπῳ) τὰ μὲν πρὸς ἕω τοσοῦτον πλῆθος εἶναί φασι δένδρων, ὅτ' ἐκβαίνει ἡ πλημμυρίς, ὥστ' ἀπηχυρῶσθαι. πάντα δὲ ταῦτα μεγέθη μὲν ἔχειν ἡλίκα συκῆ· τὸ δὲ ἄνθος ὑπερβάλλον τῇ εὐωδίᾳ. καρπὸν δὲ ἄβρωτον, ὅμοιον τῇ ὄψει τῷ θέρμῳ. φέρειν δὲ τὴν νῆσον καὶ τὰ δένδρα, καὶ τὰ ἐριοφόρα πολλά. ταῦτα δὲ φύλλον μὲν ἔχειν ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ, πλὴν μικρόν· καρπὸν δὲ οὐδὲν φέρειν. ἐν ᾧ δὲ τὸ ἔριον, ἡλίκον μῆλον ἐαρινὸν συμμεμυκός. ὅταν δὲ ὡραῖον ᾖ, ἐκπετάννυσθαι, καὶ ἐξαίρειν τὸ ἔριον, ἐξ οὗ τὰς σινδόνας ὑφαίνουσι, τὰς μὲν εὐτελεῖς, τὰς δὲ πολυτελεστάτας. γίνεται δὲ τοῦτο καὶ ἐν ἰνδοῖς, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ἐν ἀραβίᾳ. εἶναι δὲ καὶ ἄλλα δένδρα τὸ ἄνθος ἔχοντα ὅμοιον τῷ λευκείῳ, πλείονα ὄδμον τῷ μεγέθει, τετραπλάσιον τῶν ἴων. καὶ ἕτερόν τι δένδρον πολύφυλλον, ὥσπερ τὸ ῥόδον. τοῦτο δὲ τὴν μὲν νύκτα συμμύειν, ἅμα δὲ τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι διοίγνυσθαι, μεσημβρίας δὲ τελέως διεπτύχθαι· πάλιν δὲ τῆς δείλης συνάγεσθαι, καὶ κατὰ μικρὸν τὴν νύκτα συμβαίνειν. λέγειν δὲ καὶ τοὺς ἐγχωρίους, ὅτι καθεύδει. γίνεσθαι δὲ καὶ τοὺς φοίνικας ἐν νήσῳ, καὶ ἀμπέλους, οὐδέποτε φυλλορ. καὶ τἆλλα ἀκρόδρυα, καὶ συκᾶς, αἳ † φυλλορροοῦσιν. ὕδωρ δὲ οὐράνιον γίνεσθαι μέν, οὐ μὴν χρῆσθαί τι πρὸς τοὺς καρπούς· ἀλλ' εἶναι κρήνας μὲν ἐν τῇ νήσῳ πολλάς, ἀφ' ὧν πάντα βρέχειν· ἃ καὶ συμφέρει μᾶλλον τῷ σίτῳ, καὶ τοῖς δένδρεσι. διὸ καὶ ὅταν ὕσῃ, τοῦτο ἐπαφιέναι, καθαπερεὶ οἱ καταπλύνοντες ἐκεῖνο. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ ἔξω θαλάσσῃ δένδρα, τά γε νῦν θεωρούμενα, σχεδὸν τοσαῦ-

τοιαῦτά ἐστιν. Ὑπὲρ δὲ τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἕλεσι, καὶ ταῖς λίμναις, μετὰ ταῦτα λεκτέον. τρία δ' ἐστὶν εἴδη τῶν ἐν τούτοις· τὰ μὲν δένδρα, τὰ δ' ὥσπερ ποώδη, τὰ δὲ λοχμώδη. λέγω δὲ ποώδη μὲν, οἷον τὸ σέλινον, τὸ ἕλειον, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. λοχμώδη δὲ, κάλαμον, κύπειρον, φλεῶ, σχοῖνον, βούτομον· ἅπερ σχεδὸν κοινὰ πάντων τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν τοιούτων τόπων ἐστίν. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ βάτοι, καὶ παλίουροι, καὶ τὰ ἄλλα. δένδρα δὲ, καθάπερ ἰτέα, λεύκη, πλάτανος. τὰ μὲν, ὥστε καὶ κατακρύπτεσθαι· τὰ δὲ, ὥστε μικρὸν ὑπερέχειν. τῶν δὲ αἱ μὲν ῥίζαι καὶ μικρὸν τοῦ στελέχους ἐν τῷ ὑγρῷ, τὸ δ' ἄλλο πᾶν σῶμα ἔξω. τοῦτο γὰρ καὶ ἰτέᾳ, καὶ κλήθρᾳ, καὶ πλατάνῳ, καὶ φιλύρᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς φιλύδροις συμβαίνει· σχεδὸν δὲ καὶ ταῦτα κοινὰ πάντων τῶν ποταμῶν ἐστιν. ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ Νείλῳ πέφυκεν, οὐ μὴν πολλή γε ἡ πλάτανος. ἀλλὰ σπανιωτέρα ἔτι ταύτης, ἡ λεύκη. πλείστη δὲ μελία, καὶ βουμέλιος. τῶν γοῦν ἐν Αἰγύπτῳ φυομένων, τὸ μὲν ὅλον πολὺ πλῆθός ἐστιν εἰς τὸ ἀριθμήσασθαι καθ' ἕκαστον. οὐ μὴν ἀλλ' ὥστε ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπαντα ἐδώδιμα, καὶ χυλοὺς ἔχοντα γλυκεῖς. διαφέρειν δὲ δοκεῖ τῇ γλυκύτητι, καὶ τῷ τρόφιμα μάλιστα εἶναι, τρία ταῦτα· ὅ, τε πάπυρος, καὶ τὸ καλούμενον σάρι, καὶ τρίτον ὃ μνάσιον καλοῦσι. φύεται δὲ ὁ πάπυρος οὐκ ἐν βάθει τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὅσον ἐν δύο πήχεσιν· ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐλάττονι. πάχος μὲν οὖν τῆς ῥίζης, καρπὸς ἀνδρὸς εὐρώστου· μῆκος δὲ, ὑπὲρ δέκα πήχεις. φύεται δὲ ὑπὲρ τῆς γῆς αὐτῆς, πλαγίας ῥίζας εἰς τὸν πηλὸν καθιεῖσα, λεπτὰς καὶ πυκνάς· ἄνω δὲ, τοὺς παπύρους καλουμένους, τριγώνους. μέγεθος ὡς τετραπήχεις, κόμην ἔχοντας ἀχρείαν, ἀσθενῆ· καρπὸν δὲ ὅλως οὐδένα. τούτους δ' ἀναδίδωσι κατὰ πολλὰ μέρη. χρῶνται δὲ ταῖς μὲν ῥίζαις ἀντὶ ξύλων, οὐ μόνον τῷ καίειν, ἀλλὰ καὶ τῷ σκεύη ἄλλα ποιεῖν ἐξ αὐτοῦ παντοδαπά. πολὺ γὰρ ἔχει τὸ ξύλον, καὶ καλόν. αὐτὸς δὲ ὁ πάπυρος πρὸς πλεῖστα χρήσιμος· καὶ γὰρ πλοῖα ποιοῦσιν ἐξ αὐτοῦ· καὶ ἐκ τῆς βίβλου ἱστία τε πλέκουσι, καὶ ψιάθους, καὶ ἐσθῆτάς τινας, καὶ στρωμνάς, καὶ σχοινία τε καὶ ἕτερα πλείω. καὶ ἐμφανέστατα δὴ τοῖς ἔξω τὰ βιβλία. μάλιστα δὲ καὶ πλείστη βοήθεια πρὸς τὴν τροφὴν ἀπ' αὐτοῦ γίνεται. μασῶνται γὰρ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ χώρᾳ πάπυρον, καὶ ὠμὸν καὶ ἑφθὸν καὶ ὀπτόν· καὶ τὸν μὲν χυλὸν καταπίνουσι, τὸ δὲ μάσημα ἐκβάλλουσιν. ὁ μὲν οὖν πάπυρος τοιοῦτός τε, καὶ τοιαύτας παρέχεται τὰς χρείας. γίνεται δὲ ἐν Συρίᾳ, περὶ τὴν λίμνην, ἐν ᾗ καὶ ὁ κάλαμος ὁ εὐώδης· ὅθεν καὶ Ἀντίγονος εἰς τὰς ναῦς ἐποιεῖτο τὰ σχοινία. Τὸ δὲ σάρι, φύεται μὲν ἐν τῷ ὕδατι, περὶ τὰ ἕλη καὶ τὰ πεδία, ἐπειδὰν ὁ ποταμὸς ἀπέλθῃ. ῥίζαν δὲ ἔχει σκληρὰν, καὶ συνεστραμμένην, καὶ ἐξ αὐτῆς φύεται τὰ σάρεια καλούμενα. ταῦτα δὲ, μῆκος μὲν εἰς δύο πήχεις, πάχος δὲ ἡλίκον ὁ δάκτυλος ὁ μέγας τῆς χειρός. τρίγωνον δὲ τοῦτο, καθάπερ ὁ πάπυρος· καὶ κόμην ἔχον παραπλήσιον. μασώμενοι δὲ, ἐκβάλλουσι καὶ τοῦτο τὸ μάσημα. τῇ ῥίζῃ δὲ οἱ σιδηρουργοὶ χρῶνται. τὸν γὰρ ἄνθρακα ποιεῖ χρηστὸν, διὰ τὸ σκληρὸν εἶναι τὸ ξύλον. τὸ δὲ † μναύσιον μνάσιον ποῶδές ἐστιν. ὥστε οὐδεμίαν παρέχεται χρείαν, πλὴν εἰς τροφήν. καὶ τὰ μὲν γλυκύτητι διαφέροντα, ταῦτά ἐστι. φύεται δὲ καὶ ἕτερον ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις, ὃ οὐ συνάπτει τῇ γῇ, τὴν μὲν φύσιν ὅμοιον τοῖς κρίνοις, πολυφυλλότερον δὲ, καὶ παράλληλα τὰ φύλλα καθάπερ ἐν διστοιχίᾳ. χρῶμα δὲ χλωρὸν ἔχει σφόδρα. χρῶνται δὲ οἱ ἰατροὶ πρός τε τὰ γυναικεῖα αὐτῷ, καὶ πρὸς τὰ κατάγματα. σημαίνει δὲ ὥσπερ καὶ ἀποφέρεσθαι. ἕτερα δὲ ἀπ' αὐτῶν τὰ πλεῖα· ταῦτα δὲ γίνεται ἐν τῷ ποταμῷ, εἰ μὴ ὁ ῥοῦς ἐξέφερεν. 10 Ὁ δὲ κύαμος φύεται μὲν ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις. καυλὸς δὲ αὐτοῦ μῆκος μὲν ὁ μακρότατος, εἰς τέτταρας πήχεις· πάχος δὲ δακτυλιαῖος· ὅμοιος δὲ καλάμῳ μαλακῷ ἀγονάτῳ. διαφύσεις δὲ ἔνδοθεν ἔχει διόλου διειλημμένας, ὁμοίως τοῖς κρίνοις. ἐπὶ τούτῳ δὲ ἡ κωδία, παρομοία † σφονίῳ σφηκίῳ περιφερεῖ. καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν κυττάρων κύαμος, μικρὸν ὑπεραίρων αὐτῆς. πλῆθος δὲ οἱ πλεῖστοι τριάκοντα. τὸ δὲ ἄνθος διπλάσιον ἢ μήκωνος. χρῶμα δὲ ὅμοιον ῥόδῳ, κατακορές. ἐπάνω δὲ τοῦ ὕδατος ἡ κωδία. παραφύεται δὲ φύλλα μεγάλα παρ' ἕκαστον τῶν κυάμων· ὧν καὶ τὰ μεγέθη πίλῳ θετταλικῷ, τὸν αὐτὸν ἔχοντα καυλὸν τῷ τῶν κυάμων. συντρίψαντι δ' ἕκαστον τῶν κυάμων, φανερόν ἐστι τὸ πικρὸν συνεστραμμένον, ἐξ οὗ γίνεται ἡ πίλος. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν καρπὸν, τοιαῦτα. ἡ δὲ ῥίζα παχυτέρα τοῦ καλάμου τοῦ παχυτάτου, καὶ διαφύσεις ὁμοίως ἔχουσα τῷ καυλῷ. ἐσθίουσι δ' αὐτὴν καὶ ὠμὴν, καὶ ἑφθὴν, καὶ ὀπτήν.

ὀπτῶν. καὶ οἱ περὶ τὰ ἕλη, τούτῳ σίτῳ χρῶνται. φύεται μὲν οὖν καὶ πολὺς αὐτόματος. οὐ μὴν ἀλλὰ καταβάλλουσιν ἐν πηλῷ, ἀχυρώσαντες εὖ μάλα, πρὸς τὸ κατενεχθῆναί γε καὶ μεῖναι καὶ μὴ διαφθαρῆναι. καὶ οὕτω κατασκευάζουσι τοὺς κυάμωνας. ἂν δ' ἅπαξ ἀντιλάβηται, μένει διὰ τέλους. ἰσχυρὰ γὰρ ἡ ῥίζα, καὶ οὐ πόρρω τῆς τῶν καλάμων, πλὴν ἐπακανθίζουσα. διὸ καὶ ὁ κροκόδειλος φεύγει, μὴ προσκόψῃ τῷ ὀφθαλμῷ, τῷ μὴ ὀξὺ καθορᾶν. γίνεται δὲ οὗτος καὶ ἐν συρίᾳ, καὶ κατὰ κιλικίαν· ἀλλ' οὐκ ἐκπέττουσιν αἱ χῶραι. καὶ περὶ τορώνην τῆς χαλκιδικῆς, ἐν λίμνῃ τινὶ μετρίᾳ τῷ μεγέθει, καὶ αὕτη πέττει, καὶ τελειοῖ, καὶ τελεοκαρπεῖ. ὁ δὲ λωτὸς καλούμενος, φύεται μὲν ὁ πλεῖστος ἐν τοῖς πεδίοις, ὅταν ἡ χώρα κατακλυσθῇ. τούτου δὲ ἡ μὲν τοῦ καυλοῦ φύσις, ὁμοία τῇ τοῦ κυάμου· καὶ οἱ πέτασοι δὲ, ὡσαύτως, πλὴν ἐλάττους καὶ λεπτότεροι. ἐπιφύεται δ' ὁμοίως ὁ λωτὸς τῷ τοῦ κυάμου. τὸ ἄνθος αὐτοῦ λευκὸν, ἐμφερὲς τῇ στενότητι τῶν φύλλων τοῖς τῶν κρίνων· πολλὰ δὲ, καὶ πυκνὰ ἐπ' ἀλλήλους φύεται. ταῦτα δ' ὅταν μὲν ὁ ἥλιος συμμύῃ, συγκαλύπτει τὴν κωδίαν· ἅμα δὲ τῇ ἀνατολῇ διοίγεται, καὶ ὑπὲρ τοῦ ὕδατος γίνεται. τοῦτο δὲ ποιεῖ, μέχρις ἂν ἡ κωδία ἐκτελεωθῇ, καὶ τὰ ἄνθη περιῤῥυῇ. τῆς δὲ κωδίας τὸ μέγεθος, ἡλίκον μήκωνος τῆς μεγίστης· καὶ διέζωσαι ταῖς κατατομαῖς, τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ μήκωνι· πλὴν πυκνότερος ἐν ταύταις ὁ καρπός, ἔστι δὲ παρόμοιος τῇ κέγχρῳ. ἐν δὲ τῷ εὐφράτῃ τὴν κωδίαν φασὶ, καὶ τὰ ἄνθη δύνειν, καὶ ὑποκαταβαίνειν τῆς ὥρας μέχρι μέσων νυκτῶν, καὶ τῷ βάθει πόῤῥω· οὐδὲ γὰρ καθιέντα τὴν χεῖρα λαβεῖν εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα ὅταν ὄρθρος ᾖ, πάλιν ἐπανιέναι· καὶ πρὸς ἡμέραν ἔτι μᾶλλον ἅμα τῷ ἡλίῳ φανερὸν ὑπὲρ τοῦ ὕδατος, καὶ ἀνοίγειν τὸ ἄνθος. ἀνοιχθέντος δὲ ἔτι, ἀναβαίνειν. συχνὸν δὲ τὸ ὑπεραῖρον εἶναι τὸ ὕδωρ. τὰς δὲ κωδίας ταύτας οἱ αἰγύπτιοι συνθέντες εἰς τὸ αὐτὸ, σήπουσιν· ἐπὰν δὲ σαπῇ τὸ κέλυφος, ἐν τῷ ποταμῷ κλύζοντες, ἐξαίρουσι τὸν καρπόν. ξηράναντες δὲ, καὶ ὀπτήσαντες, ἄρτους ποιοῦσι· καὶ τούτῳ χρῶνται σιτίῳ. ἡ δὲ ῥίζα τοῦ λωτοῦ καλεῖται μὲν κόρσιον· ἔστι δὲ στρογγύλη τὸ μέγεθος, ἡλίκον μῆλον κυδώνιον. φλοιὸς δὲ περίκειται περὶ αὐτὴν μέλας, ἐμφερὴς τῷ † κασαναϊκῷ

κασαναϊκῶ καρύῳ. τὸ δὲ ἐντὸς, λευκόν· ἑψόμενον δὲ, καὶ ὀπτώμενον, γίνεται λεκιθῶδες, ἡδὺ δὲ ἐν τῇ προσφορᾷ. ἐσθίεται δὲ καὶ ὠμόν· ἀρίστη δ' ἐν τοῖς ὕδασιν αὐτὴ ὠμή. καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς ὕδασι, σχεδὸν ταῦτά ἐστιν. ἐν δὲ τοῖς ἀμμώδεσι χωρίοις, ἃ ἐστιν οὐ πόῤῥω τοῦ ποταμοῦ, φύεται κατὰ γῆς ὃ καλεῖται μαλιναθάλλη, στρογγύλον τῷ σχήματι, μέγεθος δὲ ἡλίκον μέσπιλον, ἀπύρηνον δὲ, ἄφλοιον· φύλλα δὲ ἀφίησιν ἀπ' αὐτοῦ, ὅμοια κυπείρῳ. ταῦτα συνάγοντες οἱ κατὰ τὴν χώραν, ἕψουσιν ἐν βρυτῷ τῷ ἀπὸ τῶν κριθῶν, καὶ γίνεται γλυκέα σφόδρα· χρῶνται δὲ πάντες ὥσπερ τραγήμασι. τοῖς δὲ βουσὶ καὶ τοῖς προβάτοις ἅπαντα μὲν τὰ φυόμενα ἐδώδιμά ἐστιν· ἐν δέ τι γένος ἐν ταῖς λίμναις καὶ τοῖς ἕλεσι φύεται διαφέρον, ὃ καὶ χλωρὸν νέμονται, καὶ ξηραίνοντες παρέχουσι κατὰ χειμῶνα τοῖς βουσὶν, ὅταν ἐργάζωνται. καὶ τὰ σώματα ἔχουσιν εὐσιτοῦντα, λαμβάνοντες οὐθέν. ἔστι καὶ ἄλλο παραφυόμενον αὐτόματον ἐν τῷ σίτῳ. τοῦτο δὲ, ὅταν ὁ σῖτος ᾖ καθαρὸς, ὑποπτύσαντες, καταβάλλουσι τοῦ χειμῶνος ὑγρὰν τὴν γῆν. βλαστήσαντος δὲ, τεμόντες καὶ ξηράναντες, παρέχουσι καὶ τοῦτο βουσὶ καὶ ἵπποις καὶ τοῖς ὑποζυγίοις, σὺν τῷ καρπῷ τῷ ἐπιγινομένῳ. ὁ δὲ καρπὸς, μέγεθος μὲν ἡλίκον σήσαμον· στρογγύλος δὲ, καὶ τῷ χρώματι χλωρός· ἀγαθὸς δὲ διαφερόντως. ἐν αἰγύπτῳ

11 μὲν οὖν τὰ πάντα σχεδὸν ταῦτα ἄν τις λάβοι. Ἕκαστοι δὲ τῶν ποταμῶν ἐοίκασιν ἴδιόν τι φέρειν, ὥσπερ καὶ τῶν χερσαίων. ἐπεὶ οὐδὲ ὁ τρίβολος ἐν ἅπασιν, οὐδὲ πανταχοῦ φύεται, ἀλλ' ἐν τοῖς ἑλώδεσι τῶν ποταμῶν. ἐν μεγίστῳ δὲ βάθει πεντάπηχει, ἢ μικρῷ μείζονι, καθὰ οἱ περὶ τὸν στρύμονα. σχεδὸν δ' ἐν τοιούτῳ καὶ ὁ κάλαμος, καὶ τὰ ἄλλα. ὑπερέχει δὲ οὐθὲν αὐτοῦ, πλὴν αὐτὰ τὰ φύλλα, ὥσπερ ἐπινέοντα, καὶ κρύπτοντα τὸν τρίβολον. ὁ δὲ τρίβολος αὐτὸς ἐν τῷ ὕδατι νεύει εἰς βυθόν. τὸ δὲ φύλλον ἐστὶ πλατὺ, προσεμφερὲς τῷ τῆς πτελέας. μίσχον δὲ ἔχει, σφόδρα μακρόν. ὁ δὲ καυλὸς ἐξ ἄκρου βαθύτατος, ὅθεν τὰ φύλλα, καὶ ὁ καρπός. τὰ δὲ κάτω λεπτότερος ἀεὶ, μέχρι τῆς ῥίζης. ἔχει δὲ ἀποπεφυκότα ἀπ' αὐτοῦ τριχώδη, τὰ μὲν πλεῖστα παράλληλα, τὰ δὲ καὶ παραλλάττοντα κάτωθεν ἀπὸ τῆς ῥίζης μεγάλα· τὰ δὲ ἄνω, ἀεὶ ἐλάττω προϊοῦσιν, ὥστε τὰ τελευταῖα μικρὰ πάμπαν εἶναι· καὶ τὴν διαφορὰν μεγάλην τὴν ἀπὸ τῆς ῥίζης πρὸς τὸν καρπόν. καὶ παραβλα-

στήμα

σήματα πλείω· καὶ γὰρ τρία, καὶ τέτταρα. μέγιστον δ' ἀεί, τὸ πλησιέστερον τῆς ῥίζης, εἶτα τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ τὰ ἄλλα κατὰ λόγον. τὸ δὲ παραβλάστημα ἐστὶν ὥσπερ καυλὸς ἄλλος, λεπτότερος μὲν τοῦ πρώτου, τὰ δὲ φύλλα καὶ τὸν καρπὸν ἔχων ὁμοίως. ὁ δὲ καρπὸς μέλας, καὶ σκληρὸς σφόδρα. ῥίζαν δὲ ἡλίκην καὶ ποίαν ἔχει, σκεπτέον. ἡ μὲν οὖν φύσις, τοιαύτη. φύεται μέν τοι ἀπὸ τοῦ καρποῦ πίπτοντος, καὶ ἀφίησι βλαστὸν τοῦ ἦρος. φασὶ δ' οἱ μὲν εἶναι ἐπέτειον, οἱ δὲ διαμένειν τὴν μὲν ῥίζαν εἰς χρόνον· ἐξ ἧς καὶ τὴν βλάστησιν εἶναι τοῦ καυλοῦ. ταῦτα μὲν οὖν σκεπτέον. ἴδιον δὲ παρὰ τῶν ἄλλων, τὸ τῶν παραφυομένων ἐκ τοῦ καυλοῦ τριχωδῶν. οὔτε γὰρ φύλλα ταῦτα, οὔτε καυλός. ἐπεὶ τό γε τῆς παραβλαστήσεως, κοινὸν καλάμου καὶ ἄλλων. τὰ μὲν οὖν ἴδια θεωρητέον ἰδίως δηλονότι· τὰ δέ, κοινῶς. διαιρεῖν δὲ χρὴ καὶ κατὰ τόπους· οἷον, εἰ τὰ μὲν ἕλεια, τὰ δὲ λιμναῖα, τὰ δὲ ποτάμια μᾶλλον, ἢ καὶ κοινὰ πάντων τῶν τόπων. διαιρεῖν δέ, ποῖα ταῦτα ἐν τῷ ὑγρῷ καὶ τῷ ξηρῷ φύεται, καὶ ποῖα ἐν τῷ ὑγρῷ μόνον· ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, κοινότατα προσειρημένα πρότερον ἐν οὖν τῇ λίμνῃ τῇ περὶ Ὀρχομενὸν τάδ' ἐστί· τὰ φυόμενα δένδρα καὶ ὑλήματα, ἰτέα, † ἐλαίαγνος, σίδη, κάλαμος, ὅ, τε αὐλητικὸς καὶ ὁ ἕτερος, κύπειρος, φλεώ, τίφη· ἔτι γε μὴν † μίνανθος, καὶ καλούμενον ἴπνον. ὃ γὰρ προσαγορεύουσι λέμνα, τοῦτο πλεῖον τὸ καθ' ὕδατός ἐστι. τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα γνώριμα· ἡ δὲ ἐλαίαγνος, καὶ ἡ σίδη, καὶ ἡ μίνανθος, καὶ ἡ ἰκάμη, καὶ τὸ ἴπνον, ἴσως μὲν φύεται καὶ ἑτέρωθι, προσαγορεύεται δὲ ἄλλοις ὀνόμασι. λεκτέον δὲ περὶ αὐτῶν. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐλαίαγνος, φυτὸν θαμνῶδες, καὶ παρόμοιον τοῖς † ἄλλοις· φύλλον δὲ ἔχει τῷ μὲν σχήματι παραπλήσιον, μαλακὸν δέ, ὥσπερ αἱ μηλέαι, καὶ χνοῶδες. ἄνθος δὲ τῷ τῆς λεύκης ὅμοιον, ἔλαττον. καρπὸν δὲ οὐδένα φέρει. φύεται δὲ ὁ πλεῖστος μὲν ἐπὶ τῶν πλοάδων νήσων. εἰσὶ γάρ τινες καὶ ἐνταῦθα πλοάδες, ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ περὶ τὰ ἕλη, καὶ ἐν Θεσπρωτίδι, καὶ ἐν ἄλλαις λίμναις· ἐλάττω δὲ καθ' ὕδατος. ἡ μὲν οὖν ἐλαίαγνος τοιοῦτον. ἡ δὲ σίδη, τὴν μὲν μορφὴν ἐστὶν ὁμοία τῇ μήκωνι· καὶ γὰρ τὸ ἄνω κυτινῶδες τοιοῦτον ἔχει, πλὴν μεῖζον, ὡς κατὰ λόγον. μέγεθος δὲ ὅλος ὁ ὄγκος, ἡλίκον μῆλον. ἔστι δ' οὐ γυμνόν, ἀλλὰ ὑμένες περὶ αὐτὴν λευκοί· καὶ ἐπὶ τούτοις ἔξωθεν φύλλα ποώδη, παραπλήσια τοῖς τῶν ῥόδων, ὅταν ἐν κάλυξιν ὦσι, τέτταρα τὸν ἀριθμόν. ἀνοιχθεῖσα δέ, τοὺς κόκκους ἐρυθροὺς μὲν ἔχει, τῷ σχήματι δ' οὐχ ὁμοίους ταῖς ῥίζαις, ἀλλὰ περιφερεῖς. μικροὺς δέ, καὶ οὐ πολλῷ μείζους † κάγχρου. τὸν δὲ χυλὸν ὑδατώδη τινά, καθάπερ ὁ τῶν πυρῶν. ἀδρύνεται δὲ τοῦ θέρους. μίσχον δὲ ἔχει μικρόν. τὸ δὲ ἄνθος ὅμοιον ῥόδου κάλυκι, μεῖζον δέ, καὶ σχεδὸν διπλάσιον τῷ μεγέθει. τοῦτο μὲν οὖν, καὶ τὸ φύλλον, ἐπὶ τοῦ ὕδατος· μετὰ δὲ ταῦτα ὅταν ἀπανθήσῃ, καὶ συστῇ τὸ περικάρπιον, κατακλίνεσθαί φασιν εἰς τὸ ὕδωρ μᾶλλον· τέλος δέ, συνάπτειν ἐπὶ τῇ γῇ, καὶ τὸν καρπὸν ἐκχεῖν, καρποφορεῖν δὲ τῶν ἐν τῇ λίμνῃ † τοῦτο, καὶ τὸ βούτομον, καὶ τὸν φλεώς. ἔστι δὲ τοῦ βουτόμου μέλαινα, τῷ δὲ μεγέθει παραπλήσιον τοῦ τῆς σίδης· τοῦ δὲ φλεὼς τὴν καλουμένην † ἀνθήλην, ᾧ χρῶνται πρὸς τὰς κονίας. τοῦτο δ' ἐστὶν οἷον πλακουντῶδές τι μαλακόν, ἐπίπυρον. ἔτι δὲ καὶ τοῦ φλεώς, καὶ τοῦ βουτόμου, τὸ μὲν θῆλυ ἄκαρπον. χρήσιμον δὲ πρὸς τὰ † πλόκανα· τὸ δὲ ἄρρεν ἀχρεῖον. περὶ δὲ τῆς ἴκμης, καὶ τοῦ † μηνυάνθους, καὶ τοῦ ἴπνου σκεπτέον. ἰδιώτατον δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τίφη, καὶ † τὸ ἄφυλλον εἶναι, καὶ τῷ μὴ πολύρριζον τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἐπεὶ τἆλλα οὐχ ἧττον εἰς τὰ κάτω τὴν ὁρμὴν ἔχει, καὶ τὴν δύναμιν. μάλιστα δὲ τὸ κύπειρον, ὥσπερ καὶ ἡ ἄγρωστις. διὸ καὶ δυσώλεθρα καὶ ταῦτα, καὶ ὅλον ἅπαν τὸ γένος τὸ τοιοῦτον. ἡ δὲ ῥίζα τοῦ κυπείρου πολύ τι τῶν ἄλλων παραλλάττει τῇ ἀνωμαλίᾳ, τῷ τὸ μὲν εἶναι παχύ τι καὶ σαρκῶδες αὐτῆς, τὸ δὲ λεπτὸν καὶ ξυλῶδες. καὶ τῇ βλαστήσει, καὶ τῇ γενέσει· φύεται γὰρ ἀπὸ τοῦ πρεμνώδους ἑτέρα λεπτή, κατὰ τὸ πλάγιον· εἶτ' ἐν ταύτῃ συνίσταται πάλιν τὸ σαρκῶδες, ἀφ' οὗ ὁ καυλός, ἐν ᾧ καὶ ὁ βλαστός. ἀφίησι δὲ καὶ εἰς βάθος τὸν αὐτὸν τρόπον ῥίζας· διὸ καὶ πάντων μάλιστα δυσώλεθρον, καὶ ἔργον ἐξελεῖν. σχεδὸν δὲ παραπλησίως φύεται ἡ ἄγρωστις ἐκ τῶν γονάτων· αἱ γὰρ ῥίζαι γονατώδεις, ἐξ ἑκάστου δὲ ἀφίησιν ἀνάβλαστον καὶ κάτωθεν ῥίζαν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἄκανθα κιάνωθος· ἀλλ' οὐ καλαμώδης, οὐδὲ γονατώδης ἡ ῥίζα ταύτης. ταῦτα μὲν οὖν διὰ τὴν ὁμοιότητα πλείω εἴρηται. φύεται δ' ἐν ἀμφοῖν καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ὕδατι ἰτέα, κάλαμος ὁ αὐλητικός, κύπειρον, τίφη, φλεώς, βούτομος. ἐν δὲ τῷ ὕδατι μόνον σίδη. περὶ γὰρ τῆς τίφης ἀμφισ-

βητε

ἐλαία, ἄγνος, † μηνύανθος, ἰκάμη, καὶ τὸ καλ. † ἄγνοις

κέγχρου

τρία, τοῦτο μέν, καὶ † ἀνθήλην, Gaz. anthellam. † πλόκαμα. μηνυάνθους, † τῷ

βωτοῦσιν. καλλίω δὲ καὶ μείζω τῶν ἐν ἀμφοῖν φυομένων αἰεὶ τὰ ἐν τῷ ὕδατι γίνεσθαί φασι. φύεσθαι δ' ἔνια τούτων καὶ ἐπὶ τῶν πλοάδων· οἷον τὸ κύπειρον, καὶ τὸ βούτομον, καὶ τὸ φλεώς, ὥστε πάντα τὰ μέρη ταῦτα κατέχειν. ἐδώδιμα δ' ἐστὶ τῶν ἐν τῇ λίμνῃ τάδε· ἡ μὲν σίδη, καὶ αὐτή, καὶ τὰ φύλλα, τοῖς προβάτοις· ὁ δὲ βλαστός, τοῖς ὑσίν· ὁ δὲ καρπός, τοῖς ἀνθρώποις. τοῦ δὲ φλεὼ, καὶ τῆς τίφης, καὶ τοῦ βουτόμου, τὸ πρὸς ταῖς ῥίζαις ἁπαλόν, ὃ μάλιστα ἐσθίει τὰ παιδία. ῥίζα δ' ἐδώδιμος ἡ τοῦ φλεὼ μόνη τοῖς βοσκήμασιν. ὅταν δὲ αὐχμὸς ᾖ, καὶ μὴ γένηται τὸ κατὰ κεφαλὴν ὕδωρ, ἅπαντα αὐχμεῖ τὰ ἐν τῇ λίμνῃ· μάλιστα δὲ ὁ κάλαμος, ὑπὲρ οὗ

12 καὶ λοιπὸν εἰπεῖν. ὑπὲρ γὰρ τῶν ἄλλων σχεδὸν εἴρηται. Τοῦ δὴ καλάμου δύο φασὶν εἶναι γένη· τόν τε αὐλητικόν, καὶ τὸν ἕτερον. ἓν γὰρ εἶναι τὸ γένος τοῦ ἑτέρου, διαφέρειν δὲ ἀλλήλων ἰσχύϊ, καὶ λεπτότητι, καὶ ἀσθενείᾳ. καλοῦσι δὲ τὸν μὲν ἰσχυρὸν καὶ παχύν, χαρακίαν· τὸν δ' ἕτερον, πλόκιμον. φύεσθαι δὲ τὸν μὲν πλόκιμον ἐπὶ τῶν πλοάδων, τὸν δὲ χαρακίαν ἐπὶ τοῖς κώμυσι. κώμυθας δὲ καλοῦσι, οὗ ἂν ᾖ συνηθροισμένος κάλαμος, καὶ συμπεπλεγμένος ταῖς ῥίζαις. τοῦτο δὲ γίνεται, καθ' οὓς ἂν τόπους τῆς λίμνης εὔγειον ᾖ χωρίον. γίνεσθαι δέ ποτε τὸν χαρακίαν καὶ οὗ αὐλητικός, μακρότερον μὲν τοῦ ἄλλου χαρακίου, σκωληκόβρωτον δέ. τούτου μὲν οὖν ταύτας λέγουσι τὰς διαφοράς. περὶ δὲ τοῦ αὐλητικοῦ, τὴν μὲν φύεσθαι δι' ἐνναετηρίδος, ὥσπερ τινές φασι· καὶ ταύτην εἶναι τὴν τάξιν, οὐκ ἀληθές. ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλον αὐξηθείσης γίνεται τῆς λίμνης. ὅτι δὲ τοῦτο δοκεῖ συμβαίνειν ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις, μάλιστα δι' ἐνναετηρίδος, καὶ τὴν γένεσιν τοῦ καλάμου ταύτην ἐποίουν, τὸ συμβεβηκὸς ὡς τάξιν λαμβάνοντες. γίνεται δ' ὅταν ἐπομβρίας γενομένης διαμείνῃ τὸ ὕδωρ διετὲς τοὐλάχιστον, ἂν πλέον καὶ κάλλιον. τοῦτο δὲ μάλιστα μνημονεύουσι, γεγονότος τῶν ὕστερον χρόνων, ὅτε συνέβη τὰ περὶ Χαιρώνειαν. πρὸ τούτων γὰρ ἔφασαν ἔτι πλεῖον βαθυνθῆναι τὴν λίμνην· μετὰ δὲ ταῦτα ὕστερον ὡς ὁ λοιμὸς ἐγένετο σφοδρός, πληθῦναι μὲν αὐτὴν οὐ μείναντος δὲ τοῦ ὕδατος,

ὅτω γίνεσθαι ἀλλ' ἐκλελοιπότος χειμῶνος, † οὐ γενέσθαι τὸν κάλαμον. φασὶ γάρ, καὶ δοκεῖ βαθυνομένης τῆς λίμνης μείναντα τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτόν, ἁδρύνεσθαι, καὶ γίνεσθαι τὸν μὲν ἁδρυνθέντα ζευγίτην. ᾧ δ' ἂν μὴ συμπερανθῇ μείνῃ τὸ ὕδωρ, βομβυκίαν. τὴν μὲν οὖν γένεσιν, τοιαύτην. διαφέρει δὲ τῶν ἄλλων καλάμων, ὡς καθόλου λαβεῖν, ἀτροφίᾳ τινὶ τῆς φύσεως· ἀπληθέστερον γὰρ εἶναι, καὶ ἀσαρκότερον, καὶ ὅλως δὲ θῆλυν τῇ προσόψει. καὶ γὰρ τὸ φύλλον πλατύτερον ἔχει, καὶ λευκότερον· τὴν δὲ ἀνθήλην ἐλάττω τῶν ἄλλων. τινὰς δὲ ὅλως οὐκ ἔχειν, οὓς καὶ προσαγορεύουσιν εὐνουχίας, ἐξ ὧν ἄριστα μέν φασί τινες γίνεσθαι τὰ ζεύγη. κατορθοῦν δὲ ὀλίγα παρὰ τὴν ἐργασίαν. τὴν δὲ τομὴν ὡραίαν εἶναι· πρὸ Ἀντιγενίδου μέν, ἡνίκ' ηὔλουν ἀπλάστως, ὑπ' ἀρκτοῦρον, βοηδρομιῶνος μηνός. τὸν γὰρ οὕτω τμηθέντα, συχνοῖς μὲν ἔτεσιν ὕστερον γίνεσθαι χρήσιμον, καὶ προκαταυλήσεως δεῖσθαι πολλῆς. συμμύειν δὲ τὸ στόμα τῶν γλωττῶν, ὃ πρὸς τὴν διάβασιν εἶναι χρήσιμον. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν πλάσιν μετέβησαν, ἡ τομὴ μετεκινήθη. τέμνουσι γὰρ δὴ νῦν τοῦ σκιρροφοριῶνος καὶ ἑκατομβαιῶνος, ὡς περὶ πρὸ τροπῶν μικρόν, ἢ ὑπὸ τροπάς. γίνεσθαι δέ φασιν τριενόν τε χρήσιμον, καὶ καταυλήσεως βραχείας δεῖσθαι· καὶ κατασπάσματα τὰς γλώττας ἔχειν. τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον τοῖς μετὰ πλάσματος αὐλοῦσι. τοῦ μὲν οὖν ζευγίτου ταύτας εἶναι τὰς ὥρας τῆς τομῆς. ἡ δ' ἐργασία γίνεται τὸν αὐτὸν τρόπον· ὅταν συλλέξωσι, τιθέασιν ὑπαίθριον τοῦ χειμῶνος ἐν τῷ λέμματι. τοῦ δ' ἦρος περικαθάραντες, καὶ ἐκτρίψαντες, εἰς τὸν ἥλιον ἔθεσαν. τοῦ θέρους δέ, μετὰ ταῦτα συντεμόντες εἰς τὰ μεσογόνια, πάλιν ὑπαίθριον τιθέασι χρόνον τινά· προσλείπουσι δὲ τῷ μεσογονατίῳ τὸ πρὸς τοὺς βλαστοὺς γόνυ. τὰ δὲ μήκη τὰ τούτων οὐ γίνεται διπαλαιστῶν ἐλάττω. βέλτιστα μὲν οὖν εἶναι, τῶν μεσογονίων πρὸς τὴν ζευγοποιίαν ὅλου τοῦ καλάμου τὰ μέσα. μαλακώτατα δὲ ἔχει ζεύγη, τὰ πρὸς τοὺς βλαστούς· σκληρότατα δέ, τὰ πρὸς τῇ ῥίζῃ. συμφωνεῖν δὲ τὰς γλώττας τὰς ἐκ τοῦ αὐτοῦ μεσογονατίου, τὰ δὲ ἄλλα οὐ συμφωνεῖν. καὶ τὴν μὲν πρὸς τῇ ῥίζῃ ἀριστερὰν εἶναι, τὴν δὲ πρὸς τοὺς βλαστοὺς δεξιάν. τμηθέντος δὲ δίχα τοῦ μεσογονίου, τὸ στόμα τῆς γλώττης ἑκατέρας γίνεται κατὰ τὴν τοῦ καλάμου τομήν. ἐὰν δὲ ἄλλον τινὰ τρόπον ἐργασθῶσιν αἱ γλῶτται, ταύτας οὐ πάνυ συμφωνεῖν. ἡ μὲν οὖν ἐργασία, τοιαύτη. φύεται δὲ πλεῖστος

κηφισοῦ μὲν μεταξὺ τοῦ † κιφισοῦ, καὶ τοῦ μέλανος· οὗτος δὲ ὁ τόπος προσαγορεύεται πελεκανία. τούτου δ' εἰσὶν ἄττα, χύτροι καλούμενοι, βαθύσματα τῆς λίμνης, ἐν οἷς κάλλιστόν φασι. γίνεσθαι δέ,

δε, καθ' ὃν ἡ περιβατία καλουμένη καταφέρεται· τοῦτο δ' ἐστὶ ποταμὸς, ῥέων ἐκ λεβαδίας.
κάλλιστος δὲ δοκεῖ γίνεσθαι πάντων, περὶ τὴν ὀξεῖαν καλουμένην καμπήν. ὁ δὲ τόπος οὗτός
ἐστιν ἐμβολὴ τοῦ κιφισοῦ. γειτνιᾷ δ' αὐτῷ πεδίον εὔγειον, ὃ προσαγορεύουσιν ἱππίαν. προσ-
βορρος δὲ τόπος ἄλλος τῆς τε ὀξείας καμπῆς ἐστιν, ὃν καλοῦσι βοηδρίαν. φύεσθαι δέ φασι
καὶ ἐπὶ ταύτην εὐγενῆ τὸν κάλαμον. τὸ δ' ὅλον, οὗ ἂν ᾖ βαθύγειον καὶ εὔγειον χωρίον, καὶ
ἰλυῶδες, καὶ ὁ κιφισὸς ἀναμίγνυται, καὶ πρὸς τούτοις βάθυσμα τῆς λίμνης, κάλλιστον γί-
νεσθαι κάλαμον. περὶ γὰρ τὴν βοηδρίαν, ταῦτα πάντα ὑπάρχει. ὅτι δὲ ὁ κιφισὸς μεγάλην
ἔχει ῥοπὴν εἰς τὸ ποιεῖν καλὸν κάλαμον, σημεῖον ἔχουσι· καθ' ὃν γὰρ τόπον ὁ μέλας καλού-
μενος ἐμβάλλει, βαθείας οὔσης τῆς λίμνης, καὶ τοῦ ἐδάφους εὐγείου καὶ ὑλώδους, ἢ ὅλως μὴ
φύεσθαι, ἢ φαῦλον. ἡ μὲν οὖν γένεσις, καὶ φύσις τοῦ αὐλητικοῦ, καὶ ἡ κατεργασία, καὶ τίνας
ἔχει διαφορὰς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἱκανῶς εἰρήσθω. γένη δ' οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ πλείω τοῦ
καλάμου τυγχάνει, φανερὰς ἔχοντα τῇ αἰσθήσει διαφοράς. ὁ μὲν γὰρ πυκνὸς καὶ τῇ σαρκὶ
καὶ τοῖς γόνασιν, ὁ δὲ μανὸς καὶ ὀλιγογόνατος. καὶ ὁ μὲν κοῖλος, ὃν καλοῦσί τινες σύριγγα· οὐ-
δὲν γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἔχει ξύλου καὶ σαρκός· ὁ δὲ στερεὸς, καὶ συμπλήρης μικροῦ. καὶ ὁ μὲν βρα-
χὺς, ὁ δὲ εὐαυξὴς καὶ ὑψηλὸς καὶ παχύς· ὁ δὲ λεπτὸς καὶ πολύφυλλος, ὁ δὲ ὀλιγόφυλλος καὶ
μονόφυλλος. ὅλως δὲ πολλαί τινές εἰσι διαφοραὶ κατὰ τὰς φύσεις, καὶ τὰς χρείας. ἕκαστος γὰρ
πρὸς ἕκαστα χρήσιμος. ὀνόμασι δ' † ἄλλοις προσαγορεύουσι. κοινότατον δέ πως ὁ δόναξ, ὃν ἄλλοι ἄλλοις
καὶ λοχμωδέστατόν γέ φασιν εἶναι, καὶ μάλιστα φύεσθαι παρὰ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας.
διαφέρειν δ' ὅμως παντὸς καλάμου πολὺ, τόν τε ἐν τῷ ξηρῷ, καὶ τὸν ἐν τοῖς ὕδασι φυό-
μενον. ἴδιος δὲ καὶ ὁ τοξικὸς, ὃν δὴ κρητικόν τινες καλοῦσιν· ὀλιγογόνατος † δὲ, σαρκωδέ- μὲν
στερος δὲ πάντων, καὶ μάλιστα κάμψιν δεχόμενος, καὶ ὅλως ἄγεσθαι δυνάμενος, ὡς ἂν
θέλῃ τις, θερμαινόμενος. ἔχουσι δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ κατὰ τὰ φύλλα μεγάλας διαφορὰς,
οὐ πλήθει καὶ μεγέθει μόνον, ἀλλὰ καὶ χροιᾷ· ποικίλος γὰρ ὁ λακωνικὸς καλούμενος. ἔτι δὲ
αὐτῇ τῇ θέσει, καὶ προσφύσει· κάτωθεν γὰρ ἔνιοι πλεῖστα φέρουσι τῶν φύλλων, αὐτὸς δὲ ὥσπερ
ἐκ θάμνου πέφυκε. σχεδὸν δέ τινές φασι, καὶ τῶν λιμναίων ταύτην εἶναι τὴν διαφορὰν, πο-
λύφυλλον καὶ ὀλιγόφυλλον, καὶ παρόμοιον ἔχειν τρόπον τινὰ τὸ φύλλον τῷ τοῦ κυπέρου,
καὶ φλεῶ, καὶ βρύου, καὶ βουτόμου. σκέψασθαι δὲ τοῦτο. γένος δέ τι καλάμου φύεται καὶ ἐπί-
γειον· ὃ οὐκ εἰς ὀρθὸν, ἀλλ' ἐπὶ γῆς ἀφίησι τὸν καυλὸν, ὥσπερ ἡ ἄγρωστις, καὶ οὕτω ποιεῖται τὴν
αὔξησιν. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἄρρην στερεὸς, ὁ δὲ θῆλυς κοῖλος. διαιροῦσι γὰρ καὶ τοῦτον τῷ ἄρρενι καὶ
θήλει. φύονται δ' ἐξ ἑνὸς πυθμένος πολλοὶ, καὶ οὐ λοχμώδεις· τὸ δὲ φύλλον οὐ μακρὸν, ἀλλ'
ὅμοιον τῇ ἰτέᾳ· τῷ μεγέθει μεγάλοι, καὶ εὐπαγεῖς, ὥστε ἀκοντίοις χρῆσθαι. φύονται δὲ οὗτοι
περὶ τὸν ἀκεσίνην ποταμόν. ἅπας δὲ κάλαμος εὔζωος· καὶ τεμνόμενος, καὶ ἐπικαιόμε-
νος, κάλλιον βλαστάνει. ἔτι δὲ παχύρριζος, καὶ πολύρριζος· διὸ καὶ δυσώλεθρος. ἡ δὲ ῥί-
ζα γονατώδης, ὥσπερ ἡ τῆς ἀγρώστιδος. πλὴν οὐ † παντὸς ὁμοίως. ἀλλὰ περὶ μὲν καλα- πάντες
μων ἱκανῶς εἰρήσθω. Κατάλοιπον δὲ, εἰπεῖν, ὡς ἂν ἐκ τοῦ γένους τούτου, περὶ σχοίνου· καὶ γὰρ 13
καὶ τοῦτο τῶν ἐνύδρων θετέον. ἔστι δὲ αὐτοῦ τρία εἴδη, καθάπερ τινὲς διαιροῦσιν· ὅ, τε ὀξὺς
καὶ ἄκαρπος, ὃν δὴ καλοῦσιν ἄρρενα· καὶ ὁ κάρπιμος, ὃν μελαγκρανισμὸν καλοῦμεν, διὰ
τὸ μέλανα τὸν καρπὸν ἔχειν· παχύτερος δὲ τούτου, καὶ σαρκωδέστερος. καὶ τρίτος, τῷ με-
γέθει καὶ τῇ παχύτητι καὶ εὐσαρκίᾳ διαφέρων, ὁ καλούμενος ὁλόσχοινος. ἡ μὲν οὖν μελαγ-
κρανὶς, αὐτός τις καθ' αὑτόν· ὁ δ' ὀξὺς, καὶ ὁλόσχοινος, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φύονται, ὃ καὶ ἄτοπον
φαίνεται, καὶ θαυμαστὸν ἐνιδεῖν, ὅλης κοσμηθείσης τῆς σχοινίας. οἱ πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἄκαρ-
ποι, πεφυκότες ἐκ τοῦ αὐτοῦ· κάρπιμοι δὲ ὀλίγοι. τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. ἐλάττους γὰρ ὅλως
οἱ καρποί. πρὸς γὰρ τὰ πλέγματα χρησιμώτερος ὁ ὁλόσχοινος, διὰ τὸ σαρκῶδες καὶ μα-
λακόν. κορυνᾷ δ' ὅλως ὁ κάρπιμος, ἐξ αὐτοῦ τοῦ γραμμώδους ἐξοιδήσας, κἄπειτα ἐκτίκ-
τει καθάπερ ὠά. πρὸς μιᾷ γὰρ ἀρχῇ γραμμώδεις ἔχει τοὺς περισταχυώδεις μίσχους, ἐφ' ὧν
ἄκρων παραπλαγίους τὰς τῶν ἀγγείων ἔχει στρογγυλότητας, ἐπαλλάξασας. ἐν τούτοις δὲ τὸ σπερ-
μάτιον ἀκιδῶδές ἐστι, μέλαν, ἑκάστῳ προσεμφερὲς τῷ τοῦ ἀστερίσκου· πλὴν ἀμενηνότερον.
ῥίζαν δὲ ἔχει μακρὰν, καὶ παχυτέραν πολὺ τοῦ σχοίνου. αὕτη δὲ αὐαίνεται καθ' ἕκαστον ἐ-
νιαυτὸν, εἶθ' ἑτέρα πάλιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ σχοίνου καθίεται. τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ ὄψει φανερὸν

ἰδεῖν, τὰς μὲν αὔας, τὰς δὲ χλωρὰς καθειμένας. ἡ δὲ κεφαλὴ ὁμοία τῇ τῶν κρομμύων, καὶ τῇ τῶν γητείων, συμπεφυκυῖά πως ἐκ πλειόνων εἰς ταὐτό· καὶ πλατεῖα κάτωθεν, ἔχουσα κελύφη ὑπέρυθρα. συμβαίνει δ᾽ ἂν ἴδιον ἐπὶ τῶν ῥιζῶν † εἶναι· αὐαίνονται κατ᾽ ἐνιαυτόν, καὶ ἡ τοῦ ἄνωθεν πάλιν ἡ γένεσις. τῶν μὲν οὖν σχοίνων τοιαύτη τις φύσις. ἤδη δὲ καὶ ὁ βάτος, καὶ ὁ παλίουρος, ἔνυδρά πώς ἐστιν, ἢ πάρυδρα, καθάπερ ἐνιαχοῦ. φανεραὶ δὲ σχεδὸν καὶ αἱ τούτων διαφοραί· περὶ ἀμφοῖν γὰρ εἴρηται πρότερον. τῶν δὲ νήσων τῶν πλοάδων τῶν ἐν ὀρχομενῷ, τὰ μὲν μεγέθη παντοδαπὰ τυγχάνει· τὸ δὲ μέγιστον αὐτῶν, ἐστὶν ὅσον τριῶν σταδίων τὴν περίμετρον. ἐν αἰγύπτῳ δὲ μεγάλας σφόδρα συνίστασθαι, ὥστε καὶ ὗς ἐν αὐταῖς ἐγγίνεσθαι πολλούς, οὓς καὶ κυνηγοῦσι διαβαίνοντες. καὶ περὶ μὲν ἐνύδρων ταῦτ᾽ εἰρήσθω.

εἶναι, ὅτι

14 Περὶ δὲ βραχυβιότητος φυτῶν καὶ δένδρων, τῶν μὲν ἐνύδρων ἐπὶ τοσοῦτον ἔχομεν, ὡς ἂν καθόλου λέγοντες, ὅτι βραχυβιώτερα τῶν χερσαίων ἐστί, καθάπερ καὶ τὰ ζῶα. τοὺς δὲ καθ᾽ ἕκαστα βίους ἱστορῆσαι δεῖ τῶν χερσαίων. τὰ μὲν οὖν ἄγριά φασιν οὐδεμίαν ἔχειν, ὡς ἂν εἴποιεν οἱ ὀρεοτύποι, διαφοράν, ἀλλὰ πάντα εἶναι μακρόβια, καὶ οὐθὲν βραχύβιον· αὐτὸ μὲν τοῦτο ἴσως ἀληθὲς λέγοντες (ἅπαντα γὰρ ὑπερτείνει πολὺ τὴν τῶν ἄλλων ζωήν) οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅμως ἐστὶ τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον μακρόβια, καθάπερ ἐν τοῖς ἡμέροις. ποῖα δὲ ταῦτα, σκεπτέον. τὰ δὲ ἥμερα, φανερῶς διαφέρει τῷ τὰ μὲν εἶναι μακρόβια, τὰ δὲ βραχύβια. ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων μακροβιώτερα· καὶ ὅλως, τῷ γένει τὰ ἀντιδιῃρημένα καθ᾽ ἕκαστον, οἷον κότινος ἐλαίας, καὶ ἀχρὰς ἀπίου, ἐρινεὸς συκῆς. ἰσχυρότερα γάρ, καὶ πυκνότερα, καὶ ἀγονώτερα τοῖς περικαρπίοις. τὴν δὲ μακροβιότητα μαρτυροῦσιν ἐπί γε ἐνίων καὶ ἡμέρων καὶ ἀγρίων, καὶ αἱ παραδεδομέναι φῆμαι παρὰ τῶν μυθολόγων· ἐλαίαν μὲν γὰρ λέγουσι τὴν ἀθήνησι, φοίνικα δὲ τὸν ἐν δήλῳ, κότινον δὲ τὸν ἐν ὀλυμπίᾳ, ἀφ᾽ οὗ ὁ στέφανος· φηγοὺς δὲ τὰς ἐν ἰλίῳ, τὰς ἐπὶ τοῦ ἴλου μνήματος. τινὲς δέ φασι, καὶ τὴν ἐν δελφοῖς πλάτανον Ἀγαμέμνονα φυτεῦσαι, καὶ τὴν ἐν καφύαις τῆς ἀρκαδίας. ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ἂν ἔχῃ, τάχ᾽ ἂν ἕτερος εἴη λόγος. ὅτι δὲ ἐστὶ μεγάλη διαφορὰ τῶν δένδρων, φανερόν. μακρόβια μὲν γὰρ τά τε προειρημένα, καὶ ἕτερα πλείω· βραχύβια δέ, τὰ τοιαῦτα ὁμολογουμένως· οἷον, ῥοιά, συκῆ, μηλέα· καὶ τούτων ἡ ἠρινὴ μᾶλλον. καὶ ἡ γλυκεῖα τῆς ὀξείας, ὥσπερ τῶν ῥοῶν ἡ ἀπύρηνος. βραχύβια δὲ καὶ ἀμπέλων ἔνια γένη, καὶ μάλιστα τὰ πολύκαρπα. δοκεῖ δὲ τὰ πάρυδρα βραχυβιώτερα τῶν ἐν τοῖς ξηροῖς εἶναι· οἷον ἰτέα, λεύκη, ἀκτῆ, αἴγειρος. ἔνια δὲ γηράσκει μὲν καὶ σήπεται ταχέως, παραβλαστάνει δὲ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν, ὥσπερ καὶ αἱ δάφναι, καὶ μηλέαι, καὶ ῥοαί, καὶ τῶν φιλύδρων τὰ πολλά· περὶ ὧν καὶ σκέψαιτ᾽ ἄν τις, πότερα ταὐτὰ δεῖ λέγειν, ἢ ἕτερα. καὶ καθάπερ εἴ τις τὸ στέλεχος ἀποκόψας, ὥσπερ ποιοῦσιν οἱ γεωργοί, πάλιν ἀναθεραπεύει τοὺς βλαστούς, καὶ εἰ καλῶς ἐκκόψειεν ἄχρι τῶν ῥιζῶν, καὶ ἐπικαύσειεν (καὶ γάρ τινες ταῦτα ποιοῦσιν, ὅτε δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτομάτου συμβαίνει) πότερα δὴ τοῦτο ταὐτὸ δεῖ λέγειν, ἢ ἕτερον. ἡ μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ μέρη τὰς αὐξήσεις καὶ φθίσεις φαίνεται παραλλάττουσα, καὶ ἔτι τὰς διακαθάρσεις τὰς ὑπ᾽ αὐτῶν, ταύτῃ μὲν ἂν δόξειεν ταὐτὸν εἶναι. τί γὰρ ἂν ἐπὶ τούτων ἢ ἐκείνων διαφέροι; ἡ δ᾽ ὥσπερ οὐσία καὶ φύσις τοῦ δένδρου, μάλιστ᾽ ἂν φαίνοιτο τὸ στέλεχος, ὅταν μεταλλάττῃ τοῦτο, κἂν τὸ ὅλον ἕτερον ὑπολάβοι τις. εἰ μὴ ἄρα διὰ τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν εἶναι, αὐτὸ θείη. καίτοι πολλὰ καὶ συμβαίνει, καὶ τὰς ῥίζας ἑτέρας εἶναι, καὶ μεταβάλλειν τῶν μὲν σηπομένων, τῶν δ᾽ ἐξ ἀρχῆς βλαστανουσῶν. ἐπεὶ ὥς γέ τινες φασὶ τὰς ἀμπέλους μακροβιωτάτας εἶναι, τῷ μὴ φύειν ἑτέρας, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν ἀεὶ συναναπληροῦσθαι, γελοῖον ἂν ἴσως δικαιοτάτη σύγκρισις, ἐὰν † μένῃ τὸ στέλεχος. αὕτη γὰρ οἷον ὑπόθεσις καὶ φύσις δένδρων. τοῦτο μὲν οὖν ὁποτέρως ποτὲ λεκτέον, οὐδὲν ἂν διενέγκῃ πρὸς τὰ νῦν.

μὴ μόνη

15 Τάχα δ᾽ ἂν εἴη μακροβιώτατον, τὸ πάντως δυνάμενον αὐταρκεῖν· ὥσπερ ἡ ἐλαία, καὶ τῷ στελέχει, καὶ τῇ παραβλαστήσει, καὶ τῷ δυσωλέθρους ἔχειν τὰς ῥίζας. δοκεῖ δὲ ὁ βίος ἐπί γε μιᾶς εἶναι, καθ᾽ ὃν στέλεχος ἤδη τὴν ἀρχὴν τιθέντα μέτρον, ἀναμετρεῖν τὸν χρόνον μάλιστα περὶ ἔτη διακόσια. εἰ δ᾽ ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων λέγουσί τινες, ὡς περιαιρουμένων τῶν ῥιζῶν κατὰ μέρος, δύναται διαμένειν τὸ στέλεχος, καὶ ἡ ὅλη φύσις ὁμοία καὶ ὁμοιοφόρος ὁποσονοῦν χρόνον, μακροβιώτατον ἂν εἴη πάντων. φασὶ δὲ δεῖν οὕτω πονεῖν, ὅταν ἤδη δοκῇ καταφέρεσθαι, κλήματά τε ἐπιβάλλειν, καὶ καρποῦσθαι ἐνιαυτόν· μετὰ δὲ ταῦτα κατασκάψαντα ἐπὶ θάτερα τῆς ἀμπέλου, περικαθᾶραι πάσας τὰς ῥίζας· εἶτ᾽ ἐμπλῆ-

πλη-

πλῆσαι φρυγάνων, καὶ ἐπαμήσασθαι τὴν γῆν. τούτῳ μὲν οὖν τῷ ἔτει κακῶς φέρειν σφόδρα· τῷ δ' ὑστέρῳ βέλτιον· τῷ δὲ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ, καθίστασθαι καὶ φέρειν πολλοὺς καὶ καλοὺς, ὥστε μηδὲν διαφέρειν ἢ ὅτε ἤκμαζεν. ἐπειδὰν δὲ πάλιν ἀποπληγῇ, θάτερον μέρος κατασκάπτειν, καὶ θεραπεύειν ὁμοίως, καὶ οὕτως αἰεὶ διαμένειν. ποιεῖν δὲ τοῦτο μάλιστα δι' ἐτῶν δέκα. διὸ καὶ οὐ κόπτειν οὐδέποτε τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, ἀλλ' ἐπὶ γενεὰς πολλὰς ταῦτα τὰ στελέχη διαμένειν, ὥστε μηδὲ μεμνῆσθαι τοὺς φυτεύσαντας. τοῦτο μὲν οὖν ἴσως τῶν πεπειραμένων ἀκούοντα δεῖ πιστεύειν. τὰ δὲ μακρόβια καὶ βραχύβια, διὰ τῶν εἰρημένων θεωρητέον.

Νοσήματα δὲ τοῖς μὲν ἀγρίοις † φασὶ ξυμβαίνειν, ὑφ' ὧν ἀναιροῦνται. φαύλως δὲ διατίθεσθαι, καὶ μάλιστα ἐπιδήλως, ὅταν χαλαζοκοπηθῇ, ἢ βλαστάνειν μέλλοντα, ἢ ἀρχόμενα, ἢ ἀνθοῦντα· καὶ ὅταν ἢ πνεῦμα ψυχρὸν ἢ θερμὸν ἐπιγένηται περὶ τούτους τοὺς καιρούς. ὑπὸ δὲ τῶν ὡραίων χειμώνων, οὐδὲ ἂν ὑπερβάλλοντες ὦσιν, οὐδὲν πάσχειν· ἀλλὰ καὶ ξυμφέρειν πᾶσι χειμασθῆναι· μὴ χειμασθέντα γὰρ, κακοβλαστότερα γίνεσθαι. τοῖς δὲ ἡμέροις ἐστὶ πλείω νοσήματα· καὶ τὰ μὲν ὥσπερ κοινὰ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις, τὰ δ' ἴδια καὶ κατὰ γένη. κοινὰ, οἷον, τό, τε σκωληκοῦσθαι, καὶ ἀστροβολεῖσθαι, καὶ ὁ σφακελισμός. ἅπαντα γὰρ, ὡς εἰπεῖν, καὶ σκώληκας ἔχει, πλὴν τὰ μὲν ἐλάττους, τὰ δὲ πλείους· καθάπερ συκῆ, μηλέα, καὶ ἄπιος. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἥκιστα σκωληκοῦται τὰ δριμέα, καὶ ὀπώδη, καὶ ἀστροβολεῖται ὡσαύτως. μᾶλλον δὲ τοῖς ἐν ἀκμῇ τοῦτο συμβαίνει· πάντων δὲ μάλιστα τῇ τε συκῇ, καὶ τῇ ἀμπέλῳ. ἡ δ' ἐλαία πρὸς τὸ τοὺς σκώληκας ἔχειν (οἳ δὴ καὶ τὴν συκῆν διαφθείρουσιν ἐντίκτοντες) φύει καὶ ἧλον· οἱ δὲ μύκητα καλοῦσιν, ἔνιοι δὲ λοπάδα. τοῦτο δ' ἐστὶν οἷον * ἧλοι αὐτῶν. διαφθείρονται δ' ἐνίοτε καὶ αἱ νέαι ἐλᾶαι, διὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς πολυκαρπίας. ἡ δὲ ψώρα, καὶ οἱ προσφυόμενοι κοχλίαι, συκῆς εἰσιν. οὐ πανταχοῦ δὲ τοῦτο συμβαίνει ταῖς συκαῖς· ἀλλ' ἔοικε καὶ τὰ νοσήματα γίνεσθαι κατὰ τοὺς τόπους, ὥσπερ τοῖς ζώοις. ἐπεὶ παρ' ἐνίοις οὐ ψωριῶσι, καθάπερ οὐδὲ περὶ τὴν αἰνείαν. ἁλίσκεται συκῆ μάλιστα καὶ σφακελισμῷ, καὶ κράδῳ. καλεῖται δὲ σφακελισμὸς μὲν, ὅταν αἱ ῥίζαι μελανθῶσι· κράδος δ' ὅταν οἱ κλάδοι. καὶ γὰρ καλοῦσί τινες κράδους, ὅθεν καὶ τοὔνομα τῇ νόσῳ. ὁ δ' ἐρινεὸς, οὔτε κραδᾷ, οὔτε σφακελίζει, οὔτε ψωριᾷ, οὔτε σκωληκοῦται ταῖς ῥίζαις ὁμοίως· οὐδὲ δὴ τὰ ἐρινὰ τινὲς ἀποβάλλουσιν, οὐδὲ ἐὰν ἐνία φυτευθῶσιν εἰς συκῆν. ἡ δὲ ψώρα μάλιστα γίνεται, ὅταν ὕδωρ ἐπὶ πλειάδι γένηται μὴ πολύ· ἐὰν δὲ πολὺ, ἀποκλύζεται. συμβαίνει δὲ τότε καὶ τὰ ἐρινὰ ἀπορρεῖν, καὶ τοὺς ὀλύνθους. τῶν δὲ σκωλήκων τῶν ἐν ταῖς συκαῖς, οἱ μὲν ἐξ † αὐτῶν γίνονται, οἱ δ' ἐντίκτονται αὐτῶν ὑπὸ τοῦ καλουμένου κεράστου· πάντες δὲ εἰς κεράστην ἀποκαθίστανται. φθέγγονται δὲ, οἷον τρισμόν. νοσεῖ δὲ συκῆ, καὶ ἐὰν ἐπομβρία γένηται, τά γε πρὸς τὴν ῥίζαν ὥσπερ μαδᾷ· τοῦτο δὲ καλοῦσι λοπάδα. ἡ δ' ἄμπελος τραγᾷ· τοῦτο δὲ μάλιστα αὐτῆς ἐστι πρὸς τὸ ἀστροβολεῖσθαι, ἢ ὅταν ὑπὸ πνευμάτων βλαστοκοπηθῇ, ἢ ὅταν ἡ ἐργασία συμπαθῇ, ἢ τρίτον ὑπτία τμηθῇ. ῥοὰς δὲ γίνεται, ὃ καλοῦσί τινες ψίνεσθαι, ὅταν ἐπινιφθῇ κατὰ τὴν ἀπάνθησιν· ἢ ὅταν κραιπαλωθῇ. τὸ δὲ πάθος ἐστὶν, ὥστε ἀπορρεῖν τὰς ῥάγας, καὶ τὰς ἐπιμενούσας εἶναι μικράς. ἔνια δὲ καὶ ῥιγώσαντα νοσεῖ, καθάπερ ἡ ἄμπελος· ἀμβλύνονται γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς προτόμου. καὶ πάλιν ὑποθερμανθέντα· ζητεῖ γὰρ καὶ τούτων τὴν συμμετρίαν, ὥσπερ καὶ τῆς τροφῆς. ὅλως δὲ, πᾶν τὸ παρὰ φύσιν, ἐπικίνδυνον. μεγάλα δὲ ξυμβάλλεται καὶ τὰ τραύματα, καὶ αἱ πληγαὶ τῶν περισκαπτόντων, εἰς τὸ μὴ φέρειν τὰς μεταβολὰς ἢ καυμάτων ἢ χειμώνων. ἀσθενὲς γὰρ ὂν διὰ τὴν ἕλκωσιν, καὶ τὸν πόνον, εὐχειρότατόν ἐστι ταῖς ὑπερβολαῖς. σχεδὸν δὲ, ὥς τινες οἴονται, τὰ πλεῖστα τῶν νοσημάτων ἀπὸ πληγῆς γίνεται. καὶ γὰρ τὰ ἀστροβόλητα καλούμενα, καὶ τὰ σφακελίζοντα, διὰ τὸ ἀπὸ ταύτης εἶναι τῶν ῥιζῶν τὸν τόπον. οἴονται δὲ καὶ δύο ταύτας εἶναι μόνας νόσους· οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γ' οὐκ ἄγαν ὁμολογούμενόν ἐστι. πάντων † δ' εὐσθενέστατον ἡ μηλέα ἡ ἠρινή· καὶ τούτων ἡ γλυκεῖα. ἔνιαι δὲ περιαιρέσεις οὐκ εἰς φθορὰν γίνονταί τινων, ἀλλ' εἰς ἀκαρπίαν· οἷον ἐάν τις τῆς πίτυος ἀφέλῃ τὸ ἄκρον, ἢ τοῦ φοίνικος, ἄκαρπα γίνεσθαι ἄμφω δοκεῖ, καὶ οὐχ ὅλως ἀναιρεῖσθαι. γίνονται δὲ νόσοι καὶ τῶν καρπῶν αὐτῶν, ἐὰν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα καὶ τὰ οὐράνια γένηται. συμβαίνει γὰρ ὁτὲ μὲν ἀποβάλλειν, γενομένων ἢ μὴ γενομένων ὑδάτων· οἷον τὰς συκᾶς ὁτὲ χείρους γίνεσθαι, σηπομένας καὶ καταπνιγομένας, ἢ πάλιν ἀναξηραινομένας, παρὰ τὸ δέον.

16 † οὐ φασὶ

αὐτῶν

δ' ἀσθενέστατον

χείριστον δὲ, ἐὰν ἐπανθοῦσι τισὶν ἐφύσῃ, καθάπερ ἐλαίᾳ καὶ ἀμπέλῳ· συναπορρέει γὰρ ὁ
καρπὸς, διὰ ἀσθένειαν. ἐν Μιλήτῳ δὲ τὰς ἐλαίας, ὅταν ὦσι περὶ τὸ ἀνθεῖν, κάμπαι κατε-
σθίουσιν, αἱ μὲν τὰ φύλλα, αἱ δὲ τὰ ἄνθη, ἕτεραι τὸ γένει, καὶ ψιλοῦσι τὰ δένδρα. γίνον-
ται δὲ, ὅταν ᾖ νότια, καὶ τὰ εὐδιεινά· ἐὰν δὲ ἐπιλάβῃ καύματα, ῥήγνυνται. περὶ δὲ τά-
ραντα προφαίνουσι μὲν πολὺν καρπὸν ἀεὶ, ὑπὸ δὲ τὴν ἄνθησιν τὰ πόλλ' ἀπόλλυται.
17 τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν τόπων ἴδια. Γίνεται δὲ καὶ ἄλλο νόσημα περὶ τὰς ἐλαίας, † ἀρχί-
† ἀραχνιον
νιον καλούμενον. φύεται γὰρ τοῦτο, καὶ διαφθείρει τὸν καρπόν. ἐπικάει δὲ καὶ καύματά τι-
να, καὶ ἐλαίαν, καὶ βότρυν, καὶ ἄλλους καρπούς. οἱ δὲ καρποὶ σκωληκοῦνται τινῶν· οἷον
ἐλαίας, ἀπίου, μηλέας, μεσπίλης, ῥοᾶς. καὶ ὅγε τῆς ἐλαίας σκώληξ, ἐὰν μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα
κωλύεται δὲ
γένηται, διαφθείρει τὸν καρπόν· ἐὰν δὲ τὸν πυρῆνα διαφάγῃ, ὠφελεῖ. † καὶ λύεται δὲ ὑπὸ
τὸ δέρματι εἶναι, ὕδατος ἀπ' ἀρκτούρου γενομένου. γίνονται δὲ καὶ ἐν τοῖς δρυπεπέσι
σκώληκες, αἵπερ χείρους εἰς τὴν ῥύσιν. ὅλως δὲ καὶ δοκοῦσιν εἶναι σαπροί· διὸ καὶ γίνονται
τοῖς νοτίοις, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐφύδροις. ἐγγίνονται δὲ καὶ κνῖπες ἔν τισι τῶν δένδρων,
ὥσπερ ἐν τῇ δρυῒ καὶ τῇ συκῇ· καὶ δοκοῦσιν ἐκ τῆς ὑγρότητος συνίστασθαι, τῆς ὑπὸ τὸν φλοιὸν
συνισταμένης. αὕτη δέ ἐστι γλυκεῖα γενομένοις. γίνονται δὲ καὶ ἐν λαχάνοις τισίν· ἔνθα δὲ
κάμπαι, διαφερούσης δηλονότι τῆς ἀρχῆς. καὶ τὰ μὲν νοσήματα σχεδὸν ταῦτα, καὶ ἐν τό-
ποις ἐστίν· ἔνια δὲ πάλιν τῶν κατὰ τὰς ὥρας, καὶ τῶν καθ' αὑτὰ γινομένων ἀναιρεῖν πέφυ-
καυθμὸν
κεν, ἃ οὐκ ἄν τις εἴποι νόσους· οἷον λέγω τὴν ἔκπληξιν, καὶ ὃ καλοῦσί τινες † κλαυθμόν. ἀλ-
λα δὲ περὶ ἑκάστοις πέφυκε πνεύματα ἀπολλύναι, καὶ ἀποκάειν· οἷον ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας,
ὀλυμπίας, ὅταν πνεύσῃ μικρὸν πρὸ τροπῶν, ἢ μετὰ τροπὰς χειμερινὰς, ψυχρός. ἀποκάει
γὰρ τὰ δένδρα, καὶ οὕτως αὖα ποιεῖ καὶ ξηρὰ, ὡς οὐδ' ἂν ὑφ' ἡλίου καὶ χρόνου πολλοῦ γένοιτ'
ἄν. διὸ καὶ καλοῦσι κλαυθμόν. ἐγένετο δὲ πρότερόν τε πολλάκις ἤδη, καὶ ἐπ' Ἀρχίππου δὲ
ἐτῶν τετταράκοντα, σφοδρός. πονοῦσι δὲ μάλιστα τῶν τόπων οἱ κοῖλοι, καὶ οἱ αὐλῶνες, καὶ
οἱ περὶ τοὺς ποταμοὺς, καὶ ἁπλῶς οἱ ἀπνευστότατοι. τῶν δένδρων δὲ, μάλιστα συκῆ· δεύτε-
ἐλαία, ἐλαίας δὲ
ρον δὲ † ἐλαίας μᾶλλον ὁ κότινος ἐπόνησεν, ἰσχυρότερος ὤν· ὃ καὶ θαυμαστὸν ἦν. αἱ δὲ ἀμυγ-
δάλαι τὸ πάμπαν. ἀπαθεῖς δὲ αἱ μηλέαι, καὶ αἱ ἄπιοι, καὶ αἱ ῥοαὶ ἐγένοντο. διὸ καὶ τοῦτο
ἦν θαυμαστόν. ἀποκαίεται δὲ εὐθὺς ἐκ τοῦ στελέχους· καὶ ὅλως δὲ μᾶλλον, καὶ πρότερον (ὡς
εἶπον) ἅπτεται τῶν κάτω. φανερὸν δὲ γίνεται τὰ μὲν ἅμα περὶ τὴν βλάστησιν· ἡ δὲ ἐλαία
διὰ τὸ ἀείφυλλον, ὕστερον. ὅσαι μὲν οὖν ἂν φυλλοβολήσωσιν, ἀναβιβρώσκονται πάλιν· ὅσαι
δ' ἂν μὴ τελέως, ἀπόλλυνται. περὶ ἐνίοις δέ τινες ἀποκαυθεῖσαι, καὶ τῶν φύλλων αὐανθέν-
των, ἀνεβλάστησαν πάλιν ἄνευ τοῦ ἀποβάλλειν, καὶ τὰ φύλλα ἀνεβίωσεν. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ
πολλάκις τοῦτο συμβαίνει, καθάπερ καὶ ἐν Φιλίπποις. τὰ δ' ἐκπλαγέντα, ὅταν μὴ τελέως
ἀπόλλυνται, τάχιστα ἀναβλαστάνει· ὥστε εὐθὺς τὴν ἄμπελον καρποφορεῖν, ὥσπερ ἐν Θετα-
λίᾳ. ἐν δὲ τῷ Πόντῳ, περὶ Παντικαπαῖον, αἱ μὲν ἐκπλήξεις γίνονται διχῶς· ὁτὲ μὲν ὑπὸ
ψύχους, ἐὰν χειμέριον ᾖ τὸ ἔτος· ὁτὲ δὲ ὑπὸ πάγων, ἐὰν πολὺν χρόνον διαμένωσί γε. ἀμ-
φότερα δὲ μάλιστα γίνεται μετὰ τροπὰς, μετὰ τετταράκοντα. γίνονται δὲ οἱ μὲν πάγοι
ταῖς αἰθρίαις· τὰ δὲ ψύχη μάλιστα, ὑφ' ὧν ἡ ἔκπληξις, ὅταν αἰθρίας οὔσης αἱ ῥιπίδες κα-
ταφέρονται. ταῦτα δ' ἐστὶν ὥσπερ τὰ ξύσματα, πλὴν πλατύτερα, καὶ φερόμενα φανε-
ρά. πεσόντα δὲ, οὐ διαμένει. περὶ δὲ τὴν Θρᾴκην, ἐκπήγνυνται. ἀλλὰ γὰρ αἱ μὲν νόσοι, πό-
σαι τε καὶ ποῖαι, καὶ τίνος γίνονται, καὶ πάλιν αἱ διὰ ὑπερβολὴν χειμῶνος ἢ καυμάτων
φθοραί, καὶ αἱ διὰ πνευμάτων ψυχρότητα ἢ θερμότητα, διὰ φυτῶν θεωρείσθωσαν· ὡς
ἐνίας οὐδὲν ἂν κωλύοι καὶ τοῖς ἀγρίοις εἶναι κοινὰς, καὶ κατὰ τὴν ὅλην τῶν δένδρων φθο-
ρὰν, καὶ ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν τῶν καρπῶν. ὃ καὶ συμβαῖνον ὁρῶμεν. οὐκ εὐκαρπεῖ γὰρ οὐδ'
18 ἐκεῖνα πολλάκις· ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, οἶμαι, παρατετήρηται. Λοιπὸν δ' εἰπεῖν, ὅσα
παραιρουμένων τινῶν μορίων ἀπόλλυται. κοινὴ μὲν δὴ πᾶσι φθορὰ, τοῦ φλοιοῦ περιαιρε-
θέντος κύκλῳ· πᾶν γὰρ, ὡς εἰπεῖν, οὕτως ἀπόλλυσθαι δοκεῖ, πλὴν ἀνδράχνη. καὶ αὕτη
δὲ, ἐάν τις τὴν σάρκα σφόδρα πιέσῃ, καὶ τὸν μέλλοντα καρπὸν διακόψῃ. πλὴν εἰ ἄρα φελ-
λοῦ· ταύτην γάρ φασι καὶ εὐσθενεῖν μᾶλλον, περιαιρουμένου δηλονότι τοῦ ἔξω καὶ κάτω
πρὸς τῇ σαρκί· καθάπερ καὶ τῆς ἀνδράχνης. ἐπεὶ ὅ γε τοῦ κεράσου περιαιρεῖται, καὶ τῆς ἀμπέ-
λου,

λυ, καὶ τῆς φιλύρας (ἐξ οὗ τὰ χοινία) καὶ μαλάχης τῆς ἐλαττόνων· ἀλλ' οὐχ ὁ κύριος, οὐδ' ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὁ ἐπιπολῆς, ὃς καὶ αὐτόματος γίνεται ἀποπίπτει, διὰ τὴν ἀπόφυσιν θατέρου. καὶ γὰρ † φυλλοῤῥογία μία τῶν δένδρων ἐστίν· ὥσπερ καὶ † ὁ ἄνδραχλος καὶ ἡ πλάτανος. ὡς δέ τινες οἴονται, πάλιν ὑποφύεται νέος· ὁ δὲ ἔξωθεν, ἀποξηραίνεται, καὶ ῥήγνυται, καὶ αὐτόματος ἀποπίπτει πολλάκις, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐπίδηλος. φθείρονται μὲν οὖν, ὡς οἴονται, πάντα περιαιρουμένου· διαφέρει δὲ τῷ θᾶττον, καὶ βραδύτερον, καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον. ἔνια γὰρ πλείω χρόνον διαμένει, καθάπερ συκαῖ, καὶ φίλυρα, καὶ δρῦς· οἱ δὲ καὶ ζῆν φασὶ περὶ ταῦτα, καὶ οὐκ ἀπόλλυσθαι τὸν φλοιὸν, οἷον πωροῦσθαι, ἰδίαν τινὰ φύσιν ἔχειν. βοηθεῖν δὲ πειρῶνται, διαπλάττοντες πηλῷ, καὶ περιδοῦντες φλοιοῖς καὶ καλάμοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅπως μὴ ψύχηται, μηδ' ἀποξηραίνηται. καὶ ἤδη φασί που φῦναι, καθάπερ καὶ ἐν ἡρακλείᾳ τῇ τραχινίᾳ τὰς συκᾶς. δεῖ δὲ ἅμα τῇ τῆς χώρας ἀρετῇ καὶ τῇ τοῦ ἀέρος κράσει, τὰ ἐπιγινόμενα τοιαῦτα εἶναι. χειμώνων γὰρ, ἢ καὶ καυμάτων ἐπιγινομένων σφοδρῶν, εὐθὺς ἀπόλλυνται. διαφέρουσι δὲ καὶ αἱ ὧραι. περὶ γὰρ τὴν βλάστησιν ἐλάτης καὶ πεύκης, ὅτε καὶ λοπῶσι περὶ θαργηλιῶνος, ἢ σκιῤῥοφοριῶνος, ἄν τις περιέλῃ, παραχρῆμα ἀπόλλυται. τοῦ δὲ χειμῶνος πλείω χρόνον ἀντέχει· καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ ἰσχυρότατα, καθάπερ πρῖνος, καὶ δρῦς. χρονιωτέρα γὰρ ἡ τούτων φθορά. δεῖ δὲ καὶ τὴν περιαίρεσιν ἔχειν τι πλάτος, πάντων μὲν, μάλιστα δὲ τῶν ἰσχυροτάτων. ἐπεὶ ἄν τις * παντελῶς ποιήσῃ, οὐθὲν ἄτοπον τὸ μὴ ἀπόλλυσθαι. καίτοι φασί γέ τινες, ἐὰν ὁπωσοῦν, συμφθείρεσθαι πάντως. ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων τοῦτ' εἰκός. ἔνια γὰρ κἂν μὴ κύκλῳ περιαιρεθῇ, φθείρεσθαί φασιν· ἃ καὶ λυπεῖσθαι ἔχειν χώραν, καὶ ἄτροφον. αὕτη μὲν δὴ, καθάπερ εἴρηται, κοινὴ φθορὰ πάντων.

Ἡ μὲν † δὴ καλουμένη ἐπικοπὴ, τῶν δένδρων μόνων πεύκης, ἐλάτης, πίτυος, φοίνικος· οἱ δὲ καὶ κέδρου, καὶ κυπαρίττου φασί. ταῦτα γὰρ ἐὰν περιαιρεθῇ τὴν κόμην, καὶ ἄνωθεν ἐπικοπῇ τὸ ἄκρον, φθείρεται πάντα, καὶ οὐ βλαστάνει. καθάπερ οὐδ' ἐπικαυθέντα, ἢ πάντα, ἢ ἔνια. τὰ δ' ἄλλα πάντα καὶ περικοπέντα βλαστάνει, καὶ ἔνια καὶ καλλίω γίνεται, καθάπερ ἡ ἐλαία. διαφθείρεται δὲ τὰ πολλὰ, κἂν σχισθῇ τὸ στέλεχος. οὐδὲν γὰρ ὑπομένειν δοκεῖ, πλὴν ἀμπέλου, καὶ συκῆς, καὶ ῥοᾶς, καὶ μηλέας. ἔνια δὲ κἂν ἑλκωθῇ καὶ μεῖζον, καὶ βαθύτερον, ἀπόλλυται· τὰ δ' οὐδὲν πάσχει. καθάπερ ἡ πεύκη, διαδρυγομένη· καὶ ἐξ ὧν δὴ τὰς ῥητίνας συλλέγουσιν, οἷον ἐλάτας, τερμίνθους. καὶ γὰρ δὴ τούτων εἰς βάθος ἡ τρῶσις καὶ ἕλκωσις· καὶ γὰρ ἐξ ἀφόρων φορειμώτατα γίνονται, καὶ ἐξ ὀλιγοφόρων πολύφοροι. τὰ δὲ καὶ πελεκηθέντα ὑπομένει, καὶ ὀρθὰ, καὶ πεσόντα ὑπὸ τοῦ πυθμένος, ὥστε πάλιν ἀνίστασθαι καὶ ζῆν, καὶ βλαστάνειν· οἷον ἰτέα, καὶ πλάτανος· ὅπερ συνέβη καὶ ἐν ἀντάνδρῳ, καὶ ἐν φιλίπποις. ἐκπεσούσης γὰρ, ὡς ἀπέκοψαν τοὺς ἀκρέμονας, καὶ ἐπελέκησαν, ἀνέφυη νύκτωρ πλάτανος, καθιδρυθεῖσα τοῦ βάρους, καὶ ἀνεβίω, καὶ ὁ φλοιὸς περιέφυ πάλιν. παραπεπελεκημένη δ' ἐτύγχανεν ἐκ τῶν δύο μερῶν. ἦν δὲ τὸ δένδρον μέγα, μῆκος μὲν μεῖζον ἢ δεκάπηχυ, πάχος, ὥστε μὴ ῥαδίως ἂν περιλαβεῖν τέτταρας ἄνδρας. ἡ δὲ ἐν φιλίπποις ἰτέα, περιεκόπη μὲν τοὺς ἀκρέμονας, οὐ μὴν παρεπελεκήθη. μάντις δέ τις ἔπεισεν αὐτοὺς, θυσίαν τε ποιεῖσθαι, καὶ τηρεῖν τὸ δένδρον, ὡς σημεῖον ἀγαθὸν γεγονός. ἀνέστη δὲ καὶ ἐν σταγείροις ἐν τῷ μουσείῳ λεύκη τις ἐκπεσοῦσα. τῆς δὲ μήτρας ἐξαιρουμένης, οὐθὲν (ὡς εἰπεῖν) φθείρεται δένδρον. σημεῖον δὲ, ὅτι πολλὰ κοῖλα τῶν μέγεθος ἐχόντων δένδρων ἐστίν. οἱ δὲ περὶ ἀρκαδίαν φασὶ, μέχρι τινὸς ἐξαιρεθῆ τοῦ δένδρου. τελέως δ' ἐξ ἅπαντος ἐξαιρεθείσης, καὶ πεύκην φθείρεσθαι, καὶ ἐλάτην, καὶ ἄλλο πᾶν.

Κοινὴ δὲ φθορὰ πάντων, κἂν αἱ ῥίζαι περικοπῶσιν, ἢ πᾶσαι, ἢ αἱ πλεῖσται, καὶ μέγισται, 20 καὶ κυριώταται τοῦ ζῆν. αὗται μὲν οὖν ἐξ ἀφαιρέσεως. ἡ δ' ὑπὸ τοῦ ἐλαίου, προσθέσει τινὶ μᾶλλον ἢ ἀφαιρέσει. πολέμιον γὰρ δὴ καὶ τοῦτο πᾶσι † ἔλαιον ἐπιχέουσι τοῖς ὑπολείμμασι τῶν ῥιζῶν. ἰσχύει δὲ μᾶλλον τὸ ἔλαιον ἐν τοῖς νέοις, καὶ ἄρτι φυομένοις· ἀσθενέστερα γάρ. διὸ καὶ ἅπτεσθαι κωλύουσι. φθοραὶ δὲ καὶ ὑπ' ἀλλήλων εἰσὶ, τῷ παραιρεῖσθαι τὰς τροφὰς, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐμποδίζειν. χαλεπὸς δὲ καὶ ὁ κιττὸς, παραφυόμενος. χαλεπὸς δὲ καὶ ὁ κύτισος· ἀπολλύει γὰρ πάνθ' ὡς εἰπεῖν. ἰσχυρότερον δὲ τούτου τὸ ἅλιμον· ἀπόλλυσι γὰρ τὸν κύτισον. ἔνια δὲ οὐ φθείρει μὲν, χεῖρω δὲ ποιεῖ ταῖς δυνάμεσι τῶν χυλῶν, καὶ τῶν ὀσμῶν· οἷον ἡ ῥάφανος, καὶ ἡ δάφνη, τὴν ἄμπελον. ὀσφραίνεσθαι γάρ φασι, καὶ ἕλκειν. διὸ καὶ ὅταν ὁ πλησίον βλαστὸς γένηται, πάλιν ἀναστρέφειν, καὶ ἀφορᾶν, ὡς πολεμίας οὔσης τῆς ὀσμῆς. ἀνδροκύδης γὰρ καὶ παραδείγματι τούτῳ κατεχρήσατο, πρὸς τὴν βοήθειαν τὴν ἀπὸ τῆς ῥαφανῖδος γινομένην πρὸς τὸν οἶνον, ὡς ἐξελαύνουσαν τὴν μέθην. φεύγειν γὰρ δεῖ καὶ ζῶσαν τὴν ἄμπελον, τὴν ὀσμήν. αἱ μὲν οὖν φθοραὶ πῶς τε γίνονται, καὶ πόσαι, καὶ ποσαχῶς, φανερὸν ἐκ τῶν προειρημένων.

φυλλοῤ-ῥαγία
† τῆς ἀνδράχνης καὶ πλατάνου.
1
† δὲ
ἔλαιον γὰρ

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ
ἱστορίας τὸ έ.

Περὶ δὲ τῆς ὕλης ποία τε ἑκάστη, καὶ πότ᾽ ὡραία τέμνεσθαι, καὶ πρὸς ποῖα τῶν ἔργων χρησίμη, καὶ ποία δύσεργος ἢ εὔεργος, καὶ εἴ τι ἄλλο τῆς τοιαύτης ἱστορίας ἔχεται, πειρατέον ὁμοίως εἰπεῖν. ὡραῖα δὴ τέμνεσθαι ξύλα, τὰ μὲν στρογγύλα, καὶ ὅσα πρὸς φλοϊσμόν, ὅταν βλαστάνῃ. τότε γὰρ εὐπεριαίρετος ὁ φλοιός, ὃ δὴ καλοῦσι † λοπίαν, διὰ τὴν ὑγρότητα τὴν ὑπογινομένην αὐτῷ. μετὰ δὲ ταῦτα δυσπεριαίρετος, καὶ τὸ ξύλον μέλαν γίνεται, καὶ δυσειδές. τὰ δὲ τετράγωνα, μετὰ † τῶν λοπητῶν· ἀφαιρεῖται γὰρ ἡ πελέκησις τὴν δυσειδίαν. ὅλως δὲ πᾶν πρὸς ἰσχὺν ὡραιότατον, τὸ μόνον πεπαυμένον τῆς βλαστήσεως, ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον ἐκπεπανὸν τὸν καρπόν. ἀλλὰ διὰ τὸν φλοϊσμὸν ἀώροις οὖσιν, ὡραίοις συμβαίνει γίνεσθαι τοῖς στρογγύλοις· ὥστε ἐναντίαι αἱ ὧραι, καὶ συμβέβηκος. εὐχρούστερα δὲ τὰ ἐλάτινα γίνεται καὶ τὸν πρῶτον κοπητόν. ἐπεὶ δὲ μάλιστα μόνον περιαιροῦσι τὸν φλοιὸν ἐλάτης, † πίτυος, ταῦτα μὲν τέμνεται τὸ ἦρος· τότε γὰρ ἡ βλάστησις. τὰ δὲ ἄλλα, ὁτὲ μὲν μετὰ πυροτομίαν, ὁτὲ δὲ μετὰ τρυγητὸν καὶ ἀρκτοῦρον· οἷον ἀρία, πτελέα, σφένδαμνος, μελία, ζυγία, ὀξύα, φιλύρα, * πηγόσιν τε καὶ ὅλως ὅσα ὀρύττεται. δρῦς δέ, ὀψιαίτατα, καὶ χειμῶνα, μετὰ τὸ μετόπωρον. ἐὰν δὲ ὑπὸ τὸν λοπητὸν τμηθῇ, σήπεται τάχιστα, ὡς εἰπεῖν, ἐάν τε ἔμφλοιος, ἐάν τε ἄφλοιος· καὶ μάλιστα μὲν τὰ ἐν τῷ πρώτῳ λοπητῷ, δεύτερα δὲ τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ, τρίτα δὲ τὰ ἐν τῷ τρίτῳ. τὰ δὲ μετὰ τὴν πέπανσιν τοῦ καρποῦ, ἄβρωτα διαμένει, κἂν ἀλόπιστα ᾖ· πλὴν ὑπὸ τοῦ φλοιοῦ ὑποδυόμενοι σκώληκες, ὑπὸ πολλῆς ἐγγράφουσι τὸ στέλεχος, οἷς καὶ σφραγῖσι χρῶνταί τινες. ὡραῖον δὲ τμηθὲν τὸ δρύϊνον, ἀσαπές τε καὶ ἀθριπήδεστον γίνεται, καὶ σκληρὸν καὶ πυκνόν, ὥσπερ κέρας. πᾶν γὰρ ὅμοιόν ἐστιν ἐγκαρδίῳ, πλὴν τότε τὸ ἁλιφλοίου, καὶ τότε φαῦλον. συμβαίνει δὲ καὶ τὸ ὑπεναντίως, ὅταν τε περὶ τὴν βλάστησιν τέμνονται, καὶ ὅταν μετὰ τοὺς καρπούς. τότε μὲν ἀναξηραίνεται τὰ στελέχη, καὶ τὰ παραβλαστάνει τὰ δένδρα· μετὰ δὲ τοὺς καρποὺς, παραβλαστάνει. δυστομώτερα δὲ διὰ τὴν σκληρότητα, καὶ ταύτην τὴν ὥραν. κελεύουσι δὲ καὶ δειλινὰς τῆς σελήνης τέμνειν, ὡς σκληροτέρων καὶ ἀσαπεστέρων γινομένων. ἐπεὶ δὲ αἱ πέψεις τῶν καρπῶν παραλλάττουσι, δηλονότι καὶ αἱ ἀκμαὶ πρὸς τὴν τομὴν παραλλάττουσιν. ἀεὶ γὰρ ὀψιαίτεραι τῶν ὀψικαρποτέρων. διόπερ καὶ πειρῶνταί τινες ὁρίζειν καθ᾽ ἕκαστον· οἷον † λεύκην μὲν καὶ ἐλάτην, ὅταν ὑπολινῶσιν. ἔτι δὲ ὀξύαν, καὶ φιλύραν, καὶ σφένδαμνον, καὶ ζυγίαν, τῆς ὀπώρας. δρῦν δέ, ὥσπερ εἴρηται, μετὰ τὸ φθινόπωρον. φασὶ δέ τινες καὶ τὴν ὡραίαν εἶναι τοῦ ἦρος, ὅταν γε ἔχῃ τὴν καλουμένην κάχρυν· καὶ τὴν πίτυν, ὅταν ὁ βότρυς αὐτῆς ἀνθῇ. ποῖα μὲν οὖν ὡραῖα καθ᾽ ἕκαστον χρόνον, οὕτω διαφέρουσι. πάντων δὲ δηλονότι βελτίω τὰ τῶν ἀκμαζόντων δένδρων, ἢ τῶν νέων κομιδῇ, καὶ γεγηρακότων· τὰ μὲν γὰρ ὑδατώδη, τὰ δὲ γεώδη. πλείστας δὲ χρείας καὶ μεγίστας ἡ ἐλάτη καὶ

2 ἡ πεύκη παρέχονται, καὶ αὐτὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα τῶν ξύλων ἐστί. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων ἐν πολλοῖς. ἡ μὲν γὰρ πεύκη, σαρκωδεστέρα τε καὶ ὀλιγόϊνος· ἡ δὲ ἐλάτη, καὶ πολύϊνος καὶ ἄσαρκος. ὥστε ἐναντίως ἑκατέρου ἔχει τὴν μορφήν· τὰς μὲν γὰρ ἶνας ἰσχυράς, τὴν δὲ σάρκα μαλακὴν καὶ μανήν. διὸ τὸ μὲν βαρύ, τὸ δὲ κοῦφον· ἔνδαδον γάρ, τὸ δὲ ἄδαδον, ἢ καὶ λευκότερον. ἔχει δὲ καὶ ὄζους πλείους μὲν ἡ πεύκη, σκληροτέρους δὲ ἡ ἐλάτη πολλῷ, μᾶλλον δὲ καὶ σκληροτάτους πάντων. ἄμφω δὲ πυκνοὺς, καὶ κερατώδεις, καὶ τῷ χρώματι ξανθούς, καὶ δαδώδεις. ὅταν δὲ τμηθῶσι, ῥεῖ καὶ ἐκ τῶν τῆς ἐλάτης καὶ ἐκ τῶν τῆς πεύκης ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑγρότης, καὶ μᾶλλον ἐκ τῶν τῆς ἐλάτης. ἔστι δὲ καὶ πολύλοπον ἡ ἐλάτη, καθάπερ τὸ κρόμμυον. ἀεὶ γὰρ ἔχει τινὰ ὑποκάτω τοῦ φαινομένου, καὶ ἐκ τοιούτων ἡ ὅλη. διὸ καὶ τὰς κώπας ξύοντες, ἀφαιρεῖν πειρῶνται καθ᾽ ἕνα καὶ ὁμαλῶς. ἐὰν γὰρ οὕτως ἀφαιρῶσιν, ἰσχυρὸς ὁ κωπεών· ἐὰν δὲ παραλλάξωσι, καὶ μὴ κατὰ πάντα ὁμοίως, ἀσθενής. πληγὴ γὰρ οὕτως, ἐκείνως δὲ ἀφαίρεσις. ἔστι δὲ καὶ μακρότατον ἡ ἐλάτη, καὶ ὀρθοφυέστατον· διὸ καὶ τὰς κεραίας, καὶ τοὺς ἱστοὺς ἐκ ταύτης ποιοῦσιν. ἔχει δὲ καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰς ἶνας εὐφανεστάτας πάντων. αὐξάνεται καὶ πρῶτον εἰς μῆκος, ἄχρις οὗ ἀφίκηται

τὸ

λοπᾶν

τὸν λοπητὸν, uel potius τὸν κοπητόν.

πεύκης, πίτυος

πεύκην

τοῦ ἡλίου. καὶ ὄζος οὐδείς, οὔτε παραβλάστησις, οὔτε πάχος γίνεται. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς
βάθος, καὶ πάχος. οὕτως αἱ τῶν ὄζων ἐκφύσεις καὶ παραβλαστήσεις. ταῦτα μὲν οὖν ἴδια
τῆς ἐλάτης. τὰ δὲ κοινὰ καὶ πεύκης καὶ ἐλάτης, καὶ τῶν ἐλατῶν καὶ ἄλλων· ἔστι γὰρ ἡ μὲν
τετράοζος, ἡ δὲ δίοζος. καλοῦσι δὲ τετραόζους μὲν, ὅσαις ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἐντεριώνης
δύο κηδόνες εἰσὶν, ἐναντίαν ἔχουσαι τὴν φύσιν· ἔπειτα † καθ' ἑτέραν τὴν κηδόνα καθ' ἑκα-
ποιοῦνται τὴν πελέκησιν, ἐναντίας τὰς πληγὰς κατὰ κηδόνα φέροντες, ὅταν ἐφ' ἑκά- τέραν
τερα τῆς ἐντεριώνης ἡ πελέκησις ἀναστρέφῃ. τοῦτο γὰρ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει, διὰ τὴν φύ-
σιν τῶν κηδόνων. τὰς δὲ τοιαύτας ἐλάτας καὶ πεύκας, τετραόζους καλοῦσιν. εἰσὶ δὲ
καὶ πρὸς τὰς ἐργασίας αὗται κάλλισται· πυκνότατα γὰρ ἔχουσι τὰ ξύλα καὶ τὰς αἰγί-
δας αὗται. φύουσι δέ. αἱ δίοζοι δὲ, κηδόνα μὲν ἔχουσι μίαν ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἐντε-
ριώνης, ταύτας δὲ ἐναντίας ἀλλήλαις, ὥστε καὶ τὴν πελέκησιν εἶναι διπλῆν· μίαν δὲ καθ'
ἑκατέραν κηδόνα ταῖς πληγαῖς ἐναντίαις. ἁπαλότητα μὲν οὖν ταῦτά φασιν ἔχειν τὰ
ξύλα· χείριστα δὲ πρὸς τὰς ἐργασίας, διαστρέφεται γὰρ μάλιστα. μονοζόους δὲ καλοῦσι, τὰς
ἐχούσας μίαν μόνον κηδόνα. τὴν δὲ πελέκησιν αὐτῶν γίνεσθαι τὴν αὐτὴν, ἐφ' ἑκάτερα τῆς
ἐντεριώνης. φασὶ δὲ μανότητα μὲν ἔχειν τῇ φύσει τὰ ξύλα· ταῦτα δὲ πρὸς τὰς διαστροφὰς
ἀσφαλέστατα. διαφορὰς δὲ ἔχουσι τοῖς φλοιοῖς, καθ' ἃς γνωρίζουσιν, ἰδόντες εὐθὺς τὸ
δένδρου πεφυκὸς ποῖόν τι ἐστί. τῶν μὲν γὰρ εὐκτηδόνων, καὶ ἀστραβῶν, καὶ ὁ φλοιὸς λεῖος
καὶ ὀρθός· τῶν δ' ἐναντίων, τραχύς τε καὶ διεστραμμένος. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ἀλλ'
ἔστι τετράοζα μὲν ὀλίγα, μονόζοα δὲ πλείω τῶν ἄλλων. ἅπασα δὲ ἡ ὕλη μείζων, καὶ ὀρθοτέρα
καὶ ἀστραβεστέρα καὶ στριφνοτέρα, καὶ ὅλως καλλίων καὶ πλείων, ἡ ἐν τοῖς προσβορείοις, ὥ-
σπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη. καὶ αὐτοῦ τοῦ δένδρου δὴ τὰ πρὸς βορρᾶν, πυκνότερα καὶ
νεανικώτερα. ὅσα δὲ ὑπὸ παραβορρᾶ ἢ ἐν περίπνῳ, ταῦτα στρέφει καὶ παραλύει παρὰ μι-
κρὸν ὁ βορέας, ὥστε εἶναι παρεστραμμένην αὐτῶν τὴν μήτραν, καὶ οὐ κατ' ὀρθόν. ἔστι δ' ὅλα
μὲν τὰ τοιαῦτα, ἰσχυρά· τμηθέντα δὲ ἀσθενῆ, διὰ τὸ πολλὰς ἔχειν παραλλαγάς. καλοῦσι δὲ
οἱ τέκτονες ἐπίτορα ταῦτα, διὰ τὸ πρὸς τὴν χρείαν οὕτω τέμνειν. Ὅλως δὲ χείρω τὰ ἐκ 3
τῶν ἐφύγρων, καὶ εὐδεινῶν, καὶ παλισκίων, καὶ τῶν συνηρεφῶν, καὶ πρὸς τὴν τεκτονικὴν
χρείαν καὶ πρὸς τὴν πυρευτικήν. αἱ μὲν οὖν τοιαῦται διαφοραὶ πρὸς τοὺς τόπους εἰσὶν αὐ-
τῶν τῶν ὁμογενῶν. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν· διαιροῦσι γάρ τινες κατὰ τὰς χώρας, καὶ φασὶν ἀ-
ρίστην μὲν εἶναι τῆς ὕλης πρὸς τὴν τεκτονικὴν χρείαν, τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα παραγινομένην,
τὴν μακεδονικήν· λεία τε γάρ ἐστι καὶ ἀστραβὴς, καὶ ἔχουσα τύιον. δευτέραν δὲ, τὴν πον-
τικήν· τρίτην δὲ, τὴν ἀπὸ τοῦ ῥυνδάκου· τετάρτην δὲ, τὴν αἰανικήν· χειρίστην δὲ, τήν τε
παρνασιακὴν καὶ τὴν εὐβοϊκήν· καὶ γὰρ ὀζώδεις, καὶ τραχείας, καὶ ταχὺ σήπεσθαι. περὶ
δὲ τῆς ἀρκαδικῆς σκεπτέον. ἰσχυρότατα δὲ τῶν ξύλων ἐστὶ, τὰ ἄοζα καὶ λεῖα· καὶ τῇ ὄψει δὲ
ταῦτα καὶ μάλιστα ὀζώδη γίνεται τὰ † κακοστροφηθέντα, καὶ ἤτοι χειμῶνι πιεσθέντα, ἢ κακοτρο-
καὶ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ. τὸ γὰρ ὅλον, τὴν πολυοζίαν εἶναι ἔνδειαν εὐτροφίας. ὅταν δὲ κα- φηθέντα
κοτροφήσαντα ἀναλάβῃ πάλιν, καὶ εὐσθενήσῃ, συμβαίνει καταπίνεσθαι τοὺς ὄζους ὑπὸ
τῆς περιφύσεως. εὐτροφοῦν γὰρ καὶ αὐξανόμενον ἀναλαμβάνει· καὶ πολλάκις ἔξωθεν μὲν
λεῖον τὸ ξύλον, διαιρούμενον δὲ ὀζῶδες ἐφάνη. διὸ καὶ σκοποῦνται τῶν κιστῶν τὰς μή-
τρας. ἐὰν γὰρ αὗται ἔχωσιν ὄζους, ὀζώδη καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ φανεροί. γίνονται δὲ καὶ αἱ σπεῖ-
ραι διὰ χειμῶνάς τε καὶ κακοτροφίαν. σπείρας δὲ καλοῦσιν, ὅταν ἡ συστροφή τις ἐν αὐτῇ μείζων,
καὶ κύκλωσις περιεχομένη πλείοσιν· οὐθ' ὥσπερ ὁ ὄζος ἁπλῶς, οὐθ' ὡς ἡ οὐλότης ἡ ἐν αὐτῷ τῷ ξύ-
λῳ. δι' ὅλου γάρ πως αὕτη καὶ ὁμαλίζουσα. χαλεπώτερον δὲ τοῦτο πολὺ, καὶ δυσεργότερον τῶν
ἀόζων. ἔοικε δὲ παραπλησίως, καὶ ὡς ἐν τοῖς λίθοις ἐγγίνεσθαι τὰ καλούμενα κέντρα. ὅτι δὲ πε-
ρίφυσις καταλαμβάνει τοὺς ὄζους, φανερώτατον ἐξ αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ
τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων. πολλάκις γὰρ αὐτοῦ τοῦ δένδρου μέρος τι, αὐτοῦ συνελήφθη ὑπὸ θα-
τέρου συμφυοῦς γενομένου. καὶ ἐάν τις ἐκλιθασθῇ λίθον εἰς τὸ δένδρον, ἢ καὶ ἄλλό τι τοιοῦτο,
κατακρύπτεται περιληφθὲν ὑπὸ τῆς περιφύσεως. ὅπερ καὶ περὶ τὸν κότινον συνέβη τὸν ἐν μεγάροις,
τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ· οὗ καὶ ἐκκοπέντος, λόγιον ἦν ἁλῶναι καὶ διαρπασθῆναι τὴν πόλιν. ὥσπερ ἐγένε-
το * Δημήτριος. ἐν τούτῳ γὰρ διασχιζομένῳ κνημῖδες εὑρέθησαν, καὶ ἄλλ' ἄττα τῆς ἀττικῆς

κορμοῖς, ὥσπερ ἐν κοτίνῳ, ὃ ἀνετέθη τὸ πρῶτον ἐγκολαφθέντος. τούτου δὲ ἔτι μικρὸν τὸ λοιπόν. πολλαχοῦ δὲ καὶ ἄλλοθι γίνεται πλείονα τοιαῦτα. καὶ ταῦτα μὲν, ὥσπερ εἴρηται, κοινὰ πλειόνων.

4 Κατὰ δὲ τὰς ἰδίας ἑκάστου φύσεις αἱ τοιαῦταί εἰσι διαφοραί· οἷον πυκνότης, μανότης, βαρύτης, κουφότης, σκληρότης, μαλακότης· ὡσαύτως δὲ, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. κοιναὶ δὲ ὁμοίως αὗται, καὶ τῶν ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, ὥστε περὶ πάντων λεκτέον. πυκνότατα μὲν οὖν δοκεῖ καὶ βαρύτατα, πύξος εἶναι, καὶ ἔβενος· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπὶ τοῦ ὕδατος ταῦτ' ἐπινεῖ. καὶ ἡ μὲν πύξος, ὅλη· τῆς δὲ ἐβένου, ἡ μήτρα, ἐν ᾗ καὶ ἡ τοῦ χρώματός ἐστι μελανία. τῶν δ' ἄλλων ὁ λωτός. πυκνὸν δὲ καὶ ἡ τῆς δρυὸς μήτρα, ἣν καλοῦσι μελάνδρυον. καὶ ἔτι μᾶλλον, ἡ τοῦ κυτίσου. παρομοία γὰρ αὕτη δοκεῖ τῇ ἐβένῳ εἶναι. μέλαν δὲ σφόδρα καὶ πυκνὸν τὸ τῆς τερμίνθου. περὶ γοῦν Συρίαν μελάντερόν φασιν εἶναι τῆς ἐβένου· ἐκ τούτου γὰρ καὶ τὰς λαβὰς τῶν ἐγχειριδίων ποιεῖσθαι, τορνεύεσθαι δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ κύλικας θηρικλείους, ὥστε μηδ' ἂν ἕνα διαγνῶναι πρὸς τὰς κεραμέας. λαμβάνειν δὲ τὸ ἐγκάρδιον, δεῖν δὲ ἀλείφειν τὸ ξύλον. οὕτω γὰρ γίνεσθαι καὶ κάλλιον καὶ μελάντερον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τι δένδρον, ὃ ἅμα τῇ μελανίᾳ καὶ ποικιλίαν τινὰ ἔχει ὑπέρυθρον, ὥστε εἶναι τὴν ὄψιν ὡς ἂν ἐβένου ποικίλης· ποιεῖσθαι δ' ἐξ αὐτῶν καὶ κλίνας, καὶ δίφρους, καὶ τὰ ἄλλα σπουδαζόμενα. τὸ δένδρον δὲ μέγα σφόδρα καὶ καλλόφυλλον εἶναι, ὅμοιον τοῖς ἀπίοις. ταῦτα μὲν οὖν ἅμα τῇ μελανίᾳ, καὶ πυκνότητα ἔχει. πυκνὸν δὲ καὶ ἡ σφένδαμνος, καὶ ἡ ζυγία, καὶ ὅλως πάντα τὰ οὖλα· καὶ ἡ ἐλαία δὲ, καὶ ὁ κότινος. ἀλλὰ καὶ αὖρα. μανὰ δὲ, τῶν μὲν ἀγρίων καὶ ἐρεψίμων, τὰ ἐλάτινα μάλιστα· τῶν δ' ἄλλων τὰ ἄκτινα, καὶ τὰ σύκινα, καὶ τὰ τῆς μηλέας, καὶ τὰ τῆς δάφνης. σκληρότατα δὲ, τὰ δρύϊνα, καὶ τὰ ζύγια, καὶ τὰ τῆς ἀρίας· καὶ γὰρ † ἀντιβείθουσι ταῦτα πρὸς τὴν τρύπησιν, μαλάξεως χάριν. μαλακὰ δὲ καθόλου μὲν, τὰ μανὰ καὶ τὰ χαῦνα· τῶν δὲ σαρκωδῶν μάλιστα φιλύρα. δοκεῖ δὲ καὶ θερμότατον εἶναι τοῦτο· σημεῖον δὲ, ὅτι μάλιστα ἀμβλύνει τὰ σιδήρεια. τὴν γὰρ βαφὴν ἀνίησι, διὰ τὴν θερμότητα. θερμὸν δὲ καὶ κιττός, καὶ δάφνη, καὶ ὅλως ἐξ ὧν τὰ πυρεῖα γίνεται. Μενέστωρ δέ φησι, καὶ συκάμινον. ψυχρότατα δὲ τὰ ἔνυδρα, καὶ ὑδατώδη. καὶ γλίσχρα δὲ τά τε ἰτέϊνα, καὶ ἀμπέλινα· διὸ καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκ τούτων ποιοῦσι· συμμύει γὰρ πληγέντα. κουφότερον δὲ τὸ τῆς ἰτέας· μανότερον γάρ. διὸ καὶ τούτῳ μᾶλλον χρῶνται. τὸ δὲ τῆς πλατάνου γλισχρότητα μὲν ἔχει· φύσει δὲ ὑγρότερον τοῦτο. καὶ τὸ τῆς πτελέας. σημεῖον δὲ ἐστι, μετὰ τὴν τομὴν, ὅταν ὀρθὰ σταθῇ, πολὺ ὕδωρ ἀφίησι. τὸ δὲ τῆς συκαμίνου, πυκνὸν ἅμα καὶ γλίσχρον. ἔστι δὲ καὶ ἀστραβέστατον τὸ τῆς πτελέας· διὸ καὶ τοὺς στροφεῖς τῶν θυρῶν ποιοῦσι πτελείνους. ἐὰν γὰρ οὗτοι μένωσι, καὶ αἱ θύραι μένουσιν ἀστραβεῖς· εἰ δὲ μὴ, διαστρέφονται. ποιοῦσι δὲ αὐτοὺς, ἔμπαλιν τιθέντες τὰ ξύλα, τό, τε ἀπὸ τῆς ῥίζης, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ φύλλου τὸ ἄνω. ἐναρμοσθέντα γὰρ ἀλλήλοις, ἑκάτερον κωλύει πρὸς τὴν ὁρμὴν ἐναντίως ἔχον. εἰ δὲ ἐκεῖνο κατὰ φύσιν, ὅπερ ἡ ῥοπὴ, ἐνταῦθα πάντως ἂν ἡ φορά. τὰς δὲ θύρας οὐκ εὐθὺς συντελοῦσιν, ἀλλὰ πήξαντες ἀφιστᾶσι, κἄπειτα ὕστερον. οἱ δὲ περὶ τρίτῳ ἔτει συνετέλεσαν, ἐὰν μᾶλλον σπουδάζωσι. τοῦ μὲν γὰρ θέρους ἀναξηραινομένων διΐστανται, τοῦ δὲ χειμῶνος συμμύουσιν. αἴτιον δ' ὅτι τῆς ἐλάτης τὰ μανὰ καὶ σαρκώδη, ἕλκει τὸν ἀέρα ἔνικμον ὄντα. ὁ δὲ φοῖνιξ, κοῦφος καὶ εὔεργος, καὶ μαλακὸς, ὥσπερ ὁ φελλός. βελτίων δὲ τοῦ φελλοῦ, ὅτι γλίσχρος· ἐκεῖνο δὲ θραυστόν. διὰ τοῦτο τὰ εἴδωλα νῦν ἐκ τούτων φοινίκων ποιοῦσι, τοῦτο δ' ὡς φαῦλον παρήκασι. τὰς ἶνας δὲ οὐ διὰ ὅλου ἔχει, οὐδ' ἐπὶ πολὺ καὶ μακρὰς, οὐδ' ὡσαύτως τῇ θέσει ἐγκειμένας πάσας, ἀλλὰ παντοδαπῶς. ἀναξηραίνεται δὲ καὶ λεαινόμενον, καὶ πριόμενον τὸ ξύλον.

ἀντιβρέχουσι

5 Τὸ δὲ θύον, οἱ δὲ θύαν καλοῦσι, παρ' Ἄμμωνί τε γίνεται, καὶ ἐν τῇ Κυρηναίᾳ, τὴν μὲν μορφὴν ὅμοιον κυπαρίττῳ, καὶ τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς φύλλοις καὶ τῷ στελέχει καὶ τῷ καρπῷ· μᾶλλον δ' ὥσπερ κυπάρισσον ἀγρίαν. πολὺ μὲν, καὶ ὅπου νῦν ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ἔτι διαμνημονεύουσιν ὀροφάς τινας τῶν ἀρχαίων οὔσας. ἄσαπες γὰρ ὅλως τὸ ξύλον. οὐλότατον δὲ τὴν ῥίζαν ἐστὶ, καὶ ἐκ ταύτης τὰ σπουδαιότατα ποιεῖται τῶν ἔργων. τὰ δὲ ἀγάλματα γλύφουσιν ἐκ τῶν κέδρων, κυπαρίττου, λωτοῦ, πύξου· τὰ δὲ ἐλάττω, καὶ ἐκ τῶν ἐλαΐνων ῥιζῶν. ἀρραγεῖς γὰρ αὗται, καὶ ὁμαλῶς πως σαρκώδεις. ταῦτα μὲν οὖν ἰδιότητά τινα τόπων καὶ φύσεως καὶ χρείας ἀποδηλοῖ. βαρέα δὲ καὶ κοῦφα, δῆλον ὡς τῇ πυκνότητι, καὶ μανότητι, καὶ ὑγρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ τῷ γλισχρώδει, καὶ σκληρότητι, καὶ μαλα-

κότητι λυπηρόν. ἔνια μὲν οὖν ἅμα καὶ σκληρὰ καὶ βαρέα, καθάπερ πύξος, καὶ δρῦς. ὅσα δὲ κεραῦρα, καὶ τῇ σκληρότητι σκληρότατα, ταῦτ' οὐκ ἔχει βάρος. ἅπαντα δὲ τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων, καὶ τὰ ἄῤῥενα τῶν θηλειῶν, πυκνότερά τε καὶ σκληρότερα καὶ βαρύτερα, καὶ τὸ ὅλον ἰσχυρότερα· καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν. ὡς δ' αὔτως τὸ πᾶν, καὶ τὰ ἀκαρπότερα τῶν καρπίμων, καὶ τὰ χείρω τῶν καλλικαρποτέρων· εἰ μή που καρπιμώτερον τὸ ἄῤῥεν, ὥσπερ ἄλλα τέ φασι, καὶ τὴν κυπάριττον καὶ τὴν κρανίαν. ἀλλὰ τῶν γε ἀμπέλων φανερῶς αἱ ὀλιγοκαρπότεραι, καὶ πυκνοφθαλμότεραι, καὶ στερεώτεραι· καὶ μηλέων δὲ, καὶ τῶν ἄλλων ἡμέρων. ἄσαπῆ δὲ φύσει, κυπάριττος, κέδρος, ἔβενος, λωτός, πύξος, ἐλαία, κότινος, πεύκη ἔνδαδος, ἀρία, δρῦς, καρύα εὐβοϊκή. τούτων δὲ χρονιώτατα δοκεῖ τὰ κυπαρίττινα εἶναι. τὰ γοῦν ἐν Ἐφέσῳ, ἐξ ὧν αἱ θύραι τοῦ νεωστὶ νεὼ, τεθησαυρισμέναι, τέτταρας ἔκειντο γενεάς. μόνα δὲ καὶ στιλβηδόνα δέχεται· διὸ καὶ τὰ σπουδαζόμενα τῶν ἔργων, ἐκ τούτων ποιοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων ἀσαπέστατον, μετὰ τὰ κυπαρίττινα καὶ τὰ θυώδη, τὸ συκάμινον εἶναί φασι, καὶ ἰσχυρὸν ἅμα, καὶ εὔεργον τὸ ξύλον, καὶ παλαιούμενον μέλαν ὥσπερ λωτός. ἔτι δὲ ἄλλο πρὸς ἄλλο, καὶ ἐν ἄλλῳ ἀσαπές· οἷον, πτελέα μὲν ἐν τῷ ἀέρι, δρῦς δὲ κατορυττομένη, καὶ ἐν ὕδατι καταβρεχομένη· δοκεῖ γὰρ ὅλως ἀσαπὲς εἶναι. διὸ καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς, καὶ εἰς τὰς λίμνας ἐκ τούτων ναυπηγοῦσιν. ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ σήπεται. τὰ δὲ ἄλλα διαμένει μᾶλλον, ὥσπερ καὶ εὔλογον, ταριχευόμενα τῇ ἅλμῃ. δοκεῖ δὲ † καὶ ἡ ὀξύη πρὸς τὸ ὕδωρ ἀσαπὴς εἶναι, καὶ βελτίων γίνεσθαι βρεχομένη. (καὶ ἡ φηγὸς, καὶ ἡ ὀξύη &c.) καὶ ἡ καρύα δὲ ἡ εὐβοϊκὴ, ἀσαπές. φασὶ δὲ καὶ τὴν πεύκην ἐλάτης μᾶλλον ὑπὸ τερηδόνος ἐσθίεσθαι. τὴν μὲν γὰρ εἶναι ξηρὰν, τὴν δὲ πεύκην ἔχειν γλυκύτητα, καὶ ὅσῳ ἐνδαδωτέρα, μᾶλλον. πάντα δ' ἐσθίεσθαι τερηδόνι, πλὴν κοτίνου καὶ ἐλαίας· τὰ δὲ οὔ, διὰ τὴν πικρότητα τερηδόνων, θριπῶν * ἐσθίεσθαι δὲ τὰ μὲν ἐν τῇ θαλάττῃ σηπόμενα, ὑπὸ τερηδόνος· τὰ δ' ἐν τῇ γῇ, ὑπὸ σκωλήκων καὶ θριπῶν. οὐ γὰρ γίνεται τερηδὼν, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ θαλάττῃ. ἔστι δὲ ἡ τερηδὼν τῷ μὲν μεγέθει μικρὸν, κεφαλὴν δ' ἔχει μεγάλην, καὶ ὀδόντας. οἱ δὲ θρῖπες ὅμοιοι τοῖς σκώληξιν, ὑφ' ὧν τετραίνεται κατὰ μικρὸν τὰ ξύλα. καὶ ἔστι ταῦτα εὐίατα· πιττοκοπηθέντα γὰρ, ὅταν εἰς τὴν θάλατταν ἑλκυσθῇ, στέγει. τὰ δὲ ὑπὸ τῶν τερηδόνων ἀνίατα. τῶν δὲ σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς ξύλοις, οἱ μέν εἰσιν ἐκ τῆς οἰκείας σήψεως, οἱ δ' ἐκ τικτόντων ἑτέρων. ἐντίκτει γὰρ, ὥσπερ καὶ τοῖς δένδροις, ὁ κεράστης καλούμενος, ὅταν τετραίνῃ καὶ κοιλάνῃ περιστραφεὶς, ὥσπερ οἱ μύοχοι. φεύγει δὲ τά τε ὀσμώδη, καὶ πικρὰ, καὶ σκληρὰ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τετραίνειν, καθάπερ τὴν πύξον. φασὶ δὲ καὶ τὴν ἐλάτην φλοισθεῖσαν ὑπὸ τὴν βλάστησιν, ἀσαπῆ διαμένειν ἐν τῷ ὕδατι. φανερὸν δὲ γίνεσθαι ἐν † φανεῷ τῆς ἀρκαδίας, (φνεῷ) ὅτε αὐτοῖς ἐλιμνώθη τὸ πεδίον, βραχθέντος τοῦ βερέθρου. τότε γὰρ τὰς γεφύρας ποιοῦντες ἐλατίνας, καὶ ὅταν ἐπαναβαίνῃ τὸ ὕδωρ ἄλλην καὶ ἄλλην ἐφιστάντες, ὡς ἐῤῥάγη, καὶ ἀπῆλθε, πάντα εὑρεθῆναι τὰ ξύλα ἀσαπῆ. τοῦτο μὲν οὖν ἐκ συμπτώματος.

6 Ἐν Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ τῇ περὶ τὴν ἀραβίαν, εἶναί τί φασι ξύλον, ἐξ οὗ τὰ πλοῖα ναυπηγοῦνται· τοῦτο δὲ ἐν μὲν τῇ θαλάττῃ σχεδὸν ἄσηπτον εἶναι. διαμένει γὰρ ἔτη πλείω ἢ διακόσια, καταβυθιζόμενον. ἐὰν δὲ ἔξω, χρόνιον μὲν, θᾶττον δὲ σήπεται. θαυμαστὸν δὲ καὶ ἕτερον λέγουσιν, οὐδὲν πρὸς τὴν σῆψιν. εἶναι γάρ τι δένδρον, ἐξ οὗ τὰς βακτηρίας τέμνεσθαι, καὶ γίνεσθαι καλὰς σφόδρα. ποικιλίαν δέ τινα ἐχούσας, ὅμοιον τῷ τοῦ τίγριος δέρματι. βαρὺ δὲ σφόδρα τὸ ξύλον τοῦτο· ὅταν δέ τις ῥίψῃ πρὸς στερεώτερον τόπον, † καταγίνεσθαι, (κατάγεσθαι) καθάπερ τὰ κεράμια. καὶ τὸ τῆς μυρίκης δὲ ξύλον, οὐχ ὥσπερ ἐνταῦθα ἀσθενὲς, ἀλλὰ ἰσχυρὸν, ὥσπερ πρίνινον, ἢ καὶ ἄλλό τι τῶν ἰσχυρῶν. τοῦτο μὲν οὖν ἅμα μηνύει χώρας τε, καὶ ἀέρος διαφορὰς καὶ δυνάμεις. τῶν δὲ ὁμογενῶν ξύλων, οἷον δρυΐνων, πευκίνων, ὅταν ταριχεύωνται (ταριχεύουσι γὰρ) οὐκ ἐν ἴσῳ βάθει πάντα δύοντες τῆς θαλάττης, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς αὐτῇ τῇ γῇ, τὰ δὲ μικρὸν ἀνωτέρω, τὰ δ' ἐν πλείονι βάθει. πάντων δὲ τὰ πρὸς τὴν ῥίζαν θᾶττον δύεται καθ' ὕδατος, καὶ ἐπινεῖ μᾶλλον. ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν εὔεργα τῶν ξύλων, τὰ δὲ δύσεργα. εὔεργα μὲν, τὰ μαλακὰ, καὶ πάντων μάλιστα φιλύρα· δύσεργα δὲ, καὶ τὰ σκληρὰ, καὶ τὰ ὀζώδη, καὶ οὔλας ἔχοντα συστροφάς. δυσεργότατα δὲ, ἀρία καὶ δρῦς· ὡς δὲ κατὰ μέρος, ὁ τῆς πεύκης ὄζος, καὶ τῆς ἐλάτης. ἀεὶ δὲ τῶν ὁμογενῶν τὸ μαλακώτερον τοῦ σκληροτέρου κρεῖττον· σαρκωδέστερον γάρ. καὶ εὐθὺς σκοποῦντες τὰς σανίδας οἱ τέκτονες.

οὕτως,

μᾶλλον τῶν οὕτως. τὰ δὲ μοχθηρὰ σιδήρια δύναται τέμνειν τὰ σκληρὰ † τῶν μαλακῶν. ἀνίησι γὰρ ἐν
τοῖς μαλακοῖς, ὥσπερ ἐλέχθη περὶ τῆς φιλύρας· παρακονᾶ δὲ μάλιστα ταῦτα. διὸ καὶ οἱ σκυ-
ἐξ ἀχράδος τοτόμοι ποιοῦνται τοὺς πίνακας † ἀχράδος. μήτραν δὲ πάντα μὲν ἔχει, ἥ φασιν οἱ τέκτο-
νες· φανερὰν δ' εἶναι μάλιστα ἐν τῇ ἐλάτῃ. φαίνεσθαι γὰρ οἷον φλοιώδη εἶναι τὴν σύνθεσιν
αὐτῆς τῶν κύκλων· ἐν ἐλαίᾳ δὲ, καὶ πύξῳ, καὶ τοῖς τοιούτοις, οὐχ ὁμοίως. διὸ καὶ οὔ φασί τινες
ἥκιστα γὰρ ἔχειν τῇ δυνάμει πύξον καὶ ἐλάτην· † μάλιστα γὰρ ἕλκεσθαι ταῦτα τῶν ξύλων. ἔστι δὲ τὸ
ἕλκεσθαι, τὸ συμπεριίστασθαι κινουμένης τῆς μήτρας. ζῇ γὰρ, ὡς ἔοικεν, αὕτη χρόνον πολύν, διὸ
πανταχόθεν μὲν ἅμα, μάλιστα δ' ἐκ τῶν γυρωμάτων ἐξαιροῦσιν, ὅπως ἀστραβῆ, καὶ διὰ τοῦτο
σχίζουσιν. ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ξύλοις τοῖς στρογγύλοις, ἄλυπος ἡ μήτρα, καὶ
ἀκίνητος· ἐν δὲ τοῖς παρακινηθεῖσιν, ἐὰν μὴ ὅλως ἐξαιρεθῇ, κινεῖ καὶ παραστρέφει. μᾶλλον γὰρ
εἰκὸς, γυμνωθεῖσαν ἀποθνήσκειν. ὅμως δὲ οἵ γε ἱστοὶ, καὶ αἱ κεραῖαι, ἐξαιρεθείσης ἀχρεῖοι. τοῦτο δὲ
κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι χιτῶνας ἔχει ἄλλους. ἰσχυρότατον δὲ, καὶ λεπτότατον, τὸν ἔσχατον. ξηρό-
ἡ δὲ τατον γὰρ, καὶ τοὺς ἄλλους, ἀνάλογον. ὅταν οὖν σχισθῇ, περιαιρεῖται τὰ ξηρότατα. † ἡ δὲ μήτρα
διὰ τὸ ξηρὸν, σκεπτέον. διαστρέφει δὲ ἑλκομένη τὰ ξύλα, καὶ ἐν τοῖς σχιστοῖς καὶ πριστοῖς, ὅταν μὴ
ὡς δεῖ πρίωσι. δεῖ γὰρ ὀρθὴν τὴν πρίσιν εἶναι, καὶ μὴ πλαγίαν· οἷον, οὔσης τῆς μήτρας ἐφ' ἧς
τὸ α, καὶ μὴ παρὰ τὴν β γ τέμνειν, ἀλλὰ παρὰ τὴν β δ. φθείρεσθαι γὰρ οὕτω φασίν. ἐκείνως δὲ
7 ζῆν. ὅτι δὲ πᾶν ξύλον ἔχει μήτραν, ἐκ τούτων οἴονται. Φανερὸν γάρ ἐστι, καὶ τὰ δοκοῦν-
τα πάντ' ἔχειν, οἷον πύξον, λωτὸν, πρῖνον. σημεῖον δέ· τοὺς γὰρ στρόφιγγας τῶν θυρῶν τῶν
πολυτελῶν, ποιοῦσι μὲν ἐκ τούτων. συγγράφονται δὲ οἱ ἀρχιτέκτονες οὕτως ἐκ μήτρας. ταυ-
τὸ δὲ τοῦτο σημεῖον, καὶ ὅτι πᾶσα μήτρα ἕλκεται, καὶ αἱ τῶν σκληροτάτων, ἃς δή τινες καρ-
δίας καλοῦσι. πάντων δὲ, ὡς εἰπεῖν, ξύλου σκληροτάτου μανοτάτη ἡ μήτρα, καὶ αὐτῆς τῆς
ἔχει ἐλάτης. μανοτάτη μὲν οὖν, ὅτι τὰς ἶνας † ἐκεῖ καὶ διὰ πολλοῦ· καὶ τὸ σαρκῶδες τὸ ἀνὰ μέ-
σον, πολύ. σκληροτάτη δὲ, ὅτι καὶ αἱ ἶνες σκληρόταται, καὶ τὸ σαρκῶδες. διὸ καὶ οἱ ἀρ-
χιτέκτονες συγγράφονται παραιρεῖν τὰ πρὸς τὴν μήτραν, ὅπως λάβωσι τοῦ ξύλου τὸ
πυκνότατον καὶ μαλακώτατον. τῶν δὲ ξύλων, τὰ μὲν σχιστὰ, τὰ δὲ πελεκητὰ, τὰ δὲ στρογ-
ἀποπελέκουσι γύλα. σχιστὰ μὲν, ὅσα διαιροῦντες κατὰ τὸ μέσον πρίζουσι· πελεκητὰ δὲ, ὅσων † ἀποπλέκουσι τὰ
ἔξω· στρογγύλα δὲ δηλονότι, τὰ ὅλως ἄψαυστα. τούτων δὲ τὰ σχιστὰ μὲν, ὅλως ἀρραγῆ, διὰ τὸ
γυμνωθεῖσαν τὴν μήτραν ξηραίνεσθαι, καὶ ἀποθνήσκειν· τὰ δὲ πελεκητὰ, καὶ τὰ στρογγύ-
λα, διὰ τὸ ἐναπειλῆφθαι τὴν μήτραν. οὐδὲν γὰρ ὅ, τι τῶν ἁπάντων οὐ ῥήγνυται. τοῖς δὲ λω-
τίνοις, καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς εἰς τοὺς στρόφιγγας χρῶνται πρὸς τὸ μὴ ῥήγνυσθαι, βόλβιτον περι-
πάττουσιν, ὅπως ἀναξηραίνῃ, καὶ διαπνυσθῇ κατὰ μικρὸν ἡ ἐκ τῆς μήτρας ὑγρότης. ἡ μὲν
οὖν μήτρα τοιαύτην ἔχει δύναμιν. βάρος δὲ ἐνεγκεῖν, ἰσχυραὶ καὶ ἡ ἐλάτη, καὶ ἡ πεύκη,
ἄπλαι τιθέμεναι· οὐδὲν γὰρ ἐνδιδόασιν, ὥσπερ ἡ δρῦς, καὶ τὰ γεώδη· ἀλλ' ἀντωθοῦ-
σι. σημεῖον δὲ, ὅτι οὐδέποτε ῥήγνυνται, καθάπερ ἐλαία καὶ δρῦς· ἀλλὰ πρότερον σήπον-
ται, καὶ ἄλλως ἀπαυδῶσιν. ἰσχυρὸν δὲ καὶ ὁ φοῖνιξ. ἀνάπαλιν γὰρ καὶ ἡ κάμψις, ἢ τοῖς
ἄλλοις γίνεται. τὰ μὲν γὰρ εἰς τὰ κάτω κάμπτεται, ὁ δὲ φοῖνιξ εἰς τὰ ἄνω. φασὶ δὲ καὶ
τὴν πεύκην καὶ τὴν ἐλάτην ἀντωθεῖν. τὸ δὲ τῆς εὐβοϊκῆς καρύας (γίνεται γὰρ μέγα,
καὶ χρῶνται πρὸς τὴν ἔρεψιν) ὅταν μέλλῃ ῥήγνυσθαι, ψόφοις, ὥστε προαισθάνεσθαι πρότε-
ρον· ὅπερ καὶ ἐν Ἀντάνδρῳ συνέπεσεν ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ πάντες ἐξεπήδησαν. ἰσχυ-
ρὸν δὲ τὸ τῆς συκῆς, πλὴν εἰς ὀρθόν. ἡ δὲ ἐλάτη μάλιστα, ὡς εἰπεῖν, ἰσχυρόν. πρὸς δὲ τὰς τῶν
τεκτόνων χρείας, ἐχέκαλλον μάλιστα ἡ ἐλάτη, διὰ τὴν μανότητα, καὶ τὴν εὐθυπορίαν. οὐδὲ
γὰρ ὅλως οὐδὲ ῥήγνυσθαί φασιν, ἐὰν δὲ κολληθῇ. εὐτονώτατον δὲ φιλύκη, καὶ ἡ λευκότης
ὥσπερ ἡ τοῦ κηλάστρου. τῶν δὲ ἄλλων ἡ φιλύρα. τὸ γὰρ ὅλον εὔεργον, ὥσπερ ἐλέχθη, διὰ μαλακό-
τητα. εὔκαμπτα δὲ, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅσα γλίσχρα· διαφερόντως δὲ δοκεῖ συκάμινος, καὶ ἐρι-
8 νεός. διὸ καὶ τὰ ἴκρια, καὶ τὰς στεφάνας, καὶ ὅλως ὅσα περὶ τὸν κόσμον, ἐκ τούτων ποιοῦσιν. Εὐ-
πριστα δὲ, καὶ εὔσχιστα, τὰ ἐνικμότερα τῶν πάμπαν ξηρῶν. τὰ μὲν γὰρ παύονται, τὰ δὲ ἵστανται. τὰ
δὲ χλωρὰ λίαν, συμμύει, καὶ ἐνδέχεται ἐν τοῖς ὀδοῦσι τὰ πρίσματα, καὶ ἐμπλάττει. διὸ καὶ
παραλλάττουσιν ἀλλήλων τοὺς ὀδόντας, ἵνα ἐξάγηται. ἔστι δὲ καὶ δυστρυπητότερα, λίαν
ξηρῶν χλωρά. βραδέως γὰρ ἀναφέρεται τὰ ἐκτρυπήματα, διὰ τὸ βαρέα εἶναι. τῶν δὲ † δρυῶν
ταχέως·

παχέως· καὶ εὐθὺς ὁ ἀὴρ ἀναθερμαινόμενος ἀναδίδωσι. πάλιν δὲ τὰ λεῖα καὶ ξηρά, διὰ
τὴν σκληρότητα, διάπειρα· καθάπερ ὄστρακον συμβαίνει τρίειν. διὸ καὶ τρυπῶντες,
ἐπιβρέχουσιν. εὐπελεκητότερα δέ, καὶ εὐτορνότερα, καὶ εὐξοώτερα, τὰ χλωρά. προσκά-
θηται γὰρ τὸ τορνευτήριον μᾶλλον, καὶ οὐκ ἀποπηδᾷ. καὶ ἡ πελέκησις διὰ τῶν μαλακωτέ-
ρων ῥᾴων, καὶ ἡ ξέσις ὁμοίως· καὶ ἔτι λειοτέρα. ἰσχυρότατον δὲ καὶ ἡ κρανία· τῶν δὲ ἄλλων οὐχ
ἥκιστα ἡ πτελέα· διὸ καὶ τοὺς στροφέας, ὥσπερ ἐλέχθη, ταῖς θύραις πτελείνους ποιοῦσιν. ὑγρό-
τατον δὲ μελία, καὶ ὀξύη. καὶ γὰρ τὰ κλινάρια τὰ ἐνδιδόντα, ἐκ τούτων. ὅλως δέ, πρὸς
ποῖα τῆς ὕλης ἑκάστη χρησίμη, καὶ ποῖα ναυπηγήσιμος, καὶ οἰκοδομικὴ (πλείστη γὰρ αὕτη ἡ
χρεία καὶ ἐν μεγίστοις) πειρατέον εἰπεῖν, ἀφορίζοντα καθ' ἕκαστον τὸ χρήσιμον. ἐλάτη μὲν οὖν,
καὶ πεύκη, καὶ κέδρος (ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν) ναυπηγήσιμα. τὰς μὲν γὰρ τριήρεις, καὶ τὰ μακρὰ
πλοῖα, ἐλάτινα ποιοῦσι, διὰ κουφότητα· τὰ δὲ στρογγύλα, πεύκινα, διὰ τὸ ἀσαπές. ἔνιοι δὲ καὶ
τὰς τριήρεις, διὰ τὸ μὴ εὐπορεῖν ἐλάτης. οἱ δὲ περὶ συρίαν, καὶ φοινίκην, ἐκ κέδρου. σπανίζουσι
γὰρ πεύκης. οἱ δ' ἐν κύπρῳ, πίτυος· ταύτην γὰρ ἡ νῆσος ἔχει. καὶ δοκεῖ κρείττων εἶναι τῆς
πεύκης. καὶ τὰ μὲν ἔνια ἐκ τούτων. τὴν δὲ τρόπιν, τριήρεσι μὲν δρυΐνην, ἵνα ἀντέχῃ πρὸς
τὰς νεωλκίας. ταῖς δὲ ὁλκάσι, πευκίνην. ὑποτιθέασι δ' ἔτι καὶ δρύϊνον, ἐπὰν νεωλκῶσι·
τοῖς μὲν ἐλάττοσιν ὀξύη. καὶ ὅλως ἐκ τούτου τὸ χέλυσμα. οὐχ ἅπτεται δὲ οὐδὲ περὶ τὴν κόλλησιν
ὁμοίως, τὸ δρύϊνον τῶν πευκίνων καὶ ἐλατίνων. τὰ μὲν γὰρ πυκνά, τὰ δὲ μανά· καὶ τὰ μὲν
ὅμοια, τὰ δὲ οὔ. δεῖ δὲ ὁμοιοπαθῆ εἶναι, τὰ μέλλοντα συμφύεσθαι, καὶ μὴ ἐναντία, καθαπερεὶ
λίθον καὶ ξύλον. ἡ δὲ τορνεία τοῖς μὲν πλοίοις γίνεται συκαμίνου, μελίας, πτελέας, πλατάνου.
γλισχρότητα γὰρ ἔχειν δεῖ, καὶ ἰσχύν. χειρίστη δὲ ἡ τῆς πλατάνου· ταχὺ γὰρ σήπεται. ταῖς δὲ
τριήρεσιν ἔνιοι καὶ πιτυΐνας ποιοῦσι, διὰ τὸ ἐλαφρόν. τὸ δὲ στερέωμα πρόσω, τὸ † χέλωμα, χέλυσμα
καὶ τὰς ἐπωτίδας, μελίας, καὶ συκαμίνου, καὶ πτελέας· ἰσχυρὰ γὰρ δεῖ ταῦτ' εἶναι. ναυπηγή-
σιμος μὲν οὖν ὕλη σχεδὸν αὕτη. οἰκοδομικὴ δὲ πολλῷ πλείων, ἐλάτη τε, καὶ πεύκη, καὶ
κέδρος, καὶ ἄρκευθος· ἁπλῶς δέ, ὡς εἰπεῖν, πᾶσα χρησίμη, πλὴν εἴ τις ἀσθενὴς πάμπαν.
οὐκ εἰς ταυτὸ γὰρ πᾶσαι, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τῆς ναυπηγίας. αἱ δ' ἄλλαι πρὸς τὰ ἴδια τῶν
τεχνῶν, οἷον σκεύη καὶ ὄργανα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον. πρὸς πλεῖστα δὲ σχεδὸν ἡ ἐλάτη
παρέχεται χρείαν· καὶ γὰρ πρὸς τοὺς πίνακας τοὺς γραφομένους. τεκτονικῇ μὲν οὖν ἡ πα-
λαιοτάτη ἡ κρατίστη, ἐὰν ᾖ ἀσαπής. εὐθετεῖ γάρ, ὡς εἰπεῖν, πᾶσι χρῆσθαι· ναυπηγικῇ δὲ ἡ ἐ-
νικμοτέρα, διὰ τὴν κάμψιν, ἀναγκαῖον. ἐπεὶ πρός γε τὴν κόλλησιν ἡ ξηροτέρα συμφέρει.
ἵσταται γὰρ καὶ νῦν τὰ ναυπηγούμενα, καὶ ὅταν συμπίῃ καθελκυσθέντα, συμμύει καὶ στέ-
γει. πλὴν ἐάν γε παντάπασιν ἐξικμασθῇ. τότε δὲ οὐ δέχεται κόλλησιν, ἢ οὐχ ὁμοίως. δεῖ
δὲ καθ' ἕκαστον λαμβάνειν, εἰς ποῖα χρήσιμός ἐστιν. ἐλάτη μὲν οὖν καὶ πεύκη, καθάπερ εἴρη-
ται, καὶ πρὸς ναυπηγίαν, καὶ πρὸς οἰκοδομίαν, καὶ ἔτι πρὸς ἄλλα τῶν ἔργων· εἰς πλείω δὲ ἡ
ἐλάτη. πίτυϊ δὲ χρῶνται μὲν εἰς ἄμφω, καὶ οὐχ ἧττον εἰς ναυπηγίαν· οὐ μὴν ἀλλὰ ταχὺ δια-
σήπεται. δρῦς δέ, πρὸς οἰκοδομίαν, καὶ πρὸς ναυπηγίαν, ἔτι δὲ πρὸς τὰ περὶ γῆς κατορυτ-
τόμενα. φιλύρα δέ, πρὸς τὰ σανιδώματα τῶν μακρῶν πλοίων, καὶ πρὸς κιβώτια, καὶ πρὸς
τὴν τῶν μέτρων κατασκευήν. ἔχει δὲ καὶ τὸν φλοιὸν χρήσιμον, πρός τε τὰς κίστας (ποιοῦσι
γὰρ ἐξ αὐτῆς), σφένδαμνός τε, καὶ ζυγία, πρὸς κλινοπηγίαν) καὶ πρὸς τὰ ζυγὰ τῶν λοφό-
ρων· καὶ ὅλως πρὸς τὰ πολυτελῆ τῶν ἔργων. μίλος δέ, εἰς περικολλήματα κιβωτοῖς καὶ ὑπο-
βάθροις, καὶ ὅλως τοῖς τοιούτοις· πρῖνος δέ, πρὸς ἄξονάς τε, καὶ μονοστρόφους ἁμάξας, καὶ
* ὀξυγαλύραις καὶ ψαλτηρείοις. ὀξύα δὲ πρὸς ἁμαξοπηγίαν, καὶ διφροπηγίαν τὴν εὐ-
τελῆ. πτελέα δὲ πρὸς θυροπηγίαν, καὶ γαλιάγρας. χρῶνται δὲ καὶ εἰς τὰ ἁμαξικὰ με-
τρίως. πεύκη δὲ εἰς ἄξονάς τε ταῖς ἁμάξαις, καὶ εἰς ἔλκηθρα τοῖς ἀρότροις. ἀνδράχνη
δὲ ταῖς γυναιξίν, εἰς τὰ περὶ τοὺς ἱστούς. ἄρκευθος δὲ εἰς τεκτονίας, καὶ εἰς τὰ ὑπαίθρια,
καὶ εἰς τὰ κατορυττόμενα περὶ γῆς, διὰ τὸ ἀσαπές. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ εὐβοϊκὴ καρύα, καὶ
πρός γε τὴν κατόρυξιν ἔτι μᾶλλον ἁπάσης. πύξῳ δὲ χρῶνται μὲν πρὸς ἔνια. οὐ μὴν ἀλλ'
ἥ γε ἐν τῷ ὀλύμπῳ γινομένη, διὰ τὸ βραχεῖά τε εἶναι καὶ ὀζώδης, ἀχρεῖος· τερμίνθῳ δέ,
οὐδὲν χρῶνται· πλὴν τῷ καρπῷ, καὶ τῇ ῥητίνῃ. οὐδὲ φιλύκῃ, πλὴν τοῖς προβάτοις. ἀεὶ γὰρ
ἐστὶ δασεῖα. τῇ δὲ ἀφάρκῃ, εἰς χάρακάς τε, καὶ τὸ καίειν. κηλάστρῳ δὲ καὶ † μύα, πρὸς μία

Βακτη

βακτηρίας. ἔνιοι δὲ καὶ δάφνῃ· τὰς γὰρ γεροντικὰς, καὶ κούφας ταύτας ποιοῦσιν. ἰτέᾳ δὲ, πρός τε τὰς ἀσπίδας, καὶ τὰς κίστας, καὶ τὰ κανᾶ, καὶ τἆλλα. προσαναλαβεῖν δὲ δεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὁμοίως.

9 Διήρηται δὲ καὶ πρὸς τὰ τεκτονικὰ τῶν ὀργάνων ἕκαστα κατὰ τὴν χρείαν· οἷον, σφυρεῖον μὲν, καὶ τερέτριον, ἄριστα μὲν γίνεται κοτίνου. χρῶνται δὲ καὶ πυξίνοις, καὶ μελεΐνοις, καὶ πτελεΐνοις. τὰς δὲ μεγάλας σφύρας, πιτυΐνας ποιοῦσιν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἔχει τινὰ τάξιν. καὶ ταῦτα μὲν αἱ χρεῖαι διαιροῦσιν. ἑκάστη δὲ τῆς ὕλης, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, διαφέρει κατὰ τοὺς τόπους. ἔνθα μὲν γὰρ λωτὸς, ἔνθα δὲ κέδρος γίνεται θαυμαστὴ, καθάπερ καὶ περὶ συρίαν. ἐν συρίᾳ γὰρ, ἔν τε τοῖς ὄρεσι, διαφέροντα γίνεται τὰ δένδρα τῆς κέδρου, καὶ τῷ ὕψει καὶ τῷ πάχει. τηλικαῦτα γάρ ἐστιν, ὥστ᾽ ἔνια μὲν μὴ δύνασθαι τρεῖς ἄνδρας περιλαμβάνειν· τοῖς δὲ παραδείσοις ἔτι καὶ μείζω, καὶ καλλίω. φαίνεται δὲ, ἐάν τις ἐᾷ, καὶ μὴ τέμνῃ, τόπον οἰκεῖον ἕκαστον ἔχον, γίνεσθαι θαυμαστὸν τῷ μήκει καὶ πάχει. ἐν κύπρῳ γοῦν οὐκ ἔτεμνον οἱ βασιλεῖς, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ δυσκόμιστον εἶναι, μῆκος μὲν ἦν τῶν εἰς τὴν ἐνδεκήρη τὴν Δημητρίου τμηθέντων, τρεισκαιδεκαόργυιον. αὐτὰ δὲ τὰ ξύλα τῷ μήκει θαυμαστὰ, καὶ ἄοζα, καὶ λεῖα, μέγιστα δὲ καὶ παρὰ πολὺ τὰ ἐν τῇ † κύρνῳ φασὶν εἶναι. κορσικῇ τῶν γὰρ ἐν τῇ λατίνῃ καλῶν γινομένων ὑπερβολῇ, καὶ τῶν ἐλατίνων καὶ τῶν πευκίνων, μείζω ταῦτα καὶ καλλίω τῶν ἰταλικῶν· οὐδὲν γὰρ εἶναι πρὸς τὰ ἐν τῇ κύρνῳ. πλεῦσαι γάρ ποτε τοὺς ῥωμαίους, βουλομένους κατασκευάσασθαι † πλοῖον, πόλιν ἐν τῇ νήσῳ, πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ, καὶ τηλικοῦτον εἶναι τὸ μέγεθος τῶν δένδρων, ὥστε τοὺς πλέοντας εἰς κόλπους τινὰς καὶ λιμένας διαχίεισι τοῖς ἱστοῖς ὑπὸ τὸν πυκνὸν, καὶ ὅλως πᾶσαν τὴν νῆσον δασεῖαν καὶ ὥσπερ ἠγριωμένην τῇ ὕλῃ· διὸ καὶ ἀποστῆναι τὴν πόλιν οἰκίζειν. διαβάντα δέ τινα ἀποτέμνεσθαι πάμπολυ πλῆθος ἐκ τόπου βραχέος, ὥστε τηλικαύτην ποιῆσαι σχεδίαν, ἣ ἐχρήσαντο οἱ πεντήκοντα ἱστίοις. οὐ μὴν ἀλλὰ διαπεσεῖν αὐτὴν ἐν τῷ πελάγει. κύρνος μὲν οὖν εἴτε διὰ τὴν ἄνεσιν, εἴτε καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὸν ἀέρα, πολὺ διαφέρει τῶν ἄλλων. ἡ δὲ τῶν λατίνων ἔφυδρος πᾶσα· καὶ ἡ μὲν πεδεινὴ δάφνην ἔχει καὶ μυρρίνην, καὶ ὀξύην θαυμαστήν. τηλικαῦτα γὰρ τὰ μήκη τέμνουσιν, ὥστ᾽ εἶναι διὰ νεὼς τῶν τυρρηνίδων ὑπὸ τὴν τρόπιν. ἡ δὲ ὀρεινὴ, πεύκην καὶ ἐλάτην. τὸ δὲ κιρκαῖον καλούμενον, εἶναι μὲν ἄκραν ὑψηλὴν, δασεῖαν δὲ σφόδρα, καὶ ἔχειν δρῦν καὶ δάφνην πολλὴν, καὶ μυρρίνην. λέγειν δὲ τοὺς ἐγχωρείους, ὡς ἐνταῦθα ἡ κίρκη κατοικεῖ, καὶ δεικνύναι τὸν τοῦ ἐλπήνορος τάφον· ἐξ οὗ φύονται μυρρίναι, καθάπερ αἱ στεφανώτιδες, τῶν ἄλλων ὄντων μεγάλων μυρρίνων. * τὸν δὲ τόπον εἶναι [illegible] εἰς ἀνδρὸς θέσιν. καὶ πρότερον μὲν οὖν νῆσον εἶναι τὸ κιρκαῖον· νῦν δὲ ὑπὸ ποταμῶν τινων προσκεχῶσθαι, καὶ εἶναι ἠϊόνα. τῆς δὲ νήσου τὸ μέγεθος, περὶ ὀγδοήκοντα σταδίους. καὶ τὰ μὲν τῶν τόπων ἴδια πολλὴν εἶναι διαφορὰν, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις.

10 Τὸ δὲ πρὸς τὴν πύρωσιν πῶς ἑκάστη τῆς ὕλης ἔχει, λεκτέον ὁμοίως, καὶ πειρατέον λαβεῖν. ἄνθρακες μὲν οὖν ἄριστοι γίνονται τῶν πυκνοτάτων, οἷον ἀρίας, δρυὸς, κομάρου· στερεώτατοι γάρ· ὥστε πλεῖστον χρόνον ἀντέχουσι, καὶ μάλιστα ἰσχύουσι. διὸ καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις τούτοις χρῶνται πρὸς τὴν πρώτην τούτων ἕψησιν. χείριστοι δὲ τούτων οἱ δρύϊνοι· γεωδέστατοι γάρ. χείρους δὲ καὶ οἱ τῶν πρεσβυτέρων, τῶν νέων, καὶ μάλιστα οἱ τῶν γεραν δρύων, διὰ ταὐτό· ξηρότατοι γάρ. διὸ καὶ πηδῶσι καιόμενοι. δεῖ δὲ ἔνικμον εἶναι. βέλτιστοι δὲ, οἱ τῶν ἐν ἀκμῇ· καὶ μάλιστα οἱ τῶν κολάβων· συμμέτρως γὰρ τῷ πυκνῷ, καὶ γεώδει, καὶ τῷ ὑγρῷ. βελτίους δὲ οἱ τῶν εὐηλίων καὶ ξηρῶν καὶ προσβορείων, ἢ οἱ ἐκ τῶν παλισκίων καὶ ὑγρῶν καὶ πρὸς νότον. καὶ οἱ ἐν ἀκμητοτέρας ὕλης, πυκνῆς· ὑγροτέρα γὰρ ἡ πυκνή. καὶ ὅλως ὅσα ἢ φύσει, ἢ διὰ τὸν τόπον πυκνότερα, ξηρότερα, ἐξ ἁπάντων βέλτιον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. χρεία δὲ ἄλλων ἄλλη. πρὸς ἔνια γὰρ ζητοῦσι τοὺς μαλακοὺς, οἷον † οἷς ἐν τοῖς σιδηρείοις, τοὺς τῆς καρύας τῆς εὐβοϊκῆς, ὅταν ἤδη κεκαυμένος ᾖ· καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις, τοὺς πιτυΐνους. χρῶνται δὲ καὶ αἱ τέχναι τούτοις. ζητοῦσι δὲ καὶ οἱ χαλκεῖς τοὺς πευκίνους, μᾶλλον ἢ δρυΐνους, καίτοι † εὐαδηγέστεροι· ἀδηγέστεροι ἀλλ᾽ εἰς τὴν φύσησιν ἀμείνους, ὡς ἧσσον καταμαραινόμενοι. ἔστι δὲ ἡ φλὸξ ὀξυτέρα τούτων· τὸ δὲ ὅλον ὀξυτέρα φλὸξ καὶ ἡ τούτων, καὶ τῶν ξύλων ἢ τῶν μανῶν καὶ κούφων, καὶ ἡ τῶν αὔων. ἡ δὲ ἐκ τῶν πυκνῶν καὶ χλωρῶν, νωθροτέρα καὶ παχυτέρα. πασῶν δὲ ὀξυτάτη, ἐκ τῶν ὑλημάτων· ἄνθρακες δὲ οὐ γίνονται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ σωματῶδες. τέμνουσι δὲ, καὶ ἐκζητοῦσιν εἰς τὰς ἀνθρακιὰς τὰ εὐθέα, καὶ τὰ νέα·

νέα. δεῖ γὰρ ὡς πυκνότατα θεῖναι πρὸς τὴν κατάπληξιν. ὅταν δὲ περιαλείψωσι τὴν κάμινον, ἐξάπτουσι, παρακεντοῦντες ὀβελίσκοις. εἰς μὲν τὴν ἀνθρακίαν τὰ τοιαῦτα ζητοῦσι. δύσκαπνα δὲ τῷ γένει μὲν ὅλως τὰ ὑγρὰ, καὶ τὰ χλωρὰ διὰ τοῦτο δύσκαπνα. λέγω δὲ ὑγρὰ, τὰ ἕλεια· οἷον πλάτανον, ἰτέαν, λεύκην, αἴγειρον. ἐπεὶ καὶ ἡ ἄμπελος, ὅτι ὑγρὰ, δύσκαπνος. ἐκ δὲ τῆς ἰδίας φύσεως, ὁ φοῖνιξ· ὃν δὴ καὶ μάλιστά τινες ὑπειλήφασι δύσκαπνον. ὅθεν καὶ Χαιρήμων ἐποίησε,

Τοῦ δυσκαπνοτάτου φοίνικος ἐκ γῆς ῥιζοφοιτήτους φλέβας.

Δριμύτατος δὲ ὁ καπνὸς συκῆς, καὶ ἐρινεοῦ, καὶ εἴ τι ἄλλο ὀπῶδες. αἰτία δὲ ἡ ὑγρότης. φλοιισθέντα δὲ, καὶ ἀποβρεχθέντα ἐν ὕδατι ἐπιῤῥύτῳ, καὶ μετὰ ταῦτα ξηρανθέντα, πάντων ἀκαπνότατα, καὶ φλόγα μαλακωτάτην ἀφίησιν· ἅτε καὶ τῆς οἰκείας ὑγρότητος ἐξῃρημένης. δριμεῖα δὲ καὶ ἡ τέφρα, καὶ ἡ κονία ἡ ἀπ᾽ αὐτῶν. μάλιστα δέ φασι τὴν ἀπὸ τῆς ἀμυγδάλης· πρὸς δὲ τὰς καμινίας, καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλήλοις ἐστὶ χρησίμη. † ἐμπορεύεται δὲ ἀρίστη συκῆ καὶ ἐλαία. συκῆ μὲν, ὅτι γλίσχρον τε καὶ μανὸν, ὥστε ἕλκει τε καὶ οὐ δίεισιν· ἐλαία δὲ, ὅτι πυκνὸν, καὶ λιπαρόν. πυρεία μὲν, γίνεται δὲ ἐκ πολλῶν· ἄριστα δὲ (ὥς φησι Μενέστωρ) ἐκ κιττοῦ· τάχιστα γὰρ καὶ πλεῖστον ἀναπνεῖ. πυροῖ δὲ, φασιν, ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀθραγένης καλουμένης ὑπό τινων. τοῦτο δέ ἐστι τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ, καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀγρίᾳ. ὥσπερ ἐκεῖνα, καὶ τοῦτο ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. δεῖ δὲ τὴν ἐσχάραν ἐκ τούτων ποιεῖν, τὸ δὲ τρύπανον ἐκ δάφνης. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὸ ποιοῦν καὶ πάσχον, ἀλλ᾽ ἕτερον εὐθὺ δεῖ κατὰ φύσιν· καὶ τὸ μὲν δεῖ παθητικὸν εἶναι, τὸ δὲ ποιητικόν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐγγίνεται· καὶ ὥς γέ τινες ὑπολαμβάνουσιν, οὐδὲν διαφέρει. ἀγαθὰ δὲ καὶ ἐκ ῥάμνου· ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ τὴν ἐσχάραν χρηστήν. πρὸς γὰρ τῷ ξηρὰν καὶ ἄχυμον εἶναι, δεῖ καὶ μανωτέραν, ἵν᾽ ἡ τρίψις ἰσχύῃ. τὸ δὲ τρύπανον, ἀπαθέστερον· διὸ τὸ τῆς δάφνης ἀπαθέστερον ἐργάζεται τῇ δριμύτητι. γίνεται γὰρ ἐκ ῥάμνου, καὶ πρίνου, καὶ φιλύρας, καὶ σχεδὸν ἐκ τῶν πλείστων, πλὴν ἐλαίας· ὃ καὶ δοκεῖ ἄτοπον εἶναι· καὶ γὰρ σκληρότερον, καὶ λιπαρὸν ἡ ἐλαία. τοῦτο μὲν οὖν ἀσύμμετρον ἔχει δηλονότι τὴν ὑγρότητα πρὸς τὴν πύρωσιν. πάντα δὲ τὰ πυρὰ, βορείοις μὲν θᾶττον, καὶ μᾶλλον ἐξάπτεται, νοτίοις δὲ ἧττον· καὶ ἐν μὲν τοῖς μετεώροις μᾶλλον, ἐν δὲ τοῖς κοίλοις ἧττον. αὐξάνει δὲ τῶν ξύλων τὰ κέδρινα, καὶ ἁπλῶς ὧν ἐλαιώδης ἡ ὑγρότης. διὸ καὶ τὰ ἀγάλματά φασιν † ἰδίειν ἐνίοτε· ποιοῦσι γὰρ ἐκ τούτων. ὃ δὲ καλοῦσιν ἱλεῖαν τῆς εἰλειθυίας ἔφυδρον, ὑπὲρ οὗ καὶ ἐκθύονται πρὸς τοὺς ἐκατίνους, γίνεται συνισταμένης τῆς ὑγρότητος, τῷ σχήματι μὲν στρογγύλης, μέγεθος δὲ ἡλίκον ἄπιος, ἢ καὶ μικρῷ μεῖζον ἢ ἔλαττον. ἐκβλαστάνει δὲ μάλιστα τὰ ἐλάϊνα, καὶ ἀργὰ κείμενα, καὶ εἰργασμένα πολλάκις, ἐὰν ἰκμάδα λαμβάνῃ, καὶ ἔχῃ τόπον νοτερόν. ὥσπερ ἤδη τις στροφεὺς τῆς θύρας ἐβλάστησε, καὶ εἰς † κιλίκιον πλίνθινον τεθεὶς τῇ κώπῃ πηλός. ἐμπυρεύεσθαι ἰδρίειν κυλίκιον

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤῸ Ζ'.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν δένδρων καὶ θάμνων εἴρηται πρότερον· ἑπόμενον δὲ εἰπεῖν περί τε τῶν φρυγανικῶν, καὶ ποωδῶν, καὶ εἴ τινες ἐν τούτοις ἕτεραι συμπεριλαμβάνονται φύσεις, οἷον ἥ γε σιτηρὰ ποώδης ἐστί. πρῶτον δὲ λέγωμεν περὶ τῆς φρυγανικῆς· αὕτη γὰρ ἐγγυτέρω τῶν προειρημένων, διὰ τὸ ξυλώδης εἶναι. πανταχοῦ μὲν ἴσως αἰεὶ τὸ ἄγριον τοῦ ἡμέρου πλεῖον· εἰ δὲ μὴ, περί τε τὴν φρυγανικὴν οὐσίαν· ὀλίγον γὰρ τὸ ἥμερον αὐτῆς. ὅπερ σχεδὸν ἐν τοῖς στεφανωτικοῖς ἐστιν· οἷον ῥοδωνιά, ἰωνιά, διὸς ἄνθος, ἀμάρακος, ἡμεροκαλές· ἔτι δὲ ἕρπυλος, σισύμβριον, ἑλένιον, ἀβρότονον. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ξυλώδη, καὶ μικρόφυλλα, διὸ καὶ φρυγανικά. καὶ ἐπὶ τῶν λαχανηρῶν δ᾽ ὁμοίως· οἷον, ῥάφανος, πήγανον, καὶ ὅσα παραπλήσια τούτοις ἐστίν· ὑπὲρ ὧν οὐχ ἧττον ἴσως ἁρμόττει κατὰ τὴν οἰκείαν προσηγορίαν εἰπεῖν, ὅταν περὶ στεφανωμάτων καὶ λαχάνων ποιώμεθα μνείαν. νῦν δὲ πρῶτον περὶ τῶν ἀγρίων λέγωμεν, ἔστιν αὐτῶν εἴδη καὶ μέρη πλείω, καὶ τοῖς καθ᾽ ἕ-

κασον γένος, καὶ τοῖς ὅλοις εἴδεσιν, ἃ δεῖ διαιρεῖν. μεγίστην δ᾽ ἄν τις λάβοι διαφορὰν τῶν ὅλων γενῶν, ὅτι τὰ μὲν ἀνάκανθα, τὰ δὲ ἀκανθώδη τυγχάνει. πάλιν δ᾽ ἐν ἑκατέρῳ τούτων πολλαὶ διαφοραὶ γενῶν καὶ εἰδῶν, ὑπὲρ ὧν καθ᾽ ἑκάτερα πειρατέον εἰπεῖν. τῶν ἀκανθικῶν δὴ, τὰ μὲν ἁπλῶς εἰσιν ἄκανθαι, καθάπερ ἀσπάραγος καὶ σκορπίος· οὐδὲ γὰρ ἔχουσι φύλλον οὐδὲν παρὰ τὴν ἄκανθαν. τὰ δὲ φυλλάκανθα· καθάπερ ἄκανος, ἠρύγγιον, κνῆκος. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τῶν φύλλων ἔχει τὴν ἄκανθαν· διὸ καὶ φυλλάκανθα καλεῖται. τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν, ἕτερον ἔχει φύλλον· ὥσπερ ἡ ὀνωνὶς, καὶ ὁ τρίβολος, καὶ ὁ φλεώς, ὃ δή τινες καλοῦσι στοιβήν. ὁ δὲ τρίκολος καὶ ἡ περδικαρπία φυλλάκανθόν ἐστιν· ἔχει γὰρ ἀκάνθας ἐν τοῖς περικαρπίοις. διὸ καὶ τοῦτο ἴδιον πρὸς ἅπαντα, ὡς εἰπεῖν. ἐπεὶ ὀρθάκανθά γε πολλὰ καὶ τῶν δένδρων καὶ τῶν θαμνωδῶν ἐστιν· οἷον ἀχράς, ῥόα, παλίουρος, βάτος, ῥοδωνία, κάππαρις. ἐν μὲν τοῖς ἀκανθικοῖς ταύτας ἄν τις, ὡς εἰπεῖν τύπῳ, λάβοι τὰς διαφοράς. ἐν δὲ τοῖς ἀνακάνθοις οὐκ ἔστιν ὅλως διαλαβεῖν τοῖς γένεσιν. ἡ γὰρ τῶν φύλλων ἀνωμαλία, μεγέθει καὶ μικρότητι καὶ σχήμασιν ἄπειρος, καὶ ἀσαφής. ἀλλὰ δεῖ πειρᾶσθαι κατ᾽ ἄλλον τρόπον διαιρεῖν. πλείω δέ ἐστι τὰ γένη τὰ τούτων, καὶ διαφορὰς ἔχοντα μεγάλας· οἷον κιττός, μήλωθρον, ἐρυθεδανόν, σμηρία, κνέωρον, ὀρίγανον, θύμβρας, φακός, ἐλελίσφακος, πράσιον, κόνυζα, μελισσόφυλλον, ἕτερα τοιαῦτα. καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ἔτι τὰ ναρθηκώδη καὶ νευρόκαυλα· καθάπερ μάραθον,
μυόφονον
ἱππομάραθον, ναρθηκία, νάρθηξ· καὶ τὸ καλούμενον ὑπό τινων † μυόφωνον· καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις. ἅπαντα γὰρ ἄν τις καὶ ταῦτα, καὶ ὅλως εἴ τι ναρθηκῶδές ἐστι, τῆς φρυγανικῆς φύσεως θείη. εἴδη δὲ καὶ διαφοραὶ καθ᾽ ἕκαστον τῶν εἰρημένων εἰσί, τῶν μὲν φανερώτεραι, τῶν δὲ ἀφανέστεραι.

2 Καὶ γὰρ κιττοῦ δύο γένη διαιροῦσι, τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ· τῷ τὸ μὲν μεῖζον, καὶ σκληρότερον,
λιπαρώτερον
καὶ † λιμπαρώτερον ἔχειν, καὶ τὸ ἄνθος ὑποπορφυρίζον. ἄμφω δ᾽ ὅμοια τοῖς ἀγρίοις, πλὴν ἐλάττω καὶ ἄοσμα. δύο δὲ εἴδη καὶ τοῦ κνεώρου· ὁ μὲν γὰρ λευκός, ὁ δὲ μέλας. ἔχει δ᾽ ὁ μὲν λευκὸς τὸ φύλλον δερματῶδες, πρόμηκες, ὁμοιόσχημον τρόπον τινὰ τῇ ἐλαίᾳ. ὁ δὲ μέλας, οἷον ἡ μυρίκη σαρκῶδες. ἐπίγειος δὲ μᾶλλον ὁ λευκός· ἔστι δὲ ὀσμώδης. ὁ δὲ μέλας, ἄοσμος. τὴν δὲ ῥίζαν τὴν εἰς βάθος, ἄμφω μεγάλην ἔχουσι, καὶ τοὺς ἀκρέμονας πολλοὺς καὶ παχεῖς, καὶ ξυλώδεις ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς γῆς, ἢ μικρὸν ἄνω σχιζομένους. ξυλωδεστάτην δέ, γλίσχρον δὲ σφόδρα· διὸ καὶ χρῶνται πρὸς τὸ καταδεῖν, καὶ περιλαμβάνειν, ὥσπερ τῷ οἰσύῳ. βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ μετ᾽ ἰσημερίαν μετοπωρινήν, καὶ ἀνθεῖ πολὺν χρόνον. καὶ τῆς ὀριγάνου δὲ ἡ μέλαινα ἄκαρπος, ἡ δὲ λευκὴ κάρπιμος· καὶ θύμον τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. εὐανθὲς δὲ σφόδρα, περὶ τροπὰς καὶ γὰρ ἀνθεῖ θερινάς· ἀφ᾽ οὗ καὶ ἡ μέλιττα λαμβάνει τὸ μέλι. καὶ τοῦτό φασιν οἱ μελιττουργοὶ δῆλον εἶναι, πότερον εὐμελιττοῦσιν, ἢ οὔ. ἄλλως γὰρ ἀπανθήσαντος, οὐκ εὐμελιττεῖ. βλάπτει δὲ, καὶ ἀπόλλυσι τὴν ἄνθησιν, ἐὰν ὕδωρ ἐπιγένηται. σπέρμα δὲ κάρπιμον, ἡ μὲν θύμβρα, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ὀρίγανος ἔχει φανερόν. τοῦ θύμου δ᾽ οὐκ ἔστι λαβεῖν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἄνθει πως ἀναμέμικται. σπείρουσι γὰρ τοῦτο, καὶ ἀναβλαστάνει. ζητοῦσι δὲ καὶ λαμβάνουσιν οἱ ἐξάγειν ἀθήνησι βουλόμενοι τὸ γένος. ἴδιον δὲ ἔχει καὶ πρὸς ταῦτα, καὶ σχεδὸν πρὸς τὰ ἄλλα. καὶ περὶ τοὺς τόπους· οὐ γάρ φασι δύνασθαι φύεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὅπου μὴ ἀναπνοὴ διικνεῖται ἡ ἀπὸ τῆς θαλάσσης. διὸ οὐδ᾽ ἐν Ἀρκαδίᾳ γίνεται θύμβρα τε καὶ ὀρίγανον. καίτοι τοιαῦτα πολλά, καὶ πολλαχοῦ. παραπλήσιον οὖν τὸ συμβαῖνον τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἐλαίας. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐκεῖνο δοκεῖ τριακοσίων σταδίων ἀπὸ θαλάσσης ἐπάνω φύεσθαι. σφάκελος δέ, καὶ ἐλελίσφακος διαφέρουσιν, ὡς αὖ τὸ μὲν ἥμερον, τὸ δὲ ἄγριον. λειότερον γὰρ τὸ φύλλον τοῦ σφακέλου, καὶ ἔλαττον, καὶ ἧττον αὐχμηρότερον. τὸ δὲ τοῦ ἐλελισφάκου, βαρύτερον. δύο δὲ γένη καὶ τοῦ πρασίου. τὸ μὲν γὰρ ἔχει ποῶδες τὸ φύλλον, καὶ μᾶλλον ἐπικεχαραγμένον· ἔτι δὲ τὰς ἐντομὰς ἐντόμους, ἐνδήλους σφόδρα, καὶ βαθείας· ᾧ καὶ οἱ φαρμακοπῶλαι χρῶνται πρὸς ἔνια. τὸ δὲ ἕτερον στρογγυλότερον, καὶ ἀχμῶδες σφόδρα, καθάπερ τοῦ σφακέλου, καὶ τὰς ἐντομὰς ἀμαυροτέρας ἔχον, καὶ
κονύζης
ἐπικεχαραγμένον ἧττον. † κορίζης δὲ τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ. διαφορὰς δὲ ἔχει, καθάπερ τὰ ἄλλα τὰ οὕτω διαιρούμενα. τὸ μὲν γὰρ θῆλυ λεπτοφυλλότερον, καὶ ξυνεστηκὸς μᾶλλον, καὶ τὸ ὅλον ἔλαττον· τὸ δὲ ἄρρεν, μεῖζόν τε καὶ παχυκαυλότερον, καὶ πολυκλωνότερον, καὶ τὸ φύλλον μεῖζον καὶ λιπαρώτερον ἔχον· ἔτι δὲ τὸ ἄνθος λαμπρότερον. καρποφόρα δὲ ἄμφω· τὸ δ᾽ ὅλον ὀψιβλαστεῖ, καὶ ὀψιανθεῖ, περὶ ἀρκτοῦρον, καὶ μετ᾽ ἀρκτοῦρον λαμβάνει. βαρεῖα δ᾽ ἡ ὀσμὴ

τοῦ

τοῦ ἄῤῥενος, ἡ δὲ τῆς θηλείας δριμυτέρα· διὸ καὶ πρὸς τὰ θηρία χρησίμη. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα, ὥσπερ διαφέροντα. πάλιν δὲ ἄλλα μονοειδῆ τυγχάνοντα, καὶ τῶν πρότερον εἰρημένων· καὶ ἕτερα παρὰ ταῦτα. πλείω γάρ ἐστι. τὸ δὲ ναρθηκῶδες (γένος γὰρ καὶ τοῦτο τῶν φρυγανικῶν) πολλὰς περιείληφεν ἰδέας· ἐν οἷς πρῶτον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πᾶσι λεκτέον, ὑπὲρ νάρθηκός τε καὶ ναρθηκίας· εἴτε τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν ἀμφοῖν, διαφέρον δὲ κατὰ μέγεθος· εἴτε καὶ ἕτερον, ὥσπερ τινὲς φασίν. ἡ δ' οὖν φανερὰ φύσις ἀμφοῖν ὁμοία, πλὴν κατὰ τὸ μέγεθος. ὁ μὲν γὰρ νάρθηξ γίνεται μέγας σφόδρα, ἡ δὲ ναρθηκία μικρά. μονόκαυλα δ' ἄμφω, καὶ γονατώδη· ἀφ' ὧν τά τε φύλλα βλαστάνει, καὶ καυλοί τινες μικροί. βλαστάνει δὲ παραλλὰξ τὰ φύλλα. λέγω δὲ παραλλὰξ, ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους τῶν γονάτων, ἀλλ' ἐναλλὰξ· περιειληφότα δὲ τὸν καυλὸν ἐπὶ πολὺ, καθάπερ τὰ τῶν καλάμων. πλὴν ἀνακεκλιμένα ταῦτα μᾶλλον, διὰ τὴν μαλακότητα, καὶ τὸ μέγεθος. μέγα γὰρ τὸ φύλλον, καὶ μαλακὸν, καὶ πολυσχιδὲς, ὥστε εἶναι τριχῶδες. ἔχει δὲ μέγιστα τὰ κάτω πρὸς τὴν γῆν, καὶ ἀεὶ κατὰ λόγον. ἄνθος δὲ μηλινοειδὲς, ἀμαυρόκαρπον δὲ, παρόμοιον τῷ ἀνήθῳ, πλὴν μεῖζον. ἐξ ἄκρου δὲ σχίζεται, καὶ ἔχει τινὰς οὐ μεγάλους καυλούς· ἐνταῦθα δὲ τό τε ἄνθος, καὶ ὁ καρπός. ἔχει δὲ καὶ ἄνθος καρπὸν, καὶ ἐν τοῖς παρακαυλίζουσι δι' ὅλου καθάπερ τὸ ἄνηθον. ἐπετειόκαυλον δὲ, καὶ ἡ βλάστησις τοῦ ἦρος, πρῶτον μὲν τῶν φύλλων, ἔπειτα τοῦ καυλοῦ, καθάπερ τῶν ἄλλων. ῥίζαν δὲ ἔχει βαθεῖαν. ἔστι δὲ μονόῤῥιζον. ὁ μὲν οὖν νάρθηξ τοιοῦτος. τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τὸν καυλὸν ἔχει, καθάπερ ὁ μανδραγόρας, καὶ τὸ κώνειον, καὶ ὁ ἐλλέβορος, καὶ ὁ ἀνθρίσκος. τὰ δ' οἷον ἐκνυδρόκαυλα τυγχάνει, καθάπερ μάραθρον, μυόφωνον, τὰ ὅμοια τούτοις. ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου, περὶ μέλας τε καὶ ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης εἶναι περὶ χυμόν. μέγισται δὲ καὶ ἰδιαίταται φύσεις, ἥ τε τοῦ σιλφίου, καὶ ἡ τοῦ παπύρου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ· ναρθηκώδη γὰρ καὶ ταῦτά ἐστιν. ὑπὲρ ὧν, τοῦ μὲν παπύρου πρότερον εἴπομεν, ἐν τοῖς ἐνύδροις.

3 ὑπὲρ θατέρου δὲ νῦν λεκτέον. τὸ δὲ σίλφιον ἔχει ῥίζαν μὲν πολλὴν καὶ παχεῖαν, τὸν δὲ καυλὸν ἡλίκον νάρθηξ· σχεδὸν δὲ καὶ περὶ πάχει παραπλήσιον. τὸ δὲ † φαῦλον (φύλλον), ὃ καλοῦσι μάσπετον, ὅμοιον περὶ σελίνῳ. σπέρμα δ' ἔχει πλατὺ, φυλλῶδες, οἷον τὸ λεγόμενον φύλλον. ἐπετειόκαυλον δ' ἐστὶν, ὥσπερ ὁ νάρθηξ. ἅμα μὲν οὖν τῷ ἦρι τὸ μάσπετον τοῦτο ἀφίησιν, ὃ καθαίρει τὰ πρόβατα, καὶ παχύνει σφόδρα, καὶ τὰ κρέα θαυμαστὰ ποιεῖ τῇ ἡδονῇ. μετὰ δὲ ταῦτα καυλὸν, ἐσθίεσθαι πάντα τρόπον, ἑφθὸν, ὀπτόν. καθαίρειν δὲ καὶ τοῦτό φασι τὰ σώματα, τετταράκοντα ἡμέραις. ὀπὸν δὲ διττὸν ἔχει· τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ καυλοῦ, τὸν δὲ ἀπὸ τῆς ῥίζης. διὸ καλοῦσι τὸν μὲν καυλίαν, τὸν δὲ ῥιζίαν. ἡ δὲ ῥίζα τὸν φλοιὸν ἔχει μέλαιναν, καὶ τοῦτον περιαιροῦσιν. ἔστι δὲ ὥσπερ μέτρα τῶν ῥιζοτομιῶν αὐτοῖς, ἐξ ὧν ὁπόσον ἂν δοκῇ συμφέρειν ταμιευόμενοι πρὸς τὰς τομὰς, καὶ τὸ ὑπάρχον τέμνουσιν. οὐκ ἔστι γὰρ οὔτε παρατέμνειν, οὔτε πλεῖον τῶν τεταγμένων· καὶ γὰρ διαφθείρεται καὶ σήπεται τὸ ἀργὸν, ἐὰν χρονίζῃ. κατεργάζονται δὲ ἄγοντες εἰς τὸν πειραιᾶ τόνδε τὸν τρόπον. ὅταν βάλλωσιν εἰς ἀγγεῖα, καὶ ἄλευρα μίξωσι, σείουσι χρόνον συχνόν, ὅθεν καὶ τὸ χρῶμα λαμβάνει. καὶ ἐργασθὲν, ἄσηπτον ἤδη διαμένει. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τομὴν, οὕτως ἔχει. τόπον δὲ πολὺν ἐπέχει τῆς λιβύης, πλείω γάρ φησιν ἢ τετρακισχιλίας. τὰ πλεῖστα δὲ γίνεσθαι περὶ τὴν σύρτιν, ἀπὸ τῶν εὐεσπερίδων. ἴδιον δὲ τὸ φεύγειν τὴν ἐργαζομένην. καὶ διὰ συνεργαζομένης, καὶ ἀεὶ συνημερουμένης, ἐξαναχωρεῖν, ὡς οὐ δεομένην δηλονότι θεραπείας, ἀλλ' ὄντως ἀγρίου. φασὶ δὲ οἱ κυρηναῖοι, φανῆναι τὸ σίλφιον ἔτεσι πρότερον, ἢ αὐτοὶ τὴν πόλιν ᾤκησαν, ἑπτά. οἰκοῦσι δὲ μάλιστα περὶ τριακόσια, εἰς σιμωνίδην ἄρχοντα ἀθήνησιν. οἱ μὲν οὖν οὕτω λέγουσιν. οἱ δὲ τοῦ σιλφίου τὴν ῥίζαν φασὶ γίνεσθαι πηχυαίαν, ἢ μικρῷ μείζονα. ταύτην δὲ ἔχειν ἐπὶ τοῦ † μέσου (μέσου) κεφαλὴν, ὃ καὶ μετεωρότατόν ἐστι, καὶ σχεδὸν ὑπὲρ γῆς, ἐξ ἧς δὴ φύεσθαι, καλεῖσθαι δὲ γάλα· μετὰ ταῦτα δὲ τὸν καυλόν. ἐκ δὲ τούτου μαγύδαριν, καὶ τὸ καλούμενον φύλλον· τοῦτο δ' εἶναι σπέρμα. καὶ ὅταν νότος λαμπρὸς πνεύσῃ μετὰ κύνα, διαῤῥίπτεται, ἐξ ὧν φύεσθαι τὸ σίλφιον. περὶ αὐτῷ δὲ ἔτει τήν τε ῥίζαν γίνεσθαι, καὶ τὸν καυλόν. οὐδὲν δὲ τοῦτο ἴδιον· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων. εἰ μὴ τοῦτο λέγουσιν, ὅτι εὐθὺς φύεται μετὰ τὴν ἔκρειψιν. καὶ τοῦτο ἴδιον, καὶ διαφέρον τοῖς πρότερον· ὅτι φασὶ δεῖν ὀρύττειν ἐπέτειον. ἐὰν δὲ ἐαθῇ, φέρειν πᾶν τὸ σπέρμα, καὶ τὸν καυλόν. χείρω δὲ γίνεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ τὴν ῥίζαν. ὀρυττομένας δὲ, βελτίους γίνεσθαι διὰ τὸ μεταβάλλεσθαι τὴν γῆν. ἐναντίον δὲ τοῦτο, περὶ φεύγειν τὴν ἐργάσιμον. ἐσθίεσθαι καὶ τὰς ῥίζας προσφάτους, κατατεμνομένας εἰς ὄξος.

τὸ δὲ φύλλον τῇ χροιᾷ χρυσοειδὲς εἶναι. ἐναντίον δὲ, καὶ τὸ καθαίρεσθαι τὰ πρόβατα τὸ φύλλον ἐσθίοντα. φασὶ γοῦν καὶ τοῦ ἦρος καὶ τοῦ χειμῶνος εἰς ὄρος ἀφικνεῖσθαι. νέμεσθαι δὲ τοῦτό τε, καὶ ἕτερον ὅμοιον ἀβροτόνῳ. θερμαντικὰ δ᾽ ἄμφω δοκεῖ εἶναι· καὶ κάθαρσιν μὲν οὐ ποιεῖν, ἀναξηραίνειν δὲ, καὶ συμπέττειν. ἐὰν δέ τι νοσοῦν, ἢ κακῶς ἔχον εἰσέλθῃ πρόβατον, ὑγιάζεσθαι ταχέως, ἢ ἀποθνήσκειν· ὡς δ᾽ ἐπὶ τὸ πολὺ σώζεσθαι μᾶλλον. ταῦτα μὲν ὁποτέρως ἔχει, σκεπτέον. ἡ δὲ καλουμένη μαγύδαρις, ἑτέρα ἐστὶ τοῦ σιλφίου, μανοτέρα τε καὶ ἧττον δριμύ, καὶ τὸν ὀπὸν οὐκ ἔχει. διάδηλος δέ ἐστι καὶ τῇ ὄψει καὶ τοῖς ἐμπύροις. γίνεται δὲ περὶ Συρίαν, καὶ οὐκ ἐν Κυρήνῃ· φασὶ δὲ καὶ ἐν τῷ Παρνασίῳ ὄρει πολλήν. ἔνιοι δὲ σίλφιον τοῦτο καλοῦσιν. εἰ δὲ φεύγει τὴν ἐργάσιμον, ὥσπερ τὸ σίλφιον, σκεπτέον· ὡσαύτως δὲ, καὶ εἴ τι ὅμοιον ἢ παραπλήσιον ἔχει, φύλλου τε πέρι, καὶ καυλοῦ· καὶ εἰ ὅλως ἀφίησί τι δάκρυον. τὴν μὲν οὖν ναρθηκώδη φύσιν ἐν τοῖς τοιούτοις θεωρητέον.

τῆς δ᾽ ἀκανθικῆς, ἑπόμενον γὰρ τοῦτο εἰπεῖν, ἐπειδὴ διῄρηται, τὸ μὲν ἀκανθῶδες ὅλως, τὸ δὲ φυλλάκανθον, ὑπὲρ ἑκατέρου χωρὶς λεκτέον· καὶ πρῶτον δὲ περὶ τοῦ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν ἔχοντος φύλλον. ὥσπερ ὅ, τε φλεώς, καὶ ὁ τρίβολος, καὶ ἡ κάππαρις, ἴδιον ἔχει τὸ μὴ μόνον τὴν ἐκ τῶν καυλῶν ἄκανθαν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ φύλλον ἐπακανθίζον. τῶν δὲ διῃρημένων εἰδῶν, πλεῖστον μὲν ἐστὶ τὸ φυλλάκανθον· ἐλάχιστον δὲ, ὡς εἰπεῖν, τὸ ἀκανθῶδες ὅλως. βραχὺ γάρ τι πάμπαν ἐστίν, ὥσπερ ἐλέχθη. καὶ σχεδὸν οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν παρά τε τὸν ἀσπάραγον, καὶ τὸν σκορπίον· ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἀνθεῖ μετὰ ἰσημερίαν φθινοπωρινήν. ὁ μὲν γὰρ σκορπίος ἐν τῷ σαρκώδει τῷ ἐπανεστῶτι τῷ ὑπὸ τὸ ἄκρον τῆς ἀκάνθης ἔχων τὸ ἄνθος, ἐξ ἀρχῆς μὲν λευκόν, ὕστερον δὲ ὑποπορφυρίζον. ὁ δὲ ἀσπάραγος ἐκφύων παρὰ τὰς ἀκάνθας κορυνῶδες μικρόν, ἐκ τούτου δέ ἐστι τὸ ἄνθος μικρόν. ὁ δὲ σκορπίος μονόρριζον, καὶ βραχύρριζον, καὶ βαθύρριζον. ὁ δὲ ἀσπάραγος, βαθύρριζόν τε εὖ μάλα καὶ πολύρριζον, πυκναῖς ταῖς ῥίζαις, ὥστε τὸ ἄνω συνεχὲς εἶναι αὐτοῦ, ἀφ᾽ οὗ καὶ αἱ βλαστήσεις αὐτοῦ τῶν καυλῶν. ἀναβλαστάνει δὲ ὁ καυλὸς ἐκ τῆς ἀσπαραγίας τοῦ ἦρος, καὶ ἐδώδιμός ἐστιν· εἶθ᾽ οὕτως ἀποτραχύνεται, καὶ ἐξανθεῖται περιιούσης τῆς ὥρας. ἡ δὲ ἄνθησις οὐκ ἐκ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πρότερον. οὐ γὰρ ἐπετειόκαυλόν ἐστιν. τὰ μὲν οὖν ὅλως ἀκανθώδη, τοιαύτην τινὰ ἔχει φύσιν. τῶν δὲ φυλλακάνθων τὸ πλεῖστον γένος, ὡς εἰπεῖν,

ἀκανθώδη † ἄκανθος ἢ ἀκανθώδη

† ἀκανθῶδες τυγχάνει. λέγω δὲ τὸ ἀκανθῶδες, ὅτι τὸ κύημα, καὶ ἐν ᾧ τὸ ἄνθος, ἢ καὶ ὁ καρπός, † ἄκανος ἢ ἀκανῶδες, πάντων ἐστί. διαφορὰν δὲ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καὶ μεγέθει, καὶ σχήματι καὶ χρώματι καὶ πλήθει καὶ ὀλιγότητι τῶν ἀκανθῶν, καὶ τῶν ἄλλων· ἔξω γὰρ ὀλίγων πάνυ, καθάπερ τοῦ στρουθίου τε, καὶ τοῦ σόγχου, καὶ εἴ τινων ἑτέρων, τὰ λοιπὰ πάντα ὡς εἰπεῖν τοιαύτην ἔχει φύσιν· ἐπεὶ καὶ ὁ κνῆκος τήν γε φύσιν ἀκανθώδη ἔχει. τὸ δὲ σπερματικὸν οὐχ ὅμοιον. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα πάντων, οἷον ἄκαρνα, λευκάκανθα, χαλκεῖος, κνῆκος, πολυάκανθος, ἀτρακτυλίς, ὀνόπυξος, ἰξίνη, χαμαιλέων· πλὴν οὗτος οὐ φυλλάκανθος· σκόλυμος, ἠλυλειμωνία, φυλλάκανθα, καὶ τὰ ἄλλα· πλείω γάρ ἐστι. διαφέρουσι δ᾽ ἀλλήλων πρὸς τοῖς εἰρημένοις, τῷ τὰ μὲν πολύκαυλα εἶναι, καὶ παραφύσεις ἔχειν, ὥσπερ ὁ κνῆκος· ἔνια δὲ ἄνωθεν ἔχειν ἐξ ἄκρου, καθάπερ τὸ ῥύτρος· καὶ τὰ μὲν εὐθὺς τοῖς πρώτοις ὕδασι βλαστάνει· τὰ δ᾽ ὕστερον. ἔνια δὲ καὶ τοῦ θέρους· ὥσπερ ἡ τετράλιξ ὑπό τινων καλουμένη, καὶ ἡ ἰξίνη· καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνθῶν ὁμοίως. εὐανθὴς

ἀκαρνῶν 4

γὰρ ὁ σκόλυμος καὶ ἀνθεῖ πολὺν χρόνον. διαφοραὶ δὲ τῶν μὲν † ἀκανθῶν οὐκ εἰσί. τοῦ κνήκου δ᾽ εἰσίν· ἡ μὲν γὰρ ἀγρία, ἡ δ᾽ ἥμερος. τῆς δ᾽ ἀγρίας δύο εἴδη· τὸ μὲν προσεμφερὲς σφόδρα τῇ ἡμέρῳ, πλὴν εὐθυκαυλότερον· διὸ καὶ ἀτράκτοις ἔνιαι τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν· καρπὸν δὲ ἔχει μέλανα, καὶ μέγαν, καὶ πικρόν. ἡ δ᾽ ἑτέρα, δασεῖα, καὶ τοὺς καυλοὺς ἔχει ὀγκώ-

κατακλίνεται

δεις, ὥστε τρόπον τινὰ ἐπιγειόκαυλος γίνεται· διὰ γὰρ μαλακότητα τῶν φύλλων † κατακλίνεσθαι πρὸς τὰς ἀρούρας. καρπὸν δὲ ἔχει μικρόν, πώγωνος. σπερματώδεις πᾶσαι· πλὴν μείζοσι καὶ πυκνοτέραις αἱ ἄγριαι. ἴδιον δὲ ἔχει πρὸς τὰ ἄλλα ἄγρια· τὰ μὲν γὰρ σκληρότερα καὶ ἀκανθωδέστερα τῶν ἡμέρων, αὕτη δὲ μαλακωτέρα καὶ λειοτέρα. ἡ δ᾽ ἄκαρνα προσεμφερής, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν πρόσοψιν τῇ κνήκῳ τῇ ἡμέρᾳ· χρῶμα δ᾽ ἐπίξανθον ἔχει, καὶ λιπαρόν.

ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται, καὶ λευκοτέρα τούτων· ἴδιον δὲ ἔχει τὸ φύλλον, ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον, αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν. διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθαν ταύτην. ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινήν, καὶ φονώδη. ὀψὲ δὲ, καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς τὸ μετόπωρον. τὸ δ᾽ ὅλον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπασα ἡ ἀκανθικὴ φύσις, ἐπίκαρπος. ἅπαντα δὲ ταῦτα

φύτα

φύεται καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρματος, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης, ὥστε βραχὺν εἶναι γίνεσθαι τὸν ἀνὰ μέσον χρό-
νον τῆς ἐκφύσεώς τε καὶ τῆς τοῦ σπέρματος τελειώσεως. τοῦ σκολύμου δὲ οὐχ ὅτι τοῦτο μόνον
ἴδιον, ὅτι τὴν ῥίζαν ἐδώδιμον ἔχει καὶ ἑφθὴν καὶ ὠμήν, ἀλλὰ καὶ ὅτι † τὰς * ἀρίστην ὅταν ταύτην
ἀνθῇ, καὶ ὅτι σκληρυνομένη ἀφίησιν ὀπόν. ἴδιον δὲ καὶ τὸ τῆς ἀνθήσεως· ἐπεὶ περὶ τροπάς· ἀρίστην
σαρκώδης δὲ καὶ ἐδώδιμος ἡ τοῦ ὄγκου. ἡ δὲ κύησις οὐκ ἀκανθώδης, ἀλλὰ περιμήκης αὐτοῦ.
καὶ τοῦτ᾽ ἴδιον μόνον ἔχει τῶν φυλλακάνθων ἀντεστραμμένως, ἢ ὁ χαμαιλέων. ὁ μὲν γάρ, ἀφυλ-
λάκανθος ὤν, † κακανίζει. γηράσκων δὲ τὸ ἄνθος ἐκπαπποῦται, καθάπερ τὸ τῆς δάφνης, ἀκαρνίζει
καὶ τὸ τῆς μυρρίνης, καὶ ὅσα παραπλήσια τούτοις. † παρακολουθεῖν μέχρι τοῦ θέρους, τὸ μὲν κυοῦν, παρακολουθεῖ
τὸ δὲ ἀνθοῦν, τὸ δὲ σπέρματος μὲν μικρὰν ἰκμάδα καὶ μέτριον ἔχον. ξηραινόμενον δὲ τὸ φύλ-
λον διαχεῖται, καὶ οὐκ ἔτι κεντεῖ. ἡ ἰξίνη δὲ φύεται μὲν οὐ πολλαχοῦ ῥιζόφυλλον δέ ἐστιν. ἀπὸ δὲ
τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερματικὸς ἄκανθος ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον, οὐ μάλα ἐπικεκρυμμένον
ὑπὸ τῶν φύλλων. οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ ἄκρου φέρει τὸ δάκρυον εὔστομον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀκάνθη
καὶ ἡ μαστίχη. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πανταχοῦ σχεδόν ἐστιν. ἡ δὲ κάκτος καλουμένη,
περὶ Σικελίαν μόνον· ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οὐκ ἔστιν. ἴδιον δὲ παρὰ τὰ ἄλλα τὸ φυτόν. ἀφίησι γὰρ
εὐθὺς ἀπὸ τῆς ῥίζης καυλοὺς ἐπιγείους· τὸ δὲ φύλλον ἔχει καὶ ἀκανθῶδες. καλοῦσι δὲ τοὺς καυλούς.
ἐδώδιμοι δέ εἰσι περιλεπόμενοι, μικρὸν ἐπίπικροι· καὶ θησαυρίζουσιν αὐτοὺς ἐν ἅλμῃ. ἕτε-
ρον δὲ καυλὸν ὀρθὸν ἀφίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρνικα. γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐδώδιμος, πλὴν
ἀθησαύριστος. τὸ δὲ περικάρπιον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὴν μὲν μορφὴν ἀκανθῶδες. ἀφαιρεθέν-
των δὲ τῶν † παππαδῶν σπερματίων, ἐδώδιμον καὶ τοῦτο, καὶ ἐμφερὲς τῷ τοῦ φοίνικος παππαδῶν
ἐγκεφάλῳ. καλοῦσι δὲ αὐτὸν σκαλίαν. τὰ μὲν οὖν φυλλάκανθα σκεπτέον ἐν τοιαύταις δια-
φοραῖς. τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν ἔχοντα φύλλον, οἷον τὰ τοιαῦτα· φλεώς, ὀνωνίς, παντά-
δουσα, τρίβολος, ἱππόφυον, μυάκανθός τε σφόδρα † καὶ τὸ φύλλον ἔχει σαρκῶδες, πολυ- φλεὼς μὲν
σχιδὲς δέ, καὶ πολύρριζον οὐ μὴν κατὰ βάθους γε τὰς ῥίζας ἔχον. βλαστάνει δὲ ἅμα πλειάδι,
καὶ τοῖς πρώτοις ἀρότροις. † καὶ ἀφίησι τοῦτο τὸ φύλλον· οὐ γάρ ἐστιν ἐπέτειον, ἀλλὰ χρονιώτε- οὐκ ἀφίησι
ρον. τὸ δὲ τῆς καππάρεως ἴδιον, ὥσπερ ἐλέχθη, παρὰ ταῦτα· καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἐπακαν-
θίζον ἔχει, καὶ τὸν καυλὸν οὐχ ὥσπερ † ὄφεως καὶ ἱππόφεως αὐτάκανθα τοῖς φύλλοις μονόρριζον ὁ φλεώς
δέ, καὶ ἐπίγειον, καὶ χαμαίκαυλον. βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ τοῦ θέρους, καὶ διαμένει τὸ φύλλον
χλωρὸν ἄχρι πλειάδος. χαίρει δὲ ὑφάμμοις καὶ λεπτογείοις χωρίοις. λέγεται δέ, ὡς ἐν τοῖς ἐρ-
γασίμοις οὐ θέλει φύεσθαι· καὶ ταῦτα περὶ τὰ ἄστη, καὶ ἐν ἡλίοις τόποις φυομένη, καὶ οὐχ ὥ-
σπερ σίλφιον ἐν ὀρεινοῖς. τοῦτο μὲν οὐ πάντως ἀληθές. ὁ δὲ τρίβολος ἴδιον ἔχει, διότι περι-
καρπιάκανθός ἐστι. δύο δ᾽ αὐτοῦ γένη· τὸ μὲν γὰρ ἔχει φύλλον ἐρεβινθῶδες, ἕτερος δὲ φυλλά-
κανθος. καὶ ἐπίγειοι δὲ ἄμφω, καὶ πολλαχοῦ σχεδὸν σχιζόμενοι. ὀψιβλαστὴς δὲ μᾶλλον ὁ φυλλά-
κανθος, περιφύεται τὰς αὔλακας. τὸ δὲ σπέρμα τοῦ μὲν πρωΐου, σησαμῶδες. τοῦ δὲ ὀψίου, στρογγύ-
λον, ἐπίμελαν ἐν λοβῷ. καὶ τὰ μὲν ὥσπερ αὐτόφυλλα καὶ ἄκανθα ἔχοντα, σχεδὸν ἐν τούτοις.
ἡ δ᾽ † ἀδωνίς ἐστι πτορθάκανθον, ἐπέτειον δὲ φύλλον ἔχει, πηγανῶδες, παραπεφυκὸς ὀνονίς
παρ᾽ ὅλον τὸν καυλόν, ὥσπερ στέφανον τὴν ὅλην εἶναι μορφὴν διαλαμβανομένην ὑπ᾽ ἀλ-
λήλων. κολλοβοάνθης δέ, καὶ ἐλλοβοάνθης ἀδιαφράκτως. φύεται δ᾽ ἐν τῇ γλίσχρᾳ καὶ γε-
ώδει, καὶ μάλιστα ἐν τῇ σπορίμῳ καὶ γεωργουμένῃ· διὸ καὶ πολέμιον τοῖς γεωργοῖς. καὶ ἔτι
δυσώλεθρος· ὅταν γὰρ λάβῃ χώρας βάθος, ὠθεῖ τὰ κάτω εὐθύς. καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἔτος ἀ-
ποφύσεις ἀφιεμένη εἰς τὰ πλάγια, πάλιν εἰς τὸ ἕτερον ὠθεῖται κάτω. σταθεῖσα μὲν οὕτως ὅ-
λη. τοῦτο δὲ βραχείσης γίνεται τῆς γῆς· καὶ ἀπόλλυται ῥᾷον. ἐὰν δὲ μικρὸν ἀπολειφθῇ, ἀπὸ τούτου
πάλιν βλαστάνει. ἄρχεται δὲ τῆς βλαστήσεως θέρους· τελευτᾷ δὲ μετοπώρου. τὰ μὲν οὖν ἄγρια
τῶν φρυγανικῶν ἐκ τούτων θεωρείσθω. τὰ δὲ ἥμερα, βραχεῖαν εἶναι ἔχει θεωρίαν, εἴπερ ἐν 6
τοῖς στεφανωτικοῖς ἐστι. τὰ δὲ καθόλου πρότερον περὶ στεφανωμάτων εἰπεῖν, ὅπως ἅπαν περι-
ληφθῇ τὸ γένος. ἡ γὰρ στεφανωματικὴ φύσις ἰδίαν εἶναι ἔχει τάξιν. ἐπιμιγνυμένη δέ, τὰ μὲν
τοῖς φρυγανικοῖς, τὰ δὲ τοῖς ποώδεσι· διὰ κἀκεῖνα συμπεριληπτέον, ἐπιμιμνησκομένους
ὡς ἂν ᾖ ὁ καιρός, ἀρξαμένους πρότερον ἀπὸ τῶν φρυγανικῶν. διχῇ δὲ ἡ τούτων διαίρεσις ἡ κα-
τὰ τὴν χρείαν. τῶν μὲν γὰρ τὸ ἄνθος χρήσιμον μόνον· καὶ τούτων τὸ μὲν εὔοσμον, ὥσπερ ἴον·
τὸ δὲ ἄνοσμον, ὥσπερ Διὸς ἄνθος, φλόξ. τῶν δὲ καὶ οἱ κλῶνες, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὅλως ἡ πᾶσα

φύσις εὔοσμος· οἷον ἑρπύλου, ἑλενίου, σισυμβρίου, τῶν ἄλλων· ἄμφω δὲ φρυγανικά. κἀκείνων
τῶν ἀνθικῶν πολλὰ ἡ φύσις φρυγανώδης. ἡ μὲν ἐπέτειος οὖσα μόνον, ἡ δὲ πολυχρονιωτέρα,
πλὴν τῆς ἰωνίας τῆς μελαίνης· αὕτη γὰρ ἀκλώνιστος, ἀλλὰ παρριζόφυλλος, καὶ ἀείφυλλος. ὡς
δέ τινές φασι, καὶ δυναμένη δι' ὅλου φέρειν τὸ ἄνθος, ἐὰν τρόπῳ τινὶ θεραπεύηται. τούτων μὲν
ἴδιον ἂν ἔχοι. τῶν δὲ ἄλλων μᾶλλον τῶν πάντων αἱ μὲν ὅλαι μορφαὶ σχεδὸν πᾶσαι φανεραί.
εἰ δέ τινας ἄλλας ἰδιότητας ἔχουσι, ταύτας λεκτέον· ὅτι τὰ μὲν ἁπλᾶ δοκεῖ τοῖς εἴδεσιν εἶναι,
τὰ δὲ ἔχειν διαφοράς. ἁπλᾶ μὲν, οἷον τὰ ξυλώδη· καθάπερ ἕρπυλος, σισύμβριον, ἑλένιον·
καὶ τὰ μὲν πλὴν εἰ τὰ μὲν ἄγρια, τὰ δ' ἥμερα † καὶ εὔοσμα, τὰ δὲ ἀοσμότερα εἶναι. τούτων δὲ καὶ αἱ θε-
ραπεῖαι, καὶ αἱ χῶραι διάφοροι, καὶ ἀέρες. ἔνιοι δὲ τῶν ἀνθῶν, * οἷον τὸ μελάνιον· οὐ γὰρ ἔχειν
δοκεῖ τούτων διαφοράν, ὥσπερ τὸ λευκόν· ἐμφανὴς γὰρ ἡ τούτων χροιὰ, διαλλάττουσα. καὶ ἔτι
δὴ μᾶλλον ἡ τῶν κρίνων· εἴπερ δή, καθάπερ φασὶν, ἔνια καὶ πορφυρᾶ ἐστί. τῶν δὲ ῥόδων πολλαὶ
διαφοραί, πλήθει τε φύλλων, καὶ ὀλιγότητι, καὶ τραχύτητι, καὶ λειότητι, καὶ χροιᾷ, καὶ εὐοσμίᾳ.
τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα, πεντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα, καὶ εἰκοσάφυλλα· τὰ δ' ἔτι πολλῷ
πλεῖον ὑπεραίροντα τούτων. ἔνια γὰρ εἶναί φασιν, ἃ καὶ καλοῦσιν ἑκατοντάφυλλα· πλεῖστα
δὲ τοιαῦτά ἐστι περὶ Φιλίππους. οὗτοι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ Παγγαίου, φυτεύουσιν· ἐκεῖ γὰρ
γίνεται πολλά. σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐντός· ἡ γὰρ ἔκφυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐκ-
τός, τὰ δ' ἐντός. οὐκ εὔοσμα δέ, οὐδὲ μεγάλα τοῖς μεγέθεσιν. ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις εὐώδη μᾶλλον,
ὧν τραχὺ τὸ κάτω. τὸ δὲ ὅλον, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ἡ εὐοσμία καὶ ἡ εὐχροια, παρὰ τοὺς τόπους ἐστίν.
ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν γῇ τοιαῦτα γινόμενα, ποιεῖ τινα παραλλαγὴν εὐοσμίας καὶ ἀοσμίας. εὐοσμό-
τατα δὲ τὰ ἐν Κυρήνῃ. διὸ καὶ τὸ μύρον ἥδιστον. ἁπλῶς δὲ, καὶ τῶν ἴων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθῶν,
ἄκρατοι. μάλιστα δ' ἐκείνου αἱ ὀσμαί, διαφέροντος δὴ τοῦ χρόνου· πλεῖστον γὰρ οὗτος δοκεῖ πα-
ραλλάττειν. φύεται μὲν οὖν ἡ ῥοδωνία καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος· ἔχει δὲ ὑπὸ τὸ ἄνθος ἐν τῷ μήλῳ
κνηκῶδες, ἢ ἀνθῶδες, ἔχον δέ τινα χνοῦν, ὥστε ἐγγὺς εἶναι τῶν πρώτων σπερμάτων. οὐ μὴν ἀλ-
λὰ διὰ τὸ βραδέως παραγίνεσθαι κατακόπτοντες, ὡς ἐλέχθη, τὸν καυλὸν φυτεύουσιν. ἐπικαιο-
μένου δὲ, καὶ ἐπιτεμνομένου, βέλτιον φέρει τὸ ἄνθος· ἐωμένη γὰρ ἐξαύξεται, καὶ ἐκλοχμοῦται.
δεῖ δὲ καταφυτεύειν πολλάκις· καὶ γὰρ οὕτω φασὶ κάλλιον γίνεσθαι τὸ ῥόδον. αἱ δ' ἄγριαι,
τραχύτεραι καὶ τοῖς ῥάβδοις καὶ τοῖς φύλλοις. ἔτι δὲ τὸ ἄνθος ἀχρούστερον, καὶ ἀοσμότερον ἔχουσι,
καὶ ἔλαττον. τὸ δὲ ἴον τὸ μέλαν τοῦ λευκοῦ διαφέρει, κατά τε ἄλλα, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἰω-
νίαν· ὅτι πλατύφυλλος, καὶ ἐγγειόφυλλος, καὶ σαρκόφυλλός ἐστι, πολλὴν ἔχουσα ῥίζαν. τὰ δὲ
κρίνα, τῇ μὲν χροιᾷ τὴν εἰρημένην ἔχει διαφοράν· μονόκαυλα δ' ἐστίν, ὡς ἐπίπαν· δικαυλεῖ
δὲ σπανίως. τάχα δὲ τούτου χώρας καὶ ἀέρος διαφορά. καθ' ἕκαστον δὲ καυλόν, ὅτε μὲν ἓν κρί-
νον, ὅτε δὲ πλείω γίνεται· βλαστάνει γὰρ τὸ ἄκρον. σπανιώτερα δὲ ταῦτα. ῥίζαν δ' ἔχει πολ-
λήν, σαρκώδη, καὶ στρογγύλην. ὁ δὲ καρπὸς ἀφαιρούμενος, ἐκβλαστάνει, καὶ ἀποδίδωσι τὸ κρί-
νον, πλὴν ἔλαττον. ποιεῖ δέ τινα καὶ δακρυώδη συρροήν· ἣν καὶ φυτεύουσιν, ὥσπερ εἴπο-
μεν. ὁ δὲ νάρκισσος, ἢ τὸ λείριον (οἱ μὲν γὰρ τοῦτο, οἱ δ' ἐκεῖνο καλοῦσι) τὸ μὲν ἐπὶ τῇ γῇ φύλ-
ἀσφοδε- λον † ἀσφαλῶδες ἔχει, πλατύτερον δὲ πολύ, καθάπερ ἡ κρινωνία. τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλ-
λώδου λον μὲν, ποώδη δὲ, καὶ ἐπ' ἄκρου τὸ ἄνθος, καὶ ἐν ὑμένι τινὶ καθάπερ ἐν ἀγγείῳ † μέσαν ὄν-
μέγαν μαλα, καὶ μέλανα τῇ χροιᾷ, σχήματι δὲ περιμήκη. οὗτος δ' ἐκπίπτων ποιεῖ βλάστησιν αὐτό-
ματον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συλλέγοντες πηγνύουσι. καὶ τὴν ῥίζαν φυτεύουσιν. ἔχει ῥίζαν σαρκώ-
δη, στρογγύλην, μεγάλην· ὄψιον δὲ σφόδρα. μετὰ γὰρ Ἀρκτοῦρον ἡ ἄνθησις, καὶ περὶ ἰσημε-
κρόκος ρίαν. ὁ δὲ † καρπός, ποώδης μὲν τῇ φύσει, καθάπερ καὶ ταῦτα, πλὴν φύλλῳ στενῷ· σχεδὸν
γὰρ ὥσπερ τριχόφυλλόν ἐστιν. ὀψιανθὲς δὲ σφόδρα, καὶ ὀψιβλαστές, ἢ πρωϊανθές, ὁποτέρως
τις λαμβάνει τὴν ὥραν. πλειάδι γὰρ ἀνθεῖ, καὶ ὀλίγας ἡμέρας. εὐθὺς δ' ἅμα τῷ φύλλῳ καὶ ἄν-
θος ὠθεῖ· δοκεῖ δὲ καὶ πρότερον. ῥίζα δὲ πολλή, καὶ σαρκώδης, καὶ τὸ ὅλον εὔζωον. φιλεῖ δὲ
καὶ πατεῖσθαι καὶ γίνεται κάλλιον, κατατριβομένης κάτω τῆς ῥίζης. διὸ καὶ παρὰ τὰς ὁδοὺς,
καὶ ἐν τοῖς κροτητοῖς, κάλλιστος. ἡ δὲ φυτεία ἀπὸ ῥίζης. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω γεννᾶται. τὰ δ'
ἄλλα ἄνθη, τὰ προειρημένα, πάντα σπείρεται· οἷον ἰωνία, διὸς ἄνθος, ἴφυον, φλόξ, ἡμεροκαλ-
7 λὲς· καὶ γὰρ αὗται, καὶ αἱ ῥίζαι ξυλώδεις. Σπείρεται δὲ καὶ ἡ οἰνάνθη· καὶ γὰρ καὶ τούτου αἱ ἀν-
θώδεις. τὰ μὲν οὖν ἀκανθικὰ σχεδὸν ἐν τούτοις, καὶ τοῖς ὁμοίοις ληπτέον. τὰ δὲ ἕτερα, πάντα
μὲν

τε ἀνθεῖ, καὶ σπερμοφορεῖ· δοκεῖ δὲ οὐ πάντα, διὰ τὸ μὴ φανερὸν εἶναι ἐνίων τὸν καρπόν. ἐπεὶ καὶ τὸ ἄνθος ἐνίων, ἀμαυρόν· ἄλλα δὲ βραδέως καὶ χαλεπωτέρως περιγίνεσθαι τῇ φυτείᾳ. χρῶνται δὲ μᾶλλον, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ κατ' ἀρχάς. καίτοι διατείνονταί τινες ὡς οὐκ ἐχόντων καρπόν. αὐτοὶ γὰρ ξηρᾶναι πολλάκις, καὶ ἀποτρῖψαι, καὶ σπεῖραι οὐδέ ποτε βλαστεῖν, οὔτε ἕρπυλλον, οὔτε ἑλένιον, οὔτε σισύμβριον, οὔτε μίνθον (περιφέρεσθαι γὰρ καὶ ταύτης) ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνο ἀληθέστερον. εἴτε πεπειρᾶσθαι φάσκοντες, καὶ τούτων εἰσίν. ἥτε τῶν ἀγρίων φύσις ἐπιμαρτυρεῖ· καὶ γὰρ ἕρπυλλός ἐστιν ἄγριος, ὃν κομίζοντες ἐκ τῶν ὀρῶν φυτεύουσι, καὶ ἐν Σικυῶνι καὶ Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ. παρ' ἄλλοις δέ, ὅλως ὄρη πλήρη, καὶ τόποι· καθάπερ ἐν τῇ Θρᾴκῃ. καὶ σισύμβριον δέ, καὶ τἆλλα, δριμυτέραν ἔχοντα τὴν ὀσμήν. ἕρπυλλος δὲ ἐνίοις καὶ παντελῶς θυμώδης. † ἄδηλον ὅτι πάντα τὴν γένεσιν † λαμβάνει. ἀβρότονον δὲ μᾶλλον † ἀπὸ σπέρματος βλαστάνει ἢ ἀπὸ ῥίζης καὶ παρασπάδος. χαλεπῶς δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος, περιμιγνύμενον ἐν ὀστράκοις· ὥσπερ οἱ ἀδώνιδος κῆποι, † τοῦ θέρους· δύσριγον γὰρ σφόδρα, καὶ ὅλως ἐπίκηρον, ὅπου καὶ ὁ ἥλιος σφόδρα λάμπει. ἐμβιῶσαν δέ, καὶ αὐξηθέν, μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ δενδρῶδες, ὥσπερ τὸ πήγανον· πλὴν ξυλωδέστερον πολὺ τούτου, καὶ ξηρότερον, καὶ αὐχμωδέστερον. ὁ δὲ ἀμάρακος, ἀμφοτέρως φύεται, καὶ ἀπὸ παρασπάδος, καὶ ἀπὸ σπέρματος. πολύσπερμον δέ, καὶ τὸ σπέρμα εὔοσμον· ὀσμὴ μαλακωτέρα. δύναται δὲ καὶ μεταφύεσθαι. πολύσπερμον δὲ καὶ τὸ ἀβρότονον, καὶ οὐκ ἄοσμον. τοῦτο δὲ ῥίζας μὲν ἔχει ὀρθάς, καὶ κατὰ βάθους· ἔστι γὰρ ὥσπερ μονόρριζον τῇ παχείᾳ, τὰς δ' ἄλλας ἀπ' αὐτῆς. ὁ δ' ἀμάρακος, καὶ ὁ ἕρπυλλος, καὶ τὸ σισύμβριον, καὶ τὸ ἑλένιον, ἐπιπολῆς καὶ πολυσχιδεῖς καὶ ταρρώδεις· ξυλώδεις δὲ πᾶσαι. πολὺ δὲ μᾶλλον ἡ τοῦ ἀβροτόνου, καὶ διὰ τὸ μέγεθος, καὶ τῇ ξηρότητι. τοῦ δὲ ἑρπύλλου, ἴδιος ἡ αὔξησις ἡ τῶν βλαστῶν. δύναται γὰρ ἐφ' ὅσονοῦν προϊέναι κατὰ μῆκος, χάρακα λαβών, ἢ πρὸς αἱμασιὰν φυτευθείς, ἢ κάτω καθιέμενος, δυσεξέταστος δὲ εἰς φρέαρ. εἴδη δὲ τοῦ μὲν ἡμέρου λαβεῖν, οὐκ ἔστι καθάπερ ἐλέχθη· τοῦ δὲ ἀγρίου φασὶν εἶναι. τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι, τὸν μὲν θυμβρώδη τινὰ καὶ δριμύτατον, τὸν εὔοσμον εἶναι καὶ μαλακώτερον. ὥρα δὲ τῆς φυτείας πλεῖστον μετόπωρον, ἐν ᾧ σπείρουσιν ὡς πρῶτα φυτεύειν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔνια καὶ τοῦ ἦρος φυτεύουσιν. ἅπαντα φιλοίκια, καὶ φίλυδρα, καὶ φιλόκοπρα μάλιστα. αὐχμὸν δὲ δέχεται, καὶ ὅλως ὀλιγοϋδρότατος ὁ ἕρπυλλος. κόπρῳ δὲ χαίρει, μάλιστα δὲ καὶ τῇ τῶν λοφούρων. φασὶ δὲ καὶ μεταφυτεύειν δεῖν πολλάκις· κάλλιω γάρ. τὸ δὲ σισύμβριον, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ ἐξίσταται, μὴ καταφυτευόμενον. τῶν δ' ἀνθῶν † τοῦ μὲν πρῶτον ἐκφαίνεται τὸ λευκόϊον, ὅπου μὲν ὁ ἀὴρ μαλακώτερος, εὐθὺς τοῦ χειμῶνος· ὅπου δὲ σκληρότερος, ὕστερον. ἐνιαχοῦ τοῦ ἦρος. ἅμα δὲ τούτῳ ἢ † μικρότερον * ζ γέρον καὶ τὸ φλόγινον καλούμενον, τὸ ἄγριον. ταῦτα γάρ, ὧν οἱ στεφανηπλόκοι χρῶνται, πολὺ ἐκτρέχει τῶν ἄλλων. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ νάρκισσος, καὶ τὸ λείριον, καὶ τὸ τοῦ βολβοῦ κώδιον· ἐμπλέκουσι γὰρ ἔνιοι καὶ τοῦτο εἰς τοὺς στεφάνους. ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ οἰνάνθη, καὶ τὸ μελάνιον· καὶ τῶν ἀγρίων, ἥτε ἑλειόχρυσος, καὶ τῆς ἀνεμώνης ἡ λειμωνία καλουμένη, καὶ τὸ ξίφιον, καὶ ὑάκινθος, καὶ σχεδὸν ὅσοις ἄλλοις χρῶνται τῶν ὀρείων. τὸ δὲ ῥόδον ὑστερεῖ τούτων, καὶ τελευταῖον μὲν φαίνεται· πρῶτον δ' ἀπολείπει τῶν ἐαρινῶν· ὀλιγοχρόνιος γὰρ ἡ ἄνθησις. ὀλιγοχρόνια γὰρ καὶ τῶν ἀγρίων τὰ λοιπά, πλὴν τοῦ ὑακίνθου, καὶ τῆς ἀγρίας καὶ τῆς σπαρτῆς· αὕτη δὲ διαμένει, καὶ τὸ λευκόϊον· καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ φλόγιον. τὸ δὲ δὴ μελάνιον, ὥσπερ εἴρηται, δι' ἐνιαυτοῦ, θεραπείας τυγχάνον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ οἰνάνθη· καὶ γὰρ τοῦτο ἀνθικὸν μέν, ποθοῦν δὲ τὴν φύσιν. ἐάν τις ἀκρίζῃ καὶ ἀφαιρῇ τὸ ἄνθος, καὶ μὴ ἐᾷ σπερματοῦσθαι, καὶ ὅτι τόπον εὔηλον ἔχει. τὸ δὲ ἄνθος βοτρυῶδες, καὶ λευκόν, καθάπερ τῶν ἀγρίων. ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ ἐαρινὰ φαίνεται. τὰ δὲ θερινὰ μᾶλλον, ἥτε λυχνίς, καὶ τὸ Διὸς ἄνθος, καὶ τὸ κρίνον, καὶ τὸ ἴφυον, καὶ ὁ ἀμάρακος ὁ Φρύγιος. ἔτι δὲ ὁ πόθος καλούμενος, οὗτος δέ ἐστι διττός· ὁ μὲν ἔχων τὸ ἄνθος ὅμοιον τῷ ὑακίνθῳ, ὁ δὲ ἕτερος ἄχρους, λευκός, ᾧ χρῶνται περί τε τάφους, καὶ χρονιώτερος οὗτος. ἀνθεῖ δὲ καὶ ἡ † ἶρις τοῦ θέρους· καὶ τὸ στρουθίον καλούμενον, τῇ ὄψει καλὸν τὸ ἄνθος, † εὔοσμον δὲ μετοπώρου. τὸ δὲ λείριον τὸ ἕτερον, καὶ ὁ κρόκος ὅτε ὀρεινὸς † εὔοσμος καὶ ὁ ἥμερος· εὐθὺς γὰρ ἀνθοῦσι τοῖς πρώτοις ὕδασι. χρῶνται δὲ καὶ τῶν ἀγρίων τῷ τῆς ὀξυακάνθου καρπῷ, καὶ τῷ ἄνθει τῷ τῆς μαλάχης. καὶ ταῖς μὲν ὥραις οὕτως ἑκάστων ἡ γένεσις, ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐδεὶς διαλείπει-

δῆλον οὖν
† ἀπὸ σπέρματος
ἀπὸ ῥίζης καὶ παρασπάδος ἢ ἀπὸ σπέρματος βλαστάνει.
σπείρεται τοῦ θέρους

τὸ μὲν
† μικρὸν ζ ὕστερον

ἶρις
ἄοσμον δὲ. μετοπώρου δὲ τὸ λείριον, &c.
ἄοσμος

τοῦ χρόνου, οὐδ' ἐστὶν ἀνανθής· ἀλλὰ καὶ ὁ χειμὼν ἔχει, καίπερ ἄγονος δοκῶν εἶναι, διὰ τὴν κατὰ φύσιν, τῶν μετοπωρινῶν μεταλαμβανόντων. ἐὰν δὲ δὴ καὶ μαλακὸς ᾖ, πολλῷ μᾶλλον. ἁπλῶς γὰρ πάντῃ τὰ πολλὰ, καὶ ἐπεκτείνεται τῆς οἰκείας ὥρας· καὶ ἐὰν ὁ τόπος εὔδιος ᾖ, μᾶλλον. διὸ καὶ συνέχεια γίνεται. χρόνοι μὲν οὖν οὗτοι, καὶ ὧραι, περὶ τὰς γενέσεις. βίος δὲ, ἰωνίας μὲν τῆς λευκῆς, ἔτη μάλιστα τρία. γηράσκουσα δὲ ἐλαττοῦται, καὶ ἀεὶ λευκότερα φέρει. ῥοδωνίας δὲ πέντε, τὰ πρὸς τὴν ἀκμὴν, καὶ ἐπικομμένης δηλονότι, μὴ δ' ὑποτεμνομένης. χείρω δὲ καὶ ταύτης τὰ ῥόδα, γηρασκούσης. πρὸς εὐοσμίαν δὲ καὶ ῥόδων, καὶ ἴων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθῶν, μέγιστον ὁ τόπος συμβάλλεται, καὶ ὁ ἀὴρ, πρὸς ἕκαστον † οἰκείως. ἐν Αἰγύπτῳ γὰρ τὰ μὲν πάντα ἄλλα † εὔοσμα καὶ ἀνανθῆ, καὶ ἀρώματα· αἱ δὲ μυρρίναι, θαυμασταὶ τῇ εὐοσμίᾳ. προτερεῖν δέ φασι τῶν ἐνταῦθα καὶ ῥόδα, καὶ ἴα, καὶ τὰ ἄλλα ἄνθη, καὶ διμήνῳ· καὶ διαμένειν πλείω τῶν παρ' ἡμῖν, οὐκ ἔλαττον χρόνον τούτου. δοκεῖ δὲ πρὸς εὐοσμίαν διαφέρειν, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς, τοῖος ἢ τοῖος γινόμενος, οὐ μόνον ἐπομβρίαις καὶ αὐχμοῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ † καιρὸν ἵνα γίνεσθαι καὶ ὕδατα, καὶ πνεύματα, καὶ ἁπλῶς τὰς τοῦ ἀέρος μεταβολάς. τὰ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ ῥόδα, καὶ ἴα, καὶ τὰ ἄλλα ἄνθη, τῇ ὀσμῇ πολλῷ χείρω γίνεσθαι. καὶ περὶ μὲν τῶν στεφανωματικῶν, καὶ ἁπλῶς τῶν φρυγανικῶν, σχεδὸν ἐν τούτοις καὶ τοῖς ὁμοίοις ἐστὶν ἡ ἱστορία.

οἰκεῖος

ἄοσμα

κατὰ καιρόν

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ἹΣΤΟΡΊΑΣ ΤῸ Η.

ΕΠΌΜΕΝΟΝ δὲ τοῖς εἰρημένοις, περὶ τῶν ποωδῶν εἰπεῖν· τοῦτο γάρ ἐστι λοιπὸν τῶν ἐξ ἀρχῆς διαιρεθέντων γενῶν, ἐν ᾧ συμπεριλαμβάνονταί πως καὶ τὰ λαχανηρὰ, καὶ τὸ σιτῶδες. καὶ πρῶτον περὶ τῶν λαχανωδῶν λεκτέον, ἀρξαμένοις ἀπὸ τῶν ἡμέρων· ἐπεὶ γνώρισμα μᾶλλον τυγχάνει τῶν ἀγρίων. εἰσὶ δὲ τρεῖς † αὖθι πάντων τῶν κηπευομένων, ἐν οἷς ἕκαστα σπείρουσι, διαιροῦντες ταῖς ὥραις· εἷς μὲν οὖν ὁ χειμερινός, ἄλλος τε ὁ θερινός, τρίτος δὲ ὁ μεταξὺ τούτων μετ' ἡλίου τροπὰς χειμερινάς. καλοῦσι δ' οὕτως, οὐ πρὸς τὴν σπορὰν βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν γένεσιν, καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου. ἐπεὶ ἥγε σπορὰ σχεδὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις γίνεται. τοῦ χειμερινοῦ μὲν γὰρ ἀρχὴ μετὰ τροπὰς χειμερινάς· τοῦ δὲ μεταγειτνιῶνος μηνός, ἐν ᾧ σπείρουσι ῥάφανον, ῥαφανίδα, γογγυλίδα, καὶ τὰ καλούμενα ἐπίσπορα. ταῦτα δ' ἐστί, τεῦτλιον, θριδακίνη, εὔζωμον, λάπαθον, νᾶπυ, κορίαννον, ἄνηθον, κάρδαμον. καλοῦσι δὲ πρῶτον τοῦτον τῶν ἀρότων. τὸν δὲ δεύτερον πάλιν μετ' ἡλίου τροπὰς, τοῦ γαμηλιῶνος μηνός· ἐν ᾧ σπείρουσι καὶ πηγνύουσι πράσον, σέλινον, γήθυον, † ἀνδράφαξιν. τὸν τρίτον δὲ, ὃν καλοῦσι † θέρι, τοῦ μουνυχιῶνος· ἐν τούτῳ δὲ σπείρεται σίκυος, κολοκύνθη, βλίτον, ὤκιμον, ἀνδράχνη, θύμβρον. ποιοῦνται δὲ πλείους ἀρότους τῶν ὁμοίων, καθ' ἑκάστην ὥραν· οἷον ῥαφανίδος, ὠκίμου, τῶν ἄλλων. πᾶσι δὲ σπείρεται τοῖς ἀρότοις τὰ ἐπίσπορα. διαφύεται δὲ οὐκ ἐν ἴσοις πάντα χρόνοις, ἀλλὰ τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον, ὅσα δυσφυῆ. τάχιστα μὲν οὖν, ὤκιμον καὶ βλίτον, καὶ εὔζωμον· καὶ τῶν χειμερινῶν, ῥαφανίς. τριταῖα γὰρ, ὡς εἰπεῖν. θριδακίναι δὲ, τεταρταῖαι, ἢ πεμπταῖαι. σίκυος δὲ, καὶ κολοκύνθη, περὶ τὰς πέντε, ἢ ἕξ, οἱ δέ φασιν ἑπτά. πρότερον δὲ καὶ θᾶττον ὁ σίκυος. ἀνδράχνη δ' ἐν πλείοσι τούτων. ἄνηθον δὲ τεταρταῖον. κάρδαμον δὲ καὶ νᾶπυ, πεμπταῖα. τεῦτλιον δὲ, θέρους μὲν ἑκταῖον, χειμῶνος δὲ δεκαταῖον. ἀνδράφαξυς δὲ ὀγδοαία, ῥάφανος δὲ δεκαταία, πράσιον δὲ καὶ γήθυον οὐκ ἐν ἴσοις· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐννεακαιδεκαταῖον, ἐνιαχοῦ δὲ εἰκοσταῖον· γήθυον δὲ δεκαταῖον, ἢ δωδεκαταῖον. κορίαννον δὲ, δυσφυές· οὐ γὰρ ἐθέλει βλαστάνειν τὸ νέον, ἐὰν μὴ ἐλιχθῇ. θύμβρα δὲ, καὶ ὀρίγανος, ἐν πλείοσιν ἢ τριάκοντα. δυσφυέστατον δὲ πάντων τὸ σέλινον· τεσσαρακοσταῖον γάρ φασιν, οἱ τὰ συντομώτερα λέγοντες· οἱ δὲ πεντηκοσταῖον. καὶ τοῦτο περὶ πάντας τοὺς ἀρότους· ὑποσπείρουσι γάρ τινες ὧδε πᾶσιν. ὅλως δὲ, ὅσα περὶ πλείους χώρας σπείρεται, ταῦτ' οὐθὲν θᾶττόν γε πολλὰ γίνεσθαι τοῦ θέρους. καὶ θαυμαστὸν εἰ καὶ μηθὲν ἡ ὥρα συμβάλλεται, καὶ ὁ ἀὴρ, πρὸς τὸ θᾶττον. ἐὰν δὲ μοχθηρὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ τῷ ἀέρι περίσκεπής, βραδύτερον. ἐπεὶ καὶ χειμώνων ἢ εὐδιῶν ἐπιγινομένων τοῖς ἀρότοις, ὁτὲ μὲν βραδύτερον, ὁτὲ δὲ θᾶττον ἡ

βλαστη-

ἄροτοι

ἀνδράφαξυν

θερινόν

ἡ βλάστησις. διαφέρει δὲ ταῦτα κατὰ τοὺς ἀρότους † ἕκαστον· προΐεται γὰρ ἐν τοῖς εὐδίοις ἑκάστην
καὶ εὐκρασίᾳ. ὡς γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν πλείοσι δεῖ τὰς αἰτίας ὑπολαβεῖν τῶν εἰρημένων, ἔν τε
τοῖς σπέρμασιν αὐτοῖς, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ τῷ ἀέρι, καὶ ταῖς ὥραις αἷς ἕκαστα σπείρουσι καὶ χει-
μώνων καὶ εὐδιῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν σκεπτέον, ἐφ᾽ ὧν τε παραλλάττουσιν οἱ χρόνοι, καὶ ἐφ᾽ ὧν οὔ.
καὶ γὰρ τὴν ῥαφανίδα φασί τινες τριταίαν, καὶ θέρους καὶ χειμῶνος. τὸ δὲ τελευταῖον, ὥσπερ
εἴρηται, παραλλάττει κατὰ τὰς ὥρας. χρόνοι δ᾽ οὖν οὗτοι τῆς βλαστήσεώς εἰσι, καὶ λέγονται, καθ᾽ ἕκα-
στον. διαφέρει γὰρ πρὸς τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον, καὶ ἡ τῶν σπερμάτων παλαιότης. τὰ μὲν
γὰρ ἀπὸ νέων παραγίνεται θᾶττον, οἷον πράσον, γήθυον, σίκυος, κολοκύντη. ἔνιοι δὲ καὶ προβρέ-
χουσι τὸ μὲν σίκυον, πρὸς τὸ θᾶττον, ἢ ἐν γάλακτι, ἢ ἐν ὕδατι. τὰ δ᾽ ἀπὸ παλαιῶν, οἷον σέλι-
νον, τεύτλιον, κάρδαμον, θύμβρα, κορίαννον, ὀρίγανον· εἴπερ μὴ φύεται, οὐ τὸ ἀπὸ τῶν νέων,
καθάπερ εἴπομεν. ἴδιον δὲ φασὶν ἐπὶ τοῦ τευτλίου συμβαίνειν· οὐ γὰρ διαφύεσθαι πᾶν εὐθὺς,
ἀλλ᾽ ὕστερον πολλῷ τῷ δευτέρῳ ἔτει, καὶ τῷ τρίτῳ. διὸ καὶ ἐκ πολλοῦ σπέρματος ὀλίγον ἐκβλα-
στάνειν. ἕκαστον δὲ τῶν σπερμάτων, ἐὰν ἀνδρωθέντα ἀποπέσῃ, διαμένει πρὸς τὴν ὥραν τὴν
ἑαυτοῦ, καὶ οὐ πρότερον ἐκβλαστάνει. καὶ κατὰ λόγον ἐστί· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀγρίων ὁρῶμεν συμβαῖνον,
ἐὰν μὴ φθαρῇ. αἱ δὲ τελειώσεις τῶν καρπῶν ἁπάντων ἐγγίνονται τοῦ θέρους. πρότερον δὲ καὶ
θᾶττον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, † πρότερον τῶν σπαρέντων. διαφέρει γὰρ καὶ ἡ ὥρα. τὰ γὰρ ἐν ταῖς τὰ πρότερον
θερμημερίαις σπαρέντα, θᾶττον ἐκκαυλεῖ, καὶ ἐκσπερματοῦται· καθάπερ ῥαφανίς, γογγυλίς.
ἔνια δὲ καὶ οὐκ ἐνιαύσια φέρει τὸν καρπὸν, ἀλλὰ δίετα· καθάπερ σέλινον, πράσιον, γήθυον.
ἃ καὶ διαμένει χρόνον πλείονα. καὶ οὐκ ἔτι ἐπέτεια· τὰ γὰρ πολλὰ τούτων, ἅμα τῇ τελειώσει
τῶν σπερμάτων αὐαίνεται. πάντα δὲ, ὡς εἰπεῖν, ὅσα ἐκκαυλεῖ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν, ἀποτε-
λεῖται κατὰ τὸ σχῆμα, τῷ παραβλαστάνειν ἐκ τῶν καυλῶν ἔχειν ἀκρεμονικὰ, πλὴν ὅσα μονόκαυλα,
καθάπερ πράσιον, καὶ γήθυον, καὶ κρόμμυον, καὶ σκόροδον. φίλυδρα δὲ, φιλόκοπρα πάν-
τα· μᾶλλον δὲ τὰ ἀσθενέστερα, καὶ πλείονος ἐπιμελείας δεόμενα, τὰ δὲ καὶ τροφῆς. Φύεται 2
δὲ πάντα ἀπὸ τοῦ σπέρματος· ἔνια δὲ καὶ ἀπὸ παρασπάδος, καὶ κλωνὸς, καὶ ῥίζης. ἀπὸ μὲν πα-
ρασπάδος, ἡ ῥάφανος· ἀεὶ γὰρ τι καὶ ῥιζῶδες προσλαβεῖν. ἀπὸ δὲ τῶν βλαστῶν, πήγανον, ὀρί-
γανος, ὤκιμον· ἀποφυτεύουσι γὰρ καὶ τοῦτο, ὅταν σπιθαμιαῖον ἢ μεῖζον γένηται, τεμόν-
τες εἰς τὸ ἥμισυ. ἀπὸ ῥίζης δὲ, σκόροδον, καὶ κρόμμυον, καὶ βολβὸς, καὶ ἄρον. καὶ ἁπλῶς, τὰ
τοιαῦτα τῶν κεφαλορρίζων. φύεται δὲ καὶ εἴ τινων αἱ ῥίζαι διαμένουσιν ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἐπε-
τειοκαύλων ὄντων. ὅτι δ᾽ ἀπὸ τοῦ σπέρματος πάντα βλαστάνει, φανερόν. καὶ γὰρ τὸ πήγα-
νον, ὅπερ οὔ φασί τινες, ἀλλὰ βραδέως· διὸ καὶ ἀποφυτεύουσιν. ὅσα δ᾽ ἀπὸ ῥίζης φύεται, τού-
των ἡ μὲν ῥίζα χρόνιος, αὐτὰ δὲ ἐπετειόκαυλα. διὸ καὶ παραβλαστάνουσιν αἱ ῥίζαι τῶν τοιούτων,
καὶ γίνονται πλείους, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἡμέροις καὶ κηπευομένοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγρίοις, ὥσ-
περ εἴπομεν· οἷον βολβοῖς, γηθύοις, σκίλλαις, καὶ τοῖς ἄλλοις. παραβλαστάνει δ᾽ ἔνια καὶ
τῶν μὴ κεφαλορρίζων, χρονιωτέρων δέ· οἷον σέλινον, καὶ τεύτλιον· ἀφιᾶσι γὰρ ῥίζας, ἀφ᾽ ὧν
φύονται φύλλα καὶ καυλοί. παραβλαστάνει δὲ καὶ γήθυον, καὶ πράσιον· καὶ παραφύει κά-
τωθεν οἷον βολβώδη τινὰ κεφαλὴν, ἐξ ἧς ἡ βλάστησις γίνεται τῶν φύλλων· αὐανθέντος δὲ
τοῦ καυλοῦ, καὶ τοῦ σπέρματος ἀφαιρεθέντος. ἀλλὰ † μὴ διὰ τὸ χρησίμας εἶναι τὰς διὰ τὸ μὴ
τούτων κεφαλὰς, οὐ συλλέγουσι μὲν εἰς ξηρασίαν· διὸ καὶ οὐ φυτεύουσι. τάχα δὲ ταῦτα καὶ
ὁμογενῆ, καὶ σύνεγγύς πως τῇ τοῦ κρομμύου φύσει. διὸ καὶ οὐ θαυμαστόν. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ἐπὶ
πάντων καὶ ἡμέρων καὶ ἀγρίων, ὅσα χρονιώτερα μέν ἐστιν, ἐπιγειότερα δὲ, τούτων αἱ ῥίζαι
ἐπιβλαστάνουσιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν φρυγανικῶν, καὶ τῶν θαμνωδῶν. ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν κρομμύων, καὶ
σκορόδων, καὶ βολβῶν, καὶ ὥσπερ ἀριθμός τις γίνεται τούτων. ἡ δὲ γένεσις, ὥσπερ εἴρηται,
τριχῶς ἐστιν· ἀπὸ σπέρματος μὲν, πάντων· ἀπὸ δὲ καυλοῦ καὶ ῥίζης, τῶν εἰρημένων· τῶν δὲ καυλῶν
κολουθέντων, πάντων μὲν (ὡς εἰπεῖν) βλαστάνει, πλὴν τῶν ἀκροκαύλων. ἐμφανέστατα δ᾽ ὥσπερ
καὶ εἰς χρείαν, ὤκιμον, θρίδαξ, ῥάφανος. καὶ τῆς μὲν θρίδακος † ἰδίους φασὶ τοὺς παλιμβλάστους εἶναι ἡδίους
καυλούς. τὸν γὰρ πρῶτον ὀπώδη καὶ πικρὸν εἶναι, ὡς ὑπέπτον. οἱ δὲ τὸ ἐναντίον, ὀπωδεστέρους τού-
τους, ἀλλ᾽ ἕως ἂν ὦσιν ἁπαλοὶ, φαίνεσθαι γλυκυτέρους. ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς ῥαφανίδος τοῦτο ὁμολογούμενον, ὡς
εἰ πάλιν βλαστήσει, ἡδίων, ἀφαιρεθέντων τε τῶν φύλλων πρὸ τοῦ διακαυλίσαι. ἐμμένουσι
δὲ αἱ ῥίζαι πλειόνων· ἀλλ᾽ αἱ μὲν βλαστάνουσι πάλιν, αἱ δ᾽ οὔ. ῥαφανὶς οὖν, καὶ γογγυλίς,

δια-

διαμένουσι γῆς ἐπιβληθείσης ἄχρι θέρους, καὶ αὔξησιν λαμβάνουσιν· ὅπερ ποιοῦσι τινὲς ὑπερτιθέν-
τες τὸν ἐκπορισμόν. οὐ βλαστάνουσι δέ, οὐδ' ἀφιᾶσι φύλλον, οὐδ' εἴ τις ἀφέλοι τὴν περισεσαγμένην
γῆν. ἰδεῖν δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐστί. τά τε πλεῖστα τῶν λαχανωδῶν, μονόρριζα, τῇ παχείᾳ
καὶ ἐπὶ βάθους ῥίζῃ. καὶ γὰρ ὅσα παραφύει τὰς ἰσοπαχεῖς ταύτας, ὥσπερ σέλινον καὶ τεύτλιον,
ἀπὸ τῆς μέσης πως ἡ παράφυσίς ἐστι, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡ σχίσις· εἰς δὲ ταύτην τὴν μίαν,
ἡ ἀπ' αὐτῆς τε καὶ τὰς ἀποφυάδας, καὶ μικρὰ κατὰ τὸ ῥαφανίδος καὶ τῆς γογγυλίδος. καὶ αὗται μὲν
δή φασι φανεραὶ διὰ τὴν χρείαν. ἡ δὲ τοῦ τευτλίου μία μὲν μακρά, καὶ παχεῖα, καὶ ὀρθή, καθά-
περ ἡ τῶν ῥαφανίδων· ἀποφύσεις δὲ ἔχει παχείας, ὁτὲ μὲν δύο, ὁτὲ δὲ καὶ τρεῖς, ὁτὲ δὲ καὶ μίαν.
ταῖς δὲ * μὶ ἐκ τούτων. σαρκώδης δὲ ἡ ῥίζα, καὶ τῇ γεύσει γλυκεῖα, καὶ ἡδεῖα· διὸ καὶ ὠμὴν
ἐσθίουσί τινες. ὁ δὲ φλοιὸς οὐ παχύς, οὐδὲ ἀφαιρετός, ὥσπερ ὁ τῶν ῥαφανίδων, ἀλλὰ μᾶλλον
οἷον ὁ τῶν ἱπποσελίνων. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἀνδραφάξυος, μία μὲν εἰς βάθος, ἐκ ταύτης δὲ
ἄλλαι. μονορριζότατον δὲ τούτων πάντων τὸ λάπαθον· οὐ γὰρ ἔχει παχείας ἀποφύσεις, ἀλλὰ
τὰς λεπτάς. βαθυρριζότατον δὲ πάντων· ἔχει γὰρ μείζω τριῶν ἡμιποδίων. τὸ δ' ἄγριον, βρα-
χυτέραν, πολύκαυλον δέ, καὶ πολύκλαδον· καὶ ἡ ὅλη μορφὴ τελειωθεῖσα, παραπλησία τῇ τοῦ
τευτλίου. πολυχρονιώτερον δὲ καὶ τοῦ ἀγρίου, καὶ ὅλως δὲ πάντων τῶν λαχάνων, ὡς εἰπεῖν· δια-
μένει γὰρ ὁποσονοῦν χρόνον, ὥς φασιν· ἔχει δὲ σαρκώδη τὴν σάρκα, καὶ ἔνικμον. διὸ καὶ ἐξαιρε-
θεῖσα, ζῇ πολὺν χρόνον. τὸ δ' ὤκιμον, μίαν μὲν τὴν παχεῖαν, τὴν ἐπὶ βάθους. τὰς δ' ἄλλας τὰς
ἐκ πλαγίου, λεπτάς, ἐπιεικῶς εὐμήκεις. ἔνια δὲ οὐκ ἔχει τὴν μίαν τὴν ὀρθήν, οἷον τὸ βλίτον.
3 ἀλλ' εὐθὺς πολλὰς ἐξ ἄκρου, καὶ εὐπαχεῖς, καὶ μακροτέρας τῆς ἀνδραφάξυος. Τῶν δὲ ῥιζῶν
ξυλωδέσταται πασῶν αἱ τοῦ ὠκίμου καθάπερ καὶ ὁ καυλός. ἡ γὰρ τοῦ βλίτου, καὶ τῆς ἀνδραφά-
ξυος, καὶ τῶν τοιούτων, ἧττον ξυλώδης. εἰσὶ γάρ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶν μὲν σαρκώδεις, αἱ δὲ
ξυλώδεις· οἷον ἡ τοῦ τευτλίου, καὶ τοῦ σελίνου καὶ ἱπποσελίνου, καὶ λαπάθου, καὶ ῥαφανίδος, καὶ
γογγυλίδος, καὶ πάντων μάλιστα τῶν κεφαλοβαρῶν· οὐδὲ γὰρ ἀναξηραινόμενα σκληρύνονται
τελείως· ξυλώδεις δέ, ὥσπερ αἱ τοῦ ὠκίμου, καὶ βλίτου, καὶ ἀνδραφάξυος, καὶ εὐζώμου, καὶ ἀνήθου,
πολυκαύ- καὶ λαπάθου, καὶ κοριάννου, καὶ ἁπλῶς τῶν † ῥοκαύλων. ἔχει γὰρ δὴ καὶ ἄνηθον, καὶ τὸ κορίαν-
λων νον, τὰ μονόρριζα, ξυλώδη τε τὴν ῥίζαν, καὶ οὐ μακράν, οὐδὲ τὰς λεπτὰς ἀποφυάδας ἔχου-
σαν πολλάς. πολύκαυλα δὲ ἄμφω, καὶ πολύοζα. διὸ ἐστὶν οὐ κατὰ λόγον οὐδ' ἐνὶ τούτων τὸ ἄνω
πρὸς τὸ κάτω. βραχύρριζα δὲ τὰ τοιαῦτά ἐστιν· οἷον θρίδαξ, ἀνδράχνη, τῇ ὀρθῇ, καὶ ταῖς ἐ
* ἡ δὲ θρίδαξ, ὥσπερ οὐκ ἔχει τὰς τοιαύτας ἀποφύσεις, ἀλλὰ μόνον τὰς λεπτάς. καὶ μάλιστα
δὴ μονόρριζον, ὡς εἰπεῖν. ἁπλῶς δὲ πάντα τὰ θερινά, βραχύρριζα. καὶ γὰρ ὁ σίκυος, καὶ ἡ
κολοκύντη, καὶ ἡ σικύα, καὶ διὰ τὴν ὥραν, καὶ ἴσως ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν φύσιν, ἥπερ συνηκο-
λούθηκε τῇ ὥρᾳ. ἡ δὲ μεταφυτευομένη θρίδαξ, βραχυτέραν ἔχει τὴν ῥίζαν τῆς σπαρείσης· παρα-
βλαστάνει γὰρ ἐκ τῶν πλαγίων μᾶλλον. βραχυτέρα δὲ καὶ ἡ ἀγρία τῆς ἡμέρου, καὶ ἐκ τῶν ἄνω τάδε πο-
λυκαυλότερα. ἀνθεῖ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἕκαστον ἀθρόον. τὸ δὲ ὤκιμον κατὰ μέρος κάτω πρῶτον· εἶθ'
ὅταν ταῦτα ἀπανθήσῃ, τὰ ἄνω. διὸ καὶ πολυχρόνιον γίνεται ἀνθεῖν. καθάπερ κύαμος, καὶ τὸ πόας
τὸ ἡλιοτρόπιον καλούμενον, καὶ ἄλλα δὲ τῶν ἀγρίων. ἀνθεῖ δὲ καὶ ὁ σίκυος καλούμενος· καὶ γὰρ ἐπιβλα-
στάνειν τούτῳ τι συμβαίνει. τὰ δὲ ἄνθη τῶν μὲν ἔκλευκα, τῶν δὲ μηλινοειδῆ, τῶν δὲ μικρὸν ὑποπορ-
ἐρυθρὸν φυρίζοντα. † εὔχρουν δ' οὐθέν. Τὰ δὲ σπέρματα διαφέρει καὶ τοῖς σχήμασι· τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα
στρογγύλα, τὰ δὲ προμήκη, τὰ δ' αὖ πλατέα καὶ φυλλώδη, καθάπερ τὰ τῆς ἀνδραφάξυος·
ὅμοια γὰρ τῷ τοῦ σιλφίου. τὰ δὲ στενά, καὶ γραμμώδη, καθάπερ τὸ κυμίνου. καὶ τοῖς χρώμασιν ὁμοίως
ἐλλιποσπέρ- τὰ μὲν μέλανα, τὰ δὲ ξυλώδη, τὰ δὲ λευκότερα. πάντα δὲ † ἐλεβοσπέρματα, ἢ γυμνοσπέρμα-
ματα τα, ἢ ἐμφλοιοσπέρματα, ἢ παπποσπέρματα. ῥαφανὶς μὲν γάρ, καὶ νᾶπυ, καὶ γογγυλίς, ἐλε-
βοσπέρματα· κορίαννον δέ, καὶ μάραθρον, καὶ ἄνηθον, καὶ κύμινον, γυμνοσπέρματα. βλίτον δέ, καὶ
τεύτλιον, καὶ ἀνδράφαξυς, καὶ ὤκιμον, ἐμφλοιοσπέρματα. θριδακίνη δέ, παπποσπέρματον.
πάντα δὲ πολύκαρπα, καὶ πολυβλαστῆ. πολυκαρπότερον δὲ τὸ κύμινον. ἴδιον δέ, καὶ ὃ λέγου-
σι κατὰ τούτου· φασὶ γάρ, δεῖν καταρᾶσθαί τε καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσε-
σθαι, καὶ πολύ. δυσξήραντα δὲ πάντα μὲν ὡς εἰπεῖν, πλὴν τοῦ κυμίνου· οὐχ ὡς σῖτος, κἂν ἅπαξ
ἁδρυνθῇ, ταχὺ ξηραίνεται, καὶ ἀποπίπτει. δυσξηραντότερα δέ, τὰ ἐμφλοιοσπέρματα. καὶ τούτων *
καὶ προαφαιροῦντες αὐτὰ ξηραίνουσιν, ἅπαντα δὲ πολύχοα, καὶ πολυσπέρματα. πολυκαρπότα-

ἔνια δὲ τὸ ὤκιμον, πράσον, κρόμμυον. τὰ δὲ πλαγιόκαρπα, μᾶλλον· οἷον ῥαφανίς, γογγυλίς, καὶ τὰ τοιαῦτα. τὰ δ' ἀμφοτέρως· οἷον βλῆτον, ἀνδράφαξυς· ἀμφότερα γὰρ ταῦτα ἐπὶ ἐκ τοῦ πλαγίου. καὶ τότε πλεῖστον εὐθὺς παρ' ἕκαστον ὄζον προσκαθήμενον, ἔχει τὸ σπέρμα βοτρυῶδες. τὰ δ' ἐκ παλαιοτέρων σπερμάτων, θᾶττον ἐκκαυλεῖ. τάχιστα δὲ, τὰ ἐκ τῶν ἀκμαζόντων. ἔστι γάρ τις ἀκμὴ καὶ τούτων. ἀνάλογον δὲ καὶ τὸ κάλλος ἀκολουθεῖ τῶν * ἐὰν τὰ ἄλλα τὴν αὐτὴν ἔχωσι θεραπείαν. δοκεῖ δὲ καὶ εἰς τὸ ἀθρόον αὐτὸ θεμίον, καλλίω γίνεσθαι, καὶ βλαστάνειν. οὕτω γὰρ τὸ τοῦ πράσου, καὶ τὸ τοῦ σελίνου τιθέασιν, ἀποδήσαντες εἰς ὀθόνιον· καὶ γίνονται μεγάλαι. συμβάλλεται δέ τι καὶ ὁ τόπος πρὸς αὔξησιν. κελεύουσι γοῦν, ὅταν τις μεταφυτεύῃ τὰ σέλινα, πάτταλον κατακρούειν, ἡλίκον ἂν βούληται ποιεῖν τὸ σέλινον. ἐντιθέναι δὲ καὶ τὸν ἐν τῷ ὀθονίῳ πάτταλον, κατακρούσαντα, καὶ πλήσαντα κόπρου καὶ γῆς. ἔνια δὲ καὶ τοῖς σχήμασιν ἐξομοιοῦται καὶ τοῖς τόποις. ἡ γὰρ σικύα, ὁμοιοσχήμων γίνεται ἐν ᾧ ἂν τεθῇ, * λαμβάνει κατὰ τοὺς χυμοὺς ἔνια προθεραπευθέντα τῶν σπερμάτων· οἷον τὸ τοῦ σικύου, ἐὰν ἐν γάλακτι βρέξαντες σπείρωσιν. ἀλλὰ τοιαῦτα ἴσως οἰκειότερα τῆς θεραπείας.

4 γένη δὲ τῶν μὲν ἐστὶ πλείω, τῶν δ' οὐκ ἔστιν· οἷον ὠκίμου, λαπάθου, βλίτου, καρδάμου, εὐζώμου, ἀνδραφάξυος, κοριάννου, ἀνήθου, πηγάνου. τούτων γὰρ οὔ φασιν εἶναι * τῶν δὲ ἐστὶ, ῥαφανίδος, ῥαφάνου, τευτλίου, σικύου, κολοκύντης, κυμίνου, σκορόδου, θριδακίνης. διαιροῦσι δὲ τοῖς τε φύλλοις, καὶ ταῖς ῥίζαις, καὶ τοῖς χρώμασι, καὶ τοῖς χυλοῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις· οἷον τῆς ῥαφανίδος * τὴν κορινθίαν, κλεωναίαν, λειοθαλασίαν, βοιωτίαν. εὐαυξεστάτην δὲ τὴν κορινθίαν, ἣ καὶ τὴν ῥίζαν ἔχει γυμνήν· ὠθεῖσθαι γὰρ εἰς τὸ ἄνω, καὶ οὐχ ὡς αἱ ἄλλαι κάτω. τὴν δὲ λειοθαλασίαν, ἣν ἔνιοι καλοῦσι θρακίαν, ἰσχυροτάτην πρὸς τοὺς χειμῶνας. τὴν δὲ βοιωτίαν, γλυκυτάτην, καὶ τῷ σχήματι στρογγύλην, οὐχ ὥσπερ τὴν κλεωναίαν μακράν. ὅσων δ' ἂν ᾖ λεῖα τὰ φύλλα, γλυκύτεραι, καὶ ἡδίους· ὅσων δ' ἂν τραχέα, δριμύτεραι. γένος δέ τι παρὰ ταῦτά ἐστιν, ὃ ἔχει τὸ φύλλον εὐζώμῳ ὅμοιον. ῥαφανίδος μὲν οὖν ταῦτα. γογγυλίδος δὲ οἱ μὲν φασὶν εἶναι, οἱ δ' οὔ φασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄρρενι καὶ τῇ θηλείᾳ διαφέρειν. γίνεσθαι δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος ἄμφω. πρὸς δὲ τὸ ἀποθηλύνεσθαι, πηγνύναι δεῖ μανάς. ἐὰν γὰρ πυκνάς, πάσας ἀπαρρενοῦσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, κἂν ἐν γῇ μοχθηρᾷ σπείρωσι· διὸ καὶ τοὺς σπερματισμοὺς μεταφέροντες, φυτεύουσι τὰς ἐκφύσεις καὶ πλατείας. ἔστι δὲ καὶ τὸ σπέρμα τῇ ὄψει τὸ χεῖρον καὶ βέλτιον φανερόν· τῆς μὲν γὰρ χρηστῆς λεπτόν, τῆς δὲ μοχθηρᾶς ἁδρόν. χειμαζομένη δὲ χαίρει καὶ αὐτή, καὶ ἡ ῥαφανίς. οἴονται γὰρ ἅμα γλυκαίνεσθαί τε, καὶ τὴν αὔξησιν εἰς τὴν ῥίζαν τρέπεσθαι, καὶ οὐκ εἰς τὰ φύλλα. τοῖς δὲ νοτίοις, καὶ ταῖς εὐδίαις, ἐκκαυλεῖ ταχύ. τοῦτο μὲν οὖν λόγου δεῖται, τῆς ὁμοιώσεως ἐν ἀμφοῖν εἶναι τὰς διαφοράς. τῆς δὲ ῥαφάνου τριχῆ διαιρουμένης, οὐλοφύλλου τε, καὶ λειοφύλλου, καὶ τρίτης τῆς ἀγρίας, ἣ τὸ μὲν φύλλον ἔχει λεῖον, μικρὸν δὲ καὶ περιφερές, πολύκλαδος καὶ πολύφυλλος, ἔτι δὲ χυλὸν ἔχουσα δριμὺν καὶ φαρμακώδη· διὸ καὶ πρὸς τὰς κοιλίας αὐτῷ χρῶνται οἱ ἰατροί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ἐκείνῳ εἶναι δοκοῦσι διαφοραὶ καθ' ἑτέραν· ἐπεὶ ἄσπερμόν τι γένος αὐτῶν ἐστιν, ἢ κακόσπερμον. τὸ δὲ ὅλον, ἡ οὔλη τῆς λείας εὐχυλοτέρα, καὶ μεγαλοφυλλοτέρα. εὐχυλότερον δὲ καὶ τῶν τευτλίων τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος, καὶ ὀλιγοσπερμότερον, ὃ καλοῦσί τινες σικελικόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς θριδακίνης· ἡ γὰρ λευκὴ γλυκυτέρα, καὶ ἁπαλωτέρα. γένη δὲ αὐτῆς ἐστιν ἄλλα τρία· τό, τε πλατύκαυλον, καὶ στρογγυλόκαυλον, καὶ τρίτον τὸ λακωνικόν. αὕτη δὲ τὸ μὲν φύλλον ἔχει σκολυμῶδες, ὀρθὴ δὲ καὶ εὐαυξής, καὶ ἀπαράβλαστος ἐκ τοῦ καυλοῦ. τῆς δὲ πλατείας οὕτω τινὲς πλατύκαυλοι γίνονται, ὥστ' ἐνίους φασὶ καὶ θύραις χρῆσθαι κηπωρικαῖς. τὸ δὲ ὀπῶδες σφόδρα, καὶ μικρόφυλλον, καὶ λευκοκαυλότερον, ἔοικεν ἀγρίᾳ. τῶν δὲ σελίνων, καὶ ἐν τοῖς φύλλοις, καὶ ἐν τοῖς καυλοῖς αἱ διαφοραί. τὸ μὲν γὰρ πυκνόν, καὶ οὖλον, καὶ δασὺ τὸ φύλλον ἔχει· τὰ δὲ μανώτερον καὶ πλατύτερον, καυλὸν δὲ μείζω. τούτων δὲ πάλιν τὰ μὲν λευκόκαυλα, τὰ δὲ πορφυρόκαυλα, ἢ ποικιλόκαυλα. τὸ δ' ὅλον, ἅπαν τὸ τοιοῦτον ἐμφερέστερον τῷ ἀγρίῳ. σικύου δέ, καὶ κολοκύντης, τοῦ μὲν εἶναί φασι γένη, τῆς δ' οὐκ εἶναι· καθάπερ τῆς ῥαφανίδος, καὶ τῆς γογγυλίδος. ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τὰς μὲν βελτίους, τὰς δὲ χείρους. τοῦ δὲ σικύου τρία, λακωνικόν, σκυταλίαν, βοιώτιον. τούτων δὲ ὁ μὲν λακωνικός,

ὑδρευόμενος

ὑδρευόμενον βελτίων· οἱ δ' ἕτεροι, ἀνύδρευτοι. Διαφέρει δὲ γένει καὶ τὰ κρόμμυα, καὶ τὰ σκόροδα. πλείω δὲ τὰ τῶν κρομμύων τὰ γένη, οἷον τὰ κατὰ τὰς χώρας ἐπικαλούμενα, Σαρδιανά, Κνίδια, Σαμοθρᾳκικά· καὶ πάλιν τὰ σητάνια, καὶ σχιστά, ἀσκαλώνια. τούτων δὲ τὰ μὲν σητάνια μικρά, γλυκέα δὲ εὖ μάλα· τὰ δὲ σχιστά, καὶ ἀσκαλώνια, καὶ ταῖς θεραπείαις διαφέροντα. καὶ δῆλον ὅτι τῇ φύσει γὰρ σχιστόν· περὶ μὲν χειμῶνι μετὰ τῆς κομήσεως ἀργόν, ἅμα δὲ περὶ ἦρι τὰ φύλλα περιαιροῦσι τὰ ἔξω, καὶ τὰ ἄλλα θεραπεύουσι. περιαιρεθέντων δὲ τῶν φύλλων, τὰ ἕτερα βλαστάνει, καὶ ἅμα κάτω σχίζεται· διὸ καλοῦσι σχιστά. οἱ δὲ καὶ ὅλως φασὶ πάντων δεῖν, ὅπως ἡ δύναμις εἰς τὰ κάτω, καὶ μὴ ἀποσπερμοφυῇ. τῶν δὲ ἀσκαλωνίων ἰδία

ἀγόνα

τις ἡ φύσις· μόνα γὰρ σχιστά, καὶ ὥσπερ † ἄζωνα ἀπὸ τῆς ῥίζης· ἔτι δὲ ἐν αὐτοῖς ἀναυξῆ, καὶ ἀνεπίδοτα. διὸ καὶ οὐ πηγνύουσιν, ἀλλὰ σπείρουσιν αὐτά. καὶ σπείρουσιν ὀψὲ πρὸς τὸ ἔαρ· εἶθ' ὅταν βλαστήσῃ, μεταφυτεύουσι. τελειοῦται δὲ τοῖς ἄλλοις ταχέως, ὥσθ' ἅμα τοῖς ἄλλοις ἢ καὶ πρότερον ἐξαιρεῖσθαι. πολὺν δὲ χρόνον ἐαθέντα ἐν τῇ γῇ, σήπεται. φυτευθέντα δέ, καυλὸν ἀφίησι, καὶ σπέρμα φύει μόνον· εἶτα κάμνεται, καὶ αὐαίνεται. τούτων μὲν οὖν τοιαύτη τις ἡ φύσις. διαφέρει

Gaza, apud Isum

δ' ἔνια καὶ τοῖς χρώμασιν. † ἐν νήσῳ γὰρ τὰ μὲν ἄλλα ὅμοια τοῖς λευκοῖς, λευκὰ δὲ σφόδρα τῇ χροιᾷ· φέρειν δέ φασιν ὅμοια τοῖς Σαρδιανοῖς. ἰδιωτάτη δὲ ἡ φύσις ἡ τῶν κρητικῶν, παραπλησία δὲ τρόπον τινὰ τοῖς ἀσκαλωνίοις, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἡ αὐτή. ἐν Κρήτῃ γάρ τι γένος, ὃ σπειρόμενον μὲν ῥίζαν ποιεῖ, φυτευόμενον δὲ καυλὸν καὶ σπέρμα· κεφαλὴν δὲ οὐκ ἴσχει, γλυκὺ δὲ τῷ χυμῷ· τοὐναντίον γὰρ οἷον ἀνάπαλιν ἔχει τοῖς ἄλλοις. ἅπαντα γὰρ καὶ πηγνύμενα, καὶ βελτίω καὶ θᾶττον παραγίνεται. πάντα δὲ φύεται μετ' ἀρκτοῦρον, ἔτι θερμῆς οὔσης τῆς γῆς, ὅπως τὰ ὕδατα πεφυτευμένα καταλαμβάνῃ. καὶ ὅλα δὲ φύεταί τε, καὶ διατεμνόμενα παρὰ τὴν κεφαλήν. οὐχ ὅμοιαι δὲ αἱ ἐκβλαστήσεις· ἀλλ' ἐκ μὲν τοῦ κάτω γίνεται κρόμμυον, ἐκ δὲ τοῦ ἄνω χλόη μόνον. ὀρθὸν δὲ διατμηθὲν ὅλως, ἀβλαστές ἐστι. Τὸ δὲ γήτειον καλούμενον, ἀκέφαλόν τι, καὶ ὥσπερ αὐχένα μακρὸν ἔχον· ὅθεν καὶ ἡ βλάστησις ἄκρα, καὶ ἐπικείρεται πολλάκις, ὥσπερ τὸ πράσον. διὸ καὶ σπείρουσιν αὐτό, καὶ οὐ φυτεύουσι. τὰ μὲν οὖν κρόμμυα σχεδὸν ταύτας ἔχει τὰς ἰδέας. Τὸ δὲ σκόροδον, φυτεύεται μὲν μικρὸν πρὸ τροπῶν, ἢ μετὰ τροπάς, διαιρούμενον κατὰ γένη. διαφορὰ δέ ἐστιν αὐτῶν, ἥ τε τῶν ὀψίμων πρὸς τὰ πρώϊα· γένος γάρ τι τυγχάνει τοιοῦτον, ὅθεν ἑξήκονθ' ἡμέραις τελειοῦται, καὶ μεγέθει καὶ μικρότητι. καὶ περὶ μεγέθει γένος τι διαφέρον ἐστί· μάλιστα δὲ τὸ κύπριον καλούμενον τοιοῦτον, ὅπερ οὐχ ἕψουσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μυττωτοὺς χρῶνται· καὶ ἐν τῇ τρίψει, θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν ὄγκον ἐκπνευματούμενον. καὶ ἔτι περὶ μὴ

γέλεις

ἔχειν ἔνια τὰς † γέλγεις. ἡ δὲ γλυκύτης, καὶ ἡ εὐωδία, καὶ ἡ ἁδρότης, σχεδὸν παρὰ τὰς ὥρας γίνεται, καὶ τὰς θεραπείας· ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων. τελειοῦται δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος, ἀλλὰ βραδέως· τῷ πρώτῳ γὰρ ἔτει κεφαλὴν ἡλίκην πράσου λαμβάνει· τῷ δ' ὕστερον, γελγοῦται· καὶ περὶ τρίτῳ, τέλειον γίνεται. καὶ οὐδὲν χεῖρον. ἀλλ' ἔνιοί γε καὶ κάλλιόν φασι τοῦ πηκτοῦ. τῆς δὲ ῥίζης ἡ γένεσις οὐχ ὁμοία. τοῦ τε σκορόδου, ὅταν ἀνοιγήσῃ ἡ γελγίς, κυρτοῦται πᾶσα· καὶ ἐνταῦθα αὐξηθεῖσα, διαιρεῖται πάλιν εἰς τὰς γέλγεις· καὶ ἐξ ἑνὸς πολλὰ γίνεται τῷ τελειοῦσθαι τὴν κεφαλήν. τὸ δὲ κρόμμυον, εὐθὺς ἐκ τῆς ῥίζης ἄλλο καὶ ἄλλο παραφίησι, καθάπερ καὶ βολβοί, καὶ σκύλλα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. καὶ γὰρ τὰ κρόμμυα, καὶ τὰ σκόροδα, μὴ ἀναιρουμένων, ἀλλ' ἐόντων, πολλὰ γίνεται. φέρει δέ φασι καὶ τὸ σκόροδον ἐπὶ τοῦ σφύειγγος, * σκόροδα, καὶ τὰ κρόμμυα.

§ περὶ μὲν οὖν τῶν γενῶν ἱκανῶς εἰρήσθω. Φίλυδρα δὲ πάντα τὰ ἄλλα λάχανα, καὶ φιλόκοπρα, πλὴν πηγάνου· τοῦτο δὲ ἥκιστα φιλόκοπρον. τὰ χειμερινὰ δὲ οὐχ ἧττον τῶν θερινῶν, καὶ τὰ ἐπίκηρα τῶν ἰσχυρῶν. κόπρον δὲ μάλιστα ἐπαινοῦσι τὴν συρματίτιν· τὴν δὲ τῶν ὑποζυγίων μοχθηράν, διὰ τὸ μάλιστα ἐξικμάζεσθαι. ζητοῦσι δὲ τὴν κόπρον ἅμα τῷ σπόρῳ μάλιστα συναναμιχθεῖσαν· οἱ δὲ καὶ σπείροντες ἐπιβάλλουσι. χρῶνται δὲ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ ὀμῇ, πρὸς τὴν χύλωσιν. φιλυδρότερα δὲ τὰ χειμερινὰ τῶν θερινῶν, καὶ τὰ ἀσθενῆ τῶν ἰσχυρῶν· ἔτι δὲ τὰ πλεῖστα δεόμενα τροφῆς, φίλυδρα· καὶ τὸ κρόμμυον, καὶ τὸ γήθυον. καίτοι φασί τινες οὐ ζητεῖν, ἐὰν τὸ πρῶτον ἐγγένηται δὶς ἢ τρίς. τῶν δὲ ὑδάτων ἄριστα τὰ πότιμα, καὶ τὰ ψυχρά· χείριστα δέ, τὰ ἁλικά, καὶ δυσμανῆ. διὸ καὶ ἐκ τῶν ὀχετῶν εὔχρηστα· συμπεριφέρει γὰρ σπέρματα ποίας. ἀγαθὰ δὲ τὰ ἐκ Διός· ταῦτα γὰρ δοκεῖ καὶ φθείρειν τὰ θηρία γινόμενα γόνιμα, κατεσθίοντα. φασὶ δέ τινες, οὔτε τοῖς σικυοῖς συμφέρειν, οὔτε τοῖς κρομμύοις. ἀρδεύουσι δὲ τὰ μὲν ἄλλα πρωΐ,

ἢ πρὸς

ᾖ πρὸς ἑσπέραν, ὅπως μὴ καθαψῆται. τὸ δὲ ὤκιμον, καὶ μεσημβρίας· καὶ γὰρ διαβλαστάνειν θᾶττόν φασι, θερμῷ τὸ πρῶτον ἀρδευόμενον. τὸ δὲ πολὺ λίαν ὕδωρ δοκεῖ συμφέρειν ἄλλως τε, καὶ ἐὰν μὴ ἔχῃ κόπρον· πολλάκις γὰρ πεινῆν τὰ λάχανα φασί, καὶ ταῦτα γνωρίζειν τοὺς ἐμπείρους τῶν κηπωρῶν. μεταφυτευόμενα δὲ πάντα, καλλίω καὶ μείζω γίνεται· καὶ γὰρ τὰ τῶν πράσων μεγέθη, καὶ τὰ τῶν ῥαφανίδων, ἐκ μεταφυτείας. μάλιστα δὲ μεταφυτεύουσι πρὸς τοὺς σπερματικούς. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὑπομένει, οἷον γήθυον, πράσον, ῥάφανος, σίκυος, σέλινον, γογγυλίς, θρίδαξ, γλίχων. ἅπαντα δὲ εὐαξέστερα καὶ μείζω πηγνυμένων τῶν σπερμάτων, ἢ σπειρομένων. θηρία δὲ γίνεται ταῖς μὲν ῥαφανῖσι, ψύλλαι· τῇ δὲ ῥαφάνῳ, κάμπαι, καὶ σκώληκες· καὶ ἐν τῇ θριδακίνῃ, καὶ ἐν τοῖς πράσοις, καὶ ἐν ἄλλοις πλείοσιν, αἱ πρασοκουρίδες. ταῦτα μὲν οὖν ἡ κρᾶσις ἀθροισθεῖσα ἀπόλλυσι. ἔστιν ὅταν κόπρος ἀθρόα που καταλαβῇ, φιλόπονον τὸ θηρίον ἀναδύεται, καὶ ἐν αἷς κοιμᾶται ἐν τῇ κόπρῳ. διὸ δὴ ῥᾴδιον θηρεύειν· ἄλλως δ᾽ οὐκ ἔστι. ταῖς δὲ ῥαφανῖσι πρὸς τὰς ψύλλας, † πρὸς τὸ ὑποσπείρειν ὀρόβους. πρὸς δὲ τὸ μὴ γίνεσθαι ψύλλας, οὐ φασὶν εἶναι φάρμακον οὐδέν. ὑπὸ δὲ τὸ ἄστρον, ὤκιμον μὲν λευκαίνεται, κορίαννον δὲ † ἅλμαι. τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα διὰ τούτων, θεωρητέον. Τῶν δὲ σπερμάτων τὰ μέν ἐστιν ἰσχυρότερα, τὰ δὲ ἀσθενέστερα πρὸς διαμονήν. ἰσχυρότερα μὲν, οἷον κορίαννον, τεύτλιον, πράσον, κάρδαμον, νάπυ, εὔζωμον, θύμβρα, ἄλλως τὰ δριμέα πάντα. ἀσθενέστερα δὲ, γήθυον· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐθέλει μένειν. ἀνδράφαξυς, ὤκιμον, κολοκύντη, σίκυον, ἁπλῶς τὰ θερινὰ τῶν χειμερινῶν μᾶλλον. διαμένει δὲ οὐδὲν πλέον τεττάρων ἐτῶν, ὥστε † οὖσι χρήσιμον εἶναι πρὸς τοὺς σπόρους. ἀλλὰ διετῆ μὲν βελτίω, διὰ δὲ τρεῖς οὐδὲν χείρω. τὸ δ᾽ ὑπέργαιον ἤδη χεῖρον. πρὸς δὲ τὴν μαγειρικὴν χρείαν τὰ πλείω διαμένει· πλὴν ἀσθενέστερα πάντα ἀναγκαῖον εἶναι, διὰ τὴν ἀναπνοὴν, καὶ τὴν κώλυσιν. φθορὰ δὲ μάλιστα μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων. γίγνεται γὰρ ἐν ἅπασι καὶ τοῖς δριμέσιν, ἥκιστα δὲ ἐν τῷ σικυῶνι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὀξικμαζόμενα, πικρὰ γίνεται τῇ γεύσει· διὸ καὶ πρὸς τὴν χρείαν χείρω. καὶ περὶ μὲν τῶν σπερμάτων, καὶ ἁπλῶς τῶν κηπευομένων, ἱκανῶς εἰρήσθω. περὶ δὲ τῶν ἀγρίων, καὶ τῶν καλουμένων ἀρουραίων, πειρατέον ὁμοίως εἰπεῖν. τυγχάνει δὲ τὰ μὲν ὁμώνυμα τοῖς εἰρημένοις· ἅπαντα γὰρ ἔστι τὰ γένη ταῦτα καὶ ἄγρια. καὶ σχεδόν γε τάγε πολλὰ, παραπλησίαν ἔχοντα τὴν ὄψιν τοῖς ἡμέροις, πλὴν τοῖς γε φύλλοις ἐλάττω ταῦτα, καὶ βραχύτερα. καὶ τοῖς καυλοῖς. καὶ μάλιστα τοῖς χυλοῖς δριμύτερα, καὶ ἰσχυρότερα· καθάπερ ἥτε θύμβρα, καὶ ἡ ὀρίγανος, ἥτε ῥάφανος, καὶ τὸ πήγανον. ἐπεὶ καὶ τὸ λάπαθον ἄγριον, καίπερ εὐστομώτερον τοῦ ἡμέρου, τὸν δὲ χυλὸν ὅμως ὀξύτερον ἔχει, καὶ τούτῳ μάλιστα διαφέρει. πάντα δὲ καὶ ξηρότερα τῶν ἡμέρων, καὶ ἴσως αὐτῷ τούτῳ τάγε πολλὰ καὶ δριμύτερα καὶ ἰσχυρότερα. ἰδίως δὲ ἡ ῥάφανος ἔχει παρὰ τὰ ἄλλα τοὺς καυλοὺς περιφερεστέρους, καὶ λειοτέρους, τοῦ ἡμέρου· καὶ τὴν τοῦ φύλλου πρόσθεσιν ἐκείνη μὲν ἔχει πλατεῖαν, αὕτη δὲ περιφερεστέραν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ φύλλον ἀγωνιώτερον· ἐπεὶ τάγε ἄλλα βραχύτερον καὶ τοῖς καυλοῖς, καὶ τοῖς φύλλοις. ἡ δὲ γογγυλὶς καὶ τὴν ῥίζαν ἔχει μακρὰν, καὶ ῥαφανιδώδη, καὶ τὸν καυλὸν βραχύν. θριδακίνη δὲ, τό, τε φύλλον βραχύτερον τοῦ ἡμέρου, καὶ τελειούμενον ἀκανθοῦται, καὶ τὸν καυλὸν ὁμοίως· τὸν ὀπὸν δὲ δριμὺν, καὶ φαρμακώδη. φύεται δ᾽ ἐν ταῖς ἀρούραις, ὀπίζουσι δὲ αὐτὴν ὑπὸ πυραμητὸν, καί φασι καθαίρειν ὕδρωπα, καὶ ἀχλὺν ἀπ᾽ ὀφθαλμῶν ἀπάγειν. καὶ ἄργεμα ἀφαιρεῖν ἐν γάλακτι γυναικείῳ. τὸ δ᾽ ἱπποσέλινον, καὶ ἐλειοσέλινον, καὶ ὀρεοσέλινον, καὶ πρὸς ἑαυτὰ διαφορὰν ἔχει, καὶ πρὸς τὸ ἥμερον. τὸ μὲν γὰρ ἐλειοσέλινον, τὸ παρὰ τοὺς ὀχετοὺς καὶ ἐν τοῖς ἕλεσι φυόμενον, μανόφυλλόν τε καὶ οὐ δασὺ γίνεται, προσεμφερὲς δέ πως τῷ σελίνῳ καὶ τῇ ὀσμῇ, καὶ τῷ χυλῷ, καὶ τῷ σχήματι. τὸ δ᾽ ἱπποσέλινον, φύλλον μὲν ἐμφερὲς τῷ ἐλειοσελίνῳ, δασὺ δὲ καὶ μεγαλόκαυλον, καὶ τὴν ῥίζαν ὥσπερ ῥαφανὶς ἔχει τὸ πάχος μέλαιναν· μέλας δὲ καὶ ὁ καρπός, μέγεθος δὲ μεῖζον ὀρόβου· χρήσιμα δὲ ἄμφω φασὶ πρὸς στραγγουρίαν εἶναι, ἐν οἴνῳ γλυκεῖ λευκῷ, καὶ τοῖς λιθιῶσι. φύεται δὲ ὅμως πανταχοῦ. γίνεται δὲ καὶ τὸ δάκρυον ἐξ αὐτοῦ, ὅμοιον τῇ μύρρᾳ. οἱ δὲ φασὶν ὅλως μύρραν. τὸ δὲ ὀρεοσέλινον, μείζους ἔτι διαφορὰς ἔχει. τὸ μὲν γὰρ φύλλον ἔοικε κονίῳ, ῥίζα δὲ λεπτή. τὸν δὲ καυλὸν ἔχει καθάπερ ἄνηθον, πλὴν ἐλάττω. διδόασι δὲ τὸν καρπὸν ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ, τῶν γυναικείων χάριν. ἔνια δὲ ὅλως ἀσύμβλητα τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ, κατά γε τοὺς χυλοὺς καὶ τὰς δυνάμεις· ὥσπερ σίκυος ὅτε ἄγριος, καὶ ὁ ἥμερος. ἀλλ᾽ ἐκ τῆς προσόψεως ἔχει τὴν ὁμοιότητα, καθάπερ ἔστιν ἐν τοῖς στεφανώμασιν ἡ ἰωνία· τὸ

προσφορον

ἀλμᾶται 6

ἔτι

7 γὰρ φύλλον ἔχει παρόμοιον. τούτων μὲν οὖν ἐν τοῖς εἰρημένοις αἱ διαφοραί. Τῶν δὲ ἀγρίων
λεγομένων μετὰ ταῦτα ῥητέον. καὶ ὅλως ἐγγειοποιῶδές ἐστιν, ὃ μὴ τυγχάνει βρωτόν. καλοῦμεν
γὰρ λάχανα, τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν· ἐν δὲ τῷ καθόλου, κἀκεῖνα περιέχεται. διὸ καὶ περὶ
ἐκείνων λεκτέον. λάχανα μὲν δὴ τὰ τοιαῦτα καλεῖται, κιχώρη, ἀφάκη, ἀνδρυάλα, ὑπο-
χοιρίς, ἠριγέρων· καὶ ὅλως, ὅσα κιχωριώδη ταῦτα, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν φύλλων· πάντα γὰρ
ὡς ἐμφερῆ ἔχει τῷ κιχωρίῳ· πάλιν καυκαλίς, ἐνθυσικόν, ἡδύοσμον. οἱ δὲ μυρεία ἄλλα, † κα-
ἐν οἷς καὶ τρα-
γοπώγονα
καλοῦσιν
τοιαῦτας μὲν
λοῦσιν, ὃ τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακράν, καὶ γλυκεῖαν, τὰ δὲ φύλλα τῷ κρόκῳ ὅμοια, πλὴν μακρό-
τερα· τὸν καυλὸν διὸ βραχύν, ἐφ' οὗ τὴν κάλυκα μεγάλην, καὶ ἐπ' ἄκρου μέγαν τὸν πάπ-
πόλιον, ἀφ' οὗ καλεῖται τραγοπώγων. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλα † τοιαῦτα τὰς μὲν ἰδέας ἔχει, τοὺς δὲ
χυλοὺς ἐδωδίμους, ἢ ὠμούς, ἢ ἑφθούς. ἔνια γὰρ δεῖται πυρώσεως, ὥσπερ μαλάχη, καὶ τευτλίς,
καὶ τὸ λάπαθον, καὶ ἡ ἀκαλύφη, καὶ τὸ παρθένιον. τὸν δὲ τρόχνον καὶ ὠμὸν ἐσθίουσιν, ὃ καὶ σύμπα-
τόν τινες πρότερον. καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων· ἐν οἷς καὶ παροιμιαζόμενός ἐστι διὰ πικρότητα
κόρχορος, ἔχων τὸ φύλλον ὠκιμῶδες. πάντων δέ, τὰ μὲν ἐπέτεια, τὰ δὲ ἐπετειόκαυλα τυγ-
χάνει. τὰ μὲν γὰρ ἐξαυαίνονται, ὧν δὲ διαμένουσιν εἰς πλείω χρόνον αἱ ῥίζαι. σχεδὸν δὲ οὐκ ἔ-
λαττον τὰ τοιαῦτά ἐστι. φύεται δὲ τὰ μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, καὶ ἀπὸ τῶν σπερμάτων. τὰ δὲ ἕτερα
8 μόνον ἀπὸ σπέρματος, εἰ μή τι καὶ αὐτόματον. Ἡ δὲ βλάστησις καὶ τούτων δέ, καὶ τῶν ἄλλων,
τῶν μὲν ἅμα τοῖς πρώτοις ὕδασίν ἐστι μετ' ἰσημερίαν, οἷον ἀφάκης, καὶ τὸ τοῦ κυνωπός, καὶ ἣν
τῶν δὲ
καλοῦσί τινες βούπρησιν, † τῶν μετὰ πλειάδα, καθάπερ καὶ κιχωρίου, καὶ σχεδὸν τῶν ἄλλων τῶν κι-
χωριωδῶν. καὶ τὰ μὲν εὐθὺς ἅμα τῇ βλαστήσει τὸ ἄνθος ἀφίησι, καθάπερ ἡ ἀφία. τὰ δὲ ὕστε-
ρον οὐ πολλῷ, καθάπερ ἡ ἀνεμώνη. τὰ δὲ ἅμα τῷ ἦρι καὶ ἐκκαυλεῖ καὶ ἀνθεῖ, καθάπερ τὸ κιχώ-
ριον, καὶ τὰ κιχωριώδη, καὶ τῶν ἀκανθικῶν ὅσα λαχανώδη. διαφορὰ δὲ τῶν ἀνθῶν πολλή, πε-
ρὶ ἧς ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται· σχεδὸν γάρ ἐστι κοινὸν ἁπάντων. ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθά-
περ καὶ τὸ ἐπίμετρον. συμβαίνει δέ, οἷς ἅμα τῷ καρπῷ τὸ ἄνθος ἀφίησι, ταχεῖαν εἶναι τὴν
ἀπάνθησιν. πλὴν ἡ μέν, ἀπογηράσαντος πάλιν τοῦ πρώτου, πάλιν ἄλλο καὶ ἄλλο παραφύει, καὶ
τοῦτο ποιεῖ παρ' ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἄχρι τοῦ θέρους. πολὺν δὲ χρόνον καὶ ὁ ἠριγέρων· τὰ δὲ
ἄλλα οὐ ποιεῖ τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ ὁ κρόκος, οὔτε ὁ εὔοσμος, οὔθ' ὁ λευκός, οὔθ' ὁ ἀκανθώδης· οὗτοι
ἄοσμοι
δὲ † εὔοσμοι. κοινὴ δὲ διαφορὰ πάντων τῶν ποωδῶν ἡ τοιάδε· τὰ μὲν γάρ ἐστιν ὀρθόκαυλα
καὶ νευρόκαυλα, τὰ δὲ ἐπετειόκαυλα· καθάπερ μαλάχη, σκάνδιξ, σίκυος ἄγριος. τὸ δὲ ἡ-
λιοτρόπιον, ἔτι μᾶλλον (ὡς εἰπεῖν) τούτων· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀκανθώδεσιν οὖσι, τρίβολος, καὶ
ἡ κάππαρις, καὶ ἄλλα πλείω· καὶ γὰρ ἐκείνων ἡ διαφορὰ πλείων. ἔνια δὲ περιαλλόκαυλα. μὴ
ἔχοντα δὲ οὗ προσπέσωσιν, ἐπιγειόκαυλα· καθάπερ ἡ πιτίνη, καὶ ἡ παρίνη. καὶ ἁπλῶς, ὧν ὁ
καυλὸς λεπτὸς καὶ μαλακός, καὶ μακρός· διὸ καὶ φύονται ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν ἐν ἄλλοις. κοι-
νὴ δὲ καὶ αὕτη ἡ διαφορὰ πάντων, οὐ μόνον τῶν ποωδῶν καὶ φρυγανικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν θαμνω-
δῶν. καὶ γὰρ ἡ ἕλιξ, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ σμίλαξ, περιαλλόκαυλον. ἔτι δὲ καὶ τῶν ποωδῶν, τὰ μὲν
πολύκαυλα, τὰ δὲ μονόκαυλα. καὶ τῶν μονοκαύλων, τὰ μὲν ἀπαράβλαστα κατὰ τὸν καυλόν, τὰ
δὲ παραβλαστικά· καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἡμέροις, ἥ τε ῥαφανίς, καὶ ἄλλ' ἄττα. πολύκαυλα δέ, ὡς
ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἐπιγειόκαυλα. μονόκαυλα δὲ καὶ ὀλιγόκαυλα, τὰ ὀρθόκαυλα. τούτων δὲ
ἀπαράβλαστα τὰ λειόκαυλα, κρόμμυον, πράσον, σκόροδον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἡμέροις ὑπάρ-
9 χει. Διαφορὰ δέ τις καὶ τοιάδε τῶν ποωδῶν ἐστι· τὰ μὲν ἐπιγειόφυλλα, τὰ δ' ἐπικαυλό-
φυλλα· τυγχάνει δὲ ἀμφοτέρων. ἐπιγειόφυλλα μέν, κορωνόπους, ἄνθεμον, ἄγχουσα, πόα, ἀνεμώ-
νη, ἀφυλλανθές, ἀπαργία, ἀρνόγλωσσον, ἀπάτη. καὶ ἐπικαυλόφυλλα δέ, κρηπίς, ἄνθεμον τὸ
φυλλῶδες, λωτόν, λευκόϊον. ἀμφοτέρως δέ, τὸ κιχώριον. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν καυλῶν ἅμα ταῖς
ἐκφύσεσι ταῖς ἀκρεμονικαῖς, ἐκφύει τι καὶ ἄνθος· καὶ τῶν φυλλακάνθων ἔνια, πλὴν ἀκανθώδεσι
κομιδῇ, καθάπερ ὁ σόγκος. ἔστι δὲ καὶ τὰ μὲν ἄκαρπα, τὰ δὲ κάρπιμα. καὶ ὅλως τῶν ποωδῶν
τὰ μὲν ἄχρι τῶν φύλλων ἀφικνεῖται, τὰ δὲ καυλὸν ἔχει καὶ ἄνθος, καρπὸν δὲ οὔ. τὰ δὲ καὶ καρ-
πόν, ὥσπερ τελειοτάτην φύσιν· εἰ μή τι καὶ ἄνευ τοῦ ἄνθους καρποφορεῖ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν δέν-
δρων. διαφέρει δὲ καὶ τὰ φύλλα σχεδὸν οὐκ ἐλάττοσιν, ἀλλὰ πλείοσι διαφοραῖς, ἢ τὰ τῶν δέν-
δρων καὶ πρὸς αὐτὰ δὲ ἐκεῖνα διαφορὰς ἔχει. μεγίστην μέν, ὡς εἰπεῖν, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ μίσχου
προσπέφυκε, τὰ δὲ αὐτὰ μὲν ὡς ἁπλῶς, τὰ δὲ καυλικῇ τινι προσφύσει. καὶ τῶν μὲν ἐν τῇ

βλαστήσει περιττοτέρᾳ, τῶν δὲ πλείστων τὰ φύλλα σχεδὸν ἐν τῇ ἀρχῇ μέγιστα γίνονται, καὶ μάλιστα ἐδώδιμα. τὰ δὲ ἐκ τῶν δενδρων περιωθεῖ τινα καυλόν. διαφέρουσι δὲ καὶ τοῖς ἄνθεσι πολύ. ἐν μὲν γὰρ τοῖς δενδροις τά γε πλεῖστα λευκά, τὰ δὲ μικρὸν ὑποπορφυρίζοντα, τὰ δὲ ποώδη καὶ χλοώδη. κεχρωσμένων δὲ ἀνθικῶν πολλαὶ καὶ παντοδαπαὶ χροιαί, καὶ εὔκρατοι, καὶ μεμιγμέναι, καὶ εὔοσμοι δὴ καὶ ἄοσμοι. καὶ ἐνίων τὰ μὲν δένδρα τὴν ἄνθην ἀθρόαν ποιεῖται· τούτων δ᾽ ἔνια κατὰ μέρος, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ περὶ τοῦ ὠκίμου· διὸ καὶ πολὺν χρόνον ἀνθεῖ, καθάπερ ἄλλα τε πολλά, καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ τὸ κιχώριον. πολλαὶ δὲ καὶ τῶν ῥιζῶν διαφοραί, καὶ τρόπον τινὰ τούτων φανερώτεραι. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν ξυλώδεις, αἱ δὲ σαρκώδεις, καὶ ἰνώδεις· ὥσπερ καὶ τῶν ἡμέρων. καθάπερ αἵ τε τοῦ σίτου, καὶ τῆς πόας τῆς πλείστης. αὐτῶν δὲ τούτων ἑκάσται πλείστας ἔχουσι διαφορὰς· χρώμασιν, ὀσμαῖς, χυλοῖς, μεγέθεσιν. αἱ μὲν γὰρ λευκαί, αἱ δὲ μέλαιναι, αἱ δ᾽ ἐρυθραί· καθάπερ ἥ τε τῆς ἀγχούσης, καὶ τοῦ ἐρυθεδάνου. αἱ δ᾽ ὥσπερ ξανθαί, καὶ ξυλοειδεῖς, καὶ γλυκεῖαι δέ, καὶ πικραί, καὶ δριμεῖαι· καὶ εὐώδεις, καὶ κακώδεις· καὶ ἔνιαι φαρμακώδεις, ὡς ἐν ἄλλοις εἴρηται. διαφοραὶ δὲ καὶ τῶν σαρκωδῶν· αἱ μὲν γὰρ στρογγύλαι, αἱ δὲ περιμήκεις, καὶ βαλανώδεις, ὥσπερ ἀσφοδέλου καὶ κρόκου. καὶ αἱ μὲν λεπυριώδεις, ὥσπερ ἡ τοῦ βολβοῦ, καὶ τῆς σκίλλης, καὶ ὅσαι βολβώδεις· καὶ κρομμύου δὲ καὶ γηθύου, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. αἱ δὲ ὁμαλεῖς, καὶ ψαθυραί, καὶ μαλακαὶ διόλου, καὶ ὥσπερ ἄφλοιοι· καθάπερ τοῦ ἄρου. αἱ δὲ καὶ φλοιὸν ἔχουσι περὶ τῇ σαρκί, καθάπερ ἡ τοῦ κυκλαμίνου, καὶ τῆς γογγυλίδος. οὐχ ἅπασαι δὲ εὐώδεις, ἢ γλυκεῖαι, ἢ εὔοσμοι, ἢ ἐδώδιμοι· οὐδ᾽ αἱ πικραὶ ἄβρωτοι· ἀλλ᾽ ὅσαι ἀβλαβεῖς εἰσι τῷ σώματι, μετὰ τὴν προσφοράν. ἔνιαι γὰρ γλυκεῖαι μέν, θανάσιμοι δέ, καὶ νοσώδεις. αἱ δέ, πικραὶ μέν, ἢ κακώδεις, ὠφέλιμοι δέ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ φύλλα, καὶ καυλοί· καθάπερ τοῦ ἀψινθίου, καὶ τοῦ κενταυρείου. διαφοραὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν βλάστησιν, καὶ κατὰ τὴν ἄνθησιν· οἷον ἀρχομένου χειμῶνος, καὶ μεσοῦντος· καὶ πάλιν ἦρος, ἢ θέρους, ἢ μετοπώρου. καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν δὲ ὁμοίως, τὰ βρωτὰ ἐστίν, καὶ καυλὸς ἐστίν, καὶ φύλλα, καὶ σπέρματα, καὶ ῥίζας· καὶ ἐν αὐταῖς τούτοις κατὰ τοὺς χυλούς· οἷον ὀξύτητι, καὶ γλυκύτητι, καὶ αὐστηρότητι, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς τοιαύταις, ἁπλῶς τε καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον. τὰς μὲν οὖν διαφορὰς ἐν τούτοις ληπτέον.

Διῃρημένων δὲ περὶ τὰς ὥρας ἑκάστων, πρός τε τὰς βλαστήσεις, καὶ περὶ τὰς ἀνθήσεις καὶ τελειώσεις τῶν καρπῶν, οὐδὲν αὖ βλαστεῖ καὶ περὶ τὰς οἰκείας ὥρας, οὔτε τῶν ῥιζοφυῶν, οὔτε τῶν σπερμάτων, οὔτε τῶν σπερμοφυῶν, ἀλλ᾽ ἕκαστον ἀναμένει τὴν οἰκείαν, οὐθ᾽ ὑπὸ τῶν ὑδάτων οὐδὲν πάσχον. ἔνια γὰρ † θερμὰ κομιδῇ καὶ τῇ ἀνθήσει, καὶ τῇ βλαστήσει· καθάπερ ὅ, τε σκόλυμος, καὶ (θερινὰ) ὁ σίκυος ἄγριος· ὥσπερ καὶ περὶ τῶν φρυγανικῶν ἐλέχθη, περὶ κονύζης τε καὶ καππάριδος, καὶ τῶν ἄλλων. οὐδὲν γὰρ οὐδὲ ἐκείνων ἀνθεῖ καὶ βλαστάνει περὶ τὰς οἰκείας ὥρας. διὸ καὶ ταύτῃ δόξαιεν ἂν διαφέρειν τῶν δένδρων. τῶν μὲν γὰρ ἅμα πως πάντων ἐγγὺς ἡ βλάστησις. εἰ δὲ μή, περὶ μίαν γε ὥραν, ὡς εἰπεῖν. τούτων δέ, ἐν πολλαῖς, μᾶλλον δὲ ἐν ἁπάσαις ἡ βλάστησις· καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἄνθησις. ὥστε εἴ τις ἐθέλει κατανοεῖν, σχεδὸν συνεχὴς γίνεται καθόλου ἐνιαυτοῦ καὶ ἡ βλάστησις καὶ ἡ ἄνθησις· αἰεὶ γὰρ ἕτερον ἐξ ἑτέρου διαδεχόμενον, πάσας ἀναλαμβάνει τὰς ὥρας. οἷον, μετὰ τὴν ἀφάκην, ἔσται † ἡ ἀνεμωνία, καὶ ὁ ἠριγέρων, καὶ τὰ ἄλλα χειμερινά· μετὰ δὲ (τὸ κρόκον καὶ ἡ) ταῦτα, τὰ ἠρινά, καὶ μετοπωρινά. πολλὰ δέ, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ τῶν ἐπὶ μέρος ἀνθέων ἐπιτείνεται ταῖς ὥραις. ἔνια γὰρ οὕτως ἀνθεῖ, καθάπερ ἥ τε ἀφάκη, καὶ ὁ ὀνοκίχλης, καὶ τὸ κιχώριον, καὶ τὸ ἀρνόγλωσσον, καὶ ἄλλα· διὰ δὲ τὴν συνέχειαν, καὶ τὴν περικατάληψιν τὴν ὑπ᾽ ἀλλήλων, οὐ φαίνεται ῥᾴδιον ἐν ἐνίοις, οὐδ᾽ ὁρίσαι, ποῖα πρῶτα βλαστάνει, καὶ ὅλως ποῖα πρωὶ βλαστάνει, καὶ ποῖα ὀψιβλαστεῖ, ἵνα ζῇ· καὶ αὐτῶν τε τούτων τὰς γενέσεις καὶ τὰς ὥρας, ὅταν τελειωθέντων τῶν καρπῶν, πάλιν ἄλλας ἀρχὰς ἐνιστῶντες τῆς γενέσεως· ὅπερ μάλιστα δοκεῖ συμβαίνειν μετ᾽ ἰσημερίαν μετοπωρινήν. τότε γὰρ ἤδη τὰ σπέρματα πλεῖστα τετελείωται, καὶ τῶν δενδρικῶν καρπῶν οἱ πολλοί, καὶ ἅμα μεταβολή τις αὐτῷ τούτῳ προσγίνεται καὶ τῆς ὥρας. ὅσα δὲ ἀτελῆ καὶ ἄπεπτα περικαταλαμβάνεται, τούτοις κατὰ λόγον ἐκ περιόδου καὶ ἡ βλάστησις γίνεται, καὶ ἡ ἄνθησις, καὶ ἡ τελείωσις. διὸ συμβαίνει τὰ μὲν ὑπὸ τροπὰς ἀνθεῖν, τὰ δ᾽ ὑπὸ κύνα, τὰ δὲ μετὰ ἀρκτοῦρον καὶ ἰσημερίαν μετοπωρινήν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔοικε κοινοτέραν ἔχειν σκέψιν, εἰς ἀφορισμὸν ἀρχῆς. ὅτι δὲ αἱ διαφοραὶ πλείους, ἢ οὐκ ἐλάττους, ἐν τούτοις φανερόν. ἐπεὶ καὶ ἀείφυλλα τῶν τοιούτων ἐστὶν ἔνια, καθάπερ † τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ τὸ ἀδίαντον. ἀφωρισμένων (τὸ πόλιον καὶ τὸ)

οὖν τούτων περὶ τὰς διαφοράς, ἐν οἷς γίνονται, καὶ πῶς, λεκτέον ἤδη τὰς καθ' ἕκαστον ἱστορίας.
* ὅσα καὶ περὶ τὴν ἰδίαν ἑκάστου φύσιν. λέγω δέ, οἷον τὰ σταχυώδη, καὶ τὰ σκανδικώδη, καὶ μυ-
ἔστιν οὕτω φώδη, καὶ εἴ τι ἕτερον † ἐστι σχεδὸν κοινὸν ἐπὶ πάντων λαβεῖν, ὃ τῇ αἰσθήσει γνώριμον τοῖς φύλλοις,
ἢ ἀνθήσει, ἢ ῥίζαις, ἢ καρποῖς. ἐκ γὰρ τῶν φανερῶν ὁ μερισμός, ὥσπερ καὶ τῶν ῥιζῶν. σταχυώδη μὲν
οὖν ἐστιν, ὅ, τε ἀχυρώδης ὑπὸ * μῆνος τελέους ἔχων ἰδέας ἐν ἑαυτῷ· καὶ ὁ ἀλωπέκουρος, καὶ ὁ στε-
λέφουρος, ὑπὸ ἐνίων δὲ ἀρνόγλωσσον, τῶν δὲ ὄρτυξ καλούμενος. παρόμοιον δὲ τούτῳ τρόπον τινὰ
καὶ ἡ θρυαλλίς. ἁπλᾶ δέ, καὶ μονοειδῆ τρόπον τινὰ ταῦτα, καὶ στάχυν οὐκ ὀξὺν οὐδ' ἀνθερώδη ἔ-
χοντα. ὁ δὲ ἀλωπέκουρος, μαλακὸν χνοωδέστερον, ὅτι καὶ ὅμοιον ταῖς τῶν ἀλωπέκων οὐραῖς, ὅ-
θεν καὶ τοὔνομα μετείληφεν. ὅμοιος δὲ τούτῳ καὶ ὁ στελέφουρος, πλὴν οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἀνθεῖ κατὰ
μέρος, ἀλλὰ διὰ ὅλου τοῦ στάχυος, ὥσπερ ὁ πυρός. ἡ δὲ ἄνθησις ἀμφοῖν χνοώδης, καθάπερ καὶ
τοῦ σίτου. παρόμοιον δὲ τῇ ὅλῃ μορφῇ τῷ πυρῷ, πλὴν πλατυφυλλότερον. ὡσαύτως δὲ τούτοις
11 καὶ τὰ ἄλλα τὰ σταχυώδη λεκτέον. Τὰ δὲ κιχοριώδη, πάντα μὲν ἐπιπετειόφυλλα καὶ ῥιζό-
ταῖς ῥίζαις φυλλα. βλαστάνει δὲ μετὰ πλειάδα, πλὴν τοῦ ἀπάπου. τοῖς δὲ καυλοῖς καὶ † αἱ ῥίζαι μεγά-
λας ἔχουσι διαφοράς. οἱ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἁπλούστεροι καὶ θάττους, ὁ δὲ τοῦ κιχορίου μέγας, καὶ παρα-
φύσεις ἔχων πολλάς. ἔτι δὲ γλίσχρος, καὶ δυσδιαίρετος· διὸ καὶ θεσμῷ χρῶνται. παραβλαστικὸν
δὲ καὶ τῇ ῥίζῃ, καὶ ἄλλως μακρόρριζον. διὸ καὶ δυσώλεθρον. ὅταν γὰρ ἐκλαχανίσωνται, πάλιν
τὴν ὑπόλοιπον ἀρχὴν λαμβάνει γενέσεως. συμβαίνει δὲ καὶ παρανθεῖν αὐτοῦ μέρος ἄλλο καὶ ἄλλο, καὶ
σχεδὸν ἄχρι τοῦ μετοπώρου, σκληροῦ δοκοῦντος εἶναι τοῦ καυλοῦ. φέρει δὲ καὶ λοβόν, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα περὶ
ὑποχοιεῖς τὰ ἄκρα τῶν καυλῶν. ἡ δὲ † ὑποχώρησις, λειοτέρα, καὶ ἡμερωτέρα τῇ προσόψει, καὶ γλυκυτέρα·
καὶ οὐχ ὥσπερ ἡ χονδρίλλα, ἀλλὰ τὸ ὅλον οὐκ ἐδώδιμος· αὕτη γὰρ ἄβρωτος, καὶ ἐν τῇ ῥίζῃ δρι-
μὺν ὀπὸν ἔχει, καὶ πολύν. ἄβρωτος δέ, καὶ πικρὰ ἡ ἀφάκη· πρωϊανθὴς δέ, καὶ ταχὺ γηράσκει,
καὶ ἀποπαπποῦται, εἶτ' ἄλλο φύεται πάλιν, καὶ ἄλλο· καὶ σχεδὸν παρ' ὅλον ποιεῖ τὸν χειμῶνα, καὶ τὸ ἔαρ
ἄχρι τοῦ θέρους· τὸ δ' ἄνθος μηλινοειδές. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ πικρίς· καὶ γὰρ αὕτη τῷ ἦρι ἀνθεῖ, καὶ
παραπλήσια διὰ ὅλου τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ θέρους παρανθεῖ· τῇ γεύσει δὲ πικρά, διὸ καὶ τοὔνομα εἴλη-
φε. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταύταις ταῖς διαφοραῖς. πειρατέον δέ, ὡς ἐλέχθη, καὶ τῶν ἄλλων λαμβάνειν
ὁμοίως. πολὺ δέ τι γένος ἐστὶ καὶ τῶν σαρκορρίζων, ἢ κεφαλορρίζων· ἃ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα, καθὰ καὶ
τὰς διαφορὰς ἔχει, ῥίζαις τε καὶ φύλλοις καὶ καυλοῖς καὶ ταῖς ἄλλαις μορφαῖς. τῶν γὰρ ῥιζῶν, ὥ-
σπερ εἴρηται πρότερον, αἱ μὲν λεπυρώδεις, αἱ δὲ σαρκώδεις· καὶ αἱ μὲν ἔχουσαι φλοιόν, αἱ δ' ἄ-
φλοιοι· ἔτι δὲ αἱ μὲν στρογγύλαι, αἱ δὲ προμήκεις· καὶ αἱ μὲν ἐδώδιμοι, αἱ δὲ ἄβρωτοι. ἐδώδιμοι
μὲν γὰρ οὐ μόνον βολβοί, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου ῥίζα, καὶ ἡ τῆς σκίλλης, πλὴν
οὐ πάσης, ἀλλὰ τῆς ἐπιμενιδείου καλουμένης, ἣ ἀπὸ τῆς χρήσεως ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὕτη δὲ στε-
νοφυλλοτέρα τε καὶ λειοτέρα τῶν λοιπῶν ἐστιν. ἐδώδιμος δὲ καὶ ἡ τοῦ ἄρου, καὶ αὐτή, καὶ τὰ φύλλα
προσαφεψηθέντα ἐν ὄξει, καί ἐστιν ἡδεῖα τε καὶ πρὸς τὰ ῥήγματα ἀγαθή, πρὸς δὲ τὴν αὔξησιν
αὐτῆς, ὅταν ἀποφυλλάσωσιν· ἔχει δὲ μέγα σφόδρα τὸ φύλλον· ὃ ἀνορύξαντες, στρέφουσιν ὅ-
πως ἂν μηδὲν βλαστάνῃ, ἀλλὰ πᾶσαν ἕλκῃ τὴν τροφὴν εἰς ἑαυτήν· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν βολβῶν τινες
ποιοῦσι συντιθέντες. ἡ δὲ τοῦ δρακοντίου (καλοῦσι γάρ τι δρακόντιον ἄρον, διὰ τὸ τὸν καυλὸν
ἔχειν τινὰ ποικιλίαν) ἄβρωτος καὶ φαρμακώδης. ἀλλὰ ἡ τοῦ φασγανίου καλουμένου, γλυκεῖά τε
ἑψηθεῖσα, καὶ τριφθεῖσα μιγνυμένη τῷ ἀλεύρῳ, ποιεῖ τὸν ἄρτον γλυκὺν καὶ ἀσινῆ. στρογγύλη δέ
ἐστι, καὶ ἄφλοιος, καὶ παραφύσεις ἔχουσα μικράς, ὥσπερ τὸ γήθυον. πολλὰς δὲ εὑρίσκουσι ταῖς σκο-
λοπίαις. χαίρει γάρ, καὶ συλλέγει τὸ ζῷον. ἡ δὲ τοῦ θησείου, τῇ μὲν γεύσει πικρά· τριβομένη δέ,
κοιλίαν ὑποκαθαίρει. φαρμακώδεις δέ τινές εἰσι καὶ ἕτεραι. πολλῶν δὲ οὔτε φαρμακώδεις,
12 οὔτε ἐδώδιμοι. καὶ αὗται μὲν ἐν ταῖς ῥίζαις αἱ διαφοραί. Κατὰ δὲ τὰ φύλλα, τοῖς τε μεγέ-
θεσι, καὶ τοῖς σχήμασιν, ὁ μὲν ἀσφόδελος μακρόν, καὶ στενώτερον, καὶ ὑπόγλισχρον ἔχει τὸ φύλ-
λον· ἡ δὲ σκίλλα, πλατὺ καὶ εὐδιαίρετον· τὸ δὲ φάσγανον, ὑπό τινων δὲ καλούμενον ξίφος,
ἴρεις ξιφοειδές· ὅθεν ἔχει καὶ τοὔνομα. ἡ δὲ † ἶρις, καλαμωδέστερον. τὸ δὲ τοῦ ἄρου, πρὸς τῇ πλατύτητι
καὶ ἔγκοιλον καὶ σικυῶδές ἐστιν. ὁ δὲ νάρκισσος, στενόν, καὶ πολύ, καὶ λιπαρόν. βολβὸς δέ, καὶ
τὰ βολβώδη, παντελῶς στενά. καὶ τοῦ κρόκου δέ τι, στενώτερον. καυλὸν δέ, τὰ μὲν οὐκ ἔχει τὸ
ὅλον, οὐκ ἄνθος, ὥσπερ τὸ ἄρον τὸ ἐδώδιμον· τὰ δὲ τὸν τοῦ ἄνθους μόνον, ὥσπερ ὁ νάρκισσος,
καὶ ὁ κρόκος. ἶνια δὲ ἔχει, καθάπερ ἡ σκίλλα, καὶ ὁ βολβός, καὶ τὰ βολβώδη, καὶ ἡ ἶρις, καὶ τὸ
ξίφιον.

ξίφιον. μέγιστον δὲ πάντων, ὁ ἀσφόδελος. ὁ γὰρ ἀνθέρικος, μέγιστος. ὁ δὲ περὶ εἶδος, ἐλάττων
μὲν, σκληρότερος δὲ, τὸ δὲ ὅλον ἀνθερικώδης. ἔστι δὲ καὶ πολύκαρπος ὁ ἀσφόδελος, καὶ ὁ καρ-
πὸς αὐτοῦ ξυλώδης, τῇ μὲν μορφῇ τρίγωνος, τῷ δὲ χρώματι μέλας. γίνεται δὲ ἐν τῷ στρογγύλῳ
τῷ ὑποκάτω τοῦ ἄνθους. ἐκπίπτων δὲ τοῦ θέρους, ὅταν τοῦτο διαχάνῃ, τὴν αὔανσιν ποιεῖται
κατὰ μέρος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς σκύλλης. ἄρχεται δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν κάτωθεν. ἐν δὲ τῷ ἀνθερίκῳ
συνίσταται σκώληξ, ὃς εἰς ἄλλο μεταβάλλει ζῷον πτηνὸν, ἀνθηνοειδές· εἶθ' ὅταν ὁ ἀνθέρικος
αὐανθῇ, διεσθίων ἐκπέταται. δοκεῖ δὲ ἴδιον ἔχειν πρὸς τὰ ἄλλα τὰ λεπτόκαυλα· διότι στενὸς
ὢν, ἀποφύσεις ἄνωθεν ἔχει. πολλὰ δὲ εἰς τροφὴν παρέχεται χρήσιμα. καὶ γὰρ ὁ ἀνθέρικος ἐδώδι-
μος σταθευόμενος, καὶ τὸ σπέρμα φρυγόμενον. πάντων δὲ μάλιστα ἡ ῥίζα κοπτομένη μετὰ σύ-
κου, καὶ πλείστην ὄνησιν ἔχει, καθ' Ἡσίοδον. ἅπαντα μὲν οὖν φιλόζωα τὰ κεφαλόρριζα, μάλι-
στα δ' ἡ σκύλλα· καὶ γὰρ κρεμαμένη ζῇ, καὶ πλεῖστόν γε χρόνον διαμένει. δύναται δὲ καὶ τὰ θη-
σαυριζόμενα σώζειν, ὥσπερ τὴν ῥόαν, ἐκπηγνυμένου τοῦ μίσχου. καὶ τῶν φυτευομένων δ' ἔνια
βλαστάνει θᾶττον ἐν αὐτῇ. λέγεται δὲ καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς εἰσόδου φυτευθεῖσαν, ἀλεξιτήριον
εἶναι περὶ ἐπιφερομένης δηλήσεως. ταῦτα δὲ ταῦτα ἀθρόα φύεται, καθάπερ καὶ τὰ κρόμμυα,
καὶ τὰ σκόροδα. παραβλαστάνουσι γὰρ ἀπὸ τῆς ῥίζης. ἔνια δὲ ἀπὸ τοῦ σπέρματος φανερῶς· οἷον ὅ,
τε ἀνθέρικος, καὶ τὸ λείριον, καὶ τὸ φάσγανον, καὶ ὁ βολβός· ἀλλ' ἴδιον τοῦτο τοῦ βολβοῦ λέγε-
ται, τὸ μὴ ἀπὸ πάντων βλαστάνειν ἅμα τῶν σπερμάτων, ἀλλὰ τῶν μὲν αὐτοετές, τῶν δὲ εἰς νέωτα·
καθάπερ τὴν γίλωπά φασι, καὶ τὸν λωτόν. τοῦτο μὲν οὖν εἴπερ ἀληθές, κοινὸν ἑτέρων. κοινὸν δὲ
ἴσως καὶ τὸ μᾶλλον λέγεσθαι, πλὴν οὐ πολλῶν. θαυμαστὸν δὲ ἐπὶ πάντων, ὅπερ ἐπί τε τῆς σκύλ-
λης καὶ τοῦ ναρκίσσου συμβαίνει· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων, καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς φυτευομένων, καὶ τῶν βλαστα-
νόντων, καθ' ὥραν τὸ φύλλον ἀνατέλλει πρῶτον, εἶθ' ὕστερον ὁ καυλός· ἐπὶ δὲ τούτων, ὁ καυ-
λὸς πρότερον. τοῦ ναρκίσσου δὲ, ὁ τοῦ ἄνθους μόνον εὐθυπρόωρον τὸ ἄνθος· τῆς δὲ σκύλλης καθ' αὑ-
τὸν εἰς ὕστερον, ἐπὶ τούτῳ τὸ ἄνθος ἀνίσχον προσκαθήμενον. ποιεῖται δὲ τὰς ἀνθήσεις τρεῖς· ὧν ἡ μὲν
πρώτη, δοκεῖ σημαίνειν τὸν πρῶτον ἄροτον· ἡ δὲ δευτέρα, τὸν μέσον· ἡ δὲ τρίτη, τὸν ἔσχατον. ὅσαι
γὰρ ἂν αὗται γένωνται, καὶ οἱ ἄροτοι σχεδὸν οὕτως ἐκβαίνουσιν. ὅταν δὲ οὕτως ἀπογηράσῃ, τότε ἡ
τῶν φύλλων βλάστησις πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ναρκίσσου· πλὴν ὅτι καυ-
λὸν ἕτερον ἔχει παρὰ τὸν τοῦ ἄνθους, ὥσπερ εἴπομεν. οὔτε καρπὸν φανερόν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἄνθος
ἅμα τῷ καυλῷ καταφθίνει. καὶ ὅταν αὐανθῇ, τότε τὰ φύλλα ἀνατέλλει. πρὸς μὲν οὖν τὰ ἄλλα, ταῦ-
τα συνάμφω ταῦτα ἴδια. πρὸς δὲ τὰ προανθοῦντα τῶν φύλλων καὶ τῶν καυλῶν, ὅπερ δοκεῖ ποιεῖν
τὸ † πίφυον, καὶ ἕτερα τῶν ἀνθικῶν· ἐπί τε τῶν δένδρων ἡ ἀμυγδαλῆ μάλιστα, ἢ μόνον· ὅτι ταῦ- ἴφυον
τα μὲν ἅμα τῷ ἄνθει προφαίνει τὸ φύλλον † εὐθὺς κατόπιν, ὥστε καὶ διαζητεῖσθαι περί τινων. ἢ εὐθὺς
περὶ δὲ τούτων οἷον ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς φαίνεται, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν, καὶ διὰ τὸ μὴ πρό-
τερον βλαστάνειν, πρὶν τὸ μὲν τὸ ἄνθος, τοῦ δὲ καὶ ὁ καυλὸς ὅλος ἀπογηράσῃ. ἡ δὲ βλάστησις, προ-
τέρα μὲν περὶ σκύλλης, ὑστέρα δὲ ναρκίσσου. πολὺ δὲ καὶ τὸ φύλλον † οὕτως ἀφίησι, καὶ ἔστιν ἡ ῥί- οὕτω
ζα αὕτη οὐ μικρὰ, καὶ οὐ μεγάλη, προσεμφερὴς κατὰ τὸ σχῆμα τῷ βολβῷ, πλὴν οὐδὲ πυρώδης.
ταῦτα μὲν οὖν ἔχει σκέψιν. Τῶν δὲ βολβῶν ὅτι πλείω γένη, φανερόν. καὶ γὰρ τῷ μεγέθει, 13
καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τοῖς σχήμασι διαφέρουσι, καὶ τοῖς χυλοῖς. ἐνιαχοῦ γὰρ οὕτω γλυκεῖς, ὥστε καὶ
ὠμοὺς ἐσθίεσθαι, καθάπερ ἐν Χερρονήσῳ τῇ Ταυρικῇ. μεγίστη δὲ καὶ ἰδιωτάτη διαφορὰ τῶν ἐριοφό-
ρων. ἔστι γάρ τι γένος τοιοῦτον, ὃ φύεται μὲν αἰγιαλοῖς. ἔχει δὲ τὸ ἔριον ὑπὸ τοὺς πρώτους χιτῶνας,
ὥστε ἀνὰ μέσον εἶναι τοῦ τε ἐδωδίμου τοῦ ἐντὸς, καὶ τοῦ ἔξω. ὑφαίνεται δὲ ἐξ αὐτοῦ καὶ πόδια, καὶ
ἄλλα ἱμάτια. διὸ καὶ ἐριώδεις τοῦτο, καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ ἐν Ἰνδοῖς τριχώδεις. πλείω δὲ καὶ τὰ βολβώ-
δη, καὶ ἐλάττω· ταῦτα δὲ καθάπερ τὸ λευκόϊον, καὶ βολβίνη, καὶ ὁ πιτίων, καὶ κύϊξ, καὶ τρόπον
τινὰ τὸ σισυρίγχιον. βολβώδη δὲ ταῦτα, ὅτι στρογγύλα ταῖς ῥίζαις· ἐπεὶ τοῖς τε χρώμασι λευ-
κὰ, καὶ οὐ λεπυρώδη. ἴδιον δὲ τοῦ σισυριγχίου, τὸ τῆς ῥίζης αὐξάνεσθαι τὸ κάτω πρότερον, ὃ καλοῦσι
χειμῶνα. τοῦ δ' ἦρος ὑποφαίνοντος, τοῦτο μὲν ταπεινοῦσθαι· τὸ δ' ἄνω τὸ ἐδώδιμον αὐξάνεσθαι. καὶ
τὰ μὲν τοιαύτας ἔχει τὰς διαφοράς. ἴδια δὲ καὶ ταῦτα ἐν τοῖς ποώδεσιν, τό, τε ἐπὶ τοῦ ἀδιάν-
του συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ ὑγραίνεται τὸ φύλλον βρεχόμενον, οὐδ' ἐπίδηλόν ἐστι διὰ τὸ τὴν νοτίαν
ἐπιμένειν· ὅθεν καὶ ἡ προσηγορία. γένη δ' αὐτοῦ δύο, τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν. χρήσιμα δὲ
ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τριχῶν, ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. φύεσθαι δὲ μάλιστα πρὸς τὰ ὑ-

δηλαδ. ὡς δὲ οἴονταί τινες, καὶ πρὸς στραγγουρίαν τὸ τριχομανὲς ποιεῖν. ἔχειν δὲ τὸν καυλὸν ὅμοιον τῷ ἀδιάντῳ τῷ μέλανι, φύλλα δὲ μικρὰ σφόδρα καὶ πυκνά, καὶ πεφυκότα κατὰ ἄκρον ἀλλήλων. ῥίζα δ’ οὐκ ὑπέστι· χώραν δὲ φιλεῖ σκιεράν. τῶν δὲ κατὰ μέρος ἀνθούντων, ἴδιον τὸ περὶ τὸ ἄνθεμον· ὅτι τῶν μὲν ἄλλων πάντων ἴδιον, τὸ κάτω πρῶτον ἀπανθεῖν· τούτου δὲ τὰ ἄνω. τυγχάνει δ’ αὐτοῦ τὸ μὲν κύκλῳ τὸ λευκὸν ἄνθος, τὸ δὲ ἐν τῷ μέσῳ τὸ χλωρόν. καὶ καρπὸς ὃς ἐκπίπτει, καθάπερ τοῖς ἀκανθώδεσι, καταλιπὼν τὴν πρόσφυσιν κενήν. εἴδη δ’
14 αὐτοῦ πλείω. Ἴδιον δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν ἀτρακτύλην, ἣ καὶ τῶν ἱματίων ἀντέχεται διὰ τὴν τραχύτητα, καὶ ἔστι δυσαφαίρετον. ἐν τούτῳ γὰρ ἐγγίνεται τῷ τραχεῖ τὸ ἄνθος, οὐ προϊόν, οὐδὲ ἐκφαῖνον, ἀλλ’ ἐν ἑαυτῷ πεττόμενον, καὶ σπερμογονοῦν· ὥστε παρόμοιον εἶναι τὸ συμβαῖνον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν γαλέων καὶ κερνῶν. ἐκεῖνά τε γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ὠοτοκήσαντα ζωογονεῖ· καὶ αὐτὴ τὸ ἄνθος ἐν ἑαυτῇ κατέχουσα, καὶ πέττουσα, καρποτοκεῖ. ὅσα δὲ τὰς ἀνθήσεις βλαστάνουσιν, ἀκολουθοῦντα τοῖς ἀγρίοις, οἷον τὸ ἡλιοτρόπιον καλούμενον, καὶ ὁ σκόλυμος, (ἅμα γὰρ ταῖς τροπαῖς καὶ οὗτος) ἔτι δὲ τὸ χελιδόνιον (καὶ γὰρ τοῦτο ἅμα τῇ χελιδονίᾳ ἀνθεῖ) ταῦτα δὲ δόξειεν ἂν τῇ μὲν φυσικὴν ἔχειν τὴν αἰτίαν, τῇ δὲ συμπτωματικήν. πολλὰ δὲ τοιαῦτά ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις ἴδια. διὸ καὶ ἡ τοῦ ἀειζώου φύσις, τὸ διαμένειν ὑγρὸν ἀεὶ καὶ χλωρόν, φύλλον σαρκῶδες ἔχον, καὶ λεῖον, καὶ πρόμηκες. φύεται δὲ ἔν τε τοῖς ἀλοπέδοις τοῖς ἐπὶ τῶν τοίχων ἀνύδροις, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐπὶ τῶν κεράμων, ὅταν ἐπιγένηται γῆς τῆς ἀμμώδους συρροή. πολλὰ δ’ ἄν τις ἴσως λάβοι καὶ ἕτερα περιττά. χρὴ δέ, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, τὰς ἰδιότητας θεωρεῖν, καὶ τὰς διαφορὰς πρὸς τὰ ἄλλα. τὰ μὲν ἐν πλείοσιν ἰδέαις ἐστί, καὶ σχεδὸν οἷον ὁμωνύμοις, ὥσπερ ὁ λωτός· τούτου γὰρ εἴδη πολλά, διαφέροντα καὶ φύλλοις, καὶ καυλοῖς, καὶ ἄνθεσι καὶ καρποῖς· ἐν οἷς καὶ ὁ μελίας σῖτος καλούμενος, καὶ δυνάμει διτταῖς κατὰ τὴν προσφοράν· ὅτι τε δεῖ μὴ τοὺς αὐτοὺς τόπους ζητεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἕτερα πλείω. τὰ δὲ ἐν ἐλάττοσιν, ὥσπερ ὁ στρύχνος, ὁμωνυμίᾳ τινὶ παντελῶς εἰλημμένος. ὁ μὲν γὰρ ἐδώδιμος, καὶ ὥσπερ ἥμερον καρπὸν ἔχων ῥαγώδη· ἕτεροι δὲ δύο εἰσίν, ὧν ὁ μὲν ὕπνον, ὁ δὲ μανίαν ἐμποιεῖν δύναται· πλείων δ’ ἔτι δοθείς, καὶ κτείνει. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐφ’ ἑτέρων ἐστὶ λαβεῖν, ἃ πολλὴν ἔχει διάστασιν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων τῶν ποωδῶν, ἱκανῶς εἴρηται. περὶ δὲ σίτου, καὶ τῶν σιτωδῶν, μετὰ ταῦτα λεκτέον· τοῦτο γὰρ ἔτι καταλοιπον ἦν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ἹΣΤΟΡΊΑΣ ΤῸ Θ΄.

Ἰστέον ὅτι τὸ ὄγδοον τοῦ Θεοφράστου περὶ φυτῶν βιβλίον, κατὰ μὲν Ἀνδρόνικον περὶ φυτῶν ἱστορίας ἐπιγέγραπται. κατὰ δὲ Ἕρμιππον, περὶ φρυγανικῶν καὶ ποωδῶν.

ΠΕΡῚ μὲν οὖν τῶν ἄλλων τῶν ποωδῶν ἱκανῶς εἰρήσθω. περὶ δὲ σίτου, καὶ τῶν σιτωδῶν, λέγωμεν ὁμοίως τοῖς πρότερον· τοῦτο γὰρ καταλοιπον ἦν τῶν ποωδῶν. δύο δὲ αὐτοῦ γένη τὰ μέγιστα τυγχάνει. τὰ μὲν γὰρ σιτώδη, οἷον πυροί, κριθαί, τῖφαι, ζειαί, τὰ ἄλλα τὰ ὁμοιόπυρα, ἢ ὁμοιόκριθα· τὰ δὲ χεδροπά, οἷον κύαμος, ἐρέβινθος, πισός, καὶ ὅλως τὰ ὄσπρια προσαγορευόμενα. τρίτον δὲ παρ’ αὐτά, κέγχρος, ἔλυμος, σήσαμον, καὶ ἁπλῶς τὰ ἐν τοῖς θερινοῖς ἀρότοις ἀνώνυμα κοινῇ προσηγορίᾳ. ἔστι δὲ ἡ μὲν γένεσις αὐτῶν, μία καὶ ἁπλῆ· φύεται γὰρ ἀπὸ σπέρματος, ἐὰν μή τι σπάνιον καὶ ὀλίγον ἀπὸ τῆς ῥίζης. ὧραι δὲ τοῦ σπόρου τῶν πλείστων δύο. πρώτη δὲ καὶ μάλιστα, ἡ περὶ πλειάδων δύσιν· ᾗ καὶ Ἡσίοδος ἠκολούθηκε, καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι. διὸ καὶ καλοῦσί τινες αὐτὴν ἄροτον. ἄλλη δέ, ἀρχομένου τοῦ ἦρος, μετὰ τὰς τροπὰς τοῦ χειμῶνος. οὐ τῶν αὐτῶν δὲ ἑκάτερα· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν φιλεῖ πρωϊσπορεῖσθαι, τὰ δὲ ὀψέ· διὰ τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν τοὺς χειμῶνας· τὰ δὲ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ὥρας οὐ κακῶς ἔχει, καὶ πρὸς χειμῶνα καὶ πρὸς ἔαρ. πρωΐσπορα μὲν οὖν ἐστί, πυρός, κριθή, καὶ τούτων ἡ κριθὴ πρωϊσπορώτερον· ἔτι δὲ ζειαί, τίφη, ὄλυρα, καὶ εἴ τι ἕτερον ὁμοιόπυρον· ἁπάντων γὰρ σχεδὸν ὁ αὐτὸς χρόνος τῆς σπορᾶς. τῶν δέ γε χεδροπῶν μάλιστα, ὡς εἰπεῖν, κύαμος, καὶ κέγχρος· ταῦτα γὰρ διὰ τὴν ἀσθένειαν προλαβεῖν

προλαβεῖν τῇ ῥιζώσει βούλεται τοῦ χειμῶνος. πρωϊσπορον δὲ καὶ ὁ θέρμος· ἀπὸ τῆς ἅλω γάρ φασι δεῖν καταβάλλειν εὐθύς. ὀψίσπορα δὲ τούτων αὐτῶν, ὅσα διαφέρει τοῖς γένεσιν· οἷον πυρῶν τι γένος, καὶ κριθῶν, ὃ καλοῦσι τρίγωνον, διὰ τὸ ἐν τοσούτῳ τελειοῦσθαι. καὶ τῶν χεδροπῶν τὰ τοιάδε, φακός, ἀφάκη, πισός. ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς ὥραις, τῶν χεδροπῶν, καθάπερ ὄροβος, ἐρέβινθος. οἱ δὲ καὶ τὸν κύαμον ὀψὲ σπείρουσιν, ἐὰν ὑστερίσωσι τῶν πρώτων ἀρότων. ἁπλῶς δὲ πρωῒ σπείρουσι τὰ μὲν δι᾽ ἰσχὺν, ὡς οὐ δυνάμενα φέρειν τοὺς χειμῶνας· τὰ δὲ δι᾽ ἀσθένειαν, ὅπως προλάβωσι ταῖς εὐδίαις τὴν αὔξησιν. δύο μὲν οὖν αὗται. τρίτη δὲ τῶν θερινῶν, ἣν εἴπομεν, ἐν ᾗ κέγχρος σπείρεται, καὶ μέλινος, καὶ σήσαμον, ἔτι δ᾽ ἐρύσιμον, καὶ ὅρμινον. χρόνοι μὲν οὖν ἑκάστων οὗτοι. Βλαστάνει δὲ τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον. καὶ κριθὴ μὲν καὶ πυρὸς, ἑβδομαῖα μάλιστα· προτερεῖ δὲ ἡ κριθὴ μᾶλλον. τὰ δ᾽ ὄσπρια τεταρταῖα, ἢ πεμπταῖα, πλὴν κυάμων. κύαμος δὲ, καὶ τῶν σιτωδῶν ἐν πλείοσιν· ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πεντεκαιδεκαταῖος, ὅτε δὲ καὶ εἰκοσταῖος. δυσφυέστατον γὰρ σχεδὸν πάντων. ἐὰν δὲ δὴ καὶ σπαρέντος ἐπιπλέον ὕδωρ ἐπιγένηται, καὶ παντελῶς. εἰ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἐαρινοῖς ἀρότοις θᾶττον ἡ ἔκφυσις διὰ τὴν ὥραν, σκεπτέον. χρὴ δὲ τὰς ἀναβλαστήσεις, καὶ τὰς διαφύσεις ταύτας, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν διαλαβεῖν. ἐνίοτε γὰρ ἐνιαχοῦ, καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἡμέραις, καθάπερ ἐν Αἰγύπτῳ· τριταῖον γάρ φησι, καὶ τεταρταῖον ἀνατέλλειν. παρ᾽ ἄλλοις δὲ, ἐν πλείοσι τῶν εἰρημένων. ὅπερ καὶ οὐκ ἄλογον, ὅταν καὶ χώρα καὶ ἀὴρ διαφέρῃ. καὶ πρωϊαίτερον ἢ ὀψιαίτερον ἀρόσειν, καὶ τὰ ἐπιγινόμενα αὖ ὅμοια τυγχάνει. ἡ μὲν γὰρ μανὴ καὶ κούφη καὶ εὐκάθερπος ἀέρι, ταχὺ καὶ ῥᾳδίως ἀναδίδωσιν· ἡ δὲ γλίσχρα, καὶ βαρεῖα, βραδέως· ἡ δὲ τοῖς τόποις αὐχμωδεστέρα, βραδέως. ἔτι δὲ ἂν χειμῶνες ἐπιγίνωνται, καὶ αὐχμοὶ, καὶ εὐδίαι, καὶ πάλιν ὕδατα. καὶ γὰρ ἐν τούτοις πολὺ παραλλάττουσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐὰν ἡ γῆ ὡς περιειργασμένη, καὶ κόπρον ἔχουσα τυγχάνῃ· καὶ ἐὰν μηδὲν τούτων. ἐπεὶ καὶ περὶ τὸ πρωϊσπορεῖν ἕκαστα, καὶ ὀψισπορεῖν, αἱ χῶραι διαφέρουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ περὶ τὴν Ἑλλάδα πάντα πρωϊσπορεῖν εἰώθασι, διὰ ψυχρότητα τῆς χώρας, ὥσπερ οἱ Φωκεῖς, ὅπως ἂν οἱ χειμῶνες μὴ νήπια καταλαμβάνωσι. Βλαστάνει δὲ a

τὰ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν ῥίζαν ἀφιέντα, καὶ τὸ φύλλον· τὰ δὲ, ἑκάτερον δὲ ἑκατέρου τῶν ἄκρων. πυρὸς μὲν οὖν, καὶ κριθὴ, καὶ τίφη, καὶ ὅλως ὅσα σιτώδη, πάντα δὲ ἑκατέρου. πάντα ἐν τῷ στάχει πέφυκεν, ἀπὸ μὲν τοῦ κάτω τοῦ παχέος τὴν ῥίζαν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄνω τὸν βλαστόν. ἓν δὲ τοῦτο καὶ συνεχὲς γίνεται τὸ ἀμφοῖν, τό τε ῥίζης καὶ τοῦ καυλοῦ. κύαμος δὲ, καὶ τὰ ἄλλα χεδροπὰ, οὐχ ὁμοίως· ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν ῥίζαν, καὶ τὸν καυλόν. καθὸ καὶ ἡ πρόσφυσις αὐτοῦ ἐστι πρὸς τὸν λοβόν, ἐν ᾧ καὶ ἔχουσιν οἷον ἀρχήν τινα φανεράν. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ καὶ αἰδοιῶδες φαίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν κυάμων, καὶ τῶν ἐρεβίνθων, καὶ μάλιστα τῶν θέρμων. ἐκ τούτων γὰρ ἡ μὲν ῥίζα κάτω, τὸ δὲ φύλλον καὶ ὁ καυλὸς ἄνω χωρεῖ. ταύτῃ μὲν οὖν πῃ διαφέρει. τῇ δὲ ὁμοίως ἔχει, κατὰ πᾶν γε μετὰ τὴν πρόσφυσιν τοῦ λοβοῦ καὶ τοῦ στάχυος ἀφιέναι τὴν ῥίζαν, καὶ μὴ καθάπερ ἐν τοῖς δενδρικοῖς τισὶν ἀνάπαλιν, οἷον ἀμυγδάλῃ, καρύῳ, βαλάνῳ, τοῖς τοιούτοις. ἐν ἅπασι δὲ ἡ ῥίζα μικρῷ πρότερον ἐκφύεται τοῦ καυλοῦ. συμβαίνει δὲ ἔν γε τοῖς σιτώδεσιν, ὥστε τὸν μὲν βλαστὸν ἐν αὐτῷ τῷ σπέρματι βλαστάνειν πρῶτον· αὐξανομένου δὲ, διΐστασθαι τὰ σπέρματα. πάντα γάρ πως καὶ ταῦτα διαμερῆ. τὰ δὲ δὴ χεδροπὰ φανερῶς πάντα δίθυρα, καὶ σύνθετα, τὴν δὲ ῥίζαν εὐθὺς ἔξω προωθεῖσθαι. ἐν δὲ τοῖς χεδροποῖς, διὰ τὸ καθ᾽ αὑτὰ εἶναι, σχεδὸν μὲν † οὖν συμβαίνει. προτερεῖ δὲ ἡ ῥίζα μικρόν. b

ἀναφύεται δὲ ἡ μὲν κριθὴ, καὶ ὁ πυρὸς, μονόφυλλα· ὁ δὲ πισὸς, καὶ ὁ κύαμος, καὶ ὁ ἐρέβινθος, πολύφυλλα. ῥίζαν δὲ ἔχει τὰ μὲν χεδροπὰ πάντα ξυλώδη, καὶ μίαν· ἀπὸ δὲ ταύτης καὶ ἀποφύσεις λεπτάς. βαθυρριζότατον δὲ, ὡς εἰπεῖν, τούτων ὁ ἐρέβινθος. ἐνίοτε δὲ καὶ παρακαθίησιν. ἀλλ᾽ ὁ πυρὸς, καὶ ἡ κριθὴ, καὶ τὰ ἄλλα τὰ σιτώδη, πολύρριζα καὶ λεπτόρριζα· διὸ καὶ τὰ ῥοβώδη πολύκλαδα, καὶ πολύκαυλα πάντα τὰ τοιαῦτα. σχεδὸν δὲ καὶ ἐναντίωσίς τις ἑκατέρων ἐστί· τὰ μὲν γὰρ χεδροπὰ, μονόρριζα εἰσι, πολλὰς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ καυλοῦ ἀποφύσεις ἔχοντα, πλὴν κυάμου· τὰ δὲ σιτηρὰ, πολύρριζα. πολλοὺς γὰρ ἀνίησι βλαστούς· ἀπαράβλαστοι δὲ οὗτοι, πλὴν εἴ τι γένος πυρῶν τοιοῦτο, οὓς καλοῦσι σιτανίας καὶ κριθανίας. τὸν μὲν οὖν χειμῶνα ἐν τῇ χλόῃ μένει τὰ σιτώδη. διαγελώσης δὲ τῆς ὥρας, καυλὸν ἀφίησιν ἐκ τοῦ μέσου, καὶ γονατοῦται. συμβαίνει δ᾽ εὐθὺς ἐν τῷ τρίτῳ γόνατι, τοῖς δὲ ἐν τῷ τετάρτῳ, καὶ τὸν στάχυν ἔχειν, ἀλλ᾽ οὐ φανερὸν ἐν τῷ ὄγκῳ. γίνεται δ᾽ ἐν τῷ ὅλῳ καλάμῳ πλείω τούτων, ὥστε σχεδὸν ἅμα τῷ καλαμοῦσθαι συνίστασθαι μικρὸν ὕστερον. ἀλλ᾽ οὐ πρότερον φανερὸς γίνεται, πρὶν ἂν προαυξηθεὶς ἐν τῇ κάλυκι γένηται· τότε δ᾽

ἡ κύησις φανερὰ διὰ τὸν ὄγκον. ἀκλυθεὶς δ' εὐθὺς δ' ἀνθεῖ μεθ' ἡμέρας τέτταρας ἢ πέντε, καὶ πυρὸς καὶ κριθή. καὶ ἀνθεῖ σχεδὸν τὰς ἴσας. οἱ δὲ τὰς πλείστας λέγοντες, ἐν ταῖς ἑπτά φασιν ἀπανθεῖν. ἀλλὰ τῶν χεδροπῶν χρόνιος ἡ ἄνθησις. χρονιωτάτη δὲ τῶν μὲν ἄλλων, ὀρόβου καὶ ἐρεβίνθου. τούτων δὲ ἁπάντων, τοῦ κυάμου· καὶ ἐν μεγίστῃ διαφορᾷ· τετταράκοντα γὰρ ἡμερῶν ἀνθεῖν λέγουσι. πλὴν οἱ μὲν ἀεὶ παρανθοῦντες ἕτερον καὶ ἕτερον, λέγουσι· κατὰ μέρος γὰρ ἀνθεῖν. οἱ δὲ ἁπλῶς. ἡ γὰρ ἄνθησις τῶν μὲν σταχυηρῶν, ἀθρόα. τῶν δὲ λοβωδῶν καὶ χεδροπῶν πάντων, κατὰ μέρος· πρῶτα γὰρ ἀνθεῖ τὰ κάτω· καὶ ὅταν ταῦτα ἀπανθήσῃ, τὰ ἐχόμενα· καὶ οὕτως ἀεὶ βαδίζει πρὸς τὰ ἄνω. διὸ πολλάκις τῶν ὀρόβων τίλλεται, τὰ μὲν κάτω κατερρυηκότα, τὰ δ' ἄνω χλωρὰ πάμπαν.

3 Μετὰ δὲ τὴν ἀπάνθησιν, ἁδρύνονται, πυρὸς μὲν καὶ κριθὴ τεσσαρακονταῖα μάλιστα· παραπλησίως δὲ τίφη, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα. τεσσαρακονταῖα δέ φασι καὶ τὸν κύαμον· ὥστε ἐν ἴσαις ἀνθεῖν, καὶ τελειοῦσθαι. τὰ δ' ἄλλα ἐν ἐλάττοσιν. ἐλαχίσταις δ' ὁ ἐρέβινθος· εἴπερ ἀπὸ τῆς σπορᾶς ἐν τεσσαράκοντα τελειοῦται ταῖς ἁπάσαις, ὥσπερ τινές φασιν. ἐπεὶ τόν γ' ὅλον, ὅτι τάχιστα, φανερόν. οἱ δὲ κέγχροι, καὶ τὰ σήσαμα, καὶ οἱ μέλινοι, καὶ ὅλως τὰ θερινά, σχεδὸν ὁμολογοῦνται τὰς τετταράκονθ' ἡμέρας λαμβάνειν· οἱ δέ φασι, καὶ ἐλάττους. διαφέρει δὲ καὶ πρὸς τὴν τελείωσιν χώρα τε χώρας, καὶ ἀὴρ ἀέρος. ἐν ἐλάττοσι γὰρ ἔνιαι δοκοῦσιν ἐκφέρειν, ὥσπερ ἄλλαι τε, καὶ μάλιστα ὑπερδήλως Αἴγυπτος· ἐκεῖ γὰρ κριθαὶ μὲν ἐν ἑξαμήνῳ. πυροὶ δὲ * περὶ δὲ τὴν Ἑλλάδα, πυροὶ μὲν ἐν τῷ ἑβδόμῳ· παρὰ δὲ τοῖς πλείστοις, ὀγδόῳ. πυροὶ δὲ ἔτι προσεπιλαμβάνουσιν. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖ τό γε πᾶν πλῆθος οὕτως, ἀλλ' ὅσον εἰς ἀπαρχήν. κομίζεται γὰρ πρὸς ἱερῶν τινων χρείαν ἄλφιτα νέα τῷ ἕκτῳ μηνί, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἄνω τόπων ὑπὲρ Μέμφιν· λέγεται δὲ καὶ ἐν Σικελίᾳ τῆς Μεσσηνίας, ἐν ταῖς καλουμέναις Μύλαις, ταχεῖάν τινα γίνεσθαι τὴν τελείωσιν τῶν ὀψίμων. τοῦ τῶν ὀσπρίων μὲν γὰρ σπορητοῦ ἓξ μῆνας, τοῦ δὲ τῷ ὑστάτῳ σπείραντα θερίζειν ἅμα τοῖς πρώτοις. ἀγαθὸν δὲ διαφερόντως εἶναι τὴν χώραν, ὥστε τριάκοντα χόας ποιεῖν, ἔχειν δὲ καὶ νομὰς θαυμαστὰς ὅλην. ἐν Μήλῳ δέ τι θαυμασιώτερον λέγουσιν· ἐν γὰρ τριάκοντα ἡμέραις σπαρέντα θερίζουσι. διὸ καὶ λέγειν αὐτούς, ὅτι μέχρι τούτου δεῖ σπείρειν, ἕως ἂν ἴδῃ τις δράγμα. γίνεσθαι δὲ οὔτε ὄψιμα ταῦτα, οὔτε πολλὰ παρ' αὐτοῖς. δεινὴν δέ τινα διαδοῦναι τὴν χώραν τροφήν· καὶ γὰρ εἶναι σιτοφόρον μέν, καὶ ἐλαιοφόρον ἀγαθήν, ἀμπελοφόρον δὲ μετρίαν. ὑπερβάλλον δέ τι τούτου, καὶ πάντων θαυμασιώτερον, τὸ περὶ Χαλκίαν τὴν νῆσον τῶν Ῥοδίων γινόμενον· ἐκεῖ γάρ φασιν εἶναί τινα τόπον † πρώϊον καὶ εὔφορον, ὡς σπαρεισῶν κριθῶν, ἅμα ταῖς ἄλλαις θερίσαντες ταύτας, σπείρουσιν εἶτα πάλιν εἶτα θερίζουσιν ἅμα τοῖς λοιποῖς. μεγίστη μὲν οὖν, εἴπερ ἀληθῶς, αὕτη διαφορά. τὸ γὰρ εἰς ἑτέραν χώραν μετενεγκόντας σπείρειν, ὥσπερ ἐκ Κιλικίας φασὶν εἰς Καππαδοκίαν, καὶ ὅλως τὴν ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου, ἧττον ἄτοπον. φανερὰ γὰρ ἡ τῶν τόπων διάστασις. τὸ δὲ τὴν αὐτὴν διαφοράν, ἐν ᾧπερ γε ἅπαξ ἄλλαι, σύνορον οὖσαν καὶ μίαν, θαυμασιώτατον. αὕτη μὲν οὖν ἐν μεγίστῃ διαφορᾷ. τὸ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας χώρας οὐ πολλήν, οὐδεμίαν τοῦ γε χρόνου λαμβάνει διαφοράν. προτερεῖ γὰρ ταῖς ὥραις τὰ Ἀθήνησι τῶν περὶ Ἑλλήσποντον, ἡμέραις τριάκοντα, ἢ οὐ πολλῷ πλείοσιν. εἰ μὲν οὖν καὶ ὁ σπορητὸς πρότερον, μετάθεσις ἂν εἴη τῆς χώρας. εἰ δ' ἅμα, δηλονότι πλείων ἂν ὁ χρόνος. οὐ μικρὰν δὲ ποιοῦσι διαφορὰν οὐδὲ οἱ τόποι, καίπερ ἔνιοι σύνεγγυς ὄντες. τὰ γὰρ ἐν Σαλαμῖνι προτερεῖ πολὺ τῶν ἄλλων, τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ. καὶ ὅλως τὰ ὑποθαλάττια, καὶ εἰς ταῦτα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καρπούς. ὡς τὰ περὶ τὴν ἀκτὴν καλουμένην τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὰ ἐκ Φαλήκου τῆς Μεγαρίδος. πλὴν ἐνταῦθά γε συμβάλλεται καὶ τὸ λεπτόγεων εἶναι καὶ ψαφαρὰν τὴν χώραν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν τελείωσιν, οὕτως ἔχει.

Διαφέρει δὲ καὶ ὅλα τὰ γένη τὰ διῃρημένα τῶν γενῶν, οἷον σῖτος, χεδροπὰ τὰ θερινά, καὶ καθ' ἕκαστον γένος τὰ ὁμοιογενῆ. τὰ μὲν γὰρ σιτώδη, τὸ φύλλον ἔχει καλαμον. τῶν δὲ χεδροπῶν, τὰ μὲν περιφερές, οἷον ὁ κύαμος, καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα· τὰ δὲ προμηκέστερον, οἷον ὁ πισός, καὶ ὁ λάθυρος, καὶ ὁ ὦχρος, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ τὰ μὲν ἰνώδη, τὰ δ' ἄφλεβα καὶ ἄινα. τὸ δὲ σήσαμον, καὶ τὸ ἐρύσιμον, ἰδιώτερα παρὰ ταῦτα. πάλιν ὁ καυλὸς τῶν μὲν γονατώδης, καὶ κοῖλος, διὸ καὶ καλεῖται κάλαμος· τῶν δ' ἄλλων χεδροπῶν, ξυλωδέστερος. ξυλωδέστατος δὲ ὁ ἐρέβινθος. τῶν δὲ θερινῶν, κέγχρου μὲν καὶ μελίνου καλαμώδης, σησάμου δὲ καὶ ἐρυσίμου, ναρθηκώδης μᾶλλον. καὶ τὰ μὲν οὖν ὀρθόκαυλα, καθάπερ πυρός, καὶ κριθή, καὶ ὅλως τὰ σιτώδη καὶ θερινά· τὰ δὲ πλαγιόκαυλα μᾶλλον, οἷον ἐρέβινθος, ὄροβος, φα-

οὕτω πρώϊον

νός. τὰ δ' ἀγγειόκαυλα, καθάπερ ὦχρος, πισός, λάθυρος. ὁ δὲ δόλιχος, ἐὰν παρακαταπήξῃ τις ξύλα μακρά, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται κάρπιμος· εἰ δὲ μή, φαῦλος, καὶ ἐρυσιβώδης. μόνος δὲ μάλιστα τῶν χεδροπῶν ὀρθόκαυλος ὁ κύαμος. ἔχει δὲ καὶ τὰ ἄνθη διαφοράν, † καὶ τῇ θέσει. περὶ ὧν σχεδὸν ἐν τοῖς καθόλου διείλομεν, ὅτι τὰ μὲν χνοώδη, καθάπερ πυροὶ καὶ πάντες οἱ χυλώδεις· τὰ δὲ φυλλώδη, καθάπερ τῶν χεδροπῶν, καὶ τῶν πλείστων κολοβά· τὰ γὰρ πολλὰ κολοβανθῆ. χνοώδες δὲ καὶ τὸ τοῦ κέγχρου, καὶ μελίνου· τὸ δὲ σισάμου, καὶ τὸ ἐρυσίμου, φυλλῶδες. καὶ ὅτι δὴ τὰ μὲν ἔχει περὶ αὐτὸν τὸν καρπόν, οἷον τὰ σιτώδη καὶ κεγχρώδη περὶ τὸν στάχυν· τὰ δὲ χεδροπά, ἐξ αὐτοῦ πως τοῦ ἄνθους, ἢ ἀπό γε τῆς αὐτῆς ἀρχῆς γίνεται. καὶ τὴν ἄνθησιν ὅτι τὰ μὲν ἀθρόαν, τὰ δὲ κατὰ μέρος ποιεῖται· καὶ τἄλλα δὲ τὰ παραπλήσια τούτοις. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τοὺς καρπούς· ὅτι τὰ μὲν ἔχει στάχυν, τὰ δὲ χεδροπὰ λοβόν, τὰ δὲ κεγχρώδη φόβην. ἡ γὰρ καλαμώδης ἀπόφυσις, φόβη. τὸ δὲ ὅλον, τὰ μὲν ἀγγειόσπερμα, τὰ δὲ ἐνυμενόσπερμα, τὰ δὲ γυμνόσπερμα. καὶ ἔτι τὰ μὲν ἀκρόκαρπα, τὰ δὲ πλαγιόκαρπα, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα ταύτης ἔχεται τῆς θεωρίας. ὅλως δέ, πολυκαρπότερα καὶ πολυχούστερα τὰ χεδροπά. τούτων δὲ ἔτι μᾶλλον τὰ θερινά, κέγχρος, καὶ σίσαμον· αὐτῶν δὲ τῶν χεδροπῶν μάλιστα φακός. ἁπλῶς δέ, τὰ μικροσπερμότερα μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν· ὥσπερ καὶ τῶν λαχανωδῶν κύμινον, ἁπάντων ὄντων πολυσπέρμων. ἰσχυρότερα δὲ πρὸς μὲν τὸν χειμῶνα, καὶ ὅλως τὰ τοῦ ἀέρος, τὰ σιτηρά· πρὸς δὲ τὴν τροφήν, τὰ χεδροπά. τάχα δὲ τοῦτό γε ἡμῖν, τοῖς ἄλλοις ἀνάπαλιν.

Τὰ μὲν οὖν ὅλα γένη τοιαύτας 4 ἔχει διαφοράς, τὰ μὴ ὁμογενῆ. τὰ δὲ ὁμογενῆ, δηλονότι κατὰ τὴν τῶν μερῶν ἀνωμαλίαν· οἷον τῶν σιτωδῶν, πυρὸς † κριθή, στεφανοφυλλότερον, καὶ λειοκαυλότερον, καὶ πυκνότερον, καὶ γλισχρότερον ἔχει τὸν καυλόν, καὶ δυσαλθατώτερον. ἅμα δὲ καὶ ὁ μὲν ἐν χιτῶσι πολλοῖς, ἡ δὲ γυμνή· μάλιστα γὰρ δὴ γυμνοσπέρματον ἡ κριθή. πολύλοβον δὲ καὶ ἡ τίφη, καὶ ἡ ὄλυρα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· καὶ μάλιστα πάντων, ὡς εἰπεῖν, ὁ κρόκος. ἔστι δὲ καὶ ὑψηλότερον ὁ κάλαμος τοῦ πυροῦ, καὶ τῆς κριθῆς· καὶ τὸν στάχυν ἀπηρτημένον ἔχει τοῦ φύλλου μᾶλλον ὁ πυρός. ἴδιον δὲ καὶ τὸ ἄχυρον τοῦ κριθίνου τὸ πύρινον· ἐγχυλότερον γάρ, τὸ μαλακώτερον. διαφέρει δὲ ἡ κριθὴ καὶ τούτῳ τῶν πυρῶν· ἡ μὲν γὰρ στοιχειώδης, ὁ δὲ πυρὸς ἄστοιχος, καὶ πανταχόθεν ὁμαλής. τῶν μὲν ὅλων γενῶν πρὸς γένος, τοιαῦταί τινές εἰσι διαφοραί. καθ' ἑκάτερον δὲ τούτων πάλιν, οἷον πυρῶν καὶ κριθῶν, πολλὰ γένη, καὶ τοῖς καρποῖς αὐτοῖς διαφέροντα, καὶ τοῖς στάχυσι, καὶ ταῖς ἄλλαις μορφαῖς, καὶ ἔτι ταῖς δυνάμεσι, καὶ τοῖς πάθεσι. τῶν μὲν κριθῶν αἱ μὲν εἰσὶ δίστιχοι, αἱ δὲ τρίστιχοι, αἱ δὲ τετράστιχοι καὶ πεντάστιχοι, πλεῖσται καὶ ἑξάστιχοι· καὶ γὰρ τοιοῦτό τι γένος ἐστί. πυκνότεραι δὲ ἀεὶ κατὰ τὴν θέσιν, ὡς ἐπίπαν, αἱ πολυστιχότεραι. διαφορὰ δὲ μεγάλη καὶ τὸ παραβλαστικήν τε εἶναι, καθάπερ εἴπομεν, τὴν ἰνδικήν. ※ οἱ στάχυες δὲ τῶν μὲν μεγάλοι καὶ μανότεροι τῆς κριθῆς, τῶν δὲ ἐλάττους καὶ πυκνότεροι· καὶ ἀπέχοντες δὲ τῶν φύλλων, τῶν μὲν πολύ, τῶν δὲ μικρόν, ὥσπερ τῶν ἀχιλλείων καλουμένων. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κριθῶν αἱ μὲν στρογγυλότεραι καὶ ἐλάττους, αἱ δὲ προμηκέστεραι καὶ μείζους, καὶ μανώτεραι κατὰ τὸν στάχυν. ἔτι δὲ αἱ μὲν λευκαί, αἱ δὲ ὑποπορφυρίζουσαι, αἵπερ καὶ πολυάλφιτοι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας δὲ καὶ τὰ πνεύματα καὶ ὅλως τὸν ἀέρα τῶν λευκῶν ἰσχυρότεραι. πολλὰ δὲ γένη καὶ τῶν πυρῶν ἐστιν, ἀπὸ τῶν χωρῶν ἔχοντα τὰς ἐπωνυμίας· οἷον λιβυκοί, πόντιοι, θρᾶκες, ἀσσύριοι, αἰγύπτιοι, σικελοί· διαφέροντες δὲ καὶ ταῖς χροιαῖς, καὶ τοῖς μεγέθεσι, καὶ τοῖς εἴδεσι, καὶ ταῖς ἰδιότησιν. ἔχουσι δὲ ἐν ταῖς δυνάμεσι ταῖς τε ἄλλαις, καὶ μάλιστα ταῖς πρὸς τὴν σίτησιν τινές, καὶ ἀπ' ἄλλων τὰς προσηγορίας, οἷον καγχρυδίας, στλεγγύς, ἀλεξάνδρειος. ὧν ἁπάντων ἐν τοῖς εἰρημένοις τὰς διαφορὰς ληπτέον. οὐχ ἥκιστα δ' οἰκεῖον, εἴ τις λαμβάνοι τὰς τοιαύτας· οἷόν εἰσιν οἱ μὲν πρώϊοι, οἱ δὲ ὄψιοι· καὶ εὐαξεῖς, καὶ πολύχοοι· οἱ δὲ καὶ ὀλίγοχοοι καὶ μεγαλοστάχυες, οἱ δὲ μικροστάχυες· καὶ οἱ μὲν ἐν κάλυκι πολὺν χρόνον, οἱ δ' ὀλίγον ἔχοντες, ὥσπερ ὁ λιβυκός· καὶ κάλαμον οἱ μὲν λεπτόν, οἱ δὲ παχύν· καὶ τοῦτον ὁ λιβυκὸς ἔχει, παχὺν δὲ ὁ καγχρυδίας. ἔτι δέ, χιτῶνας οἱ μὲν ὀλίγους, οἱ δὲ πολλούς, ὥσπερ ὁ θρᾴκιος. καὶ ὁ μὲν μονοκάλαμος, ὁ δὲ πολυκάλαμος, καὶ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον. ὁμοίως δὲ καὶ ἔτι παραπλήσιον τούτοις, ἢ τοῖς πρότερον εἰρημένοις, κατὰ τὰς δυνάμεις· αἱ γὰρ τοιαῦται φυσικώτεραι δόξαιεν ἂν εἶναι τῶν διαφορῶν. ἐν αἷς καὶ τὸ τῶν τριμήνων, καὶ τῶν διμήνων, καὶ εἴ τι γένος ἐν ἐλάττοσιν ἡμέραις τελειοῦται, καθάπερ φασὶν εἶναι περὶ τὴν εὔβοιαν, τετταράκοντα ἡμέραις ἀπὸ τῆς σπορᾶς ἁδρύνονται καὶ τέλος ἴσχουσιν. εἶναι δ' ἰσχυρὸν τοῦτον, καὶ βαρύν.

καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ θέσει.

κριθῆς στενοφυλλότερον

ἄχυρον, καὶ βραχύν, οὐχ ὥσπερ τὸν βίμμωον κοῦφον· διὸ καὶ τοῖς οἰκέταις παρέχειν· καὶ γὰρ οὐδὲ
πίτυρον ἔχειν πολύ. σπανιώτατος μὲν οὖν καὶ τάχιστος εἰς τελέωσιν οὗτος. εἰσὶ δὲ καὶ διμηνοῖ
τινες, οἵπερ καὶ ἐκ σικελίας ἐκομίσθησαν εἰς ἀχαΐαν· ὀλιγόχοοι δέ, καὶ ὀλιγόγονοι, καὶ κοῦφοι κατὰ
τὴν προσφοράν, καὶ ἡδεῖς. καὶ ἄλλοι δέ τινες οἱ περὶ εὔβοιαν εἰσί, καὶ μάλιστα ἐν τῇ καρυστίᾳ.
τρίμηνοι δὲ πολλοί, καὶ πανταχοῦ κοῦφοι· οὗτοι καὶ ὀλιγόχοοι, καὶ μονοκάλαμοι κατὰ τὴν ἔκφυσιν,
καὶ τὸ ὅλον ἀσθενεῖς. κουφότατος μὲν οὖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, πυρὸς ὁ ποντικός· βαρύτερος δὲ τῶν
εἰς τὴν ἑλλάδα παραγινομένων, ὁ σικελός. τούτου δ᾽ ἔτι βαρύτερος ὁ βοιωτός. σημεῖον δὲ λέ-
γουσιν, ὅτι οἱ μὲν ἀθληταὶ ἐν τῇ βοιωτίᾳ τριημιχοίνικα μόλις ἀναλίσκουσιν· ἀθήναζε δὲ ὅ-
ταν ἔλθωσι, πενθημιχοίνικα ῥᾳδίως. κοῦφος δέ, καὶ ἐν τῇ λακωνικῇ. τούτων μὲν οὖν ἔν τε ταῖς
χώραις καὶ τῷ ἀέρι τὸ αἴτιον. ἐπεὶ καὶ περὶ τὴν ἀσίαν πόρρω βάκτρων, ἐν μέν τινι τόπῳ οὕτως
ἁδρὸν εἶναί φασι τὸν σῖτον, ὥστε πυρῆνος ἐλαίας μέγεθος λαμβάνειν. ἐν δὲ τοῖς πισώδεσι κα-
λουμένοις, οὕτως ἰσχυρόν, ὥστ᾽ εἴ τις πλεῖστον προσενέγκοιτο, διαρρήγνυσθαι· καὶ τῶν μακεδόνων
πολλοὺς τοῦτο παθεῖν. ἄτοπον δέ, καὶ ἀνομολογούμενον πρὸς τὴν τῶν τριμήνων κουφότητα, τὸ
περὶ τοὺς ποντικοὺς συμβαῖνον· εἰσὶ γὰρ οἱ μὲν σκληροί, ἠρινοί· οἱ δὲ μαλακοί, χειμερινοί. πολὺ
5 γὰρ διαφέρει τῇ κουφότητι ὁ μαλακός. Ὁμοίως δὲ καὶ δύο ἀρότους, ὡς ἔοικε, παντὸς τοῦ
σίτου ποιοῦνται, τὸν μὲν χειμερινόν, τὸν δὲ ἠρινόν, ἐν ᾧ καὶ τὰ ὄσπρια καταβάλλουσι. εἰσὶ δὲ
καὶ οἱ μὲν καθαροὶ αἰρῶν, ὥσπερ ὁ ποντικός, καὶ ὁ αἰγύπτιος· καθαρὸς δὲ ἐπιεικῶς καὶ ὁ σικε-
λός, καὶ μάλιστα ὁ ἀκραγαντῖνος οὐκ αἰρώδης. ὁ δὲ σικελός, ἴδιον ἔχει τὸ μελάμπυρον καλού-
μενον, ὅ ἐστιν ἀβλαβές, καὶ οὐχ ὥσπερ αἶρα βαρὺ καὶ κεφαλαλγές. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα,
καθάπερ ἐλέχθη, ταῖς χώραις ἀναθετέον, καὶ ὅσον ἐπιβάλλει τοῖς γένεσιν. ἐν δὲ τοῖς ὀ-
σπρίοις οὐχ ὁμοίως ἔστι λαβεῖν τὰς τοιαύτας διαφοράς, εἴτ᾽ οὖν διὰ τὸ μὴ ἐξετάζειν ὁμοίως, εἴτε
καὶ διὰ τὸ μονοειδέστερα τυγχάνειν. ἔξω γὰρ ἐρεβίνθου, καὶ φακοῦ, καὶ ἐπ᾽ ὀλίγον κυάμου, καὶ ὀ-
οὐ ποιοῦσιν ρόβου, καθόσον ἡ τῶν χρωμάτων καὶ τῶν χυλῶν διαφορά, τῶν τε ἄλλων † οἳ ποιοῦσιν ἰδέας. οἱ δὲ
ἐρέβινθοι, καὶ τοῖς μεγέθεσι, καὶ τοῖς χυλοῖς, καὶ τοῖς χρώμασι, καὶ ταῖς μορφαῖς διαφέρουσιν,
οἷον κριοὶ ὀροβιαῖοι * ἀνὰ μέσον. ἤδη πᾶσι δὲ τὰ λευκὰ γλυκύτερα· καὶ γὰρ ὁ ὄροβος, καὶ
φακός, καὶ ἐρέβινθος, καὶ κύαμος, καὶ σήσαμον. ἔστι γὰρ καὶ σήσαμον λευκόν. ἀλλὰ μᾶλλον ἐν
ἔλλοβα τοῖς τοιοῖσδε ποιεῖν ἔστι τὰς διαφοράς, οἷον ἤδη πάντα τὰ † ἐλλέβορα. τὰ μὲν αὐτῶν διάφρα-
κτα, καὶ ὥσπερ συμψαύοντα τυγχάνει, καθάπερ ὄροβος, πισός, καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα· τὰ
δὲ λεῖα πεφραγμένα, καθάπερ θέρμος, ἔτι δὲ μᾶλλον καὶ ἰδίως τὸ σήσαμον· καὶ τὰ μὲν μα-
κρόλοβα, τὰ δὲ στρογγυλόλοβα, καθάπερ ἐρέβινθος. ἀνάλογον δὲ ἀκολουθεῖ καὶ τὰ πλήθη τῶν
σπερμάτων· ἐλάττω γὰρ ἐν τοῖς μικροῖς, ὥσπερ ἔν τε τῷ τῶν ἐρεβίνθων, καὶ ἐν τῷ τῶν φακῶν·
καὶ παραπλήσιαι δὲ ἴσως αἱ τοιαῦται, καὶ ἃς ἤδη τῶν σιτηρῶν ἐλέγομεν περὶ τῶν σταχύων καὶ αὐ-
τῶν τῶν καρπῶν. ἐπεὶ καὶ οἱ καλούμενοι λοβοί, σχεδὸν ἀκόλουθοι τοῖς σπέρμασίν εἰσιν· οἱ μὲν ἐ-
πιπλατεῖς, ὥσπερ οἱ τοῦ φακοῦ, καὶ τῆς ἀφάκης· οἱ δὲ κυλινδρώδεις μᾶλλον, ὡς οἱ τοῦ ὀρόβου. τοῦ
πισοῦ γὰρ τὰ σπέρματα ἑκατέρωθεν τοιαῦτα τοῖς σχήμασιν. ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας διαφορὰς
πολλὰς ἄν τις εὕροι καθ᾽ ἕκαστον· ὧν αἱ μὲν κοιναὶ πᾶσιν, αἱ δὲ ἴδιαι κατὰ γένος. οὐ δὲ πάν-
τα προσπέφυκε τοῖς λοβοῖς, καὶ ἔχει καθάπερ ἀρχήν τινα, τὰ μὲν προέχουσαν, ὥσπερ ὁ κύα-
μος, καὶ ὁ ἐρέβινθος· τὰ δὲ καὶ ἔγκοιλον, ὥσπερ θέρμος, καὶ ἄλλ᾽ ἄττα· τὰ δέ, οὕτω μὲν οὐ φανερὰν
ἐλάττω δέ, καὶ ὥσπερ ἀποσημαίνουσαν μόνον· δῆλον μὲν ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἐξ ἧς καὶ ὅταν σπαρῇ
βλαστάνει καὶ ῥιζοῦται, καθάπερ ἐλέχθη. κατ᾽ ἀρχὰς δὲ καὶ αὐτὰ τρέφεται, προσηρτημένα τοῦ
λοβοῦ, μέχρι οὗ ἂν τελειωθῇ· φανερὸν δὲ ἔστι καὶ ἐκ τῶν νῦν, καὶ ἐκ τῶν προειρημένων. περὶ
6 μὲν οὖν τῶν κατὰ τὰς διαφοράς, ἅλις. Σπείρειν δὲ ξυμφέρει πάντα, μάλιστα μὲν ἐν
ἀρότοις τοῖς † ἀρότροις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ξηρᾷ τινὲς καταβάλλουσι, καὶ οὐχ ἥκιστα πυροὺς καὶ κρι-
θάς, ὡς μάλιστα αὐταρκεῖν δυνάμενα, ὅπου μὴ ὄρνισιν ἢ ἄλλοις θηρίοις ἐπινομὴς ἡ χώρα. δο-
κεῖ γὰρ ὡς ἤδη πάνθ᾽ ὁ * πρῶτος ταῖς ἡμιβρόχοις. ἀπόλλυται γὰρ καὶ ἐκγαλακτοῦται τὰ
σπέρματα, καὶ ἅμα ξυμβαίνει πόαν ἀναφύεσθαι πολλήν. μετὰ δὲ τὴν σπορὰν ὕδωρ ἐπι-
γίνεσθαι πᾶσι ξυμφέρει, πλὴν ὅσα δυσβλαστῆ γίνεται μᾶλλον, ὥσπερ ὅτε κύαμος ἐδό-
κει. καὶ τῶν θερινῶν, σήσαμον, καὶ κύμινον, καὶ ἐρύσιμον. πυκνοσπορεῖν δέ, καὶ μανοσπορεῖν, καὶ πρὸς
τὰς χώρας βλέποντα χρή· πλεῖον γὰρ ἡ πίειρα καὶ ἀγαθὴ δύναται φέρειν, τῆς ὑφαλμύρου τε καὶ
λεπτῆς,

λεπτῆς. καί τι λέγεταί τις λόγος, ὡς ὁτὲ μὲν πλεῖον, ὁτὲ δὲ ἔλαττον ἡ αὐτὴ δέχεται χώρα· καὶ οἰωνίζονται τὸ πλέον, ὡς οὐκ ἀγαθόν· πεινῆν γὰρ εὐθύς φασι τὴν γῆν. οὗτος μὲν οὖν ἴσως εὐηθέστερος λόγος. εἰ δέ τις πρὸς τὰ σπέρματα θεωροίη, καὶ μάλιστά γε πρὸς αὐτοὺς τοὺς τόπους, ἅμα πρὸς ἐδάφει καὶ τὴν θέσιν ἀναθεωρῶν, τήν γε πρὸς τὰ πνεύματα καὶ τὸν ἥλιον, οἰκειότερον ἀναλαμβάνει τὰς διαφοράς. ἀνάλογον δὲ ἔχει καὶ ἡ κόπρησις πρὸς τὰς χώρας. νειὸς δ' ἀμείνων ἡ χειμέριος, τῆς ἐαρινῆς. ἐνιαχοῦ δὲ οὐ ξυμφέρει, βαθείας δὲ ἀροτριᾶν, ὥσπερ καὶ ἐν συρίᾳ· διὸ μικροῖς ἀρότροις χρῶνται. παρ' ἄλλοις δέ, τὸ λίαν ἐργάζεσθαι βλάπτει· καθάπερ ἐν σικελίᾳ· διὸ καὶ τῶν ξένων, ὡς ἔοικε, πολλοὶ διαμαρτάνουσι. ταῦτα μὲν πρὸς τὰς χώρας. διαιροῦσι δὲ καὶ τὰ σπέρματα, ποίᾳ ποῖον πρόσφορον. ἐν γὰρ ταῖς χειμερειναῖς πυρὸν μᾶλλον, ἢ κριθὴν· καὶ ὅλως σῖτον, ἢ χεδροπά· καὶ ὅλως ἐν ταῖς χέρσοις, καὶ διὰ χρόνου κινουμέναις. καὶ γὰρ αὗται πυρὸν φέρουσι μᾶλλον, ἢ κριθήν. δέχεται δὲ καὶ ἐπομβρείαν μᾶλλον πυρός, ἢ κριθή· καὶ ἐν ταῖς ἀκόπροις φέρει μᾶλλον· ὡσαύτως δὲ καὶ αὐτῶν τῶν πυρῶν, ποῖος τῇ ποίᾳ πρόσφορος· οἷον ἀγαθῇ, καὶ πιείρᾳ, καὶ ψαφαρᾷ, καὶ λεπτῇ, ταῖς ἄλλαις ὁμοίως. ὕδωρ δέ, ὅταν μὲν χλοηφορῇ καὶ κυήσῃ πλεῖον, ἅπασι ξυμφέρει. ἀνθοῦσι δὲ πυροῖς μὲν καὶ κριθαῖς, καὶ τοῖς σιτώδεσι, βλαβερόν· ἀπόλλυσι γάρ. ὀσπρίοις δ' ἀβλαβές, πλὴν ἐρεβίνθων· οὗτοι δ' ἀποκλύσεως τῆς ἅλμης, ἀπόλλυνται σφακελίζοντες, καὶ ὑπὸ καμπῶν κατεσθιόμενοι. ἰσχυρότερος δὲ ὁ μέλας ἐρέβινθος, καὶ ὁ λευκός, τοῦ πυροῦ. συμφέρει δέ φασιν, ἐν τοῖς ἐφύδροις τόποις ὀψὲ σπείρειν αὐτόν. κύαμος δὲ ἀνθῶν μάλιστα, φιλεῖ βρέχεσθαι. διὸ καὶ οὐκ ἐθέλουσιν ὀψισπορεῖν, ὥσπερ εἴπομεν, ὅτι πολὺ ἀνθεῖ. μετὰ δὲ τὴν ἀπάνθησιν, ὀλίγου πάμπαν ὕδατος δεῖσθαι. σύνεγγυς γὰρ ἡ τελείωσις. ἀλλ' ὅταν ἁδρυνθῇ, καὶ βλάπτειν δοκεῖ τὰ σιτώδη, καὶ κριθὴν δὲ πυροῦ μᾶλλον. ἐν αἰγύπτῳ δέ, καὶ βαβυλῶνι, καὶ βάκτροις, ὅπου μὴ ὕεται ἡ χώρα σπανίως, αἱ δρόσοι τὸ ὅλον ἐκτρέφουσιν· ἐπεὶ καὶ οἱ περὶ κυρήνην, καὶ εὐεσπερίδας τόποι. καιριώτατα δὲ πᾶσιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἠρινά· διὸ καὶ ἡ σικελία πολύσιτος. πολλὰ γὰρ τοῦ ἦρος καὶ μαλακὰ γίνεται· τοῦ δὲ χειμῶνος, ὀλίγα. ζητεῖ δὲ ἡ μὲν λεπτόγεως, πολλὰ καὶ μικρά· ἡ δὲ πίειρα, καὶ πλῆθος μὲν ἐνεγκεῖν δύναται, καὶ ἀνυδρίαν. πρὸς δὲ τῆς χώρας ἀνυδρίαν, πάντα πνεύματα καὶ αὖραι δοκοῦσι ξυμφέρειν. ἀλλὰ δὲ περὶ ἄλλας τοιαῦτα, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται. ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν δέ, μᾶλλον αὐχμός, ἢ ἐπομβρεία ξυμφέρει τῷ σίτῳ. οἱ γὰρ ὄμβροι καὶ ἄλλως ἐναντίοι, καὶ πολλάκις αὐτὰ τὰ σπέρματα διαφθείρουσιν. εἰ δὲ μή, πλῆθός γε ποιοῦσι βοτάνης, ὥστε καταπνίγεσθαι καὶ ἀτροφεῖν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων σπερμάτων οὐδὲν εἰς ἄλλο πέφυκε μεταβάλλειν σπειρόμενον, πυρὸν δὲ καὶ κριθὴν εἰς αἶραν φασι, καὶ μᾶλλον τὸν πυρόν. γίνεσθαι δὲ τοῦτ' ἐν ταῖς ἐπομβρείαις, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἐνύδροις καὶ ὀμβρώδεσι χωρίοις.

Ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ἠρινὸν ἡ αἶρα, καθάπερ ἡ ἄλλη πόα, ἃ πειρῶνται, [γ] * αἰτιῶνται γάρ τινες τοῦτο λέγειν, ἐκεῖθεν δῆλον. εὐθὺς τὰ τοῦ χειμῶνος φανερὰ γίνεται πεφυκότα. καὶ διαφέρει πολλοῖς· ἔχει γὰρ τὸ φύλλον στενόν, καὶ δασύ, καὶ λιπαρόν. καὶ τούτων ἰδιώτατον τὸ λιπαρόν· ἡ γὰρ δασύτης, καὶ τοῦ † τῆς αἰγύλωπος ὑπάρχει τοῦ ἦρος. τοῦτο μὲν ἴδιον τούτων. καὶ [τοῦ γίλωπος] ἔτι τοῦ λινοῦ· καὶ γὰρ ἐκ τούτου φασὶ γίνεσθαι τὴν αἶραν. τοῦ δὲ ἐρεβίνθου πρὸς τὰ ἄλλα χεδροπά, τό τε περὶ τὴν ἄνθησιν λεχθέν, καὶ τὸ τάχιστα τελειοκαρπεῖν, ἰσχυρότατον ὄν, καὶ ξυλωδέστατον· καὶ τὸ ὅλον μὴ ποιεῖν νειὸν καρπόν, τήν γε πόαν διαπόλλυσι, μάλιστα δὲ καὶ τάχιστα τὸν τρίβολον. ὅλως δέ, οὐδὲ ἡ τυχοῦσα δύναται φέρειν αὐτόν, ἀλλὰ μελάγγειόν τινα δεῖ καὶ πίειραν εἶναι. τῶν δὲ ἄλλων καλλίστη νειὸς ἀπὸ τοῦ κυάμου, καίπερ πυκνοσπορουμένων, καὶ πολὺν καρπὸν φερόντων. τὰ δὲ ἐν τοῖς θερινοῖς † ἀρότροις ὀλίγου δεῖ πάντα. φασὶ δὲ καὶ τὰ ναματιαῖα συμφέρειν μᾶλλον [ἀρότοις] αὐτοῖς, τοῦ ἐκ διός. μέλινοι δέ, καὶ κέγχροι, ἐλάττους ὕδατος. ἐὰν γὰρ ἔχωσι πλεῖον, φυλλοβολοῦσιν. ἰσχυρότερον δὲ ὁ κέγχρος, οἱ δὲ μέλινοι γλυκύτεροι, εἰ καὶ ἀσθενέστεροι. σήσαμον δὲ οὐδεὶς ἐσθίει χλωρόν, οὐδὲ θέρμον. εἰ δὲ μὴ ἐρύσιμον, μὴ δὲ ὅρμινον, σκεπτέον καὶ ταῦτα, εἰ πικρά. ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐρύσιμον ὅμοιον σησάμῳ, καὶ λιπαρὸν ἔχει. τὸ δὲ ὅρμινον, κυμινῶδες, μέλαν· σπείρεται δὲ ἅμα καὶ τὸ σήσαμον. περὶ μὲν οὖν τούτων σκεπτέον. ἐν δὲ ταῖς ἀγαθαῖς χώραις πρὸς τὸ μὴ φυλλομανεῖν, ἐπινέμουσι καὶ ἐπικείρουσι τὸν σῖτον, ὥσπερ καὶ ἐν θετταλίᾳ. συμβαίνει δ' ἂν μὲν ἐπινέμωσιν ὁποσακισοῦν, μηδὲν ἀλλοιοῦσθαι τὸν καρπόν· ἂν δὲ ἐπικείρωσιν, ἅπαξ μόνον διΐστασθαι τὸν πυρόν, καὶ γίνεσθαι μακρόν, καὶ οὐχ ἁδρόν, ὃν καλοῦσι καμακίαν· καὶ οὐκ ἀποκαθίστασθαι πάλιν σπειρόμενον. τοῦτο μὲν οὖν ὡς παύροις συμβαῖνον, θετταλοὶ λέγουσιν. ἐν βαβυλῶνι δὲ ἀεί, καὶ ὥσπερ τεταγμένως, ἐπικείρουσι μὲν

σι μὲν δίς, τὸ δὲ τρίτον τὰ πρόβατα ἐπαφιᾶσιν. οὕτω γὰρ φύει τὸν καυλόν· εἰ δὲ μή, φυλλομανεῖ. γίνεται δὲ μὴ καλῶς ἐργαζομένοις, πεντηκοντόχοα· τοῖς δὲ ἐπιμελῶς, ἑκατοντόχοα. ἡ δὲ ἐργασία, τὸ ὡς πλεῖστον χρόνον ἐμμένειν τὸ ὕδωρ, ὅπως ὕλην ποιήσῃ πολλήν. πίειραν γὰρ οὖσαν καὶ πυκνὴν τὴν γῆν, δεῖ ποιῆσαι μανήν. ὕλην δὲ οὐ φέρει καὶ πόαν, ὥσπερ ἐν αἰγύπτῳ. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα χώρας ἀρετῆς. φύεται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν πυρός, καὶ κριθή, πολλαχοῦ τῷ ὑστέρῳ ἔτει. αὐτοετὴς δὲ καὶ ἀπὸ τῶν εἰς κρᾶσιν κειρομένων, ἑτέρου καλάμου παραβλαστάνοντος. ὡσαύτως δὲ κἂν ὑπὸ χειμῶνος ἐκ παγετοῦ παραβλαστάνει γάρ, ὑδάτων ἐπιγινομένων. ὁ δὲ στάχυς ἀτελὴς καὶ μικρὸς ἀπὸ τῶν τοιούτων. βλαστάνουσι δὲ τῷ ὑστέρῳ ἔτει καὶ ἀπὸ τῶν καταπατουμένων, καὶ συμπατουμένων, ὥστε μηδὲν εἶναι δῆλον, ὡς εἰπεῖν· οἷον ὅταν διέλθῃ στρατόπεδον, καὶ οἱ στάχυες μικροί, καὶ τούτους οὓς καλοῦσιν ἄρνας. τῶν δὲ χεδροπῶν οὐδὲν δύναται τοῦτο ποιεῖν, ἢ οὐχ ὁμοίως. αἱ μὲν βλαστήσεις τοιαυταχῶς·

8 Πρὸς αὔξησιν δέ, καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται· καὶ ὅλως, ἡ περὶ τοῦ ἔτους κατάστασις. εὐκαίρων γὰρ ὑδάτων, καὶ εὐδίων, καὶ χειμώνων γινομένων, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα, κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ λεπτογείοις ᾖ. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν, οὐ κακῶς, ὅτι ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα. μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν. οὐ μόνον τῷ πίειραι καὶ λεπταὶ καὶ ἔπομβροι καὶ αὐχμώδεις, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀέρι τῷ περιέχοντι, καὶ τοῖς πνεύμασιν. ἔνιαι γὰρ οὖσαι λεπταὶ καὶ φαῦλαι, τελεσφοροῦσι, διὰ τὸ πρὸς τὰ πνεύματα τὰ πόντια κεῖσθαι καλῶς. ἄλλα δὲ ἄλλοις τοιαῦτα, καθάπερ πολλάκις εἴρηται. ταῖς μὲν γὰρ τὰ ζεφυρικά, ταῖς δὲ τὰ βόρεια, ταῖς δὲ τὰ νότια. συμβάλλεται δὲ καὶ οὐ μικρὰ ἡ ἐργασία, καὶ μάλισθ' ἡ τοῦ σπόρου. κατεργασθεῖσα γάρ, ῥᾳδίως ἐκφέρει. καὶ ἡ κόπρος δὲ μεγάλα βοηθεῖ, τῷ διαθερμαίνειν καὶ συμπέττειν. προεκφέρει γὰρ τὰ κοπριζόμενα τῶν ἀκόπρων καὶ εἴκοσιν ἡμέραις, ἅπασι δὲ οὐ ξυμφέρει. καὶ χρήσιμος οὐ μόνον τοῖς περὶ τὸν σῖτον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, πλὴν πτελέας· ταύτην δὲ φθείρειν φασὶν ἐπιβαλλομένην. ἀπόλλυται δὲ καὶ ἡ σπορίς, ἐπικοιμωμένων τῶν προβάτων. ὡς δέ τινες λέγουσι, καὶ ἡ μηδική, διὰ τὴν κόπρον, καὶ τὸ οὖρον. τῶν δὲ σπερμάτων ἕκαστα καὶ πρὸς τὴν τῆς ὥρας φύσιν ἁρμόττει, καὶ ὅλως γένη πρὸς γένος, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσιν, ἃ δὴ πειρῶνται διαιρεῖν. μεταβάλλει δὲ τὰ ξενικὰ τῶν σπερμάτων, μάλιστα μὲν ἐν τρισὶν ἔτεσιν, εἰς τὰ ἐπιχώρια· συμφέρει δ' ἐκ τῶν ἀλεεινῶν εἰς τὰ μικρὸν ἧττον ἀλεεινά, καὶ ἐκ τῶν ψυχρῶν ἀνάλογον ποιεῖσθαι τὴν μεταβολήν. τὰ δ' ἐκ τῶν δυσχειμερινῶν, ἐν τοῖς πρωΐοις ὀψὲ ἀπόκειται· ὥστ' ἀπ' αὐχμοῦ φθείρεται, ἐὰν μὴ ὄψιον ὕδωρ σώσῃ. διὰ τοῦτο καὶ εὐλαβητέον φασί, τὸ μίσγειν τὰ ξενικὰ τοῖς ἐπιχωρίοις, ἐὰν μὴ ᾖ ὁμοίας. ἔτι ἀσύμφωνα τῇ ὥρᾳ περὶ τὸν σπόρον, καὶ περὶ τὴν γένεσιν, ὥστε καὶ ἐργασίας ἑτέρας δεῖται. τάς τε τῆς γῆς διαφοράς, καὶ τὰς τῶν σπερμάτων δυνάμεις, καὶ ἔτι τὰς ἑκάστων ὥρας. ὅταν δὲ εὐετηρία γένηται, καὶ πολυνοσότερα τὰ σπέρματα γίνεται. ἀθήνησι δ' οὖν αἱ κριθαὶ τὰ πλεῖστα ποιοῦσι τὰ ἄλφιτα (κριθοφόρος γὰρ ἀρίστη) τότε δ' οὐχ ὅταν πλεῖσται γένωνται, ἀλλ' ὅταν λάβῃ τινὰ κρᾶσιν. ἐν δὲ τῇ φωκίδι περὶ ἐλάτειαν, οἱ πυροὶ καὶ αἱ κριθαί. καὶ παρ' ἄλλοις ἄλλα, πρὸς ἅπερ εὐφυὴς ἑκάστη. βελτίω μὲν οὖν καὶ χείρω τὰ σπέρματα, καὶ διὰ τὴν ἐργασίαν, καὶ διὰ τὴν γῆν γίνεται. καὶ γὰρ ἀπαγριοῦται, καὶ ἡμεροῦται, καθάπερ τὰ δένδρα, καὶ ὅλως μεταβάλλει τὴν χώραν, ὥσπερ περὶ τῶν δένδρων εὐθὺς ἔστηκε πρὸς τὸ χεῖρον. γένος δ' ὅλον ἐξαλλάττειν εἰς ἕτερον, οὐδὲν ἕτερον ἄλλο πέφυκε, πλὴν τίφη καὶ ζέα, καθάπερ εἴπομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις. καὶ ἡ αἶρα δ' ἐκ τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν διαφθειρομένων. ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ φιλεῖ γε μάλιστα ἐν τοῖς πυροῖς γίνεσθαι, καθάπερ καὶ ὁ μελάμπυρος ὁ ποντικός, καὶ τὸ τῶν βολβῶν σπέρμα, καὶ ἄλλα δὲ ἐν ἄλλοις τῶν σπερμάτων. ἐπεὶ καὶ ὁ αἰγίλωψ δοκεῖ μᾶλλον ἐν ταῖς κριθαῖς. ἐν δὲ τοῖς † ἀφάκοις ἄφακος, τὸ τραχὺ καὶ σκληρόν. ἐν δὲ ταῖς ἀφάκαις ὁ πελεκῖνος, ὅμοιον τῇ ὄψει τῷ πελέκει. σχεδὸν δὲ καθ' ἕκαστόν ἐστι, τὸ συνεκτρεφόμενον καὶ συναναμιγνύμενον, εἴτε διὰ τὰς χώρας (ὅπερ οὐκ ἄλογον) εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν. ἔνια δὲ καὶ φανερῶς ἐστι κοινὰ πλειόνων· ἀλλὰ διὰ τὸ μάλιστα ἐν τισὶν ἀσθενεῖν, ἴδια τούτων φαίνεται. καθάπερ ἡ ὀροβάγχη τῶν ὀρόβων, καὶ ἡ ἀπαρίνη τῶν φακῶν. ἀλλ' ἡ μὲν μάλιστα ἐπικρατεῖ τῶν ὀρόβων διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἡ δὲ ἀπαρίνη μάλιστα ἐν τοῖς φακοῖς εὐτροφεῖ. τρόπον δέ τινα παραπλήσιόν ἐστι τῇ ὀροβάγχῃ, ἐπιβάλλειν καὶ κατέχειν ὅλον ὥσπερ πλεκτάνην· ἀποπνίγει γὰρ οὕτως, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα εἴληφε, τὸ δ' ὑποφυόμενον εὐθὺς ἐκ τῆς ῥίζης τῷ κυμίνῳ, καὶ τῷ βουκέρῳ, τὸ

τοῖς φάκοις

κέρω, τὸ αἰεὶ μόδωρον, μονόκαυλον, οὐκ ἀπεμφερὲς τοῦ καυλῷ, πλὴν βραχύτερόν τι πολὺ, καὶ
ἄνωθεν τι κεφαλῶδες ἔχει, ῥίζαν δὲ ὑποστρόγγυλον. οὐδὲν δ᾽ ἕτερον ἀφαναίνεται παρὰ τὸ βό-
κερας. γίνεται δὲ ταῦτα ἐν ταῖς λεπταῖς, οὐκ ἐν ταῖς πιείραις· ὥσπερ καὶ τῆς εὐβοίας ἐν τῷ λη-
λάντῳ μὲν οὐ γίνεται· περὶ δὲ τὴν κάνηθον, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος τόπος. ταῦτα μὲν οὖν κοινὰ πλεό-
νων ὄντα, κατισχύει μᾶλλον ἐν τοῖς εἰρημένοις διὰ τὴν ἀσθένειαν. Τὸ δὲ τεράμον καὶ ἀτέ- 9
ραμον, λέγεται μὲν ἐπὶ τῶν ὀσπρείων μόνον. οὐκ ἄλογον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σιτωδῶν παραπλήσιον, ἢ καὶ
ταὐτό τι συμβαίνειν· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ τὴν αὐτὴν εἶναι χρείαν, οὐχ ὁμοίως ἐμφανές. ἐπεὶ οὐδ᾽ ἐπὶ τού-
των ἁπάντων ὁμοίως, ἀλλὰ μάλιστα ἐπὶ τῶν κυάμων λέγεται καὶ φακῶν. εἴτ᾽ οὖν καὶ μάλιστα πα-
σχόντων, εἴτε καὶ διὰ τὴν χρείαν φαινομένων. γίνεται γοῦν πλέον. πολλαχοῦ γὰρ τόποι τινές εἰσιν,
οἳ αἰεὶ φέρουσι τεράμονα, καὶ ἄλλοι πάλιν ἀτεράμονα. τὸ δὲ ὡς ἐπίπαν, οἱ λεπτόγεω μᾶλλον
τεράμονα, καὶ ἀέρος κατάστασίς τις ποιεῖ τὴν τοιαύτην παραλλαγήν. σημεῖον δὲ, ὅτι ταῦτα
τὰ χωρία, καὶ ὁμοίως ἐργασθέντα, φέρει ποτὲ μὲν τεράμονα. περὶ φιλίππους δὲ ὁ κύαμος λε-
χμώμενος, ἐὰν ὑπὸ πνεύματος ἐγχωρίου ληφθῇ, τεράμων ὤν, ἀτέραμων γίνεται. ταῦτα μὲν
οὖν μηνύει, διότι πολλαχοῦ τὰ δὲ τῶν χωρίων ἔνια συνορᾷ, καὶ ὁμοίως κείμενα, καὶ οὐδεμίαν ἔχον-
τα περὶ τὴν γῆν διαφοράν, τὸ μὲν τεράμονα, τὸ δ᾽ ἀτεράμονα φέρει· καὶ ἐνίοτε μόνον αὔλακος
διοριζούσης. καρπίζεται τὴν γῆν μάλιστα πυρὸς, εἶτα κριθή· διὸ καὶ ὁ μὲν ἀγαθὴν ζητεῖ χώραν,
ἡ δὲ κριθὴ δύναται καὶ ἐν ταῖς ψαφαρωτέραις ἐκφέρειν. τῶν δὲ χεδροπῶν μάλιστα ἐρέβινθος,
καίπερ ἐλάχιστον χρόνον ἐν τῇ γῇ μένων. ὁ δὲ κύαμος, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ἄλλως οὐ βαρὺ, καὶ ὅτι
κοπρίζειν δοκεῖ τὴν γῆν, διὰ μανότητα καὶ σῆψιν. διὸ καὶ οἱ περὶ μακεδονίαν καὶ θετταλίαν,
ὅταν ἀνθῶσιν, ἀναστρέπουσι τὰς ἀρούρας. τῶν δὲ ὁμοιοπύρων καὶ ὁμοιοκρίθων, οἷον ζειᾶς, τίφης,
ὀλύρας, βρόμου, αἰγίλωπος, ἰσχυρότερον καὶ μάλιστα καρπιζομένη ἡ ζειά. καὶ γὰρ πολύρριζον,
καὶ βαθύρριζον, καὶ πολυκάλαμον· ὁ δὲ καρπὸς κουφότατος, καὶ προσφιλὴς πᾶσι τοῖς ζώοις.
τῶν δὲ ἄλλων ὁ βρόμος πολύρριζος· καὶ γὰρ οὗτος πολυκάλαμος. ἡ δὲ ὀλύρα, μαλακώτερον
καὶ ἀσθενέστερον τούτων. ἡ δὲ τίφη, πάντων κουφότατον· καὶ γὰρ καὶ μονοκάλαμον. διὸ καὶ
χώραν ζητεῖ λεπτὴν, οὐχ ὥσπερ ἡ ζειὰ πίειραν καὶ ἀγαθήν. ἔστι δὲ δύο ταῦτα καὶ ὁμοιότατα τοῖς
πυροῖς, ὅτ᾽ αἰγίλωψ καὶ ὁ βρόμος· ὥσπερ ἄγρια ἄττα καὶ ἀνήμερα. ἐπικαρπίζεται δὲ σφόδρα
καὶ ὁ αἰγίλωψ τὴν γῆν, καὶ ἔστι πολύρριζον καὶ πολυκάλαμον. ἡ δὲ αἶρα παντελῶς ἀπηγριω-
μένον. τῶν δὲ ἐν τοῖς θερινοῖς ἀρότοις, τὸ σήσαμον δοκεῖ χαλεπώτατον εἶναι τῇ γῇ, καὶ μάλιστα καρ-
πίζεσθαι, καὶ πολυκαλαμώτερον, καὶ παχυκαλαμώτερον, καὶ πολυρριζότερον κέγχρου. διαφέρει
δὲ ταῦτα πρὸς τὴν γῆν κοῦφα, καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν τροφήν. ἔνια γὰρ ἐναντίως, ὥσπερ τὰ χεδρο-
πά, καὶ οἱ κέγχροι· καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη, τί, καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. Τῶν δὲ σπερμά- 10
των, τὰ μὲν κοινὰ πάντων ἐστὶν, οἷον ἐρυσίβη· τὰ δ᾽ ἴδια τινῶν, οἷον ὁ σφακελισμὸς τοῦ ἐρεβίν-
θου, καὶ τὸ ὑπὸ καμπῶν κατεσθίεσθαι καὶ ὑπὸ ψύλλων θηρίων. ἔνια δὲ καὶ ψώραις καὶ ἅλ-
μαις, καθάπερ τὸ κύμινον. τὰ δὲ ἐπιγινόμενα ζῶα, εἰ μὴ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἔξωθεν, οὐχ ὁμοίως
βλάπτει. ἐπιγίνεται γὰρ ἡ μὲν † καθαρὶς ἐν τοῖς πυροῖς, τὸ δὲ φαλάγγιον ἐν ὀρόβοις, ἄλλα δ᾽ κανθαρὶς
ἐν ἄλλοις. ἐρυσίβαι δ᾽ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, εἰς τὰ σιτώδη μᾶλλον τῶν ὀσπρείων. αὐτῶν δὲ τούτων ἡ
κριθὴ μᾶλλον, ἢ πυρός. καὶ τῶν κριθῶν ἕτεραι ἑτέρων. μάλιστα δ᾽ ὡς εἰπεῖν, ἡ ἀχιλληΐς. δια-
φέρει δὲ καὶ ἡ τῶν χωρίων θέσις, καὶ ἡ φύσις. οὐ μικρὸν γὰρ προσήνεμα καὶ μετέωρα, οὐκ ἐρυσιβᾷ,
ἢ ἧττον· ἀλλὰ τὰ ἔγκοιλα, καὶ ἄπνοα. γίνεται δὲ ἡ ἐρυσίβη, πανσελήνοις μάλιστα. ἀπόλλυται
δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πνευμάτων, καὶ πυρὸς καὶ κριθή, ὅταν ἢ ἀνθοῦντα ληφθῇ, ἢ ἄρτι ἀπηνθηκότα καὶ
ἀσθενῆ· μᾶλλον † καὶ κριθή. πολλάκις δ᾽ ἤδη ἐν τῷ ἁδρύνεσθαι * οὐ, ἐὰν μεγάλη καὶ πλείω δὲ ἥκρ.
χρόνον ἐπιγένηται. ξηραίνει γὰρ, καὶ ἀφαυαίνει, ὃ καλοῦσί τινες ἐξανεμοῦσθαι. διαπόλλυσι δὲ καὶ
ἥλιος ὁ ἐκνέφελος ἄμφω, καὶ μᾶλλον πυρὸν ἢ κριθήν, ὥστε μηδ᾽ ἐπίδηλον εἶναι τὸν στάχυν τῇ
ὄψει, ὄντα κενόν. τὸν δὲ πυρὸν ἀπολλύουσι καὶ οἱ σκώληκες, οἱ μὲν εὐθὺς κατεσθίοντες φυόμε-
νον, τὰς ῥίζας· οἱ δὲ, ὅταν αὐχμῶντες ἀπολυθῆναι μὴ δύνωνται. τότε γὰρ ἐγγινόμενος ὁ σκώ-
ληξ, ἐσθίει τὸν ἀποπνιγόμενον κάλαμον· ἐσθίει δὲ ἄχρι τοῦ στάχυος, εἶτ᾽ ἐξαναλώσας ἀπόλλυται.
καὶ ἐὰν μὲν ὅλον ἐκφάγῃ, τελέως αὐτὸς ὁ πυρός· ἐὰν δὲ ἐπὶ θάτερον τοῦ καλάμου, καὶ ἐκβιά-
σηται τὴν ἀπόχυσιν, τὸ παρὰ μὲν οὖν τοῦ στάχυος, θάτερον δὲ ὑγιές. γίνεται δὲ οὐ πανταχοῦ τὸ πε-
ρὶ τοὺς πυροὺς, οἷον ἐν θετταλίᾳ· ἀλλὰ περὶ χώρας τινὰς, ὥσπερ ἐν τῇ λιβύῃ, καὶ τῆς εὐβοίας ὥσ-

περ ἐν τῷ λιλαλύντῳ. σκώληκες δὲ γίνονται καὶ ἐν τοῖς ὤχροις, καὶ ἐν τοῖς λαθύροις, καὶ τοῖς πίσοις, ὅταν ὑγρανθῶσι καὶ θερμημερίαι γίνωνται, καὶ καθάπερ ἐν τοῖς ἐρεβίνθοις αἱ κάμπαι. τὰ δὲ ἐξαναλώσαντα τὰς τροφὰς ἀπόλλυται, καὶ ἐν τοῖς χλωροῖς, καὶ ἐν τοῖς καρποῖς· οἷον οἵ τε ἶπες, καὶ οἱ ἐν τοῖς κυάμοις ἐγγινόμενοι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς δένδρεσι καὶ ἐν τοῖς ξύλοις ἐλέχθη· πλὴν τῶν κερασῶν καλουμένων. πρὸς ἅπαντα δὲ ταῦτα μεγάλως διαφέρουσιν αἱ χῶραι, οὐκ ἀλόγως. ὁ γὰρ ἀὴρ εὐθὺς διάφορος τῷ θερμὸς ἢ ψυχρὸς εἶναι, ἢ ὑγρὸς ἢ ξηρός. οὗτος δ' ἦν ὁ νεύων. διὸ καὶ ἐν αἷς εἰώθασι γίνεσθαι, οὐκ ἀεὶ γίνονται. τῶν δὲ σπερμάτων οὐχ ἡ αὐτὴ δύναμίς ἐστιν, εἴς τε τὴν βλάστησιν, καὶ εἰς θησαυρισμόν. ἔνια μὲν γὰρ βλαστάνει καὶ πλεῖσται τάχιστα, καὶ θησαυρίζεται κράτιστα· καθάπερ ἔλυμος, καὶ κέγχρος. ἔνια δὲ βλαστάνει μέν, οὐ ταχέως δέ. καθάπερ ὁ κύαμος, καὶ μᾶλλον ὁ τόραμων. ταχὺ δ' ἡ ἀφάκη, καὶ ὁ δολιχός. κριθὴ δὲ πυροῦ· θᾶττον δὲ καὶ ὁ κονιορτώδης† καὶ ὁ κονιορτός. καὶ ὁ ἐν τοῖς κονιορτοῖς ἐν ἅπασιν, οἷον κονιατοῖς ἢ ἀκονιάτοις * γίνεται διαφθειρομένοις ἴδια ζῷα, καθάπερ ἐλέχθη, πλὴν ἐρεβίνθου· μόνος γὰρ οὗτος οὐ ζωογονεῖ. καὶ σηπομένοις μὲν πᾶσι σκώληξ. κοπτομένοις δέ, καθέκαστον ἴδιον. πάντων δὲ μάλιστα διαμένουσιν ἐρέβινθος καὶ ὄροβος. τούτων δ' ἔτι μᾶλλον ὁ θέρμος· ἀλλ' ἔοικεν οὗτος ὥσπερ ἄγριον. διαφέρει δέ, ὡς ἔοικε, χώρα χώρας, καὶ ἀὴρ ἀέρος, εἰς τὸ κόπτεσθαι, καὶ μή, τὰ σπέρματα. ἐν Ἀπολλωνίᾳ γοῦν τῇ περὶ τὸν Ἰόνιον, οὐκ ἐσθίεσθαί φασιν ὅλως κύαμον. διὸ καὶ εἰς θησαυρισμὸν ἀποτίθεσθαι. διαμένει δὲ καὶ περὶ Κύζικον ἔτη πλείω. μέγα δὲ πρὸς διαμονήν, καὶ τὸ ξηρὰ θερίζειν· ἐλάττων γὰρ ἡ ὑγρότης. θερίζουσι δ' εὐχλωρότερα τὰ μὲν χέδροπα, πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ῥᾷον συλλέξαι· ταχὺ γὰρ καταρρεῖ, καὶ αὐανθέντα θρύπτεται. † τὰς δὲ κριθάς, καὶ γένος τι κριθῶν, διὰ τὸ βέλτιους εἰς τὰ ἄλφιτα γίνεσθαι, μὴ ἀπεξηραμμένας. διὸ καὶ εἰς θωμοὺς συντιθέασι καὶ πυροὺς καὶ κριθάς, καὶ δοκοῦσιν ἁδρύνεσθαι ἐν θωμῷ μᾶλλον ἡλίκως σπαρῶν. οὐκ ἐσθίεται δὲ σῖτος, ὁ τανυσθεὶς περιφυῇ. ἀθέριστος δὲ μάλιστα διαμένει ὁ πυρός· ἔτι δὲ μᾶλλον ὁ οὐδὲ γὰρ θερίζουσι τοῦτον τὸν τρόπον * ὕδωρ γίνεσθαι, διὰ τὸ ἐκ πεδίων θεριζόμενον, καὶ ἀπόλλυσθαι τὸ σπέρμα.

ἢ ὁ ἀκονίορθος

αὐτὸ δὲ πυρὸς

11 Πρὸς ἔκφυσιν δέ, καὶ τὴν ὅλην σποράν, ἄριστα δοκεῖ τὰ ἔναγνα· τὰ δὲ δίγνα, χείρω· καὶ τὰ τρίγνα. τὰ δ' ὑπερτείνοντα, σχεδὸν ἄγονα, πρὸς δὲ τὴν σίτησιν ἀρκοῦντα. βίος γάρ ἐστιν ἑκάστοις ὡρισμένος εἰς γονήν, καίτοι καὶ ταῦτα παραλλάττει ταῖς δυνάμεσι, διὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἂν θησαυρίζωνται. τῆς γοῦν Καππαδοκίας ἐν χωρίῳ τινί, τῷ καλουμένῳ πέτρᾳ, καὶ τετταράκοντα ἔτη διαμένειν φασί, γόνιμα δὲ καὶ χρήσιμα πρὸς σπόρον, εἰς δὲ τὴν σίτησιν ἑξήκοντα ἢ ἑβδομήκοντα. τὸ γὰρ ὅλον οὐ κόπτεσθαι· τὰ δὲ ἱμάτια, καὶ τὴν ἄλλην γάζαν κόπτεσθαι. τὸ γὰρ χωρίον ἄλλως τε ὑψηλὸν εἶναι, καὶ εὔπνουν, καὶ ἔναυρον ἀεί, καὶ ἀπ' ἀνατολῆς ἔχουσι καὶ δύσεως καὶ μεσημβρίας. φασὶ δὲ καὶ ἐν Μηδείᾳ, καὶ ταῖς ἄλλαις ὑψηλαῖς χώραις, διαμένειν θησαυριζόμενα πολὺν χρόνον. ἐρέβινθον δέ, καὶ θέρμον, καὶ ὄροβον, καὶ κέγχρον, καὶ τὰ τοιαῦτα, δηλονότι πολλῷ πλείω τούτων· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὥσπερ εἴρηται, τῶν τόπων ἴδια. δοκεῖ δὲ καὶ γῆ τις εἶναι παράλυσιν, ἣ διαπλαττομένη συντηρεῖ τὸν πυρόν, ὥσπερ ἥ τε ἐν Ὀλύνθῳ καὶ ἐν Κηρίνθῳ τῆς Εὐβοίας. ποιεῖ δὲ χείρω μὲν εἰς τὴν σίτησιν, ἁδρότερον δὲ τῇ προσόψει. παρατάττουσι δὲ χοίνικα εἰς τὸν μέδιμνον. πυρωθέντα δὲ πάντα τὰ σπέρματα ἀπόλλυται, καὶ ἀβλαστῆ γίνεται. καίτοι περί γε Βαβυλῶνα φασι, τὰς κριθὰς καὶ τοὺς πυροὺς ἐπὶ τῶν ἅλω πηδᾶν, ὥσπερ τὰ φρυγόμενα. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι διαφορά τις ἐστὶ τῆς θερμότητος, ἢ ἁπλῶς πῶς θερμασία γίνεται, καὶ ἡ πήδησις. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα σχεδὸν ὥσπερ εἰκόνες δόξαιεν ἂν εἶναι πάντων, ἢ τῶν πλείστων. ἔνια δὲ ἔχει τινὰ ἰδιότητα, ἢ τῶν δοκούντων ὥσπερ ἀγρίων εἶναι κατὰ τὴν γένεσιν καὶ ἔκφυσιν, ὥσπερ ὁ θέρμος, καὶ ὁ αἰγίλωψ. ὁ μὲν γὰρ θέρμος, καίπερ ἰσχυρότατος ὤν, ὅμως ἐὰν μὴ εὐθὺς ἅλῳ καταβληθῇ, κακοφυὴς γίνεται, καθάπερ ἐλέχθη. καὶ τὸ ὅλον δὲ οὐκ ἐθέλει κρύπτεσθαι τῇ γῇ. διὸ καὶ οὐχ ὑποποροῦντες σπείρουσι· πολλάκις δέ, κἂν εἰς ὕλην ἢ βοτάνην τινὰ πέσῃ, διωσάμενος ταύτην, συνάπτει τὴν ῥίζαν τῇ γῇ, καὶ βλαστάνει. χώραν δὲ ὕφαμμον ζητεῖ, καὶ φαύλην μᾶλλον. τὸ δὲ ὅλον, οὐκ ἐθέλει φύεσθαι τῇ διειργασμένῃ. ὁ δὲ αἰγίλωψ ἀνάπαλιν· ἐν γὰρ τῇ γεωργουμένῃ κάλλιον. καὶ ἐνιαχοῦ δέ, πρότερον ἀβλαστὴς ὤν, ἐὰν γεωργηθῇ, βλαστάνει, καὶ γίνεται πολύς. καὶ ὅλως δὲ φι-

λεῖ χώραν

λεῖ χώραν ἀγαθήν. ἴδιον δὲ αὐτοῦ λέγεται πρὸς τὰ ἄλλα τὰ σιτώδη σπέρματα, καὶ ἡ παρ᾽ ἐνιαυτὸν βλάστησις ἑκατέρου τῶν σπερμάτων. διὸ καὶ οἱ βουλόμενοι τελέως φθεῖραι (δύσφθαρτον γὰρ δὴ φύσει τυγχάνει) τὰς ἀρούρας ἀνιᾶσιν ἀσπόρους ἐπὶ δύο ἔτη. καὶ ὅταν ἀναβλαστήσῃ, τὰ πρόβατα ἀφιᾶσι πολλάκις, ἕως ἂν ἐκνεμηθῶσι, καὶ αὕτη γίνεται φθορὰ παντελής, ἅμα δὲ τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ τὴν παρὰ μέρος βλάστησιν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ἹΣΤΟΡΊΑΣ ΤῸ Ἰ.

Η ὙΓΡΌΤΗΣ ἡ οἰκεία τῶν φυτῶν, ἣν δὴ καλοῦσί τινες ὀπὸν ὀνόματι κοινῷ προσαγορεύοντες, δύναμιν δὲ ἔχει δηλονότι τὴν καθ᾽ αὐτὴν ἑκάστη. χυμὸς δὲ ταῖς μὲν μᾶλλον, ταῖς δ᾽ ἧττον ἀκολουθεῖ· ταῖς δ᾽ ὅλως οὐκ ἂν δόξειεν. οὕτως ἀσθενὴς καὶ ὑδαρὴς † τίς ἐστι. πλείστη μὲν οὖν ὑπάρχει πᾶ- [πισὶν ὅτι] σι περὶ τὴν βλάστησιν· ἰσχυροτάτη δὲ μάλιστα, ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ὅταν ἤδη παύσηται καὶ βλαστάνοντα καὶ καρπογονοῦντα. συμβαίνει δὲ ἐνίοις τῶν φυτῶν, καὶ χρόας ἰδίας ἔχειν· τοῖς μὲν λευκάς, οἷον τοῖς ὀπώδεσι· τοῖς δ᾽ αἱματώδεις, οἷον τῇ κενταυρίᾳ, καὶ τῇ ἀτρακτυλίδι καλουμένῃ ἀκάνθῃ· τοῖς δὲ χλωρόν, τοῖς δ᾽ ἐν ἄλλῃ χρόᾳ. ἔνδηλα δὲ μᾶλλον ταῦτα τοῖς ἐπετείοις, καὶ ἐν τοῖς ἐπετειοκαύλοις, ἢ τοῖς δένδροις. ἡ δ᾽ ὑγρότης, τῶν μὲν πάχος ἔχει μόνον, ὥσπερ τῶν ὀπωδῶν· τῶν δὲ καὶ δακρυώδης γίνεται, καθάπερ ἐλάτης, πεύκης, τερμίνθου, πίτυος, ἀμυγδαλῆς, κεράσου, προύνης, ἀρκεύθου, κέδρου, πτελέας, τῆς ἀκάνθης τῆς αἰγυπτίας. καὶ γὰρ αὕτη φέρει κόμμι, πλὴν οὐκ ἐκ τοῦ φλοιοῦ, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἀγγείῳ. ἔτι δὲ ἀφ᾽ ὧν ὁ λίβανος, καὶ ἡ σμύρνα· δάκρυα γὰρ καὶ ταῦτα. καὶ τὸ βάλσαμον, καὶ χαλβάνη, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, οἷον φασὶ τὴν ἄκανθαν τὴν ἰνδικήν, ἀφ᾽ ἧς γίνεται τὸ ὅμοιον τῇ σμύρνῃ. συνίσταται δὲ καὶ ἐπὶ τῆς σχίνου, καὶ ἐπὶ τῆς ἀκάνθης τῆς ἰξίνης καλουμένης, ἐξ ὧν ἡ μαστίχη. ἅπαντα δὲ ταῦτα εὔοσμα, καὶ σχεδὸν ὅσα πιότητα τινὰ ἔχει, καὶ λίπος· ὅσα δ᾽ ἀλιπῆ, ταῦτα δ᾽ ἄοσμα, καθάπερ τὸ κόμμι, καὶ τὸ τῆς ἀμυγδαλῆς. ἔχει δὲ δάκρυον καὶ ἡ ἰξία, ἡ ἐν κρήτῃ, καὶ ἡ ῥαγάκανθα καλουμένη. ταύτην δὲ πρότερον ᾤοντο μόνον ἐν κρήτῃ φύεσθαι· νῦν δὲ φανερὰ καὶ ἐν ἀχαΐδι τῆς πελοποννήσου, καὶ ἄλλοθι, καὶ τῆς ἀσίας περὶ μηδίαν. καὶ τούτων μὲν πάντων ἔν τε τοῖς καυλοῖς καὶ τοῖς στελέχεσι καὶ τοῖς ἀκρέμοσι τὸ δάκρυον. ἐνίων δ᾽ ἐν ταῖς ῥίζαις, ὥσπερ τοῦ ἱπποσελίνου, καὶ τῆς σκαμμωνίας, καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν φαρμακωδῶν. τῶν δὲ καὶ ἐν τῷ καυλῷ καὶ ἐν τῇ ῥίζῃ. καὶ γὰρ τὸν καυλὸν ὀπίζουσι, καὶ ἐνίων τὰς ῥίζας, ὥσπερ καὶ τοῦ σιλφίου. τὸ μὲν οὖν τοῦ ἱπποσελίνου, παρόμοιον τῇ σμύρνῃ. καί τινες ἀκούσαντες ὡς ἐντεῦθεν ἡ σμύρνη, ἡγοῦνται βλαστάνειν ἐν αὐτοῖς ἱπποσέλινον. φύεται γάρ, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ἀπὸ δακρύου τὸ ἱπποσέλινον, ἢ καθάπερ ἡ σκαμμωνία, καὶ ἄλλα. τὸ δὲ τοῦ σιλφίου δριμύ, καθάπερ αὐτὸ τὸ σίλφιον. ὁ γὰρ ὀπὸς καλούμενος τοῦ σιλφίου, δάκρυόν ἐστιν. ἡ δὲ σκαμμωνία, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, ὥσπερ ἐλέχθη, φαρμακώδεις ἔχει τὰς δυνάμεις. πάντων δὲ τῶν εἰρημένων, τὰ μὲν αὐτομάτως συνίσταται, τὰ δὲ ἀπ᾽ ἀνατομῆς, τὰ δ᾽ ἀμφοτέρωθεν. τέμνουσι δὲ δηλονότι τὰ χρήσιμα, καὶ τὰ μᾶλλον. ἐπεὶ γοῦν τὸ ἀπὸ τῆς ἀμυγδαλῆς, οὐδεμία χρεία δακρύου· διὸ κἂν ἀφέλκωσι. πλὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι ὧν αὐτόματος ἡ πῆξις, τούτων πλείων ἡ ἐπιρροὴ τῆς ὑγρότητος· οὐ τὴν αὐτὴν δ᾽ ὥραν ἁπάντων αἱ ἐντομαί, καὶ ἡ πῆξις. ἀλλὰ τοῦ μὲν τῆς ἀμπέλου μάλιστα συνίστασθαί φασιν, ἐὰν μικρὸν πρὸ τῆς βλαστήσεως τμηθῇ. τοῦ δὲ μετοπώρου, καὶ ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, ἧττον. καί τοι πρός γε καρποτοκίαν καὶ ὡραιότητα, ταῖς δὲ πλείσταις αὕται.

2 Τῆς δὲ τερμίνθου καὶ τῆς πεύκης, καὶ † ἡ ἐκ τινων ἄλλων ῥητίνη γίνεται, μετὰ τὴν [εἴκ] βλάστησιν. τὸ δ᾽ ὅλον, οὐκ ἐπέτειος ἡ τούτων, ἀλλ᾽ οἷς πλείω χρόνον ἡ ἐντομή. τὸν δὲ λιβανωτόν, καὶ τὴν σμύρναν, ὑπὸ κύνα φασί, καὶ ταῖς θερμοτάταις ἡμέραις ἐντέμνειν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἐν συρίᾳ βάλσαμον. ἀκριβεστέρα δὲ καὶ ἐλαττόνων καὶ ἡ τούτων ἐντομή· καὶ γὰρ ἡ συρροὴ τῆς ὑγρότητος ἐλάττων. ὧν δὲ καὶ ὁ καυλὸς ἐκτέμνεται, καὶ ἡ ῥίζα, τούτων ὁ καυλὸς πρότερον, ὥσπερ καὶ τοῦ σιλφίου. καλοῦσι δὲ τῶν ὀπῶν τούτων, τὸν μὲν καυλίαν, τὸν δὲ ῥιζίαν. καὶ ἐστὶ βελτίων ὁ ῥιζίας· καθαρὸς γάρ, καὶ διαφανής, καὶ ξηρότερος. ὁ δὲ καυλίας ὑγρότερος,

καὶ διὰ τοῦτο ἄλευρον αὐτῷ περιπλάττουσι πρὸς τὴν πῆξιν. τὴν δ' ὥραν τῆς ἐκτομῆς ἴσασιν οἱ λίβυες· οὗτοι γὰρ οἱ συλλέγοντες. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ῥιζοτόμοι, καὶ οἱ τοὺς φαρμακώδεις ὀποὺς συλλέγοντες· καὶ γὰρ οὗτοι τοὺς καυλοὺς ὀπίζουσι πρότερον. ἁπλῶς δὲ, πάντες καὶ οἱ τὰς ῥίζας καὶ οἱ τοὺς ὀποὺς συλλέγοντες, τὴν οἰκείαν ὥραν ἑκάστων τηροῦσι· καὶ τοῦτο μὲν δὴ κοινόν. ἡ δὲ ῥητίνη γίνεται τόν δὲ τὸν τρόπον. ἐν μὲν τῇ πεύκῃ, ὅταν ἀφελκωθείσης, ἡ δορὰ ἐξαιρεθῇ· συρρεῖ γὰρ εἰς τὸ ἕλκωμα τοῦτο πλείων ἡ ὑγρότης. ἐν δὲ τῇ ἐλάτῃ καὶ τῇ πίτυι, ὅταν γενόμενοι τῶν ξύλων ἀφελκώσωσιν· οὐ γὰρ πᾶς ἀφορισμὸς ὁμοίως. ἀφελκοῦσι γὰρ καὶ τὰς τερμίνθους ἐν ἀμφοῖν, καὶ ἐν τῷ στελέχει καὶ ἐν τοῖς ἀκρέμοσιν. ἀεὶ δὲ πλείων καὶ βελτίων ἡ εἰς τὸ στέλεχος συρρέουσα, ἢ εἰς τοὺς ἀκρέμονας. διαφέρουσι δὲ καὶ ταῦτα τὰ δένδρα. βελτίστη μὲν γὰρ ἡ τέρμινθος· καὶ γὰρ συνεστηκυῖα, καὶ εὐωδεστάτη, καὶ κουφοτάτη τῇ ὀσμῇ ἀλλ' ὀλίγη. δευτέρα δὲ ἡ ἐλατίνη καὶ πιτυίνη· κουφότεραι γὰρ τῆς πευκίνης. πλείστη δὲ ἡ πευκίνη, καὶ βαρυτάτη, καὶ πιττωδεστάτη, διὰ τὸ μάλιστα ἔνδαδον εἶναι τὴν πεύκην. ἄγεται δὲ ἐν ἀσκοῖς ὑγρά, κἄπειτα οὕτως συνίσταται. καί τοι φασί, καὶ τὴν τέρμινθον πιττωθεῖσαν περὶ συρίαν. ἔστι γὰρ ὄρος, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, μέγα, τερμίνθων μεστὸν ἅπαν μεγάλων. ἔνιοι δέ φασι καὶ τὴν πίτυν, καὶ τὴν κέδρον, καὶ τὴν φοινικῆν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἐνδεχόμενα ληπτέον, διὰ τὸ συναίνιον. ἐπεὶ οἵ γε περὶ μακεδονίαν, οὐδὲ τὴν πεύκην πιττοκαυτοῦσιν, ἀλλὰ τὴν ἄρρενα. καλοῦσι γὰρ ἄρρενα, τήν γε † καρποφόρον. τῆς δὲ θηλείας ἐάν τινα, τὴν ῥίζαν λάβωσιν. ἅπασα γὰρ ἔνδαδος πεύκη ταῖς ῥίζαις.

ἄκαρπον

καλλίστη δὲ πίττα γίνεται, καὶ καθαρωτάτη, ἡ ἐκ τῶν σφόδρα προσηλίων καὶ προσβορρῶν· ἐκ δὲ τῶν παλισκίων, βλοσυρωτέρα καὶ βορβορώδης· ἐν γὰρ τοῖς σφόδρα παλισκίοις, οὐδὲ φύεται πεύκη τὸ παράπαν. ἔστι δὲ καὶ εὐφορία τις καὶ ἀφορία, καὶ πλήθους καὶ καλλονῆς. ὅταν μὲν γὰρ χειμὼν μέτριος γένηται, πολλὴ γίνεται καὶ καλή, καὶ τῷ χρώματι λευκοτέρα· ὅταν δὲ ἰσχυρός, ὀλίγη καὶ μοχθηροτέρα. καὶ ταῦτά γε οὖν τὰ ὁρίζοντα πλῆθος καὶ καλλονὴν πίττης, οὐχ ἡ πολυκαρπία τῶν πευκῶν. οἱ δὲ περὶ τὴν ἴδην φασί, διαιροῦντες τὰς πεύκας, καὶ τὴν μὲν καλοῦντες ἰδαίαν, τὴν δὲ παραλίαν, τὴν ἐκ τῆς ἰδαίας πλείω καὶ μελαντέραν γίνεσθαι, καὶ γλυκυτέραν, καὶ τὸ ὅλον εὐηρινωδεστέραν ὠμήν. ἑψηθεῖσαν δὲ ἐλάττω ἐκβαίνειν, πλείω γὰρ ἔχει τὸν ὀρὸν· διὸ καὶ λεπτοτέραν εἶναι. τὴν δὲ τῆς παραλίας, ξανθοτέραν καὶ παχυτέραν ὠμήν, ὥστε καὶ τὴν ἀφέψησιν ἐλάττω γίνεσθαι. δαδωδεστέραν δὲ τὴν ἰδαίαν. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐκ τῆς ἴσης δᾳδὸς πλείω καὶ ὑδαρεστέραν, ἐν ταῖς ἐπομβρίαις γίνεσθαι ἢ ἐν τοῖς αὐχμοῖς· καὶ ἐκ χειμερινῶν καὶ παλισκίων τόπων, ἢ ἐκ τῶν εὐήλων καὶ εὐδιεινῶν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἑκάτεροι λέγουσιν. ἀναπληροῦσθαι δὲ συμβαίνει τὰ κοιλώματα, πρὸς τὸ πάλιν ἐξαίρειν. τῶν μὲν ἀγαθῶν πευκῶν, ἐνιαυτῷ· τῶν δὲ μετριωτέρων, ἐν δυσὶν ἔτεσιν· τῶν δὲ μοχθηρῶν, ἐν τρισίν. ἡ δὲ ἀναπλήρωσις, οὐ τοῦ ξύλου καὶ τῆς συμφύσεως, ἀλλὰ τῆς πίττης ἐστίν· ἐπεὶ τὸ ξύλον ἀδύνατον συμφῦναι, καὶ ἓν γενέσθαι πάλιν. ἀλλ' ἡ ἐργασία διὰ τοσούτου χρόνου γίνεται τῆς πίττης. ἀναγκαῖον δὲ δηλονότι καὶ τῷ ξύλῳ γενέσθαι τινὰ πρόσφυσιν· εἴπερ ἐξαιρουμένης τῆς δᾳδὸς, καὶ καιομένης τῆς πίττης, ἡ ἐκροή. τοῦτο μὲν οὖν οὕτω ληπτέον. οἱ δὲ περὶ τὴν ἴδην φασίν, ὅταν λεπίσωσι τὸ στέλεχος (λεπίζουσι δὲ τὸ πρὸς ἥλιον μέρος, ὡσεὶ δύο ἢ τρεῖς πήχεις ἀπὸ τῆς γῆς) ἐνταῦθα τὴν ἀπόρροιαν γινομένην ἐν ὀκτὼ ἐνιαυτῷ μάλιστα. τοῦτο δ' ὅταν ἐκπελεκήσωσιν, ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐνδαδοῦσθαι· καὶ τὸ τρίτον ὡσαύτως. τὰ δὲ τοιαῦτα διὰ τὴν ὑποτομὴν ἐκπίπτειν δένδρα ὑπὸ τῶν πνευμάτων, σαπέντα. τοὺς δ' ἐξαίρειν αὐτοῦ τὴν καρδίαν (τοῦτο γὰρ μάλιστα δᾳδῶδες) ἐξαίρειν δὲ ἐκ τῶν ῥιζῶν· καὶ γὰρ ταύτας, ὥσπερ εἴπομεν, ἐνδάδους πασῶν. εἰκὸς δὲ δηλονότι τὰς μὲν ἀγαθάς, ὥσπερ ἐλέχθη, συνεχῶς τοῦτο δρᾶν, τὰς δὲ χείρονας διὰ πλείονος χρόνου· καὶ ταμιευομένων μὲν, πλείω χρόνον ἀντέχειν· ἐὰν δὲ πᾶσαν ἐξαίρωσιν, ἐλάττω. δύναται δ' ὡς ἔοικε, τρεῖς μάλιστα τοιαύτας ἐξαιρέσεις ὑπομένειν. οὐχ ἅμα δὲ καρποφοροῦσιν αἱ πεῦκαι, καὶ δᾳδοφοροῦσι. καρποφοροῦσι μὲν γὰρ εὐθὺς νέαι, δᾳδοφοροῦσι δὲ ὕστερον πολλῷ πρεσβύτεραι γινόμεναι.

3 Τὴν δὲ πίτταν καίουσι τόνδε τὸν τρόπον. ὅταν κατασκευάσωσιν ὁμαλῆ τόπον, ὥσπερ ἅλω ποιήσαντες, ἔχουσαν εἰς τὸ μέσον συρροιάν, καὶ ταύτην ἐδαφίσωσι, κατασχίσαντες τοὺς κορμοὺς συντιθέασι, παραπλησίαν σύνθεσιν τῇ τῶν ἀνθρακευόντων, πλὴν οὐκ ἔμβοθρον, ἀλλὰ τὰς σχίζας ὀρθὰς πρὸς ἀλλήλας, ὥσ-

τε λαμβάνειν ὕψος αἰεὶ κατὰ πλῆθος. γίνεσθαι δέ φασιν, ὅταν ἡ σύνθεσις ᾖ, κύκλῳ μὲν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν πηχέων· εἰς ὕψος δὲ ἑξήκοντα, πλέον ἢ πεντήκοντα, ἢ ἑκατὸν ἀμφοτέροις, ἐάνπερ ἡ δᾳς τυγχάνῃ πίειρα. συνθέντες οὖν αὐτὴν οὕτως, καὶ κατασκεπάσαντες ὕλῃ, γῆν ἐπιβάλλοντες κατακρύπτουσιν, ὅπως μηδαμῶς ἐκλάμψῃ τὸ πῦρ· ἀπόλλυται γὰρ ἡ πίττα, τούτου συμβάντος. ὑφάπτουσι δὲ κατὰ τὴν ὑπολειπομένην δίοδον· εἶτα δὲ καὶ ταύτην ἐπάξαντες τῇ ὕλῃ, καὶ ἐπιχώσαντες, τηροῦσιν ἀναβαίνοντες κατὰ κλίμακας, ᾗ ἂν ὁρῶσι τὸν καπνὸν ὠθούμενον· καὶ ἐπιβάλλουσιν αἰεὶ τῆς γῆς, ὅπως μὴ διαλάμψῃ. κατεσκευάσθαι δὲ ὀχετὸς τῇ πίττῃ, διὰ τῆς συνθέσεως τῆς ἀπορροῆς εἰς βόθυνον, ὅθεν ἀπέχοντι πεντεκαίδεκα πήχεις. ἡ δ᾽ ἀπορρέουσα τῆς πίττης, ψυχρὰ γίνεται κατὰ τὴν ἁφήν. καίεται δὲ μάλιστα δύο ἡμέρας καὶ νύκτας· τῇ γὰρ ὑστεραίᾳ, πρὸ ἡλίου δυῶντος, ἐκκεκαυμένη γίνεται, ἐὰν ἐνδεδώκῃ ἡ πυρά. τούτου γὰρ συμβαίνει, μηκέτι ῥεούσης. τὸν δὲ τρόπον ἅπαντα τηροῦσιν ἀγρυπνοῦντες, ὅπως μὴ διαλάμπῃ. καὶ θύουσι δὲ, καὶ ἑορτάζουσιν, εὐχόμενοι πολλήν τε καὶ καλὴν γίνεσθαι τὴν πίτταν. οἱ μὲν δὴ περὶ Μακεδονίαν καίουσι τὸν τρόπον τοῦτον. ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ φασὶ, περὶ Συρίαν, οὐκ ἐκπλήττοντες τὴν δᾳδα, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ τῷ δένδρῳ προσκαίειν, φέροντες ὀργανόν τι περιπεποιημένον, καὶ τοῦτο περιαλείφοντες, εἶθ᾽ ὅταν ἐκτήξωσι ταύτην πάλιν ἐπ᾽ ἄλλο καὶ ἄλλο μεταφέρειν. ὅρος δέ ἐστιν αὐτοῖς τις, καὶ σημεῖα τοῦ παύεσθαι, καὶ μάλιστα δηλονότι τὸ μηκέτι ῥεῖν. πιττοκαυτοῦσι δ᾽ ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὰς τερμίνθους. πεύκην γὰρ οὐ φέρουσιν οἱ τόποι. τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν ῥητίνην καὶ τὴν πίτταν, οὕτως ἔχει. περὶ δὲ λιβανωτοῦ, καὶ σμύρνης, καὶ βαλσάμου, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ὅτι μὲν καὶ διὰ ἐντομῆς γίνεται καὶ αὐτομάτως, εἴρηται. πολλὴ δέ τις, ἡ τῶν δένδρων φύσις. καὶ εἴ τι περὶ τὴν γένεσιν, ἢ τὴν συλλογὴν, ἢ τῶν ἄλλων ἴδιον αὐτοῖς ὑπάρχει, πειρατέον εἰπεῖν· ὡσαύτως δὲ, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν εὐόσμων. σχεδὸν γὰρ τάγε πλεῖστα ἐκ τῶν τόπων ἐστὶ, τῶν τε πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολήν.

4 Γίνεται μὲν οὖν ὁ λίβανος, καὶ σμύρνα, καὶ ἡ κασία, καὶ ἔτι τὸ κινάμωμον, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων χώρᾳ, νήσου πέρι τε Σαβὰ, καὶ Ἀδραμύττα, καὶ Κιτίβαινα, καὶ Μαμάλι. φύεται δὲ τὰ τοῦ λιβανωτοῦ καὶ τῆς σμύρνης δένδρα, τὰ μὲν ἐν τῷ ὄρει, τὰ δ᾽ ἐν ταῖς ἰδίαις γεωργίαις ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν. διὸ καὶ τὰ μὲν θεραπεύεται, τὰ δ᾽ οὔ. τὸ δ᾽ ὄρος εἶναί φασιν ὑψηλὸν, καὶ δασὺ, καὶ νιφόμενον· ῥεῖν δ᾽ ἐξ αὐτοῦ καὶ ποταμὸς εἰς τὸ πεδίον. εἶναι δὲ τὸ μὲν τοῦ λιβανωτοῦ δένδρον, οὐ μέγα· πεντάπηχυ δέ τι, καὶ πολύκλαδον. φύλλον δὲ ἔχειν ἐμφερὲς τῇ ἀπίῳ. πλὴν ἔλαττον πολὺ, καὶ τῷ χρώματι ποῶδες σφόδρα, καθάπερ τὸ πήγανον· λειόφλοιον δὲ πᾶν, ὥσπερ τὴν δάφνην. τὴν δὲ σμύρναν ἔλαττον ἔτι τῷ μεγέθει, καὶ θαμνωδέστερον δέ. τὸ δὲ στέλεχος ἔχει σκληρὸν, καὶ συνεστραμμένον ὑπὸ τῆς γῆς, παχύτερον δὲ ἢ κνημοπαχές. φλοιὸν δὲ ἔχει λεῖον, ὅμοιον τῇ ἀνδράχνῃ. ἕτεροι δὲ οἱ φάσκοντες τεθεωρηκέναι, περὶ μὲν τοῦ μεγέθους σχεδὸν οὐ συμφωνοῦσιν. οὐδέτερον γὰρ εἶναι μέγα τῶν δένδρων, ἔλαττον δὲ τὸ τῆς σμύρνης, καὶ ταπεινότερον. φύλλον δὲ ἔχειν, τὸ τοῦ λιβανοῦ. ἀλλὰ τοῦ μὲν δαφνοειδὲς, καὶ λειόφυλλον εἶναι· τὸ δὲ τῆς σμύρνης ἀκανθῶδες, καὶ οὐ λεῖον· φύλλον δὲ προσεμφερὲς ἔχειν τῇ πτελέᾳ, πλὴν οὖλον, ἐξ ἄκρου δὲ ἐπακανθίζον, ὥσπερ τὸ τῆς πρίνου. ἔφασαν δὲ οὗτοι κατὰ τὸν παράπλουν, ὃν ἐξ Ἡρώων ἐποιοῦντο κόλπου, ζητεῖν ἐκβάντες ὕδωρ ἐν τῷ ὄρει, καὶ οὕτως θεωρῆσαι τὰ δένδρα κατὰ τὴν συλλογήν. εἶναι δ᾽ ἀμφοτέρων ἐντετμημένα καὶ τὰ στελέχη, καὶ τοὺς κλάδους. ἀλλὰ τὰ μὲν ὥσπερ ἀξίνῃ δοκεῖν πεπλῆχθαι, τὰ δὲ λεπτοτέρας ἔχειν τὰς τομάς. τὸ δὲ δάκρυον, τὸ μὲν καταπίπτειν, τὸ δὲ καὶ πρὸς τῷ δένδρῳ προσίσχεσθαι. ἐνιαχοῦ μὲν ὑποβεβλῆσθαι ψιάθους, ἐκ τῶν φοινίκων πεπλεγμένας· ἐνιαχοῦ δὲ, τὸ ἔδαφος μόνον ἠδαφίσθαι, καὶ καθαρὸν εἶναι. τὸν μὲν ἐπὶ τῶν ψιάθων λιβανωτὸν, εἶναι καὶ καθαρὸν καὶ διαφανῆ· τὸν δ᾽ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧττον· τὸν δ᾽ ἐπὶ τοῖς δένδροις προσεχόμενον, ἀποξέειν σιδήροις, διὸ καὶ φλοιὸν ἐνίοις προσεῖναι. τὸ δὲ ὄρος ἅπαν μεμερίσθαι τοῖς Σαβαίοις. τούτους γὰρ εἶναι κυρίους· δικαίους δὲ τὰ πρὸς ἀλλήλους, διὸ καὶ οὐδένα τηρεῖν· ὅθεν καὶ αὐτοὶ δαψιλῶς εἰς τὰ πλοῖα λαβόντες ἐνθέσθαι τοῦ λιβανωτοῦ, καὶ τῆς σμύρνης, ἐρημίας οὔσης, καὶ ἀποπλεῖν. ἔλεγον δ᾽ οὗτοι καὶ τόδε. καὶ ἔφασαν ἀκούειν, ὅτι συνάγεται πανταχόθεν ἡ σμύρνα καὶ ὁ λιβανωτὸς εἰς τὸ ἱερὸν τὸ τοῦ ἡλίου. τοῦτο δ᾽ εἶναι μὲν τῶν Σαβαίων, ἁγιώτατον δὲ πολὺ τῶν περὶ τὸν τόπον. τηρεῖν δ᾽ ἔχειν τοὺς Ἄραβας ἐνόπλους. ὅταν δὲ κομίσωσιν, ἕκαστον σωρεύσαντα τὸν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν σμύρναν ὁμοίως, καταλιπεῖν τοῖς ἐπὶ τῆς φυλακῆς. ἐπιθεῖναι

δὲ ἐπὶ τοῦ σωροῦ πινάκιον, γραφὴν ἔχον τό τε πλῆθος τῶν μέτρων καὶ τῆς τιμῆς, ἧς δεῖ πραθῆναι τὸ μέτρον ἕκαστον. ὅταν δὲ οἱ ἔμποροι παραγένωνται, σκοπεῖν τὰς γραφάς. ἥτις δ᾽ ἂν αὐτοῖς ἀρέσκῃ, μετρησαμένους τιθέναι τὴν τιμὴν εἰς τοῦτο τὸ χωρίον, ὅθεν ἂν ἕλωνται. τὸν δὲ ἱερέα παραγινόμενον, τὸ τρίτον μέρος λαβόντα τῆς τιμῆς τῷ θεῷ, τὸ λοιπὸν αὐτοῦ καταλιπεῖν· καὶ τοῦτο σῶν εἶναι τοῖς κυρίοις, ἕως ἂν ἕλωνται παραγενόμενοι. ἄλλοι δέ τινες τὸ μὲν τοῦ λιβανωτοῦ δένδρον ὅμοιον εἶναί φασι σχίνῳ, καὶ τὸν καρπὸν ταῖς σχινίσι, φύλλον δὲ ὑπέρυθρον. εἶναι δὲ τὸν μὲν ἐκ τῶν νέων λιβανωτὸν, λευκότερον καὶ ἀοδμότερον· τὸν δ᾽ ἐκ τῶν παρακμαζόντων, ξανθότερον καὶ εὐοσμότερον. τὸ δὲ τῆς σμύρνης ὅμοιον τῇ τερμίνθῳ, τραχύτερον δὲ, καὶ ἀκανθωδέστερον. φύλλον δὲ μικρῷ στρογγυλότερον. τῇ δὲ γεύσει διαμασωμένοις, ὅμοιον τῷ τῆς τερμίνθου. εἶναι δὲ καὶ τούτων τὰ παρηκμακότα, εὐδοκιμώτερα. γίνεσθαι δὲ ἀμφότερα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. τὴν γὰρ γῆν ὑπάργιλον, καὶ πλακώδη. καὶ ὕδατα πηγαῖα, σπάνια. ταῦτα μὲν οὖν ὑπεναντία τῷ νίφεσθαι, καὶ ὕεσθαι, καὶ ποταμοὺς ἐξιέναι. τὸ δὲ παρόμοιον εἶναι τὸ δένδρον τῇ τερμίνθῳ, καὶ ἄλλοι τινὲς λέγουσιν· οἱ δὲ καὶ ὅλως τέρμινθον εἶναι. κομισθῆναι γὰρ ξύλα πρὸς Αντίγονον ὑπὸ τῶν ἀῤῥάβων, τῶν τὸν λιβανωτὸν καταγαγόντων, ἃ οὐδὲν διέφερε τῶν τῆς τερμίνθου, πλὴν οὗτοί γε μεῖζον ἕτερον ἀγνόημα προσηγνόουν· ᾤοντο γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ δένδρου τόν τε λιβανωτὸν γίνεσθαι, καὶ τὴν σμύρναν. διόπερ ἐκεῖνος ὁ λόγος πιθανώτερος, ὁ παρὰ τῶν ἀναπλευσάντων ἐξ ἡρώων πόλεως. ἐπεὶ καὶ τὸ ὑπὲρ σάρδεων πεφυκὸς τοῦ λιβανωτοῦ δένδρον, ἐν ἱερῷ τινι, δαφνοειδὲς ἔχει τὸ φύλλον, εἴ τι δεῖ σταθμᾶσθαι τοῦτο. ὁ λιβανωτὸς διίεται, καὶ ὁ ἐκ τοῦ στελέχους, καὶ ὁ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, ὁμοίως καὶ τῇ ὄψει καὶ τῇ ὀσμῇ θυμιώμενος τῷ ἄλλῳ λιβανωτῷ. πέφυκε δὲ τοῦτο μόνον τὸ δένδρον οὐδεμιᾶς τυγχάνειν. ἔνιοι δὲ λέγουσιν, ὡς ἠδίων μὲν ὁ λιβανωτὸς ἐν τῇ ἀῤῥαβίᾳ γίνεται, καλλίων δὲ ἐν ταῖς ἐπικειμέναις νήσοις ὧν ἐνυπάρχουσιν. ἐνταῦθα γὰρ καὶ σχηματοποιεῖν, ἐπὶ τῶν δένδρων, οἷον ἂν θέλωσι· καὶ τάχα τοῦτό γε οὐκ ἀπίθανον ἐνδέχεται, ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖν τὴν ἐντομήν. εἰσὶ δέ τινες καὶ μεγάλοι σφόδρα τῶν χόνδρων, ὥστε εἶναι τῷ μὲν ὄγκῳ χειροπληθιαίους, σταθμῷ δὲ πλεῖον ἢ τρίτον μέρος μνᾶς. ἀργὸς δὲ κομίζεται πᾶς ὁ λιβανωτός, ὅμοιος δὲ τῇ προσόψει φλοιῷ. τῆς σμύρνης δὲ, ἡ μὲν στακτή, ἡ δὲ πλαστή. δοκιμάζεται δὲ ἡ μὲν ἀμείνων τῇ γεύσει, καὶ ἀπὸ ταύτης τὴν ὁμόχροιαν λαμβάνουσι. περὶ μὲν
5 οὖν λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης, ἄχρι γε τοῦ νῦν σχεδὸν τοσαῦτα ἀκηκόαμεν. Περὶ δὲ κιναμώμου καὶ κασίας ταῦτα λέγουσι. θάμνους μὲν ἀμφότερα ταῦτ᾽ εἶναι οὐ μεγάλους, ἀλλ᾽ ἡλίκους ἄγνου, πολυκλάδους δὲ καὶ ξυλώδεις. ὅταν δὲ ἐκκόψωσι τὸ κινάμωμον, ὅλον διαιρεῖν εἰς πέντε μέρη. τούτου δὲ τὸ πρῶτον πρὸς τοῖς βλαστοῖς βέλτιστον εἶναι, ὃ τέμνεται σπιθαμιαῖον, ἢ μικρῷ μεῖζον. ἑπόμενον δὲ τὸ δεύτερον, ὃ καὶ τῇ τομῇ ἔλαττον. εἶτα τὸ τρίτον, καὶ τέταρτον. ἔσχατον δὲ τὸ χείριστον, τὸ πρὸς τῇ ῥίζῃ. φλοιὸν γὰρ ἐλάχιστον ἔχει· χρήσιμος δ᾽ οὗτος, οὐ τὸ ξύλον. διὸ καὶ τὸ ἀκροφυὲς κράτιστον· πλεῖστον γὰρ ἔχειν καὶ τὸν φλοιόν. οἱ μὲν οὕτω λέγουσιν. ἄλλοι δὲ θαμνώδες φασι· δύο δ᾽ αὐτοῦ γένη, τὸ μὲν μέλαν, τὸ δὲ λευκόν. λέγεται δέ τις καὶ μῦθος ὑπὲρ αὐτοῦ. φύεσθαι μὲν γάρ φασιν ἐν φάραγξιν. ἐν ταύταις δ᾽ ὄφεις εἶναι πολλοὺς, δῆγμα θανάσιμον ἔχοντας. πρὸς οὓς φραξαμένους τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καταβαίνουσι, καὶ συλλέγουσιν. εἶθ᾽ ὅταν ἐξενέγκωσι, διελόντες τρία μέρη, διακληροῦνται πρὸς τὸν ἥλιον. καὶ ἣν ἂν λάχῃ ὁ ἥλιος, καταλείπουσιν. ἀπιόντες δ᾽ εὐθὺς, ὁρᾶν φασι καιομένην ταύτην. οὗτος μὲν οὖν τῷ ὄντι μῦθος. τὴν δὲ κασίαν φασὶ τὰς μὲν ῥάβδους πλατυτέρας ἔχειν, ἰνώδεις δὲ σφόδρα, καὶ οὐκ εἶναι περιφλεῦσαι. χρήσιμον δὲ καὶ ταύτης τὸν φλοιόν. ὅταν οὖν τέμνωσι τὰς ῥάβδους, κατακόπτειν ὡς διδάκτυλα τὸ μῆκος, ἢ μικρῷ μείζω. ταῦτα δ᾽ εἰς νεόδαρτον βύρσαν καταῤῥάπτειν· εἶτ᾽ ἐκ ταύτης καὶ τῶν ξύλων σηπομένων, σκωλήκια γίνεσθαι, ἃ τὸ μὲν ξύλον κατεσθίει, τοῦ φλοιοῦ δὲ οὐχ ἅπτεται, διὰ τὴν πικρότητα καὶ δριμύτητα τῆς ὀσ-
6 μῆς. καὶ περὶ μὲν κασίας καὶ κιναμώμου, τοσαῦτα λέγεται. Τὸ δὲ βάλσαμον γίνεται μὲν ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ συρίαν. παραδείσους δ᾽ εἶναί φασι δύο μόνους, τὸν μὲν ὅσον εἴκοσι πλέθρων, τὸν δ᾽ ἕτερον πολλῷ ἐλάττονα. τὸ δὲ δένδρον μέγεθος μὲν, ἡλίκον ῥόα μεγάλη. πολύκλαδον δὲ σφόδρα. φύλλον δὲ ἔχειν ὅμοιον πηγάνῳ, πλὴν ἔκλευκον. ἀείφυλλον δὲ εἶναι. καρπὸν δὲ παρόμοιον τῇ τερμίνθῳ, καὶ μεγέθει καὶ σχήματι καὶ χρώματι. εὐώδης σφόδρα καὶ τοῦτον, καὶ μᾶλλον τοῦ δακρύου, τὸ δὲ δάκρυον ἀπὸ ἐντομῆς συλλέγειν. ἐντέμνειν δὲ ὄνυξι σι-

δηροῖς ὑπὸ τὸ ἄστρον, ὅταν μάλιστα πνίγη ὦσι, καὶ τὰ στελέχη καὶ τὰ ἄνω. τὴν δὲ συλλο-
γὴν ὅλον τὸ θέρος ποιεῖσθαι. οὐκ εἶναι δὲ πολὺ τὸ ῥέον, ἀλλ᾽ ἐν ἡμέρᾳ τὸν ἄνδρα συλλέγειν ὅσον
κόγχην. τὴν δ᾽ ὀσμὴν διαφέρουσαν καὶ πολλήν, ὥστε ἀπὸ μικροῦ πολὺν ἐφικνεῖσθαι τό-
πον. ἀλλ᾽ οὐ φοιτᾶν ἐνταῦθα ἄκρατον, ἀλλὰ τὸ συνηγμένον κεκραμμένον. πολλὴν γὰρ
δέχεσθαι κρᾶσιν. καὶ τὸ ἐν τῇ Ἑλλάδι, πολλάκις εἶναι κεκραμμένον. εὔοσμα δὲ σφόδρα
καὶ τὰ ῥαβδία. καθαίρειν γὰρ καὶ τούτων ἕνεκα, καὶ τὸ διαφόρου πωλεῖσθαι τίμια. καὶ
τὴν ἐργασίαν τὴν περὶ τὰ δένδρα σχεδὸν ταύτην αἰτίαν εἶναι καὶ τὴν βροχήν. βρέχεσθαι
δὲ συνεχῶς. συναιτίαν δὲ δοκεῖν εἶναι, τοῦ μὴ μεγάλα γίνεσθαι τὰ δένδρα, καὶ τὴν
τῶν ῥαβδίων τομήν· διὰ γὰρ τὸ πολλάκις ἀποκείρεσθαι, ῥάβδους ἀφιέναι, καὶ οὐκ εἰς ἓν
ἐκτείνειν τὴν ὁρμήν. ἄγριον δὲ οὐδὲν εἶναι βάλσαμον οὐδαμοῦ. γίνεσθαι δὲ ἐκ μὲν τοῦ μείζο-
νος παραδείσου, ἀγγεῖα δώδεκα ὅσον ἡμιχόεα· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, δύο μόνον. πωλεῖσθαι
δὲ τὸ μὲν ἄκρατον δὶς πρὸς ἀργύριον, τὸ δ᾽ ἄλλο κατὰ λόγον τῆς μίξεως. καὶ τοῦτο μὲν
διαφέροντι φαίνεται, κατὰ τὴν εὐοσμίαν. Ὁ δὲ κάλαμος γίνεται, καὶ ὁ σχοῖνος, 7
ὑπερβάλλουσι τὸν Λίβανον, μεταξὺ τοῦ τε Λιβάνου καὶ ἄλλου τινὸς ὄρους μικροῦ, ἐν τῷ
αὐλωνίσκῳ τούτῳ· καὶ οὐχ ὥς τινές φασι, τοῦ Ἀντιλιβάνου. καὶ μεταξὺ τούτων ἐστὶν, ὃν αὐλῶ-
να καλοῦσι πεδίον, πολὺ καὶ καλόν. ὅπου δὲ ὁ κάλαμος καὶ ὁ σχοῖνος φύεται, λίμνη μεγάλη
τυγχάνει. πρὸς ταύτην δὲ ἐν τῷ ἕλει τῷ ἀνεξηραμμένῳ πεφύκασι. τόπον δὲ ἔχουσι πλεῖον
ἢ τριάκοντα σταδίων. οὐ δοκοῦσι δὲ χλωροί, ἀλλὰ ξηρανθέντος· τῇ προσόψει δὲ οὐδὲν δια-
φέρουσι τῶν ἄλλων. εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν τόπον, εὐθὺς ὀσμὴ προσβάλλει· οὐ μὴν πορρωτέρω
γε ἡ ἀποπνοὴ γίνεται, καθάπερ τινές φασι, ταῖς προσφερομέναις εἶναι πρὸς τὴν χώραν. καὶ
γὰρ ὁ τόπος οὗτος ἀπὸ θαλάττης ἀπέχει πλέους ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους. ἀλλ᾽ ἐν τῇ Ἀρρα-
βίᾳ τὴν ἀναπνοήν εἶναί φασι, τὴν ἀπὸ τῆς χώρας εὔοσμον. ἐν μὲν οὖν Συρίᾳ τὰ περιττὰ τῇ
ὀσμῇ, σχεδὸν ταῦτ᾽ ἐστίν. ἡ γὰρ χαλβάνη, βαρυτέρον καὶ μᾶλλον φαρμακῶδες. ἐπεὶ καὶ γίνε-
ται αὕτη περὶ Συρίαν, ἐκ τοῦ πάνακος καλουμένου. τὰ δὲ ἄλλα πάντα τὰ εὔοσμα, οἷς πρὸς τὰ
ἀρώματα χρῶνται, τὰ μὲν ἐξ Ἰνδῶν κομίζεται, κἀκεῖθεν ἐπὶ θάλατταν καταπέμπεται· τὰ
δὲ ἐξ Ἀρραβίας, οἷον πρὸς τῷ κινναμώμῳ καὶ τῇ κασίᾳ, καὶ κώμακον. ἕτερον δ᾽ εἶναι τὸ κώμα-
κον, καρπόν· τὸ δ᾽ ἕτερον παραμίσγουσιν εἰς τὰ σπουδαιότατα τῶν μύρων. τὸ δὲ καρ-
δάμωμον καὶ ἄμωμον, οἱ μὲν ἐκ Μηδείας, οἱ δ᾽ ἐξ Ἰνδῶν, καὶ ταῦτα, καὶ τὴν νάρδον,
καὶ τὰ ἄλλα, ἢ τὰ πλεῖστα. οἷς μὲν οὖν εἰς τὰ ἀρώματα χρῶνται, σχεδὸν τάδε ἐστί· κα-
σία, κινάμωμον, καρδάμωμον, νάρδος, νάρον, βάλσαμον, ἀσπάλαθος, στύραξ, ἶρις,
νάρτη, κόστος, πάνακες, κρόκος, σμύρνα, κύπειρον, σχοῖνος, κάλαμος, ἀμάρακον,
λωτὸς, ἄννητος. τούτων δὲ τὰ μὲν ῥίζαι, τὰ δὲ φλοιοί, τὰ δὲ κλῶνες, τὰ δὲ ξύλα, τὰ δὲ
σπέρματα, τὰ δὲ δάκρυα, τὰ δὲ ἄνθη. καὶ τὰ μὲν πολλαχοῦ γίνεται, τὰ δὲ περιττότατα
καὶ εὐοσμότατα πάντα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ἐκ τῶν ἀλεεινῶν τόπων. ἐκ γὰρ τῆς Εὐρώπης
οὐδέν ἐστιν, ἔξω ἴρεως. αὕτη δὲ ἀρίστη ἐν Ἰλλυρικοῖς, οὐκ ἐν τῇ πρὸς θάλατταν χώρᾳ, ἀλλ᾽
ἐν τῇ ἀνακεχωρηκυίᾳ, κειμένῃ δὲ μᾶλλον πρὸς ἄρκτον. τόποι δὲ τούτων διαφέρουσιν, ἐν
οἷς ἀμείνων. ἐργασία δὲ περὶ αὐτὴν οὐδεμία, πλὴν τοῦ περικαθήραντα ἀναξηραίνειν. τὰ
γὰρ ἐν τῇ Θρᾴκῃ φυόμενα ῥιζία, καθάπερ τό τε τῇ νάρδῳ προσεμφερῆ τὴν ὀσμὴν ἔχον,
καὶ ἕτερα ἄττα, μικράν τινα καὶ ἀσθενῆ τὴν εὐωδίαν ἔχει. καὶ περὶ μὲν τῶν εὐόσμων,
ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. Περὶ δὲ τῶν ὀπῶν, ὅσα μὴ πρότερον εἴρηται, λέγω δ᾽ οἷον εἴ 8
τινες φαρμακώδεις, ἢ καὶ ἄλλας ἔχουσι δυνάμεις, πειρατέον ὁμοίως εἰπεῖν· ἅμα δὲ καὶ
περὶ ῥιζῶν. καὶ γὰρ τῶν ὀπῶν τινες ἐκ τούτων, καὶ χωρὶς αὐταὶ καθ᾽ αὑτὰς πολλὰς ἐναν-
τίας ἔχουσι δυνάμεις. ὅλως δὲ περὶ πάντων φαρμακωδῶν, οἷον καρποῦ, χυλισμοῦ, φύλ-
λων, ῥιζῶν, πόας· καλοῦσι γὰρ καὶ πόαν ἔνια τῶν φαρμακωδῶν, οἱ ῥιζοτόμοι. τῶν δὴ ῥιζῶν πλείους
μέν εἰσι δυνάμεις, καὶ πρὸς πλείω. ζητοῦνται δὲ μάλιστα αἱ φαρμακώδεις, ὡς χρησιμώταται,
διαφέρουσαι τῷ τε μὴ πρὸς ταῦτα, καὶ τῷ μὴ ἐν αὐταῖς ἔχειν τὴν δύναμιν. ὡς δ᾽ οὖν ἐπίπαν,
αἱ πλεῖσται μὲν ἐν αὐταῖς ἔχουσι, καὶ τοῖς καρποῖς, καὶ τοῖς ὀποῖς· ἔνιαι δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις. τὰς
δὲ φυλλώδεις δυνάμεις, τὰς πολλὰς σχεδὸν πόας καλοῦσιν (ὥσπερ εἴρηται) οἱ ῥιζοτόμοι.
ὁ μὲν ὀπισμὸς γίνεται τῶν ὀπιζομένων, ὡς ἐπίπαν τοῦ θέρους· τῶν μὲν ἐνισταμένου,

τῶν δὲ περιεληλυθότος. τὴν δὲ ῥιζοτομίαν, γίνεσθαι μὲν τινῶν καὶ ὑπὸ πυροτομίαν, καὶ μικρῷ πρότερον· οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἥγε πλείων, τοῦ μετοπώρου μετ᾽ ἀρκτοῦρον, ὅταν φυλλοῤῥοήσωσιν· ὅσων δὲ καὶ ὁ καρπὸς χρήσιμος, ὅταν ἀμέρσωσι τὸν καρπόν. ἔστι δὲ ὀπισμὸς, ἢ ἀπὸ τῶν καρπῶν, ὥσπερ τοῦ τιθυμάλλου, καὶ τῆς θριδακίνης, καὶ σχεδὸν τῶν πλείστων· ἢ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν· ἢ τρίτον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ὥσπερ τῆς μήκωνος. ταύτης γὰρ μόνης καὶ τοῦτο ἴδιον αὐτῆς. τῶν μὲν οὖν καὶ αὐτόματος ὁ ὀπὸς συνίσταται δακρυώδης, ὥσπερ τῆς τραγακάνθης· ταύτης γὰρ οὐδὲν τέμνειν δεῖ. τῶν δὲ πλείστων διὰ τῆς τομῆς· ὧν τινὰς μὲν εὐθὺς εἰς ἀγγεῖα συνάγουσιν, ὥσπερ καὶ τιθυμάλλου, ἢ τοῦ μηκωνίου· καλοῦσι γὰρ ἀμφοτέρως. καὶ ἁπλῶς, ὅσα πολύοπα τυγχάνει. τῶν δὲ μὴ πολυοπῶν, ἐρίῳ λαμβάνουσιν. ὥσπερ καὶ τῆς θριδακίνης. ἐνίων δὲ οὐδὲ ὀπισμὸς, ἀλλ᾽ οἷον χυλισμός ἐστιν· ὥσπερ ὅσα καίοντες, καὶ ὕδωρ ἐπιχέαντες, ἀπωθοῦσί τε λαμβάνουσι τὴν ἀπόσταξιν. ξηρὸς δὲ δηλονότι, καὶ ἐλάττων ὁ χυλὸς τούτων. ἔστι δὲ τῶν μὲν ἄλλων ῥιζῶν τὸ χύλισμα ἀσθενέστερον τοῦ καρποῦ· τοῦ κωνείου δὲ ἰσχυρότερον, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ῥᾳδίως ποιεῖ, καὶ θᾶττον, μικρὸν πάνυ καταποθέν. ἐνεργότερον δὲ, καὶ εἰς τὰς ἄλλας χρείας. ἰσχυρότερον δὲ καὶ τὸ τῆς θαψίας· τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἀσθενέστερα. οἱ μὲν οὖν ὀπισμοὶ σχεδὸν τοσαυταχῶς γίνονται. τῆς δὲ ῥιζοτομίας οὐκ ἔστι τοιαύτη διαφορὰ, πλὴν ἐν ταῖς ὥραις· οἷον θέρους, ἢ μετοπώρου· καὶ τὸ τὰς δὲ ἢ τὰς δὲ τῶν ῥιζῶν, οἷον τοῦ ἐλεβόρου τὰς κάτω τὰς λεπτάς· τὴν γὰρ ἄνω τὴν παχεῖαν τὴν κεφαλώδη, φασὶν ἀχρεῖον εἶναι, καὶ διδόναι ταῖς κυσὶν, ὅταν βούλωνται καθαίρειν. καὶ ἐφ᾽ ἑτέρων δὲ τινῶν τοιαύτας λέγουσι διαφοράς.

9 Ἔτι δὲ ὡς οἱ φαρμακοπῶλαι καὶ οἱ ῥιζοτόμοι, τὰ μὲν ἴσως οἰκείως, τὰ δὲ καὶ ἐπιτραγῳδοῦντες λέγουσι. κελεύουσι γὰρ τὰς μὲν κατ᾽ ἄνεμον ἱσταμένους τέμνειν, ὥσπερ ἑτέρας τέ τινας, καὶ τὴν θαψίαν, ἀλειψαμένους λίπα. τὸ γὰρ σῶμα ἀνοιδεῖν, ἐὰν ἐξ ἐναντίας. κατ᾽ ἄνεμον δὲ καὶ τοῦ κυνοσβάτου τὸν καρπὸν συλλέγειν· εἰ δὲ μὴ, κίνδυνον εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν. τὰς δὲ νύκτωρ, τὰς δὲ μεθ᾽ ἡμέραν· ἐνίας δὲ, πρὶν αὐτὰς ἥλιον ἐπιβάλλειν, οἷον καὶ τὸ καλούμενον κλύμενον. καὶ ταῦτα μὲν, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, τάχ᾽ ἂν οὐκ ἀλλοτρίως δόξαιεν λέγειν. ἐπισινεῖς γὰρ τινῶν αἱ δυνάμεις. ἐξάπτειν γάρ φασιν, ὥσπερ πῦρ καὶ κατακαίειν. ἐπεὶ καὶ ὁ ἐλέβορος ταχὺ καρηβαρεῖν ποιεῖ, καὶ οὐ δύνανται πολὺν χρόνον ὀρύττειν. διὸ καὶ προεσθίουσι σκόροδα, καὶ ἄκρατον ἐπιπίνουσιν. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπίθετα καὶ πόῤῥωθεν· οἷον τὴν παιωνίαν, οἱ δὲ γλυκυσίδην καλοῦσι, νύκτωρ κελεύουσιν ὀρύττειν. ἐὰν γὰρ ἡμέρας, καὶ ὀφθῇ τις ὑπὸ δρυοκολάπτου, τὸν μὲν καρπὸν ἀπολέγων κινδυνεύειν τοῖς ὀφθαλμοῖς· τὴν δὲ ῥίζαν τέμνων, ἐκπίπτειν τὴν ἕδραν. φυλάσσεσθαι δὲ καὶ τὴν κενταυρίδα τέμνοντα, τριόρχην, ὅπως ἂν ἄτρωτος ἀπέλθῃ. καὶ ἄλλας δέ τινας ὁμοίως. τὸ δ᾽ ἐπευχόμενον τέμνειν, οὐδὲν ἴσως ἄτοπον· ἀλλ᾽ ἔτι τε ἄλλο προστιθέασιν. οἷον τὸ † πανάλκες, τὸ ἀσκληπίειον καλούμενον· ἀντεμβάλλειν γὰρ τῇ γῇ παγκαρπίαν μελιττοῦταν. ὅταν δὲ τὴν ξίριν, τριμήνους μελιττούτας, † ἀντεμβάλλειν μισθόν. τέμνειν δὲ, ἀμφήκει ξίφει περιγράψαντα εἰς τρεῖς· καὶ ὅ,τι ἂν πρῶτον τμηθῇ, μετέωρον ἔχειν, εἶθ᾽ οὕτω τὸ στεῤῥὸν τέμνειν. καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα πλείω. περιγράφειν δὲ καὶ τὸν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει· τέμνειν δὲ πρὸς ἑσπέραν βλέποντα, τὸν δ᾽ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι, καὶ λέγειν ὡς πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. τοῦτο δὲ ὅμοιον ἔοικε τῇ περὶ τοῦ κυμίνου λεγομένῃ περὶ τὴν βλασφημίαν, ὅταν σπείρωσι. περιγράφειν δὲ καὶ τὸν ἐλέβορον τὸν μέλανα, ἱστάμενον πρὸς ἕω, καὶ προσκατευχόμενον δέ· ἀετὸν δὲ φυλάττεσθαι, καὶ ἐκ δεξιᾶς καὶ ἐξ ἀριστερᾶς· κίνδυνον γὰρ εἶναι τοῖς τέμνουσιν. ἐὰν δὲ ὁ ἐγγὺς * μὴ διατέμνῃ, ὁ ἀετὸς ἀποθνήσκει ἐνιαυτῷ. ταῦτα μὲν οὖν ἐπιθέτως ἔοικεν, ὥσπερ εἴρηται. τρόποι δ᾽ οὐκ εἰσὶ τῶν ῥιζοτομιῶν, πλὴν οὓς εἴπομεν.

πανακὲς

ἀντιβάλλειν

10 Ἔστι δ᾽ ὥσπερ ἐλέχθη, τῶν μὲν πάντων χρήσιμα, καὶ ἡ ῥίζα, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ὁ ὀπὸς, ὥσπερ ἄλλων τε καὶ τοῦ πάνακος. τῶν δὲ ἡ ῥίζα, καὶ ὁ ὀπός· οἷον τῆς σκαμωνίας, καὶ τοῦ κυκλαμίνου, καὶ τῆς θαψίας, καὶ ἑτέρων. καθάπερ καὶ τοῦ μανδραγόρου, τὸ μὲν φύλλον χρήσιμον εἶναί φασι πρὸς τὰ ἕλκη, μετ᾽ ἀλφίτου· τὴν δὲ ῥίζαν, πρὸς ἐρυσίπελας, ξυσθεῖσάν τε καὶ ὄξει δευθεῖσαν· καὶ πρὸς τὰ ποδαγρικά, καὶ πρὸς ὕπνον, καὶ φίλτρα. διδόασι δὲ ἐν οἴνῳ, ἢ ἐν ὄξει. τέμνουσι δὲ τροχίσκους, ὥσπερ ῥαφανίδος, ἐνείραντες δὲ ἐν γλεύκει ἐκρέμασαν ὑπὲρ καπνοῦ. ὁ δὲ ἐλέβορος ἐπὶ ταῦτα, τῇ τε ῥίζῃ καὶ τῷ καρπῷ χρήσιμος· εἴπερ οἱ ἐν † ἀγκύρᾳ, καθάπερ φασι, τῷ καρπῷ καθαίρουσιν· ἔχει δὲ σησαμώδη τοῦτον. πλείω δὲ καὶ τοῦ πάνακος τὰ χρήσιμα, καὶ οὐ πάντα πρὸς τὸ αὐτό. ἀλλ᾽

ἀντικύρᾳ

τὸ δ' ἄλλ'. ὁ μὲν καρπὸς πρὸς τὰς ἐξαμβλώσεις, καὶ πρὸς τὰ σπασμάτια, καὶ τοὺς ὀπισθοτόνους· ἔτι δὲ πρὸς τὰ ὦτα, καὶ τὰς φωνασκίας. ἡ δὲ ῥίζα, πρός τε τοὺς τόκους, καὶ τὰ γυναικεῖα, καὶ πρὸς ὑποζυγίων φύσεις. χρήσιμοι δὲ καὶ πρὸς τὸ ἴρινον μύρον, διὰ τὴν εὐωδίαν. ἰσχυρότερον δὲ τὸ σπέρμα τῆς ῥίζης. γίνεται δὲ περὶ συρίαν, καὶ τέμνεται περὶ πυραμητόν. τῆς δὲ κυκλαμίνου ἡ μὲν ῥίζα, πρός τε τὰς ἐκπυήσεις τῶν φλεγμονῶν, καὶ πρόσθετον ταῖς γυναιξί, καὶ πρὸς τὰ ἕλκη, ἐν μέλιτι. ὁ δὲ ὀπὸς πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καθάρσεις, ἐν μέλιτι ἐγχεόμενος· καὶ πρὸς τὸ μεθύσκειν, ἂν ἐν οἴνῳ διαβρέχων διδῷ τις πιεῖν. ἀγαθὴ δὲ τὴν ῥίζαν καὶ εἰς ὠκυτόκιον περιάπτειν, καὶ εἰς φίλτρα. ὅταν δὲ ὀρύξωσι, κατακαίουσι· εἶτ' οἴνῳ δεύσαντες, τροχίσκους ποιοῦσιν, ὡς τῆς τρυγός, ἣ ῥιπτόμεθα. καὶ τοῦ σικύου δὲ τοῦ ἀγρίου, τὴν μὲν ῥίζαν ἀλφοῦ καὶ ψώρας βοσκήμασι· τὸ δὲ σπέρμα χυλισθὲν, ποιεῖ τὸ ἐλατήριον. τίλλεται δὲ τοῦ φθινοπώρου· τότε γὰρ βέλτιστον. τοῦ δὲ χαμαίδρυος, τὰ μὲν φύλλα πρὸς τὰ ῥήγματα, καὶ πρὸς τραύματα ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα· πρός τε τὰ νεμόμενα ἕλκη. τὸν δὲ καρπὸν καθαίρειν χολήν· ἀγαθὸν δὲ καὶ ὀφθαλμοῖς. πρὸς δὲ τὰ ἀργέματα, προσάγειν τὸ φύλλον, τρίψαντα ἐν ἐλαίῳ. ἔχει δὲ τὰ φύλλα, οἷάπερ δρυός. τὸ δὲ ἀνάστημα τῆς ὅλης, ὅσον σπιθαμιαῖον. εὔοσμον δὲ, καὶ ἡδύ. τὸ μὲν οὖν μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ πάντα τὰ μέρη χρήσιμα τυγχάνειν, οὐκ ἴσως ἄτοπον. τὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω καθαίρειν, θαυμασιώτερον. οἷον τῆς τε θαψίας, καὶ τῆς ἰσχάδος (οἱ δ' ἄπιον καλοῦσι) καὶ τῆς λιβανωτίδος. τὸ γὰρ αὖ καὶ κάτω καὶ ἄνω τὰ αὐτὰ δύνασθαι καθαίρειν, καθάπερ τὸ ἐλατήριον, οὐδὲν ἄτοπον. ἔχει δὲ ἡ θαψία, φύλλον μὲν ὅμοιον μαράθρῳ, πλὴν πλατύτερον· καυλὸν δὲ ναρθηκώδη, ῥίζαν δὲ λευκήν. ἡ δ' ἰσχὰς, ἢ ἄπιος, φύλλον μὲν ἔχει πηγανῶδες βραχύ, καυλὸς δ' ἐπιγείους τρεῖς, ἢ τέτταρας· ῥίζαν δὲ, οἷον ἀσφόδελος, πλὴν λεπυρώδη. φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία, καὶ κοχλακώδη. τίλλεται δὲ, τοῦ ἦρος. τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τῶν εἰρημένων.

11 Ὁ δὲ ἐλλέβορος, ὅ, τε μέλας καὶ λευκὸς, ὥσπερ ὁμώνυμοι φαίνονται. περὶ δὲ τῆς ὄψεως διαφωνοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ὁμοίους εἶναι, πλὴν τῷ χρώματι μόνον διαφέρειν· τὴν δὲ ῥίζαν τοῦ μὲν λευκὴν, τοῦ δὲ μέλαιναν. οἱ δὲ τοῦ μέλανος τὸ φύλλον δαφνῶδες, τοῦ δὲ λευκοῦ πρασῶδες· τὰς δὲ ῥίζας ὁμοίας, πλὴν τῶν χρωμάτων. οἱ δ' οὖν ὁμοίας λέγοντες, τινὰ δέ φασιν εἶναι τὴν μορφήν. καυλὸν δὲ ἀνθερικώδη, βραχὺν σφόδρα· φύλλον δὲ πλατύσχιστον, ὅμοιον τῷ τοῦ νάρθηκος, μῆκος ἔχον εὐμήκες, εὐθὺς δ' ἐκ τῆς ῥίζης ἠρτημένον τε καὶ περίγειόφυλλον. πολύρριζον δ' εὖ μάλα, ταῖς λεπταῖς καὶ χρησίμοις. ἀναιρεῖν δὲ τὸν μὲν μέλανα καὶ ἵππους καὶ βοῦς, καὶ ὗς· διὸ καὶ οὐδὲ νέμεσθαι ταῦτα. τὸν λευκὸν δὲ νέμεσθαι τὰ πρόβατα, καὶ ἐκ τούτου πρῶτον συνοφθῆναι τὴν δύναμιν, καθαιρομένων ἐκείνων. ὡραῖος δὲ μετοπώρου, τοῦ δ' ἦρος ἄωρος. ἀλλὰ πρὸς τὴν πυλαίαν οἱ ἐκ τῆς οἴτης συλλέγουσι· πλεῖστος γὰρ ἐνταῦθα φύεται, καὶ ἄριστος. μοναχοῦ δὲ φύεται τῆς οἴτης περὶ τὴν πυράν. μίσγεται δὲ πρὸς τὴν πόσιν, ὅπως εὐεμέση, τὸ τῆς ἐλλεβορίνης σπέρμα· τοῦτο δ' ἐστὶ ποάριον. φύεται δὲ ὁ μὲν μέλας πανταχοῦ· καὶ γὰρ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, καὶ ἐν εὐβοίᾳ, καὶ περὶ ἄλλοις πολλοῖς. ἄριστος δὲ ὁ ἐκ τοῦ ἑλικῶνος, καὶ ὅλως τὸ ὄρος εὐφάρμακον. ὁ δὲ λευκὸς, ὀλιγαχοῦ. βέλτιστοι δὲ, καὶ οἷς γε χρῶνται μάλιστα, τέτταρες· οἰταῖος, ποντικὸς, ἐλεάτης, μασσαλιώτης. φασὶ δὲ τὸν ἐλεάτην, ἐν ταῖς ἀμπέλοις φύεσθαι, καὶ ποιεῖν τὸν οἶνον οὕτω διουρητικὸν, ὥστε λαγαροὺς εἶναι πάνυ τοὺς πίνοντας. ἄριστος δὲ πάντων καὶ τούτων, καὶ τῶν ἄλλων, ὁ οἰταῖος. ὁ δὲ παρνάσιος, καὶ ὁ αἰτώλιος (γίνονται γὰρ καὶ ἐνταῦθα πολλοί, καὶ ὠνοῦνται καὶ πωλοῦσιν οὐκ εἰδότες) σκληροί τε, καὶ ἄγαν περισκελεῖς. ταῦτα μὲν οὖν ὅμοια ταῖς μορφαῖς ὄντα, δυνάμεις ἰδίας ἔχουσι. καλοῦσι δὲ τὸν μέλανά τινες ἐκ τοῦ τεμόντος καὶ ἀνευρόντος, μελαμπόδιον, ὡς ἐκείνου πρώτου τεμόντος. καθαίρουσι δὲ καὶ ὗς αὐτῷ, καὶ πρόβατα, συνεπάδοντες τινὰ ἐπῳδήν· καὶ εἰς ἄλλα δὲ πλείω χρῶνται.

12 Πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ τὰ πάνακη, καὶ οἱ τιθύμαλλοι, καὶ ἕτερα ἄττα. πάνακη γὰρ καλοῦσιν πρῶτον μὲν, τὸ ἐν συρίᾳ, περὶ οὗ μικρῷ πρότερον εἴρηται. ἄλλα δὲ τρία· τὸ μὲν χειρώνειον καλούμενον, τὸ δὲ ἡράκλειον, τὸ δ' ἀσκλήπειον. ἔχει δὲ τὸ μὲν χειρώνειον, φύλλον μὲν ὅμοιον λαπάθῳ, μεῖζον δὲ καὶ δασύτερον· ἄνθος δὲ, χρυσοειδές· ῥίζαν δὲ, μακράν. φιλεῖ δὲ τὰ χωρία τὰ πίονα. χρῶνται δὲ πρός τε τοὺς ἔχεις, καὶ τὰ φαλάγγια, καὶ τοὺς σῆπας, καὶ τἆλλα ἑρπετὰ, διδόντες ἐν οἴνῳ, καὶ ἀλείφοντες μετ' ἐλαίου· τοῦ δὲ ἔχεος τὸ δῆγμα καταπλάττοντες ἐν ὀξίνῃ, καὶ πιεῖν διδόντες. ἀγαθὴν δέ φασι καὶ ἑλκῶν ἐν οἴνῳ, καὶ ἐλαίῳ, καὶ φυμάτων ἐν μέλιτι.

τὸ δ'

τὸ δ᾽ ἀσκλήπιον, τὴν ῥίζαν μῆκος μὲν ἔχει ὡς σπιθαμήν, λευκὴν δὲ καὶ παχεῖαν σφόδρα, καὶ φλοιὸν παχὺν καὶ ἁλικώδη. καυλὸν δὲ ἔχει γονατώδη πανταχόθεν· φύλλον δὲ ὅμοιον τῇ θαψίᾳ, πλὴν παχύτερον. ἀγαθὸν δὲ εἶναί φασιν ἑρπετῶν τε ξύοντα πίνειν, καὶ σπληνός, ὅταν αἷμα περὶ αὐτόν, ἐν μελικράτῳ· καὶ κεφαλῆς, τρίβοντα ἐν ἐλαίῳ ἀλείφειν· καὶ ἄλλο τι ἐὰν πονῇ τις ἀφανές, καὶ γαστρὸς ὀδύνης ἐν οἴνῳ ξύοντα. δύνασθαι δὲ καὶ τὰς μακρὰς ἀῤῥωστίας ἐκκλίνειν. ἔπειτα τῶν ἑλκωδῶν, τῶν μὲν ὑγρῶν, ξηρὸν ἐπιπάττοντα, προκατακλύζοντα οἴνῳ θερμῷ· τῶν δὲ ξηρῶν, ἐν οἴνῳ λεῦσαι καὶ καταπλάττειν. τὸ δὲ ἡράκλειον, φύλλον μὲν ἔχει μέγα καὶ πλατύ, καὶ τριασπίδαμον πανταχῇ. ῥίζαν δ᾽ ὡς δακτύλου τὸ πάχος, δικρανῆ ἢ τρικρανῆ· τῇ γεύσει μὲν ὑπόπικρον, τῇ δ᾽ ὀσμῇ καθάπερ λιβανωτοῦ καθαρῶς· ἀγαθὴν δὲ τῆς ἱερᾶς νόσου, μιγνυμένην φώκης πιτύᾳ, ὅσον τεταρτημόριον, πίνειν· καὶ ὀδύνας περὶ γαστέρα, ἐν οἴνῳ γλυκεῖ· καὶ ἕλκεσι τῶν μὲν ὑγρῶν, ξηράν· τῶν δὲ ξηρῶν, ἐν μέλιτι. αὗται μὲν οὖν ταύτας ἔχουσι τὰς διαφοράς τε καὶ δυνάμεις. ἄλλα δὲ πάνακη, τὸ μὲν λεπτόφυλλον, τὸ δὲ πλατύφυλλον· αἱ δὲ δυνάμεις ἀμφοῖν αἱ αὐταί. προσθετέον τε ταῖς γυναιξί, καὶ κατάπλασμα μετ᾽ ἀλφίτων· καὶ πρὸς τὰ ἕλκη τὰ ἄλλα, καὶ πρὸς τὰ νεμόμενα. συνώνυμοι δὲ καὶ οἱ στρύχνοι καὶ οἱ τιθύμαλλοι, τῶν γὰρ στρύχνων ὁ μὲν ὑπνώδης, ὁ δὲ μανικός. καὶ ὁ μὲν ὑπνώδης ἐρυθρὰν ἔχων τὴν ῥίζαν, ὥσπερ αἷμα. ξηραινομένην, * ὀρυττομένην δὲ λευκήν, καὶ καρπὸν ἐρυθρότερον κόκκου. φύλλον δὲ τιθυμάλλῳ ὅμοιον, ἢ μηλέᾳ τῇ γλυκείᾳ· τὸ αὐτὸ δασύ, καὶ πυθμὴν μέγας. τούτου τῆς ῥίζης τὸν φλοιὸν κόπτοντες λίαν, καὶ βρέχοντες ἐν οἴνῳ ἀκράτῳ διδόασι, καὶ ποιεῖ καθεύδειν. φύεται δὲ ἐν χα-
Βρύορον ράδραις, καὶ τοῖς μνήμασιν. ὁ δὲ μανικός, οἱ μὲν † θρύορον καλοῦσιν αὐτόν, οἱ δὲ περιττόν. λευκὴν δὲ ἔχει τὴν ῥίζαν, καὶ μακρὰν ὡς πήχεος, καὶ κοίλην. δίδοται δ᾽ αὐτοῦ, ἐὰν μὲν οὕτως ὥστε παίζειν, καὶ δοκεῖν ἑαυτῷ κάλλιστον εἶναι, δραχμῆς σταθμῷ· ἐὰν δὲ μᾶλλον μαίνεσθαι, καὶ φαντασίας τινὰς φαίνεσθαι, δύο δραχμάς· ἐὰν δὲ ὥστε μὴ παύσασθαι μαινόμενον, τρεῖς. καὶ συμπαραμιγνύναι φασίν, ὡς τὸ κένταυρον. ἐὰν δὲ ὥσπερ ἀποκτεῖναι, τέτταρας. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον εὐζώμῳ, πλὴν μεῖζον. τὸν δὲ καυλόν, ὥσπερ ὀργυιάς. κεφαλὴν δὲ ὥσπερ γηθύου, μείζω δὲ καὶ παχυτέραν. ἔοικε δὲ καὶ πλατάνου καρπῷ. τῶν δὲ τιθυμάλλων, ὁ μὲν παράλιος καλούμενος κόκκος, φύλλον ἔχει περιφερές, καυλὸν δὲ τὸ ὅλον μέγεθος ὡς σπιθαμῆς, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. ἀμᾶται δέ, ὅταν ἄρτι περκάζῃ σταφυλή. καὶ ξηρανθεὶς ὁ καρπός, δίδοται πιεῖν τριφθείς, ὅσον τρίτον μέρος ὀξυβάφου. ὁ δ᾽ ἄῤῥην καλούμενος, τὸ μὲν φύλλον ἐλαιῶδες ἔχει, τὸ δ᾽ ὅλον μέγεθος διπηχυαῖον. τοῦτον ὀπίζουσιν ἅμα τρυγητῷ. καὶ θεραπεύσαντες, οὕτω χρῶνται· καθαίρει δὲ κάτω μᾶλλον. ὁ δὲ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλλος λευκός, τὸ μὲν φύλλον ἔχει καθάπερ ὁ μύρρινος, πλὴν ἀκανθῶδες ἐπ᾽ ἄκρου. κλημάτια δ᾽ ἀφίησιν ἐπὶ γῆν, ὡς σπιθαμιαῖα. ταῦτα δ᾽ οὐχ ἅμα φέρει τὸν καρπόν, ἀλλὰ παρ᾽ ἔτος. τὰ μὲν νῦν, τὰ δ᾽ εἰς νέωτα, πεφυκότα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία. ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ καλεῖται κάρυον. ἀμῶσι δ᾽ ὅταν ἁδρύνωνται αἱ κριθαί. ξηραίνοντες δέ, καὶ ἀποκαθαίροντες αὐτὸν τὸν καρπόν, πλύναντες ἐν ὕδατι, καὶ πάλιν ξηράναντες, διδόασι πιεῖν συμμιγνύντες δύο μέρη τῆς μελαίνης μήκωνος. τὸ δὲ συναμφότερον, ὅσον ὀξύβαφον. καθαίρει δὲ φλέγμα κάτω. ἐὰν δὲ τὸ κάρυον αὐτὸ διδῶσι, τρίψαντες ἐν οἴνῳ γλυκεῖ διδόασιν, ἢ ἐν σησάμῳ πεφρυγμένῳ καταφαγεῖν. ταῦτα μὲν οὖν τοῖς τε φύλλοις καὶ τοῖς ὀποῖς, καὶ τοῖς καρποῖς, χρήσιμα. τῶν δὲ λιβανωτίδων (δύο γάρ εἰσιν) ἡ μὲν ἄκαρπος, ἡ δὲ κάρπιμος. καὶ ἡ μὲν καὶ τῷ καρπῷ καὶ τῷ φύλλῳ χρησίμη, ἡ δὲ μόνον τῇ ῥίζῃ. καλεῖται δὲ ὁ καρπός, κάχρυς. ἔχει δὲ αὕτη τὸ μὲν φύλλον ἐοικὸς σελίνῳ ἑλείῳ, μεῖζον δὲ πολύ. καυλὸν δὲ μέγεθος πήχεος, ἢ μείζω. ῥίζαν δὲ μεγάλην καὶ παχεῖαν, λευκήν, ὄζουσαν ὥσπερ λιβανωτοῦ· καρπὸν δὲ λευκόν, τραχύν, προμήκη. φύεται δὲ μάλιστα, ὅπου ἂν αὐχμηρὰ χωρία ᾖ, καὶ πετρώδη. χρησίμη δὲ ἡ μὲν ῥίζα, πρός τε τὰ ἕλκη, καὶ πρὸς τὰ γυναικεῖα πινομένη, ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ μέλανι. ὁ δὲ καρπὸς πρός τε τὰς στραγγουρίας, καὶ πρὸς τὰ ὦτα, καὶ ἄργεμα, καὶ πρὸς ὀφθαλμίας, καὶ ὥστε γάλα γυναιξὶν ἐμποιεῖν. ἡ δὲ ἄκαρπος, ἔχει τὸ φύλλον ὅμοιον θριδακίνης τῆς πικρᾶς, τραχύτερον δὲ καὶ λευκότερον. ῥίζαν δὲ βραχεῖαν. φύεται δὲ ὅπουπερ εἴρηται πλείστη. δύναται δὲ καθαίρειν ἡ ῥίζα καὶ ἄνω καὶ κάτω. τὸ μὲν γὰρ πρὸς τὴν βλάστησιν, ἄνω· τὸ δὲ πρὸς τὴν γῆν,
13 κάτω. κωλύει δὲ καὶ εἰς ἱμάτια, τιθεμένη, σῆτας. συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας. Χαμαιλέων δὲ ὁ μὲν λευκός, ὁ δὲ μέλας. αἱ δὲ δυνάμεις τῶν ῥιζῶν καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ῥίζαι, τοῖς εἴδεσι διάφοροι.

τῶ

τῆς μὲν γὰρ λευκὴ καὶ γλυκεῖα, καὶ παχεῖα, καὶ ὀσμὴν ἔχουσα βαρεῖαν. χρησίμη δέ φασι πρὸς τοὺς ῥοῦς, ὅταν ἑψηθῇ κατατμηθεῖσα, ὥσπερ ῥαφανὶς ἐνειλημμένη ἐφ' ὁλοχοίνου. καὶ πρὸς τὴν ἕλμινθα τὴν πλατεῖαν, ὅταν ἀσταφίδα προφάγῃ πίνειν ὑπεξύοντα ταύτην, ὅσον ὀξύβαφον ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ. ἀναιρεῖ δὲ καὶ κνῦα, καὶ σῦν. κνῦα μὲν, ἐν ἀλφίτοις ἀναφυραθεῖσα μετὰ ἐλαίου καὶ ὕδατος· σῦν δὲ, μετὰ ῥαφανῶν μιγνυμένη τῶν ὀρείων. γυναικὶ δὲ δίδοται ἐν ζυγῇ γλυκείᾳ, καὶ ἐν οἴνῳ γλυκεῖ. καὶ ἐὰν βούληταί τις ἀσθενοῦντος ἀνθρώπου διαπειράσασθαι εἰ βιώσιμος, λέγειν κελεύουσι τρεῖς ἡμέρας· κἂν περιενέγκῃ, βιώσιμος. φύεται δὲ ὁμοίως πανταχοῦ· καὶ ἔχει τὸ φύλλον ὅμοιον σκολύμῳ, μεῖζον δ' αὐτοῦ δὲ πρὸς τῇ γῇ τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει ὁμοίαν ἀκάνθῳ μεγάλην. οἱ δ' ἄκανον καλοῦσιν. ὁ δὲ μέλας, τὸ μὲν φύλλον παρόμοιος· σκολυκῶδες γὰρ ἔχει, πλὴν ἔλαττον καὶ λειότερον. αὐτὸς δ' ὅλος ἐστὶν ὥσπερ σκιάδιον. ἡ δὲ ῥίζα παχεῖα, καὶ μέλαινα. διαρραγεῖσα δὲ, ὑπόξανθος. φιλεῖ δὲ χωρία ψυχρὰ, καὶ ἀργά. δύναται δὲ λέπραν ἐξελαύνειν ἐν ὄξει τριβόμενος, καὶ τριβεὶς ἐπαλειφόμενος· καὶ ἀλφὸν ὡσαύτως. ἀναιρεῖ δὲ καὶ τοὺς κύνας. μήκωνες δ' εἰσὶν ἄγριαι πλείους, ἡ μὲν κερατῖτις καλουμένη, ἡ δὲ μέλαινα. ταύτης τὸ φύλλον ὡς φλόμου, τῆς μελαίνης. ἧττον δὲ μέλαν. τοῦ δὲ καυλοῦ τὸ ὕψος ὡς πηχυαῖον. ῥίζα δὲ βραχεῖα, καὶ ἐπιπόλαιος. ὁ δὲ καρπὸς καμπύλος, ὥσπερ τῶν κερατίων. συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας. δύναται δὲ καθαίρειν κοιλίαν. τὸ δὲ φύλλον ἄργεμα προβάτοις ἀφαιρεῖ. φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν, οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χωρία. ἑτέρα δὲ μήκων ῥοιὰς καλουμένη, παρομοία κιχωρίῳ τῷ ἀγρίῳ. διὸ καὶ ἐσθίεται. ἐν τοῖς ἀρουραίοις δὲ φύεται, μάλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς. ἄνθος δὲ ἔχει ἐρυθρὸν, κωδύαν δ' ὅσην ὄνυχα τοῦ δακτύλου. συλλέγεται δὲ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τῶν κριθῶν, ἐγχλωροτέρα δὲ μᾶλλον. καθαίρει δὲ κάτω. ἑτέρα δὲ μήκων, ἡρακλεία καλεῖται. τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρουθὸς, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι· ῥίζαν δὲ λευκὴν, ἐπιπόλαιον. τὸν δὲ καρπὸν, λευκόν. καθαίρει ἄνω ταύτης ἡ ῥίζα. χρῶνται δέ τινες πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους, ἐν μελικράτῳ. ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ ὁμώνυμά τινα συνείληπται. τῶν δὲ ῥιζῶν καὶ ἐν τοῖς χυλοῖς αἱ διαφοραὶ, καὶ ἐν ταῖς ὀσμαῖς. αἱ μὲν γάρ εἰσι δριμεῖαι, αἱ δὲ πικραί, αἱ δὲ γλυκεῖαι. καὶ αἱ μὲν εὔοσμοι, αἱ δὲ βαρεῖαι. γλυκεῖα μὲν, ἥ τε νυμφαία καλουμένη. φύεται δὲ ἐν ταῖς λίμναις, καὶ ἐν τοῖς ἑλώδεσιν· οἷον ἔν τε τῇ ὀρχομενίᾳ καὶ μαραθῶνι, καὶ περὶ κρήτην. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ βοιωτοὶ μαδωνάϊν, καὶ τὸν καρπὸν ἐσθίουσιν. ἔχει δὲ τὸ φύλλον μέγα ἐπὶ τοῦ ὕδατος. εὖ δέ φασιν ἴσχαιμον, ἐὰν τρίψας τις ἐπὶ τὴν πληγὴν ἐπιθῇ. χρησίμη δὲ, καὶ πρὸς τὰς δυσεντερίας πινομένη. γλυκεῖα δὲ, καὶ ἡ σκυθική· καὶ ἔνιοί γε καλοῦσιν αὐτὴν εὐθὺ γλυκεῖαν * αὐτήν. γίνεται δὲ περὶ τὴν μαιῶτιν. χρησίμη δὲ πρός τε τὰ ἄσθματα, καὶ πρὸς βῆχα ξηρὸν, καὶ ὅλως τοὺς περὶ τὸν θώρακα πόνους. ἔτι δὲ πρὸς τὰ ἕλκη, ἐν μέλιτι. δύναται δὲ καὶ τὴν δίψαν παύειν, ἐάν τις ἐν τῷ στόματι ἔχῃ. διὸ ταύτῃ τε καὶ τῇ ἱππάκῃ, διάγειν φασὶ τοὺς σκύθας ἡμέρας καὶ ἕνδεκα, καὶ δώδεκα. ἡ δὲ ἀριστολοχία τῇ ὀσφρήσει μὲν εὔοσμος, τῇ δὲ γεύσει πικρὰ σφόδρα, τῇ χροιᾷ δὲ μέλαινα. φύεται δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἡ βελτίστη. φύλλον δὲ ἔχει προσεμφερὲς τῇ ἀλσίνῃ, πλὴν στρογγυλότερον. χρησίμη δὲ πρὸς πολλὰ, καὶ ἀρίστη πρὸς κεφαλήν· ἀγαθὴ δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἕλκη, καὶ πρὸς ἑρπετὰ, καὶ πρὸς ὕπνον καὶ πρὸς ἕτερα. τὰ μὲν οὖν προσάγειν κελεύουσιν ἐν ὕδατι ἀναδεύσαντα καὶ καταπλάττοντα. τὰ δὲ ἄλλα εἰς μέλι ἐγχύσαντα, καὶ ἔλαιον. πρὸς δὲ τὰ τῶν ἑρπετῶν ἐν οἴνῳ ὀξίνῃ πίνειν, καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα ἐπιπλάττειν. εἰς ὕπνον δὲ, ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ κνίσας. ἐὰν δὲ αἱ μῆτραι προσπίσωσι, τῷ ὕδατι ἀποκλύζειν. αὗται μὲν οὖν γλυκεῖαι· ἄλλαι δὲ πικραί, αἱ δὲ βαρεῖαι τῇ γεύσει. γίνονται δέ τινες τῶν γλυκειῶν, αἱ μὲν ἐκστατικαί, καθάπερ ἡ ὁμοία τῷ σκολύμῳ, ἡ περὶ τέγεαν· ἣν καὶ Παύλιος ὁ ἀνδριαντοποιὸς φαγὼν ἐργαζόμενος, ἐν τῷ ἱερῷ ἐξέστη. αἱ δὲ θανατηφόροι, καθάπερ αἱ περὶ τὰ μέταλλα τὰ ἐν τῇ θρᾴκῃ. κούφη δὲ καὶ ἡδεῖα πάνυ τῇ γεύσει, καὶ τὸν θάνατον ὑπνώδη τινὰ ποιοῦσα, καὶ ἐλαφρόν. ἔχουσι δὲ καὶ τοῖς χρώμασι διαφορὰς, οὐ τῷ λευκῷ καὶ μέλανι, καὶ ξανθῷ μόνον, ἀλλ' ἔνιαι καὶ οἰνοχρῶτες καὶ ἐρυθραί, καθάπερ ἡ τοῦ ἐρευθεδανοῦ. Ἡ δὲ 14
τοῦ πενταφύλλου, ἢ πενταπέτου, (καλοῦσι γὰρ ἀμφοτέρως) ὀρυττομένη ἐρυθρὰ, ξηραινομένη δὲ μέλαινα γίνεται, καὶ τετράγωνος. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὥσπερ οἴναρον, μικρὸν δὲ, καὶ τὴν χροιὰν ὅμοιον· καὶ αὐξάνεται καὶ φθίνει ἅμα τῇ ἀμπέλῳ. πάντα δὲ πέντε τὰ φύλλα, διὸ καὶ ἡ προσηγορία. καυλὸς δὲ ἐπὶ γῆς ἵησι λεπτὸς, καὶ κνήμας ἔχει πυκνάς. τὸ δὲ ἐρευ-

θέδανον

θέδανον καὶ φύλλον ὅμοιον κιττῷ, πλὴν στρογγυλώτερον. φύεται δ' ἐπὶ γῆς, ὥσπερ ἄγρωστις. φιλεῖ δὲ καὶ παλίσκια χωρία. οὐρητικὴ δέ, διὸ καὶ χρῶνται πρὸς τὰ περὶ ὀσφύος ἀλγήματα, καὶ πρὸς τὰ περὶ ἰσχιάδος. ἔνιαι δὲ ἰδιόμορφοί τινες· ὥσπερ ἥ τε τοῦ σκορπίου καλουμένου, καὶ ἡ τοῦ πολυποδίου. ἡ μὲν γὰρ ὁμοία σκορπίῳ, καὶ χρησίμη δὲ πρὸς τὴν πληγὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἄλλ' ἄττα. ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα, καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι. καθαίρει δὲ κάτω. κἂν περιάψηταί τις, ὥς φασιν, ἐμφύεσθαι πολύπουν. ἔχει δὲ φύλλον ὅμοιον τῇ πτερίδι τῇ μεγάλῃ. καὶ φύεται ἐν ταῖς πέτραις. πασῶν δὲ τῶν ῥιζῶν αἱ μὲν πλείω χρόνον, αἱ δὲ ἐλάττω διαμένουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἐλλέβορος, καὶ τριάκοντα ἔτη χρήσιμος· ἡ δὲ ἀριστολοχία, πέντε καὶ ἕξ· χαμαιλέων δέ γε ὁ μέλας, τετταράκοντα. κενταυρὶς δέ, δέκα καὶ δώδεκα· πίειρα δὲ ἡ ῥίζα, καὶ πυκνή. πευκέδανον δέ, πέντε ἢ ἕξ· ἀμπέλου δὲ ἀγρίας, ἐνιαυτόν, ἐὰν ἐν σκιᾷ ᾖ καὶ ἄπληκτος· εἰ δὲ μή, σαπρὰ καὶ σογκώδης. ἄλλαι δὲ ἄλλους ἔχουσι χρόνους. πάντων δὲ ὅλως τῶν φαρμάκων πλεῖστον διαμένει χρόνον, τὸ ἐλατήριον· καὶ τὸ παλαιότερον, ἄριστον. ἰατρὸς δ' οὖν τις ἔλεγεν, οὐκ ἀλαζών, οὐδὲ ψεύστης, ὡς εἴπερ αὐτῷ διακοσίων ἐτῶν, θαυμαστὸν δὲ τῇ ἀρετῇ. δοῦναι δέ τινα αὐτῷ δῶρον. αἰτία δὲ τῆς χρονιότητος, ἡ ὑγρότης. διὰ γὰρ ταύτην καὶ ὅταν κόψωσι, τιθέασιν εἰς τέφραν ὑγράν, καὶ οὐδ' ὡς ξηρὸν γίνεται. ἀλλ' ἄχρι πεντήκοντα ἐτῶν, σβέννυσι προσαγόμενον τοὺς λύχνους. φασὶ δὲ μόνον, μάλιστα ὑπὲρ ἴνων ἄνω ποιεῖν τῶν φαρμάκων. αὕτη μὲν οὖν ἰδιότης περὶ δυνάμεως. τῶν δὲ ῥιζῶν ὅσαι μὲν γλυκύτητά τινα ἔχουσι, συμβαίνει θριπηδέστους γίνεσθαι χρονιζομένας· ὅσαι δὲ δριμεῖαι, ταύτας μὲν μὴ πάσχειν. ἀμαυροῦσθαι δ' αὐτῶν τὰς δυνάμεις, μανουμένων καὶ κενουμένων. τῶν δ' ἔξω θηρίων, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἅπτεται ῥίζης οὐδεμιᾶς· ἡ δὲ σφονδύλη, πασῶν. τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον περὶ τῆς ζώου φύσεως· πᾶσαν δὲ χείρω γίνεσθαι ῥίζαν, ἐὰν ἐάσῃ τις τελειωθῆναι καὶ ἁδρυνθῆναι τὸν καρπόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν καρπόν, ἐὰν ὀπίσῃς τὴν ῥίζαν. ὡς ἐπὶ πολὺ δὲ αἱ φαρμακώδεις, οὐκ ὀπίζονται. ὧν δ' αὖ τὰ σπέρματα φαρμακώδη, αὗται δὲ ὀπίζονται. χρῆσθαι δέ τινες μᾶλλόν φασι ταῖς ῥίζαις· ὅτι ἰσχυρότερος ὁ καρπός, ὥσθ' ὑπενεγκεῖν τὸ σῶμα. φαίνεται δὲ οὐ καθόλου τοῦτ' ἀληθές· ἐπεὶ καὶ οἱ ἐν ἀντικύρᾳ τοῦ σησαμώδους ἐλλεβόρου διδόασιν, ὅτι ὁ καρπὸς ὅμοιος σησάμῳ. Φαρμακώδεις δὲ δοκοῦσιν εἶναι τόποι, μάλιστα μὲν ἔξω τῆς ἑλλάδος, οἱ περὶ τυρρηνίαν, καὶ τὴν λατίνην, ἐν ᾗ καὶ τὴν κίρκην εἶναι λέγουσι· καὶ ἔτι γε μᾶλλον, ὡς Ὅμηρός φησι, περὶ αἴγυπτον. ἐκεῖθεν γὰρ τὴν ἑλένην λαβεῖν,

τῇ πλεῖστα " Ἐσθλὰ τά οἱ πουλύδαμνα πόρε θῶνος παράκοιτις,
φέρει " Αἰγυπτίη. † τόθι πλεῖστα φύει ζείδωρος ἄρουρα
μεμιγμένα " Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ † τετυγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

ἐν οἷς δὲ καὶ τὸ νηπενθὲς ἐκεῖνό φησιν εἶναι, καὶ ἄχολον, ὥστε λήθην ποιεῖν καὶ ἀπάθειαν τῶν κακῶν. καὶ σχεδὸν αὗται μὲν ἐοίκασιν, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ποιητῶν ὑποδεδεῖχθαι· καὶ γὰρ Αἰσχύλος ἐν τοῖς ἐλεγείοις, ὡς πολυφάρμακον λέγει τὴν τυρρηνίαν·

" Τυρρηνῶν γενεὰν φαρμακοποιὸν ἔθνος.

οἱ τόποι πάντες πως φαίνονται μετέχειν τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ τῷ μᾶλλον καὶ τῷ ἧττον διαφέρειν. καὶ γὰρ οἱ πρὸς ἄρκτον, καὶ μεσημβρίαν, καὶ οἱ πρὸς ἀνατολάς, ἔχουσι θαυμαστὰς δυνάμεις. ἐν αἰθιοπίᾳ γάρ, ᾗ τοὺς οἰστοὺς χρίουσι, ῥίζα τίς ἐστι θανατηφόρος. ἐν δὲ σκύθαις αὐτή τε καὶ ἕτεραι πλείους, αἱ μὲν παραχρῆμα ἀπαλλάττουσαι τοὺς προσενεγκαμένους, αἱ δ' ἐν χρόνοις, αἱ μὲν ἐλάττοσιν, αἱ δὲ πλείοσιν, ὥστ' ἐνίους καταφθίνειν. εἰς ἰνδούς τε καὶ ἕτερα μέρη πλείω, περιττοτάτη δέ, εἴπερ ἀληθῆ λέγουσιν, ἥ τε δυναμένη τὸ αἷμα διαχεῖν, καὶ οἷον ὑποφεύγειν· καὶ πάλιν ἡ συνάγουσα, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπωμένη· ἃ δή φασιν εὑρῆσθαι πρὸς τὰ τῶν ὄφεων τῶν θανατηφόρων δήγματα. περὶ δὲ τὴν θρᾴκην εἶναι μὲν καὶ ἑτέρας οὐκ ὀλίγας· ἰσχυροτάτην δέ, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἴσχαιμον. ἤδη λέγουσιν οἱ μὲν κεντηθείσης τῆς φλεβός, οἱ δὲ καὶ σφοδροτέρως διατμηθείσης, ἴσχειν καὶ κωλύειν τὴν χύσιν. ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ εἴπομεν, ἔοικε δηλοῦν τὸ κοινόν. καὶ τῶν ἔξω τόπων οἱ φαρμακωδέστατοι, οὗτοί εἰσι. τῶν δὲ περὶ τὴν ἑλλάδα τόπων, φαρμακωδέστατον τό, τε πήλιον τὸ ἐν θετταλίᾳ, καὶ τὸ τελέθριον τὸ ἐν τῇ εὐβοίᾳ, καὶ ὁ παρνασός, ἔτι δὲ ἡ ἀρκαδία, καὶ ἡ λακωνική· καὶ γὰρ αὗται φαρμακώδεις ἀμφότεραι, διὸ καὶ οἵ γε ἀρκάδες εἰώθασιν ἀντὶ τοῦ φαρμακοποτεῖν, γαλακτοποτεῖν περὶ τὸ

ἔαρ,

ἔαρ, ὅταν οἱ ὀποὶ μάλιστα τῶν τοιούτων φύλλων ἀκμάζωσι· τότε γὰρ φαρμακωδέστατον τὸ γάλα. πίνουσι δὲ τὸ βόειον· δοκεῖ γὰρ πολυνομώτατον, καὶ παμφαγώτατον πάντων ὁ βοῦς. φύεται δὲ παρ' αὐτοῖς, ὅτε ἑλλέβορος ἀμφότερος, καὶ ὁ λευκὸς καὶ ὁ μέλας· ἔτι τε δαῦκον δαφνοειδὲς κροκόεν, καὶ ἣν ἐκεῖνοι μὲν ῥάφανον ἀγρίαν καλοῦσι, τῶν δὲ ἰατρῶν τινὲς κέραν. καὶ ἣν οἱ μὲν ἀλθαίαν, ἐκεῖνοι δὲ μαλάχην ἀγρίαν· καὶ ἡ ἀριστολοχία, καὶ τὸ σέσελι, καὶ τὸ ἱπποσέλινον, καὶ τὸ πευκέδανον, καὶ ἡ ἡράκλεια· καὶ ὁ στρύχνος ἀμφότερος, ὅ, τε φοινικοῦν ἔχων τὸν καρπόν, καὶ ὁ μέλανα. φύεται δὲ καὶ ὁ σίκυος ὁ ἄγριος, ἐξ οὗ τὸ ἐλατήριον συντίθεται. καὶ τὸ τιθύμαλλον, ἐξ οὗ τὸ † ἱππομανές. ἄριστον δὲ τὸ περὶ τέγεαν, καὶ ἐκεῖ μάλιστα σπουδάζεται. φύεται δὲ καὶ ἄλλη πλέον, πλεῖστον δὲ καὶ κάλλιστον φύεται περὶ τὴν κλειτορίαν. ἡ δὲ πανάκεια γίνεται, καὶ τὸ πετραῖον, περὶ ψωφίδα καὶ πλείστη καὶ ἀρίστη. τὸ δὲ μῶλυ περὶ φανεόν, καὶ ἐν τῇ κυλλήνῃ. φασὶ δ' εἶναι καὶ ὅμοιον, ὡς Ὅμηρος εἴρηκε· τὴν μὲν ῥίζαν ἔχον στρογγύλην, προσεμφερῆ κρομμύῳ· τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον σκίλλῃ. χρῆσθαι δὲ αὐτῷ πρός τε τὰ ἀλεξιφάρμακα, καὶ τὰς μαγείας· οὐ μὴν ὀρύττειν γε εἶναι χαλεπόν, ὡς Ὅμηρός φησι. τὸ δὲ κώνειον, ἄριστον περὶ σοῦσα, καὶ ἐν τοῖς ψυχροτάτοις τόποις. γίνεται δὲ καὶ ἐν τῇ λακωνικῇ τὰ πολλὰ τούτων. καὶ γὰρ αὕτη πολυφάρμακος. ἐν ἀρκαδίᾳ δὲ ἡ τετραγάκανθα πολλή, καὶ οὐδὲν χείρων (ὡς οἴονται) τῆς κρητικῆς, ἀλλὰ καὶ τῇ ὄψει καλλίων. καὶ δαῦκον, περὶ τὴν πατρικὴν διαφέρον. τοῦτο δὲ θερμαντικὸν φύσει· ῥίζαν δὲ ἔχει μέλαιναν. φύεται δὲ τὰ πολλὰ τούτων καὶ ἐν τῷ παρνασῷ, καὶ περὶ τὸ τελέθριον. καὶ ταῦτα μὲν κοινὰ πλειόνων χώρων.

Τὸ δὲ δίκταμον, ἴδιον τῆς κρήτης· θαυμαστὸν δὲ τῇ δυνάμει, καὶ πρὸς πλείω χρήσιμον. μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς τόκους τῶν γυναικῶν. ἔστι δὲ τὸ μὲν φύλλον παρόμοιον τῇ βληχοῖ, ἔχει δέ τι κατὰ τὸν χυλὸν ἐμφερές, τὰ δὲ κλώνια λεπτότερα. χρῶνται δὲ τοῖς φύλλοις, οὐ τοῖς κλωσίν, οὐδὲ τῷ καρπῷ. χρήσιμον δὲ πρὸς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δὲ (ὥσπερ ἐλέχθη) πρὸς τὰς δυστοκίας τῶν γυναικῶν· ἢ γὰρ εὐτοκεῖν φασι ποιεῖν, ἢ παύειν γε τοὺς πόνους ὁμολογουμένως. δίδοται δὲ πίνειν ἐν ὕδατι. σπάνιον δέ ἐστι· καὶ γὰρ ὀλίγος ὁ τόπος ὁ φέρων. καὶ τοῦτον αἱ αἶγες ἐκνέμονται, διὰ τὸ φιλεῖν. ἀληθὲς δέ φασιν εἶναι καὶ τὸ περὶ τῶν βελῶν, ὅτι φαγοῦσαι ὅταν τοξευθῶσιν ἐκβάλλειν. τὸ μὲν οὖν δίκταμον τοιοῦτόν γε, καὶ τοιαύτας ἔχει τὰς δυνάμεις· τὸ δὲ ψευδοδίκταμον, τῷ μὲν φύλλῳ ὅμοιον, τοῖς κλωνίοις δ' ἔλαττον, τῇ δυνάμει δὲ πολὺ λειπόμενον. βοηθεῖ μὲν γὰρ καὶ ταῦτα, χεῖρον δὲ πολλῷ καὶ ἀσθενέστερον. ἔστι δὲ εὐθὺς ἐν τῷ στόματι φανερὰ ἡ τοῦ δικτάμου δύναμις. θερμαίνει γὰρ ἀπὸ μικροῦ σφόδρα. τιθέασι δὲ καὶ τὰς δεσμίδας ἐν νάρθηκι, καὶ καλάμῳ, πρὸς τὸ μὴ ἀποπνεῖν. ἀσθενέστερον γάρ, ἀποπνεύσαν. λέγουσι δέ τινες, ὡς ἡ μὲν φύσις μία ἡ τοῦ δικτάμνου, καὶ ἡ τοῦ ψευδοδικτάμνου. διὰ δὲ τὸ ἐν εὐγειοτέροις φύεσθαι τόποις, χεῖρον γίνεσθαι, καθάπερ ἄλλα πολλὰ πλείω τούτων κατὰ τὰς δυνάμεις. τὸ γὰρ δίκταμνον φιλεῖ χώραν τραχεῖαν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερον δίκταμνον, ὥσπερ ὁμώνυμον, οὔτε τὴν ὄψιν ἔχον, οὔτε τὴν δύναμιν τὴν αὐτήν. φύλλον τε γὰρ ἔχει ὅμοιον σισυμβρίῳ, τοὺς τε κλῶνας μείζους· ἔτι δὲ τὴν χρείαν καὶ τὴν δύναμιν οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, θαυμαστὸν ἅμα, καὶ ἴδιον τῆς νήσου. φασὶ δέ τινες, ὅλως τῶν φύλλων καὶ τῶν θάμνων, καὶ ἁπλῶς τῶν ὑπὲρ γῆς, τὰ ἐν κρήτῃ διαφέρειν. τῶν δὲ ἄλλων τῶν γε πλείστων, τὰ ἐν τῷ παρνασῷ. τὸ δ' ἀκόνιτον γίνεται μέν, ὥς φασι, καὶ ἐν κρήτῃ, καὶ ἐν ζακύνθῳ· πλεῖστον δὲ καὶ ἄριστον ἐν ἡρακλείᾳ τῇ ἐν τῷ πόντῳ. ἔχει δὲ φύλλον μὲν κιχωριῶδες, ῥίζαν δὲ ὁμοίαν τῷ σχήματι καὶ τῷ χρώματι καρύῳ· τὴν δὲ δύναμιν τὴν θανατηφόρον ἐν ταύτῃ, τὸ δὲ φύλλον καὶ τὸν καρπὸν οὐδέν φασι ποιεῖν. καρπὸς δ' ἐστὶ πόας, καὶ οὐχ ὑλήματος. βραχεῖα δ' ἡ πόα, καὶ οὐδὲν ἔχουσα περιττόν, ἀλλὰ παρομοία τῷ σίτῳ. τὸ δὲ σπέρμα οὐ σταχυηρόν. φύεται δὲ πανταχοῦ, καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον, ἀφ' ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὕτη δέ ἐστι κώμη τις τῶν περιανδυνῶν. φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. οὐ νέμεται δ' οὔτε πρόβατον, οὔτε ἄλλο ζῶον οὐδέν. συντίθεσθαι δὲ τρόπον τινὰ πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ οὐ παντὸς εἶναι· διὸ καὶ τοὺς ἰατροὺς οὐκ ἐπισταμένους συντιθέναι, σηπτικῷ τε χρῆσθαι. καὶ πρὸς ἄλλα ἄττα πινόμενον οὐδεμίαν αἴσθησιν ποιεῖ, οὔτ' ἐν οἴνῳ, οὔτ' ἐν μελικράτῳ. συντίθεσθαι δέ, ὥστε κατὰ χρόνους τακτοὺς ἀναιρεῖν, οἷον δίμηνον, τρίμηνον, ἑξάμηνον, ἐνιαυτόν. τοὺς δὲ καὶ δύο ἔτη. χείριστα δὲ ἀπαλλάττειν, τοὺς ἐν πλείστῳ χρόνῳ καταφθίνοντας τοῦ σώματος, ῥᾷστα δὲ τοὺς παραχρῆμα. λυπηρὸν δὲ φάρμακον οὐχ εὑρῆσθαι,

ὥσπερ ἀκούομεν ἑτέρου τινὸς φύεσθαι. ἄλλαι τινὲς τοῖς ἐγκειμένοις βοήθειαι εὕρηνται. τοὺς γοῦν ἐγχ-
είους ἀνασώζειν τινὰς μέλιτι καὶ οἴνῳ, καὶ τούτοις τισί· σπανίως δὲ καὶ τούτους, καὶ ἐργωδῶς. ἀλ-
ὃ καὶ λὰ καὶ τὸ ἐφημέρου φάρμακον εὑρῆσθαι. ἕτερον γάρ τι ῥιζίον εἶναι, † ὃ οὐκ ἐφήμερον ἀπαλλάτ-
τει. τούτου δὲ τὸ φύλλον ὅμοιον ἔχειν τῷ ἐλλεβόρῳ, ἢ τῷ αἰγείρῳ. καὶ τοῦτο πάντας εἰδέναι· διὸ καὶ
τὰ ἀνδράποδά φασι πολλάκις παροργισθέντα χρῆσθαι· κἄπειτα ἰατρεύειν αὐτὰ πρὸς τοῦτο
ὁρμῶντα. καὶ γὰρ οὐδὲ ταχεῖαν ποιεῖσθαι τὴν ἀπαλλαγήν, οὐδὲ ἐλαφράν, ἀλλὰ δυσχερῆ καὶ
χρόνιον, εἰ μὴ ἄρα διὰ τὸ ἀνδράποδον εἶναι καὶ ἀκατασκεύαστον ὡς δεῖ. φασὶ γοῦν καὶ πα-
ραχρῆμα ἀπαλλάττεσθαι, καὶ ὕστερον χρόνῳ· τοὺς δὲ καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἄγειν. καὶ τὰς δόσεις δυσ-
βοηθήτους εἶναι. ταῦτα δ' ἐξακριβοῦσθαι μάλιστα παρὰ τοῖς Τυρρηνοῖς τοῖς ἐν Ἡρακλείᾳ. τοῦτο
μὲν οὐδὲν ἄτοπον, εἰ τρόπον μέν τινα ἀβοήθητον, ἄλλως δὲ βοηθήσιμον· ὥσπερ καὶ ἕτερα τῶν
θανατηφόρων. τὸ γοῦν ἀκόνιτον, ἄχρηστον (ὥσπερ εἴρηται) τοῖς μὴ ἐπισταμένοις· οὐδὲ κεκτῆσθαι
δὲ ἔξεστιν, ἀλλὰ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. τὴν δὲ τῶν χρόνων διαφορὰν ἀκούειν εἶναι κατὰ τὰς συλ-
17 λογάς· ἰσοχρόνους γὰρ τοὺς θανάτους γίνεσθαι τοῖς ἀπὸ τῆς συλλογῆς χρόνοις. Θρασύας δὲ ὁ μαν-
τιεὺς εὑρηκέναι τι τοιοῦτον, ὥσπερ ἔλεγεν, ὥστε ῥᾳδίαν ποιεῖν καὶ ἄπονον τὴν ἀπόλυσιν·
τοῖς ὀποῖς χρώμενος, κωνείου τε καὶ μήκωνος, καὶ ἑτέρων τοιούτων, ὥστε εὔογκον εἶναι πάνυ, καὶ
μικρὸν ὅσον εἰς δραχμῆς ὁλκήν· ἀβοήθητον δὲ πάντη, καὶ δυνάμενον διαμένειν ὁποσονοῦν
χρόνον, καὶ οὐδὲν ἀλλοιούμενον. ἐλάμβανε δὲ τὸ κώνειον, οὐχ ὅθεν ἐτύγχανεν, ἀλλ' ἐκ Σούσων,
καὶ εἴ τις ἄλλος τόπος ψυχρὸς καὶ παλίσκιος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἄλλα· συνετίθει δὲ καὶ
φάρμακα πολλὰ ἐκ πολλῶν. δεινὸς δὲ καὶ Ἀλεξίας ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, καὶ οὐχ ἧττον ἔντεχνος
ἐκείνου· καὶ γὰρ τῆς ἄλλης ἰατρικῆς ἔμπειρος. ταῦτα μὲν οὖν εὑρῆσθαι δοκεῖ πολλῷ μᾶλλον
νῦν, ἢ πρότερον. ὅτι δὲ διαφέρει τὸ χρῆσθαί πως ἑκάστῳ, φανερὸν ἐκ πολλῶν. ἐπεὶ καὶ Κείους
φασὶ τῷ κωνείῳ πρότερον οὐχ οὕτω, ἀλλὰ τρίβοντας καθάπερ οἱ ἄλλοι χρῆσθαι. νῦν δὲ οὐδ'
ἂν εἷς τρίψειεν· ἀλλὰ περιπτίσαντες, καὶ ἀφελόντες τὸ κέλυφος (τοῦτο γὰρ τὴν δυσχέρειαν
παρέχον δυσκατέργαστον ὄν) μετὰ ταῦτα κόπτουσιν ἐν τῷ ὅλμῳ, καὶ διαπτίσαντες λε-
πτά, ἐπιπάττοντες ἐφ' ὕδωρ πίνουσιν, ὥστε ταχεῖαν καὶ ἐλαφρὰν γίνεσθαι τὴν ἀπαλλα-
18 γήν. Ἁπάντων δὲ τῶν φαρμακωδῶν αἱ δυνάμεις ἀσθενέστεραι τοῖς συνειθισμένοις· τοῖς
δέ, καὶ ἀνενεργεῖς τὸ ὅλον. ἔνιοι γὰρ ἐλλέβορον ἐσθίοντες πολύν, ὥστε ἀναλίσκειν δέσμας
ὅλας, οὐδὲν πάσχουσιν. ὅπερ ἐποίει καὶ Θρασύας, δεινότατος ὢν (ὡς ἐδόκει) τὰ περὶ τὰς ῥί-
ζας. ποιοῦσι δὲ τοῦτο, ὡς ἔοικε, καὶ τῶν νομέων τινές. διὸ καὶ πρὸς τὸν φαρμακοπώλην, τὸν θαυ-
μαζόμενον ὡς κατήσθιε μίαν ῥίζαν ἢ δύο, παραγενόμενος ὁ ποιμήν, καὶ ἀναλώσας ὅλην τὴν
δέσμην, ἐποίησεν ἀδόκιμον. ἔλεγε δέ, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦτο ποιεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἕ-
τεροι· κινδυνεύειν γὰρ ἔνια τῶν φαρμάκων τῇ ἀσυνηθείᾳ φάρμακα γίνεσθαι. τάχα δὲ ἀληθέ-
στερον εἰπεῖν, ὡς τῇ συνηθείᾳ οὐ φάρμακα· προσδεξαμένης γὰρ τῆς φύσεως, καὶ κατακρατού-
σης, οὐκέτι φάρμακα, καθάπερ καὶ Θρασύας ἔλεγεν. ἐκεῖνος γὰρ ἔφη, τὸ αὐτὸ τοῖς μὲν φάρμα-
κον εἶναι, τοῖς δὲ οὐ φάρμακον, διαιρῶν τὰς φύσεις ἑκάστων. ᾤετο γὰρ δεῖν, καὶ τὴν δεινὸς δια-
γνῶναι. ποιεῖ δέ τι δηλονότι πρὸς τῇ φύσει, καὶ τὸ ἔθος. Εὔδημος γοῦν ὁ φαρμακοπώλης
εὐδοκιμῶν σφόδρα κατὰ τὴν τέχνην, συνθέμενος μηδὲν πείσεσθαι πρὸ ἡλίου δύνοντος, κα-
τέφαγε μέτριον πάνυ, καὶ οὐ κατεῖχεν, οὐδ' ἐκράτησεν. ὁ δὲ Χῖος Εὔδημος πίνων ἐλλέβο-
ρον, οὐκ ἐκαθαίρετο· καί ποτε ἔφη πιεῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δύο καὶ εἴκοσι πόσεις, ἐν τῇ ἀγορᾷ, κα-
θήμενος ὠδὶ τῶν σκευῶν, καὶ οὐκ ἐξαναστῆναι πρὸ τοῦ δείλην γενέσθαι. τότε δ' ἐλθὼν ἐκλού-
σασθαι, καὶ δειπνεῖν ὥσπερ εἰώθει, καὶ οὐκ ἐξεμέσαι. πλὴν οὗτος βοήθειάν τινα προσκευασάμενος
κατεῖχε. κίσηριν γὰρ ἐπιπάττων ἐπ' ὄξος δριμύ, πιεῖν ἔφη μετὰ τὴν ἑβδόμην πόσιν, καὶ
πάλιν ὕστερον ἐν οἴνῳ τὸν αὐτὸν τρόπον. τὴν δὲ τῆς κισηρίδος οὕτως ἰσχυρὰν εἶναι δύναμιν,
ὥστε ἐάν τις εἰς πίθον ζέοντα ἐμβάλλῃ, παύειν τὴν ζέσιν, οὐ παραχρῆμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλως·
καταξηραίνουσάν τε δηλονότι, καὶ ἀναδεχομένην τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ διῖσαν. οὗτος μὲν οὖν τόγε
πλῆθος, ταύτῃ τῇ βοηθείᾳ κατεῖχεν. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἔθος ἰσχυρόν, ἐκ πολλῶν φανερῶν. ἐπεὶ
καὶ τὸ ἀψίνθιον, τὰ μὲν ἐνταῦθα πρόβατα, οὔ φασί τινες νέμεσθαι· τὰ δ' ἐν τῷ Πόντῳ νέμεται, καὶ
γίνεται πιότερα καὶ κάλλιω, καὶ (ὥς δή τινες λέγουσιν) οὐκ ἔχοντα χολήν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑτέρας
ἄν τινος εἴη θεωρίας. αἱ δὲ ῥίζαι καὶ τὰ ὑλήματα, καθάπερ εἴρηται, πολλὰς ἔχουσι δυνάμεις, οὐ

πρὸς τὰ ἔμψυχα σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄψυχα. Λέγουσι γὰρ ἄκανθάν τινα 19
εἶναι, ἣ πηγνύουσι τὸ ὕδωρ ἐμβαλλομένη. πηγνύναι δὲ καὶ τὴν τῆς ἀλθαίας ῥίζαν, ἐάν τις ῥίψας
ἐμβάλλῃ, καὶ θῇ ὑπαίθριον. ἔχει δὲ ἡ ἀλθαία, φύλλον μὲν ὅμοιον τῇ μαλάχῃ, πλὴν μεῖζον καὶ
δασύτερον. τοὺς δὲ καυλοὺς μαλακοὺς, ἄνθος δὲ μήλινον, καρπὸν δ' οἷον μαλάχη. ῥίζαν δὲ ἰ-
νώδη λευκὴν· τῇ γεύσει δὲ ὥσπερ ἡ τῆς μαλάχης ὁ καυλός. χρῶνται δὲ αὐτῇ πρός τε τὰ ῥή-
γματα, καὶ τοὺς βῆχας, ἐν οἴνῳ γλυκεῖ· καὶ ἐπὶ τὰ ἕλκη, ἐν ἐλαίῳ. ἑτέραν δέ τινα, συνεψο-
μένην τοῖς κρέασι, συνάπτειν εἰς τὸ αὐτό· καὶ τὰς μὲν πηγνύναι, τὰς δὲ καὶ ἕλκειν, ὥσπερ ἡ
λίθος καὶ τὸ ἤλεκτρον. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀψύχοις. τὸ δὲ θηλύφονον (οἱ δὲ σκορπίον κα-
λοῦσι, διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ὁμοίως ἔχειν τῷ σκορπίῳ) ἐπιξυόμενον, ἀποκτείνειν τὸν σκορπίον. ἐ-
ὰν δέ τις ἐλλέβορον λευκὸν καταπάσῃ, πάλιν ἀνίστασθαί φασιν. ἀπόλλυσι δὲ καὶ βοῦς, καὶ ὑ-
ποζύγια, καὶ πρόβατα, καὶ ἁπλῶς πᾶν τετράπουν, ἐὰν εἰς τὰ αἰδοῖα τεθῇ ἡ ῥίζα, ἢ φύλλον,
αὐθημερόν. χρήσιμον δὲ πρὸς σκορπίου πληγὴν, πινόμενον. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον, ὅμοιον κυ-
κλαμίνῳ. τὴν δὲ ῥίζαν, ὥσπερ ἐλέχθη, σκορπίου. φύεται δὲ ὥσπερ ἡ ἄγρωστις, καὶ γόνατα ἔχει.
φιλεῖ δὲ χωρία σκιώδη. εἰ δὲ ἀληθῆ τὰ περὶ τῶν σκορπίων, ἤδη καὶ τἆλλα οὐκ ἀπίθανα τὰ
τοιαῦτα· καὶ τὰ μυθώδη δὲ, οὐκ ἀλόγως σύγκειται. ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις σώμασι, χωρὶς τῶν πρὸς
ὑγείαν καὶ νόσον καὶ θάνατον καὶ πρὸς ἄλλας δυνάμεις, ἔχειν φασὶν οὐ μόνον περὶ τὸ σωματικὸν,
περὶ τὸ γεννᾶν καὶ ἀγονεῖν· καὶ ἔνιά γε ἀπὸ τοῦ τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἄμφω, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὀρχέως κα-
λουμένου. δυοῖν γὰρ ὄντοιν, τοῦ μὲν μεγάλου, τοῦ δὲ μικροῦ, τὸν μὲν μέγαν ἐνεργότερον ποιεῖ πρὸς τὰς
ὁμιλίας, ἐν γάλακτι διδόμενον αἰγὸς ὀρείας, τὸν δὲ ἐλάττω σίνεσθαι καὶ κωλύειν. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλ-
λον σιλφῶδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον· τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον ἀπίῳ, ἀπύρῳ, ἤδη ἀκάνθῃ. ἄ-
τοπον δὲ, ὥσπερ ἐλέχθη, τὸ ἀπὸ μιᾶς φύσεως καὶ τοῦ αὐτοῦ. ἐπεὶ τὸ δύο εἶναι τινὰς τοιαύτας δυνά-
μεις, οὐκ ἄτοπον. καὶ γὰρ καὶ ἄλλοι τινὲς, καὶ Ἀριστόφιλος ἔλεγεν ὁ Πλαταϊκὸς ὁ φαρμακοπώ-
λης, ὅτι πρὸς ἀμφότερα δυνάμεις τινὰς ἔχει, τὴν μὲν ὥστε μᾶλλον δύνασθαι, τὴν δὲ ὥστε ἁπλῶς
μὴ δύνασθαι· ταύτης δὲ καὶ τὸ ὅλον δύνασθαι τὴν ἀδυναμίαν. καὶ γὰρ εἰς χρόνον ὡρισμένον, οἷον
δίμηνον, ἢ τρίμηνον· ἢ κεχρῆσθαι πρὸς τοὺς παῖδας, ὁπότε βούλοιντο τινὰ κολάσαι καὶ σωφρο-
νίσαι. ἔνια δ' εἶναι καὶ εἰς τὸ ἀρρενογονεῖν, ἢ θηλυγονεῖν· διὸ καὶ καλοῦσι φύλλον, τὸ μὲν ἀρρενό-
γονον, τὸ δὲ θηλύγονον· ὅμοια δ' ἄμφω, καὶ μορφὴν ἔχοντα ὠκίμου· ὁ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυ-
γόνου, καθάπερ ἐλαίας βρύον, ὠχρότερος δέ. τοῦ ἀρρενογόνου δὲ, οἱονπερ ἐλαία, ὅταν ἄρτι φύηται
ἐκ τοῦ βρύου. δίκρουν δὲ, ὥσπερ ὄρχεις ἀνθρώπου. πρὸς δὲ τὸ μὴ γόνιμον εἶναι τὸ σπέρμα, τοῦ λευκοῦ
κιττοῦ τὸν καρπόν φασι. πρὸς δ' αὐτὸ γόνιμον, τὸν τοῦ κραταιοῦ καρπὸν ἐν ὕδατι. φύεται δὲ τοῦτο,
ὥσπερ λίνον πύρινον· ὁ δὲ καρπὸς, οἷον κέγχρος. ἀδυνατεῖν δέ φασι γεννᾶν, καὶ ἐάν τις τοῦ κλυ-
μένου τὸν καρπὸν πίνῃ συνεχῶς τριάκοντα ἡμέρας ἐν οἴνῳ λευκῷ, συλλέξας ὅσον χοίνικα τὸ ἴσον
ἂν ἑκάστην ἡμέραν. ἐὰν γὰρ ἐκτελέσῃ τὴν πόσιν, ἀγονεῖν τὸ ὅλον. τὸ δ' ἡμιόνου τὸ φύλλον, ταῖς
γυναιξὶν εἰς τὸ ἀγονεῖν. μίγνυσθαι δέ φασι καὶ τὴν ὁπλὴν τοῦ ἡμιόνου, καὶ τοῦ † δέρματος. ὅμοιον δὲ σπέρματος
τὸ φύλλον σκολοπενδρίῳ, ῥίζας δὲ λεπτάς, ὀρεινὰ δὲ χωρία φιλεῖ καὶ πετρώδη. χαίρειν δὲ σφόδρα
καὶ τὴν ἡμίονον αὐτῷ. χρῆσθαι δὲ καὶ πρὸς τοὺς σπλῆνας, ὥσπερ τῷ κλυμένῳ. Ἡ δὲ θηλυπτερὶς, 20
χρήσιμον πρὸς τὰς ἕλμινθας, τάς τε πλατείας καὶ τὰς λεπτάς. πρὸς μὲν τὰς πλατείας, ἀνα-
δευομένη μέλιτι· πρὸς δὲ τὰς λεπτάς, ἐν οἴνῳ γλυκεῖ μετ' ἀλφίτων διδομένη. γυναικὶ δὲ ἐὰν
γε δοθῇ, ἐὰν μὲν ἐγκύμονι, ἐκβάλλειν φασίν· ἐὰν δὲ μὴ, τὸ ὅλον ἄτεκνον γίνεσθαι. διαφέρει δὲ τῆς
πτερίδος θηλυπτερὶς, τῷ τὴν μὲν φύλλον ἔχειν μονόκωλον, ῥίζαν δὲ μεγάλην καὶ μακρὰν καὶ μέλαι-
ναν. τούτων μὲν οὖν αἱ δυνάμεις πρὸς τὰς γενέσεις. θαυμασιωτάτη δὲ, ἣν ὁ Ἰνδὸς εἶχεν. οὐ γὰρ
προσενεγκαμένοις, ἀλλ' ἀλειψαμένοις ἔφασαν ἂν τὸ αἰδοῖον τείνεσθαι. τὴν δύναμιν δ' οὕτως
ἰσχυρὰν εἶναι, ὥσθ' ὁπόσαις ἂν βούλοιντο, πλησιάζειν. τοὺς δὲ χρησαμένους φάναι καὶ δώδεκα. αὐτὸν
γοῦν λέγειν (ἦ γὰρ ἦν ἰσχυρὸς καὶ μέγας) ὅτι ἑβδομήκοντά ποτε πλησιάσειε. τὴν δὲ πρόεσιν
αὐτῷ τοῦ σπέρματος εἶναι κατὰ σταγόνα, τελευτὴν δὲ εἰς αἷμα ἀγαγεῖν. ἔτι δὲ σφοδροτέρως ὁρμᾶν
τὰς γυναῖκας, ὅταν χρήσωνται τῷ φαρμάκῳ. αὕτη μὲν οὖν, εἴπερ ἀληθὴς, ὑπερβάλλουσά τις δύ-
ναμις. τὸ δ' ὅλον, εἶναι φύσεις τινὰς τοιαύτας, αἳ ποιοῦσιν ὁρμητικωτέρους, οὐκ ἄτοπον. ἐπεὶ καὶ
ἐν τοῖς τροφίμοις χυλοῖς ὁρῶμεν οὔσας, καὶ ἐν ὑγροῖς καὶ ἐν ξηροῖς· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ἄλλα δυνά-
μενα πάθη ποιεῖν. ἐνιαχοῦ μὲν γάρ φασι τὸ ὕδωρ παιδογόνον εἶναι γυναιξὶν, ὥσπερ καὶ ἐν Θε-

πίαις. ἐν ἰαχοῦ δὲ ἄγονον, ὡς ἐν πυρᾷ· τοῦτο γὰρ ἤκουον οἱ ἰατροί. ἐν ἡρακλείᾳ δέ, ὥς φασι, τῆς ἀρκαδίας οἶνός ἐστιν, ὃς τοὺς μὲν ἄνδρας πινόμενος ἐξίστησι, τὰς δὲ γυναῖκας ἀτεκνούσας ποιεῖ. πάλιν δ' ἐν ἀχαΐᾳ, καὶ μάλιστα περὶ κερυνίαν, ἀμπέλου τι γένος ἐστίν, ἀφ' οὗ ὁ οἶνος ἐξαμβλοῦν ποιεῖ τὰς γυναῖκας ἐγκύμονας οὔσας. κἂν αἱ κύνες φάγωσι τῶν βοτρύων, ἐξαμβλοῦσι καὶ αὗται. κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν, οὔθ' ὁ βότρυς οὐδεμίαν αἴσθησιν ποιεῖ παρὰ τοὺς ἄλλους, οὔθ' ὁ οἶνος. ἐν τροιζηνίᾳ δέ, ὁ οἶνος ἀγόνους ποιεῖ τοὺς πίνοντας. ἐν θάσῳ δέ, αὐτοί τινα ποιοῦσιν ὑπνωτικὸν οἶνον· ἕτερος δέ, ὃ ἀγρυπνεῖν ποιεῖ τοὺς πίνοντας. ἀλλὰ γὰρ αὗται μὲν αἱ δυνάμεις πρὸς τὰ σώματα, καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς.

21 Πρὸς δὲ τὴν ψυχήν, τῶν μὲν τυγχάνει ὥσπερ παρακινεῖν καὶ ἐξιστάναι, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. ἡ δὲ τῆς οἰνοθήρας ῥίζα δοθεῖσα ἐν οἴνῳ, πραότερον ποιεῖ καὶ ἱλαρώτερον τὸ ἦθος. ἔχει δὲ ὁ οἰνοθήρας, τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον ἀμυγδαλῇ, πλατύτερον δέ· τὸ δὲ ἄνθος ἐρυθρόν, ὥσπερ ῥόδον. αὐτὸς δὲ μέγας, ὡς θάμνος. ῥίζα δὲ ἐρυθρὰ καὶ μεγάλη. ὄζει δὲ αὐανθείσης ὥσπερ οἴνου. φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία. φαίνεται δὲ οὐ τοῦτο ἄτοπον· οἷον γὰρ προσφορά τις γίνεται δύναμιν ἔχοντος οἰνώδη. ἀλλὰ τὰ εὐηθέστερα καὶ πιθανώτερα, τά τε τῶν περιάπτων, καὶ ὅλως τῶν ἀλεξιφαρμάκων λεγομένων, τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς οἰκίαις. ὥσπερ ὥς δή φασι, τὸ τριπόλιον, καθ' Ἡσίοδον καὶ Μουσαῖον, εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ, σκηνὴν πηξάμενοι. καὶ τὰ περὶ τῆς εὐκλείας δὲ καὶ εὐδοξίας ὁμοίως, καὶ μᾶλλον. εὔκλειαν γάρ φασιν ἀεὶ ποιεῖν τὸ ἀντίρριζον καλούμενον. τοῦτο δ' ὅμοιόν ἐστι τῇ ἀπαρίνῃ. ῥίζα δὲ οὐχ ὕπεστιν. ὁ δὲ καρπός, ὥσπερ μόσχου ῥῖνας ἔχει. τὸν δ' ἀπὸ τούτου ἀλειφόμενον εὐδοξεῖν. εὐδοξεῖ δέ, καὶ ἐάν τις τῷ ἑλειοχρύσου τῷ ἄνθει στεφανῶται, μύρῳ ῥαίνων ἐκ χρυσίου ἀπύρου. ἔχει δὲ ὁ ἑλειόχρυσος, τὸ μὲν ἄνθος χρυσοειδές, φύλλον δὲ λευκόν, καὶ τὸν καρπὸν δὲ λεπτὸν καὶ σκληρόν. ῥίζαν δὲ ἐπιπόλαιον, καὶ λεπτήν. χρῶνται δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ δακετά, ἐν οἴνῳ· καὶ πρὸς τὰ πυρίκαυστα, κατακαύσαντες καὶ μίξαντες μέλιτι. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, καθάπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, συναύξειν βουλομένων ἐστὶ τὰς ἑαυτῶν τέχνας. αἱ δὲ τῶν ῥιζῶν καὶ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ὀπῶν φύσεις, ἐπεὶ πολλὰς ἔχουσι καὶ παντοίας δυνάμεις, ὅσαι ταὐτὸ δύνανται, καὶ τῶν αὐτῶν αἴτιαι, καὶ πάλιν ὅσαι τὰ ἐναντία, διαπορήσειεν ἄν τις κοινὸν ἴσως ἀπόρημα, καὶ ἐφ' ἑτέρων ἀπόρων, πότερον ὅσα τῶν αὐτῶν αἴτια κατὰ μίαν τινὰ δύναμίν ἐστιν, ἢ ὥσπερ ἑτέρων ἐνδέχεται ταὐτὸ γίνεσθαι. τοῦτο μὲν οὖν ταύτῃ ἀφῃρήσθω. εἰ δέ τινων καὶ ἄλλων τὰς φύσεις, ἢ τὰς δυνάμεις ἔχομεν εἰπεῖν,
22 ταῦτα ῥητέον. Τὸ δὲ πέπερι, καρπὸς μέν ἐστι· διττὸν δὲ αὐτοῦ τὸ γένος. τὸ μὲν γὰρ στρογγύλον, ὥσπερ ὄροβος, κέλυφος ἔχον, καὶ σάρκα, καθάπερ αἱ δαφνίδες, ὑπέρυθρον. τὸ δὲ πρόμηκες, μέ- θερμαντικά λαν, σπερμάτια μηκωνικὰ ἔχον. ἰσχυρὸν δὲ πολὺ τοῦτο θατέρου. † σπερματικὰ δὲ ἄμφω· διὸ καὶ πρὸς τὸ κώνειον βοηθεῖ ταῦτά τε καὶ ὁ λιβανωτός. ὁ δὲ κνίδιος κόκκος, στρογγύλος, ἐρυθρὸς τὴν χροιάν· μείζων δὲ τοῦ πεπέριος, ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῇ θερμότητι. διὸ καὶ ὅταν διδῶσι κατὰ ποτὸν (διδόασι γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν) ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττοντες· κάει γὰρ ἄλλως τὸν φάρυγγα. θερμαντικὸν δὲ καὶ ἡ τοῦ πευκεδάνου ῥίζα, διὸ καὶ ἄλειμμά τι ποιοῦσιν ἐξ αὐτοῦ ἱδρωτικόν, ὥσπερ ἐξ ἄλλων. δίδοται δὲ ἡ τοῦ πευκεδάνου, καὶ πρὸς τοὺς σπλῆνας. τὸ δὲ σπέρμα οὐ χρήσιμον, οὐδὲ ὁ ὀπὸς αὐτοῦ. γίνεται δὲ ἐν ἀρκαδίᾳ. δαῦκον δὲ περὶ τὴν σπαρτιατικὴν τῆς ἀχαΐας διαφέρον, θερμαντικὸν φύσει· ῥίζαν δὲ ἔχει μέλαιναν. θερμαντικὸν δὲ καὶ δριμὺ καὶ τῆς ἀμπέλου τῆς ἀγρίας ἡ ῥίζα. διὸ καὶ εἰς ψίλωθρον χρήσιμον, καὶ ἐφηλίδας ἐπάγειν. τῷ δὲ καρπῷ ψιλοῦσι τὰ δέρματα. τέμνεται δὲ πᾶσαν ὥραν, ὀπώρας δὲ μάλιστα. δρακοντίου δὲ ῥίζα, βῆχας ἐν μέλιτι διδομένη παύειν χρησίμη. καυλὸν δὲ ἔχει ποικίλον, ὀφιώδη. σπέρματι δὲ οὐ χρῶνται. ἡ δὲ τῆς θαψίας, ἐμετική. ἐὰν δέ τις κατάσχῃ, καθαίρει καὶ ἄνω καὶ κάτω. δύναται δὲ καὶ τὰ πελιώματα ἐξαίρειν. ὑπώπια δὲ ποιεῖ, ἀλλὰ ἔκλευκα. ὁ δὲ ὀπὸς ἰσχυρότερος αὐτοῦ· καθαίρει δὲ καὶ ἄνω καὶ κάτω. σπέρματι δ' οὐ χρῶνται. γίνεται δὲ καὶ ἄλλοθι μέν, ἀτὰρ καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ· καὶ τὰ βοσκήματα ταύτης οὐχ ἅπτεται τὰ ἐγχώρια, τὰ δὲ ξένα βόσκεται· καὶ διάρροια αὐτοῖς γίνεται, ἢ διαφθείρεται. τὸ δὲ πολυπόδιον μετὰ τὰ ὕδατα αἰεὶ βάλλει. σπέρμα δὲ οὐ φύει. τὸ δὲ τῆς ἐβένου ξύλον κατὰ μὲν τὴν πρόσοψιν ὅμοιον πύξῳ. φλοισθὲν δέ, μέλαν γίνεται. χρήσιμον δὲ πρὸς ὀφθαλμίας, ἀκόνῃ τριβόμενον. ἡ δὲ ἀριστολοχία, παχεῖα, καὶ ἐσθιομένη πικρά, τῷ χρώματι μέλαινα καὶ εὔοσμος. τὸ δὲ φύλλον στρογγύλον. οὐ πολὺ δέ, τὸ ὑπὲρ τῆς γῆς. φύεται δὲ μάλιστα καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ αὕτη βελτίστη. τὴν δὲ χρείαν αὐτῆς εἰς πολλὰ καταριθμοῦσιν. ἀρίστη μὲν πρὸς τὰ κεφαλόθλαστα. ἀγαθὴ δὲ πρὸς τὰ ἄλλα ἕλκη, καὶ πρὸς ὕπνον, καὶ πρὸς τὰ ἑρπετά, καὶ πρὸς ὑστέραν ὡς πεσσός.

πρόσφατος· τὰ μὲν σὺν ὕδατι ἀρδευομένη καὶ καταπλαττομένη, τὰ δ' ἄλλα εἰς μέλι ξυομένη καὶ ἔλαιον. τῶν δὲ ἑρπετῶν, ἐν οἴνῳ ὀξίνῃ πινομένη. καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα, πλαττομένη. εἰς ὕπνον δὲ, ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ κνιδεῖσα. ἐὰν δὲ αἱ μῆτραι προσπέσωσι, τῷ ὕδατι ἀποκλύζειν. αὕτη μὲν οὖν ἔοικε διαφέρειν τῇ πολυχρηστίᾳ. τῆς δὲ σκαμμωνίας ὥσπερ ἐξ ἐναντίας ὁ ὀπὸς μόνον χρήσιμος, ἄλλο δ' οὐδέν. ἡ δὲ τῆς πτερίδος ῥίζα μόνον, τῷ χυλῷ γλυκύστρυφνος. ἕλμινθα δὲ πλατεῖαν ἐκβάλλει. σπέρμα δὲ οὐκ ἔχει, οὐδὲ ὀπόν. τέμνεται δὲ ὡραίαν, μετοπώρου φασίν. ἡ δὲ ἕλμις σύμφυτον ἐνίοις ἔθνεσιν· ἔχουσι γὰρ ὡς ἐπίπαν αἰγύπτιοι, ἄῤῥαβες, ἀρμένιοι, μηδίδες, σύροι, κίλικες. θρᾷκες δ' οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ φρύγες. τῶν δὲ ἑλλήνων θηβαῖοί τε, οἱ περὶ τὰ γυμνάσια, καὶ ὅλως βοιωτοί. ἀθηναῖοι δ' οὔ. πάντων δὲ τῶν φαρμάκων, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, βελτίω τὰ ἐκ τῶν χειμερινῶν καὶ προσβόρρων καὶ ξηρῶν. διὸ καὶ τῶν ἐν εὐβοίᾳ τὰ ἐν ταῖς αἰγαῖς, ἢ τὰ ἐν τῷ τελεθρίῳ φασί· ξηρότερα γάρ. τὸ δὲ τελέθριον, σύσκιον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ῬΙΖΩ͂Ν ΤῸ Κ.

ΠΕΡῚ δὲ τῶν ῥιζῶν, ὅσαι φαρμακώδεις, καὶ ὁποίας ἔχουσι δυνάμεις, εἴτε ἐν αὐταῖς, εἴτε ἐν τοῖς ὀποῖς, ἢ καὶ ἐν ἄλλῳ τῳ τῶν μορίων, ἢ καὶ τὸ ὅλον εἴτε φρυγανικὸν ἢ ποῶδες ἔχει τοιαύτας δυνάμεις, καὶ περὶ τῶν χυλῶν τῶν τε εὐόσμων, καὶ τῶν ἀόσμων, ποιοῦσι διαφορὰς, αἵπερ μάλιστ' οὐθὲν ἧττον φυσικαί. τῶν δὲ ῥιζῶν πλείους μὲν εἰσὶν αἱ δυνάμεις, καὶ πρὸς πλείω. ζητοῦνται δὲ μάλιστα αἱ φαρμακώδεις, ὡς χρησιμώταται· διαφέρουσαι, τῷ τε μὴ πρὸς ταῦτα, καὶ τῷ μὴ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔχειν τὴν δύναμιν, ὥσπερ εἴρηται μικρῷ πρότερον. ὡς δ' οὖν ἐπίπαν αἱ πλεῖσται μὲν ἐν αὐταῖς ἔχουσι, καὶ τοῖς καρποῖς καὶ τοῖς ὀποῖς· ἔνιαι δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις. σχεδὸν δὲ τάς τε φυλλώδεις δυνάμεις τὰς πολλὰς, πόας καλοῦσιν οἱ ῥιζοτόμοι.

Ταῦτα μόνα τοῦ δεκάτου ἐν τοῖς ἀντιγράφοις εὑρήκαμεν. εἰ μὴ ἄρα τῷ ἐνάτῳ συγκέχυνται τὰ λοιπά.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΑἸΤΙΩ͂Ν ΤῸ Α.

ΤΩ͂Ν φυτῶν αἱ γενέσεις, ὅτι μὲν εἰσὶ πλείους, καὶ πόσαι, καὶ τίνες, ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται πρότερον. ἐπεὶ δὲ οὐ πᾶσιν οἰκείως ἔχει διελθεῖν, τίνες ἑκάστοις, καὶ διὰ ποίας αἰτίας, οὐχ αἷς * χρωμένους τὰς κατὰ τὰς ἰδίας οὐσίας· δέον γὰρ χρὴ συμφωνεῖσθαι τοὺς λόγους τοῖς εἰρημένοις. ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ σπέρματος γένεσις, κοινὴ πάντων ἐστὶ τῶν ἐχόντων σπέρμα· πάντα γὰρ δύναται γεννᾶν. τοῦτο δὲ καὶ τῇ αἰσθήσει φανερὸν, ὅτι συμβαίνει· κατὰ δὲ τὸν λόγον, ἴσως ἀναγκαῖον. ἡ γὰρ φύσις οὐδὲν ποιεῖ μάτην· ἥκιστα δὲ ἐν τοῖς πρώτοις καὶ κυριωτάτοις. πρῶτον δὲ καὶ κυριώτατον, τὸ σπέρμα· ὥστε τὸ σπέρμα μάτην ἂν εἴη, μὴ δυνάμενον γεννᾶν· εἴπερ τούτου χάριν ἀεὶ τὸ σπέρμα, καὶ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. ὅπερ ἐκ τῶν ἄλλων πάντων λαμβάνειν ἐστὶν ὁμολογούμενον. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι τοὺς γεωργοὺς ἐπ' ἐνίων, ὅτι θᾶττον ἀπ' αὐτομάτων παραγίνεται· καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι ῥᾳδίως ἐπί τινων λαμβάνειν μήτε τῶν δένδρων μήτε τῶν ποωδῶν τὰ σπέρματα, διὰ τοῦτ' οὐκ οἴονταί τινες πάνυ ἀπὸ τοῦ σπέρματος ἐνδέχεσθαι· καίτοι, καθάπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται, φανερώτατον ἐπὶ τῶν συκῶν. ἔτι δὲ κατ' ἄλλον τρόπον ἡ βλάστησις αὐτῶν, εἰ μή τι τῶν αὐτομάτων ἐκ συῤῥοῆς καὶ σήψεως, μᾶλλον δὲ ἀλλοιώσεως γινομένης φυσικῆς. ὅτι μὲν οὖν κοινὴ πᾶσιν ἡ διὰ τοῦ σπέρματος γένεσις, φανερόν. εἰ δ' ἀμφοτέρως ἔνια, καὶ αὐτόματα καὶ ἐκ σπέρματος, οὐδὲν ἄτοπον· ὥσπερ καὶ ζῷά τινα, καὶ ἐξ ἀλλήλων καὶ ἐκ τῆς γῆς. διὸ καὶ αἱ γενέσεις κατὰ τὰς ἰδίας ἑκάστων φύσεις. ὅσα μὲν γὰρ ξηρὰ καὶ μονοφυῆ καὶ ἀπαράβλαστα, ταῦτ' οὐδεμίαν (ὡς εἰπεῖν) δέχεται φυτείαν,

οὔτε ἀπὸ παραστάδος, οὔτε ἀπὸ ἀκρέμονος· τὴν μὲν ἀπὸ παραστάδος, τῷ μὴ ἔχειν τὰ μονοφυῆ·
τὴν δὲ ἀπὸ ἀκρέμονος, καὶ κλωνός, διὰ τὴν ξηρότητα. ἀεὶ γὰρ τὸ μέλλον βλαστάνειν, ἔχειν τὸ
δεῖ τὴν ἔμβρυον ὑγρότητα, καὶ ταύτην δύνασθαι τηρεῖν. τὰ δὲ φύσει ξηρά, διὰ τὸ ὀλίγην ἔχειν
τε ὅταν ἀπὸ τῶν δένδρων ἀφαιρεθῇ, ταχὺ διαπνεῖται καὶ ἀτμίζεται, συνεξάγον θ' ἅμα καὶ τὸ σύμ-
παραβλαστικὰ φυτον θερμόν. καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. τὰ δὲ † ἀπαράβλαστα, συμμετρίᾳ τινὶ
τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ μονοφυῆ λέγεται, καὶ τὰς ἄλλας δύναται τηρεῖν τὴν ὑγρότητα καὶ θερμό-
τητα τὴν σύμφυτον· ὥστε βλαστάνειν καὶ μόνον ἀπὸ παραστάδος. ἀλλ' ἔνια καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων· οἷον
συκῆ, καὶ ἄμπελος· καὶ τῶν ἀκάρπων δὲ καὶ φιλύδρων, ὥσπερ ἰτέα, καὶ ἀκτή, καὶ λεύκη, καὶ
2 αἴγειρος. καθόλου μὲν οὖν, καὶ τύπῳ, τοῦτον διαιρετέον τὸν τρόπον. Οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστα μόνον
τῶν ξηρῶν καὶ μονοφυῶν, καὶ ἀπαραβλάστων ὁ φοίνιξ, δέχεται τὰς ἑτέρας γενέσεις παρὰ τὴν σπερμα-
τικήν. τάς τε γὰρ ῥάβδους φασὶ μοσχεύειν περὶ Βαβυλῶνα, τὰς ἁπαλωτάτας, καὶ ὅταν ἐμ-
βιώσωσι μεταφυτεύουσι. καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, ἐὰν ἀποκόψας τις ἄνω φυτεύσῃ
ῥίζουσι· καὶ βλαστάνειν οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου μόνον, ἀλλὰ καὶ κάτωθεν αὔξειν τὰς ῥίζας. ἔτι δὲ ἂν
πλάγιος, ἐν ᾧ καὶ ἔνικμος ἡ γῆ τυγχάνῃ, πολλαχόθεν ῥιζοφυεῖν, καὶ ἐκβλαστάνειν. οὐ μέντοι
μέγεθος τοῦτο λαμβάνειν. περὶ δὲ πεύκης, καὶ ἐλάτης, καὶ εἴ τι παραπλήσιον τούτοις, φυτὸν συμ-
βαίνειν οὐδέν· οὐδὲ περὶ κυπαρίσσου. πλὴν εἴ τι πως καὶ παραβλαστάνει· καθάπερ φασὶν ἐν Κρήτῃ πε-
ρὶ τοὺς κολουομένους δρυΐτας. ἐνταῦθα γὰρ ἄλογον οὐδέν, ὥστε καὶ τὰς ἄλλας παραφυάδας ὑ-
πορρίζους οὔσας, καὶ ἐνύδρους, καὶ ταύτας βλαστάνειν. ἐπεὶ εἴ γε μὴ ἦσαν ὑπόρριζοι, χαλεπόν,
ἢ ἀδύνατον. τοῦτο μὲν οὖν ὡς πρὸς ὑπόθεσιν λεγόμενον. ὁ δὲ φοῖνιξ, ἀπὸ μὲν τῶν ῥάβδων βλαστά-
νει, χώρας εὐβοσίᾳ, καὶ εὐφυΐᾳ πρὸς τὸ θᾶττον βλαστάνειν. τὸ δ' ἀπὸ τῶν ἁπαλωτάτων, εὔλο-
ἢ διὰ γον εἰς ὑγρότητα τοιαῦτα καὶ τμητικώτατα. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου, † διὰ τῶν ὑποκάτω, μᾶλλόν ἐστι
τοῦτο εὔλογον. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ἡ τῶν ῥάβδων φύσις, καὶ ὅλως οἷον ἀρχή τις αὕτη ζωτική. διὸ καὶ
ἐξαιρουμένου, καὶ πονήσαντος, θνήσκει. ἐπεὶ καὶ ἡ ἐκ τῶν πλαγίων ἔκφυσις, ἔχοντός ἐστι τὸν ἐγκέφα-
λον. ἐξαιρουμένου γάρ, αὐαίνεσθαι κατὰ λόγον. εἴπερ καὶ πεφυκότος καὶ ἐρριζωμένου τοῦτο συμβαίνει.
ἡ δὲ ἔκφυσις, δηλονότι πανταχόθεν. πανταχοῦ γὰρ διαμένει μέχρι τινὸς ἡ ὑγρότης, καὶ ἡ θερ-
μότης· διὰ τὸ μὴ εὐξήραντον εἶναι τῇ πυκνότητι τῶν πόρων· διὸ καὶ δυσδιάπνοον. ὁ μὲν οὖν φοῖνιξ
διὰ ταῦτα πλεοναχῶς γίνεται. τῶν δὲ ἄλλων τῶν ὁμοφυῶν οὐδέν, διὰ τὸ μὴ τοιαύτην ἔχειν τὴν φύ-
3 σιν. Ὅσα δὲ πλείους γεννᾶται τρόπους, ἔχει καὶ ἐν αὐτοῖς διαφοράν. τὰ γὰρ ἀπὸ παραστάδος
καὶ ῥίζης καὶ κλωνός, οὐ πάντως δύναιτ' ἂν καὶ ἀπὸ ξύλου καὶ ἀπὸ ἀκρέμονος· καθάπερ ἄμπελος,
καὶ συκῆ. τὰ δὲ πάλιν ἀπὸ τῶν βλαστῶν· ὥσπερ καὶ ἡ ἐλαία. τὸ δὲ αἴτιον ἐν ἀμφοῖν, ταὐτὸ καὶ παρα-
πλήσιον. ἀμπέλου μὲν γάρ, καὶ συκῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ξηρὰ καὶ ξυλώδη τὰ μέσα. καὶ
ἐνίων βραχύ. τὸ δὲ βραχύ, δυσβλαστές. τὰ δὲ ἄκρα, ἁπαλὰ καὶ ἔνυγρα, καθάπερ τὸ κλῆμα καὶ
ἡ καρδία. καὶ ἡ τῆς ἰτέας δέ, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ἐλαίας δέ, τὰ μὲν τῶν ἀκρεμόνων ἔνικμα, διὰ
τὴν λιπαρότητα καὶ πυκνότητα, καὶ ἀμφοτέρως εὐξήραντα· τὰ δ' ἄκρα, διὰ λεπτότητα ξηρά,
καὶ οὐ δυνάμενα διαμένειν. ὡσαύτως καὶ ἀπίου, καὶ ἀμυγδάλης, καὶ μηλέας, καὶ δάφνης, καὶ ἄλ-
λων. ἀβλαστῆ γὰρ τὰ τούτων, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· πλὴν καὶ εἴ τι σπάνιον, καὶ ὡς παραλόγως.
καὶ γὰρ τὸ ἀπὸ ἀκρεμόνων ἐνίων, σπάνιον· οἷον ἀμυγδάλης. δάφνην δέ, ἀδύνατον· ἐπεὶ
οὐδὲ ἀπὸ παραστάδος ἐθέλει ῥᾳδίως. αἰτία δ' ὥσπερ ἐλέγομεν, ἡ ξηρότης, καὶ τούτου γ' ἔτι ἡ
πυκνότης. ἀσθενέστερον γοῦν καὶ πρὸς τὸ διατηρῆσαι περὶ πλεῖον, τὸ μᾶλλον· ὅσα δὲ καὶ ἀπὸ ξύ-
λων ἔμβια καὶ δύναται βλαστάνειν, οἷον ἐλαία, μύρρινος, κότινος, καὶ αὐτὰ τῇ πυκνότητι,
καθάπερ ἐλέχθη, τηρεῖν τὴν ζωτικὴν ἀρχήν, ἔχοντά τινα ὑγρότητα τοιαύτην. οὐ γὰρ ἱκανόν,
ἐὰν ᾖ πυκνόν γε ἢ ξηρὸν καὶ ἀπαράβλαστον. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ παραβλάστησις τῶν τοιούτων, διὰ
τὸ πρεμνῶδες καὶ ξυνεστραμμένην πως εἶναι τὴν ῥίζαν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ δάφνης. ἰσχύει γὰρ
μᾶλλον, ἢ καὶ δυσώλεθρα τὰ τοιαῦτα. τὸ γὰρ καταλειπόμενον, ἀεὶ βλαστητικόν. τῶν δὲ μακρορ-
ρίζων, διὰ τὴν τῶν ῥιζῶν ἰσχύν· ὥσπερ ἀπίου, καὶ κοκκυμηλέας, καὶ ἑτέρων. τάχα δὲ καθόλου
περὶ πάντων ὧδε λεκτέον· πρῶτον μέν, ὅτι μετέωρα, καὶ οὐ βαθύρριζά ἐστιν, εἰ καί τινας εἰς βά-
θος καθιᾶσιν, ἀλλ' ἐνίας καὶ ἐπιπολῆς. ἔπειθ' ὅτι πάντων, ὅταν συρροῆς γενομένης συνθερ-
μανθῇ τὸ ὑγρόν, καὶ πεμφθὲν ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καθάπερ κυῆσαι ἐκτίκτει. καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, οὕ-
τω καὶ ἐκ τῶν ἄλλων οἱ βλαστοί· τούτων δὲ ὑποκειμένων, κατὰ λόγον ἤδη τὸ παραβλαστάνειν. ἡ γὰρ

ῥίζα

ῥίζα μετέωρος ὄντα, καὶ συῤῥοὴν λαμβάνουσα, ταύτην ἐκθερμαίνουσα καὶ πέττουσα, με-
θίησι τὸν βλαστόν. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα παρ' αὐτὸ τὸ στέλεχος ἐκβλαστάνει· μετεωρότατοι γὰρ
αὗται. καὶ ἥγε ἐλαία, καὶ ἐκ τῶν πρέμνων· ἄπιος δέ, καὶ ῥόα, καὶ ὅσα μὴ μόνον σύνεγγυς,
ἀλλὰ διὰ πολλοῦ μακρόῤῥιζα ὄντα, ᾗ ὧν αὖ ἡ ῥίζα μετέωρος ᾖ, ταύτῃ τὸν βλαστὸν ἀφίησι.
ἐνταῦθα γὰρ ἡ συῤῥοή, καὶ πέψις θερμαινομένης. διὸ καὶ ἄτακτος ὁ τόπος. ἄτακτος
ὁ μετεωρισμός, καὶ ἡ συῤῥοή. τὰ δ' ἄκαρπα, καὶ εὔζωα, καθάπερ αἴγειρος καὶ λεύκη, καὶ
συμπληροῦν δύναται βλαστάνειν· τὰ δ' ἄλλα οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἤδη τῶν ὑλημάτων καὶ ποω-
δῶν γενῶν τοῦτο συμβαίνει, πρὸς ἃ καὶ δεῖ μεταβῆναι τὸν λόγον. ὑπὲρ γὰρ τῶν δένδρων ἱκα-
νῶς εἴρηται. Τούτων δὲ τὰς μὲν γενέσεις ἐκ τῶν αὐτῶν θεωρητέον, κοινοτάτην πᾶσι τὴν 4
ἀπὸ σπέρματος τιθέντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλείους εἰσὶ καὶ τούτων. † εἰ δὲ ἕκαστα τῶν προειρη- ἢ δὲ
μένων ἐφάπτεται, ταύτῃ διαιρετέον. οἷον, ὑπὲρ ἧς νῦν λέγομεν, τῆς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν. ἔνια γὰρ
καὶ αὐτόματα βλαστάνει, καὶ φυτεύουσιν ἀπὸ τῶν ῥιζῶν· ὥσπερ τὰ κεφαλόῤῥιζα, καὶ ὅλως
ὧν παχεῖα καὶ σαρκώδης ἐστὶν ἡ ῥίζα. δεῖ δὲ καὶ τὸ μὲν ὑδατῶδες μηδεμίαν ἔχειν· ὥσ-
περ τὰς γογγυλίδας, καὶ ῥαφανίδας. εὐξήραντοι γὰρ αὗται, καὶ ἀσθενεῖς εἰς διαμονήν. ἀλλ' ἤτοι
χιτῶνας ἔχειν πλείους, καὶ ἅμα γλισχρότητά τινα, καθάπερ καὶ τοῦ βολβοῦ, καὶ σκίλλης.
καὶ ὅλως, εὔχυλόν τινα καὶ εὔσαρκον εἶναι, καθάπερ αἱ τοῦ ἀμαράκου τοῦ χλωροῦ, καὶ τοῦ λει-
ρίου, καὶ τῶν ὁμοειδῶν. αἱ γὰρ τοιαῦται, φυτείαν μόνον δέχονται καὶ μετάρσιν. καὶ τούτων αἱ μὲν
καὶ πλείω χρόνον διαμένουσιν, αἱ δὲ ἐλάττω, κατὰ τὰς ἰδίας φύσεις ἑκάστου. ἄλλαι δ' αὖ πάλιν
εἰσί τινες, αἳ μένουσαι μὲν ἐν ταῖς ἑαυτῶν χώραις ἀφιᾶσι βλαστόν, οἷον αἱ τοῦ ἐπετειοκαύλου· με-
ταφερόμεναι δ' οὐ δύνανται, διὰ τὴν ξηρότητα. τὴν γὰρ αὐτὴν αἰτίαν ὑποληπτέον καὶ ἐπὶ τούτων
ἥνπερ ἐπὶ τινῶν. ἔστι δέ τινων καὶ ἀπὸ παρασπάδος, καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων φύεται καὶ γένεσις. ἀπὸ
παρασπάδος μέν, ῥαφάνου καὶ πηγάνου. τῶν δὲ στεφανωτικῶν, οἷον ἀβροτόνου καὶ σισυμβρίου καὶ ἑρ-
πύλλου. καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν τῶν αὐτῶν, πηγάνου τε καὶ ἀβροτόνου, καὶ τῶν στεφανωτικῶν. καὶ γὰρ
ἔχει ταῦτά γε καὶ καθίησιν εὐθὺς ῥίζας ἐκ τῶν βλαστῶν, ὥσπερ ὁ κιττός. οὗτος γὰρ δὴ μάλιστα
ὅλως ἔμβρυος, καὶ εἰσδυόμενος εἰς αὐτὰ τὰ δένδρα, καὶ ἐν τῇ γῇ κρυπτόμενος. τῶν δὲ λαχα-
νωδῶν, τὸ ὤκιμον (καὶ γὰρ τοῦτο ἀπὸ φυτείας ἐκ τῶν ἄνω λέγεται, καίπερ ξυλῶδες ὄν, ἀλλ' ἔτι
δυσξήραντόν ἐστι) ταύτῃ φύεται. διὸ καὶ πολὺν χρόνον διαμένει, καὶ κολουόμενον πάλιν βλα-
στάνει. ξυλῶδες δὲ καὶ τὸ ἀβρότονον, ἀλλ' ἔχει τινὰ τῇ πυκνότητι καὶ δριμύτητι φυλακήν, ὥ-
σπερ ὁ κιττός· καὶ οὕτω φύεται καταπηγνύμενος. αὗται μὲν οὖν κοιναὶ πλειόνων. αἱ δὲ τοιαῦ-
ται καὶ σπάνιαι, καὶ ἐλάττους· ὥσπερ τῆς κρινωνίας καὶ ῥοδωνίας. καὶ ὁ κάλαμος ὁ σχισθείς,
φύεται καὶ βλαστάνει. ταῦτα δὲ ὅμοια καὶ παραπλήσια, καὶ τὰ τῆς ἐλαίας, καὶ εἴ τι ἄλλο βλαστη-
τικὸν ἀπὸ τοῦ ξύλου. διὸ καὶ ὑπὸ τὴν αἰτίαν πίπτειν δύναται, καὶ διατηρεῖν τὴν ὑγρότη-
τα καὶ θερμότητα τὴν γόνιμον, καὶ τότε κατακόπτειν καὶ κατασχίζειν εὔλογον. ἐκ γὰρ τοῦ
ἐλάττονος καὶ ἀνεωγμένου, θᾶττον ἡ ἀρχὴ καὶ εὐκολωτέρα. τὸ δὲ μέγα καὶ συμπεπτωκός,
οὐχ ὁμοίως παθητικόν, οὐδὲ βλαστητικόν. διὸ καὶ τὰ σκόροδα διαιροῦσιν εἰς τὰς γέλγεις, καὶ κρομ-
μύων ἀφαιροῦσι τὰς ῥίζας τὰς κάτω, καὶ τὰ κελύφη. ταῦτα γὰρ παρέχει πᾶν τὸ ἀλλότριον.
ἀλλότριον δὲ τῶν ζωτικῶν, τὸ μὴ ζῶν, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τὰ ἀφαυαινόμενα. τῆς μὲν
οὖν ἐλαίας, καὶ τῶν μυῤῥίνων οὐ δεῖ περιαιρεῖν τὸν φλοιόν· ἀποστέγει γάρ, καὶ τηρεῖ τὴν
ζωήν. τῶν δὲ κρομμύων καὶ σκορόδων δεῖ, διὰ τὸ μὴ τοὺς ζῶντας μηδὲ τοὺς κυρίους ἀφαι-
ρεῖν. ἐπεὶ κἀκείνων εἴ τις ἀφαιρείη τούτους, βλαστάνειν. ἰδιωτάτη δὲ βλάστησις ἡ ἐκ τῶν δα-
κρύων· οἷον τοῦ θ' ἱπποσελήνου, καὶ τοῦ κρίνου, καὶ γενῶν ἑτέρων. οὐκ ἄλογος δέ, ἀλλ' ὁμολο-
γουμένη τῇ ἐκ τῶν καυλῶν. οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἀλλ' ἢ ξυνηθροισμένοις δεῖ εἶναι, καὶ τὴν
ἐκεῖθεν ἀρχὴν τὴν γόνιμον. οὐ γὰρ ἄνευ θερμότητος ἡ τοιαύτη ὑγρότης. ὅλως δ' οὐ πάντως οἱ
ὀποὶ καὶ τὰ δάκρυα γεννητικά, πρὸς τὰς ἐπάνω καὶ προτέρας αἰτίας ἀνενεκτέον· ὅλως δ'
οἱ καυλοί, οὐδ' αἱ ῥίζαι. κατὰ λόγον δὲ καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅπερ ἐλέχθη πρότερον, ὅτι πλείους
αἱ γενέσεις καὶ τῶν ἄλλων ἢ τῶν ἄλλων, ῥᾴδιον γεννῆσαι τὰ ἀτελέστερα, καὶ ἀπ' ἐλάττο-
νος ἀρχῆς. αἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν μορίων ὁποῖαι, καὶ διὰ τίνας αἰτίας, ἐκ τούτων θεωρείσθω. 5
καὶ γὰρ εἴ τι παραλέλειπται, προσθεῖναι καὶ συνιδεῖν οὐ χαλεπόν. Αἱ δ' αὐτόμα-
ται, γίνονται μὲν (ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν) τῶν ἐλαττόνων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπετείων καὶ

πόσων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν μειζόνων ἐστὶν ὅτε συμβαίνουσιν, ὅταν ἢ ἐπομβρίαι κατάσχωσιν, ἢ ἄλλη τις ἰδιότης γένηται περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν. οὕτω γὰρ καὶ τὸ σίλφιον ἀναβλαστεῖν φασιν ἐν Λιβύῃ, πιλώδους τινὸς ὕδατος γινομένου καὶ παχέος. καὶ τὴν ὕλην δὲ τὴν νῦν οὖσαν, ἐξ ἑτέρας τινὸς τοιαύτης αἰτίας οὐκ οὖσαν πρότερον. αἱ δ' ἐπομβρίαι, καὶ σήψεις τινὰς ποιοῦσι, καὶ ἀλλοιώσεις, ὑπὸ πολὺ διηκουμένου τοῦ ὑγροῦ. καὶ τρέφειν καὶ ἐπαύξειν δύνανται τὰ συνιστάμενα, θερμαίνοντος τοῦ ἡλίου, καὶ καταξηραίνοντος· ὥσπερ καὶ τὴν τῶν ζῴων γένεσιν οἱ πολλοὶ ποιοῦσιν. εἰ δὲ δὴ καὶ ὁ ἀὴρ σπέρματα δίδωσι συγκαταφέρων, ὥσπερ φησὶν Ἀναξαγόρας, καὶ πολλῷ μᾶλλον. ἄλλας γὰρ ἂν ποιοῖεν ἀρχὰς καὶ τροφάς. ἔτι δ' οἱ ποταμοί, καὶ αἱ συρροαί, καὶ ἐκρήγματα τῶν ὑδάτων πολλαχόθεν ἐπάγουσι σπερμάτων καὶ δένδρων καὶ ὑλημάτων. διὸ καὶ αἱ μεταστάσεις τῶν ποταμῶν πολλοὺς τόπους ποιοῦσιν ὑλώδεις, τοὺς πρότερον ψιλούς. ἀλλ' αὗται μὲν οὐκ αὐτόματοι δόξαιεν ἄν. ἀλλ' ὥσπερ σπειρόμεναί τινες, ἢ φυτευόμεναι.

ἀκάρπων

τὸ δὲ τῶν † καρπῶν, οἰηθείη τις ἂν μᾶλλον αὐτόματον εἶναι, μήτε φυτευομένων, μήτε ἀπὸ σπέρματος γινομένων, ὅπερ δὴ ἀναγκαῖον, μὴ δι' ἑτέρου τούτων. ἀλλὰ μήποτ' οὐκ ᾖ τοῦτ' ἀληθές ἐπί γε τῶν μειζόνων· ἀλλὰ μᾶλλον λανθάνουσιν αἱ πᾶσαι τῶν σπερμάτων φύσεις, ὅπερ καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐλέχθη περί τε τῆς ἰτέας καὶ τῆς πτελέας. ἐπεὶ καὶ τῶν ἐλαττόνων πολλαὶ διαλαμβάνουσι τῶν ποσῶν, ὥσπερ καὶ περὶ τοῦ θύμου, καὶ ἑτέρων, ὡς εἴπομεν· ἔνια μὲν τὴν ὄψιν οὐ φανερά, ἔνια δὲ τὴν δύναμιν φανερά. σπειρομένων γὰρ τῶν ἀνθῶν γεννᾶται. καὶ δυσόρατα καὶ μικρὰ καὶ τῶν δένδρων ἔνια σπέρματα τυγχάνει, καθάπερ καὶ τῆς κυπαρίττου· ταύτης γὰρ οὐχ ὅλος ὁ καρπὸς σφαιροειδής ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐγγινόμενον ἐν τούτῳ λεπτόν, καὶ ὥσπερ πιτυῶδες καὶ ἀμενηνόν· ἅπερ ἐκπέτεται διαχασκόντων τῶν σφαιρῶν· διὸ καὶ ἐμπείρου τινός ἐστι συλλέξαι τὴν θεωρίαν παρατηρῶν, αὐτὸ τὸ σπέρμα γνωρίζειν δυνάμενον. ἐπὶ πολλῶν μὲν οὖν καὶ τοῦτο συμβαίνει. καὶ μάλιστα, ὅσα συνεχῶς ἐν ταῖς ὕλαις ταῖς ἀγρίαις καὶ τοῖς ὄρεσίν ἐστιν. οὐκ γὰρ ῥᾴδιον αὐτομάτως συνισταμένων διαμένειν τὸ συνεχές· ἀλλὰ δυοῖν θάτερον, ἢ ἀπὸ ῥίζης, ἢ ἀπὸ σπέρματος βλαστάνειν. ὀλίγα δὲ ἄκαρπα τῶν ὁμογενῶν οἱ ὑλοτόμοι φασὶν εἶναι, ταῦτα ἤτοι λανθάνειν εἰκός, ἢ διὰ τὸ καταναλίσκειν εἰς ἄλλα τὴν τροφὴν ἄκαρπα γίνεσθαι· καθάπερ τὰς ἀμπέλους τὰς τρυγώσας, καὶ ὅσοις ἄλλοις τοῦτο συμβαίνει, γινόμενον ἐπὶ τῶν καρπίμων ἢ καρποφόρων· τί δὴ κωλύει τοῦτο συμβαίνειν ἐπὶ τῶν ὅλων, ὥσπερ τηρουμένων πρὸς καρπογονίαν; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὑποδοξαζόμενον εἰρήσθω. δεῖ δὲ ἀκριβέστερον ὑπὲρ αὐτοῦ σκέψασθαι, καὶ ἀνιστορῆσαι τὰς αὐτομάτους γενέσεις. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀναγκαῖον γίνεσθαι διαθερμαινομένης τῆς γῆς, καὶ ἀλλοιουμένης τῆς ἀθροισθείσης μίξεως ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καθάπερ ὁρῶμεν καὶ τὰς τῶν ζῴων.

6 Λοιπὸν δ' εἰπεῖν ὑπὲρ τῶν ἐν ἄλλοις γενέσεων, οἷον τῶν κατὰ τὰς ἐμφυτείας καὶ τοὺς ἐνοφθαλμισμούς. ἁπλοῦς δέ τις λόγος, καὶ σχεδὸν εἰρημένος πρότερον. ὥσπερ γὰρ γῇ χρῆται τὰ ἐμφυτευόμενα. καὶ φυτεία δέ τις καὶ ὁ ἐνοφθαλμισμός, οὐ μόνον παράθεσις. ἀλλ' ἐνταῦθα δηλονότι καὶ τὸ βλαστάνον, καὶ τὸ γεννῶν, ἡ ὑγρότης ἐστὶν ἡ γόνιμος· ἥνπερ ὀφθαλμὸς ἔχων, ἁρμόττεται θατέρῳ· καὶ τὴν τροφὴν ἔχων, ἀποδίδωσι τὴν οἰκείαν βλάστησιν. εὐαξῆ δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὸ κατειργάσθαι τὰς τροφάς, καὶ τοῖς διὰ τῶν ἐνοφθαλμισμῶν ἔτι μᾶλλον· καθαρωτάτη γὰρ αὕτη, καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς στελέχεσιν ἤδη τῶν καρπῶν. εὐπρόσφυτον δ' ἀεὶ τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον. ὁ δὲ ὀφθαλμός, ὥσπερ ὁμογενής. εὐλόγως δὲ καὶ ἡ ἀντίληψις, μάλιστα τῶν ὁμοφλοίων. ἐλαχίστη γὰρ ἡ ἐξαλλαγὴ τῶν ὁμογενῶν, καὶ ὥσπερ μετάθεσις γίνεται μόνον. ἅμα γὰρ συμβαίνει καὶ τοὺς καρποὺς ὀργᾶν, καὶ τὰ ὅλα δένδρα πρὸς τὴν βλάστησιν. ὥσθ' ὅταν ὅμοιόν τε ᾖ καὶ ὁμοιοπαθὲς τοῖς καρποῖς, ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον τὸ τάχος τῆς αὐξήσεως. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν ἧττον· ὃ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ὀποῖς καὶ τοῖς καιροῖς παραλλαγή. εὔλογοι δὲ καὶ αἱ ὧραι, μᾶλλον δὲ ἴσως ἀναγκαῖαι, καθ' ἃς καὶ ὅλως αἱ βλαστήσεις γίνονται, μετόπωρόν τε καὶ ἔαρ ὑπὸ κυνὸς ἐπιτολήν· δεῖ γὰρ ὀργῶν φέρειν. παραπλήσιοι δὲ καὶ οἱ λόγοι καὶ περὶ ἑκάστης, οἵπερ καὶ περὶ τῆς φυτείας. οἱ μὲν γὰρ τὴν ἐαρινὴν ἐπαινοῦσιν ἐπ' ἰσημερίαις, ἔτι κυόντων· ἅμα γὰρ τῇ ἐγκύσει βλαστήσει, καὶ ὁ φλοιὸς ὑποφύεται, καὶ περιλαμβάνει. οἱ δὲ περὶ τὴν ἐπ' ἀρκτούρῳ. παραχρῆμα μὲν γὰρ οἷον ῥιζοῦται, καὶ οἷον ὑποσημαίνει. προσφυὴς δὲ γενομένη πρὸς τὸ ἔαρ, ἀθρόον ἀποδίδωσι τὴν βλάστην ἀπὸ ἰσχυροτέρας ἀρχῆς. εὐλόγως δὲ καὶ τὰς μασχάλας ἐνοφθαλμίζειν, τὰς τελειοτάτας καὶ νεωτάτας· ἀντιλαμβάνεται γὰρ ἐντεῦθεν μάλιστα, διὰ τὴν τελειότητα

λειότητα καὶ ἡλικίαν. εὔζωα γὰρ καὶ εὐβλαστῆ ἔτι τὰ νέα. μάλιστα δὲ εὐφυῆ πρὸς ἐνοφθαλμισμόν, ὡς οὐκ ἔνι λαβεῖν, ὅσων ἡ ὑγρότης ἔχει τι γλίσχρον. ἔτι δὲ μαλακόφλοια, καὶ ὁμόφλοια, καὶ ὁμοιοπαθῆ. διὸ καὶ εἰς τὰ παραπλήσια φύσει τε ἡλικίᾳ, κάλλιστος ὁ ἐνοφθαλμισμός. ἥ τε γὰρ γλισχρότης, καὶ ἀντιληπτική. ὅ τε φλοιὸς μαλακὸς ὤν, καὶ ὁμοίως εὐμενής, καὶ οὐ ποιεῖ μεγάλην τὴν μεταβολήν. ἔτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις βραχὺς ὁ καιρός, διὰ τὸ ταχεῖαν εἶναι τὴν βλάστησιν. τῇ ἐλαίᾳ δὲ πλείω χρόνον, διὰ τὸ πλείω χρόνον ποιεῖν τοὺς ὀφθαλμούς. ἔτι δὲ ἁπαλὰ ἔρινα καὶ ἀθρόα διὰ τέλους, καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ ὑγρὸν εἶναι πᾶν τὸ θέρος, καὶ ἀπὸ τούτων μάλιστα πάντων βλαστάνει. διὰ γὰρ τούτων οἴονταί τινες, καὶ τέτταρας καὶ πέντε μῆνας δύνασθαι τὴν ἐμφυτείαν. τὸ δ' ὕδωρ τῷ μὲν ἐνοφθαλμισμῷ πολέμιον. ἐκσήπει γάρ, καὶ ἀπόλλυσι, παραρρέον διὰ τὴν ἀσθένειαν. διὸ καὶ ἐπὶ κυνὶ δοκεῖ ἀσφαλέστατος εἶναι. καὶ ῥίνῃ γέ τινες οὕτω περιδοῦσι τοῖς φλοιοῖς, ὥστε μὴ παραρρεῖν. τῇ δ' ἐμφυτείᾳ χρήσιμον, ἂν μὴ ᾖ ὑγρὸν τῇ φύσει. διὸ καὶ οἱ μὲν αὐτῶν πηλὸν ἐπικολλαίουσιν· οἱ δὲ χύτραν προσβάλλουσιν ὕδατος, ὥστε κατὰ μικρὸν ἐπιρρεῖν. ἀναξηραίνεται γὰρ ἂν ταχύ, μὴ ἔχον ὑγρότητα, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἑλκώσεως. ὀρθῶς δὲ εἰς τὸ διατηρεῖν ἀρραγῆ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὸν φλοιόν, καὶ τὸ ἔνθεμα οὕτως ἀποξύειν, ὥστε μὴ γυμνοῦν τὴν μήτραν. ῥαγέντος γάρ, ἢ γυμνωθείσης, ἀναξηραίνεται καὶ διαφθείρεται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ περιδοῦσι * φυλορὰ κεγνωθεν φλοιοί, καὶ ἐπὶ τούτοις περιαλείφουσι πηλῷ τετριχωμένῳ, ὅπως ἔμμονος ἡ ὑγρότης ᾖ, καὶ μήθ' ἥλιος μήθ' ὕδωρ μήτε ψῦχος παραλυπῇ. καὶ ὅταν σχίσαντες ἐντιθῶσι τὸ ἔνθεμα, σφηνοειδὲς ποιήσαντες, ἐν σφύρᾳ ἐλαύνουσιν, ὅπως ὅτι μάλιστα προσαχθῇ. χρὴ δὲ καὶ τῆς ὑγρότητος τῆς αὐτῆς συμμετρίαν τινὰ ὑπάρχειν. διὸ καὶ τὴν μὲν ἄμπελον προαποτέμνουσιν ἡμέραις τισὶ πρότερον, ὅπως προαπορρυῇ τὸ δάκρυον, καὶ μὴ σήπηται, μηδ' εὐρωτιᾷ. ῥόα δέ, καὶ συκῇ, καὶ ὅσα τούτων ἔτι ξηρότερα, παραχρῆμα.

7 Δεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς χώρας προσλαμβάνειν τὰς οἰκείας ὥρας, καὶ πρὸς τὰς τῶν δένδρων φύσεις. ἐπεὶ τὰ μὲν ἔνυδρα, τὰ δὲ ξηρὰ καὶ λεπτόγεια. καὶ ἄμεινον τὸ ἔαρ· οἰκεῖον γὰρ οὕτως, διὰ τὸ ὀλίγον ἔχειν τὸ ὑγρόν. ἐν δὲ τῇ εὐγείῳ καὶ πηλώδει, τὸ μετόπωρον. τὸ γὰρ ἦρος, πολλὴ λίαν ὑγρότης πρὸς τὸ διατηρεῖν, ἕως ἂν διαμένει τὸ δάκρυον. ὁρίζονται δέ τινες τοῦτο τριάκονθ' ἡμέραις. εὔλογον δέ, καὶ τὸ καλλικαρπότερα ταῦτα γίνεσθαι· καὶ μάλιστα, ἐὰν τὰ ἥμερα εἰς τὰ ἄγρια τιθῆται τῶν φλοιῶν. εὐτροφία γὰρ συμβαίνει πλείων, διὰ τὴν ἰσχὺν τῶν ὑποκειμένων. διὸ καὶ κελεύουσι, κοτίνους φυτεύσαντες, ἐνοφθαλμίζειν ἢ ἐμφυτεύειν ὕστερον. ἀντιλαμβάνονται γὰρ μᾶλλον ἰσχυρότερον, καὶ τροφὴν ἐπισπώμενα πλείω, καλλίκαρπον τὸ δένδρον ποιεῖ. ἐπεὶ εἴ γέ τις ἀνάπαλιν τὸ ἄγριον εἰς τὸ ἥμερον ἐμβάλλοι, διαφορὰν μέν τινα ποιήσει, τὸ δὲ καλλικαρπεῖν οὐχ ἕξει. καὶ τὰ μὲν περὶ τὰς φυτείας καὶ τὰς ἐμφυτείας, ἱκανῶς εἰρήσθω.

Τὰ δὲ σπέρματα πάντων ἔχειν τινὰ τροφὴν ἐν αὑτοῖς, ἣ συναποτίκτεται τῇ ἀρχῇ, καθάπερ ἐν τοῖς ᾠοῖς. ἣ καὶ οὐ κακῶς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε, φάσκων ᾠοτοκεῖν μακρὰ δένδρα. παραπλησία γὰρ τῶν σπερμάτων ἡ φύσις τοῖς ᾠοῖς. πλὴν ἔδει περὶ πάντων εἰπεῖν, καὶ μὴ μόνον τῶν δένδρων· ἅπαν γὰρ ἔχει τινὰ τροφὴν ἐν αὑτῷ, διὸ καὶ δύναται διαμένειν εἰς χρόνους. οὐχ ὥσπερ τὰ τῶν ζῴων εὐθὺ φθείρεται χωριζόμενα, πλὴν τὰ τῶν ᾠοτόκων. ταῦτα γάρ, ὥσπερ εἴρηται, τροφὴν ἔχοντα καὶ φυλακὴν ἅμα τῇ ἀρχῇ, διαμένει. χρονιώτερα δὲ ἕτερα ἑτέρων· καὶ μάλιστα τὰ πυκνά, καὶ ξηρά, καὶ ξυλώδη· καθάπερ τὰ τοῦ φοίνικος. οὐκ ἔχει γὰρ οὔτε ἔξωθεν οὐδεμίαν παρείσδυσιν, οὔτε ἐν αὑτοῖς ὑγρότητα τὴν διαφθειρομένην. ὅθεν καὶ οὔτε θηριοῦται, καθάπερ τὰ σιτηρὰ τῶν σπερμάτων· οὔτε ἀναξηραίνεται, καθάπερ τὰ τῶν λαχάνων· ἀλλ' ἐν αὑτῷ περιστέγον, σῴζει τὴν ἀρχήν. ὅτι δ' ἐν ἅπασι σπέρματα, κἀκεῖθεν δῆλον. ἃ γὰρ δοκεῖ ξηρά, καὶ ὥσπερ κελυφανώδη πάμπαν, οἷα τὰ τῶν λαχάνων, ταῦτα κινεῖται κατὰ τὰς οἰκείας χώρας, ἐὰν καὶ ὁπηοῦν ἰκμάδος λάβῃ. καὶ διὰ τοῦτο ἐν ὑπερῴοις τιθέασι, καὶ κρεμαννύουσιν ἐν * ἀξαείχοις, καὶ οὔτε ῥαίνουσιν, οὔθ' ὕδωρ ὅλως ἐκφέρουσιν εἰς τὰ οἰκήματα. τῶν δὲ δὴ λοιπῶν καὶ τῇ αἰσθήσει φανερὰ τὰ προσόντα, ἔτι γε δὴ τῶν σαρκωδῶν ὡσπερεὶ γαλακτοῦται διαλαμβανόντων. σχεδὸν δὲ ὁμολογούμενον τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων ἐστίν· οὐδὲ γὰρ ἐν τούτοις ἅπαν τὸ κάτω προϊὸν σπέρμα, καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς ὑποληπτέον.

8 Ὅσα δὲ ξυλώδη καὶ πυρηνώδη περίκειταί τισι, φυλακῆς χάριν οἰητέον· ὥσπερ καὶ τὰ δερματικά, καὶ ὑμενώδη. πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐστίν. ὑγρὰ γὰρ ἡ ἀρχὴ δυνάμει πάντων. ἔχουσι δὲ τὰς ζωτικὰς ἀρχάς, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ ῥίζαι, καὶ ἀκρέμο-

νες καὶ

νες καὶ ξύλα καὶ καυλοί, χωριζόμενοι τοῦ φυτοῦ, ὥστε κινεῖν καὶ μέχρι τοῦ βλαστάνειν· οἷον αἵ τε σκίλλαι, καὶ ὅσα σκιλλώδη· καὶ τὰ τῆς ἐλαίας ξύλα, καὶ οἱ τῶν κρίνων καυλοί, καὶ οἱ τοῦ βλήχου κλῶνες. αὔξει γὰρ καὶ αὐτὴ περὶ τροπάς, ὃ καὶ μάλιστα θαυμαστόν. ἐπεὶ τά, τε ἄλλα φαίνεται τινὰ ἔχειν ὑγρότητα κρυφίαν, καὶ γλίσχρον. τὰ δὲ λιπαρά. καὶ ἔτι περιέχεσθαι τὰ μὲν χιτῶσι, τὰ δὲ πυκνότητι τῇ αὐτοῦ· ὥστε μὴ διεξήραντα εἶναι, τοῦ ἀέρος μεταβάλλοντος, καὶ τῆς οἰκείας χώρας συμπαθῆ τε γίνεται καὶ βλαστάνει. ἡ δὲ βλῆχος ξηρὰ φαίνεται παντελῶς. ἀλλὰ δῆλον, ὡς ἔχει τινὰ τοιαύτην ἀρχήν, ἣ κινεῖται τῇ τοῦ ἀέρος ἅμα μεταβολῇ καὶ ἀλλοιώσει. θαυμαστὸν δὲ τὸ τῆς χώρας· οὐ γὰρ ἀνιεμένης, ἀλλ' εὖ μᾶλλον ἐπιτεινούσης, εἰ μὴ ἄρα περὶ τὰς ἀλκυονίδας· ἱκανὸς γὰρ ὁποσοσοῦν χρόνος εἰς τὰς τῶν ἀσθενῶν καὶ μικρῶν μεταβολάς. αἱ μὲν οὖν γενέσεις, πόσαι τε καὶ ποσαχῶς, καὶ τίνες ἑκάστοις οἰκεῖαι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. εὐβλαστῆ δὲ, καὶ εὐαυξῆ, τὰ ἐκ τῶν φυτευομένων μᾶλλον ἢ τῶν σπερμάτων, εὐλόγως· ἄλλως τε κἂν ἀπὸ ῥίζαν ληφθῇ. προϋπάρχει γὰρ πολλὰ τῶν μορίων, ἃ δεῖται μόνον τροφῆς. τοῖς δ' ἐκ τῶν σπερμάτων ἅπαντα ταῦτα ἀνάγκη γεννᾶσθαι πρότερον, ἔπειθ' οὕτως αὐξηθῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ὅσα ῥιζοφυῆ τυγχάνει, καθάπερ τὰ κεφαλόρριζα. καὶ γὰρ ἐν τούτοις προΐσταται τῆς φύσεως. διὸ ὧν πλείων ἡ ὁρμὴ πρὸς τὴν βλάστησιν, ἢ τῶν σπερμάτων· ῥιζωθῆναι γὰρ ἐκεῖνα δεῖ πρότερον. ὅσα δὲ κατὰ τὰς ἰδίας φύσεις, ὡς ἂν γένος πρὸς γένος ὁ συγκρίνων λάβοι τις πότερον κατὰ τὰς εὐθύτητας τῶν πόρων ληπτέον, ὥσπερ Δημόκριτος. εὐθὺς γὰρ ἡ φορά, καὶ ἀνεμπόδιστος, ὥς φησιν· ἢ μᾶλλον ὅσα μανότερα καὶ ὑγρότερα. τὰ μὲν γὰρ πυκνὰ καὶ ξηρά, δυσαύξητα. πᾶν γὰρ ἔμπυρον, τὸ πυκνὸν καὶ ξηρὸν καὶ πικρόν, ὥστε βραδεῖαν εἶναι τὴν ἐπίδοσιν. θάτερον δὲ, ὀλίγον μὲν πολλῷ, διὰ τὴν μανότητα. καὶ ὅλως, ἡ ὑγρότης εὐβλαστόν τι καὶ εὔτροφον. σημεῖον δὲ, καὶ τὸ κατὰ τοὺς τόπους καὶ τὰς φυτείας συμβαῖνον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς εὐδιεινοῖς καὶ ἀπνευμάτοις, ἔτι δ' ὅταν ἡ φυτεία πυκνή, εὐαυξῆ μὲν τὰ δένδρα, μανὰ δὲ καὶ ὑγρὰ μᾶλλον. ἐν δὲ τοῖς πνευματώδεσι καὶ ψυχροῖς, καὶ τῇ φυτείᾳ μανῇ, ἀναυξέστερα μὲν, πυκνότερα δὲ καὶ ξηρότερα. συνίστησι γὰρ τὰ πνεύματα καὶ τὰ ψύχη, ὅλως ὁ προσπίπτων ἀήρ. ἅμα δὲ καὶ συστέλλεται, καὶ οὐ λαμβάνει τὸν ἴσον ὄγκον. ὡσαύτως δὲ ὅταν ἡ φυτεία μανή. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πυκνότερα, καὶ εἰς βάθος αὐξανόμενα μᾶλλον.

9 ἐν δὲ ταῖς πυκναῖς, ἀνάπαλιν. φανερῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων τοῦτο συμβαῖνον, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. εὐαυξέστερα γὰρ τὰ θήλεα τῶν ἀρρένων, ὑγρότερα καὶ μανότερα τὴν φύσιν ὄντα. δῆλον δὲ, ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν δένδρων, ῥόα μὲν καὶ συκῆ, καὶ ἄμπελος, εὐαυξῆ· φοῖνιξ δὲ, καὶ κυπάριττος, καὶ δάφνη, καὶ πεύκη, καὶ ἐλαία, δυσαυξῆ. καίτοι τὸ εὐθυπορεῖν ὑπάρχει τισὶ τούτων· ἀλλ' ἤτοι πυκνότης, ἢ ξηρότης, ἢ ἄμφω κωλύει. καὶ γὰρ ἡ ξηρότης ἀναυξής. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἔνια τῆς ἀσθενείας· καὶ γὰρ τοιαῦτα δυσαυξῆ, καὶ δύστροφα. δεῖ γὰρ μὴ κρατεῖσθαι, μὴ δὲ κωλύεσθαι τὴν κράδην, ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. ἐπεὶ καὶ τὸ εὐθυπορεῖν προσδεῖται δυνάμεως, καὶ τῆς κατεργαστικῆς καὶ τῆς ἀπαθοῦς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ὄφελος. εὐαυξῆ μὲν οὖν καὶ δυσαυξῆ τοῖς τοιούτοις ἀφοριστέον. ἅπαντα δὲ χείρω τὰ ἐκ σπερμάτων, ὡς ἐπίπαν. ἐν δὲ τοῖς ἡμέροις, οἷον ῥόα, συκῆ, ἄμπελος, ἀμυγδαλῆ· καὶ γὰρ ὅλα γένη μεταβάλλει, καὶ ἐκπαππούται πολλάκις ἔνια, καθάπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται. τούτου δ' αἴτιον ἡ ἀσθένεια τῶν σπερμάτων. κρατεῖται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς, πλείονος οὔσης. καὶ ὥσπερ ἄκαρπα γίνεται, διὰ πλῆθος τροφῆς, οὐ δυνάμενα πέττειν, οὕτω καὶ χείρω γίνεται διὰ τὸ μὴ κρατεῖν. καὶ διὰ τοῦτο θάσιοι τὰς ἀμυγδαλᾶς, ὅταν προσαυξῶσιν, ἐνοφθαλμίζουσιν. ἐκ γὰρ μαλακῶν σκληραὶ γίνονται μετὰ τὴν φυτείαν· εἴη δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιεῖν. ὅσα δὲ ἰσχυρὰ τῶν σπερματικῶν, ταῦτα διαμένει μᾶλλον· ὥσπερ ὅ, τε φοίνιξ, καὶ πεύκη ἡ κωνοφόρος καλουμένη, καὶ πίτυς ἡ φθειροφόρος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τῶν ἀγρίων. ἴσως δ' οὐκ ἔχει ταῦτά γε μετάβασιν εἰς τὸ χεῖρον· ἡ γὰρ ἀγριότης ἔσχατον. ἀλλ' ἡ εὐχυλία, καὶ ἡ συσσαρκία τούτων, πρὸς ἄλληλα γίνεται, διὰ τὸν ἀέρα καὶ ἁπλῶς τοὺς τόπους. ἐπεὶ καὶ τὰ ἥμερα εἰς τοῦτο διαφέρει. δύνανται γάρ τινες χῶραι διατηρεῖν τὰς φύσεις, αἱ μὲν μέχρι τινός, αἱ δ' ἁπλῶς. αἱ δὲ καὶ

κιλικία

μεθίστανται πρὸς τὸ βέλτιον, καθάπερ εἴρηται περί τε τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ †ἀκυλίᾳ ῥοῶν. αἱ μὲν γὰρ γλυκεῖαι, καὶ οἰνώδεις· αἱ δ' ἀπύρηνοι, καὶ καλλίκοκκοι γίνονται, περὶ τὸν πίναρον ποταμόν. ἁπλῶς δ' ὅταν οἰκείαν χώραν λάβωσιν οἱ καρποί, μᾶλλον δύνανται τὰ γένη διατηρεῖν, ὅταν μάλιστ' εὐθενῇ καὶ καλλικαρπῇ τὰ δένδρα. ἐν δὲ τοῖς ἐπετείοις σπέρμασι πανταχοῦ πρὸς τὴν χώραν ἡ μεταβολὴ γίνεται, πλὴν οὐκ εὐθὺς σπαρέντων (ὀλίγος γὰρ ὁ ἐν τῇ γῇ χρόνος) ἀλλὰ

τρίτῳ

τρίτῳ δ' ἔτει· τότε γὰρ ἀλλοιοῦται πρὸς τὴν ἐκτελείωσιν, ὥσπερ καὶ τὰ ζῷα. καὶ γὰρ ταῦτα τριγονήσαντα συνεξομοιοῦται. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπίδηλόν γέ τι ποιεῖ καὶ ὁ πρῶτος ἐνιαυτός, καὶ τὰ μὲν ἐκ τῶν σπερμάτων, χείρω διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

10 Ἡ δ' ἐπέτειος βλάστησις (αὕτη γὰρ οἷον δευτέρα γένεσίς ἐστιν) οὐχ ἅμα γίνεται πᾶσιν, ἀλλὰ παραλλάττει ταῖς ὥραις, ὥστε σχεδὸν ἐν ταῖς ἐναντίαις ἐνίων εἶναι. καὶ τὰ μὲν θέρους, τὰ δὲ χειμῶνος βλαστάνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ καρπογονία· καὶ γὰρ αὕτη διέστηκε τοῖς χρόνοις. ὡς μὲν οὖν ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ πρὸς ἑκάστην ὥραν σύμμετρον ἔχοντα τὴν κρᾶσιν, ταῦτα καὶ τὰς βλαστήσεις ἐν ἑκάστῃ, καὶ τὰς τελειώσεις τῶν καρπῶν ἀποδίδωσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα πειρᾶσθαι διαιρεῖν. ἔνια μὲν γὰρ εὐβλαστεῖ, καὶ ἡ βλάστησις διὰ ἰσχὺν καὶ πολυτροφίαν· ὥσπερ ἀμυγδαλῆ, ῥοιά, καὶ ὅλως τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων μᾶλλον. ἔνια δὲ διὰ ἀσθένειαν, ὥσπερ τὰ ποώδη καὶ ἐπέτεια· καὶ γὰρ ἀνθεῖ πολλὰ τοῖς τὸν περὶ χειμῶνα, καθάπερ καὶ ἡ ἀνεμώνη. φαίνεται δὲ οὐδ' ἡ μηλέα προανθεῖν δι' ἰσχύν, ἀλλ' ἄλλην αἰτίαν. ἑκάτερα δ' εὐλόγως πρωϊβλαστεῖ, καὶ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀσθενῆ. τὰ μὲν γὰρ τῇ δυνάμει καὶ τῷ πλήθει προωθεῖ, τὰ δὲ ὑπὸ μικρῶν εὐκίνητα τῶν περὶ τὸν ἀέρα. μέγα δὲ καὶ ἡ ὑγρότης καὶ ἡ μαλακότης εἰς τὸ προϊέναι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης φύσεως ἐλέχθη. τὸ γὰρ ξηρὸν καὶ πυκνόν, οὔτ' εὐδίοδον ὁμοίως, οὔθ' ὕλης ἔχει πλῆθος. ὅσα δὲ ἐν ταῖς ἐναντίαις ὥραις ἐκβλαστάνει, τούτων αἰτιῶνταί τινες τὴν ὑγρότητα καὶ θερμότητα. τὰ μὲν ψυχρὰ τοῦ θέρους, τὰ δὲ θερμὰ τοῦ χειμῶνος βλαστάνειν· ὥστε ἑκατέραν τὴν φύσιν σύμμετρον εἶναι πρὸς ἑκατέραν τῶν ὡρῶν. οὕτω γὰρ οἴεται καὶ Κλείδημος. οὐ κακῶς μὲν οὖν ἴσως οὐδὲ τοῦτο λέγεται. δεῖ δὲ καὶ τὴν ὀλιγότητα καὶ ἀσθένειαν, καὶ εἴ τι ἄλλο συναίτιον προστιθέναι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λαχανωδῶν ὁρῶμεν. ἡ μὲν γὰρ ἀνδράχνη, καὶ ὁ σύκιος, καὶ ὅλως τὰ τοιαῦτα, κάθυγρα καὶ ψυχρά· τὸ δ' ὤκιμον, ξηρὸν καὶ ξυλῶδες. ἀλλ' ὅμως οὐ δύνανται πρὸ τῶν θερμημεριῶν βλαστάνειν, εἴς γε διαμονὴν καὶ τελείωσιν. αἴτιον δὲ ἡ ἀσθένεια, καθάπερ καὶ τῆς σικύας καλουμένης. αὕτη γὰρ δένδρου ὕψος λαμβάνουσα, καὶ σχιζομένη τοῖς κλωσὶν ὥσπερ ἡ ἀναδενδράς, ὅμως ἐπίκηρόν τι, καὶ οὐ δύναται πρὸ τῶν θερινῶν, ἀλλὰ δεῖται πορρωτέρω ταῖς ὥραις παρατείνειν πρὸς τὸ μετόπωρον. ἔτι τὰ ἀκανθώδη, καὶ ποώδη, καὶ ῥιζοκέφαλα. καθάπερ ὅ τε σκόρπιος καλούμενος, καὶ τὰ τίφυα, καὶ ἡ ἄκανθα βασιλική, καὶ τὸ λείριον. ἔνια δὲ καὶ μετ' ἀρκτοῦρον. εἴτε οὖν ὕστερα χρὴ καὶ ὀψιαίτερα ταῦτα λέγειν, εἴτε καὶ πρωϊαίτερα, γινομένων τῶν πρώτων ὑδάτων (οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρός γε τὸ νῦν) ἀλλ' ἐκεῖνο φανερόν, ὡς οὔτε μεγέθει καὶ σμικρότητι τὸ πρωϊβλαστὲς καὶ ὀψιβλαστὲς ἀφοριστέον, οὔτ' ἴσως θερμότητι καὶ ὑγρότητι καὶ ξηρότητι μόνον, ἀλλὰ δεῖ τινὰ συμμετρίαν ἕκαστον ἔχειν πρὸς τὴν ὥραν· γίνεται γὰρ ἁπαλωτάτη. φαίνεται γὰρ ἅπαντα τὴν οἰκείαν ἀναμένειν τελείωσιν. τὰ δὲ καὶ βλαστάνει. * τελέως δὲ καὶ ἀκίνητα ὄντα ὁμοίως δένδρα καὶ ὑλήματα καὶ ποώδη· φανερώτατον γὰρ τοῦτ' ἐν τοῖς ἀγρίοις, ἐν οἷς δὴ καὶ ἡ γένεσις αὐτοφυής, καὶ ἄνευ παρασκευῆς. πάντα δ' ὡς εἰπεῖν, ἢ τά γε πλεῖστα τῶν μετοπωρινῶν, ἐν τοῖς ὑλήμασι καὶ τοῖς φρυγανικοῖς καὶ ποώδεσίν ἐστιν. ἐπεὶ δένδρον γε οὐδέν, πλὴν εἰ μή τι περὶ τὴν ἐπιβλάστησιν· ἐπιβλαστάνει γὰρ ἔνια μετ' ἀρκτοῦρον.

11 Ὡς δ' ἐπίπαν καὶ καθόλου λαβεῖν, τὰ ἀείφυλλα τῶν δένδρων, καὶ ὀψιβλαστότερα καὶ ὀψικαρπότερα, διά τε πυκνότητα καὶ ξηρότητα (περὶ μικρὸν γὰρ ἡ ἐπιρροή) καὶ διὰ τὸ συνεχὲς ἀεὶ τῆς εἰς τὰ φύλλα διδομένης τροφῆς. οὐ γίνεται δὲ ἀθροισμὸς ὥστε προορμᾶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας κινεῖται τῆς οἰκείας τὸ καθῆκον. σπάνια γὰρ ἄν τις λάβοι, τὰ πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα τῶν ἀφύλλων· οἷον τόν τε κιττόν, καὶ τὴν ῥάμνον, καὶ εἴ τι τοιοῦτον. ἡ δὲ ἰδιότης, εἴτε διὰ θερμότητα τούτων, εἴτε μανότητα καὶ ὑγρότητα, εἴτε καὶ διὰ ταύτας πάσας τὰς αἰτίας συμβαίνει, διαιρετέον, αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ἴσως εἰπόντας, ποῖα θερμά, καὶ ποῖα ψυχρά, καὶ τοῖς ποίοις ληπτέον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ὕστερον πειρατέον εἰπεῖν. διὰ τί δὲ τὰ μὲν πρωϊβλαστεῖ, τὰ δὲ ὀψιβλαστεῖ, ταύτας αὖθις ἀποδοίη τὰς αἰτίας. ὅσα δὲ περὶ πᾶσαν ὥραν βλαστάνει τε καὶ ἀνθεῖ καὶ καρποτοκεῖ, καθάπερ ἡ περσικὴ μηλέα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἀπορήσειεν ἄν τις οὐ μόνον ὅτι οὐ πρὸς πάσας ἁρμόττει τὰς ὥρας ἡ κρᾶσις, ἀλλ' ὅτι οὐδ' αὐτὰ αὑτοῖς ὁμοιοβλαστάνει τὰ γένη, καὶ ὁμοιοκαρπεῖ. τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς κεχωρισμένοις τῶν ὁμογενῶν ἀξιοῦμεν καὶ ὁρῶμεν συμβαῖνον. τὸ μὲν οὖν πάθος, ὅμοιον φαίνεται τοῖς ἐπικυϊσκομένοις ζῴοις πλάγια· τοῖς μὲν φανερά, τοῖς δὲ λόγου δεόμενα. τὰ μὲν γὰρ οὐχ ἅμα λαμβάνοντα τὰς παρ' ἑτέρων ἀρχάς,

οὐδ'

χὰς, οὐδ' ἴσως εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, οὐδ' ἅμα κυΐσκεται. * εἰ μὴ καθάπερ ἅμα καταλάβοι. τὸ δὲ, διά τι ἡ βλάστησις, οὐχ ἅμα, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν. ἀνάγκη γὰρ διὰ τὸ τὰς ῥίζας μηδαμῆ μὴ δι' ὁμοίως ἔχειν, ἢ τοὺς ἀκρέμονας, μὴ δέχεσθαι, μὴ δ' ἐκπέττειν ἐξ ὧν ἡ πρώτη βλάστησις. ταῦτα δὲ διά τι, καὶ τίνος ἕνεκα γίνοιτ' ἂν, οὐκ εὔλογον εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἄμπελος † σημαινομένους [ἢ μαινομένη], τάχα δόξειεν οὐκ ἀλόγως δέχεσθαι. τὸ μὲν γὰρ μὴ ἐκπέττειν τὸν καρπὸν, ὑπόλειμμα τὰ πολλὰ ποιεῖται ὑγρότητος γονίμου. ταῦτα δ' ὅταν ἀὴρ ἐπιλάβῃ μαλακὸς, ἐκτίκτει· καθάπερ καὶ ἄλλοις τῶν δένδρων αἱ πρῶται βλαστήσεις ἐπιγίνονται. ἡ δὲ μελία, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τελεογονεῖ καὶ ἐκπέττει. διὸ τὸ μερίζεσθαι ἄλλο τἄλλο βλαστάνειν, ἄτοπον· καὶ ταῦτ' ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς. αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι σχεδὸν αὗται, καὶ τοιαῦτα εἴρηται περὶ τούτων.

12 Πρὸς δὲ τὸ τὴν αἰτίαν τοῖς ἀπορουμένοις λέγειν, πρῶτον ληπτέον ὅπερ εἴρηται καὶ πρότερον. ὅτι πᾶν δένδρον ἀρχὰς πολλὰς ἔχει πρὸς τὴν βλάστησιν, καὶ τὴν καρποτοκίαν. ἔστι γὰρ ὥσπερ ἐλέχθη, τῆς οὐσίας, ὅτι καὶ πολλαχόθεν ζῇ, διὸ καὶ βλαστητικόν· εἰ δ' οἱ πρῶτοι τούτων, ἀναγκαιότεροι. ἐκ τῶν ἀρχῶν δὲ τούτων, οὔθ' ὅμοιοι πάντες, οὔτ' ἴσοι. οὔθ' ἅμα βλαστάνουσιν οἱ βλαστοί· ἀλλ' ὅταν ἡ πλείων συῤῥοὴ, καὶ ἰσχυροτέρα, κατὰ ταῦτα θᾶττον καὶ πλεῖον. ἕκαστος γὰρ αὐτῶν, ὥσπερ φυτόν ἐστιν ἐν τῷ δένδρῳ, καθάπερ ἐν τῇ γῇ. μὴ ἅμα δὲ τῆς βλαστήσεως οὔσης, μὴ δ' ἴσης τῆς ἰσχύος, εὐλόγως οὐδὲ τῶν καρπῶν ἡ πέψις ἅμα γίνεται πάντων. ἐπεὶ καὶ ἡ θέσις διαφορὰν ποιήσει τῶν μερῶν· οἷον, ἢ πρὸς ἀνατολὰς, ἢ δυσμὰς, ἢ πρὸς ἄρκτον, ἢ μεσημβρίαν· ὥσπερ γὰρ καὶ ὅλων τῶν δένδρων, εἰ ἐν εὐδιεινῷ τόπῳ· πρωϊβλαστῆ γὰρ ταῦτα, καὶ πρωΐκαρπα. τοιαύτης δὲ τῆς φύσεως οὔσης τῆς κοινῆς, ὅπου μὲν ὁ ἀὴρ μαλακὸς καὶ εὐδιεινὸς, ὀλίγον χρόνον βλαστητικὰ τὰ δένδρα γίνεται· καθάπερ καὶ περὶ αἴγυπτον. ὅπου δὲ χειμέριος καὶ σκληρὸς, πλείω. τὸ γὰρ ὅλον, βραχεῖά τις γίνοιτο διάλειψις, † ἤ, τ' [ἀεὶ ἤ, τ'] ἐκ τῆς γῆς τροφὴ διαψιλὴς εἴη, καὶ ὁ ἀὴρ εὔκρατής. ἐπεὶ καὶ τὰ μὴ φυλλοῤῥοοῦντα παρά τισιν, οἷον συκῆ καὶ ἄμπελος, διὰ τοῦτο οὐ φυλλοῤῥοεῖ, καθάπερ εἴρηται, διότι διαρκὴς ἡ τροφή. τοῦτο μὲν οὖν κοινὸν ἐπὶ πλειόνων ἐστί· τὰ μὲν γὰρ διὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ διὰ τὸν τόπον ἔχει τι ταυτόν. διῃρημένων δὲ τῶν μὲν φυλλοβόλων, τῶν δὲ ἀειφύλλων, αἰτίας δὲ οὔσης τοῖς ἀειφύλλοις τῆς διαρκείας τῆς τροφῆς, δι' ὧν τὰ μὲν διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, τὰ δὲ διὰ τὸν τόπον τοιαῦτα· τρίτον δὲ, καὶ ὥσπερ ἐφεξῆς τούτοις τὴν ἀειβλάστησιν θετέον, ὅτι τὸ ἀείφυλλον οὐκ ἀειβλαστές· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὥσπερ διατηρεῖν μόνον δύνανται τὰ προϋπάρχοντα, ταῦτα δὲ καὶ προσεπιγεννᾶν ἕτερα, διὰ τὴν ἰδίαν δηλονότι φύσιν. ἔστι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις μέχρι τινός. ἐπιβλαστάνει μὲν γὰρ, τὰ μὲν ἅμα τοῖς ἄστροις, τὰ δὲ καὶ ἀορίστως· ὥσπερ καὶ ἄμπελος. ὁ δὲ τούτοις μέχρι τινὸς, δι' ὅλου δέδωκεν ἡ φύσις, ὥστε καὶ καρποφύειν καὶ καρπογονεῖν. οὔσης δὲ τοιαύτης τῆς οὐσίας, οὐδὲν ἄτοπον ἤδη, τὰ μὲν τελειοῦν, τὰ δ' ἀνθεῖν, τὰ δὲ βλαστάνειν, τὰ δὲ μέλλειν. ἐπείπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις δένδρεσιν ἅπανθ' ἅμα τὰ μέρη· διαφέρει τε τοῖς χρόνοις, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα παρ' ὀλίγον τῷ ἐφεξῆς. ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ζητητέον, τίς ἢ πόθεν ἡ κρᾶσις καὶ ἡ σύστασις τῶν τοιούτων. ἔοικε δὲ παραπλήσιον, πλὴν χαλεπωτέρως, καὶ τῆς ἡ τῶν ἀειφύλλων. προσεπιπεπεῖν γὰρ δεῖ, καὶ διά τι τοσαύτην λαμβάνει, καὶ δύναται πέττειν, ὥστε γεννᾶν. ἡ γὰρ ἐπιβλάστησις, καρποτοκίας γένησις. ἐπεὶ τότε πλείους ἅμα καρποὺς ἔχειν, τὸν μὲν τέλειον, τὸν δ' ἀτελῆ, τὸν δ' ὑποφυόμενον, συμβαίνει καὶ ἐπὶ ἀρκεύθου καὶ ἄλλοις, ὧν βραδεῖά τε ἡ ἔκπεψις, καὶ δυσαπόπτωτος ὁ καρπός. ἡ μὲν οὖν τούτων αἰτία, μέχρι τούτων εἰρήσθω τανῦν.

13 Πότερα δ' ἡ βλάστησις καὶ αὔξησις ἅμα τῶν ἄνω τε γίνεται καὶ τῶν ὑπὸ γῆς, ἢ διῃρημέναι τοῖς χρόνοις, ὥσπερ τινές φασι, τὰς μὲν ῥίζας αὐξάνεσθαι μετοπώρου καὶ χειμῶνος, τὰ δὲ στελέχη καὶ τοὺς ἀκρέμονας † ἀέρος [ἔαρος] καὶ θέρους, καὶ μάλισθ' ὑπὸ τὸ ἄστρον, ἔστι δὲ κατὰ λόγον οὕτω συμβαίνειν· ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ γενέσει κατακολουθεῖν. ἐν ἐκείνῃ γὰρ τὴν ῥίζαν πρότερον, ἢ τὸν βλαστὸν ἀφιέναι πάντα. προϋπάρχειν γὰρ ἀναγκαῖον, ᾧ τὴν τροφὴν ἐπάξεται· φανερὸν δὲ καὶ ἐν ταῖς μετοπωριναῖς φυτείαις. τότε γὰρ ῥιζοῦται, οὐ βλαστάνει δὲ τὰ φυτευόμενα ἢ διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ ἀέρος. εἰ γὰρ ἦν ἄῤῥιζα, ἐσήπετ' ἄν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐπαινοῦσι ταύτην τὴν φυτείαν, ὅτι μᾶλλον τὰς ἀρχὰς ἰσχυροτέρας ποιεῖ, δι' ὧν καὶ ἡ τοῦ στελέχους καὶ ἡ τῶν ἄλλων γένεσις. ὡς τά γ' εὐθὺς ἀνατρέχοντα πρὸς τὴν βλάστησιν, ἀσθενῆ καὶ ἄκαρπα γίνεται· καθάπερ ἐπὶ τῶν σπερμάτων, οἱ ἀδώνιδος κῆποι. πιθανὸς δὲ καὶ ταύτῃ δόξειεν ὁ λόγος,

γος, ὅτι τὰ μὲν ἄνω κωλύεται διὰ τὸν περιέξ ἀέρα ψυχρὸν ὄντα. τὰ δὲ κάτω στεγαζόμενα
τῇ γῇ, καὶ ἅμα συγκατακλειόμενα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν, ἔτι τε ὑγρότη
τα καὶ τροφὴν προσαύξεται. πάντα γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει, δι' ὧν ἡ αὔξησις καὶ ἡ γένεσις. ση
μεῖον δὲ, καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ σίτου συμβαῖνον· ὃς ὑπὸ τοῦ χειμῶνος πιλούμενος, ῥιζοῦται μᾶλλον, ὃ δὴ
καρκινοῦσθαι λέγουσιν, ὡς τὴν ἀπὸ τῶν ἄνω δύναμιν καὶ τροφὴν εἰς τὰ κάτω τρεπομένην. ταύ
τῃ μὲν οὖν δόξειεν ἂν μερίζεσθαι τὸ τῆς αὐξήσεως· τῇδε δ' ἔγε πάλιν, οὐκ ἂν δόξειεν. ἐν τε γὰρ
τῇ πρώτῃ γενέσει πρότερον μὲν ἡ ῥίζα τῶν βλαστῶν· οὐ μὴν τοσοῦτον, ὥστε χρόνου γίνεσθαι πλῆ
θος· ἀλλὰ βραχύτατον πάντων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἡ καρδία, καὶ τὰ περὶ καρδίαν.
ἁπλῶς γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἡ φύσις οὐδὲν, καθάπερ ἡ τέχνη ποιεῖ κατὰ μέρος, ἀλλὰ πάντ' ἀθρόα
καταβάλλεται. συντελεῖ δὲ ἑτέρων ἕτερα πρότερον. εἰ δὲ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦτ'
ἐπί τινων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀλλ' ὅτε γε ἐν τῇ τροφῇ καὶ αὐξήσει, τὰ μὲν πρότερον τρέφεσθαι,
τὰ δ' ὕστερον, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ζώων· ἀλλ' ἅμα πως μάλιστα πάντων, καὶ ὅλος ὄγκος·
ὥστε κατὰ συνέχειαν καὶ τρέφεται, καὶ ἐπιδίδωσιν. ὃ καὶ κατὰ τὴν αὔξησιν ἐστὶ φανερόν. ἐπεὶ
καὶ ἄτοπόν ἐστι τὸ θερμαντικὸν, ὃ δὴ διαπλάττει καὶ δίδωσι τροφὰς, διαιρεῖται δὲ κατὰ μέρη τὴν
ἐνέργειαν ἢ πάλιν ἐπὶ τῶν σωματικῶν τὸ ἐνεργὸν, οἷον πνεῦμα, ἢ πῦρ. οὐδὲ γὰρ ταῦτα εἰκός·
ἀλλ' ὅταν ἅμα ταῖς ὥραις κινηθῶσιν, ὁμοίως δι' ὅλων διήκειν τῶν φυτῶν. ἓν γάρ τι τὸ γεννῶν,
οὐχ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς διαιρεῖ καὶ μερίζει, τὴν μὲν γῆν εἰς τὰς ῥίζας, τὸν δ' αἰθέρα εἰς τοὺς
βλαστοὺς, ὡς ἑκάτερον ἑκατέρων χωριζόμενον, ἀλλ' ἐκ μιᾶς ὕλης, καὶ ὑφ' ἑνὸς αἰτίου γεννῶντος.
ὡς ἡ τῶν ὅλων σύστασις μικρὰ, εἴπερ ἐλάμβανε πρὸς ἕξιν, καὶ κατὰ τὰς τροφὰς, καὶ κατὰ τὰς αὐξή
σεις. ὥστε δ' ὅλαις χώραις χωρίζειν, μέγα κομιδῇ τὸ διάστημα τῶν χρόνων. ἡ δ' ὑπὸ τοῦ ψύ
χους κώλυσις τῆς βλαστήσεως, ἀληθὴς μὲν, οὐκ ἔτι δὲ ποιεῖ μερισμὸν φυσικόν, ἀλλ' ὥσπερ εἰ
συμβαίνοντί τινι πρὸς αὐξεστέρας τὰς ῥίζας, ὃ καὶ καθηκούσης ἐνίοτε γίγνεσθαι τῆς ὥρας, ὅταν
ἀντικόψῃ ὁ χειμών. ἡ μὲν γὰρ βλάστησις κατέχεται. τὸ δὲ τῶν ῥιζῶν, οὐ κωλύεται διὰ τὴν ἀ
λέαν. ὅταν δ' ἤδη προωρμημέναι τύχωσιν, εἰς ἔκφυσιν καὶ αὔξησιν ἔρχονται. ἀλλὰ τοῦτο
† οὕτω φύσεως θετέον, ὃ διακωλύειν ποτὲ συμβαίνει τι τῶν ἐκτός· ἀλλ' ὅσα τῇ ὁρμῇ γίνεται οὐ γὰρ
τῇ αὐτῇ. ὡραίων δὲ χειμώνων καὶ εὐδιεινῶν γινομένων, ἅμα τά, τε ἄνω καὶ τὰ κάτω λαμ
βάνει τὰς αὐξήσεις. ἐπεὶ ὅπου ἀὴρ εὔβλαστης καὶ μαλακὸς, βραχύν τινα χρόνον (ὥσπερ εἴρηται)
διαλείπουσιν αἱ βλαστήσεις, οὐ μεριζομένων τοὺς χρόνους. τοὺς δὲ χειμῶνας οὐ μόνον τὰς βλαστή
σεις † καὶ τὰς ῥίζας εὔλογον κατέχειν, εἴπερ ἀρχὴ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος καὶ αἱ τούτων αὐξή ἀλλὰ καὶ
σεις καὶ γενέσεις. οὐκ εἰς πλεῖον καταλαμβάνουσαι βάθος, ἂν ὁ ἥλιος ἐφικνῆται· πλὴν ἐὰν
που τόπος εὔδιος ᾖ, καὶ μανὸς, καὶ κενός. μὴ γὰρ τούτου συμβαίνοντος, ἀπορήσειεν ἂν τις εὐ
λόγως, διὰ τί † ποτ' οὖν αὐξάνονται τοῦ χειμῶνος, τροφήν τε λαμβάνοντα, καὶ ἀποστέγοντος τοῦ ποτ' οὐκ
ψύχους. τάχα δὲ καὶ τοῦτο κοινὸν ἀπόρημα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μερῶν. ἅπαν μὲν γὰρ ζῶον τρέ
φεται· τὸ δ' ἐν ὁρμῇ τῆς αὐξήσεως ὂν, οὐκ αὔξεται. τὰ δὲ φυτὰ πανταχῇ, καὶ τὰ νέα, καὶ τὰ
παλαιὰ, προορμᾷ πρὸς αὔξησιν. εἰ μὴ ἄρα συμβαίνει, τότε μὲν αὐξάνεσθαι τοὺς ὅλους ὄγκους,
ἅμα δὲ τῇ ὥρᾳ διαγελώσῃ τὰς ἐκβλαστήσεις γίνεσθαι. τοῦτο δὲ οἷον γένεσίς τις ἤδη. διὸ καὶ οὐκ
ἄλογον, ἐπ' αὐτοῖς ὥσπερ κύοντα κατέχειν· ἢ συναθροίζοντα καὶ λαμβάνοντα πρὸς τὴν
κύησιν, ἐν οἷς ὄγκος γίνεται καὶ αὔξησις, εἶθ' ἅμα ταῖς ὥραις ἀποτίκτουσιν. ἔχουσι γὰρ δή τι
νας οἱ κλάδοι, καὶ οἱ ἀκρέμονες, ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὰς ζωτικάς, αἳ διαθερμαινόμεναι τῇ ὥρᾳ,
προΐενται τοὺς βλαστοὺς, καὶ μὴ ῥιζουμένων τῶν κάτω. τοῦτο δὲ μάλιστα φανερὸν ἐν τοῖς ἀφαιρου
μένοις φυτοῖς τῶν ἀμπέλων τε καὶ ἑτέρων, καὶ συντεθειμένοις ἐν πίθοις. προβλαστάνουσι γὰρ
οἱ βλαστοὶ τῆς ὥρας καθηκούσης. ὅτε δὲ καὶ τὰ πηγνύμενα κλήματα, καὶ κράδαι, καὶ χάρα
κες, ἐξ ὧν ἄνωθεν ἐβλάστησαν, ὅσον εἰς ἀρχήν· κάτωθεν δὲ οὐκ ἐρριζώθησαν, ὡς ἔχοντα μὲν
ἐν ἑαυτοῖς ἤδη τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς δυνάμεις, τροφῆς δὲ δεόμενα κατὰ τὸν τόπον· ἧς μὴ γινο
μένης, καταξηραίνεται. διὸ καὶ οὐκ ἐοίκασι κακῶς λέγειν, οἱ φάσκοντες εὐθὺς ἀνθεῖν τοὺς νέους
καρποὺς, ἔτι τῶν ἑτέρων ἐπόντων. τοῦτο γὰρ δῆλον, οὐ δυνάμεις λέγουσιν. ὡς μὲν οὖν αὐξήσεις
εἴη ἂν ἀμφοτέρως συμβαίνει. οὐ μὴν ἀλλὰ, διά ταῦτά γε μᾶλλον ἄν τις ὅλων τῶν δενδρῶν
μεριζομένας ὑπολαμβάνοι γίνεσθαι. Ζητήσειε δ' ἄν τις ἐκ τῶν μικρῷ πρότερον εἰρημέ 14
νων, πότερον τὰ δένδρα κατὰ χειμῶνα κύει πρὸς καρπογονίαν, τοῦ δ' ἦρος ἀποτίκτει· καὶ

τοῦθ᾽ οἷον περίοδός ἐστι χρόνοις ὡρισμένοις, καθάπερ τοῖς ζώοις· ἢ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς συμβαίνει, καὶ διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ ἀέρος. εἰ γὰρ ἐν τοῖς εὐδιεινοῖς καὶ μαλακοῖς αἰεὶ βλαστάνουσιν, οὐκ ἂν ἦν τεταγμένη ἐν τοῖς χρόνοις ἡ κίνησις. εἰ δὲ μή, οὔτι γε ταύταις ταῖς ὥραις· ὡς ὅλον ἅμα βλαστάνειν πάλιν, καὶ ἔτι τὸ ὀργῶν ἀποτίκτειν. εἴτε καὶ συνεχῶς ὁ ἀὴρ ἀκολουθοίη τούτοις, ἴσως οὐδὲ τὰ παρὰ τῶν ποιητῶν λεγόμενα, δόξειεν ἀναλόγως ἔχειν, οὐδ᾽ ὡς Ἐμπεδοκλῆς, ἀείφυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπα φησι θάλλειν,

Καρπῶν ἀφθονίησι κατ᾽ ἠέρα πάντ᾽ ἐνιαυτόν.

ὑποτιθέμενος τινὰ τοῦ ἀέρος κρᾶσιν τὴν ἠρινὴν κοινήν. ἐκεῖνο δ᾽ ἄν τις ἴσως ἐν τούτοις ἀπορήσειε, πότερα καὶ πεπάνσεις ὅμοιαι τῶν καρπῶν, ἢ ἐνδεέστεραι γίνονται, ἀσθενεστέρου ὄντος τοῦ θερμοῦ, καὶ τῆς ὥρας ὑγροτέρας. τοῦτο μὲν οὖν ὡς καθ᾽ ὑπόθεσιν θεωρείσθω. ἐν δὲ τῇ νῦν περιόδῳ τῶν ὡρῶν, ἔοικε τὰ δένδρα κενωθέντα τοῦ θέρους, ἐκ τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς καρπογονίας ἀντιπληροῦσθαι πάλιν, εἶτ᾽ ἐκ ταύτης τῆς ἀντιπεριστάσεως ἀποτίκτειν καὶ βλαστάνειν, καὶ τοὺς εἰωθότας καιροὺς ἔχοντάς πως τὴν κίνησιν, καὶ ἐν τοῖς μέρεσι καὶ ἐν τοῖς ὅλοις. εὐλόγως δὲ καὶ αἱ φυτεῖαι, καὶ αἱ ἐπιβλαστήσεις γίγνονται κατὰ πλείους ὥρας. δοκοῦσι δ᾽ ἐναντίαι πως εἶναι, μετόπωρόν τε καὶ ἔαρ καὶ κυνὸς ἐπιτολή. εἰ γὰρ ἐπὶ τροπαῖς βραχεῖα, ἀλλὰ μετ᾽ ἀρκτοῦρον ἐπιβλαστάνει πλείω, καὶ ὑπὸ κύνα. τὸ μὲν οὖν ἔαρ οὐδὲ θαυμάζεται· ζωτικωτάτη γὰρ ἡ ὥρα, καὶ μάλιστα γόνιμος, ὑγρά τις οὖσα καὶ θερμή. τὸ δὲ θέρος ὥσπερ ἐναντίον· ξηρά τε γάρ, καὶ ἐμπυροτάτη, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸ ἄστρον. ἔτι δὲ τὸ μετόπωρον οὐ μόνον ξηρόν, ἀλλὰ καὶ ψυχρόν, ἤδη μεταβάλλον ἐπιλαμβανούσης τῆς ὥρας. ἐναντιωτάτη δὲ βλαστήσει ψυχρότης καὶ ξηρότης· ἀλογία μὲν γὰρ δή τις φαίνεται διὰ τούτων· οὐ μὴν ὅτι πρὸς τὰς βλαστήσεις ἐναντία ταῦτά ἐστιν, οὔτε αὖ ἀσύμφωνα κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλ᾽ ἔχοντά τινα ὁμοιότητα. δεῖ γὰρ δὴ τὴν ὥραν ὑγρότητά τινα καὶ θερμότητα ἔχειν, ὥσπερ καὶ τὸ ἔαρ. αὕτη μὲν ὁμολογουμένη μάλιστα πρὸς βλάστησιν.

καὶ μετ᾽

Ἐν ἀμφοῖν δὲ τοῦτο συμβαίνει, καὶ ἐν τῇ τοῦ κυνὸς ἐπιτολῇ † μετ᾽ ἀρκτοῦρον. ὑπὸ γὰρ αὐτὸ τὸ ἄστρον, καὶ παρόντος ἐμπύρου τοῦ ἀέρος, ὅμως καὶ νότια πνεῖ, καὶ νέφη συνίσταται, καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα διυγραίνεται φανερῶς, καὶ ὑπὸ τοῦ φλοιοῦ αὐτῶν διαδίδοταί τις ὑγρότης· ὅθεν καὶ ῥόαι κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν, εἴτ᾽ οὖν συνελαυνομένου τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἀντιπεριστάσεως γινομένης, εἴτε δι᾽ ἄλλην αἰτίαν. πλὴν συμβαίνει γε τοῦτο καὶ τοῖς ἀνθρώποις· διὸ καὶ κοιλίαι μάλιστα λύονται, καὶ πυρετοὶ πολλοὶ γίνονται καθυγραινομένων τῶν σωμάτων. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ γῆ τότε καθυγραίνεσθαι μᾶλλον· ὅθεν καὶ ὑδάτων ἀναδύσεις, καὶ ἕτεραι μεταβολαὶ γίνονται πλείους. ἀλλὰ δι᾽ ἣν μὲν αἰτίαν ἕκαστα συμβαίνει τούτων, ἕτερος λόγος. ὅτι δὲ διυγραινομένων τῶν φυτῶν, καὶ τοῦ ἔξωθεν ἀέρος οὐκ ἀντιπίπτοντος, ἡ ἐπιβλάστησις οὐκ ἄλογος, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. τὸ δὲ μετόπωρον, οὐχ ὥσπερ ἐλέχθη, ξηρὸν καὶ ψυχρόν ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον θερμόν. ἅμα δὲ ἐν τῇ τοῦ ἄστρου μεταβολῇ, ἐν τῷ ἀέρι γίνεται. διὸ καὶ ὥσπερ μίξιν τινὰ συμβαίνει γίνεσθαι τοῦ ὑγροῦ καὶ θερμοῦ, καθάπερ καὶ ἐν τῷ ἦρι προσγίνεται τὸ θερμὸν ἀπὸ τῆς ὥρας. ἐνταῦθα δὲ τοῦ θερμοῦ προϋπάρχοντος, ὑγρότης ἐπιγίνεται διὰ τὴν πύκνωσιν καὶ κατάψυξιν τοῦ ἀέρος. εὐλόγως δὲ καὶ τὰ μὴ κάρπιμα, καὶ ὅλως τὰ νέα, τῶν πρεσβυτέρων ἐπιβλαστικώτερα· καὶ τὰ ἐν ταῖς ὑγραῖς καὶ χειμερίοις ὥραις. τὰ μὲν γὰρ κάρπιμα καὶ πρεσβύτερα, ξηρότερα, τὰ μὲν εἰς τοὺς καρποὺς καταναλωκότα, τὰ δὲ καὶ τῇ φύσει τοιαῦτα. τὰ δὲ ἄκαρπα καὶ νέα, καὶ ὑγρότητα ἔχει, καὶ θερμότητα πλείω. πάλιν δέ, ὅπου μὲν οἱ τόποι χειμέριοι καὶ ὑγροὶ τυγχάνουσι, καὶ ὁ ἀὴρ εὔπνους, ἐνταῦθα καὶ τὰ μετοπωρινὰ γίνεται μακρὰ καὶ ὑγρὰ καὶ καλά. πολλάκις δὲ καὶ ὕδατα θεινὰ κατάγει τὰς πλείστας. ὥσθ᾽ ὑγροῦ τοῦ ἀέρος ὄντος, ἐπιγινομένου ἑτέρου, εὐβλαστότερα γίνεται καὶ εὐαυξῆ μᾶλλον. ἐπεὶ καὶ τὰ δοκοῦντα διακαρπεῖν, μηλέων τέ τινα καὶ ἀπίων, ἐν τούτοις μάλιστα γίνεται τοῖς τόποις, ἅτε παρεμπιπτούσης ὧδε πολὺ τῆς ὥρας, καὶ ταχὺ τῶν προτέρων ἀφαιρουμένων· ἃ καὶ πρωϊκαρποῦντα, ὅμως διαφέρει. θᾶττον γὰρ πάλιν ἀναπληροῦται. διὸ καὶ χρῶνταί τινες αὐτῷ τῷ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλεπόντων, καὶ κνίσκονταί τινες αὐτῶν τῶν πρὸς τὴν ὥραν βλεπόντων. οὐ μὴν ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἔν γε, ὡς εἰπεῖν, τῶν διακαρπούντων ὅμοιον γίνεται τοῖς ἐξ ἀρχῆς· ἀλλ᾽ ὡς ὁρμὴν μόνον τοῦ φυτοῦ λαμβάνοντος, οὐ συνεκτελέσαντος τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος· καὶ ἐφ᾽ ἑτέρων ἔτι μᾶλλον συμβαίνει. προφαίνει γὰρ καρπὸν καὶ ἡ ῥόα, καὶ ἡ μύρρινος, ἀλλὰ μέχρι τοῦ προδεῖξαι μόνον· ἐπεὶ καὶ βλαστικώτατα. βλαστικώτατα δ᾽ οὖν, ὡς εἰπεῖν, τὰ μάλιστα

εὐαυξῆ

συναύξει τῇ φύσει· πλὴν εἴ τι διὰ ξηρότητα κωλύεται, καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ· καὶ εἴ τινων ὑπόγειος ἡ ἀφαίρεσις τῶν καρπῶν, πρὸς τὴν τῆς ὥρας παραβλάστησιν. ἐὰν οὖν μακρὸν γίνεται τὸ μετόπωρον, οὐκ ἄλογον καὶ ῥόδα γίνεσθαι, καὶ ἄλλ' ἄττα τῶν τοιούτων, ὥσπερ καὶ περὶ Δῖον φασὶ τῆς Μακεδονίας· οὐκ ἰσχυρῶς γε δεόμενα τῆς πέψεως, χρόνον δὲ λαβόντα ἱκανόν, ἐξέφηνε τὸ ἄνθος. ὅλως δέ, ὃ πλεονάκις εἴρηται, μαλακοῦ καὶ ὑγροῦ τοῦ ἀέρος, καὶ τὸ σύνολον εὐκράτου, ἀεὶ δυνατὸν βλαστάνειν, οὐ πάντα, ἀλλ' ἔνια τῶν δένδρων· τὰ δ' ἐλάττω τούτων, ἔτι μᾶλλον. ὃ καὶ νῦν ἐπὶ τινῶν στεφανωμάτων συμβαίνει, τόπους ἐχόντων εὐσκεπεῖς καὶ προσήλους. διατελεῖν γὰρ ἀνθοῦντα δοκεῖ καὶ ἡ οἰνάνθη, καὶ τὸ ἴον τὸ μέλαν, καὶ ἄλλ' ἄττα. θεραπείας δέ τινος προσγενομένης, ἔτι μᾶλλον. ὅτι δὲ μεγάλην ῥοπὴν ὁ τόπος παρέχεται, πρόσηλος ὢν καὶ εὐσκεπής, καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα μαρτυρεῖ. φύεται γὰρ ἐν τούτοις ἔνια, ἐπὶ τὴν ἄλλην χώραν οὐ φυόμενα· καὶ καρποφορεῖ, τῶν ἄλλων οὐ φερόντων· καὶ προανθεῖ, καὶ προβλαστάνει πρότερον τῶν λοιπῶν. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων, ἱκανῶς εἰρήσθω.

16 Τὸ δ' ἐπὶ τῶν διαφερόντων δένδρων, ὅμοιόν τινα τρόπον ἐστὶ τῷ ἐπὶ τῶν προβάτων γινομένῳ. ἐκεῖνά τε γὰρ εὐθηνήσαντα, καὶ εὐγονοῦντα, πάλιν ὁρμᾷ πρὸς κύησιν, ἐκποιούσης ἔτι τῆς ὥρας. καὶ τὰ δένδρα, παραιρεθέντων τῶν πρώτων καρπῶν, γονεύει πάλιν ἑτέρους. δεῖται δ' ἴσως χώρας τε εὐτρόφου τὰ τοιαῦτα, τῆς τε θεραπείας πλείονος ἢ ἀμφοῖν· καὶ μάλιστα, ὡς εἰπεῖν, τῆς τοῦ ἀέρος κράσεως, ὅπως λάβῃ τὸν χρόνον ἱκανὸν εἰς τὴν κύησιν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐάν τις ἀφέλῃ τὸν καρπόν, ἢ ἄνθος, δύναται πάλιν ἕτερα γεννᾶν, διὰ τὸ μὴ λαμβάνειν τὸν τῆς κυήσεως χρόνον. οὐ γὰρ οἷόν τε ἄνευ τούτου κυῆσαι γεννᾶν, ἐξανηλωμένου τοῦ προϋπάρχοντος. ἅμα δὲ ὥσπερ ὑστερεῖσθαι συμβαίνει τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν ἕλκωσιν, ὥστε μὴ βλαστάνειν ἀπὸ ταύτης καινῆς ἄλλης γινομένης οὐκ ἐκποιεῖ τῆς ὥρας. τούτων μὲν οὖν οὕτως ταύτας ὑποληπτέον τὰς αἰτίας. αἱ δ' ἀνθήσεις τῶν καρπῶν οὐ κατὰ τὰς βλαστήσεις γίνονται. βλαστάνει γὰρ τά γε πολλὰ σύνεγγυς αὐτοῖς, κατὰ μίαν (ὡς εἰπεῖν) ὥραν. τὸ δὲ πεπαίνειν τοὺς καρποὺς πολλοῖς χρόνοις ὕστερον, ἐκείνην τὴν αἰτίαν ὑποληπτέον, ὅτι τῶν μὲν φύλλων καὶ βλαστῶν εὐκινητότερα, καὶ ῥᾷον ἂν σωματικωτέραν ἔχοντα, καὶ περιττωματικὴν τὴν ὕλην· οἱ δὲ καρποὶ καθαρωτέραν, καὶ μάλιστα δὴ τοὺς χυλοὺς αὐτούς. αὕτη δ' ἡ τῶν καρπῶν πέπανσις, εἰς ἣν πλείονος δεῖται κατεργασίας. ἔτι δὲ μεγάλας εὐθὺς διαφορὰς ἔχουσιν οἱ καρποί, τῷ ξυλώδεις, ἢ γεώδεις, ἢ ξηροί, ἢ λιπαροὶ τὴν φύσιν εἶναι· δυσκατεργαστότεροι γὰρ οἱ τοιοῦτοι. διὸ καὶ προανθοῦντα ἔνια, τὸν καρπὸν ἔχει πολὺν χρόνον, ὥσπερ ἀμυγδαλῆ· δυσκαταπέπαστος γὰρ ὁ ξυλώδης. τὸ δ' ἄνθος ὠθεῖ, διὰ τὴν προτέραν λεχθεῖσαν αἰτίαν. ὑπερβάλλοντα δὲ ταῦτα συμμετρίαν τινὰ ἔχει, καὶ τάξιν. ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθῶν, ὅσα μετὰ τῶν σωματικῶν ὄγκων, ὀψιαίτερον γίνεται, καθάπερ τὸ περὶ ῥόας. ἐν γὰρ τῷ κυτίνῳ τὸ ἄνθος.

17 Τὰ δ' ἀργὰ τῶν εἰργασμένων πρωϊβλαστότερα, καθάπερ ἄμπελος, μηλέα, ἐλαία, συκῆ, τὰ δ' ἄλλα, διὰ τὸ κατέχειν ἔνια τὴν θερμότητα μᾶλλον, μὴ ἀνασκαπτομένης τῆς γῆς, μηδὲ γυμνουμένης τῶν ῥιζῶν· αὕτη γὰρ ἡ κινοῦσα. καὶ διὰ τὸ μηδεμίαν ἐν τοῖς ἄνω γίνεσθαι πληγήν, κλωμένων ἢ καρπολογουμένων· ἀφελκόμενα γάρ, πόνον τε παρέχει, καὶ καταψύχει, καὶ εἰς ὀλίγον συστέλλει. τοῖς δὲ πολλοῖς διαδίδοται καὶ τὰ μικρά· διὸ ταύταις ταῖς ὥραις ὑπακούει. καὶ ἔτι δὲ καὶ μάλιστα ὡς εἰπεῖν, διὰ τὸ ἀβλαστῶν ὄντων καὶ ἀκαθάρτων ἐν πολλοῖς εἶναι, καὶ τὰ μικρὰ τὰς μονίμους ἀρχάς. ὧν ἕκαστον διὰ τὴν ὀλιγότητα δεῖται μικρᾶς κινήσεως, καὶ εὐθὺς ποιεῖται τὰς ἐκβλαστήσεις. ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπίων ξυμβαίνει. καὶ γὰρ ἐκεῖνα εὐβλαστότερα τῶν ἡμέρων ἐστί, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. εἰς πλείω γὰρ καὶ κατὰ μικρὰ μεμερισμένων τῶν ἀρχῶν, εὐκίνητα γίνεται τῷ περιέχοντι πρὸς βλάστησιν. ἔτι δὲ καὶ ἡ ξηρότης συμβάλλεται· καὶ γὰρ διὰ τὸ τὴν ἐλάττω ἢ ὑγρότης. τὸ δὲ ἔλαττον, εὐκινητότερον. καλλίων μὲν οὖν καὶ ἀθροωτέρα τῶν εἰργασμένων ἡ βλάστησις, καὶ ἡ καρπογονία· πρότερα δέ, ἐκείνη. ἀλλὰ δὲ τοῦτ' αὐτὸ ἀπορήσειε. διατί τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων ἰσχυρότερα ὄντα, τοὺς καρποὺς οὐ πεπαίνει; κατὰ γὰρ τὰς δυνάμεις ἐχρῆν καὶ τὰς πέψεις εἶναι. μία μὲν δή τις αἰτία, τὸ πλῆθος τῶν καρπῶν. οὐ γὰρ τοσοῦτον ὑπερισχύουσι τῇ ἰσχύι, ὅσῳ πλείω τοῦ συμμέτρου τὸν καρπὸν ἴσχουσιν. ἅμα δὲ πλῆθος πολύ, καὶ οὐκέτι γίνεται πέψις. διὸ καὶ οἱ γεωργοὶ παραιροῦσιν, ὅταν ὦσι πλείω. ἑτέρα δ' ὅτι πυκνότερα καὶ ξηρότερα, καὶ εἰς ἑαυτὰ μᾶλλον ἕλκοντα τὸ ὑγρόν. ἡ δὲ τροφὴ καὶ ἡ πέψις, ἐν δόσει τινὶ ὑγρότητος, ἣν οὐ ῥᾴδιον ἄν τις ἀπωμένην λαμβάνειν. ἁπλῶς δ' οὐ τὰ ἰσχυρότερα

καὶ τροφιμώτερα, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ζώων· ἀλλ' ἑτέρα τις καθ' ἑαυτὴν πρὸς καρπογο-
μανὸν γὰρ νίαν ἰσχὺς καὶ δύναμις. † μόνον γάρ, καὶ εὔδιοδον, καὶ ὑγρὸν εἶναι δεῖ τὸ καρποτοκῆσον.
ἡ δὲ πυκνότης ἐναντίον· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. ὃ καὶ ἡ
γεωργία βούλεται ποιεῖν, ἀφαιροῦσά τε τὰ περιττά, καὶ τροφὴν παρέχουσα, καὶ εὐ-
διηλα καὶ εὔπνοα ποιοῦσα. προφαίνει μὲν οὖν πλείω καρπόν, διὰ τὸ πρότερον εἰρημέ-
18 νον· τοῦτον δὲ οὐκ ἐκπέττει, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. Ἡ δὲ πέψις ἐστὶν ἐν τῷ περικαρπίῳ·
τοῦτο δὲ δεῖ γίνεσθαι, καὶ λαβεῖν χυλὸν ἁρμόττοντα πρὸς τὴν ἡμετέραν φύσιν. ἴσως δ' αὐτὸ
τοῦτο πρότερον εὖ ἔχει διελεῖν, ὅ, τι πέψις ἐστὶν ἡ μὲν οὖν τῶν περικαρπίων, ἡ δ' αὐτῶν τῶν καρ-
πῶν. καὶ ἡ μὲν πρὸς τὰς ἡμετέρας τροφάς, ἡ δὲ πρὸς γέννησιν καὶ διαμονὴν τῶν δένδρων.
οἱ γὰρ καρποί, καὶ τὰ σπέρματα, τούτων χάριν. ἑκάτερα δέ πως ἐναντιοῦται πρὸς τὴν
ἑτέραν· ἅμα γὰρ τὸ περικάρπιον ὑγρότερον καὶ πλεῖστον, καὶ ὁ καρπὸς ἐλάττων· καὶ ἅμα μεί-
ζων οὗτος, καὶ τὸ περικάρπιον ἔλαττον καὶ σκληρότερον καὶ δυσχυλότερον. πρὸς ὃ δὴ καὶ
ἡ γεωργία μεμηχάνηται, κωλύουσα τὴν τούτων αὔξησιν καὶ τροφήν. ἅπαν γάρ, ὡς εἰ-
πεῖν, καὶ ἥμερον ἀγρίου, καὶ γεωργούμενον ἀγεωργήτου, καὶ κάλλιον εἰργασμένον τοῦ
χείρονος, μικροπυρηνότερον ἄν, ὑγραινόμενόν τε μᾶλλον, καὶ τὴν τροφὴν περισπῶν εἰς τὸ
περικάρπιον. ἔτι δὲ τοὺς χυλοὺς ἐκπεπαίνον, εἰς συμμετρίαν τῆς ἡμετέρας χρείας. αἱ μὲν
οὖν πέψεις τοσοῦτον διεστᾶσιν, εἴπερ χρὴ καὶ τὴν μὴ εἰωθυῖαν πέψιν λέγειν. τάχα δ'
ἄν τις ἀπορήσειεν ἐκεῖνο, καὶ ἀξιώσειεν, ὃ τὰ ἰσχυρότερα κατακρατεῖ, τοῦτο καὶ τὰ ἀσθε-
νέστερα κατακρατεῖν· τὸ δὲ σπέρμα πάντων ἰσχυρότατον· κοινὸν γὰρ τέλος πάντων τῶν
φυτῶν ἐστιν. ἐπείπερ ἡ τοῦ ὁμοίου γένεσις, τέλος. ἅμα δὲ καὶ ἐν τοῖς ζώοις, δοκεῖ τελειου-
μένης ἐπιγίγνεσθαι τῆς φύσεως. ὅταν δὲ ἐλλείπῃ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ παρακμάσῃ διὰ τὸ γῆ-
ρας, ἐξαδυνατεῖ τὸ γεννᾶν. οὐκ ἀλόγως δ' ἂν οὔτε ἀπορήσειεν, οὔτε ἀξιώσειεν. ἐν τελειό-
τητι μὲν γάρ τινι τὸ σπερμοφυεῖν. καὶ τῶν ζώων, ὡς ἂν ἡλικίαν λάβοι τις ἄν. οὐ μήν γε οὔτε
τὰ ἰσχυρότατα σπερματικώτατα, ἀλλὰ σχεδὸν ἐναντίως, ἑτέρωθεν μεριζομένης τῆς τροφῆς
καὶ δυνάμεως. ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν σημαίνει κατὰ λόγον συμβαῖνον, οὕτω δὲ καὶ τὴν ἀναλο-
γίαν λαμβάνειν· ὡς ὁπότερον ἂν τούτων ὁρμήσῃ, θάτερον ἐλλιπέστερον ἔσται. διαρκεῖν γὰρ
οὐ δύναται πρὸς ἄμφω. τοῦτο γὰρ σχεδὸν ἐν ἅπασιν ὁμολογούμενον. ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς τρεῖς
τινὲς εἰσὶν οἱ μερισμοὶ πρὸς αὐτὸ τὸ δένδρον, καὶ τὴν βλάστησιν· ὅπερ ἐναντίον τοῖς καρ-
ποῖς, ἐὰν πλεῖον γένηται τοῦ ξυμμέτρου· διὰ τοῦτο γὰρ ἀκαρπία. καὶ πάλιν ἐν ἑαυτοῖς, καὶ
τοῖς περικαρπίοις· ἡ γὰρ εἰς τὸ ἕτερον ὁρμὴ, κωλύει τὴν ἑτέραν. ὥσπερ οὖν ἐπ' ἐκείνων οὐκ
ἄλογον, οὐδ' ἐπὶ τούτων· ἀλλ' ἔχει τὸ ἀνάλογον. τὰ γὰρ ἄγρια καὶ εἰς τὴν τροφήν, καὶ εἰς
αὐτὴν ὑγρότητα ἄγοντα, παρὰ τρία τε τῶν περικαρπίων, ὥστε μείζω γίνεσθαι τὸν καρπόν.
τάχα δ' οὐδ' ἂν ποι δόξειεν ὅλως ἄτοπον εἶναι, τὸ μᾶλλον ἐφικνεῖσθαι τὰ ἄγρια τῶν σπερ-
μάτων, ὥσπερ ὄντα πυκνότερα τε καὶ ξηρότερα τὴν φύσιν. διαθηλύνουσι γὰρ αἱ κατεργασίαι,
καὶ αἱ τροφαί. τοῦτο μὲν οὖν ὡς καθ' ὁμοιότητά τινα λεγέσθω, πορρωτέρω κείμενον. τῶν δὲ πε-
πάνσεων, εἰς μὲν τὴν γένεσιν αὕτη κυριωτέρα. πρὸς δὲ τὴν ἡμετέραν χρείαν, ἡ τῶν περικαρ-
πίων. ἐν ποτέρᾳ δὲ δεῖσθαι τὸ τελειότερον, ἄλλος λόγος. ἐπεὶ οὕτω γε καὶ ἐν τοῖς φύλλοις μό-
νον χρώμεθα, καὶ ἐν ταῖς ῥίζαις, ὥσπερ τῶν λαχάνων αὕτη κυριωτέρα πέψις ἔσται· καίτοι
19 γε τοῦτο τέλος ἐν τοῖς σπέρμασιν, οἷς ἡμεῖς οὐδὲν χρώμεθα πρὸς τὴν τροφήν. Ἔστι δέ τις καὶ οὗ-
τος ὁ λόγος, ὡς διὰ τὴν ψυχρότητα τῶν ἀγρίων οὐ δυναμένων πέττειν. τοὺς δὲ πυρῆνας ἐκ
τῆς ξυλώδους καὶ περιττωματικῆς γίνεσθαι τροφῆς, ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς ζώοις. αὐτὸ μὲν τοῦτ' ἴσως
οὐ κακῶς, εἰ ὁ πυρὴν ἐκ τοῦ γεώδους καὶ ξυλώδους. ἀλλὰ τὸ σπέρμα οὐκ ἔτ' ὁμοίως, ἀλλ' ἐκ
γῆς καθαρωτάτης, ὥσπερ ἐν τούτῳ. πέφυκε δὲ τὰ θερμὰ μάλιστα σπερμοφυεῖν, εἰ θερμότε-
ρα ἂν εἴη. καὶ τόγε τῆς τῶν ἡμέρων θερμότητος ἐκεῖνο φέρεται σημεῖον, ἡ τῶν ὀπῶν δύναμις.
ὁ μὲν γὰρ τῆς συκῆς, τὸ γάλα πήγνυσιν· ὁ δὲ τοῦ ἐρινεοῦ, οὐ πήγνυσιν, ἢ κακῶς. πρὸς αὐτὸ
δὲ τοῦτο πάλιν ἀντίκειταί τις ἑτέρα καθόλου πίστις, ὑπὲρ τῆς θερμότητος· ὅτι τὰ ἄγρια μᾶλ-
λον ἐν τοῖς ψυχροῖς δύνανται διαμένειν, καὶ ὅλως δὲ διὰ θερμότητα ἡ ἰσχύς. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν
τούτων τάχα ἂν ὕστερον εἴη λεκτέον· πλεῖον γὰρ ὁ λόγος, καὶ ἔχων τινὰ ἀπορίαν, ποῖα θερ-
μὰ καὶ ψυχρά, καὶ τοῖς ποίοις διοριστέον· καὶ προσέτι τῶν ποίων τὸ αἴτιον, εἴτε μόνον, εἴτε

μεθ'

μεθ᾽ ἑτέρων· καὶ τινῶν δὲ ἡ σῆψις δόξειεν ἂν ἔχειν διαίρεσιν, καὶ ἁπλῶς καὶ πρὸς ἡμᾶς· οἷον ὅσα ταῖς δριμύτησι, καὶ ὅσα τοῖς φαρμακώδεσι χυλοῖς, ἃ δὴ καὶ ἐπαινοῦσι, καὶ μάλιστα χρῶνται τοῖς τοιούτοις. ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ ἰδιότης τῆς φύσεως, πρὸς ἣν δηλονότι καὶ αἱ τροφαὶ καὶ αἱ κατεργασίαι τείνουσιν, ἢ τοὐναντίον αἱ ἀργίαι· καθάπερ τῷ σιλφίῳ, καὶ τῇ καππάρει, καὶ εἴ τι ἄλλο φεύγει τὴν ἐργασίαν· καὶ ἔτι πάλιν αὖ διώκει τὴν ξηρὰν καὶ ὑγρὰν καὶ χειμερινήν.

ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων τάχ᾽ ἄν τις πάλιν ἀπορήσειε κοινήν τινα ἀπορίαν καὶ καθόλου, ποτέρως τὴν φύσιν ἐκ τῶν αὐτομάτων μᾶλλον θεωρητέον, ἢ ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἐργασίας· καὶ ἐν ὁποτέροις τὸ κατὰ φύσιν· σχεδὸν δὲ ταὐτὸ μᾶλλον δὲ μέρος τούτου, καὶ πότερον, ἐκ τῶν ἀγρίων, ἢ ἐκ τῶν ἡμέρων. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἐν αὐτῇ τὰς ἀρχὰς ἔχει. καὶ λέγομεν τὸ κατὰ φύσιν, τὸ δ᾽ ἐκ τῶν αὐτομάτων τοιοῦτον. τὸ δ᾽ ἔξωθεν ἄλλως τε, καὶ κατὰ τέχνην· ἀφ᾽ ἑτέρας γὰρ ἀρχῆς. οὐδ᾽ ἐν τοῖς ζώοις, ὅσα πλάττεται, ἢ καταναγκάζεται πρὸς μικρότητα καὶ μέγεθος, καὶ τὸν ὅλον τύπον τῆς μορφῆς, οὐ θετέα ταῦτα κατὰ φύσιν. ἡ δ᾽ ἀεὶ πρός τε τὸ βέλτιστον ὁρμᾷ· καὶ τοῦθ᾽ ὥσπερ ὁμολογούμενόν ἐστι. ταύτῃ δὲ τὰ ἐκ τῆς θεραπείας· ἅμα γὰρ τελείωσις γίνεται τῆς φύσεως. ὅταν οὖν ἐλλιπὴς τυγχάνῃ, ταῦτα προσλαμβάνει διὰ τέχνης· οἷον τροφῆς τε ποιότητα καὶ ἀφθονίαν, καὶ τῶν ἐμποδιζόντων καὶ τῶν κωλυόντων ἀφαίρεσιν, ἃ παρέχουσι δηλονότι καὶ οἱ ἐκεῖνοι τόποι πρὸς ἕκαστον, ἐν οἷς δή φαμεν δεῖν θεωρεῖν τὰς φύσεις αὐτῶν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μόνον παρέχουσιν, οἷον ἀέρος, καὶ πνεύματος, καὶ ἐδάφους, καὶ τροφῆς. ἡ δὲ γεωργία καὶ ἐν αὐτοῖς μετακινεῖ, καὶ μετατίθησιν. ὥστ᾽ εἴπερ ἐκεῖνό γε προσαπαιτεῖ πρὸς τὸ βέλτιον, καὶ ταῦτα προσδέχοιτ᾽ ἄν, ὡς ἂν οἰκεῖα προσαπαιτῇ· ἢ δ᾽ αὐτὴν καὶ ζητεῖν εὔλογον, ἄλλως τε καὶ ἐκ τούτων ἠρτημένην, καὶ ἐν τούτοις ἔχουσαν τὰς ἀρχάς. ἐπεὶ κἀκεῖνο τοῖς αὐτομάτοις ἄτοπον συμβαίνει, καὶ ὥσπερ παρὰ φύσιν, τὸ ἐκ τῶν σπερμάτων χεῖρω γίνεσθαι, καὶ ὅλως μὴ ἐξίστασθαι τοῦ γένους. οὐδὲ γὰρ δὴ τοῦτο κατὰ φύσιν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ὅμοιον ἀπογεννᾶν. αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι σχεδὸν αὗταί τε καὶ τοιαῦται. Φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τούτων, πρότερον εἶναι δηλονότι διαιρετέον τὰς φύσεις, ὥσπερ καὶ τὰς πέψεις λέγομεν. 20

τοῖς μὲν γὰρ ἡ αὐτόματός ἐστιν οἰκειοτέρα, τοῖς δ᾽ ἡ ἀπὸ θεραπείας καὶ γεωργίας, ἔνια δ᾽ ἀμφοτέρως. ἐξ ὧν καὶ θεωρητέον, ὥσπερ καὶ ἡ φύσις διῄρηται ἡμέροις καὶ ἀγρίοις, ὁμοίως ἐν τοῖς ζώοις καὶ φυτοῖς· ἑκατέροις γάρ ἐστι φῦλα φυσικὰ καὶ οἰκεῖα, καὶ πρὸς σωτηρίαν καὶ πρὸς διαμονὴν καὶ πρὸς αὔξησιν καὶ βλάστησιν, καὶ πρὸς τὴν καρπῶν γένεσιν. ἴσως δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καρπίμοις πάλιν ἄν τις διέλοι, τὰ μὲν εἰς τὸ αὐτόματον ἀφιείς, τὰ δ᾽ εἰς ἐπιμέλειαν καὶ κατεργασίαν μόνον. ἀλλὰ γὰρ τούτων μὲν ἐνταῦθ᾽ ὁ διορισμός. περὶ δὲ τῆς πέψεως, ὅθεν ὁ λόγος ἐξέβη, πάλιν τὰ ἐπίλοιπα λεκτέον, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν. ὧν μὲν ὁ καρπὸς ὑγρός, καὶ γυμνός, ἢ λεπτὸν ἔχων περὶ αὐτὸν κέλυφος, ταῦτα μὲν πρωϊκαρπα, καθάπερ ἄμπελος, καὶ συκῆ, μάλιστα δὲ συκάμινος· αὕτη μὲν γὰρ γυμνὸν ἔχει τὸν καρπόν, ὥσθ᾽ ὅσον ἂν ὁ ἥλιος ἐπιθῇ, ταχὺ προηλλοίωσε, βραχείας δεόμενος θερμότητος. ἅμα δὲ καὶ ἐν αὐτῷ συνεργάζεται δύναμις ἰσχυρά, καὶ ἀθρόως ἐπιοῦσα, καθάπερ καὶ πρὸς τὴν βλάστησιν. ἡ γὰρ ὀψιότης ἐποίησεν ἀθροισμόν. ὅθεν αἵ τε βλαστήσεις ἀθρόοι, καὶ μετὰ φορᾶς γίνονται νεανικῆς, ὥστε καὶ ψόφον ποιεῖν, καθάπερ τινές φασι· καὶ πέψεις ταχεῖς. παρόμοιον γὰρ τὸ συμβαῖνον, ὥσπερ καὶ τοῖς σίτοις, ὑπὸ τῶν χειμώνων κατεχομένοις. ἀναθέντος γὰρ † οὕτοι, ταχείας ποιοῦνται τὰς αὐξήσεις, ὥστε μὴ πολὺ καθυστερεῖν, εἰ μὴ κατὰ λόγον τοῖς ἐνδεέσι. ἔτι δὲ καὶ ταύτῃ συμβαίνει τὸ μὴ ἀθρόον, ἀλλὰ κατὰ μέρος πέττειν· διὸ καὶ πολὺν διαμένει χρόνον, καὶ ἐπὶ πλεῖον δὴ τοῦτο ἡ ὑγρότης λεπτὴ καὶ ὑδατώδης. | ὄντω ταχείας

Ἡ μὲν οὖν τῆς συκαμίνου, διὰ τοῦτο πρώϊος. ὡς δὲ Μενέστωρ φησίν, ἡ μὲν βλάστησις αὐτῆς ὀψία, διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ τόπου· ἡ δὲ πέψις ταχεῖα, διὰ τὴν ἀσθένειαν. ἡ δὲ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς συκῆς, ὀψιαίτεροι, ὅτι καὶ τὰ κελύφη περίκειται, καὶ ὑγρότης πλείων, καὶ παχυτέρα. καὶ τὸ μὲν σῦκον, μεῖζον τῷ ὄγκῳ, καὶ ἀθροωτέρα πως ἡ πέψις αὐτοῦ· οἱ δὲ βότρυες καὶ τῷ πλήθει πλείους, ὡς πρὸς τὴν δύναμιν· καὶ ἐν τούτοις ἀθρόος ὁ καρπός, καὶ οὐ διειλημμένος. ἔτι δ᾽ ὑπόσκιος, καὶ οὐχ ὁμοίως ὑπαίθριος, καὶ ἡ ὑγρότης πολλή· φύσει γὰρ τὸ δένδρον φίλυδρόν ἐστιν. ἅπαντα γὰρ τὰ γλυκέα βραχυτέρας ποιεῖ τὰς πεπάνσεις. ἐὰν δὲ δή τις καὶ πρὸς τὰς ἡμετέρας χρείας ποιῇ τὰς ἀφαιρέσεις, ἔτι μᾶλλον. αὐτῶν μὲν οὖν τούτων σχεδὸν ἐν τούτοις αἱ αἰτίαι, τοῦ πρότερον καὶ ὕστερον. οὐ μὴν καθόλου τῶν δένδρων ἐστὶ τὸ πρώϊον, πολλαὶ γὰρ 21

διαφοραὶ καὶ ἀμπέλων καὶ συκῶν, ὥστ' ἐνίων πόῤῥω πάνυ πεπαίνεσθαι. διόπερ ἴσως
τὰς καθόλου λεκτέον αἰτίας. πρωΐκαρπα μὲν, ὅσα μήτε κάθυδρα, μήτε ψυχρὰ τοῖς ὀ-
ποῖς· ἔτι δὲ γυμνὰ, ἢ λεπτοῖς ὑμέσι περιεχόμενα, καὶ τὴν πέψιν ἔχοντα τῶν χυλῶν ὑδα-
ρῆ, καὶ μὴ παχεῖαν. ὀψίκαρπα δὲ, τἀναντία τούτων· ὅσα κάθυγρα, καὶ ψυχρὰ τοῖς καρ-
ποῖς, ἢ τοῖς περικαρπίοις ξυλώδη καὶ ξηρὰ, καὶ ὧν αἱ περιοχαὶ τοιαῦται, καὶ ἅμα πλείους·
ἔτι δὲ, ὧν οἱ χυλοὶ καὶ πρὸς τὰς πέψεις λιπαροὶ, καὶ ἄλλην τινὰ ἔχοντες παραπλησίαν
δύναμιν· ἐὰν ξηροί τε καὶ ὀλίγην ἔχοντες ἅμα καὶ τοιαύτην ὑγρότητα πρὸς τὴν πέψιν.
ἅπαντα γὰρ ταῦτα κωλυτικὰ τῶν πέψεων. ἐκ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα θεωροῦσι συμφώνως ὁ
λόγος τῶν γινομένων. τῶν γὰρ ἀειφύλλων, ἅπανθ' ὡς εἰπεῖν ὀψίκαρπα· ξυλώδεις δὲ καὶ οἱ
καρποὶ, καὶ τὰ περικάρπια· καθάπερ πεύκης, πίτυος, κυπαρίττου. τούτων δὲ ξηροὶ,
ἢ λιπαροὶ, ἢ γλισχρότητά τινα ἔχοντες, ὥσπερ ὁ τῆς κέδρου, καὶ τῆς ἰξύας. διὸ καὶ οὐκ ὄν-
τες μεγάλοι, δυσκατέργαστοι διὰ τὸ εἶναι τοιοῦτοι. καὶ ἅμα διὰ τὴν πυκνότητα, μικρὰ
καὶ ἡ ἐπιῤῥοὴ, καὶ ἡ ἐπίστασις ὅλη. τῶν δὲ μὴ ἀειφύλλων, ὅσα κάθυγρα τε καὶ ψυχρὰ,
καὶ ὅσα γεώδη· καὶ γὰρ ἡ ψυχρότης, καὶ τὸ πλῆθος, δυσέργαστον· καὶ τὸ γεῶδες, καὶ
ἡ ξηρότης, ὥσπερ τῶν ἀχράδων, καὶ τῶν βαλάνων. ὅσα δὲ κέκραται πρὸς τούτοις, καὶ
ἐν θερμασίᾳ τυγχάνει, καὶ μανὰ, ταῦτα καὶ πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα, συμμετρίαν
ἔχοντα τῆς μίξεως, καὶ ἐν αὑτοῖς καὶ πρὸς τὸ περιέχον. χρὴ δὲ λαμβάνειν ἕκαστα, ὥσπερ
τῶν εἰρημένων, ἐὰν μή τις ᾖ κώλυσις. οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ κύριον ἐπενεγκεῖν, οὔτε πρωϊ-
καρπίαν οὔτε ὀψικαρπίαν, οὐδέ γε πλείω ταῦτα, ἐὰν ἕτερα ἄττα ἐναντιώτατα· λέγω
δ' οἷον ἔνια γυμνόκαρπα μὲν, ὄψια δέ· καθάπερ σμίλαξ, καὶ ἄλλ' ἄττα βοτρυώδη·
τὰ δὲ, πρὸς τῷ ὀψίῳ καὶ κατὰ μέρος πεπαίνεται, καθάπερ ὁ βάτος. τούτων γὰρ
τὰ μὲν ψυχρὰ, τὰ τῇ φύσει ὀψίκαρπα καὶ ὀψιβλαστῆ· ὅσα δὲ γυμνὰ καὶ ἀκέλυφα, οὐχ
ἱκανὰ περιλαμβανομένων τῇ ὥρᾳ. τὰ δ' ὅτι ξηρὰ τῇ φύσει· πᾶν δὲ τὸ ξηρὸν, ἰκμάδ-
ος δεῖται καὶ πρὸς τροφὴν, καὶ πρὸς πέψιν. ὡς δὲ ὁ βλαστὸς ἀμφοτέρων μετέχει τῶν
ὡρῶν, ἐπὶ πολὺν χρόνον παρεκτείνων. ἀλλ' ὥστε τύπῳ εἰπεῖν, ταύτας ὑποληπτέον εἶναι
ἢ πρωϊκαρ- τὰς αἰτίας. ἐπεὶ καθ' ἡλικίαν ὀψικαρπότερα †, καὶ μὴ κατὰ τὰς ἐνιαυσίους χώρας· οἷον
πότερα, τὰ νέα τῶν φυτῶν, διὰ πλῆθος ὑγρότητος καὶ τὸ ὅλον τροφῆς ὀψίκαρπα· τὰ δ' αὖ πά-
λιν, ὡς ὅτι φορᾷ πόῤῥω τῆς ἡλικίας ὄντα· καθάπερ τὸ ἐν αἰγύπτῳ λεγόμενον δένδρον, ὃ
ἑκατοστῷ † ἑκάστῳ ἔτει μυθολογοῦσι φέρειν καρπόν. ἡ δ' αὖ συκάμινος οὐδὲ πέττειν δύναται,
δι' εὐτροφίαν καὶ πλῆθος ὑγρότητος, μὴ ἐπικνισθέντων καὶ ἐπαλειφθέντων ἐλαίῳ τῶν
καρπῶν. οὐ μόνον δὲ τὸ πλῆθος ὀψιοκαρπεῖν ποιεῖ τῆς τροφῆς, ἀλλὰ καὶ ἀκαρπεῖν ἔνια· κα-
θάπερ ἐπί τε τῶν ἀμπέλων εἴρηται, καὶ ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν, καὶ ὅλως τῶν διατιτραι-
νομένων καὶ κολαζομένων. ἅπαντα γὰρ ὅταν τοῦτο πάθωσι, τῆς ὑγρότητος ἀπελαθεί-
σης, τὰ μὲν ἐξ ἀκάρπων κάρπιμα, τὰ δὲ καλλικαρπότερα καὶ εὐχυλότερα γίνεται. τῆς
δὲ ἀμυγδαλῆς ἐάν τις ἐγκόψας τὸν πάτταλον, ὑποκαθάρῃ τὴν ὑπόῤῥοιαν τῆς ὑγρότητος,
ἐπὶ ἔτη δύο ἢ τρία καὶ γλυκεῖαν ἐκ πικρᾶς γίνεσθαί φασι. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ συκῆ, ῥιζοτομη-
θεῖσα, καὶ καταχιωθεῖσα, εὔφορός τε ἐξ ἀφόρου γίγνεσθαι, καὶ πολυκαρπεῖν μᾶλλον. σχε-
δὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ἀμπέλους τὰς τραγώσας ὅμοιόν ἐστι· καὶ γὰρ τούτων ἀφελεῖν δεῖ καὶ
22 ἀντισπάσαι τὴν βλάστησιν, καὶ ὁρμὴν, ὅπως καρποτοκῶσιν. Ἐν τῷ αὐτῷ δέ πως γέ-
νει τῆς αἰτίας ἐστὶ, καὶ τὸ μὴ τὴν ἀρίστην καὶ πίειραν, καὶ βαθύγειον ἀρίστην εἶναι τοῖς δέν-
δροις, ἀλλὰ τὴν δευτέραν· τῷ δὲ σίτῳ ἐκείνην. ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ βάθος ἰούσης τῆς ῥί-
ζης, καὶ τῆς χώρας ἀτρεφοῦς πλείω, τῆς συμμέτρου τροφὴν ὑποσπῶνται· ἐν δὲ τῇ λεπτογείῳ,
καὶ μὴ βαθείᾳ, τὰς ῥίζας ἀναγκαῖον ἐπιπολαιοτέρας εἶναι, καὶ τροφὴν ἐλάττω καὶ σύμ-
μετρον. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς ψαφαραῖς, καὶ ταῖς πετρώδεσι, δύνανται λαμβάνειν ἱκανὴν,
καθιέμενα καὶ βιαζόμενα ταῖς ῥίζαις. ἔτι δὲ καὶ καταψύχειν τὰς ῥίζας, εἴγε πετρώδεις,
δοκεῖ μᾶλλον, ὅπερ ἐπιζητεῖ τὰ δένδρα. ὁ δὲ σῖτος, ἐν μὲν ταῖς ἀγαθαῖς συλλαμβάνει
μὲν πλείω, διὰ τὸ μὴ κατὰ βάθους εἶναι τὰς ῥίζας· ἐν δὲ ταῖς μοχθηραῖς καὶ καταξηραί-
οὐ δεῖται νεται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν πολλάς. καταψύξεως † δεῖται, διὰ τὸ μὴ κατὰ βάθους εἶναι.
ὅταν δὲ ἐπομβρίαι γίνωνται, καὶ πολὺς ὁ διασωζόμενος, χείρων ἐστίν. ἐπεὶ καὶ οἱ τῶν
δένδρων

δένδρων καρποί, διὰ τὸ κρατεῖσθαι τῷ πλήθει τῆς τροφῆς, ὀψίζουσι τῶν γενῶν, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον. ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν τὸ τῶν ὁμογενῶν ἔνια, τὰ μὲν εἶναι πρώϊα, τὰ δ' ὄψια· καθάπερ συκαῖ τέ τινες, καὶ ἄμπελοι, καὶ μηλέαι, καὶ ἄπιοι, καὶ τἆλλα. τῶν γὰρ ζώων οὐδὲν τοιοῦτον, πλὴν κυνός· ἀλλὰ περισσόχρονα κατὰ τὰς κυήσεις, καὶ τὰς ἐκτροφάς· ἀλλὰ μόνον παραλλάττει ταῖς ὥραις κατὰ τοὺς τόπους, καὶ μάλιστά γε ξυνανθρωπευόμενα. τάχα μὲν οὖν καὶ αἱ βλαστήσεις ἐνίων ὕστεραι, καὶ παραδιδόασι τὸ ἀνάλογον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐφ' ὧν τοῦτο μή ἐστιν, ἔοικεν ὥσπερ ἐν ὁμωνυμίᾳ γίνεσθαι τὸ ἀπόρημα. ἔστι γὰρ εὐθὺ τῇ φύσει καὶ τοῖς ζώοις καὶ τοῖς φυτοῖς, ὥσπερ τὰ ἥμερα καὶ τὰ ἄγρια καὶ πολύκαρπα, τὰ δ' ὀλιγόκαρπα, τὰ δ' ὅλως ἄκαρπα. τὰ γὰρ τῶν ἐρινεῶν, ἕτερον γένος, οὐ δυνάμενον πέττειν, οὐδὲ ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὴν τελείωσιν. ἕτερον δὲ τὸ τῶν ἀμπέλων, τῶν μαινομένων καλουμένων· αἳ οὐ μόνον βλαστάνουσιν, ἀλλὰ καὶ πέττουσι, καὶ ἀνθοῦσι, καὶ βοτρυοῦνται, καὶ οὐ δύνανται τελειοῦν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ῥόων, καὶ εἴ τι ἄλλο μέχρι τοῦ ἄνθους ἀφικνεῖται μόνον. ἐν γὰρ τῇ ἰδίᾳ φύσει τὰς διαφορὰς ἕκαστα τούτων ἔχοντα, δικαίως ἕτερα ἂν λέγοιντο κατὰ τὸ εἶδος. ὅσα δὲ δύνανται πεπαίνειν καὶ βλαστάνειν, καὶ ἀνθεῖν, καὶ τὰ ἄλλα μέρη, καθάπερ ἡ μηδικὴ μηλέα, ταῦτα μείζω τινὰ ἔχει καὶ ἰδιωτέραν δύναμιν ἐν ἑαυτοῖς, εἴπερ ἀεὶ διὰ τέλους τοῦτο δρᾷ. παρόμοιον γὰρ τὸ συμβαῖνον, ὥσπερ ἐν τῷ ἀέρι πρότερον ἐλέχθη, τῷ μαλακῷ καὶ εὐκράτῳ, καθ' ὃν ἡ καρποφορία καὶ ἡ βλάστησις, πλὴν ἐκείνων μὲν ὁ ἀὴρ αἴτιος· διὸ καὶ πᾶσι κοινός. ἐνταῦθα δὲ ἡ τοῦ δένδρου φύσις καὶ δύναμις, εὔκρατος πρὸς ἁπάσας τὰς ὥρας.

Ἐπεὶ δ' ἕτερον τὸ περικάρπιον (τοῦτο γὰρ πρὸς τὴν χρῆσιν ἡμῶν) ἀνάγκη μὲν τούτων ὅρον τινὰ τὸν χρόνον εἶναι· 23 τὸν δὲ ὑπερβάλλοντα, λυμαίνεσθαι, χειμώνων τε καὶ ὑδάτων καταλαμβανόντων. † τὸν δὲ καρπὸν μὴ εἶναι· [τῶν δὲ καρπῶν] συγκαταῤῥέουσι γὰρ τούτοις προσεκπηδῶσιν, ὥσπερ οἱ τῆς πιτυώδους πεύκης, καὶ ὅλως τῶν κωνοφόρων. προσηρτημένων γὰρ ἔτι τῶν κώνων, ἐκπηδᾷ τὰ κάρυα, καὶ καταλείπονται κενοί. ταὐτὸ δὲ συμβαίνει τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν κυπαρίττων. ἀλλ' ἔνθα μὲν τὸ σπέρμα καρυῶδες, ἔνθα δὲ ὑμενῶδες καὶ ἀμενιωόν. ὅσα μὲν οὖν ξυλώδεσιν ἢ δερματικοῖς τισι περιέχεται, καθάπερ τά τε κάρυα καὶ βάλανοι, ταῦτα μὲν περιστεγόμενα διατηρεῖται πρὸς τὴν τῆς βλαστήσεως ὥραν. ὧν δὲ σαρκώδη τὰ περικάρπια, ταῦτα δὲ σηπομένων καὶ περιῤῥεόντων, αὐτὰ καθ' αὑτὰ σώζεται, τὰ † μένοντα ξυλώδη· [μὲν ὄντα] καθάπερ τὸ γίγαρτον, καὶ τὸ τοῦ φοίνικος, καὶ ὁ τῆς ἰτέας πυρήν. τὰ δὲ, ἐν ὑμέσι καὶ χιτῶσι περιεχόμενα πλείοσι· τὰ δὲ καὶ ἀλλήλοις πως συνημμένα, καὶ κοινὴν περιοχὴν ἔχοντα, καθάπερ καὶ τὰ τῶν ἀπίων καὶ μήλων· ἅπαντα γὰρ ταῦθ' ὡς εἰπεῖν ἐν μείζοσι περικαρπίοις, ἵνα πλείω διαμένῃ χρόνον. τῶν μὲν οὖν καρπῶν, αὕτη φυλακὴ καὶ σωτηρία πρὸς τὴν γένεσιν. ἡ δὲ τῶν περικαρπίων, ὁμοίως ὅρον τινὰ ἔχει, καθάπερ ἐλέχθη, πρὸς τὴν χρείαν· ἐπεὶ καὶ οἱ χυλοὶ χρονιζόμενοι, καὶ αὐχμαινόμενοι, χείρους γίνονται. τῶν δὲ, οὐδὲ πλείους οὐδὲ, ἀπό τινος ὥρας, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐλαιῶν ἀπ' ἀρκτούρου· μέχρι τούτου γὰρ τὸ ἔλαιον ἐγγίνεσθαι δοκεῖ. κατὰ δὲ τοῦτο, τῆς σαρκὸς ἡ αὔξησις. καὶ ἐάν γε δὴ πλείω ποιῇ ὕδατα, καὶ χεῖρον γίνεσθαι τὸ ἔλαιον ἁρμόγην λαμβάνον πλείω· πολλάκις δὲ καὶ σηπομένου τοῦ καρποῦ. περιμένουσι δὲ πέπανσιν, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀφαιροῦσιν, ὅτι καὶ ἡ κατεργασία καὶ ἡ ἀφαίρεσις χαλεπωτέρα· καὶ ἔτι τὰ δένδρα λυμαίνοιτ' ἂν ῥαβδιζόμενα. φαίνεται δ' οὖν, εἴπερ τοῦτ' ἀληθὲς, ἡ τοῦ θερμοῦ φύσις, δημιουργεῖν τὸ ἔλαιον καὶ τὴν λιπαρότητα τοῦ χυλοῦ, συμμετρίαν ἔχουσα πρὸς τὸ ὑποκείμενον. ἡ δὲ πλείων, ὥσπερ ἀλλοτρία, καὶ ἐπίθετος πρὸς περιττώματος χώραν, οἷον ἀντισπῶσα μᾶλλον εἰς τὴν σάρκα τὴν τοῦ χυλοῦ δύναμιν· ὃ καὶ τοῦ θέρους καὶ τοῦ χειμῶνος συμβαίνει, γινομένων ὑδάτων ἐκ διός, καὶ βρεχομένων τοῖς ναματίοις, ἐν ὁρμῇ τῆς αὐξήσεως οὔσης. ἐκσαρκοῦνται γὰρ, καὶ ἀπολλύουσι τὸ ἔλαιον διὰ τὴν πολυτροφίαν, ἂν μὴ μετὰ ταῦτα αἴθριαι γινόμεναι καταξηράνωσιν· οὕτω δὲ σώζεται, καὶ πληθύνει μᾶλλον. ὅπερ ἤδη καὶ πρότερον πολλάκις γέγονε, καὶ τὸ τελευταῖον ἤδη ἐπ' ἄρχοντος Νικοδώρου· διὸ καὶ ἡ ῥύσις ἐγένετο καλλίων. ἐκ γὰρ τῶν ἡμίσεων ἡ αὐτή. τὰς μὲν πέψεις, ὅτι πρὸς τὴν χρείαν τὴν ἡμετέραν εὑρίσκομεν, ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν πρότερον δῆ-

24 λον, ἐν οἷς ὑπὲρ τῶν ἀγρίων εἴπομεν. Φέρει δὲ τοὺς καρποὺς τὰ μὲν ἐκ τῶν ἕνων, τὰ δὲ ἐκ τῶν νέων βλαστῶν, διεστῶτα ταῖς φύσεσιν εὐθὺς κατὰ τὰς κράσεις. ὅσα μὲν ξηρὰ καὶ πυκνὰ καὶ ξυλώδη, ταῦτα μὲν ἐκ τῶν ἕνων, ἅτε μικρᾶς καὶ βραχείας οὔσης τῆς ἐπιρροῆς· ἅμα δὲ καὶ ὁ βλαστὸς ἀσθενής, ὥστε μήτε μετενεγκεῖν δύνασθαι, μήτε καταχεῖν· ὥσπερ ὁ τῆς ἐλαίας. ὅσα δὲ ὑγρὰ καὶ μανά, καὶ τὸ ὅλον εὔτραφῆ, ταῦτα ἐκ τῶν ἀθρόως τε ἡ ὁρμὴ καὶ πολλή· διὸ ἄμφω δύναται ποιεῖν, ἅμα τόν τε βλαστὸν καὶ τὸν καρπόν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἕνων φέροντ' ἀποβλάστημά τι ποιεῖται μικρόν, καὶ οὐκ εὐθὺς ἐκ τοῦ ξυλώδους ὁ καρπός· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πέφυκεν, ἂν μή τι παράλογον. ἰδιωτάτη δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ξυλώδη τῶν καρπῶν, ἡ γένεσις τοῦ φοίνικος. οὐ γὰρ φέρει ἀπό τινων ἕνων ἢ νέων, ἀλλὰ τῶν κυουμένων πρότερον· ὥσπερ τὰ σταχυηρὰ τῶν σπερμάτων ἐκφαίνει. ἐκ γὰρ τῶν ὁμογενῶν ἐκφαίνεται, καθάπερ στάχυς ἢ ῥάβδος, ἔχουσα πρὸς ἑαυτῇ τὸν καρπόν. αἰτιάσαιτο δ' ἄν τις τὴν ξηρότητα τοῦ δένδρου, καὶ τὴν ὅλην μορφήν. ἐπεὶ γὰρ φυλακῆς οἱ καρποὶ δέονται, καὶ ἔξω συνιστάμενοι, καὶ ἐξ αὐτῶν προφαινόμενοι, τοῖς μὲν ἄλλοις τὰ φύλλα τοσαῦτα ποιεῖ, καθάπερ εἴρηται. τούτου δέ, ἐπείπερ οὐ παρὰ τὸ φύλλον ὁ καρπός, ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ πως τὴν σύστασιν γενέσθαι, ὅπως ἰσχύον ἤδη καὶ μεμορφωμένον ἀποδοθῇ πρὸς ἀέρα. διόπερ ἐν τῷ συγγενεῖ καὶ οἰκείῳ τὴν κύησιν ἐξέτεκεν· ἴσως δέ, εἴπερ ὅμοιον τῷ σταχυοβολεῖν. ἔτι δὲ πλειόνων ὄντων, καὶ τὴν αἰτίαν κοινήν τινα λεκτέον. ἀλλ' εἰ ἄρα μόνον τῶν δένδρων τῷ φοίνικι τοῦτο συμβαίνει. τὸ γὰρ ἴδιον ἐν τοῖς ὁμογενέσι θαυμάζεται. περὶ μὲν οὖν τούτου σκεπτέον. Παραγενιαυτόφορα δέ, καὶ οὐκ ἐπετειόφορα τῶν δένδρων, ὡς τύπῳ λαβεῖν, τὰ ξηρὰ καὶ ξυλώδη, καὶ ὅσα μὴ ἐκ τῶν νέων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἕνων φέρει τοὺς καρπούς. οἷον γὰρ προσυλλέξαι δεῖ, καὶ προγεννῆσαι τὸ γεννῶν. οὐ δύναται δ' ἅμα ταῦτα, διὰ τὴν πρότερον λεχθεῖσαν αἰτίαν· ὥσπερ τὰ εὔξυλα καὶ εὔτροφα. μάλιστα δ' ἐπιδήλως ἡ ἐλαία τοιοῦτο. καὶ γὰρ ἀσθενέστατον, καὶ ἐπικηρότατον· καὶ ἅμα ῥαβδιζομένη πονεῖ, καὶ κατακεκομμένη τὰς θαλείας. ἐπεὶ καὶ ὅσοι γε μὴ οὕτω συλλέγουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτομάτως ἀεὶ τὴν ἀποῤῥέουσαν ἀποσείονται, ἐπετειοφορεῖν φασι μᾶλλον. μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν. ἐν γοῦν τῇ ἀληθείᾳ φασίν, ὡς αἰεί τι καρποφορεῖ· παραλλαγὴν δὲ ποιοῦνται κατὰ τριετίαν. ὅσα ἰσχυρότερα τῶν ἐκ τῶν †νέων φερόντων, οἵας ἂν ὁ θεὸς ἄγῃ τὰς ὥρας, οὕτως καὶ τὰ τῶν καρπῶν ἀποδιδόασιν, ὥσπερ καὶ τὰ ἐκ τῶν νέων καρποφοροῦντα. καὶ γὰρ ταῦτα συνακολουθεῖ ταῖς ὥραις, καὶ τῇ κράσει τοῦ ἀέρος.

[margin: ἕνων]

25 Συμβαίνει δέ, ὅταν μὲν εὐβλαστῶσιν ἄγαν, ἀκαρπεῖν μᾶλλον· ὅταν δ' εὐκαρπῶσιν, ἀβλαστεῖν· ὡς οὐ δυναμένης εἰς ἄμφω διήκειν τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ καταναλισκούσης θάτερον πρὸς θάτερον. ἴδιον δὲ τὸ ἐπὶ τῆς συκῆς, καὶ τῶν λευκῶν ἀμπέλων, ὥς τινές φασι, συμβαῖνον· ταῦτα γὰρ ὅταν εὐβλαστῶσι, τότε μάλιστα εὐκαρπεῖν. εἰ δὲ τοῦτό ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἰρημένον ἀληθές· ἡ γὰρ εὐβλαστεία ἀφαιρεῖται τοὺς καρπούς. γίνεσθαι δὲ τοῦτο μάλιστα χώρας ἀρετῇ, καὶ ἰσχύι τῶν δένδρων. ἐν τῇ μὲν γὰρ ἄφθονα· τὰ δέ, ἑλκῦσαι δεινὰ διὰ τὴν ἰσχύν, ὥσπερ ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ ἡ ῥόα. δῆλον δέ, ὡς ὅσα τὴν φύσιν ἀσθενῆ, ταῦθ' ἥκιστα ὑπερβλαστάνει· ἀλλὰ σύμμετρος αὐτῶν ἡ εὐβλαστία γίνεται, πρὸς τὴν καρπογονίαν. δεῖ γὰρ μήθ' ὑπερβλαστεῖν μήτε κακοβλαστεῖς εἶναι, τὸ καρποτοκῆσον. ἡ δὲ συκῆ καὶ ἡ ἄμπελος †ἡ τοιαύτη μάλιστα, λαμβάνει τὸ ξύμμετρον διὰ τὴν ἀσθένειαν. δεῖ δὲ ἴσως καὶ χώραν εἶναι μὴ ἀγαθήν, ἵνα μὴ δ' ἐκ ταύτης ἡ ὑπερβολή. διόπερ εἰς τὰς νήσους τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ξυμβαίνει. κοινὸς δὲ ὁ λόγος περὶ πάντων τῶν ἀσθενῶν. τούτου μὲν οὖν ἐνταῦθα τοῦτο αἴτιον ὑποληπτέον.

[margin: ἡ λευκή]

Ἐν ἅπασι δὲ τοῖς καρποῖς τὸ περικάρπιον πρότερον μᾶλλον, ἢ αὐτός γε ὁ καρπὸς καὶ τὸ σπέρμα γίνεται. τοῦτο δ' οὐ μόνον ὅτι ξυλώδη καὶ πυρηνώδη γίνεται τὰ πολλὰ τῶν σπερμάτων, τὰ δὲ τοιαῦτα συνίσταται βραδύτερον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τέλος (ὥσπερ ἐλέχθη) τὸ σπέρμα. δεῖ δὲ τὸ ἕνεκα ἄλλου, πρότερον †ἢ ἐκείνου γε εἶναι. ἐν προϋπάρχοντι γὰρ ἡ τῶν τοιούτων γένεσις. διὸ οὐχ ἅπαντα ἐνίων τὰ περικάρπια σπερμοφόρα, καθάπερ τῶν βοτρύων μικραὶ ῥᾶγες, ὡς οὐκέτι δυναμένης τελειῶσαι τῆς φύσεως ταύτας· γλυκεῖαι δ' οὐδὲν ἧττον τῶν μεγάλων. ἢ καὶ δῆλον, ὡς ἀραιὸν ἐκπέψαι τὸ περικάρπιον ἔοικεν, ὥσπερ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος, καὶ τῆς ὥρας συνέψεσθαι· τὸ δὲ σπέρμα τῆς φύσεως ἰδιώτερον εἶναι. πρὸς ἡμᾶς δὲ τὰ μὲν οὐδέν, τὰ δὲ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ· ἐλάττων γὰρ ἡ χρεία.

[margin: ἢ ἐκεῖνό γε]

διὸ

διὸ καὶ τὰ πύρινα μάλιστα ζητοῦμεν, καὶ ἐφ᾽ ὅσον δυνάμεθα περιαπτόμεθα· ὥσπερ
οἱ τοὺς βότρυς τοὺς ἀγιγάρτους ποιοῦντες. ἡ δὲ φύσις δῆλον ὡς ἀμφοῖν ἀποδιδόναι βού-
λεται τὸ σύμμετρον· ὁπότερον δ᾽ ἂν πλεονάζῃ, θάτερον ἔλαττον. περὶ δὲ τῶν μὲν διὰ ὑγρό-
τητα καὶ ἁπλῶς εὐτροφίαν γίνεται, διὸ καὶ τὴν γεωργίαν ἔφαμεν ξυμπονεῖν· τῶν δὲ διὰ
ξηρότητα καὶ πυκνότητα, καὶ τὸ ὅλον εὐτροφίαν. καὶ πρὸς μὲν τὴν ἑκατέρου τελέωσιν
καὶ πέψιν, τάχα δὲ καὶ τῶν φυτῶν γένεσιν, ὅλως καὶ πρωϊβλαστίαν, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, τήν
τε τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ἡλίου δύναμιν αἰτιατέον· καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστων φύσεις, εἴτ᾽ οὖν ὑγρό-
τητι καὶ ξηρότητι καὶ μανότητι καὶ τοῖς τοιούτοις διαφερούσας, εἴτε θερμότητι καὶ ψυχρότη-
τι. καὶ γὰρ ταῦτα τῆς φύσεως. τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα σχεδὸν τῇ αἰσθήσει φανερά· τὸ δὲ
θερμὸν καὶ ψυχρόν, διαμφισβητεῖται καὶ ἀντιλέγεται, καθάπερ τὰ ἄλλα τὰ τῷ λόγῳ
κρινόμενα. περὶ ὧν καλῶς ἔχει διωρίσθαί πως ἄλλως· ἐπεὶ καὶ πολλὰ πρὸς ταύτας ἀνάγε-
ται τὰς ἀρχάς. ἀνάγκη δὲ ἐκ τῶν συμβεβηκότων ἅπαντα τὰ τοιαῦτα σκοπεῖν. ἐκ τούτων
γὰρ κρίνομεν καὶ θεωροῦμεν τὰς δυνάμεις. Μία μὲν οὖν αἰτία λέγεται τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ἡ 26
εἰς τὸ κάρπιμον ἀνάγουσα, καὶ ἄκαρπον ὡς τῶν μὲν θερμῶν, καρπίμων ὄντων. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν
ζώων τῶν γονίμων καὶ ἀγόνων, καὶ τῶν ζωοτόκων καὶ ᾠοτόκων. ἑτέρα δὲ περὶ τὰς χώρας, οἷον ψυ-
χράς. τὰ γὰρ ἐναντία ἐν ταῖς ἐναντίαις δύνασθαι διαμένειν, τὰ μὲν θερμὰ ἐν ταῖς θερμαῖς,
τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν ταῖς ψυχραῖς. οὕτω γὰρ εὐθὺς καὶ τὴν φύσιν γεννᾶν, ὡς ὑπὸ μὲν τοῦ ὁμοίου φθει-
ρομένων διὰ τὴν ὑπερβολήν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου σωζομένων, οἷον εὐκρασίας τινὸς γενομένης·
ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τῶν ζώων. τὰ γὰρ ὑπέρπυρα, τὴν φύσιν ἄγειν εἰς τὸ ὑγρόν.
συνηκολούθηκε δὲ ταύτῃ τῇ δόξῃ καὶ Μνήστωρ, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζώων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν. θερ-
μότερα γὰρ εἶναί φησι τὰ μάλιστα ἔνυγρα, οἷον σχοῖνον, κάλαμον, κύπειρον· διὸ καὶ ὑπὸ τῶν
χειμώνων οὐκ ἐκπήγνυσθαι. καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μάλιστα ἐν τοῖς ψυχροῖς δύνασθαι διαμένειν,
οἷον ἐλάτην, πεύκην, κέδρον, ἄρκευθον, κιττόν. ἐπὶ τούτου γὰρ οὐδὲ τὴν χιόνα τῇ θερμότητι
ἐπιμένειν. ἔτι δὲ σκολιὸν εἶναι, διὰ τὴν ἐντεριώνην θερμὴν οὖσαν, καὶ διαστρέφειν. τρί-
την δ᾽ αἰτίαν λέγουσι, τὸ πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα εἶναι. φύσει γὰρ καὶ ὁ ὀπὸς αὐτῆς
ὢν θερμός, καὶ βλαστάνειν πρωῒ ποιεῖ, καὶ πέττει τοὺς καρπούς. σημεῖον δὲ ποιεῖ καὶ τούτου
τόν τε κιττόν, καὶ ἕτερα ἄττα. τετάρτη δέ, ἡ τῶν ἀειφύλλων. διὰ γὰρ θερμότητα καὶ ταῦ-
τα οἴεται διατηρεῖν. τὰ δέ, ἐνδείᾳ τοῦ φυλλοβολεῖν. προσεπιλέγειν δὲ τοῖς εἰρημένοις
καὶ τὰ τοιαῦτα, σημειούμενος, ὅτι τὰ πύρεια ἄριστα καὶ κάλλιστα ἐκπυροῦται καὶ τῶν
δένδρων, ὡς τὰ ἀεί τις τὰ τοῦ πυρὸς ὄντα τάχιστα, ἐκπυρούμενα. καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ τῆς θερμό-
τητος λεγόμενα, σχεδὸν ταῦτ᾽ ἐστίν. Ἔχει δ᾽ ἀπορίαν εὐθὺς ἐπὶ τοῦ πρώτου λεχθέντος, ὡς 27
οὐκ ἔστι τὰ καρπιμώτερα, θερμότερα. τὰ γὰρ θήλεα τῶν δένδρων πολυκαρπιμώτερα μέν,
ἧττον δὲ θερμὰ τῶν ἀρρένων· ὥσπερ ἐκ τῆς τῶν ζώων ὁμοιότητος ληπτέον, καὶ μὴ ὁμώνυμον. ἔτι
δὲ τὰ ζῷα τὰ πολυγονώτερα, θερμότερα, καὶ καθάπερ σαρκοφάγα καὶ λαίμαργα· μόνα γὰρ τῶν
θερμῶν δοκεῖ, κύων καὶ ὗς πολυτοκεῖν. αὐτῶν δὲ τῶν ὁμογενῶν τὰ ὁμοιοειδέστερα πολυγονώτερα,
καθάπερ ἐπὶ τῶν ὀρνίθων· ἡ γὰρ θερμότης δὴ αὔξειν φαίνεται καὶ διαρθροῦν τὰ μέλη, καὶ σκληρύ-
νειν. ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ζωογονίαν, καὶ εἰς τὴν καρποτοκίαν καὶ πέπανσιν, συμμετρίας τινὸς δεῖ τοῦ
θερμοῦ, καὶ οὐχ ὑπερβολῆς, εἴπερ αὕτη μὲν ξηραίνει καὶ πυκνοῖ μᾶλλον. ὥστε ταῦτα μὲν ἐν ἀμφιδό-
ξῳ, προσδεόμενα δέ τινος διορισμοῦ. περὶ τῶν ἐνύδρων ῥᾴων ἡ ἀμφισβήτησις. οὐ γὰρ ὅτε γεννᾶν,
ὅτε ἐκτρέφειν, ὅτε σώζειν πέφυκε τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ὅμοιον. ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ πρὸς
τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ᾽ ἄτοπον, ὅπερ καὶ ἐν ἑτέροις εἴρηται, τὸ γεννήσασαν ἐν τῷ ξηρῷ τὴν φύσιν με-
ταίρειν εἰς τὸ ὑγρόν. πῶς γὰρ ἂν διέμενε, καὶ πῶς οἷόν τε καὶ διαμένειν ὁντινοῦν χρόνον, εἴ-
περ ἦν ὅμοια τοῖς νῦν. ἔτι δ᾽ αὐτὸ τὸ συμβαῖνον κατὰ τὴν νῦν γένεσιν, ἀντισημαίνει· ἅπαν-
τα γὰρ φαίνεται τὰ ζῷα, καὶ τὰ φυτά, καὶ διαμένοντα καὶ γεννώμενα ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις,
ὁμοίως ἔνυδρα καὶ χερσαῖα, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη διαφορά. διὸ καὶ ἀπαθῆ μὲν ὑπὸ τού-
των, παθητικὰ δ᾽ ὑπὸ τῶν ἐναντίων, ἅτε μεγάλης τῆς μεταβολῆς γινομένης. ἀσύμ-
φωνοι δὲ αἱ δόξαι πρὸς αὑτάς, ὅταν ἅμα τε τὰ ἔνυγρα θερμότερα ᾖ, καὶ καρπιμώτερα.
πολλὰ γὰρ ἄκαρπα τῶν ἐνύδρων. καὶ πάλιν, ὅταν τά τε πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα.
καὶ τὰ ἀείκαρπα καὶ ἀείφυλλα, θερμὰ λέγωσιν· ὀψικαρπότατα γάρ, ὡς εἰπεῖν, τὰ

ἀείφυλλα·

ἀείφυλλα· καὶ τὸ ὅλον, ὥσπερ πρότερον εἴρηται, πρωϊβλαστῆ καὶ πρωΐκαρπα διὰ ἀσθένειαν. ἔνια δὲ καὶ συμπαρακολουθεῖ, βλαστάνοντα καὶ ἀνθοῦντα πλείω χρόνον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἐπετείοις ὁ ἠριγέρων, ἔχει δηλονότι συμμετρίαν τινὰ κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τροφῆς. ὃ δὲ προσεπιλέγειν περὶ τῆς πυρήνων, οὐκ ἄν τις ἴσως φαίη θερμότητος, ἀλλ' αὐθηρότητος εἶναι σημεῖον. ἡ γὰρ ῥῖψις ἐστὶν, ἡ ποιοῦσα τὸ πῦρ. σφοδροτέρα δὲ ἐν τούτοις, ἢ καὶ μᾶλλον ἐξαιροῦν δυναμένη τὸ ὑγρόν. ἀλλὰ δὴ μάλιστα ἐκεῖνα φαίνεται καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν θερμά, καὶ κατὰ λόγον, τὰ λιπαρά τε καὶ τὰ δριμέα, καὶ εὔοσμα οὕτως ἔχει. πάντα γὰρ ταῦτα ἐν θερμότητι δοκεῖ εἶναι. διὸ καὶ ξηρά τε ὄντα, καὶ ὡς ἐπίπαν πυκνὰ καὶ ἄσαπῆ, καὶ τοὺς χυλοὺς ἔχοντα λιπαροὺς καὶ δριμεῖς, ὅθεν τέ ἐστι καὶ ἄφεων· καὶ ἡ πεύκη θερμή, καὶ † εὐπύρωτός ἐστιν. οὐ μὴν μόνα γε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα δοκεῖ θερμὰ εἶναι, καθάπερ καὶ φίλυρα, καὶ ὅλως ὅσα τὴν τοῦ σιδήρου βαφὴν ἀνίησι. χρὴ δὲ καὶ ταῖς τοιαύταις δυνάμεσιν ἀθρεῖν τὰ θερμά, καὶ ἐπικρίνειν· οἷον, ὅσα κατὰ τὰς προσφορὰς τοῖς σώμασι θερμότητάς τινας ἐμποιεῖ, καὶ πέψεις, ἢ συντήξεις, ἢ καὶ τὸ ὅλον κατὰ τὴν ἀφὴν καὶ τὴν γεῦσιν διαδίδωσι τὴν αἴσθησιν. οὐ γὰρ ἔτι ταῦτα λόγου δεῖται πρὸς τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἰατρῶν χρεία μαρτυρεῖ, καὶ ἡ αἴσθησις. ὡς δ' ἐπὶ τὸ πᾶν, πλείω ταῦτα ἐν τοῖς θερμοῖς ἢ ψυχροῖς, ἢ οὐκ ἐλάττω γίνεται· διὸ καὶ πρὸς τοῖς ἐναντίοις γένεσι καὶ τοῦτ' ἀμφισβητεῖται. τὸ μέντοι περιέπεσθαί τινα τροφὴν εἰς τὸ διαμένειν ἐν τοῖς ψυχροῖς ἔνια τῶν θερμῶν, τάχ' ἄν τις συγχωρήσειεν· ἀλλὰ τὰ ποῖα, καὶ πῶς, τοῦτο πειρατέον διορίζειν, εἰ μὴ ἄρα ἁπλῶς ἰσχύει τινὶ μᾶλλον, ἢ ῥιζῶν ἢ τῶν ὅλων σωμάτων ἡ διαμονή· καθάπερ καὶ τῆς ἀπίου, καὶ τῆς ἀχράδος, καὶ τῆς ἀμυγδαλῆς. καὶ δή, καὶ ἥκιστα ἐμπήγνυσθαι. καὶ περὶ μὲν θερμότητος ἐκ τούτων ληπτέος ὁ διορισμός. λείπει.

ἐπύρωτος [margin note]

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΑἸΤΙΩ͂Ν. ΤῸ Β΄.

Περὶ δὲ τὰς βλαστήσεις καὶ καρποτοκίας τῶν δένδρων, καὶ ἁπλῶς τῶν φυτῶν, ὅσα μὴ πρότερον εἴρηται, πειρατέον ὁμοίως ἀποδοῦναι, διαιροῦντας χωρὶς ἕκαστα, τά τε κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ὥρας γινόμενα, καὶ ὅσα κατὰ τὰς γεωργικὰς θεραπείας. δύο γὰρ δὴ μέρη ταῦτ' ἐστί, τὸ μὲν ὥσπερ φυσικὸν καὶ αὐτόματον, τὸ δὲ τέχνης καὶ παρασκευῆς δεόμενον εἰς τὸ εἶναι. ὁ λόγος δ' ἀμφοῖν ἐστιν οὐχ ὁ αὐτός· ἀλλ' ὁ μὲν οἷον φυσικός, ὁ δὲ ἐπινοητικός. οὔτε γὰρ ἡ φύσις οὐθὲν μάτην, ἥ, τε διάνοια βοηθεῖν θέλει τῇ φύσει. ἐπεὶ δὲ πρότερα τὰ τῆς φύσεως, ὑπὲρ τούτων καὶ ῥητέον πρότερον.

1 Μέγιστον μὲν οὖν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, παντὶ δένδρῳ καὶ ἡμέρῳ καὶ ἀγρίῳ, καὶ ὅλως δὲ φυτῷ παντὶ πρὸς εὐβλαστίαν καὶ εὐκαρπίαν, τὸ χειμασθῆναι χειμῶσιν ὡραίοις καὶ καλοῖς. οὕτω γὰρ αἱ βλαστήσεις κάλλισται, καὶ αἱ καρποτοκίαι γίνονται. καλὸς δὲ χειμών, ἐὰν πολυϋδρίαν τε ἔχῃ βόρειον, καὶ χιόνος πλῆθος, καὶ τὸ ὅλον ψύχη χωρὶς πάγου. δεῖ γὰρ κεκενωμένα τὰ δένδρα μετὰ τοὺς καρποὺς, ἀναπληρωθῆναι πάλιν τῆς τροφῆς, καὶ ταύτην πέψαι καὶ κατασχεῖν, εἴπερ εὐβλαστῆ καὶ εὔκαρπα μέλλει γενήσεσθαι. τροφῆς μὲν οὖν πλῆθος, ἐν ὄμβρου πλήθει. τὸ δὲ κατασχεῖν καὶ πέψαι ταύτην, ἐὰν ὁ χειμὼν πιέσῃ, καὶ μὴ εὐθὺς ἡ ἐνδρομὴ γένηται. τὰς γὰρ ῥίζας ὀρεγομένας ἀφθόνου τροφῆς, διαδιδόναι δεῖ παντὶ τῷ δένδρῳ, καὶ ταύτῃ ὥσπερ κυουμένην καὶ πεττομένην χρόνον λαμβάνειν σύμμετρον. οὐκ ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν μὴ κατάσχῃ τὰ ψύχη. ταχὺ γὰρ ἡ μαλακότης τοῦ ἀέρος ἐκκαλεῖται τὴν βλάστησιν. διὸ τούς τε ὄμβρους συμφέρει βορείους, μὴ νοτίους εἶναι. τό τε πλῆθος χιόνος· ὅπως τηκομένη κατὰ μικρὸν διαδύηται πρὸς τὸ ἔδαφος, καὶ μὴ ἀθρόον τὸ ὑγρὸν ἀπορρυῇ προσπεσόν· ἅμα τε καὶ τὴν γῆν ἀναζυμοῖ, συγκατακλείουσαν, καὶ ἐναπολαμβάνουσαν τὸ θερμόν. ὃ καὶ τοῖς σπέρμασι συμφέρει· ῥιζωθέντα γὰρ καὶ ἐπισχίσαντα τῇ πλήσει καὶ τῇ καταπιέσει τοῦ ψύχους, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ διαγελώσῃ, ταχείας ποιεῖ καὶ ἀθρόας ἀναδόσεις. ἀλλὰ τὰ μὲν σπέρματα προσεπιζητεῖ καὶ τοὺς † ὀρεινοὺς ὑετοὺς μᾶλλον, κατὰ μικρούς τε καὶ πλείους γινομένους, διὰ τὴν ἀσθένειαν, καὶ τὸ ἐπιπόλαιον τῶν ῥιζῶν· ταχὺ γὰρ αὖ ξηραίνονται, καὶ ταχὺ πάλιν δεύονται· τὰ δὲ δένδρα, καὶ ἰσχυρότερα, καὶ βαθυρριζότερα, καὶ ἅμα

θερινοὺς [margin note]

διαπλεῖα

διπλασία τροφῆς ἐν ἑαυτοῖς· ὥστε τρόπον τινὰ μᾶλλον τῆς συνεργησάσης δεῖσθαι πρὸς τὴν πέ-
ψιν, καὶ τὴν βλάστησιν. σημεῖον δὲ, τὸ μὴ βλαστάνειν πρὸ τοῦ ἦρος. Ὅτι δὲ πολυϋδρία συμ- 2
φέρει τοῖς δένδροις, κἀκεῖθεν φανερόν. ἐν γὰρ ταῖς ἐπομβρίαις, ἅπανθ' ὡς εἰπεῖν εὐθενεῖ
μᾶλλον. ἀλλ' ὅταν μὲν ὦσι νότιαι, διυγραίνονται, καὶ ἀσθενέστεραι γίνονται· βορείων δ' οὐσῶν,
ἰσχυραί τε καὶ ἐκπεπτικαὶ μᾶλλον, ἅτε τῆς μὲν γῆς διακόρου οὔσης, αὐτά τε ξυνεστῶτα καὶ ἐναπει-
ληφότα οἰκεῖον θερμόν. ὅπου γὰρ ἀεὶ μαλακὸς ὁ ἀήρ, ἐνταῦθ' ἡ εὐβλαστία καὶ εὐκαρπία γίνεται
τῶν δένδρων· ὥσπερ ἐν αἰγύπτῳ, διά τε τὴν † ἀτροφίαν, καὶ διὰ τὸ μηδὲν ἀντικόπτειν τῶν ἔξω- εὐτροφίαν
θεν. ἀφθόνου γὰρ τῆς τροφῆς οὔσης, καὶ τοῦ ἀέρος εὐτρόφου, εὐλόγως ἡ εὐβλαστία καὶ ἡ εὐκαρπία. πρὸς
δὲ τὸ ποιεῖν αὐτῶν ἢ πάντων ἢ τινῶν, δεῖταί τινος ἴσως ἑτέρας κράσεως. ἐνταῦθα δὲ, ἐὰν μὴ
καθ' ὥραν ἔτους αἱ βλαστήσεις ὦσιν, ἀλλὰ προεκδράμωσι διὰ εὐτροφίαν καὶ ἄνεσιν τοῦ ἀέρος,
ἐπιγινόμενα ψύχη διελυμήνατο καὶ ἐπέκαυσε. διὸ καὶ οἱ ὄπισθεν χειμῶνες χαλεποὶ τοῖς δέν-
δροις. ὅταν γὰρ ἅπαξ ἐκτήκωσιν, εὐθὺς οἱ καρποὶ μαλακοῦ τινος ἀέρος δέονται, καὶ εὐμενοῦς εἰς
τὴν ἐκτροφήν· καὶ μάλιστ' ἐν ταῖς ἀρχαῖς· τότε γὰρ ἀσθενέστατοι. τὸ δὲ ἀσθενὲς, οἷόν τι θνήσεως
δεῖται. καὶ γὰρ ὅλως πᾶσα μεταβολὴ καὶ γένεσις, δεῖται τῆς τοιαύτης εὐκρασίας. μεταβολαὶ δ'
ἅμα καὶ ὥσπερ γενέσεις τινὲς, ἥ, τε βλάστησις καὶ ἡ ἄνθησις, καὶ ἔτι τούτου ἑτέρου. ἐν αἷς καὶ
πλεῖσται φθοραὶ γίνονται, τῶν καρπῶν ἐρυσιβουμένων τε καὶ ἀποκεκομμένων καὶ ἀποπιπτόντων, καὶ
τὸ ὅλον χειμαζομένων. ἐπεὶ καὶ τὰ ἄγρια μάλιστα συμβαίνει πονεῖν, ὅταν μάλιστα ἀρτιβλαστῶν
ὄντων, ἐπιγίνηταί τι πνεῦμα ψυχρὸν ἄγαν καὶ θερμόν. ἀπορρεῖ γὰρ ἄμφω, καὶ ἀπόλλυσιν. ἀλ-
λὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δεῖ θεωρεῖν. ἡ δ' ὅλη διάθεσις καὶ κατάστασις τοῦ ἀέρος, εἰς
τὴν τῶν δένδρων εὐθένειαν. ὅτι δὲ ταύτῃ ξυμφέρει, φανερόν ἐστι διὰ τῶν εἰρημένων. Ἑπόμενον 3
δέ πως τούτοις ἐστὶ, περὶ τῶν ὡραίων ὑδάτων εἰπεῖν. ὡραιότατα μὲν γὰρ τὰ χειμερινὰ, διὰ
τὰς λεχθείσας αἰτίας. δεύτερα δὲ, τὰ πρὸ τῆς βλαστήσεως· οὕτω γὰρ ἀθροωτέρα τε καὶ καλλίων
ἡ βλάστησις, ἐκπληρωθέντων πάντων ταῖς μορφαῖς. εἰ δὲ μὴ, ἀβλαστεῖς καὶ ἄμπελοι γίνονται,
καὶ τἆλλα· τῶν μὲν ἐχόντων, τῶν δὲ πεπτομένων. τρίτα δὲ, μετὰ τὴν ἀπάνθησιν, ἃ πρὸς τὴν τροφὴν
ἤδη καὶ τελείωσίν ἐστι· ταῦτα δὲ μὴ εὐθὺς, ἀλλ' ὅταν ὁ καρπὸς ἰσχύσῃ. εἰ δὲ μὴ, συμβαίνει τὰ
μὲν ἄλλα καὶ ἀπορρεῖν, κἂν μὴ τοῦτο πάθῃ διυγραινόμενα χείρω καὶ ἀσθενέστερα γίνεσθαι· τὴν δ'
ἐλαίαν καὶ ἐπιβλαστοῦσαν ἀποβάλλειν, ἅτε τῆς τροφῆς ἰούσης εἰς τὸν βλαστόν. ἄωρια μὲν οὖν ταῦτα.
χείριστα δὲ, καὶ παρακαιρότατα, περὶ τὰς ἀνθήσεις ἑκάστων· ἅπαντα γὰρ ἀσθενῆ· καὶ πάνθ' ὡς
εἰπεῖν, ἢ τάχει πλεῖστα ἀπόλλυται καὶ ἀποπίπτει, τὰ μὲν ἐρυσιβούμενα, τὰ δὲ ὑγραινόμενα. τὰ
δ' ἐπιμένοντα, χεῖρον ἀνθεῖν· πλὴν εἴ τινων ὀλίγων. καὶ τοῦτ' οὐχ ἥκιστόν ἐστιν ἐν τοῖς φρυγανικοῖς,
καὶ ποώδεσιν. οἷον τὰ στεφανωτικὰ, καὶ ὅλως τὰ ἄγρια καὶ αὐτόματα τῶν ἀνθῶν. ἔτι δὲ τῶν ποω-
δῶν ἔνια, καὶ τῶν ἡμέρων σπερμάτων τὰ χεδροπά. ταῦτα δὲ διαμένει, δυεῖν θάτερον· ἢ
διὰ ἰσχὺν ἑαυτῶν τε καὶ τῶν προσφύσεων, καθάπερ καὶ τὸ ῥόδον, καὶ τὸ κρίνον, καὶ τὰ ἄλ-
λα ὅσα τούτοις ὅμοια· ἢ διὰ ξηρότητα τῆς ὅλης φύσεως, ἀναλαμβανόντων τὸ ὑγρόν. ἐπι-
κρατεῖ γὰρ οὕτω τὸ κρατοῦν, ἀπαθές. ὧν δὲ οἱ καρποὶ χρονιώτεροι, καὶ πλείονος δεόμενοι
τροφῆς καὶ πέψεως, τούτοις ὡραῖα καὶ τὰ ὀψιαίτερα· καθάπερ ἀμπέλῳ, ῥόᾳ, ἐλαίᾳ, τοῖς
ἄλλοις. ἁπλῶς δὲ, ἑκάστοις πρὸς τὴν ἑαυτοῦ τελείωσιν. διὸ καὶ οὐχ ὁ αὐτὸς ἅπασι καιρός, ὥ-
σπερ ὁ τοῦ χειμῶνος πρὸς τὴν βλάστησιν· ἀλλ' ἕτερος ὁ τοῖς ὀψικάρποις, καὶ πρωϊκάρ-
ποις· ὥσπερ καὶ τῶν σπερμάτων τοῖς τριμήνοις, καὶ ἁπλῶς τοῖς ὀψίοις καὶ πρωΐοις. ἁ-
πλῶς δ' αἰεὶ τὰ βόρεια βελτίω τῶν νοτίων. καὶ γὰρ ψυχρότερα, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν
ποιεῖ πλείω, ξυνεστηκότων καὶ ἰσχυόντων καὶ τῶν καρπῶν, καὶ τῶν δένδρων· ἔτι δὲ ἀ-
φαιρεῖ τὸ περιττόν, καὶ ἀποξηραίνεται, καὶ οὐκ ἐᾷ προσκαθήμενον διυγραίνειν, οὐδ' ὑ-
πὸ τοῦ ἡλίου συνεψόμενον λυμαίνεσθαι. διὸ καὶ τὰ ἐπιγινόμενα πνεύματα ὠφελεῖ,
καὶ μάλιστα ἐὰν ᾖ βόρεια· περιαιρεῖ γὰρ ταῦτα, καὶ ἀπόλαυσιν ποιεῖ πλείω. διὰ ταῦτα
γὰρ καὶ τὰ παραπλήσια, καὶ τὰ νυκτερινὰ βελτίω τῶν ἡμερινῶν· ἀπόλαυσίς τε γὰρ
γίνεται πλείων, μὴ εὐθὺς ἀφαιρουμένου τοῦ ἡλίου. καὶ τῶν ἄλλων ἀκινδυνότερα. Τὸν 4
αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ τῶν πνευμάτων τὰ βόρεια τῶν νοτίων βελτίω· καὶ τὰ πόντια
τῶν ἀπογείων, ὅτι ψυχρότερα· καὶ τὰ ἀπὸ δύσεως, τῶν ἀφ' ἕω. καθόλου γὰρ ὡς εἰπεῖν,
τὰ ψυχρὰ τῶν θερμῶν, ἐὰν μὴ ἀρτιβλαστῇ ᾖ, καὶ ἐν ἀνθήσει λαμβάνῃ. τότε γὰρ ἀπο-
καίει τὰ

καὶ τὰ ψυχρὰ, καθάπερ εἴρηται. βελτίω δὲ καὶ τὰ ζεφύρια, καὶ αἱ τροπαὶ, καὶ ὅλως αἱ αὖ-
ραι τῶν σκληρῶν καὶ διατόνων· τὸ μὲν γὰρ τρέφει, θάτερον δὲ πλήττει καὶ κωλύει τὰς αὐξή-
σεις. ἰσχύει δ' ἕκαστον, κατὰ τὴν θέσιν τῆς χώρας· ἄλλα γὰρ ἄλλοις τοιαῦτα, καθάπερ ἐλέχθη καὶ
πρότερον. διὸ καὶ ὡς ἐπίπαν εἰπεῖν, βελτίω τὰ βόρεια τῶν νοτίων. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπείπερ αἱ
παραλλαγαὶ καὶ τῆς χώρας ποιοῦσι τὰς δυνάμεις, καὶ δεῖ τοῦ μὲν χειμῶνος εἶναι θερμὰ, τοῦ δὲ
θέρους ψυχρά. βοηθεῖ γὰρ οὕτως ἑκάτερα πρὸς τὰς ὥρας, ὥσπερ εἴπομεν. ἐὰν δὲ ὅμοια, βλά-
πτει· ποιεῖ γὰρ ὑπερβολήν. εὔλογον δ' ἤδη, μὴ τὰ αὐτὰ πᾶσιν εὔτροφα καὶ ὠφέλιμα, καὶ
βλαβερὰ γίνεσθαι. διὸ τοῖς μὲν νότους ἀπαισιωνής, τοῖς δ' ὠφέλιμος· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ζέφυ-
ρος, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος. ἅπασι δὲ χαλεπὰ, καθάπερ εἴρηται, κατὰ τὴν βλάστησιν εὐθὺς,
ἢ θερμὰ λίαν, ἢ ψυχρὰ πνέοντα· διαφθείρει γὰρ ἄμφω, διὰ τὴν ἀσθένειαν. ὡς δὲ τὸ σύνολον
ἄπνους εἰπεῖν, εὔπνουν εἶναι χρὴ τὸν τόπον. ἕτερος δ' ὁ † εὔπνους, καὶ ὅλως ὁ προσήνεμος, ἀναυξής.
σχεδὸν δ' ὁμολογουμένη τις καὶ ἡ τοῦ ἀέρος διάθεσίς ἐστι. τούτοις γὰρ ὁ εὔκρατος ἀὴρ, ὡς ἁπλῶς
εἰπεῖν, ἄριστος τοῖς δένδροις, συμβλαστὴς ὢν καὶ εὔκαρπος. οἱ δὲ περισκελεῖς ἐφ' ἑκάτερα,
διαφθείρουσιν οἱ μὲν τοὺς καρποὺς, οἱ δ' ὅλως καὶ τὰ δένδρα· πλὴν ὅσα πέφυκεν οἰκεῖα τού-
τοις. ἔνια γὰρ δὴ ταῖς ὑπερβολαῖς χαίρει. καὶ τὰ μὲν ἐστι φιλόθερμα, καθάπερ φοῖνιξ· τὰ
δὲ φιλόψυχρα μᾶλλον, ὥσπερ ὁ κιττὸς, καὶ ἡ ἐλάτη. ταῦτα γὰρ ὅλως ἐν τοῖς ἐμπύροις οὐ
φύεται. χαλεπὸς δὲ καὶ πύξος καὶ φιλύρα, καθάπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴπομεν. αἴτιον δὲ ἡ
θερμότης καὶ ἡ ξηρότης· οἷον γὰρ πῦρ ἐπὶ πῦρ γίνεται. συμμετρίας δέ τινος δεῖται καὶ τὸ
ὅμοιον. ὡσαύτως δὲ οὐδ' ἐν τοῖς ψυχροῖς ἔνια φύεται τῶν ψυχρῶν, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἔ-
στι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων δηλονότι συμμετρία τις πρὸς ἄλληλα, ὥστε τὰ μὲν δύνασθαι βλαστά-
, τὰ δ' ὔ. νειν †. ἀεὶ γὰρ δῆλον τινὰ ἔχειν τὴν κρᾶσιν τῆς φύσεως πρὸς τὸ περιέχον. ἔοικε δὲ κοινὸν εἶναι
τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ζώων· καὶ γὰρ τὰ ζῶα καθ' ἑκάτερον τῶν τόπων ἴδια τυγχάνει, τὰ μὲν δεχό-
μενα, τὰ δ' οὐ δεχόμενα τὴν τοῦ ἀέρος διάθεσιν. ὅτι δὲ καὶ τροφὰς οὐκ ἔχοντα τὰς οἰκείας·
ἐνδέχεται γὰρ καὶ τοῦτο κωλύειν ὁμοίως καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. τάχα δὲ καὶ ἑτέρας πλείους
αἰτίας, αἳ πρὸς τὰς ἰδίας φύσεις εἰσὶν ἐναντίαι. μεγίστη δ' οὖν διαφορὰ κατὰ τὰ ἔνυγρα καὶ
χερσαῖα ζῶα καὶ φυτά, περὶ ὧν οὐδὲ ζητοῦμεν λόγον, ὡς εἰπεῖν, πλὴν ὑπὲρ τοῦ πότερα θερ-
μότερα ἢ ψυχρότερα· τοῦτο γὰρ ἀμφισβητεῖται. καὶ ἄλλα δὲ οὐ συγκεχωρημένα τῇ φύσει
τίθεται· καίτοι τὰ καθόλου καὶ κοινὰ πρῶτα ἔδει ζητεῖν. εὑρεθέντων γὰρ τούτων, καὶ τὰ κατὰ
μέρος φανερά. τοῦτο μὲν ἴσως κωλύοιτ' ἂν οὖν διὰ τὸ χαλεπὸν, εἴτε πλείους αἰτίαι τυγχά-
νουσιν, εἴτε μία. περὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, μᾶλλον εὐποροῦμεν. ἡ γὰρ αἴσθησις δίδωσιν
ἀρχὰς ἐπ' ἄμφω, καὶ ἔτι μᾶλλον πλείους ἐπὶ τῶν φυτῶν· ἐμφανέστατα γὰρ τὰ συμβαίνοντα πε-
ρὶ αὐτά. μεγίστη δὲ διαίρεσις κατά γε τὸν αὐτὸν τόπον τοῖς ἡμέροις καὶ ἀγρίοις. ἀεὶ γάρ τε μα-
λακωτέρους καὶ ὑγροτέρους ζητεῖ τοὺς ἀέρας. οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιά γε καὶ τῶν ἡμέρων ἀδυνατεῖ βλα-
στάνειν ἐν τοῖς θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀσθένειαν ἢ τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ δι' ἑτέρ-
αν τινά. καθάπερ ἡ ἐλαία, καὶ θερμὸν καὶ πυκνὸν ἐν τοῖς φυτοῖς, διὰ τὸ μετέωρον τῶν ῥιζῶν·
ἐμπήγνυται γάρ. ἡ δὲ ἀχρὰς ἐν τοῖς σφόδρα θερμοῖς, ὥσπερ περὶ Αἴγυπτον. μοχθηραὶ δὲ καὶ
αἱ ἄπιοι, καὶ μηλέαι, καὶ σπάνιαι. τὴν δ' αἰτίαν σκεπτέον. ἐπεὶ οὐκ ἂν θερμὰ δόξειεν εἶναι.
τὰ μὲν οὖν ὅλως οὐδὲ βλαστάνειν ἐνιαχοῦ δύναται· τὰ δὲ βλαστάνει μὲν, ἄκαρπα δὲ γίνεται, κα-
θάπερ ἡ περσέα, ἡ αἰγυπτία περὶ Ῥόδον. περὶ ἰόντι δὲ οὕτω, φέρει μὲν, ὀλίγον δέ. καὶ καλλικαρ-
πεῖ, καὶ γλυκυκαρπεῖ ἐκεῖ μόνον. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φοῖνιξ, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς περὶ Βαβυλῶ-
να καὶ Συρίαν καλλίκαρπος· ὁ γὰρ ἀὴρ διὰ ψυχρότητα μὲν ὅλως οὐ δέχεται. τὰ δ' ὅσον
εἰς βλάστησιν, ἔνια εἰς καρπόν. ὁ δὲ οἰκεῖος ἤδη διὰ τελειότητα τῆς φύσεως. διὰ τὴν αὐτὴν
δὲ αἰτίαν οὐδὲ αἱ συκαῖ περὶ Αἴγυπτον, οὐδ' ὅλως ἐκείνοις τοῖς τόποις χρησταί· θερμὸς γὰρ ὢν
ἄγαν ὁ ἀὴρ, περικαίει, καὶ οὐ ποιεῖ πέψιν. ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς γῆς εὐτροφία διϋγραίνει μόνον, ἀπὸ
παντὸς οὖσα. διὸ καὶ τοῖς μεγέθεσι γίνεται μικρά. τοὐναντίον δὲ ὁ ψυχρός· ἐξαίρει γὰρ τὴν ὑ-
γρότητα, τὴν δὲ οὐ δύναται πρὸς τὴν οἰκείαν πέψιν ἀγαγεῖν· ὥσπερ ἐν ταῖς ἐλαίαις. διὸ
καὶ αἱ μὲν ἄσαρκοι πάμπαν, * μεγαλόρριζοι δὲ τῆς ἐν τοῖς ψυχροῖς· αἱ δὲ σαρκώδεις μὲν, ἀνέ-
λαιοι δέ. πλείονος γὰρ τοῦ θερμότητος δεῖται, πρὸς τὴν πέψιν. αἱ μὲν οὖν τοῦ ἀέρος κρά-
5 σεις καὶ διαθέσεις, τοιαύτας τινὰς παρέχονται δυνάμεις. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ἐδάφη μεγά-
λας

λας ἔχει διαφοράς, λεκτέον καὶ περὶ τούτου· καὶ γὰρ αὐτὰ τῆς φύσεως. ἔτι δὲ αἱ βλάσται ἄμφω
γίνεται, καὶ διὰ τὸν ἀέρα, καὶ διὰ τὴν γῆν πολλάκις. ὅτε μὲν γὰρ τὰ κάτω χρηστότατα, τὰ δ'
ὑπὲρ γῆς φαῦλα· καθάπερ ὅταν ἀμμώδης † ἢ κεραμὶς, ἢ κατακεκαυμένη τις τυγχάνῃ. ῥι- ἢ
ζῶσι γὰρ, καὶ τροφὴν οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ἔχει· καὶ σχεδὸν αἱ μὲν ἀβλαστεῖς εἰσιν αὗται.
καὶ εἴ τις ἄρα δίυγρος ὅλως, ἢ πηλώδης. βλαστητικῶν † καὶ ἀκάρπων, οὐ κακῶς δὴ ἡ διαί- δὲ καὶ
ρεσις, ἡ πρὸς τὰ σπέρματα καὶ τὰ δένδρα λέγεται· τὴν μὲν πίειραν, ἀμείνω σιτοφό-
ρον· τὴν δὲ λεπτοτέραν, δενδροφόρον εἶναι. λαμβάνει γὰρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὁ
σῖτος, καὶ ἁπλῶς τὰ ἐπέτεια, τὴν ἀπὸ πολλῆς τροφήν, ἣν δεῖ μὴ ὀλίγην μηδ' εὔξηρον τὴν
εἶναι· καθάπερ ἐν ταῖς λεπταῖς τὰ δένδρα, διὰ τὸ μεγάλας καὶ ἰσχυρὰς ἔχειν τὰς ῥίζας,
καὶ τὴν ἐκ βάθους. αὕτη δὲ ἐν μὲν τῇ πιείρᾳ, λευκὴ λίαν οὖσα, βλάστην μὲν ποιεῖ καλήν,
καὶ μέγεθος τοῖς δένδροις· καρπὸν δ' οὐ ποιεῖ, διὰ τὸ μὴ ἐκπέττειν. ἐν δὲ τῇ λεπτοτέρᾳ,
ξύμμετρος γίνεται πρὸς ἄμφω· καὶ κρατοῦντα τὰ δένδρα δύναται καρποτοκεῖν. ἡ δὲ
πίειρα πάμπαν, οὐδενὶ ξυμφέρει φυτῶν· ξηραίνει γὰρ μᾶλλον τοῦ δέοντος, ὥσπερ καὶ
Μενέστωρ φησί. τοιαύτην δ' εἶναι τὴν πλυντρίδα, χρῶμα δ' ὑπόλευκον. ἀρίστη δὲ δῆ
λον, ὡς ἡ ἄριστα κεκραμένη. καὶ ὅλως μανή τις οὖσα, καὶ μὴ ψυχρὰ, καὶ ἔνικμος. καὶ εὔδιό-
δος γὰρ οὕτω ταῖς ῥίζαις ἐστὶ, καὶ εὔτροφος· ὅπερ βούλονται καὶ αἱ ἡμερώσεις, καὶ αἱ κα-
τεργασίαι, καὶ κοπρίσεις ποιεῖν. ἄλλη δὲ πρὸς ἄλλα τῶν δένδρων ἁρμόττει μᾶλλον, ὥσπερ
καὶ διαιροῦσιν. οἷον ἡ σπιλὰς, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ λευκόγειος, ἐλαιοφόρος· ἰκμάδα τε γὰρ
ἔχει, καὶ πνεῦμα πολύ. δεῖται δὲ καὶ ἀμφοῖν. ἡ δὲ λειμονία, καὶ ἔφαμμος, ἀμπελοφό-
ρος ἀγαθή. καὶ ὅλως, ἥτις ἂν ᾖ μανὴ καὶ κούφη, καὶ λεπτὴ καὶ ἔφυδρος οὕτως, ὥστε τὸ οὐρά-
νιον ὕδωρ συνικνεῖσθαι πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ. τροφῆς γὰρ πολλῆς ἡ ἄμπελος δεῖται, διὰ τὸ θερ-
μὴ καὶ μανὴ καὶ ὑγρὰ καὶ πολύκαρπος εἶναι· τάχα δὲ καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ πολύκαρ-
πος. ἔτι δὲ οὐκ εὔσηπτοι τῶν ὑγρῶν αἱ ῥίζαι, καθάπερ αἱ τῶν ξηρῶν, ὥστε δύνασθαι καὶ ἀπο-
σπᾶσθαι καὶ ἀντέχειν καὶ διιδόναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστοις ἐστί τις οἰκεία
πρὸς τὴν φύσιν· καὶ ἡ αὐτὴ τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς δ' ἧττον. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, τοῖς 6
μὲν πλείοσιν οὐ συμφέρει ἡ πίειρα· δοκεῖ γὰρ καταξηραίνειν μᾶλλον τοῦ μετρίου. διὸ καὶ λυ
μαίνεσθαι, καὶ νοσεῖν. ὅσα δὲ λυπρὰ, τούτοις ξυμφέρει. σημεῖον δὲ, ὅτι τὰ λάχανα καὶ ὁ δημή-
τρειος καρπὸς ἐν ταῖς τοιαύταις εὐθυνεῖ· πάντα δὲ ταῦτα λυπρὰ τῇ φύσει. τὰ γὰρ φύ-
σει λυπρὰ, πλειοτέρας τροφῆς δέονται. δηλοῦν δὲ οἴονται καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων τοιαύτην
φύσιν· τοὺς γὰρ ἐκλίμους, καὶ χαίρειν μάλιστα ταύτῃ, καὶ ἐπιδιδόναι πρὸς εὐχροιαν καὶ ἰ-
σχύν. † ὑγρὰ γὰρ ὄντα τὰ σώματα δεῖσθαι τροφῆς πολλῆς καὶ πιείρας. ὑπὸ δὲ τῶν ξηρῶν καὶ ξηρὰ
λυπρῶν οὐθὲν ὠφελεῖσθαι, διὰ τὸ μὴ ἀπολαύειν· ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνα εἶναι πρὸς νόσους ἄλλας τε
καὶ μάλιστα δὲ τὰς τῆς κοιλίας. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων ἔχει σχεδόν· πλὴν ταῦτα μὲν
ὅμοια διατελεῖ· τὸ δὲ σῶμα, ὅταν ἀνακομισθῇ, μεταβαίνει εἰς τὴν τετριμμένην καὶ ἄκνισον.
οὗτος μὲν οὖν καθόλου τις διορισμός. διαφοραὶ δὲ πολλαὶ καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν δένδρων,
ὥσπερ καὶ τῶν ἀμπέλων. ταῖς μὲν ἡ πεδινὴ, ταῖς δ' ἡ ὀρεινὴ μᾶλλον ἁρμόττει· καὶ ἐν αὐταῖς
ταύταις αἱ τοιαίδε ταῖς τοιαῖσδε. μικραὶ δὲ παραλλαγαὶ φαινόμεναι, μεγάλας ποιοῦσι ῥο-
πὰς εἰς τὴν φύσιν. τὸ δ' ἁπλοῦν, ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὥσπερ καὶ κελεύουσι, τὰ μὲν στερεὰ καὶ πυ-
κνὰ φυτεύειν, τὰ δ' ἀραιὰ καὶ ὑγρὰ ἐν τοῖς μαλακωτέροις καὶ ἐφυγροτέροις. ἑκατέροις γὰρ
οὕτως αἱ τροφαὶ δὲ δῆλον ὅτι σύμμετροι, τοῖς μὲν πολλῶν δεομένοις, τοῖς δ' ὀλίγων. καὶ
τὸ καθόλου λεχθὲν, ὑπὲρ πάντων ἴσως τῶν δένδρων ἀληθὲς, ὅτι καθ' ἑκατέρας τὰς χώρας
ἑκατέρα δεῖται τῶν δένδρων φυτεύειν· ἀλλ' ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὸ ἀκριβὲς, μᾶλλον ἴσως
αἰσθητικῆς δεῖται συνέσεως. λόγῳ δὲ οὐκ εὐμαρὲς ἀφορίσαι. ἐπεὶ καὶ ταῖς πρὸς ἥλιον δια-
φοραῖς, οἷον ἀνιόντα, ἢ δυόμενον, ἢ μεσοῦντα, ἤπως ἄλλως ἔχοντα, δεῖ μὴ ἀγνοεῖν, ποῖος τῶν
φυτῶν οἰκεῖος, καὶ ὅλως τῶν ὁμογενῶν· ὅπερ οἵ γ' ἀμπελουργοὶ πειρῶνται διαιρεῖν, ὅταν συ-
ναγαγεῖν ἵνα λαβόντες φυτεύσωσιν. οὐ γὰρ ταὐτὰ τιθέασιν εἰς ἑκάτερον τὸ μέρος, ἀλλὰ
διαιροῦσι. καὶ ποιεῖν μεγάλην διαφορὰν οὕτω τε φυτευθέντος, καὶ ἀνάπαλιν. ὁμοίως δὲ
τοῦτ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ἀλλ' ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον, αἰσθητικῆς ταῦτα δεῖται συνέ-
σεως. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ μέσην ἔχουσα τῶν ἐναντίων κρᾶσιν, πυκνοῦ καὶ ἀραιοῦ, καὶ ξη-

ροῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ κούφου καὶ βαρέος, ἔτι δὲ τὰ ἄνω πρὸς τὰ κάτω σύμμετρα τούτοις, πασῶν ἀρίστη πρὸς ἅπαντα (ὡς εἰπεῖν) δένδρα τε καὶ σπέρματα. φαίνεται γὰρ ὁμοίαν τινὰ ἔχειν τῷ ἀέρι πρὸς τὰς ἄλλας χώρας. οὐ μὴν ἀλλ' αὐτῶν γε τούτων ἡ πρὸς θάτερον μέρος ἀποκλίνουσα τῆς ἐναντιώσεως κρείττων, ἣν καὶ ἁπλῶς τίθενταί τινες ἀρίστην, οἷον τὴν κούφην καὶ μανὴν καὶ ἔνικμον. ἔχει τε γὰρ τροφὴν ἐν ἑαυτῇ, καὶ εὐδίοδός ἐστι ταῖς ῥίζαις. ἡ δὲ πυκνὴ καὶ βαρεῖα καὶ ξηρά, δῆλον ὡς ἐναντία. ληπτέον δὲ τὰς παραλλαγὰς τῆς ἀντιθέσεως, καὶ τὰς πρὸς ἕκαστον ἔχουσιν ἤδη διαφοράς· οἷον, ἐὰν ἡ μανὴ μὲν καὶ λεπτή, βαθύγεως δὲ καὶ ξηρὰ καὶ ἄνυδρος, δενδροφόρος μὲν ἀγαθή, σιτοφόρος δὲ κακή. διὰ γὰρ τὴν μανότητα δίεισιν εἰς βάθος τὸ χειμερινὸν ὕδωρ, ὥστε τὸν μὲν σῖτον μὴ ἐφικνεῖσθαι διὰ τὸ ἐπιπολῆς εἶναι, τὰ δένδρα δ' εἰς βάθος καθιέντα τὰς ῥίζας ἐφικνεῖσθαι καὶ ἕλκειν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη διαφορά· τὸ γὰρ πρόσφορον ἀποδώσει τινὶ γένει διὰ τὴν παραλλαγήν. οὐκ ἀδήλως δέ, οὐδ' ὅσοι ταύτην ἀρίστην ὑπολαμβάνουσιν, ἥτις ἂν ᾖ θερμή τε καὶ ἔνικμος· ἄμφω γὰρ ἔχειν ἃ δεῖ, τροφήν τε καὶ τὸ κατεργαζόμενον. εὐλόγως δέ, καὶ μετὰ τὸ πρῶτον ὕδωρ ἀτμίζειν. ἀλλὰ τὴν μὲν ἔνικμον αὐτὸ εἶναι, τὴν δὲ ξηράν. τὴν μὲν οὖν ἔνικμον σιτοφόρον ἀγαθήν, ἱκανὸν γὰρ ἔχειν πρὸς τὴν ἐκτροφὴν ὑγρὸν τῷ σίτῳ· τοῖς δὲ δένδροις ἔλαττον. τὴν δὲ ξηράν, σιτοφόρον φαύλην, διὰ τὸ μὴ ἔχειν μηδὲ τούτῳ τροφὴν ἀρκοῦσαν. περὶ ταὐτὸ δέ πως φέρονται, καὶ ὅσοι φασὶ δεῖν πίειράν τε εἶναι, καὶ μὴ παγώδη, μηδὲ πυκνήν, μηδ' ἁλμυράν, ἀλλά ποτε μὲν καὶ ψαθυράν. τροφήν τε γὰρ οἴονται δεῖν ἔχειν, καὶ θερμότητα, καὶ εἴ τι ταῖς ῥίζαις εὐδίοδον εἶναι· πάντα δὲ ταῦτα οἰκεῖα πρὸς αὔξησιν καὶ καρποτοκίαν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τὴν μελάγγειον ἐπαινοῦντες, ὥσπερ Λεωφάνης. εὐθὺς γὰρ ἀποδιδόναι πειρᾶται τὰς αἰτίας· ὅτι δύναται καὶ ὄμβρον καὶ αὐχμὸν φέρειν, δοχὸς οὖσα καὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ. τὴν μὲν οὖν ἀρετὴν τῆς χώρας, σχεδὸν ὥσπερ εἴρηται, διὰ τῶν αὐτῶν πως καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐστι λαβεῖν, ἐν οἷς καὶ ἀποδιδόασι πάντες. αἱ διαφοραὶ δ' ἐπεὶ πλείους εἰσὶ καὶ ταύτης καὶ τῶν φυτῶν, πειρατέον πρὸς ἕκαστον λαμβάνειν, καὶ θεωρεῖν.

7 Τὰς δὲ τῶν ὑδάτων διαφορὰς τῶν ἐπιγείων (καὶ γὰρ ταῦτα οὐ μικρὰν ἔχει μερίδα πρὸς αὔξησιν καὶ τροφὴν) ὁμοίως τούτοις ληπτέον. ὅσα μὲν οὖν θερμά, καὶ νιτρώδη, καὶ στυπτηριώδη, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος χυλός, ἄτροφα καὶ ἄγονα φυτῶν, ὡς ἁπλῶς ἐστιν εἰπεῖν. πλὴν εἴ τι συγγενὲς αὐτοῖς ἐκτρέφειν δύναται, καθάπερ καὶ ἡ θάλαττα. βραχὺ δέ τι τοῦτο, ἢ οὐδέν, ὡς εἰπεῖν, ἐστιν. ἐνιαχοῦ δὲ ποτίμων πλείστων ὄντων ἡ ἐκτροφή, καθάπερ τοῖς ἐν Θρᾴκῃ θερμοῖς· καθ' αὑτὰ δ' ὥσπερ καὶ ζῴων καὶ φυτῶν ἄγονα. ἡ δὲ θάλαττα πολλὰ καὶ παντοῖα φύει. καὶ ἔστιν ὥσπερ ζῴων τι γένος ἐν αὐτῇ, καὶ φυτῶν. ὅσα δ' ἐν τῇ ἀπωτέρω * δένδρα μέγεθος ἔχοντα καὶ καρπὸν τυγχάνει, περὶ τούτων οὐκ ἄν τις ἴσως ἀποδοίη τῇ θαλάττῃ τὴν τροφήν, ἀλλ' ἐνδέχεται πότιμον ἕλκειν ἐν τῇ γῇ τὰς ῥίζας, τὴν δὲ θάλατταν ἀβλαβῆ περιέχουσαν εἶναι, καθάπερ καὶ τὸ ὕδωρ τοῖς ἐνύγροις. ἀλλὰ τούτων μὲν πέρι, λόγος ἕτερος· καὶ ὅσα δὴ πρὸς αὐτῇ τῇ θαλάσσῃ φύεται, χρῆταί πως τῇ ἁλμυρίδι πρὸς εὐθένειαν καὶ τροφήν. ἔοικε γὰρ καὶ τοῦτο ἴδιόν τι γένος εἶναι, καθάπερ τὰ εἰρημένα, καθάπερ ἀνὰ μέσον ὄντα. τὰ δ' ἁλικὰ τῶν ὑδάτων ὕδατα, τρέφει μὲν καὶ τὰ ἔγγεια, χεῖρον δὲ τῶν γλυκέων· ἀναυξῆ γὰρ ποιεῖ, καὶ ἐπικαίει. τὸ δ' ἁλυπότερα τοῖς δένδροις, ἢ τοῖς λαχανώδεσιν, ἢ ὅλως ἐπετείοις εἶναι, καθάπερ τινές φασιν, οὐκ ἄλογον, ὅσωπερ ἰσχυρότερα. τάχα γὰρ ἄν τις προσφορὰ τὸ ὅλον, ὥσπερ τοῖς φοίνιξιν· εἴπερ καὶ οἱ ἅλες παραβαλλόμενοι, παραπλήσιος γὰρ ὁ αὐτὸς χυλός. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν λαχανωδῶν ἐστί τισι τὰ ἁλικὰ πρόσφορα, καθάπερ ῥαφανῷ, τευτλίῳ, πηγάνῳ, εὐζώμῳ. βελτίω γὰρ γίνεται τοῖς ἁλυκοῖς ἀρδόμενα ταῦτα. διὸ πρός γε τὴν ῥάφανον νίτρον τινὲς παραμιγνύουσιν ἐν τῷ βρέχειν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ γίνεται πολλῷ γλυκυτέρα, καὶ ἁπαλωτέρα. καθάπερ καὶ ἡ ἑψομένη· τοῦτο δὲ συμβαίνει. καὶ ὅλως ἡ ἁλυκότης πρόσφορος, ὅτι πικρότητά τινα ἔχουσα ἐν τῇ φύσει ταύτην δὲ διαλυόμενον, καὶ ὥσπερ ἀναστομοῦν τὸ ἁλυκόν, ἐξάγει. διὸ καὶ ἐν ταῖς ἁλμυρίσιν ἡ ῥάφανος ἀρίστη. τὸ δὲ πικρὸν ἄτροφόν τε, καὶ δύσχυλον· ὥστε ἐξαγομένου τούτου, καὶ γλυκύτερα καὶ ἁπαλώτερα καὶ εὐαυξέστερα γίνεται. τὰ δ' ἄλλα χείρω, διὰ τὸ μὴ ἐξάγειν τὸ ἀλλότριον, ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον ἐπικαίουσα. δῆλον δ' ὅτι καὶ περὶ τῶν λοιπῶν πικρῶν ὁμοίως ἂν ἔχοι.
δὲ καθάπερ καὶ ὁ κορωνόπους παρὰ τὰ κιχώρεια. τοῖς δριμέσι, † οἷον κρομμύῳ, σκορόδῳ, τοῖς ἄλλοις, οὐκέτι πρόσφορον· οὐ γὰρ ἀφαιρεῖ τὴν δριμύτητα, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν χυλῶν. τὸ γὰρ ὅμοιον ἐπὶ τὸ ὅμοιον φέρεται, καὶ εἰς τοὺς πόρους ἐνδύεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν καθαιρόντων καὶ

ἐξαγόντων

διαγόντων τὰς ἐπιχροίσεις. καὶ τὰ μὲν ἁλυκὰ τοῖς τοιούτοις πρόσφορα, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.
εἰ δὲ ἀληθὲς, ὃ ἔλεγεν Ἀνδροσθένης, ὑπὲρ τῶν ἐν Τύλῳ τῇ νήσῳ τῇ περὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν,
ὅτι τὰ ναματιαῖα μᾶλλον συμφέρει τῶν οὐρανίων, ἁλυκὰ ὄντα, τοῖς δένδροις καὶ πᾶσι τοῖς
ἄλλοις, διὸ καὶ ὅταν ὕσῃ τούτοις ἐπιπαρέχειν, αἰτιάσαιτ' ἄν τις τὴν συνήθειαν. τὸ γὰρ ἔθος,
ὥσπερ φύσις γέγονε. συμβαίνει δὲ τὰ μὲν οὐράνια σπάνια γίνεσθαι· τούτοις δ' ἐκτρέφεσθαι
καὶ τὰ δένδρα, καὶ τὸν σῖτον, καὶ τἄλλα. διὸ καὶ πᾶσαν ὥραν σπείρουσι. ταῦτα μὲν οὖν
ὡς ἐξ ὑποθέσεως εἰρήσθω. Τῶν δὲ ποτίμων τὰ ψυχρὰ βέλτιστα· καὶ γὰρ πέψιν ποιεῖ μά- 8
λιστα, διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν τοῦ θερμοῦ, καὶ κατάψυξιν ταῖς ῥίζαις. δεῖται δὲ τὰ δένδρα ταύ-
της. ὅτι δὲ βελτίω, σημεῖον τὸ γλυκύτερα γίνεσθαι, καὶ εὐχυλότερα τοῖς ψυχροῖς ἀρδευόμε-
να καὶ λάχανα καὶ ῥίζας καὶ καρποὺς, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως. ἔοικε δὲ κατὰ λόγον ἔχειν, ὥσπερ καὶ
ἐπὶ τῶν Διὸς ὑδάτων τὰ νυκτερείδια καὶ τὰ βόρεια· καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν πνευμάτων, ὅταν
τὰ βόρεια, καὶ μὴ νότια· καὶ ὅλως, ὅταν ψυχρὰ, καὶ μὴ θερμά. τὴν γὰρ αὐτὴν ὄνησιν πάντα ἔ-
χει. καὶ διὰ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας τὰ θερμὰ διαχεῖ καὶ ἀνυγραίνει, καὶ ἀσθενὲς ποιεῖ τὸ σύμφυτον
θερμόν. ὑπερβολὴ δ' ἐστὶ τις ἴσως καὶ τοῦ ψυχροῦ, καὶ πρὸς τροφὴν, καὶ πρὸς γένεσιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ
τῶν ζώων. εἴπερ ἀφαιρεῖται τὴν τοῦ θερμοῦ δύναμιν, ἀφαιρεῖται τὴν τροφήν· ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν· οὐ
μὴν πολλή γε, οὐδὲ ἐν πολλοῖς, ἐὰν μὴ τινὰ καὶ ἄλλον ἔχῃ χυλὸν ἀλλότριον. οὐ δὲ γοῦν οὐδ' ὅμοιον καὶ
ἐπὶ τῶν ζώων ἐστὶ τῶν ἐν αὐτοῖς. ἐκεῖναι μὲν γὰρ ὅλως ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ περιέχονται, καὶ ἐν τούτῳ ξωνίσαν-
ται· ταῦτα δ' ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐν τῷ ἀέρι. μιγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ τούτοις, ὅτε τὴν ἐκ τῆς γῆς, ὅτε
τὴν οἰκείαν ἀφαιρεῖται θερμότητα. πλὴν γ' εἴπου καὶ ὁ ἀὴρ ὅλος τοιοῦτος· οὗτος γὰρ ἀβλαστὴς, καὶ
ἄγονος ἡ γῆ τὸ ὅλον. τὰ μὲν οὖν ψυχρὰ διὰ ταῦτα βελτίω. τὰ δὲ πότιμα τῶν ἀπότων, ὅτι τρο-
φιμώτερα. μιγνυμένη γὰρ ἡ ἁλμυρὶς, καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος χυλὸς, οὐ μόνον ἀτροφίας, ἀλλὰ
καὶ ἄλλας βλάβας ἐμποιεῖ, καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων. ἡ δὲ μίξις τῶν ὑδάτων ἡ τοιαύτη χρή-
σιμος, ὅταν τὸ μὲν ἄγαν σκληρὸν, ἢ καὶ ὥσπερ ἄπεπτον καὶ ὠμόν· τὸ δὲ θῆλυ καὶ μαλακὸν
ᾖ, καὶ ἔνια τινὰ γεώδη συνεπιφέρει χυλὸν, ὅπερ ἔχει τὰ θολερὰ καὶ κοπριώδη· καὶ γὰρ τῆς τοιαύ-
της δέονται τροφῆς. διὸ πολλάκις ἐναρμόσειε λεπτὸν καὶ καθαρὸν, μὴ καθαρῷ καὶ παχεῖ,
καὶ φρεατιαῖον ναματιαίῳ, καὶ ῥυτὸν ὀμβρίῳ, εἰ μὴ τῷ καὶ ἁπλῶς αἰτίῳ. θαυμασιώτερον δ'
ἂν δόξειεν, εἴ τι γλυκὺ καὶ ἀπότιμον ἢ ὅλως ἄτροφον, εἰ μὴ τελεσφόρον ἐστίν· ὥσπερ καὶ ὑπὲρ
τὸ περὶ τὴν Πυραίαν, ὃ καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται. τὴν δ' αἰτίαν ἐν δυσὶν ἄν τις λάβοι τού-
των· ἢ ὅτι πάντως ἀσθενὲς, ὅπερ οὐκ ἔοικεν, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀὴρ δοκεῖ τρέφειν· ἢ ὅτι χυλόν τινα ἔ-
χει κακοποιὸν, ὃς λανθάνει τὴν γεῦσιν· ὅπερ ἐκδηλούμενον φαίνεται καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ ὕδα-
τος. καὶ γὰρ ἄνθρωποι λουόμενοι λεπροὶ γίνονται, καὶ τὰ φυτὰ παραπλησίαν τινὰ λαμβά-
νει διάθεσιν. οὐ γὰρ δὴ τότε ἄγαν τρόφιμον εἶναι λεκτέον, ὡς διὰ τὸ μὴ δύνασθαι κρατεῖν, ἀτρο-
φεῖ καὶ χεῖρω γίνεται. περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς εἰρήσθω. Τοὺς δὲ τόπους ζητεῖ τοὺς οἰκείους οὐ μό- 9
νον τὰ περιττὰ καὶ ἴδια τῶν δένδρων, ὥσπερ εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ τὰ κοινότερα γινόμενα. τὰ μὲν
γὰρ φιλεῖ ξηροὺς, τὰ δὲ εὐύδρους, τὰ δὲ χειμερινοὺς, τὰ δὲ προσήλους, τὰ δὲ παλισκίους· καὶ ὅ-
λως, τὰ μὲν ὀρεινοὺς, τὰ δὲ ἑλώδεις, ὥσπερ καὶ διαιροῦσιν. οὐκ ἀεὶ δὲ πάντας τοὺς αὐτοὺς ἴ-
σως, οὐδὲ διὰ μίαν αἰτίαν· ἀλλὰ διὰ πλείους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον ἐλέχθη. καὶ παρὰ
τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως, ἕκαστον ἄγει πρὸς τὸν οἰκεῖον, ἐν ᾧπερ καὶ τὰ αὐτόματα φύεται. τὸ
δ' αὐτόματον μηνύει τὴν φύσιν, ὥσπερ ἐκ τῶν αὐτῶν αἱ τροφαὶ καὶ αἱ γενέσεις, καὶ αἱ καθ'
ἕκαστον διαιρέσεις· οἷον ἡ θερμότης, καὶ ἡ ψυχρότης, καὶ ἡ ξηρότης, καὶ ἡ ὑγρότης· ζητεῖ γὰρ
πρόσφορα κατὰ τὴν κρᾶσιν. ἔτι δὲ τὰ ἀσθενῆ, καὶ ἰσχυρὰ, καὶ βαθύρριζα, καὶ ἐπιπολαιόρρι-
ζα, καὶ εἴ τις ἄλλη διαφορὰ κατὰ τὰ μέρη. πολλάκις δὲ καὶ διὰ πλείω τούτων, καὶ ἐνίοτε τὰ
μὲν ἔχοντα, τὰ δὲ οὐκ ἔχοντα. πάντα γὰρ ταῦτα, ἔτι δὲ τὰ ὅμοια ζητεῖ τὸ ὅμοιον, καὶ τὰ ἀ-
νόμοια μὴ τὸν αὐτὸν, ὅταν ᾖ τις παραλλαγὴ τῆς φύσεως· ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τὴν ἐλάτην καὶ πεύ-
κην ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ χαίρει παλισκίοις, ἡ δὲ πεύκη τοῖς προσήλοις. ἐν ἐκείνοις δὲ οὐ φύεται πάν,
ἢ κακῶς. θερμὰ μὲν ἴσως ἄμφω, καθάπερ φασίν· ἀλλ' ἡ μὲν ἐλάτη, ξηρόν· ἡ δὲ πεύκη, ὑγρόν.
σημεῖον δὲ καὶ ἡ τῆς πεύκης γένεσις. ἅμα δ' ὑγρότητος πλῆθος, καὶ ὁ πρόσηλος τόπος
οἰκεῖος· πέψις γὰρ οὕτω μᾶλλον. ἀεὶ δὲ κατὰ τὸ ὑπεραῖρον ἡ ὄρεξις ᾖ, καὶ δῆλον ὡς ἐν τοῖς
δοκοῦσι παραλλάττειν τῶν ὁμογενῶν, ἀεί τινα ζητητέον τοιαύτην διαφοράν. ἐπεὶ ὅσα μὴ

ὁμογενῆ, τὸν αὐτὸν ζητεῖ· καθάπερ ὁ κιττὸς, καὶ τὰ πάρυδρα καὶ ἀλσώδη ῥᾴδιον εἰπεῖν. ὁ μὲν γὰρ θερμός ἐστι ξηρός. τῶν δὲ ἡ φύσις ὅλως συγγενής. ἔνια δὲ καὶ τούτων ἐν ταῖς καθ' ἕκαστα διαφοραῖς ἔδειξε τὴν αἰτίαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα φυλλόσκεπα τυγχάνει καὶ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν ἡμέρων, ὥσπερ ἡ ῥόα, καὶ ὁ μύρρινος· καὶ ὁ μὲν πυκνὸς ὢν, καὶ ξηρός· ἡ δὲ μανὴ, καὶ ξηρά. τὸν μὲν γὰρ καρπὸν ἀμφότερα πυρηνώδη, καὶ οὐχ ὑγρὸν ἔχει. ὑπὸ μὲν γὰρ ἡλίου παραδιδόμενος, ταχὺ καταξηραίνεται· σκιατροφούμενος δὲ, καὶ μετρίως εἰσλαμπόμενος, σώζει τε τὴν οἰκείαν ὑγρότητα, καὶ πεπαίνει. διὸ καὶ τὰς ῥόας πυκνὰς φυτεύουσι, καὶ τοὺς μυρρίνους, ἵνα συσκεπάζωσιν ἄλληλα, καὶ προβολὴν ἔχωσι τοῦ ἡλίου. ἅμα δὲ καὶ τῷ μὴ πολύρριζα τυγχάνειν, οὐκ ἐνοχλοῦνται περὶ τὰς τροφάς. εἰ γὰρ αὖ τἀναντία τις οὕτω φυτεύει, καθάπερ ἄμπελον καὶ συκῆν, οὐκ ἂν ὁμοίως εὔκαρποι. ἔνυγρα γὰρ ὄντα, καὶ πέψεως δεῖται πλείονος. αἱ μὲν οὖν τῶν τόπων παραλλαγαί, διὰ τοιαύτας τινάς εἰσιν αἰτίας, ὅπου μὴ καὶ ἄλλο τι συμβαίνει κώλυμα καὶ σίνος πρὸς εὐκαρπίαν· ὥσπερ περὶ τάραντα τῆς ἐλαίας. ἡ γὰρ ἄπνοια, κατὰ τὴν αἴσθησιν. ἀποκάεται γὰρ πολλὰ, καὶ ὅταν πνέῃ τὸ ἰστόν τι πνεῦ πόντιον, ἡ τῇ ἅλμῃ τῇ περιφερομένῃ κατεσθίει καὶ λυμαίνεται τὰ ἄνθη. δοκεῖ δὲ καὶ ὁμίχλη τις ἀνέλιπνοῆς ἐκβαίνειν, ἢ ὅταν ἅψηται τῶν ἀνθῶν ἀποκάει. διὸ καὶ μάντεις θύουσιν, ὥστε μὴ ἐκβῆναι, καὶ φασὶ κωλύειν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἔτι πάλιν σωτήριον ἢ μὴ πρόσφορον ἐστὶ τοῦ ἀέρος. ἐνίοτε γὰρ τῶν ἐδαφῶν ὄντων φαύλων, ὁ ἀὴρ ἐκτρέφει τῇ εὐκρασίᾳ, καθάπερ ἐλέχθη, καὶ τοῖς οἰκείοις πνεύμασιν.

10 Εἰ δέ γε ἡ πέψις τῶν καρπῶν, τοῖς μὲν ὑπὸ θερμοῦ δοκεῖ, τοῖς δ' ὑπὸ ψυχροῦ γίνεσθαι, κατὰ συμβεβηκὸς ἥ γε ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ γινομένη· τὸ γὰρ θερμὸν ἐν ἀμφοῖς πέττει. καὶ μία τις ἡ αἰτία, φανερὸν δὲ οὐχ ὁμοίως διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν. ὅλως γὰρ, πάντων τῶν τοιούτων τὰς αὐτὰς δυνάμεις ὑποληπτέον αἰτίας εἶναι. συμβαίνει δὲ δὴ τοῖς ὀψικάρποις ὑπὸ τοῦ χειμῶνος πεπαίνεσθαι, περικαταλαμβανομένοις τῇ ὥρᾳ. ὀψίκαρπα δ' ὥσπερ ἐλέχθη, διὰ πλείους αἰτίας. ὅσα μὲν οὖν ὑγρὰ τῇ φύσει, συντονωτέρων δεῖται τῶν ψυχρῶν, ὥσπερ ἡ ἄμπελος· οὕτω γὰρ μᾶλλον ἡ πέπανσις. ὅσα δὲ ξηροκαρπότερα, καθάπερ ὁ μύρρινος (καὶ γὰρ οὗτος τῶν ὀψικάρπων) ἐλαφροτέρων. ἀποξηραίνει γὰρ καὶ ἀποσίφει τὸ ἄγαν. ἡ δ' εὐκρασία, καὶ ὁ ὑγρότερος, καὶ ὁ ὑπὸ νότον ἀὴρ, εὐτροφώτατος. ἐπεὶ οὐδὲ τὰ ὑγρότερα τῇ φύσει πέττουσιν αἱ ὑπερβολαὶ τῶν χειμώνων, ἀλλὰ τὰ μὲν ὅλως ἀναξηραίνουσι, τῶν δ' ἐξαιροῦνται τὸν οἰκεῖον χυλὸν, ὥσπερ τῶν συκῶν. ἀντέχει δὲ μάλιστα, καὶ δύναται, τά, τε ἐν ὑγρότητι μᾶλλον πλείονι, καθάπερ τῶν ὑγρῶν τὰ μιμαίκυλα. καὶ ἔνια γεώδη καὶ στρυφνὰ καὶ ἰσχυρὰ τὴν φύσιν, οἷον βάλανος, ἀχράς, οὖον. ὀψὲ γὰρ ταῦτά γε λαμβάνει τὴν οἰκείαν ὑγρότητα. τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ μέσπιλα, καὶ τὰ μῆλα τὰ ἄγρια· καὶ πάνθ' ὅλως πεπαίνεσθαι, καθάπερ ἡ ἀχράς, καὶ τὸ οὖον· οὐ τὴν αὐτὴν μὲν πέπανσιν, ἥνπερ ἐπὶ τῶν δένδρων τὴν φυσικὴν, ἔχουσαν δέ τινα γλυκύτητα τὴν ποιοῦσαν ἐδώδιμον, εἴτ' οὖν σῆψιν αὐτὴν χρὴ λέγειν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν δρυπετῶν ἐλαῶν φασιν, εἴτε καὶ ἄλλην τινὰ διάθεσιν ἥνπερ οὖν. οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐθὲν ἂν κωλύῃ, καὶ τῇ ἔξωθεν θερμότητι πέττεσθαι, καθάπερ τὰ οὖα, πεπαυμένης ἤδη τῆς ἐπιρροῆς ἐκ τῶν δένδρων. τότε μὲν γὰρ ἀεί τινος ἐπιούσης, οὐκ ἐκράτει, κωλυόμενον ἅμα διὰ τὰ ψύχη. μὴ προσγινομένης δ' ἑτέρας, ἅμα δὲ καὶ τοῦ θερμοῦ συγκατακλειομένου, δι' ἄμφω πέττεται, καὶ λαμβάνει τὴν μεταβολήν. ἐπεὶ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν δένδρων καρποὶ πεπαινόμενοι, καθάπερ οἱ βότρυες, ἀφαιρεθέντες γλυκύτεροι γίνονται, τοῦ ὑδατώδους ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταξηραινομένου. ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ἀμπέλων, ὅταν ἐπιστρέψωσιν, ἢ καὶ γηράσαντες ἀποσταφιδωθῶσι. σχεδὸν δὲ ἐστὶν ἐν τοῖς ἄλλοις γίνεταί τις τοιαύτη μεταβολή, τῶν μὲν ἐπ' ἔλαττον, τῶν δ' ἐπὶ πλεῖον. ἔνια δ' ἐναντίως. καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῶν τῶν δένδρων ἐν τόποις θερμοῖς καὶ οἰκείοις ἀπέπαντα, ἐπικνισθέντα

δὲ, καὶ † καὶ ἐπαλειφθέντα ἐλαίῳ (καθάπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη) διὰ τὴν εὐτροφίαν· ὥσπερ τὰ ἐν αἰγύπτῳ συκάμινα. ταῦτα δὲ παθόντα, καὶ ἀπέρασίν τινα ἔλαβεν ὑγροῦ καὶ πνεύματος, καὶ τὸ θερμὸν εἰσδέχεται. τῶν δὲ λαχανωδῶν ἔνια, καὶ τὸ ὅλον ἀπέπαντα καὶ ἀμετάβλητα, καθάπερ ἡ κολοκύνθη. πέψεως μὲν οὖν καὶ ἀπεψίας, καὶ ἁπλῶς τῶν γινομένων μεταβολῶν, ἐν τούτοις ἡ αἰτία.

11 Τῶν δὲ δένδρων αὐτῶν ἀεὶ τὰ ἐν τοῖς ἀπνόοις καὶ παλισκίοις, ὀρθὰ καὶ ἀστραβῆ, καὶ λειότερα καὶ εὐμηκέστερα γίνεται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, κἂν πυκνὰ τυγχάνῃ πεφυκότα.

περιφυκότα. τὰ δ' ἐν τοῖς εὐπνόοις καὶ προσηνέμοις καὶ εὐήλοις, ἔτι δὲ μανοῖς καὶ περιφυκόσιν, ἧττον. ἥ, τε γὰρ εἰς βάθος αὔξησις κωλύεται τάχει, καὶ τὰ ἐνδύματα τραχύνει, καὶ ὄζους ἐμποιεῖ, καθάπερ ἐλέχθη, διὰ τὴν ἐπίστασιν. ἐκείνοις δὲ ἀφῃρημένων τούτων, ἡ εἰς τὸ μῆκος αὔξησις μόνη γίνεται. διὸ καὶ τὰ μὴ ὁμοίως ὀρθοφυῆ, μὴ δ' εὐμήκη, τὴν αὐτὴν διάθεσιν λαμβάνει τοῖς ὀρθοφυέσι καὶ μακροῖς, ὅταν ἐν τόποις γένηται τοιούτοις· ὥσπερ αἱ δρῦς. λεῖαι γὰρ καὶ εὐθεῖαι, καὶ σχεδὸν ἰσομήκεις γίνονται ταῖς ἐλάταις, καθάπερ φασὶ καὶ περὶ τὸν αἷμον. ἅμα δὲ μανότερα καὶ ὑγρὰ καὶ ἀσθενέστερα τὰ τοιαῦτα γίνεται, διὰ τὸ μήτε ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μήτε ὑπὸ τῶν πνευμάτων καὶ τοῦ ψύχους λαμβάνειν πύκνωσιν. ἀποβλητικὰ δὲ μάλιστα τῶν καρπῶν πρὶν πεπᾶναι, συκῆ, καὶ φοῖνιξ, καὶ ἀμυγδαλῆ. † καὶ διὰ τὴν ἐνα- [τὰ μὲν διὰ] πόληψιν ὑγρότητός τινος, ἢ πνεύματος, ὥσπερ συκαῖ· τὰ δὲ, τῷ τὴν προσάρτησιν ἔχειν ἀσθενῆ, τοὺς δ' ὄγκους μείζους, ὥσπερ ἡ ἀμυγδαλῆ, καὶ μηλέα, καὶ ἄπιος· ἱκανὸν γὰρ καὶ ὀλίγον διϋγρᾶναι, καὶ ἀσθενὲς ποιῆσαι· καὶ ἅμα τούτοις γε καὶ πνευμάτων ἐπιγίνεται μέγεθος. ἡ δὲ ῥόα τοῖς μὲν αὖ τινος, εὐάτμωτος· ἀσθενὴς γὰρ αὐτῆς ἡ πρόσφυσις. ὡς δ' ὅταν ψεκάδια καὶ δρόσοι πέσωσιν, εἰσδυόμενα περὶ τὸ ἄνθος, ἀνυγραίνει, καὶ ποιεῖ τὴν βολήν. διὸ καὶ κατάγουσι τὰ δένδρα, καὶ οὐκ ἀφιᾶσιν εἰς ὕψος, ὅπως οἱ κύτινοι μὴ ὀρθοὶ γινόμενοι δέχωνται τὸ ὑγρόν. οἱ δὲ καὶ ἀνάπαλιν κελεύουσι φυτεύειν τὰς ῥάβδους, τούτου χάριν, ὅπως εὐθὺ κατανεύσωσιν. ὅτι δ' ὑγρότης αἰτία τῆς ἀποβολῆς, κἀκεῖθεν δῆλον· αἱ γὰρ ἄπιοι καὶ ἀμυγδαλαῖ, κἂν μὴ βρέχῃ, νότιος δὲ ᾖ ὁ ἀὴρ, καὶ ἐπινεφὴς, ἀποβάλλουσι καὶ τὰ ἄνθη καὶ τοὺς πρώτους καρποὺς, ἐὰν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπάνθησιν ᾖ. καὶ τούτων μὲν καὶ τῶν τοιούτων ἐν τῇ προσαρτήσει τε καὶ τοῖς ὄγκοις ἡ αἰτία.

12 Τῶν δὲ συκῶν καὶ τῶν φοινίκων, οὐκ ἐν τούτοις ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ διαστάσει. διὸ καὶ ἐρινάζουσι τὰς συκᾶς. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν, ὅπως οἱ ψῆνες οἱ ἐκ τῶν ἐρινῶν τῶν ἐπικρεμαννυμένων γινόμενοι, διοίγουσι τὰ ἐπὶ τῆς συκῆς. ἡ μὲν γὰρ γένεσις ἐξ ἐκείνων. ζητοῦντες δὲ τὴν ὁμοίαν τροφὴν, ἐκπέτονται καὶ προσίπτανται τῶν ἐπὶ τῆς συκῆς ἐρινῶν. συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐριναζομένων, ὅταν ἐπ' αὐτῶν τῶν συκῶν ἐπιγένωνται. διὸ καὶ παραφυτεύουσι ταῖς συκαῖς ἐρινοὺς ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὅπως κατ' ἄνεμον ἡ πτῶσις οὐρία γίνηται, ταῖς μὲν πρωΐαις πρωΐους, ταῖς δ' ὀψίαις ὀψίους, ταῖς δὲ μέσαις μέσους, ἵνα περὶ τὴν οἰκείαν ὥραν ἑκάστοις ὁ ἐρινασμὸς ᾖ. διοιχθέντος δὲ τοῦ μέσου, τὴν ὑγρότητα ἐκβόσκονται τὴν πλείω, καὶ τῷ ἔξωθεν ἀέρι δίοδον δεδώκασι, καὶ τὸ ὅλον εὐπρεπέστερα ποιοῦσι. συμβαίνει γὰρ ἅμα τῇ θερμότητι τῇ κατεργασμένῃ, συγκατακλείεσθαί τι πνεῦμα, καθάπερ τοῖς ἑψομένοις, οὗ χωρισθέντος ἅμα τῇ ὑγρότητι καὶ διεκπνεύσαντος ἐπιμένειν. τὰ γὰρ αἴτια τοῦ ἀποβάλλειν ταῦτ' ἐστίν. εὐλόγως δὲ καὶ γίνονται καὶ εἰσδύονται πάλιν οἱ ψῆνες εἰς τὰ ἐρινεά. γίνονται μὲν γὰρ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πεπαίνειν, μηδὲ τελεσιουργεῖν τοὺς ἐρινεούς. ὥσπερ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων σηπομένων, καὶ ἐν τούτοις ζωοποιὸς ἡ φύσις. οὐκ ἔχοντες δὲ τροφὴν, ζητοῦντες δὲ τὴν οἰκείαν, φέρονται πρὸς τὸ ὅμοιον. ἡ γὰρ ἐπιθυμία πᾶσι τοῦ συγγενοῦς. ὥσπερ τοῖς φθειρσὶν αἵματος, ἐξ οὗ διαφθαρέντος γένεσις. εὐλόγως δὲ, καὶ ἐν ταῖς λεπτογείοις καὶ καταβόροις οὐκ ἐπιζητοῦσι τὸν ἐρινασμόν· ξηρὰ γὰρ γίνονται τῇ φύσει, διὰ ὀλιγότητα τῆς τροφῆς. οὐδὲ δὴ, εἴ τις ἑτέρα χώρα τοιαύτην ἔχει τὴν κρᾶσιν, ὥστε σύμμετρον ἐκδιδόναι τὴν τροφήν· ἡ γὰρ ἀποβολὴ δι' ἀπεψίαν, καὶ τὸ μὴ κρατεῖν. ὡσαύτως δὲ, καὶ ὅπου κονιορτὸς πολύς· ἀναξηραίνει γὰρ καὶ οὗτος. ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν, ὅτι βορείοις ἀποβάλλουσι μᾶλλον, ἢ νοτίοις, ξηροτέρων ὄντων. αἴτιον δὲ, ὅτι πυκνούμενα μᾶλλον τὰ ἐρινεὰ κωλύει διεκπνεῖν, ἅμα δ' ἴσως καὶ πῆξίς τις γίνεται τοῦ ὀποῦ. ταύτην γὰρ καὶ τῆς φυλλοβολίας αἰτίαν φέρουσί τινες, ὥσπερ εἴπομεν. ὅσα δ' ὄψια πάμπαν τῶν γενῶν, οὐκ ἀποβάλλει, διὰ τὴν ὀψιότητα τῆς βλαστήσεως. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει κατακλείεσθαι καὶ ἐναπολαμβάνεσθαι τὸ πνεῦμα, διὰ τὴν ὥραν· ἀλλ' ἐπικρατεῖ αὐτὶ προϋϊστάμενον τὸ θερμόν. ἅμα δὲ καὶ φύσει ξηρά πως ἐστί, καὶ ὀψὲ διϋγραίνεται. διὸ καὶ τὴν ἄρδευσιν αἱ τοιαῦται ζητοῦσι, καὶ δέχονται μᾶλλον. ἔοικε δ' εἴπερ ἡ ἄνοιξις ποιεῖ τὴν ἐπιμονὴν, εὔπνοιάν γε καὶ ἀπορρυσίαν ποιοῦσα, παραπλησίως τρόπον τινὰ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἐν αἰγύπτῳ συκαμίνων.

13 Ἀλλὰ τοῦτο διαμφισβητοῦσί τινες, ὡς ἄρ' οὐκ ἀνοίγουσιν οἱ ψῆνες, ἀλλὰ συμμύειν ποιοῦσιν, ὅταν εἰσδύωσιν. ὅθεν καὶ τὴν αἰτίαν δεῖν ἐκ τοῦ ἐναντίου φέρειν, ὡς τούτου χάριν ἐριναζομένων. ἐὰν γὰρ συμμύωσιν, οὐδ' ἡ δρόσος, οὔτε τὰ ψεκάδια δύναται παραφέρειν· ὑφ' ὧν ἀποπί-

πίπτουσι διαθερμαινομένων, ὥσπερ καὶ οἱ κύτινοι τῶν ῥοῶν. ὅτι δὲ ταῦτα αἴτια, μηνύει τὸ συμβαῖνον. ἃ δὲ καὶ λέγουσί τινες, ἀποβάλλουσι γὰρ μᾶλλον ὑδάτων ἐπιγινομένων. σημεῖον δ' ὅτι κἀκεῖνό ἐστι τοῦ συμμύσαι χάριν· ἐὰν γὰρ μὴ ἔχωσι περιαπτεῖν, τῇ ἄμμῳ καταπάττουσιν, ἵνα συμμύσῃ. καὶ ὁ κονιορτὸς δὲ ποιεῖ διὰ τοῦτο ἐπιμένειν, ὅτι συμμύει κονιορτούμενα. τὰ δὲ τῶν ὀψίων, οὐ διοίγεται κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ἀλλὰ συμμύει· διὸ καὶ ἐπιμένει, καὶ οὐ-

ἐρινασμοῦ δὲ ὅλως † θαυμασμοῦ δέονται μετὰ ταῦτα ἰσχύοντα· καὶ ἅμα τῆς ὥρας μεταβεβληκυίας, ἀνοίγεταί τε καὶ οὐκ ἀποπίπτει. τὴν μὲν οὖν αἰτίαν ἀμφοτέρως λαβεῖν ἐνδέχεται. τάχα δ' ἄν τις φαίη ταῦτά γε οὐδὲν ἐναντιοῦσθαι· καὶ γὰρ ὑδάτων ἐπιγινομένων, ἀτονώτερα τὰ ἐρινεά, καὶ πλείων ὑγρότης γίνεται, δι' ἣν ἐκπνευματουμένη ἡ ἀποβολή. καὶ τῇ ἄμμῳ πάττειν ἀποξηραίνειν βουλομένους. διὸ καὶ τὸν κονιορτὸν ὠφελεῖν· ἐξαιρεῖν γὰρ τὸ ὑγρόν, τὸ τῆς ἀποβολῆς αἴτιον. εἰ μὲν οὖν μηθὲν ἀντιλέγει, δῆλον ὡς ἐν ἐκείνῳ τὸ αἴτιον. εἰ δὲ ἐναντιοῦται, συμβαίνει ἂν ἐκείνως μὲν ἀπὸ τῶν ἐντὸς εἶναι τὴν ἀρχήν, καὶ ἔτι δ' ἂν προσεπιγίνοιτο τῶν ἐκτός· οὕτως δ' ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ὑγρότητος, ὑφ' ἧς μάλιστ' ἂν ἀποπίπτοι τὰ ὀρθὰ πεφυκότα, καὶ μὴ κατακλίνει· καθάπερ οἱ κύτινοι. πιθανὸν δὲ, καὶ ἐξ αὐτῶν τινὰς αἰτίας εἶναι τῆς ἀποβολῆς, ὥσπερ νοσησάντων. πλὴν ἡ μὲν νόσος ἴσως κοινὴ πάντων τῶν καρπῶν. τὸ δὲ συμμύειν ὅταν εἰσδύωσιν οἱ ψῆνες, ἀνάγκη τινὰ λέγειν αἰτίαν. ἐπεὶ τόγ' ἐκβόσκεσθαι τὴν ὑγρότητα τὴν ἐνυπάρχουσαν οἰκείαν οὖσαν, ἀληθές· διόπερ πρὸς τὴν ἐπιμονήν, χρήσιμον. τὰ μέντοι σῦκα χείρω ποιεῖ. κενωθέντα γὰρ τὰ ἐρινεά, μᾶλλον ἐπισπᾶται καὶ πλείω τὸν ὀπόν. ὅθεν ἔνιοί γ' οὐδ' ἐρινάζουσιν. ἀλλὰ καὶ πωλοῦντες κηρύττουσιν, ὡς ἀνερίναστα. καὶ δοκεῖ πολὺ διαφέρειν. ἔτι δ' ἐχρῆν τοῖς βορείοις ἧττον ἀποπίπτειν· συμμύει γὰρ μᾶλλον, εἰ μὴ ἄρα τῷ ξηραίνεσθαι διαχαλάσκει. φαίνεται δ' οὖν πλείους ἀντιλογίας ἔχειν τὸ πρότερον, εἰ μὴ ἄρα ἀμφοτέρως συμβαίνει καὶ ἐνδέχεται. τὸ δ' ἐνίους τόπους μὴ δεῖσθαι τῶν ἐρινασμῶν, οὐκ ἄτοπον, ὥσπερ ἐλέχθη, συμμετρίαν ἔχοντας ἅμα τῆς ἐκτροφῆς τοῦ ἀέρος. ἐπεὶ ὅτι γε ἡ ὑγρότης πολλὴ καθ' ὅλον τὸ γένος, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγρίων δῆλον. καὶ γὰρ ἡ ἀπεψία διὰ τοῦτο γίνεται. καὶ ἐρινάζουσι κἀκείνους, ὅπως ἐπιμένωσι. διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας καὶ διφοροῦσιν, ἔνιοι δὲ καὶ τριφοροῦσιν αὐτῶν, διὰ πλῆθος τροφῆς. ἀφαιρουμένων γὰρ τῶν πρώτων, ῥαδίως ἕτερα φύουσι· καὶ πάλιν τούτων ἕτερα, πληθύοντές τε τῇ ὑγρότητι, καὶ μέχρι τούτου κρατοῦντες· ἐπὶ πλεῖον δὲ οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν ὑπερβολήν. μόνον γὰρ δὴ τοῦτο τῶν ἀγρίων, ἢ μετ' ὀλίγων ἀτελῆ φέρει τὸν καρπόν· εἰ μὴ ἄρα ἐνταῦθα αὐτῶν ἐστι τὸ τέλος. φύεται γοῦν καὶ αὐτόματος. ἡ δὲ τῶν αὐτομάτων γένεσις, ἐκ σπέρματος, καὶ ὅσα δὴ διὰ σῆψίν τινα, μᾶλλον δ' ἀλλοίωσιν γίνεται τῆς γῆς. ὥστε καὶ τοῦτο ὠλεσίκαρπον ἄν τις ἔφη, καθάπερ ὁ ποιητὴς τὴν ἰτέαν. ἐπεὶ τἄλλα κἂν ἀκαρώτους ἔχῃ πᾶσι τοὺς καρπούς, ὅμως ἐκτελεῖ καὶ πεπαίνει κατὰ τὴν τῆς φύσεως ὁρμήν. ἀλλὰ γὰρ αὕτη μὲν ἰδιότης ἄν τις εἴη πρὸς τὰ ἄλλα. τὸ δ' ἐπὶ τῶν φοινίκων συμβαῖνον, οὐ ταὐτὸν μέν, ἔχει δέ τινα ὁμοιότητα τούτῳ· διὸ καλοῦσιν ὀλυνθάζειν αὐτούς. τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἄρρενος ἄνθος, καὶ ὁ κονιορτὸς καὶ χνοῦς συγκαταπαττόμενος, ποιοῦσί τινα τῇ θερμότητι καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει ξηρότητα καὶ διάπνοιαν. διὰ τούτων δὲ ἡ ἐπιμονή. φαίνεται δὲ τρόπον τινὰ ὅμοιον τούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν ἰχθύων συμβαῖνον, ὅταν ὁ ἄρρην ἐπιρραίνῃ τοῖς ᾠοῖς ἀποτικτομένοις τὸν θορόν. ἀλλὰ τὰς μὲν ὁμοιότητας, καὶ ἐκ τῶν ἀπηρτημένων ἔστι λαμβάνειν.

14 Τῶν δὲ ὁμογενῶν, ἐν οἷς τὰ μὲν ἄκαρπα, τὰ δὲ κάρπιμα, τῶν δὲ ἀγρίων, ἃ μὲν θήλεα, τὰ δ' ἄρρενα καλοῦσιν, ἐν ἐκείνῃ τῇ αἰτίᾳ περιλαμβάνεται, τῇ καὶ πρότερον εἰρημένῃ περὶ τῶν καρπῶν· ὅτι διὰ πυκνότητα, καὶ ἰσχύν, καὶ εὐτροφίαν ἄκαρπα γίνεται. συμβαίνει γάρ, ἅπαντα εἰς ἑαυτὰ καταναλίσκειν. ἡ δὲ καρποτοκία, δεῖται μὲν τῆς φυσικῆς περιττώσεως· ἐκ ταύτης γὰρ ὁ καρπός, ὥσπερ καὶ τοῖς ζῴοις τὸ σπέρμα. τρεπομένης δ' εἰς ἕτερον αἰεὶ καὶ καταναλισκομένης, ἀφαιρεῖται τὴν γένεσιν. ἡ γὰρ φύσις οὐ διαρκὴς εἰς ἄμφω, μὴ λαμβάνουσα τὸ σύμμετρον. οἷς μὲν οὖν ἐνίοτε τοῦτο συμ-

εὔκαρπα. βαίνει, τότε ἄκαρπα γίνεται. οἷς δ' εὐθὺς ἐνταῦθα ἡ ὁρμὴ τῆς φύσεως, ὅλως † ἄκαρπα. διὸ δὴ καὶ τῶν ἀγρίων ἔνια τοιαῦτ' ἐν τοῖς ὁμογενέσιν, ἅπερ ἰσχυρότερα καὶ πυκνότερα, καὶ ὡς ἐπίπαν μείζω γίνεται διὰ τὴν εὐτροφίαν. ἐπεὶ καὶ μικρόκαρπα πάνθ' ὡς ἐπίπαν μείζω, καὶ τὰ εἰς μέγεθος ὡρμημένα μικροκαρπότερα· καθάπερ καὶ ἡ ἰνδικὴ συκῆ καλουμένη. θαυμαστὴ γὰρ οὖσα τῷ μεγέθει, μικρὸν ἔχει φύσει σφόδρα τὸν καρπόν, καὶ ὀλίγον, ὡς εἰς τὴν

βλάστησιν

βλάστησιν ἐξαναλίσκουσα πᾶσαν τὴν τροφήν. καὶ γὰρ σφόδρα μεγαλόφυλλος, ἀφ᾽ ὧν ἔοι-
κε διὰ τὴν εὐβοίαν καὶ ἡ τῶν ῥιζῶν τῶν καθιεμένων εἶναι γένεσις. ἴσως δ᾽ αὖ πάλιν, ὅτι καὶ εἰς
ταῦτα καταμερίζεται, διὰ τοῦτο οὖν ἀσθενέστερός ἐστι καὶ ἐλάττων ὁ καρπός. ὑπὲρ δὲ τῶν ῥιζῶν ἐν
ἑτέροις εἴρηται. μόνα δὲ καὶ μάλιστα τῶν μονοκάρπων αὔξησιν λαμβάνει μέγεθος, ἄμπελος
καὶ συκῆ. δύναται γὰρ ἡ μὲν, ἐφ᾽ ὅσον οὖν ἀφικνεῖσθαι κληματουμένη, καὶ ἔδαφος εὔγεων ἔχου-
σα καὶ εὔτροφον. ἡ δὲ καὶ εἰς ὕψος αἴρεται, καὶ πολύκλαδος γινομένη, πολὺν καταλαμβά-
νει τόπον. Εὐλόγως δὲ καὶ μακροβιώτερα τὰ ἄκαρπα τῶν καρπίμων, καὶ τὰ ὀλιγόκαρπα 15
τῶν πολυκάρπων, ὅσα μὴ δι᾽ ἀσθένειαν ἢ ὑγρότητα ἢ δι᾽ ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἄκαρπα, ἢ ὀλιγό-
καρπα· καθάπερ τά τε πάρυδρα, καὶ ἀλσώδη, καὶ ὅσα μανὰ καὶ εὔσηπτα, καθάπερ ἡ δά-
φνη. ταῦτα μὲν γὰρ, καὶ ἔτι τοιοῦτον ἄλλο, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. ἡ δὲ καρποτοκία πο-
λὺ τῆς φύσεως ἀφαιρεῖ, καὶ τὸ κυριώτατον· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων συμβαίνει. τὰ γὰρ πολυ-
τοκώτατα καὶ γηράσκει τάχιστα, καὶ ἀπόλλυται. φανερὸν δὲ ἀμέλει καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν ἐστι τῶν δένδρων.
ὅσα γὰρ πολύφορα καὶ πολύκαρπα, ταῦτα ὡς ὅλως καταγηρᾷ θᾶττον, καὶ ἐν τοῖς ὁμογενέ-
σιν· οἷον ἀμπέλοις, συκαῖς, τοῖς ἄλλοις. τὰ δὲ στεῖφα, καὶ ὀλιγόκαρπα, χρονιώτερα ὡς εἰπεῖν
† δήποτε. μᾶλλον δὲ πολλάκις, ὑπερκαρπήσαντα τὰ δένδρα, δι᾽ ἀσθένειαν ἀφαυαίνεται· καὶ γίνεται μὲν
μάλιστα τοῦθ᾽ αἱ ἄμπελοι πάσχουσι, καὶ τἆλλα δὲ τὰ πολύκαρπα, διὰ τὸ ἐξαναλοῦσθαι τὴν οὖν δήποτε,
φύσιν εἰς τοὺς καρπούς. καὶ τοῖς σιτηροῖς σπέρμασι, καὶ ὅλως τοῖς ἐπετείοις συμβαίνει. διὸ
καὶ ἐπέτεια. συνεξαυαίνονται γὰρ εὐθὺς αἱ ῥίζαι τελειουμένων τῶν καρπῶν, διὰ τὰς αὐτὰς
ἀνάγκας ἐκδιδομένης πάσης τῆς φύσεως. τὰ δὲ δένδρα παραχρῆμα μὲν ἢ οὐ πάσχει τοῦτο, ἢ οὐ
φανερὰ γίνεται· παρελθούσης δὲ τῆς ὥρας, ἐξεδήλωσεν. ἐὰν δέ τι ἐπιγένηται τοιοῦτον ἐκ
τοῦ ἀέρος, ὥστε πιέσαι καὶ κακῶσαι καὶ θᾶττον, οὐ μόνον οὕτω τὰ ὑπερκαρπήσαντα, ἀλ-
λὰ καὶ πολυκαρπήσαντα, πονεῖ πολλάκις, ἢ καὶ φθείρεται. κενωθὲν γὰρ ἅπαν ἀσθενές.
ἐξασθενεῖ δὲ καὶ τὸ μὴ ἰσχυρόν. διὰ τοῦτο καὶ τὰ γεωργούμενα τῶν ἀγεωργήτων θᾶττον γηρά-
σκει, καὶ τὰ βελτίω τῶν χειρόνων, καὶ τὰ ἥμερα ὅλως τῶν ἀγρίων. καί τοι τάχ᾽ ἂν δόξειεν ἄτο-
πον, τὰ μᾶλλον τυγχάνοντα θεραπείας. ἀλλ᾽ ἡ θεραπεία πρὸς καρπογονίαν, οὐ πρὸς ἰσχύν·
αὕτη δ᾽ ἀναιρεῖ. τὸ δὲ μακρόβιον ἐν τῷ ἰσχύειν. ἰσχυρὸν δὲ, τὸ πυκνὸν καὶ στεῖφον. ὅθεν καὶ
θάσιοι τὰς γεωργίας ἀπομισθοῦντες, οὐ φροντίζουσι τῶν ἄλλων ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ βούλονται κα-
κουργεῖν· ὑπὲρ δὲ τοῦ τελευταίου συγγράφονται, πρὸς τὴν αὐτῶν κατάληψιν. συμβαίνει
δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. καὶ γὰρ τὰ ὅλως εὔτοκα, βραχύβια. καὶ τὰ ὑπερτοκήσαντα, πολ-
λάκις ἀπόλλυται, καὶ μάλιστα ἐπὶ ἀειδῶν * τῶν τε συνανθρωπευομένων αἱ ὄρνιθες. αὕτη τε
δὴ βραχυβιότητος αἰτία. καὶ ἡ ἐναντία δηλονότι μακροβιότητος, ὥσπερ εἴρηται. καὶ ὅσα δι᾽
ἀσθένειαν εὔφθαρτα, μὴ πάντως ὄντα πολύκαρπα, ἀλλ᾽ ἔνια καὶ ἄκαρπα, καθάπερ ἐν τοῖς
ἐπετείοις· ὡς † ἡ σκιά, περὶ ἧς καὶ πρότερον ἐλέχθη· ταῦτα γὰρ οὐδ᾽ εἰς τελείωσιν ἀφικνεῖ- ἡ σίκυς
σθαι δύνανται τῆς φύσεως. ἔνια δὲ καὶ τῶν δένδρων εὔφθαρτα διὰ μανότητα καὶ ἀσθένειαν,
οὐκ ὄντα πολύκαρπα, καθάπερ ἡ δάφνη. ταύτης γὰρ ἐστιν, ἡ καὶ ἄκαρπος, ὥσπερ ἡ βρυο-
φόρος. Πλὴν οὐχ ἁπλῶς ταύτῃ γε, ἀλλὰ κατὰ μέρος καὶ ἡ φθορὰ καὶ τὸ γῆρας. εἰ γὰρ τὸ μά- 16
λιστα παχυνόμενον, ὡς εἰπεῖν, σήπεται καὶ φθείρεται. παραβλαστήσεις δὲ ἔχει πολλὰς, ὡς
ὅμοιον εἶναι τρόπον τινὰ τοῖς ἀφαυαινομένοις ἀκρέμοσιν ἐπὶ τῶν δένδρων. ἀλλ᾽ ἡ διαφορὰ,
τοῖς μὲν ὅτι τὸ κυριώτατον, τοῖς δὲ τῶν ἀπηρτημένων τι † μωριδῶν. ἀλλ᾽ ὅτι ἡ παραβλάστησις ἀπὸ μορίων
τῶν αὐτῶν, διὰ τοῦτο ταὐτὸ δοκεῖ καὶ τὸ δένδρον εἶναι· περὶ οὗ καὶ διηπορήθη πρότερον. ἀρχαὶ δὲ
φθορᾶς τοῖς ἀσθενέσι, καὶ ἀπὸ πληγῆς, ὡς ἀπὸ πνευμάτων μεγέθους, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρων τινῶν τοιού-
των. ἐκ πολλῶν γὰρ εὐκίνητον, τὸ ἀσθενές. ἐὰν δὲ πρὸς τούτῳ καὶ πολύκαρπον ᾖ, καθάπερ
ἡ ῥόα, καὶ μηλέα ἡ ἐαρινή, καὶ μᾶλλον. ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ, τάχα δ᾽ ἐκ πολλῶν αἱ ἀρχαί. καὶ
αἵ γε μηλέαι καὶ σκωληκοῦνται τάχιστα, θᾶττον δὲ αἱ γλυκεῖαι· καὶ τοῦτο πάσχουσι, καὶ ὅ-
λως γηράσκουσιν, οὐχ αἱ μηλέαι μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ ῥόαι. τὸ γὰρ ποτιμώτατον ἀφαιρεῖ-
ται τῆς φύσεως. ἅμα δὲ καὶ αἱ μὲν ὥσπερ ἄγριαί τινες, αἱ δ᾽ ἥμεραι τυγχάνουσιν.
ἀνάλογον δὲ, καὶ αἱ ἀπύρηνοι τῶν πυρηνωδῶν, καὶ αἱ μαλακοπύρηνοι τῶν σκλη-
ρῶν. καὶ ἐπὶ μυρρίνων δὲ, καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· καὶ γὰρ πλεῖον ἀφαιρεῖται τῆς φύ-
σεως. καὶ τὸ ὅλον ἀσθενέστερα καὶ μανότερα ταῦτα· διὸ καὶ πρωϊκαρπότερα. θᾶτ-

τὸν γὰρ καὶ μᾶλλον ὑπακούει τοῦ ἀέρος τὸ ἀσθενές. ὡς δὲ Δημόκριτος αἰτιᾶται, τὰ εὐθέα
δι᾽ αὐτὰς
τῶν σκολιῶν βραχυβιώτερα, καὶ πρωϊβλαστότερα † διὰ τὰς ἀνάγκας εἶναι (τοῖς μὲν γὰρ ταχὺ διαπέμπεσθαι τὴν τροφὴν, ἀφ᾽ ἧς ἡ βλάστησις καὶ οἱ καρποί· τοῖς δὲ βραδέως, διὰ τὸ μὴ εἶναι εὔρουν τὸ ὑπὲρ γῆς, ἀλλ᾽ αὐτὰς τὰς ῥίζας ἀπολαύειν· καὶ γὰρ μακρόρριζα ταῦτα εἶναι, καὶ παχύρριζα) δόξειε δ᾽ ἂν οὐ καλῶς λέγειν. καὶ γὰρ τὰς ῥίζας ἀσθενεῖς φησιν εἶναι τῶν εὐθέων, ἐξ ὧν ἀμφοτέρων θᾶττον γίνεσθαι τὴν φθοράν. ταχὺ γὰρ ἐκ τοῦ ἄνω διϊέναι καὶ τὸ ψῦχος, καὶ τὴν ἀλέαν ἐπὶ τὰς ῥίζας, διὰ τὴν εὐθυπορίαν· ἀσθενεῖς δ᾽ οὔσας, οὐχ ὑπομένειν. ὅλως δὲ τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων κάτωθεν ἄρχεσθαι γηράσκειν, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ῥιζῶν. ἔτι δὲ τὰ ὑπὲρ γῆς διὰ τὴν λεπτότητα, καμπτόμενα ὑπὸ τῶν πνευμάτων, κινεῖν τὰς ῥίζας· τούτου δὲ συμβαίνοντος, ἀπορρήγνυσθαι καὶ πυροῦσθαι, καὶ ἀπὸ τούτων τῷ ὅλῳ δένδρῳ πήγνυσθαι τὴν φθοράν. ἃ μὲν οὖν λέγει, ταῦτά ἐστιν. οὐ μὴν δόξειέ γ᾽ ἂν, ὥσπερ εἴρηται, καλῶς λέγειν. οὔτε γὰρ τὸ τῶν ῥιζῶν ἐστιν ἀληθὲς, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη· τὸ, τῶν μακροβίων εἶναι μακρὰς καὶ παχείας. οὐ γὰρ μακρόβιον, οὔθ᾽ ἡ συκῆ, οὔθ᾽ ἕτερα τῶν μακρορρίζων καὶ παχυρρίζων. οὔτε τὰ εὐθέα καὶ τὰ ὀρθὰ βραχύβια, οἷον ἐλάτη, φοῖνιξ, κυπάριττος. οὐδ᾽ εὐαυξῆ δὲ ταῦτα, οὐδὲ πρωΐκαρπα, οὐδὲ πρωϊκαρπεῖ· καίτοι καὶ ταῦτα ἐχρῆν εὐθὺς τοιούτων γε τῶν πόρων ὄντων, καὶ τῶν ῥιζῶν μὴ μακρῶν. ὅσα γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἅπαντα δεῖ συνακολουθεῖν τοῖς αὐτοῖς. ἀλλὰ μή ποτε οὐ τοῦτο ἢ τὸ αἴτιον, ἀλλὰ τὰ προειρημένα πρότερον, ἐν αἷς καὶ τὸ δυσφυὲς ὅλως, καὶ μικρόκαρπον καὶ ὀλιγόκαρπον, καὶ ὅλως τὸ ἰσχυρόν ἐστιν. ἡ γὰρ πυκνότης, καὶ ἡ ξηρότης, καὶ ἡ στερεότης, καὶ ἡ λιπαρότης, ἐν οἷς ὑπάρχει καὶ μακροβιότητος καὶ πάντων τῶν τοιούτων αἴτια. τὰ δ᾽ ἐναντία, τῶν ἐναντίων. ὅσα δὲ πολυκαρποῦντα, μὴ βραχύβια, μὴ δὲ ταχὺ γηράσκει, καθάπερ ἄπιος, ἀμυγδαλῆ, δρῦς, καὶ
ὥστε
πρεσβύτερα γινόμενα, καρπιμώτερα, καθάπερ ἐλέχθη. παραιρουμένης γὰρ τῆς ἰσχύος, παραιρεῖται τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς. † ὥσπερ ῥᾴδιον καταπέττειν τὴν λοιπήν. ἅμα δ᾽ ἴ-
οὐ μὴν ἐκτρ. πολλ.
σως συμβάλλεται καὶ τὸ μὴ ἐντελεχὲς, ἢ πᾶσιν, ἢ τισίν. ἡ γὰρ ἄπιος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀμυγδαλῆ, προφαίνουσι πολλήν· † ἐκτρέφουσι γὰρ πολλάκις τοῦτον. ἔστι δὲ ἐν τῇ τελειώσει ὁ πόνος, καὶ ἡ ἀπέρασις. ἡ δὲ συκάμινος ἐλαφρόν τινα, καὶ ὑδατώδη, καὶ μικρὸν, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ἔχει τοῦ δένδρου τὸν καρπόν. ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν μακροβιότητος, ἐν τούτοις

17 ἔστωσαν αἱ αἰτίαι. περὶ δὲ πολυκαρπίας τῶν δένδρων, εἴρηται πρότερον· ὅτι τὰ θερμὰ, καὶ μανὰ, καὶ ὑγρά. Τῶν δὲ σπερμάτων, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἐλάττω πολυχούστερα. καὶ γὰρ τὰ ἐλάχιστα, μάλιστα· καθάπερ κέγχρος, σήσαμον, ἐρύσιμον, μήκων, κύμινον. αἴτιον δὲ δοκεῖ, καθόλου μὲν καὶ κοινῶς εἰπεῖν, ὅτι τὰ ἐλάττω, ῥᾷον ἐπιτελεῖν. ἐν δὲ τοῖς ῥᾳδίοις τὸ πλῆθος. ὥστε ἐγγυτέρω, ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα, ἀβλαστότερα, καὶ θᾶττον ὑπακούει τοῦ ἀέρος. σημεῖον δὲ καὶ ἡ ὀλιγοχρονιότης τῆς τελειώσεως· ἐπεὶ καὶ τὰ σπέρματα διὰ τοῦθ᾽, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, πολυκαρπότερα τῶν δένδρων· καὶ αὐτῶν τούτων, τὰ χεδροπὰ τῶν σιτωδῶν. θᾶττον γὰρ ἡ τελείωσις, καὶ ἡ ἅδρυνσις. ἔτι δ᾽ οἱ καυλοὶ τῶν πλείστων ἰσχυροὶ, καὶ οὐ ξυλώδεις, καὶ οὐ μονοφυεῖς, ἀλλὰ πλείους καὶ ἀκρεμονικοί. πολλῶν δὲ καὶ ἰσχυρῶν ὄντων, εὔλογον ἤδη καὶ τὸ τοῦ καρποῦ πλῆθος· ἄλλως τε κἂν αἱ ῥίζαι μὴ ἀντισπῶσιν, ὥσπερ τῶν ναρθηκωδῶν καὶ κεφαλορρίζων. ἀλλ᾽ αἰεὶ διαδιδῶσιν ὧν ἂν λαμβάνωσιν, ὅπερ ἐπὶ τῶν χεδροπῶν ἐστι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν πλείστων. μονόρριζα γὰρ, καὶ οὐ παχύρριζα· ἀλλ᾽ εἰς τὰ ἄνω φερόμενα τῇ ὁρμῇ, καὶ μάλιστα (ὡς εἰπεῖν) τὸ κύμινον. μικρὰ γάρ τις ἡ ῥίζα τούτων πάμπαν. ὅσα δὲ ἰσχυρόρριζα τούτων (ἔνια γὰρ τοιαῦτα, καθάπερ ὁ κέγχρος, καὶ ὁ μήλινος) ταῦτα δὲ κατὰ λόγον ἀποδιδῶσι τοὺς καυλοὺς, ἀπ᾽ ἰσχυρῶν ἰσχυροὺς καὶ πολυσχιδεῖς. ὥσθ᾽ ὅταν ἀπὸ μικρᾶς ἀρχῆς πολλοὶ γένωνται, κατὰ λόγον ἤδη καὶ τὸν καρπὸν εἶναι πολὺν, ὥσπερ ἐπὶ καὶ τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν, ὅταν ἐξ ἑνὸς πλείονες ἐκβλαστῶσι κάλαμοι, πλείους γὰρ οἱ στάχυς. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν λαχανηρῶν ἐστιν, ὅτι πολύσπερμα καὶ ἰσχυρόρριζα τυγχάνει. τὰ μὲν γὰρ πλείους καυλοὺς ἀφιᾶσι, τὰ δ᾽ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἀκρέμονος πλείους. ἅπαντα γὰρ ἀποδενδροῦται, τῇ ὄψει διακαυλίσαντα. πανταχόθεν δὲ, καὶ ἐκ πολλῶν, πολὺς ὁ καρπὸς, ὅταν οὖν ἐπὶ τοῦ ἀέρος εὐμενῆ τυγχάνῃ (βραχὺς γὰρ ἤδη καὶ ἀχείμαντος τοῖς ὀψιασπόροις)

ροῖς) καὶ ἡ φύσις εἰς τὰ ἄνω μᾶλλον ὁρμᾷ, καὶ μὴ ἀντισπᾷ τῶν ῥιζῶν, ἀλλὰ συνδρυῇ, καὶ πρὸς
ἐπιμανῆ ἀπείργεται κατὰ λόγον, καὶ ἤδη ταῦτα πολυκαρπότερα γίνεται τῶν ἄλλων.
ὁ δὴ κύαμος, καὶ ἔτι τῶν χεδροπῶν ἄλλο μὴ πολύκαρπον, δι' ἀσθένειαν ὀλιγόκαρ- 18
πον· διὸ δὴ καὶ πρωϊαπορεῖται, προλαμβανόντων τῶν χειμώνων εἰς τὴν ῥίζωσιν. ἔτι δὲ ἐπί-
κηρον ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις, ὥστε ἂν καὶ προφανῇ, μὴ δύνασθαι τελειοῦν. ἡ δὲ ἀσθένεια,
καὶ τῇ αἰσθήσει φανερά. μανὸν γάρ, καὶ κενόν, καὶ οὐ πολύρριζον· ὥστε εὐδιόδον ὑπὸ κακο-
ποιοῦσι. τοῦ μὲν οὖν πολυκαρπεῖν, ἐν τούτοις αἱ αἰτίαι, καὶ τοῖς ἐπετείοις καὶ τοῖς χρονιω-
τέροις. ἐπεὶ καὶ αἱ διακαθάρσεις τῶν δένδρων, καὶ αἱ κατακοπαί, ποιοῦσι πολυκαρπεῖν·
ὅτι τὰ μὲν αὐτὰ κωλύει, τὰ δ' αὐτὰ λαμβάνει τὰς τροφάς. τούτων οὖν ἀφαιρεθέντων,
εἰς τὸν καρπὸν ἡ ὁρμή. καὶ διὰ τοῦτο τὰς ἡρακλεωτικὰς καρύας θαμνώδεις ποιοῦσι, κατακό-
πτοντες. ἐξαναλίσκουσι γὰρ ἀποδενδρούμεναι πᾶσαν τὴν τροφήν. αἱ δὲ μεταβολαὶ τῶν
καρπῶν περὶ τὰς χώρας, δηλονότι περὶ τὸν ἀέρα καὶ ἔδαφος γίνονται. διὰ τούτων γάρ, καὶ ἐκ τού-
των, αἱ τροφαὶ πᾶσιν. ἰσχυρὸν δ' ἡ τροφὴ πρὸς ὁμοίωσιν, εἴγε καὶ ἐν τοῖς ζώοις οὕτως ἡ ἐν τοῖς
θήλεσιν ὁμοιότης. φαίνεται δὲ οὐ μόνον τὰ σπέρματα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα μεταβάλ-
λειν, ἀλλὰ καὶ τὰ ζῶα· καὶ τρόπον τινὰ μᾶλλον ταῦτα. καὶ γὰρ τὰς τροφὰς ἐξομοιοῦται περὶ τοὺς
τόπους. ἐν δὲ τοῖς καρποῖς οὐχ ὁμοίως τοῦτο ἐπίδηλον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα γίνεται, καὶ μάλι-
στα ἐκδήλως καὶ τὰ χρώματα, καὶ τὰ μεγέθη, καὶ τοὺς χυλούς. χρώματα μέν, οἷον τὰ σπέρματα· λευ-
κὰ γὰρ ἐκ μελάνων, καὶ μέλανα ἐκ λευκῶν μεταβάλλει. χυλοὺς δέ, καὶ οἱ καρποί· τὸ δ' ἐκ τῶν
χρωμάτων ἢ οὐκ ἐμφανές, ἢ οὐχ ὁμοίως συμβαίνει, πλὴν ἐὰν ὅλον μεταστῇ τὸ δένδρον, ὥστε ἐκ
μέλανος γίνεσθαι λευκόν, ὅπερ ἐνίοτε συμβαίνει τοῖς ἐκ σπέρματος φυομένοις. κοινοῦ δὲ τοῦ
πάθους ὄντος ὁμοίως ζώων τε καὶ φυτῶν, κοινήν τινα δεῖ καὶ τὴν αἰτίαν ζητεῖν. ἐπεὶ κἀ-
κεῖνο ὅμοιον ἔν τε τοῖς σπέρμασι καὶ ἐν τοῖς ζώοις, ὥστε μὴ εὐθὺς ἀλλὰ τριγονήσαντα με-
ταβάλλειν· ἅπαντα γὰρ κατὰ μικρὸν ἐξαλλοιοῦται, καὶ μεθίσταται. τὰ δ' ἐπὶ τῶν δένδρων
ἀνάπαλιν εὐλόγως· ἀσθενέστατα γὰρ ἐν ἀρχῇ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκ σπέρματος. ἀτοπώ-
τατον δέ, καὶ θαυμάζεται μάλιστα ἐπὶ τῶν δένδρων, εἰς τὸ βέλτιον μεταβολή· καθάπερ ἐν
αἰγύπτῳ τε καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν κιλικίᾳ τῶν ῥοῶν· ἔτι δ' ἡ τῆς μυρρίνης περὶ αἴγυπτον εὐωδία.
τὰς γὰρ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ πολλὰς ὁρῶμεν, καὶ πανταχοῦ· διὸ καὶ θαυμάζομεν. ἔστιν οὖν δη-
λονότι καὶ ἐπὶ τῶν αὐτομάτων συμβαῖνον, ὅταν εἰς τὸ βέλτιον ἢ σχεδὸν ὅμοιον. ἐν τούτῳ
γὰρ ἡ διαφορά, ὑπὸ τό τε μὲν ἀεὶ τοῦτο μένειν ὅταν φυτευθῇ, τὸ δ' ἄλλο καὶ ἄλλο μεταβάλ-
λειν. ἐπεὶ τό γε γινόμενον ταὐτό. παραιρεῖται γὰρ ἀεὶ τῆς φύσεως ἐπικρατῶν ὡσαύτως ἀμ-
φοῖν. ξυμβαίνει γὰρ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ζώων· ἐκ μελάνων γὰρ λευκὰ γίνεται, καὶ ἐκ τραχέων μα-
λακά. αἴτιον δὲ ἐνταῦθα δοκεῖ τῶν μὲν φανερῶν εἶναι τὸ ὕδωρ, τῶν δὲ καὶ ὅλως αἱ τροφαὶ καὶ ὁ
ἀήρ. ὥστε κἀκεῖ χρὴ νομίζειν, καὶ εἴπου ἄλλοθι τοιοῦτόν τι συμβαίνει, τὰς αὐτὰς εἶναι καὶ παραπλησίας
ἀνάγκας. τὰ δὲ καθ' ἕκαστα μᾶλλον, ἴσως δὲ καὶ μόνως ἄν τις δοθείη, τὴν ἐμπειρίαν προσλαβών,
χώρας καὶ τόπου διὰ τὰς ἱστορίας. Ὅμοιον γοῦν τούτῳ καὶ παραπλήσιον φαίνεται, καὶ ὅσα διὰ 19
τῆς θεραπείας ἀλλοιοῦται. πρῶτον μὲν καὶ καθόλου πᾶσιν εἰπεῖν, ἡμερούμενα· δεύτερον δέ, ἐν αὐ-
τῷ ὑπὸ τόπῳ βέλτιον, καὶ χαίρει γεωργούμενα. καὶ γὰρ τὰς πυρήνας, ὥσπερ εἴπομεν, ἐλάττους
ἔχειν· τὰ δὲ βελτίονα. ἔτι δὴ που ὑδρία γλυκαίνει τε τὰς ῥοάς, καὶ μαλακωτέρας ποιεῖ· δεῖ-
ται γὰρ ἡ στρυφνότης τοιαύτης, καὶ ἡ σκληρότης ἐπικουρίας. καὶ γὰρ τὸ ἐνδεὲς δεῖται βοηθείας.
οὐ μόνον γὰρ δὴ τοῦτο διχῶς, ἢ πρόσθεσίν τινα λαμβάνον, ἢ ἀφαιρέσεως θατέρου γινομένου· κα-
θάπερ ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν ἐλέχθη, τῶν κολαζομένων καὶ περιαιρουμένων τὰς ῥίζας· καὶ ἐπὶ
τῶν συκῶν, τῶν καταχιζομένων. ἀφαιρεθέντος γὰρ τοῦ πλήθους τῆς τροφῆς, ἰσχύει μᾶλλον τὸ
σύμφυτον θερμὸν εἰς τὸ κατάλοιπον. ἰδιωτάτη δ' ἂν δόξειεν ἡ ἀπὸ τῆς τῶν ῥιζῶν εἶναι θερα-
πείας. τῆς τε κόπρου τῆς ὑείας ταῖς ῥοαῖς παραβαλλομένης, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη τινὶ δί-
δοται τροφή, δι' ἧς γλυκαίνει τὸν χυλόν. λέγεται δέ, καὶ ὡς ἡ πολυϋδρία καὶ ψυχρουδρία
ποιεῖ τινα μεταβολήν. καὶ ἐμφανέστατα δὴ καὶ μάλιστα αἱ τῶν ἐδαφῶν ἐνίων καὶ τοῦ ἀέρος
φύσεις, ὥσπερ καὶ ἐν αἰγύπτῳ καὶ ἐν κιλικίᾳ· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ζητεῖν ὅλως δεῖ τὰς ἀλλοιώ-
σεις καὶ μεταβολάς, ἐδάφει καὶ ὕδατι καὶ ἀέρι καὶ ἐργασίᾳ. καὶ γὰρ ἁπλῶς ἡ γεωργία μεθίστησιν,
ἐξημεροῦσα τὰ δένδρα καὶ τοὺς καρπούς. ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν λοιπῶν ἕτεραί τινες αἰτίαι. ὑπὲρ δὲ τῆς ἀπὸ

τῶν ῥιζῶν

τῶν ῥιζῶν μεταβολῆς, ὑπὲρ ἧς τανῦν ὁ λόγος, ἐκεῖνο δεῖ λαβεῖν· ὅτι καθάπερ ἀρχαί τινες αἱ ῥίζαι τῶν δένδρων. ἀκολουθεῖν δὲ φιλεῖ ταῖς ἀρχαῖς τὰ ἄλλα. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν σικύων ἐλέχθη πρότερον, ὅτι βρεχομένων ἐν γάλακτι τῶν σπερμάτων, ἢ ἐν μελικράτῳ, γλυκύτεροι γίνονται. καὶ ἐπ᾽ ἄλλων. αὗται δὲ καὶ τὴν τροφὴν πεπεμμένην μᾶλλον λαμβάνουσι· καὶ αὐταὶ μεταβάλλουσαι, συμμεταβάλλειν ποιοῦσι καὶ τὸ δένδρον· ἀπὸ γὰρ τούτων ἡ διάδοσις. ἐπεὶ καὶ αἱ πολυϋδείαι καὶ τὰ ἐδάφη καὶ αἱ κατεργασίαι, περὶ ταύτης πρῶτον καὶ ἀπὸ τούτων ἀρχόμεναι, τὰ ἄλλα συναλλοιοῦσι. πρὸς ἕτερα δ᾽ ἴσως καὶ ἕτεραι βοήθειαι συνεργοῦσιν· οἷον αἱ χαλάσεις συκῶν, καὶ κλάσεις τῶν ἀμπέλων, καὶ αἱ κολούσεις τῶν ἀμυγδαλῶν, ἢ πληγαί, ἢ διαιρόντων τοὺς πασσάλους. ἀπορρεούσης γὰρ τῆς ὑγρότητος, ἡ καταλειπομένη ῥᾷον ἐκπέττεται γλυκύτης. τὰς δὲ ὀφθαλμιζομένας οὐ πέφυκε μεταβάλλειν, ὅτι καθάπερ ἀρχή τις ἑτέρα τούτων ἐστίν, ἧς οὐκέτι δύναται κατακρατεῖν. ὥσπερ γὰρ γῇ χρῆται τῷ ὑποκειμένῳ τὸ ἐμφυτευόμενον, ἢ ἐνοφθαλμιζόμενον, ὥσπερ ἐλέχθη. καὶ εἰσὶν αὗται δύο μεταβολαί, καὶ ἀπὸ δυοῖν, ἥ τε ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμιζομένων ἢ ἐγκεντριζομένων ἢ ἐμφυτευομένων. ἡ μὲν αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων ἀλλοιουμένων, ἡ δὲ ἑτέρων τινῶν ἐμβαλλομένων. διὸ καὶ ἧττον ἐπὶ ταύτης τὸ θαυμαστόν. διὰ τί δ᾽ ἡ ῥόα μάλιστα μὲν μεταβάλλει, τὴν μανότητα καὶ τὴν ἀσθένειαν αἰτιάσαιτ᾽ ἄν τις. εὐκινητότατα γὰρ τὰ τοιαῦτα πρὸς μεταβολήν. ἐπισκεπτέον δέ, καὶ εἴ τις ἄλλη τῆς φύσεως ἰδιότης. Εἰς δὲ τὸ χεῖρον μεταβολαί, δῆλον ὡς ἐναντίαι. καὶ ἐμφανεστάτη γε † κοινοτάτη πᾶσιν ὡς ἀγεωργησία. πάντα γάρ, ὡς εἰπεῖν, ἀπαγριοῦται. ἔνιά τε δὲ καὶ οἱονεὶ πηρώσει τινὶ μεταβάλλουσιν εἰς τὸ χεῖρον, κολουόμενα κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν τὰ φυτά· καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ. πικρὰ γὰρ ἐκ γλυκείας γίνεται, καὶ ἐκ μαλακῆς σκληρά. τὰ δ᾽ ἄλλα οὐκ ἔστιν ἐπίδηλα μεταβάλλοντα· καί τοι τάγε τῆς ἀμπέλου φυτὰ καὶ ἀπόλλυται πονοῦντα. τὰ δὲ καὶ μεταβάλλειν, εἰκὸς μᾶλλον ἦν. τῇ γὰρ ἀμυγδαλῇ καὶ τὸ ὅλον φαίνεται παράλογον· ἰσχυρότερον γὰρ τῶν δένδρων. ἔνια δὲ καὶ βελτίω κολουόμενά φασι γίνεσθαι, καὶ καθάπερ οἱ Χῖοι τὴν ἄπιον τὴν φωκίδα. τὸ μὲν οὖν ἰσχυρὸν τῆς ἀμυγδαλῆς, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ λαμβάνεται δένδρῳ. κολουθεῖσα μὲν γὰρ ἰσχυρά, φυομένη δὲ ἀσθενής. ἄλλως τε καὶ ἀπὸ σπέρματος· ἐπεὶ καὶ μὴ κολουθεῖσαι, πικραὶ γίνονται καὶ σκληραί, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον ἐλέχθη. πᾶν γὰρ ὅλως ἀπὸ σπέρματος, ἐξαλλοιοῦται πρὸς τὸ χεῖρον· κινηθείσης δὲ τῆς φυσικῆς ὁρμῆς, εἰκὸς ἔτι μᾶλλον· οἷον γὰρ ἄλλη καὶ ἀσθενεστέρα γέγονεν. ἐπεὶ καὶ τὰ ἑψόμενα κωλύεται, μὴ ἐν καιρῷ κινούμενα. καὶ ἡ γῆ δυσδιάδηκτος, ἢ βρεχομένη. ὃ δὲ ἐν ἀρχῇ μέγα, καὶ διατείνει πρὸς τὴν τελείωσιν. ἐπὶ μόνης δὲ ταύτης μάλιστ᾽ ἔνδηλον εἶναι τὴν μεταβολήν, οὐκ ἄτοπον, καὶ διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας· καὶ διότι τῆς μὲν ἀμπέλου καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς ὁ καρπὸς τελειούμενος πικρὸς ἢ ὀξύς, ἀλλ᾽ ἤτοι γλυκύς, ἢ οὐκ ἐπέφθη. ταύτης δὲ οὐχ ὑπάρχει τοιοῦτος εὐθὺς ἐν τοῖς τελείοις καὶ εὐκαρποῦσι. τάχα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐστί τις καὶ εἰς τὸ στρυφνότερον, ἢ ὑδαρέστερον, ἢ μὴ ὁμοίως γλυκύ. λανθάνει δὲ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. καὶ γὰρ αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν, αἱ μὲν μᾶλλον, αἱ δ᾽ ἧττον τοιαῦται. συμβαίνει δὲ ταῖς κολουθείσαις, ἂν πρεσβύτεραι γινόμεναι πάλιν ἐπικόπτωνται καὶ διακαθαίρωνται, γλυκύτεραι γίνεσθαι, καὶ τέλος ἀποκαθίστασθαι πρὸς τὴν φύσιν. αἴτιον δὲ ἔτι πρὸς τῷ εἰρημένῳ, διότι τῷ μὲν ἡ κόλουσις κωλύσασα τῆς εἰς τὸν ὄγκον βλάστην κατέμιξε, καὶ χείρω τὴν ὑγρότητα τὴν εἰς τὸν καρπὸν ἐποίησε. πλείονος δὲ οὔσης, ἀπέπτου, ὥστε πικρός. καὶ κατακοπτομένη δὲ λαμβάνει τινὰ ἀποπνοὴν καὶ ἀφαίρεσιν, ὥσπερ καὶ ὅταν οἱ σφῆνες διακρουσθῶσιν. ἐλάττονος δὲ γινομένης, καὶ αὐτὸ μᾶλλον ἰσχῦον διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἐκπέττει τε μᾶλλον, καὶ ἀποκαθίσταται. ταύτης μὲν οὖν ὥσπερ ἀνασώζεται πάλιν ἡ φύσις. ἔνια δὲ ἐὰν μὴ κολουθῇ, τὸν καρπὸν οὐ πέττει. καθάπερ ἡ ἄμπελος, ἡ κανθαρέος καλουμένη. διὸ καὶ κολούουσιν ἄκρον τὸν βότρυν· εἰ δὲ μή, σήπει καὶ διαφθείρει. δῆλον οὖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅτι ἀφαιρέσεως δεῖται τῆς ὑγρότητος. ἡ δὲ φωκὶς καλουμένη, βελτίων πρὸς δένδρωσιν, οὐ πρὸς εὐκαρπίαν. ἐκτρέφει γὰρ ἄγαν μὴ κολουθεῖσα, καὶ γίνεται μονόκωλος ἢ ἀσθενής. εἰ δὲ μή, παραβλαστάνουσα δενδροῦται, τάχα δ᾽ ἄν τις συμβάλλοιτο τοῦτο πρὸς εὐκαρπίαν, ἰσχυροτέρας

ϗ κοινοτ.

τέρας γὰρ γινομένης, ἡ πέψις καλλίων. τῶν δὲ λαχανωδῶν, ἢ ποωδῶν, ὅσα κακούμενα καὶ κορούμενα, βελτίω· καθάπερ τά, τε πράσα καὶ ἡ ῥάφανος, ἣν πάλιν βλαστάνει. καὶ ἡ μηδική, καὶ ἡ θρίδαξ, καὶ τὸ ὤκιμον· ἅπαντα ταῦτα τῇ ἁπαλότητι καὶ εὐτροφίᾳ, βελτίω καὶ εὐχυλότερα γίνεται. ἐξαιρεῖται γὰρ ἡ δριμύτης, καὶ ἡ ξηρότης, καὶ εἰ ἐν ἄλλοις τὸ ὀπῶδες ὑπὸ τούτων. ἁπαλὰ δὲ καὶ εὔτραφῆ γίνεται, διὰ τὸ τὰς ῥίζας ἰσχυροτέρας εἶναι, καὶ ὅλως αὐξανομένων ἔτι μᾶλλον κολουομένων ἰσχύος. αἱ δὲ καὶ ἐπισπῶνται πλείω, καὶ καταπέττουσι μᾶλλον. ἔτι δὲ ἀφαιρουμένων τῶν ξυλωδῶν καὶ σκληρῶν, ἡ ἐπίδοσις πλείων, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. ἡ δὲ πρώτη βλάστησις ἐξ ἀσθενοῦς ὡρμημένη μᾶλλον, χείρων. αὗται μὲν οὖν ἐν τοῖς χυλοῖς αἱ μεταβολαί.

21 Γίνονται δὲ καὶ περὶ τὰς † ὁρμάς, μάλιστα μὲν αὐτομάτως διὰ τὸν ἀέρα καὶ τὴν χώραν. εὐοσμότεραι ὀσμαὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πᾶσιν αἱ ξηραὶ ποιοῦσι, καὶ ὁ ἀὴρ οὗτος· διὸ καὶ τὰ ἄγρια εὐοσμότερα. τάχα δὲ οὐ πάντως, οὐδ᾽ ὀσμωδέστερα· δριμύτερα γάρ· ἀρίστη δὲ ἡ μέση, καὶ ὁ μέσος. ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ ὑδαρῆ καὶ ἄοσμα. καὶ περὶ μὲν ὀσμῶν καὶ χυλῶν, αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ δεῖ θεωρεῖν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ὕστερον. αἱ δὲ μεταβολαί, διότι καὶ ἐν τούτοις γίνονται, καὶ φυσικῶς ἐκ θεραπείας, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. ἔνιαι δὲ δοκοῦσιν ὅλων τῶν δένδρων καὶ φυτῶν αὐτόματοί τινες εἶναι μεταβολαί, καθάπερ τὴν λεύκην ἐξαιγειροῦσθαί φασι, καὶ φύλλοις, καὶ τῇ ὅλῃ προσόψει· καὶ τὸ σισύμβριον εἰς μίνθην μεταβάλλειν, μὴ κατεχόμενον ταῖς ἐργασίαις, καὶ μεταφυτευόμενον πολλάκις. ἔτι δὲ καὶ τὸν πυρὸν ἐξαιροῦσθαι, καὶ τὸ λίνον. αὕτη μὲν οὖν εἴπερ ἀληθής, ὥσπερ φθορά τις ἔοικεν εἶναι, διὰ πλῆθος ὑγροῦ. γίνεται γὰρ δι᾽ ἐπομβρίαν. ἀλλοιωθείσης δὲ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ᾽ οἷον τὸ ἀναβλαστάνον. ἡ δ᾽ αἶρα φιλύδρον. ἡ, τε τῆς λεύκης, εἰ ἄρα ἐστὶ μεταβολή, γινομένη τις ἂν εἴη, παχυνομένου τοῦ δένδρου μᾶλλον· ὃ συμβαίνει διὰ τὴν ἡλικίαν. εἰς βάθος γὰρ ἡ αὔξησις ἐγγηρασκόντων· ἐν ὥσπερ οἵ, τε φλοιοὶ παχύτεροι, καὶ οἱ ἀκρέμονες μείζους καὶ πλείους.

22 Ὁ δὲ τῶν φύλλων μετασχηματισμός, καὶ ἑτέρων κοινός. ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ κρότωνος, ἔνια περιφερῆ φυόμενα τὴν ἀρχήν, ὕστερον ἀπογωνιοῦται, καθάπερ ἀναδιαρθρούμενα. τοῦτο δ᾽ ὅτι ῥᾷον τὸ ἁπλοῦν, ἢ τὸ πολυειδές· ἀσθενὴς δ᾽ ἡ ἀρχή. τὸ δὲ σισύμβριον εἰς μίνθην, κατὰ τὴν ὀσμήν, εἴπερ ἄρα μεταβάλλει μόνον ἀπολύον τὴν οἰκείαν, ἐξαμαυρούμενον διὰ τὴν ἀγρίαν· ἐκείνην δ᾽ οὐ λαμβάνον, ἀλλ᾽ ὥσπερ ὅμοιον ταῖς καλαμίνθαις γινόμενον. ἡ γὰρ μεταβολὴ πᾶσιν εἰς ὅμοιόν τι, καὶ οὐ πόρρω τελέως φθειρομένων. ἡ δὲ θεραπεία, καὶ ἡ μεταφυτεία, κατέχει καὶ σώζει τὴν φύσιν. σημεῖον δέ, ὅτι καὶ τὸ ἄγριον τοιοῦτον τῇ ὀσμῇ. καὶ γὰρ δὴ κἀκεῖνο τὸ τῆς φύσεως ἐναντίον. ἡ μὲν γὰρ μίνθη βαθύρριζον, τὸ δὲ σισύμβριον ἐπιπολῆς, καὶ οὐχ ὁμοίως πολύρριζον. ὥστε μᾶλλον ἔοικεν ἐπί γε τῶν τοιούτων κατὰ φαντασίαν ἡ μεταβολὴ γίνεσθαι, καὶ ὡς περὶ τὸ ἥμερον εἰς τὸ ἄγριον. οὐδετέρως δ᾽ ἄτοπον· ἐπεί γε καὶ οἱ τόποι μεταβάλλουσιν. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων τοῦτο συμβαίνει, καθάπερ φασὶν ἐπὶ τῶν ὀρνίθων, καὶ χρώμασι καὶ σχήμασι καὶ δυνάμεσι, καὶ τοῦτο καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτόν, οὐκ ἐν πλήθει χρόνου πλείονι, κἂν θαυμάσειεν ἄν τις μᾶλλον, εἰ μή τι συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα τοιοῦτον. ἀτακτοτέραν γάρ, καὶ μᾶλλον συγκεχυμένην εἰκὸς εἶναι ταύτην τὴν φύσιν, τάχα δὲ ἰσχυροτέραν· διὸ καὶ μεταβάλλειν, οὔτε χρώμασιν οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις φθειρομένην. καὶ τοῦτο ἐν ὀλίγοις, ὥστε εἰς ἄλλο γε μεταλλάττεσθαι φυτόν· οὔτε γὰρ κατὰ τὴν γένεσιν οὐδὲν μεταβάλλει τὰς μορφάς, ὥσπερ ἔνια τῶν ζώων· ἀλλ᾽ ἁπλῆ τις ἡ φύσις πάντων. ἀλλ᾽ αἱ μεταβολαὶ γίνονται, καθάπερ πολλάκις λέγεται, τοῖς τε χυλοῖς μάλιστα, καὶ ταῖς ὀσμαῖς, καὶ τοῖς μεγέθεσιν, αὐτῶν τε τῶν καρπῶν, καὶ τῶν φύλλων. καὶ γὰρ τὰ στενόφυλλα, πλατυφυλλότερα γίνεται, καὶ ὅλων τῶν δένδρων φυτῶν. διὰ τοῦτο καὶ ζητεῖ τόπον ἕκαστον οἰκεῖον. οἰκεῖος δέ, ἐν ᾧπερ εὐσθενεῖ. διόπερ καὶ οὐ πᾶσιν ἄριστος· ἀλλ᾽ ἔνια λεπτὴν καὶ λυπρὰν χώραν φιλεῖ, τὰ δ᾽ ὕφαμμον· ἔνια δὲ καὶ ἀμμώδη τινά, καθάπερ ἡ ῥάφανος. διττὸν δὲ καὶ τὸ τῆς χώρας πρόσφορον· ἢ γὰρ τὸ οἰκεῖον τῆς φύσεως, ἢ τὸ πρὸς ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἁρμόττον. οἷον ταῖς ἀμυγδαλαῖς ἡ λεπτή· βαθείας γὰρ οὔσης, καὶ πιείρας, ἐξυβρίζουσαι διὰ τὴν εὐτροφίαν, ἀκαρποῦσι· καθόλου δὲ περὶ τῶν δένδρων. ἀλλὰ δὴ τὸ μὲν περὶ τὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολάς, ἄχει τούτων διωρίσθω.

23 Θαυμασιώτατον δ᾽ ἂν δόξειε, καὶ ὅλως ἄτοπόν τι καὶ

παράδοξον

παράδοξον ἂν, τὸ ἔνια μὴ δύνασθαι βλαστάνειν ἐν τῇ γῇ καὶ σπέρματα καὶ φυτά· καθάπερ
ἡ ἰξία, καὶ ἡ στελίς, καὶ τὸ ὑφέαρ. ὧν τὴν μὲν καλοῦσιν εὔβοεῖς, τὸ δ' ὑφέαρ ἀρκάδες· ἡ δὲ ἰ-
ξία κοινῇ φασιν οἱ μὲν, εἶναι πάντα μίαν τινὰ φύσιν· τῷ δὲ ἐν ἑτέροις φύεσθαι, διαφέρειν καὶ
δοκεῖν. τὸ γὰρ ὑφέαρ ἐν ταῖς ἐλάταις καὶ πεύκαις γίνεται, καὶ ἡ στελίς· ἡ δ' ἰξία, καὶ ἐν
δρυΐ, καὶ ἐν τερμίνθῳ, καὶ ἐν ἑτέροις πλείοσιν. οἱ δὲ, διαφέρειν. καὶ σημεῖον λέγουσιν, οὐ μικρόν.
εἰ γὰρ ἀληθές, ὡς οὐ μόνον ἐν τοῖς ὁμογενέσιν ἕκαστον ἐμφύεται τούτων, οἷον ἐλάταις καὶ πεύ-
καις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ πλείω καθ' ἑκάτερον τῶν μερῶν, ἔνθεν μὲν στελίς, ἢ ἰξία, ἔνθεν δὲ
ἀλλὰ καὶ ὑφέαρ. ἔτι δ' οὐ μόνον τὰς μορφάς, † οὐδὲ καρπὸς ὁμοίως ἔχειν φασί. καίτοι τοῦτό γε παν-
ταχόθεν διατηρεῖται, καὶ ἐν ταῖς πλεῖστον διαφερούσαις χώραις· ἐπεὶ τόγε τὴν μὲν ἀείφυλ
λον εἶναι τῶν ἰξίων, οὐθὲν ἄτοπον· κἂν ἡ μὲν ἀειφύλλοις, ἡ δὲ ἐν φυλλοβόλοις ἐμβιῷη. συμβαίνει
γὰρ ἔνθα μὲν ἔχειν, ἔνθα δὲ μὴ ἔχειν διαρκῆ τὴν τροφήν. αἰτία δὲ αὕτη τῆς ἀειφυλλίας καὶ
μή, καθάπερ εἴπομεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁποτέρως ποτ' ἔχει, πρὸς τὸ νῦν ἀπορούμενον οὐθὲν δια
φέρει. τὸ δὲ μὴ φύεσθαι χαμαὶ μηδαμῶς, ἄτοπον· ἄλλως τε καὶ οὕτω πολὺν καὶ ἰσχυρὸν ἔχου
σαν καρπόν. εἰ δὲ καὶ σπέρματα τὰ τοιαῦτά ἐστιν, οἷον τὸ περὶ Βαβυλῶνα τῇ ἀκάνθῃ περὶ
τὸ ἄστρον ἐπιτρεφόμενον, φασὶν αὐθημερὸν ἀναβλαστάνειν, καὶ ταχὺ περιλαμβάνειν καὶ τὴν
ἄκανθαν. ἔτι δὲ τὸ συριακὸν βοτάνιον, ὁ καλούμενος καδύτας, καὶ δένδροις καὶ ἀκάνθαις
ἐμφύεται, καὶ ἄλλοις τισί· τῇ μὲν ἔλαττον ἂν εἴη, τῇ δὲ πλεῖον τὸ θαυμαστόν. ἀμφότερα γὰρ
ποιεῖ τὸ πλῆθος ἐν τοῖς παραδόξοις· ὅτε μὲν ὡς πεφυκὸς οὕτω μὴ θαυμάζειν, ὅτε δὲ μᾶλλον
θαυμάζειν διὰ τὸ πλῆθος. ἐπεὶ τόγε ἐμφύεσθαι καὶ ἐν δένδροις καὶ ἐν φυτοῖς ἑτέροις, τὸ
καὶ ἐν τῇ γῇ φυόμενον, οὐκ ἄτοπον. ἀλλὰ καὶ γινόμενον, ὥσπερ ὁ κιττὸς ἐν πολλοῖς. ἔτι γὰρ
τοῦτο παραδοξότερον, ἔτι καὶ ἐλάφου κέρασιν ὤφθαι, καὶ ἡ τέρμινθος δὲ ἐν ἐλαίᾳ, καὶ τὸ πο
λυπόδιον ἐπί τισι δένδροις· καὶ ὅσα δὴ σπανιώτερα, καὶ τερατωδέστερα φαίνεται. καθά-
περ ἡ δάφνη ποτὲ ἐν πλατάνῳ, καὶ ἐν δρυΐ· καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ὡς τέρατα προφαίνουσιν. ὅ-
ταν γὰρ εἰς γεῶδες γεγονημένον διὰ σῆψιν ἐμπέσῃ τὸ σπέρμα, διεβλάστησεν, εἶτα ζῇ, τὴν
τροφὴν τὴν ἐκ τοῦ δένδρου λαμβάνον. καὶ ὧδε τοῦ κιττοῦ, τοῦ περὶ τὰ κέρατα βλαστοῦντος,
εἴπερ ἦν, οὐκ ἄλογον. ἀλλὰ τὰ ἐν ἑτέρῳ μόνον φύεσθαι, χαμαὶ δὲ μή, τοῦτ' ἄτοπον. προσφιλῆ
σύμβια τὰ φυτά, καθάπερ καὶ τὰ ζῶα τάχ' ἂν εἴη. μὲν γὰρ δὴ ἀλλήλοις καὶ † σύμβεια, καθάπερ καὶ τὰ φυτά τάχ' ἂν εἴη. τὸ δ' ὅλως ἐπὶ τῆς
γῆς μὴ φύεσθαι, θαυμαστόν· ἄλλως τε καὶ καρπὸν ἔχον, καὶ σπέρμα, καὶ ἀπὸ τούτου βλαστάνον.
εἰ γὰρ ἦν ἐκ διαφορᾶς τινος τῶν ἐν τοῖς δένδροις ἡ γένεσις, ὥσπερ ἐν τοῖς ζώοις ἐγγίνεται
τοιαῦτα ζῶα, λόγον τινὰ εἶχεν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, οὐδὲ γίνεται, πλὴν ἀπὸ σπέρματος, ὅταν οἱ ὄρνι-
θες ἐσθίοντες τὸν καρπὸν προαιρῶνται τὴν περίπτωσιν τῶν δένδρων. τότε γὰρ αὐτὸς ὁ καρ
πὸς σωζόμενος καὶ ἐπιμείνας, διεβλάστησε. τὸ μὲν οὖν θαυμαστόν, πολὺ καὶ ἐκ πολλῶν. ἔοικεν
οὖν ὅμοιόν τι συμβαίνειν ταῖς ἐμφυτείαις, καὶ τοῖς ἐνοφθαλμισμοῖς. ἐντιμοτέραν γὰρ λαμβάνει
τροφήν, καὶ ὥσπερ κατειργασμένην καὶ πεπεμμένην σχεδόν· ὃ καὶ ἡ ἰξία ζητεῖν φαίνεται.
τὸ δὲ τοιαύτης δεόμενον, ἀσθενὲς ἂν εἴη τῇ φύσει. τοῦτο δὲ πάλιν οὐκ ἔοικεν, ἀλλ' ἰσχυρὸν εἶναι
καὶ τρόφιμον, καὶ ἡ ἰξία, καὶ ἡ στελίς, καὶ τὸ ὕφεαρ. τούτοις γὰρ δὴ καὶ τοὺς βοῦς καὶ τὰ ὑποζύ-
για χυλοῦσιν καὶ ἀνατρέφουσι μετὰ τοὺς θερισμούς. ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς ὁ καρπὸς τῆς ἰξίας μη-
νύει τὴν ἰσχύν. ἀλλὰ μὴν εἴγε ἰσχυρά, καὶ μὴ ἀσθενῆ, διὰ τί ποτ' οὐ βλαστάνει καθ' αὑτά, καὶ
ὁ θέρμος. φύεται; διαβιάζεσθαι γὰρ τὴν γῆν, τῶν ἰσχυόντων ἐστίν· ὅπερ ποιεῖ καὶ † ὁ θερισμός. εἰ δ'
αὖ ψυχρὸν ἔχει τὸ σπέρμα, καὶ δύσπεπτον, ἀλλὰ χρονιωτέραν ἐχρῆν εἶναι τὴν ἔκφυσιν, ὥ-
τευτλίων σπερ καὶ ἑτέρων. ἐπεὶ καὶ † σευτλίων ἔνιά φασι τῷ ὕστερον ἔτει διαφύεσθαι, καὶ διαβλα-
στάνειν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ταύτῃ κίνδυνος, ὥστε σαπῆναι. διαμένον γὰρ καὶ τοῦτο φαίνεται, καὶ ἕτε
ρα πολλῷ τούτων ἀσθενέστερα. ταῦτα μὲν οὖν οὐ λύει τὴν ἀπορίαν, ἀλλ' ἐπιζητεῖ μᾶλλον.

24 Ἡ δ' ἀρχὴ ληπτέα, φυσικῶς ἀκολουθοῦσι κατὰ τὸ γινόμενον, ὅτι πέφυκεν ἐν ἑτέρῳ μόνον
ταῦτα γίνεσθαι, καθάπερ καὶ ζῶα ἐν ζώοις· οἷον τά, τε ἐν ταῖς πίναις, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα ζωοτρο-
φεῖ. πλὴν τῶν μὲν οὐκ ἔχομεν τὴν γένεσιν, τῶν δ' ἔχομεν λέγειν. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς τῶν ὀρνίθων προσ
φορᾶς εἶναι τὴν ἀρχήν, ὥσπερ συμβεβηκός ἐστι πρὸς τὴν γένεσιν· ὅπερ καὶ ἐπ' ἄλλων γί-
νεται. κατορύττει γὰρ ἡ κίττα θησαυρίζομένη τὰς βαλάνους, καὶ ἄλλα τῶν ὀρνέων· περιαιρε-
θέντος γὰρ τοῦ ἰξοῦ, καὶ κατεργασθέντος ἐν ταῖς κοιλίαις, ὅπερ ἐστὶ ψυχρότατον, σὺν τῷ
περιττώματι

περιπτώματι καταπίπτον τὸ σπέρμα καθαρόν, καὶ τοῦ δένδρου λαμβάνοντός τινα μεταβολὴν ὑπὸ τῆς κόπρου, διαβλαστάνει καὶ φύεται. τὴν δ᾽ ἰσχὺν εὐλόγως ἔχει, καὶ διὰ τὴν εὐτροφίαν, καὶ μάλιστ᾽ ἴσως διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν. ἰσχυρότερα δὲ εἰκὸς τὰ ἐν ταῖς ἐλάταις καὶ πεύκαις εἶναι· πλείων γὰρ ἡ τροφή, καὶ λιπαρωτέρα. πολλὰ δ᾽ ἡ φύσις φαίνεται καὶ ἐν τοῖς ζώοις τοιαῦτα ποιεῖν, ὥσθ᾽ ἕτερον ἑτέρῳ χρήσιμον εἶναι πρὸς σωτηρίαν καὶ γένεσιν, ἅπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις ταῖς περὶ τούτων εἴρηται. διὸ καὶ ἐνταῦθα ἴσως οὐ θαυμαστὸν τὸ τῶν ὀρνίθων, εἴτε ἐπίτηδες, εἴτε κατὰ συμβεβηκὸς γέγονεν· οὐδὲ λεκτέον, ὅτι οὐκ ἂν ἦν ἡ γένεσις, εἰ μὴ διὰ τούτους. οὔτε γὰρ ἴσως ταῖς πίναις βίος, εἰ μὴ διὰ τὸν καρκίνον· οὐδ᾽ ἡ τῶν μελιττῶν φύσις, εἰ μὴ διὰ τὸν γόνον, ὥς φασί τινες· οὐδ᾽ ἡ τοῦ κόκκυγος, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαΐς, καὶ εἰς τὴν νεοττίαν τὰ ὠὰ τίθησιν· ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ φθοραὶ καὶ σωτηρίαι τινὲς γίνονται ἀλλήλων καὶ εἰς τοὺς βίους καὶ εἰς τὰς γενέσεις, οὕτω καὶ πρὸς τὰ φυτὰ διήκειν οὐθὲν κωλύει παρὰ τῶν ζώων. ὥστε ταύτην ἢ τοιαύτην αἰτίαν ὑποληπτέον εἶναι τῶν ἀπορηθέντων. ἐν δὲ τοῖς ὑποσπειρομένοις, ἀφῄρηται καὶ τὸ συμβεβηκός· προαιρέσει γὰρ δέδωσιν. ἀλλὰ τὸν καιρὸν δηλονότι λαμβάνουσι τῆς ὑποσπορᾶς, ὅταν ὀργᾷ τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ ἡ ἄκανθα φαίνεται περὶ τὸ ἄστρον· ἔνικμον γὰρ δεῖ καὶ εὐαφὲς εἶναι. πρὸς τὴν διαβλάστησιν δὲ ταχὺ τῆς ἐκ φύσεως, οὐ μόνον διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὥραν, ἀλλὰ δηλονότι καὶ διὰ τὴν ἰδίαν γίνεται φύσιν. καὶ περὶ μὲν τούτων, ἅλις.

25 Ὅτι δὲ καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς ἔνια συνεργεῖ πρὸς τὴν ἀλλήλων σωτηρίαν καὶ γένεσιν, καὶ ἐκ τῶνδε φανερόν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀγρίοις, τὰ φυλλοβόλα τοῖς ἀειφύλλοις· ὅτι σηπομένων συμβαίνει καθάπερ κοπρίζεσθαι τὴν γῆν, ὃ καὶ πρὸς εὐτροφίαν καὶ πρὸς τὴν βλάστησιν τῶν σπερμάτων χρήσιμον. ἐν δὲ τοῖς ἡμέροις, ὅσα τοῖς φυτοῖς ὑποσπείρουσι τῶν ἀμπέλων, ἀφαιρεῖν βουλόμενοι τὸ πλῆθος τῆς ὑγρότητος. καὶ τοῖς λαχάνοις, ἢ τούτου χάριν, ἢ τῶν γινομένων θηρίων ἐν ταῖς ῥαφανίσι· τοὺς ὀρόβους πρὸς τὰς ψύχας, καὶ ἔτι τοιοῦτον ἕτερον ἑτέροις. οἴεσθαι γὰρ χρὴ τοιαῦτα καὶ ἐν τοῖς αὐτομάτοις τῆς φύσεως ὑπάρχειν, ἄλλως τε εἰ καὶ ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν. ἔτι δὲ ὅσα πρὸς δένδρα, καὶ περὶ ἄλλον καυλὸν τυγχάνει. ταῦτα γὰρ τὰ πρὸς ἑτέρῳ διώκει, καθάπερ ὅ, τε κιττός, καὶ ἡ σμίλαξ, καὶ ἡ συκύα, καὶ ἄλλ᾽ ἅττα καὶ τῶν ἐλαττόνων, ἕρπυλον, καὶ ἡ ἀσίνη. πάντα γὰρ ταῦτα ζῇ † πρότερον. μὴ ἔχοντα δέ, χαμαίκαυλα γίνεται· πλὴν ὅσα καὶ δενδροῦσθαι πέφυκε, καθάπερ ὁ κιττός. ἔστι δὴ καὶ ἄμπελος τοιοῦτον. οὐ γὰρ ἂν δύναιτο φέρειν τὰ κλήματα καὶ τὴν βλάστησιν, ἢ οὐχ ὁμοίως καὶ ἀκμὴν ἔχουσα τὸ ὑπέρεισον. ἀλλὰ καὶ τὴν ἕλικα δοκεῖ τούτου χάριν ἔχειν, ὅπως εὐθὺς ἀντίληψις γίνηται, καὶ οἷον δεσμός· ὥσπερ ὁ κιττὸς τὰ ῥίζεια, τὰ ἐκ τῶν βλαστῶν. ὅσα δὲ κοῦφα καὶ λεπτά, ῥᾳδίως ἀναβαίνει, καὶ πημαίνει· καθάπερ ἡ ἀσίνη, καὶ ὁ θέρμος, καὶ ὁ δόλιχος. πάντα δὲ ταῦτα βλάπτει τὰ δένδρα, καταπνίγοντά τε καὶ ἐπισκιάζοντα, καὶ τὴν τροφὴν ἀφαιρούμενα· τὰ μὲν γὰρ κωλύειν, ὁ δὲ κιττὸς καὶ τὸ ἐμφυόμενον ἐξαιρεῖσθαι· διὸ χαλεπώτατος τοῖς δένδροις οὗτος. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, ἀείφυλλος ὤν, καὶ ἰσχυρός, ἀεὶ δεῖται τροφῆς καὶ πολλῆς. ἀφαυαίνεται δὲ τελέως, ὅταν ἤδη τὰ ἄκρα συναυξηθῇ· τότε γὰρ πιέζει, καὶ ἐξαιρεῖται πανταχόθεν τὴν τροφήν. οὐ χαλεπὸν δ᾽ ἴσως οὐδὲ ἐν ἄλλοις τε πλείοσι λαβεῖν τὰς βλάβας· πολλῷ γὰρ πλείους εἰσὶ τῶν ὠφελίμων, ὥσπερ καὶ τοῖς ζώοις. ἐπεὶ καὶ ταῖς ὀσμαῖς ἔνια βλάπτεται· καθάπερ ἡ ἄμπελος τῇ τῆς δάφνης καὶ τῇ τῆς ῥαφάνου. καὶ τοῦτο εὐθὺς ἐκδηλοῖ κατὰ τὴν βλάστησιν· ὅταν γὰρ πλησίον ᾖ τῆς ῥαφάνου καὶ τῆς δάφνης ὁ βλαστός, ἐπιστρέφεται τὸ ἄκρον αὐτοῦ, καὶ ὥσπερ ἀνακάμπτει διὰ δριμύτητα τῆς ὀσμῆς. ὀσφραντικὸν γὰρ ἡ ἄμπελος, ὥσπερ καὶ ὁ οἶνος δεινὸς ἑλκύσαι τὰς ἐκ τῶν παρακειμένων ὀσμάς· καὶ μᾶλλον καὶ θᾶττον ὁ κατασταμνισμένος, διὰ τὴν ὀλιγότητα καὶ τὸ γυμνόν. ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον γένος, ῥᾴδιον ἐν πολλοῖς ὥσπερ ἐλέχθη συνιδεῖν.

πρὸς ἕτερον

26 Ὅσα δὲ κοινὰ γένους τινός, ἢ καὶ πλειόνων μὴ ὁμογενῶν, οἷον τὸ στρέφειν τὰ φύλλα τὴν φιλύραν καὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τὴν πτελέαν ταῖς τροπαῖς ταῖς θεριναῖς· καὶ ὡς ἔνια τῶν ἀνθῶν νύκτωρ μὲν συμμύει, μεθ᾽ ἡμέραν δὲ διεκπετάννυται· καὶ ὡς ἐν τῷ Εὐφράτῃ λέγουσιν, οὐ μόνον τοῦ λωτοῦ τὸ ἄνθος ἀνοίγεσθαι καὶ συμμύειν, ἀλλὰ καὶ τὸν καυλόν, ὅτε μὲν ἀναβαίνειν, ὅτε δὲ δύεσθαι, καὶ ἀποβαίνειν ἀπὸ δυσμῶν μέχρι μέσων νυκτῶν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἔτι ἄλλο τοιοῦτον, ἐν ἅπασι καὶ πανταχοῦ κοινήν τινα αἰτίαν ὑπο-

ληπτέον εἶναι. ῥᾴδιον δὲ ἴσως ἐν τοῖς ὁμογενέσιν ἰδεῖν. περὶ δ' οὖν τῶν εἰρημένων, ἡ μετὰ τῶν φύλλων τροφὴ γίνεται, διὰ τὸ περὶ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ μάλιστά πως ἀεὶ φυλλοῤῥοεῖν. ἡ δ' αἰτία πρότερον εἴρηται περὶ πάντων τῶν φυτῶν. γινομένης οὖν τῆς φυλλοῤῥοίας, ἀνάγκη μάλιστα πάσχειν τι τὰ φύλλα· καὶ τὰ μὲν ἀσθενῆ καὶ ὥσπερ γεγηρακότα, καταξηρανθέντα πίπτειν· τὰ δ' ἄλλα τὴν μεταστροφὴν μόνον λαμβάνειν. ἅπασι μὲν οὖν τοῦτο συμβαίνει, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον. ἔνδηλον δὲ μάλιστα ἐπὶ τούτων, ὅτι μεγίστη διαφορὰ τῶν χρωμάτων τοῖς πρανέσι πρὸς τὰ ὕπτια, τὰ μὲν χλωρὰ, τὰ δὲ ὑδατώδη καὶ ὑγρά. μᾶλλον δ' ἐπὶ τῆς φιλύρας· μείζω γὰρ, καὶ ἐκλευκότερα. δεῖ δ' ἂν ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς λεύκης. τῶν δ' ἀειφύλλων, οἷς μὴ συμβαίνει τὸν καιρόν τοῦτο, διὰ τὸ κατ' ἐκεῖνον † τὸν καρπὸν ἀκμήν τινα καὶ ὥσπερ ἰσχύν τινα εἶναι τῆς βλαστήσεως, διὰ τοῦτο οὐκ ἂν συμβαίνοι. τῶν γὰρ ἰσχυόντων οὐδὲν εὐπαθές. ἡ δὲ τῶν ἀνθῶν σύμμυσις καὶ διοίξις, ἐλαφροτέρα καὶ ῥᾴων ἰδεῖν. ὑπὸ γὰρ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἀλέας γίνεται, ψυχρῶν ὄντων καὶ ἀσθενῶν· συμμύει μὲν γὰρ, ξυνιόντος καὶ οἷον πηγνυμένου τοῦ ὑγροῦ. συναπολείπει γὰρ καὶ τὸ θερμόν. ἀνοίγεται δὲ πάλιν, διαχεομένου καὶ ἀνιέντος, ὅπερ ὁ ἥλιος ποιεῖ. τὰ δὲ πλέον καταδυόμενα καὶ ὑπορριγοῦντα, δηλονότι ψυχρότερα καὶ ἀσθενέστερα· διὸ μᾶλλον συμπάσχει ταῖς μεταβολαῖς. ἡ δὲ αἴσθησις οὕτως ὀξεῖα γινομένη τοῖς καθ' ὕδατος, οὐκ ἄλογος, ἄλλως τε καὶ ἐν τόποις θερμοῖς καὶ ἐκπύροις. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ τοιούτοις, αἱ διαδόσεις ταχεῖαι πάντων ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄστρων. φαίνεται γοῦν συμπάσχειν οὐ μόνον τὰ ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ὕδατα τροπαῖς τε καὶ ἐπιτολαῖς. ἐπ' ἐνίων δὲ ἄστρων καὶ αὐτὴ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλαττα μεταβάλλει. πάσχει δέ τι παραπλήσιον τούτῳ καὶ τῶν ἀνθῶν πολλὰ μεθ' ἡμέραν. ἀεὶ γὰρ συμπεριφέρεται τῷ ἡλίῳ, νεύοντα καὶ ἐγκλίνοντα πρὸς αὐτόν. μᾶλλον δ' ἔστι τοῦτο καταμαθεῖν ἐν τοῖς ἐλάττοσιν. ἐνίων δὲ καὶ τὰ φύλλα συμπάσχει ταὐτό· καθάπερ τῆς μαλάχης, καὶ τῶν τοιούτων. αἴτιον δὲ τοῦ ὑγροῦ ἡ ἀφαίρεσις. ᾗ γὰρ ἂν ἐξάγει θερμαίνων ὁ ἥλιος, ἐν τούτῳ ἡ ἔγκλισις. ἐξάγει δὲ καθ' αὐτὴν, ὡς καὶ τοῦτο ποιοῦντος· ἀποστρέφεται γὰρ, καὶ περιάγεται. τοῦτο μὲν οὖν ὡς πίστεως χάριν εἰρήσθω, πρὸς τὸ πρότερον ῥηθέν. ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσα συμβαίνει τοῖς δένδροις ἢ φυτοῖς, πειρατέον ἐκ τῶν δένδρων μετιέναι καὶ θεωρεῖν, τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἑκάστου λαμβάνοντος, καὶ τὴν τῆς χώρας φύσιν. ἐκ τούτων γὰρ τὰ κοινὰ πάθη, καὶ αἱ κατὰ γένη παραλλαγαὶ, καὶ τὸ ἁρμόττον, καὶ τὸ οἰκεῖον ἑκάστοις γίνεται φανερόν. δεῖ δὲ καὶ τὸ ὅμοιον, καὶ τὸ αὐτὸ δύνασθαι θεωρεῖν. πολλὰ γὰρ δοκεῖ διαφέροντα, οὐ διαφέρειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα ἐχέτω τὸ πέρας. ὅσα δὲ περὶ τὰς γεωργίας συμβαίνει, καὶ ὧν χάριν ἕκαστα ποιοῦσι, λεκτέον ὁμοίως.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ
ΑἸΤΙΩ͂Ν ΤΟ` Γ'.

Η ΠΕΡΙ` τῶν φυτῶν θεωρία διττὰς ἔχει τὰς σκέψεις, καὶ ἐν δυσί. μίαν μὲν, τὴν ἐν τοῖς αὐτομάτοις γινομένην, ἥπερ ἀρχὴ τῆς φύσεως. ἑτέραν δὲ, τὴν ἐκ τῆς ἐπινοίας καὶ παρασκευῆς, ἥν δή φαμεν συνεργεῖν τῇ φύσει πρὸς τὸ τέλος. ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς προτέρας εἴρηται, λεκτέον ὁμοίως καὶ περὶ ταύτης, ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου πρῶτον εἰπόντας, ὅτι καὶ τῶν δένδρων ἔνια καὶ τῶν ἐλαττόνων ὑλημάτων, οὐ δέχεται γεωργίαν. τοῦτο γὰρ ἂν εἴη τῶν μὲν οἷον πέρας, τῶν δὲ ἀρχή, μεταβαίνουσιν ἐκ τῶν αὐτοφυῶν, εἰς τὰ διὰ τέχνης. ἄτοπον δ' ἂν ἴσως δόξειε τὸ νῦν λεχθὲν, εἰς τὸ προσλαμβάνον θεραπείαν, ὥσπερ χώραν οἰκείαν, μὴ μᾶλλον εὐθενεῖν καὶ καλλικαρπεῖν, συνεργούσης τῇ φύσει τῆς τέχνης. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄτοπον, οὐδ' ἀλλότριον. ἀρχὴν δὲ αὐτοῦ ληπτέον τήνδε, τὴν φύσιν ἑκάστου μὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἶναι, μὴ δὲ ἐκ μιᾶς τινος ὕλης· μὴ δ' αὖ πᾶσι ταὐτὸ τέλος τῆς πέψεως καὶ δυνάμεως τῶν καρπῶν· ἀλλ' ἑκάστου πρὸς ὃ πέφυκε, χυλοῖς καὶ ὀσμαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις. μάλιστα δέ πως ἐν δυοῖν τούτοιν ὁριζόμεν τὴν πέψιν, ὀσμαῖς καὶ χυλοῖς, ἀναφέροντες καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν, ὥσπερ διορίζει καὶ πρότερον. ἐπεὶ δ' ἐξ ὧν συνέστηκεν ἕκαστον, καὶ τρέφεται, καὶ τὸ πρόσφορον οὐ περὶ τὸ ποιὸν μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ ποσὸν, ἐν ἀμφοτέροις ἂν εἴη τὸ αὐτοῦ οἰκεῖον. ἡ δὲ γεωργία πλῆθός τε τροφῆς καὶ ποιότητα κατασκευάζει. κατεργαζομένη γὰρ

μένει γὰρ ἡ γῆ, καὶ ἀπόλαυσιν πλείω δίδωσι, καὶ μεταβάλλει τοὺς χυλούς. ὥστ' εὐλόγως οὐκ ἂν εἴη πρόσφορος ἐνίοις· οἷον, ὅσα ξηρά τε καὶ δριμέα, καὶ πικρά, καὶ ἁπλῶς ὅσα φαρμακώδη. καὶ ἐν τούτοις παρέχεται τὴν χρείαν ἡμῖν. ἐκθηλύνεται γὰρ ἀφαιρουμένων τῶν δυνάμεων· καὶ τὰ μὲν ὅλως οὐκ ἐπιφέρει καρπούς, τὰ δ' ὑγροτέρους καὶ χείρους, ἃ καὶ ὑδαρέστερα γίνεται· καθάπερ τὸ ἀψίνθιον, καὶ τὸ κενταύριον, καὶ ὅλως δὲ πᾶσα φαρμακώδης δύναμις, ἢ περὶ ῥίζαν, ἢ περὶ καυλόν, ἢ περὶ καρπόν, ἢ περὶ κλῶνας. ἀνάλογον δὲ τούτοις καὶ ὅσα δριμύτητά τινα ἔχει δὴ περὶ τὴν γεῦσιν. ὧν καὶ ἡ κάππαρις ἔοικεν εἶναι, καὶ τὸ σίλφιον, καὶ τὸ λάπαθον, καὶ ἡ θύμβρα, καὶ τὸ θύμιον. τὰ μὲν γὰρ ὅλως οὐδὲ φύεται τούτων ἐν τοῖς ἡμέροις, ἢ κακῶς· τὰ δέ, χείρω πολλῷ· καθάπερ τὸ λάπαθον, καὶ ἡ θύμβρα, καὶ ἡ κάππαρις. ἔνια δὲ καὶ τὰς γλυκύτητας αὐτῶν λαμβάνει, καθυγραινόμενα καὶ πληθυνόμενα ταῖς τροφαῖς· ὥσπερ τὸ κράνον. καὶ γὰρ τοῦτο χεῖρον ἡμερούμενον γίνεται, καὶ ἁπλῶς δὲ αὐτὸ τὸ δένδρον ὑδαρές τε καὶ μανὸν καὶ ἀσθενές. τοῦ † δ' ἡδυνῆς γλυκύτερος μὲν ὁ καρπός, ἧττον δ' εὐώδης· ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν εὐτροφίαν καὶ τὸ εὔοσμον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ σιλφίου, καὶ θέρμου, καὶ † ἔτι τοιοῦτον ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ οὐχ ὁμοίως ἔχει τὴν δριμύτητα, διὰ τὸ πλείω καὶ ὑδαρεστέραν εἶναι τὴν τροφήν. ὁ δὲ θέρμος ἄκαρπος γίνεται, καθάπερ ὑλομανῶν, καὶ ἐξυβρίζων. ποιεῖ γὰρ καὶ ταύτην τὴν ἐναντίωσιν κατεργασία, καθάπερ εἴρηται, πλῆθος παρέχουσα τροφῆς. ἐκ δὲ τῆς ἀρχῆς ταμιεύεται τὸ σύμμετρον ἕκαστον ἑαυτῷ, καὶ λαμβάνει τὴν οἰκείαν χώραν. ἡ γὰρ αὐτοφυὴς γένεσις ἐν ταύταις. ἁπλῶς γὰρ τὸ μέγιστον, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται τὸ λαβεῖν οἰκεῖον ἀέρα καὶ τόπον. ἐκ τούτων γὰρ ἡ εὐσθένεια, καὶ ἡ ἀκαρπία. ταῦτα δὲ ἐναντία φαίνεται τοῖς παρὰ φύσιν ἡμερουμένοις. εἴς τε γὰρ ἀέρα μαλακώτερον μετατίθενται, καὶ τροφὴν ἀλλοιοτέραν λαμβάνουσιν. ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τούτων ἡ μεταβολή, καὶ οἷον ἔκστασις τῆς φύσεως. ἐπιμαρτυρεῖ δέ πως καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς γεωργουμένοις, τὸ μὴ φιλεῖν ἔνια τὴν ἀκριβῆ καὶ τὴν πολλὴν ἄγαν ἐξεργασίαν· ὥστε καὶ ταύτης ζητεῖν τινὰ ὅρον. καὶ τρόπον τινὰ οὐδὲν κωλύει περὶ τὴν μετάβασιν οὕτως, ἔνια μηδὲ ζητεῖν ὅλως. ὅτι μὲν οὖν οὐ πάντα προσδέχεται τὰς γεωργίας, φανερὸν ἔσω διὰ τούτων. ἴσως γὰρ τὰ μὲν ὅλως οὐ δεῖται, τῶν δ' οὐκ ἐξευρίσκομεν τὰς αἰτίας.

δ' ὅμως

ἤ τι

a Ἡ δὲ γεωργία, δυοῖν ὄντων ἐξ ὧν αἱ τροφαὶ καὶ εὐσθένειαι, τῆς τε γῆς παρασκευάζει βοήθειαν· τὸν ἀέρα γὰρ οὐκ ἐπ' αὐτῇ ποιόν τινα ποιεῖν. ἀλλὰ δεῖ πρὸς μεταβολὰς καὶ τὰς ὥρας τὰς γινομένας, αὐτὰ τὰ δένδρα καὶ τὴν χώραν διακεῖσθαί πως, ἵνα τε ἀπολαύῃ τὴν προσαύξησιν καὶ τροφήν, καὶ μὴ πάσχῃ μηδὲν ὑπὸ τῶν ἐναντίων. δεῖ γὰρ καὶ πρὸς ταῦτα φυλακῆς. λέγω δ' οἷον τομάς τε καὶ διακαθάρσεις, καὶ βλαστολογίας, καὶ κοπρίσεις, καὶ σκεπάνην, καὶ ὅσα ἄλλα πραγματεύονται. καὶ περὶ τῆς ἀροσίμου δὲ καὶ σπερματευομένης ὁμοίως. τοῖς μὲν γὰρ οὐ ταὐτά, τοῖς δ' οὐκ ἴσα, τοῖς δ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὥραν ἀποδιδόναι δεῖ, τοῖς δὲ ἴσως οὐδὲ ποιεῖν ἔνια τὸ ὅλον· ἃ δὴ καὶ φαίνονται διαιροῦντες οἱ γεωργοί. καθάπερ καὶ ἐν τῇ διακαθάρσει, τὰ μὲν σιδήροις, τὰ δὲ ταῖς χερσί, τὰ δ' ἀγκύραις τισὶ κελεύοντες ἀφαιρεῖν· οἷον τῆς τε ἐλαίας, καὶ τῆς ἀπίου, καὶ τῶν μηλέας, ὅπως μὴ ἑλκούμενα πονῇ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ξηρότητα τῶν κλάδων. καὶ γὰρ ἀφαιρεῖν δεῖ τούτων ταῦτά τε καὶ τὰ ῥώξανα μόνον. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῆς ἀμπέλου διαιρετέον, τάς τε πρωτοτόμους, καὶ τὰς ὀψιτόμους, καὶ τὰς βραχυτόμους, καὶ τὰς μακροτόμους, καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως, ἀναφέροντας ἀεὶ πρὸς τὸ τέλος. ὁ μὲν οὖν σκοπὸς οὗτος, καὶ ἡ καθ' ἕκαστα διαίρεσις· ὑπὲρ ἑκάστου δ' ἐστὶν ὁ λόγος, ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων, ἣν δεῖ μὴ λανθάνειν. ὁ γὰρ ἄνευ ταύτης ποιῶν, καὶ τῷ ἔθει καὶ τοῖς συμβαίνουσι κατακολουθῶν, κατορθοῖ μὲν ἴσως, οὐκ οἶδε δέ, καθάπερ ἐν ἰατρικῇ. τὸ δὲ τέλειον, ἐξ ἀμφοῖν. διὸ δὲ καὶ τὸ θεωρεῖν μᾶλλον ἀγαπῶσιν, αὐτὸ τοῦτο ἴδιον τοῦ λόγου καὶ τῆς αἰτίας. ἀντιλέγεται δὲ περὶ πολλῶν· καὶ τὰ μὲν ἁπλῶς, τὰ δ' εἰς τὸ βέλτιον καὶ χεῖρον, ὥσπερ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας. ἐνταῦθα δὲ καὶ ἰδιώτερόν τι συμβαίνει. πρὸς γὰρ τὴν χώραν ἔνιοι τεθραμμένοι, τὰ πρόσφορα πολλάκις καθόλου λέγουσιν. ὅτε δὲ καὶ ἀμφοτέρως γινομένων ἄκριτον ἐστι τὸ βέλτιον. ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ ἀπὸ θέρους συμβαίνοντα, τοιαῦτα ἀποβαίνει καὶ τὰ περὶ τὰς ἐργασίας. οὐδὲ γὰρ δεῖ μᾶλλον ἀκολουθεῖν τῇ τοῦ ὅλου καταστάσει καὶ διαφορᾷ † τῶν δένδρων, καὶ φυτῶν, καὶ σπερμάτων, ὡς πολλάκις ἁμαρτανόμενα τῇ ἀπὸ τούτου ἀκρασίᾳ, καὶ τῇ αὐτῶν δυνάμει τὰ μὲν ὑπομένει, τὰ δέ τινα ἀναμάχεται· καθάπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις ἀπὸ τῶν ἰατρικῶν. ὥστε αἱ μὲν ἀντιλογίαι πρὸς ταῖς κοιναῖς τῶν τεχνῶν, καὶ διὰ ταύτας γίνονται τὰς αἰτίας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συνομολογεῖται πολλάκις παρὰ πάντων, ὥσπερ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων εἰληφότα πίστιν· τὰ μὲν καθόλου, τὰ

ἢ τῇ τῶν δένδ. καὶ φ. καὶ σπ. φύσει

δὲ διαιρούμενα γενέσει καὶ χώρᾳ· οἷον εὐθὺς τὰ περὶ γενέσεις καὶ φυτείας. ὑπὲρ ὧν οὐ
3 χαλεπὸν εἰπεῖν τὰς αἰτίας. Ἀεὶ γὰρ δεῖ φυτεύειν καὶ σπείρειν εἰς ὀργῶσαν τὴν γῆν. οὕ-
τω γὰρ ἡ βλάστησις καλλίστη, καθάπερ τοῖς ζώοις, ὅταν εἰς βουλομένην πέσῃ τὸ σπέρμα τὴν
ὑστέραν. ὀργᾷ δ' ὅταν ἔνικμος ᾖ, καὶ θερμή, καὶ τὰ τοῦ ἀέρος ἔχῃ σύμμετρα. τότε γὰρ εὐδιάχυ-
τός τε καὶ εὐβλαστὴς, καὶ ὅλως εὐτραφής ἐστι. τοῦτο δ' ἐν δυοῖν ὥραιν γίνεται μάλιστα τοῖς γε δέν-
δροις, ἔαρι καὶ μετοπώρῳ, καθ' ἃς καὶ φυτεύουσι μᾶλλον· καὶ κοινοτέρως ἐν τῷ ἦρι. τότε γὰρ ἥ,
τε γῆ δίυγρος, καὶ ὁ ἥλιος θερμαίνων ἄρχεται, καὶ ὁ ἀὴρ μαλακός ἐστι καὶ ἐρσώδης, ὥστε ἐξ ἁπάντων
εἶναι τὴν ἐκτροφὴν, καὶ τὴν εὐβλαστίαν. ἔχει δέ τινα καὶ τὸ μετόπωρον τοιαύτην κρᾶσιν, διὸ καὶ τὰς
τοῦ ἔαρος ἐκβλαστήσεις ἔφαμεν γίνεσθαι τῶν δένδρων. οἱ δ' ἐπαινοῦντες αὐτὴν μᾶλλον † τοῦ ἀέρος, τοιαῦτα
ἔτι λέγουσιν· ὅτι τὰ φυτὰ θερμῆς οὔσης † ἔτι τῆς γῆς ῥιζοῦται κάλλιον. δεῖ δ' ἀεὶ τὴν ἀρχὴν ἰσχυροτέ-
ραν ποιεῖν, ἀφ' ἧς ἐστὶν ἡ τῶν ἄλλων γένεσις, καὶ ὅλως ἡ ζωή. διὸ καὶ τὴν βλάστησιν ἅμα τῷ ἦρι κα-
λὴν γίνεσθαι, καὶ ἀθρόως, ἐκβεβηκυίας ἤδη καὶ κυούσης τῆς γῆς. τοῦ δὲ ἦρος εἰς ψυχρὰν τιθεμένων
τὴν γῆν (ψυχρὰν γὰρ ἔτι διαμένειν ἐκ τοῦ χειμῶνος) ῥιγοῦν, καὶ κακοβλαστεῖς γίνεσθαι τὰς ῥίζας. καὶ
διὰ τοῦτο πάντα κελεύουσι τοῦ μετοπώρου μᾶλλον φυτεύειν, ὅσα δύναται βλαστάνειν. ἔνια γὰρ
οὐ δύναται· καθάπερ ἄπιος, καὶ μηλέα, καὶ ὅλως τὰ λεπτὰ καὶ ξυλώδη· καὶ γὰρ ξηρὰ φύσει,
ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν οὐχ ὑπομένει τοὺς χειμῶνας. † ὅτι τὸ μὲν μετόπωρον, ἔγκυμον εἶναι καὶ ἐ-
πίφορον. τὸ δ' ἐαρινὸν, ἄρτι κυΐσκεσθαι. τὸ δ' τίκτειν ἀμφοτέρας τὴν αὐτὴν ὥραν, ὥστε συμβαίνει τῷ
μὲν ἄρτι κυϊσκομένῳ, πολλὰ τυφλὰ τίκτειν τῶν βλαστημάτων· τῷ δὲ πάλαι κύοντι καὶ ἐπι-
φόρῳ, τὰ πλεῖστα τέλεα καὶ καλά. σχεδὸν γὰρ ταύτας καὶ τοιαύτας λέγουσι τὰς αἰτίας.
4 Οὐ μὴν ἀλλὰ, καθάπερ εἴρηται, κοινοτέρα πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, καὶ τοῖς ὁποῖς καὶ φυ-
τοῦ ἔαρος τοῖς, ἡ † τοῦ ἀέρος ἐστίν. αὐτά τε γὰρ τὰ φυτὰ προωρμημένα, καὶ ἀὴρ μαλακὸς καὶ εὐβλα-
στὴς, καὶ ὅλως ἡ ὥρα γονιμωτάτη. καὶ αἱ ἡμέραι θερμότεραι, καὶ μῆκος ἔχουσαι, ταχείας
ποιοῦσι τὰς βλαστήσεις. ἡ δὲ ῥίζωσις ἰσχυρά, καὶ οὕτω διά τε τὴν τῶν φυτευτηρίων ὁρμὴν
(εἰς ἄμφω γὰρ ὁμοίως ἐστὶ) καὶ διὰ τὸ τὴν γῆν ὀργᾶν, ἢ καὶ ἔτι τὸν ἀέρα συνεκτρέφειν. ὁ γὰρ ἥ-
λιος οὐ μόνον δοκεῖ τὰ ὑπὲρ γῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ γῆς εὐτραφέστερα καὶ καλλίω ποιεῖν.
σημεῖον δ' ὅτι τῶν ῥιζῶν ἡ βλάστησις ἢ οὐ γίνεται πορρωτέρω τῆς τοῦ ἡλίου δυνάμεως, ἢ χεί-
ρων. ὁ δὲ χειμὼν ὑπολαμβάνων τὴν φυτείαν, ἔνιά γε δοκεῖ φθείρειν· οἷον τῆς μὲν ἐλαίας ἀ-
φιστὰς τὸν φλοιόν, τῆς δὲ συκῆς παχύνων, καὶ πηγνὺς τὸν ὀπὸν τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ· καὶ τῶν ἄλ-
λων σχεδὸν τῶν πλείστων τοιούτων τι ποιῶν. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἀφορίζοιτ' ἄν, ὁ
φάσκων τὴν μετοπωρινὴν εἶναι τὴν βελτίω, τοῖς δεχομένοις λέγων. ἔτι δὲ πλείω ταῦτα τῆς
φύσεως αὐτῆς ἐστὶ σημεῖα τῶν πρὸς τὴν φυτείαν ὡρῶν, τό, τε παρορμᾶν αὐτὰ τὰ δένδρα
τοῦ ἦρος, καὶ τὸ, κοινοτέραν εἶναι πᾶσι ταύτην. δῆλον οὖν, ὡς φυσικώτερον ἄν τις θείη ταύ-
την. ἐπεὶ καὶ ὅπου περὶ κύνα καὶ τοὺς ἐτησίας ὕδωρ γίνεται καὶ ἐπιβλαστάνει τὰ δένδρα, τη-
νικαῦτα καὶ τὰς φυτείας ποιοῦνται, πολλῷ δέον ἀκολουθεῖν τῇ τοῦ ἀέρος κράσει, καὶ τῇ τῶν φυ-
τῶν ὁρμῇ. τάχα δὲ καὶ ἡ ὁρμὴ γίνεται διὰ τὸ περιέχον. ὅπου δ' αὖ θερινὸς ὄμβρος πολὺς, ὥσ-
περ ἐν αἰθιοπίᾳ καὶ ἐν ἰνδοῖς, ἢ περὶ αἴγυπτον ὁ νεῖλος, ἐνταῦθα δὴ πρὸ τούτων ἢ μετὰ τού-
τους εἰκὸς τὴν φυτείαν ἁρμόττειν. τηνικαῦτα γὰρ ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις, σύμμετρος. εἴη δ' ἂν
διελεῖν καὶ τοῖς κατὰ φύσιν τόποις πρὸς τὰς ὥρας· οἷον τοὺς μὲν εὐκράτους τῷ ἀέρι, τοῦ ἦ-
ρος· τοὺς δὲ ῥοώδεις καὶ ἐπόμβρους καὶ ἑλείους, θέρους ὑπὸ τὸν ἄστρον, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ λακωνικῇ πολ-
λὰ φυτεύουσι. τοὺς δ' αὐχμώδεις, μετοπώρου. συμβήσεται γὰρ οὕτω, θερμῆς οὔσης ἐν βάθει
τῆς γῆς κατὰ χειμῶνα, ψυχροῦ δὲ τοῦ πέριξ, τὴν αὔξησιν κατακλειομένην εἰς τὰς ῥίζας ἰέναι.
πλείονος δ' ὄντος καὶ ἰσχυροτέρου τοῦ ῥιζώματος, πλείων ἡ βλάστησις ἔσται, καὶ καλλίων. καὶ
5 περὶ μὲν ὡρῶν τῶν εἰς τὰς φυτείας, ἱκανῶς εἰρήσθω. Ἐπεὶ δὲ ὑπόκειται, τὴν γῆν ἔνικμόν τε
παχεῖαι δεῖν καὶ εὐδίοδον εἶναι ταῖς ῥίζαις, ὅπως εὐμήκεις καὶ † ταχεῖαι καὶ ἰσχυραὶ γίνωνται, διὰ
ταῦτα δεῖ τούς τε γύρους προορύττειν ἐκ πολλοῦ, μάλιστα δὲ ἔνια ἐνιαυτῷ πρότερον, ὅπως ἡ γῆ
χαύνην καὶ ἡλιωθῇ καὶ χειμασθῇ καθ' ἑτέραν τὴν ὥραν. ἄμφω γὰρ ταῦτα ποιεῖ μανὴν καὶ † χύνον.
ἔνιοι δὲ καὶ διορίζουσι τοὺς χρόνους· ἀπὸ γὰρ τροπῶν θερινῶν, μέχρι ἀρκτούρου. τότε γὰρ τήν
τε γῆν διωκεῖσθαι μάλιστα, καὶ τὴν ἔξω καὶ τὴν ἐν τοῖς γύροις, καὶ βλαστάνειν ὅλως οὐδέν. φυ-
τεύουσι δὲ τὴν μετοπωρινὴν φυτείαν μετὰ πλειάδος δύσιν, δεξάμενοί τι ἔτι τῷ ἄστρῳ ὕδωρ,

ὅπως

ὅπως ἔνικμος ἡ γῆ γενομένη παρέχῃ τροφήν. καὶ τοὺς γύρους οὐκ εὐθὺς συμπληροῦσιν, ὅπως ῥιζωθῇ τὰ κάτω πρότερον· εἰ δὲ μή, φέρονται πρὸς τὰ ἄνω. τρέφει γὰρ καὶ αὔξει πάνθ' ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀήρ. ὄντων δὲ τῶν μὲν βαθυῤῥίζων, τῶν δ' ἐπιπολαιοῤῥίζων, διὰ τοῦτο τοὺς γύρους οὐκ ἰσοβαθεῖς ὀρύττουσι τοῖς ἐπιπολαιοῤῥίζοις, οἷον ἐλαίᾳ καὶ συκῇ, * βουλόμενοι πιέζεσθαι, καὶ ὥσπερ ἀντιταττόμενοι πρὸς τὰς φύσεις. ὅπως δὲ καὶ τῶν ὑδάτων τοῦ χειμῶνος ἀπολαύωσι, καὶ τοῦ θέρους καταψύχωνται (δεῖ γὰρ δὴ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ὥρας παρεσκευάσθαι) διὰ τοῦθ' ὑποβάλλουσι κάτω λίθους, ὅπως συῤῥοὴ γίνηται τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦ θέρους οὗτοι καταψύχωσι τὰς ῥίζας. οἱ δὲ κληματίδας ὑποτιθέασιν, οἱ δὲ κέραμον παρακατορύττουσιν ὕδατος· οἱ δὲ ξύλον, κἂν εἰ μὴ παχὺ εἶτ' ἐξαίρουσιν, ὅπως ἔχῃ τροφὴν ἀεὶ τὰ φυτά, διϊκμαζομένης τῆς γῆς, καὶ συῤῥεόντων τῶν ὑδάτων. ἁπλῶς γὰρ τοῦτο δεῖ τηρεῖν, ὅπως καὶ πρὸς τοὺς ὄμβρους τοὺς γινομένους, καὶ πρὸς τὸν ἀέρα, καὶ τὸν ἥλιον ἕξει συμμέτρως. αἱ γὰρ τροφαὶ καὶ αἱ αὐξήσεις διὰ τούτων. ἐπεὶ δὲ ἡ γῆ βορείοις μὲν περιπηγὴς καὶ ξηρά, νοτίοις δὲ κεχυμένη καὶ ἔνικμος, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ φυτὸν ὑγρότερον καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ μᾶλλον, διὰ ταῦτα βελτίων ἡ τοῖς νοτίοις φυτεία. ταχεῖα γὰρ ἡ ῥίζωσις καὶ ἡ βλάστησις, ὅταν ὀργῶν εἰς ὀργῶσαν τεθῇ, καὶ τὰ τοῦ ἀέρος ᾖ μαλακὰ καὶ εὐμενῆ. δεῖ γὰρ δὴ τὸ μέλλον ἔσεσθαι καλόν, ἅμα κάτωθεν καὶ ἄνωθεν βλαστάνειν. τοῖς δὲ βορείοις ἅπαντα τἀναντία γίνεται. 6

ῥιγοῦν γὰρ καὶ κακοπαθεῖν τὸ φυτόν. ἔτι δὲ τῆς γῆς περιπυγνίας, οὔτε ῥιζοῦσθαι δύναιντ' ἂν ὁμοίως, οὔτε βλαστάνειν. ἡ μὲν οὖν τοιαύτη παρατήρησις, τοῦ ἀέρος ἂν εἴη. Τὰ δὲ φυτευτήρια δεῖ λαμβάνειν ἀπὸ νέων τε τῶν δένδρων, ἢ ἀκμαζόντων· καὶ ὅλως λεῖα ταῦτα, καὶ ἰθύτατα, καὶ ὡς κάλλιστα. καὶ γὰρ ἀντιλαμβάνεται καὶ ἰσχύει τὰ τοιαῦτα μάλιστα, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ πάχος εὐβλαστότερα τυγχάνει. τό, τε γὰρ λεῖον, ὥσπερ ὑγιὲς καὶ ἀπήρωτον· τὸ δὲ τραχὺ καὶ ὀζόμενον, ἄλλως τε τυφλοῖς ὄζοις, ὥσπερ πεπηρωμένον. ἐάν τε ζῶσιν ἐκβεβλαστηκὸς εἰς τοῦτο ἀσθενέστερον, ὅσον μὴ δ' ἡ φύσις τοιαύτη· καθάπερ τῶν κλημάτων. διὰ τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν δένδρων ἔνιοι μοσχεύουσιν. οἱ δὲ περιαιροῦσι τὴν θάλειαν τῶν κλάδων, ὅπως μὴ ἐξαναλώσῃ τὴν δύναμιν εἰς τὴν βλάστησιν. ἔτι δ' εὐθύτης λειότητος, εὔρουν καὶ εὐδίοδον ποιεῖ τὴν ῥοήν, ὥστε ταχείας εἶναι τὰς αὐξήσεις. ὀρθῶς δὲ καὶ τό, μᾶλλον ἐξ ὁμοίας γῆς, εἰ δὲ μή, μὴ χείρονος λαμβάνειν. ἡ μὲν γάρ, οὐδεμίαν ποιήσει μεταβολήν· ἡ δ' ἐπὶ τὸ βέλτιον συντροφοῦντος. μέγα δὲ καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῖς ἀσθενέσιν. ἀσθενὲς δὲ τὸ φυτόν. διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τὰς θέσεις τῶν φυτευομένων τὰς αὐτὰς ἀποδιδόασι, καὶ τὰ πρόσβορα καὶ νότια καὶ πρὸς ἕω καὶ δυσμάς, ὡς ἐπὶ τῶν δένδρων εἶχε βουλόμενοι τηρεῖν, ἔτι μάλιστα τὸ μηδὲν τῆς φύσεως καὶ τῶν εἰωθότων μετακινεῖν, ὡς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐγγινόντων μεταβολήν. ἐπεὶ καὶ τοὺς τόπους ὅτι μάλιστα † ὁμοίως ζητοῦσι, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας· καὶ προμοσχεύοντες φυτεύουσιν. ἰσχυρότερα γάρ, καὶ ὥσπερ ἤδη βεβιωκότα, καὶ τὰ φυτὰ μάλιστα μὲν ὑπόῤῥιζα λαμβάνουσιν. ἔχει γὰρ εὐθὺς καὶ ἀρχάς. εἰ δὲ μή, μᾶλλον ἀπὸ τῶν κάτω ἢ τῶν ἄνω· καὶ γὰρ ταῦτα ἐμβιώτερά ἐστι, πλὴν ἀμπέλου καὶ συκῆς, καὶ εἴ τι ἄλλο ὑγρόν, ὥσπερ εἴρηται. τὰ γὰρ ὑγρά, κάλλιον ἀπὸ τῶν ἄνω βλαστάνει. τὰ δ' ἄλλα διὰ τὴν ξηρότητα καὶ τὴν λεπτοδερμίαν, τὰ μὲν ὅλως οὐ βλαστάνει, τὰ δὲ χεῖρον. τὰ δ' ὑπὲρ ῥιζῶν, ὡς προπεπονημένον τι τῆς φύσεως ἔχει, καθάπερ τὸ μεμοσχευμένον, ὃ δεῖ χρῆσθαι. καὶ διὰ τοῦτο βέλτιον λέγουσιν, ὀρθὰ κελεύοντες τὰ τοιαῦτα τιθέναι· καὶ μὴ ὑποβάλλοντές τι μέρος, ὥσπερ τοῖς ἀῤῥίζοις, ὅπως ἡ ῥίζα βλαστάνῃ. συμβαίνειν γὰρ δοκεῖ, πλαγίων τιθεμένων ἀφαυαίνεσθαι τὰς πρότερον. ἄτοπον δὲ ζητεῖν ἑτέρας, ἀποβάλλοντα τὰς ὑπαρχούσας. ὀρθῶς δὲ καὶ τὸ μὴ πολὺ τῆς γῆς ὑπερέχειν τὸ φυτόν. εἰ δὲ μή, γίνεται δυσαυξές, ὅταν ᾖ πλέον τοῦ τρεφομένου τὸ ποιοῦν. ἔνια δὲ καὶ ἀφαυαίνεται, καθάπερ ἡ συκῆ, καὶ εἴ τι ἄλλο μανόν. ἅμα δὲ καὶ ἀθροωτέρα φέρεται μᾶλλον ἡ τροφὴ πρὸς τὴν βλάστησιν· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν κατακοπτομένων συμβαίνει. τὰ γὰρ παρὰ τὴν γῆν ὅτι μάλιστα κοπέντα, θᾶττον παραγίνεται τῶν ἐν ὕψει. φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ἀμπέλου φυτῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο τομὴν ζητεῖ κατὰ τὴν φυτείαν. τῶν δὲ τῆς ἐλαίας καὶ τῆς μυῤῥίνων, καὶ ὅλως ὅσα φύεται, μείζω πάντων ἀποστέγουσι τὰς τομάς, ὅπως μήθ' ἥλιος, μήθ' ὕδωρ λάβῃ. κίνδυνος γὰρ νοσῆσαι ῥαγέν. περιαλείφουσι δὲ οἱ μὲν πηλὸν μόνον· οἱ δὲ σκίλ- 7

λαν ὑποτιθέντες, εἶτ' ἄνωθεν τὸν πηλόν, ἐπὶ τούτῳ δὲ τὸ ὄστρακον. δοκεῖ γὰρ ἡ μὲν σκίλλα

ὁμοίως

7 χλωρὸν παρέχειν, ὁ δὲ πηλὸς ἐκείνην τηρεῖν, τὸ δ' ὄστρακον τὸν πηλόν. Ὁ δὲ κόπρος, ὅτι μὲν καὶ μανοῖ τὴν γῆν, καὶ διαθερμαίνει, δι' ὧν ἀμφοτέρων ἡ εὐβλαστεία, φανερόν. ὑπὲρ δὲ τῆς χρήσεως ἀμφισβητοῦσι, καὶ οὐχ ὡσαύτως χρῶνται πάντες. ἀλλ' οἱ μὲν εὐθὺς ἀναμίξαντες τῇ γῇ, πρὸς τὸ φυτὸν προσβάλλουσιν· οἱ δ' ἀνὰ μέσον ποιοῦσι τῆς τε πρώτης γῆς, καὶ τῆς ἐπάνω. κάτωθεν γὰρ παραλαμβανομένην, εἰς τὸ ἄνω φέρεσθαί φασιν, ὅταν ὕσῃ· βέλτιστον γὰρ εἶναι τὸν χυλόν. ἄνωθεν δ' ἐξικμάζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ ὕοντος οὐ διικνεῖσθαι τὸ κάτω. πάντες δὲ τόγε τοσοῦτον συμφωνοῦσιν, ὥστε μὴ δριμεῖαν καὶ ἰσχυράν, ἀλλὰ κούφην· διὸ καὶ μάλιστα χρῶνται τῇ τῶν λοφούρων. ἡ γὰρ δριμεῖα καὶ ἰσχυρά, διαθερμαίνει μᾶλλον· ἡ δὲ καὶ ξηραίνει. χρὴ δὲ ἀεὶ πρὸς τὴν χώραν ἑκάστην ποιεῖν τὸ ἁρμόττον· οἷον ἐὰν μέν τις ἐμπύρῳ φυτῷ φυτεύσῃ, τοὺς γύρους ὕδατος ἐμπιπλάναι τρὸς τρίτα· καὶ ἐπειδὰν ἀναπίωσι, τότε βάλλειν, ὅπως ἔνικμος ἡ γῆ γενομένη, μᾶλλον δέχηται καὶ καλλίω ποιῇ τὴν ῥίζωσιν. ἐὰν δὲ ἐν ἁλμώδει, ἢ ἐφάμμῳ, λίθους περιτιθέναι περὶ τὸ πρέμνον τοῦ φυτευθέντος, καὶ περιχωννύναι γῆν, ὅπως ἀπστέγωσι τὴν ἁλμυρίδα. συμφέρει δὲ καὶ ἄμμον πότιμον παραβάλλειν, καὶ ψήφους ἐκ ποταμοῦ ἢ χαράδρας. ἀποστέγει γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ ἅμα δι' αὐτῶν παρέχεταί τινα δύναμιν. ἐὰν δὲ ἔφυδρα καὶ ναματώδη, τάφρους ὀρύσσοντα, τὰς μὲν πλαγίους, ἵνα τὸ ὕδωρ δέχωνται· τὰς δὲ ὀρθίας, καὶ λίθων πληροῦντα καὶ γῆς, ὥστε μὴ ἅπτεσθαι τῆς σκαπάνης· εἶτα ἄμμον ἐμβάλλοντα, καὶ χοῦν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ὠφελεῖ πρὸς τὴν ὑπερβολήν. αἵ τε γὰρ πλάγιοι τάφροι δεχόμεναι τὸ ὕδωρ, ξηροτέραν ποιοῦσιν. αἵ τ' ὄρθιαι κάτω λίθους ἔχουσαι, δέχονται τὴν συῤῥοήν. ὅτι δ' ἡ ἄμμος καὶ ὁ χοῦς ἀναξηραίνουσι, διὰ τοῦτ' ἐὰν οἵ γε ὦσι λίθοι ταῖς τοιαύταις, οὐκ ἐκλεκτέοι· ὑπάρχει γὰρ φύσει τὸ βοηθοῦν ὅλως ἐν ὁποιανοῦν. ἐὰν ὀρύττων τις λίθους εὕρῃ, ἢ τρόχμαλον, ἢ ἄμμον, ἢ γῆν μοχθηράν, οὐκ ἄκος τὸ μὴ συμμιγνύναι, μὴ δὲ σκεδαννῦναι ταύτην· ἀλλὰ τοσούτῳ βαθύτερον τὸν γῦρον ἢ τὴν τάφρον ὀρύξαντα, τόν τε τρόχμαλον ὑποστρωννῦναι, καὶ τὴν ἄμμον. ὁ μὲν γὰρ λίθος, ὁ μὴ πλατὺς καὶ συμφυής, βλάπτει τὰ δένδρα· ὁ δὲ τρόχμαλος ὑποκάτω τεθείς, ψῦχός τε παρέχεται, τόθ' ὕδωρ δέχεται, καὶ ταῖς ῥίζαις εὔδιοδον ποιεῖ τὸν τόπον. ἁπλῶς δὲ τούς γε λίθους ἐκλέγειν, οὐδ' ἐκ γῆς ψιλῆς οἴονταί τινες φέρειν. καὶ γὰρ ἀλέαν παρέχειν τοῦ χειμῶνος, καὶ ψῦχος τοῦ θέρους. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς ἄλλας διαφορὰς τῆς χώρας, τὰ πρόσφορα ληπτέον. ὡς γὰρ ὅλως εἰπεῖν, οὐδενὸς ἔλαττον, ἀλλὰ πάντων πρῶτον καὶ μέγιστον, τὸ δύνασθαι θεωρῆσαι, ποῖον ἐν ποίᾳ χώρᾳ φυτευτέον· οὐ μόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς συνεχοῦς, ὅταν ἀνωμαλὴς ᾖ περὶ τοὺς τρόπους ἑκάστους. ὥσπερ γὰρ λέγεται πολλάκις, ἡ οἰκεία μεγίστην ἔχειν ῥοπὴν καὶ πρὸς ἀντίληψιν καὶ πρὸς εὐκαρπίαν. ὃ καὶ καθ' ὅλων τῶν γενῶν ἐστι, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμοειδέσιν· οἷον, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ συκῆ φιλεῖ τοὺς ξηροὺς τόπους. οἱ γὰρ ὑγροὶ σήπουσιν, ἢ οὐ καλῶς πεπαίνουσι, διὰ τὸ καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν καρπὸν ὑγρόν. οὐ μὴν ἀλλ' ὅσαι γε ὑδρεύεσθαι ζητοῦσι, καθάπερ ἡ λακωνική, τὰ ἔφυδρα ζητοῦσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἀμπέλων, αἱ μὲν στερεαὶ καὶ πυκναί, καθάπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὴν ὀρεινὴν μᾶλλον φιλοῦσιν. αἱ δὲ μαναὶ καὶ ὑγραί, τὴν πεδινήν. ἑκατέραις γὰρ ἡ τροφὴ πρὸς τὴν φύσιν σύμμετρος, ταῖς μὲν ἐλάττων οὖσα, ταῖς δὲ πλείων. ὅλως δέ, τὰ ἀκρόδρυα καλὰ δοκεῖ περὶ τὰς ὑπωρείας γίνεσθαι. σημεῖα δὲ ποιοῦνται, τὴν αὐτομάτην γένεσιν. ὅπου γὰρ ἡ φύσις αὐτὴ γεννᾷ, τοῦτον οἰκειότατον εἶναι τόπον. αἱ δὲ καθ' ἕκαστα διαφοραί, δηλονότι κυριώταται. καὶ γὰρ ὑπώρειαι πολλαὶ καὶ παντοῖαι· καὶ τὸ ὅλον, ὥσπερ μία τις αὕτη διαφορὰ καθ' ὕψος καὶ ταπεινότητα, πολλῶν οὐσῶν ἑτέρων καὶ μειζόνων, ὥσπερ ἐν ταῖς

λειμωνίαν ἰσορίαις εἴπομεν· ὧν οὐδεμίαν θετέον εἶναι χρή. τὴν γοῦν † χειμωνίαν καὶ ἔφυδρον, σχεδὸν οἱ πλεῖους ὁμολογοῦσιν ἀγαθὴν εἶναι ταῖς ἀμπέλοις· ὥσπερ καὶ τὴν εὔγειον, ἐλαίαις καὶ συκαῖς. αἱ μὲν γάρ, ὑγροτέρας δέονται καὶ μαλακωτέρας τροφῆς· αἱ δέ, ξηροτέρας καὶ σωματωδεστέρας. ὅλως δ' αἰεὶ τὰ μὲν ξηρά, ξηρὰν ζητεῖ χώραν· τὰ δὲ ὑγρά, ὑγράν. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀρίστη πᾶσιν ἡ μανὴ καὶ κούφη, καὶ ἔνικμος· εὔτραφὴς γὰρ μάλιστα, καὶ εὐαυξής. εἰ μὴ ὅσα διὰ τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντα πλῆθος τροφῆς, ἐξυβρίζει· καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ. ταύτῃ γὰρ ἡ λεπτόγειος ὑγροτέρα, καὶ τόπος εὔδιεινὸς καὶ ἥλιος. ἐναντίαση δὲ τῇ εὐβοῇ παλίσκιος καὶ δροσερός. οὐ μικρὸν δὲ οὐδὲ πρὸς τὰ πνεύματα καλῶς κεῖσθαι τοὺς τόπους, ὥστε καὶ τοῦτο θεωρητέον. εὔπνουν μὲν γὰρ ἅπαντα ζητεῖ. τροφαί τε γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις βελτίους, καὶ οἱ καρ-

ποὶ

ποῖ περιεργότεροι. πνευματώδη δὲ καὶ προσήνεμον, οὐδὲν (ὡς εἰπεῖν) τῶν γε ἡμέρων. ἀναυξῆ γάρ, καὶ μικρά, καὶ καυλώδη γίνεται διὰ τὰς πληγάς, τὰς ὑπὸ τῶν πνευμάτων. ἔνια δὲ οὐδὲ τῶν ἀγρίων· οὐ γὰρ τελειοκαρπεῖ, καθάπερ οὐδὲ τὴν εὐβοϊκήν φασιν· ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἄνθους ἀφικνεῖσθαι. τὰς δ' ἐν τοῖς ὑπηνέμοις, εὐαυξεῖς τε καὶ πολυκάρπους γίνεσθαι. τὸ γὰρ ὅλον, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, συμμετρίας τινὸς ἔοικεν ἕκαστα δεῖσθαι πρὸς τὴν φύσιν. ὁμοίως ἔν τε ταῖς ἄλλαις τροφαῖς, καὶ ταῖς τοῦ ἀέρος μεταβολαῖς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἂν εἴη καθόλου, καὶ κοινόν.

8 Τὰς δὲ μανότητας καὶ πυκνότητας τῶν φυτευομένων, οὐχ οὕτω πρὸς τὸν τόπον, ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ φυτευόμενα σκεπτέον, ὅσα τε φιλόσκια καὶ μή, καὶ ὅσα μακρόρριζα καὶ βραχύρριζα. τὰ μὲν γὰρ δηλονότι μανά, τὰ δὲ πυκνὰ φυτευτέον. φιλόσκια δέ, ὧν οἱ καρποὶ ξηρότατοι καὶ πυρηνώδεις, ὥσπερ ῥόας καὶ μυρρίνου· καὶ ὅσα φύσει μανά τε καὶ ξηρά, καὶ μὴ μακρόρριζα, καθάπερ ἡ δάφνη. τῶν μὲν γὰρ ὁ καρπὸς ἡλιούμενος, στρυφνὸς γίνεται. τὰ δέ, ὥσπερ προβολῆς δεῖται καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας καὶ πρὸς τὰ καύματα, διὰ τὴν ἀσθένειαν. οὐκ ἐνοχλεῖ γὰρ ὑπὸ ταῤῥῶν, διὰ τὴν βραχυρριζίαν. καίτοι τινὲς ἅπαντα κελεύουσι διὰ πολλοῦ φυτεύειν, ὅπως μὴ σύνταῤῥα γίνηται, μηδ' ἀναυξῆ, τροφήν τε ἐλάττω λαμβάνοντα, καὶ τοῦ πνεύματος ἀποκλειόμενα. οὐ μὴν ὀρθῶς γε λέγουσιν· ἀλλ' ἑκάτερα διαιρετέον, ὥσπερ εἴρηται. χρὴ δὲ καὶ πρὸς τὸν τόπον ὁρῶντα ποιεῖσθαι τὰς ἀποστάσεις. ἐν γὰρ τοῖς ὀρεινοῖς ἐλάττους, ἢ ἐν τοῖς πεδινοῖς. ἐπ' ἔλαττον γὰρ αἵ τε ῥίζαι προαύξονται, καὶ ἡ κόμη.

9 Ἅπαν δὲ φυτὸν ὅταν ἐκβλαστῇ τὸ πρῶτον, ἐὰν ῥιζωθῶσι, μηδὲν κινοῦντα τῶν ἄνω· καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων ποιοῦσιν, ἀφιέντας τὰς ῥάχας. εἶθ' ὅταν ἴσχωσι, τότε περιαιρεῖν τὰ ἄνω, καταλιπόντα τὰ κάλλιστα καὶ ἐπιτηδειότατα τὰ πεφυκότα. ἐπὶ γὰρ τὰ δένδρα, τοῦτ' ἀναγκαῖον, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀφαιρεῖν ἐνδέχεται πάντα καὶ τέμνειν ἰσογεῶν. ἀρρίζου γὰρ ὄντος, ἐὰν περιαίρῃ καὶ κινῇ τις ἀσθενὲς ὄν, * σωθήσεται μᾶλλον. ἐὰν δ' ἐρριζωμένου καὶ ἰσχύοντος, αὐτό τε ἀπαθὲς ἔσται, καὶ τὴν τροφὴν ἀποδώσει πλείονα τοῖς καταλείποις. ἡ δὲ ἀναγωγή, καὶ ἣν καλοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν φυτειῶν παιδείαν, οἷον σχηματισμός ἐστι, καὶ μόρφωσις τῶν δένδρων, ὕψει τε καὶ ταπεινότητι, καὶ πλάτει, καὶ τοῖς ἄλλοις. ὡς δ' ἐπίπαν φυτεύουσι τὰ ὑψηλά, πλὴν ὅσα φύσει τοιαῦτα καὶ ἔστι καὶ βούλεται· καθάπερ φοῖνιξ, πεύκη, κυπάριττος, † εὐκαρπότερα. γίνεται γὰρ διὰ πολλοῦ τῆς τροφῆς ἰούσης, καὶ ἐνταῦθα καταναλισκομένης. ἀλλὰ δεῖ πολύκλαδα καὶ πολυβλαστῆ ποιεῖν. ἅμα γὰρ τῇ πολυκαρπίᾳ καὶ εὐτρυγητότερα, καὶ τὸ ὅλον εὐθεραπευτότερα γίνεται. διὸ καὶ περιαιρετέον, καὶ κωλυτέον τὰς μὴ κατὰ καιρὸν βλαστήσεις. σχεδὸν δ' ἡ τοιαύτη θεραπεία καὶ κατάστασις ὁμοία τῇ διακαθάρσει τυγχάνει τελείων ὄντων τῶν δένδρων· ὑπὲρ ἧς καὶ δεικτέον πρῶτον τῶν περὶ τὰς θεραπείας, εἶθ' οὕτω περὶ τῶν ἄλλων· ὥσπερ γὰρ ἐφεξῆς ταῦτα τῶν περὶ τὴν φυτουργίαν ἐστί. κοινοτάτη μὲν οὖν καὶ μάλιστα ἔνδηλος ἐπὶ τῶν ἀμπέλων τυγχάνει· πάντες γὰρ χρῶνται, καὶ πάντες ἀμπελουργοῦσιν, ὥσπερ ὑπ' αὐτῆς ἀναγκαζόμενοι τῆς φύσεως, διὰ τὴν εὐβλαστίαν καὶ πολυβλαστίαν· ὑπὲρ ἧς ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ βλαστήσει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις διηκρίβωται μάλιστα ἡ θεραπεία, πειρατέον αὐτὰ καθ' αὐτὰ θεωρεῖν ὕστερον. νῦν δ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων λέγωμεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπὶ τούτων μικρόν ἐστι, τὸ καταστήσασθαί πως τὰ δένδρα, καὶ τὰ κακῶς πεφυκότα καὶ τὰ ἐμποδίζοντα τοὺς καρποὺς ἀφαιρεῖν. ἐμποδίζει γὰρ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπηρτημένα, καὶ αὐτὰ ὅλως τὰ παρακαίρως πεφυκότα· διὸ δεῖ ταῦτ' ἐξαιροῦντα, μεταλιθέναι τὴν βλάστησιν εἰς τὸ δένδρον. ἔοικε γὰρ ὥσπερ ὀχετεία τις εἶναι τῆς τροφῆς τῶν δένδρων, ὅπως ἀνάγκη τις. εἰς γὰρ τὰ καταλειπόμενα ῥεῖ, καὶ ταῦτ' αὔξει. τοῦτο δὲ ξυμβαίνει, διότι τοῖς μέρεσιν ἄριστα πέφυκε, καὶ ἔτι προσεπιβλαστάνει κατ' ἐνιαυτόν. ἐπεὶ καὶ εἴ τις ἀεὶ βούλεται κολούειν τὰ ἄνω, πρὸς τὰς ῥίζας ἡ τροφὴ πᾶσα φέρεται· κἀκεῖναι λαμβάνουσιν αὔξησιν, ὥστε συνταράττεσθαι τὰ χωρία· καὶ τέλος ἀναυξῆ γίνεται τὰ ἄνω, πάσης ἐνταῦθα ὡρμηκυίας τῆς τροφῆς. οἷον γὰρ ἤδη φύσις γίνεται, χρονισθέντων. ἡ μὲν οὖν ἄμπελος ἀεὶ τὴν τομὴν ἐπιζητεῖ κατ' ἐνιαυτὸν διὰ τὸ εὐαυξές. τὰ δὲ ἄλλα, τὰ μὲν παρ' ἔτος, τὰ δὲ διὰ τετραετίας. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐαυξές. ἐπεὶ εἴ γέ τι τοιοῦτον εἴη, δέοιτ' ἂν ἀφαιρεῖν ἀεὶ τῶν ὑγρῶν περίεργον. ἅμα δ' ἡ ἕλκωσις πόνον παρέχει, καὶ κακοῖ τὰ δένδρα. διὸ καὶ μετὰ τὴν διακάθαρσιν, εὐθὺς οἴονται δεῖν κοπρίζειν, καὶ τὴν ἄλλην ἀποδιδό-

ἀκαρπότερα γὰρ γίνεται

ναι θεραπείαν, ὅπως ἐπαναλάβωσι τῇ τροφῇ τὴν κακοπάθειαν. ἀλλὰ μόνον τόγε συνεχὲς
ἐν τῇ τῶν αὔων ἀφαιρέσει ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ οὔτε πόνον ποιεῖ τῇ ἑλκώσει, κωλύει τε προ-
σηρτημένα τροφάς. ἐν δὲ τῇ διακαθάρσει, τά τε μὴ κάρπιμα διαιρετέον, καὶ ὅσα τῶν ἑτέ-
ρων αὔξησιν ἀφαιρεῖται, καὶ ὅσα διαπέφυκεν (ἐν τοῖς ἔξω γὰρ δεῖ τὴν βλάστησιν εἶναι)
καὶ ἔτι τὰ πυκνὰ καὶ ἀλλήλοις ἐπιβάλλοντα, καὶ ὅσα τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῶν μέσων ἔχει. πάντα
γὰρ ταῦτα καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ τὸν ἥλιον ἀφαιρεῖται. δεῖ δὲ καὶ εὔπνουν εἶναι καὶ πρόσηλον τὸ
δένδρον. διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ οὕτω ῥυθμίζοντες, ὥστε πρὸς μεσημβρίαν βλέπειν· καθάπερ
10 οἱ τὰς σικύας, καὶ τὰ ἄλλα, καὶ μάλιστα τὴν ἐλαίαν. Ἐπεὶ δ' ἐπίπονος ἡ διακάθαρσις
διὰ τὰς πληγάς, διὰ τοῦτ' οὐ τὴν τυχοῦσαν ὥραν, ἀλλὰ μετὰ πλειάδα ληπτέον. ἰσχυρότα-
τα γὰρ τότε καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰ δένδρα, καταναλωκότα τὸ ὑγρὸν εἰς τοὺς καρπούς, ἕτε-
ρον δὲ οὐδέπω δεδεγμένα. τὰ δ' ὀψικαρπότερα, δηλονότι κατὰ λόγον μετὰ τὴν τῶν
καρπῶν ἀφαίρεσιν. ἴδιον δ' ἐπὶ τῆς συκῆς· μόνη γὰρ διακαθαίρεται μικρὸν πρὸ τῆς βλαστή-
σεως. αἴτιον δ' ὅτι τότε μάλιστα εὐσύμφυτος. δεῖ δὲ ταὐτὸ συνιδεῖν. ἀσθενὲς γὰρ ὂν καὶ
μανὸν πονεῖ μάλιστα διὰ τοῦ μετοπώρου καὶ περὶ πλειάδα, ξηροτέρας οὔσης τῆς ὥρας, οὐ δυνα-
μένης συμφύναι· σήπεταί τε παραρρέοντος τοῦ ὕδατος, καὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων κακο-
παθεῖ· καὶ τὸ ὅλον διαφθείρεται. τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τῶν ἀσθενῶν καὶ μανῶν. οὐκ ἴση δὲ παν-
των ἡ ἀφαίρεσις, ἀλλὰ πλείων τῶν μᾶλλον δεομένων. δεῖ δὲ τὰ εὐβλαστοῦντα πολλῆς γινο-
μένης, οἷον ἐλαία δοκεῖ, καὶ ῥόα καὶ μύρρινος. ὅσῳ γὰρ ἄν τις ἐλάττω τούτοις καταλείπῃ,
βέλτιον βλαστάνει, καὶ τοὺς καρποὺς φέρει βελτίω. τοῦτο δ' ὅτι πυκνόβλαστα, καὶ λεπτόβλα-
στά ἐστι, καὶ ταχὺ παραυαινόμενα. διὸ καὶ φρυγανικώτατα πάντων τῇ προσόψει. χρὴ δὲ
καὶ ὅσα πρὸς τὰς τομὰς ἀσθενῆ, καθάπερ ἄπιος καὶ μηλέα, καὶ εἴ τι ἄλλο ξηρὸν καὶ λεπτόφλοιον.
καὶ γὰρ ταῦτα πονεῖ· διὸ τὰ τοιαῦτα τούτων ἢ ταῖς χερσὶν ἀφαιρεῖν, ὥσπερ ἐλέχθη τε καὶ
κελεύουσιν, ἢ τοῖς σιδήροις ὡς ἐλαφρότατα. κίνδυνος γὰρ ἅμα τῷ πόνῳ, διὰ τὴν ἑλκώ-
σιν. ὥσπερ γὰρ τῶν ῥιζῶν ἐν τῇ σκαπάνῃ τιτρωσκομένων χεῖρον γίνεται, πολλάκις δὲ καὶ νο-
σεῖ καὶ ἀφαυαίνεται, τὸν αὐτὸν τρόπον οἴεσθαι χρὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄνωθεν ἐν τοῖς μὴ δυναμένοις
11 φέρειν. καὶ περὶ μὲν καθάρσεως ἀρκείτω τὰ εἰρημένα. Ῥιζοτομεῖται δὲ μετὰ τὴν φυτείαν,
καὶ ὅταν ᾖ νέα πάνθ' ὡς εἰπεῖν, ὅπως τε κατὰ βάθους ὠθῶνται, καὶ πλείω λαμβάνωσιν αὔξη-
σιν· μάλιστα δ' ὧν ἐπιπολῆς αἱ ῥίζαι, καθάπερ ἐλαία καὶ ἄμπελος. ὅταν δὲ πρεσβύτερα
γένηται, τὰς μὲν ἐπετείους καὶ ὅλως τὰς ἐπιπολῆς ἀφαιρετέον, ὅπως αἱ κάτω πλείους καὶ
ἰσχυρότεραι γίνωνται. φθείρουσι γὰρ ἐκεῖναι αὐτάς, καὶ ἐμποδίζουσιν· αὐτοῖς δ' οὐ δύνα-
ται παρέχειν τροφήν· ἀλλὰ καὶ πονοῦσι, καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους. ἀφαιρετέον
δὲ καὶ τὰς αὔας· προσηρτημέναι γὰρ καὶ ἄλλως λυμαίνονται, καὶ σκώληκας ἐμποιοῦσι τοῖς
δένδροις. τὰς δὲ ἄλλας οὐ κινητέον. οὐδὲ γὰρ τὴν διακάθαρσιν ἔστιν ὥσπερ τῶν ἄνω ποιεῖ-
σθαι. καὶ γὰρ τὸ γυμνοῦν ἐπὶ πλέον χαλεπόν, καὶ ὅλως οὐκ εὔσημον· ὅθεν ἀφαιρετέον· ἅμα δὲ
καὶ πόθεν οὖν φυομένη, μόνον δὲ ἰσχύουσα, τὴν τροφὴν ἀποδώσει· κάλλιον δ' ἐὰν παν-
ταχόθεν. τὸ δὲ δὴ μῆκος καὶ πλάτος, ὅσον ἂν ᾖ πλέον, ὠφελιμώτερον. ὥστε τὰ πρὸς
τὴν βλάστησιν καὶ τὴν εὐτροφίαν μόνον δεῖ παρασκευάζειν. περὶ δὲ ἀρδεύσεως καὶ ὑδά-
των, σχεδὸν εἴρηται πρότερον. ὅσα γὰρ ἐν τοῖς οὐρανίοις ὠφέλιμα, κατὰ ποίας ὥρας, ἢ ἕ-
ως, ἢ νύκτωρ, ἢ μεθ' ἡμέραν, δηλονότι καὶ ἐν τοῖς ἐπιρρύτοις καὶ ὀχετευομένοις ὁμοίως ἔσται.
τοῦ δὲ θέρους εὐλόγως μάλιστα χρῶνται, διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἐκ Διός, καὶ ἅμα πρὸς τὴν ἐκ-
τροφὴν τῶν καρπῶν ἀναγκαῖον. οἱ δὲ καὶ οἴονται τότε μάλιστα δεῖσθαι, πλείστης ἀφαιρέ-
σεως καὶ κυριωτάτης γινομένης. ἰσχυρὸν δ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἔθος· οἷον
γὰρ φύσις γίνεται. διὸ καὶ τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς καὶ ἀνύδροις, οὐδὲν ζητεῖ πλὴν τὸ ἀναγκαῖον,
καὶ χείρω γίνεται βρεχόμενα, καθάπερ τὰ εἰωθότα μὴ βρέχεσθαι. καὶ κίνδυνος δέ, ἂν μὴ συ-
νεχῶς ἀποδιδῷ, βρέχειν ἀρξάμενος. ἐκείνην τε γὰρ ἀφαιρεῖται τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν τρο-
φήν, καὶ ἑτέραν οὐ διδοὺς ἀμφοτέρων πλεῖον διαμαρτάνει, ὥστε πολλάκις ὑπὸ τῶν καυμά-
των αὐαίνεται. σχεδὸν δὲ οἱ καρποὶ χείρους τῶνγε πλεῖον δεχομένων * ἐὰν δὲ συμμέ-
12 τρως, ἀλλὰ καὶ πλεῖον καὶ πολλῷ μᾶλλον. Περὶ δὲ κοπρίσεως ἀκολούθως δηλονότι τῇ
ἰδίᾳ καθάρσει μετὰ τοὺς χρόνους, ἄλλως τε εἰ καὶ μετ' ἐκείνην εὐθὺς κοπρίζειν δεῖ. ἅμα

δὲ καὶ

δὲ καὶ οὐδ' ἂν δύναιντο δέχεσθαι συνεχῶς, ἀλλ' ἀφαίνονται διὰ τὴν θερμότητα. τὸ γὰρ τῇ
ψιλῇ κοπρίζειν, οὐχ ὅμοιον. ἐν ἐκείνῃ μὲν γὰρ εἰς πολλὰ μερίζεται, καὶ ἐξαναλίσκεται· τὰ δὲ
οὐ μόνον τῶν σπερμάτων. ἐνταῦθα δ' εἰς αὐτὰς τὰς ῥίζας δύεται, καὶ οὐ δύναται πᾶν διαδιδό-
ναι τοῖς καρποῖς, οὐχ ὁμοίως εὔτροφον, οὐδὲ πολύχουν. ὥστε πάλιν ἄλλης καὶ ἄλλης ἐπιγι-
νομένης, ὡς ἐκθερμαινόμενον, αὐαίνεται. ἐπεὶ καὶ ὁ σῖτος, ἄντις κατακόρως χρῆται, † καὶ ἐπιγί- καὶ μὴ
νηται πλῆθος ὕδατος. διὸ καὶ ταῖς ἐπομβρίαις χρησιμώτερος ὅγε συνεχὴς καὶ πλείων κοπρι-
σμός. ἐν δὲ ταῖς αὐχμώδεσι καὶ λεπταῖς ὁ σύμμετρος. διὰ ταῦτα δὲ ἴσως οὐδὲ ἡ δριμυτάτη
τοῖς δένδροις ἁρμόττει. καί τοι δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι, τὸ μὴ τοῖς ἰσχυροτάτοις *. ἀλλ' ἐν τῷ
προειρημένῳ τὸ αἴτιον ληπτέον. ἐπεὶ καὶ τοῖς λαχάνοις διὰ τοῦθ' ἁρμόττει· διὰ τοῦτο μεθ' ὑ-
δρείας ἡ χύλωσις, καὶ ὅλως ὅτι πολλοῦ τοῦ ὑγροῦ χρῶνται καὶ καθ' ἡμέραν, καὶ αὐτὰ φύσει
ὑγρά. φυλλοφορεῖν γὰρ ἐθέλουσιν, οὐ καρπογονεῖν αὐτά. οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίαις τε χρῶνται καὶ πρὸς
τὰ δένδρα τῶν ἰσχυροτέρων, καὶ μάλιστα εἰς μαλακότητα καὶ μεταβολὴν τῶν καρπῶν. οἷον
τῇ πρὸς τὸ γλυκαίνειν καὶ ἀπύρηνους ποιεῖν τὰς ῥόας, καὶ τὰς ἀμυγδαλᾶς ἐκ πικρῶν γλυ-
κείας. καὶ ὡς παρὰ τοὺς μυρρίνους κελεύουσιν ἰσχυροτέραν ἔτι παραβάλλειν, οἷον τὴν βυρσο-
δεψικήν, καὶ οὖρον παραχεῖν, ὅταν ἐκβλαστήσωσιν, ὡσὰν ἀπυρήνων γινομένων. οἱ δὲ καὶ
τῇ ἐλαίᾳ συμφέρειν οἴονται πρὸς εὐκαρπίαν. ἔοικε δὲ τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ μέγα διαφέρειν. εἴγε καὶ
τὰ τῶν σικύων σπέρματα, γάλακτι βρεχόμενα καὶ μελικράτῳ, γλυκυτέρους ποιεῖ. νομίζε-
δ' ἄν τις ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γίνεσθαι λαχάνων. ἀλλ' ἴσως τὸ δριμὺ χρησιμώτερον. ἡ
δὲ ῥίζα τῶν δένδρων ἀρχή τις οὖσα, καὶ τὰ περικάρπια συνεξομοιοῖ τὰ ἐφ' ἑαυτῆς. περὶ μὲν
οὖν τούτων καὶ πρότερον εἴρηται. τὴν δὲ χρησίμην, ἀεὶ πρὸς τὰς δυνάμεις ἀποδοτέον· τῶν μὲν
δριμυτέρας, ἐλάττονα· τῶν δὲ μαλακωτέρας, πλείονα. Δεῖ δὲ καὶ τὴν πρόσφορον ἑκά- 13
στοις τῶν δένδρων μὴ ἀγνοεῖν. οὐ γὰρ ὥσπερ ὕδωρ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, οὕτω καὶ κόπρος· ἀλλ'
ὥσπερ τἄλλα τὰ πρὸς ἕκαστον οἰκεῖα, οὕτω καὶ ἡ κόπρος. ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας τῶν
δένδρων ἔστι τις διαφορά. διὸ καὶ φυτεύοντες, ὑποβάλλουσιν εὐθὺς (ὥσπερ ἐλέχθη)
τὴν τῶν λοφούρων, ὅτι κουφοτάτη. τὸ δ' ἀσθενὲς, κουφοτάτης δεῖται. τὸ δ' ὅλον, ἐν
ταῖς θεραπείαις τῶν δένδρων, ὅσα μὲν κοινὰ πᾶσίν ἐστι, ταῦτα τῷ ποσῷ καὶ τῷ
ποιῷ διοίσει, καὶ τοῖς καρποῖς· οἷον τομὴ, διακάθαρσις, σκαπάνη, κόπρωσις. ταῖς
δ' οὖν ἀμπέλοις ἢ διὰ τεττάρων, ἢ πλειόνων ἐτῶν, παραβάλλουσι κόπρον. οὐ γὰρ δύ-
νανται φέρειν δι' ἐλαττόνων. οὐδ' ἔστι βοήθεια, καθάπερ τοῖς δένδροις, ἡ ὕδρευ-
σις· ἀλλ' ἐκκαίονται. διὸ, καθάπερ ἐλέχθη, ταῖς ἐπομβρίαις χώραις συμφέρειν μᾶλ-
λον. ἄλλως γὰρ κίνδυνος, μὴ ἐπιγινομένων τῶν ἐκ Διός. Σκαπάνη δὲ πᾶσι συμ- 14
φέρει. ταῦτα γὰρ ἐμποδίζοντα, καὶ τὰ παραιρούμενα τὰς τροφὰς ἐξαίρει· καὶ αὐτὴν
τὴν γῆν εὐικμοτέραν ποιεῖ, καὶ κουφοτέραν. ἔτι δ' ὁ ἀὴρ ἐγκαταμιγνύμενος (ἀνάγκη
γὰρ ἐγκαταμίγνυσθαι κινούμενον) ἰκμάδα τινὰ δίδωσι, καὶ παρέχει τροφήν. διὸ
καὶ τὴν αὐχμώδη καὶ ἄνυδρον σκάπτειν δεῖ, καὶ μεταβάλλειν πολλάκις, ὥσπερ καὶ
πρότερον εἴρηται. συμφέρει δ' ἡ σκαπάνη καὶ τοῖς ἑλώδεσι, καὶ τοῖς ἐφύδροις. καί τοι δό-
ξειεν ἂν ἄτοπον, εἰ τοῖς ἐναντίοις. ἀλλ' οὐδὲν ἄτοπον. τὴν μὲν γὰρ ξηραίνει, τὴν δ' ὑγραί-
νει· δεῖται δὲ ἑκατέρα τοῦ ἐναντίου. τροφῆς δὲ πλείονος γινομένης καὶ βελτίονος, αὐτό
τὸ δένδρον εὐθενεῖ, καὶ οἱ καρποὶ καλλίους. ποιεῖ γὰρ καὶ τοὺς πυρῆνας ἐλάττους, καὶ ὅ-
σα ξυλώδη καὶ δερματικὰ τὰ ἐκτός· οἷον ἀμυγδαλῆς, καρύας εὐβοϊκῆς· τούτων λεπτότε-
ρα ταῦτα, † τὰ δ' ἐν τοῖς, μείζω. τὸ γὰρ ὅλον ἡ εὐτροφία διυγραίνει, καὶ τὸ σαρκῶδες αὔξει. τὰ δ' ἐντὸς
διὰ ταῦτα καὶ κατὰ λόγον ἀμφοῖν τὸ συμβαῖνον. ποιεῖ δὲ καὶ εὐχυλότερα, καὶ μείζω καὶ
ἡδίω, μετὰ τῆς ἄλλης θεραπείας· ὅτι καὶ τροφὴ πλείων, καὶ πέψις γίνεται μᾶλλον. ἐπὶ δὲ
τοῦ κεράνου (περὶ τούτου γὰρ μάλιστα ἀντιλέγεται) δῆλον, εἴπερ ὡς ἀληθὲς πλεῖον ἀνα-
λαμβάνει τῆς συμμέτρου τροφῆς. ὥσθ' ἧττον ποιεῖν εὔχυλον. ὅπερ καὶ ἐπ' ἄλλων συμ-
βαίνει περικαρπίων, ἐν ταῖς πιείραις λίαν χώραις καὶ εὐτρόφοις. ἡ μὲν οὖν σκαπάνη,
πάντα ταῦτα συναπεργάζεται. καὶ τὸ ὅλον, ὠφελεῖ διὰ τὸ ἐξαιρεῖν τὰ παραιρού-
μενα. Ἐπεὶ καὶ τὰ παραφυτευόμενα καὶ τὰ παρασπειρόμενα, διὰ τοῦτο βλάπτει 15

πάντων. τὰ δὲ καὶ ὅλως ἀναιρεῖ, πλὴν ὅσα γ' ἐν φαρμάκου μέρει. λέγω δέ, ὡς οἱ τὰς κριθὰς περιπείροντες τοῖς τῶν ἀμπέλων φυτοῖς, ἢ εἴ τι ἄλλο ξηρόν, ὅπως τῆς ὑγρότητος ἀφαιρεθῇ. ὥσπερ ταῖς ῥαφάνοις τοὺς ὀρόβους, πρὸς τὸ μὴ κατατίθεσθαι· καὶ εἰ δή τι ἄλλο τοιοῦτο. καὶ ὅσα προσφιλῆ τυγχάνει· καθάπερ ἐλαία δοκεῖ τῶν δένδρων, καὶ μύρρινος. τάς τε γὰρ ῥίζας συμπλέκεσθαί φησι τῶν δένδρων Ἀνδροτίων, καὶ τὰς τοῦ μυρρίνου ῥάβδους φύεσθαι διὰ τῶν ἀκρεμόνων τῆς ἐλαίας· τόν τε καρπὸν ἔχοντα τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν ἀνέμων περιβολήν, ἐλαίαν ἁπαλὴν γίνεσθαι καὶ γλυκύν· ἔλαττον δὲ τὸν ἐν τοῖς προσηλίοις. ἄλλο δ' οὐδὲν ἐθέλει φυτεύεσθαι πρὸς ταῖς ἐλαίαις. δυσμενὴς δὲ καὶ πεύκη δοκεῖ πᾶσιν εἶναι, διά τε τὸ μονόρριζον εἶναι, καὶ βαθύρριζον. ὑποφυτεύεται γὰρ ὑπ' αὐτῇ καὶ μύρρινος, καὶ δάφνη, καὶ ἕτερα πλείω· καὶ αὔξησιν

σκίαις λαμβάνει. καὶ φανερόν, ὅτι μᾶλλον παροχλοῦσιν αἱ ῥίζαι ταῖς † σκίλλαις. σκιὰν γὰρ πολλὴν ποιεῖ ἡ πεύκη. κατὰ λόγον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὀλιγόρριζα καὶ βαθύρριζα· καὶ πρὸς τούτοις, ὧν μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἡ βλάστησις καὶ καρποτοκία. τροφήν τε γὰρ ἐλαχίστην παραιρεῖται ταῦτα· καὶ παραλλάττοντες οἱ χρόνοι τῇ τε βλαστήσει καὶ τῇ τελειώσει τῶν καρπῶν, ἧττον λυποῦσι. χαλεπώτατα δὲ καὶ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, συκῆ καὶ ἐλαία. καὶ γὰρ τροφὴν πολλὴν ἀμφότερα λαμβάνει, καὶ σκιὰν παρέχει πλείστην. χαλεπὸν δὲ καὶ ἡ ἀμυγδαλῆ, διά τε τὴν ἰσχύν, καὶ τὴν πολυρριζίαν. καίτοι φυτεύουσί τινες ἐν ταῖς ἀμπέλοις, ὡς ἀσινέστατον, τροφῆς τε ἐλαφρᾶς δεομένην, καὶ ἅμα διὰ τὸ πρωΐκαρπον καὶ μὴ πολύσκιον ἥκιστα ἐνοχλοῦσαν. οὐ μὴν ὀρθῶς γε λέγουσιν. οὐ γὰρ οὕτως ἡ σκιὰ λυπεῖ, καθάπερ εἴρηται, καὶ τὸ ὄψιον, ὡς ἡ ἰσχὺς τῶν ῥιζῶν. ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν τροφήν, σύντιρρον γινόμενον. ἀλλὰ κουφότατον καὶ ἀσινέστατον πάντων ἐστί, μηλέα, καὶ ῥόα· καὶ γὰρ οὐ πολύρριζα, καὶ τροφῆς ἐλαφρᾶς δεῖται, καὶ ταχὺ γηράσκουσιν, ὥστε μὴ πολὺν χρόνον ἐνοχλεῖν. ἁπλῶς δ' ἁπάντων ἐπισινεῖ καὶ βλάπτει τῇ παραφύσει. καί τι συμβαίνει γ' ἐνίοτε, τῶν παραφυτῶν παραιρουμένου θατέρου, καὶ θάτερον αὐαίνεσθαι. τοῦτο γὰρ ἤδη τινὶ συνέπεσεν, ἅμα πεφυκυιῶν ἀναδενδράδων καὶ συκῶν, ὡς αἱ συκαῖ περιῃρέθησαν. αἴτιον δ' ὅτι μεγάλην ἐποίησε μεταβολήν, συνηυξημένων ἤδη καὶ

εἰ μὲν νέων ὄντων συνεκτεθραμμένων. ὥσπερ γὰρ μία φύσις ἐγεγένητο, διὰ τὸν χρόνον † ὑμένων ὄντων εὐθὺς παρεῖλεν, οὐχ ὅτι ἀνέφυσαν, ἀλλὰ καὶ εὐαυξεστέρας καὶ καλλίους ἐποίησε. καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων δένδρων θεωρείσθω.

16 Περὶ δὲ ἀμπέλων, ὅσα μὴ κοινά, καὶ ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται, λεκτέον ὁμοίως. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ γένη διαφέρει, καὶ αἱ χῶραι, ταῦτα χρὴ πειρᾶσθαι διαιρεῖν, τὰ ποῖα καὶ ταῖς ποίαις οἰκεῖα. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐὰν φυτεύῃ τις, ἀγαθά· παρὰ φύσιν δέ, ἄκαρπα γίνεται. τὸ δὲ κατὰ φύσιν, σχεδὸν καθ' ὁμοιότητά τινα λαμβάνουσιν, ὡς εἴπομεν. ἐν μὲν τῇ στερεᾷ καὶ αὐχμώδει τὰ στερεά, καὶ τῶν λευκῶν καὶ τῶν μελάνων· ὡς δ' ἐπὶ τὸ πᾶν, τὰ μέλανα στερεώτερα. ἐν δὲ τῇ ἐπόμβρῳ, τὰ μανά. διάδηλα δὲ τὰ πυκνὰ καὶ τὰ μανὰ ταῖς μήτραις, ἃς δεῖ θεωρεῖν ἀποτέμνοντας τὰ νέα τῶν κλημάτων. ἔχει γὰρ ἡ μὲν μανὴ πολλήν, τὸ δὲ ξύλον λεπτόν· ἡ δὲ πυκνὴ μικράν, τὸ δὲ ξύλον παχύ. ὅτι δὲ ἑκάτερον ἑκατέρᾳ τῇ χώρᾳ συμφέρει, διὰ τῶνδε φανερόν. ὧν μὲν γὰρ ἡ μήτρα μεγάλη, τούτων καὶ οἱ πόροι εὐρεῖς· ὧν δὲ μικρά, στενοί τε καὶ ὀλίγοι. διὸ καὶ αὐτὰ στερεᾶς τροφῆς ἐλάττονος δεῖται τὰ πυκνά, καὶ ἅμα διατηρεῖν δύναται τὸ ὑγρὸν εἰς τὸ θέρος. ὁ γὰρ ἥλιος οὐχ ὁμοίως ἐξάγει, διὰ τὴν πυκνότητα. διὸ μικρᾶς τῆς ἀφαιρέσεως γινομένης, ἐπαρκοῦσιν αἱ ῥίζαι τὸ σύμμετρον εἰς τὸν καρπόν. αἱ δὲ μαναί, πολλῆς μὲν τῆς ἀφαιρέσεως οὔσης, ὀλίγης δὲ τῆς ἐπιρροῆς, διὰ τὴν ξηρότητα τῆς γῆς, τά τε κλήματα ἀσθενῆ καὶ τοὺς καρποὺς ἀτελεῖς φέρουσι. τῇ δὲ ἐπόμβρῳ, προσφορώτατον τὸ γένος, ἅτε πολλῆς τροφῆς δεόμενον. καὶ μεγάλης ἀφαιρέσεως γινομένης, ὁ ἥλιος ἐξάγει· καὶ τοσούτῳ πλέον ἐπιδίδωσι, καὶ εἰς μέγεθος, καὶ εἰς εὐκαρπίαν· ἄφθονον μὲν γὰρ τροφὴν ἔχει, ταύτης δὲ κατακρατοῦσα, καὶ πέττουσα ῥᾳδίως. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ λειμωνία δοκεῖ ταῖς ἀμπέλοις εἶναι κρατίστη, διότι πρὸς τῷ κούφη καὶ μὴ πίειρα εἶναι, καὶ ἔφυδρός ἐστιν, ὥστε μὴ δύνασθαι τὸ οὐράνιον ὕδωρ διϊκνεῖσθαι πρὸς τὸ ἐκ τῆς γῆς. ἡ δ' ἄμπελος, ὕδατος πλείστου δεῖται, διὰ τὸ ἐν τῷ καρπῷ πλεῖστον ἔχειν τὸ ὑγρόν· ἔτι δὲ μάλιστ' ἀντέχειν δύναται ἐν ταῖς ἐπομβρίαις. ἐὰν δὲ ἡ χώρα μήτε αὐχμηρά, μήτε ἔπομβρος, ἀλλὰ μέση τυγχάνῃ, τὰ ἀνὰ μέσον φυτεύειν, ὅσα μή-

τε πυκνὰ

τε πυκνὰ μήτε μανά. γένη μὲν οὖν πρὸς ἑκάστην ταῦτα οἰκεῖα διαιρεῖται. Περὶ δὲ τῶν 17
σπερμάτων, ἐπείπερ ἰσχυρότατα δεῖ, διὰ τοῦτό τινες κελεύουσιν ὡς ἐκ ψυχροτάτης χώρας
λαμβάνειν. πυκνότατα γὰρ ὄντα, μᾶλλον ἔχειν ὥστε καὶ ἐν ταῖς λεπταῖς ἀντιλαμβάνεσθαι.
διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ μοσχεύματα δεῖν εἰς τὰς ἐπομβρίους μᾶλλον ἐμβάλλειν, ἢ τὰ φυτεύμα-
τα πάντων τῶν δένδρων. ὅτι τὰς ῥίζας τὰς καθιεμένας τῶν φυτευμάτων ἀσθενεῖς οὔσας
ἐκσήπει, † ἢ τῶν μεμοσχευμένων ἰσχυροτέρα, καὶ εὐθὺς ἀντιλαμβάνεται. τὰ δὲ πάχη τῶν τὰ δὲ τῶν
φυτῶν, εἰς μὲν τὴν ἔπομβρον οἰκεῖα· δεῖ γὰρ μάλιστα ἰσχυρά, καθάπερ λέγομεν. εἰς δὲ τὴν
αὐχμηρὰν, μήτε παχέα, μήτε ἄγαν λεπτά. τὰ μὲν γὰρ, οὐκ ἂν δύναιντο σῆψαι· τὰ δὲ ἀσθε-
νῆ, κίνδυνος μὴ πρὸ τῆς βλαστήσεως ἀποξηρανθῇ. παραλλάττουσι δὲ καὶ οἱ χρόνοι τῆς φυ-
τείας καθ' ἑκατέραν. τὴν μὲν γὰρ ἔπομβρον καὶ ψυχρὰν, ὀλίγον πρὸ ἰσημερίας δεῖ· τότε
γὰρ ξηρότατα καὶ θερμότατα. τὴν δ' αὐχμηρὰν καὶ θερμὴν, μεθ' ἡλίου τροπάς· ὅσῳ
γὰρ ἂν μᾶλλον βρέχηται, τοσούτῳ βελτίων ἡ βλάστησις, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν, τεκμαι-
ρόμενον πρὸς τοῦτον τὸν χρόνον. Χρὴ δὲ καὶ τὴν ἐργασίαν ποιεῖσθαι πρὸς τὴν χώραν, εὐ- 18
θὺς ἀπ' αὐτῶν τῶν γύρων ἀρξαμένους. οἷον ἐν τῇ ἐπόμβρῳ, μήτε μεγάλους ὀρύττοντας, μή-
τε βαθεῖς, ὅπως μὴ πολὺ συνιστάμενον ἐκσήπῃ τὸ ὕδωρ. διὰ τοῦτο γὰρ, ἐὰν σφόδρα κάθομ-
βρος ᾖ, τοῖς παττάλοις τοῖς σιδηροῖς φυτεύουσι. μὴ δὲ δεῖ συσκάπτειν αὐτὸ ἔτι, μὴ δὲ τὸ
ὕστερον, ὅπως μάλιστα ὁ ἥλιος ξηραίνῃ τὴν κατὰ τὸ φυτὸν γῆν. ἐὰν δὲ αὐχμηρὰν καὶ ξη-
ρὰν, δῆλον ὡς ἐναντίως. † οὐ γὰρ γύρους ἅμα πᾶσαν εἰ δυνατὸν ὀρυκτέον, ἵν' ὡς μάλι- εἰς γὰρ
στα συνεργασθεῖσα, δέχηται τὸ ὕδωρ. εἰ δὲ μὴ, τάφρους ὡς βαθυτάτας καὶ μεγίστας ποι-
οῦντας, συσκάπτειν ὅτι μάλιστα πρὸς αὐτὸ τὸ φυτὸν, ὅπως ἥκιστα διαθερμαίνηται τοῦ θέ-
ρους. ὁμοίως δὲ καὶ τἆλλα τούτοις ἀκόλουθα ποιεῖν. ὡς γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀληθὲς τὸ καὶ
πρότερον λεχθὲν, ὅτι δεῖ ταῖς ἐργασίαις, τὴν μὲν ὑγρὰν ξηραίνειν, τὴν δὲ ξηρὰν ὑγραί-
νειν. διὸ καὶ τοῦ ἔαρος κελεύουσιν ὡς βαθύτατα σκάπτειν, ὅπως ὅτι πλεῖστον ἐγκαταμι-
χθὲν πνεῦμα, κατάσχῃ τροφήν. ὥσπερ γὰρ εἴρηται πολλάκις, † οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἡ καὶ ἀὴρ
τροφή. λαμβάνουσι δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀρεινὰς καὶ ἀνεμώδεις τὰ πρόσφορα ταῖς φυ-
τείαις· οἷον τούς τε γύρους ὀρύττοντες τοῖς καθεστῶσι πνεύμασι, καὶ τὸ φυτὸν τιθέντες
τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως ἡ βλάστησις μὴ ἐναντία γίνηται τῷ πνεύματι. θραύεσθαι γὰρ
ἐκείνως ἀνάγκη· μὴ δ' ἔμπαλιν ὑπερπετεῖς παρὰ φύσιν αὔξηται. τούτων γάρ τι
πάσχουσα, χείρων ἡ ἄμπελος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὴν χώραν.
τὰς μὲν οὖν φυτείας, ἐν ἑκάστοις οὕτω καὶ διὰ ταῦτα ποιοῦνται. τὰς δὲ τομὰς παν-
ταχοῦ τῶν φυτῶν βραχείας, ὡς ἂν ῥιζωθῶσι καὶ αὐξηθῶσιν· ἅμα δὲ ἡ γῆ αὐχμηρὰ, καὶ τρέ-
φειν ἀδύνατος τὰ πολλά. κατὰ δὲ τὴν ὀρεινὴν καὶ ψυχρὰν, ἢ καὶ ὅλως ἔναστρον, καὶ τὸ ἔαρ
τέμνειν εὐλαβοῦνται. τὸ γὰρ ψύχος ἀποξηραίνει. ὥραν δὲ τῆς τομῆς σχεδὸν τὴν αὐτὴν πᾶ-
σιν ἀποδεδώκασιν, ὑπ' αὐτὴν τὴν βλάστησιν· ὅπως τὸ φυτὸν πλῆρες ὂν τοῦ ὑγροῦ πρὸς
τὴν ἀφαίρεσιν ὁρμήσῃ, καὶ ὁ βλαστὸς ὅτι κάλλιστος γένηται. τὴν γὰρ τομὴν οὐ καρποῦ χά-
ριν, ἀλλὰ βλαστοῦ γίνεσθαι. τὴν δὲ μετοπωρινὴν, καρποῦ. διόπερ ἐκείνην ποιητέον εὐθὺς
μετὰ πλειάδος δύσιν· τότε γὰρ εἶναι συνεστηκότα τε μάλιστα, καὶ ἥκιστα τεμνόμενα δα-
κρυρροεῖν καὶ ῥήγνυσθαι. μεθ' ἡλίου δὲ τροπὰς, καὶ μετὰ ζεφύρου πνοὰς, ἀμφότερα πά-
σχει ταῦτα τεμνόμενα· καὶ τότε φυτὸν ποιεῖ, καὶ τὸν βλαστὸν ἐξ ἄκρου † φύεσθαι πρὸς τῇ φύεται
τομῇ· διὰ τὸ τὴν τροφὴν τὴν μὲν παρερρυηκέναι, τὴν δ' ἐν τοῖς ἄκροις καταλελεῖφθαι.
τέμνειν δὲ, τὰ μὲν ἐν τῇ χέρσῳ φυτευόμενα τῷ τρίτῳ ἔτει· θᾶττον γὰρ παραγίνεσθαι, διὰ τὸ
ἀργοτάτην εἶναι τὴν γῆν, καὶ ἀκάρπωτον. τὰ δ' ἐν τῇ γεωργουμένῃ, ὀψιαίτερον. τὴν δ'
ἄμπελον ἄγειν δεῖ κύκλῳ περὶ τὸν πυθμένα· πανταχόθεν γὰρ ὁμαλοῦς οὔσης, καλλίων καὶ
εὐκαρποτέρα. τοῦτο δ' οὐ χαλεπὸν, ἐὰν † τι καταλίπῃ μὴ τὰ κάλλιστα ὡρμηκότα τῶν κλημά- τις
των, ἀλλὰ τὰ ἄριστα πεφυκότα πρὸς τὴν ἀγωγήν. ἀρκεῖ γὰρ εἷς ὀφθαλμὸς ὀλφθεὶς εἰς τὸ
δένδρον. ἐὰν δέ τις ἀπορῇ, καὶ τοῦτ' οὐ διὰ τὴν ἄμπελον ὡρμηκέναι, κατὰ τὸ αὐτὸ τῶν
ληφθέντων κλημάτων ἀφελεῖν τοὺς ἐντὸς ὀφθαλμούς, ὅπως εἰς τοὺς ἔξω ῥέουσα ἡ τροφὴ
σχίσῃ τὴν ἄμπελον. ἀεὶ γὰρ πρὸς τὸ ζῶν καὶ τὸ δεχόμενον ἡ ἐπιρροή. διὸ, καθάπερ ἐλέχθη,
ῥᾴδιον ποιεῖσθαι τὰς ἀγωγάς. τοῦτο δ' ἐν ταῖς ἐνίκμοις καὶ ἀγαθαῖς. ἐν δὲ ταῖς αὐχμώ-
δεσι καὶ

δεσι καὶ ξηραῖς, ἀνάγκη τὰ βέλτιστα λιπεῖν. ξηρὰ γὰρ οὖσα καὶ ὀλιγότροφος, οὐ ῥᾳδίως ἑτέρας προσοίσεται. διὸ συνακολουθητέον τῇ ὁρμῇ. χρὴ δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐνδύματα τῇ αὐτῇ τομῇ χρῆσθαι, καὶ μὴ βιάζεσθαι παρὰ φύσιν. τῶν μὲν οὖν φυτῶν τοιαῦτα καὶ διὰ ταῦτα, ποιοῦνται τὰς θεραπείας.

19 Τῶν δ' ἀμπέλων τῶν τελείων ἤδη, πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον ἐστὶν ἡ κλάσις. καλῶς γὰρ ἀμπελουργουμένη, καὶ εὐβλαστοτέρα, καὶ εὐκαρποτέρα, καὶ πολυχρονιωτέρα γίνεται. δεύτερον δὲ, καὶ τρόπον τινὰ τούτῳ παραπλήσιον, ἡ βλαστολογία. καὶ γὰρ ἐνταῦθα εἰδέναι δεῖ, τὰ ποῖα συμφέρει καταλιπεῖν, καὶ τὰ ποῖα ἀφαιρεῖν, καὶ πρὸς τοὺς ἑτέρους καρποὺς, καὶ πρὸς τὴν ὅλην φύσιν. τὰ δ' ἄλλα ἤδη κοινότερα, καὶ ῥᾴω· πάντα δ' ἔχοντα διάνοιαν, ὥστε καινὸν ζητεῖν καὶ τρόπον. αἱ δὲ διαφοραὶ περὶ τὰς ὥρας τῶν ἔργων, τὰ μὲν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις εἰσὶν, οὐ μὴν ἀλλὰ πλείστη γε κατὰ τὴν κλάσιν καὶ τὴν ἀμπελουργίαν. ὑπὲρ ἧς καὶ πειρῶνταί γε διαιρεῖν, ὅσα τοῖς γένεσι ποιούμενοι καὶ ταῖς χώραις τὸν ἀφορισμόν. ὁ δ' ἀφορισμὸς ἐν δυοῖν, ἐν ποίαις ἑκάσταις ὥραις δεῖ, καὶ ἐν τῷ βραχυτομεῖν ἢ μακροτομεῖν. ἐπεὶ τά γ' εἰς τὴν ἀγωγὴν, καὶ τὴν ὅλην τομὴν τῶν ἀμπέλων, πανταχοῦ τὰ αὐτά. σχεδὸν δ' ἔνιοί γε τὸν αὐτὸν ἀποδιδόασιν ἐπί τε τῶν γενῶν, καὶ τῆς ὁμοίας χώρας ἀφορισμόν· οἷον τὸ βραχυτομεῖν, ἔν τε ταῖς καυσώδεσι καὶ ξηραῖς· καὶ τῶν ἀμπέλων ὅσαι τοιαῦται τυγχάνουσαι, εὐκαρπότεραι † μὴν γὰρ γίνονται, διὰ τὸ μᾶλλον δύνασθαι τρέφειν. μακροτομεῖν δὲ ταῖς ἐναντίαις καὶ τὰς ἐναντίας· οἷον ἐν τοῖς ἐφύγροις καὶ εὐτραφέσι, καὶ ὅσαι τῶν ἀμπέλων τοιαῦται. φύσει τε γὰρ καὶ ποτέρας εἶναι, καὶ τὸν γινόμενον καρπὸν ἐν ἄκροις μᾶλλον φύεσθαι τοῖς κλήμασιν. ἔνιοι δὲ καθόλου περὶ πασῶν διαιροῦσιν, οὐκ εἰς τὰς ὥρας ἀποβλέποντες, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ γένη καὶ τὰς διαθέσεις, κελεύοντες σκοπεῖν πρὸς τὴν μήτραν, ὥσπερ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν εἴπομεν ἐν τοῖς ἀποτεμνομένοις τῶν νέων κλημάτων. ἐὰν μὲν γὰρ ἔχῃ πολλὴν, πολλὰ καὶ βραχέα καταλιπεῖν, ὅπως βραχέων μὲν ὄντων δύνηται τρέφειν· ἀπὸ πολλῶν δὲ πολὺς ὁ καρπὸς γίνεται. ἐάν τε ὀλίγην, καὶ πολὺ τοῦ ἑνὸς κλήματος ἔχουσαν, ἐλάττω μὲν τὸ πλῆθος, μείζω δὲ τὸ μέγεθος. δεῖ δὲ ὅσῳ ἐλάττω τὴν μήτραν, τοσούτῳ μακρότερα λείπειν ἐν ἁπάσαις. καθόλου μὲν οὖν, οὕτω τὸ μέγεθος καὶ τὴν βραχύτητα τῶν κλημάτων καθ' ἑκάστην ποιεῖσθαι πρὸς τὴν μήτραν τὴν ἐν τοῖς ἀποτόμοις, ὅπως ἴση τὸ πλάτος ᾖ τῷ περιειληφότι κλήματι. τῆς γὰρ ἀμπέλου τεμνομένης ἐξ ἴσου, πρός τε τὴν ἕξιν τὴν ἑαυτῆς, καὶ πρὸς τὴν τοῦ καρποῦ φορὰν, πολυχρόνιον ἔσεσθαι καὶ ἀγαθὴν διὰ τέλους. ἐὰν δὲ ἡ μήτρα πλέον μέρος κατέχῃ τῆς τομῆς, καρπὸν μὲν γίνεσθαι πολὺν, τὰ δὲ κλήματα ἀμενηνὰ, διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀσθένειαν. ἐὰν δὲ τὸ κλῆμα τὸ ἐν τῇ τομῇ δυνατὸν ᾖ καὶ νεανικὸν, καρπὸν ὀλίγον ἀπὸ μικρᾶς τῆς μήτρας. γίνεσθαι γὰρ τὸν μὲν βότρυν, ἀπὸ τῆς μήτρας· τὸ δὲ κλῆμα, ἀπὸ τοῦ περιειληφότος κλήματος· δηλοῦν δὲ τὴν ἄμπελον αὐτήν. τὰ γὰρ ἐκ τῶν ἔνων νέων βλαστήματα, πάντα ἄκαρπα γίνεσθαι, διὰ τὴν μικρότητα τῆς μήτρας· καὶ τὰς νέας τῶν παλαιῶν ἀφορωτέρας, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὡς ἀπὸ τῆς μήτρας, τῆς τε σαρκός. καὶ τοῦτο γὰρ τοῦ γινομένου, ὅπερ οὐδ' ὑπολαμβάνουσιν, οὐδ' ἔοικεν. εἴπερ ἐξαιρεθείσης, ἡ μὲν σὰρξ γίνεται, τὸ δὲ γίγαρτον οὐ γίνεται. πλὴν εἰ ἄρα τῷ ἐνδοτάτῳ τῆς μήτρας ἐξαιρουμένης. τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. εἰ δ' ὅλως αἱ μείζους ἔχουσαι τὰς μήτρας, εὐκαρπότεραι καὶ πολυκαρπότεραι τυγχάνουσιν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς τὰ νῦν. κοινοτάτην μὲν δεῖ ταύτην εἶναι πάσαις. ὅσαι δὲ κλήματα μὲν πολλὰ φύουσι, καρπὸν δ' ὀλίγον, τούτων τὰ μὲν ἐξ ἄκρας τὰς πρώτας ὡς μακρότατα λείπειν, τὰ δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ στέλεχος βραχέα· ὅπως ἀπὸ μὲν βραχείας τομῆς, ἡ ἄμπελος αὔξηται· ἀπὸ δὲ τῶν ἐξ ἄκρου κλημάτων, ὁ καρπὸς, ἀπὸ μεγάλης τῆς μήτρας πολύς. ὅταν δὲ βλαστάνῃ, περιαιρεῖν τὰ ἄλλα πάντα· πλὴν ὅσα καρπὸν ἔχει, τούτων ἀποκνίζειν τὰς κορυφὰς ἐν αὐταῖς ταῖς οἰνάνθαις, ἵνα μήθ' ἡ ἄμπελος εἰς τοῦτο τὸ κλῆμα ἀφίῃ τὴν αὔξησιν, ὅπερ ἀποτέμνεται· ἥ τε περιοῦσα τροφὴ συνειληθεῖσα, ἐπὶ ταῖς οἰνάνθαις αὔξει τὸν βότρυν. ἀεὶ γὰρ δεῖ τοῦτο ζητεῖν ἐκ τῆς τομῆς, ὅπως ἥ τε ἄμπελος ἰσχύσῃ, καὶ ὁ καρπὸς ἔσται πολύς. αὕτη μὲν δὴ καθόλου τις ἐστὶ κοινὴ πάσαις.

20 Ὥραν δὲ τῆς ἀμπελουργίας, οἱ μὲν ταῖς χώραις μόνον διαιροῦσιν, οἱ δὲ τῶν γενῶν ἐφάπτονται. κελεύουσι δὲ τὰς μὲν ἐν τῇ ξηρᾷ καὶ θερμῇ, πρωΐας ἀμπελουργεῖν, ὅταν τάχιστα παύσωνται φυλλοβολοῦσαι· τὰς δ' ἐν τῇ ψυχρᾷ καὶ ἐπόμβρῳ, μικρὸν πρὸ τῆς βλαστήσεως. αἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ ξηρᾷ, διασώζουσαι τὸ ὑγρὸν, αὐταί τε βελτίους γίνονται, καὶ ὁ καρπὸς ἡδυοινότερος· αἱ

δ' ἐν τῇ

δ' ἐν τῇ ψυχρᾷ μεθεῖσαι τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν οὐδὲν χείρους, ὁ δὲ καρπὸς ἀσθενέστερος καὶ ἡδυοινότερος. τὰς δ' ἐν τῇ μέσῃ καὶ εὐκράτῳ, κατὰ τὸ μέσον τῶν ὡρῶν. ἔνιοι δὲ ὅλως πρωῒ πάσας κελεύουσιν, ὅπερ εἴπομεν· ὅτι παχύτερόν τε τὸ κλῆμα γίνεται, καὶ ἀμβλωπεῖς οὐκ ἔσονται· καὶ ἐὰν εὐδία συμβήσεται, τὰς τομὰς ἐπιξηραίνεσθαι. πάντα δὲ ταῦτα συμφέρει, χειμῶνος μὲν γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπόλλυνται ῥίγει, καὶ ἡ τομὴ βίᾳ ξηραινομένη ῥήγνυται. τοῦ δ' ἔαρος ῥεῖ τό τε δάκρυον, καὶ ἀμβλωπεῖς ἐπιγίνονται πολλοί. καίτοι τινὲς οὐ διὰ ταῦθ' ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' ὡς τίκτουσαν τὴν ἄμπελον εὐθὺς ὅταν τρυγηθῇ, καὶ τότε γινόμενον τὸν καρπόν. οὐ γὰρ οἷόν θ' ἅμα δύο γόνους ἔχειν· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. γίνεσθαι γὰρ θέρους τὸν καρπὸν, ὅταν ᾖ πολὺ τὸ ὑγρόν. ἐκ τούτου γὰρ τὴν γένεσιν εἶναι. τεκμήριον δέ· ἐὰν δέ τις ἐργάσηται τὰς τοῦ χειμῶνος ἐργὰς ἀρχομένου τοῦ θέρους, εὐθὺς τὰ κλήματα πυκνόφθαλμα γίνεσθαι διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ὑγροῦ. ταύτην δὲ τὴν ἐργασίαν ποιεῖν, ὅτι πληροῖ· τὸν δ' ἥλιον θερμαίνοντα πηγνύναι, καὶ πυκνοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς γίνεσθαι, καὶ βότρυς πλείους. οἱ δὲ ταῦτα κελεύοντες, ἀλλ' ὥσπερ τὰς αἰτίας λέγουσι. φασὶ γὰρ ταύτην δεῖν ἐν τῇ θερμῇ, καὶ λεπτῇ, καὶ διὰ τοῦτο πρωΐ· καὶ ὅπως τὸ ὕδωρ εἰς τὰ καιριώτατα τῶν κλημάτων ἔλθῃ, καὶ ἔχῃ τροφὴν ἐν τῷ θέρει. τὰς δ' ἐν τοῖς ἐφύδροις, ἢ ὅσα τῶν γεωδῶν ὑβριστικά, τοῦ ἦρος, ὅπως διεσκεδασμένον τὸ ὑγρόν, καὶ τμηθείσης ἐν ὥρᾳ, τότ' ἀπορρυῇ. διὰ γὰρ τὸ πλῆθος οὐ πεπτούσας, τοῦ θ' ὑβρίζειν· ἀλλὰ καὶ ἐγκληματοῦσθαι. φυτοῖς δὲ οὖσι τοῖς τοιούτοις, καὶ ἐπαναιρεῖν ἐπὶ τὰ ἀνθηρὰ δεῖ κριθὰς καὶ κυάμους· ἐπειδὴ ταῦτα ξηραντικώτατα πάντων. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, σχεδὸν αὗται παρ' ἑκάστων. ἀκριβεστάτη δ' ἡ ἐν ἀμφοῖν διαίρεσις. ἔν τε ταῖς χώραις καὶ τοῖς γένεσι, καὶ πρὸς τὰς ὥρας, καὶ πρὸς τὸ βραχυτομεῖν ἢ μακροτομεῖν. ἔνια γὰρ οὐ φέρουσι, κἂν βραχὺ τμηθῶσιν, ἀλλ' εἰς τὴν βλάστησιν τρέπονται· καθάπερ ἡ ἄφυτος καλουμένη. καὶ ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἐπὶ τέτταρας ὀφθαλμοὺς ἐλαχίστην τέμνουσιν. αἱ δὲ μακροτομούμεναι, ταχὺ καταγηράσκουσι διὰ τὴν πολυκαρπίαν. νέας δ' οὖν οὔσας, ἀναγκαῖον βραχυτομεῖν, ὅπως καὶ ῥιζωθῶσι. καὶ περὶ μὲν ἀμπελουργίας, ἐκ τούτων ἄν τις θεωρήσειεν.

21 Ἐπεὶ δ' ὅμοιον τῷ τοιούτῳ, καὶ ὥσπερ δεύτερον ἡ βλαστολογία, δεῖ καὶ ταύτην εὐθὺς ποιεῖσθαι, καὶ βλαστολογεῖν, ὅταν διαφαίνωσι τὸν καρπόν. μετὰ δὲ ταῦτα εὐθὺς τὸ δένδρον σκάπτειν, ὅταν ὁ καρπὸς καὶ ὁ βλαστὸς νέος ὢν καὶ ἐν ὁρμῇ τοῦ βλαστάνειν, ὡραίαν λάβῃ τὴν σκαπάνην. ἔπειτα πάλιν βλαστολογεῖν, πρὸ τοῦ ἀνθεῖν. συμβαίνει γὰρ ἐν τούτῳ τὸ στρύχιον αὔξεσθαι, διὰ τὸ μήπω συνεστάναι τὰς ῥᾶγας. ὅταν δὲ ἀπανθήσῃ, τὸ μὲν συνέστηκεν, αἱ δὲ συνίστανται καὶ αὔξονται. τὸ δ' ὅλον, αὐχμαῖα μάλιστ' ἀποδίδοσθαι ζητεῖ τῶν ἔργων, ἥ τε βλαστολογία καὶ ὁ σκαφητὸς ὁ μέσος. τῇ γὰρ ἀμπέλῳ τότε συμβαίνει πρὸς αὔξησιν ὁρμᾶν, τῶν τε παρόντων καρπῶν καὶ τῶν βλαστῶν, ἐν οἷς ἄρχεται γονεύειν τὸν εἰς νέωτα καρπόν. ἐὰν οὖν ὁ καρπὸς μὴ προεθῇ, καλῶς γονεύσει. βλαστάνει δὲ μέχρι τοῦ κυνὸς ἐπιτολῆς. ὅταν δὲ ἐπιτέλλῃ, παύεται τὰ μέλλοντα καλῶς ἐγκύμονα γίνεσθαι. θερμαίνοντος γὰρ τοῦ ἡλίου, τὸ περιγινόμενον τοῦ βλαστοῦ ἁπαλὸν ἀποσκληρύνεται καὶ παύεται. πεπαυμένης δὲ τῆς αὐξήσεως, φύσιν ἔχει συνίστασθαι τὴν ὑγρότητα τοῦ βλαστοῦ, καὶ ἐκ ταύτης φύεσθαι τὸν καρπόν. ὅσα δ' ἐν παλισκίοις ἢ ἐνύδροις ἐστί, κρατεῖ τοῦ ἡλίου, καὶ πλείω χρόνον αὔξεται. καιρὸν δέ τινα ζητεῖ καὶ ἡ διασολή, καὶ ἡ κόλουσις· οὐ μὴν ἄσημόν γ' ὁμοίως, οὐδὲ χαλεπὸν καταμαθεῖν.

22 Τὴν δ' ὑποκόνισιν, τὸ μὲν ἐν τοῖς πρώτοις καιροῖς, ὅταν ἄρχονται περκάζειν οἱ βότρυες, μὴ ἐὰν ἄχρις οὗ πεπανθῶσιν, ὀρθῶς ἔχει. κωλύουσι γὰρ τὴν ὁρμὴν τῆς πέψεως, ἀνασπῶντες ἑτέρᾳ κινήσει. διὸ οὐδὲ τὴν πόαν † οἷόν τε δεῖν ἐκτίλλειν, ὡς ὅλως ἀχρεῖον καὶ βλαπτόν, οὐκ ὀρθῶς. ἥ τε γὰρ χρεία μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἐφ' ἑτέρων γινόμενον. οἱ γὰρ σίκυοι δοκοῦσι τρέφεσθαι τούτῳ, καὶ ἁπαλώτεροι γίνεσθαι, κατακρυπτόμενοι τῷ κονιορτῷ. διὸ καὶ Μεγαρεῖς κρύπτουσι. θαυμάζεται δ' εἰ ξηρὸς ὢν τρέφει. τὸ δ' αἴτιον ἴσως ἐκ πλειόνων ἂν εἴη. καὶ τῷ, κινουμένης τῆς γῆς ἀναδίδοσθαι τροφὴν ἐνίκμου τινὸς ἀέρος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀτμωδῶν ἐλέχθη· καὶ τῷ, προβολὴν ἅμα πρὸς τὸν ἥλιον εἶναι· καὶ ἔτι καταξηραινόμενον ἁπλῆν ξηρότητα καὶ μαλακήν, μᾶλλον ἐπισπᾶται τὴν τροφὴν ἐκ τῆς ἀμπέλου. πάντα γὰρ ταῦτα συνεργεῖ καὶ πρὸς εὐτροφίαν καὶ πέψιν. ἡ τῶν σικύων κατάκρυψις, οὐκ ἄλογος. ἀναξηραίνων γὰρ ὁ ἥλιος, σκληρύνει· διὸ καὶ ὑπὸ τὰ φύλλα κρύπτουσιν. ὡς ἐπιβολὴν ἔχοντες, καὶ βρεχομένων ἀμφοτέρων, εὐτραφεῖς γίνονται καὶ ἁπαλοί. καὶ περὶ μὲν ἀμπέ-

[margin: οἴονται]

λων, ἱκανῶς εἰρήσθω. πάντων δὲ ἰδιώτατον εἶναι δοκεῖ τῶν κατὰ τὰς θεραπείας οἱ ἅλες, οἱ τοῖς
φοίνιξι παραβαλλόμενοι· καὶ γὰρ πρὸς εὐβλαστίαν, καὶ πρὸς εὐκαρπίαν χρήσιμον. ἐπεὶ ὅσα
γε πρὸς ἰατρείαν τινὰ τῶν τοιούτων ἢ φυλακήν, οὐδὲν ἄτοπον· οἷον, ἡ τέφρα ταῖς συκαῖς καὶ
τῷ πηγάνῳ. ξηρὰ γάρ, πρὸς τὸ μὴ σκωληκοῦσθαι, μηδὲ σήπεσθαι τὰς ῥίζας· βοηθεῖ γὰρ κατα-
ἁλῶν ξηραίνουσα. περὶ δὲ τῶν † ἄλλων, ἢ τῆς ἅλμης, ἣν περιχέουσιν (οἱ μὲν γὰρ οὕτω ποιοῦσιν, οἱ δ' ἐκεί-
νως) ἁπλῆ μέν τις αἰτία, διότι φιλεῖ χώρα ἁλμυρώδη. σημεῖον δέ, ὅτι παρ' οἷς πλῆθος φοινί-
κων, ἐν τούτοις οὐδέν· οἷον, Λιβύῃ, Συρίᾳ, ταῖς ἄλλαις. καθάπερ γὰρ οἰκείαν τινὰ βοήθειαν βοη-
ἁλῶν θοῦσι διὰ τῶν † ἄλλων. ὅτι μὲν γὰρ ὁ φοῖνιξ χαίρει τῷ ἁλμώδει, κοινή τις αἰτία λέγοιτ' ἂν περὶ
πάντων, ὅσα ζητεῖ τόπους διαφόρους, ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ μεγίστων ἀρχομένοις· οἷον ἐνύδρων,
χερσαίων, καὶ ὅσαι δὴ καθ' ἑκάτερα τούτων διαφοραί. δῆλον γάρ, ὡς τῇ κράσει πως σύμ-
μετροί τε καὶ οἰκεῖοι καθ' ἕκαστα τυγχάνουσιν· ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τού-
ἀλλ' ἔτι των, καὶ ἡ αὐτὴ ζήτησις. οὐ μὴν † ἀλλ' ἔτι τε καὶ περὶ τοῦ τὸ ἴδιον χρὴ ποιεῖν, ἐν ἀμφοῖν τὴν
αἰτίαν ζητητέον, ἔν τε τῷ τὴν γῆν ποιάν τινα ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ τὰς ῥίζας, ἅπερ ἄμφω συμβαί-
νει διὰ τῶν ἁλῶν. τὴν μὲν γὰρ ποιοῦσι κούφην καὶ χαύνην, τὰς δὲ ῥίζας εὐτραφεστέρας καὶ παχυ-
τέρας ἑλκωτέρας τε ποιοῦντες, τῷ πόρους τινὰς ἀνοίγειν, καὶ ἔτι τῷ καταψύχειν· ὅπερ ἡ κό-
προς οὐ ποιεῖ, διὰ τὸ ἔμπυρον. ὁ δὲ φοῖνιξ, τὸν μὲν ἀέρα τὸν περιέχοντα ζητεῖ θερμόν, οὕτως ἡ πέ-
πανσις τοῦ καρποῦ· τὰς δὲ ῥίζας καταψύχεσθαι, διὰ τὴν ξηρότητα. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν οἱ ἅλες. ὅ-
Βαβυλώνιοι θεν καὶ τοῖς μὲν χρῶνται † Βλ * χώνιοι, τῇ κόπρῳ δὲ οὐ χρῶνται. τῷ δέ, μόνῳ τούτῳ συμφέρει. τὴν
ἰδιότητα τῆς φύσεως αἰτιατέον. ὥσπερ γὰρ τὸ ξύλον, καὶ αἱ ῥίζαι διάφοροι τῶν ἄλλων. διόπερ
ἀναδειχθεῖσαι, μᾶλλον ἐπισπῶνται τὴν τροφήν, καὶ αὐταὶ ἀρκοῦνται, καὶ τὸ ὅλον δένδρον αὔ-
23 ξουσι. Ποιεῖ δὲ καὶ ὡς ἡ γεωργία τὰς ῥίζας πάντων ἀλκιμωτέρας, οὕτω γὰρ ἐστὶ ἐξημεροῦνται
τῶν ἀγρίων ἔνια. καὶ ἡ κόπρος δὴ ἰσχυροτάτη, τὸ αὐτὸ τοῦτο δρᾷ. καθάπερ ἡ σκυτοδεψικὴ τὰς
τῶν μυρρίνων, καὶ οὖρον παραχεόμενον· ἄμφω γὰρ διαλύονται μᾶλλον. αἱ δὲ ῥίζαι δέονται
τῆς ἀναδείξεως καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως, καὶ τῶν ῥοιῶν· καὶ γὰρ ταύταις παραχέουσι, καὶ τὴν
σκυτοδεψικὴν παραβάλλουσι· πλὴν οὐχ ὁμοίως ἐστὶ τῆς μυρρίνης, ἀλλ' ἧττον. αἱ δ' ὑγραὶ καὶ σαρ-
κώδεις, οὐ δέονται τῆς ἀναστομώσεως καὶ δείξεως. ὅλως δ' αἱ μεταβολαὶ τῶν δένδρων διὰ τὰς
θεραπείας. ὥστε ἐξ ὀξέων καὶ πικρῶν γλυκέα γίνεσθαι, καθάπερ αἵ τε ῥοαὶ καὶ αἱ ἀμυγδα-
λαῖ, καὶ εἴ τι ἄλλο τὰς ῥίζας ἀλλοιοῦσθαι μεταβάλλουσιν, οὕτω τὴν γῆν καὶ τὴν τροφήν. αὕτη μὲν
γὰρ ἐπὶ τρία ἢ τέτταρα ἔτη γίνεται. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἡ θεραπεία. ῥόαι δὲ ῥίζαι διαμένουσι καὶ
τὸν πλείω χρόνον. μεταβολὴ δ' εὐλόγως τῶν καρπῶν, ἐκπεττομένης μᾶλλον τῆς τροφῆς. ἐκπέτ-
τεται δὲ τῷ τοιούτῳ, ποιάν τινα τὴν ῥίζαν εἶναι. τὸ δ' ὅλον, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη περὶ
τῶν σπερμάτων, κινουμένης καὶ μεταβαλλούσης τῆς ἀρχῆς, συμμεταβάλλει καὶ τἆλλα ἐστὶ ἡ ὅλη
φύσις. αἱ τροφαὶ δὲ κινοῦσι καὶ ἐξαλλοιοῦσιν, ἐὰν πλείω γίνονται χρόνον. ἐπεὶ δὲ καὶ ὅσα τοῖς θερ-
μοῖς ἀρδευόμενα βελτίω, καθάπερ ἥ τε μηλέα δοκεῖ ἡ ἠρινή, καὶ ὁ μύρρινος. καὶ γὰρ οὗτος ἀ-
πύρηνος, ὥς φασι, γίνεται. καὶ ἐξ ἀρχῆς οὕτω συνώφθη κατὰ σύμπτωμα, πρὸς λουτρῷ ὄντος μυρρί-
νου, καὶ ἐξημελημένου· τούτου γὰρ ἀπυρήνου γινομένου, λαμβάνοντες ἐφύτευον· ὅθεν τὸ γένος Ἀ-
θήνησι γέγονεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔχοντά τινα, πρὸς πίστιν εἴρηται τῶν ἐξ ἀρχῆς. ἡ δ' ἁλικότης τῶν
ὑδάτων, ὅτι καὶ τῶν λαχανωδῶν τισὶν ἁρμόττει, καὶ διότι τῷ λουτρῷ χρῶνται πρὸς ἔνια, πρό-
τερον εἴρηται. διὸ καὶ τοῦθ' ὡς ἐοικὸς οἰκεῖον παραληπτέον· ἀπὸ γὰρ τούτων δηλονότι καὶ τῆς τρο-
φῆς καὶ τούτων ἡ γλυκύτης. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἡ πικρότης τοῖς ἐν τοῖς χυλοῖς σύμφυτος, τῷ δὲ φοί-
νικι στρυφνότης, ἣν ἐξαιροῦσιν εὐθὺς οἱ ἅλες ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς. περὶ μὲν οὖν τῶν ἁλῶν ἱκανῶς
εἰρήσθω. Τὸ δὲ μὴ ἐπιμένειν ἐπὶ τῷ θήλει φοίνικι τὸν καρπόν, ἂν μὴ τὸ τοῦ ἄρρενος ἄνθος
κατασείσωσιν ἅμα τῷ κονιορτῷ, κατ' αὐτὸ (καὶ γὰρ τοῦτο λέγουσί τινες) ἴδιον μὲν παρὰ τὰ
ἄλλα. παρόμοιον δὲ τῷ ἐρινασμῷ τῶν συκῶν, ἐξ ὧν ἐστὶ τὸ πλειογονεῖν, μὴ δ' αὔταρκες εἶναι
τὸ θῆλυ, καὶ μάλιστα ἄν τις ἐπαγάγῃ. πλὴν ἔχειν τοῦτο μὴ ἐφ' ἑνὸς ἢ δυοῖν, ἀλλ' ἐπὶ πάντων,
ἢ τῶν πλείστων εἶναι. τὴν γὰρ φύσιν οὕτω κρίνομεν τοῦ γένους. ἀτοπώτατον δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τούτου
τὸ τοῦ φοίνικος. ὁ γὰρ ἐρινασμὸς δοκεῖ φανερὰν ἔχειν τὴν αἰτίαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἅλις.
ἡ δὲ τῶν ἄλλων ἰδιότης ὅσον δεῖ, συμφανεστέρας ἔχει τὰς αἰτίας· οἷον ὡς τὴν ἀμυγδαλῆν, ὅταν
ἄρχηται καρποφορεῖν, ὅτε ὑδρεύουσιν, ὅτε κοπρίζουσιν, ὅτε διακαθαίρουσιν, εἰ μὴ τὰ ἄνω μό-

νον,

νον, οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν δρῶσι. πάντα γὰρ ἀφαιροῦσιν, ὅπως μὴ ὑπεριχύσασαι ἀποβάλλῃ τοὺς καρποὺς ἐν τῷ ἄνθει. διὸ καὶ χώραν οὐκ ἀγαθὴν ζητοῦσιν. ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα ἀκαρπῇ, τάς τε ῥίζας γυμνώσαντες παραδιδόασι τῷ χειμῶνι, καὶ τὰς ἄλλας κολούσεις προσφέρουσι τὰς εἰρημένας. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσων οἱ φλοιοὶ περιαιροῦνται· καθάπερ ἀμπέλου, κέδρου, φιλύρας, καὶ ὅλως τῶν φλοιορραγῶν. αὐτὴ γὰρ ἡ φύσις ἐνταῦθα ἔοικεν ἐπιδεικνῦναι τὸ συμφέρον, ἀφισταμένη, καὶ ἀλλότριον ποιοῦσα. τὸ δ' ἀλλότριον ἅπαν, βλαβερόν· ὥσπερ καὶ τὸ αὖον. καὶ τὸ περὶ τῶν ἄλλων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπου τις ἰδιότης οἰκεία πρὸς τὴν φύσιν. καὶ περὶ μὲν δένδρων, ἐκ τούτων θεωρητέον.

24 Ἔχει δὲ ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν στεφανωματικῶν, καὶ ὅλως τῶν φρυγανικῶν, σχεδὸν δὲ καὶ τῶν λαχανικῶν. τὰ μὲν γάρ ἐστι κοινὰ πᾶσιν, οἷον ὕδρευσις, κόπρωσις, ἡ τοῦ ὕδατος ἐργασία. τὰ δὲ ἴδια καθ' ἕκαστον γένος· οἷον ἡ διακάθαρσις τοῖς φρυγανικοῖς, ὁμοίως ἐν στεφανώμασι καὶ λαχάνοις. καὶ γὰρ ὁ ἕρπυλλος αὐαίνεται καὶ μὴ διακαθαιρόμενος, καὶ τὸ σισύμβριον, καὶ τ' ἄλλα. τὰς δὲ διῤῥοδωνίας οὐ κατακόπτουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπικαίουσιν· ἀνανθεῖς γὰρ γίνονται καὶ ἐκλοχμοῦνται, μὴ τοῦτο πάσχουσαι, δι' εὐτροφίαν. καὶ ἡ ῥάφανος δὲ καὶ τὸ πήγανον ἀποσκληρύνονται καὶ ἀποξηραίνονται. κολουθέντα δὲ καὶ πολυβλαστῆ γινόμενα, μείζω καὶ καλλίω καὶ ἀχυλότερα· διὰ γὰρ καὶ τῶν χυλῶν καὶ τῶν ὀσμῶν ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἄγαν δριμύ. τῇ γὰρ μεσότητι, τὸ ἡδὺ καὶ τὸ σύμμετρον. ἐν δὲ τοῖς λαχάνοις ἀφαίρεσις μὲν οὐκ ἔστι, πλὴν ὅσα κειρόμενα καλλίω, καθάπερ τὸ πράσον, ἤ τι τῶν πολυβλάστων. ἡ δὲ τῶν παραφυτευομένων ἐξαίρεσις, καὶ ἡ αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν ὅταν ᾖ πυκνά, καθάπερ ἡ διακάθαρσις γίνεται, τροφὴν πλείω ποιοῦσα καὶ αὔξησιν τοῖς λοιποῖς. ἔχει δὲ καὶ ἰδιότητας ἔνια, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πηγάνου πρότερον ἐλέχθη, καὶ ἐπ' ἄλλων ἐστίν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐλάττω, καὶ σχεδὸν φανερά.

25 Λοιπὸν δέ, καὶ ὥσπερ ἀντικείμενα τοῖς περὶ τὰ δένδρα, τὰ περὶ τὴν ψιλὴν γεωργίαν ἐστίν. ἐνταῦθα δὲ ἥ τε τῆς γῆς κατεργασία, καὶ ἡ τῶν σπόρων ὥρα, καὶ μετὰ ταῦτα σπαρέντων κατεργασία. πρότερον δὲ ἔτι τούτων ἢ καὶ ἅμα τὴν οἰκείαν ἑκάστῳ σπέρματι ἰδεῖν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων. ἔστι δὲ καὶ περὶ τὰς ἐργασίας τὸ οἰκεῖον οἱονεί, τοῦ μὲν θέρους μᾶλλον, τοῦ δὲ χειμῶνος, ἐὰν ἡ σκάπτῃ, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον· ἅπερ ἐπιχειροῦσί τινες διαιρεῖν. δεῖ γάρ, ὥς φασι, τὴν μὲν ἔπομβρον καὶ στερεὰν καὶ βαρεῖαν, καὶ τὴν πίειραν, θέρους ἐργάζεσθαι, καὶ τοῖς ἀρότροις, καὶ τῇ σκαπάνῃ· τὴν δὲ ξηρὰν καὶ μανήν, καὶ τὴν λεπτὴν καὶ κούφην, καὶ τοῦ χειμῶνος. δύναται γὰρ ἡ μὲν ξηραίνειν, καὶ λεπτύνειν· ἡ δὲ χειμερινὴ παχύνειν, καὶ ὑγραίνειν. ἑκατέρα δὲ τούτων δεῖται πρὸς τὸ ἐνδεὲς τῆς φύσεως. καὶ κοπρίζειν πλεῖον μὲν τὴν λυπράν, ἔλαττον δὲ τὴν ἀγαθήν· καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς γῆς, καὶ διὰ τὸ τὴν κόπρον πλείω λαμβάνειν τροφὴν λεχέος πίπτῃ. μίσγειν δὲ καὶ τὴν γῆν ἐναντίαν· οἷον τῇ βαρείᾳ τὴν κούφην, καὶ τῇ κούφῃ τὴν βαρεῖαν, καὶ τῇ λεπτῇ τὴν πίειραν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐρυθρὰν καὶ τὴν λευκήν, καὶ εἴ τις ἄλλη ἐναντιότης. οὐ γὰρ μόνον ὁ μίξις ἀποδίδωσι τὸ ἐλλεῖπον, ἀλλὰ καὶ ὅλως σφοδροτέρας ποιεῖ, καὶ ἐὰν τυχοῦσα ἡ μίξις· οἷον ἐὰν τὴν ἀπυρωίαν, καὶ μὴ δυναμένην φέρειν ἑτέρας μίξης, πάλιν φέρει καθαπερανεὶ καινὴ γεγενημένη· καὶ ἡ καθ' αὑτὴν οὐ φέρουσα, καθάπερ ἡ ἄργιλος, ὅταν μιχθῇ, ποιεῖ φόρον. ὥσπερ γὰρ κόπρος ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ γίνεται. διὸ ταῦτα ποιοῦσι Μεγαρεῖς, καὶ δι' ἐτῶν πέντε ἢ ἓξ σκάπτοντες βαθεῖαν, ἀναβάλλουσι τὴν κάτωθεν ἐφ' ὅσον διικνεῖται τὸ ὕδωρ, ἵνα καινὴν ποιῶσιν. ἡ γὰρ τρόφιμος ἀεὶ καταῤῥεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος. σπείρειν δὲ κελεύουσι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θερμὴν † τῶν ὑδάτων, [πρὸ τῶν] ὅπως λαμβάνουσα πλῆθος ὕδατος ἐκτρέφειν δύνηται. καὶ τὴν ἐπομβρίαν δ' ὡσαύτως, ἵνα τὰ σπέρματα λαμβάνωσι, καὶ βλαστοῦντα καὶ αὐξηθέντα θερμῇ τῇ γῇ δυνατώτερα δέχηται τὸν ὄμβρον. ἐὰν δὲ μὴ ἐν ξηρᾷ, προσεργασάμενος τὴν γῆν, ὀψὲ ποιεῖσθαι τὸν σπόρον. σπείρειν δὲ δεῖ τὸν μὲν πρώϊνον μανόν, τὸν δὲ ὄψιον, πυκνόν· ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ῥίζωσιν, ὁ δ' ἔχει καὶ γίνεται πολυσχιδής. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα (πλείω γάρ ἐστι) διακριβοῦν εἴ τις ἐθέλοι τὰς ἐργασίας μᾶλλον, ὧν ἕκαστα δεῖ σκοπεῖν πρὸς τὴν χώραν. ἔνια γὰρ οὐ δέχονται τὰς ἀκριβείας, ἀλλὰ διαμάρτοι ἂν ὁποίων. ὅπερ ἔπαθέ τις ἀπελθὼν εἰς Συρακούσας ἐκ Κορίνθου, τὴν ἐργασίαν τὴν ἐντεῦθεν μεταφέρων, καὶ ὡς τὸ χωρίον τὸ δοκοῦν ἀγαθὸν ἐκλιθολογήσας διέφθειρεν· ἐξεπίγνωτο γοῦν ὁ σῖτος, οὐκ ἔχων οὐδεμίαν προβολήν, ἐξαιρεθέντων τῶν λίθων, καὶ ὡς ἐν Συρίᾳ κατὰ βάθος ἀρόσασαν ἐξήραινεν· ὑπὸ

γὰρ τοῦ θέρους διακαιομένη, ἐπὶ πλεῖον ὑπόπετρος οὖσα διέκαιε. καὶ μικροῖς ἀρότροις οἱ σύροι χρῶνται. διὸ ταῦτα μὲν πειρατέον ἐπινοεῖν. ὡς δὲ κοινῇ καὶ καθόλου φασὶν εἰπεῖν, μέγιστον μὲν καὶ πρῶτον, εἰ τὴν πορευτὴν χώραν κατείργασαι καλῶς. εἰς διειργασμένην γὰρ καλῶς πεσὸν τὸ σπέρμα, ἐκφύεται, διημερωθείσης τῆς γῆς. εἶθ' ἡ κόπευσις ἤδη, καὶ ἄλλη θεραπεία, μετὰ ταῦτα διαβεβληκότων· οἷον σκάλισις, καὶ ποασμός. ἡ δὲ κατεργασία ἐν τῷ νεαῦ κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὥρας καὶ θέρους καὶ χειμῶνος, ὅπως χειμασθῇ καὶ ἡλιωθῇ ἡ γῆ· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς φυτείας ἐλέχθη. πολλάκις γὰρ μεταβληθεῖσα, μανὴ καὶ κούφη καὶ καθαρὰ γίνεται τῆς ὕλης, ὥστε ῥᾳδίως ἐκτρέφειν. καὶ διὰ τοῦτο κελεύουσιν, οὐδὲ τὰ χέδροπα συμβάλλειν εἰς τὰς νέας, ἐὰν μήτε σφόδρα πρώϊον, ὅπως μὴ κωλύσωσι τὴν θερινὴν νέασιν. ἀγαθὴν δὲ οἴονται τὴν χιόνα ταῖς χειμεριναῖς νέαις, καὶ οὐχὶ τὴν πάχνην εἶναι· διεσθίειν γάρ, καὶ μανοῦν τὴν γῆν. καὶ ὅταν μετὰ τοὺς πρώτους ἀρότους νεάσωσι, πάλιν τοῦ ἦρος μεταβάλλουσιν, ὅπως τὴν ἀναφυομένην πόαν ἀπολέσωσιν· εἶτα θέρει ἀροῦσι. καὶ πάλιν ὅταν μέλλωσι σπείρειν, ὑπήροσαν, ὡς δέον καθάπερ ἐλέχθη προκατεργάζεσθαι, καὶ περὶ τοῦτο μάλιστα σπουδάσαι. διὸ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς δικέλλης ἐργασίαν μᾶλλον ἐπαινοῦσιν, ἢ τὴν διὰ τοῦ ἀρότου. δοκεῖ γὰρ πολλὰ παραποιεῖν. θετταλοὶ δ' ἰσχυρότερον ἔτι δικέλλης ὄργανον ἔχουσιν, ὃ καλοῦσι μίσχον· ὃ μᾶλλον εἰς βάθος κατιόν, πλείω γῆν περιτρέπειν, καὶ κατωτέρωθεν. αὕτη μὲν οὖν τῆς χώρας ἡ κατεργασία, συμβαίνει τοῖς εἰς ταῦτα πονήσασιν, ἧττον ἐν τοῖς ἄλλοις κακοπαθεῖν. ὅσοι δ' αὖ μαλακωτέρως, ἀναγκάζονται πολλάκις καὶ σκάλλειν
οὕτω γὰρ
καὶ βοτανίζειν, ἅτε πολλῆς πόας ἐκφυομένης. † οὔτε γὰρ ἀπόλλυται τὰ σπέρματα. περιτερεῖ δὲ τοῦ σίτου, διά τε τὴν ἰσχύν, καὶ τὸ προϋπάρχειν. ἐπεὶ προτέρου αὐξηθέντος τοῦ σίτου, πολλὰ καταπνίγεται καὶ ἀπόλλυται· καὶ τὸ ὅλον οὐχ ὁμοίως βλάπτει τὰ σπέρματα.

26 Τὰ δ' οἰκεῖα τῇ μὲν ἐπόμβρῳ καὶ ψυχρᾷ, τὰ ἀνασομότατα πρὸς τὴν σιτοποιΐαν· ὁμοίως καὶ πυρῶν καὶ κριθῶν, καὶ τῶν ἄλλων· ἀραιὰ γὰρ ταῦτα. τὰ δ' ἄλλα, πλείονος ὄμβρου δεῖται. καὶ τὰ μέλανα δὲ λευκῶν. ἐὰν δὲ ξηρὰ καὶ ἐρυθρά, καὶ ἐν ψυχροῖς τόποις, πηλίνοσα. καὶ τὰ λευκὰ μᾶλλον τῶν μελάνων, ὅπως ἀδρύνηται πρὸ τῆς ἀπολήψεως τῶν ὑδάτων. αὔξεται γὰρ καὶ φθίνει τὰ λευκὰ μᾶλλον τῶν μελάνων. ἐν δὲ ταῖς εὐκρασίαις, τὰ ἀνὰ μέσον. οἱ μὲν οὖν οὕτω διαιροῦσιν. οἱ δ' ἄλλως. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ μὲν λεπτὴ κριθοφόρος ἀμείνων· ἡ δὲ πίειρα, πυροφόρος. αἱ μὲν γὰρ ἐλάττονος καὶ κουφοτέρας δέονται τροφῆς· αἱ δέ, πλείονος καὶ σωματωδεστέρας. τῶν δὲ πυρῶν ὁ μὲν τρίμηνος ἐν τοῖς λεπτογείοις καλλίων. σύμμετρος γὰρ ἡ τροφή, κούφη κούφοις. ὁ δὲ λυβικός, καὶ ὁ δρακοντίας, καὶ ὁ στραγγίας, καὶ ὁ σελινούσιος, ἐν ἀγαθῇ· πολύτροφοι γάρ. σημεῖον δ' ὅτι κάλαμον ἔχουσι παχύν. ἁπλῶς δέ, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος. εἰ δέ τις πολυχίτων, ὥσπερ ὁ θρᾴκιος, ἐν ταῖς χειμεριναῖς. ἀπαθὴς γὰρ ὑπὸ τοῦ ψύχους. ὁ δὲ χαῦνος καὶ μανός, ὥσπερ ὁ καγχρυδίας, ἐν τοῖς ἐπόμβροις. τροφῆς γὰρ πολλῆς καὶ οὗτος δεῖται· διὸ καὶ παχυκάλαμος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν χεδροπῶν. ἡ μὲν γὰρ γλίσχρα καὶ μελάγγεως, ἐρέβινθον· ἡ δὲ κούφη, κύαμον φέρει καλλίω. σύμμετρα γὰρ ἑκατέρω τούτοις. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δέ, τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀεὶ πρὸς τὰ τῆς τροφῆς ἀνακτέον, συμπαραλαμβάνοντα καὶ τὰς τοῦ ἀέρος. ἡ γὰρ εὔηλος, καὶ ἁπλῶς ἡ εὐδιεινή, τὰ ἀσθενέστερα συμφέρει μᾶλλον· ἡ δ' ἐναντία, τὰ ἰσχυρά. καὶ ἡ ὕφαμμος δὲ καὶ πηλώδης, τὰ ὀλιγότροφα καὶ ξυρά, καθάπερ τὴν ἀχιλληίδα. καὶ γὰρ λευκαίνει μᾶλλον ἐκπέττουσα τὰς τροφάς. καὶ φέρει δὲ καὶ τεράμονα, τὰ ξηρὰ καὶ τὰ πρόσηλα· πέττει γὰρ ὁ ἥλιος μᾶλλον. ἐν δὲ τοῖς εὐγείοις καὶ πίοσιν, οὐχ ὁμοίως. πυρὸς δὲ κριθῆς ἐν τοῖς ὀμβρώδεσιν εὐσθενεῖ μᾶλλον· καὶ τὸ ὅλον δὲ πρὸς τὰς ἐπομβρίας ἰσχυρότατος. φέρει δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀκόπροις μᾶλλον. αἴτιον δέ, ὅτι θερμὸς ὤν, ἐκπέττειν δύναται μᾶλλον· καὶ κόπρον οὐχ ὁμοίως ἐπιζητεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ ὅπερ ἔδει ἐκ τῆς κόπρου γίνεσθαι. καὶ τὸ ὅλον ἰσχυρότερός ἐστι, καὶ πρωϊσπορεῖται, καὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς καταβάλλεται μᾶλλον. ἡ δὲ ἰσχὺς θερμοτάτη, καὶ τῷ μᾶλλον πολυχίτωνα εἶναι. διὸ καὶ ἡ διὰ χρόνου γεωργουμένη γῆ, πυροὺς φέρει μᾶλλον, καὶ κριθάς. κατακρατεῖ γὰρ τῆς τροφῆς ἰσχυροτέρας οὔσης ὁ πυρὸς μᾶλλον· ἐπέχει δ' οὐ. ὁμοίως ἐθέλει φέρειν μὴ ἐμπλησθείσης τῆς ὕλης. οὕτως δ' ὥσπερ μανοῦται καὶ κοπρίζεται. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν πάσαις ταύταις μεγίσταις καὶ κοινοτάταις ἐστὶ διαφοραῖς, ἐν τῇ τῆς χώρας φύσει, τῇ τῶν σπερμάτων ἰσχύϊ καὶ ἀσθενείᾳ, καὶ

ἐν τῇ

ἐν τῷ περὶ ἀέρος καιρῷ. διὸ σκεπτέον ταῦτα. χειμῶνες δὲ ἐπιγινόμενοι, πανταχοῦ μὲν χρήσιμοι. ῥιζοῦται γὰρ, καὶ καρκινοῦται μᾶλλον, ὥστ᾽ εἰ τὸ ἔαρ σύμμετρον ἐπιδίδωσι μέγεθος. μάλιστα δ᾽ ἐν ταῖς ἀγαθαῖς χώραις. τὰ γὰρ νότια, καὶ ὅταν εὐδία, ταχὺ ἀναδίδωσι καὶ ποιοῦσι λοχαίαν· καὶ περὶ πρὸς ἐρυσιβώδη. τὰ δὲ πυκνόσπορα, πρότερον ἄρχεται τῶν μανοσπόρων. ὅτι τὰ μὲν ῥιζοῦται, καὶ εἰς τὰ κάτω σχίζεται διὰ τὸ ἔχειν τόπον· τὸ δ᾽ εὐθὺς εἰς τὸ ἄνω τρέχει. Χρὴ δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα σπέρματα πρὸς εὐφορίαν, καὶ τὰ νοσήματα τὰ συμβαίνοντα 27

λαμβάνειν· οἷον, ἐρυσίβας. ἐπεὶ ἐν τοῖς κοίλοις καὶ ἀπνόοις, γίνεται τὰ † μὴ ἐρυσιβούμενα. τοιαῦ- μὲν

τα δὲ τὰ ἐπικλινῆ περὶ στάχυϊ, καὶ μὴ ὀρθά. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὸ ἐπικύπτειν συμφέρει τὸν στάχυν, ὅπως ἀπορρέῃ, καὶ μὴ ἐμμένῃ τὸ ὕδωρ καὶ ἡ δρόσος. ἀποκλίνουσι δὲ οἱ μακροὶ στάχυες μᾶλλον. οἱ δὲ πλατεῖς καὶ βραχεῖς, ὀρθότεροι· διὸ καὶ ἐρυσιβοῦνται. ταῦτα δὲ χρήσιμα, καὶ ὧν ὁ στάχυς ἀπήρτηται πολὺ τῶν φύλλων· ἐν γὰρ τοῖς φύλλοις ἐμμένει μᾶλλον ἡ ὑγρότης. ὥστε πλησίον μὲν ὄντες, εὐθὺς ἅπτεται· πόρρω δ᾽ οὐχ ὁμοίως. διὸ καὶ ἡ μὲν ἀχιλλαῖς κριθὴ, καὶ λευκὴ καὶ μέλαινα, ἐρυσιβώδης· ὀρθοὶ γὰρ οἱ στάχυες. ἡ δ᾽ ἱππόκριθος, ἀσφαλής· ἀπονεύει γάρ. τὰ δὲ προσήνεμα τῶν χωρίων, ἧττον ἐρυσιβοῦται· διὰ γὰρ τὴν κίνησιν ἀποσείεται καὶ ἀποπίπτει τὸ ὑγρόν. ἐπεὶ καὶ ὅταν ὕσαντος πνεῦμα ἐπιγένηται, καὶ πάλιν ἐπιλαμβάνῃ νὺξ, ἧττον. τὸ μὲν γὰρ διέσεισεν, ὁ δ᾽ ἥλιος εὐθὺς ἐπιγενόμενος, οὐκ ἐποίησε σῆψιν, ἀλλ᾽ ἀνεξήρανε πρότερον. ἡ δ᾽ ἐρυσίβη, σαπρότης τις· οὐδὲν δὲ σαπρὸν ἄνευ θερμότητος ἀλλοτρίας. μάλιστα δὲ ἐρυσιβοῦται σῖτος ταῖς πανσελήνοις. διὸ καὶ τὴν σελήνην τῇ θερμότητι σήπειν τὴν νυκτός. ἀσθενέστατα δὲ καὶ ἐπικηρότατα πάνθ᾽ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ λευκὰ τῶν μελάνων, καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν ἐστι καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων. ὅτι μὲν οὖν οἰκεῖα τὰ σπέρματα ταῖς χώραις ληπτέον, φανερὸν ἐκ πολλῶν. νοσήματα δὲ γίνεται πᾶσι τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀσυμμετρίαν τῆς τροφῆς τε καὶ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, ὅταν ἡ μὲν πλείων, ἡ δὲ ἐλάττων, ὁ δὲ κάθυγρος ἢ κατάξηρος ἄγαν, εἰ καὶ μὴ τὸν καιρὸν ἀνυγραινόμενος τύχῃ. τότε γὰρ καὶ οἱ σκώληκες ἐγγίνονται τοῖς ὤχροις, καὶ τοῖς λαθύροις, καὶ τοῖς πισοῖς, καὶ αἱ κάμπαι τοῖς ἐρεβίνθοις. ὅταν οἱ μὲν ἀναξηρανθῶσι, καὶ μεταξὺ ἐγγίνονται θερμημερίαι. τῶν δ᾽ ἐρεβίνθων, ὅταν ἡ ἅλμη κατακλυσθῇ καὶ ἀναγλυκανθῶσι. πανταχοῦ γὰρ ἡ φύσις ζωογονεῖ, μιξαμένη πως τῇ ὑγρότητι τὸ θερμόν, καθάπερ ὕλην οὖσαν τὴν ὑγρότητα τοῦ θερμοῦ πρὸς τὴν πέψιν· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν πυρῶν συμβαίνει, περὶ τοὺς σκώληκας. γίνονται γὰρ ἐν ταῖς ῥίζαις, ὅταν νότια πλείω μετὰ τοὺς πόρους ἐπιγένηται. τότε γὰρ ἀνυγραινομένης τῆς ῥίζης, καὶ τοῦ ἀέρος ὄντος θερμοῦ, ζωοποιεῖ πως ἡ θερμότης, συσσήπουσα τὴν ῥίζαν. ὁ δὲ, γενόμενος εὐθὺς κατεσθίει. πέφυκε γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν ἑκάστοις ἡ γένεσις, καὶ ἡ τροφή. ἅτερος δ᾽ ὅταν ἐπιχυθῆναι διὰ τὸν αὐχμὸν μὴ δύνηται, τὸ ἐγκαταλειφθὲν ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, σήψεως γινομένης ἐζωοποίησεν. εἶθ᾽ ὁμοίως ἡ τροφὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ. ταῦτα δ᾽ ἔοικε καὶ ἐπὶ τῶν μηλέων, καὶ ὅλως ἐπὶ τῶν δένδρων συμβαίνειν, ὅσα σκωληκοῦται διψήσαντα. διὰ γὰρ τὸ ὀλίγον εἶναι τὸ ὕδωρ, καὶ μένειν ἐν τῷ δένδρῳ, σῆψιν ἐποίησεν, ἐξ ὧν ὁ σκώληξ, * ὅταν ἄφθονος ἡ τροφὴ γίνεται. τότε γὰρ καὶ ἡ ὑπερροὴ πρὸς τὰ ἄνω διαδίδοται, καὶ πλείων οὖσα κατακρατεῖ, καὶ οὐ σήπεται. παραπλήσιον δὲ τὸ συμβαῖνόν ἐστι καὶ τῇ ἀμπέλῳ. καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ τοῖς νοτίοις οἱ ἶπες γίνονται μᾶλλον, ἅτε διυγραινομένης, καὶ τοῦ ἀέρος γονεύοντος, εἶτ᾽ εὐθὺς ἐξεσθίουσι τὸ ὁμογενές. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν αἱ κάμπαι, καὶ ἐφ᾽ ὧν ἄλλα ἐγγίνεται ζῷα περὶ τὴν βλάστησιν, ἢ τὴν ἄνθησιν, ἢ καὶ ὕστερον. πάντων γὰρ ἐκ παραπλησίας ἐστὶ συνιστάμενα. τῇ δ᾽ ἀμπέλῳ μάλιστα τοῦτο συμβαίνει· διότι φύσει ὑγρόν ἐστι. καὶ ἡ ὑγρότης αὐτῆς, ἄχυλος καὶ ὑδατώδης· εὐπαθεστάτη γὰρ ἡ τοιαύτη. ἐνιαχοῦ δὲ οὐ γίνονται τὸ ὅλον ἶπες, ὅταν εὔπνους τε καὶ μὴ ἔνυγρος μηδ᾽ εὔτροφος ὁ τόπος ὑπάρχῃ. καὶ περὶ μὲν νοσημάτων ἐν τοῖς ὕστερον ἐπιπλέον ῥητέον.

† Ἐπιρρεῖν δὲ κελεύουσιν οἱ μὲν πλειάδος, ξηρὰν γῆν ἀνικ- 28 σπείρειν

μόν τε οὖσαν, διαφυλάττειν τὸ σπέρμα τὴν γῆν. οἱ δ᾽ ἅμα πλειάσι δυομέναις, ὥσπερ καὶ Κλείδημος· ἐπιγίνεσθαι γὰρ ὕδατα ἐπὶ πολλὰ τῇ ἑβδόμῃ μετὰ τὴν δύσιν. ἄριστον δὲ ἴσως καὶ ἀσφαλέστατον εἰς ὀργῶσαν, ἐπειδὰν ἐμβληθῇ διευλαβούμενον, ὅπως μήτ᾽ ἐμβληθῇ πηλῷ, μήθ᾽ ἡμιβραχῆ καὶ ἡμίπηλον, ἣν δὴ καλοῦσί τινες ἀμφίεργον. ἡ μὲν γὰρ ὑγρὰ καὶ πηλώδης, διαχεῖ καὶ ἐγχαλακτοῖ. καὶ ἐὰν ξηρανθῇ, συναλείφει, καὶ οὐ διαδίδωσιν. ἡ δὲ ἡμιβραχὴς, κατασήπει. τοσοῦτον γὰρ ἔχει τὸ θερμὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ὥστε κινῆσαι μὲν, μὴ ἐκβιάζεσθαι δὲ, μηδ᾽ ἐκβλα-

στεῖν, εἰ καὶ χείριστος οὗτος τῶν σπόρων. ὁ γὰρ ἐν ξηρᾷ σπορᾷ γινόμενος, καθ᾽ ὥραν ἔτους οὐκ ἀπόλ-
λυσι τὸ σπέρμα. τοὺς δὲ περὶ τροπὰς σπόρους, Κλείδημός φησιν ἀσφαλεῖς εἶναι. ὑγρὰν γὰρ
οὖσαν καὶ βαρεῖαν τὴν γῆν, ἀτμιδώδη γίνεσθαι, καὶ ἐοικέναι ἐρίοις κακῶς ἐξεσμένοις. ἔτι δ᾽
οὐ δύνασθαι τὰς ἀτμίδας ἕλκειν, οὐδὲ διαπέμπειν, ἅτε θερμὸν οὐκ ἔχουσαν ἱκανόν, καὶ ἐπαλεί-
φειν ἔλαττον. ἀλλὰ τὰ ὄψια δεῖ σπείρειν ὑπὸ τροπάς. συμφέρει δὲ σπειρομένοις καὶ σπαρεῖ-
σιν, εὐδίας ἐπιγίνεσθαι πλείους ἡμέρας, ὅπως διαβλαστῶσι. μετὰ δὲ ταῦτα, ψύχη Βόρεια
καὶ μέτρια λεπτὰ χειμῶνος, ἰσχυρῶς ἐρριζωμένων ἤδη κατερρωμένων. ἀντέξουσι γὰρ μᾶλλον·
ἐπεὶ πλείονά γε βελτίω καὶ ἐγκαρπότερα. τῆς γὰρ ῥίζης ἰσχυούσης, ἥ τε τροφὴ πλείων, καὶ ἡ
αὔξησις μετὰ ταῦτα θᾶττον. τὰ γὰρ εὐθὺς ἀνατρέχοντα, λεπτὰ καὶ ἀσθενῆ γίνεται· καὶ ἅμα πρὸ
τῆς ὥρας κυϊσκόμενα, καὶ ἀρχόμενα φθείρεται. τὸ γὰρ ὅλον ἡ πάρωρος εὐτροφία, σφαλερόν. διὸ
καὶ ἐπιτέμνουσιν, οἱ δὲ κείρουσιν. ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ χιών, ὅταν ζυμοῖ καὶ μανοῖ τὴν γῆν, τροφήν τε
29 παρέχει. καὶ ἐγκατακλείουσα τὸ θερμὸν, αὔξειν τε καὶ ἰσχύειν ποιεῖ τὴν ῥίζαν. Ἡ καὶ τὸ ἀπο-
ρούμενον οὐκ ἀφανές, διὰ τί αἱ ψυχραὶ χῶραι, καὶ αἱ θερμαὶ, σιτοφόροι· καθάπερ ἡ Θρᾴκη, καὶ
ὁ πόντος † ὁ ποταμός, καὶ ἡ Λιβύη, καὶ ἡ Αἴγυπτος. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ποιεῖ ὁ χειμών τι καὶ τὰ καύ-
ματα, καθάπερ ἐν ταῖς κατεργασίαις ἐλέχθη τῆς γῆς. οὐδὲν δὲ ἔλαττον, ἀλλὰ πάντων μέγι-
ἀὴρ, πρὸς στος ὁ περιέχων αὐτὰς † πρὸς εὐκαιρίας ὑδάτων, καὶ βίας χειμώνων καὶ πνευμάτων. ὁποῖα
γὰρ ἂν ᾖ ταῦτα, καὶ τὰ σπέρματα οὕτως ἐκτελεῖται. ὃ καὶ ἡ παροιμία καλῶς, ἔτος φέρει, οὐ τι
ἄρουρα. μέγα δὲ καὶ ἡ θέσις τῆς χώρας, ἡ πρὸς τὰ πνεύματα καὶ τὸν ἥλιον· ὥσπερ ἐπὶ τῶν δέν-
δρων ἐλέχθη. πολλαὶ γὰρ οὖσαι λεπταὶ καὶ φαῦλοι, τελεσφόροι γίνονται, διὰ τὸ πρὸς ταῦτα
κεῖσθαι καλῶς. ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ ἀγαθὴ χώρα, καὶ χειμώνων δεῖται πολλῶν. αἱ γὰρ εὐδίαι
καὶ τὰ νότια ἐνισχύουσι, λεχαίους ποιοῦσιν ὡς ἐπὶ πολὺ, καὶ ἐρυσιβώδεις. ὁ δὲ χειμὼν πιλώ-
σας καὶ καρκινώσας τὰς ῥίζας, σύμμετρον εἰς τὸ ἔαρ ποιεῖ τὸ μέγεθος. ὅλως δὲ καὶ τὴν χώ-
ραν ἂν εἰργασμένην λάβῃ, μανοῖ. διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν, καὶ εἰς τὸ ἔαρ αἱ αὐξήσεις τα-
χεῖαι γίνονται, καὶ ἐκφύσεις καὶ τελειώσεις, ὥστε δοκεῖν μὴ κατὰ λόγον ἐπιλείπεσθαι τῶν ἐν
ταῖς ἀλεειναῖς, ἀλλὰ καὶ προτερεῖν, ὥσπερ καὶ τὰ περιλείποντα, ἰσχυρᾶς τῆς ὁρμῆς γινομέ-
νης, διὰ τὸν ἀθροισμόν. καὶ τοῦ ἀέρος ὑπηρετοῦντος, ταχεῖαι καὶ αἱ ἐπιδόσεις καὶ αἱ τελειώ-
σεις γίνονται. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς τῆς χώρας διαφοραῖς ἐστι. τὰ δὲ σπέρματα, καθάπερ
ἐπὶ τῶν πυρῶν, ἐκ τῶν ὁμοίων καὶ τῶν χειρόνων ληπτέον, ὅπως δὴ μηδεμία μεταβολὴ ἐπὶ τὸ
βέλτιον γίνηται. καίτοι φασὶν ἐκ τῆς ἀγαθῆς ἰσχυρότερα εἶναι· διὸ καὶ ἐπὶ δύο ἔτη διαμένειν
τὴν δύναμιν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ὅμοιον ἂν εἴη καὶ τὸ ἐπὶ τῶν φυτευμάτων, τὸ τὰ κάλλιστα καὶ
30 ἰσχυρότατα λαμβάνειν· ὥστ᾽ ἀμφοτέρως ἂν ἔχοι λόγον· Χρὴ δὲ καὶ ταῖς τοῦ ἀέρος ἀνω-
μαλίαις προσέχειν. οὔτε γὰρ τὰ ἐκ τῶν εὐύλων καὶ πρωΐων εἰς τοὺς ὀψίους καὶ δυσχειμέρους,
οὔτε τὰ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνους ἁρμόττειν. τὰ μὲν γὰρ προτερεῖν δοκεῖ, τὰ δ᾽ ἀπ᾽ αὐχμῶν ἀ-
πόλλυται καὶ ἀνυδρίας. ὄψια γὰρ ὄντα, βραδέως τε κυΐσκεται καὶ ἀποτίκτει· διὸ καὶ ὑστε-
ρεῖ. ταυτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν σπερμάτων. ὅσα γὰρ εὐβλαστῆ, καὶ ταχὺ παραγίνε-
ται, καθάπερ τὰ τριμηναῖα, σπαρέντα πρώϊα, προτερεῖ καιρόν. εἰ μὴ τοιοῦτον εἴη, ὃ προ-
λαβεῖν τοῦ χειμῶνος πρὸς τὴν ῥίζωσιν. ὥσπερ καὶ τὸν κύαμον διὰ τοῦτο πρωΐ σπείρουσι, καὶ ἅμα
διὰ τὸ φιλεῖν ἀνθοῦντα βρέχεσθαι καὶ ἀνανθεῖν, πολὺν χρόνον. ὀψὲ γὰρ σπειρόμενος, οὐκ ἂν βρέ-
χοιτο. τὸ δὲ ὕδωρ ἐν αὐτῷ θεῖν, τούτῳ μὲν συμφέρει διὰ τὴν μανότητα. τῷ σίτῳ δὲ ἀσύμφο-
ρον, διὰ τὴν λεχθεῖσαν πρότερον αἰτίαν. τοῖς δὲ ἄλλοις χεδροποῖς ἀβλαβές, πλὴν ἐρεβίνθων·
τούτων δὲ ἀπολύει. καταπλυθείσης δὲ τῆς ἄλμης, ὥσπερ συμφύτου τινὸς στερόμενος, σφακε-
λίζεται, καὶ ὑπὸ καμπῶν κατεσθίεται. ζωογονεῖται γὰρ, ὥσπερ εἴρηται. βραχέντος δὲ
οἴνῳ τοῦ σπέρματος, ἧττον δοκεῖ νοσεῖν· ὅπερ οὐκ ἄλογον, ἔχοντά τινα δριμύτητα. διατη-
ροῦσι γὰρ αὐτοί. τὸ γὰρ ὅλον ἐάν τις ἀλλοιώσας καταβάλλῃ τὸ σπέρμα, καθάπερ πρότερον
ἐλέχθη, μεταβάλλειν καὶ φυτὰ καὶ τοὺς καρποὺς οὐκ ἄλογον. οἷα γὰρ ἡ ἀρχή, τοιαῦτα καὶ τὰ
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. ἔτι δ᾽ ὁρῶμεν, ὅτι καὶ ταῖς τροφαῖς ἀλλοιούμενα, μεταβάλλειν καὶ ὅλα γένη
τῶν δένδρων· ὥσπερ ἐξ ἀγρίων ἥμερα γινόμενα, καὶ ἐκ μελάνων λευκά. καὶ κατὰ τοὺς καρ-
ποὺς ὁμοίως, ὥστε καὶ περὶ αὐτὸ ποιόν τι γινόμενον, οὐκ ἄτοπον ἀλλοιοῦν καὶ τὴν ῥίζαν εὐ-
θὺς, καὶ τὸν καυλὸν, καὶ ἔσχατον τὸν καρπόν. ἀπιθανὸς δ᾽ οὐ συμφέρει κατὰ μικρὸν ἐκ-
φύειν,

φύειν, οὐδ' ἡλίους ὑπολαμβάνειν· ἀλλὰ ψύχη γίνεσθαι, καὶ ὑπονέφειν, ὅπως μὴ ὑποκαθήμενον τὸ ὕδωρ ὑπολαβὼν ὁ ἥλιος ἐρυσιβώσῃ, ψιλὴν ποιήσας. διὸ καὶ αἱ δροσοβόλοι χῶραι, καὶ ἔγκοιλοι, καὶ ἀπνεύματοι, μάλιστα ἐρυσιβώδεις.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΑἸΤΙῶΝ ΤῸ Δ΄.

ἘΠΕῚ δὲ πλείους αἱ γενέσεις τῶν φυτῶν, τούτων δὲ κοινοτάτη πᾶσιν ἡ ἀπὸ σπέρματος, ἢ ὅσα ἔχει σπέρμα καὶ καρπόν, ἀπορήσειεν ἄν τις, διατί ποτε οὐκ ἀνάλογον ἡ ἰσχὺς ἑκάστη ἐστὶ τῶν σπερμάτων, ἀλλ' ἀσθενέστερα τῶν ἰσχυροτέρων· οἷον, τὰ τῶν δένδρων, τῶν ἐπετείων. ἀμφοτέρως γὰρ φαίνεται τὸ ὁμολογούμενον, καὶ εἰ ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων σπερμάτων ἰσχυρότερα γινόμενα. τὰ γὰρ σπέρματα γεννᾷ τὰ δένδρα. τῆς δ' ἀσθενείας καὶ τῆς ἰσχύος ἐκεῖνα σημεῖα. τὰ μὲν γὰρ ἐπέτεια ὅταν σπαρῇ, διαμένει τὰ αὐτά, καὶ ἐξομοιοῖ τοὺς καρπούς. τὰ δὲ τῶν δένδρων μεταβάλλει, καὶ χείρω ποιεῖ. καὶ τὰ μὲν ταχεῖαν ἀποδίδωσι τὴν τελείωσιν, τὰ δὲ χρονίαν καὶ βραδεῖαν. καὶ ἀνάπαλιν δὲ λαμβανομένων. ἰσχυρότερα γὰρ ὄντα τὰ δένδρα, βραδύτερον ἐκπέττει τοὺς καρπούς. ἔτι δὲ τὰ μέν, ἐν κελύφεσι δερματικοῖς καὶ ξυλώδεσιν· οἷον τὸ τῆς ἐλαίας, καὶ τὸ τῆς κοκκυμηλέας, καὶ τὰ τῆς ἀπίου, καὶ ἀμπέλου, καὶ μηλέας. ἔνια δὲ ἐν ξυλώδεσι. τὰ δ' αὐτὰ πάλιν ἐν περικαρπίοις σαρκώδεσι, καὶ ὅλως ὅσα κάρυον ἐντὸς ἔχει τῆς σαρκός· τὰ δὲ τοῦ σίτου γυμνά, καὶ μάλιστα τοῦ πυροῦ καὶ τῆς κριθῆς. εἰ δὲ μή, χιτῶσί γε περιέχεται λεπτοῖς. ἀεὶ δὲ τὸ ἀσθενέστερον ἡ φύσις εἰς πλείω τίθεται φυλακήν. αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι σχεδὸν αἱ αὐταί. δεῖ δὲ λαβεῖν πρὸς αὐτὰς ἀρχὴν τήνδε· τὸ σπέρμα μὴ μόνον ἔχειν δύναμιν τοῦ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πάσχειν. ὅπερ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν τῆς φύσεως, ἀληθές. καὶ κατ' αὐτὴν δὲ τὴν γένεσιν ἀμφοῖν εἶναι τὴν ἐνέργειαν, καὶ τρόπον τινὰ οὐχ ἧττον τοῦ πάσχειν. τότε γὰρ καὶ ἡ ἐν τοῖς σπέρμασι κινεῖται δύναμις, οἷον διαθερμαινομένων. διὸ καὶ οὐ πάντα βλαστάνει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· ἀλλ' ὅταν ἡ αἰτία τοῦ ἀέρος κατάσχῃ κρᾶσις. ὑποκειμένου δὲ τούτου, φανερὸν ὡς οὐκ ἰσχύος, ἀλλ' ἀσθενείας μᾶλλον ἡ ταχυβλαστία. τὸ γὰρ ἀσθενές, εὐπαθέστερον εἰς τὸ παθεῖν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῆς τελειώσεως· τὰ ἀσθενέστερα ῥᾷον ἐκτελειοῦσθαι, καὶ τῷ περιέχοντι καὶ ταῖς ἐν αὐταῖς ἀρχαῖς. ὃ καὶ περὶ ζώων ἐστίν. αἰεὶ γὰρ τὰ ἰσχυρότερα, χρονιωτέρας ὡς ἐπίπαν ποιεῖται καὶ τὰς κυήσεις καὶ τὰς τροφάς. ἅμα δ' ὥσπερ, ἐὰν τὰ μὲν αὐτοῦ τοῦ χειμῶνος σπέρματος γεννητικὰ σώματα οὐδὲ μικρὸν ὑπόκειται, τὰ δὲ ἐν ὄγκοις μείζοσιν, οἳ καταναλίσκουσι καὶ ἀνασπῶσιν εἰς ἑαυτοὺς τὰς τροφάς. ὥσπερ τὰ μὲν ὀλιγόκαρπα, τὰ δὲ ὅλως ἄκαρπα ποιεῖν, ὡς ἐπὶ τῶν ζώων συμβαίνει, τῶν ἐκπαχυνομένων καὶ εὐτροφουμένων. τοῦ μὲν οὖν θᾶττον ἐκτελειοῦν, οὐχ ἡ ἰσχύς, ἀλλὰ ταῦτα τὰ αἴτια· διὸ καὶ πολυγονώτερα. καί τοι τάχ' ἄν τις ἀντείποι περὶ τοῦ πλήθους, φάσκων πλείω τὰ ἀπὸ τῶν δένδρων εἶναι· πολλὰ γὰρ ἕκαστον ἔχει τῶν περικαρπίων. τὸ δὲ δένδρον ἀφ' ἑνὸς γεγενῆσθαι σπέρματος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ ἐλαφρότερα, καὶ οἷον ἀπηρτημένα ἂν φανείη. τὸ δὲ μὴ δύνασθαι τηρεῖν τὰ γένη, μηδ' ἐξομοιοῦν, ἐπ' ἀμφοῖν ἂν ἔχοι τὸ αἴτιον· καὶ διὰ πλείω χρόνον τὰ τῆς γῆς μᾶλλον κατακρατεῖσθαι, καὶ διὰ τοὺς σωματικοὺς ὄγκους ἀποσπᾶν. ὃ γὰρ καὶ τῆς ἀκαρπίας αἴτιον, καὶ τῆς κακοκαρπίας εὐλόγως. φαινομένης δὲ τῆς ὑγρότητος καὶ τῆς εὐτροφίας, μεταβάλλουσι. τὰ δ' ἐπέτεια βραχύν τινα χρόνον ἐν τῇ γῇ γίνεται, καὶ ὀλίγην ἕλκει τροφήν· διὸ καὶ οὐκ ἐξίσταται μιᾷ σπορᾷ τῶν γενῶν, ἀλλὰ τῇ τρίτῃ. τότε γὰρ ποιεῖται τὰς μεταβολάς. ὥσθ' ὅπερ ἐκείνοις διὰ τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς εὐθὺς τοῦτο τοῖς σπέρμασι χρονισθεῖσι κατὰ λόγον· πλὴν ὅτι τὰ μὲν εἰς τὸ χεῖρον αἰεὶ μεταβάλλει, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἐὰν ἡ χώρα τοιάδε καὶ ὁ ἀήρ. ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν ἕτερον. εἰς ἄλλο δ' ὅλως ἐξίσταται γένος τὰ μάλιστα τῶν σπερμάτων, καὶ ἰσχυρότερα, καθάπερ ὁ πυρὸς καὶ ἡ κριθή· μόνα γὰρ ἐξαιροῦνται. μᾶλλον δ' ὁ πυρός, ἰσχυρότερον ὤν. ὥστε καὶ τοῦτο ὁμολογούμενον, τὸ πλείω τροφὴν ἕλκειν· ὁ γὰρ θερμός, ὥσπερ ἀπεπτόν τι τὸ ὅλον. τὰ μετὰ

οὖν περὶ τὴν βλάστησιν, ἐν τούτοις ἂν εἴη. πρὸς δὲ τὴν ἔξω διαμονὴν φυτευομένων, ἄλλοις μὲν

2 ἄλλως συμβαίνῃ περὶ τοὺς χρόνους. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ἄλογον, ἔνια πρότερον τῶν δενδρικῶν εἰς τὴν φθοράν· οἷον ὅσα ἐν περικαρπίοις ἐστὶ σαρκώδεσιν, οἷον ὅταν χωρισθῇ ἢ σαπῇ. γυμνὸν γὰρ, ἀναξηραίνεται καὶ θνήσκει. τὰ δὲ ἐν δερματικοῖς, καὶ μὴ χωριζόμενα· καὶ γὰρ ὑγρότερα, καὶ παραδέχεται τὸν ἀέρα. μάλιστα δὲ διαμένει τὰ ἐν ξυλώδεσι, καὶ τούτων ὅσα πυκνόν τι τὸ κέλυφος ἔχει, καὶ αὐτὰ λιπαρά· καθάπερ τὰ κάρυα τὰ ἡρακλεωτικά. πλὴν ἐκπικροῦται. τὰ δ' ἀμύγδαλα ἐλάττω χρόνον. ἐλάχιστον δὲ τὰ βασιλικὰ μόνον· μανώτατον γὰρ τὸ περίξ, καὶ ἥκιστα συμφυές. διαμένει δὲ καὶ τὸ τῆς ἐλαίας, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο. τῶν δ' ἐν σαρκώδεσι περικαρπίοις, χρονιώτατον τὸ τοῦ φοίνικος, ἅτε ξηρότατον ὂν καὶ πυκνόν. τὰ μὲν οὖν τῶν δένδρων, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον διαμένει. σχεδὸν δὲ καὶ τὰ τῶν σιτωδῶν διὰ παραπλησίας αἰτίας. ἢ γὰρ τῷ περιέχεσθαι πλείοσι χιτῶσιν ἡ διαμονή, καθάπερ ὁ κέγχρος· ἢ τῷ λίπος ἔχειν, ὥσπερ τὸ σήσαμον· ἢ τῷ δριμύτητά τινα καὶ πικρότητα χυλοῦ, καθάπερ ὁ θέρμος, καὶ ὁ ἐρέβινθος. ἀλλ' ὅγε ἐρέβινθος μέλας γίνεται διαφθειρόμενος. ὁ δὲ πυρὸς, μᾶλλον τῆς κριθῆς καὶ τῶν χεδροπῶν, διὰ τὸ θερμότερον εἶναι, καὶ χιτῶνας ἔχειν πλείους. ἡ γὰρ αὖ κριθὴ, καθάπερ γυμνόν. τὰ δὲ χεδροπὰ, παχέα μὲν τοῖς κελύφεσιν· ἀλλὰ μανὰ, γλυκύτητά τινα ἔχοντα φαίνεται. οὐχ ἧττον δ' αἴτια ταῦτα τῆς φθορᾶς. διὸ καὶ ὁ κύαμος καὶ ὁ ὦχρος τάχιστα κόπτεται. τάχα δ' ἀληθέστατον εἰπεῖν, ὡς περὶ τὰς χώρας. ἐν ἀπολλωνίᾳ γοῦν τῇ πρὸς τὸν ἰόνιον, πολλά φασιν ἔτη διαμένειν τοὺς κυάμους· πολλὰ δὲ καὶ περὶ κύζικον. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων διαμονῆς, καὶ τὸ ὅλον τῆς φύσεως, τάχ' ἂν ἐν τοῖς ὕστερον ἐπὶ πλέον ῥη-

5 θείη. πρὸς δὲ τὰ τῶν δένδρων συγκρινόμενα, ταύτας ἔχει τὰς διαφοράς. Ἐν δὲ τοῖς τῶν λαχανωδῶν, τὰ μὲν ἄλλα τὴν ὁμοίωσιν ἀποδίδωσι. ῥάφανος γὰρ, καὶ ἄλλ' ἄττα *. δοκεῖ γὰρ ἄλλα τινὰ καὶ δενδρικώτερα. τὰς δ' ἐκφύσεις πλέον ἀλλήλων, ὅτι ταῦτα παραλλάττειν τῶν σιτηρῶν. τὰ μὲν γὰρ τριταῖα διαβλαστάνει, καθάπερ ὤκιμον, σίκυος, κολοκύνθη· τὰ δὲ πεμπταῖα, ἢ ἑκταῖα. τὰ δὲ πεντεκαιδεκαταῖα, καθάπερ πράσον. τὸ δὲ σέλινον τεσσαρακοσταῖον, ἐνιαχοῦ δὲ πεντηκοσταῖον· δυσφυέστατον γὰρ τοῦτο πάντων. δυσφυὲς δὲ καὶ τὸ ῥιανόν· οὐ γὰρ βλαστάνει, μὴ βρεχθέν. αἰτία δ' ἡ σκληρότης· ὥσπερ γὰρ ξυλῶδές ἐστι τὸ περιέχον. ἡ δὲ τῶν τευτλίων ἀνωμαλία, τῷ τὰ μὲν ὕστερον μικρὸς ἐπιβλαστάνειν, τὰ δὲ δυοῖν, τὰ δὲ πλείοσι, τὰ δὲ καὶ ἐνιαυτῷ· σημαίνειν δὲ ἔοικε τῶν σπερμάτων αὐτῶν ἀτεραμνότητά τινα πρὸς τὴν βλάστησιν. τὰ δὲ θερινὰ σπειρόμενα, δῆλον ὡς δι' ἀσθένειαν· διὸ ταχύ τε παραγίνεται, καὶ ταύτην τὴν ὥραν φύεται, φέρειν οὐ δυνάμενα τὸν χειμῶνα τὰ μὴ ὄντα ξηρὰ, καθάπερ καὶ τὸ ὤκιμον· τὰ δ' ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ, καθάπερ ὁ σίκυος καὶ ἡ ἀνδράχνη. θαυμαστὸν δ' ἂν δόξειε τὸ τοῦ ἀβροτόνου μάλιστα, διότι θερμὸν ὂν τὴν ἀλέαν διώκει· αἰτία δὲ ἡ ἀσθένεια. πρὸς ἄμφω γὰρ ἀσθενεῖ, καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας καὶ πρὸς τὰ καύματα. τὸ δ' ὅλον, οὐκ ἔοικεν ἡ θερμότης μάλιστα εὐβλαστεῖν. εἴπερ θερμὰ, τὰ δριμέα. καὶ γὰρ τὸ πράσον, καὶ τὸ γήτειον, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ θύμβρα, καὶ ἡ ὀρίγανος, δυσβλαστῆ. δεῖ γὰρ ἔχειν τινὰ ὑγρότητα, καὶ οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἴσως εὐκρασίαν τὸ εὐβλαστές, πρὸς τὸ πιεῖν καὶ πάχειν. ὅλως δ' ὡς ἐν γένει λαβεῖν, ξηρότητα τῶν σπερμάτων τὰ στεφανωματικὰ, καὶ τὰ τῶν λαχάνων· ὅθεν καὶ τάχιστα τὰς ἰκμάδας ἕλκει. διὸ καὶ κρεμαννύουσιν αὐτὰ, καὶ οὐ ῥαίνουσι τὰ οἰκήματα, οὐδ' ὕδωρ εἰσφέρουσιν ἁπλῶς. ἡ δὲ διαμονὴ θησαυριζομένη, πρός τε τοὺς σπόρους, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας χρείας παραπλήσια καὶ τοῖς σιτηροῖς· γόνιμα μένει εἰς τετραετίαν μάλιστα. χρήσιμα δὲ πρὸς τἄλλα πλείω χρόνον, ὥσπερ ὁ σῖτος εἰς τροφήν. καὶ τοῦτο δὲ κατὰ λόγον, ὥσπερ καὶ τοῖς ζώοις πρότερον ἀπολιπεῖν τὴν τῆς γονῆς. καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἡ ἀρχὴ τοῦ γεννᾶν, ὅπερ ἄν τις ὡς πέρας θείη· τὸ δὲ λοιπὸν, ὡς τροφὴν καὶ ὕλην προσηρτημένην. ἀλλὰ τὸ ὅλον καλεῖται σπέρμα. διὸ καὶ ζῆν αὐτά φασι, καὶ μὴ ζῆν, ὅταν

τὰ ὠὰ

διαμένῃ ταύτῃ, ἢ φθαρείη, καθάπερ καὶ † τὰ ἴα. συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ τοῖς βαλανώδεσι, καὶ τοῖς ἄλλοις. εἰς βλάστησιν δὲ τὰ ἔνια τῶν νέων οὐκ ἄλογον εἶναι βελτίω, ξυνεστηκότα τε καὶ οἷον αὐτὰ αὐτῶν ὄντα μᾶλλον. πρόσεισι γάρ τις καὶ τούτων πέψις, ἀποπνεύσαντος τοῦ ἀλλοτρίου. χρονιζομένου δὲ, πάλιν γῆρας καὶ φθίσις. περὶ δὲ τοῦ ἐκκαυλεῖν, τάχιστα μὲν τὰ ἀπὸ τῶν ἀκμαζόντων, ὡς ἰσχυροτάτων. τε-

λέωσις

λέωσις γάρ τις ἡ ἐκκαύλησις, εἴπερ ὁ καρπὸς τέλος, οὐκ ἄλογον. δευτέρα δὲ ἡ ἐκ τῶν παλαιοτέρων· καὶ γὰρ ἐκ τούτων οἷον καθαρωτέρα τις καὶ πλείων ἡ δύναμις. ἐν δὲ τοῖς νέοις ἀναμεμιγμένη, καὶ τὸ πλέον εἰς τὴν τροφὴν ἄγουσα, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. ἀεὶ γὰρ ὀψιαίτερα τὰ πολύτροφα. διὸ καὶ εἰ μὴ τὰ ἀπὸ τῶν ἀκμαζόντων ἐκκαυλεῖ πρῶτα, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων, οὐκ ἄλογον. περὶ οὗ δὴ καὶ ἀντιλέγουσί τινες. ἐκκαυλεῖν γάρ φασι τὰ ἀσθενέστερα μᾶλλον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν λαχάνων. αἴτιον δὲ, ὅτι εὐπαθέστερα τε καὶ ἐλάττω τροφὴν ἔχοντα τελειοῖ. τὸ δὲ ἐκκαυλεῖν, ὥσπερ τελέωσιν. διὸ κἀκ τῶν δένδρων τὰ πρεσβύτερα, θᾶττον πέττει καὶ μᾶλλον τοὺς καρπούς· τὰ δὲ ἐν ἀκμῇ, πλείους μὲν καὶ καλλίους ἔχει, βραδύτερον δέ. φαίνεται δ' οὖν εἴπερ ἀληθὲς, ὅτι ταχυγονώτερα τὰ παλαιότερα. μεμῖχθαι γάρ τι ἐν τοῖς σπέρμασι δοκεῖ, οἷον ὕλη καὶ τροφὴ ταῖς ἀρχαῖς, ἣν δεῖ προκατεργάσασθαι πρότερον ἢ εἰς τὴν βλάστησιν ἐλθεῖν. εἴη δ' ἂν κἀκεῖνα λέγειν πρός γε τὸ καυλεῖν, ὡς ἧττον ῥιζουμένων τῶν παλαιῶν. εἰς δὲ τὸ ἀνώμαλον φερόμενον, ταχεῖαν ποιεῖ τὴν τελέωσιν· ὥσπερ σχεδὸν καὶ ἐπὶ τῶν ὀλιγοχρονίων πάντων ἐστί. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν τριμήνων λέγεται. τοὺς δὲ χρόνους δηλονότι καὶ τὰς ἀκμὰς, κατὰ τὰς φύσεις ἑκάστων ληπτέον. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ὁμοιότητά τινα ἔχει. τὰ δ' ἴδια καθ' ἕκαστον γένος αὐτὰ καθ' αὑτὰ λέγουσιν ἐπὶ πλέον. ῥητέον δὲ τοῖς τῶν δένδρων καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα θεωροῦσιν. 4 Ἄτοπον δ' ἂν δόξειε, καὶ ἅμα θαυμαστὸν, εἰ ἀπὸ τῶν ἀπλῶν ἔνια γεννᾷ· καὶ ταῦτα, δένδρων φύσεις μεγάλας οὕτως· οἷον, ἰτέας καὶ πτελέας. ἀτελὲς γὰρ τὸ ὠμόν. ἆρ' οὖν εἴπερ τοῦτ' ἀληθὲς, διαιρετέον τὴν τελειότητα, τήν τε πρὸς ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὴν γένεσιν. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τροφὴν, ἡ δὲ πρὸς δύναμιν τοῦ γεννᾶν. ἔνια δὲ ἄτροφα· γεννητικὰ δὲ τὰ δ' ἴσως ἀνάπαλιν. τάχα δ' ἐκείνη. πρὸς δὲ τὰ νῦν ἡ διαίρεσις, ὅτι τὴν πέψιν τιθέμεθα χρώμασι καὶ χυλοῖς καὶ πυκνότητι καὶ τοῖς τοιούτοις. ἐπεὶ τόγ' ἐδώδιμον ὑπάρχει καὶ τοῖς τῆς παλαιᾶς, καὶ ἄλλοις. ἀλλ' οὐ τοῦτο κύριον, ἀλλὰ τὸ γεννᾶν. ἕκαστον γὰρ τὸ ἔργον κρίνεται, καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς ὑπόθεσιν.

Ἐκεῖνο δὲ ἀτοπώτατον, εἰ τελειούμενα γένους τινὸς, ἄγονα γίνεται τὸ ὅλον, καί τοι ἀπὸ σπέρματος γινομένου τοῦ δένδρου· καθάπερ ἐπὶ τοῦ κυπαρίττου. 5 τὸ γὰρ ἄρρεν γένος ὅλως ἄγονον, πολλὰ δὲ καὶ τῶν θηλειῶν. ἐπεὶ τόγε μὴ καρποφορεῖν ἔνια τῶν ὁμογενῶν, ἧττον ἄτοπον. καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν σπερμάτων, αὐτὸ πηρωθὲν ἄγονον. ἀλλ' ἴσως τοῦτό γε καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ μηδὲν ὅλως γόνιμον, ὥσπερ ἐλέγχει τὴν φύσιν, ὅτι καὶ μάτην· ὃ καὶ ἡμῖν ὑπεναντίον πρὸς τὰ πρότερον. καὶ τὰ μὲν τῆς πτελέας ἀμφισβητούμενα, καὶ τῆς ἰτέας. ὁ δ' ἐρινεὸς ὁμολογουμένως γεννᾷ, καὶ ἄπεπτον εἰς τὴν ἡμετέραν τροφήν. γεννᾷ δὲ καὶ τὸ τοῦ θύμου ἄνθος, καὶ ἄλλων, ἃ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν ἀφανῆ. τὸ δ' ἄνθος μόνον φανερόν. ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν δένδρων ἢ τινῶν τε, καὶ ἄλλας ἴσως ἀπορίας ἔχει. καὶ γὰρ τὸ περὶ τοὺς φοίνικας, ἄτοπον, καὶ λόγου δεόμενον. καὶ τὸ οὕτως ἀμενηνὰ τινῶν εἶναι τὰ σπέρματα, καθάπερ καὶ τῆς κυπαρίττου. τὰ γὰρ τοιαῦτα δίδωσί τινα ἔννοιαν, καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἔχειν ἔνια τροφὴν πρὸς ἑαυτοῖς. πλὴν ἴσως ἄλλοις ἄλλα καὶ ὕλη καὶ τροφή· καὶ ἱκανόν τισιν, ἂν ἔχῃ τὸ διατηρῆσον. ὑπὲρ δὲ τῶν σιτηρῶν, καὶ ὅλως τῶν ἐπετείων, αἱ μὲν τοιαῦται διαφοραὶ ῥᾴους· οἷον, αἱ κατὰ τὰς βλαστήσεις, καὶ τελειώσεις, καὶ τὰ λοιπὰ πάθη τὰ συμβαίνοντα τοῖς τοιούτοις. 6 Περὶ δὲ τῆς ἐξαλλαγῆς εἰς ἕτερον γένος, ὥσπερ ἐκ πυρῶν εἰς αἴρας, καὶ εἰ δὴ πάλιν τῶν αἰρῶν εἰς πυρούς, καὶ τῶν ζειῶν εἰς βρόμον, ἄτοπον αὐτό τε τὸ συμβαίνον ἐστὶ τῷ ἰδίῳ. μόνα γὰρ δὴ ταῦτα μεταβάλλει τῶν σπερμάτων φύσις ὡς. ὁ γὰρ ἐκ τῆς τίφης καὶ τῆς ζειᾶς πυρὸς, παρασκευῇ πως καὶ τέχνῃ, καθάπερ οἱ τὰ σπέρματα προβρέχοντες εἰς τὴν γλύκανσιν. ἄτοπον δὲ, πρὸς τὰ μόνα καὶ ὅτι ἰσχυρότερα δοκοῦντα τῶν χεδροπῶν εἶναι. τὸ γὰρ ἀσθενὲς, εὐφθαρτότερον. φθορὰ δέ τις ἡ ἔκστασις, καὶ μᾶλλον πυρὸς ἡ κριθὴ ἰσχυρότερον. ἔτι δὲ τὰ μὲν ἰσχυρότερα, εἰς τὸ ἀσθενέστερον μεταβάλλει. ἡ δὲ αἶρα, καὶ πυροῦ καὶ κριθῆς ἰσχυρότερον. ὥσθ' ἅμα συμβαίνει, καὶ τὸ παρὰ φύσιν τοῦ κατὰ φύσιν ἰσχυρότερον. ἡ δὲ διαφθορὰ καὶ ἡ μεταβολὴ δυοῖν θάτερον, ἢ ἐν τοῖς σπέρμασιν, ἢ ἐν τῇ χλόῃ. σπέρματος μὲν οὖν γαλάκτωσις, σῆψις, ὅλως διάχυσις· ὧν οὐδὲν φύσει. μόνη δὲ χλόη ῥιζωθέντων ἤδη. τὰς δὲ ῥίζας μεταβάλλειν ἄτοπον. ὅθεν δὴ τοῖς τοιούτοις περιπεπεισμένοι τινὲς ὡς ἀλόγοις, ὅλως οὐδὲ γίνεσθαί φασι τὴν ἔκστασιν, ἀλλ' ὑπὸ ὀμβρίας φύεσθαι καὶ συνίστασθαι τὴν

σθαι τὴν αἶραν, ὃ καὶ καθ' αὑτὴν φαίνεται ποιοῦσα, μὴ σπαρέντων πυρῶν ἢ κριθῶν ἐν ταῖς ἐπομβροτάταις χώραις. αἱ μὲν οὖν ἐναντιώσεις αὗται δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς ἔργοις. πολλοὶ γάρ, ὥς φασι, σπείροντες πυροὺς ἢ κριθὰς, ἐθέρισαν αἶρας. τὴν δὲ ἐξέτασιν καὶ τὴν μεταβολὴν, θείη μὲν ἂν ἀμφοτέρως γίνεσθαι, καὶ τοῦ σπέρματος ἀλλοιουμένου καὶ τῶν ῥιζῶν. ἡ γὰρ ἐν τῇ χλόῃ μεταβολὴ, διὰ ἐκείνας. συμφυεῖς δ' οὔσας, οὐκ ἄλογον συμπάσχειν. ἐπεὶ τό γε σπέρμα διαφθαρὲν, οὐ φύσιμον ὅλως ἦν. τοῦτο μὲν κοινόν· οὐδὲ γὰρ ῥίζαι φθαρεῖσαι τρέφοιεν ἄν. τὴν δὲ τοῦ σπέρματος φθορὰν, οὐδεμίαν τῶν εἰρημένων ὑποληπτέον σῆψιν ἢ γαλάκτωσιν, ἀλλ' ἑτέραν, ἣ γίνεται διὰ πλῆθος τῆς τροφῆς ἐκτηκομένων. αὕτη δὲ τὸ μὲν ὅλον οὐκ ἀπόλλυσι, μεθίστησι δὲ εἰς ἕτερον ἐπικρατοῦσά πως τῆς ἀρχῆς. τὸ δὲ συμβαῖνον ὅμοιον, τρόπον τινὰ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, ὡς κατ' ἀναλογίαν ἢ τὸ θηλυκρατήσῃ τοῦ ἄρρενος, ἢ ἔτι μείζων ἐναλλαγὴ γένηται πρὸς τὴν παρὰ φύσιν. δεῖ γὰρ δὴ τὴν γῆν ὥσπερ τὸ θῆλυ νοῆσαι, καὶ τὸ ἀνάλογον οὕτω λαμβάνειν. ὅταν οὖν ἐκ ταύτης ἡ τροφὴ πλείων γίνηται διὰ τὰς ἐπομβρίας, τότε τὴν ἔκστασιν συμβαίνειν, οὐ φθείρουσαν μὲν ὅλως τὴν γεννητικὴν δύναμιν, ἐξαλλοιοῦσαν δ' εἰς ἑτέραν. εὐζώου δὲ τῆς φύσεως οὔσης (εὐζωότερα γὰρ πολὺ τὰ τῶν ζώων) εὔλογον, καὶ διαμένειν μᾶλλον ταύτην· ἐπεὶ καὶ ἄνευ σπερματικῆς ἀρχῆς αὐτόματα πολλὰ συνίσταται, καὶ ἐκ τῶν ἐλαττόνων καὶ τῶν μειζόνων φυτῶν. ὅθεν καὶ τοῦτο ἂν εἴη φανερὸν, εἴ τις ἀκολουθήσει τῇ ἀναλογίᾳ, διότι τῇ τῶν σπερμάτων ἀλλοιώσει, καὶ οὐ τῇ τῆς χλόης μεταβολῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώων οὕτω γίνεται, καὶ ἅμα δὴ τότε ἀσθενέστατον, ὅταν ἐν μεταβολῇ τυγχάνῃ τῇ περὶ τὴν βλάστησιν. ἤδη δ' ἐκβεβλαστηκὸς καὶ ἐρριζωμένον, ὥσπερ γέγονε. τοῦτο δὲ καὶ μείωσις εἰς αὔξησιν καὶ τροφὴν, ἢ καὶ τὴν ὅλην φθορὰν, οὐκ εἰς μεταβολήν. ἔτι δὲ καί φασιν οἱ ἔμπειροι, φανερὸν εὐθὺς εἶναι τὸ φύλλον ἀνατέλλον τῆς αἴρας, λιπαρώτερον ὂν καὶ ποωδέστερον, καὶ στενώτερον, καὶ οὐχ ὕστερον τοιοῦτο γινόμενον. ἐκ μὲν οὖν τούτων δόξειεν ἂν τοῖς σπέρμασιν. οὐ μὴν οὐδὲ θάτερον ἀδύνατον, οὐδ' ἄλογον, ὥστε ἐν τῇ χλόῃ μεταβάλλειν ἀλλοιουμένων τῶν ῥιζῶν. τοῦτο γὰρ ἀνάγκη συμβαίνειν· ὥσπερ τῶν δένδρων, ὅσα μεταβάλλει ταῖς θεραπείαις τοὺς καρποὺς ἐξ ὀξέων καὶ πικρῶν εἰς γλυκεῖς καὶ ποτίμους, ἢ ἐκ πολυπυρήνων ἀπυρήνους, ἡ δ' αἰτία τῆς μεταβολῆς ὁμοίως καὶ ταύτης πλῆθος τροφῆς, ὅταν ἐπομβρίαι γένωνται· καὶ ὥς γε δέ τινές φασι, μάλιστα τοῦ ἦρος, ἐὰν ἥλιοι συνεπιλάμψωσιν, ὡς ἐξ ἀμφοῖν γινομένης τῆς μεταστάσεως. ἐνιαχοῦ γὰρ ἔν τισι τόποις ἐλώδεσιν ὅλως τοῦτο συμβαίνει. καὶ τότε φύλλον μεταβάλλει, ὥστε πᾶσιν εἶναι φανερόν. ἐὰν δὲ τὰ ἐαρινὰ μὴ γένηται, πολὺ γίνεσθαι πυρῶν πλῆθος. ὥστε τοῦτο μὲν οὐδετέρως ἄλογον. εἰ δὲ καὶ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τάχ' ἂν οὐδ' ἄτοπον εἴη, διαφορὰν δέ τινα εἶναι, ὡς αἶραι δεῖν καὶ τῶν ἐπαφῶν καὶ τοῦ ἀέρος. ἐπεὶ καὶ σπαρέντων εὐθὺς μεγάλη βλάβη πολυϋδρείαν ἐπιγίνεσθαι. συμβαίνει γὰρ ἀσθενεστέρας εἶναι τὰς ῥίζας. τὸ δ' ἀσθενὲς, † ἀπαθέστερον. ἡ μὲν οὖν ἐξαλλαγὴ, διὰ τοῦτ' ἂν εἴη. τὸ δὲ, μόνα ταῦτα πάσχειν, ἔτι δ' ἰσχυρότατα δοκοῦντ' εἶναι (καὶ γὰρ ἡ ζειὰ ἰσχυρὸν) μιᾷ τινι λύοιτ' ἂν αἰτίᾳ, καὶ τοιαύτῃ. διὰ γὰρ τὸ πολυρριζότατα καὶ ἰσχυρότατα εἶναι, πλείστην ἔχοντα ὑπομένει. τὰ δ' ἄλλα, φθείρεται τελέως. ἔτι δ' ἡ ὥρα καθ' ἣν ὁ σπόρος, ἐπομβροτέρα, καὶ πλείω χρόνον ἐν τῇ γῇ γίνεται. τὰ δὲ πρὸς τὸ ἔαρ, καὶ διαγελῶντος ἤδη τοῦ ἀέρος, ἐν εὐκρασίᾳ μᾶλλον, καὶ εὐθὺς εἰς τὴν βλάστησιν ἡ ἀναδρομή. διὸ καὶ οὐδέτερον οὐδὲν ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, ἄν ποτε διαφθαρῇ, γίνεται. τὸ μὲν γὰρ καὶ τὴν αἶραν ἀξιοῦν, ἄτοπον. εἰς γὰρ τὸ σύνεγγυς καὶ ὁμογενές πως αἱ μεταβολαί. τὸ δὲ μηδὲ εἰς ἕτερον, μὴ δ' εἰς ἀσθένειαν αἴτιον, ὡς ὅλως φθειρομένων, ἀλλὰ τοῖς ὁμοιοπύροις ἂν εἴη καὶ ὁμοιοειδέσι μᾶλλον εἰς στεῖραν. τούτων δὲ τὰ μὲν ὅλως οὐχ ὑπομένει διὰ τὴν ἀσθένειαν, ὥσπερ ἡ τίφη. τὰ δὲ εἰς τὸ συγγενὲς μᾶλλον μεταβάλλει, καθάπερ ἡ ζειὰ πρὸς τὸν βρόμον. ὁ δὲ πυρὸς εἰς τίφην οὐ μεταβάλλει καὶ ζειὰν ἐξαμβλούμενος· ὅτι πλείων ἡ τροφὴ, καὶ ἰσχυροτέρα, δι' ἣν συμβαίνει. τοιαύτη δ' οὖσα, οὐκ ἂν ἐκθηλύνειεν, οὐδὲ εἰς τὸ σφοδρότερον ἄγοι, καὶ ὅλως ἐκστήσει τοῦ γένους. ἐπεὶ μᾶλλον ἄν τις εὐλόγως θαυμάσειεν, ὅτι οὐκ εἰς τὸν ἄγριον πυρὸν, ὥσπερ καὶ ἄλλα. τυγχάνει δὲ καὶ τούτου παραπλησία τις ἡ αἰτία· μετακινεῖ γὰρ ἁπλῶς ἡ φύσις. ἄτοπον δὲ καὶ λόγου δεόμενον, εἰ καὶ τὸ λινὸν ἐξαιροῦται. μεγάλη γὰρ ἡ διάστασις, εἰ μὴ ἄρα καὶ τοῦτο τῆς τροφῆς ὀλίγον. ψι-

εὐπαθέστερον

λεῖ γοῦν

λεῖ γοῦν χώραν ἀγαθήν. ὥστ᾽ ἐκ τῆς ὑπερβολῆς ἡ διάστασις. ὁ δὲ θέρμος, ἰσχυρὸς ὢν καὶ τεράϊος ἐξαιρούμενος, οὐδὲ εἰς ἓν μεταβάλλει διὰ τὴν ἄγαν ἰσχύν. ἐπικρατεῖ γάρ. δεῖ δὲ τὸ μέλλον μεταβάλλειν, μὴ ἀπαθὲς εἶναι, μήτε ἄγαν εὐπαθές· τὸ μὲν γὰρ οὐ μετακινεῖται, τὸ δ᾽ ὅλον ὡς αὐτὸν φθείρεται, καθάπερ ἐλέχθη· σκεπτέον δὲ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σπερμάτων ἢ τῶν ἀγρίων, ἢ τῶν ἡμέρων δέχεται τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν. καὶ περὶ μὲν αἰρῶν, ἀρκείτω τὰ εἰρημένα. τὰς γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς γένεσι τῶν πυρῶν μεταβολὰς, οἷον ἐκ τοιῶνδε τοιοίδε γίνονται, καὶ κριθαὶ, καὶ τἄλλα ὡσαύτως, οὐκ ἔστι. ζητεῖ μὲν οὖν, εἰ τοῦτ᾽ ἔχει τὸ θαυμαστόν. ἡ γὰρ ὥρα, καὶ αἱ τροφαὶ, καὶ ὁ ἀὴρ, καθάπερ εἴρηται, ποιοῦσι τὰς ἀλλοιώσεις, ὁμοίως ζώων καὶ φυτῶν. ἢ καὶ πρὸς τὴν ἔκστασιν ὅλως τοῦ γένους χρῆναί φαμεν μετενεγκεῖν, ποιάν τινα καὶ πόσην ποιήσαντες τὴν τροφήν. ἐπεὶ καὶ τῶν δένδρων, καὶ ὅλως τῶν φυτῶν αἱ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἰρημέναι μεταβολαὶ, διὰ ταύτας γίνονται τὰς αἰτίας, ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον ἐλέχθη· τῶν μὲν εὐτροφούντων ἐν ταῖς οἰκείαις τροφαῖς καὶ θεραπείαις, ὥσπερ τὸ σισύμβριον ὅταν εἰς μίνθαν. ἀπόλλυται γὰρ τὸ δριμὺ τῆς ὀσμῆς, καὶ οἷον ἀπαθηλύνεται. διὰ τὴν τροφὴν δὲ καὶ ἀργίαν ἡ ἀπαγρίωσις. ἔνια δ᾽ ὅλως καὶ ἀπόλλυσιν, ὥσπερ τὴν μίνθαν καταπνιγομένων τῶν ῥιζῶν ὑφ᾽ αὐτῶν. ἡ δὲ λεύκη, τὸ μὲν ὅλον οὐ πόῤῥω τῆς αἰγείρου, καὶ τῇ ὅλῃ μορφῇ καὶ τοῖς φύλλοις. ἀπογηράσκουσα δὲ ἐξομοιοῦται, τῷ καταξηραίνεσθαι καὶ μᾶλλον ἀτροφεῖν, οὐκ ἄλογον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐν ἄλλοις διὰ πλειόνων εἴρηται· καὶ ὅτι δὲ καὶ τὰ περὶ τὰ ζῶα κατὰ μὲν τὰς γενέσεις τοιοῦτό τι συμβαίνει· τελεωθεισῶν δὲ τῶν νοσσιῶν οὐκέτι, πλὴν εἴ τις τὰς κατὰ τοὺς ὄρνιθας ἀλλοιώσεις, ἅμα τοῖς γινομένοις ὁρῶν λέγοι. φαίνονται δὲ αὗταί γε πάθεσι μᾶλλον ὅμοιαι σωματικοῖς, ἢ μεταβολαῖς.

Τῶν δὲ ἄλλων τῶν περὶ τὰ σπέρματα μάλιστα πόῤῥω, εἴπερ ἀληθὲς τὸ παρὰ μέρος, καὶ μὴ ἅμα γεννᾶν ἔνια· καθάπερ ἐπί τε τοῦ αἰγίλωπος λέγεται, καὶ τοῦ λωτοῦ, καὶ τοῦ βολβοῦ. τοῦτο δ᾽ οἱ μέν φασιν εἶναι ψεῦδος. ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς ῥίζης βλαστανόντων τῶν ὕστερον ἔτι * ἀπὸ τοῦ σπέρματος ἐναπολαμβανόντων. οἱ δ᾽ ὡς ἀληθῶς διακεινται, σημεῖα φέροντες, ἄλλα γε καὶ οἱ ἀπαλῶντες τὸν αἰγίλωπα, διετῆ εἰς τὸν ἀργὸν ποιοῦσιν· ὅπως ἀμφότερα τὰ σπέρματα ἐκβλαστήσῃ, ἐπινεμηθῇ τε καὶ ἐκθερισθῇ τὸ ὅλον ὁ καρπός. ἔχει δέ τινα καὶ ἄλλως ἀπορίαν ἡ παρ᾽ ἔτος βλάστησις· καὶ εἴπερ συνεχὲς ὂν, καὶ δίκρουν, ὥσπερ φαίνεται, καὶ ἅμα πίπτον, τὸ μὲν ἀλλοιοῦται καὶ διαβλαστάνει, τὸ δ᾽ ἀπαθὲς διαμένει πάντα τὸν ἐνιαυτόν. ὅσῳ γὰρ ἀσθενέστερον τὸ ἔλαττον, ὃ δή φασι διαμένειν, τοσούτῳ καὶ δυσπαθέστερον ἐχρῆν εἶναι καὶ εἰς τὴν διαβλάστησιν, καὶ εἰς τὴν ὅλην φθοράν. ἀνάγκη δὲ δηλονότι, καὶ ὅταν ἐκβλαστήσῃ θάτερον χωρίζεσθαι. μὴ γὰρ χωρισθέν, καὶ εἰ μὴ γίνεται συμπαθές· ἀλλ᾽ ἐξαιρουμένων γε τῶν ῥιζῶν, συναίροιτ᾽ ἄν, πολλάκις δὲ τοῦτο δρῶσιν οἱ γεωργοί. καὶ οὔ φασι φθείρειν. τὸ δὲ διαρκεῖν ἀπαθὲς ἐν τῇ γῇ, μέχρι μὲν τῆς οἰκείας ὥρας εἰς τὴν ἔκφυσιν, εὔλογόν τε καὶ ἐπὶ πολλῶν γινόμενον. τὸ δ᾽ ὅλον ἐνιαυτὸν ἐπέχειν, ἤδη θαυμασιώτερον· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μὲν τέλειον, τὸ δὲ ἀτελὲς αὐτοῦ εἶναι. τελειοῦσθαι γὰρ περὶ ἐνιαυτὸν, ἄλογον. οὔτε γὰρ ἀσθενὲς, ἀλλ᾽ ἰσχυρὸν ὁ αἰγίλωψ, ὥστε ἐκτελεῖν δύνασθαι πλείω. καὶ ἅμα δὴ καὶ τὸ ἀσθενέστερον ὑπὲρ δρᾷ. ἥτε αὖ τελείωσις ἡ κατὰ φύσιν οἰκειοτάτη, τάχα δὲ καὶ μόνη. τροφὴν γὰρ τότε λαμβάνει τὴν αὐτοῦ. διὰ δὲ τῆς τροφῆς, ἡ αὔξησις καὶ τὸ τέλειον. χωρισθὲν δὲ, ἤτοι φθείρεται πάμπαν, ἢ ἀναυξὲς καὶ ἀνεπίδοτον. τὸ δ᾽ αὖ πολυχίτων εἶναι, καὶ τῷ βρόμῳ καὶ τῇ ζειᾷ συμβέβηκεν. ὥστε χρὴ καὶ ταῦτα διαμένειν ἀπαθῆ. τὰ μὲν οὖν ἀντιλέγοντα, σχεδὸν ταῦτ᾽ ἐστίν. ἀλλὰ μὴν εἰ δεῖ λέγειν τὴν αἰτίαν, ἐκείνην ἄν τις ἴσως μάλιστα εἴποι τῶν φασκόντων, μὴ τελεῖν ἄμφω πρὸς τὰ φύσιμα ποιεῖν· ἀλλ᾽ ὅμοιόν τι ξυμβαίνει καὶ τῶν ᾠοτόκων, καὶ τῶν σκληροτάτων τισί. τὰ γὰρ ᾠὰ ἀποτικτόμενα τρέφεται καὶ ἐκτελεοῦται, τὰ μὲν ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῇ θαλάττῃ, τὰ δὲ ἐν τῇ γῇ καὶ τῷ ἀέρι. καὶ ταῦτα δεχόμενα ζωοποιεῖ· τὰ δὲ φύσαντα καὶ ἐκτεκόντα, ἐξαδυνατεῖ. φαίνεται δὲ τοῦτό γε καὶ ἄλλως ἀληθὲς, ὡς οὐκ εὐθὺς ἀλοασθέντα τὰ σπέρματα βελτίω τῶν χρονισθέντων, οὐδὲ τὰ νέα τῶν ἔνων, ὥσπερ εἴπομεν. ἀλλὰ δεῖ τινα λαβεῖν ἐν ἑαυτοῖς οἷον πέψιν καὶ δύναμιν, ἀποπνεύσαντος τοῦ ἀλλοτρίου. τί οὖν (ἴσως ἄν τις φαίη) κωλύει, καὶ ἐπὶ τῶν ἀπορουμένων τοιοῦτόν τι συμβαίνειν, ὥστε καὶ τελείωσιν λαμβάνει καὶ δύναμιν, ἐκπεττόμενα πως τῇ θερμότητι τῇ τε ἐν ἑαυτοῖς καὶ τῇ περιεχούσῃ. ἢ τοῦτο παράλογον, ὡς μᾶλλον ἐν τῇ γῇ κα-

τακλωμένω

τ' ἀνηλωμένη ἡ θερμότης ἐκπέψῃ τὴν τροφὴν ἢ ἐξατμίσηται, καὶ διὰ τὸ τῶν ἐν τῷ ἀέρι καὶ
ταῦτα πεφυκότων ἐν τούτῳ τελειοῦσθαι, καὶ ἅμα λαμβανόντων τροφὴν οὐκ ὠμήν, ἀλλὰ πε-
πονημένην ὑπὸ τοῦ καυλοῦ καὶ τῶν ῥιζῶν. ἔτι δὲ τῶν μὲν ᾠῶν μία τις ἡ πέψις καὶ τελείωσις ἁπάν-
των, εἴθ' ὑπὸ τῶν ἔξω. συμβαίνει γὰρ ὥσπερ τὸ μὲν κατὰ φύσιν, τὸ δὲ παρὰ φύσιν· καὶ ταῦτ' ἰ-
σχύοντος ἔτι τοῦ φυτοῦ, καὶ οὐ περιλαμβανομένου τῇ ὥρᾳ πρὸς τὴν πέψιν· πλὴν εἴ τις λέγοι,
ὅτι περιεκπηδᾷ τὰ σπέρματα τὰ πρὶν τελειωθῆναι, διὰ τὸ τὴν φύσιν ἔχειν ἀσθενῆ. συμβαί-
νειν μὲν δὴ τοῦτο, καὶ πολὺ πρότερον καὶ τὰς κριθάς, ὥστε κοινὸν εἶναι τὸν κάλαμον. τό τε
οὖν εἰς τὴν οὐσίαν ἀνακτέον. καὶ τὸ συνεκτρέφεσθαι δὲ καὶ τελειοῦσθαι τοῖς περιέχουσιν, οὐκ ἄλο-
γον. ἐπεὶ τό γε διαμένειν ἀπαθές, ἄλλως τε καὶ ἐν χιτῶσι τοσούτοις, ἧττον θαυμαστόν. πολλα-
χοῦ γοῦν φαίνεται, καθάπερ ἐλέχθη, καὶ τῶν ἄλλων· μᾶλλον δὲ πάντα διατηρούμενα πρὸς τὴν
οἰκείαν ὥραν. ἐκεῖνο γὰρ ἔτι θαυμασιώτερον, ὅπερ εἴρηται περὶ τῶν τευτλίων, ὅτι οὐ μόνον ἐν
μηνὶ καὶ δυοῖν καὶ τρισὶν ὕστερον, ἀλλ' ἐνιαυτῷ διαβλαστάνει τινά, καὶ ταῦτα βρεχομένου
καὶ κηπευομένου τοῦ τόπου. ἔτι δὲ καὶ τὸ τοῦ λωτοῦ σπέρμα τοιοῦτον, ἤ τό γε περιέχον τὸν καρ-
πόν, διὰ τὸ μὴ εὐχωρέστερον εἶναι, μὴ δ' ὁμοίως ἀποδιδοῦσθαι. τὸ δὲ τοῦ βολβοῦ, καὶ τὸ μέγεθος
διάφορον, σκεπτέον δ' ὑπὲρ αὐτοῦ. εἰ οὖν οὕτως ἔνια δυσφυῆ δὲ σπερμάτων τε, ὥστε πολ-
λοῖς ὕστερον χρόνοις ἀνατέλλειν, δηλονότι ταῦτα πέττεται καὶ τελειοῦται πρὸς τὴν βλά-
στησιν ἐν τῇ γῇ. διὸ καὶ αὕτη τις ἂν εἴη συνεργοῦσα πίστις. συμβαίνει δ' αὐτῇ τὸ καὶ πρότερον
λεχθέν, ὅτι καὶ τελειοῦταί τινα κατὰ τὴν πρόσφυσιν, ἃ καὶ σπειρόμενα διαβλαστάνει τα-
τῶν ῥαχθῆμα. μεῖζον δ' ἔτι καὶ † τοῦ παρὰ τὰ σπέρματα καὶ τοὺς καρποὺς ἀπορημάτων, οὐχ ὑπο-
πίπτοντα δὲ ὑπὸ τὴν αἰτίαν ταύτην, τὸ περὶ τὸν λωτὸν συμβαῖνον. τοῦτο δὲ οὐ δένδρον,
παρόμοιον ἔχον τὸν καρπὸν τῷ λωτῷ. καὶ τὸ περὶ τὸν τιθύμαλλον, καὶ τὸ περὶ τὸν μυρτί-
την καλούμενον. τοῦτο δ' οὐ δένδρον, ἀλλὰ θάμνος ἐπιγειόκαυλος. ἀμφότερα γὰρ ταῦτά φα-
σι παρὰ μέρος φέρειν ἐξ ἑκατέρων τῶν βλαστῶν. ὥστ' ἀνάγκη τὸν μερισμὸν τῶν δυνάμεων
8 ἐν ταῖς ῥίζαις ποιεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐπισκεπτέον. Τῶν δὲ σιτηρῶν σπερμάτων,
εἴ τινες διαφοραὶ κατὰ τὴν ἔκφυσιν ἢ τοὺς καρποὺς ἢ τὴν ἄλλην οὐσίαν, δεῖ πειρᾶσθαι λέ-
γειν. οἷον ὅτι πυρὸς μὲν καὶ κριθὴ καὶ τὰ ὅμοια πρόρριζα· τὰ δὲ χέδροπα, πρὸς τὸ ἔαρ, πλὴν
κυάμου καὶ θέρμου. τοῦτο γὰρ ποιοῦσιν, ὅτι τὰ μὲν σιτώδη ῥιζωθῆναι δεῖ, πρὸς τὸ μονόκω-
λα γίνεσθαι, τῆς ἀναφορᾶς εὐθὺς ἄνω γινομένης. ῥιζοῦται δὲ κατεχόμενα καὶ πιλούμενα
τοῖς χειμῶσιν, ὥστε πολλὰς ἀρχὰς λαμβάνειν τῆς βλάστης. τὰ δὲ χέδροπα μονόρριζά τε καὶ
ἰσχυρόρριζα, καὶ εὐθὺς τὴν ὁρμὴν ἄνω ποιούμενα, προσφόρως ἔχει τῇ ὥρᾳ· τὸ γὰρ πολὺ τῆς
φύσεως ἐν τῷ ἀέρι. τὸν δὲ κύαμον πρωϊσπορεῦσιν, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν ἀσθένειαν, ὅ-
πως ῥιζωθεὶς ἐν ταῖς εὐδίαις, ἀντέχῃ τοῖς χειμῶσι. τὸν δ' αὖ θέρμον εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἅλω· διό-
τι μὴ καταβληθεὶς θερμῆς ἔτι οὔσης τῆς γῆς, κακοβλαστὴς γίνεται. τούτου δ' αἴτιον, ὅτι ἀ-
τεράμων φύσει, καὶ ὥσπερ ἄπεπτος· δηλοῖ δ' ἡ πικρότης. διότι πολλῆς δεῖται θερμότη-
τος. ἐὰν μὲν οὖν προσλάβῃ τὴν ἐκ τῆς χώρας, δύναται κατεργασθῆναι καὶ εὐβλαστεῖν. εἰ
δὲ μή, κακοβλαστεῖ. καὶ παρόμοιον τὸ ξυμβαῖνον, ὥσπερ εἴ τις ὀλίγῳ πυρὶ τὸ ἰσχυρότατον
ἐκεῖνο ὀπτᾶν ἐπιχειροίη. διὰ τοῦτο δ' ἔοικεν οὐδὲ τὴν ἀγαθὴν χώραν φιλεῖν, ἀλλὰ τὴν ὕ-
φαμμον· εὐθερμαντοτέρα γὰρ αὕτη, καὶ οἷον εὐκατεργαστοτέρα. καὶ κρύπτεσθαι οὐκ ἐθέλει
κατὰ βάθους, ἀλλ' ἐπιπολῆς, ὅπως μᾶλλον ἀπολαύῃ τῆς θερμότητος, καὶ πολυμώτερος
καὶ μετέωρος ὢν ἐκβλαστάνῃ καὶ καθίσῃ τὴν ῥίζαν. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα σχεδὸν ὥσπερ γεωρ-
γικά. τὰ δὲ αὖ τῆς φύσεως· οἷον ὅτι τῶν μὲν χεδροπῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἥ τε ῥίζα καὶ ὁ καρ-
πὸς ἐκβλαστάνει. καὶ τὸ μὲν εὐθὺς ἄνω, τὸ δὲ κάτω νεύει καὶ ὁρμᾷ. πυροῦ δὲ καὶ κριθῆς, καὶ
ὅλως τῶν σιτωδῶν, ἐξ ἑκατέρων τῶν ἄκρων. ἀπὸ μὲν τοῦ παχέος καὶ πρὸς τῷ στάχυϊ προσ-
πέφυκεν ἡ ῥίζα· ἀπὸ δὲ τοῦ λεπτοῦ, ὅθεν ὁ ἀήρ, ὁ καυλός· ὡς ἂν ἑκάτερον ἀνάλογον, τὸ μὲν
ἀπὸ τοῦ ἄνω, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ κάτω· καὶ γὰρ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καυλός. οὕτω καὶ τὴν αἰτίαν εὐθὺς
ἐν τῇ φύσει ληπτέον, ὅτι τὰ μὲν χέδροπα ἄθυρα ὄντα, μίαν τινὰ καὶ τὴν αὐτὴν ἀμφοῖν ἔχει
κατὰ τὸ ἄκρον, ὃ καὶ φαίνεται προσπεφυκός, ὥσπερ ἔξωθεν ὄν, καὶ συνάπτουσι πρὸς τὸν
λοβόν. ἅτε γὰρ ἐναγγειόσπερμα ὄντα, ταύτην μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχει· τρέφεσθαι γὰρ ἄλλως
οὐκ ἦν. τὴν δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους οὐ δυνατόν, συνεχῆ τ' ἀλλήλοις ὄντα, καὶ περιεχόμενα
τῷ λοβῷ.

τῶν λοβῶν. τὸ δ' εἶναι τοιαῦτα, τῆς οὐσίας. ὥστε ὅλως μὲν οἰκότως ἡ φύσις εἰς ταὐτὸ τὰς ἀρ-
χὰς ἔθηκε. τῶν δὲ σιτωδῶν καθ' αὑτά τε πεφυκότων καὶ περιεχομένων, ἔτι δ' ὥσπερ διε-
θέτων πως ὄντων τὴν μορφὴν, ἐχώρισε τὴν ἔκφυσιν, ἀπὸ μιᾶς μὲν ἀρχῆς ἀμφοτέρας ποιήσα-
σα, συνεχοῦς δέ τινος οὔσης καὶ διικνούσης ἐφ' ἑκάτερον τῶν ἄκρων· ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν βλα-
στησιν φανερὰ, διατείνουσα καὶ περὶ τὴν ἐντομήν. τοῦ μὲν οὖν μὴ ὁμοίως ἔχειν, ταύτην ὑπολη-
πτέον τὴν αἰτίαν. ἐκεῖνο δ' ὁμοίως ἐν ἀμφοῖν ἐστιν, ὥστε τὴν τῆς ῥίζης φύσιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὃ τὴν
ἐν τῷ στάχυϊ καὶ τῷ λοβῷ γίνεσθαι πρόσφυσιν, ἀφ' ὧν ἀμφοτέρων αἱ τροφαί. τὸ μὲν † βαλσά- καλάμου
μου, καὶ τῆς πρώτης βλάστης ἡ ῥίζα. τῶν καρπῶν ἡ πρόσφυσις, ἥ τε πρὸς τὸν λοβὸν καὶ πρὸς τὸν
στάχυν. πίπτει δὲ τῶν καρυωδῶν καὶ βαλανωδῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἔκφυσιν, οὕτως ἄν τις
διέλοι. Τὴν δὲ ταχυβλαστίαν, τοῖς χεδροποῖς ἀποδοίη τις διὰ τὴν ὥραν, ὅτι μαλακωτέρα 9
καὶ γονιμωτέρα τῆς χειμερινῆς. ἀλλ' ἀμφοῖν τούτοιν αἰτιάσαιτο τὴν ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ σπεί-
ρονται πρὸς τὸ ἔαρ, καὶ διαβλαστάνουσι θᾶττον. τὸ γὰρ ἀσθενέστερον, ὥσπερ πολλάκις ἐλέγο-
μεν, εὐπαθέστερον. τάχα δὲ καὶ τῆς πολυκαρπίας· πολυχούστερα γὰρ δὴ τὰ χεδροπὰ τὴν αὐ-
τὴν, ἢ παραπλησίαν. καὶ τοῦ θᾶττον δὲ ἐκτελοῦν, καὶ μὴ καρπίζεσθαι τὴν γῆν, ἀλλὰ νειὸν ποιεῖν.
ἅπαντα γὰρ ταῦτα, ἢ τὰ τοιαῦτα, συμβαίνει σχεδὸν (ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν) διὰ τὴν ἀσθένειαν.
καὶ γὰρ ἐκθρέψαι καὶ τελειῶσαι ῥᾴδιον τὸ ἀσθενέστερον, ὡς ἅμα καὶ πλεῖον καὶ τὴν γῆν ἧττον καρ-
πίζεσθαι, καὶ τὴν ἔκφυσιν δὲ τὴν πρώτην ῥᾷω καὶ θᾶττω ποιεῖσθαι· πλὴν εἴ τι κωλύεται διὰ
τὴν ἰσχὺν τοῦ περιέχοντος, ὥσπερ ὁ κύαμος. αἰτία γὰρ τούτῳ τῆς δυσφυΐας, ἡ τοῦ κελύφους
παχύτης. ἐὰν δὲ καὶ ἐκφυσήσῃ, σπαρέντι δυσφυέστερον ἔτι, καθάπερ ἐδαφιζομένης τῆς
γῆς. ἐν δὲ τοῖς σιτηροῖς καὶ ταῦθ' ὁμολογούμενα, πρός τε χρονιότητα τῆς πέψεως, καὶ πρὸς
τὸν καρπισμὸν τῆς γῆς, οἷον ἥ τε πολυρριζία, καὶ ἡ γλισχρότης τῶν καρπῶν. βραδέως γὰρ
τὰ γλίσχρα καὶ καθαρὰ, καὶ ἐν τοῖς δένδροις πεπαίνεται. διὸ καὶ πυροὶ κριθῶν ὀψιέστεροι,
καὶ ὀλιγοχούστεροι. καὶ αἱ ῥίζαι δὲ τῶν σιτηρῶν πολλαὶ κατὰ βάθους οὖσαι, καρπίζονται μᾶλ-
λον, οὐχ ὥσπερ τῶν χεδροπῶν ὅ, τε καρπὸς γεωδέστερος, καὶ ἡ ῥίζα μία, καὶ ἐπιπολῆς ἡ
σπορὰ μανή. πάντων γὰρ ταῦτα συνεργεῖ καὶ πρὸς πλῆθος καρποῦ, καὶ πρὸς κουφότητα
τῆς γῆς, καὶ τὸ ὁμοίως καρπίζεσθαι πρὸς ταχύτητα πέψεως. ἅπασα γὰρ ἡ δύναμις ἄνω φε-
ρομένη, καὶ οὐκ ἀντισπώσης τῆς ῥίζης, πλῆθος ἀποδίδωσι. καὶ συνεργοῦντος τοῦ ἀέρος, ἐκ-
πέττει ῥᾳδίως. ἐπεὶ ὧν τε πλείων ἡ ῥίζα καὶ κατὰ βάθους, καὶ οἱ καρποὶ ξυλώδεις· ταχὺ δὲ
ἐκκαρπίζεται τὰ ἐδάφη, καθάπερ ὁ ἐρέβινθος. διὸ καὶ μόνον οὐ ποιεῖ νέον, οὐδ' ἔστι τῆς τυχού-
σης ὥρας, ἀλλ' ἀγαθῆς. ἄλογον δὲ ἴδιον τούτου φαίνεται, τὸ ταχὺ τελειοῦσθαι· εἴπερ ἐν τεττα-
ράκοντα ἡμέραις, ἢ μικρῷ πλείοσι, τέλειος. αἰτίαν δὲ ἄν τις ὑπολάβοι τὴν ἰσχὺν, δι' ἣν δύ-
ναται τῶν τε ἄλλων κρατεῖν, καὶ πρὸς ὅλως διαρκεῖν. εἴπερ καὶ ὕδατος ἐλαχίστου δεῖται,
πρὸς τὸ διαβλαστεῖν μόνον. εἶτα αὐτὸς αὑτὸν ἐκτρέφει· εἰ μὴ ἄρα τι καὶ ἡ ἅλμη πρὸς τὴν τε-
λείωσιν συμβάλλεται, καταξηραίνουσα τὴν ὑγρότητα τὴν πλείω τοῦ συμμέτρου. φαίνε-
ται δὲ συνεργεῖν πως τῇ γενέσει, καὶ οἰκεῖον εἶναι. σημεῖον δ' ὅτι καὶ οἱ πρὸς τῇ θαλάττῃ
βελτίους γίνονται, καὶ ὅτι καταπλυθείσης τῆς ἅλμης ἀπόλλυται καὶ ἐκζωοῦται. δι' ἣν δὴ
αἰτίαν μόνον, ὅλως σκεπτέον· εἰ μὴ ἄρα τῆς οὐσίας. ἀλλὰ δὴ τούτων πέρι, τοιαῦταί τινες αἰ-
τίαι. μόνα δ' ἀπὸ τῶν ῥιζῶν ἀναφύεται τῷ ὕστερον ἔτει, πυρὸς καὶ κριθή. καὶ αὐτοετεῖς δὲ καὶ
ἀπὸ τῶν εἰς κρᾶσιν σπαρέντων, ἑτέρου καλάμου παραβλαστάνοντος. αἴτιον δ' ὅτι μόνοις
ὑπέστι πλῆθος ῥιζῶν, καὶ δύναμις. τὰ χεδροπὰ δὲ μονόρριζα, καὶ ξυλώδη, καὶ ἐπιπολῆς.
ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν καταπατουμένων ὑπὸ τῶν στρατοπέδων, ὥστε μηδὲν εἶναι δῆ-
λον *. ἐξ ἁπάντων δὲ οἱ στάχυες μικροὶ, καὶ ἀτελεῖς, ἅτε παλιμβλαστεῖς ὄντες. Περὶ δὲ 10
τοῦ εἶναι βραδύτερα τὰ χεδροπὰ πρὸς τὰς τροφὰς ἢ τὸν σῖτον ἡμῖν, καίπερ ἐλάττω χρό-
νον ἐν τῇ γῇ γινόμενα *. δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς κουφότητα διαφέρειν ὅλως. διὸ καὶ τῶν πυρῶν
οἱ τρίμηνοι κουφότατοι, καὶ τῶν κριθῶν ὁμοίως· ὡς ἐλάττονος ὑπάρχοντος τοῦ γεώ-
δους, διὰ τὴν † βραδυτῆτα τοῦ χρόνου. τοῖς δὲ ἄλλοις ζώοις, καὶ προσφιλῆ καὶ ἄλυπα Βραχύτητα
ταῦτ' ἐκείνοις, καὶ χαλεπώτατα μᾶλλον. καὶ πάλιν ἃ ἡμῖν εὐκατέργαστα, ταῦτ' ἐκείνοις
χαλεπώτατα, καίπερ ἰσχυροτέροις οὖσι. πολλὰ γοῦν ἀπόλλυται, χορτασθέντα πυρῶν.
καί τοι τὸ γεῶδες ἐλάχιστον ἔχουσι. πρὸς δὲ ταύτας τὰς ἀπορίας, καὶ εἴ τις ἄλλη παραπλη-

σίᾳ ταύταις, καθόλου μὲν καὶ κοινὴν τήνδε λαβεῖν χρὴ τὴν ἀρχήν, ὡς οὐ πᾶσι ταὐτὰ πρόσ-
φορα κατὰ τὰς τροφάς, ἀλλ' ἑκάστοις κατὰ τὰς ἰδίας φύσεις· ὅπερ ἐν πολλοῖς μὲν φανερόν. ἐκ
πλείστης δ' ἀκραφαίσεως, ὡς εἰπεῖν, τῶν γε γνωρίμων τὰ περὶ τὰς ἐλάφους, αἳ τοὺς ἔχεις ἐσθίου-
σιν, ὑφ' ὧν τὰ ἄλλα θνήσκουσι, πολὺ μείζω καὶ ἰσχυρότερα τὴν φύσιν ὄντα. καὶ ἐπ' ἄλ-
λων δὲ τόγε τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστ' ἀναιρεῖσθαι ταῖς πληγαῖς, ὑφ' ὧν οὐδὲν ἄνθρωποι πάσχουσι·
καθάπερ οἱ ὄφεις ὑπὸ τῶν σκορπίων. ὑποκειμένου δ' οὖν τούτου καὶ τῶν ἄλλων γεωδεστέρᾳ τρο-
δὲ ἄλλ. φῇ χρωμένων, οὐκ ἄλογον, ἐκείνην μᾶλλον αὐτοῖς ἁρμόττειν, τὴν † ἀλλοτριωτέραν εἶναι καὶ
ἀπρόσφορον· καὶ διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονήν, πλείω προσενηνεγμένων ῥήγνυσθαι.
τοῦτο μὲν οὖν καθόλου καὶ κοινόν. ἴδιον δ' ὅτι καὶ συμβαίνει τὰς κοιλίας ἐκπνευματοῦσθαι, ἢ
δὲ μᾶλλον πᾶσιν, ἢ τοῖς ἔχουσιν ἐχῖνον. φυσῶδες γάρ, καὶ οὐ δυσκατέργαστον ὁ πυρὸς ὠμὸς ὤν· ἔτι † δ'
ἧττον τὸ ἄχυρον. μέγα δὲ καὶ τὸ ἀσύνηθες εἶναι. τὰ γὰρ ξένα, κἂν ᾖ κοῦφα, διαταράττει πλῆ-
θος λαμβάνοντα. διὰ δὲ ταύτας τὰς αἰτίας, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐκ ἀλόγως μὲν ἔχει, δοκεῖ δὲ
τῇ παραλλαγῇ. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν τύπῳ, πρὸς βαρύτητα καὶ κουφότητα τροφῆς, καὶ ἡμῖν
καὶ τοῖς ἄλλοις, τοῖς καὶ φύσεως ἑκάστης οἰκείοις, αἱ χῶραι καὶ ὁ ἀὴρ ποιεῖ τὰς διαφοράς. τὰ
μὲν γὰρ ἐκ τῶν εὔπλων καὶ εὐπνόων καὶ λεπτογείων, κουφότερα· τὰ δ' ἐκ τῶν ψυχρῶν καὶ ἐπόμ-
βρων, βαρύτερα, διὰ τὸ πλείω τροφὴν καὶ ἰσχυροτέραν ἔχειν. καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν ἄλλων πυρῶν
δοκεῖ τῶν Ἀθήναζε καταπλεόντων, ὁ σικελικὸς ἰσχυρότατος εἶναι. τούτου δ' ἔτι βαρύτερος μᾶλλον ὁ
Βοιώτιος, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται. καὶ γὰρ ἡ χώρα πίειρα, καὶ ὁ ἀὴρ ψυχρός. καὶ τὰ ἄλ-
λα δὲ τὰ τῶν καρπῶν παραπλησίως ἔχει τῇ βαρύτητι. ἐν δὲ τοῖς πισάγγαις ὁ διαρρηγνύων,
ὃν εἴπομεν, ὑπερβάλλων δηλονότι τῇ βαρύτητι. ὁ δὲ ποντικὸς κουφότατος, καὶ σκληρότα-
τος, καίπερ ψυχροῦ τοῦ ἀέρος ὄντος, ὅτι καὶ τὰ σπέρματα καὶ τὰ ἐδάφη κουφότερα, καὶ ἡ χιὼν
συνεκπέττει μᾶλλον. ὅτι δὲ καὶ τὰ σπέρματα ῥοπὴν οὐ μικρὰν ἔχει, φανερὸν ἐκ τῶν τριμήνων,
καὶ εἴ τινες ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τελειοῦνται τούτου. οὐ πολὺ γὰρ τοῦ γεώδους ἕλκοντες, ἀλλὰ κουφοτέ-
ρᾳ τροφῇ χρώμενοι, κουφοτέραν ποιοῦσι καὶ τὴν προσφοράν. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ὥρα τι συμβάλλεσθαι
πρὸς τὸ μὴ χρονίζειν· οἷον γὰρ εἰς ὀργῶσαν πίπτειν τὴν γῆν. καὶ παραπλήσιον τὸ συμβαῖνον, ὥ-
σπερ τὰ ἐπὶ τὸ ζέον ἐμβαλλόμενα τῶν ἑψομένων. οὐδεμίαν γὰρ οὐδ' ἐκεῖνα λαμβάνει μόλυν-
περὶ λημνὸν σιν. εἰ δέ τινες τῶν ὀλιγοχρονίων τούτων βαρεῖς, ὥσπερ φασὶ τοὺς † περὶ λιμίον, ἐνταῦθα τοῦ
11 σπέρματος τὴν φύσιν αὐτοῦ κατὰ λόγον αἰτιᾶσθαι. καὶ περὶ μὲν τούτων, ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα. Τὴν
δὲ ἄνθησιν, πολυχρονιωτέραν ποιοῦνται τὰ χεδροπὰ τῶν σιτωδῶν. ὅτι τῶν μέν, σιτῶδες τὸ ἄν-
θος. εἴρηται ἤδη, ὅτι τὰ ἀσθενέστερα πανταχοῦ, θᾶττον τελευτᾷ. διὸ καὶ βρέχεσθαι τὰ μὲν οὐ δύναται,
τὰ δὲ καὶ ζητεῖ καὶ ὀνίναται. τάχα δὲ τοῦτό τι κατὰ συμβεβηκός, ὅτι τὸ ὅλον φυτὸν εὐτραφεῖ βρε-
καρπὸς χόμενον· ὁ δὲ † καιρὸς δεῖται βοηθείας πρὸς τὴν τελείωσιν· μάλιστα δ' ὁ κύαμος, ὅτι μανώτα-
τον καὶ πολυανθέστατον καὶ πολυκαρπότατον. ὁ δὲ ἐρέβινθος, ἀπόλλυται, διὰ τὴν εἰρημένην
αἰτίαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ σίτου τῆς διαφορᾶς, λεκτέον. αἰτιάσαιτο δ' ἄν τις μάλιστα τὴν ἀσθέ-
νειαν· οὐχ ὑποφέρει γάρ. ἀλλὰ φθείρεται καὶ ἐκπίπτει, καθάπερ καὶ τῶν δένδρων ἐνίων, ὅτε μὲν
οἷον ἐρυσιβούμενα, ὅτε δ' ἐξυγραινόμενα λίαν. εὐλόγως δὲ καὶ ἡ ἄνθησις οὐχ ἅμα πᾶσι τοῖς
μέρεσι. κεχώρισται γὰρ ἐκτὸς τῶν λοβῶν, καὶ διὰ τὴν εὐτροφίαν. τὰ μὲν γὰρ ἤδη κύει καὶ ἀνθεῖ,
τὰ δ' ἄνω προαύξεται. διὸ καὶ τὰ μὲν αὖα καὶ τέλεια, καίπερ ἐγγυτάτω τῆς τροφῆς ὄντα·
τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἄκρων χλωρά. τοῦτο δ' οὐκ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων τῶν πλειόνων κοινόν. πολλὰ
γὰρ ἀνθεῖ καὶ πονεῖ κατὰ μέρος, καὶ ἅμα τὴν βλάστην ἀφίησιν εἰς τὸ ἄνω. διὸ καὶ τὰ μὲν τέ-
λεια, τὰ δ' ἀτελῆ, τὰ δὲ μέλλοντα. καὶ οὐκ ἐμποδίζεται, τὰ κάτω διὰ τὴν ἐπίρροιαν καὶ τὴν ἀ-
ναφορὰν τὴν εἰς τὸ ἄνω. καθάπερ γὰρ ὑποκείμενόν τι πᾶσιν ὁ καυλός, δι' οὗ τὴν τροφὴν ἔ-
χουσιν, ὥσπερ ὀχετός τινος. ἡ μὲν οὖν ἄνθησις εὐλόγως, χρόνιός τε καὶ ἀβλαβὴς αὐτοῖς ὑπὸ τῶν
ὑδάτων. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν ἀπανθήσῃ, σχεδὸν ἐπισινέστερα τοῦ σίτου διὰ τὴν ἀσθένειαν.
καὶ μάλιστα ὁ κύαμος· ἀσθενέστερον γάρ. καὶ περὶ μὲν τῶν πρὸς ἄλληλα διαφορῶν, τοσαῦτα
12 εἰρήσθω. Περὶ δὲ τῶν ὁμογενῶν, τάχα ἄν τις ἀπορήσειε, τί ποτ' οὐκ ἐν ἴσοις χρόνοις ἅπαντα τε-
λειοῦται· ἀλλ' οἱ μὲν τρίμηνοι τῶν πυρῶν, οἱ δὲ δίμηνοι· καὶ τῶν κριθῶν ὡσαύτως. εἰ δὲ καὶ ἐν
ἐλάττονί τινες χρόνῳ, πλείων ἡ διαφορὰ πρὸς τοὺς χειμοσπόρους. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν εἰρημένων, τάχα δὲ καὶ μόνων αἱ διαφοραί. καὶ τοῦτ' εὐλόγως· τὰ μὲν γὰρ

ὄσπρια

ὄσπρια σπαρέντα χειμῶνος, οὐκ ἂν ὑπομένει διὰ τὴν ἀσθένειαν, πλὴν εἴ τινων ὀλίγων. ὄροβον γὰρ σπείρουσι καὶ πρώϊον, ὥστε μὴ ὥρα καταλείπεται. ἡ κριθὴ δὲ καὶ ὁ πυρός, ἀμφοτέρως· καὶ ὅσα μὴ τὴν ἁπλῆν ἐλάττους καὶ ἀσθενεστέρους φέρει τοὺς στάχυς. ταῦτα μὲν οὖν ὡς καθόλου τῷ γένει πρὸς τὸ γένος. τὸ δὲ μὴ ἰσοχρονίους εἶναι, κοινὸν καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων. ἔστι γὰρ ἐν ἑκάστοις τὰ μὲν πρώϊα, τὰ δ' ὄψια· καθάπερ ἄμπελος, συκῆ, καὶ μηλέα, καὶ ἄπιος. αἴτιον δ' ἐν ἀμφοῖν, ὅτι τῆς ἰδίας φύσεως ἡ διαφορά· τὸ δ' ὄνομα κοινόν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ζώοις ἐπὶ τῶν † κοινῶν. οὐ δὲ γὰρ ἐκεῖνο τὸ γένος. ἐν δ' αἰτία παραπλησία, καὶ διά τι τὰ μὲν πρώϊα, τὰ δ' ὄψια. εἴτε γὰρ θερμότης, εἴτε ψυχρότης, εἴθ' ὅ, τί ποτε, καὶ ἐνταῦθ' ὁμοίως τὸ αἴτιον. καὶ καθόλου μὲν οὕτω. τοῖς δὲ σπέρμασι καὶ ἐμφανέστερον ἐκ τῶν συμβαινόντων τὸ αἴτιον. ὁ μὲν γὰρ χειμοσπορούμενος πυρὸς πολύρριζος ὤν, καὶ ἐνταῦθα πρῶτον ἀποδοὺς τὴν δύναμιν, ἀποδίδωσι πλῆθος καλάμου· καὶ γὰρ πολυκάλαμος. ὁ δὲ τρίμηνος, ὀλιγόρριζος καὶ πολυκάλαμος. διό, ταύτῃ τε ἀναφορὰν εὐθὺς ἄνω ποιεῖται, καὶ τὴν τελείωσιν βραχεῖαν· ῥᾷον γάρ, τὸ ἔλαττον ἀποτελεῖσθαι. διὸ καὶ ὁ μὲν πολύχους, ὁ δ' ὀλιγόχους καὶ κοῦφος. ὁ δὲ βαρύς, ὥσπερ ἐλέχθη, πλείω τὴν τροφὴν ἕλκων καὶ θολωτέραν. ἡ δ' ἀποδρομὴ βραχεῖα κατὰ λόγον, ἅτε καὶ μὴ χρονίζοντος ἐν ταῖς ῥίζαις, διὰ ὀλιγότητα. μέγα δὲ καὶ ἡ ὥρα συνεργεῖ. καὶ γὰρ πολύρριζος σπαρεὶς ἐν ταύτῃ, θᾶττον ἀναβλαστάνει, καὶ ὀλιγοκαλαμώτερος, καὶ ὁ στάχυς μικρὸς καὶ ὀλιγόπυρος. ὁ δὲ τρίμηνος πρωϊσπορηθείς, οὐκ ἂν ὑπομένοι διὰ τὴν ἀσθένειαν. ἄτοπον δὲ καὶ ὑπεναντίον τὸ συμβαῖνον, εἰ βαρεῖς ὀλιγοχρόνιοι καθάπερ οἱ περὶ αἶνόν φασι, τοὺς ἰσημέρους. λοιπὸν γὰρ αἰτιᾶσθαι τὴν ἰδίαν φύσιν, ἣν ὁρῶμεν ἐν πλείοσι μεγάλας ἔχουσαν διαφοράς, καὶ κατὰ τὴν ἔμφυσιν καὶ τελείωσιν, καὶ κατὰ τὰς ἰδίας μορφάς, οἷον μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ σχήματος· καὶ τὸ πολυάχυρον εἶναι, μὴ κατωτελῆ δὴ ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ κατὰ τροφὴν καὶ σίτησιν. τάχα δὲ καὶ τὰ γένη ποιοῦσιν αἱ χῶραι, ἤτοι πάντα ἢ ἔνια. συνεξομοιοῦσι γάρ πως ἑαυταῖς, ἢ διάφορα γένη ποιοῦσαι, ἢ καὶ πρὸς τὸ ἀχρήσιμον· ὥσπερ τῷ θρᾳκίῳ πυρῷ τὸ πολύλοπον εἶναι, καὶ ὀψιβλαστῆ· διὰ γὰρ τοὺς χειμῶνας ἄμφω συμβαίνει. ἔτι διὰ ταῦτα καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις, πρωϊσπορούμενος ὁ θρᾴκιος, ὀψὲ δὲ διαβλαστάνει· καὶ πάλιν ὁ παρὰ τῶν ἄλλων βενεσπορούμενος, ὀψὲ βλαστάνει. γέγονε γὰρ οἷον φύσις τὸ ἔθος. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς † ὑποσυνάγγαις καλουμέναις τῆς ἀσίας οἱ διαρρηγνύμεναι λεγόμενοι, καὶ οἱ τὰ μεγέθη τοῖς πυρῆσιν ἴσοι, χώρας ἰδιότητι καὶ φύσει τὰς δυνάμεις ἔχουσι ταύτας, καὶ οὐ κατήροιγν μετενεχθέντες. ὃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων λέγουσιν, ὡς ὅσα χώρας εἴδη, τοσαῦτα καὶ ἀμπέλων, τοῦτ' ἀληθὲς καθόλου. καὶ οὐχ ἧττον ἐφ' ἑτέρων, ἐὰν ἅμα τῇ χώρᾳ καὶ τὸν ἀέρα τις προσθῇ. διὰ τοῦτο γὰρ αἵ τε ἀνωμαλίαι τῶν καρπῶν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν φυτευομένων· αἵ θ' ὅλως ἀκαρπίαι, μὴ φερούσης τῆς χώρας. ἐκ δυοῖν γὰρ ἢ καὶ πλειόνων ὅταν γένηταί τι δύναμιν ἐχόντων, ἀνάγκη κατὰ τὰς τούτων διαφορὰς καὶ τὸ ὅλον διαφέρειν· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων συμβαίνει. καὶ γὰρ καὶ τῷ ἄρρενι καὶ τῷ θήλει καὶ τῇ χώρᾳ καὶ τῷ ἀέρι καὶ ἁπλῶς ταῖς τροφαῖς λαμβάνουσι διαφοράς. ὅθεν καὶ γενῶν ἰδιότητες γίνονται, καὶ πολλάκις τὸ παρὰ φύσιν ἐγένετο κατὰ φύσιν, ὅταν χρονισθῇ καὶ λάβῃ πλῆθος. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν καθόλου καὶ κοινόν. αἱ δὲ τῶν σπερμάτων διαφοραί, γίνονται διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. ἐπεὶ καὶ τοῦ θᾶττον τελειοῦσθαι παράλλαξιν, ὥσπερ ἐν αἰγύπτῳ φασί, μηνὶ πρότερον ἢ ἐν τῇ ἑλλάδι, τὸν ἀέρα τίς ἂν αἰτιάσαιτο, μαλακὸν ὄντα καὶ εὔτροφον. τὸ δ' ὅλον, ἐν δυοῖν θετέον τὰς αἰτίας, ὥσπερ εἴρηται, ἀέρι καὶ ἐδάφει. τὸ γὰρ αὖ περὶ μῆλον συμβαῖνον τῆς τελειώσεως, ὥστε τὸν ὕστατον σπείροντα θερίζειν ἅμα τοῖς πρώτοις, ἐπὶ τὴν χώραν ἀνοιστέον ὡς εὔτροφον· ὁ γὰρ ἀὴρ παραπλήσιος. τὸ γὰρ μὴ ἰσοχρονεῖν τὰ σπέρματα, καθάπερ καὶ τὰ ζῷα παρὰ πᾶσιν ὁποιασοῦν οὔσης τῆς χώρας, οὐδὲν ἄτοπον. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὰς ἀρχὰς κυριωτάτας. τὸ δὲ σπέρμα καὶ ὅλως ἐν τῷ ἀέρι μᾶλλον· εἰ δὲ μή, τάς γε πρὸς βλάστησιν, καὶ ὅλως γένεσιν καὶ διαφοράν. διόπερ οἷον ἂν ᾖ τὸ ἔτος, ἀκολουθεῖ καὶ τὰ τῶν καρπῶν, ἔν τε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐν τῇ πρωϊότητι καὶ ὀψιότητι. σύμφωνον δὲ τρόπον τινά, καὶ οὐ πόρρω τούτων, καὶ τὸ μὴ κινεῖσθαι πρότερον, μήτε σπέρμα μηδέν, μήτε φυτόν, ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκείαν χώραν. ὃ καὶ θαυμάζεται περὶ τῶν σπερμάτων, ὅτι διαμένει πρὸς τὸ θέρος ἔνια, καὶ οὐ διαφθείρεται, πολλῶν ὑδάτων καὶ εὐδιῶν γινομένων. ἐπεὶ τό γε μὴ διαβλαστάνειν, ἧττον ἄλογον, μὴ ἔχοντα τὴν οἰκείαν κρᾶσιν. αἴτιον δὲ τοῦ τό πως ὑποληπτέον, ἐς ἀσφαλὲς τῆς φύσεως πρὸς ἄμφω τεθειμένης, ἐν τῇ τῶν περιεχόντων ἰσχύϊ. φαίνεται γὰρ τὰ μὲν ξυλώδη, καθάπερ τὰ ἀνθικά· τὰ

κοινῶν

αἰπυσυνάγγων

δὲ πολυχίτωνα· τὰ δ' ἄλλας τοιαύτας ἔχοντα φυλακάς. καὶ ταῦτα μὲν δὴ κοινά πως τῆς φύσεως.

13 Ὑπὲρ δὲ τῶν σπερμάτων, πῶς ποτε τὰ τεράμονα καὶ ἀτεράμονα γίνεται, πότερα διὰ τὴν χώραν, ἢ διὰ τὸν ἀέρα, καὶ τὰς * ἢ δι' ἄλλο τι πάθος, ἢ πάντα, ἢ ἔνια. δοκεῖ γὰρ δὴ καὶ μάλιστα περὶ τῶν κυάμων καὶ φακῶν. συμβαίνει δὲ πολλάκις καὶ τὸ χωρίον, ὁτὲ μὲν τεράμονα φέρειν, ὁτὲ δὲ ἀτεράμονα, διὰ αὐτῆς ἐργασίας τυγχάνον. καὶ τῆς συνεχῶν αὔλακος μόνον διειργούσης, τὸ μὲν ἀτεράμονα, τὸ δὲ τεράμονα. καὶ τῶν σπερμάτων ὁτὲ μὲν ἐκ τῶν ἀτεραμόνων τεράμονα γίνεσθαι, ὁτὲ δ' ἐκ τεραμόνων ἀτεράμονα. περὶ δὲ τὴν ἔκφυσιν καὶ βλάστησιν καὶ τὴν ἁδρότητα καὶ εὐκαρπίαν, οὐδὲν διαφέρει τὸ ἀτεράμονος ἄν τι γενοσηνός. ὑπὲρ δὴ τούτων, καὶ εἴ τι ἄλλο συνάπτει πρὸς τὴν αἰτίαν ταύτην, πρῶτον ἐκεῖνο λεκτέον, ὅτι τὸ τεράμον καὶ ἀτεράμον, πρὸς τὴν πύρωσιν λέγεται καὶ διάχυσιν· καὶ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, πρὸς τὴν τροφὴν τὴν ἡμετέραν. τὸ μὲν γὰρ εὐδιάχυτον, καὶ τῇ ἑψήσει ταχὺ ἀλλοιούμενον, τεράμον. τὸ δ' ἀδιάχυτον, ἢ ἀναλλοίωτον ἢ βραδέως ἀλλοιούμενον, ἀτεράμον. τοιοῦτο δὲ ἑκάτερον, εἰ τὸ μὲν μανὸν εἴη καὶ μαλακόν, τὸ δὲ πυκνὸν καὶ σκληρόν. οὕτως ἂν τὸ μὲν δέχοιτο τὴν θερμότητα καὶ ὑγρότητα, δι' ὧν ἡ διάχυσις· τὸ δ' οὐ δέχοιτο, ἀλλ' ἀποστέγει τῇ πυκνότητι καὶ σκληρότητι. διῃρημένου δ' οὕτω τοῦ τεράμονος καὶ ἀτεράμονος, σκεπτέον παρὰ τίνας καὶ ποίας τινὰς αἰτίας ταῦτα συμβαίνει. τὸ μὲν οὖν ἁπλοῦν ἐκεῖνο καὶ ἀληθὲς ὄν, καὶ ἤδη τῷ πρότερον εἴρηται, διότι παρὰ τὴν τροφὴν τὰ τοιαῦτα γίνεται πάντα, τῷ ποίαν τε καὶ πόσην εἶναι. μεθίστησι γὰρ αὕτη συμβαίνουσα, τὰ μὲν ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς καὶ διακόποις καὶ λεπτογείοις καὶ ἡλιοβόλοις, κούφην τε τὴν τροφὴν καὶ εὐκατέργαστον ἔχει, ὥστε καὶ τὰ ἐξανιστάμενα μανὰ καὶ μαλακὰ γίνεσθαι. διὰ τοῦτο γὰρ τὰ λήμνια τεράμονα, διότι τοιαῦτα τὰ ἐδάφη. τὸ γὰρ ὅλον τὴν γῆν τεράμονα τινὲς καλοῦσι τὴν τοιαύτην· ἐν δὲ τῇ τεράμονι φασὶ γίνεσθαι. τεράμονα δὲ καὶ τὰ ἐν αἰγύπτῳ, διά τε τὸ ἔδαφος, καὶ διὰ τὸν ἀέρα. τὸ γὰρ θερμόν, οἰκεῖον τῇ τεραμότητι, καὶ ὅλως τῇ πέψει. διὸ καὶ τὰ κοπριζόμενα προτερεῖν φασι τῶν ἀκοπρίστων, σχεδὸν εἴκοσιν ἡμέραις. τὰ μὲν οὖν ἐν ἀλεεινῇ καὶ κούφῃ, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας τεράμονα. τὰ δ' ἐν ψυχρᾷ, καὶ πικρᾷ, καὶ γλίσχρα, καὶ ὥσπερ κεράμια, καὶ ἔτι δὴ τῇ λειμονίᾳ καὶ ἐφύδρῳ καὶ ἐλώδει, πάντα ἀτεράμονα, διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς τροφῆς πυκνά τε καὶ σκληρά, τῆς γεώδους τε πολλοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καταμιγνυμένων. ἡ γὰρ δὴ πῆξις καὶ ἡ πύκνωσις ἐκ τούτων, ἐξ ὧν περ καὶ ἡ σκληρότης. ἐν δὲ τοῖς ἐλώδεσι καὶ ἐφύδροις ἀχρεῖα τὸ ὅλον· οὐ γὰρ ἐνδιδοῖ βρεχόμενα. διὸ καὶ καταχέονται πρὸς τὰς ὗς. αἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐδαφῶν αἰτίαι, σχεδὸν αὗται. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ὕδατα τὰ οὐράνια καὶ ὁ ἀὴρ συνεργεῖ ταῖς τροφαῖς, διὰ τοῦτο ταῖς γε ἐπομβρίαις ἀτεράμονα μᾶλλον γίνεται, πλείονος οὔσης καὶ ἀπεπτοτέρας τῆς τροφῆς. σχεδὸν γὰρ τοῦτο συμβαίνει, καὶ εἰ ἐκ τῆς τοιαύτης γῆς, καὶ εἰ τοιαύτη τοῦ ἀέρος ἡ ψυχρότης, ὥστε ἔνυδρός τις εἶναι, καὶ μὴ πνευματική. πῆξιν γὰρ οὕτω ποιήσει, καὶ πύκνωσιν. διῃρημένων δὲ εἰς ταῦτα τῶν αἰτιῶν, οὐδὲν κωλύει καὶ τὸ αὐτὸ χωρίον ὁτὲ μὲν τεράμονα φέρειν, ὁτὲ δὲ ἀτεράμονα, μὴ ὁμοίων, ἀλλ' ἐναντίων γινομένων τῶν ἐκ διός. καὶ τῶν διειργασμένων αὔλακι, τὰ μὲν τεράμονα, τὰ δὲ ἀτεράμονα γίνεσθαι, εἴπερ τῆς μὲν τοιόνδε, τῆς δὲ τοιόνδε τὸ ἔδαφος. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς μετάλλοις ῥάβδους, οὕτω κἂν τοῖς ἐργασίμοις ὑπολαβεῖν χρὴ διατετάσθαι, τὴν μὲν τοιάνδε, τὴν δὲ τοιάνδε παραλλήλας. ὥστε τῶν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀέρος γινομένων, ταῖς ἰδίαις δυνάμεσι ποιεῖν τὰς διαφοράς. ὅτε δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ χωρίου μικρόν τι μέρος εἶναι τοιοῦτον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τις ἀέρος ἢ πνευμάτων προσπέσει τοιαύτη ψυχρότης, ὥστε ποιῆσαι πῆξιν ἢ καθ' ὅλον ἢ κατὰ τὸ μόριον. ὃ καὶ κατὰ τὴν φθορὰν συμβαίνει, τῷ τὰ μὲν παραλλάττειν, τὰ δ' ἐπιβαίνειν· καὶ εἴ τις ἐν αὐτοῖς τοῖς σπέρμασιν ἀνομοία διάθεσις ὑπάρχει. τὰ γὰρ ἀσθενέστερα δῆλον εὐπαθέστερα. τὸ δ' ἀσθενές, φύσει γένοιτο, τῷ λαμβάνειν τινὰ μεταβολὴν ἐν ἑαυτῷ.

14 Διὸ καὶ τῶν ἤδη τοῦ αὐτοῦ καυλοῦ κυάμων, οὐδὲν κωλύει, τὸν μὲν ἀτεράμονα τὸν λοβὸν εἶναι, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ λοβῷ, καθάπερ τινὲς φασιν, εἴπερ λέγουσιν ἀληθῆ. τὸν μὲν γὰρ ἀσθενέστερον εἶναι, τὸν δὲ ἰσχυρότερον ἐνδέχεται. διὰ δ' ἀσθενείας τοῦ κυάμου, κἀκεῖνο σημεῖον ἄν τις λάβοι· μόνος γὰρ δοκεῖ μεταβάλλειν τὴν χρόαν ἐκ λευκοῦ μέλας. ὅτι δὲ πῆξίς τις καὶ πύκνωσίς ἐστιν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, δι' ἣν ἀτεράμονα γίνεται, μαρτυρεῖ καὶ τὸ περὶ Φιλίππους συμβαῖνον περὶ τοὺς κυάμους. ἔστι γὰρ σφόδρα ψυχρόν, καὶ ἀτεράμονές τινες γίνονται. ἐὰν δ' ἐν τοῖς ἀχύροις ἀπηθαλωμένοις ἐν τῇ ἅλῳ καὶ καθαροῖς οὖσιν,

οὖσιν, οὐ μεταβάλλουσιν, ἀλλ' ἀτεράμονα. ὁτὲ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν ἀχύρων, ὁτὲ δ' ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους συναφῆς σκεπάζονται, καὶ ἅμα τῇ τῆς γῆς θερμότητι. ὅταν δὲ μετέωροι λειφθῶσι, τό, τε πνεῦμα μᾶλλον ἰσχύει, καὶ οὐδαμόθεν ἐχόντων σκέπην εἰσδύεται καὶ πήγνυσιν. ἅμα δὲ καὶ ἀσθενέστατοι τότε γίνονται, γυμνούμενοι πρῶτον τῶν ἀχύρων, καὶ διὰ θερμότητος τῆς περιεχούσης. αἱ δὲ μεγάλαι μεταβολαὶ μάλιστα κινοῦσιν. περιγινομένου δὲ χρόνου, καὶ ὥσπερ ἤδη συνεστηκότων, ἐὰν δ' ἱκμῶνται πάλιν, μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τοῦ πνεύματος· ἰσχυρότερόν τε γὰρ ἤδη καὶ τὸ κέλυφος τὸ περιέχον. τὸ δὲ πλείω χρόνον ἐὰν ἑλκομένους ὑπαιθρίους, ποιεῖν ἀτεράμονα, ὥσπερ τινές φασιν, οὐκ ἄλογον· ἀποψύχονται γὰρ δηλονότι μᾶλλον τοῦ συμμέτρου, καὶ ἅμα † κατασκληρυνόντος. ἀκόλουθον δέ πως τούτῳ, καὶ ὅτι τὸ μετὰ τὴν σποράν εὐθὺς ἐπιγινόμενον ὕδωρ, ἀτεράμονας ποιεῖ. ἀσθενῆ γὰρ αὐτὰ λαβὸν ἐν τῷ διαβλαστάνειν ὄντα, κατέψυξεν, ὃ πρὸς μὲν τὴν φύσιν οὐκ ἔβλαψε, πρὸς δὲ τὴν ἕψησιν. ἐν ἑτέροις δὲ καὶ δι' ἄλλα τῆς δυνάμεως οὔσης, οὐκ ἄλογον τὸ μὲν ὑπάρχειν, τὸ δὲ μή. τό, τε γὰρ ἀβλαστὲς καὶ ἄγονον, ἢ καὶ δυσαυξές, ὅταν καυθῇ πρὸς τὴν γέννησιν, οὐκ ἄλογον, οὐδ' ἐξ ἀτεραμόνων ἀτεράμονα γίνεσθαι σπαρέντα πάλιν. ὑπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν ἐναντίως διατιθεμένων, ὥσπερ εἴπομεν, οὐκ ἄλογος ἡ τεραμότης. ὥστ' εἰ ὁ ἀὴρ καὶ τὰ ὕδατα καὶ τὰ ἐδάφη τοιαῦτα, τί κωλύει καὶ τὰ σπέρματα μεταβάλλειν. εἰ δὲ συμβαίνει, τὰ μὲν τεράμονα μᾶλλον ἐνδεδυκέναι, τὰ δὲ ἀτεράμονα περιτετάσθαι τῷ κελύφει, καθάπερ τινές φασι, καὶ καταχασμωμένων τὰ μὲν μεταβάλλει τὴν χρόαν, τὰ δὲ μή, καὶ τὰ ἐκλυτώτερα θεριζόμενα τεραμονέστερα γίνεσθαι (καὶ γὰρ τοῦτο λέγουσιν) οὐθὲν ἄτοπον. ἥ τε γὰρ περίστασις, σκληρότητος καὶ πήξεως καὶ ἀδρύνσεως. ὅθεν δὲ τούτων ἀλλότριον τοῖς ἀτεράμοσι. τό, τε μὴ ἀλλοιοῦσθαι καταπνεόμενα, σημαίνει σκληρότητά τινα καὶ ἀπάθειαν. θάτερον δὲ τοὐναντίον. καὶ τὸ μὴ ἔκλυτα θερίζεσθαι, σκληρότητα πλείω καὶ πῆξιν. τὸ δὲ ἄγαν σκληρόν, οὐκ εὐδιάχυτον. ὃ καὶ περὶ τῆς ἅλω φασί τινες ἂν συμβῇ, γίνεσθαι τεράμονα, οὐκ ἄγαν τοῦτό γε λέγοντες πιθανόν. ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ξηρότης, ἀχυλότερα μὲν ποιεῖ, καὶ ἧττον ἡδέα, δυσεψητότερα δὲ οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον. τὰ γοῦν ἐρήγματα διηλιωθέντα, θᾶττον διαχεῖσθαι. εἰ δ' ἄρα καὶ τοῦτ' ἀληθές, οὐκ ἐναντιοῦται τοῖς πρότερον. οὐδ' εἰ παλαιούμενα γίνεται, μᾶλλον ἀτεράμονα. καὶ οὕτω ξηρότερα συμβαίνει γίνεσθαι, διά τε τοῦ περιέχοντος, καὶ ὑπὸ τῆς διεκπνοῆς τοῦ θερμοῦ. ὃ συνεξάγει καὶ τὸ ὑγρόν. εὔλογον δέ, καὶ θᾶττον καὶ μᾶλλον κόπτεσθαι τὰ τεράμονα· καὶ γὰρ γλυκύτερα ταῦτα † μᾶλλον ζωοποιεῖ, καὶ πεπεμμένα * μεταβολὴ δὲ καὶ τούτων θάττων. καὶ ταῦτα μὲν ἂν ἔχοι τὰς εἰρημένας αἰτίας. τὸ δὲ μόνα τῶν ὀσπρίων, ἢ καὶ τοῦ παντὸς σίτου, κύαμον καὶ φακὸν ἀτεράμονα γίνεσθαι, ψευδὲς ὑποληπτέον· ἀλλὰ μάλιστα διαπειρώμενοι τούτων διὰ τὴν χρείαν, ταῦτα μόνα φαμέν, ὅτι τοῖς μὲν ἀλήθοντες χρώμεθα, τοῖς δ' ὅλοις. αὕτη δ' οὐ σμικρὰ διαφορά. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων εἰ λεπτύνοντες οὐκ ἂν ὁμοίως εὔδηλον ἦν. ἐκφαίνεται γοῦν καὶ περὶ τῶν ἐρεβίνθων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἑψομένων ὅλως τὸ ἀτεράμον. εἰ δ' ἀτεράμον ἐν τούτοις, οὐδὲ τοῦτο ἄλογον. ἀσθενέστερα γάρ, ὡς εἰπεῖν. τὸ δ' ἀσθενές, παθητικώτερον. ὃ δὲ λέγουσιν οἱ πολλοί, διατί τὸ κερασβόλον ἀτεράμον γίνεται, μή ποτ' ἄγαν εὔηθες ᾖ. σκληρότερος γὰρ ὁ λίθος, πρὸς ὃν πολλάκις προσπίπτει τὰ σπέρματα, κἂν μὴ προσκόψῃ, μὴ δὲ βουσὶν ἀροτριᾷ τις, οὐδὲν ἧττον ἀτεράμον γίνεται. περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς εἰρήσθω.

ὅσα δὲ τῶν ὁμογενῶν μὴ ἅμα διαβλαστάνει τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὕστερον πολλῷ, καθάπερ ἐλέχθη περὶ τοῦ τευτλίου, παραπλησία τις ἡ αἰτία ταύτῃ καθάπερ εἴπομεν οὖσιν. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἕψησιν καὶ ὅλως πύρωσιν ἀτεράμονα, καὶ πρὸς ἔκφυσιν, οὕτω καὶ πρὸς βλάστησιν. ἡ γὰρ τοιαύτη ἀτέλειά τις τῶν σπερμάτων. ὁμοίως δ' ἐπὶ πάντων ὧν τοῦτο συμβαίνει. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπισκεπτέον. περὶ δὲ τοῦ ἰσχυρότερα καὶ εὐχυλότερα γίνεσθαι, καὶ νοσιμώτερα ἢ ἀνοσώτερα, καὶ πρὸς τὴν σίτησιν βελτίω ἢ χείρω, τὰ μὲν τοῖς τόποις διαφέρει, καθάπερ εἴρηται, τῷ ξηρότερα ποιεῖν καὶ πυκνότερα καὶ συνεκτικώτερα μᾶλλον, οἷον τὰ ὀρεινὰ τῶν πεδινῶν, καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν ἐπόμβρων· εὐπνούστερά τε γάρ, καὶ ἐν τροφῇ συμμετρότερα. νοσιμώτερα δ' ἐκ τῆς αὐτῆς παρὰ τὴν τοῦ ἀέρος κρᾶσιν. οὐ γὰρ πάντως ὅταν πλεῖστος καὶ ἁδρότατος γένηται, καὶ νοσιμώτατος· ἀλλ' ἑτέραν δεῖ διάθεσιν ἔχειν. δοκεῖ δὲ μεγάλα συμβάλλεσθαι καὶ ἡ σκάλσις πρὸς τὸ νοσιμώτερον ποιεῖν, καὶ τὸ ἐγγύτερα θερίζειν. οὐξαναλωθέντος γὰρ παντὸς τοῦ ὑγροῦ, καὶ χείρω πρὸς τὴν σίτησιν, καὶ ἐλάττω. τὰ δ' ὄσπρια θερίζουσιν ἐγχυλότερα, καὶ πρὸς τὸ δύ-

κατασκληρύνονται

ἢ μᾶλλον

ναδε συλλέγειν· ξηρανθέντα γὰρ καταῤῥεῖν. τὸ δὲ θέρμον ἤδη λήγοντος τοῦ ἀέρος ἀνυγραινομένου, ἐπεὶ τὸ ἑωθινόν· ἂν γὰρ πρότερον θίγῃ τις, ἐκπίπτει, καὶ οὐκ ἔστι λαβεῖν. καὶ ταῦτα μὲν ὡς γεωργικά. τὰ δὲ τῆς φύσεως, οἷον τὸ ἁδρύνειν τὰ πνεύματα, καὶ τὸ Βόρειον μᾶλλον, καὶ ὅλως οἷς ἕκαστα ψυχρά· καὶ τἀναντία δὲ φθείρειν· καὶ ὅσα δὴ τοῖς ὕδασιν ἢ τοῖς πνεύμασιν ἀπόλλυται τοῖς πρῴροις, ὥσπερ ἐλέχθη περὶ ἐρεβίνθων τῶν ἀνθούντων. ὁ δὲ κύαμος, ἐὰν πνεῦμα ἐπιγένηται λαμπρόν, καὶ ὁ πυρὸς καὶ ἡ κριθή, καὶ ἀπηνθηκότα ὑγρὰ δέ τινα ληφθῇ. διαπνεῖται γάρ, καὶ κοπτόμενα πρὸς ἄλληλα κινεῖται. κινουμένων δέ, ἐπιγινόμενον ὕδωρ ἐναντίως, τὴν μὲν κριθὴν βλάπτει, τὸν δὲ πυρὸν ὠφελεῖ † μᾶλλον, καὶ γυμνοῖ. καὶ τὸ ὅλον ἀσθενής· ὁ δὲ καὶ ἐν χιτῶσι, καὶ πυκνότερον καὶ ἰσχυρότερον. ὥστε τὴν μὲν ὀλίγης δεῖσθαι ῥοπῆς, καὶ σχεδὸν ἀπὸ τοῦ ἀέρος μόνης· τὸν δὲ πλείονος. ὅτι δὲ ἰσχυρότερος ὤν, καὶ κατακρατεῖ καὶ συμπέττει μᾶλλον. καὶ τὸ ὅλον οὐδὲ πολλὴν δέχεται, διὰ τὴν πυκνότητα καὶ τοὺς χειμῶνας. ἡ δὲ πλείω τε ἕλκει, μανὴ τὴν φύσιν οὖσα, καὶ ταύτην οὐ καταπέττει διὰ ἀσθένειαν, καὶ ὑγρᾶς γινομένης, ὁ ἥλιος ἅμα τῇ ἐπιγινομένῃ συνεξάγει, τὴν οἰκείαν ὑγρότητα συνεφελκομένην. καὶ τὰ πνεύματα δὲ κόπτοντα φθείρει μᾶλλον, διὰ τὴν ἀσθένειαν.

μᾶλλον γὰρ γυμνός, καὶ

15 Ἀπορεῖται δέ, διὰ τί ἁδροῦ ὄντος τοῦ σίτου, ἐὰν χλοὸν ὥσπερ ξηροῦ, ἔκφυσις οὐχ ὅτι βελτίων, ἀλλὰ καὶ χείρων γίνεται· ἐὰν δὲ θερισθεὶς εἰς θωσμοὺς συντεθῇ, ἁδρότερος καὶ βελτίων. ἔνιοι δὲ καὶ ῥαίνουσιν. αἴτιον δ᾽ ὅτι τὸ μὲν ἀνυγραίνεται. καὶ ὁ ἥλιος ὅταν ἀναλάμψῃ, συνεξάγει τὴν οἰκείαν ὑγρότητα, καὶ ἰσχναίνει. ὅταν δὲ εἰς θωσμοὺς συντεθῇ, συνικμάζεταί τε, καὶ ἡ ἀναγομένη ἀτμὶς λεπτὴ καὶ πνευματώδης οὖσα προσδίδοται, καὶ ἁδρύνει τοὺς ὄγκους. ταὐτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνει, καὶ ὅταν εἰς τὰ οἰκεῖα τεθῇ χύδην. διὸ καὶ τὸ ἐπίμετρον ποιεῖ· τὴν γὰρ ἀτμὸν τὴν ἀνιόντα λεπτὸν ὄντα δέχεται. καὶ διὰ τοῦτο εἰς βάθος καταβάλλουσιν, ὅπως πλέον ἂν εἴη. πάντα δὲ ταῦτα διασημαίνει. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἡ ἐμβαλλομένη γῆ, καὶ ἄκοπον παρέχουσα, καὶ ἀνοιδίσκουσα· καὶ ὅτι δύναταί τινα διὰ αὐτῶν ἕλκειν τροφήν, ἄνευ τῶν ῥιζῶν· ὅθεν καὶ ἀπὸ τῶν πνευμάτων, ἐκ τοῦ ἀέρος, οὐκ ἄλογος. τὰ δὲ τῆς ἐρυσίβης, κοινὸν οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἅπτεται τῶν σιτωδῶν· κριθῆς δὲ μᾶλλον, καὶ πυροῦ· διά τε τὸ γυμνότερα εἶναι, τὰ δὲ χιτῶσι πλείωσι, καὶ διὰ τὸ ἐγγυτέρω τοῦ στάχυος ἔχειν τὸ φύλλον, ὅθεν ἡ ἀπόχυσις, ἐν ᾧ μένει καὶ ἡ ὑγρότης· ὥστε σήπεται μᾶλλον ἅπτεται. καὶ ἄρπον, στάχυν ὀρθὸν εἶναι καὶ πυκνότερον. ἀποῤῥεῖ γὰρ ἧττον. διὸ καὶ ἐπικύπτειν ξυμφέρει, καὶ ἀπολύει τὸ συνεχὲς

κριθῇ

θᾶττον. ἐν δὲ τῷ ἄνω πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διεκπίπτει ἡ ὑγρότης. ἡ αὐτὴ δ᾽ αἰτία καὶ τῇ † λεύκῃ πρὸς τὰς ἄλλας. ἅπαντα γὰρ μάλιστα ἔχει τῶν ἄλλων. τῶν δ᾽ ὀσπρίων μάλιστα ἐρυσιβᾷ, κύαμος, καὶ διὰ τὸ πολύφυλλος εἶναι πολλαχόθεν, καὶ διὰ τὸ πυκνοσπορεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα μάλιστα ἕλκειν εἰς ἑαυτὸν διὰ τὴν μάνωσιν, καὶ ἔτι διὰ τὸ πρὸς τῇ γῇ μάλιστα τὸν καρπὸν ἔχειν. σήπεται γὰρ μάλιστα τὰ κάτω, διὰ τὴν ἄπνοιαν. καὶ ὅλως δὲ τῶν χεδροπῶν τὰ τοιαῦτα. ἐρυσίβη δέ, σῆψίς τίς ἐστι τοῦ ἐφισταμένου ὑγροῦ. διὸ πολὺ μὲν ὕσαντος, οὐ γίνεται· καταπλύνεται γάρ. ἐὰν δὲ ψεκάδες ἢ καὶ δρόσοι πλείους γένωνται, καὶ ὁ ἥλιος ἐπιλάβῃ, καὶ ἄπνοια, τότε σήπεται. διὸ καὶ ἐν τοῖς εὐπνόοις καὶ μετεώροις ἧττον. ἐν δὲ τοῖς κοίλοις καὶ δροσοβόλοις μᾶλλον, καὶ πανσελήνοις δὲ μᾶλλον. ὅτι συνεργεῖ καὶ ἡ τῆς σελήνης θερμότης, καὶ ὅλως ὁ ἀὴρ ὑγρότερος. πάντων δ᾽ ἐπικηρότατον ὁ πισὸς πρὸς μὲν τὰς ἐρυσίβας, ὅτι πολύφυλλον καὶ χαμαιχιδὲς καὶ δύαξες. συμπληροῖ γὰρ τὸν τόπον, κἂν ἀραιὸς ᾖ. πρὸς δὲ τὰ ψύχη καὶ τοὺς πάγους, ὅτι ἀσθενόῤῥιζον. σκωληκοῦται δὲ μάλιστα μόνα, πυρὸς καὶ ἐρέβινθος· οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ ἑκάτερος, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν τῷ καρπῷ, ὁ δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις. ἄμφω δὲ διὰ γλυκύτητα, ὁ μὲν ἐρέβινθος ἔστ᾽ ἂν ἡ ἅλμη περιπαυθῇ, καθάπερ εἴρηται. ὁ δὲ πυρός, ὅταν ἡ ῥίζα ὑγρανθῇ. ζωοποιεῖ δὲ πυρὸς ἑπόμενα τὰ γλυκέα·

ἡλίου

γλυκύτερον γὰρ ὁ πυρὸς κριθῆς. διὸ καὶ τὸ ἄχυρον † ἴδιον. ὁ δὲ σκώληξ γινόμενος, ὅταν ἐξαναλώσῃ τὴν ἐν τῷ καλάμῳ τροφὴν * αὐτὸς ᾖ, ὥστε ὅλον ἐξαπολλύναι τὸν στάχυν, ἢ ἐπὶ θάτερον μέρος. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα, καθάπερ νοσήματα ἔχει χώραν, ὑπὲρ ὧν οὐ χαλεπὸν τὰς αἰτίας ἰδεῖν.

16 Περὶ δὲ τῶν θερινῶν σπερμάτων, οἷον σησάμου, ἐρυσίμου, κέγχρου, ἐλύμου, ἐπὶ τοσοῦτον μὲν εἰπεῖν, ὅτι παντὶ πρόχειρον, ὅτι διὰ ἀσθένειαν ταύτην τὴν ὥραν σπείρεται, καὶ τὰ τὸ ταχὺ τελεοῦν. ἡ δὲ φύσις αὐτῶν ποία τις ἂν εἴη, σκεπτέον. οὐδὲ γὰρ γεώδης, ὥσπερ τῶν ὀσπρίων, οὔτε πάντη κούφη. τὸ γὰρ σήσαμον λιπαρόν, καὶ δεόμενον πέψεως. καὶ τοῦτο μὲν μονόῤῥιζον. ὁ δὲ κέγχρος καὶ πολύῤῥιζος, καὶ βαθύῤῥιζος, καὶ πολυκάλαμος· ὡς εἰς ἀμφότερα μεριζομένης τῆς

τροφῆς καὶ

τροφῆς καὶ τῆς δυνάμεως, χρονιώτερον ἐχρῆν εἶναι. τὸ γὰρ σήσαμον ἐπεὶ μονόρριζον καὶ βαθύρριζον, ἄνω πᾶσαν ἀφίησι τὴν δύναμιν· ἀλλ' αὐτίκα ἴσως τὸ λιπαρόν· τὰ γὰρ αὖ γλίσχρα, πλείονος πέψεως δεῖται. ταῦτα δ' ὥσπερ εἴρηται, πάντα πολύκαρπα. περὶ μὲν οὖν τούτων σκεπτέον. ἐπεὶ δ' ὅλως εἰπεῖν, τὰ μικρόκαρπα, πολυκαρπότερα, καθάπερ τά τε νῦν εἰρημένα, καὶ οἱ φακοὶ δὴ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι πᾶσι τὰ πολυχούστατα λεγόμενα, κύμινόν τε καὶ μήκων, καὶ ὅλως δὴ τὰ λαχανώδη πάντα, καὶ τὰ ἐναγγειόσπερμα πολύχοα, τίς ἂν οὖν αἰτία τούτων εἴη; πότερον ὅτι τὰ μικρὰ ῥᾷον ποιῆσαι; καὶ γὰρ ζῶα φαμὲν ἔνια τοιαῦτα· καὶ μάλιστα δὴ τὰ ᾠοτόκα, καὶ σκωληκοτόκα. ἡ αὕτη μὲν ἔξωθεν, ἄλλην δέ τινα οἰκειοτέραν ζητητέον. ἐπεὶ καὶ τῇδε διαφέρει τῶν περὶ τὰ ζῶα· τὸ μὲν γὰρ ἐκτρέφει τὰ ᾠὰ καὶ τελεοῖ, καὶ ὅλως ζωογονεῖ τὸ περιέχον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται. τῶν δὲ καρπῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς φυτοῖς ἡ ἐκτροφὴ καὶ τελείωσις, ὥστε πλείονος ἀεὶ δυνάμεως. πρὸς δὲ θησαυρισμὸν ἄριστα μὲν, κέγχρος, καὶ ἔλυμος, καὶ σήσαμον, καὶ θέρμος, καὶ ἐρέβινθος. τὰ μὲν, ὅτι πολυχίτωνα καὶ ξηρά· τὰ δ' ὅτι λιπαρά. ὁ δὲ θέρμος καὶ ὁ ἐρέβινθος, πικρότητά τινα ἔχουσι καὶ δριμύτητα· καὶ διατηροῦσι δι' αὐτὰ τὸ ἀπαθές, ὥσπερ εἴρηται. ὅθεν καὶ διαφθειρόμενα τῶν σιτωδῶν οὐ ζῳοῦται, καθάπερ οὐδὲ τὰ τῶν λαχάνων· καὶ γὰρ ταῦτα ἄζωα. ἢ ὅσα δὴ τῇ ξηρότητι ἢ τῇ δριμύτητι. συμβαίνει γὰρ ὥσπερ ἀναμιξίν τινα γίνεσθαι τοῦ ἔξωθεν. σηπόμενον δὲ ἕκαστον, ἰδίαν τινὰ ποιεῖται τροφὴν ἐκ τῆς οἰκείας ὑγρότητος· οἷον οἱ μὲν πυροὶ καὶ αἱ κριθαὶ, τοὺς κίας· ὁ δὲ κύαμος, τὴν ὑπό τινων καλουμένην μίδαν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ φακοί, καὶ αἱ ἄφακαι, καὶ πισοί, καὶ ἄλλα. τὸ δὲ αἴτιον, κοινὸν πλειόνων. οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δένδροις, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς ξύλοις, καὶ ὅλως ὅσα τῶν ἀψύχων ζωογονεῖται, διαφόρους ποιεῖ πάσας τὰς μορφὰς, ὡς ἂν ἐξ ἑτέρας ὕλης.

17 Ὁ δὲ κονιορτώδης σῖτος, θᾶττον σήπεται. καὶ ὁ ἐν τοῖς κονιατοῖς ἢ κονιάτοις οἰκήμασι· διὰ τὸ πλείω θερμότητα ἔχειν. ὅ τε γὰρ κονιορτὸς θερμὸς, ἅτε ξηρὸς ὤν· καὶ τὸ κονίαμα, ὅταν ἀναδέξηται, τηρεῖ τὴν θερμότητα. † αὐτὶ καὶ ἀθρόος, καὶ κατὰ βάθους ὤν· πλείων ἐν ἡ θερμότης. ἐπεὶ θᾶττον δὲ πολὺ κόπτεται κριθὴ πυροῦ, διὰ τὸ μανότερον εἶναι, καὶ γυμνότερον. τάχιστα δ' ὁ κύαμος· θερισθεὶς γὰρ εὐθὺς, καὶ συντεθεὶς ἐνιαχοῦ, καθάπερ ἐν Θετταλίᾳ. φαίνεται δὲ κατὰ τοὺς τόπους. περὶ ἐνίοις γὰρ ἀσηπτότατος, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται, περὶ Ἀρμονίαν, περὶ Τάραντα. καὶ ἀναπληροῦσθαι δέ φασι κοπέντα. τούτων μὲν οὖν σκεπτέον. ἀκόπως δὲ ἔχει τάδε· θέρμος, κέγχρος, αἰγίλωψ, αἶρα, σήσαμον, ἐρέβινθος, καὶ ὅλως τὰ δριμέα. ὁ μὲν οὖν αἰγίλωψ, πολυχίτων. ἡ δ' αἶρα, γυμνή· διὸ καὶ ἄλλῃ τινὶ δυνάμει. τὸ δ' ὅλον, ἄκοπα, τὰ μὲν ξηρότητι, διὸ καὶ ἡ κάχρυς χρονιωτέρα· τὰ δὲ ἀμιξίᾳ καὶ καθαρότητι, καθάπερ ὁ χόνδρος· τὰ μὲν χυμῶν φύσει καὶ δυνάμει φυσικῇ, καθάπερ ἐρέβινθος, θέρμος, σήσαμον· τὰ δὲ, τῷ πολὺ τὸ ἄστεγον ἔχειν, ὥσπερ ὁ ὦχρος. ἅμα δὲ τό γε καὶ ξηρὸν, καὶ θερμόν. τῷ † ἀσίτῳ κοπέντι βοήθεια ταχίστη, τὸ εἰς τὴν ἅλω φέροντας ἀπικμῆσαι. σίτῳ καὶ τούτων μὲν σχεδὸν ἐνταῦθά που τὸ αἴτιον. ὃ δὲ παρά τινων ζητεῖται, διὰ τί ποτε ὁ κεκομμένος σῖτος καὶ παλαιὸς, ὕδατος μὲν ἐπιχεομένου θερμοῦ διαβλαστάνει (ταύτῃ γὰρ δὴ διάπειραν λαμβάνουσιν, εἰ φύσιμος, ὅταν ἐμβάλλοντες εἰς σκαφίον ἐπιχέωσι) σηπόμενος δ' οὐ διαβλαστάνει· καίτοι καὶ ἡ σῆψις ὑπὸ θερμοῦ. καὶ ἀνυγραίνεται· κομιδῇ δόξειεν ἂν παρομοίαν εἶναι. διαφέρει γὰρ, ἥ τε φθαρτικὴ καὶ ἡ γόνιμος θερμότης· καὶ ἡ ὑγρότης ὡσαύτως. ἔστι δ' ἡ μὲν σήπουσα, ἀλλοτρία, καὶ φθαρτική. ἡ δὲ τοῦ ὕδατος τοῦ θερμοῦ, συμμετρίαν τινὰ ἔχουσα. δεῖται γὰρ τοιαύτης πρὸς τὴν βλάστησιν. ἐπεὶ τρόπον τινὰ παρόμοιον, καὶ εἴ τις ἀποροίη, διὰ τί ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑγρότης καὶ ὑγίειαν ἐν τοῖς σώμασι ποιοῦσα, καὶ νόσον. δῆλον οὐχ ὡς αἱ αὐταὶ, ἀλλ' ὡς ἕτεραι καὶ ἐναντίαι. θερμὸν δ' ἐπιχέουσι, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν σπερμάτων, ὅπως μὴ καθάπερ ἐκπαγῇ, διὰ τὸ θᾶττον ἀπολυθῆν. ἐπεὶ οἵ γε μὴ παντελῶς διεφθαρμένοι, καὶ ψυχρῷ διαβλαστάνουσι. συμβαίνει δὲ, καὶ κόπτεσθαι καὶ σήπεσθαι, διὰ ἀλλοτρίας θερμότητος.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΑἸΤΙΩΝ ΤΟ Ε′.

Τῶν ἐν τοῖς δένδροις καὶ φυτοῖς τὰ μὲν αὐτόματα γίνεται, τὰ δ᾽ ἐκ παρασκευῆς καὶ θεραπείας. ἑκάτερα δὲ αὐτῶν ἔχει διαίρεσιν. τῶν γὰρ αὐτομάτων, τὰ μὲν ἐστὶ φύσει, τὰ δὲ παρὰ φύσιν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει τι τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ζώοις· οἷον ἐάν τι μὴ τὸν οἰκεῖον ἐνέγκῃ βλαστὸν, ἢ καρπὸν, ἢ μὴ κατὰ τὴν τεταγμένην ὥραν, ἢ μὴ ἐκ τῶν εἰωθότων μερῶν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον. ἅπαντα γὰρ ταῦτα παρὰ φύσιν. τῶν δ᾽ ἐκ τέχνης καὶ θεραπείας, τὸ μὲν ἐστὶ συνεργοῦν τῇ φύσει πρὸς εὐκαρπίαν καὶ πλῆθος, τὸ δὲ εἰς ἰδιότητα καὶ τὸ περιττὸν τῶν καρπῶν· οἷον, τὸ ποιῆσαι βότρυν ἀγίγαρτον, ἢ ἐκ τοῦ αὐτοῦ κλήματος μέλανα καὶ λευκὸν φέρειν, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βότρυϊ, καὶ ὅσα δὴ τοιαῦθ᾽ ἕτερα ποιοῦσι· πλείω γὰρ ἐστί. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ φύσιν, καὶ τῶν συνεργούντων τῇ φύσει, πρότερον εἴρηται· περὶ δὲ τῶν παρὰ φύσιν, καὶ ὅσα πρὸς τὸ περιττὸν ἥκει, νῦν λεκτέον. καὶ πρῶτον ὑπὲρ τῶν παρὰ φύσιν ἢ ὄντων, ἢ δοκούντων. καὶ γὰρ τούτων ἐστί τις αἰτία, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις· οἷον ὅσαι πάρωροι καρποτοκίαι, καὶ μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν γίνονται. λέγω δ᾽ οἷον, εἴποτε περὶ χειμῶνα τοῦ ἦρος ὑποφαίνοντος ἤνεγκε καρπὸν, καὶ ῥόα καὶ ἄμπελος ἐκ τῶν ἀκρεμόνων καὶ ἐκ τοῦ στελέχους, καὶ εἰ δή τι παραπλήσιον τουτοισί. πρὸς δὲ ταῦτα λαβεῖν, πρῶτον μὲν ὅτι συμβαίνει τὰ τοιαῦτα τοῖς πολυκάρποις καὶ ὑγροῖς, οἷον ἀμέλει καὶ τοῖς εἰρημένοις. ἅπαντα γὰρ τὰ ὑγρὰ ταῦτα, καὶ πολύκαρπα· ξηρῷ δ᾽ οὐδενὶ, καὶ ὀλιγοκάρπῳ. δεύτερον δὲ, πρός τε τὰς βλαστήσεις καὶ καρποτοκίας τὰς παρώρους, ὅτι πάντων ἔχουσι τινὰς ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς βλαστητικὰς, ἢ κλῶνες, ἢ πτόρθοι, ἢ ἀκρέμονες, ἢ ὅτι χρὴ καλεῖν τὰ ἐσχατεύοντα τῶν δένδρων. οὐδὲν γὰρ ἐπὶ πᾶσι κοινὸν, ἀλλ᾽ ἔνια προσηγορίας τινὰς ἔχει, καθάπερ θαλλία, κραδὴ, κλῆμα. καλοῦσι δέ τινες καὶ κλῶνας. ὅτι δὲ ἔχουσιν ἀρχάς τινας τοῦ βλαστάνειν, φανερὸν ἐκ τῶν καταπηγνυμένων, ἃ πολλάκις ἀρριζώτων ὄντων τῶν κάτω, μεθίησι βλαστόν· οἷον, κλήματα καὶ κλάδους καὶ ἐλαίας. χάρακας * ἐνίοτε δὲ καὶ μὴ καταπαγέντα, ἀλλ᾽ ἀφῃρημένα: καθάπερ τά τε κλήματα, καὶ τὰ τῆς ἐλαίας ξύλα. τρίτον δέ τι συμβαίνει, τὴν πάρωρον βλάστησιν γίνεσθαι, χειμώνων μαλακῶν ἢ νοτίων γενομένων. ἐκ τούτων γὰρ οὐκ ἂν δόξειεν ἄλογον εἶναι τὸ συμβαῖνον ἀθροισμένης τῆς γονίμου δυνάμεως καὶ ὑγρότητος, ὅτε μὲν καθ᾽ αὑτὴν, ὅτε δὲ λειπομένης τῆς ἔμπροσθεν ἀφ᾽ ἧς ὁ καρπὸς ἦλθεν. ὥσπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς συκῆς. ὑπολειπομένης γὰρ πλείονος τῆς τοιαύτης ὑγρότητος, ὅταν ἀὴρ ἐπιγένηται μαλακὸς, καὶ ὑγρὸς, καὶ θερμὸς, ἐξεκαλέσατο τὴν βλάστησιν. ὅτε δὲ τοῦτο συμβαίνει, φανερὸν ὅτι ἐκ τούτου τοῦ μέρους ὁ καρπὸς ἀνίεται, ὅθεν καὶ οἱ πρόδρομοι. τάχα δὲ καὶ οἱ πρόδρομοι διὰ τὴν μαλακότητα τοῦ ἀέρος, οὐ πεττόμενοί τε καὶ πέττονται μᾶλλον. εἰ δ᾽ ἄρα μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τ᾽ ἄλλα γε πάντα διὰ τὰς αὐτὰς καὶ παραπλησίας αἰτίας ἐστὶν, ἤτοι γινομένων τινῶν ὑπολειμμάτων, ἢ καὶ ταῦτα συνισταμένων ἀμφοῖν. οὐκ ἄλογον δ᾽ οὐδ᾽ ἑτέρως· προϋπάρχει γὰρ ἡ τοῦ δένδρου πρὸς ἄμφω φύσις, ὑγρά τις οὖσα καὶ προβολάς. ὥστ᾽ ἂν εὐδίαι πλείω χρόνον ἐπιγίνωνται, καὶ τοῦ χρώματος ποιεῖν τὴν μεταβολήν. ἐπεὶ τόν τε χυλὸν οὐ δύναται πέττειν οὐδαμῶς, ἀλλ᾽ ἡ φαντασία χεδὸν γίνεται κατὰ τὴν χρόαν. οἱ δ᾽ ὄλυνθοι, συνεργούσης ἤδη τῆς χώρας, πεπαίνονται μέχρι τινός· ἔτι δ᾽ οὗτοί γε κατὰ φύσιν πως εἰσίν. ἀεὶ γὰρ γίνονται τὴν αὐτὴν καὶ τεταγμένην ὥραν, ὥσπερ καὶ ὁ τῶν διαφόρων συκῶν λεγόμενος καρπός. ἀλλ᾽ ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ὅμοιον ληπτέον, ὅτι παραπλησία τις ἡ αἰτία πάντων, ἐκ τοῦ συνίστασθαι τὴν τοιαύτην ὑγρότητα καὶ δύναμιν. διὸ καὶ ὄπισθεν τῶν φύλλων πάντα ταῦτα γίνεται, καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ σῦκον ἔμπροσθεν. ἀλλ᾽ αἱ μὲν φύουσαι τοὺς προδρόμους, ἀσθενέστεραι τυγχάνουσιν, ὥστε οὐδ᾽ ἐπιμένειν δύνανται τῆς βλαστήσεως γινομένης ἐκεῖσε. ὅλως δὲ πολυειδές τι τὸ τῶν συκῶν ἐστίν. αἱ μὲν γὰρ ὀλυνθοφόροι μόνον, σῦκα δ᾽ οὐ φέρουσιν, οἷον αἱ τοὺς λευκοὺς ὀλύνθους φέρουσαι τοὺς ἐδωδίμους. ἕτεραι δὲ φέρουσι καὶ σῦκα καὶ ὀλύνθους μέλανας, ἀβρώτους, ἢ καὶ ἐδωδίμους· φέρουσαι δὲ τὸν ὄλυνθον ὄπισθεν τοῦ θείου. γίνονται δ᾽ ἐν αὐτοῖς καὶ ψῆνες, αἳ ὅλως οὐ φέρουσιν ὀλύνθους, πάλιν

θους. πάλιν δὲ τοὺς προδρόμους αἱ μὲν φέρουσιν, οἷον ἥ τε λακωνικὴ, καὶ λευκομφάλιος, καὶ ἕτεραι πλείους· αἱ δ᾽ οὐ φέρουσι. τῶν δὲ φερουσῶν οὐ συνεχὴς, ἀλλὰ παραλλάττουσα ἡ διαφορὰ κατὰ τὴν διάθεσιν. ὅτε μὲν γὰρ ἤνεγκαν, ὅτε δ᾽ οὐκ ἤνεγκαν. ἐὰν δὲ κακῶς, οὐκ ἤνεγκαν. φέρουσι δὲ οὐ παρ᾽ αὐτὸ τὸ θέριον μόνον, ἀλλὰ καὶ κατωτέρω πολύ· καὶ ἔνιαί γε ἐκ τῶν παχέων σφόδρα. συμβαίνει δ᾽ ἐνίους καὶ ἐκπίπτειν τινὰς τῶν ὕστερον. οὐ γὰρ ἅμα πάντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν πρότερον φέρουσι, τοὺς δὲ μικρὸν πρὸ τῶν ἐρινῶν. ἐγγύτεροι δὲ οὗτοι τοῦ βλαστοῦ καὶ τῶν συκῶν. ἀποπίπτουσι δ᾽ ἐκεῖνοι πρότερον, καὶ ἧττον ἐκπίπτονται. τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα, ταῦτ᾽ ἐστίν. οὐκ ἀλόγως δ᾽ ἂν δόξειεν οὐδέν. τὸ γὰρ μὴ πάσας φέρειν, ἀλλ᾽ ὅσαι ὑγρότεραι, καὶ ἰσχὺν ἔχουσαι εἰς τὴν ἐπίστασιν, εὔλογον. ἐκ γὰρ τῆς ὑπολοίπου τροφῆς ἐβλάστησεν ἡ σύστασις. ἐφελκυσαμένη δὲ πλέον, οὐκ ἄλογον τὸ μὴ πᾶσαν καταπέψαι τότε, τὸ μὴ ἐντελεχὲς αὐτῶν τούτων, διὰ τὸ μὴ ὁμοίας εἶναι τὰς διαθέσεις. ἀσθενεστέρως γὰρ ἔχουσα, καὶ χεῖρον θεραπευθεῖσα, δῆλον ὡς ἐλάττω λήψεται τὴν ὑγρότητα. μὴ λαβοῦσα δὲ πλῆθος, οὐδ᾽ ὑπόλειμμα ποιήσει. ἐπεὶ γεωργηθεῖσα ὁμοίως, καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἀέρος συνεργησάντων, ἀποδώσει καὶ τὸ ὕστερον. ἐνίοτε δὲ κἀκεῖνο συμβαίνει, μὴ τυχούσης θεραπείας, ὥστε τοὺς μὲν προδρόμους ἐνεγκεῖν, τὸν δὲ καρπὸν μὴ δύνασθαι. τοῦτο δ᾽ ὅτι τὸ μὲν ὑπῆρχε προκατειργασμένον. θάτερον δ᾽ ὥσπερ ἐκ κενῆς ἔδει ποιεῖν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐκπίπτειν τοὺς ἐκ τῶν παχέων, ἀλλὰ τοὺς ἄνω μᾶλλον. ἡ τροφὴ γὰρ ἅμα καὶ ἡ θερμότης ἄνω φέρεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ δένδρου ὁρμὴ πρὸς τὴν βλάστησιν. ὥσθ᾽ ἅμα συναναφερομένου καὶ τοῦ θερμοῦ δι᾽ ἀμφοτέρων ἡ ὑπόληψις. διὸ καὶ αἱ κατὰ μέρος ἀνθήσεις, καὶ αἱ καρποτοκίαι τῶν ἀνθῶν, ὕστερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς εἰρήσθω.

a Παραπλήσιον δὲ καὶ τὸ συμβαῖνον, καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων εἶναι. καὶ γὰρ αὗται προβλαστάνουσιν ἐνίοτε, συνηθροισμένης τῆς γονίμου καὶ βλαστικῆς ἀρχῆς. ὁ δὲ τόπος ὡρισμένος αὐταῖς. ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν γὰρ ἡ βλάστησις. ὁποῖα δ᾽ ἂν καὶ τὰ τοῦ ἀέρος ἐπιγένηται, καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον, οὕτω καὶ τὰ τῆς αὐξήσεως ἀκολουθεῖ. γελοῖον δὲ καὶ ὅσα πρωϊβλαστῆ καὶ πρωϊανθῆ φύσει, ταὐτὸ τοῦτο πάσχει. κινισκούμενα γὰρ ἐν ὥρᾳ προκαλουμένων τῶν εὐδιῶν, πολλάκις ἀποτίκτει πρὸ τῶν καιρῶν, καὶ προάγει, μέχρις οὗ ἂν ὁ ἀὴρ ὁμαλίζῃ. τὰς μὲν οὖν παρώρους βλαστήσεις ἐν ταύταις ὑποληπτέον ταῖς αἰτίαις εἶναι. τὰς δὲ μὴ ἐκ τῶν οἰκείων μερῶν, ἀλλ᾽ οἷον ἀκρεμόνων καὶ στελέχους, οὐ πόρρω ταύτας· ὅταν ἀθροισμὸς εἰς ταῦτα γένηται τῆς γονίμου δυνάμεως. ἀρχῆς γὰρ ἐπιστάσης, ἡ ἐπιρροὴ τῆς τροφῆς ἐξομοιοῦται τῷ ὑποκειμένῳ· καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. ἡ δὲ σύστασις οὐκ ἀνάλογος, εἰ τοιαύτην τινὰ κατὰ μόριον ἔλαβε κρᾶσιν. ἀλλ᾽ εὐλογωτέρα πολλῷ τῶν ἐν ζώοις γινομένης, οἷον εἰ κέρας ἐκ τοῦ στήθους, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον. αὕτη γὰρ μείζων ἡ παραλλαγὴ τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς, ὅσῳ μᾶλλον ὁμοιομερῆ τὰ φυτὰ τῶν ζώων. ἐὰν δὲ δὴ καὶ προβλάστημα τι γένηται τοῦ βλαστοῦ, ἔλαττον ἔτι τὸ ἄτοπον. ἐνίοτε γὰρ καὶ φύεται κλῆμα ἐκ τοῦ στελέχους. ἰσχύσαντα δὲ καρπογονῆσαι ταῦτ᾽, οὐκ ἄλογον. ἀλλ᾽ ὅταν αὐτὸς ὁ καρπὸς ἐκ τοῦ ἀκρέμονος ἢ τοῦ στελέχους, ἀτοπώτερον· ὥσπερ ἐπὶ τῶν ῥοῶν. αἰτίαν δὲ τὴν εἰρημένην ὑποληπτέον. αἱ δὲ τοιαῦται παραλλαγαὶ τῶν τόπων ἐλάττους εἰσίν, οἷον εἴποτε συκῆ τις ἤνεγκεν ἐκ τοῦ ὄπισθεν τοῦ θερίου τὸν καρπόν. μικρὰ γὰρ ἡ μεταβολὴ, καὶ ὁ τόπος ὅλως οὐκ ἀλλότριος τοῦ συμβαίνοντος. αἴτιον δὲ, ὅτι τὴν μὲν ἐπιβλάστησιν, ἀσθενῆ· τὴν δ᾽ ἐνταῦθα συρροὴν, ἰσχυροτέραν ἔχειν. ὥστ᾽ ὀψιαιτέρας γενομένης τῶν προδρόμων, ἐπεγένετό τε καὶ ἐξέπεμψε. φαίνεται δὲ καὶ τῇδε ἧττον ἄτοπον, ὅτι γένος τί φασιν εἶναι τοιοῦτον δὴ ὃ καλοῦσιν ὀπισθοκάρπιον. εἰ γὰρ ὅλως τι πέφυκεν οὕτω καρποτοκεῖν τῶν ὁμογενῶν, οὐκ ἄτοπον συμβῆναί ποτε καὶ τοῖς μὴ πεφυκόσι, τῆς ὁμοίας διαθέσεως γινομένης. ἐπεὶ καὶ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων ἐνεγκεῖν, τινὰ ὁμοιότητα ἔχει τῇ ἐν αἰγύπτῳ συκαμίνῳ. φέρει γὰρ δὴ κἀκείνη τὸν καρπὸν τοῦ στελέχους, οὐκ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, εὐβλαστής τις οὖσα καὶ εὔτονος ὡς ἔοικε πρὸς καρποτοκίαν. σημαίνει δὲ, τὸ πλεονάκις ἀπὸ τῶν αὐτῶν φέρειν ἀφαιρουμένων. οὐ πεπαίνει δὲ καλῶς, μὴ ἐπικνισθέντων καὶ περιαλειφθέντων ἐλαίῳ, καθάπερ ἐλέχθη, διὰ τὴν εὐτροφίαν καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐπιρροῆς. ἀφαίρεσίς τε γὰρ γίνεται τῇ ἐπικνίσει. καὶ τὸ ἔλαιον ἅμα διαθερμαῖνον, καὶ ὁ ἥλιος * ἀνεῳγμένων ταχεῖαν ποιεῖται τὴν πέψιν. ἔοικε δὲ παραπλησίως τρόπον τινὰ τὸ συμβαῖνον κατὰ μέρος ἀνθοῦσιν, ἀπὸ τῶν κάτωθεν ἀρχομένοις. ἐκείνων τε γὰρ τὰ μὲν ἰσχύοντα, καὶ οἷον τετελειωμένα, καὶ ἀνθεῖ καὶ καρπογονεῖ. τὰ δὲ ἀσθενέστερα, καὶ ἐπάνω προαύξεται καὶ βλαστάνει. καὶ ἀεὶ τὸ

πλεονουμένον

τελεούμενον αὐθεῖ. τὴν δὲ τῆς τροφῆς ὑπεροχήν, ἕκαστον εἰς τὴν αὑτοῦ φύσιν καταμερίζεται, καὶ δύναμιν· καὶ τούτων ὁμοίως μὲν εἰς τὴν βλάστησιν φέρεται τῆς τροφῆς. εἰ δ' εἰς τὸ ἰσχυρὸν ἤδη καρπογονοῦν, ἐκεῖνο δὲ οὔπω δύναται διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ἀτέλειαν. καὶ περὶ μὲν

3 τούτων, ἀρκείτω τὰ εἰρημένα. Τὰς δὲ μεταβολὰς τῶν καρπῶν, ἀεί τινες εἰ ἐκ λευκῶν μέλανες, ἢ ἐκ γλυκέων ὀξεῖς, ἢ ἀνάπαλιν, καθάπερ φασὶν ἐπί τε συκῆς καὶ ἀμπέλου καὶ ῥόας τὸ συμβαίνειν, ἐνιαχοῦ μὲν οὐδὲν θαυμαστόν, οὐδ' ὅλως ἄτοπον φαίνεται, παρὰ τὴν φύσιν ὁτὲ μὲν οὕτως, ὁτὲ δὲ ἐκείνως, καὶ τοῖς μέρεσιν ἀνομοίως φέρειν, οἷον τὴν καπνέων ἄμπελον καλουμένην. αὕτη γὰρ δοκεῖ τοὺς μὲν λευκοὺς ἐνίοτε, τοὺς δὲ μέλανας, καὶ ὁτὲ μὲν πάντας τοιούτους, ὁτὲ δὲ τοιούτους φέρειν. διὸ καὶ οὐδ' οἱ μάντεις εἰώθασι τοῦτο κρίνειν ὡς τέρας. τὸ γὰρ εἰωθός, οὐ τέρας. αἴτιον δὲ τῆς παραλλαγῆς, ὅτι τὸ χρῶμα τούτων τῶν βοτρύων οὔτε μέλαν οὔτε λευκὸν ἔχει, ἀλλὰ καπνῶδες, ὅθεν καὶ τὴν προσηγορίαν ἔχει. ἐὰν οὖν μικρά τις ἐναλλαγὴ γένηται, δοκεῖ μεταβεβληκέναι τὴν χρόαν, οὐδ' ἕτερον δ' εἰλικρινὲς οὔτε τὸ μέλαν οὔτε τὸ λευκὸν ἔχει. διὸ καὶ ἐνίοτε τῶν βοτρύων ἑτερόχροοί τινες, οἱ μὲν εἰς τὸ λευκόν, οἱ δ' εἰς τὸ μέλαν μᾶλλον ἀποκλίνοντες. αἰτία δ' ἡ τροφὴ καὶ ἡ διάθεσις αὐτῆς τῆς ἀμπέλου. τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, συγχωρεῖται τῷ μὴ θαυμαστῷ. τὸ δ' ἐπὶ τῶν ῥοῶν, εἰ μὲν ὅλων τῶν δένδρων γίνονται μεταβολαί, παρόμοιον ἄν τι τὸ συμβαῖνον ἦν, τοῖς περὶ Κιλικίαν καὶ Αἴγυπτον, εἴπερ αὐτόματος ἡ μεταβολή. τῆς γὰρ χώρας, τὸ πάθος καὶ ἡ δύναμις. εἰ δὲ μὴ ὅλον, ἀλλά ποτε τοῦτο συνέβη τῇ τροφῇ καὶ τῇ διαθέσει, τὴν αἰτίαν ἀποδοτέον, ὡς ἐκ τοιαύτης γενομένης καὶ κρατηθείσης ὅτι ἂν ἐθίσῃ. εἰ δ' ἀνωμάλους ἤνεγκε, ταῖς ῥίζαις ἡ αἰτία, καὶ εἴ τι μέρος ἄλλο κύριον, τῷ τὰ μὲν τοιαύτην, τὰ δὲ τοιαύτην λαβεῖν, ἢ καὶ ἀναδοῦναι τὴν τροφήν. ἅμα δὲ καὶ τὸν ἀέρα συνεργεῖν τι. καὶ γὰρ ὑπὸ τούτων γίνονται διαφοραί. δόξειε δ' ἂν ἀτοπώτατον ἐνταῦθα εἶναι, τὸ μερίζεσθαι τὰς ῥίζας. ἐνίοτε γὰρ ἐκ θατέρου μέρους οὐκ ἔχει τὸ δένδρον, ἢ ἐλάττους. ὁ δὲ καρπὸς ὁμοίως, ἀναμιγνυμένης δηλονότι πανταχοῦ τῆς τροφῆς. οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως ἐὰν μὲν ἐκλείπωσί τινες ἀπὸ τῶν δένδρων, ἡ τροφὴ πᾶσιν· ἐὰν δὲ πανταχόθεν ἔχῃ, τὸ καθ' αὑτὴν ἑκάστη, οὐ κατὰ λόγον (ὡς

φάσειν ἄν τις † φθάσειεν) εὐθυπορούντων πως τῶν πόρων. ἔνια γὰρ συμβαίνει καὶ ζῇ τῶν φυτῶν ἐκ θατέρου μέρους. αὐξανόμενα γὰρ συνεκπληροῦ πως τὸ ὅλον, τὰ μὲν ἐκπεριλαμβάνοντα, τῶν δὲ καὶ ἀποπιπτόντων διὰ τὸ αὖον. εἰ δέ τις καὶ αὕτη πίστις ἐστὶν ἐκ τῶν συντιθεμένων κλημάτων μὴ ὁμογενῶν, ὅτι μία μὲν ἡ ἄμπελος, φέρει δ' ἑκατέρων τῶν μερῶν τὸν οἰκεῖον καρπόν, ὡς οὐ μιγνυμένης, ἀλλ' εὐθυπορούσης τῆς τροφῆς, εἴη δ' ἂν καὶ ταύτῃ χρῆσθαι· τοῦτο μὲν ἥκιστα γινόμενον, καὶ ἥκιστα πίστιν ἔχον ἐστίν. αἱ δ' ἄλλαι μεταβολαί, μάλιστα τὰς εἰρημένας ἂν ἔχοιεν αἰτίας, ὁμοίως ὑπὸ πάντων, εἴτε κράμμασιν, εἴτε χυλοῖς, εἴτε ἄλλῳ τινὶ μεταβάλλουσιν. αἱ γὰρ τροφαί, διαθέσεις ἀλλοιοῦσι καὶ μεθιᾶσιν. ὁτὲ μὲν κρατούμεναι, ὁτὲ δὲ κρατοῦσαι· καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν σπερμάτων φυομένοις. πλὴν ἐνταῦθα ἡ ἔκστασις ἀεὶ πρὸς τὸ χεῖρον. ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐξειργασμένων καὶ ἡμερωμένων ἔχει τὴν ὁμοίωσιν. ἁπλῶς δ' ὥσπερ ἐλέχθη, μικράν τινα χρὴ νομίζειν ἐν τούτοις εἶναι τὴν μεταβολήν, ὅπου μὴ ἡ χώρα μεταβάλλει. τὰ δὲ τοιαῦτα χρόνῳ γίνεται, καὶ οὐκ ἐπέτεια. καθάπερ οὐδὲ τὰ ἡμερούμενα καὶ ἀγριούμενα. μέγα δ' οὖν πρὸς πίστιν τῆς μεταβολῆς, τὰ περὶ τὰς χώρας, καὶ ὅτι θεραπεῖαί τινες τῶν ῥιζῶν καὶ τῆς τροφῆς ποιοῦσι μεταβολάς. ἀλλὰ τὰ οὕτως ἐν βραχεῖ χρόνῳ καὶ ταχέως, ἄπιστον· εἰ μή τις ἄμφω ταῦτα συνθήσει, καὶ τὸν χρόνον λανθάνειν, καὶ τὴν μεταβολὴν εἶναι βραχεῖαν. ἐπεί γε τοῖς ἐπετείοις, οὐκ ἄλογον. οὐδ' ὁμοίως ἐφ' ὧν συμβαίνει θαυμαστόν, εἴπερ ἄρα συμβαίνει· καθάπερ ὅταν ἐκ πυρῶν αἶρα γένηται, διά τε τὸ πολλάκις γίνεσθαι, καὶ διὰ τὸ τὴν αἰτίαν οἴεσθαί πως. αἴτε ὑπερομβρίαι ποιοῦσιν. εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν αἰρῶν εἰς πυροὺς πάλιν ἀποκαθίσταται, τοῦτο θαυμασιώτερον. εἴη δ' ἂν ὥσπερ ἀσθένειά τις ἡ νόσος γεγενημένη τοῦ σπέρματος, ἢ τις ἀπολύεται μεθισταμένων ἄρα τῶν περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν τροφήν. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἐπὶ πλέον εἴρηται, συμπαραλαμβάνοντα πρὸς τὴν τῆς αἰτίας πίστιν τὰ ὁμολογούμενα.

4 Τὸ δ' ἐνεγκεῖν ἄμπελόν ποτε ἄνευ φύλλων, ὡς μὲν ὅλως εἰπεῖν, οὐ πιθανόν. ὡς δὲ μικρᾶς τινος γινομένης βλαστήσεως, καὶ ταύτης διὰ τὴν ἀσθένειαν ἀπορρυείσης, μᾶλλον πιθανόν, ὡς ἐνταῦθα πλείονος καὶ σφοδροτέρας τῆς ὁρμῆς γινομένης. ὅπερ ἐπί τινων δένδρων καὶ συμβαίνει σχεδόν, ὅταν ὑπερκαρπήσωσιν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀμυγδαλῆς.

διὰ γὰρ τὸ πλῆθος οὐδὲ φαίνεται τὰ φύλλα, καὶ ἄλλα μικρὰ καὶ ἀσθενῆ γίνεται, διὰ φύσεως ἐνταῦθα ὁρμηκυίας. ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ἀνθεῖν ἡ ἄμπελος, ὅταν ὀψίσῃ, καὶ διατηρῇ τὸν καρπὸν ἄνευ τῶν οἰνάρων· ὥσπερ καὶ ἡ συκῆ τῶν θείων. ἰσχυρότεροι γάρ, ὅταν ἅπαξ γίνωνται τῶν φύλλων, οἱ μὲν διὰ τὸν σμίχον καὶ τὴν προσάρτησιν, οἱ δὲ διὰ τὸ πλασθῆναι περὶ ψύχει· τῶν μὲν γὰρ φύλλων ἐξαιρεῖται τὴν ὑγρότητα, καὶ τὸν ὀπόν· τῶν δὲ καρπῶν, διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μᾶλλον ἔχειν θερμότητα, ὥσπερ μὲν οὐ δύναται συμπυκνῶσαι καὶ πλῶσαι. παραπλήσιον δὲ τούτῳ, καὶ ἄποτέ τις ἐλαία, τὰ μὲν φύλλα ἀπέβαλε, τὸν δὲ καρπὸν ἐξήνεγκεν. ἀσθενέστερον γὰρ ὄν, μᾶλλον ὑπήκουσε τοῦ ψύχους, ἢ εἴ τι πάθος εἴη ἕτερον. περιανθεὶς μὲν γὰρ ὁ καρπός, αὐτόματος ἀπορρεῖ· πρὸ δὲ τοῦ περιανθῆσαι, μᾶλλον ἰσχύει καὶ προσήρτηται· διὸ καὶ ῥαβδίζουσι τὰς ἐλαίας. ταῦτα μὲν οὖν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, φυσικάς τινας ἀρχὰς τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν, τὰ δ' ἐκ τοῦ περιέχοντος ἔχει. ἐπεὶ καὶ τὰ αὐτόματα διαβλαστάνοντα ξύλα, καθάπερ τὰ ἐλάινα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἅπερ εἰς τέρατα καὶ σημεῖα ἀνάγουσιν, οὐκ ἔστιν ἄλογον. φύσει τε γὰρ εὔζωα, καὶ βλαστικά, διὰ πυκνότητα καὶ τὸ ἔγχυμον. καὶ ὅταν ἔξωθεν ἰκμάδα τινὰ λάβῃ, ταχὺ δίδωσιν· ὡς δ' ἐπὶ τὸ πολὺ κατορθούμενα, καὶ ἐν ὑγρῷ τόπῳ βλαστάνει, πλὴν εἴ τι κοπὲν ὕστερον μικρὸν διεβλάστησεν, ἔχον ἐν ἑαυτῷ συνηθροισμένην τὴν γόνιμον ὑγρότητα, ἅμα δὲ καὶ διὰ ὥρας ὑπογείου τῆς βλαστητικῆς οὔσης. τούτῳ δὲ ὁμοιότροπόν τι καὶ ἐπὶ τῆς σκίλλης, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκβλαστανόντων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ξύλων ἐκφυόμενα, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐλατίνων, ἃ καλοῦσιν οἱ μάντεις εἰλυθυίας. εὐδιεινοῦ γὰρ ὄντος καὶ μαλακοῦ τοῦ ἀέρος, ἐκφύεται μάλιστα, ὁπότε ἡ ἐνυπάρχουσα ὑγρότης συρρυεῖσα, καὶ ἡ ἔξωθεν προσπίπτουσα συνεπάγη, καὶ ἐποίησεν οἷον σφαιροειδές. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα διὰ τῶν ξύλων· καὶ γὰρ ταῦτα νοτίου καὶ ὑγροῦ τοῦ ἀέρος ὄντος, τούτῳ πάσχει, καὶ οὐ πάντα, ἀλλ' ἐν οἷς ἐστι λεπτή· οἷον κέδρου, κυπαρίττου, ἐλαίας, ἃ δὴ καὶ σημεῖα καὶ τέρατα νομίζουσιν. ὅσα δὲ ἄλλα συμβαίνει, καὶ προφέρεται τοιούτων, οἷον ὥς ποτέ φασιν ἐν πλατάνῳ φῦναι δάφνην, ἢ ἁπλῶς περὶ τὰς ἐμβλαστήσεις τὰς ἐν ἀλλήλοις, ἐκλανθανούσης ἀρχῆς ὑποληπτέον γίνεσθαι σῆψιν ἢ ἀλλοίωσιν, ἄλλως τε καὶ πολὺ διεστώσης, οὐκ εὔλογον. οἱ δὲ τρόποι τοιοῦτοι. λέγω δὲ λανθανούσης, εἰ ἐπιπέσοι σπέρμα, καὶ ἔμβρυον γένοιτο σῆψιν ἔχοντος γεώδη τινὰ τοῦ δένδρου. βλαστοίη γὰρ ἂν οὕτως ἕτερον ἐν ἑτέρῳ. ἀλλ' ἡ τοιαύτη βλάστησις ὁμοία τῇ τῶν ἰξύων, ἢ ὡς διὰ πλείονος ἐπὶ τῇ πλατάνῳ ἐκ τοῦ χαλκοῦ τρίποδος. μᾶλλον δ' ἀμφότεραι τῇ ἐκ τῆς γῆς. οὐ γὰρ οἷόν τε φῦναι, μὴ γεώδους τινὸς ἐνυπάρχοντος. ὥσπερ οὐκ ἐκ τῶν τοίχων τῶν λιθίνων, ἐὰν μὴ τοιαύτη τις συρροὴ γένηται καὶ σῆψις, ἐξ ἧς πέφυκε βλαστάνειν· ἔτι δ' ὕστερον ἐπιρροήν τινα λαμβάνει διὰ τροφῆς. οὕτω γὰρ αὐτῶν ἡ αὔξησις. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα καὶ αὐτοματῶς ἢ πάντα, ἢ ἔνια γίνεται. τάχα δὲ καὶ σπερμάτων τινῶν καταρρυέντων ἅμα τῇ σήψει, καὶ συστάσει. δάφνη δέ, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ἀπὸ τῶν καρπῶν. εἰ δ' ἄρα καὶ τοῦτο ἀπὸ σήψεώς τινος, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὴν αἰτίαν. εἰ δέ ποτε δένδρον ἐκπεσὸν ὑπὸ χειμῶνος, ἤδη πάλιν αὐτόματον, ὥσπερ ἐν Φιλίπποις † μὲν ἔτι δ' ἐν ἄλσει πλάτανος, καὶ τὰ μὲν οὐκ ἀφῃρέθη, πλὴν ὅσοι τῶν ἀκρεμόνων κατεκλάσθησαν ἐν τῇ πτώσει· τῆς πλατάνου δὲ ἀφῃρέθη, καί τι παρεπελεκήθη. τὴν δ' αἰτίαν ὑπολάμβανεν, ὅτι πεσοῦσα ἐπὶ θάτερον μέρος, ἀνέσπασε πολλὴν γῆν. ἐπιγενομένου δ' εἰς νύκτα τότε πνεύματος ἐναντίου καὶ μεγάλου κινήσαντος αὐτό, διὰ τὸ ἐμπίπτειν τοῖς ἀκρέμοσι, ῥοπὴν ἐποίησεν ἐγκείμενον τὸ μέρος, καὶ κατασπάσαν ὤρθωσεν. οὕτω γὰρ συνέβη περὶ ἐν Φιλίπποις. τὸ δ' ἕτερον ἐκινήθη μὲν ὁμοίως, καὶ τὴν ἀνάστασιν εἶχε διὰ γῆς. διὰ δὲ τὴν περικοπήν, ἀνέστη ῥᾷον. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἔξω φυσικῆς αἰτίας ἐστίν. ὑπὲρ δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς φυτοῖς, ἐκ τῶν εἰρημένων πειρατέον μετιέναι καὶ θεωρεῖν.

μὲν ἰτέα, ἐν αὐτάνδρῳ ἦ

Ἑπόμενα δέ πως ἐστὶ τούτοις εἰπεῖν, ὅσα διὰ τέχνης καὶ παρασκευῆς γίνεται τῶν περιττῶν· 5
ὑπὲρ ὧν φανερωτέρας ἄν τις ὑπολάβοι τὰς αἰτίας εἶναι, καθάπερ καὶ εἰσίν. ἀγιγάρτους μὲν γὰρ ποιοῦσι τοὺς βότρυς, ἐξαιροῦντες τὴν μήτραν, ἀφ' ἧς γίνεται τὸ γίγαρτον. ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ κλήματος φέρειν λευκὸν καὶ μέλανα βότρυν, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ βότρυϊ τὰς τοιαύτας, τὰς δὲ τοιαύτας, ὅταν συνέχοντες συνθλάσωσιν ἑκατέρου τὸ ἥμισυ, πλὴν τὴν τοῦ κάτω μέρους, καὶ συνδήσαντες καταπήξωσι. σύμφυτοι γὰρ ἀλλήλοις. σύμφυτον μὲν γὰρ ἅπαν τὸ ζῶν τῷ ζῶντι, καὶ μάλιστα τὸ ὁμογενές, ὅταν ἀφελκωθῇ

κολλᾶται καὶ γίνεται μία τις φύσις· ἑκάτερος δὲ καθ' αὑτὸν καὶ τὴν τροφὴν δίεισιν· ὥστε μὴ συμμιγνυμένως, ἀποδιδόναι τὸν οἰκεῖον καρπόν. ὅπερ καὶ οἱ ποταμοὶ ποιοῦσιν, οἱ συμβάλλοντες ἀλλήλοις, ὥσπερ ὅ, τε Κηφισὸς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, καὶ ὁ Μέλας. ἑκάτερος γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ πέρον, ἐνταῦθα δ' οὐδὲν συμβάλλουσιν, ἀλλὰ παρ' ἀλλήλας ὀχετεύονται καὶ ῥέουσιν αἱ τροφαί. ταὐτὸ δὲ καὶ παραπλήσιον τούτῳ, καὶ ὅταν τὸ αὐτὸ δένδρον παντοδαπὰς φέρει ῥοὰς, ἢ μῆλα. τῇ σφύρᾳ γὰρ οἷον μαλάξαντες τὰς ῥάβδους ἵνα συμφύωσιν, ἢ διὰ τὴν ἀφέλκωσιν συνδήσαντες, ἐφύτευσαν· εἶτα γίνεται τὸ μὲν δένδρον ἓν τῇ συμφύσει· διατηρεῖ δ' ἕκαστον τὸ γένος ἕλκων κατ' αὐτὸ, καὶ πέττον τὴν τροφὴν, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἢ τῆς συμφύσεως κοινωθείσης. σχεδὸν δὲ καὶ παρόμοιον τούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν μειζόνων γίνεται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀγρίων τῇ φύσει. περιπλακεῖσα γὰρ συκῆ, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτόν ἐστι, συμφύεταί τε, καὶ ἓν ποιεῖ τὸ στέλεχος. καὶ τούτων τὰ μὲν ἐξεπίτηδες ποιοῦσιν· ἔνια δὲ καὶ αὐτομάτως λαμβάνει τοιαύτην σύμφυσιν, ὅσα προσφιλῆ τε καὶ μὴ ἐναντία ἀλλήλοις. ὅταν γὰρ ἅπαξ συμπλακῇ, καὶ δέξηται, καθάπερ φύσις τις αὕτη μία γίνεται· διὸ κἂν ἀφαιρῇ κἂν λύῃ τις, αὐαίνονται, καθάπερ καὶ τῶν μὴ ὁμογενῶν τὰ ὁμοβλαστῆ καὶ σύντροφα γενόμενα ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδράχνης ἐλέχθη καὶ τῆς συκῆς. ἐπεὶ ὅσα γε βλάπτει, περιφυόμενα καὶ ἐμφυόμενα, καθάπερ ὁ κιττός, ἐκ τούτων γὰρ οὐ γίνεται μία φύσις· αὐαίνεται γὰρ θάτερον. πολυφορεῖν μὲν οὖν τοῦτο, διὰ ταύτας ὑποληπτέον τὰς αἰτίας. ὅμοια γὰρ τρόπον τινὰ, καὶ ὥσπερ εἴ τις ἐνοφθαλμίσειε δένδρον ἓν ἀπὸ πλειόνων καὶ διαφόρων. ἀρχὰς γὰρ πεποίηκε, καὶ φύσεις πλείους ἀπὸ μιᾶς οὐσίας· ἐκεῖνο δὲ ἐξ ἀρχῶν πλειόνων μίαν οὐσίαν τῇ φύσει. τὰ δὲ τῶν καρπῶν μεγέθη τῶν καθειργομένων ἐν ταῖς χύτραις, ὅταν καταγῶσι τοὺς ἀκρέμονας, οἷον ῥοῶν καὶ μήλων, εὔλογως γίνεται. τότε γὰρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος ἀφαιρούμενον, ἡ χύτρα κωλύει ἀποστέγουσα, καὶ ἅμα τὴν ἐκ τῆς γῆς ἕλκει νοτίδα, δι' ἧς τρέφεται. τὴν γὰρ ἀπὸ τοῦ δένδρου ἐπιρροὴν, οὐκ εὔλογον γίνεσθαι, πάρωρον οὖσαν, ἢ βραχεῖαν τινὰ πάμπαν. διὸ καὶ ὁ μὲν κόκκος οὐδὲν μείζων τῆς ῥόας γίνεται. τὸ δὲ σίδιον παχύτερον, ὡς οὐ διικνουμένης εἰς ἐκεῖνον τῆς τροφῆς. ἔοικε γὰρ ὁ οἰκεῖος χυλὸς τῇ φυσικῇ δυνάμει πάντων γίνεσθαι καὶ πεπαίνεσθαι. διὸ καὶ τὰ μῆλα χείρω καὶ ἀχυλότερα γίνεται· τὸ δὲ σίδιον καὶ ἐκ τοῦ ἔξωθεν λαμβάνει αὔξησιν, ὡς ἀλλοτριώτερον τῆς φύσεως. ἡ δ' ὁλκὴ τῆς νοτίδος, ἐξ ἧς ἡ τροφὴ καὶ ἐπίδοσις, οὐκ ἄλογος, ὥσπερ τοῦ ἀέρος καὶ ἑτέρων, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴπομεν. ὁμοίως δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς λαχάνοις, ἐφ' ὧν παχύνουσι τὰς ῥίζας, τῶν μὲν ἀφαιροῦντες τὰ φύλλα· καθάπερ τῆς ῥαφανίδος, ὅταν μάλιστα ἐκμάξωσι τοῦ χειμῶνος· καὶ κατασάττοντες τὴν γῆν, ὥστε καὶ τὸ ὕδωρ ἀποστέγειν. ἐν γὰρ τῷ θέρει γίνονται θαυμαστοὶ τῷ πάχει.

καχρύλιον 6

τοῦ δὲ σελίνου περιορύξαντες κάτω μέχρι τῶν ῥιζῶν, † καὶ χρύλιον περιλαμβάνοντες, καὶ ἄνωθεν τὴν γῆν. αἴτιον δὲ, ὅτι τὴν τροφὴν ἅπασιν αὗται λαμβάνουσι, καὶ οὐ διδόασιν εἰς τοὺς βλαστούς. μειζομένης δὲ, πλείων ἡ αὔξησις. ὅσα μὲν οὖν παραβλαστητικὰ, οἷον κρόμμυα, ῥίζας ἑτέρας ἀφίησι· καὶ ἄλλα δὲ τῶν ἀγρίων. ἡ δὲ ῥαφανὶς μὴ οὖσα παραβλαστητική, τροφὴν δὲ λαμβάνουσα, καὶ οὐ διαπέμπουσα εἰς τὸ ἄνω, παχύνεται καὶ μείζων γίνεται. τοῦ δὲ μὴ συμβαίνειν φθορὰν καὶ σῆψιν, ἡ ἐπίταξις αἰτία τῆς γῆς, ἀποστέγουσα τὸ ὕδωρ, καὶ ὅλως πᾶν τὸ ἀλλότριον. τοῖς δὲ σελίνοις τὸ καχρύλιον θερμὸν καὶ πυκνὸν ὂν, συνανέλκει μὲν τῇ πυκνότητι τὴν τροφήν. κατέχει δὲ, καὶ οὐ διαδίδωσιν εἰς τὸ ἄνω· καὶ ἅμα τῇ θερμότητι πέττει. πολλῆς οὖν τροφῆς γινομένης καὶ πεττομένης, πολλὴ καὶ αὔξησις. παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ τοὺς σικύους ἐστὶ καὶ τὰς κολοκύντας γινόμενα, κατά τε τὴν ἁπαλότητα, καὶ τὴν αὔξησιν· οἷον ἐάν τις μικρὰς οὔσας κρύψῃ, καὶ μικρούς· οὐδὲν γὰρ ἀφαιρεῖται τῆς τροφῆς,

οὐδ'

† ὁ δ' ἥλιος καὶ τὰ πνεύματα ἀναξηραίνει, καὶ τοὺς ὄγκους ἐλάττους ποιεῖ. ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν ἐν τοῖς προσηνέμοις καὶ εὐδήλοις. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς αὐ * οις τεθέμενοι, καθάπερ ἐν νάρθηκι καὶ καπέτεσιν. ἡ μὲν γὰρ τροφὴ πλείων, διὰ τὸ μήτ' ἀποπνεῖσθαι μήτ' ἀποξηραίνεσθαι μηδέν. ἡ δ' αὔξησις εἰς μῆκος, καὶ διὰ τὸ εὑρεῖν τὴν τροφὴν εὐθυποροῦσαν, καὶ διὰ τὸ μηδὲν ἀντισπᾶν, μὴ δ' ἀντιπίπτειν. ὁμοία δ' αἰτία καὶ τοῦ διαμένειν χλωροὺς, ἐάν τις φυτεύσας περὶ φρέαρ, ὅταν ὦσιν ὡραῖοι, καθεὶς ἀποστεγάσῃ· ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ πνεύματος οὐ γίνεται ξηρότης. ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀτμὶς, οἷον θάλλον τότε παρέχει, καὶ κωλύει ξηραίνεσθαι, τροφὴν δὲ λαμβάνοντα διαμένουσι σωζομένων τῶν ῥιζῶν.

ἔνιοι δὲ

ἔμβιοι δὲ γίνονται καὶ θεραπευόμεναι πλείω χρόνον. διὸ καὶ ἄν τις περιτεμὼν τὴν βλάστησιν,
ὅταν καρποβολήσωσι, περισάξῃ τὰς ῥίζας εὖ μάλα τῇ γῇ, καὶ καταπατήσῃ, γίνονται πάλιν ἐκ
τῶν ῥιζῶν σίκυοι, καὶ πρωϊαίτεροι πολὺ τῶν σπειρομένων, ὅτι προϋπάρχει τὸ τῶν ῥιζῶν· ὅτι δ' ἡ πε
ρίταξις ἀλέαν παρέχουσα, θᾶττον ἀνιέναι ποιεῖ βλαστόν. μέγα γὰρ καὶ ἡ ἀλέα πρὸς τὸ πρωϊβλα
στεῖν. σημεῖον δὲ καὶ τοῦτο φανερόν. ἐὰν γάρ τις χειμῶνος ἐν ταλάροις φυτεύσῃ σικύου σπέρμα-
τα, καὶ ἄρδῃ τε θερμῷ, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἐκφέρῃ, καὶ πρὸς τὸ πῦρ τιθῇ, καὶ ὅταν ἡ ὥρα τοῦ σπεί-
ρειν καθήκῃ σὺν αὐτοῖς τοῖς ταλάροις φυτεύῃ, πρώϊοι σφόδρα γίνονται. ταῦτα μὲν οὖν διὰ
τὰς εἰρημένας αἰτίας συμβαίνει. τῷ δὲ σχήματι καὶ τῇ μορφῇ μεταβάλλει τὸ σέλινον, ἐὰν
σπαρὲν καταπατηθῇ καὶ περικυλινδρωθῇ. γίνεται γὰρ οὖλον, διὰ τὸ μὴ διϊέναι τὴν βλάστη-
σιν, ἀλλὰ διεξομοιοῦσθαι· ἐξομοιοῦται γὰρ ἐν ᾧ ἂν τεθῇ ἀγγείῳ. τοῦτο δ' ὅτι ἡ τροφὴ κωλυομένη καὶ
ἀποστεγομένη τῷ πέριξ, φέρεται πρὸς τὸ ἐφελκόμενον καὶ εὔοδον. οἷον γὰρ ὀχετεία τίς ἐστιν, ὥστε
λαμβάνει τὴν ὁμοιότητα τοῦ περιέχοντος. συμβαίνει δὲ τρόπον τινὰ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων τοῦτο, καὶ ἐπὶ μικρό
τητα ἢ μέγεθος, βραχύτητα καὶ μῆκος. μεμορφωμένα γὰρ εὐθὺς ἐκεῖνα· ταῦτα δ' ἅμα τῇ
γενέσει μορφοῦται. διὸ καὶ τὸ σέλινον ὅταν μεταφυτεύηται, κελεύουσιν ὁπόσον ἄν τις βούληται
ποιῆσαι, τηλικοῦτον πάτταλον κατορύττειν· ὥστε καὶ πληροῦν πάντα τὸν τόπον τὴν ῥίζαν. ὁ- 7
μοιον δὲ τρόπον τινὰ τούτῳ καὶ ἡ τῶν ῥιζῶν αὔξησις ἐν τοῖς ἡμερώμασιν. εὐοδοῦσαι γάρ, καὶ ἔχου-
σαι τροφήν, αὔξονται μᾶλλον καὶ εἰς μῆκος καὶ εἰς πάχος. ποιεῖ δὲ μεγάλας καὶ τὰς ῥίζας καὶ
τὰς βλάστας, καὶ ἐὰν πλείω τις εἰς ταὐτὸ σπέρματα ξυνδήσας εἰς ὀθόνιον φυτεύσῃ. διὸ καὶ
ἐπί τινων τοῦτο ποιοῦσι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πράσου, σελίνου, καὶ ἑτέρων. ἰσχύει γὰρ τὰ πλείω δηλο
νότι μᾶλλον, καὶ ἐξ ἁπάντων γίνεται μία τις φύσις. ἔνια δὲ καὶ ἐπὶ τὴν τῆς σπορᾶς ὥραν λαμβάν-
ει μορφὴν ἀλλοίαν· οἷον ἡ γογγυλίς, ἂν εὐθύς τις ἀπὸ τῆς ἅλω φυτεύσῃ, πλατεῖα γίνεται. τοῦ-
το δέ, ὅτι ῥιζοῦται καὶ διευρύνεται μᾶλλον. ὅσα δὲ ἐν χοίνῳ φυτεύουσιν, ἢ σκίλλῃ, πάντα τῆς εὐ
βλαστίας ἕνεκα καὶ εὐτροφίας φυτεύουσιν· ἔχει γάρ τινα ἄμφω θερμότητα καὶ ὑγρότητα, καὶ γίνε
ται καθάπερ ἐμφυτεία τις. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τι ἕτερον ἑτέρῳ, καθάπερ τὸ πήγανον ἐν συκῇ·
δοκεῖ γὰρ δὴ κάλλιστον γίνεσθαι. φυτεύεται δέ, παρὰ τὸν φλοιὸν περιπηγνύμενον, καὶ τῇ γῇ
κατακρύπτεται. καὶ ξυμβαίνει δέ, τὸν ὀπὸν ἅμα τῇ τροφῇ διὰ θερμότητα καὶ βοήθειάν τινα ἔ-
χειν εὔκαιρον· ὥσπερ καὶ τὴν τέφραν πατουμένην. εἴτ' οὖν πρὸς τὸ μὴ σκωληκοῦσθαι τὰς ῥίζας,
εἴτε καὶ πρὸς τὸ τρέφεσθαι ἅλμῃ. ἔχει γάρ τιν' ὁμοίαν θερμότητα. μέγεθος γὰρ γίνεται φακῶν
καὶ ἐρεβίνθων. τῶν μέν, ἂν ἐμβολητῷ φυτεύηται, εἰς σπέρμα· συνεκτρέχει γὰρ τῇ θερμό-
τητι καὶ ξηρότητι. τῶν ἐρεβίνθων δέ, ἐὰν μετὰ τῶν κελύφων βρεχθέντων· ἔλαττον γὰρ τὸ
ἀποσηπόμενον, καὶ ἡ τροφὴ πλείων ἡ πρώτη. πρώϊοι δὲ ἂν ἅμα τοῖς ἄλλοις σπαρῶσι, καὶ
ταῦτα μὲν δὴ τὸ θαυμαστὸν ἔχει· καὶ ἔνια δοκεῖ γε παρὰ φύσιν. αἱ δὲ τοιαῦται μεταβολαὶ καὶ αὐ
τόματοι γίνονται, καὶ τέχνῃ καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν· οἷον ἐπὶ τίφης καὶ ζειᾶς περιπλαττομένοις πυροῖς.
ὥσπερ ὅσα καὶ τῶν σπερμάτων ἢ ἐν λίτρῳ προβρεχόμενα τεραμονέστερα, ἢ ἐν μέλιτι καὶ γά-
λακτι γλυκύτερα γίνεται. πέφυκε γὰρ οἷον ἂν σπαρῇ, τοιοῦτον καὶ γεννᾶν. σπείρεται δὲ διηλ
λοιωμένον, καὶ μεταβεβηκός. ἐν ἀμφοῖν δέ πως, ἢ ἐν ἅπασι συμβαίνει μετακινεῖσθαι τὴν ἀρ-
χήν, ἔνθα μὲν καὶ τὸ ποιόν, ἔνθα δὲ καθάπερ ταῖς τίφαις καὶ ζειαῖς, καὶ τῶν μορίων τι μὴ ἔχειν·
ὅπερ ἐξ ἀρχῆς μὲν περιαιρεθέν, οὐκ ἀδυνατεῖ γεννᾶν. πλεονάκις δὲ τοῦτο παθοῦσα, καὶ ὥσπερ
τελέως γυμνωθεῖσα, καὶ παθητικωτέρα γινομένη, τῷ τε ποιῷ μεταβάλλει, καὶ τὸ πλῆθος
οὐκ ἴσχει τοῦ ἀχύρου. συμβαίνει δὲ καὶ ἐν ἄλλοις, μορίων τινῶν ἀφαιρουμένων ποιεῖν τινα διαφο-
ράν· ὥσπερ τὰς ἀμπέλους, ὅταν ἡ μήτρα τοῦ κλήματος ξυσθῇ, τοὺς βότρυς ἀγιγάρτους εἶναι. καὶ
πίστιν ταῦτα παράσχοιτ' ἂν ἴσως, τοῖς ἀφ' ἑκάστου τῶν μερῶν λέγουσιν ἀπιέναι σπέρμα. λύ-
σις δ' ἥπερ εἴρηται καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. αἱ μὲν οὖν τούτων μεταβολαί, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας.
Ἡ δὲ τοῦ σισυμβρίου εἰς μίνθαν, ὥσπερ ἐναντία, δι' ἀργίαν γινομένη. συμβαίνει γάρ, ὅταν 8
μηδεὶς ἐξεργάζηται, μὴ δ' ἀποδιδῷ τὴν οἰκείαν θεραπείαν, ῥιζοῦσθαι μᾶλλον εἰς τὸ κάτω. ῥιζού
μενον δέ, καὶ τὴν δύναμιν ἐκεῖσε τρέπον πᾶσαν, ἀσθενέστερον εἴωθε γίνεσθαι, καὶ τὴν δριμύτη-
τα ἀποβάλλειν τῆς ὀσμῆς, ὥσπερ ἐξ ἀμφοτέρων ἡ ὁμοιότης τῆς τε βλάστης καὶ τῆς ὀσμῆς.
τῆς γὰρ δριμύτητος ἀφαιρουμένης, ἡ κατάλοιπος ὀσμὴ μαλακή τις οὖσα καὶ ἀνειμένη, προσ-
εμφερὴς τῇ μίνθῃ γίνεται. διὸ καὶ μεταφυτεύειν κελεύουσι πολλάκις, ὅπως τοῦτο μὴ συμβαί

γρ. ἐν ἡλίῳ

νῃ. καὶ τὸ μὲν σισύμβριον, τοιαύτην τὴν αἰτίαν ὑποληπτέον. τὸ δ' ὤκιμον τὸ † ἐν τίλλῳ πολλάκις κείμενον, ἀφερπυλοῦται διὰ τὸ καταξηραίνεσθαι μᾶλλον. καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἔλαττον γίνεται, καὶ ἡ ὀσμὴ δριμυτέρα τῶν ξηρῶν. ἐλάττων γὰρ καὶ ἡ τροφή. δεῖ δὲ τὰς μεταβολὰς τοιαύτας ὑπολαμβάνειν, ὡς ἂν ὁμοιότητά τινα ἐχούσας, οὐχ ὡς τελείας. ἡ δὲ λεύκη, πλατυφυλλοτέρα τε τῆς αἰγείρου, καὶ λειοφλοιοτέρα, καὶ τὸ ὅλον εὐτροφωτέρα. ἀπογηράσκουσαν δὲ καὶ ἐλάττονι τροφῇ χρωμένην, οὐκ ἄλογον καὶ τὸ φύλλον στενότερον καὶ τὸν φλοιὸν τραχύτερον ἔχειν, καὶ εἴ τι ἄλλο συνακολουθεῖ τοῖς μὴ ὁμοίως εὐτρόφοις. τὸ δ' ὅλον οὐκ ἄγαν ἴσως τὸ συμβαῖνον θαυμαστόν, τό, τε εἰς τὸ σύνεγγυς καὶ εἰς τὸ ὅμοιόν πως μεταβάλλειν καὶ ἐπὶ τὸ ὁρμᾶν, καὶ ἐπί γε τῶν ζώων γενομένας τοιαύτας τινὰς μεταβολάς, τὰς μὲν κατὰ τὴν γέννησιν· οἷον ἐπ' ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῶν καλουμένων ψυχῶν. ἐκ κάμπης γὰρ χρυσαλλίς, εἶτα ἐκ ταύτης ἡ ψυχή. τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν ψυχῶν οὐδενὸς συμβαίνει. τῶν δέ, καὶ τελειωμένων ἤδη καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ σώματος, αἳ γίνονται διὰ τὰς ἐπετείους ὥρας, ὥσπερ τοῖς ὄρνισιν. ἐπὶ τούτων γὰρ μάλιστα καὶ λέγεται, καὶ ἔνδηλος τῶν χρωμάτων μεταβολή, καὶ τῶν ὅλων σωμάτων, ὥστε δοκεῖν ἑτέρους εἶναι. ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, φυσικῶς ὑποληπτέον. τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς λεγόμενα, μᾶλλον κατὰ φύσιν.

Ἀκόλουθα δέ πως τοῖς εἰρημένοις, καὶ ὥσπερ ἐσχάτης θεωρίας, περὶ νοσημάτων καὶ φθορᾶς εἰπεῖν. ἀμφοτέρων δὲ μετέχονται καὶ τῆς κατὰ φύσιν, καὶ τῆς παρὰ φύσιν. φθοραὶ μὲν γὰρ εὐθὺς αἱ μὲν οὕτως, αἱ δ' ἐκείνως λέγονται. νόσοι δέ, τῷ μὲν ὅλως δόξαιεν ἂν εἶναι παρὰ φύσιν· ἔκβασις γάρ τις ἀεὶ καὶ σύγχυσις τῆς κατὰ φύσιν ἡ νόσος. τῷ δ' εἰωθέναι καὶ πολλάκις συμβαίνειν, κατὰ φύσιν λέγομεν, ὁμοίως ἔν τε ζώοις καὶ φυτοῖς αὐτὰ ταῦτα διαιροῦντες τὰ βίαια πάθη, καὶ φανερῶς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, οἷον τραυμάτων καὶ πληγῶν. τὰ γὰρ ὑπὸ ψύχους, ἢ καύματος, ἤ τινος ἑτέρου συμβαίνοντα τῶν ἐν τῷ ἀέρι παθημάτων, οὐ λέγομεν παρὰ φύσιν, καίτοι βίαιά γέ πως καὶ ταῦτα καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθέν ἐστιν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μέν, οὔτ' ἴδιόν ἐστιν ἐπὶ τῶν φυτῶν, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ζώων, οὔτε διάφορον πρὸς ὃ νῦν ζητοῦμεν. τῶν δὲ νόσων ἀρχαί, καθάπερ τοῖς ζώοις, ἢ ἀπ' αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. καὶ ἡ φθορά, ἢ ὅλως, ἢ εἰς καρπογονίαν. ἀπ' αὐτῶν μέν, ὅταν ἢ πλῆθος, ἢ ἔνδεια τῆς τροφῆς, ἢ ποιότητος. ἀπὸ δὲ τῶν ἔξωθεν, ὅταν ἢ χειμῶνες ὑπερβάλλοντες, ἢ καύματα, ἢ ἐπομβρίαι, ἢ αὐχμοί, ἢ ἄλλη τις δυσκρασία τοῦ ἀέρος. ἔτι δὲ ὅσα πληγήν, ἢ ἕλκωσιν, ἢ σκαπάνην, ἧς ἡ τομή ἢ διὰ καθάρσεως ἢ ἐξαλλαγῆς, ἢ τοιαύτης αἰτίας· ὥσ γ' ἔνια καὶ ἀπὸ τοῦ δαίμονος συμβαίνουσι, καθάπερ ἡ χαλαζοκοπία. εἰ δὲ καὶ ἡ ἔνδεια καὶ ὑπερβολὴ τῆς τροφῆς τῶν ἔξωθεν, ὥς τινες φασίν, οὐδὲν διαφέρει. πάντα δὲ ἰσχύει μᾶλλον τὰ ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἐν τοῖς ἀσθενῶς διακειμένοις. τὰς γὰρ ὑπερβολὰς ἧττον δύνανται φέρειν. ἀσθενεστάτη δὲ διάθεσις μελλόντων τε καὶ ἀρχομένων βλαστάνειν, καὶ πάλιν μετὰ τὴν καρποτοκίαν ἐξηραμμένων. τότε γὰρ ἡ μεγίστη μεταβολή. διὸ καὶ τὰ ἄγρια μάλιστα πονεῖ περὶ τὴν βλαστήσεως, ἢ ὑπ' αὐτὴν τὴν βλάστησιν, ὅταν χαλαζοκοπηθῇ, ἢ πνεύματ' ἐπιγένηται ψυχρὰ σφόδρα ἢ θερμά. κρατεῖται γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς. οἱ δ' ὡραῖοι χειμῶνες, ὠφελοῦσι καὶ τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα. καὶ γὰρ ἰσχὺν ἐμποιοῦσι, καὶ τῇ πιλώσει, καὶ πυκνώσει, καὶ εὐβλαστίαν. ταῦτα μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά.

Νοσήματα δὲ τῶν ἀγρίων οὐ λέγεται· τῶν δ' ἡμέρων λέγεται πλείω. τάχα δὲ καὶ ἔστι διὰ τὴν ἀσθένειαν. ὧν τὰ μὲν ἀνώνυμα, τὰ δ' ὠνομασμένα· καθάπερ ἡ ψώρα, καὶ ὁ σφακελισμός, καὶ ἀστρόβλητα, καὶ σκωληκόβρωτα γίνεσθαι. ἀστρόβλητα μὲν οὖν μάλιστα γίνεται τὰ φυτά, καὶ οἱ μίσχοι, διὰ τὴν ἀσθένειαν. συμβαίνει δὲ τὸ πάθος, ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ, καὶ μὴ ἔχωσιν ἕλκειν ὑγρότητα. διὸ καὶ ὑπὸ ἄστρον πλεῖστα. τὰ δὲ πρεσβύτερα διὰ τὴν ἰσχὺν ἀντέχει τε μᾶλλον, καὶ ἕλκει πόρρωθεν. ἔτι δ' ὑγρότης ἡ οἰκεία ποιοτέρα τε καὶ λιπαρωτέρα, καὶ πρωϊκαρποτέρα τῶν νέων· καὶ ὅσα ἂν προδείξωσι, πάντ' ἐκφέρουσιν. ὅλως δὲ πᾶσαν μεταβολὴν ἧττον δύναται τὰ ἀσθενέστερα φέρειν. ὑπὸ δὲ τὸ ἄστρον καὶ διυγραίνεταί πως μᾶλλον τὰ δένδρα, καθάπερ πρότερον ἐλέχθη. διὸ καὶ ἡ ἐπιβλάστησις. ἡ μὲν οὖν ἀστροβολία διὰ ταῦτα συμβαίνει, καὶ ἔτι διὰ τὰς πληγὰς τὰς ἔξωθεν, καὶ τὰς ἑλκώσεις. ἀσθενέστερα γὰρ καὶ ταῦτα γίνεται, καὶ ἐπὶ πλέον αὐτῶν αἱ δυνάμεις διικνοῦνται. σκωληκοῦται δὲ μᾶλλον τὰ πρεσβύτερα. συμβαίνειν δὲ δοκεῖ καὶ τοῦτο τὸ πάθος, ἢ διὰ τὰς ἑλκώσεις τῶν περισκαπτομένων, ἢ ὅταν ἐκδιψήσῃ διὰ τοὺς αὐχμούς. ἐκ μὲν γὰρ τῆς πληγῆς σήπεται, διελκούμενα δὲ τῇ σήψει ζωογονεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα. ἐκ δὲ τοῦ διψῆσαι, διὰ τὸ ἔλαττον ἔχειν τοῦ συμμέτρου τὸ ὑγρόν· οἷον γὰρ ἔκστασις γίνεται τῆς ἐκφύσεως. ἐν

δὲ τῇ

τῇ ἐκστάσει, μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσις. ἐν δὲ τῇ μεταβολῇ, διὰ τὴν σῆψιν ἡ ζωογονία. συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο καὶ ἐν ταῖς ἀφαυαινομέναις. ἐνισχύει γὰρ τότε τὸ θερμόν. σκωληκοῦνται δὲ μάλιστα αἱ μηλέαι· διὸ κἂν τοῖς ἐμπύροις, φαῦλαι. ταχὺ γὰρ αἱ ῥίζαι ξηραίνονται. Κοινότατα 11

δὲ φαίνεται τῶν νοσημάτων εἶναι, τοῦτό τε καὶ ἡ ἀστροβολησία. πάντα γὰρ, ὡς εἰπεῖν, σκώληκας ἴσχει. πλὴν τὰ μὲν πλείους, καὶ θᾶττον ἀπόλλυται· καθάπερ μηλέα, συκῆ, ἄπιος· τὰ δ' ἐλάττους, καὶ βραδύτερον. ἥκιστα δὲ σκωληκοῦται τὰ δριμέα, οὐχ ὅτι ἄσηπτα μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ δριμύτης κωλύει ζωογονεῖν. σημεῖον δὲ τὸ τῆς δάφνης. αὕτη μὲν γὰρ σήπεται ταχέως, σκωληκοῦται δ' οὐχ ὁμοίως. ἐπεὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐρινεὸς ὁμοίως τῇ συκῇ· δριμύτερος γὰρ ὁ ὀπός. ὅπως γὰρ τὰ γλυκέα σήπεται θᾶττον· εὐμετάβλητος γὰρ ὁ χυμὸς, ἀσθενέστερος ὤν. διὸ καὶ αἱ μηλέαι, καὶ αἱ ῥόαι, μᾶλλον αἱ γλυκεῖαι τῶν ὀξέων· πάντων δὲ αἱ ἠριναὶ μᾶλλον, διὰ τὴν ἀσθένειαν, τοῦ τε χυλοῦ καὶ τῆς ὅλης φύσεως. ἐν χειμῶνι δὲ φυτευόμενα, πάνθ' ἧττον σκωληκόβρωτα, διά τε τὴν θερμότητα καὶ τὴν ὀσμήν. ταῦτα μὲν οὖν τὰ νοσήματα συμβαίνει διὰ τὰς ῥηθείσας αἰτίας. οἴονται δέ τινες καὶ τὸν σφακελισμὸν ἀπὸ τῶν πληγῶν καὶ τῶν ἔξωθεν γίνεσθαι τραυμάτων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. μετενεχθῆναι γὰρ τοὔνομα καὶ τὴν ὁμοιότητα τοῦ πάθους. οὐ μὴν ἔοικεν ἀληθὲς, οὐδὲ τοῦτ' ἐπὶ πάντων, εἴπερ ὁ ἐρέβινθος ἀπόλλυται σφακελίας, ὅταν ἀνθοῦσιν ὕδωρ ἐπιγινόμενον ἀποκλύσῃ τὴν ἅλμην. τὸ γὰρ ἔφαλμα οἷον σφακελίζειν ἐστί. φαίνεται δὲ καὶ ἄλλα καὶ χωρὶς πληγῆς πάσχειν τοῦτο τὸ πάθος. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ ἀστροβολεῖσθαι, σφακελίζειν καλοῦσι. τοῦτο μὲν οὖν τάχα ὀνόματος ἂν εἴη διαφορά. δι' ὑπερβολὴν γὰρ καὶ ἔνδειαν τροφῆς, οὕτως ἀπόλλυται τὰ δένδρα· τάχα δὲ μᾶλλον δι' ἀπεψίαν, καὶ διὰ τὴν τῆς ἔξωθεν δύναμιν, οἷον ὅταν μετὰ τὴν καρποτοκίαν λεπτῆς οὔσης ἔτι τῆς ὑγρότητος διὰ τὴν ἀσθένειαν ἐπιγένηται πάγος ἰσχυρός. ἀποθνήσκει γὰρ καταψυχόμενα. τὸ γὰρ ὀρρῶδες λεπτὸν ψυχρὸν, τὸ δὲ παχὺ καὶ ὥσπερ πῖον θερμόν. αὕτη μὲν οὖν εἴτε διὰ πλῆθος, εἴτε δι' ἀπεψίαν, εἴτε δι' ἄμφω, καὶ ἔτι ἀσθένειαν ἡ φθορά. Δι' ἔνδειαν δὲ κατ' ἄλλον τρόπον, καὶ ὅταν αἱ ῥίζαι μετέωροι γένωνται, 12

καὶ ἐπιφανεῖς. οὐ γὰρ δύνανται παρέχειν ἰκμάδα διὰ τὸν ἥλιον· ὥστε συγκάεται καὶ παχύνεται μᾶλλον τοῦ δέοντος ὁ ὀπὸς, ἐκ τούτου δὲ νόσος καὶ φθορά. παραπλήσιον δὲ τὸ συμβαῖνον. καὶ ὅταν ἐξαυχμώσῃ δι' ἀνυδρίαν. οὐδὲ γὰρ τότε διαδιδόασι. Βοήθεια δὲ καὶ φυλακὴ πρὸς τὰς ἐνδείας, τὸ κινεῖν ἀεὶ καὶ ὁμαλίζειν τὴν γῆν· οὕτω γὰρ τοῦ θέρους ἕλξει τινὰ ἰκμάδα, καὶ τοῦ χειμῶνος ἐνυπάρχει μᾶλλον τὸ θερμὸν, ὃ διαδίδωσι τὴν τροφὴν ἐξ ὑπερβολῆς διὰ τὴν ἐπομβρίαν. τότε γὰρ διὰ τὴν ἀτροφίαν (ἀτροφεῖ γὰρ τὸ μὴ κρατοῦν, μὴ δὲ πέττον) ἐκλευκαίνεται γὰρ καὶ ἀπόλλυται τὰ δένδρα· καθάπερ καὶ ὁ σῖτος. ἐνίοτε δὲ οὐκ ἀπόλλυται μὲν, εἰς δὲ τὴν καρπογονίαν νοσοῦσιν. ἀκαρπεῖ γὰρ τὸ μὴ πέττον, μὴ δὲ κρατοῦν. τῇ δὲ συκῇ καὶ νόσημά τι συμβαίνει περὶ τὰς ῥίζας, ὃ καλοῦσι λοπάν. τοῦτο δ' οἷον μαδησίς τίς ἐστι τῶν ῥιζῶν· καὶ μικρὸν ἐπάνω διὰ τὴν πολυϋδρίαν. ἐξ ὑπερβολῆς δὲ καὶ τὸ τραγᾶν τῆς ἀμπέλου· καὶ ὅσοις ἄλλοις ἀκαρπεῖν συμβαίνει, διὰ τὴν εὐβλαστίαν. οὐ δύνανται γὰρ οὐδὲ ταῦτα ἐκπέττειν, ἀλλ' εἰς τὴν βλάστησιν ἡ ὁρμὴ τρέπεται, καθάπερ ἐπισπωμένη διὰ τὸ πλῆθος. ὡς ἐπὶ πολὺ δ' ἐκ τῶν τοιούτων συμβαίνει, συκῇ μὲν ψωριᾶν, ἐλαίᾳ δὲ λειχηνιᾶν, ἀμπέλῳ δὲ ῥεῖν, ὥσπερ καὶ Κλείδημός φησι. λεπτὸς γὰρ ὁ καρπὸς, ἄπεπτος ὤν, καὶ ῥοώδης. ἡ βοήθεια δ' ἐν δυοῖν, ἔν τε τῷ παραιρεῖσθαι τὴν εὐτροφίαν, ὥσπερ καὶ τὰς ἀμυγδαλᾶς καὶ τὰς ῥόας τινὲς κολάζουσι, καὶ ἐν τῷ τὴν δύναμίν τινα προστιθέναι τῷ δένδρῳ καὶ ἰσχύν. τοῦτο γὰρ αἵ τε διακόψεις ποιοῦσι τῆς συκῆς, ὅταν ἄρχηται βλαστάνειν, ὅπως μὴ παλίσκιος οὖσα παχύνῃ τὸν ὀπόν· καὶ αἱ ἀποψιλώσεις τῶν ἀμπέλων, καὶ ἀποκνίσεις τῶν οἰνάρων τῶν μεγίστων περὶ ὅλον τὸ θέρος, ὡς τινὲς κελεύουσι. καὶ αἱ περικαθάρσεις δὲ τῶν ἀνωτάτω ῥιζῶν, καὶ τὰ κλήματα ἐπιβαλλόμενα, καὶ ὑποκατώρυχα καθιέμενα, καὶ ἡ σκαπάνη βοήθεια γενομένη, καὶ γυμνοῦσα τὰς ῥίζας, ὅπως ἐθισθῶσι πνεύματι καὶ ψύχει, καθάπερ ἔνιοι κελεύουσι, πάτταγον εὐλαβουμένους· καὶ μετὰ ταῦτα δὲ τὴν κατεργασίαν ἀποδιδόναι· πάντα γὰρ ταῦτα τῆς τροφῆς ἀφαιρεῖ καὶ συναύξει τὴν δύναμιν· ἐναντίως δὲ τοῖς ἐξησθενηκόσι διὰ τὴν ἔνδειαν, ἡ κατεργασία καὶ ἡ ἄλλη θεραπεία, τήν τε δύναμιν ἅμα καὶ τὴν εὐτροφίαν ἀναποδίδωσι. Τὴν ψώραν οἴονταί τινες γίνεσθαι καὶ ἄλλως, οἷον, ὅταν ὕδωρ ἐπὶ 13

πλειάδι γένηται μὴ πολύ. τότε γὰρ ἀναζημοῦται, καὶ ἀναθερμαινόμενα δίεισιν ἔξω· καθάπερ τὰ ἐξανθήματα. ἐὰν δὲ πολὺ γένηται, ἀποκλύζεται τὰ αἴτια. τάχα δὲ καὶ διαδίδωσιν

εἰς τὰ ἐντός, καὶ παύει. συμβαίνει δέ, καὶ τὰ ἐρινὰ καὶ τοὺς ὀλύνθους ἀπορρεῖν· διικνεῖται γὰρ εἰς ταῦτα ἡ ὑγρότης. τὰς μὲν οὖν ψώρας, ταῦτ᾽ αἴτια τῇ συκῇ λέγουσι. τῇ δὲ ἀμπέλῳ τὸ ῥυγᾶν, ὅταν ἢ ὑπὸ πνεύματος βλαστοκοπηθῇ, ἢ ὅταν τῇ ἐργασίᾳ συντμηθῇ, ἢ τρίτον ὅταν ὕπτια τμηθῇ. συμβαίνει γὰρ πλείω τὸν ἀθροισμὸν γινόμενον, μᾶλλον εἰς τὴν βλάστησιν σφοδροτέρως ὁρμᾶν, ὥστε μὴ δύνασθαι καρπογονεῖν. τὸ δὲ ῥοιάδα ἐπιγίνεσθαι, δύο αἰτίαι· ἢ ὅταν ἐπινίφῃ κατὰ τὴν ἀπάνθησιν, ἢ ὅταν κρειττωθῇ. τοῦτο δ᾽ εἰ ἀληθές, ἔοικε κατὰ τὴν ἀπάνθησιν ὑγρότερος ὢν ὁ ἀήρ, ὥσπερ ἀπορρυσιοῦν. ἡ δὲ κρείττωσις, οἷον ἀντισπᾶν καὶ μεθιστάναι τὴν τροφήν. ὥστε ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον ἀπορρεῖν τὰς ῥαγάδας, καὶ τὰς ἐπιμενούσας ὡς μικρὸν εἶναι. ἡ δ᾽ ἄμβλωσις τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν ῥιγῶσι. ταὐτὸ καὶ παραπλήσιόν ἐστιν, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀγρίων προβλαστάνειν ἀρχομένων, ἐὰν ἐπιγένηται χειμών. πάσχει δὲ τοῦτο καὶ ἡ πρὸ ὥρας ἄνθησις· ἐπ᾽ ἀσθενείᾳ γὰρ πνεύσας ἄνεμος ψυχρὸς ἀπέκλυσε. ταῦτα μὲν οὖν τῶν δένδρων αὐτῶν ἐστιν νοσήματα καὶ πάθη. τὰ δὲ τῶν καρπῶν, οἷον τῶν μὲν βοτρύων ὁ καλούμενος κράμβος, τοῦτο δ᾽ ὅμοιον τῇ ἐρυσίβῃ· γίνεται γάρ, ὅταν ὑπούσης ὑγρότητος μετὰ τὰς ψακάδας, ἐπικαύσῃ σφοδρότερον ὁ ἥλιος· ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν οἰνάρων. μηλέας δὲ καὶ ἐλαίας καὶ συκῆς καὶ σκωληκοῦνται οἱ καρποί· καὶ τὰς μὲν μηλέας καὶ συκᾶς ἀεὶ διαφθείρουσιν οἱ σκώληκες. τὰς δ᾽ ἐλαίας, ἐὰν μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα γένωνται, διαφθείρουσιν· ἐξεσθίουσι γάρ. ἐὰν δὲ τὸν ὑπὸ τὸν πυρῆνα διαφύγωσιν, ὠφελοῦσιν· ἐντὸς γὰρ ὄντες, οὐχ ἅπτονται τῆς σαρκός. κωλύονται δ᾽ ὑπὸ τῶν πνευμάτων † ἐὰν ὕδατος ἐπ᾽ ἀρκτούρῳ γενομένων. καταψυχόμενοι γὰρ φθίνουσι.

καὶ ὑδάτων

νοσεῖ δὲ πολλάκις καὶ τὰ σῦκα, καὶ οἱ ἄλλοι καρποί. τὸ δ᾽ αἴτιον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν δυοῖν. ἢ γὰρ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ δένδρου, καὶ τῆς τούτου διαθέσεως, ὥσπερ ὅταν ἐν ταῖς ἀμυγδαλαῖς ἡ ὑγρότης κομμιώδης ὑπογένηται· ἢ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν ἀέρα ξυμβαινόντων. τῇ δ᾽ οὖν ἐλαίᾳ καὶ τὸ ἀράχνιον ἐμφύεται, διὰ ὑγρασίαν τινὰ τοῦ ἀέρος τοῦ περὶ αὐτάς, ὃ καὶ διαφθείρει τὸν καρπόν. ἡ δὲ ἐκ τοῦ ἐντὸς βλάστησις, ὑδάτων ἐπιγινομένων γίνεται. δι᾽ ἣν ἀποβάλλει τὸν καρπόν, ἐνταῦθα τῆς τροφῆς

14 γε οὔσης, ἅτε καὶ ἰσχύοντος τοῦ καρποῦ. τῆς δ᾽ ὑγρότητος ἠθροισμένης τῆς βλαστήσεως. Χείριστον δέ, ἂν ἀνθούσαις ἐμφύσῃ καὶ ἐλαίαις καὶ ἀμπέλοις καὶ τοῖς ἄλλοις. † ἀπορρεῖν τὰ ἄνθη καὶ οἱ καρποὶ διὰ ἀσθένειαν.

ἀπορρεῖ γὰρ

ἐνιαχοῦ δὲ ἴδια πάθη συμβαίνει, καθάπερ ἐν Μιλήτῳ καὶ Τάραντι περὶ τὰς ἐλαίας. ἐν Μιλήτῳ μὲν γάρ, ὅταν περὶ τὸ ἀνθεῖν ὦσι, νοτίου ἀέρος ὄντος καὶ εὐδιεινοῦ, κάμπαι γινόμεναι κατεσθίουσιν αἱ μὲν τὰ φύλλα, αἱ δὲ τὰ ἄνθη, ἕτεραι πρὸς τῷ γένει. βοηθεῖ δὲ πρὸς ταῦτα, ἐὰν ἐπιγένηται καῦμα· διαρρήγνυνται γάρ. ἐν Τάραντι δὲ περὶ τὴν ἄνθησιν, ὅτε μὲν ἀπορρυσιοῦνται διὰ τὴν ἄπνοιαν, ὅτε δὲ πνεῦμά τι πνέον ἐκ τῆς θαλάττης ὁμιχλῶδες καὶ παχὺ προσίζον ἐν τοῖς ἄνθεσιν, ἀπόλλυσι τὰ ἄνθη τῇ ὀσμῇ. διὰ τοῦτο καλλίστων ὄντων καὶ μεγίστων τῶν δένδρων, ἐλάχιστος παρ᾽ αὐτοῖς ὁ καρπός. ὅλως δὲ ἕκαστοι τῶν τόπων ἰδίας ἔχουσι κῆρας, οἱ μὲν ἐκ τοῦ ἐδάφους, οἱ δ᾽ ἐκ τοῦ ἀέρος, οἱ δ᾽ ἐξ ἀμφοῖν· ἐκείνη δὲ αἰτία κοινὴ πᾶσιν, ἡ ἀπὸ τῶν πνευμάτων κατὰ χώρας ἑκάστας, ὅσα θερμὰ τοῦ θέρους πνεῖ καὶ τοῦ ἦρος ψυχρὰ σφόδρα, τῶν δένδρων ἄρτι βλαστανόντων καὶ ὑπὸ τὴν ἄνθησιν. τὸ γὰρ ὅλον ἀληθὲς καὶ ἐπὶ τούτων, ὅτι δι᾽ ὑπερβολὴν καὶ ἔνδειαν τροφῆς καὶ καύματος καὶ ψύχους νοσοῦσιν. ἔτι δ᾽ ἂν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα καὶ τὰ ὕδατα οὐράνια γένηται. συμβαίνει γάρ, ὅτε μὲν ἀποβάλλειν λεγομένων, μὴ γινομένων ὑδάτων, ὥσπερ τὰς συκᾶς· ὅτε δὲ χείρους γίνεσθαι σηπομένους, καὶ καταπνιγομένους, ἢ πάλιν ἀποξηραινομένους παρὰ τὸ δέον. ἐκκαίει καὶ καύματα ἔνια καὶ βότρυν καὶ ἐλαίαν, ὁμοίως καὶ ἄλλους καρπούς. τῶν δὲ σκωλήκων πολλοὶ διαφέρουσι μὲν καὶ μορφαῖς· οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐκείνη μείζων ἡ διαφορά, τὸ μὴ δύνασθαι τὰ ἐξ ἑτέρου δένδρου καὶ καρποῦ μετατεθέντα, ἐν ἑτέρῳ γένει σώζεσθαι. τοῦτο δ᾽ εὔλογον. ἑκάστῳ γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης ἡ τροφή. πλὴν ἴδιον τὸ περὶ τὸν κεράστην καλούμενον ξυμβαῖνον· τοῦτον γάρ φασι καὶ ἐν τῇ ἐλαίᾳ γίνεσθαι, καὶ εἰς τὴν συκῆν ἐντίκτειν. ἔχει δὲ ἡ συκῆ καὶ ἔξωθεν τοὺς σκώληκας, καὶ τοὺς ἐντικτομένους τρέφει. πάντες δ᾽ εἰς κεράστην ἀποκαθίστανται, καὶ φθέγ-

15 γονται οἷον τριγμόν. περὶ μὲν οὖν νοσημάτων, ἱκανῶς εἰρήσθω. Περὶ δὲ φθορᾶς ἁπλῶς τῶν δένδρων, ἐκεῖνο πρῶτον δεῖ διελθεῖν, ὅτι εἰσὶν αἱ μὲν κατὰ φύσιν, αἱ γηραιαί καὶ δι᾽ ἀσθένειαν αὐάνσεις, ὥσπερ ἀποπνεόντων καὶ ἀπομαραινομένων αὐτομάτων· παρὰ φύσιν δέ, αἱ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. τούτων δὲ αἱ μὲν βιαιότεραι φαίνονται, καθάπερ ἐὰν κοπὲν ἢ πληγῇ· αἱ δ᾽ ἧτ-

τον,

ρυ, διὰ χειμῶνας ἢ πνεύματα· πασῶν δὲ ἥκιστα, διὰ νόσον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. ἐγγονίζουσι γὰρ αὗται μάλιστα· διὸ καὶ οὐδὲ φαίνονται παρὰ φύσιν, ὁμοίως ἔν τε ζώοις καὶ φυτοῖς. εἴπερ ἐκεῖνο παρὰ φύσεως, ἡ ἔκλειψις. ἔστι δέ τις καὶ ἑτέρα παρὰ ταύτας, ἡ διὰ τὴν ἀκαρπίαν καὶ πολυκαρπίαν. τοῦτο μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, φύσει βραχύβιον, ἐξαναλισκομένης ἐνταῦθα τῆς οὐσίας, ὅσα πολυκαρπήσαντα ἀφαυαίνεται, καθάπερ ἐλέχθη. συμβαίνει γὰρ τοῦτο πλέοσιν. ἐπεὶ καὶ ἐλᾶαι αἱ νέαι δοκοῦσι φθείρεσθαι διὰ εὐκαρπίας· ὅτι οὔπω τετελεσμέναι, τὴν τῆς αὐξήσεως τροφὴν ἐξαναλίσκουσιν, εἰς τοὺς καρπούς. ταύτην δ' οὐ τῶν παρὰ φύσιν ἄν τις θείη τὴν φθοράν, οὐδ' ὡς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν καὶ βιαίως, ἀλλ' ὡς ἀπ' αὐτῶν, διὰ τὴν ἐπὶ πλέον ὁρμὴν τοῦ συμμέτρου πρὸς τὸν καρπόν, ᾗ συναίτιός πως καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ἡ τοῦ ὅλου κατάστασις. εὐκαρπία γὰρ γίνεται τοιαύτη, διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν. ταύτην μὲν οὖν εἴτε παρὰ φύσιν, εἴτε καὶ μέσην τινὰ χρὴ λέγειν, οὐδὲν διαφέρει. τάχα δὲ καὶ γένει τινὶ δένδρων ἔνια παρὰ φύσιν, αὐτομάτως τε γινόμενα, καὶ οὐ κακουμένους ἀλλ' εὐσθενοῦσης· οἷον τῆς πεύκης, ὅταν αἱ ῥίζαι δαδωθῶσι· πάσχουσι μὲν γὰρ τοῦτο διὰ εὐτροφίαν, καὶ διὰ ὑπερβολήν. ἅμα δὲ τῇ δαδώσει τὴν τροφὴν οὐ διεῖσαι, φθείρονται. καὶ ἔοικε παραπλήσιον τὸ συμβαῖνον εἶναι καὶ ἐπὶ τῶν ζώων, ὅταν ὑπερπαχυνθῶσιν. οὐ δυνάμενα γὰρ ἕλκειν τὴν πνοήν, οὐδ' ὅλως τῷ πνεύματι χρῆσθαι, διὰ τὴν σύμφραξιν καὶ τὴν πύκνωσιν, ἐκεῖνά τε ἀποπνίγονται, καὶ αἱ πεῦκαι. διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ ὀρθότυποι τοὔνομα τιθέντες. φασὶ γάρ, ἀποπνίγεσθαι τὴν πεύκην διὰ τὴν † ποιότητα. πάντα γάρ, ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματός τινος, ἢ μανώσεως, ἢ πόρων. τὰς μὲν οὖν τοιαύτας μᾶλλον ἄν τις θείη φυσικάς. ἐκείνας δὲ ὁποτέρως δεῖ προσαγορεύειν, μηδὲν διαφερέτω, καθάπερ ἐλέχθη.

† πιότητα

16 Περὶ δὲ τῶν παρὰ φύσιν λεκτέον· ἐπεὶ καὶ αἱ κατὰ φύσιν ἁπλαῖ τινές εἰσι, καὶ φανεραί. τούτων δὲ σχεδὸν ἐν δυοῖν αἰτίαιν τῶν παρὰ τὸν ἀέρα γινομένων ὑπερβολῇ, ψύχους τε καὶ καύματος. αἱ γὰρ δι' ἔνδειαν τροφῆς, οἷον ἢ λειψυδρίαν, ἢ χώρας κακίαν, ἕτερον εἶδος ἔχουσι, καὶ φανεραὶ τῶν εἰρημένων. αἱ μὲν ὑπὸ καύματος, ἐλάττους· ἂν μή τις αὐχμὸς ὑπερβάλλων γένηται. καὶ οὗτος δὲ μᾶλλον τἄλλα ἀπόλλυσιν, ἢ τὰ δένδρα. ταῦτα δ' ἂν συνεχὴς γένηται, καὶ πλείω χρόνον. ἀλλοῖα δὲ τὰ ἐπέτεια καύματα γίνεται καὶ παρὰ τὸν οἰκεῖον καιρόν, οἷον ὑπὸ κύνα. μόνα γὰρ ἀπόλλυται τὰ φυτὰ ἀστροβολούμενα, καὶ ἐὰν ἄρα τι τύχῃ πεπηρωμένον ἢ ἀσθενές. οὐδὲ γὰρ ταῦθ' ὑπομένει. ὑπὸ δὲ τοῦ χειμῶνος πλείω, καὶ παρὰ πλείω τρόπους. ὅτε μὲν γὰρ αἱ ὄρειαι καὶ πάγων σφοδρότητες ἐμπηγνύουσιν, ὅτε δ' ἄνεμοι ψυχροὶ πνεύματος ἐπέκαυσαν. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπνοίας οὔσης, ἢ μετρίας πνοῆς, οὐ καθαροῦ δὲ τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ θολεροῦ καὶ ἐπιφανοῦς. καὶ σχεδὸν οὕτως ἥ γε τῶν δένδρων γίνεται πῆξις, ἐάν τε αἴθριος ἐάν τε μὴ αἴθριος οὐρανός. γίνεται δὲ περὶ μὲν Ἀρκαδίαν καὶ Εὔβοιαν, αἰθρίας καὶ πνεύματος μᾶλλον· περὶ δὲ Θετταλίαν, καὶ τούτους τοὺς τόπους, ἀπνοίας καὶ ἐπινεφοῦς. οὐ μὴν ἀλλὰ πνευμάτων ὄντων συμβαίνει τὸ πάθος. ὅταν γὰρ τὰ ὄρη λάβῃ χιόνα τὰ περικείμενα, καθ' ἑκάστους τόπους. ἀφ' ἑκάστου γὰρ αἱ ἀπόπνοιαι, καὶ τὸ ψύχος τὸ ἀποκάον. ὅτε δὲ καὶ νηνεμίας οὔσης εἰσδυόμενος ὁ ἀήρ. ὃ δὲ λέγουσιν, ὡς ἧττον γίνεται περὶ Εὔβοιαν καὶ τὴν Βοιωτίαν, ὅταν ἡ Ὀρχομενία λίμνη πληρωθῇ, τάχ' ἄν τις ἀμφοτέρως λάβοι. καὶ ὡς κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ἔπομβρα συμβαίνει, τότε μᾶλλον εἶναι τὰ ἔτη, καὶ χιόνα μὴ πίπτειν· καὶ ὡς ὑδρωδεστέραν τὴν ἀναθυμίασιν γινομένην, διὰ τὸ ἀπὸ πλέονος. ἡ τοιαύτη δ' ἧττον ψυχρὰ καὶ κακοποιός, φανερὸν καὶ ἔν τισι τόποις γέγονεν· ἀλεεινότεροι γὰρ γεγένηνται, λιμνωθέντων τῶν πλησίον. πνεῖ δὲ τὰ πνεύματα, ἀποκαίοντα περί τε τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους ἀπὸ δυσμῶν, ὥσπερ ὁ Ὀλυμπίας ὁ ποιῶν ἄλλοθί τε, καὶ ἐν Χαλκίδι τὸν καλούμενον κλαυθμόν. ἐν Θετταλίᾳ γὰρ ἀμφοτέρωθεν πνέοντες ἐμπηγνύουσιν. ἡ δ' ὥρα τῆς πνοῆς μάλιστά πως περὶ τροπὰς ὑπὸ τὰς τεσσαράκοντα. τότε γὰρ καὶ ὁ ἀὴρ ὅλως ψυχρότατος. τὰ μὲν οὖν γινόμενα, ταῦτ' ἐστίν. ἡ δ' αἰτία σχεδόν, ὡς καθόλου τε εἰπεῖν, φανερά. τὸ γὰρ θερμὸν ἐξελαυνόμενον ὑπὸ τοῦ ψύχους, συνεξάγει καὶ τὸ ὑγρόν, ὥστε διαπνεῖσθαι. συμβαίνει δὲ τοῦθ' ὡς ἐπὶ τὸ πλέον ἐν τοῖς ὑπὲρ γῆν· τὰ δὲ κατώτατα περὶ τὰς ῥίζας ἀπαθῆ. πολλάκις δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ στελέχους. οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε διικνεῖσθαι καὶ πρὸς τὰς ῥίζας, ὥσθ' ὅλον ἐξαυαίνειν τὸ δένδρον. ἁπλῶς γὰρ ἄνωθεν ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ παρείσδυσις τοῦ ψύχους, εἶτ' ἀπὸ τούτων ὥσπερ ὀχετῶν τινων καταβαίνει πρὸς τὰ κάτω. διὸ καὶ παρ' οἷς συμβαίνει τὸ πάθος, κατακρύπτουσι τὰς ἀμπέλους, καὶ τὰς συκᾶς θαμνώδεις ποιοῦσιν. οὐδὲν δὲ δεῖ πολλῆς γῆς, ἀλλὰ μετρία τις ἱκανὴ δύναται διατηρεῖν. ἔνιοι δὲ μόνον παρὰ ἀκράτων κλη

μάτων καὶ τὰς καρδίας αὐτάς, καθάπερ ἔν τε τῷ πόντῳ καὶ περὶ μήδειαν, οἷον ἐμφράττον-
τες τὰς ἀρχάς. ἐὰν γὰρ ταῦτα συγκλεισθῇ, καθάπερ ἄλλ᾽ ἄττα γυμνά, οὐδὲν πάσχουσι, διὰ τὸ
μὴ ἔχειν εἴσοδον. διικνεῖται γὰρ ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰς ῥίζας. ἡ δ᾽ ἰδιότης ἰσχυρά,
καθάπερ ὑφ᾽ ἡλίου καὶ χρόνου πολλοῦ, διὰ τὴν σφοδρότητα καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ ψύχους. ἐξάγει γὰρ
μᾶλλον καὶ ἀθροώτερον τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ θερμῷ. τὸ δὲ πονεῖν μάλιστα τῶν τόπων, ὅσοι κοῖλοι
καὶ αὐλῶνές εἰσι, καὶ ὅσοι περὶ τοὺς ποταμούς, καὶ ὅλως τοὺς ἀπνευστοτάτους, οὐκ ἄλογον. ἵσταται γὰρ
μάλιστα ἐνταῦθα φερόμενον πνεῦμα, καὶ πλεῖστον διατρέχει χρόνον, ὥστε καὶ μάλιστ᾽ ἀπεργάζε-
ται. καὶ γὰρ ὅπου μὴ διὰ πνεύματα τὸ πάθος, ἀλλὰ διὰ περιουσίαν καὶ στάσιν τινὰ τοῦ ἀέρος γίνεται,
καθάπερ ἐν μακεδονίᾳ τε καὶ θετταλίᾳ, ἐνιαχοῦ καὶ περὶ φιλίππους, ἐνταῦθ᾽ οἱ κοῖλοι τόποι
μάλιστα πονοῦσιν. ἐφεστηκὼς γὰρ ὁ ἀὴρ πήγνυται, καὶ πήγνυσι τὸ ὅλον πλείω χρόνον καὶ ἐργά-
ζεται. κατὰ τοὺς ὑπτίους δὲ οὐδὲ γίνεται πῆξις ὅλως, ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος ἢ πνεύματος· κωλύει γὰρ ἡ
17 κίνησις. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνο θαυμαστόν, καὶ λόγου δεόμενον, ὅτι οὐ τὰ ἀσθενέστατα πονεῖν εἴωθεν, ἀλλ᾽ ἐνίο-
τε τὰ ἰσχυρὰ μᾶλλον. ἐλαίαν γὰρ καὶ συκῆν, οὐδὲν ἄλογον ἀποκαυθῆναι. τῆς μὲν γὰρ μετέωροι, τῆς
δὲ καὶ μαναὶ αἱ ῥίζαι, ὥστε καὶ ἄνωθεν τὸ ψῦχος διικνεῖσθαι. καὶ ἡ ἄμπελος δὲ ἔχει τινὰ αἰτίαν ἐκ
τῆς φύσεως, καὶ ἐκ τῆς ἑλκώσεως τῆς περὶ τὴν τομήν. ἀλλὰ τὸ τὸν κότινον μᾶλλον πονῆσαι τῆς ἐλαίας,
ἄτοπον· καὶ τὸ τὴν ῥόαν μηδὲν παθεῖν, ἀσθενῆ πρὸς τοὺς χειμῶνας οὖσαν. ἐμπήγνυσθαι γὰρ τάχι-
στα δοκεῖ. καὶ γὰρ εἰ διαφέρουσιν αἱ ἐκπήξεις αἱ ὑπὸ τῶν πάγων καὶ τῶν πνευμάτων, ὅλως οὐκ
ἄλογον, ἀμφοτέρων τὰ ἀσθενέστατα μάλιστα ὑπακούειν· εἰ μὴ ἄρα τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐνταῦθα τῷ
πρότερον εἰρημένῳ. μᾶλλον γὰρ καὶ ἐφίσταται καὶ ἐμμένει τοῖς πυκνοῖς, ἢ τοῖς μανοῖς. τὰ δὲ μα-
νά, δίεισιν. ὃ καὶ τοῦ μὴ ἐκπήγνυσθαι τὰς μηλέας, αἴτιον ἦν, ἧττον δ᾽ ἑτέρων ἀσθενεῖς οὔσας, ὥ-
σπερ καὶ περὶ θετταλίαν. τῇ γὰρ μανότητι δίεισι, καὶ οὐκ ἀποστέγει. τὸ δὲ μὴ χρονιζόμενον, μηδὲ ἀθρόον,
οὐδ᾽ ἐργαστικόν· ὥσπερ οὐδ᾽ ἐν τοῖς κεραυνοῖς. δεῖ δὲ δύνειν θᾶττον ἢ μὴ δέχεσθαι, καθάπερ τὰ
πυκνὰ καὶ ἰσχυρὰ (τοιοῦτον γὰρ ἡ ἄπιος, καὶ τὰ ἄγρια δέ, καὶ τὰ ἄκαρπα ἔτι μᾶλλον· οἷον πτε-
λέα, ὀστρύα) ἢ δεξάμενον διϊέναι, καὶ μὴ κατέχειν. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων ἐνταῦθά που τὸ αἴτιον. ἡ
δὲ τοῦ πνεύματος φθορά, καθ᾽ ὃν ἂν γένηται τόπον ἐπέκλυσεν, οἷον ποταμός τις ῥυείς, ὥσπερ ἐν
τοῖς λοιμοῖς. διὸ καὶ τὰ σύνεγγυς ἀπαθῆ πολλάκις. ἐνίοτε δ᾽ οὕτως εἰς ἀκριβὲς διῆλθεν, ὥσπερ
τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κλήματος ὀφθαλμῶν, οἱ μὲν ὑγιεῖς, οἱ δὲ πεπηγότες εἰσί. πολλάκις δὲ κεκρυμμέ-
νης ὑπὸ χιόνος ὅλης τῆς ἀμπέλου (γίνεται γὰρ τοῦτο ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις) ἐὰν λάβῃ γυμνὰ τὰ ἄ-
κρα κλήματα, ταῦτα ἀπέκαυσε, καὶ ἀπὸ τούτων διαδίδωσι πρὸς τὰς ῥίζας. ὥστ᾽ ἐνίοτε ζῆν.
περὶ δὲ τὸν πόντον, ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἔκπηξις γίνεται, ὅταν αἰθρίας οὔσης καταφέρωνται. ταῦ-
τα δέ ἐστι πλατέα, ἄττα φερόμενα φανερά, πεσόντα δ᾽ οὐδὲν διαμένει. δῆλον δὲ ὅτι πῆξίς τις
τῆς ὑγρότητος ἐν τῷ ἀέρι, καθάπερ τῆς πάχνης. ὅταν οὖν τοιοῦτος ὁ ἀὴρ προσπίπτων ὑπὸ τοῦ
πνεύματος ᾖ, καὶ ταῦτα συγκαταφέρηται, κατὰ λόγον ἡ ἔκπηξις γίνεται. τὰ δὲ πνεύματα τοῖς
μὲν ψυχροῖς φύσει τῶν τόπων, ὅπως ἐγχωρεῖ ἅττ᾽ ἂν εἴη· καθάπερ ἐν τῷ πόντῳ, καὶ τῇ θρᾴκῃ.
τοῖς δ᾽ ἀλεεινοτέροις ἐκ τῶν ἔξωθεν ἡ ἐπιφορά, καθάπερ ἐν εὐβοίᾳ. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις, ὡς
αὐτόθεν οὐκ ἐκ στασίμου τινὸς καὶ ὅλου πνεύματος, ἀλλ᾽ ᾗ ἂν ὅπῃ τύχῃ ῥυέν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ἀκέ-
18 ραια τὰ πλησίον. τῶν μὲν οὖν πνευμάτων καὶ αὕτη τις ἰδιότης. Ὁ δὲ τῆς γῆς πάγος χαλεπώ-
τατος, ὅταν περιβεβοθρωμένα καὶ γυμνὰ λάβῃ τὰ δένδρα· μάλιστα δέ, ἐὰν καὶ ὕδωρ ἐνεστηκός.
ἐὰν γὰρ διημένῃ πλείω χρόνον ἐξέπηξε, εἰς ἀσθενεῖς τε καὶ γυμνὰς τὰς ῥίζας εἰσδυόμενος.
ἐπεὶ καὶ ὅλως, ἂν διειργασμένην λάβῃ τὴν γῆν, χαλεπώτερος. μανῆς γὰρ οὔσης ἐνικνεῖται μᾶλ-
λον· ἀπαθέστερα δέ, ἐὰν κεκοπρισμένη τύχῃ. θερμὴ γὰρ ἡ κόπρος οὖσα βοηθεῖ. εὐλόγως δὲ καὶ
χιόνος πεσούσης, καὶ ἐὰν ἀναζυμωμένης τῆς γῆς ἐπιγένηται (ψύχη γὰρ καὶ πάχνη καὶ πάγος
ἐκπηγνύουσιν) διαλύεται διὰ τὴν μανότητα, καὶ αὐτὴν τὴν πήγνυσιν. ὁ δὲ τῆς γῆς πάγος ὀλε-
θριώτερος τοῖς δένδροις. ἅπτεται γὰρ μᾶλλον τῶν ῥιζῶν. ὁ δὲ τοῦ ὕδατος καὶ ἧττον. χαλεπώτε-
ρος δὲ καὶ οὗτος κἀκεῖνος, ὅταν ἀνέῃ καὶ πάλιν ἐπιπηγνύηται, καὶ τοῦτο ποιῇ πολλάκις· ἐξαιρεῖται
γὰρ τὴν δύναμιν. ὁ δὲ συνεχὴς ἐγκατακλείσας τὸ θερμόν, οὐχ ὁμοίως, πλὴν ἐὰν ὑπερβάλλῃ
τῷ χρόνῳ. καὶ χαλεπώτερος δ᾽ ὅλως ὁ κάτωθεν πάγος ταῖς μὴ εὐγείοις, μηδὲ πυκναῖς, μη-
δ᾽ ἐνίκμοις. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως θερμαίνει, καὶ διαλύεται δὲ πορρωτέρω, καὶ ἅπτεται τῆς ῥίζης. συμ-
βαίνει δὲ τὰς μὲν τῶν βλαστῶν ἐκπήξεις καὶ ἁπλῶς τῶν ἄνω πολλάκις γίνεσθαι· τὰς δὲ τῶν ῥιζῶν καὶ
ὅλως τῶν δένδρων, ὀλιγάκις καὶ ἐν ὀλίγοις, αἴτιον δέ, τὸ ἔχειν προβολήν, καὶ οἷον ἀποστέγασμα

τοῦ ψύχους

τὸ ψῦχος τὴν γῆν, εἰς ἣν καὶ συνελαύνεται τὸ θερμόν. ἐνίοτε δ' οὐκ ἀπόλλυται οὐδὲ τὰ ἄνω, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπικαίεται· καὶ τοῦτ' οὐκ εὐθὺς ἀφαιρεῖν δεῖ. πολλάκις γὰρ ἅμα τῇ ὥρᾳ διεβλάστησε. καὶ αὐτὰ τὰ φύλλα δοκοῦντα αὖα εἶναι, πάλιν ὑγράνθη, καὶ ἐγένετο χλωρά. διὸ καὶ οὐκ ἄτοπον, εἴ τι συνέβη τοιοῦτον, ὥστε ἐλαίας αὐανθείσης καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν φύλλων, πάλιν ἀναβλαστῆσαι. οὐ γὰρ ἦν αὔανσις, ἀλλὰ φαινομένη τις ξηρότης καὶ τῇ ἄλλῃ χρόᾳ, πρὸς δὲ τὴν ἀρχὴν οὔτε τὴν τῶν φύλλων διίκνειτο· ἔτι δὲ ἧττον τῶν βλαστῶν, καὶ τῶν ἀκρεμόνων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπ' ἄλλων τινῶν τοῦτο ξυμβαίνει· μάλιστα δ' εἰκός, ὧν τὸ φύλλον σαρκῶδες, καὶ αὐτὰ τῇ φύσει θερμά. τὰ γὰρ ἀσθενῆ καὶ λεπτά, τοῦτο πάσχει, καθάπερ τὰ τῶν † μορίων. ἀλλὰ καὶ τάχιστα ἐπικαίεται· λεπτὰ γὰρ (μυῤῥίνων) καὶ αὐτὰ τὰ κλωνία, καὶ ἁπαλὰ τῇ φύσει, καὶ ὅλον τὸ δένδρον οὐ θερμόν· διὸ καὶ πήγνυσθαι τάχιστα. ἡ γὰρ αὖ δάφνη, καίπερ οὖσα μανή, καὶ διαμένει διὰ τὸ θερμόν. ἡ δὲ ῥόα καὶ ἡ συκῆ, μαναί τε καὶ ὑγραί, καὶ οὐχ ὁμοίως θερμαί.

19 Ταχεῖα δὲ ἡ ἐκ τῶν ἐκπηγνυμένων βλάστησις, ὅτι συμβαίνει τὴν ῥίζαν ἰσχυρὰν γίνεσθαι καὶ πλήρη, συνηθροισμένης τῆς ἐν γῇ τροφῆς, ἣν οὐ διεδίδωκεν. ἔτι δὲ τὴν πρότερον οὐ πολλὴν καὶ ἰσχυρὰν διανεμομένην, τότ' εἰς ὀλίγον ἀλίσκεσθαι. ὥστ' εὐλόγως καὶ ἡ αὔξησις ταχεῖα, καὶ ἡ καρποτοκία. τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογουμένως γίνεται παρὰ πᾶσιν. ὃ δέ τινες θαυμάζουσιν, ὅτι ἡ μὲν χιὼν οὐκ ἐκπήγνυσιν, ἡ δὲ πάχνη μετριωτέρα τῆς χιόνος οὖσα, οὐδὲν ἄτοπον. πρῶτον μέν, ὅτι ἡ μὲν οὐκ ἐπιμένει, ἀλλ' ἀποτήκεται ἀπὸ τῶν κλημάτων καὶ τῶν βλαστῶν. ἡ δὲ πάχνη, ταῦτ' ἀποκαίει. ἔπειτα καὶ ἡ διάθεσις αὐτὴ τοῦ κλήματος. ἡ μὲν γὰρ ἀβλαστοῦς, ἡ δὲ διεβλαστηκότος ἄρτι πίπτει, ὅτε ἀσθενέστατον. ἐνίοτε δὲ ἀνοιδοῦντος πρὸς τὴν βλάστησιν, ὅτι οὐχ ἧττον ὡς εἰπεῖν ἐπίκηρον. ἅπασι γὰρ διυγραινόμενον ἤδη καὶ μανούμενον ἔτι καὶ λεπτοτέρα τῆς χιόνος, ὥστε δεῖ ἄμφω σφοδροτέραν τὴν πῆξιν εἶναι. ἡ δὲ χιὼν ὅλως οὐδ' ἂν ἐπιμένειν ἐπὶ τοῖς κλήμασι, μὴ κατακρυπτομένης ὅλης. ὅταν δὲ τοῦτο πάθῃ, σκεπάζει τῷ ἐπιμένειν ἐγκατακλείουσα τὴν θερμότητα, καὶ ἀποστεγάζουσα τὴν ἔξω καθάπερ καὶ τὴν γῆν. τὸ δ' ὅλον, καὶ τμητικωτέρα δοκεῖ ἡ πάχνη τῆς χιόνος εἶναι. διὸ καὶ τοὺς νέους οἴονταί τινες βελτίους ταύτην ποιεῖν. διαχεῖν γὰρ τὰς βώλους διαδυομένην, καὶ δαπανοῦσαν τῷ συνεστάναι μᾶλλον. λεπτοτέρα δ' ἐστὶ τῆς χιόνος, ὅτι ἡ μὲν ἐκ νέφους, καὶ οἷον ἀφρός τις, ἐμπεριειληφυῖα πνεῦμα. ἡ δ' αὐτὴ καθ' αὑτὴν συνεστηκυῖα, καὶ ἐκ λεπτοτέρου τινὸς ἀέρος καὶ ὑγροῦ. τούτων μὲν οὖν ταύτας ὑποληπτέον τὰς αἰτίας.

20 Αἱ δ' ἐκπήξεις ὅλως, πότερον διὰ τὴν παχύτητα τοῦ ἀέρος, ἢ διὰ τὴν λεπτότητα γίνονται, καὶ εἰ δι' ἄμφω, διὰ πότερον μᾶλλον, ἀπορήσειεν ἄν τις. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦ ἀέρος γίνεται πῆξις, ὅταν μὴ αἴθριος ὁ ἀήρ, μηδ' ἂν τοῦ ἀέρος δόξειεν. ὁ γὰρ αἴθριος λεπτότερος, ἅμα δὲ καὶ διαλυτικώτερος μᾶλλον ὁ λεπτός. ἡ δ' ἔκπηξις, εἰσδυομένου τοῦ τέμνοντος. ἔτι δ' εὐψυχότερος καὶ ἀπαθέστερος ὅλως ὁ λεπτός. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὕδατα προθερμανθέντα ψύχεται, καὶ πήγνυται θᾶττον, ὅτι λεπτύνεται τῇ θερμότητι. συνεπιμαρτυρεῖν δὲ καὶ οἱ τόποι δοκοῦσιν, οἱ ἐναίθριοι λεγόμενοι· πλείω γὰρ ἐκπήγνυται, καὶ πολλάκις ἐν τούτοις. ἐνιαχοῦ μέν, καὶ μικρὰ δὲ πάνυ διεχόντων, ὥσπερ ἐν Κορίνθῳ τὸ Κρανίον, καὶ τὸ Ὀλύμπιον. σκληραὶ γὰρ αἱ αἰθρίαι σφόδρα περὶ τὸ Κρανίον, ὥστε καὶ τοῖς φυτοῖς καὶ τῇ αἰσθήσει δῆλον εἶναι. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπὶ πλείονι διαστήματι. καὶ ὅλως οἱ πρώτως οὐκ ἐκπηγνύντες τόποι, παχέος ὄντος τοῦ ἀέρος, νῦν ἐκπηγνύουσι· καθάπερ οἱ περὶ Λάρισαν τὴν ἐν Θετταλίᾳ. τότε μὲν γὰρ ἐνεστηκότος ὕδατος πολλοῦ καὶ λελιμνωμένου τοῦ πεδίου, παχὺς ὁ ἀὴρ ἦν, καὶ ἡ χώρα θερμοτέρα. τούτου δ' ἐξαυχθέντος, καὶ ἐνίστασθαι κωλυθέντος, ἥ τε χώρα ψυχροτέρα γέγονε, καὶ † ἐκπλήξεις πλείους (ἐκπήξεις). σημεῖον δὲ λέγουσι, ὅτι τότε μὲν ἦσαν ἐλαῖαι καὶ ἄλλοθι καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἄστει μεγάλαι καὶ καλαί, νῦν δὲ οὐδαμοῦ. καὶ αἱ ἄμπελοι, τότε μὲν οὐκ ἐξεπήγνυντο, νῦν δὲ πολλάκις. ὅτι δὲ τὸ ὕδωρ οὐκ ἀεὶ ψυχροτέρας ποιεῖ, ἀλλ' ἅπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, σημεῖον τὸ περιγινόμενον. αὕτη γὰρ ἐλεεινοτέρα δοκεῖ, νῦν δὲ γέγονε πλησιαίτερον ὄντος τοῦ Ἕβρου. ταύτῃ μὲν οὖν δόξειεν ἂν ὁ λεπτὸς ἀὴρ πηκτικώτερος εἶναι. τῇ δέ, πάλιν ὁ παχύτερος· ἀκινητότερος γάρ. ὁ δ' ἀκίνητος, εὐπηκτότερος. ὅτι δὲ καὶ αἱ ζύγες ἐν τοῖς τοιούτοις γίνονται τόποις, αἵπερ μάλιστα εἰσδύονται εἰς τὰ σώματα· φυλάξασθαι γὰρ οὐκ ἔστιν οὐδ' ἐν τοῖς στρώμασι κατακείμενον. ἐπιβεβαιοῖ δὲ καὶ τό, ἐν τοῖς ὄρεσιν ἧττον, ἢ ἐν τοῖς πεδίοις ἐκπλήξειν γίνεσθαι. λεπτότερος γὰρ ὁ ἀήρ, καὶ εὐκινητότερος. οἱ δὲ καθ' ἕκαστα τόποι καὶ ἐπὶ τούτων πίστιν ἔχουσι. τῆς τε γὰρ Θετταλίας περὶ Κίθρον μάλιστ' ὡς εἰπεῖν, ἐκπλήξεις εἰσίν. ὁ δὲ τόπος κοῖλος καὶ ἔφυδρος. ἔν τε Φιλίπποις πρότερον μὲν μᾶλλον ἐξεπήγνυντο, νῦν δ' ἐπεὶ καταποθεὶς ἐξήρανται τὸ πλεῖστον, ἥ τε χώρα πᾶσα κάτεργος γέγονεν, ἧττον πολύ. καίτοι λεπτότερος ὁ ἀὴρ διὰ μ-

φου· καὶ διὰ τὸ κατεργάζεσθαι τὴν χώραν (ἡ γὰρ ἀργὸς, ψυχροτέρα) καὶ παχύτερον ἔχει τὸν ἀέρα, διὰ τὸ ὕλης εἶναι, καὶ μήτε τὸν ἥλιον ὁμοίως διϊκνεῖσθαι, μήτε τὰ πνεύματα διαπνεῖν. ἅμα δὲ καὶ αὐτὴν ἔχειν ὑδάτων συρροὰς καὶ συστάσεις πλείους· ὃ καὶ περὶ τὰς Κρηνίδας † ἡ τῶν θρᾳκῶν (ἢ) κατοικούντων. ἅπαν γοῦν τὸ πεδίον δένδρων πλῆρες ἦν, καὶ ὑδάτων. ὁπότε νῦν μᾶλλον † πρότερον (ἢ πρότερον) ἐκπήγνυσιν ἐξηραμμένων τῶν ὑδάτων, οὐ τὴν λεπτότητα τοῦ ἀέρος αἰτιατέον, ὥς τινές φασιν. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι ὑπὲρ ἑκατέρων τοιαῦταί τινες· ἴσως δ' ἀμφοτέρων γινομένων ἐκ τῆς πήξεως, τοῦτο γὰρ φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. διαφέρει καὶ τόπος τόπου, καὶ τῷ μᾶλλον παχύνεσθαι καὶ λεπτύνεσθαι. ὁ γὰρ ὑδατώδης καὶ θαλερὸς, οὐχ ὁμοίως ἐργατικός. οὐδ' αὖ πάλιν ὁ λεπτός· καὶ γὰρ εὐκίνητος, καὶ οὐ κεκομμένος. ἡ πῆξις δὲ εἰς χόνους. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐπιγινόμενα δεῖ ποῖ' ἄττα εἶναι, καὶ τὴν ὅλην κατάστασιν, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ἔξωθεν. εἰ γὰρ μεταβολαὶ παχεῖαι πρὸς τὰς αὐξήσεις, κωλύοιντ' ἂν αἱ πήξεις. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, εὐπαθέστερος μὲν εἰς τὸ πάσχειν ὁ λεπτός. ὅταν μέντοι καταψυχθῇ ὁ παχύτερος, ψυχρότερος, ὥσπερ καὶ θερμότερος. ἔμμονος γοῦν μᾶλλον ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς σωματωδεστέροις. διὸ καὶ εἴ που μὴ ὑδατώδης, ἀλλ' ἅμα τῷ παχεῖ ξηρός, οὐκ ἄλογον εἰ μᾶλλον ἐκπηκτικός. ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τούτων, ἱκανῶς εἰρήσθω.

21 Ἡ δὲ τῶν καυμάτων ὑπερβολὴ, τὰ μὲν φυτὰ καὶ παντελῶς νέα φθείρει, διὰ τὴν ἀσθένειαν· ὥσπερ καὶ τὰ ἐπέτεια. τὰ δ' ἐρριζωμένα, καὶ ἔχοντα μέγεθος, οὐ φθείρει, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διαφύεσθαι, μὴ δὲ ὁμοίως θιγγάνειν τῆς ἀρχῆς. ἀλλ' εἴπερ τοὺς βλαστοὺς καὶ τοὺς καρποὺς ἐπικαίειν. καὶ τὸ ὅλον ἴσως ἀλλοτριώτερον τῇ φύσει τῶν ψυχρῶν. ἐπεὶ ὥς γ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐπὶ πάντων γίνεται ἡ φθορὰ ταῖς ὑπερβολαῖς, ὅσα συνεργεῖ πρὸς τὸ ζῆν. καὶ γὰρ χώρα τις ἄφορος, ἡ μὲν διὰ λιπαρότητα, ἡ δὲ διὰ λεπτότητα. καὶ ἀὴρ κωλύει, περισκελὴς ὢν ἐφ' ἑκάτερα. καὶ ὕδατος ἔνδεια καὶ πλῆθος. φθείρει γὰρ καὶ τὸ στάσιμον, ἐὰν ὑπερβαίνῃ τὸ μέγεθος τοῦ δένδρου, καθάπερ ἐν ταῖς ἐπομβρίαις καὶ τοῖς λιμνώδεσι τόποις· ὃ καὶ περὶ Φενεὸν συνέβαινεν. ὅπου δὲ ἀπορροὴ γίνεται, κἂν ἔχῃ βάθος, διαφέρουσι μᾶλλον. βοηθεῖ γὰρ ἡ κίνησις, καὶ τὸ ἱκανὸν ἀεὶ πρὸς τὸ πίπτειν εἶναι. τούτων μὲν οὖν ταύτας ὑποληπτέον τὰς αἰτίας. λοιπὸν δὲ δεῖ εἰπεῖν, περί τε τῶν βιαίων παθῶν, καὶ εἴ τις ἄλλη μὴ ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς φύσεως, ἀλλ' ὑφ' ἡμῶν γίνεται· καθάπερ ἥ τε διὰ τὸν περιφλοισμὸν, καὶ διὰ τὴν ἕλκωσιν τοῦ φυτοῦ. καὶ ὅσα παραβαλλόμενα παρὰ τὰς ῥίζας αὐαίνει, καθάπερ τὰ τῶν κυάμων κελύφη, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἕτερον. καὶ περὶ τῶν ὑπὲρ τῶν κυάμων λεγομένων. φθείρει γὰρ τὰ τῶν κυάμων κελύφη, περιβαλλόμενα ταῖς ῥίζαις καὶ τοῖς βλαστοῖς, οὐ πάντα, ἀλλὰ τὰ ἄρτι ἀναφυόμενα· ταῦτα γὰρ ἀσθενέστερα. φθείρει δ' ὅτι τῇ σκληρότητι ἀφαιρεῖται τὴν τροφὴν, τὴν μὲν ἕλκοντα αὐτὰ, τὴν δ' ἀπείργοντα· μὴ τρεφόμενα γὰρ, φθείρεται. καὶ ταῦτα μὲν, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ὥσπερ ἐναντία πρὸς τὴν βλάστησιν ὄντα, φθείρει. ἔνια δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ συνεργούντων, ἐὰν πλείω συνενεχθῇ τῶν συμμέτρων, ἢ ἰσχυρότερα ἢ μὴ κατὰ καιρόν· οἷον ἡ κόπρος, ἢ συνεχῶς ἢ ἰσχυροτέρα παραβαλλομένη· καθάπερ ἡ σκυθρεψική. πάντα γοῦν, ὡς εἰπεῖν, αὕτη δοκεῖ φθείρειν, ἄκρατος οὖσα, καὶ μὴ καλῶς κραθεῖσα. καὶ ὅσαι δὲ θερμαὶ καὶ ξηραὶ καὶ ἰσχυραὶ τὸ ὅλον, καὶ μὴ οἰκεῖαι πρὸς ἕκαστον. εἰσὶ γοῦν, ὥσπερ εἴπομεν, αἱ πρὸς τὰς φυτείας ἁρμόττουσαι. καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ ὕδωρ, πᾶσι κοινόν· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐνίοτε τῷ πλήθει διαφθείρει, σῆπον τὰς ῥίζας, καὶ λίαν ἐκμεθύσκον. ἐὰν δὲ δὴ νέα τύχῃ, καὶ μὴ ἄγαν ὄντα φίλυδρα, καθάπερ ἡ περὶ κιττὸς, καὶ τἆλλα τὰ ξηρὰ καὶ μᾶλλον, ἐὰν δή τις μὴ κατὰ καιρὸν ἢ τούτοις, ἢ τῇ διακαθάρσει ἢ τῇ σκαπάνῃ χρήσηται. πάντα γὰρ συναίτια γίνεται φθορᾶς. ὁ δὲ καιρὸς καὶ πρὸς αὐτὰ, καὶ πρὸς τὰ ἐπιγινόμενα παρὰ τοῦ θεοῦ, κατὰ τὰς ὥρας. αὗται μὲν ἐν τοῖς οἰκείοις αἱ φθοραὶ, δι' ὑπερβολὴν ἢ δι' ἔλλειψιν τροφῆς, ἢ ἀκαιρίας † ἔργον. (ἀργοῦ vel ἔργων)

22 Αἱ δ' ἀπὸ τῶν φυτευομένων, ἢ παραβλαστανόντων αὐτομάτων, τῷ ἀφαιρεῖσθαι τὰς τροφὰς, θᾶττον δ' ἐὰν ἰσχυρότερα καὶ πλείω, καθάπερ τὰ ἄγρια· καὶ ὅσα δὴ πολύρριζα καὶ πολύτροφα καὶ ἐπισχίζοντα, καὶ περιπλεκόμενα, καὶ καταπνίγοντα καὶ ἐμφυόμενα, καθάπερ ὁ κιττός. ἐπεὶ καὶ † ἡ ἰξία (ἡ ἰξία) δοκεῖ καὶ ὅλως τὰ ἐμβλαστάνοντα φθείρειν. ὁ δὲ κιττὸς, καὶ τὸ ἅλιμον, τῇ τε πολυτροφίᾳ καὶ τῇ ἁλμυρίδι τῇ περὶ αὐτά. ἰσχυρότερόν τε τὸ ἅλιμον, διὰ τὸ πλείω ἔχειν. φθοραὶ δὲ καὶ ἄλλοις, ὑπ' ἄλλων εἰσὶν ἴδιαι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐλάττοσι. καὶ γὰρ ἡ ὀροβάγχη καλουμένη, τὸν ὄροβον τῷ περιπλέκεσθαι καὶ καταλαμβάνειν· καὶ τὸ λειμόδωρον τὸ βούκερας εὐθὺς τῇ ῥίζῃ παραφυόμενον, καὶ ἄλλα δ' ἄλλων, καὶ ὅσα δὴ συγγεννᾶται καθ' ἕκαστον σπέρμα. οἷον αἶρα καὶ αἰγίλωψ καὶ πυροῖς καὶ κριθαῖς· καὶ ἡ ἀπαρίνη φακοῖς· καὶ ἕτερα δ' ἑτέροις. ἅπαντα δὲ τὰς τροφὰς ἀφαιρεῖσθαι, τάς τε ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος. καὶ τούτων μὲν σχεδὸν

φανεραὶ

ἐλαίου

φανερὰ τίνες αἱ αἰτίαι. ἡ δ᾽ ὑπὸ τοῦ † ἡλίου καὶ τῆς πίτυος καὶ τοῦ στέατος· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα φθείρει, καὶ μάλιστα τὰ φυτὰ τὰ νέα καὶ οὐκ ἐῶσιν ἅπτεσθαι καὶ περιπλέκεσθαι, ἐν ἐκείναις οὔσαις ταῖς αἰτίαις· ὅτι θερμὰ καὶ λεπτὰ τὴν φύσιν ὄντα, διαδύεταί τε πόῤῥω, καὶ πυκνοῖ καὶ ἐπικαίει τὸν φλοιόν. σημεῖον δ᾽ ὅτι καὶ σκληρύνεται, καὶ ἀφίσταται. πονήσαντος δὲ καὶ ἀποσκληρυνθέντος, οὐ δύναται διϊέναι ἡ τροφή. τοῦ δ᾽ ἐπικάειν διαδύεσθαι, πόῤῥω, κἀκεῖνο σημεῖον. οἱ γὰρ ἡμερεύοντες τοῦ θέρους, ἐπὶ τὰ ὑπολείμματα τῶν ῥιζῶν ἔλαιον, ἢ πίτταν ἐπιχέουσιν, ἢ τῷ στέατι ἀλείφουσιν, ἅπερ ὅλως ξηραίνουσι. καὶ μάλιστα ἡ πίττα, διὰ τὸ ἰσχυροτάτη εἶναι.

23 Λοιπαὶ δὲ τῶν φθορῶν ὥσπερ βίαιοι λεγόμεναι. αὗται δὲ γίνονται πληγῇ, ἢ περιαιρέσει τινῶν, ἢ κολούσει, ἢ τῇ ὅλου ἀφαιρέσει. ἔνια μὲν γὰρ ἑλκούμενα βαθύτερον, ἀπόλλυται διὰ τὴν ξηρότητα καὶ ἀσθένειαν. ὁ δὲ φοῖνιξ, τιτρωσκόμενος εἰς τὸν ἐγκέφαλον· ἐν τούτῳ γὰρ ἡ ζωή, καὶ ἡ βλάστησις. ὅταν οὖν ἀναξηρανθῇ, ἢ τὸ ὅλον ἀλλοιωθῇ, παρεισπεσόντος ἀέρος τε καὶ ἀλλοτρίου θερμοῦ, διαφθείρεται· καὶ διαφθειρόμενος, δίεισιν εἰς τὰ κάτω. τούτου μὲν οὖν, καὶ ἰδία τις ἡ φύσις, ὥστε καὶ ἐμφανὲς εἶναι τὸ κύριον τοῦ ζῆν. ἔνια δ᾽ οὐ πρὸς πληγὴν ἀπαθῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ ξύλων ἐξαιρουμένων, ἐκ τοῦ στελέχους· οἷον ὅσα φύσει καὶ εὐβλαστῆ, καὶ ὑγρά· καθάπερ πτελέα, πλάτανος, τὰ πολλὰ τῶν παρύδρων. ἡ δὲ πεύκη, καὶ δᾳδοκοπουμένη σώζεται. μέγα δὲ ταύτῃ καὶ ἡ λιπαρότης. ἅπαντα δὲ ταῦτα, καὶ τἆλλα μέγεθος ἔχοντα ὑπομένει. διὸ καὶ τὰ ἐκσηπόμενα σώζεται, καὶ ζῇ. ἐπεὶ καὶ τὴν πεύκην † γοῦν, ἐὰν δᾳδουργῶσιν, ἀλλ᾽ ὅταν ἐν ἀκμῇ καὶ πορρωτέρω γένηται. νέα γὰρ οὐκ ἔχει. διὰ δὲ τὸ μὴ πέττειν, μηδὲ συναθροίζειν τὸ ὑγρόν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν βλάστησιν καὶ τὸ μῆκος καταναλίσκειν. ἅμα γὰρ τῇ εἰς βάθος αὔξῃ, καὶ ἡ τοιαύτη διάθεσις καὶ δύναμις ἔοικεν ἀκολουθεῖν. ὅσα δὲ καὶ τιτρωσκόμενα καὶ κολαζόμενα βελτίω γίνεται, καὶ καρπιμώτερα, δῆλον καὶ ταῦθ᾽ ὑπομένει. πληγὴν μὲν οὖν καὶ διαίρεσιν, καὶ τὰ τοιαῦτα δέχεται, σχίσιν τε τοῦ στελέχους πρὸς τούτοις, ἄμπελος καὶ συκῆ, καὶ ῥόα καὶ μηλέα· τὰ δ᾽ ἄλλα ἀπόλλυται. ὅσα γὰρ αὖ πληγέντα καὶ σχισθέντα συμμύει πάλιν καὶ συμφύεται, ταῦθ᾽ ὥσπερ ὑγιασθέντα ζῇ, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνα διεσχισμένα. τοῦ δ᾽ ὑπομένειν, αἴτιον ἡ ὑγρότης, καὶ ἡ φύσει μανότης. τροφήν τε γὰρ ἱκανὴν λαμβάνουσι, καὶ οὐκ ἀναξηραίνεται· διὰ τὴν σχίσιν δ᾽ ὑπὸ τοῦ ψύχους οὐδὲν πάσχουσιν. εἰ δ᾽ οὕτω, δεῖ λαβεῖν τὴν σχίσιν, ὥστε ἀνέχεσθαι μέν, ἃ μόνα δοκεῖ τῶν ἡμέρων τοῦτο δύνασθαι· συκῆ, ἄμπελος, ἐλαία, ἀμυγδαλῆ· διὰ τὸ συμμύειν τάχιστα. διὸ καὶ δύσχιστα, τῷ κολλώδη τὴν ὑπόστασιν ἔχειν. καὶ γὰρ ὁ ὀπὸς καὶ τὸ τῆς ἐλαίας τοιοῦτον, καὶ πᾶν τὸ λιπαρόν. τὸ δὲ τῆς ἀμπέλου ξύλον αὐτὸ τοιοῦτον· σημεῖον δ᾽, ὅτι καὶ σχιζόμενα τὰ κλήματα, καὶ τῆς ἐντεριώνης ἐξαιρουμένης, ταχὺ συμφύεται· ἢ τούτου γε μᾶλλον ὁ κάλαμος· καὶ γὰρ συνέρχεται αὐτόματος. φασὶ δὲ καὶ τὴν ἄπιον σχίζεσθαι· περὶ μὲν οὖν τούτων, σκεπτέον.

οὐκ αἰεὶ

24 Ἡ δὲ τοῦ φλοιοῦ περιαίρεσις, κοινὴ πάντων, ἢ τῶν πλείστων ἐστὶ φθορά· περὶ ἧς εἴρηται πρότερον. εἴτε γὰρ ἐν τοῖς κυρίοις ἐστὶ τὸ ζῆν, εὐλόγως ἂν γίνοιτο, καθάπερ τινές φασιν· εἴτε καὶ ἀπὸ τούτων πυκνουμένων διϊκνεῖται πρὸς τὸ ὅλον, εὔλογον οὕτω. ἡ δὲ μήτρα μέχρι μέν τινος ἐξαιρουμένη, οὐ φθείρει. δι᾽ ὅλου δέ, φθείρει· καθάπερ οἱ περὶ Ἀρκαδίαν φασί, καὶ πεύκην καὶ ἐλάτην, καὶ ἄλλ᾽ ὅ, τι ἄν. οὐκ ἄλογον δ᾽ οὐδὲ ταύτης ἡ αἰτία, καὶ ταῦτ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων· ὑγρότατον γὰρ δοκεῖ, καὶ ὥσπερ μάλιστα εἶναι ζωτικόν. σημεῖον δ᾽ ὅτι καὶ τὰ ξύλα καὶ τὰ ἔμμητρα διαστρέφεται κατειργασμένα ἤδη, μέχρις οὗ ἂν τελέως ἀναξηρανθῇ. διὸ καὶ ἔνχιστα καὶ οὐκ ἔμμητρα ποιοῦσι τὰ τῆς ἐλάτης καὶ πεύκης. ταύτης δὲ μέχρι μέν τινος ἐξαιρουμένης, οὐκ ἄτοπον διαμένειν τὸ δένδρον, ὥσπερ καὶ τοῦ φλοιοῦ μέχρι τινὸς ἀφαιρουμένου· τελέως δ᾽ ἐξαιρεθείσης, αὐαίνεσθαι, καθάπερ ἀρχῆς τινος ἢ καὶ οἰκείας ὑγρότητος συμφύτου στερουμένης. περὶ δὲ τῆς ἐπικοπῆς, καὶ τῆς κολούσεως, ἐν ὀλίγοις ἡ σκέψις. ὀλίγα γὰρ τὰ φθειρόμενα. ταῦτα μὲν τὴν ἐπικοπήν, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, φοῖνιξ· ἔνιοι δὲ καὶ κέδρον, καὶ κυπάριττόν φασι. καλοῦσι δ᾽ ἐπικοπήν, ὅταν ἀφαιρεθείσης τῆς κόμης, ἐπικόψῃ τις τὸ ἄκρον. οὐκ ἀλόγως δ᾽ ἂν δόξειε φθείρεσθαι, ξηρὰ τῇ φύσει, καὶ εὐθυπορώτατα μέν, μονόῤῥιζα δ᾽ ὄντα. καὶ γὰρ αἱ ἑλκώσεις πόνον παρέχουσι, καὶ εὐπαθέστερα ποιοῦσιν εἰς τὸ διϊκνεῖσθαι καὶ τὸ καῦμα καὶ τὸ ψῦχος ἄλλως τε καὶ πανταχόθεν οὔσαι, καὶ διὰ τὴν ὀρθότητα καὶ διὰ τὴν εὐθυπορίαν, ταχὺ διϊκνεῖται καὶ πρὸς τὰς ῥίζας· ὥστε πολλαχόθεν ἡ φθορά· φύσει δὲ ἀπαράβλαστα πάντα, καὶ διὰ τὴν ξηρότητα τῶν ῥιζῶν, καὶ διὰ τὴν εἰς τὸ ἄνω φοράν, καὶ ἐπὶ τὸ μονόῤῥιζα καὶ ἐπὶ τὸ βάθος ἔνια ἔχειν. οὐδαμοῦ γὰρ οὐδὲν περιττόν, οὐδὲ παροχετευόμενον ἐκπίπτει τῆς τροφῆς, ὥστε μὴ εἶναι βλαστήσεως ἀρχήν. ὅταν οὖν πάντα ταῦθ᾽ ὑπάρχῃ πᾶσι, σχεδὸν ἀναγκαίαν τὴν φορὰν εἶναι τελέαν. αἱ δὲ κολούσεις φθείρουσιν ὅλως ὀλίγα. μό-

νον γὰρ

νον γὰρ μάλιστα τὸ τῆς ἀμπέλου φυτὸν ἀπόλλυται, καὶ εἴ τι ἕτερον ἁπαλὸν καὶ ἀσθενὲς ἢ εὐθύπορον. ταῦτα γὰρ αἴτια τοῖς φυτοῖς τῆς φθορᾶς. χείρω δὲ ποιοῦσι πλείω. καὶ γὰρ ἡ ἀμυγδαλῆ πικρὰ γίνεται, καὶ ἡ ῥόα σκληροτέρα, καὶ ἕτερ' ἄττα μεταβάλλει. τὸ δ' αἴτιον εἴρηται πρότερον· ὅτι τῆς ἀρχῆς ἀλλοιουμένης, συναλλοιοῦται καὶ τὸ τέλος. Χαλεπαὶ δὲ καὶ αἱ περιβοσκήσεις, ὅτι συνεπικάουσιν ἅμα τῇ τομῇ καὶ ἀφαιρέσει. διὸ καὶ ὁ πόνος πλείων. ἰδίᾳ δὲ τὰ περὶ τὸν φοίνικα, καὶ τὴν πίτυν. ὅταν γάρ τι κολουθῇ, ταῦτ' οὐκ ἀπόλλυται μὲν, ἄκαρπα δὲ γίνεται. τὴν δ' αἰτίαν παραπλησίαν ὑποληπτέον εἶναι τὸ πρότερον· ὅτι τῆς ἀρχῆς ἀλλοιουμένης καὶ ἀσθενεστέρας γινομένης, ἀφαιρεῖται τῆς δυνάμεως, καὶ μάλιστα τὸ ἔσχατον ὁ καρπός. ἅμα δὲ καὶ ἡ μὲν βλάστησις ὑπάρχει, καὶ ὥσπερ ἤδη γέγονεν· ἐκεῖνο δὲ δεῖ γίνεσθαι. τὸ δὲ γενέσθαι καὶ μέλλησιν, τοῦ ὄντος ἀσθενέστερον. ἐπὶ τούτων δὲ μάλιστα μόνων, ὅτι ὀλιγόκαρπα καὶ βραδύκαρπα κατά γε τὴν παρ' ἡμῖν φυτείαν. ἐν δὲ ταῖς οἰκείαις χώραις, ἴσως οὐκ ἀκαρπίας. οὐδὲ θαυμαστὸν, εἰ μὴ ἀκαρπεῖ ταῦτα, ἐκεῖνο κολουόμενα. τὰ δὲ τῆς ἀρχῆς ὅτι μεγάλα, πολλαχόθεν μὲν φανερόν. εἰ δὲ μὴ, καὶ ἐκ τῶν βλαστήσεων, ὅταν κακωθῶσιν, ἐν ἄλλοις τε καὶ οὐχ ἥκιστα ἐν τῇ ἀμπέλῳ· κατέδεσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν δεινῶν. καὶ οὐκ ἔτι δύναται βλαστάνειν, ἀλλ' αὐτὴ ἡ τῆς βλαστήσεως ἀπορροὴ παύεται καὶ ἀποσβέννυται, ὡς φαίνεται ὥσπερ τυφλουμένη καὶ πηρουμένη πως. ἰσχυρὸν δὲ καὶ ἅπασιν ἡ ἀρχὴ, καὶ ἀσθενὲς οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. ἐπεὶ ὅτι βλαστητικὸν ἡ ἄμπελος, καὶ αἱ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ἐπιβλαστήσεις μηνύουσι. φθοραὶ δὲ καὶ τῶν σπερμάτων εἰσί τινες, τῶν μὴ κατὰ φύσιν φθειρομένων, ὁμοίως τῶν τε δενδρικῶν καὶ τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὧν καὶ χρόνοι τινὲς εἰσὶν ὡρισμένοι. πάντα γὰρ ζῇ μέχρι τινὸς, εἶτ' ἀπόλλυται. ζωὴν δὲ λέγω δύναμιν. φθείρονται δὲ φυσικῶς, ἀποξηραινόμενα, καὶ ὥσπερ διαπνευσθείσης ἅμα τῆς θερμότητος καὶ ὑγρότητος. αἱ δὲ ἄλλαι πᾶσαι παρὰ φύσιν· οἷον ὅσα θηριοῦται καὶ ἀνυγραίνεται, καὶ ἄλλως πως ἐξίσταται. διὸ καὶ τὰ μὲν πολύλοπα, καὶ πολυχίτωνα, καὶ λιπαρὰ καὶ δριμέα, καὶ πικρὰ καὶ ὀσώδη, καὶ ξηρὰ, πάντα πολυχρόνια. ταχὺ γὰρ ἐξίσταται. τὰ μὲν γὰρ ὑπ' ἀλλήλων θερμαινόμενα, καθάπερ ὁ σῖτος, καὶ τὰ χεδροπὰ· τὰ δ' ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ἔξωθεν ὑγραινόμενα, καθάπερ τὰ τῶν λαχάνων καὶ τῶν στεφανωμάτων. οἷον γὰρ μαδᾷ, καὶ εἰς διαβλάστησιν οὐ μαδᾷ. ζωοῦται δὲ θᾶττον, καὶ φθείρεται. τῶν δὲ χεδροπῶν τὰ τερέμονα· γλυκύτερα γάρ. ἐν τούτῳ δὲ ἡ ζωοποιΐα. καὶ ἅμα θᾶττον ἐξίσταται, διὰ τὴν ἀσθένειαν τε καὶ διὰ τὸ ὥσπερ ἐν πέρατι εἶναι. καὶ τοῦ σίτου δ' ὡσαύτως ὁ γλυκύτερος. μέγα δ' οἱ τόποι διαφέρουσιν εἰς φυλακὴν, ἐὰν ὦσι ξηροὶ καὶ ψυχροί. διαμένουσι γὰρ πλείω χρόνον· ὥσπερ ἔν τε μηδίᾳ, καὶ παφλαγονίᾳ. καὶ τούτων, ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις χωρίοις. ὡσαύτως δὲ εἴ που ἄλλοθι τοιοῦτον· ἀμφότερα γὰρ ἐξείργονται τὰ φθείροντα, τό, τε θερμὸν καὶ ὑγρόν. ἐπεὶ καὶ ἡ διαπαττομένη γῆ, τοῦτο ποιεῖ· ξηραίνει τε γὰρ καὶ ψύχει. τῶν δὲ δενδρικῶν ὅσα μὲν μαλακὰ καὶ σαρκώδη, καθάπερ ἡ ἀμυγδαλῆ, καὶ τὸ κάρυον, καὶ ἡ βάλανος, τοῖς περιέχουσι σώζεται. τὰ δὲ ξηρὰ καὶ ξυλώδη, καθάπερ τὸ γίγαρτον, καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἑαυτοῖς. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα πολυχρονιώτερα διὰ τὸ περιέχον. ἐπεὶ καὶ τὸ γίγαρτον, καὶ ἡ κεγχραμὶς, καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα, πολλῷ μᾶλλον ἀποξηραίνεται γυμνούμενα. μάλιστα δὲ διαμένει τῶν τοιούτων, ὅσα πυρῆσι περιέχεται, καθάπερ τὸ τῆς ἐλαίας· καὶ ἔτι ὑλῶδες, ἢ ὀστῶδες τυγχάνει, καθάπερ τὸ τοῦ φοίνικος, καὶ ὁ κνίκος, καὶ τ' ἄλλα τὰ κνικώδη. πυκνὰ γὰρ πάντα, καὶ περιβολὴν ἔχοντα. τὸ δὲ σπέρμα τὸ ἐντὸς, ὁτὲ μὲν κεχωρισμένον τι καὶ φανερὸν, ὁτὲ δὲ ἀχώριστον καὶ ἀφανὲς, ὥσπερ τὸ τοῦ φοινίκου.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΑἸΤΙΩ͂Ν ΤῸ Ζʹ.

ΠΕΡῚ δὲ χυλῶν καὶ ὀσμῶν, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα τῶν φυτῶν οἰκεῖα, πειρατέον ὁμοίως ἀποδοῦναι τοῖς πρότερον, τά τε συμβαίνοντα περὶ ἕκαστον εἶδος, καὶ διὰ τίνας αἰτίας. ἡ μὲν οὖν φύσις ποία τις ἑκατέρου τοῦ γένους, ἐν ἄλλοις ἀφώρισται· καὶ ὅτι μικτά πως ἄμφω κατὰ λόγον ἐστί. χυλὸς μὲν, ἡ τοῦ ξηροῦ καὶ γεώδους τῷ ὑγρῷ ἐναπόμορξις· ἢ ἡ τοῦ ξηροῦ διὰ τοῦ ὑγροῦ δίηθησις, ὑπὸ θερμοῦ· διαφέρει δ' ἴσως οὐδέν. ὀσμὴ δὲ, τοῦ ἐν χυλῷ ξηροῦ τῷ ἀφανεῖ. τοῦτο γὰρ κοινὸν ἀέρος καὶ ὕδατος. καὶ σχεδὸν τὸ αὐτὸ πάθος ἐστὶ χυλοῦ τε καὶ ὀσμῆς, οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ ἑκάτερον. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω κείσθω κατὰ τὸν εἰρημένον ἀφορισμόν. τὰ δ' εἴδη τῶν χυλῶν,

τῶν χυλῶν, ὡς μὲν ἰσάριθμοι, ἀποδοῦναι ῥᾴδιον· οἷον, γλυκύς, λιπαρός, αὐστηρός, στρυφνός, δριμύς, ἁλμυρός, πικρός, ὀξύς. ὡς δὲ περὶ τὴν οὐσίαν ἑκάστου, χαλεπώτερον. αὐτὸ γὰρ τοῦτο πρῶτον ἔχει τινὰ σκέψιν. πότερον γὰρ τοῖς πάθεσι τοῖς περὶ τὰς αἰσθήσεις ἀποδοτέον, ἢ (ὥσπερ Δημόκριτος) τοῖς σχήμασιν, ἐξ ὧν ἑκάστοις· εἰ μὴ ἄρα καὶ ταῦτα συνάπτει πως εἰς τὰς δυνάμεις, κἀκείνων λέγεται χάριν, εἰ καὶ εἴ τις ἄλλος τρόπος ἐστὶ παρὰ τούτους. λέγω δέ, τοῖς πάθεσι τοῖς περὶ τὰς αἰσθήσεις. οἷον εἴ τις ἀποδοίη, γλυκὺν μὲν, τὸν διακριτικὸν τῆς ἐν γλώττῃ συμφύτου ὑγρότητος· ἢ χυμὸν λειαντικὸν, ἢ λεπτὸν, ἢ λεῖον. στρυφνὸν δὲ, τὸν ξηραντικὸν, ἢ πηκτικὸν ἠρέμα ταύτης. δριμὺν δὲ, τὸν τηκτικὸν, ἢ τμητικὸν, ἢ ἐκκριτικὸν τῆς ἐν τῇ συμφύτῳ ὑγρότητι θερμότητος εἰς τὸν ἄνω τόπον· ἢ ἁπλῶς χυμὸν καυστικὸν, ἢ θερμαντικόν. ἁλμυρὸν δὲ, τὸν δηκτικὸν, καὶ ξηραντικόν. πικρὸν δὲ, τὸν φθαρτικὸν τῆς ὑγρότητος, ἢ πηκτικὸν ἢ δηκτικὸν, ἢ ἁπλῶς τραχὺν, ἢ μάλιστα τραχύν. αὐστηρὸν, τὸν ῥυπτικὸν τῆς αἰσθήσεως ἢ τῆς ὑγρότητος τῆς ἐν αὐτῇ. ἢ τὸν ἐπιπολῆς ὑγρότητος δηκτικὸν, ἢ πηκτικὸν, ἢ ξηραντικόν. ἢ ἁπλῶς στρυφνότητά τινα ἠρεμαίαν καὶ μαλακήν. ἢ πάλιν (ὡς Πλάτων) καθόλου τὰς διαφορὰς τῶν δυνάμεων ἀποδίδωσι, τῷ συγκρίνειν καὶ διακρίνειν, κεχρημένας τραχύτητι καὶ λειότητι· καθ' ἑκάστας δὲ διαιρεῖ τοῖς εἴδεσιν. ὅσα μὲν οὖν κάει τὰ φλέβια καὶ ἀποξηραίνει τραχύνοντα, στρυφνά. καὶ αὐστηρὰ δὲ, τὰ τούτων ῥυπτικώτερα, καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν ἀποπλύνοντα. ὅσα δὲ ῥύπτει, † [παρὰ] πέρα μὲν τοῦ μετρίου, ὥστε καὶ ἀποτήκειν αὐτὸ τι φύσεως, οἷον ἡ τῶν νίτρων δύναμις, πικρά. τὰ δὲ ὑποδεέστερα τούτων, καὶ ἐπὶ τὸ μέτριον τῇ ῥύψει χρώμενα, ἁλυκά, ἄνευ πικρότητος τραχείας, καὶ φίλα μᾶλλον ἡμῖν. τὰ δὲ τῇ τοῦ στόματος θερμότητι κοινωνήσαντα, καὶ λεαινόμενα καὶ συνεκπυρούμενα, καὶ πάλιν ἀντικάοντα, φερόμενα δ' ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις καὶ τέμνοντα, δριμέα. τὰ δὲ προλελεπτυσμένα ὑπὸ σηπεδόνος, εἰς δὲ τὰς στενὰς φλέβας εἰσδυόμενα καὶ ἀνακυκῶντα καὶ ἀναζυμοῦντα, καὶ ἀφρίζειν ποιοῦντα καὶ ἕλκειν, ὀξέα. τὸ δὲ σύμπασι τοῖς περὶ ταῦτα πάθος ἐναντίον, οἰκεῖόν ἐστι τῆς γλυκύτητος, ὅταν λεαίνῃ ἐπαλείφοντα τὰ τραχυνθέντα. καθιστᾷ δὲ καὶ συνάγει τὰ παρὰ φύσιν κεχυμένα, τὰ δ' αὖ συνεστῶτα διαχαλᾷ. καὶ ἁπλῶς ὅ,τι μάλιστα δριμὺ εἶναι περὶ φύσιν γλυκύ. οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος ταῖς δυνάμεσιν ἀφορίζει.

2 Δημόκριτος δὲ σχῆμα περιτιθεὶς ἑκάστῳ, γλυκὺν μὲν, τὸν στρογγύλον καὶ εὐμεγέθη ποιεῖ· στρυφνὸν δὲ, τὸν μεγαλόσχημον· τραχὺν δὲ, τὸν πολυγώνιον καὶ ἀπεριφερῆ· ὀξὺν δὲ κατὰ τοὔνομα, τὸν ὀξὺν τῷ ὄγκῳ καὶ κωνοειδῆ καὶ καμπύλον καὶ λεπτὸν καὶ ἀπεριφερῆ· δριμὺν δὲ, τὸν περιφερῆ καὶ λεπτὸν καὶ γωνοειδῆ καὶ καμπύλον· ἁλμυρὸν δὲ, τὸν γωνοειδῆ καὶ σκολιὸν καὶ ἰσοσκελῆ· πικρὸν δὲ, τὸν περιφερῆ, καὶ λεῖον ἔχοντα σκολιότητα, μέγεθος δὲ μικρόν· λιπαρὸν δὲ, τὸν λεπτὸν καὶ στρογγύλον καὶ μικρόν. οἱ μὲν οὖν τρόποι, τοσοῦτον διαφέρουσι. τάχα δ' ἂν δόξειεν, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ οὕτως ἐκείνων εἶναι χάριν. αὐτῶν γὰρ τῶν δυνάμεων οὕτως ἀποδιδοὺς, οἴεται τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι, δι' ἃς ὁ μὲν στύφει καὶ ξηραίνει καὶ πήγνυσιν, ὁ δὲ λεαίνει, καὶ ὁμαλύνει καὶ καθίστησιν, ὁ δὲ ἐκκρίνει καὶ διαχεῖ, καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον. πλὴν ἴσως ἐκεῖνα ἄν τις ἐπιζητήσειε παρὰ τούτων, ὥστε καὶ ὑποκείμενον ἀποδιδόναι ποῖόν τι. δεῖ γὰρ † [εἰδέναι] εἶναι μὴ μόνον τὸ ποιοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάσχον· ἄλλως τε εἰ καὶ μὴ πᾶσιν ὁ αὐτὸς ὁμοίως φέρεται, καθάπερ φησίν. οὐθὲν γὰρ κωλύει, τὸν ἡμῖν γλυκὺν, ἑτέροις τισὶ τῶν ζώων εἶναι πικρόν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοίως. δῆλον γὰρ, ὡς ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ τίς ἐστιν ἑτέρα διάθεσις· ἐπεί τό, γε τοῦ χυμοῦ σχῆμα ταὐτὸ, καὶ ἐν ἄλλῳ ἔοικεν οὐ ταὐτὸ δύναται πανταχοῦ ποιεῖν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, αἰτίαν ὁμοιότητος εἶναι τῶν ὑποκειμένων. διὸ δὴ καὶ λεκτέον ὑπὲρ αὐτῶν. ἅμα δὲ κἀκεῖνο φανερὸν, ὡς οὐ μία τις δύναμις τοῦ αὐτοῦ σχήματος· εἰς δὲ τἀναντία πέφυκε ποιεῖν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ. τὸ μὲν γὰρ μὴ πάντων πρὸς τὴν αὐτὴν δύναμιν ἄγειν, οὐχ ὁμοίως ἄτοπον· ὥσπερ οὐδὲ τὸ πῦρ κάειν. εἰ δὲ καὶ ἐναντίως ἔνια διατιθέναι, τοῦτο πλείονος λόγου δεῖται· καί τοι κἀκείνου δεῖ τινα λέγειν αἰτίαν. ἐπεὶ γοῦν τοῦ πυρὸς ὅταν μὴ δύναται κάειν, ἢ τὸ ὕδωρ ὑγραίνειν, ἔστι τις αἰτία καὶ λόγος. εἰ δὲ καὶ τοὐναντίον ἐποίει, μᾶλλον ἂν ἐδεῖτο καὶ πλειόνων. τούτοις μὲν οὖν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων λεκτέον. τοῖς δὲ περὶ τὰς δυνάμεις, ἐκεῖνο μόνον ἀναγκαῖον, ποῖόν τι τῶν αἰσθητηρίων ἕκαστον· ἀεὶ γὰρ εἰδέναι καὶ τὴν τούτων φύσιν καὶ διάθεσιν. ἐπεί τοι οὐχ ὅλον μόριον αἰσθητικόν. ἴσως δὲ καὶ ὅταν ἐκ πλειόνων ἕν τι γένηται, τὴν ἑκατέρου δύναμιν καὶ οὐσίαν οὐ δεῖ λανθάνειν. ἄτοπον δὲ κἀκεῖνο τοῖς τὰ σχήματα λέγουσιν, ἡ τῶν ὁμοίων διαφορὰ περὶ μικρότητα καὶ μέγεθος, εἰς τὸ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν. οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἀλλὰ τῶν ὄγκων δυνάμεις, ἃς ἴσως τὸ διαβιάζεσθαι, καὶ ἁπλῶς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τάχ' ἄν τις ἀποδιδοίη·

εἰς δὲ τὸ μὴ αὐτὸ διῶσθαι, μὴ δὲ ποιεῖν, οὐκ εὔλογον· ἐπεὶ ἐν τοῖς σχήμασιν αἱ δυνάμεις. εἰ γὰρ ὁμοιοσχήμονα, ταὐτ' ἂν εἴη τὸ ὑπάρχον· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. τὸ γὰρ τρίγωνον, τὸ ποδιαῖον, καὶ τὸ μυριόπουν, ὁμοίως δυσὶν ὀρθαῖς, καὶ τὸ μυριάγωνον τέτταρσιν ὀρθαῖς· καὶ τὸ τετράγωνον τέτρασι. καὶ ταῦτα μὲν καὶ περὶ τὸ ποσὸν διαφορά· τὰ δὲ λόγῳ μὲν ὄντα τὰ αὐτὰ, οἷον ἡ ἀσυμμετρία τῆς διαμέτρου. τὸ δὲ ποσὸν διάφορον. ὥστ' ἐπεὶ ἐκ τούτων ἢ ἀπὸ τούτων ἐγίνετο, τὸ μὲν ποσὸν διάφορον ἂν ἦν, τῷ δ' εἴδει ἀδιάφορον. ἀλλὰ γὰρ αἱ μὲν περὶ τὰ σχή-
3 ματα καὶ τὰς μορφὰς δυνάμεις πλείω, καὶ περὶ πλειόνων ἔχουσιν ἀπορίαν. Ὅτι δ' ἐν ἀμίξει πως ὁ χυλὸς καὶ ἡ ὀσμὴ, καὶ ἐκ τῶνδε φανερόν. οὐδὲν γὰρ φαίνεται ἁπλῶν ἔχειν χυλὸν, οὐδ' ὀσμὴν, ἐὰν μὴ λάβῃ μίξιν· οἷον, ὁ ἀὴρ, ἢ πῦρ, ἢ ὕδωρ. ἄχυλον γὰρ καὶ τὸ ὕδωρ καθ' αὑτό. διὸ καὶ οἱ παλαιοί φασι, δι' οἵας ἂν γῆς ῥέῃ, τοιοῦτο καὶ εἶναι. καὶ ἡ θάλαττα δὲ, καὶ τὰ νιτρώδη καὶ σαπρὰ καὶ ὀξέα τῶν ὑδάτων, ἔχει τινὰ μίξιν· ὧν ἐνίους καὶ ἡ ὀσμὴ μάλιστα τῇ θαλάττῃ συνακολουθεῖ. γῆ δὲ, καὶ λίθος, ἄχυλα· πλὴν ἐάν τινα τοιαύτην λάβῃ μίξιν. καί τοι φαίνεταί γε ταῦτα μᾶλλον ἔχειν· οἷον ὅσαι θαλαμώδεις, καὶ ὅσαι καὶ ὡς τέφρα, πικραὶ καὶ ἔνιαι δοκοῦσιν εἶναι καθάπερ καὶ ἡ ἄργιλος. ἅμα δὲ καὶ οὐκ ἄλογον, εἴπερ τῇ τοῦ γεώδους ἐναπομίξει γίνεται χυλός. τὰ δὲ δὴ μεταλλευόμενα, καὶ λίθων ἔνια γένη, καὶ ὀσμὰς ἔχει πρὸς τοῖς χυλοῖς. ἅπαντα δ' οὖν ταῦτα μίξει τινὶ καὶ ἀλλοιώσει καὶ ἔγχυλα φαίνεται, καὶ ὀσμώδη. καὶ γὰρ ἡ τέφρα διὰ τὴν κατάκαυσιν ἐξαλλοιουμένη, καὶ ὅσα πυροῦται, λαμβάνει τινὰ χυλὸν, τὰ μὲν ἁπλᾶ, τὰ δὲ καὶ μιγνύμενα τοῖς ὑγροῖς. ἡ μὲν οὖν φύσις, ὅτι τοιαύτη, καὶ πρότερον εἴρηται καὶ νῦν. ἐπεὶ δ' ἐν τρισὶν οἱ χυμοὶ, φυτοῖς τε γὰρ καὶ ζώοις εἰσί τινες καὶ ὀσμαὶ καὶ χυμοὶ περὶ τὰς κράσεις, ἔτι δ' ἐν τοῖς περὶ τέχνης παρασκευὴν τινα μιγνυμένοις, ἢ καὶ αὐτομάτως ἀλλοιουμένοις, ὅτε μὲν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὅτε δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὥσπερ τῶν σηπομένων· τὸ μὲν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων εἰπεῖν, κοινότερόν τε καὶ καθόλου μᾶλλόν ἐστιν. ὑπὲρ δὲ τῶν φυσικῶν πρῶτον λεκτέον. ἀρχὴ γὰρ ἅπασιν ἡ φύσις. καὶ τούτων ὅσοι κατά τε τὰ ἁπλᾶ φαίνονται, καὶ ὅλως τὰ ἄψυχα, καὶ ὅσοι περὶ τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρπούς. καὶ γὰρ ταῦτα πρότερ' ἄν τις τιθείη τῶν ζώων. ἅμα δὲ καὶ ἡμῖν ἡ σκέψις ὑπὲρ τούτων, οἷον συνεχὴς οὖσα τοῖς πρότερον. οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ γῇ ξυνιστάμενοι χυμοὶ τῶν ὑγρῶν (οὗτοι γὰρ ἐμφανέστατοι) λέγω δ' οἷον ὀξεῖς, καὶ
δῆλον ὅτι γινόμενοι † δῆλοι· ὅτι τὰς αὐτάς πως ἢ παραπλησίας ἀνάγκας, δι' ἃς καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς. οὐ μὴν οὔτε ἴσοι τὸ πλῆθος, οὐδ' ὅμοιοι τούτοις, ἀλλὰ θολερώτεροι· διὰ τὸ μὴ τὴν αὐτὴν πέψιν, μηδ' ὁμοίως ἔχειν. τὸ δὲ πλῆθος οὐ συμβλητοί. πολλοὶ γὰρ οἱ τῶν καρπῶν καὶ ἀνόμοιοι χυμοί, καὶ οὐδαμῶς ἔνιοί γε ἐμφαινόμενοι τοῖς ἐκ τῆς γῆς· οἷον, ὁ αὐστηρὸς, καὶ δριμὺς, καὶ ἄλλοι δὲ πλείους. εἰ μή τις λέγοι τῇ μίξει καὶ τῇ κράσει τῶν ἄλλων γίνεσθαι τόπους, τοῖς δὲ γένεσιν εἶναι τοὺς αὐτούς. οὕτω δ' ἂν εἴησαν ἄπειροι. ἄπειροι γὰρ οἱ λόγοι τῶν μίξεων. καὶ ἔτι δὲ περὶ μᾶλλον καὶ ἧττον αἱ διαφοραί. διὸ καὶ οἱ ὁμογενεῖς πλείους, οἷον αὐστηροί, λιπαροί, πικροί, γλυκεῖς. ὅθεν καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν φυσιολόγων, ἀπείρους ἐτίθεντο τοὺς χυλοὺς, ὥσπερ καὶ μικτῶν. ὁποία γὰρ ἄν τις ἡ μίξις καὶ ἡ σῆψις γένηται τοῦ ὑγροῦ φυτοῦ, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν χυλόν. οὐ μὴν ἀλλὰ βέλτιόν γε οἱ ὡρισμένους λέγοντες, ἐκ τούτων δ' ἤδη περὶ τὰς μίξεις ποιοῦνται τὰς διαφοράς. ἴδιος γοῦν τῶν ἐκ τῆς γῆς ὁ ἁλμυρός· οὐδενὸς γὰρ καρποῦ καὶ κελύφους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου, τὴν αἰτίαν ὕστερον
4 λεκτέον. Αἱ δὲ ἰδέαι τῶν χυλῶν, ἑπτὰ δοκοῦσιν εἶναι, καθάπερ καὶ ὀσμῶν καὶ τῶν χρωμάτων. τούτων δ' ἐάν τις τὸν ἁλμυρὸν οὐχ ἕτερον τιθῇ τοῦ πικροῦ, καθάπερ καὶ τὸ φαιὸν τοῦ μέλανος. ἐὰν δὲ χωρίζῃ, συμβαίνει τούτων ὄγδοον εἶναι. γλυκὺς γὰρ, καὶ λιπαρὸς, καὶ πικρὸς, καὶ αὐστηρὸς, καὶ δριμὺς, καὶ ὀξὺς, καὶ στρυφνὸς ἀριθμοῦνται· προστίθεται δὲ καὶ ὁ ἁλμυρὸς, ὄγδοος. οἴονται δέ τινες καὶ τὸν οἰνώδη δεῖν· ἔν τε γὰρ τοῖς καρποῖς ὑπάρχει πλείοσι, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἀναπιδύει τις ἐνιαχοῦ τοιοῦτος χυμός. ἔτι δ' οὐδ' ὡς ὁ γαλακτώδης εἰς τὸν γλυκὺν ἂν τεθείη· καὶ γὰρ ὢν οὗτος ἐν ἐνίοις ὡς εἶδος ἂν τιθεῖτο τοῦ γλυκέως, οὕτω τὸν οἰνώδη τῶν ἄλλων τινὶ προσνεῖμαι ῥᾴδιον. ἀλλ' ἰδία τις ἡ φύσις, καθ' αὑτὴν ἐπιδεχομένη καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ στρυφνὸν καὶ αὐστηρόν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἴσως διαφέρει πρὸς τὴν τῶν ἄλλων θεραπείαν. ὁ δὲ ἀριθμὸς ὁ τῶν ἑπτὰ, καιριώτατος καὶ φυσικώτατος. πότερον δὲ τοὺς μὲν ὥσπερ ἀρχὰς, τοὺς δὲ ὡς στερήσεις δεῖ λέγειν, οἷον τὸν μὲν γλυκὺν καὶ λιπαρὸν, καὶ ὅσοι σύστοιχοι τούτοις, ἀρχάς· ἐκ τούτων γὰρ αἱ γενέσεις καὶ αἱ τροφαί· τοὺς δ' ἄλλους στερήσεις· ἢ πάντας φυσικούς. ἔοικε γὰρ εἰ

μὲν εἰς τὸ

μὲν εἰς τὸ ἄριστον δεῖ τάττειν τὴν φύσιν, ἐν τούτοις εἶναι μόνοις. ἅμα δὲ καὶ τὸ τῆς τροφῆς γενέσεως ἀληθινόν. οὐδὲν γάρ, ὡς εἰπεῖν, οὔτε τρέφεσθαι δοκεῖ διὰ τῶν ἑτέρων, οὔτε γίνεσθαι. οὐδ᾽ εἰς τὸ πλείονα ἰδεῖν αὐτοῦ ἐκεῖνό γε μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον κατὰ φύσιν. ὀλίγοι γὰρ ἐν τούτῳ τῷ μέρει. σχεδὸν δὲ τι παρόμοιον ἐστὶ τὸ ζητούμενον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων πρὸς τὸν ἄνθρωπον, πότερον κατὰ φύσιν ἢ κατὰ στέρησιν τἄλλα. καθάπερ γὰρ καὶ τούτων ἰδίαι τινὲς αἱ οὐσίαι, καὶ τῶν φυτῶν ὁμοίως. εἰ οὖν ἡ μὲν στέρησις ἐν ἀτελείᾳ τινὶ καὶ ἐνδείᾳ, ταῦτα δὲ γεννᾷ καὶ ἐκτρέφει τὰ ὅμοια καὶ ἰσχυρότερα πολὺ τῶν ἑτέρων, οὐκ ἂν εἴη κατὰ στέρησιν. ἔτι ἔν γε τοῖς φυτοῖς ἅμα συμβαίνει μὴ πλεοκαρπεῖν καὶ ἧττον εἶναι πικρὰ τὰ ἐν τούτῳ τῷ γένει· καθάπερ ἐπὶ τοῦ κενταυρίου, καὶ ἀψινθίου, καὶ τῶν τοιούτων. ὡς ἐκεῖσε τῆς φύσεως φερομένης, καὶ τὴν γλυκύτητα καθάπερ ἀπεψίαν τινὰ οὖσαν ἢ ἔλλειψιν πέψεως. ἀεὶ γὰρ ἡ φύσις ἐξομοιοῦν ἐθέλει τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ ἐν τοῖς ζώοις καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς. ποιεῖται γὰρ καὶ τροφὴ γίνεται πᾶσιν, ὅταν κρατῇ τὸ λαμβανόμενον. εἰ δὲ δὴ καὶ ἔνια τρέφεται διαθερμαινομένοις τισίν, ὥσπερ καὶ τῶν ζώων, ὧν καὶ ἡ γένεσις ἐκ τούτων, οὐδ᾽ ἂν ἡ τῆς τροφῆς ἱκανὴ πίστις εἴη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, οὐδ᾽ ἂν πρώτη σύστασις, ἀλλ᾽ ἑκάστοις μεμερισμένη κατὰ τὰς μίξεις. ἐπεὶ οὐδ᾽ οἱ γλυκεῖς χυμοὶ τρόφιμοι πάντες ἡμῖν, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐκστατικοί, καθάπερ ἡ ὁμοία τῷ σκολύμῳ ῥίζα, καὶ ἄλλαι τινές· οἱ δ᾽ ὑπνωτικοί, πλείους δὲ διδόμενοι, καὶ θανατηφόροι, καθάπερ ὁ μανδραγόρας. ἔνιοι δὲ ὁμολογουμένως ἐπιθανάτιοι. πολλοὶ γὰρ ἤδη καὶ πολλαχοῦ ῥίζας φαγόντες, ἃς ἠγνόουν, γλυκείας τε τῇ γεύσει καὶ ἡδείας, ἀπέθανον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πλείω τυγχάνει, τὰ μὲν βλάπτοντα, τὰ δὲ καὶ ὅλως ἀναιροῦντα, τῶν κατὰ τὴν προσφορὰν ἡδέων ἢ ἀλύπων. ἔνια δὲ πάλιν ὠφελοῦντα ἀηδῶν καὶ πικρῶν, οἷον καὶ τὰ ἄρτι λεχθέντα, κενταύριον καὶ ἀψίνθιον, καὶ ὅσα δὲ φαρμακωδεστέρους ἔτι τοὺς χυμοὺς ἔχει· πολλὰ γὰρ καὶ τούτων ὀνίνησι. τῶν δὲ καὶ ὅλως ὁ χυλὸς ἄτροφος ὤν, ὥσπερεὶ ἥδυσμα τῆς τροφῆς ἐστιν· οἷον, ἁλμυρὸς καὶ ὀξύς. οὐδὲ γὰρ δυνάμεθα κρατεῖν ἀκράτου, καθάπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων ἔνια ζώων· διὸ καὶ τούτοις παρέχομεν τοὺς ἅλας. ἔνια δὲ καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς εὑρίσκει τὰ πρόσφορα πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπικουρίαν, ὥσπερ καὶ οἱ ὄρνιθες ἤδη. καὶ φανερὸν ἂν δόξειεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἁπλῶς μεμερισμένα. τὸ μὲν ὥσπερ φυσικόν, τὸ δ᾽ ὡς ἐν στερήσει καὶ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμῖν ἄτροφον ἄλλοις τρόφιμον· τὸ δ᾽ ἑτέροις τρόφιμον, ἄλλοις ἄτροφον. ὡς γὰρ ἂν αἱ φύσεις ἔχωσι κατὰ τὰς κράσεις, οὕτω καὶ αἱ τροφαὶ καθ᾽ ἕκαστον ἁρμόσουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λῦπαι καὶ αἱ βοήθειαι πρὸς τὰ πάθη καὶ τὰς διαθέσεις, ὃ καὶ φανερὰ ποιοῦντα πολλὰ τῶν ζώων ἐστίν· οὐ πρὸς τὰ συμβαίνοντα πάθη μόνον αὐτομάτως, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ αὐτὰς τὰς ἐδωδάς, ὅταν ἄλλο φάγωσιν ἕτερον ἐπεσθίοντα· καθάπερ οἱ ἔχεις τὸ πήγανον, ὅταν τὸ σκόροδον. ἔχει δὲ καὶ κατὰ ταύτας ὁμοίως. ἄλλαι γὰρ ἄλλοις ἐναντίαι, καὶ οὐ πρόσφοροι. καὶ οὐ μόνον εἰς τὸ μὴ δεῖσθαι, μὴ δὲ ζητεῖν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν ἡδίστων ἡμῖν ἀναιρεῖσθαι. καθάπερ οἱ γῦπες ὑπὸ τῶν μύρων, καὶ οἱ κάνθαροι ὑπὸ τῶν ῥόδων. πολεμοῦσι δὲ δὴ σφόδρα καὶ αἱ μέλιτται, τοῖς μεμερισμένοις.

5 Ὅλως μὲν γὰρ ἢ οὐδὲν ἢ βραχύ τι πάμπαν ἐστὶν ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις, τὸ τὴν εὐωδίαν δι᾽ αὑτὴν χαίρειν, ἀλλ᾽ εἴπερ κατὰ συμβεβηκός, ὧν ἡ τροφὴ τοιαύτη. πρὸς ταύτην γὰρ ἡ ἐπιθυμία, καὶ ταύτης. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ἡμῖν γε οὐ σαφές. ἐπεὶ καὶ τὴν πάρδαλιν τοῖς μὲν ἄλλοις, ἡδύ φασι δοκεῖν αὐτήν. διὸ καὶ θηρεύειν αὐτήν, ὅταν κατακαλῇ ἡ ταύτην προσαγομένη. ἡμῖν δ᾽ οὐδεμίαν εὐωδίαν ἐμφαίνει. εἰ μὴ κἀκεῖνο ἀληθές, ὥσπερ ἐστὶν ἀληθές, ὅτι χείριστον ἔχομεν πάντων τὴν ὄσφρησιν. καὶ διὰ τοῦτο, ὡς εἰπεῖν, πολλαὶ λανθάνοιεν ἂν ἡμᾶς ὀσμαί, καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ λυπηρὰ τὰ κατὰ ταύτας. ὃ δ᾽ ἄν τι δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι, τὸ τἄλλα ζῷα σαφέστερον ἔχοντα μὴ δ᾽ αἰσθάνεσθαι, μὴ δ᾽ ἐκκρίνειν τὰς εὐωδίας, οὐκ ἔστιν ἄτοπον. τάχα μὲν γὰρ καὶ αἰσθάνονται, πρὸς δὲ τὴν φύσιν αὐτῶν οὐχ ἁρμόττουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίαι· καθάπερ ἐπὶ τῶν γυπῶν ἐλέχθη, καὶ ὡς τὰ ἔντομα πάντα ὑπὸ τοῦ ἐλαίου βαρύνεται. φεύγει γὰρ αὐτὰ τὴν ὀσμήν. ἕτερα δ᾽ ὑφ᾽ ἑτέρας τινὸς ἴσως. ἄλογον δ᾽ ἐνταῦθα δόξειεν ἂν συμβαίνειν πρὸς ἐκείνην τὴν ὑπόθεσιν ὁ λιπαρὸς τοῦ γλυκέως χυλός. ἔνια δὲ προσφιλέστατα τῷ γλυκεῖ, καθάπερ οἱ κνῖπες. οὐδὲν γὰρ τῶν οἰκείων φθαρτικόν, εἰ μὴ ταῖς ὑπερβολαῖς. ἀλλὰ τούτου μὲν τὴν αἰτίαν, ἐν τῇ δριμύτητι ληπτέον, ὥσπερ καὶ τοῦ ὀριγάνου, καὶ τῶν τοιούτων· ἅπαντα γὰρ φεύγει. τὸ δὲ μὴ αἰσθάνεσθαι, καθάπερ λέγουσιν, οὐ σαφὲς ἡμῖν· εἰ μὴ ἄρα καὶ τοὺς πόρους ἐνταῦθα ἄν τις αἰτιάσαιτο, καθάπερ ἔνιοι τῶν φυσικῶν, τῷ μὴ ἁρμόττειν ἢ μή-

διὸ καὶ διαιροῦσι τοῖς μεγέθεσι, τὰ μὲν μικρὰ φάσκοντες τῶν ἰδίων δὲ αἰσθάνεσθαι, τὰ δὲ μείζω τῶν ἰδίων δὲ μᾶλλον, οὐχ ἱκανὴν δ' οὐδ' οἰκείαν ἴσως διαίρεσιν διαιροῦντες. οὐ γὰρ ἐν τοῖς πόροις ἡ αἴσθησις· ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὴν διάθεσιν ἄν τις καὶ τὴν κρᾶσιν, τό, τε πάθος ἀποδοίη καὶ τὴν ἀπάθειαν, ἐν οἷς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν· ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πᾶσιν αἱ αὐταὶ προσφιλεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ταῖς κακώδεσι καὶ βαρείαις, ὧν ἔνιαί γε κοιναὶ πᾶσιν· οἷον αἱ ἔκ τινων ἐκπνέουσαι χασμάτων καὶ ἄντρων, θανατηφόροι τοῖς προσπελάζουσιν. εἰ δ' ἄρα καὶ αὐταὶ τοῖς ἀναπνευστικοῖς μόνοις. ἀλλὰ τοῦτό γε φανερόν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν χυλῶν, ὅτι καὶ ὀσμαί τινες ἑκάστοις εἰσὶν οἰκεῖαι· καὶ ὅτι τὸ εὐῶδες τὸ μὴ κατὰ τὴν τροφήν, ὀλίγοις ἢ οὐδέσι προσφιλές· εἰ δὲ δή τινι καὶ συμφέρον, ἀδηλότερόν ἐστιν. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἐπὶ πλέον εἴρηται τῶν ὑπο-

6 κειμένων. ὅθεν δ' ὁ λόγος, ἐκεῖσε ἐπανιτέον. Ἑκάστου τῶν χυλῶν καὶ τῶν ὀσμῶν ἐστί τις φύσις, ὥσπερ καὶ τῶν ζώων, ἣ πρὸς ἑκάστην διάθεσιν ἁρμόττει καὶ κρᾶσιν. οὐ μὴν ἄλλως τε καθόλου καὶ κοινῶς εἰπεῖν, οἱ γλυκεῖς καὶ οἱ κατ' αὐτὴν τὴν συστοιχίαν τροφιμώτεροι, καὶ μᾶλλόν εἰσι κατὰ φύσιν. ἐναντίωμα δέ τι τάχα δ' οὐκ ἀκόλουθον ἔσται τὸ ἀνάλογον, ὅτι χυλὸς μὲν ἅπασι προσφιλὴς ὁ γλυκύς, ὀσμὴν δὲ οὐκ ἔστιν οὕτω λαβεῖν οὕτω τῷ γένει λανθάνοντας, εἰ μή τις ἄρα λανθάνει διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τῆς αἰσθήσεως. ἴσως δ' οὐδὲ τὸ περὶ γλυκέος εἰρημένον ἁπλῶς ἀληθές. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων ἀρκείτω τὰ εἰρημένα. Τῶν δὲ φυτῶν, μᾶλλον δὲ πάντων ἐν οἷς οἱ χυλοί, διὰ τί μὲν ἕκαστα τούτους ἔχει, λέγω δ' οἷον πικροὺς ἢ γλυκεῖς ἢ λιπαρούς, τὴν πρώτην αἰτιατέον σύστασιν, ὑπὲρ ἧς οἱ μὲν τοῖς σχήμασι διορίζοντες, ὥσπερ Δημόκριτος, οἴονται λέγειν τινὰς αἰτίας· ὁμοίως δέ, καὶ εἴ τις κατ' αὐτὴν ἔχει τὴν ἰδέαν ἀποδοῦναι περὶ ἑκάστου λόγον. οἱ δὲ κατὰ πέψιν καὶ ἀπεψίαν διαιροῦντες τὰ γλυκέα καὶ τὰ πικρὰ καὶ τὰ ἄλλα, τάχ' ἂν δόξειεν κωλύειν τὰ μικρῷ πρότερον ἡμῖν εἰρημένα. πέψει γὰρ πρότερόν τινι φαίνεται πάντα ἐξομοιοῦσθαι καὶ τοῖς φυτοῖς καὶ τοῖς ζώοις. ἀλλὰ τούτοις ὁμοίως λεκτέον, ὅτι καὶ οἱ γλυκεῖς καὶ οἱ ἁπλῶς τρόφιμοι χυλοὶ καὶ ὀσμαὶ αἱ εὐώδεις, πέψει τινὶ γίνονται καὶ κατεργασίᾳ, καὶ ὅτι μᾶλλον ὡς τῷ γένει λαβεῖν πεπεμμένα τῶν ἑτέρων. δηλοῖ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν. καὶ εὐχυλότερα καὶ εὐοσμότερα τὰ πεπεμμένα τῶν ἀπέπτων, ἑκατέρων πεττομένων κατὰ τὴν οἰκείαν πέψιν. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων, ἐν τοῖς ἑπομένοις ἔσται φα-

7 νερώτερον. Τῶν δ' ἄλλων ἐκεῖνο δεῖ λαβεῖν πρῶτον, ὃ κοινόν ἐστι τῆς τῶν φυτῶν οὐσίας. πάντα γὰρ ἐν τῇ γενέσει τῶν χυλῶν μεταβάλλει μετὰ τὴν πέψιν ἐξ ἄλλων εἰς ἄλλους χυμούς, ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν στερητικῶν εἰς τοὺς κατ' εἶδος· οἷον ἐκ πικρῶν καὶ στρυφνῶν, εἰς γλυκεῖς καὶ λιπαρούς, καὶ εἴ τις ἄλλος ὁμόστοιχος. ὡς δὲ καθ' ἕκαστον ὡς ἂν ἡ διάκρισις ἔχει τῆς φύσεως, καὶ τὰ μὲν εἰς πλείους, τὰ δ' εἰς ἐλάττους. τὰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ πικροῦ, καθάπερ ἐλαία συνεμφαίνουσα πρὸς τὸ στρυφνόν· τὰ δ' ἐκ τοῦ στρυφνοῦ, καθάπερ ἄπιοι καὶ τἄλλα· καὶ γὰρ τὰ ὀξέα, πρότερον στρυφνά. τὰ δ' ἐκ τοῦ στρυφνοῦ, πρῶτον εἰς τὸ ὀξύν, εἶτ' ἐκ τοῦ ὀξέος εἰς τὸ γλυκύν, ὥσπερ βότρυς. ὡς γὰρ ὅλως εἰπεῖν, πλείστας ἀλλοιώσεις οὗτος λαμβάνει, καὶ ὅλως οἰνώδεις οἱ χυλοί. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ὥσπερ ὑδατώδης γίνεται, μετὰ δὲ ταῦτα στρυφνός, εἶτ' ὀξύς, εἶτ' ἔσχατον γλυκύς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ συκάμινον· ἐκ στρυφνοῦ γὰρ ὀξύ, καὶ ἐξ ὀξέος γλυκύ. καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ τοῦτο συμβαίνει. τῆς γὰρ οἰνώδους γλυκύτητος, ἐγγυτάτω κεῖται τὸ ὀξύ. διὸ καὶ οἱ ἀποροῦντες, ὅτι τὸ συκάμινον ἐρυθρὸν ὄν, ὀξύτερόν ἐστιν ἢ λευκόν, ἐγγυτέρω τῆς ὄψεως ὄν, οὐκ ὀρθῶς ἀποροῦσι. τότε γὰρ οἷον γένεσις αὐτοῦ τοῦ οἰκείου χυμοῦ. λευκοῦ δ' ὄντος, ἡ στρυφνότης πλέον ἀπηρτημένη καὶ κοινοτέρα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐνταῦθα ὅταν ᾖ, ξηρότερόν ἐστιν. ἐρυθραινόμενον δὲ ἐξυγραίνεται, καθάπερ ἔγχυλον γινόμενον. ὅλως γὰρ πᾶν τὸ περικάρπιον, ξηρὸν τὸ πρῶτον ἀνυγραίνεται. καὶ ἔστι γένεσις αὕτη τῶν χυλῶν, ἐπιρρέοντος καὶ ὥσπερ διηθουμένου πλείονος ἀεὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἀεὶ συναύξοντος. ἢ καὶ στρυφνὰ τὰ πολλὰ κατ' ἀρχάς, οὐκ ἀλόγως· ἅτε καὶ ξηρὰ ὄντα. ξηρότατά τε δοκεῖ τῶν ὑγρῶν, ὧν ὀπώδης ἡ ὑγρότης· ὥσπερ τῆς συκῆς, κατὰ τὸ πάχος. τούτοις μὲν οὖν ὥσπερ ὑλικοί τινές εἰσι κατὰ τὰς στερήσεις, ἐξ ὧν ἡ μετάβασις εἰς τὴν πέψιν. τοῖς δ' οἷον οὐσία ταῦτα, καὶ τέλη. πολλοὶ γὰρ

8 καὶ ψυχροὶ καὶ στρυφνοὶ κατὰ φύσιν, καὶ ὀξεῖς· ὧν ἐξ ἀρχῆς ἧττον ἔγχυλος ἡ ὑγρότης. Ἅπαντα δέ πως ἐμφαίνουσιν οἱ καρποὶ καὶ τὸν τοῦ φυτοῦ χυλόν, ὅπερ ἴσως ἀναγκαῖον ἐξ ἐκείνου γνόντας. ὠμοὶ μὲν ὄντες μᾶλλον, πεπαινόμενοι δ' ἧττον, ἅτε καὶ τῆς ἐκκρίσεως ἀεὶ καθαρωτέρας γινομένης. καὶ τῶν μὲν τοιαύτη τις σύστασις. ἐνίων δὲ ὥσπερ ἄχυλος ἡ πρώτη, καὶ ὑδατώδης, οἷον τῶν σιτωδῶν· ὥσπερ πυροῦ καὶ κριθῆς καὶ τῶν ὁμοίων. ὧν δὲ καὶ τελείωσις εὐθὺς ἐκ ταύτης,

λαμβάνουσα πλείους μεταβολάς. οὐ γὰρ οὐδ᾽ ἡ γλυκύτης πόρρω ταύτης, ὥστε μὴ δεῖσθαι πλειόνων.
διὸ καὶ φαίνεται διττή τις ἡ γένεσις εἶναι τῶν χυλῶν, ἑκατέρα κατὰ τὰς συγκειμένας φύσεις. ἡ μὲν
ἐξ ἀπέπτων καὶ πλειόνων μεταβάλλουσα πρὸς τὴν τελείωσιν· ἡ δὲ, ὥσπερ ἄχυλος, καὶ ἀηδὴς ἐν ἁ-
πλῇ τινι γενέσει καὶ ἀλλοιώσει, διὰ τὴν ὑποκειμένην φύσιν. ὧν ἑκάτερον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὸ
μὲν ἐν τοῖς ἐπετείοις μᾶλλον, τὸ δ᾽ ἐν τοῖς δένδροις οὖσιν, ὡς πλείονος δεομένων πέψεως. τάχα
δ᾽ ἀληθέστερον ἐκείνως ἀποδοῦναι, καὶ μὴ ἐπετείοις καὶ δένδροις, ἀλλ᾽ ὅλως τῇ κράσει διορίζον-
τας. ὁποία γὰρ ἄν τις αὕτη τυγχάνῃ, αἱ μὲν μεταβολαὶ συνακολουθήσουσι κατὰ λόγον. ἐπεὶ καὶ
ἡ ἀμυγδάλη τὸ πρῶτον ὑδατώδης, ἕως ἂν ᾖ χλωρά. ξηραινομένη δὲ, λίπος λαμβάνει. καὶ ἄλ-
λα δέ τινα τῶν κυρσιωδῶν, ὧν καὶ τὰ κελύφη στρυφνὰ τῶν δὲ καὶ ὀξέα, καθάπερ τῶν ἀμυγδάλων,
ὡς ἐνταῦθα παντὸς ἐκκρινομένου τοῦ περιττωματικοῦ καὶ γεώδους. ἡ δ᾽ οὖν φύσις ἔοικεν, ὥσπερ
ἐκ μεμιγμένων τινῶν χυλῶν ἐκκρίνειν τῇ πέψει τὸν ἁπλοῦν, ἣ καὶ δόξειεν ἂν ἐναντίως καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἐκμίξεως ἡ γένεσις· ἐνταῦθα δ᾽ ὥσπερ ἐξ ἀφαιρέσεως καὶ χωρι-
σμοῦ. καὶ ἐνθάδε μὲν ἐκ τῶν ἀρχῶν, ἔνθα δ᾽ αὐτὴ τῆς ἀρχῆς. ἀρχὴ γὰρ τὸ γλυκύ· τούτου δ᾽ ἡ πέψις, ὡς
ἁπλῶς εἰπεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἄλλην τινὰ ἔχει θεωρίαν. ἔπειτα κἀκεῖνο ἄτοπον, εἰ οἱ χυλοὶ
πάντες ἐκ τοῦ πικροῦ καὶ γλυκέος μιγνυμένων, ὥσπερ ἐκ τῶν στοιχείων τὰ σώματα. πάλιν δ᾽ αὖθ᾽
ἕτερον, εἰ ἐκ μὲν τούτων μηδὲν, ταῦτα δὲ ἐκ τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ ἀρχῶν ἡ τοιαύτη φύσις· εἰ μὴ ἄρα
πλεοναχῶς αἱ ἀρχαὶ, καὶ κατὰ πλείους τρόπους, ὅπερ ἔοικεν, ὥσπερ κατὰ συστοιχίαν ἐνίων λεγομένων.
ἀλλ᾽ οὖν δὴ τούτων μὲν πέρι, λόγος ἕτερος. Αἱ δὲ γενέσεις τῶν χυλῶν, ἐν τοῖς εἰρημένοις τρόποις, 9
ἢ ἐκ τοῦ εἴδους εἰς εἶδος, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων εἰς τοὺς ἐναντίους ἀλλοιουμένων. κοινὴ δ᾽ ἡ ὕλη πάντων,
τὸ ὑγρόν. ἀλλοιοῖ δὲ τό τε ποιεῖ τὸ θερμὸν τὸ ἐν αὐτῷ, τό τε τοῦ ἡλίου. τοῦτο γὰρ, ὥσπερ εἴρηται, μά-
λιστα τῶν φυτῶν οἰκεῖον, οὐχ ὥσπερ τὸ ζῷον τὸ ἐν αὑτοῖς. ἐπεὶ μεταβολαί γε καὶ ἀλλοιώσεις καὶ ἐν ἐ-
κείνοις εἰσὶ τῶν χυλῶν. Δημοκρίτῳ μέν γε πῶς ποτε ἐξ ἀλλήλων ἡ γένεσις, ἀπορήσειεν ἄν τις.
ἀνάγκη γὰρ ἢ τὰ σχήματα μεταρρυθμίζεσθαι, καὶ ἐκ σκαληνῶν καὶ ὀξυγωνίων περιφερῆ γίνεσθαι,
πάντων ἐνυπαρχόντων, οἷον τῶν τε τοῦ στρυφνοῦ καὶ ὀξέος καὶ γλυκέος· ἢ ἐκκρίνεσθαι τὰ τῶν πρότε-
ρον ἀεὶ, θάτερα δ᾽ ὑπομένειν. ἢ τρίτον, τὰ μὲν ἐξιέναι, τὰ δ᾽ ἐπεισιέναι. ἐπεὶ δ᾽ ἀδύνατον με-
τασχηματίζεσθαι (τὸ γὰρ ἄτομον ἀπαθές) λοιπὸν τὰ μὲν εἰσιέναι, τὰ δ᾽ ἐξιέναι. ἄμφω δὲ καὶ ταῦ-
τα ἄλογα. προσαποδοῦναι γοῦν δεῖ, καὶ τί τὸ ἐργαζόμενον ταῦτα καὶ ποιοῦν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν ὑ-
πὲρ πλειόνων ἴσως ὁ λόγος. ἁπάντων γὰρ οὕτως ποιεῖ τὰς γενέσεις, οἷον οὐσίας, πάθους, ποιό-
τητος. τῶν δ᾽ ἄλλων ὑπὸ τοῦ θερμοῦ πέψις γινομένη, τὰ μὲν ἐκκρίνει καὶ διατμίζει, τὰ δὲ πα-
χύνει καὶ συνίστησι, τὰ δὲ λεπτύνει, τὰ δ᾽ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀλλοιοῖ· καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πυρου-
μένοις. ὅλως δὲ τοῦτο ληπτέον, ὅτι πάντες ἐνυπάρχουσιν οἱ χυμοὶ δυνάμει προσούσῃ μεταβολῇ.
τὸ δὲ γίνεσθαι καὶ εἶναι, κατ᾽ ἐνέργειαν. πεφθέντων δ᾽ οἱ μὲν εὐθὺς φανεροὶ τῇ αἰσθήσει, καθάπερ
ὁ γλυκὺς καὶ ὁ λιπαρός· καὶ γὰρ ἀποπιεζόμενος οὗτός τε ἐξ ἐνίων ῥεῖ, καὶ χωρισμὸς ἔκ τε τῶν πλεί-
στων οὕτως αὐτοῦ. οἱ δ᾽ οὐχ ὁμοίως ἔνδηλοι, καθάπερ ὁ οἰνώδης ἐν τῷ μύρτῳ· ἔτι δ᾽ ἧττον ὁ λι-
παρός. ἔχει γὰρ καὶ τοιοῦτον, ὃς ἐφίσταται τῷ οἴνῳ σακκιζομένῳ, καὶ ἀφαιροῦσιν αὐτὸν, καὶ κάουσιν ἐπὶ
τῶν λύχνων. ἀκρατέστεροι δὲ πάντες γίνονται, χωρισθέντες τῶν περικαρπίων· καὶ ὅσοι δὲ χρονί-
ζονται, μᾶλλον. τότε γὰρ ἥ τε τοῦ ὑδατώδους ἀποπνοὴ, καὶ ἡ τοῦ γεώδους ὑπόστασις, καὶ τὸ ὅλον ἡ τοῦ
θερμοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ δύναμις. ἐπεὶ καὶ ἀφαιρεθέντων τῶν καρπῶν, ἐν αὐτοῖς τούτοις ἀλλοιοῦνται, καὶ
τά γε κάρυα, καὶ ὅσα γε τοῦτον τὸν τρόπον ἐλαιώδη, χρονιζόμενα μᾶλλον ἐξελαιοῦται, διὰ τὰς εἰρη-
μένας αἰτίας. ἣ καὶ φανερὸν, ὥσπερ ἐλέχθη, διότι δυνάμει πάντες ἐνυπάρχουσι. τὰς δ᾽ ἐνερ-
γείας, αἱ ἀλλοιώσεις ποιοῦσιν. εἰσὶ δ᾽ ὥσπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς περικαρπίοις ὡρισμέναι μεταβο-
λαὶ, χωρισθέντων ὁμοίως ἔστε τοὺς κατὰ τὰς πέψεις, καὶ εἰς τοὺς κατὰ τὰς φθοράς. Μάλιστα δὲ 10
τοῦτ᾽ ἔνδηλον ἐπὶ τοῦ οἴνου. καὶ γὰρ παριστάμενος καὶ ἐξιστάμενος, καὶ οἷον γηράσκων, ἐν ὡρισμένοις
τισὶ μεταβάλλει χυλοῖς. ἀλλοιωθεὶς γὰρ, εἰ μὲν ὥσπερ κατὰ φύσιν, ὅταν παλαιούμενος ἐκπε-
πικρωθῇ, τοῦτό γε συμβαίνει, διότι τὸ πότιμον ὁ ἀὴρ ἐξάγει, καὶ τὸ περιέχον. ἀπιόντος γοῦν τούτου,
καταλείπεται τὸ γεῶδες καὶ πικρόν. ὁ δ᾽ ὥσπερ βίᾳ καὶ παρὰ φύσιν, εἰς τὸ ὀξύ. τοῦτο γὰρ ἐναντίον.
ἔχει δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παραπλησίως συμβαίνει * τῷ οἴνῳ τὴν ἐκστατικὴν ταύτην ποιεῖσθαι φθο-
ρὰν, ἐξ οὗπερ καὶ ἡ φυσικὴ γένεσις. ἐκ γὰρ τοῦ ὀξέος καὶ εἰς τὸ ὀξὺ, καθάπερ εἰς τὴν ὕλην ἀναλλοιού-
μενον. μεταβάλλειν δὲ καὶ ἀποκαθίστασθαι πάλιν συμβαίνει μὲν ὡσαύτως, σπανίως· καὶ μάλιστα

ὅταν ἢ θαλαττωθῇ, ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ ἄστρου ἐπιτολῆς παρακινήσῃ. καὶ γὰρ τότε παραπλήσιον τὸ πά-
θος ὄν, οὐ γίνεται σφοδρόν. ἀλλ' ὥσπερ μὲν τῶν ποιοτήτων, ἐν τοῖς ἑπομένοις οἰκειότερον ἐπελθεῖν. ἡ δὲ
φθορὰ καὶ ἡ ἀλλοίωσις ἐν τεταγμένοις πάθεσιν. ἐπεὶ καὶ τὸ μὲν διαφθειρόμενον ἐξυγραίνεται, πολ-
λάκις δὲ ἐξοξύνεται. γηράσκον δὲ καὶ χρονιζόμενον, ἀποξηραίνεται, καταλειπομένου καὶ ἐνταῦθα τοῦ
γεώδους. ὅλως δ' αἱ φθοραὶ πάντων, ἢ καταμίξει τοῦ ἀλλοτρίου, ἢ ἐκλείψει τοῦ οἰκείου διὰ χρόνον.
αἱ δὲ καταμίξεις, ὅτε μὲν τῶν ἔξωθέν τινων μιχθέντων, ὅτε δὲ τῶν αὐτοῦ νοσήσαντός τινος καὶ πλεο-
νάσαντος· τάχα δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὅτι κινηθέντος τινὸς καὶ διαφθαρέντος. οὕτω γὰρ ἡ τῶν πε-
ρικαρπίων φθορά, καὶ αὐτῶν τῶν ὑγρῶν, οἷον οἴνου, γάλακτος. οὐδὲν δ' ἧττον τεταγμένη καὶ ὑπὸ
τούτων ἡ μετάβασις. ἐναντία γὰρ πᾶσι τούτων. αἱ δὲ ἐναντιότητες, πλείους· ὥστε τοῦτο μὲν φα-
νερόν. ἡ δὲ πέψις πάντων τῶν καρπῶν, γίνεται μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθάπερ εἴρηται. δοκεῖ δὲ
τὰ ὀψίκαρπα ὑπὸ τοῦ ψύχους, διὰ τὴν ὥραν. πέττει γάρ, ὥσπερ ἀεὶ λέγομεν, τὸ θερμὸν ἀν-
11 τιπεριϊστάμενον. Ἴδιον δ' ἐπὶ τῆς ἐλαίας τὸ συμβαῖνον, εἴπερ ἀληθές· λέγουσι γάρ, ὡς οὐδὲν πλέ-
ον ἴσχει τοῦ ἐλαίου μετ' ἀρκτοῦρον, ἢ ὅσον λαμβάνει τοῦ θέρους. ἅμα δὲ καὶ ὁ πυρὴν τότε γίνεται
σκληρός, μεθ' ὃν οὐκέτι δύνανται τὸ ὑγρὸν ἐξελαιοῦν. ὥστ' εἰ μὲν τῷ φυσικῷ πάθει δεῖ καὶ τῷ
συμπτώματι τὸν ὅρον λαμβάνειν, τῷ πυρὶ ληπτέον. εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ, τῇ τοῦ ἄστρου δύσει. τάχα δ' ἄμ-
φω συμβαίνει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τοῦ μὲν οἷον πεττομένου. διαμφισβητοῦσι δέ πως τινές, τῷ
εἰκότι προσάγοντες. ὡς ἄτοπον, τὸ μηδὲν πληθύνεσθαι, τῆς τροφῆς καὶ ὑδάτων ἐπιγινομένων,
καὶ τῇ αἰσθήσει φανερὸν γὰρ εἶναι καὶ τῇ πείρᾳ. λευκὰς γὰρ τριβομένας, ἐλάττω ἀφιέναι· πασῶν
δὲ ἄριστα ῥεῖν, τὰς ἐσχάτας συλλεγομένας. διὰ μὲν γὰρ τὴν τελείωσιν, διὰ τὸ κεχωρίσθαι τοῦ
ὑδατώδους ἀφῃρημένου, τὸ λοιπὸν ἐκπίπτεσθαι μᾶλλον. ὁ μὲν οὖν λόγος ἀντιλεγόμενος, οὗτος. ἐν-
δέχεσθαι δὲ δοκεῖ καὶ φαίνεσθαι πλεῖον, διὰ τὸ ὑδατῶδες καὶ τὴν ἀμόργην. ἐπεὶ ὅτι γ' ἔχουσι τὸ ἔ-
λαιον πρὸ τοῦ μελανθῆναι, φανερόν· καὶ ὅτι καθαρώτερον καὶ λευκότερον. ἐκ γὰρ τῶν φαυλίων,
ὠμὸν τὸ λευκόν. τὸ δ' ἐμφαίνειν τινὰ πικρότητα τῶν λευκῶν θλιβομένων, οὐδὲν ἄτοπον, ἢ εἰ
ὕστερον ἐκπεφθεῖσι παύεται. τοῦτο γοῦν οὐκ ὀλιγότητος καὶ πλήθους σημεῖον, ἀλλ' ὅτι συναπόλλυσί
τι καὶ πέριξ ὁ χυλός, ὥσπερ καὶ τῶν ἀγγείων. ὅτι δὲ οὐκ ἀναμένει τὴν τοῦ περικαρπίου πέψιν, φανε-
ρόν· ῥεῖ γὰρ ἐκ τῶν λευκῶν. ὥστε οὐδὲ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ διαιρεῖν ἔστιν· ὅτι τὴν ὕλην, ἐξ ἧς
μέλλει, πρότερον ἔχει. τίς οὖν ἡ αἰτία, καὶ τίς ὁ τρόπος, εἴπερ ἀληθὲς ἢ ἁπλῶς, ἢ ὡς βραχεῖ τινι
πλέον. ἀμφότερα γὰρ ἄλογα, μεῖζον δὲ θάτερον. ἢ πρῶτον μὲν οὐχ ἡ αὐτὴ πέψις τοῦ τε χυλοῦ
καὶ τοῦ περικαρπίου πρὸς ἐδωδήν. τοῦτο γὰρ δεῖ προσφιλὲς εἶναι τῇ γεύσει· τοῦτο δ' ἐν ἀλλοιώ-
σει τοῦ γεώδους, ὡς δ' ἔνιοί φασι, σήψει. καὶ γὰρ ×ὑδρηπεπῆς ἐν σήψει. τὸ δ' ἔλαιον αὐτῇ τῇ
τοῦ χυλοῦ μεταβολῇ. τοῦτο δ' ὅσῳ χαλεπώτερον, οὐκ ἄλογον ὑπὸ τοῦ πλείονος θερμοῦ δημιουργεῖ-
σθαι, καὶ εὐθὺς ἀναπομίκτῳ χυλῷ τῷ γεώδει καὶ ὑδατώδει. πρὸς ἀρκτοῦρον μὲν οὖν ἄμφω ταῦτ'
ἔστι· καὶ γὰρ ἡ ὥρα θερμοτέρα, καὶ ὁ χυλὸς ἀμιγέστερος. μετ' ἀρκτοῦρον δ' ἐναντίως· αὔξεται γὰρ
ἡ σὰρξ τότε, καὶ τελειοῦται. ὅτι δ' οὐκ ἐν πλήθει τροφῆς, οὐδ' εὐσαρκίᾳ τῶν ἐλαιῶν τὸ τοῦ ἐλαίου πλῆ-
θος, ἐκ πολλῶν φανερόν. αἵ τε γὰρ ἐπομβρίαι ποιοῦσιν ἔλαττον, αἵ τ' ἀρδόμεναι χεῖρον ῥέουσιν.
ὧν δὲ ἡ σὰρξ πολλή, ὁ δὲ πυρὴν μικρός, ὀλιγέλαιοι· καθάπερ αἱ φαυλίαι, ὡς ἐνταῦθα τῆς φύ-
12 σεως κεκμηκυίας. οὐδὲ δὴ ἐν τοῖς ψυχροῖς ἰσχύουσιν, ἀλλὰ σάρκα πολλὴν ὃ καὶ ἀκροῦσιν. Διὰ
ἄχυλον τί ἡ μὲν ἄμπελος ἐν τοῖς χειμεριωτάτοις †χυλόν, ἡ ἐλαία δ' οὔ. αἴτιον δὲ τό, τε νῦν εἰρημένον,
ὅτι εἰς τὴν σάρκα ἡ δύναμις. τοῦ βότρυος δ' ὁ χυλός, ἐν αὐτῇ τῇ σαρκί. καὶ ἔτι πρότερον ἴσως,
καὶ κυριώτερον, ὅτι ἡ θερμότης ἡ ποιοῦσα τὸ ἔλαιον, ἀσθενής. ἦρι μὲν γὰρ οὐ γίνεται, τὸ δὲ θέρος οὐ
οὐκέτι γὰρ καλόν, ἀλλὰ τὸ μετόπωρον. †οὐκέτι δύναται ἐν τούτῳ κατακρατεῖν ὁ ἥλιος. ὃ καὶ σημεῖον ἄν τις
λάβοι, διὰ τί τοῦ θέρους γίνεται. τὸν μὲν γὰρ οἰνώδη καὶ ὑδατώδη χυλὸν δύναται τὸ ψῦχος ἐκ-
πέττειν, τὸν ἐλαιώδη δ' ἀδύνατον. τὰ ὕδατα δὲ τὰ ἐκ Διὸς γινόμενα, καὶ τὰ ἐκ τῶν ὀχετῶν ἄρ-
δοντα, τὴν σάρκα πληθύει, καθάπερ εἴρηται, τὸ δ' ἔλαιον ἄμικτον· ὥσπερ καὶ ὅταν τοῦ πε-
ρικαρπίου χωρισθῇ. ἐν Αἰγύπτῳ δὲ τὸ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καλουμένων ἐλαῶν γένος, τῶν πολυσάρ-
κων τε καὶ μεγάλων, ἔλαιον ὀξύ· θάτερον δ' ἐλαιῶδες. πολλὰ γάρ εἰσιν, ὥσπερ ἐν ταῖς ἱστο-
ρίαις εἴρηται. περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ ἐλαίου γενέσεως, τοιαύτην τιν' ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν. ὑπὲρ δὲ
τῶν ἄλλων τῶν λίπος ἐχόντων, ὥσπερ αὗται, συμφωνοῖτ' ἂν ἐκ πάντων. εἰ δ' ἔνια κατ' ἄλλην
ὥραν, διαιρετέον ἢ τὰς φύσεις ἑκάστων, ἢ ποῖόν τι τὸ λιπαρόν, ἢ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως, πλὴν
χρονιζόμενα.

χρονιζόμενα, καθάπερ τὰ καρυώδη. ταῦτα γὰρ δύναμιν μὲν ἔχει, καθάπερ ἐλέχθη. τὴν δ' ἐνέργειαν ὁ χρόνος ἀποδίδωσι, τῶν μὲν ὑδατωδῶν ἀπογινομένων, τῶν λιπαρῶν δὲ ξυνισταμένων καὶ πεττομένων. τῷ δὲ καὶ κομιδῇ ξηρῷ τις ἡ λιπαρότης, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἀντιπεριιστάμενον τὸ θερμὸν ἐνίοις ἐνδέχεται ταὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. ἁπάντων δ' ὅσα χυλὸν ἔχει, τὰ μὲν εὐθὺς καὶ ὀσμώδη τυγχάνει, τὰ δὲ πολλὰ συνεμφαίνει τινὰ γευομένοις ὀσμήν. ἔνια δὲ καὶ θλιβόμενα μόνον, καὶ κινούμενα. καὶ πάλιν τὰ ὀσμώδη διαμασωμένοις καὶ γευομένοις χυλὸν ποιεῖ, σύνεγγυς τῶν αἰσθήσεων κειμένων. ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἐστὶ τῶν αἰσθητῶν, ᾗ καὶ οὐ κακῶς ἂν δόξειε λέγεσθαι τὸ περὶ τοὺς χυλοὺς τελεῖν τὰς ὀσμάς. αὕτη γὰρ εἰς ἐκείνην φέρει τὴν δόξαν, ὡς ἐχόντων τινὰ συγγένειαν καὶ ἀπὸ ταὐτοῦ πως γινομένων. ἃ δὴ καὶ δεῖ διελεῖν, εἴ τι ἑκάτερον, ἢ πῶς ταὐτὸ διαφέρειν.

13 Οὐ μὴν ἴσως κατά γε τὰς προσηγορίας ἀποδοθήσονται πᾶσαι. πικρὰν γὰρ ὀσμὴν ἐστὶ ἁλμυρὰν καὶ λιπαρὰν καὶ στρυφνὴν, οὐκ ἐθέλει λέγειν. οὐδὲ γὰρ οἱ χυλοὶ πάντες περὶ τὰς ὀσμάς. ὡς οὐδὲν ἧττον ἐστί πως κατάλληλα, καὶ συνακολουθεῖ καὶ θατέρῳ θάτερον. ἑκατέρου δὲ τῶν χυλῶν ἰδέαι πλείους, οἷον γλυκέος, πικροῦ, τῶν ἄλλων. καὶ γὰρ μελιτώδης, καὶ οἰνώδης, καὶ γαλακτώδης, καὶ ὑδατώδης † οὐσὶ. τάχα δὲ καὶ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρουσι. κυριωτάτως δὲ τῇ καταμίξει τῶν ὑποκειμένων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν συμφωνοῦσι πάντες. ἡ δὲ τῇ γεύσει τῶν ὀσμῶν αἴσθησις, οὐκ ἄλογος· ἥπερ μάλιστα ἔνδηλος, ἐπὶ τῶν εὐόσμων λεγομένων, τῶν τε λαχανηρῶν, ὥσπερ ἀνήθου, μαράθρου, μυρίδος. ἐνίων δ' οὐκ ἐχόντων ὅλως ὀσμὴν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν ξηρῶν, ἀόσμων δὲ τελέως· οἷον φακοῦ, κνίκου, τῶν τοιούτων. διαθραυόμενα γὰρ ἅμα τῇ μασήσει, καὶ διαθερμαινόμενα, ποιεῖ τινα ἀτμὸν, ὃς ἀναπέμπεται λεπτὸς ὢν διὰ τῶν πόρων εἰς τὴν ὄσφρησιν. ἐμφαίνεται δὲ ἐστὶ ἐκ διαμασωμένων χυλός· ὡς ἐπίπαν δὲ τά γ' εὔοσμα πάντα πικρά. τούτου μὲν οὖν τὴν αἰτίαν, ὕστερον λεκτέον. ἔοικε δὲ δυοῖν ὄντοιν ἐναντίων, οἷον τοῦ τε γλυκέος καὶ πικροῦ, τὸ μὲν οἷον εὐχυλίας ἀρχὴν, τὸ δ' εὐοσμίας εἶναι, καὶ τρόπον τινὰ μᾶλλον τὸ πικρὸν τῆς εὐοσμίας. εὔοσμον μὲν γὰρ, ἔργον λαβεῖν, μὴ πικρόν. εὔχυλα δὲ, πολλὰ καὶ μὴ γλυκέα. σχεδὸν δὲ ταῦτα καὶ ὀσμώδη περὶ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν προσφοράν. ἡ δὲ γλυκύτης σπανίως, καὶ ἥκιστα εὔοσμος· καίτοι ἄμφω γε διὰ πέψεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ὕστερον.

τοῦ γλυκέος εἴδη

14 Ἐπεὶ δ' οἱ χυλοὶ πλείους, ἀπορήσειεν ἄν τις, διὰ τί ποτε οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ καρποῖς γίνονται, καὶ γὰρ πικρὸς καὶ ὀξὺς καὶ δριμύς, ὁ δὲ ἁλμυρὸς οὐκέτι. οὐδὲν γὰρ τῶν φυομένων ἁλυκὸν, ὥστε ἐστὶ ἐν ἑαυτῷ τοιοῦτον ἔχειν τὸν χυλόν, ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τὰ ἔξω γίνεταί τις ἁλμυρὸς, οἷον καὶ τοῖς ἐρεβίνθοις, αὐτοὶ δὲ γλυκεῖς. αἴτιον δ' ὅτι ἄτροφον, καὶ ὥσπερ ἀγέννητον τὸ ἁλμυρόν. σημεῖον δ' ὅτι οὐδὲ φύεται οὐδὲν, ὡς εἰπεῖν, ἐν ταῖς τοιαύταις χώραις. διότι γὰρ ἐστὶ ἐξαιρεῖται τὰς δυνάμεις, ὥστε κωλύειν τὴν σύστασιν. ὃ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τούτου αἴτιον, εὔλογον μὴ δὲ καθ' αὑτὸ γεννᾶν. ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ φυόμενα, γλυκύτητί τινι ἐστὶ ἑτέροις χυλοῖς φύεται καὶ συνίσταται· καθάπερ ἰχθύς, καὶ τἆλλα ζῷα τὰ ἐν αὐτῇ. καθόλου μὲν οὖν τοιαύτη τις ἡ αἰτία. δεῖ γὰρ ἐξ οὗ τι μέλλει γίνεσθαι, μεταβλητικὸν εἶναι· τὸ δ' ἁλμυρὸν ἀπαθὲς καὶ ἀμετάβλητον· διόπερ οὔτε φύεται οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ, οὔτε αὐτοτελὲς οὐδέν. ὅλως δὲ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἐν τοῖς παρακολουθοῦσι, καὶ τὰ τοιαῦτα δόξειεν ἂν συμφωνεῖν, οἷον ὅτι ὁ ἥλιος ἐστὶ τὸ ἐν ἑκάστῳ θερμὸν ἕλκει τὸ κουφότατον καὶ τὸ τροφιμώτατον· τὸ δ' ἁλμυρὸν, βαρὺ φύσει καὶ ἄτροφον, ἔπειτα ἀσαπὲς καὶ ἀναλλοίωτον. καταλειπόμενον οὖν, καὶ οὐ συνελκόμενον ὑπὸ τῶν ῥιζῶν, οὐκ ἀναμίγνυται τοῖς φυτοῖς. ἔτι δ' ἐπείπερ ἀπερίττωτον τὸ φυτὸν, οὐδὲν ἐπισπᾶσθαι καὶ ἕλκειν εἰκὸς τὸ ἄτροφον. ἔδει γὰρ καὶ ἔκκρισίν τινα γίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἥκιστά τε ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνάγεσθαι καὶ ἐπιπολάζειν. πανταχοῦ γὰρ πλατέα καὶ μεγάλα τοῖς ὑγροῖς ἐπιφέρεσθαι, ἀσύμπλεκτα δὲ καὶ ἄκολλα· διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν σκαληνές, ἀλλὰ γωνιοειδῆ τε εἶναι καὶ πολυκαμπῆ. ταῦτα μὲν εἰ κωλύει πρὸς τὴν τῶν φυτῶν κατάμιξιν, ἔξεστι σκοπεῖν. πρὸς δὲ τὰ πρότερον εἰρημένα, ζητήσειεν ἄν τις περὶ τὰ καθόλου λεχθέντα, διὰ τί ποτε ἐνίοις ἐγγίνεται ἢ ἐπιγίνεταί γε. καὶ πόθεν ἡ ἁλμυρίς. εἰ μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει, δῆλον ὡς οἰκεῖον ἄν τι τῆς τροφῆς εἴη καὶ τῆς φύσεως. εἰ δ' ἔξωθεν ἐπιγίνεται, καὶ τοῦτο μὲν ἧττον, ἐκεῖνο δ' ἄν τις ὁμοίως ἀπορήσειε, πόθεν καὶ ὑπὸ τίνος. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τοῦ ἀέρος, ἢ ἐκ τῆς ἀτμίδος ἄνω φερομένης, ἢ περὶ τὰς ῥίζας ἑλκυσθὲν, ἐξανθεῖν οἷον περίττωμά τι. φαίνεται δ' ἡ ἅλμη καὶ ὅλως ἐπιπολάζειν. εἰ μὲν οὖν οὕτω, φανερὸν ὅτι ἕλκοιεν ἄν. εἰ δ' ἐκείνως, ἄτοπον, διὰ τί μόνοις ἐπικαθίζει τούτοις οἷον περὶ ἐρεβίνθων καταλαμβάνει καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅσα γὰρ † ἅλμαι νοσηματικῶν, ὥσπερ ἡ ῥοδωνιά, καὶ ἄλλ' ἄττα,

ἅλμαις νοσηματικά

περὶ τούτων ἕτερος λόγος. τῷ δ' ἐρεβίνθῳ καὶ οἰκεῖον φαίνεται, καὶ χρήσιμον. ἀποπλυθέντων γοῦν ὅταν ἀνθῶσιν, ἐκφύσει καὶ ἄρτι συνισταμένοις, ἀπόλλυνται καὶ διαφθείρονται σφακελίσαντες. ὥστε πρὸς σωτηρίαν ἡ φύσις ἐπάγοιτ' ἂν τὰ τοιαῦτα συγγενῆ. φαίνονται δὲ καὶ ὅλως τινὰ ἔχειν τοιοῦτον χυλὸν ἐν τοῖς φύλλοις καὶ κλωσίν, ὃς καὶ ἀποπλυθέντων ὅλως, ἔνδηλός ἐστι κατὰ τὴν γεῦσιν, οὐ μόνον ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καρπῷ. δῆλον δὲ τοῦτο ἐν τῇ γεύσει γίνεται, ἐάν τις ἐπὶ τὴν γλῶτταν ἐπιθῇ, διαμασησάμενος ὅλως. ἐν τῷ κελύφει γὰρ ἡ ἁλμυρίς, οὐκ ἐν τῷ ἐντὸς, ἣ καὶ συνδιατηρεῖ πρὸς τὸ ἄκοπον εἶναι. καὶ φαίνεται τὴν αὐτὴν ἔχειν τάξιν, εἴπερ καὶ πεφυκότος, καὶ γὰρ ἐν ἀμφοῖν ἔξω καὶ ὥσπερ φυλακῆς χάριν. χλωροῦ μὲν οὖν ὄντος, ἐν τῷ καυλῷ καὶ λοβῷ, καθάπερ εἴρηται. ξηραινομένου δὲ, καὶ τὸ κέλυφος λαμβάνει τοιοῦτον χυλὸν, ὥσπερ ἐκκρινόμενον ἀπὸ τοῦ ἐντός. ἔξω γὰρ ἀφίστασθαι τὰ τοιαῦτα εὔλογον, ὡς ἂν ἀλλότρια· καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συκίοις ἡ ἐν τῷ χνοῒ πικρότης. καὶ ὡς ἐν καρύᾳ φασὶν ἄπιόν τιν' ἔχειν χνοῦν ἀνιώδη θαυμαστῶς, ὥστε ἂν μὴ ἀποπλύνῃ τις, μὴ δύνασθαι ἐσθίειν. οὐδὲν ἄτοπον, οὐδ' εἰ πλείω τοιαῦτ' ἐστίν· ἐπεὶ οὐδὲ
καὶ τοῖς τοῦτο πόρρω τῶν εἰρημένων, οἷον τὸ ταῖς βαλάνοις ἐπὶ τῷ ἄκρῳ τὴν πικρίαν εἶναι, † τοῖς βολβοῖς ἐν τῇ καλουμένῃ κορυφῇ, καὶ τοῖς σκορόδοις τὴν δριμύτητα ἐν τῷ διήκοντι τῆς γελγίδος. πλὴν ταῦτα μὲν ὡς καθ' ὁμοιότητά τινα εἰρήσθω. ὅτι δὲ φαίνεται φυσικόν τι καὶ συγγενὲς, ἐκεῖθεν δῆλον. ὅπου γὰρ ἂν σπαρῇ καὶ φυῇ, πανταχοῦ λαμβάνει τὴν ἁλμυρίδα, κἂν μὴ τὸ ἔδαφος ᾖ τοιοῦτον. ἐπεὶ καὶ τά γ' ἐν τοῖς ἁλμώδεσι φυόμενα, δεῖ ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ, οὐκ ἄλογον, ὥσπερ ἄλλα τε καὶ τὸ ἅλιμον. ἔνια καὶ εὐχυλότερα καὶ βελτίω γίνεσθαι, καθάπερ τὴν ῥάφανον· ἐξαιρεῖ γὰρ αὕτη τὴν δριμύτητα καὶ τὴν πικρότητα τὴν ὑπάρχουσαν. ἅμα δὲ καὶ ἁμέριστόν τινα ποιεῖ, περιαιρουμένη τὴν ὑγρότητα τὴν πλείω. δεινοὶ γὰρ οἱ ἅλες ἀφελεῖν, ἐμφανὲς δὲ τοῦτο ὠμῆς οὔσης. πίπτουσα γὰρ ἐπὶ τὴν γῆν ἔνια θραύεσθαί φασιν. ὅταν οὖν τοιαύτη καὶ οὕτως ἔχουσα παραδοθῇ τῷ πυρὶ, κατὰ λόγον ἤδη τοῦ χυλοῦ, εἰ καὶ γλυκεῖαν καὶ ἁπαλήν. ἐπεὶ καὶ οἱ τὸ λίτρον ἐμβάλλοντες, τοῦτο βούλονται ποιεῖν· ἀλλ' ἐξ ὀλίγου ποιοῦσιν. ἡ δὲ φύσις ἐκ πολλοῦ καὶ κατὰ μικρὸν ποιήσασα, τοιαύτην ἐπιδέδωκεν. ὅθεν οὐδὲ τοῦτο ἄλογον, τὸ περὶ τροπὰς καὶ περὶ ἄστρον, ἐνιαχοῦ καὶ ὅλως τοῦ θέρους βελτίω, καθάπερ ἐν Ἐρετρίᾳ. τότε γὰρ μᾶλλον ἡ ἁλμυρὶς ἐργάζεται, καὶ κρατεῖ, αὐτὴ μὲν οὖσα πλείων, τῆς δ' ὑγρότητος ἐλάττονος γινομένης ἐν ἐκείνῃ. κατ' ὀλίγον δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τὸ ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις τόποις εἶναι χρηστήν. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἴσως ἐπὶ πλέον εἴρηται. ἡ δ' ἁλμυρὶς εἴθ' ὑπὸ τῶν ῥιζῶν ἕλκεται, εἴθ' ὑπὸ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος ἀναφέρεται, κατ'
τρόπους ἀμφοτέρους † τόπους οὐκ ἂν ἀκίνητος ἀπὸ τῆς γῆς εἴη, περὶ οὗ ἦν ὁ ἐξ ἀρχῆς λόγος. ἀλλὰ περὶ μὲν
15 τούτων, ἅλις. Ἐκεῖνο δ' ὡς οἰκεῖον τῶν χυλῶν, πειρᾶσθαι δεῖ διαιρεῖν· οἷον ποῖον μᾶλλον καθ' ἕκαστον γένος, ἢ τὸ ξηρὸν, ἢ τὸ ὑγρόν. ὥσπερ ὁ ὀξὺς ὑγροῦ δοκεῖ μᾶλλον, καὶ ὁ αὐστηρός· ὁ δὲ δριμὺς ξηροῦ, καὶ ὁ γλυκύς. παχυνόμενα δ' οὖν τὰ ὑγρὰ, γλυκύτερα. ὁ δὲ πικρὸς τάχα οὐθὲν ἂν τούτων διαφέροι. γινομένων δὲ πάντων ἐξ ἀμφοῖν, εἰ μὴ αὐτῶν τούτων θάτερον μᾶλλον ὑλικὸν, οὕτω δὲ πάντες ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ εἰσὶν (ὥσπερ ἐλέχθη) πάντες ἐν ξηροῖς. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀποχωρίζομεν αὐτῶν, καθάπερ καὶ τοὺς βότρυας καὶ τὰς ἐλαίας· τοῦτο δὲ οὐ πρὸς τὴν χρείαν ὁρῶντες. ἐνίους δὲ καὶ ὕδωρ ἐπιχέοντες λαμβάνουσιν, ὥσπερ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀκροδρύων καὶ συκῶν. τοὺς δὲ καὶ ἐξιστάντες τῆς φύσεως, καὶ ὑποσήποντες, εἰς χυλοὺς ἄγουσι ποτίμους· οἷον, ὡς οἱ τοὺς οἴνους ποιοῦντες ἐκ τῶν κριθῶν καὶ τῶν πυρῶν, καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον ζῦθος· ἁπάντων δὲ τούτων αἱ μὲν ἀρχαὶ καὶ δυνάμεις, φυσικαί· τὰ δὲ γινόμενα, τέχνης μᾶλλον καὶ συνέσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀπὸ διανοίας καὶ τέχνης γινομένων, αὐτὰ καθ' αὑτὰ δεῖ θεωρεῖν. τῶν δὲ φυσικῶν χυλῶν τὰ πάθη καὶ τὰς γενέσεις, ἐκ τῶν εἰρημένων θεωρητέον. ὑποκειμένων δ' οὖν καὶ δεδειγμένων τούτων, ἀπορήσειεν ἄν τις, διὰ τί ποτ' οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς μέρεσιν ἡ εὐχυλία καὶ ἡ εὐοσμία γίνεται πᾶσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν τοῖς ἄνω, τοῖς δὲ ἐν τοῖς κάτω καὶ περὶ τὰς ῥίζας. καὶ οὐδὲ τῶν ἄνω πάντων ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν τοῖς περικαρπίοις, τῶν δὲ ἐν τοῖς φύλλοις, τῶν δὲ ἐν τοῖς ἄνθεσι καὶ τοῖς κλωσὶ, καὶ μᾶλλον αἱ ὀσμαὶ τῶν χυλῶν. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς φλοιοῖς ἐνίων. ἐπὶ δὲ τῶν εὐόσμων ὅλως, ἥκιστα ὡς εἰπεῖν εὔοσμα τὰ ἄνθη, καθάπερ ἑρπύλλου, σισυμβρίου, ἑλενίου. καί τοι κατὰ λόγον ἦν, ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις εὐοσμότατον ἀόσμοις οὖσι, τοῦτο καὶ ἐν τοῖς εὐόσμοις εὐωδέστατον εἶναι. θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ, ἐνίων τὸ μὲν ἄνθος ἥδιστον ὄζειν, τῶν δ' ἄλλων μορίων ὅλως μηδὲν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἴων καὶ τῶν ῥόδων. ἔχει δὲ καὶ τὸ τοιοῦτον λεχθὲν ἀπορίαν, ὅσων ἐν ταῖς ῥίζαις ἡ εὐχυλία καὶ ἡ εὐοσμία

σμία

σμία τυγχάνει. ἄμφω μὲν γὰρ ταῦτα πέψει γίνεται. τὸ δὲ πλεῖστον ἔχον καὶ ἀεὶ καινὴν τροφήν, ἀφ' οὗ τοῖς ἄλλοις ἡ διάδοσις, ἥκιστ' εὔλογον εἰς πέψιν ἥκειν ἢ εὐχυλίαν ἢ εὐοσμίαν· ὥσπερ οὐδὲ τῶν ζώων αἱ κοιλίαι. περὶ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀρχῇ χρωμένους τῇ πολλάκις εἰρημένῃ, διότι πέψει τινὶ ταῦτα γίνεται, τὸ μετὰ ταῦτα δεῖ λαβεῖν, περὶ τοῦ τεύτλου λεχθέντος πρότερον, ὅτι αἱ ῥίζαι κοιλίαι τοῖς φυτοῖς εἰσι πάντως· εἴτε καὶ τοῦτό τις θείη, διὰ τὸ τὴν τροφὴν ἀλλοιοῦσθαι πρῶτον ἐν αὐταῖς. ἀλλ' ἐκεῖνό γε φανερῶς, οὐκ ἔχουσιν εἰς τὸ πέττειν. τοιαύτας δ' οὔσας οὐδὲν κωλύει εὐχυλίαν καὶ εὐοσμίαν ἔχειν, ὅσαι κρᾶσιν εἰλήφασι τοιαύτην. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς τῶν ζώων κοιλίαις περιττώματα ἐχούσαις, ὅμως ὕπεστιν ὑγρότης, εὐχυλία τις οὖσα καὶ πέψις, ὡς μάλιστα τῆς τοιαύτης ἀλλοιώσεως ἐνταῦθα γινομένης. καὶ περὶ τῶν δένδρων ἐστίν, ἃ * τυγχάνει, καθάπερ πεύκη. πᾶσα γὰρ ἔνδαδος ταῖς ῥίζαις, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον. αἴτιον δ' ὅπερ ἐπὶ τῶν ζώων. ἔτι τὸ διαθερμαινόμενον ἀεὶ πεττόμενον, καθαρώτατον ὄν, προσίζει, καὶ ἀθροιζόμενον καὶ πυκνωθὲν ἐποίησέ τινα † ποιότητα. τὸ δὲ ἴδιον εἰς τὰ ἄνω μέρη τροφὴ γίνεται τοῖς ὑπὲρ γῆς· οὐ διὰ τὴν ποιότητα ταύτης, ἀλλ' ἔχον τινὰς ἑτέρους † τρόπους. ἐπεὶ πάντων γε δαδωθέντων, ἀπόλλυται τὰ δένδρα, καθάπερ ἐλέχθη, συμπνιγόμενα, καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα δίοδον τῷ πνεύματι. ταὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ περὶ τῶν ζώων, ὅσα διαπιαίνεται. ξυμφράττονται γὰρ οἱ πόροι, διὰ τὴν πυκνότητα τῆς πιμελῆς, ὥστε μὴ διϊέναι εἰς τέλος τὴν πνοήν. οἷς μὲν οὖν μὴ ἔνεστιν ὅλως λιπαρότης, καὶ πιότης, ἢ αὐτὴ μὴ πολλή, μηδὲ σωματώδης, τούτοις οὐ γίνεται τοιαύτη πάχυνσις· οἷς δ' ἔνεστι, γίνεται κατισχυούσης τῆς θερμότητος.

Παρόμοιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ 16 παρὰ τὴν οὐλότητα τῶν ξύλων ἐστίν. οὐλότερα γὰρ ἀεὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς στελέχεσιν, τοῖς ἄνω. τούτων δὲ αὐτῶν τῶν ἄνω, καθάπερ καὶ παχύτατα καὶ πυκνότατα. συμβαίνει δὲ τοῦτο, διὰ τὸ μᾶλλον ἀπολύειν καὶ ξυνίστασθαι τὴν τροφήν. ὅπερ ὅλως καὶ ἡ εἰς βάθος αὔξησις, εἰς τὸ ἄνω διιοῦσα, πρὸς τὴν βλάστησιν καὶ τὸ μῆκός ἐστιν. ἐφισταμένης οὖν καὶ ὥσπερ εἰλουμένης, ἐνταῦθα καὶ ἡ πυκνότης καὶ ἡ οὐλότης γίνεται τῶν ξύλων. ἐκείνη δὲ ἀεὶ δίεται πρὸς τὸ πόρρω· διὸ καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς νέοις οὐλότης, ἅτε καὶ ἐπ' αὔξησιν ὡρμηκότων. ἀλλ' ὅταν στῇ τὰ τοῦ μήκους, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. ἡ αὐτὴ δὲ καὶ σύνεγγυς αἰτία, καὶ διά τι δᾷδα καὶ πίτταν καὶ ῥητίνην ὅλως οὐκ ἔχει τὰ νέα· καταναλίσκεται γὰρ ἡ τροφὴ πᾶσα πρὸς τὴν αὔξησιν καὶ καρπογονίαν. ὕστερον γὰρ ἐνδαδοῦται, καὶ ὅλως τὴν τοιαύτην ὑγρότητα τῆς καρπογονίας λαμβάνουσιν, ὥστε γε καὶ πλῆθος εἰπεῖν. τό, τε γὰρ οἷον περίττωμα γίνεται τοῦτο φυσικόν, ἀφῃρημένης μὲν τῆς εἰς τὸ μῆκος ὁρμῆς, ἰσχυόντων δὲ μᾶλλον τῶν ῥιζῶν καὶ τοῦ ὅλου δένδρου. ταῦτα μὲν οὖν διὰ τὸ συγγενὲς τῆς αἰτίας, ἔλαβε τὴν χώραν ταύτην. ἡ δ' εὐχυμία καὶ ἡ γλυκύτης καὶ ἡ εὐοσμία ἐνίων ῥιζῶν, ἄνευ τῶν ἄλλων μερῶν, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν γίνεται. φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων ἔτι, οἷον ποωδῶν καὶ λαχανωδῶν, καὶ ἐνίων ὑλημματικῶν, ὧν αἱ μὲν ῥίζαι γλυκεῖαι, τὰ δὲ ὑπὲρ γῆς οὐχ ὅμοια· λέγω δ' οἷον ἀγρώστιδος, κυπείρου, τευτλίου, σελίνου, ἱπποσελίνου, τῶν ἐν ταῖς λίμναις καὶ τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς τούτων φυομένων ἐδωδίμων. αἱ μὲν γὰρ ῥίζαι γλυκεῖαι πολλῶν, καὶ ἐδώδιμοι, καὶ οἱ καυλοί· τὰ φύλλα δ' οὔ. τὸ δ' αἴτιον περὶ πάντων τῶν τοιούτων, * ἔνδοσιν. † ἡ γὰρ ὑγροτέρα καὶ ὑδατωδεστέρα, καθάπερ περὶ τοῦ τεύτλου καὶ τῶν λιμναίων· ἅμα γὰρ ὑδατώδη καὶ λεπτά, καὶ οὐχὶ πέψιν μὴ ἔχοντα, οὐδὲ χυλὸν ἔνδηλον εἰς ἡδονήν· ἣν δὲ ῥίζα καὶ ὁ καυλὸς ἔχουσιν. ἢ πάλιν διὰ ξηρότητα τῶν ἄνω, καθάπερ ἡ ἄγρωστις, καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ καλαμώδη. ξηρὰ γὰρ τὰ ἐπάνω, τὰ κάτω δ' ἔνυγρα. χυλὸς δὲ οὔτε ἐν ξηρότητι γίνεται, οὔτε ἐν ὑγρότητος πλήθει. διὸ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγρώστιδος καὶ τοῦ σισυριγχίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, αἱ μὲν ῥίζαι γλυκεῖαι· τὰ δ' ἄνω, ξηρά, καὶ οὐχ ἡδέα, καθάπερ ἄχυλα. ταὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σελίνων καὶ ἱπποσελίνων· αἱ μὲν γὰρ ῥίζαι σαρκώδεις καὶ εὔοσμοι, τὰ δὲ φύλλα ξηρότερα, καὶ ὥσπερ δριμύτερα. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ἅπαντα δ' ὡς εἰπεῖν ἐν ταύταις ταῖς αἰτίαις ἐστί. διὸ καὶ ὅπου πλείων εὐτροφία, καὶ τὰ ἄνω τῆς φύσεως ξηρῶν ἐδώδιμα, καθάπερ ἐν αἰγύπτῳ τοῦ καλάμου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσιν. ἔχει μὲν γάρ τινα γλυκύτητα καὶ ἄλλως ἐπὶ τῶν ἄκρων, ἀλλὰ περὶ βραχὺ πάντων· ἐκεῖνος δὲ διὰ τὴν εὐτροφίαν ἁπαλός γ' ἐπὶ πλεῖόν ἐστι, καὶ γλυκύς. ἔχουσι δὲ καὶ αἱ ῥίζαι τὴν γλυκύτητα, μέχρις οὗ ἂν ξηρανθῶσιν· ἀναξηρανθεῖσαι δὲ οὐκέτι.

πιότητα
πόρους
ἢ γὰρ

17 τὸ γὰρ ξηρὸν, οὔτ' εὐώδιμον, οὔτ' ἔγχυλον. διὸ καὶ τῶν καυλῶν ἀκμή τις. Ἡ δ' ὀσμὴ σχεδὸν αὖ πάλιν ἐπί γε τούτων· χλωραὶ μὲν γὰρ ἡ † οὐχ ὁμοίως. ἀποξηρανθεῖσαι δ' ὄζουσιν, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς ἴριδος, καὶ ἡ τοῦ καλάμου δὲ καὶ σχοίνου, καὶ ἁπλῶς τῶν ἐνύγρων. ἐπεὶ καὶ τὸ κύπειρον, καίπερ ὀσμῶδες ὂν καὶ ξηρὸν, ἧττον ὄζει πρόσφατον. ἀκμὴ δέ τις καὶ τούτων· ὡς ἀπομαραινόμενα μᾶλλον, ἀοσμότερα γίνεσθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὥσπερ σύμφωνον. οἱ δὲ χυλοὶ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ἔχουσι τὰς δυνάμεις. ἐνίων γὰρ ἐν ταῖς ῥίζαις μάλιστά εἰσι, καθάπερ τῶν δριμέων· οἷον σκορόδων, κρομμύων, ῥαφανίδων· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν φαρμάκων, ἅπασαι δὲ καὶ αὗται σαρκώδεις. οὐ μὴν ἀλλὰ διαμένουσιν αἱ δυνάμεις τῶν φαρμακωδῶν ἀποξηραινομένων μέχρι τινός, εἶτ' ἀκμάζουσιν, ἐπειδ' ὅλον ἰσχυρότεραι ξηρανθεῖσαι, διὰ τὸ ἀφῃρῆσθαι τὸ ὑδατῶδες. οὕτω γὰρ καὶ † οἱ τόποι πάντες χρήσιμοι, καὶ σωματωθέντες· ἡ δὲ σωμάτωσις, ἐκκρινομένου τοῦ ὑδατώδους. διὸ καὶ παρασκευάζουσιν αὐτοί, τὰ μὲν ἐγχυλίζοντες καὶ ξηραίνοντες, τὰ δ' ἐντέμνοντες, ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ πήξῃ, καθάπερ τὰς ῥητίνας, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· καὶ τὸν λιβανωτὸν, καὶ τὴν σμύρναν, καὶ τὸν ὀπὸν τοῦ σιλφίου. ἔστι δὲ καὶ τῶν μὲν ἄνω καὶ ἐν ταῖς ῥίζαις ἡ ἐντομὴ, καθάπερ φαρμακωδῶν τε τινων, καὶ τοῦ σιλφίου. καὶ γὰρ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καυλὸς ἐντέμνεται, καὶ ἑκατέρωθεν ὁ ὀπός. τῶν δὲ μεμερισμένων, τῶν μὲν ἐν ταῖς ῥίζαις, τῶν δὲ ἐν τοῖς καυλοῖς, ὡς ἂν ἔχωσιν ἑκατέρας φύσεως. ἐὰν μὲν τὰς ῥίζας εὐχυλοτέρας, ταύτας· ἐὰν δὲ τὰ ἄνω, τοὺς καυλούς. ἐπεὶ ὧν γε ξυραὶ καὶ ξυλώδεις, οὐκ ὀπίζουσιν. ὁμοίως δὲ τῶν αὐτομάτως ἀποπηγνυμένων δακρύων· οἷον ἐπί τε τῆς πίτυος, καὶ ἀκάνθαις τισὶ, καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων διαδίδωσιν· ὥσπερ ἀμυγδαλῇ. καὶ * ὁ ἄρρην, ἐλάτη, καὶ τέρμινθος. τούτων δὲ τὰ μὲν καὶ εὔοσμα, καὶ εὐώδη, τὰ δ' ἄχυλα καὶ ἄοσμα· καθάπερ τὸ κόμμι τὸ τῆς ἀκάνθης τῆς ἐν Αἰγύπτῳ. καλοῦσι δὲ τὰ μὲν ὀποὺς, τὰ δὲ δάκρυα. κοινότερον δὲ ὁ ὀπός. διαφέρει δὲ ἴσως οὐδὲν· ἐπεὶ τό γε κοινότατον, αὐωνύμως λεγόμενον, ἢ ἡ ὑγρότης ἡ οἰκεία, καθ' ἕκαστον πέψιν ἔχουσα. διὰ δὲ τὸ σωματωδεστέρας εἶναι καὶ γλισχρὰς, τὰς δ' ὑδατώδεις ἀγλίσχρους,
18 τῶν μὲν γίνεται πῆξις, τῶν δ' οὔ. πρὸς ἐνίας δὲ καὶ παρεμβάλλουσί τι, τοῦ πῆξαι καὶ συλλέγειν. Ὅτι δὲ τὰ μὲν ἐν ταῖς ῥίζαις, τὰ δ' ἐν τοῖς καυλοῖς τὰς δυνάμεις ἔχει ταύτας, ἐκείνην χρὴ τὴν αἰτίαν ὑπολαβεῖν, τὴν μικρῷ πρότερον λεχθεῖσαν. ὧν † ἡ φύσις ἑκατέρων σύμμετρος εἰς τὴν δύναμιν, ἔνθα μὲν ὑγρὸν ἱκανὸν, ἔνθα δὲ ἔλαττον ἔχουσα, καὶ ξηρὸν ὡσαύτως, ἔτι δ' ὧν ἡ οὐσία μᾶλλον ἐφ' ἑκάτερα ῥέπει (καὶ γὰρ ὧδε τῆς αὐξήσεως καὶ τοῦ μεγέθους τοῦτ' ἐστι) τὰ μὲν ἐν τοῖς ἄνω, τὰ δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις ἔχει μᾶλλον. οἱ μὲν γὰρ σίκυοι, καὶ κολοκύνται, καὶ ἄλλ' ἄττα πλείω, τὰ ἄνω μείζω, ῥίζαν δὲ μικρὰν ἔχουσι. σκίλλα δὲ, καὶ βολβὸς, καὶ ἁπλῶς τὰ κεφαλόρριζα, τὰ μὲν ἄνω λεπτὰ καὶ ἀσθενῆ, τὰς δὲ ῥίζας μεγάλας καὶ σαρκώδεις. ὅπου γὰρ ἐνυπάρχει δριμύτης, ἢ καὶ ἄλλη τις τοιαύτη δύναμις, ἐν ταῖς ῥίζαις γίνεται μᾶλλον· ὥσπερ τοῖς κρομύοις, καὶ τοῖς σκορόδοις, καὶ ταῖς σκίλλαις· τοῦτο δ' εὐλόγως, ἐνταῦθα τῆς φύσεως ὡρμηκυίας μᾶλλον. ἀκολουθοῦσι γὰρ ταύτῃ καὶ αἱ δυνάμεις, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν φαρμάκων ἐστὶ σχεδὸν τῶν πλείστων. αἱ γὰρ ῥίζαι φαρμακωδέστεραι, καὶ μᾶλλον ἔχουσι τὴν δύναμιν. ἡ δ' αἰτία δυοῖν ἐκείνοιν νῦν τηρεῖται, τοῦ τε μὴ κάθυγρα, καὶ τοῦ μὴ κατάξηρα γίνεσθαι. τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει πέψιν διὰ τὸ πλῆθος, τὰ δ' οἷον ὕλην εἰς τὴν πέψιν διὰ ξηρότητα. πέψις δὲ ἑκάστων ἐστὶν, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὴν † εἰκεῖαν φύσιν καὶ δύναμιν. ὅτι μὲν οὖν ὥσπερ ἐναντίως, τῶν μὲν ἄνω, τῶν δὲ κάτω συμβαίνει τοὺς χυλοὺς καὶ τὰς ὀσμὰς καὶ ἁπλῶς τὰς τοιαύτας δυνάμεις, ἐκ τῶν εἰρημένων δεῖ θεωρεῖν. ὅτι δ' οὐκ ἐν αὐτοῖς ἄνω πᾶσιν, οὐδ' οἱ χυλοὶ τυγχάνουσιν, οὐδ' αἱ ὀσμαὶ, σχεδὸν οὐ πόρρω τῶν εἰρημένων, εἰ τινῶν εἰσιν. ὡς μὲν γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἔχει τὴν ὁμοιότητα καὶ περὶ τοὺς χυλοὺς, καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς ἕκαστον τῶν μερῶν. διαφέρει δὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. ἐμφανὲς δὲ τοῦτο μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀκρατεστέρων ταῖς ὀσμαῖς καὶ τοῖς χυλοῖς, οἷον ἐλάτης, πεύκης, κυπαρίττου, πίτυος· ἔτι δὲ τῶν εἰρημένων, συκῆς. ἐν τοῖς ὑδαρεστέροις δὲ οὐχ ὁμοίως. ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ διαφέρουσιν, ὥστε τὰ μὲν ἔγχυλα, τὰ δὲ ἄχυλα, καὶ δύσχυλα, καὶ εὔοσμα, τὰ δὲ ἄοσμα γίνονται. καὶ διαφέροντα δὲ ταῖς ὀσμαῖς καὶ τοῖς χυλοῖς, ὥσπερ τῆς ἀμπέλου τό, τε οἴναρον καὶ ὁ βότρυς. καὶ ἁπλῶς δὲ πάντων καὶ τῶν φύλλων καὶ τῶν καρπῶν. αἴτιον δ' ὅτι τὸ μὲν ἄπεπτον, τὸ δὲ πεπεμμένον· τάχα δὲ μᾶλλον, ὅτι οὐδὲ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ἑκάτερον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὥσπερ ἐκ καθαρᾶς τινος καὶ εἰλικρινοῦς, τὰ δ' ἐκ περιττωματικῆς. εἰσὶ δ' ἐκ βλοσυροτέρας καὶ σωματωδεστέρας οἱ βλαστοὶ καὶ ἀκρέμονες, καὶ

οὐδὲν, ἢ οὐχ

οἱ τ' ὀποὶ

γὰρ ἡ

οἰκεῖαν

νες, καὶ ὁ ὅλος ὄγκος· ὥστ᾽ ἀνομοίων ὄντων, ἀνόμοιον καὶ τὸ τέλος ἑκάστου πρὸς τὴν ἰδίαν φύσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ζώοις· ἴσως δ᾽ ἀνάπαλιν. ἐπεὶ καὶ τὸ τέλος ἑκάστου ἴδιον, καὶ ἡ ὕλη διάφορος. ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντων πρὸς τὴν ὑποκειμένην φύσιν. ἐπεὶ δ᾽ αὗται διάφοροι καὶ περὶ χυλοὺς καὶ ὀσμὰς καὶ ἀοσμίας, ἡ δ᾽ ἀναφορὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, ἐν ταύτῃ παραλλαγὴ γίνεται τῶν μερῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὴν μὲν ἐν τοῖς φύλλοις κρᾶσιν ἐνίοτε σύμμετρον εἶναι τῇ γεύσει, τὴν δ᾽ ἐν τοῖς καρποῖς ἀσύμμετρον, καὶ σφοδροτέραν ἢ περὶ στρυφνότητα καὶ αὐστηρίαν, ἢ περὶ πικρότητα καὶ ἄλλην τινὰ διάθεσιν. ὅπερ φανερὸν καὶ ἐπὶ τῶν λαχάνων ἐστί. τὰ μὲν γὰρ σύμμετρα καὶ προσφιλῆ, τὰ δὲ σπέρματα δριμέα καὶ πικρότερα, καὶ τὸ ὅλον ἰσχυρότερα πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὥστε σχεδὸν ἀνάπαλιν ἔχειν καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τοῦ σίτου. τῶν μὲν γὰρ οἱ καρποὶ χρήσιμοι, τὰ δὲ φύλλα ἀχρεῖα· τῶν δὲ ταῦτα μόνον χρήσιμα, τὰ δὲ ἄλλως ἂν ἐπὶ φαρμακοῦ λόγῳ. ὅπερ οὖν ἐπὶ τούτων, οὐδὲν κωλύει καὶ ἐπὶ τῆς φιλύρας, καὶ ἐπ᾽ ἄλλων δένδρων τινῶν, ὁ μὲν καρπὸς ἄβρωτος, τὸ δὲ φύλλον γλυκὺ καὶ βρωτόν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἄκρατον ἔχει καὶ καθαρὸν τῆς φύσεως. εἴτε γὰρ ξηρὸς ἄγαν καὶ ξυλώδης, εἴτ᾽ αὐστηρὸς καὶ πικρός, ἢ κακώδης, καὶ ἄλλην τινὰ ἔχων δυσχέρειαν, ἄβρωτος γίνεται. τὸ δὲ φύλλον ὑγρότερον ὄν, καὶ ἅμα κεκραμένον, ἔχει τινὰ συμμετρίαν· ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ σιλφίου, καὶ ἄλλων δριμέων ἐστίν. ἡδὺ γὰρ τὸ φύλλον αὐτοῦ, καὶ ὁ καρπὸς ἁπαλὸς ὢν διὰ τὴν ὑγρότητα τὴν ὑπάρχουσαν. σύμμετρος γὰρ ἡ δριμύτης γίνεται, κραθεῖσα τῷ ὑδατώδει, καὶ ποιεῖ τινα χυλόν. ἀποξηραινομένου δέ, σφοδροτέρου καὶ ἡ τοῦ σπέρματος δίεισι μᾶλλον.

19 Ὅλως δ᾽ ἐν πολλοῖς τοῦτ᾽ ἐστίν, ὥστε χλωρὰ μὲν ὄντα βρωτὰ γίνεσθαι, καὶ ἔχειν τινὰ χυλὸν διὰ τὸ ἀναμεμίχθαι τῷ ὑδατώδει· καταξηρόμενα δέ, καὶ λυομένης τῆς βρώσεως, ἄβρωτα. καὶ γὰρ οἱ τῶν ἀμπέλων βλαστοί, καὶ οἱ τῶν ἀκρεμόνων, ἔτι δὲ ἄλλων τινῶν ἀκανθωδῶν, καὶ τῶν χεδροπῶν δ᾽ ἐνίων, οἷον ὤχρων, κυάμων, καὶ ἁπλῶς ὅσα γλυκύτητά τινα ἔχει. σχεδὸν δ᾽ ἐστὶ κοινὸν τοῦτο ἐπὶ πάντων, ὧν στρυφνότεροι καὶ πικρότεροι καθ᾽ αὑτοὺς οἱ χυλοί. κεραννύμενοι γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως τῷ ὑδατώδει, βελτίους καὶ γλυκυτέρους ποιοῦσι τοὺς χυλούς· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν μύρτων γίνεται, καὶ τῶν ῥοῶν. εἰ δέ τι τῶν δένδρων καὶ ὅλως τῶν ὑλημάτων τοιαύτη φύσις ἐστίν, ὥστε τοὺς μὲν καρποὺς ἀμίκτους ποιεῖν, ἔχοντας τὴν οἰκείαν δύναμιν καθαράν, τὰ δὲ φύλλα καὶ ἄλλο τι τῶν μορίων μικρά, τούτων οὐδὲν κωλύει, καθάπερ εἴρηται, τὰ μὲν φύλλα βρωτά, τὸν δὲ καρπὸν ἄβρωτον εἶναι. παραπλήσιον δέ τι τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν ῥιζῶν τῶν ἐδωδίμων ἐστίν, ὧν τὰ μὲν φύλλα σχεδὸν ἄβρωτα, διὰ τὸ ξηρὰ εἶναι καὶ ἀκανθώδη· οἱ δὲ καυλοὶ ἐδώδιμοι, αὐταὶ δὲ αἱ ῥίζαι καὶ ἰδίως ταῦτα ἀνάπαλιν. τὰ μὲν ἄλλα βρώματά τε ἔχοντα καὶ τὴν ἡδονήν, αἱ ῥίζαι δὲ ἄβρωτοι διὰ τὸ ξυλώδες καὶ πικρόν, ἢ ὅλως δύσχυλον ἢ ἄχυλον. διαφορὰ δὲ οὐ μικρὰ καὶ διὰ τὰς φύσεις τῶν ζώων. τὰ μὲν γὰρ ἡμῖν ἄχυλα τοῖς ἄλλοις ἔγχυλα φαίνεται, διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν κατεργασίαν· ἄλλοις κἀκεῖνα προσφιλῆ, καὶ κατὰ τοὺς χυλοὺς καὶ κατὰ τὰς διαθέσεις. χαίρει γὰρ τὰ μὲν τοῖς ἁπαλοῖς, τὰ δὲ τοῖς ξηροῖς μᾶλλον. ἔνια δὲ καὶ ἀνάπαλιν, ἁπαλὰ μὲν ὄντα, καὶ ἄβρωτα· ξηραινόμενα δέ, ἐδώδιμα, διὰ τὸ συνεκπέττεσθαι καὶ ἐκκρίνεσθαι τὸ πικρὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου· καθάπερ τὸ σήσαμον, καὶ τὸ ἐρύσιμον. τούτων γὰρ χλωρῶν ὄντων οὐδὲν ἅπτεσθαι δοκεῖ ζῷον, διὰ τὴν πικρότητα καὶ δυσχυλίαν· ξηρανθέντων δὲ μᾶλλον, οἱ δὲ καρποὶ καὶ ἡδεῖς. ἀλλὰ δὴ τούτων μέν, τοιαῦταί τινες αἰτίαι. περὶ δὲ τῶν καρπῶν τῶν τροφίμων δηλονότι, ῥᾴων ὁ λόγος. οὗτοι γὰρ καθαροὶ καὶ εἰλικρινεῖς, οἷον ἐξηνθημένοι πως ὑπὸ τῆς φύσεως, ὥστε πλείοσι καὶ μᾶλλον ἁρμόττειν.

20 Ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν φαρμακωδῶν, καὶ ὅλως περὶ τὰς δυνάμεις θεωρητέον. καὶ γὰρ ἐν τούτοις οὔθ᾽ αἱ αὐταὶ δυνάμεις, οὔτ᾽ ἴσαι πάντων εὐθὺς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν ἀρχομένοις. οὐδὲ δὴ τοῖς ἄνω πᾶσιν, οἷον φύλλοις καὶ κλωσὶ καὶ καρποῖς, καὶ τὸ μὲν τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διάφορον, ἔχει τιν᾽ εὐλογίαν· τὸ δ᾽ ὅλως ἔνια μὴ δύνασθαι ποιεῖν, ὥσπερ τὰ τῶν ῥιζῶν σπέρματα καὶ τοὺς καυλούς, ἢ πάλιν τὰ τῶν φύλλων τοὺς καρποὺς καὶ τὰς ῥίζας, μᾶλλον ἄν τις θαυμάσειε. τὰς δ᾽ αἰτίας καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις ἀνασκεπτέον. ἑκάστου γὰρ ἰδία κρᾶσις οὖσα καὶ φύσις, διαφόρους ποιεῖ καὶ τὰς δυνάμεις, ὥστε τὰ μὲν συντήκειν καὶ διακρίνειν, τὰ δὲ μή· καὶ τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον, καὶ θερμαίνειν τε καὶ πέττειν, καὶ ψύχειν καὶ ξηραίνειν, καὶ τἆλλα ὡσαύτως. τὸ δὲ δὴ μάλιστα τοὺς καρποὺς εἶναι τοιούτους, οὐκ ἄλογον· εἴπερ μηδ᾽ ἡ ὅλη φύσις ὁμοία ῥίζης τε καὶ καρποῦ, καὶ τῶν ἄλλων μορίων· ἀλλὰ τὰ μὲν ὅλως ἄπεπτα, τὰ δὲ πεπεμμένα, καὶ ὅλως ἐκ πλειόνων σύνθετα· διὸ καὶ τοῖς χυλοῖς καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἕτερα. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν

ἡμέρων

ἡμέρων ὀρθῶς μὲν, ὧν αἱ ῥίζαι πικραὶ καὶ ὀπώδεις, τούτων οἱ καρποὶ γλυκεῖς, ὡς ἂν ἐξ ἀπέπτου
τινὸς πεπτομένους ὄντας. ταὐτὸ δὲ καὶ ἐν ταῖς τῶν φαρμακωδῶν δυνάμεσιν ὑποληπτέον συμβαίνειν.
ὥστ' οὐκ ἄλογον, εἰς ἔνια μὲν τὰς ῥίζας ἰσχύειν μᾶλλον, εἰς ἔνια δὲ τῶν λοιπῶν τι μερῶν. ἐπεὶ καὶ
ῥίζαι ῥιζῶν ἐν τοῖς ὁμογενέσι, καὶ σπέρματα σπερμάτων, καὶ τἄλλα μέρη πολὺ διαφέρουσιν ἰσχύϊ,
διὰ τὸν ἀέρα ἑκάστης χώρας· ὥσπερ καὶ ὁ σῖτος, καὶ οἱ ἄλλοι καρποὶ, τῇ βαρύτητι καὶ κουφότητι. διὰ
τοῦτο φάρμακα φαρμάκων ἀμείνω, κατὰ τοὺς τόπους οὐ μακρὰν ἀπέχοντας· οἷον ὁ ἐκ τῆς Οἴτης ἐλ
λέβορος τοῦ ἐν τῷ Παρνασῷ. δοκεῖ γὰρ ἰσχυρότερος εἶναι οὗτος, καὶ οὐχ ἁρμόττειν εἰς τὴν χρείαν. ἡ δὲ ἰσχὺς
ἐκ παραπλησίας τινὸς αἰτίας γίνεται, καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν. καὶ γὰρ ἐνταῦθα σκληρότητί τε τοῦ ἀέρος
καὶ πλήθει τῆς τροφῆς βαρεῖς γίνονται, διὰ τὸ πολὺ τὸ γεῶδες ἔχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ· κἀ-
κεῖ διὰ τὰς ὁμοίας αἰτίας. ἄλλη δὲ πρὸς ἄλλην δύναμιν οἰκεία χώρα, καθάπερ ἐπὶ τῶν καρπῶν.
ἔνια γὰρ οὐδὲ ἐκπέττουσιν ὅλως τὰς φαρμακώδεις. ἐπεὶ πολλαχοῦ καὶ μέλας ἐλλέβορός ἐστι, καὶ
ἀδυνάτοι ἄλλαι τῶν ῥιζῶν, ἀλλὰ μελεῖαι καὶ † δυνατοί τινες. ἢ καὶ δόξειεν ἂν ψυχροῦ τινος ἀέρος ἅμα καὶ εὐπνου
δεῖσθαι, καὶ ἐπιτροφῆς συμμέτρου. φαίνεται δ' οὖν, ἐν τοῖς ὄρεσι πλεῖστα φάρμακα γίνεσθαι, καὶ ἐν
21 τοῖς ὑψηλοτάτοις καὶ μεγίστοις μάλιστα. καὶ περὶ μὲν τούτων, ἱκανῶς εἰρήσθω. Περὶ δὲ τῶν ὀδμῶν,
ἐπειδὴ καὶ αὗται κατὰ μέρη γίνονται, τὰς αὐτὰς καὶ παραπλησίας αἰτίας ὑποληπτέον. ἡ γὰρ πέ-
ψις τοῖς μὲν ἐν τῷ ἄνθει μᾶλλον, τοῖς δὲ καὶ ἐν τῷ καρπῷ, τοῖς δὲ καὶ ἐν τοῖς φύλλοις καὶ ἐν
τοῖς κλωσὶ γίνεται, τοῖς μὲν ἐν τοῖς ὑδαρέσι, καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς ἀχύλοις ἢ δριμέσιν. ἐν τοῖς
ἄνθεσιν, οἷον ῥόδῳ, κρόκῳ, καὶ τοῖς τοιούτοις. ὅσα δὲ αὐτῶν μὴ εὔχυλα, καὶ ἐν ταῖς ὀσμαῖς ἐμφαί-
νει γέ τινα βαρύτητα, καθάπερ τὸ κρίνον, καὶ τὸ λείριον, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. ἔνια δ' ὅ-
λως οὐδ' εὐοσμίαν, ἀλλὰ βαρύτητα ἔχει κατὰ τὴν ὄσφρησιν· καὶ φανερὸν, ὡς ἀπὸ τοῦ χυλοῦ πως
γίνεται, καὶ οὐκ ἔστιν ἀπηρτημένον τὸ τῆς ὀσμῆς. ὅσα γὰρ ὑδαρῆ, ἄχυλα καὶ ἄοσμα ὡς ἐπίπαν. ἐν
δυσὶ γὰρ τούτοις, ὡς εἰπεῖν, ἡ ἀοσμία, τῷ τε τὸν χυλὸν ὑδαρῆ τινὰ ἔχειν φύσιν, καὶ τῷ πολὺ τὸ
ὑδατῶδες. τὸ μὲν γὰρ ὥσπερ ἄμικτον, τὸ δ' ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀφανίζεται· διὸ τρόπον τινὰ καὶ
τοῦθ' ὥσπερ ἄμικτον. ἐν μίξει δέ τινι, καὶ τὸ τῆς ὀσμῆς. ὅσα δὲ ἐν τροφῇ πλείονι βλοσυρωτέρᾳ, κα-
θάπερ τὰ λιμναῖα, ταῦτα καὶ τὰς ὀσμὰς ἔχει παραπλησίας, βαρείας τινὰς καὶ θολεράς. ἐπεὶ
οὖν τῶν μὲν ἐν ταῖς ῥίζαις ἡ τοιαύτη μίξις καὶ συμμετρία, τῶν δ' ἐν τοῖς κλωσὶ καὶ τοῖς φύλλοις, τῶν
δ' ἐν τοῖς καρποῖς, πλεῖστον δ' ἐν τοῖς ἄνθεσιν, εὐλόγως εὔοσμα ταῦθ' ἑκάστων. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν
τοῖς δένδροις τὰ ἐλάττω τῶν ἀνθῶν εὔοσμα, καὶ ἧττον ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅτι γεῶδες πλεῖον καὶ ἡ ὑγρότης.
εἰ δὲ μὴ, ζητητέον αἰτίαν. ἴσως μὲν οὖν καθόλου καὶ ἁπλῶς εἴρηται. ὡς δὲ καθ' ἕκαστον δεῖ σκοπεῖν τὰς
εἰρημένας συμμετρίας, οὐκ ἂν δόξαιεν ἀλόγως ἐν τῷ ἄνθει τοῖς πλείστοις. ἐνταῦθα γὰρ οἷον πρώ-
τη καὶ ἐλαφροτάτη πέψις, ἀποξηραινομένου θ' ἅμα καὶ μεταβάλλοντος. ὅταν δὲ εἰς τὸν δὲ τὸν καρπὸν
ἔλθῃ πλείονος τῆς ὑγρότητος οὔσης, οὐκέτι διαμένει τὸ τῆς ὀσμῆς, ἐφ' ὧν μὴ φύσει τοιοῦτος ὁ χυλός.
ὡς δ' ἐπὶ τὸ πᾶν ἔν τε τῶν ἡδυνῶν τισι καρπῶν ἡ εὐοσμία· τοιοῦτο γὰρ καὶ τὸ μῆλον, καὶ τὸ ἄπιον,
καὶ τὸ μέσπιλον. καὶ τῶν εὐόσμων διὰ δριμύτητά τινα, οἷον κεδρίδος τε καὶ τερμίνθου, καὶ τῶν τοιού-
22 των· καὶ τῶν λιπαρῶν, ὥσπερ ὅ, τε τῆς ἐλάτης, καὶ τῆς πεύκης, καὶ τῆς πίτυος, καὶ τῆς δάφνης. Τῶν
δὲ γλυκέων οὐδεὶς, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐπὶ μικρόν. ἐπεὶ καὶ τὰ μῆλα τὰ γλυκέα πάντων ἥκιστα εὔο-
σμα, καὶ ὅσῳ ἂν γλυκύτερα, ἧττον. ἅμα δὲ καὶ ταῦτ' ἔχει πως οἰνώδη τὸν χυλόν. αἴτιον δ' ὅτι
παχύτερος καὶ γεωδέστερος ὁ γλυκὺς χυλὸς, ἄλλως τε καὶ ἐν τῷ περικαρπίῳ μεμιγμένος·
ἡ δὲ ὀσμὴ λεπτοτέρου καὶ ξηροτέρου καὶ διαπνεομένου μᾶλλόν ἐστιν, ὑπὲρ ὧν καὶ ὕστερον διαστα-
κλώνων φητέον. ἀλλ' ὡς ἐπὶ κεφαλαίων, ἐν τούτοις τοῖς γένεσιν ἡ εὐοσμία τῶν δὲ φύλλων καὶ † κλῶ-
ὥσπερ νες, καὶ ὅλως τῶν δένδρων καὶ ὑλημάτων, ἐν οἷς καὶ δριμύτης τις ὑπάρχει, καὶ λιπαρότης, † ὧν ἅ-
περ ἀμέλει οἱ προειρημένοι καρποὶ, καὶ ἐπὶ τῶν οἰνωδῶν καὶ ἐνίων. ὁ γὰρ τῆς μυρρίνου καρπὸς εὐώ-
δης. εὔοσμος δὲ καὶ αὕτη, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτην ἔχει δριμύτητα, εἴτε λιπαροῦ τινος, εἴτ' οἰνώ-
δους, εἴτε καὶ ἄλλου χυλοῦ κατὰ τοὺς καρπούς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στεφανωμάτων, οἷον ἑρπύλλου,
λαχάνων σισυμβρίου, καὶ ἐπὶ τῶν † ἄλλων· οἷον πηγάνου, σελίνου, μίνθης. τό, τε ξηρὸν καὶ δριμὺ, καὶ στυπτι-
κόν πως ἔνδηλον· οὐκ ἐπὶ τοῖς καρποῖς, οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις ἐχόντων τὴν ὑγρότητα τοιαύτην.
ἐν ἅπασι δ' ἐνυπάρχει καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἄλλοις, τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν τοῖς εὐώδεσιν, ὥστε τὸ
ἔγχυλον ξηρῷ ἀπομιγνύμενον ἐμφαίνειν τινὰ δύναμιν. εὐοσμότερα δὲ καὶ ἡλίῳ καὶ ὅλα
κατὰ μέρος ἐν τοῖς εὐπνόοις καὶ ξηροῖς τόποις, ἀφῃρημένου τοῦ ὑδατώδους καὶ τοῦ καταλοίπου
πεπεμμένου

πεπεμμένα μᾶλλον. ὡς γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ ξηρότης οἰκειοτέρα ταῖς ὀσμαῖς, καὶ μᾶλλον ἐν
ταύτῃ ἀποκλίνει πάντα. σημεῖον δὲ, καὶ τὸ ἐν ταῖς θερμοτέραις χώραις πλείω γίνεσθαι, καὶ μᾶλ-
λον τὰ εὔοσμα. πεπεμμένα γὰρ, δηλονότι μᾶλλον καὶ ἔνια ξηραινόμενα ὄζει. χλωρὰ δ' οὐκ ὄζει,
καθάπερ ὁ κάλαμος, καὶ ὁ σχοῖνος· τὰ δὲ, καὶ μᾶλλον ὄζει ξηρανθέντα, καθάπερ ἶρις, καὶ ὁ μελίλω-
τος. οὕτω δὲ καὶ οἰνοθάνθης εὐοσμότερος. οὐ μὴν πάνθ' οὕτως, ἀλλ' ἔνια καὶ ἀνάπαλιν· ἃ δεῖ διαι-
ρεῖν. ἁπλῆ δέ τις ἡ διαίρεσις. τῶν μὲν γὰρ ἀσθενεῖς αἱ ὀσμαί· τοιαῦται δὲ ὡς ἐπίπαν τὰ ἄνθη μά-
λιστα, τὰ μὲν εὐοσμότερα χλωρὰ καὶ πρόσφατα, χρονιζόμενα δὲ ἀμβλύνεται διὰ τὴν ἀποπνο-
ήν. ὧν δ' ἰσχυρότεραι· τοιαῦται δ' ὅσα γεωδέστερα, καὶ οὐ γεωδεστέροις, καὶ οὐ μεθίκταί τις ὑδατώ-
δης δύναμις, ταῦτ' ἀποξηραινόμενα καὶ παλαιούμενα μέχρι τινός· ὧν καὶ τὰ μῆλα τὰ κυδώ-
νια, καὶ ὅσα τῶν στεφανωματικῶν δριμείας ἔχει τὰς ὀσμάς· οἷον τὸ ἀβρότονον μάλιστα, καὶ τὸ ἀμά-
ρακον, καὶ ὁ κρόκος. ἅμα γὰρ ἀποπνεῖ ταῦτα τῷ ὑδατώδει, καὶ ἡ τῆς † στροφῆς ὑπερβολὴ παύεται, τροφῆς
καὶ ὥσπερ πέψιν ἐν ἑαυτοῖς ἔνιαι γε λαμβάνει. διὸ καὶ ἀφαιρεθέντα ἀπὸ τοῦ φυτοῦ, εὐωδέστερα·
καθάπερ τὰ μῆλα, καὶ ἄλλ' ἄττα. συμβαίνει δὲ καὶ τῶν ὀπωρῶν ἔνια, χλωρὰ μὲν ὄντα μὴ ὄζειν, διὰ
τὴν ὑγρότητα· ξηρανθέντα δὲ, καθάπερ ἄλλα τε καὶ τὸ βούκερας. ἐπεὶ καὶ ὁ οἶνος τότε μάλιστα
παρίσταται, καὶ ὀσμὴν λαμβάνει, ὅταν ἀποκριθῇ τὸ ὑδατῶδες αὐτοῦ. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα,
παλαιούμενα εὐοσμότερα. Τὰ δ' ἀσθενῆ, ταχὺ διαπνεῖται, καθάπερ τὰ ἴα, καὶ τά γε 23
λευκά, πικρὰ καὶ κακώδη παλαιούμενα· καὶ οὐχ ὥσπερ τὰ ῥόδα, διατηρεῖ τὴν εὐοσμίαν ἀπο-
ξηραινόμενα, μέχρις οὗ ἂν ἐκλείπῃ· πλὴν τὰ μὲν χλωρὰ καὶ πόρρωθεν ὄζει. † ταῦτ' οὐδὲ τὸ αἴτιον, ταῦτα δὲ
ὅτι καὶ κατέσκληκέ πως, ἐκλελειπότος τοῦ οἰκείου θερμοῦ, καὶ οὐ δίδωσιν ἀποπνοήν. ἐπεὶ πρός
τε τὰς χρείας οἱ μυρεψοὶ καὶ ταῦτα ἀποξηραίνουσι μέχρι τινός, ὅπως ἄκρατον καταλίπωσι
τὴν ὀσμήν. ὁ δὲ μελίλωτος καὶ εἰς πλείω χρόνον εὔοσμος διαμένει. οὐ μὴν ἀλλ' ἔνια γε τῶν εὐω-
δῶν ἄγαν καταξηραινόμενα, χείρους ἴσχει τὰς ὀσμάς, τῷ δριμυτέρας εἶναι καὶ σκληροτέρας. ἔ-
στι γάρ τις ὥσπερ καὶ οἴνου, καὶ ἁπλῶς χυλοῦ σκληρότης καὶ ἰσχύς, οὕτω καὶ ὀσμῆς, ὃ καὶ τῶν ἀγρίων
ἔνια ὅμοια δοκεῖ πρὸς τὰ ἥμερα πεπονθέναι, καθάπερ ἕρπυλλος, καὶ τὸ σισύμβριον, καὶ τῶν λα-
χανωδῶν μάλιστα τὸ πήγανον. σκληραὶ γὰρ αἱ ὀσμαί, καὶ ἀγλυκεῖς. αἱ δὲ τῶν ἡμέρων, ἔχουσί
τινα ἅμα τῷ ὑφειμένῳ γλυκύτητα καὶ εὐμένειαν. ἔστι γὰρ ὥσπερ ἐν χυλοῖς καὶ ὀσμαῖς γλυκύτης.
σχεδὸν δὲ καὶ ἄλλαι προσηγορίαι τῶν εἰδῶν, ὡς οὐ πόρρω τῆς φύσεως ἑκατέρας οὔσης. ἀλλὰ γὰρ
ποῖαι μέν τινες ὀσμαὶ χρόνιαι, καὶ ποῖαι ξηραινομένων εὐοσμότεραι, καὶ τἄλλα τὰ τούτοις ὅμοια,
διὰ τῶν εἰρημένων θεωρείσθω· καὶ ὅσα μὴ εἴρηται, ῥᾴδιον ἐκ τούτων συνιδεῖν. ὅσα δὲ μὴ κατὰ μέρος
εὔοσμα, ἀλλ' ὅλα τυγχάνει, περὶ τούτων ἀπορήσειεν ἄν τις, ὃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, διὰ τί τὸ
ἄνθος οὐκ εὔοσμον αὐτοῦ, ἢ οὐ κατὰ λόγον. ἐνδεῖ γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ οὖσιν εὐόσμοις, τούτοις μάλι-
στα διὰ τὸ προϋπάρχειν τὴν φύσιν. αἴτιον δὲ φαίνεται, διότι πέψις τις ἡ ἄνθησις· τὸ δὲ πεπτό-
μενον, ἐν μεταβολῇ τοῦ ὑπάρχοντος· ὅσα μὲν οὖν αὐτὰ μὴ ὀσμώδη, τούτων πεττομένων τῶν χυλῶν.
ὅσα δὲ εὔοσμα τούτων διὰ τὴν μεταβολήν, λαμβάνει τινὰ τὸ ἄνθος εὐοσμίαν. ἐπείπερ ἡ πέ-
ψις ἐν μεταβολῇ, ἀναγκαῖον ἐξαλλάττειν τὴν ὀσμήν. ὀσμώδων δὲ ὄντων, ἧττον εὔοσμον ἔσται τὸ
ἄνθος. αὕτη γὰρ ἐξαλλαγὴ ἔοικεν ὥσπερ ἐξάνθησις εἶναι τῆς προϋπαρχούσης ὀσμῆς καὶ δυνάμεως.
διὸ καὶ αὐτά φασιν ὄζειν τότε. τοῦτο μὲν οὖν εἰ γίνεται, σκεπτέον. φέρει γάρ τινα πίστιν. φαίνεται
δὲ παρόμοιον συμβαίνειν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν χυλῶν τῶν τοιούτων, καὶ τῶν ἐν τέλει, καὶ πεπεμμένων πρὸς
τοὺς ἀπέπτους, ὅταν πυρῶνται καὶ ἡλιῶνται. μεταβολῆς γὰρ γινομένης, οἱ μὲν εἰς τὸ βέλτιον, οἱ δὲ
εἰς τὸ χεῖρον μεταβάλλουσι. τοὺς μὲν γὰρ πέττει, τῶν δ' οἷον ἐξίστησι τὸ θερμόν. ἀνάγκη γὰρ ὅταν ἐν
τῷ τέλει γίνηται, τὴν μεταβολὴν εἶναι πρὸς τὸ χεῖρον. ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα φαίνεται συμβαῖνον, μα-
λακωτέρας τῆς ὀσμῆς γινομένης. οἷον γὰρ ἄνεσίς τις γίνεται τῆς ἀκράτου· ἅμα δὲ καὶ διϋγραί-
νεσθαι συμβαίνει, ξηρὸν ὂν φύσει κατὰ τὴν ἄνθησιν. ὧν γένεσις οὐκ ἄνευ τούτων, κἂν ταύτῃ γί-
νοιτό τις ἄνεσις. εἰ δὲ μὴ ὑγρότης, ἀλλ' οἷον γλυκύτης ἐγγίνεται πρὸς τὴν τοῦ καρποῦ γένεσιν (ἅ-
παντα γὰρ ἐκ γλυκέος γεννᾶται· διὸ καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἀνθῶν ἐστι γλυκέα) καὶ τοῦτο κατὰ λόγον,
ἐκλελυμένην τε καὶ θηλυτέραν εἶναι τὴν ὀσμήν, οἷον ὑπογλυκαίνουσαν, ἀφῃρημένης τῆς ἀκράτου
δριμύτητος. τούτων μὲν οὖν τοιαύτην τινὰ αἰτίαν ὑποληπτέον. Διὰ τί δ' οἱ ἄγριοι καρποὶ τῶν 24
ἡμέρων εὐοσμότεροι τῶν ὁμογενῶν, οἷον μηλέαι τε, καὶ ἀχράδες, καὶ οὖα, καὶ μέσπιλα, καὶ τἄλλα. καὶ αὐ-
τῶν δὲ τῶν μήλων, ἔν τε τοῖς ἀγρίοις τὰ στρυφνότατα, καὶ τοῖς ἡμέροις εὐοσμότατα. καίτοι διὰ πέψεως γι-
νομένης

νομένης τῆς ὀσμῆς, προσήκειν εὐοσμεῖν τὰ μάλιστα πεπεμμένα. περὶ δὴ τούτων, ἔστι μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅτι τὰ ἄγρια ὡς σκληρότερα· καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. ἔτι δὲ καὶ οἰκειοτέρως, εἴ τι δύναιντο διελθεῖν τὰς πέψεις, τήν τε χυλοῦ καὶ τὴν τῆς ὀσμῆς, ἐν τίνι ἑκατέρα γίνεται. φαίνεται γάρ τινα ἔχειν διαφοράν, εἴθ' ἑτέρων ὄντων, εἴτε τοῦ αὐτοῦ μεταβάλλοντος. τοῦτο μὲν οὖν καθόλου διαίρεσιν ἔχει. πρὸς δὲ τὸ νῦν, ἱκανὸν τοσοῦτον, ὅπερ καὶ φανερόν· ὅτι ἡ μὲν γλυκύτης, καὶ ὅλως ἡ εὐοσμία, πάχει γίνεται τῶν χυλῶν. διὸ καὶ γηράσκοντες οἱ καρποί, καὶ ἡλιούμενοι, πάντες γλυκύτεροι. παχύνονται γάρ, ἀφαιρουμένου τοῦ ὑδατώδους. ἡ δὲ τῶν ὀσμῶν, ἐν προτέρᾳ τινὶ καὶ ἀτελεστέρᾳ πέψει. σημεῖον δέ, καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ εὐώδη, καθάπερ ἄπιοι καὶ μηλέαι καὶ τὰ ἄλλα, μᾶλλον εὔοσμα γίνεται, μὴ τελέως ἐκπεπανθέντα. καίτοι τότε τοῦ χυλοῦ μάλιστα ἡ πέψις, καὶ ἔοικεν ἐν ταῖς προτέραις μεταβολαῖς τῶν χυλῶν. πλείους γοῦν εὐοσμίαι γίνονται,
ἀπὸς καθάπερ ἅμα πνευματική τις οὖσα, καὶ † ὅπως τοῦ χυλοῦ τὴν οἰκείαν ἔχοντος φύσιν, ὅταν εἰς ταύτην ἐπέλθῃ, παχυνθεὶς καὶ πεφθείς, τὰ μὲν τῆς ῥοφῆς ἐλάττω, τὴν δὲ γλυκύτητα τὴν οἰκείαν καὶ ὅλως τὴν τῇ αἰσθήσει πρόσφορον λαμβάνει. τὰ μὲν οὖν ἄγρια, μέχρι τῆς προτέρας περὶ ὄντα, καὶ τὴν εὐωδίαν ἔχει κατὰ λόγον. τὰ δὲ ἥμερα, τελειούμενα τῇ πέψει καὶ ἀτροφοῦντα, διὰ τὴν κατεργασίαν μεταβάλλει τοὺς χυλοὺς εἰς γλυκύτητα καὶ εὐοσμίαν. ἅμα δὲ καὶ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ξηρότητα, καὶ τὴν πολυτροφίαν καὶ ὀλιγοτροφίαν, καὶ τὴν εὔπνοιαν, εἰκός τι συμβάλλεσθαι πρὸς τὰς ὀσμάς. εἴπερ ὅλως καὶ τὰ ξηρά, καὶ ἐν ξηροῖς καὶ ὀλιγοτροφίᾳ καὶ ἐν εὐπνόοις εὐοσμότερα. μιγνυμένη γὰρ ἡ πλείων ὑγρότης, ἀμβλύνει τὴν ὀσμήν. διὸ καὶ ἐν τοῖς παλισκίοις καὶ ἐφύδροις, οὐκ εὔοσμα. καὶ μάλιστα δὲ τῇ παχύνσει, καθάπερ εἴρηται, λαμβάνει τὴν μεταβολήν. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ ξηρότερα καὶ ἄγρια καὶ ὀλιγοτροφώτερα καὶ εὔπνοα μᾶλλον καὶ ἐν ἡλιώσει, καὶ ἔτι λεπτοχυλώτερα, καὶ οὐχ ὁμοίως τὸν χυλὸν ἔχοντα ἀναμεμιγμένον τῇ σαρκὶ τοῖς ἡμέροις. ἅπαντα δὴ ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐοσμίαν. ἰδεῖν δὲ τοῦτ' ἔστι καὶ ἐπὶ τῶν οἴνων. οἱ μὲν γὰρ γλυκεῖς, ὅλως εὔοσμοι, καὶ οἱ μαλακοί. τῶν δὲ ἄλλων οἱ λεπτοὶ μᾶλλον εὐώδεις, καὶ θᾶττον τῶν πιόνων παριστάμενοι, καὶ παχέων. ἔτι δὲ ἅμα τῇ εὐοσμίᾳ συμβαίνει, καθάπερ χωρισμόν τινα γίνεσθαι τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ γεώδους, ὑφισταμένης τῆς τρυγός, καὶ πρὸς τούτοις ἀναπνοὴν τοῦ ὑδατώδους· ὥστε διὰ πάντων εἶναι τὴν εὐωδίαν, λεπτότητός τε καὶ χωρισμοῦ καὶ διαπνοῆς. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ κεραμίου τὸ πρὸς τῇ τρυγί, ἧττον εὔοσμον. ἡ αὐτὴ δ' αἰτία, καὶ τοῦ θᾶττον παρίστασθαι τοὺς ἠθικοὺς τῶν οἴνων. λεπτότεροι γάρ, καὶ ὥσπερ εὐθὺς ἄμικτοι, συνεπιμαρτυρεῖ δέ, καὶ ἐκ τῶν λεπτοτέρων καὶ εὐχύλων καὶ εὐπνόων εὐωδεστέρους γίνεσθαι, καὶ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων ἢ νεωτέρων. ἔτι δ' ὡς πολύοσμοι καὶ ἰσχυροὶ ταῖς ὀσμαῖς, οὐκ ἔχουσι δὲ τῇ γεύσει τὸ μαλακόν, ὡς οὐκ οὔσης ἅμα τῆς τε κατὰ τὸν χυλὸν εὐοσμίας καὶ πολυοσμίας καὶ ἰσχύος. ὅπερ ἐπὶ τῶν μύρων, καὶ ἐπὶ τῶν θυμιαμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν στεφανωμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν εὐοσμοτάτων συμβαίνει. πάντα γὰρ πικρά, καὶ δύσχυλα τὰ τοιαῦτα, καθάπερ αἱ ἀμυγδάλαι. καὶ οἱ ὀρεινοὶ δὲ τῶν οἴνων, ὀσμὴν μὲν ἔχουσιν ἔνιοι, σκληροὶ δὲ καὶ οὐκ εὔχυλοι. ἐξ ἁπάντων οὖν δῆλον, ὡς ἕτερον τὸ τὴν εὐοσμίαν ποιοῦν, ἣν συμμετρίαν τινὰ λάβῃ τῆς κράσεως. ἥδιστον δὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν. ἄλλως τε καὶ ὧν ἐν αὐταῖς ἀγρίων τινῶν ἔφαμεν λυπεῖν τὸ δριμὺ καὶ ἄκρατον, ὥσπερ ἑρπύλου καὶ ἀβροτόνου καὶ πηγάνου. μιχθείσης δὲ ὑγρότητος συμφύτου, μᾶλλον εὐκράτους γίνεσθαι καὶ ἡδίους· μίγνυται γὰρ καὶ εὐχυλοτέρων γινομένων. ἐὰν δὲ ὑπεραίρῃ θάτερον, ἐπιζητοῦμεν τὸ ἐλλεῖπον. ἅμα γάρ πως ἡ ἀπόλαυσις ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν γευστῶν ὀσμῶν καὶ χυλῶν. χρὴ δὲ πειρᾶσθαι καθόλου διαιρεῖν, ὥσπερ εἴπομεν· ἐν τῷ χυλῷ μὲν ἡ εὐοσμία καὶ ἡ γλυκύτης, ἀπὸ τοῦ χυλοῦ δὲ ἡ ὀσμή, ποῖος ἑκάτερος καὶ πῶς ἔχων. ἐκεῖνο δ' οὖν φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἠπορήθη, διὰ τί οἱ ἄγριοι τῶν καρπῶν εὐοσμότεροι. φαίνεται δὲ κἀκεῖνο συμβαίνειν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀτελέσι καὶ τοῖς στερητικοῖς χυλοῖς μᾶλλον εἶναι τὴν εὐοσμίαν, εἴ γε τὰ μὲν πικρά, τὰ δὲ δριμέα, τὰ δ' ἀσθενῆ, τὰ δὲ στρυφνά, τὰ δ' ἄλλα ἔχοντα δυσχέρειαν. οὐκ ἀλόγως δ' ἴσως. ἡ πνοὴ γάρ τις μᾶλλον ἀπὸ τούτων. ὥστ' ἐὰν μὲν εὔκρατα λάβῃ, σύμμετρον εἶναι πρὸς τὴν ὄσφρησιν· ἐὰν δὲ ὑπερβάλλοντα, δυσχερῆ καὶ βαρεῖαν ἤδη. καὶ οὐκ ἂν δόξειεν ἐν στερήσει τοιοῦτον εἶναι γένος· ἀλλ' ἑτέραν τινὰ φύσιν ἔχει, εἴγε ἔνια ποικίλα τῶν ἄκρων. ἡ μὲν οὖν ἀοσμία, διὰ τοῦτο ἐν τοῖς γλυκέσι καὶ δυσχύλοις μᾶλλον. ὡς δ' εἰπεῖν, τῶν ὀσμῶν ἡ μὲν ἰσχὺς ἑκάστων, δῆλον ὅτι κατὰ τὴν ὑπο-
25 κειμένην φύσιν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔνιά γε τῶν ἀνθέων ἐξ ὑποστάσεως, ἢ πλησίον ἐλθοῦσιν, εὐοσμότερα·

σμότερα· καθάπερ καὶ τὰ ἴα δοκεῖ. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι πρὸς μὲν τὰ πόρρω, καθαρὰ φέρεται καὶ ἀμιγὴς ἡ ὀσμή. πλησίον δ' ὄντων, ὅτι συναποῤῥεῖ τι καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων μορίων, ἅπερ οὐ διικνεῖται πρὸς τὰ πόρρω, διὰ τὸ γεωδέστερα καὶ παχύτερα εἶναι. καθόλου γὰρ, ταῖς μὲν ἀσθενέσι τῶν ὀσμῶν ἡ ἀμιξία, τῶν δ' ἰσχυροτέρων ἐνίαις αἱ μίξεις αἱ οἰκεῖαι χρησιμώτεραι, καθάπερ τοῖς χυλοῖς· οἷον καὶ τῇ μυῤῥίνῃ δοκεῖ τῷ ἀμίκτῳ θυμιᾶσθαι, καταβραχεῖσα μελικράτῳ ἢ γλυκεῖ. μαλακωτέρα γὰρ ὀσμὴ κεραννυμένη, καὶ γλυκυτέρα γίνεται. ταὐτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν χυλῶν· ἔνιοι γὰρ δέονται μίξεως πρὸς εὐοσμίαν. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἕως ἂν καὶ ὀσμαὶ πλεῖσται καὶ ἀκρατέσται· προϊούσης δὲ τῆς μεσημβρίας, ἧττον· παρελθούσης δὲ τῆς μεσημβρίας, ἥκιστα, διὰ τὸ ἀναξηραίνειν τὸν ἥλιον. ὡς δ' ἐν ταῖς τῆς ἡμέρας ὥραις, ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ λόγον· πλὴν εἴ τινων ὀσμαὶ καὶ περιστάσεις τοῦ ἀέρος σύμμετροι πρὸς τὰς ὀσμάς, ὥσπερ καὶ καθ' ἡμέραν οὖσιν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος καλουμένης. αὕτη γὰρ τῆς νυκτὸς ὄζει μᾶλλον. κατὰ δὲ τὰς ἡλικίας, οὐκ ἐν ταῖς ἄκραις, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀκμαῖς εὐοσμότατα, μικρόν γε παρακλίνοντα τὴν ἀκμήν. οὐ γὰρ ἴσως ἡ αὐτὴ χυλοῦ καὶ ὀσμῆς πέψις. τὸ μὲν γὰρ νέον, ἅτε ὑγρὰν τροφὴν ἐπισπώμενον, οὐ πέττει. τὸ δὲ γεγηρακὸς, ἐξασθενεῖ δι' ἔνδειαν θερμότητος. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτά γε εὐοσμότερα τῶν νέων· ἐλάττων γὰρ ὑγρότης. ὡς ἐπικρατεῖ μᾶλλον, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν ταῖς χώραις ταῖς λεπτογείοις. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ ἐν ἀκμῇ, καὶ πρὸς εὐχυλίαν ἄριστα, καὶ πρὸς εὐοσμίαν, ὧν ἑκατέροις ἐνταῦθα τὸ τέλος. ἐν δὲ τοῖς ψύχεσι καὶ πάγοις, ἀμβλύτεροι καὶ οἱ χυλοὶ, καὶ αἱ ὀσμαὶ, διὰ τὴν πῆξιν· πεπηγότα γὰρ οὐ διαδίδωσιν. ἅμα δὲ καὶ ἀφανίζεταί πως ὑπὸ τοῦ ψύχους κρατουμένης μᾶλλον κἀκεῖνα καὶ ἡ αἴσθησις. ἀμφότερα γὰρ ἐξίστησιν· ἐκεῖνα δὲ μᾶλλον. ἐπεὶ καὶ τῶν καρπῶν ἐξαιρεῖται τὴν γλυκύτητα, διατμίζον τῇ πήξει, καὶ ἐξαῖρον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῶν καυμάτων ὑπερβολὴ τοὺς χυλοὺς λυμαίνεται· τὰ μὲν γὰρ κατακάει, τὰ δὲ οὐ πέττει, τὰ δ' ὥσπερ σήπει καὶ διυγραίνει· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν συκῶν ἐλέχθη. τὰς δ' ὀσμὰς ἴσως ἐνίων μᾶλλον διατηρεῖ. τάχα δὲ καὶ ποιεῖ τάς γε ἐν τοῖς ξηροῖς γινομένας· ἄκρατοι γὰρ αὗται. πολλὰς δὲ καὶ φθείρει· τὰς δ' ἐν τοῖς καρποῖς ἐγχυλοτέρας καὶ μεμιγμένας τινὰς εἶναι. μὴ πεπαινομένων δὲ καλῶς, οὐ γίνεται. τὸ δ' ὅλον, ἐν συμμετρίᾳ τινὶ τὴν μίξιν ὑπάρχειν, καὶ ἐμφαίνεσθαί πως τὴν τοῦ ξηροῦ φύσιν ἐν ταῖς ὀσμαῖς· τοῦτο γὰρ τὸ τὰς ὀσμὰς ποιοῦν, ἢ πάντων, ἢ τινῶν. ὅπερ φανερὸν εὐθὺς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐστιν, ἐν τοῖς τοιούτοις ὑετοῖς. διακεκαυμένης γὰρ ἐν τῷ θέρει, τὸ θερμόν πως τὸ ὕδωρ ποιεῖ τὴν εὐωδίαν. ταῦτα δὲ ποιεῖ καὶ ἐν ἄλλοις. καὶ γὰρ τὸ περὶ τὴν ἶριν λεγόμενον, ὡς ὅπου ἂν κατάσχῃ, ποιεῖ τὰ δένδρα καὶ τὸν τόπον εὐώδη, τοιοῦτόν ἐστι. ποιεῖ γὰρ οὐ πάντως, ἀλλ' ἐὰν ὕλη τις ᾖ νεόκαυτος. οὐ δ' ἴσως καθ' αὑτὴν, ἀλλὰ τρόπον τινὰ κατὰ συμβεβηκός. ἐφύη γὰρ, ὅπου ἂν ἐφιστῇ. πεπυρωμένης γὰρ τῆς ὕλης, ἡ κατάμιξις ποιεῖ τινα ἀτμίδα καὶ εὐωδίαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ γίνεται πλῆθος ὕδατος, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ψεκάς, ὥστε συμμετρίαν εἶναι πρὸς τὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα. δεῖ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ὕλην ποιάν τινα προϋπάρχειν. οὐ γὰρ ἐν πᾶσι, καὶ πάντως. ὅλως δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἥ τε πύρωσις, καὶ ἡ κατάμιξις τῶν πεπυρωμένων ποιεῖ τινας εὐωδίας, καὶ τὸ ὅλον ὀσμάς, ἐὰν ἔχῃ τὸ σύμμετρον. ἐπεὶ καὶ τὰ θυμιάματα ταῦτα, πυρώδεις ταύτας εὐωδίας. μαλακῇ δὲ, καὶ οὐ κατακαιούσῃ. τὸ γὰρ σύμμετρον οὕτω πρὸς ὁρμήν, ἐκείνως δὲ φθορά.

Πάρεγγυς δὲ καὶ τὸ ταὐτό πως τούτῳ, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν δένδρων, καὶ ὅλως τῶν ὑλημάτων, εὔοσμα πολλά· ζῷον δ' οὐδὲν, εἰ μὴ τὴν πάρδαλιν φασι, καθάπερ ἐλέχθη, τοῖς θηρίοις. τὰ μὲν γὰρ θερμὰ καὶ ξηρὰ τὴν φύσιν, ὥς γε ὑπόπτερα, καὶ καθαρωτέρα τις ἡ αὐτῶν ἀναπνοή. τὰ δ' ἐν ὑγρότητι πλεῖον, καὶ μηλωδέστερα· διὸ καὶ ἡ ἀποπνοὴ τοιαύτη. καὶ ὅλως ἡ τροφὴ τῶν μὲν ἁπλῆ καὶ ἀπερίττωτος, τῶν δὲ ποικίλη καὶ περιττωματική. συμβάλλεται δέ τι καὶ τοῦτο πρὸς εὐοσμίαν, ὅταν ἡ φύσις ἅμα προϋπάρχῃ ποιά τις. ἀρχὴ γὰρ αὕτη καὶ πρῶτον. ἐπεὶ οὐδὲ τὰ δένδρα πάντα εὐώδη, διὰ τὸ μὴ τὰς ὁμοίας ἔχειν κράσεις. τάχα δὲ καὶ ἡμῖν οὐκ ἔνδηλον ἐκ τῶν ζῴων τὸ εὔοσμον, διὰ τὸ χείρω εἶναι τὴν ὄσφρησιν. ἐπεὶ τά γ' ἄλλα καὶ πόῤῥωθεν αἰσθάνεται, καὶ τὰ σύνεγγυς ἀκριβέστερον. ἢ καὶ τὰ μὲν ἴσως αὐτοῖς εὐώδη, τὰ δὲ καὶ ἀηδῆ πάντα φαίνεται· καθάπερ καὶ ἡμῖν ἑτέρων ἕτερα μᾶλλον. ἔνια δὲ καὶ ὅλως φεύγομεν. ἀλλ' ἐκεῖνο ἄτοπον, ὃ καὶ πρότερον εἴπομεν, εἰ τὸ ἡμῖν κακῶδες καὶ ἄοσμον, ἐκείνοις εὔοσμον γίνεται. τάχα δ' οὐκ ἄτοπον. ὁρῶμεν δ' οὖν τοῦτο καὶ ἐφ' ἑτέροις συμβαῖνον, ἐν ἑαυταῖς εὐθὺς ταῖς τροφαῖς· τῷ μάλιστ' ἂν τις αἰτιάσαιτο τὰς κράσεις ἀνωμαλεῖς γε οὔσας. ἐπεὶ τά γε σχήματα Δημοκρίτου, καθάπερ ἐλέχθη, 26

τεταγμένας ἔχοντα τὰς μορφὰς, τεταγμένα καὶ τὰ πάθη· καί τοι γε οὐκ ἐχρῆν ποιεῖν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω λεκτέον. ὃ δὲ καὶ μικρῷ πρότερον ἐλέχθη, καὶ νῦν πάλιν εἴπωμεν· ὅτι καὶ ἡ εὐοσμία καὶ ἡ εὐχυλία ζητεῖ τινα καὶ χώρας καὶ ἀέρος ποιότητα, καὶ τροφῆς. δεῖ γὰρ μήτε ὑπερβάλλειν, μήτ' ἐλλείπειν, μήτε ἀλλοτρίαν εἶναι τοῖς ὑποκειμένοις τὴν τροφήν. ὡς τὸ μὲν πλῆθος κωλύει τὴν πέψιν. τὸ δ' ἐνδεὲς οἷον ὕλην οὐκ ἔχει· τὸ δὲ μὴ οἰκεῖον, οὐ ποιεῖ τὸ τῆς φύσεως. ἔοικε δὲ μάλιστα ἐν τῷ ποιόν τι ποιεῖν τὸ ἔδαφος εἶναι, καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου· ταῦτα γάρ ἐστι τὰ τὰς τροφὰς καὶ τὰς πέψεις οἵας δεῖ ποιοῦντα· πρὸς ἑτέρους δὲ καρποὺς καὶ χυλοὺς ἑτέρα καὶ διάφορος. ὅτι δὲ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ἐκ πολλῶν φανερόν. ἄλλα γὰρ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ καὶ εὔοσμα, καὶ εὔχυλα, καὶ κάρπιμα καὶ ἄκαρπα, καὶ βλαστικὰ καὶ ἀβλαστῆ· καὶ γὰρ ἐνταῦθ' ὑπὸ τὴν αἰτίαν αὐτὴν περιπίπτει, περὶ ὧν οὐδὲν ἕτερον τις αἰτιάσαιτο παρὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος κρᾶσιν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἐδάφους τροφήν. καὶ γὰρ τὰ κωλύοντα καὶ αὔξοντα, ταῦτα· καὶ τὰ τὴν πέψιν ποιοῦντα, καὶ εὐχυλίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ ὀσμαὶ καὶ οἱ χυλοὶ πολυειδεῖς, διὰ τοῦτο οὐ μία κρᾶσις, οὐδὲ μία τροφὴ πᾶσι

27 πρόσφορος, ἀλλ' ἑκάστοις ἡ πρὸς τὴν ἰδίαν φύσιν. Ὅθεν καὶ ταύτης τῆς ἀπορίας λύσις, διὰ τί ποτε μᾶλλον ὄντων εὐόσμων τῶν θερμῶν τόπων, οὐχ ἅπαντα ἐν ἅπασι τοῖς θερμοῖς τὰ εὔοσμα. ἔτι μᾶλλον, διὰ τί ποτε τὰ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις ἄοσμα, παρὰ τούτοις εὔοσμα, καθάπερ κάλαμος, καὶ σχοῖνος ἐν συρίᾳ. τὰ δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὔοσμα, παρ' ἐκείνοις οὐδὲν μᾶλλον, ὡς δέ τινές φασι καὶ ἧττον. καί τοι κατὰ λόγον καὶ ταῦτα μᾶλλον· ὑπὸ γὰρ τὴν λεχθεῖσαν αἰτίαν ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν. ἡ γὰρ ἀνωμαλία τοῦ ἀέρος καὶ τῆς τροφῆς, ἑτέρων ὄντων καὶ τῶν εἰδῶν, ἄλλη πρὸς ἄλλους ἁρμόττει. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ αὐτῆς τῆς συρίας βραχύς τις τόπος καὶ τοῦ καλάμου καὶ τοῦ σχοίνου· καὶ πάλιν τὸ ὀποβάλσαμον, καὶ τῶν ἄλλων τὰς εὐοσμίας ποιούντων, πρὸς μὲν τὴν οἰκείαν. πρὸς δὲ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐώδη, παραπλησίαν ἢ χείρω κρᾶσιν ἔχει· καθάπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν καρπῶν. οὐ γὰρ ἴσης πάντα δεῖται θερμότητος οὐδεμίας, ἀλλὰ τὰ μὲν πλείονος, τὰ δὲ ἐλάττονος καὶ μαλακωτέρας· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἑψομένων, καὶ ὅλως τῶν κατὰ τὰς τέχνας γινομένων. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα εὔδηλον. ἐν αἰγύπτῳ γὰρ χείριστα τὰ ἄνθη καὶ τὰ στεφανώματ' ὡς εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀὴρ ὁμιχλώδης καὶ δροσοβόλος. ἐν δὲ ταῖς τοιαύταις χώραις οὐ γίνεται τὸ ὅλον εὐωδία, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι πέψιν· ἀλλὰ μᾶλλον ἐν ταῖς καταξήροις. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐκπέττουσιν. ἐπεὶ τὰ περὶ κυρήνην, διὰ ταῦτα εὔοσμα, τὰ δ' ἄλλα καὶ μάλιστα τὸ ῥόδον καὶ ὁ κρόκος. ἡ γὰρ χώρα λεπτὴ καὶ ξηρὰ, καὶ οὐκ ἄγαν θερμή· καθαρῷ τε γὰρ τῷ ἀέρι, καὶ ἀνύδρῳ. πρὸς εὐωδίαν δὲ αἱ τοιαῦται τροφαὶ συμμετροῦνται. τὸ δὲ ῥόδον, καὶ ὁ κρόκος, ὀλιγότροφα· διὸ καὶ τῶν ἄλλων εὐοσμότερα. θαυμασιώτερον δ' ἐν αἰγύπτῳ τὸ περὶ τὰς μυρρίνας, ὅτι τῶν ἄλλων ὄντων ἀόσμων, ὑπερβάλλουσιν αὗται τῇ εὐοσμίᾳ. καίτοι γε ἡ ξηρότης καὶ ἡ θερμότης οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἔν τισιν ὑπάρχει τῶν λοιπῶν· καὶ τὰ ἄλλα δὲ σχεδὸν τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν. ἔστι μὲν δὴ καὶ τί γένος ἴσως, ὃ μεταφυτευόμενον εἰς ἑτέρας χώρας, οἷον κύπρον, ῥόδον, κνίδον, ἐμφαίνει τι τῆς δυνάμεως· οὐθὲν μέν τοι τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πλατυφυλλότερα γίνεται. λεπτὴ γὰρ ἐκείνη, καὶ τὴν εὐωδίαν οὐκ ἐγγὺς πρὸς ἐκείνην. οὐ μὴν ἀλλὰ τόγε πλεῖστον τῇ χώρᾳ τὸ αἴτιον, καὶ τὴν ἰδιότητα ποιεῖν πρὸς τὰ ἄλλα τὴν θαυμαζομένην. τὸ γὰρ αὖ πάλιν μήτε καρπὸν εἶναι μήτε λευκὴν, ἀλλὰ μέλαιναν, οὐχ ὑπεναντίον πρὸς τὴν εὐωδίαν. ἄμφω γὰρ ξηρότης. αἰτιῶνται δὲ ὡς μικρόμυρτον, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὸ οὐράνιον ὕδωρ, ὡς ἐπιζητοῦντα τὸν καρπόν. τὰς δὲ δρόσους οὐ βοηθεῖν. τοῦτο μὲν οὖν, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ὃ συμβαίνει δυνάμεις ἰδίας ἔχειν παρὰ τὰ ἄλλα κατὰ τόπους ἐνίους, ἰδιωτέρων δεῖται λόγων. ὁ γὰρ κοινὸς, ὅτι πολλὰς ἀνωμαλίας αἱ χῶραι φέρουσιν, ἀληθὴς μέν· προσαπαιτεῖ δὲ καὶ τὰς οἰκείας δυνάμεις, καὶ διαφοράς. ἔοικεν οὖν ὁμοίως καὶ τὸ ἐν λυκίᾳ περὶ τὰς ῥόας συμβαῖνον. ὡς γὰρ ἐκεῖ περὶ τὸν χυλὸν, ἐνταῦθα περὶ τὴν ὀσμὴν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰδιότης. ἐκεῖ μὲν οὖν αἰτιάσαιτ' ἄν τις τὴν τοῦ ποταμοῦ γειτνίασίν τε καὶ φύσιν. ἡ γὰρ ῥόα, φίλυδρον. καὶ μεταβάλλει φασὶν ἐξ ὀξέος εἰς γλυκὺ, ἐὰν ἔχῃ πολυϋδρίαν. ὥστ' εἰ διαρρέων ὁ ποταμὸς ἅμα τῷ πλήθει καὶ τῇ ποιότητι ποιεῖ τοιαύτην μεταβολὴν, οὐδὲν ἄτοπον. ἐνταῦθα δὲ πειρᾶσθαι γε τινα δεῖ ζητεῖν ἰδίαν, ἤ τις οἰκεία πρὸς τὴν εὐοσμίαν. ἔοικε δὲ μάλιστα τοιαύτη τις εἶναι, συντιθεμένων εἰς ταῦτα πάντων οἷον τοῦ τε κοινοῦ καὶ τοῦ ἰδίου γένους τῆς μυρρίνης καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀέρος. αὐτὸ δὲ τὸ φυτὸν ὅλως ξηρὸν, καὶ τὸ γένος τοῦτο μᾶλλον τῶν ἄλλων· δῆλον δὲ ἡ στενοφυλλία, καὶ ἡ μικροκαρπία, καὶ ἡ χρόα τοῦ καρποῦ·

πάντα

πάντα γὰρ ταῦτα ξηρότητος. τὸ δὲ ξηρὸν, ὀλίγον ὑγρὸν ἔχει. τὸ δ' ὀλίγον εὔπεπτον. ἡ δ' εὐωδία
δ' ἐν πέψει τῇ πρὸς ὄσφρησιν· αὕτη δὲ ἀγλυκὺς, καὶ οὐκ εὔχυλος. ἀπὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως ταῦ-
τα προϋπάρχοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀέρος, ὅτι τὸ μὲν ξηρὸν, ὁ δ' ἀὴρ μαλακός, ἄμφω
δὲ ταῦτα εἰς πέψιν, ὁ μὲν τῷ συμπέττειν, ὁ δὲ τῷ καθυγραίνειν. ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα αἱ ἄγριαί τε
τῶν ἡμέρων εὐοσμότεραι, καὶ αἱ ἐν προσηλίοις τῶν ἐν παλισκίοις, καὶ μάλιστα αἱ πρὸς μεσημβρίαν·
ἅπασαι δ' αὗται τροφὴν ἐλάττω καὶ τὸ πέττειν πλεῖον ἔχουσιν. διὸ καὶ οὐδ' εὐαυξεῖς εἰς μῆκος, ἀλλὰ
θαμνωδέστεραι. καὶ γὰρ πάχος λαμβάνουσι, καὶ σχίζονται μᾶλλον, διὰ τὸ πολλὰς λαμβάνειν ἀρ-
χὰς πέττοντος τοῦ θερμοῦ, καὶ μερίζονται πανταχῆ. † τὸ δ' ἐν τοῖς παλισκίοις εἰς ἓν μόνον ἡ ὁρ- τῶν δ'
μή. διὸ καὶ μήκη μὲν αἱ ῥάβδοι μᾶλλον λαμβάνουσι, πάχη δ' οὔ. καὶ ἐκ τούτων αἱ βακτηρίαι,
καθάπερ ἄλλοθί τε καὶ ἐν Κισσῷ. κοινὸν δὲ τοῦτο ἴσως ἤδη πάντων τῶν δένδρων ἐστί. λοιπὸν δ'
οὖν εἰπεῖν, διὰ τί ταῦτα οὐκ εὐώδη. τούτων δ' αἰτιατέον δρόσον τὴν πρόσηλον. αὕτη δὲ πολ-
λὴ πίπτουσα, καθυγραίνεται τὰ μὲν ἄνθη καὶ ὑγρότερα τὴν φύσιν ὄντα, μᾶλλον· τὰ δὲ ἄμικτα
καὶ ξηρὰ, ἐλάττω, καὶ ἀσθενέστερα· διὸ καὶ κρατεῖται μᾶλλον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὑγρότητος. ὁ δὲ μύρρινος· ση-
μεῖον δὲ καὶ τὸ εἰρημένον ὑπὲρ αὐτοῦ· μικρόκαρπος γὰρ εἶναι δοκεῖ, διὰ τὸ μὴ λαμβάνειν τὸ κατὰ κε-
φαλῆς ὕδωρ ἱκανόν. ὥστε τὰ μὲν μυρρίνου, διὰ τούτων πειρατέον ἀναζητεῖν τὰς αἰτίας. Τῶν 28
δ' ἐν τοῖς ψυχροῖς εὐόσμων, τὴν θερμότητα τὴν ἐν τῇ γῇ νομιστέον εἶναι. πανταχοῦ γὰρ θερμὸν τὸ
πέττον, ἄλλοτε μὲν εὐθὺς προσπίπτον, ὅτε δὲ κατακλειόμενον· ὥσπερ καὶ ἐν τῇ τῆς ὀπώρας πε-
πάνσει. παραπλήσιον γὰρ τὸ συμβαῖνον, ἀντιπεριϊσταμένη γὰρ ἡ θερμότης εἰς τὴν γῆν, καὶ συνε-
λαυνομένη, πέττει. δεῖ δὲ καὶ τὴν γῆν μήτε πηλώδη, μήτε πίειραν εἶναι, μήτε γλίσχραν. καὶ διὰ τὴν
ὑγρότητα οὐχ ὁμοίως ἐργάσεται τὸ θερμόν· ἀλλὰ μὴ τοιαύτην, ὥστε μήτε τὸ ἐκ τοῦ ἀέρος δέχε-
σθαι ψυχρόν, τό, τε ἐν αὐτῇ θερμὸν ἀποστέγειν καὶ τηρεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ Ἰλλυρίδι βελ-
τίων ἡ ἶρις, ἢ ἐν Μακεδονίᾳ· ἐν δὲ τῇ Θρᾴκῃ, καὶ ταῖς ἔτι ψυχροτέραις ἅμα καὶ ἀπεπτοτέραις
† ἄλλως ἄοσμος. καὶ γὰρ ἡ γῆ πίειρα, καὶ ἡ ὑγρότης πολλή, καὶ ὁ χειμὼν ἔκτοπος. ἐν δὲ ταῖς ἀλει- ὅλως
ναῖς λεπταῖς, διὰ τὴν μαλακότητα τοῦ ἀέρος ἄοδμος. οὐκ ἴση γὰρ ἡ ἀντιπερίστασις. ἐξ ἀμφοῖν
δὲ ζητητέον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ γῆς εὐόδμοις, καὶ ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος, τὰς δυ-
νάμεις τὰς εἰς τὴν πέψιν συνεργούσας. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων ἱκανῶς εἰρήσθω. τὰς δ' ὀσμὰς ἤδη
δὲ τὰς ἀπ' ἀλλήλων οἱ καρποὶ μὲν οὐχ ἕλκουσιν, οὐδ' ὅλως οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς μορίων, ὥστε
γε καὶ ποιεῖν τι δῆλον. ὥστε καὶ παραφυτεύομεν ἔνια τῶν δριμέων, οἷον κρόμμυα καὶ σκόροδα,
τοῖς στεφανώμασι. φασὶ γὰρ ὠφελεῖν εἰς εὐωδίαν. τοῦτο δ' εἴπερ ἀληθές, δυοῖν θάτερον αἰ-
τιάσαιτ' ἄν τις. ἢ ὡς τὸ κακῶδες ἀφαιρουμένων· ἕκαστον γὰρ δὴ τρέφεται τῷ οἰκείῳ, καὶ ἕλκει
τὸ συγγενές· ἀφαιρεθέντος δὲ τοῦ ἀλλοτρίου, καθαρώτερον καὶ εὐωδέστερον τὸ λοιπόν. ἢ ὡς κατα-
ξηραινόντων τὸν τόπον, διὰ τὴν θερμότητα καὶ πολυτροφίαν· ἐν δὲ τοῖς ξηροῖς, ἅπαντα εὐοδ-
μότερα. τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἂν καθ' ὑπόθεσιν εἰρήσθω. οἱ δὲ χυλοὶ χωρισθέντες ἕλκουσι, καὶ μά-
λιστα τό, τ' ἔλαιον καὶ οἶνος· ὃ δὴ καὶ ἄλογον φαίνεται, τί δή ποτε τὸ μὲν ὕδωρ, καὶ λεπτομερὲς
ὂν τοῦτο, καὶ ἄοδμον, καὶ ἄχυλον, καὶ ὅλως οὖν διειδές, οὐ δέχεται· τὰ δὲ, καὶ ἔγχυλα καὶ ὀδμώδη
καὶ παχύτερα. δέχεται δὲ ὁ οἶνος καὶ μὴ ἐμβαλλομένων, ἀλλὰ πλησίον ὄντων· ἕλκει γὰρ διὰ τὸ
ἔχειν τινὰ θερμότητα ἐν ἑαυτῷ· τοῦτο γὰρ ἕλκον. τὸ δ' ὕδωρ ἥκιστα ἔχει, φύσει γὰρ ψυχρόν.
τὸ δὲ δὴ δεξάμενόν τε ἅμα καὶ διατηροῦν, μὴ οὕτω στεγνὸν ὡς λεπτόν τι καὶ φυλακτικὸν εἶναι. τὸ
μὲν γὰρ δίεισιν, ὥσπερ ἰθμὸς οὐκ ἔχον ὃ στέγει· τὸ δὲ σωματωδέστερον καὶ πυκνότερον εἴς τε τὸ
δέξασθαι, καὶ τηρεῖν εὐφυές, πρὸς ἄμφω συμμετρίαν ἔχει· ἅπερ ἀμφότερα τῷ οἴνῳ καὶ τῷ ἐλαίῳ
συμβέβηκε. καὶ οἱ μυρεψοὶ δὲ τὰς ὀσμὰς εἰς τὸ ἔλαιον τίθενται· καὶ γὰρ ἄλλως ἁρμόττον πρὸς
τὴν χρείαν, καὶ ἅμα δύναται μάλιστα θησαυρίζειν διὰ τὴν ἀμεταβλησίαν. τὸ δ' ὕδωρ εὐθὺς
διαπνεῖ, καὶ ὥσπερ ἐκπλύνει καὶ διΐστησιν. ἡ δὲ λεπτότης, ὥσπερ εἴπομεν, ἀχρήσιμος. ἐπεὶ οὐδ'
ὁ ἀὴρ δύναται κατέχειν, ἀλλὰ διαπέψαι μόνον. Τῶν δὲ ξηρῶν, μάλιστα μὲν ὅσα μανὰ καὶ 29
ἄοσμα καὶ ἄχυλα· καθάπερ ἔρια, καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα χυ-
λοὺς ἔχει, καὶ ὀσμάς, ὥσπερ καὶ τὸ μῆλον· καὶ γὰρ τοῦτο δέχεται καὶ ἕλκει τὰς ἐκ τῶν χυλῶν ὀ-
σμάς· ἐγχυλεῖ γὰρ αὐτὰ μᾶλλον. χρὴ γάρ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, μήτε κατάξηρον εἶναι τὸ δεξάμενον,
ὥσπερ τέφραν ἢ ἄμμον, μήτε κάθυγρον. τὸ μὲν γὰρ διϊὸν οὐχ ἅπτεται, ἐν δὲ τῷ διαχεῖται
καὶ ἐκκλύζεται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ ἴχνη τῶν λαγῶν εὐσημότερα ψεκασθέντα μαλακῶς ὑπ'

αὐτῇ τὴν κοινωνίαν. ἐμμένει γὰρ μᾶλλον διὰ τὸ σφοδρῶς ἀπερείδεσθαι καὶ εἰς βάθος, ἔτι δ' οὐχ ὥσπερ ξηρᾶς οὔσης ἐπιπολῆς, οὐδ' αὖ πηλώδους, ὥσπερ ἐφ' ὕδασι καὶ νότῳ. ἐναντία γὰρ καὶ τὰ πνεύματα καὶ τὰ ὕδατα, καὶ ἀπόλλυσιν ἄμφω τὰς ὀσμάς. ἀλλὰ δεῖ καθάπερ ἀκμάγματα τῶν δακτυλίων μέσην τινὰ ἔχειν κρᾶσιν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν ἥμερα, τὰ δ' ἄγρια τῶν εὐόσμων, οὐκ ἀκολουθεῖ ἐπὶ τὸ γένος ὅλως τὸ εὐοσμότερον, καθάπερ τὸ ῥόδον· ἔνθα δὲ τὸ ἄγριον, ὥσπερ τὸ ἴον τὸ μέλαν, καὶ ὁ κρόκος. ὁ δ' ἕρπυλος, καὶ τὸ ἑλένιον, δριμύτερα· καθάπερ καὶ τῶν λαχανωδῶν, τὸ πήγανον. αἴτιον δέ, ὡς μὲν εἰπεῖν καθόλου, τὸ καὶ πρότερον λεχθέν· ὅτι τὴν συμμετρίαν ἑκάτερα λαμβάνει διὰ ἑκατέρου τῆς ὑγρότητος καὶ ξηρότητος, ἐξ ὧν αἱ ὀσμαί. ὡς δὲ καθ' ἕκαστα, φανερὸν ἐπισκοποῦσι. τὸ μὲν γὰρ ἴον τὸ μέλαν, καὶ κρόκος, ὅτι πολλῆς δεῖται τροφῆς, ἐξ αὑτοῦ δ' ἱκανήν· κεφαλόρριζα γάρ. ὥστ' ἐν τοῖς ἡμέροις ἡ πλείων ἀπεπτοτέρα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν μὲν τέφραν περιβάλλουσι, τὰ δὲ πατοῦσι. τὸ δὲ ῥόδον καὶ ὁ ἕρπυλος, καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις, ἄγρια μὲν ὄντα ξηρότερα τοῦ συμμέτρου γίνεται. διὸ τὸ μὲν ῥόδον ἀσθενές, οἷον τὸ ἄοδμον ἄνικμον ὄν. οὐδὲ γὰρ τὸ ἴον τὸ λευκὸν ἐν ταῖς ἄγαν ξηραῖς καὶ λεπταῖς εὔοσμον, οὐδ' ὅπου θερμὸς σφόδρα καὶ ἔμπυρος ὁ ἀήρ· ἀναξηραίνει γάρ. ὁ δ' ἕρπυλος καὶ τὸ ἑλένιον, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὴν ξηρότητα δριμείας γ' ἂν ἴσχει καὶ σκληρὰς τὰς ὀδμάς· ἡμερούμενα δέ, μαλακωτέρας. ἡ δὲ συμμετρία, διότι καὶ πέψιν ποιεῖ καὶ εὐοσμίαν, φανερόν. ἐπεὶ καὶ τῶν εὐωδῶν ὀσμαί, πρὸς τῷ ἐπὶ φύσιν καὶ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν ἀπαιτοῦσιν, ὥστ' ἀναμίγνυσθαι μήτε κωλύεσθαι μηδ' ὑφ' ἑνός. ἔοικε γὰρ τοιοῦτόν τι συμβαίνειν καὶ περὶ τὰ ἴχνη τῶν λαγωῶν, ὡς ἀρτίως ἐμνήσθημεν. οὔτε γὰρ θέρους εὔοσμα, οὔτε χειμῶνος, οὔτε ἦρος, ἀλλὰ μάλιστα τοῦ φθινοπώρου. χειμῶνος μὲν γὰρ ὑγρά, θέρους δ' οὔ, ξηρανθέντα· διὸ καὶ μεσημβρίας χείριστα. τοῦ δ' ἦρος αἱ τῶν ἀνθῶν ὀσμαὶ παρενοχλοῦσι.

κρᾶσιν τὸ δὲ μετόπωρον σύμμετρον ἔχει πρὸς ἅπαντα τὴν † ὄρασιν. περὶ μὲν οὖν ὀσμῶν καὶ χυλῶν τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς καὶ καρποῖς, ἐκ τούτων θεωρητέον. ὅσα δ' ἤδη κατὰ τὰς μίξεις καὶ τὰ πάθη πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰς δυνάμεις, ταῦτα καθ' αὑτὰ λεκτέον.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΙΝΟΣ ΕΙΣ ΤᾺ ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΠΕΡῚ φυτῶν προοίμιον.

Τῷ τῆς ἀριστοτελικῆς εὐθαλεῖ φιλοσοφίας λειμῶνι, πολλαὶ μὲν καὶ ἄλλαι δένδροι κατὰ τὰ εὐγενῆ παραπεφύκασι τῶν φυτῶν, παμφόρους μὲν οἷς θεωροῦμεν, πολύχοας δὲ καὶ οἷς διαπραττόμεθα, προϊέμεναι τοὺς καρπούς. ἣν δὲ πρὸς ταῖς ἄλλαις, καὶ ἡ περὶ τῶν ὅσα καὶ φυτῶν, εὐφυὴς βραχὺ μὲν, ἀλλὰ συχναῖς τὰ λοιπὰ χαρίεσι βρύον, καλλίστοις ἐκφορίοις τοὺς τῶν λόγων ἐραστὰς δεξιουμένην, οὐ μόνον λέγω τοὺς ἡμετέρους τοὺς πάνυ τοὺς περιφανεῖς, τὰ εἰς λόγους καὶ τὴν σοφίαν ἀπαραμίλλους, καὶ τὴν σύνεσιν αὔσονας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ μοίρας ἰταλιωτικῆς. καὶ οὐ τούτους μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσους τοιούτους οἶδα τῶν εὐδαιμόνων ἀῤῥάβων τρέφον, καὶ τῶν ἰνδῶν. συχνὸν γὰρ ἐνέβαλεν ἵμερον τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων τοῖς ὁπουδήποτε φιλοσόφοις, ὁ ἐκ Σταγείρων ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ φιλόσοφος. ἀλλὰ τοιοῦτον φυτὸν οὐκ οἶδ᾽ ὅπως οὐ μόνον ἔν τισι πέπονθεν παρ᾽ ἡμῖν ἀλλοίωσίν τινα, τάχα περὶ τὸ χεῖρον (οἷα φιλεῖ ὁ χρόνος ποιεῖν) ἀλλὰ καὶ προθέλυμνον ἐκκοπέν. * τὸ μὲν ὂν ἀποστροφὸν, ὡς οὐδ᾽ ἄν ποτε φυτευσόμενον οἶδεν, οὐδὲ μὴ προσῆλθεν εἰς φῶς. ὑπέστη τὰ ἴσα καὶ ἰταλὸς μακρῶν χρόνων σὺν ἡμῖν χηρεύων τοῦ χρήματος. τοῖς ἄραψιν ἐγνωρίζετο μόνοις, οἵτινες τῶν τούτου καρπῶν ἀφθόνως ἀπήλαυον. ἀλλά τις κελτὸς μὲν τὸ γένος, εἰς τοσοῦτον δὲ περὶ τῶν ἰταλῶν σοφίας ἐλάσας, ὡς τῶν πρωτείων παραχωρεῖν μηδενὶ, εἶτα βραχὺ τοῦτο καίπερ ὂν, μὴ τοσοῦτον καθ᾽ ἑαυτὸν οἰηθεὶς, ἂν μὴ καὶ τὴν τῶν ἀῤῥάβων μετὰ τῶν λατίνων μεταλάβῃ γνῶσιν, καὶ τὴν καλλίστην ἕξιν ἀσκήσειεν, ὅλος γίνεται καὶ τοῦ ἔργου. καὶ εἰς πέρας τὴν γνώμην ἀγαγεῖν θέλει, καὶ τυχεῖν παντοίως τοῦ ἐφετοῦ. στέλλεται λοιπὸν τὴν ἀλλοδαπὴν, χρῆται τοῖς ἄραψι παιδευταῖς, καὶ τῇ εὐφυΐᾳ συμμετρήσας σπουδὴν, τοσοῦτον εὐμοιρῆσαι παιδείας φασὶν, ὡς δύνασθαι τὰ τῶν ἀῤῥάβων εἰς ἰταλοὺς, καὶ τὰ τῶν ἰταλῶν μεταπορθμεύειν εἰς ἄῤῥαβας. οὗτος οὖν πρός τισιν ἄλλαις, καὶ τὴν περὶ φυτῶν τήνδε βίβλον μεθερμηνεύει. κἀκ τῶν λογικῶν ἀῤῥαβικῶν λειμώνων, ὅσα καὶ φυτὸν εὐγενὲς, εἰς τὰς ἰταλικὰς μετακηπεύει φυταλιάς. ἔχαιρε γοῦν ἰταλὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ τὰ μεγάλα ἐκόμπαζε. ταῖς ἀριστοτελικαῖς γὰρ φιλοτιμεῖσθαι βίβλοις ὑπὲρ πάντας βρενθύεται. καὶ τοσοῦτον ἐνεκαυχᾶτο τῷ χρήματι, ξέρξης οὐχ ἧττον ἐκεῖνος, εἰς ἣν ὑπεσκιάσθη, καὶ ἣν χρυσέαν ἔδειξε πλάτανον. ἦλθον εἰς ἐπιθυμίαν μακρὸς ἐξ ὅτου χρόνος κἀγὼ τοῦ φυτοῦ. λόγος γάρ μοι τῶν τοῦ κόσμου πάντων χρῆμα τὸ τιμιώτατον. ἐπόθουν ἐμφορηθῆναι τῶν τούτου καρπῶν, τῶν νοημάτων εἰς ἕξιν ἐλθεῖν. ἐψυχαγώγει μοι τὴν ἐπιθυμίαν ἐλπὶς, καὶ τὴν ἐλπίδα πάλιν εὐχὴ διεδέχετο. ἀλλὰ μέχρι πολλοῦ τὰ περὶ ἐπιθυμίας ἀτέλεστα, ἡ ἐλπὶς, καὶ μόνον ἐλπὶς, τὰ δὲ περὶ εὐχῆς ἐπετείνετο. τί δ᾽ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων παντελὴς αἰτία καὶ ὑπερτελὴς καὶ προτέλειος ἠρεμίαν τῇ ἐπιθυμίᾳ χορηγεῖ, τῇ ἐλπίδι πέρας, καὶ τὰ περὶ αἰτήσεως τῇ εὐχῇ. ἰταλὸς γάρ τις ἐκ ποθεν ἡμῖν αἰφνιδίως ἀναφανεὶς, ἱκανῶς ἔχων λογικῆς παιδείας καὶ γνώσεως, πρόσεισιν ἡμᾶς. ἀσπάζεται χαριέντως, τὰ φιλικὰ προσλαλεῖ. εἶτα τὴν ποθουμένην βίβλον ἡμῖν ἐγχειρίζεται. ηὐφράνθην αὐτὸς, ὡς ἐφ᾽ ἑρμαίῳ τῷ χρήματι. ἐδεξάμην τὴν βίβλον ἐκθύμως, ὅλως αὐτῆς ἐγενόμην. τὸν ἐγκείμενον νοῦν ἀνελεξάμην ἐπιμελῶς. καὶ οἷον ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τῇδε, πρώτης αὐτῆς βαλβῖδος, τὸν ἀριστοτέλην ἔγνων, καὶ τοὺς ἀριστοτελικοὺς κατὰ τῶν πάλαι φιλοσόφων ἀντιλογικοὺς ἐτασμούς. ἀδικεῖν δ᾽ ᾠήθην μὰ τοὺς λόγους, τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ τοὺς αὐτῶν ἐραστὰς, καὶ γραφῆναι βασκάνου ψυχῆς ηὐλαβήθην, ἂν μὴ ταύτην ἱκανῶς ἔχων ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος πρὸς τὴν ἑλλάδα μεθερμηνεύσαιμι γλῶτταν, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀριστοτελικαῖς δέλτοις δείξαιμι συναρίθμιον. τῷ τοι καὶ σὺν θεῷ τὸ ἔργον διή-

νυσα, καὶ εἰς κοινὴν προὔθεμεν τὴν βίβλον τοῖς αἱρουμένοις ἀπόλαυσιν, πολλὴν εὑρὼν τὴν δυσχέρειαν, καὶ τὴν τῶν νοημάτων σύγχυσιν, διὰ τὰς συχνὰς τῶν μεθερμηνεύσεων μεταβολὰς, ἐκ τῆς ἡμετέρας εἰς τὴν τῶν Ἰταλῶν, εἰς τοὺς Ἄῤῥαβας ἐκεῖθεν, καὶ πάλιν δὲ ἀῤῥάβων εἰς Ἰταλοὺς, καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκ τούτων ἐπ' ἔσχατον. οὐ γὰρ διπρόσωπος, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ βίβλῳ, ὁ Σταγειρίτης ὤφθη, κατὰ τὸν θρυλλούμενον Ἰάννον ἐκεῖνον, ὃν καὶ εἰς χρόνον ἄγει λόγος ἰσχνός, ἀλλὰ πολύμορφος, κατὰ τὸν Πρωτέα τὸν φάριον. ἐπεὶ δὲ πᾶσα διάλεκτος ἐκ μιᾶς πρὸς ἑτέραν μεταφερομένη διάλεκτον, ἢ κατὰ λέξιν ἢ κατ' ἔννοιαν προχωρεῖ, καὶ ἡ μὲν ὑστέρα τὸ σαφὲς ἔχουσα, τοῦ ἀκριβῶς ἀπολείπεται, ἡ δ' ἑτέρα καὶ προτέρα, προσόντος τοῦ ἀκριβοῦς, εἰς ἀσάφειαν καταστρέφεται, ἡμεῖς ὡς ἀσφαλεστέρῳ τούτῳ τῷ μέρει καὶ ἀδιαβλήτῳ στοιχοῦντες, καθὼς καὶ ἐν ἑτέροις πεποιήκαμεν δέλτοις, τῆς ἀκριβείας ἐχόμεθα. ἵνα δὲ μὴ φαινοίμεθα καὶ χώραν τῇ ἀσαφείᾳ διδόντες, τὴν κακίαν παντελῆ τοῖς λόγοις ἐγνώκαμεν, ἐπανορθώσεσί τισι καὶ σχολικαῖς παρασημειώσεσιν, εἴ τί που ἐκ τῆς ἀσαφείας ἄχαρι καὶ ἀτερπὲς, ἐψυχαγωγήσαμεν. κἀκ τῆς σκληρᾶς καὶ τραχείας τοὺς λογικοὺς ὁδίτας, εἰς τὴν λείαν τε καὶ πλατεῖαν ἐχειραγωγήσαμεν. καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῷ ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ τὴν ὡς εἰκὸς ἀνθομολόγησιν ἀπενείμαμεν. ταύτην γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἀπαιτεῖ τῶν ὑπὸ χεῖρα ὁ μόνος σοφὸς καὶ δυνατὸς θεός, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. τίνος γὰρ ἄλλου δεῖται παρ' ἡμῶν, ὃς διὰ ἑνὸς τῶν προφητῶν περὶ ἑαυτοῦ λέγει, τὸν οὐρανὸν πληροῦν, καὶ τὴν γῆν, καὶ οὗ ἡ οἰκουμένη, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, κατὰ τὸν Δαβίδ, καὶ μεθ' οὗ πᾶς ἀγρὸς παντοίοις ὡραϊσμένοις φυτοῖς.

ΤΟ ΠΕΡΙ ΦΥ ΤΩΝ ΤΟΥ ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

Βιβλίον πρῶτον.

Η ΖΩΗ ἘΝ τοῖς ζώοις καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς εὑρέθη. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ζώοις φανερὰ καὶ πρόδηλος· ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ, κεκρυμμένη, καὶ οὐκ ἐμφανής. εἰς τὴν ταύτης γοῦν βεβαίωσιν πολλὴν ἀνάγκη δεῖ, ζήτησιν προηγήσασθαι. συνίσταται γὰρ, πότερον ἔχουσιν ἢ οὐχὶ τὰ φυτὰ ψυχὴν, καὶ δύναμιν ἐπιθυμίας, ὀδύνης τε καὶ ἡδονῆς καὶ διακρίσεως. Ἀναξαγόρας μὲν οὖν καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ἐπιθυμίᾳ ταῦτα κινεῖσθαι λέγουσιν, αἰσθάνεσθαί τε καὶ λυπεῖσθαι, καὶ ἥδεσθαι διαβεβαιοῦνται. ὧν ὁ μὲν Ἀναξαγόρας καὶ ζῷα εἶναι, καὶ ἥδεσθαι, καὶ λυπεῖσθαι εἶπε, τῇ τε ἀποῤῥοῇ τῶν φύλλων, καὶ τῇ αὐξήσει τοῦτο ἐκλαμβάνων. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς, γένος ἐν τούτοις κεκραμένον εἶναι ἐδόξασεν. ὡσαύτως καὶ ὁ Πλάτων ἐπιθυμεῖν μόνον αὐτὰ, διὰ τὴν σφοδρὰν τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως ἀνάγκην, ἔφησεν. ὃ ἐὰν συσταίη, ἥδεσθαι ὄντως αὐτὰ καὶ λυπεῖσθαι, αἰσθάνεσθαί τε σύμφωνον ἔσται. ἂν δὲ συσταίη τοῦτο, τῷ ἐπιθυμεῖν, εἰ καὶ ἀεὶ τῷ ὕπνῳ ἀνακτῶνται, καὶ ἐγείρονται ταῖς ἐγρηγόρσεσι σύμφωνον ἔσται. ὡσαύτως καὶ ἐὰν ζητήσωμεν, εἰ πνοὴν καὶ γένος ἐκ συγκράσεως ἔχουσιν, ἢ τὸ ἐναντίον, πολλὴν ἂν τὴν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν, καὶ μακρὰν ποιήσωμεν τὴν ζήτησιν. τὸ δὲ τὰ τοιαῦτα παραλιμπάνειν, καὶ μὴ δυσαναλώτοις περὶ τὰ καθ' ἕκαστον ἐρεύναις ἐνδιατρίβειν, πρέπον ἐστί. τινὲς δὲ ἔχειν ψυχὰς τὰ φυτὰ εἶπον, ὅτι γεννᾶσθαι, τρέφεσθαι, καὶ αὐξάνεσθαι, νεάζειν καὶ χλοάζειν, γήρᾳ τε διαλύεσθαι τεθεωρήκασιν. ἐπείπερ οὐδὲν ἄψυχον ταῦτα μετὰ

τῶν φυτῶν

τῶν φυτῶν ἔχει κοινά. διότι δὲ ἔχουσι ταῦτα τὰ φυτά, καὶ τὸ ἐπιθυμίᾳ ὡσαύτως κατέχεσθαι ἐπίστευον. ἀλλὰ πρῶτον τοῖς φανεροῖς, εἶτα καὶ τοῖς κεκρυμμένοις ἀκολουθήσωμεν. λέγομεν τοίνυν, ὡς ἐὰν εἴ τι τρέφεται, ἤδη καὶ ἐπιθυμεῖ. καὶ ἥδεται μὲν τῷ κόρῳ, λυπεῖται δὲ ὅτε πεινᾷ. καὶ οὐκ ἐμπίπτουσιν αὗται αἱ διαθέσεις, εἰ μὴ μετὰ αἰσθήσεως. τούτου ἄρα θαυμάσιος μὲν, οὐ μὴν φαῦλος πλανᾶται σκοπός, ὃς καὶ τὰ φυτὰ αἰσθάνεσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν ἐδόξασεν. ὁ δὲ Ἀναξαγόρας, καὶ ὁ Δημόκριτος, καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ νοῦν καὶ γνῶσιν ἔχειν εἶπον τὰ φυτά. ἡμεῖς δὲ τὰ τοιαῦτα ὡς φαῦλα ἀποτρεπόμενοι, τῷ ὑγιεῖ ἐνστῶμεν λόγῳ. λέγομεν οὖν, ὅτι τὰ φυτά, οὔτε ἐπιθυμίαν, οὔτε αἴσθησιν ἔχουσιν. ἡ γὰρ ἐπιθυμία, οὐκ ἔστιν εἰ μὴ ἐξ αἰσθήσεως. καὶ τὸ τοῦ ἡμετέρου δὲ θελήματος τέλος, πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀποστρέφεται. οὐχ εὑρίσκομεν γοῦν ἐν τοῖς τοιούτοις αἴσθησιν, οὔτε μέλος αἰσθανόμενον, οὔτε ὁμοιότητα αὐτοῦ, οὔτε εἶδος διωρισμένον, οὔτε τι ἀκόλουθον τούτῳ, οὔτε τροπικὴν κίνησιν, οὔτε ὁδὸν πρός τι αἰσθητόν, οὔτε σημεῖόν τι, δι' οὗ ἂν κρίνωμεν ταῦτα αἴσθησιν ἔχειν, καθὼς καὶ σημεῖα, δι' ὧν ἐπιστάμεθα ταῦτα καὶ τρέφεσθαι καὶ αὐξάνεσθαι εὑρίσκομεν. οὐδὲ συνίσταται παρ' ἡμῶν τοῦτο, εἰ μὴ διότι τὸ θρεπτικὸν καὶ αὐξητικὸν νοοῦμεν μέρη εἶναι τῆς ψυχῆς. ὁπόταν γοῦν τὸ τοιοῦτο φυτὸν εὑρίσκωμεν τὸ μέρος ψυχῆς τοιαύτης ἐν ἑαυτῷ ἔχον, ἐξ ἀνάγκης νοοῦμεν καὶ ψυχὴν ἔχειν αὐτό· ὅτε δὲ στερεῖται αἰσθήσεως, τό, τε αἰσθητικὸν αὐτὸ μὴ εἶναι, μὴ ἐγχωρεῖν οὐ δεῖ. ἡ γὰρ αἴσθησις αἰτία ἐστὶν ἐλλάμψεως ζωῆς. τὸ δὲ θρεπτικόν, αἰτία ἐστὶν αὐξήσεως πράγματός τινος ζῶντος. αὗται δὲ αἱ διαφοραὶ περιβαίνουσιν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅτι δυσνόητον ἐν του τῷ μεταξὺ ζωῆς καὶ τῆς στερήσεως αὐτῆς, μέσον τι καταλαβεῖν. εἴποι δέ τις ἄν, ὡς ἐπεὶ τὸ φυτὸν ζῶν ἐστιν, ἤδη τοῦτο καὶ ζῶον, εἴπομεν ἂν οὐδαμῶς. καὶ γὰρ δυσχερές ἐστι τὴν διοίκησιν τοῦ φυτοῦ ἀποδιδόναι, τῇ διοικήσει τῆς ψυχῆς τοῦ ζώου. τὸ γὰρ τὰ φυτὰ τοῦ ζῆν ἀποφάσκομεν οὕτως, τοῦτο ἐστὶν ὅτι οὐκ αἰσθάνονται. καὶ γάρ εἰσι καὶ τινὰ ζῶα γνώσεως ἐστερημένα. ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις τὴν τοῦ ζώου ζωὴν ἐν τῷ θανάτῳ φθείρουσα πάλιν ἐν τῷ ἰδίῳ γένει, ταύτην διὰ γενέσεως συντηρεῖ, πάντῃ ἀσύμφωνόν ἐστιν, ἵνα μέσον ἐμψύχου τε καὶ ἀψύχου, ἄλλο τι μέσον τιθῶμεν. ἐπιστάμεθα ὅτι καὶ τὰ κογχύλια εἰσὶ ζῶα, γνώσεως ἐστερημένα. διότι εἰσὶ φυτὰ ἐν τῷ καὶ ζῶα. μόνη ἄρα ἡ αἴσθησίς ἐστιν αἰτία, δι' ἣν ταῦτα λέγονται ζῶα. τὰ γὰρ γένη διδόασι τοῖς οἰκείοις εἴδεσιν, ὀνόματα καὶ ὁρισμούς. τὰ δὲ εἴδη τοῖς οἰκείοις ἀτόμοις ὀνόματα, δεῖ τε τὸ γένος ἐκ μιᾶς καὶ κοινῆς αἰτίας εἶναι ἐν τοῖς πολλοῖς, καὶ οὐκ ἐκ πολλῶν. ὁ λόγος δὲ τῆς αἰτίας, δι' ἣν βεβαιοῦται τὸ γένος, οὐ τῷ τυχόντι ἐστὶ γνώριμος. πάλιν εἰσὶ ζῶα, ἅπερ στεροῦνται γένους θήλεος, ἕτερα ἅπερ οὐ γεννῶσιν, ἕτερα ἅπερ κίνησιν οὐκ ἔχουσι. καὶ εἰσὶν ἄλλα διαφόρων χρωμάτων, καὶ εἰσί τινα ἃ ποιοῦσι τόκον ἑαυτοῖς ἀνόμοιον. εἰσί τε ἄλλα, ἃ αὐξάνουσιν ἐκ τῆς γῆς, ἢ ἐκ δένδρων. τίς οὖν ἐστιν ἡ ἀρχή, ἡ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ζώου; τί ἄλλο, εἰ μὴ τὸ εὐγενὲς ζῶον, ὃ τὸν οὐρανὸν περιοδεύει, τὸν ἥλιον, τὰ ἄστρα, καὶ τοὺς πλανήτας. τὰ ἀπὸ τῆς ἐνειρημένης ἐξωτερικὰ ἀμφιβολίας, ἃ δὴ καὶ ἀπαθῆ εἰσιν. ἡ γὰρ αἴσθησις, τῶν αἰσθανομένων πάθος. ἰστέον δέ, καὶ ὅτι οὐκ ἔχουσι τὰ φυτὰ κίνησιν ἐξ ἑαυτῶν. τῇ γὰρ γῇ εἰσι πεπηγότα. ἡ δὲ γῆ, ἀκίνητός ἐστι. συλλογισώμεθα τοίνυν, πόθεν ἂν ταύτῃ ζωήν, ἵνα ποιήσωμεν καὶ αὐτὰ αἰσθητικά. οὐ γὰρ περιέχει ταῦτα, ἓν πρᾶγμα κοινόν. λέγομεν δέ, ὅτι τῆς ζωῆς τῶν ζώων κοινή ἐστιν αἰτία, ἡ αἴσθησις. αὕτη δὲ ποιεῖ διάκρισιν, μέσον ζωῆς καὶ θανάτου. ὁ οὐρανὸς δέ, ἐπεὶ ἔχει διοίκησιν εὐγενεστέραν καὶ ἀξιολογωτέραν τῆς ἡμετέρας διοικήσεως, ἀπεμακρύνθη τούτων. δεῖ τοίνυν, ἵνα τὸ ζῶον τὸ τέλειον, καὶ τὸ ἠλαττωμένον, ἔχῃ τι κοινόν, καὶ τοῦτο ἐστὶν ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς. τῇ ταύτης γοῦν στερήσει δεῖ, ἵνα περ τις ἀποχωρεῖ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, ὅτι οὐκ ἔστι μέσον. ἡ δὲ ζωή, ἔστι μέσον. τὸ γὰρ ἄψυχον οὐκ ἔχει ψυχήν, οὐδέ τι τῶν μερῶν αὐτῆς. τὸ δὲ φυτόν, οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν στερουμένων ψυχῆς, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστι τι μέρος ψυχῆς. ἀλλ' οὐκ ἐστὶ ζῶον, ὅτι οὐδὲ αἴσθησις ἐν αὐτῷ. ἐξέρχεται δὲ ἐκ ζωῆς εἰς μὴ ζωὴν κατὰ βραχύ, ὡς καὶ τὰ καθ' ἕκαστον. δυνάμεθα δὲ καὶ ἄλλως λέγειν, ὅτι ἔμψυχον τὸ φυτόν, καὶ οὐ λέγομεν ὅτι ἄψυχον. εἰ

ἔχει δὲ ψυχὴν, οὐ λέγομεν ὅτι καὶ τινὰ ἤδη ἔχει αἴσθησιν. πρᾶγμα γὰρ τὸ τρεφόμενον, οὐκ ἔστιν ἄνευ ψυχῆς. πᾶν δὲ ζῷον ἔχει ψυχήν. τὸ δὲ φυτὸν, ἔστιν ἀτελὲς πρᾶγμα. πάλιν τὸ ζῷον, ἔχει μέλη διωρισμένα. τὸ φυτὸν, ἀδιόριστα. ἔχει δὲ ὕλην, οἰκείαν κινήσεως, ἣν ἔχει ἐν ἑαυτῷ. πάλιν δυνάμεθα λέγειν, τὰ φυτὰ ψυχὴν ἔχειν, ὅτι ψυχή ἐστιν ἡ ποιοῦσα ἐν αὐτοῖς γεννᾶσθαι τὰς κινήσεις. ἐπιθυμία δὲ καὶ κίνησις, ἡ ἐν τόποις, οὐκ ἔστιν εἰ μὴ μετὰ αἰσθήσεως. πάλιν τὸ ἕλκειν τροφὴν, ἔστιν ἐξ ἀρχῆς φυσικῆς. καὶ τοῦτ᾽ αὐτό ἐστι τὸ κοινὸν ζῴου καὶ φυτοῦ. οὐκ ἔσται δὲ φροντὶς ἐπὶ τῇ ἑλκύσει τῆς τροφῆς, αἰσθήσεως τὸ παράπαν. ὅτι πᾶν τὸ τρεφόμενον, χρήζει ἐν τῇ οἰκείᾳ τροφῇ, δύο ποιοτήτων τινῶν, θερμότητός φημι, καὶ ψυχρότητος. καὶ διὰ τοῦτο δεῖται τροφῆς ὑγρᾶς, ὁμοίως καὶ ξηρᾶς. ἡ δὲ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης, εὑρίσκεται ἐν βρώμασι ξηροῖς καὶ ὑγροῖς. οὐδεμία δὲ τῶν τοιούτων φύσεων, χωρίζεται τῆς συμμετόχου αὐτῆς. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πρώτως ἐγένετο ἡ τροφὴ τῷ τρέφοντι συνεχὴς, ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς φθορᾶς. καὶ ὀφείλουσι χρῆσθαι ταύτῃ τὸ ζῷον καὶ τὸ φυτὸν, τοιαύτῃ, ὁποῖόν ἐστιν ἑκάτερον αὐτῶν. διερευνήσωμεν οὖν καὶ τοῦτο, ὃ προηγήσατο ἐν τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ, περὶ ἐπιθυμίας φυτοῦ, καὶ κινήσεως αὐτοῦ, καὶ ψυχῆς ἰδίας, καὶ εἴ τι ἀναλύεται ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ, ὅσον εἰς πνοήν. Ἀναξαγόρας γὰρ εἶπε, ταῦτα ἔχειν καὶ πνοήν. καὶ πῶς εἴπερ εὑρίσκομεν πολλὰ ζῷα μὴ ἔχοντα πνοήν. καὶ πάλιν εὑρίσκομεν ἀκριβῶς, ὅτι τὰ φυτὰ, οὔτε ὑπνώττουσιν, οὔτε γρηγοροῦσι. τὸ γὰρ γρηγορεῖν οὐδέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀπὸ διαθέσεως τῆς αἰσθήσεως. τὸ δὲ ὑπνώττειν οὐδὲν, εἰ μὴ ἀσθένεια αὐτῆς, καὶ οὐχ εὑρίσκονταί τι τούτων ἐν πράγματι. τρεφομένων μὲν πάσαις ὥραις κατὰ διοίκησιν μίαν, ἐν τῇ οἰκείᾳ δὲ φύσει μὴ αἰσθανομένων. τὸ γὰρ ζῷον ὅτε τρέφεται, τι συμβαίνει τὸ ἀναβαίνειν ἀναθυμίασιν ἀπὸ τῆς τροφῆς πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ὑπνώττειν ἐντεῦθεν πάντως, καὶ ὅταν καταναλωθῇ ἡ ἀναθυμίασις, ἡ ἀναβαίνουσα πρὸς τὴν κεφαλὴν, τότε γρηγορεῖ. ἔν τισι δὲ τῶν ζῴων ἐστὶν αὕτη ἡ ἀναθυμίασις πολλὴ, καὶ τέως ὀλίγου ὑπνώττουσιν. ὁ δὲ νυσταγμός ἐστι, συνοχὴ τῆς κινήσεως. ἡ δὲ συνοχὴ πάλιν, ἠρεμία πράγματος κινουμένου. ὃ δὲ μάλιστα καὶ κυρίως ἔστι ζητητέον ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ, τοῦτό ἐστιν ὅπερ εἶπεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἤγουν εἰ εὑρίσκεται ἐν τοῖς φυτοῖς γένος θῆλυ καὶ γένος ἄρρεν, καὶ εἰ ἔστιν εἶδος κεκραμένον ἐκ τούτων τῶν δύο γενῶν. λέγομεν τοίνυν, ὅτι τὸ ἄρρεν ὅτε γεννᾷ, εἰς ἄλλο γεννᾷ. καὶ εἰσὶν ἄμφω κεχωρισμένα ἀπ᾽ ἀλλήλων. ἐπεὶ γοῦν εὑρίσκεται ἐν τοῖς φυτοῖς, ὅτι ἔχει τὰ φυτὰ γένος ἄρρεν καὶ θῆλυ. καὶ πάντως τὸ μὲν ἄρρεν ἐστὶ τραχύτερον, καὶ σκληρότερον, καὶ μᾶλλον φέριστον. τὸ δὲ θῆλυ, ἀσθενέστερον, καὶ καρποφόρον πλέον. πάλιν ὀφείλομεν ζητεῖν, πότερον εὑρίσκονται ταῦτα τὰ δύο γένη κεκραμένα ἅμα ἐν τοῖς φυτοῖς, ὡς εἶπεν Ἐμπεδοκλῆς. ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐχ ὑπολαμβάνω τοῦτο τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχειν. τὰ γὰρ κεκραμένα, ὀφείλουσιν εἶναι πρότερον ἁπλᾶ ἐν ἑαυτοῖς. καὶ εἶναι καθ᾽ αὑτὸ μὲν τὸ ἄρρεν, καθ᾽ αὑτὸ δὲ τὸ θῆλυ, κἀντεῦθεν κιρνᾶσθαι. ἡ δὲ κρᾶσις οὐκ ἔσται, εἰ μὴ διὰ τὴν οἰκείαν γένεσιν. εὑρέθη γοῦν ἐν τοῖς φυτοῖς πρὸ τῆς κράσεως κρᾶσις, ἣ καὶ ὀφείλει εἶναι αἰτία ποιητικὴ καὶ παθητικὴ ἐν μιᾷ ὥρᾳ. ἀλλ᾽ οὐχ εὑρίσκεται ἀρρενότης καὶ θηλύτης ἡνωμέναι ἔν τινι τῶν φυτῶν. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ᾖ, τάχα ἂν τὸ φυτὸν ᾖ τελειότερον τοῦ ζῴου. καὶ πῶς, εἴπερ τὸ ζῷον οὐ δεῖται ἐν τῇ οἰκείᾳ γενέσει πράγματός τινος ἐξωτερικοῦ. τὸ δὲ φυτὸν τοῦτο, δεῖται ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ ἔτους. δεῖται γὰρ ἡλίου, καὶ εὐκρασίας, καὶ τοῦ ἔαρος πλέον. καὶ τούτων δεῖται μᾶλλον ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐκφύσεως αὐτοῦ. ἔστι δὲ καί τις ἀρχὴ τῆς μὲν τροφῆς τῶν φυτῶν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πάλιν ἀρχὴ ἑτέρα ἀπὸ τῆς γενέσεως τοῦ ἡλίου. εἶπε δὲ καὶ Ἀναξαγόρας, ὅτι ἡ ὑγρότης τούτων, ἔστιν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἔφη πρὸς Λεχίνεον, ὅτι ἡ γῆ μήτηρ μέν ἐστι τῶν φυτῶν, ὁ δὲ ἥλιος πατήρ. ἀλλὰ τὴν κρᾶσιν τοῦ ἄρρενος τῶν φυτῶν καὶ τοῦ θήλεος, ὀφείλομεν διατυπώσασθαι, οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ. οἷον ὅτι τὸ σπέρμα τοῦ φυτοῦ ὅμοιόν ἐστιν ἐγκυμονήσει ζῴου, ἤ τις ἐστὶ μίξις ἄρρενός τε καὶ θήλεος. καὶ ὥσπερ ἐστὶν ἐν τοῖς ᾠοῖς ὅτε γίνεται νεοσσός, ἔστιν ἐντεῦθεν καὶ ἡ τροφὴ αὐτοῦ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ὥρας τῆς συμπληρώσεως, καὶ τῆς οἰκείας ἐξόδου, καὶ τότε τὸ

θῆλυ

θῆλυ ἐκτίθησι τὴν νεοσσὸν ἐν μιᾷ ὥρᾳ, οὕτω καὶ τὸ σπέρμα τοῦ φυτοῦ. εἶπε πάλιν Ἐμπεδοκλῆς, ὅτι τὰ φυτὰ εἰ καὶ νεοσσὸς οὐ γεννῶσι. διότι τὸ γεννώμενον οὐ γεννᾶται, εἰ μὴ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ σπέρματος. καὶ ὅπερ μὲν εἰ δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τροφὴ γίνεται τῆς ῥίζης, καὶ τὸ γεννώμενον κινεῖ αὐτὸ ἑαυτὸ παραυτίκα, ὅμως οὕτως ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν καὶ ἐν τῇ μίξει τῶν ἀῤῥένων, καὶ τῶν θηλέων φυτῶν, ὡς ἐπὶ τῶν ζώων, ὅτι καὶ ἡ μίξις τῶν φυτῶν ἐστιν ἐν διοικήσει τινί. ἀλλ' ἐν τοῖς ζώοις ὅτε μίγνυνται, τὰ γένη μίγνυνται, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν γενῶν, αἳ ἦσαν πρότερον κεχωρισμέναι. καὶ προῆλθεν ἐκ τούτων ἀμφοτέρων, πρᾶγμά τι ἕν, ὃ δὴ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς φυτοῖς. οὐ γὰρ ὅτε μίγνυνται τὰ γένη, καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, μετὰ ταῦτα γίνονται κεχωρισμένα. εἰ γοῦν ἡ φύσις ἔμιξε τὸ ἄῤῥεν μετὰ τοῦ θήλεος, καλῶς πεποίηκε, ὅτι οὐχ εὑρίσκομεν ἐνέργειάν τινα ἐν τοῖς φυτοῖς παρὰ τὴν γένεσιν τῶν καρπῶν. οὐδὲ γάρ ἐστι ζῷον κεχωρισμένον τοῦ θήλεος, εἰ μὴ ἐν ὥραις αἷς οὐ συνάπτεται. τοῦτο δέ ἐστι διά τε πολλὰς ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἐπιστήμας. εἰσὶ δὲ οἵτινες τὰ φυτὰ πεπληρωμένα ὑπολαμβάνουσι, καὶ τὴν χάριν τῆς ζωῆς αὐτῶν εἶναι, διὰ τὰς δύο δυνάμεις, ἃς ἔχει. ἤγουν διὰ τὴν τροφὴν τὴν ἐπιτηδείαν, εἰς τὸ τρέφειν αὐτά, καὶ διὰ τὴν μακρότητα τῆς οἰκείας ὑπάρξεως, καὶ τοῦ καιροῦ ὁπόταν βλαστάνῃ, καὶ καρποφορῇ ἡ ζωὴ αὐτῶν, καὶ στρέφηται πρὸς αὐτὰ ἡ νεότης αὐτῶν, καὶ οὐ γίνεται ἐν αὐτοῖς τι περιττόν. οὐ δεῖται τὸ φυτὸν ὕπνου διὰ πολλὰς αἰτίας, ὅτι κεῖται τὸ φυτὸν ἐν τῇ γῇ, καὶ δεσμεῖται ὑπ' αὐτῆς, καὶ οὐκ ἔχει κίνησιν ἐν ἑαυτῷ. οὐδὲ ὅρον διωρισμένον ἐν τοῖς οἰκείοις μέρεσιν, οὔτε αἴσθησιν ἔχει, οὔτε κίνησιν αὐτοπροαίρετον, οὔτε ψυχὴν τελείαν. τοῦτο δὲ ἔχει μᾶλλον μέρος μέρους ψυχῆς. καὶ τὸ φυτὸν, οὐκ ἐδημιουργήθη διὰ τὸ φυτόν. καὶ πάλιν ἐὰν εἴπῃ τις, ὅτι τὸ φυτὸν δεῖται μὲν τροφῆς εὐτελοῦς καὶ μοχθηρᾶς. εἰ καὶ δεῖται δὲ τοιαύτης, ὅμως κατὰ πολὺ σταθηρᾶς καὶ συνεχοῦς, καὶ μὴ ῥᾳδίως διαφθειρομένης, κἀντεῦθεν συνίσταται, ἵνα τὸ φυτὸν ἔχῃ τι κρεῖττον παρὰ τὸ ζῷον. καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκη, καὶ πράγματα ἄψυχα εἶναι εὐγενέστερα τῶν ἐμψύχων, ἀλλὰ ἔργον τοῦ ζώου ἐστὶ κρεῖττον, παρὰ πᾶν ἔργον τοῦ φυτοῦ. ἄλλως τε εὑρίσκομεν καὶ ἐν τῷ ζώῳ πάσας τὰς δυνάμεις, τὰς ἐν τῷ φυτῷ, καὶ ἄλλας πολλάς, οὐ μὴν καὶ ἔμπαλιν. εἶπε πάλιν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅτι τὰ φυτὰ ἔχουσι γένεσιν, ἐν κόσμῳ ἠλαττωμένῳ, καὶ οὐ τελείῳ κατὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ. ταύτης δὲ συμπληρουμένης, οὐ γεννᾶται ζῷον. ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος ἀνάρμοστός ἐστι. διότι ὁ κόσμος ὁλοτελής ἐστι, καὶ διηνεκής, καὶ οὐκ ἔπαυσε πώποτε γεννᾶν ζῷα, καὶ φυτά, καὶ πάντα ἀλλοῖα εἴδη. ἐν ἑκάστῳ δὲ εἴδει τῶν φυτῶν, ἐστὶ θερμότης καὶ ὑγρότης φυσική. ἥτις ὁπόταν ἀναλωθείη, ἀσθενοῦσι τὰ φυτά, καὶ γηράσκουσι, καὶ φθίνουσι, καὶ ξηραίνονται. καὶ τινὲς μὲν λέγουσι τοῦτο φθοράν, ἄλλοι δ' οὐχί.

Τινὰ τῶν φυτῶν ἔχουσι τι ὑγρόν, ὡς ῥητίνην, ὡς κόμι, ὡς σμύρναν, ὡς θυμίαμα, καὶ ὡς κόμι ἀῤῥαβικόν. πάλιν τινὰ δένδρα ἔχουσι δεσμούς, καὶ φλέβας, καὶ κοιλίαν, καὶ μήτρους, καὶ φλοιόν, καὶ μυελὸν ἐντός. καὶ τινὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰσὶ φλοιός. καὶ τινῶν μὲν ὁ καρπὸς ὑπὸ τὸν φλοιόν, ἤγουν ἐντὸς τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ μήτρου. καὶ τινὰ μὲν μέρη τοῦ δένδρου εἰσὶν ἁπλᾶ, ὡς ὁ χυμὸς ὁ εὑρισκόμενος ἐν αὐτοῖς, καὶ οἱ δεσμοί, καὶ αἱ φλέβες. τινὰ δέ εἰσι σύνθετα ἐκ τούτων, ὡς κλάδοι, καὶ λύγοι, καὶ φύλλα. ταῦτα δὲ πάντα οὐχ εὑρίσκομεν ἐν πᾶσι τοῖς φυτοῖς. ἔνια γὰρ τῶν φυτῶν ἔχουσι καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα μέρη, λύγους καὶ φύλλα, κλάδους, ἄνθη, καὶ βλαστούς, καὶ φλοιὸν τὸν περικυκλοῦντα τὸν καρπόν. καὶ καθὼς εἰσὶ καὶ ἐν τοῖς ζώοις μέρη ὁμοιομερῆ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς. καὶ ἕκαστα τῶν μερῶν τοῦ φυτοῦ, σύνθετά εἰσιν ὅμοια μέλεσι ζώου. ὁ δὲ φλοιὸς τοῦ φυτοῦ, ὅμοιός ἐστι φυσικῶς †σώματι ζώου. οἱ δὲ δεσμοὶ πάλιν, ὅμοιοι νεύροις ζώου. ὁμοίως

δέρματι. Sic enim in lib. 2. de Anima ipſemet Ariſtoteles cõparat plantæ corticẽ ad cutẽ animalis

καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐν αὐτῷ. καὶ τινὰ μὲν τῶν μερῶν διαιροῦνταί πως, διὰ μερῶν ἀνομοίων: ἔνια δὴ ὁμοίων, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ. καὶ γὰρ οὗτος ἑνὶ τρόπῳ διαιρεῖται διὰ τῆς γῆς μόνον, καὶ ἀλλοτρόπως διὰ τῶν στοιχείων. ὡσαύτως καὶ ὁ πνεύμων, καὶ ἡ σάρξ, διαιροῦνται μὲν πρώτως, ἢ εἰσὶ μέρη τούτων σὰρξ καὶ πνεύμων. ἄλλως δὲ διαιροῦνται καὶ διὰ τῶν στοιχείων.

ὁμοίως καὶ αἱ τῶν φυτῶν ῥίζαι. πλὴν οὐ διαιρεῖται καὶ ἡ χεὶρ εἰς ἄλλην χεῖρα, οὐδὲ ἡ ῥίζα εἰς ἄλλην ῥίζαν, οὐδὲ τὰ φύλλα εἰς ἄλλα φύλλα. ἐν ταύταις γοῦν ταῖς ῥίζαις, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς φύλλοις, ἔστιν ἡ σύνθεσις. πάλιν τινὲς μὲν τῶν καρπῶν, εἰσὶν ἐκ μερῶν ὀλίγων συγκείμενοι· τινὲς δὲ ἐκ μερῶν πολλῶν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν. αὗται γὰρ ἔχουσι φλοιόν, σάρκα, καὶ τὸ ὀστρακῶδες, καὶ σπέρμα, καὶ καρπόν. τινὰ δέ τε ἔχουσι καὶ περικαλύμματα. πάντα δὲ τὰ σπέρματά εἰσιν ἐκ δύο φλοιῶν. καὶ μέρη μὲν τῶν φυτῶν εἰσιν, ἅπερ εἴπομεν. ἡ δ᾽ ἀκρότης τοῦ παρόντος λόγου ἐστί, διορίζεσθαι ταῦτα τὰ μέρη τῶν φυτῶν. τὰ περικαλύμματα αὐτῶν, καὶ τὰς αὐτῶν διαφοράς, ὅπερ ἐστὶ πάνυ δυσχερές. καὶ ἐξαιρέτως, τὸ διορίζεσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν, καὶ τὸ χρῶμα, καὶ τὸν καιρὸν τῆς διαμονῆς αὐτῶν, καὶ τὰς συνοχὰς τὰς περιπιπτούσας αὐτοῖς. καὶ ὅτι οὐκ ἔχουσι τὰ φυτὰ ἤθη ψυχῆς, οὐδὲ διάθεσιν ἴσην διαθέσει ψυχῆς. ἐὰν γοῦν κατὰ ἀναλογίαν θῶμεν τὰ μέρη τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν μερῶν τοῦ φυτοῦ, μηκυνθήσεται ὁ λόγος, καὶ τυχὸν οὐδὲ δυνηθείημεν διεξελθεῖν ἂν ταῦτα, μεγάλαις διαφοραῖς ἀπαριθμουμένων τὰ μέρη τῶν φυτῶν. καὶ γὰρ μέρος ἑκάστου πράγματος, ἐκ τοῦ ἰδίου γένους ἐστί, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας. καὶ ὅταν γεννηθῇ τι εἶδος φυτοῦ, μένει ἐν τῇ οἰκείᾳ διαθέσει, ἂν μή τινι χρονικῇ ἀσθενείᾳ καὶ βαρείᾳ τῆς οἰκείας ἐκπέσῃ τοιᾶσδε διαθέσεως.

Τῶν ἀνθέων τοίνυν, καὶ τῶν καρπῶν, καὶ τῶν φύλλων τῶν ἐν φυτοῖς, τινὰ μὲν ἐν παντὶ ἔτει εἰσί, τινὰ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, οὐδὲ διαμένουσι, ὡς ὁ φλοιός. καί τι σῶμα πίπτων ἀπὸ πράγματος, τοῦ ἀπορρίπτοντος ὑπὸ διά τινα αἰτίαν. οὐ μένουσι δὲ ταῦτα ἐν τῷ φυτῷ, ὅτι πολλάκις πίπτουσιν ἐξ αὐτοῦ μέρη τινὰ μὴ διωρισμένα, ὡς τρίχες ἐξ ἀνθρώπων, καὶ ὄνυχες. πλὴν γεννῶνται τρίχες, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς μέρεσιν, ὅθεν ἐξέπεσον, ἢ ἐκτὸς ἐν ἄλλοις. καὶ ἤδη φανερὸν γέγονεν, ὅτι τὰ μέρη τοῦ φυτοῦ οὐκ εἰσὶ διωρισμένα, εἴτε καὶ μή, ἀλλὰ μόνον ἀδιόριστα. ἡμῖν δὲ αἰσχρόν ἐστι λέγειν πράγματά τινα, μεθ᾽ ὧν αὐξάνεται τὸ ζῶον, καὶ συμπληροῦται μετ᾽ αὐτῶν, μὴ εἶναι μέρη αὐτοῦ. ἀλλ᾽ εἶναι κατὰ τὰ φύλλα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τὰ ἐν τῷ φυτῷ, κἂν καὶ οὐκ ὦσι διωρισμένα τὰ τοιαῦτα μέρη τοῦ ζῴου, κἂν καὶ κατὰ μικρὸν ἐκπίπτουσιν, ὡς τὰ κέρατα τῆς ἐλάφου, καὶ κόμαι τινῶν ζῴων, καὶ τρίχες ἄλλων, ἃ δὴ κρύπτουσιν ἑαυτὰ κατὰ τὸν χειμερινὸν καιρὸν ἐν ὀπαῖς, καὶ ὑπὸ τὴν γῆν πίπτουσι, κἂν καὶ τὸ τοιοῦτον πάθος παρόμοιον ἔχωσι τῇ πτώσει τῶν φυτῶν. ὀφείλομεν οὖν εἰπεῖν περὶ τῶν πραγμάτων, ὧν πρότερον ἱστορήσαμεν, καὶ ἄρξασθαι ἀπαριθμεῖν τὰ ἴδια μέρη τῶν φυτῶν, καὶ τὰ κοινά, καὶ τὰς τούτων διαφοράς.

Λέγομεν τοίνυν, ὡς ἐπὶ τοῖς μέρεσι τῶν φυτῶν ἐστι μεγάλη διαφορά, ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ ὀλιγότητι, ἐν τῷ μεγέθει καὶ ἐν τῇ σμικρότητι, ἐν τῇ δυνάμει καὶ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. ὑπὸ δέ ἐστιν, ὅτι ὁ χυμὸς ὁ ἐν τοῖς μεγάλοις δένδροις, ἔν τισι μέν ἐστιν ὡς γάλα, οἷον ἐπὶ τῆς συκῆς· ἔν τισιν ὅμοιος ὑγρᾷ πίσσῃ, ὡς ὁ χυμὸς ὁ στάζων ἐκ τῆς ἀμπέλου· ἔν τισι δὲ ἀρχέγονος, ὡς ἐν τῷ ὀριγάνῳ, καὶ ἐν φυτῷ τῷ λεγομένῳ ὁ πηγαῖς, καὶ ἐν ἄλλοις. πάλιν ἐστὶ φυτὸν τὸ ἔχον μέρη ξηρά, ἕτερον ὑγρά, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ἔστι τὸ ἔχον μέρη καὶ διακεκριμένα, οὔτε ὅμοια, οὔτε ἴσα. καὶ τινὰ μὲν ἔχει ὅμοια μέρη, οὐκ ἴσα δέ· τινὰ ἴσα μέν, οὐχ ὅμοια δέ. καὶ ὅτι οὐδέ ἐστι τόπος ἐν τούτοις ὡρισμένος. αἱ διαφοραὶ δὲ τῶν φυτῶν, ἐν τοῖς οἰκείοις μέρεσι γινώσκονται καλῶς· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ σχήματα αὐτῶν, ἐκ τοῦ χρώματος, ἐκ τῆς ἀραιότητος, ἐκ τῆς πυκνότητος, ἐκ τῆς τραχύτητος, καὶ ἐκ πάντων ἄλλων τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς, ἐν ἰσότητι, ἐν αὐξήσει φυσικῇ, ἐν διακρίσει, ἐν μεγέθει, ἐν σμικρότητι. καὶ εἰσὶ μὲν τὰ αὐτὰ τοιούτου τρόπου. ἔχουσι δὲ καὶ διαφορὰς πολλάς, καθὼς προείπομεν.

Καὶ πάλιν τῶν φυτῶν τινὰ προάγουσι καρπὸν ἐπάνω τῶν ἰδίων φύλλων, τινὰ δὲ ὑποκάτω τῶν φύλλων. καὶ τινῶν μὲν ὁ καρπὸς ἀπῃώρηται τοῦ ἰδίου στελέχους, τινῶν δὲ ἀπὸ τῆς ῥίζης, ὡς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ φυτά, τὰ λεγόμενα μαργαρῖται. τινῶν δὲ οἱ

καρποὶ

καρποὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ τινῶν οἱ καρποί, καὶ τὰ φύλλα, καὶ οἱ δίδυμοι, ἀδιάκριτοί εἰσι. καὶ τινῶν τὰ φύλλα πρὸς ἄλληλα ὅμοια, ἄλλων δ' οὔ. καί τινα μὲν ἔχουσι κλάδους ἴσους, τινὰ δὲ οὐ τοιούτους. εἰσὶ δὲ καὶ μέρη, ἅπερ ὠνομάσαμεν ἐν πᾶσι τοῖς δένδροις, αὔξησιν πάσχοντα καὶ πρόσθεσιν, ὡς ἡ ῥίζα, οἱ λύγοι, οἱ φιτροί, καὶ οἱ κλάδοι. καὶ ταῦτα παρομοιοῦνται μέλεσιν ἀνθρώπων, τοῖς περιέχουσι πάντα τὰ ἄλλα μέρη. καὶ ἡ μὲν ῥίζα, μεσιτεύει ἔν τε τῷ φυτῷ, καὶ τῇ τροφῇ. καὶ καλοῦμεν αὐτὴν οὐ μόνον ῥίζαν, ἀλλὰ καὶ αἰτίαν ζωῆς, αὕτη ζωὴν τοῖς φυτοῖς προσφέρει. καὶ φιτρὸς μέν ἐστιν, ὁ μόνος γινόμενος ἀπὸ τῆς γῆς, καί ἐστιν ὅμοιος ἡλικίᾳ ἀνθρώπου. παραφυάδες δέ εἰσι, τὰ ἀπὸ τῆς ῥίζης τοῦ δένδρου βλαστάνοντα. κλάδοι δέ, οἵ τινες αὐξάνουσιν ἐπάνω τῶν παραφυάδων. οὐχ εὑρίσκονται δὲ ταῦτα ἐν πᾶσι τοῖς φυτοῖς. καὶ πάλιν τῶν κλάδους ἐχόντων, τινὰ μέν εἰσι διηνεκῆ, τινὰ δὲ οὐχί, μᾶλλον δὲ ἀπὸ ἔτους μετὰ ἔτος. καὶ πάλιν εἰσὶ φυτὰ μὴ ἔχοντα κλάδους, μὴ δὲ φύλλα, ὡς οἱ μύκητες, καὶ τὰ ὅμοια. οἱ κλάδοι δὲ οἱ γενόμενοι ἐν τοῖς δένδροις, καὶ οἱ φλοιοί, καὶ οἱ φιτροί, καὶ οἱ μυελοί, οὐ γεννῶνται εἰ μὴ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χυμοῦ τῶν δένδρων. καί τινες καλοῦσιν αὐτὸν τὸν μυελὸν τὸν ἐν τοῖς δένδροις, μήτραν, ἄλλοι σπλάγχνα, ἕτεροι δὲ καρδίαν. ταῦτα δὲ καὶ αἱ φλέβες, καὶ ἡ σὰρξ ὅλου τοῦ δένδρου, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων πεφύκασι. καὶ πολλάκις εὑρίσκονται μέρη τινὰ ἐπιτήδεια εἰς τὸ γεννᾶν φύλλα, καὶ ἄνθη. καὶ λύγοι δέ τινες βραχεῖς εἰσιν, εἰς τὸ γεννᾶν ἐπιτήδειοι ἄνθη, ὡς ἐπὶ τῶν ἰτεῶν. τινὲς δὲ καὶ ἄνθη καὶ καρποὺς ἐν τοῖς δένδροις, καὶ τ' ἄλλ' ὁπόσα γεννῶνται ἐκ σπέρματος, καὶ ὅσα περικαλύπτουσιν αὐτά. καὶ πάλιν τῶν φυτῶν εἰσι τινὰ δένδρα, τινὰ δὲ μέσον δένδρων καὶ βοτανῶν. καὶ ταῦτα ὀνομάζονται θάμνοι. καὶ τινὰ μέν εἰσι βοτάναι, τινὰ δὲ λάχανα. σχεδὸν οὖν πάντα τὰ φυτά, τοῖς τοιούτοις ὑποπίπτουσιν ὀνόμασι. πάλιν εἰσὶ δένδρα, ἅπερ ἔχουσιν ἐκ τῆς οἰκείας ῥίζης φιτρόν, καὶ γεννῶνται ἐν αὐτοῖς κλάδοι πολλοί, ὡς συκαῖ, καὶ ἐλαῖαι. τινὰ δ' οὔ. πάλιν εἰσὶν ἄλλα φυτὰ μέσον, ὡς εἴπομεν, δένδρων καὶ βοτανῶν σμικρῶν, τὰ λεγόμενα θάμνοι, ἔχοντα ἐν ταῖς ῥίζαις αὐτῶν πολλοὺς κλάδους, ὡς τὰ καλούμενα ἄγνοι καὶ βάτοι. λάχανα δέ εἰσι, τὰ ἔχοντα πολλοὺς φιτροὺς ἐκ μιᾶς ῥίζης, καὶ πολλοὺς κλάδους ὡς τὸ πήγανον, αἱ κράμβαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. εἰσὶ δὲ καὶ βοτάναι, αἵ τινες οὐκ ἔχουσι φιτρὸν ἐκ τῆς οἰκείας ῥίζης, ἀλλὰ παραυτίκα φέρουσι φύλλα. καί τινα μὲν κατὰ πᾶν ἔτος γεννῶνται καὶ ξηραίνονται, ὡς σῖτος, καὶ τὰ παραπλήσια, τινὰ δ' οὔ. οὐ δυνάμεθα δὲ ταῦτα ἐπίστασθαι, εἰ μὴ διὰ συλλογισμῶν, καὶ παραδειγμάτων, καὶ ὑπογραφῶν. πάλιν εἰσὶ βοτάναι εἰς δύο ἄκρα κλίνουσαι, ὡς τὸ λεγόμενον λάχανον βασιλικόν. εἰσὶ δὲ ἄλλαι, αἱ λεγόμεναι ἐν ταυτῷ βοτάναι καὶ λάχανα. καί τινες ἄλλαι, αἱ ἐν τῷ γεννᾶσθαι μὲν πρώτως, φαίνονται ἐν σχήματι στάχυος. μετὰ ταῦτα γίνονται δένδρα, ὡς οἱ ἀρραβικοὶ βέντελοι, καὶ τὸ φυτὸν τὸ λεγόμενον ἡλιοσκόπιον. μυρσίνη δέ, καὶ μηλέα, καὶ ὄχνη, καὶ τὰ λοιπὰ ὅμοια δένδρα, εἰς τοῦτο τὸ γένος περιέχονται. ὧν πολλοὶ καὶ μάταιοί εἰσι κλάδοι, ἐκ τῶν ῥιζῶν αὐτῶν φυόμενοι. καὶ διὰ τοῦτο πρέπον περιορίζειν ταῦτα, ἵνα ὦσιν παράδειγμα καὶ συλλογισμόν· οὐ γὰρ ὀφείλομεν διερευνᾶν ὁρισμοὺς ἐν πᾶ- 26
σι. πάλιν τῶν φυτῶν, τὰ μέν εἰσι κατοικίδια, τὰ δὲ κηπαῖα, καὶ ἕτερα ἄγρια. τοιουτρόπως δὲ λέγομεν, ὄχνας καὶ ἄλλα φυτῶν εἴδη τοιαῦτα ἄγρια, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐξ ἐπιμελείας γεωργικῆς. πάλιν τῶν φυτῶν τινὰ μὲν ποιοῦσι καρπόν, τινὰ δ' οὔ, ὡς ἰτέαι, καὶ τινὰ εἴδη δρυῶν. καὶ τινὰ μὲν ποιοῦσιν ἔλαιον, τινὰ δ' οὐχί. καὶ τινὰ μὲν ποιοῦσι φύλλα, τινὰ δ' οὔ. καὶ τινῶν πίπτουσι τὰ φύλλα, τινῶν δ' οὔ. καὶ τισὶ μὲν γίνονται κλάδοι, τισὶ δ' οὔ. περὶ διαφορᾶς γοῦν τῶν φυτῶν ἐν μεγέθει καὶ σμικρότητι, ἐν ὡραιότητι καὶ ἀμορφίᾳ, ἐν χρηστότητι καρπῶν καὶ κακίᾳ, πολλά ἐστιν εἰπεῖν. πάλιν τὰ ἄγρια δένδρα, μᾶλλον καρποφοροῦσι παρὰ τὰ κηπαῖα. καὶ οἱ καρποὶ τῶν κηπαίων, κρείττονές εἰσι τῶν ἀγρίων. καὶ τινὰ μὲν τῶν φυτῶν, γεννῶνται ἐν τόποις ξηροῖς, τινὰ δὲ ἐν θαλάσσῃ καὶ τινὰ μὲν ἐν ποταμοῖς, ἄλλα δὲ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. καὶ τινὰ ἐν τόποις μὲν ἄλλοις μεγάλα, ἐν ἑτέροις δὲ μικρά. καὶ τινὰ μὲν γεννῶνται ἐν ὄχθαις ποταμῶν, τινὰ δὲ ἐν λίμναις. καὶ τῶν γεννωμένων ἐν

νων ἐν τόποις ξηροῖς, τινὰ μὲν γεννῶνται ἐν ὄρεσι, τινὰ δὲ ἐν πεδιάδι. καὶ τινὰ ζῶσιν ἐν τόποις ξηροτάτοις, ὡς τὰ ἐν τῇ γῇ τῶν αἰθιόπων, καὶ ἐκεῖσε κρειττόνως αὐξάνουσι, παρὸ ἀλλαχοῦ. καὶ τινὰ μὲν ζῶσιν ἐν τόποις ὑψηλοῖς, τινὰ δὲ ἐν χθαμαλοῖς. καὶ τινὰ μὲν ζῶσιν ἐν τόποις ὑγροῖς, τινὰ δὲ ξηροῖς. τινὰ ἐν ἑκατέροις, ὡς ἡ ἰτέα. τὰ γοῦν φυτὰ κατὰ πολὺ ἐναλλάττονται τῇ διαφορᾷ τῶν τόπων, καὶ ἐντεῦθεν χρὴ κατανοεῖν τὰς διαφορὰς αὐτῶν. πάλιν τῶν φυτῶν τινὰ μὲν τῇ γῇ πεπήγασι, καὶ οὐ φιλοῦσι χωρίζεσθαι ἀπ' αὐτῆς· τινὰ δὲ ἐν τόποις κρείττοσι μετατίθενται. ὁμοίως τινὲς τῶν καρπῶν, κρείττονές εἰσιν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, παρὸ ἐν ἑτέρῳ. καὶ τινῶν μὲν τῶν τὰ φύλλα σκληρά εἰσι, τινῶν λεῖα. καὶ τινῶν μὲν διεσχισμένα, ὡς τὰ τῶν ἀμπέλων, καὶ τῶν συκῶν. τινῶν δ' οὔ. ἑτέρων δὲ κατὰ πολὺ διεσχισμένα, ὡς τὰ τῆς πεύκης. τινὰ δὲ φυτά εἰσιν ὅλος φλοιός, μέσῳ τεμνομένων. καὶ τινὰ ἔχουσι δεσμούς, ὡς οἱ κάλαμοι, τινὰ δ' οὔ. καὶ τινὰ ἔχουσιν ἀκάνθας, ὡς αἱ ῥάμνοι. τινὰ δὲ ἐστέρηνται ἀκανθῶν. καὶ τινὰ ἔχουσι πολλοὺς κλάδους, ὡς ἡ ἀγρία μορέα, καὶ τινὰ δ' οὔ. καὶ τινὰ μὲν ἔχουσι διαφορὰς ἄλλας, δι' ὧν προβαίνουσι παραφυάδες, καὶ δι' ὧν οὐχί. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλοθεν ἐστίν, εἰ μὴ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ῥιζῶν. τινὰ δὲ ἔχουσι μίαν ῥίζαν, ὡς ἡ σκίλλα. αὕτη δὲ γεννᾶται ἐκ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἀραιῶς πρόεισιν, ὅτι ὑποκάτω πλατύνεται, καὶ ἀκολουθοῦσα μᾶλλον διακρίνεται τοῦ ἡλίου. ὅταν γὰρ προσβάλλῃ αὐτῇ, αὐξάνει. οὕτως δὲ καὶ τὰς παραφυάδας ταύτης, κάτωθεν ἐκμυζᾷ. πάλιν τῶν χυλῶν τῶν ἐν τοῖς καρποῖς, οἱ μέν εἰσι ποτοί, οἱ δὲ οὐ ποτοί. καὶ ποτοὶ μέν, οἱ τῆς σταφυλῶν, καὶ τῶν ῥοιῶν, καὶ λοιπῶν ἄλλων πολλῶν. ἄποτοι δὲ, ἄλλων φυτῶν. καὶ τινῶν μέν εἰσι λιπαροί, ὡς οἱ τῆς ἐλαίας, τῆς πεύκης, καὶ τῆς καρύας. τινῶν δ' οὔ. καὶ τινῶν μὲν γλυκεῖς καὶ μελιχώδεις, ὡς τῶν φοινίκων, καὶ τῶν συκῶν. καὶ τινῶν μὲν θερμοὶ καὶ δριμεῖς, ὡς τοῦ ὀριγάνου, καὶ τοῦ σινήπιος. καὶ τινῶν δὲ πικροί, ὡς τοῦ ἀψινθίου, καὶ τῆς κενταυρείας. πάλιν τῶν καρπῶν οἱ μέν εἰσι σύνθετοι, ἐκ σαρκῶν καὶ κόκκων καὶ λεμμάτων, ὡς οἱ σικυοί. τινὲς δὲ ἐκ χυμοῦ καὶ κόκκων, ὡς αἱ ῥοιαί. καὶ τινὰ μὲν τοὺς φλοιοὺς ἔχουσιν ἐκτός, τὴν δὲ σάρκα ἐντός. τινὰ δὲ τὸ ὅσον ἐντός, καὶ τὴν σάρκα ἐκτός. τινὰ δέ εἰσιν, ὡς παραυτίκα γίνεται τὸ σπέρμα, καὶ τὸ περικάλυμμα ᾧ περικαλύπτεται, ὡς οἱ καρποὶ τῶν φοινίκων, καὶ τῶν ἀμυγδάλων· τινῶν δ' οὐχί. καὶ τινὲς καρποί εἰσι βρώσιμοι, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἄβρωτοι. καὶ τινὲς καρποὶ ἡμῖν μὲν ἄβρωτοι, ἄλλοις δὲ βρώσιμοι, ὡς ὁ ὑοσκύαμος, καὶ ὁ ἐλλέβορος· ἀνθρώποις μὲν δηλητήριον, τροφὴ δὲ τοῖς ὄρτυξι. πάλιν τινὲς τῶν καρπῶν εἰσὶν ἐν θήκαις, ὡς οἱ κόκκοι τοῦ κυάμου· τινὲς ἐν περικαλύμματι, καὶ ἐν λέμματι, οἷον ὑφάσματί τινι, ὡς ἐν σίτῳ εὑρίσκεται, καὶ τοῖς λοιποῖς. καὶ τινὲς μὲν ἐν σαρκί εἰσι, ὡς οἱ τῶν φοινίκων καρποί· τινὲς δὲ, οἷον ἐν οἰκίσκοις πολλοῖς, καὶ ἐν λέμμασι, καὶ ἐν ὀστράκοις, ὡς τὰ κάρυα. καὶ τινὲς μὲν ὀξέως πεπαίνονται, ὡς οἱ καρποὶ τῆς μορέας, καὶ τῆς κορανσου· τινὲς δὲ βραδέως, ὡς πάντων οἱ καρποί, οἱ ἄγριοι, ἢ οἱ πλείονες αὐτῶν. καὶ τινὰ μὲν τῶν φυτῶν ὀξέως προάγουσι φύλλα καὶ καρπούς, τινὰ δὲ βραδέως. καὶ τούτων τινὰ τῷ χειμῶνι ἀκολουθοῦσι, πρὶν ἂν περιανθῶσι. καὶ πάλιν τὰ χρώματα τῶν φύλλων, καὶ τῶν καρπῶν, καὶ τῶν οἷον ἐπ' αὐτοῖς ὑφασμάτων, λίαν εἰσὶ διάφορα. τινὰ γὰρ τῶν φυτῶν ἐν τῇ οἰκείᾳ ὁλότητι εἰσὶ χλοάζοντα. καὶ τινὰ μὲν ἐκκλίνουσιν εἰς μελανίαν, τινὰ δὲ εἰς λευκότητα. καὶ τινὰ εἰς ἐρυθρότητα διὰ τὴν θερμότητα, τὴν ἐκκαίουσαν τὸν ἀέρα τὸν κεκραμμένον μετὰ τοῦ προσγείου. πάλιν τὰ σχήματα τῶν καρπῶν, εἰ εἰσὶν ἄγρια, καὶ διαφόρων εἰσὶ θέσεων. οὐ γὰρ πάντων οἱ καρποὶ γωνιώδεις, οὐδὲ πάντων διὰ γραμμῆς εὐθείας. πάλιν τῶν ἀρωματοφόρων δένδρων, τινῶν μὲν ἡ ῥίζα ἀρωματική ἐστι, τινῶν ὁ φλοιός, τινῶν τὸ ξύλον. ἄλλων τὰ μέρη ὅλα εἰσὶν ἀρωματικά, ὡς τὸ βάλσαμον. πάλιν τῶν δένδρων τὰ μὲν γεννῶνται ἐκ σπερμάτων, τὰ δὲ δι' ἑαυτῶν. καὶ πάλιν τὰ μὲν ἀπὸ ῥιζῶν ἐκσπῶνται, καὶ μεταφυτεύονται· τὰ δὲ ἐκ τοῦ στελέχους. τὰ δὲ ἐκ τῶν κλάδων, ἢ διὰ τοῦ σπέρματος. καὶ τινὰ μὲν δι' ἑαυτῶν κατὰ μικρὸν ἐκτείνονται, τινὰ δὲ ἐν τῇ γῇ. καὶ τινὰ μὲν ἐν τοῖς δένδροις φυτεύονται, ὡς τὰ ἐγκεντριζόμενα. ἔστι δὲ βελτίων ὁ ἐγκεντρισμός, ὁμοίων εἰς ὅμοια. ἔστι δὲ καὶ ἀναλογία ἄλλη τις, δι' ἧς ἀρίστως συμβαίνουσι τὰ ἀνόμοια. ὡς αἱ μηλέαι μετὰ τῶν ὄχνων. ἐν δὲ τοῖς ὁμοίοις, ὡς συκῆ ἐν συκῇ, καὶ ἄμπελος ἐν ἀμπέλῳ, καὶ ἀμυγδαλῆ ἐν ἀμυγδαλῇ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ἐμφυλλισμὸς ἐν ἄλλοις διαφόροις γένεσιν, ὡς ἀρτεμισία

εἰς ἀγρίαν

εἰς ἀγρίαν ἀρτεμισίαν, καὶ καλλιέλαιος εἰς ἀγριέλαιον, καὶ ἡ μορία, ἢ πολλὰ δένδρα. τῶν δένδρων πάλιν τὰ ἄγρια, καὶ κηπαῖα, καὶ πᾶν φυτὸν, οὐ προάγει σπέρμασιν ὅμοιον τῷ σπέρματι, ἐξ οὗ ἀνέφυ ἕκαστον. τινὰ γὰρ κρεῖττον σπέρμα ποιοῦσι, τινὰ χεῖρον. καὶ ἐκ τινῶν καλῶν σπερμάτων κακὰ δένδρα προβαίνουσιν, ὡς τὰ ἐξ ἀμυγδαλῆς πικρᾶς, καὶ ῥοιᾶς ὀξώδους. τινῶν δένδρων πάλιν σπέρμα, ἂν ἀσθενὲς γένηται, ἐκλείπει τὸ γενέσθαι καλὰ αὐτά, ὡς αἱ πεῦκαι, καὶ οἱ φοίνικες. οὐ προέρχονται δὲ ῥαδίως ἐκ σπέρματος κακοῦ καλὰ δένδρα, οὐδὲ ἐκ σπέρματος ἀγαθοῦ κακὰ δένδρα. τὸ δὲ ἐκ πονηροῦ γενέσθαι ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἐναντίον, ἐν τοῖς ζώοις πολλάκις εὑρίσκεται. πάλιν δένδρον τὸ ἔχον σκληρὸν λίαν τὸ φλοιὸν, στεῖρον ἀποκαθίσταται. ἐὰν δὲ σχισθῇ ἡ ῥίζα αὐτοῦ, καὶ τῇ σχισμῇ λίθος ἐμβληθῇ, εὔφορον γίνεται. ἐν δὲ τοῖς φοίνιξιν ἂν φύλλα, ἢ ψιλῶδες, ἢ φλοιὸς τοῦ ἄρρενος φοίνικος, τῆς φύλλης τοῦ θήλεως συντεθείη, ἵνα πως συναφθῶσι, ταχέως πεπαίνονται οἱ καρποί. κωλύεται δὲ καὶ ἡ πτῶσις αὐτῶν. διακρίνεται δὲ ὁ ἄρρην ἀπὸ τοῦ θήλεος, ὅτι πρώτως βλαστάνουσι τὰ τούτου φύλλα, ἃ εἰσὶ παρὰ τὰ τοῦ θήλεος σμικρότερα, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς εὐωδίας. ἀλλαχοῦ δὲ ἐκ τινος τούτων, ἢ ἐκ πάντων συμβαίνει. τυχὸν δὲ καὶ εἰ ἐκ τῆς εὐωδίας τοῦ ἄρρενος ἐπαγάγῃ ὁ ἄνεμος πρὸς τὸν θῆλυν, πεπαίνονται καὶ οὕτως οἱ καρποί, ὥσπερ ὁπόταν τὰ φύλλα τοῦ ἄρρενος τῷ θήλει ἀπαιωρῶνται. συκαῖ ὡσαύτως ἄγριαι εἰς τὴν γῆν ἐξαπλωθεῖσαι, συμβάλλονται τὰ πολλὰ ταῖς κηπαίαις συκαῖς. τὰ βαλαύστια ταῖς ἐλαίαις συμβάλλουσιν, ὅταν ὁμοῦ φυτεύονται. πάλιν τῶν φυτῶν τινὰ μεταλλάττονται εἰς ἄλλο εἶδος, ὡς ἡ καρύα, ὅταν γηράσῃ. λέγουσι πάλιν, ὡς ἡ καλαμίνθη μεταβάλλεται εἰς ἡδύοσμον. καὶ τὸ τράγιον δὲ τμηθὲν, καὶ φυτευθὲν παρὰ τὴν θάλασσαν τυχὸν, ἔσται σισύμβριον. φασὶ πάλιν, ὡς ὁ σῖτος καὶ τὸ λίνον μεταβάλλονται εἰς ἕτερον εἶδος. βελένιον δὲ τὸ δηλητηριῶδες, τὸ † γινόμενον ἐν τῇ περσίδι, μεταφυτευόμενον ἐν αἰγύπτῳ, ἢ ἐν παλαιστίνῃ, γίνεται βρώσιμος. ὡσαύτως ἀμυγδαλῆ, καὶ ῥοιὰ, μεταβάλλονται ἀπὸ τῆς ἰδίας κακίας, διὰ γεωπονίαν εἰς τὸ χρηστότερον. ἀλλ' αἱ ῥοιαὶ μὲν, χοιρείου κόπρου ἐμβεβλημένης ταῖς ῥίζαις, καὶ διὰ ὕδατος ψυχροῦ καὶ γλυκέος ποτιζόμεναι, βελτιοῦνται. ἀμυγδαλαῖ δὲ ἥλων ἐμπηγνυμένων αὐταῖς, καὶ κόμεως διὰ πολλοῦ καιροῦ ἐντεῦθεν ἐκβαλλομένης βελτιοῦνται. πολλὰ δὲ φυτὰ ἄγρια διὰ ταύτης τῆς ἐπιτεχνήσεως γίνονται κηπαῖα. τόπος δὲ καὶ γεωπονία, σφόδρα τούτοις συμβάλλονται. καὶ μᾶλλον ὁ τοῦ ἔτους καιρὸς, οὗ χρήζουσι μᾶλλον οἱ φυτευταί. πάλιν τῶν φυτῶν τὰ πλείονα φυτεύονται ἐν ἔαρι, ὀλίγα ἐν χειμῶνι καὶ φθινοπώρῳ. καὶ ὀλίγιστα ἐν θέρει, μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ κυνάστρου. ἐν ὀλίγοις δὲ τόποις γίνεται ἡ τοιαύτη φυτεία. καὶ οὐδέ ποτε γίνεται, εἰ μὴ ἀραιῶς ἐν τῇ ῥώμῃ κατὰ τήνδε τὴν ὥραν. ἐν αἰγύπτῳ δὲ οὐ γίνεται ἡ φυτεία, εἰ μὴ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. πάλιν τινὰ τῶν φυτῶν ἐκ τῶν οἰκείων ῥιζῶν φύλλα προβάλλονται, τινὰ ἐκ τῶν οἰκείων κόμεων, ἢ ἐκ τῶν οἰκείων ξύλων. καὶ τινὰ μὲν πλησίον τῆς γῆς, τινὰ δὲ πόρρω, τινὰ ἐν μέσῳ. καὶ τινὰ μὲν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ καρποφοροῦσι, τινὰ δὲ πλειστάκις. ἀλλ' οὐ πεπαίνονται οἱ καρποὶ, ἀπομένουσι δὲ ὠμοί. καὶ τινὰ δένδρα εἰσὶν εὔφορα διὰ πολλῶν χρόνων, ὡς αἱ συκαῖ. τινὰ ἐν ἑνὶ καρποφοροῦσιν ἔτει, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἀνακτῶνται ἑαυτὰ, ὡς αἱ ἐλαῖαι πολλοὺς κλάδους προβαλλόμεναι, οἷς καὶ περικαλύπτονται. καὶ τινὰ μὲν τῶν φυτῶν εὐφορώτερα εἰσὶν ἐν γήρᾳ· τινὰ δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου, μᾶλλον καρποφοροῦσιν ἐν νεότητι, ὡς ἀμυγδαλαῖ, καὶ ὄχναι, καὶ αἴγειροι. ἡ διαφορὰ δὲ τῶν φυτῶν τῶν ἀγρίων, καὶ τῶν κηπαίων, διακρίνεται δι' ἀρρένων καὶ θηλέων, ὁπόταν ἕκαστον αὐτῶν γνωρισθείη διὰ τῶν ἰδιωμάτων τῶν εὑρισκομένων ἐν αὐτοῖς. ὅτι τὸ μὲν ἄρρεν ἐστὶ πυκνότερον, σκληρότερον, καὶ πολυκλωνώτερον, ἧττον ὑγρὸν, καὶ ταχύτερον εἰς πέπανσιν, καὶ φύλλα ἔχον διάφορα, καὶ παραφυάδας. τὸ δὲ θῆλυ, ἐπ' ἔλαττον ἔχει ταῦτα. δεῖ τοίνυν ὅταν κατανοήσωμεν ταῦτα, πάλιν στοχάσασθαι, πῶς ἂν γνοίημεν τὰ δένδρα καθ' αὐτὰ, καὶ τὰ γένη καθ' αὐτά. καὶ περὶ τῶν βοτανῶν ὡσαύτως, πῶς ἂν κατανοήσωμεν, ἃ εἶπον οἱ παλαιοί. πῶς, ἐὰν ἐπιμελῶς σκοπήσωμεν τὰς βίβλους αὐτῶν, ἃς ἔγραψαν, καὶ δυνηθείημεν διερευνῆσαι ἄχρι τὸν μυελὸν ἐρευνῇ σιωπητικῇ, καὶ γνωρίσαι βοτάνας τὰς ἐλαιώδεις, καὶ βοτάνας τὰς σπέρμα μόνον ἐχούσας, καὶ τὰς βοήθειαν χορηγούσας, καὶ τὰς ἰατρικὰς, καὶ τὰς φθοροποιούς.

γεννώμενον

ποιοῦς. ὡσαύτως καὶ τὰ δένδρα μετὰ τῶν βοτανῶν. πρὸς δὲ τὸ μαθεῖν, καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, ὀφείλομεν ζητῆσαι τὴν γένεσιν τούτων, πῶς τινὰ μὲν γεννῶνται ἐν τισὶ τόποις, ἐν ἄλλοις δ' οὔ. ἔτι δὲ καὶ τὰς φυτείας αὐτῶν, καὶ τὰς ῥίζας, καὶ τὰς διαφορὰς τῶν χυλῶν, καὶ τῶν ὄγμων, καὶ τοῦ γάλακτος, καὶ τοῦ κόμμεως, καὶ τὴν χρηστότητα, καὶ τὴν κακίαν ἑκάστων, καὶ τὰς διαμονάς· πῶς τινῶν μὲν διαμένουσιν οἱ καρποί, τινῶν δ' οὔ. καὶ δὴ τὴν αἰτίαν τινῶν μὲν σήπονται συντόμως, τινῶν δὲ βραδέως, ἐρευνῆσαί τε καὶ τὰς ἰδιότητας τῶν φυτῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ῥιζῶν. καὶ πῶς τινῶν μὲν καρποὶ μαλθάσσονται, τινῶν δ' οὔ. καὶ πῶς τινὲς ἀφροδίτην προσκαλοῦνται, τινὲς δὲ ὕπνον, τινὲς δὲ καὶ διαφθείρουσι· καὶ πολλὰς ἄλλας διαφοράς. καὶ πῶς τινῶν μὲν οἱ καρποὶ ποιοῦσι γάλα, τινῶν δ' οὔ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩ͂Ν ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Τὸ ΔΈΝΔΡΟΝ τρεῖς ἔχει δυνάμεις, πρώτην ἐκ τοῦ γένους τῆς γῆς, δευτέραν ἐκ τοῦ γένους τοῦ ὕδατος, τρίτην ἐκ τοῦ γένους τοῦ πυρός. ἀπὸ τῆς γῆς γάρ ἐστιν ἡ ἔκφυσις τῆς βοτάνης, ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἡ σύμπηξις, ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἡ ἕνωσις τῆς συμπήξεως τοῦ φυτοῦ. βλέπομεν δὲ πολλὰ τούτων, καὶ ἐν τοῖς ὀστρακώδεσιν. εἰσὶ γὰρ ἐν τούτοις τρία· πηλὸς, ἐξ οὗ γίνεται πλίνθος ὀστρακώδης· δεύτερον ὕδωρ, ὅπερ ἐστὶ τὸ στερροῦν τὰ ὀστρακώδη· τρίτον, τὸ πῦρ, τὸ συνάγον τὰ μέρη αὐτοῦ, ὅπως ἂν πληρωθείη δι' αὐτοῦ ἡ τούτου γένεσις. ἡ φανέρωσις γοῦν ὅλης τῆς ἑνώσεως τούτων, ἀπὸ τοῦ πυρός ἐστιν, ὅτι ἀραιότης ἔνεστι τοῖς ὀστρακώδεσι, κατὰ τὰ ἴδια μέρη. καὶ ὁπόταν μίξῃ ταῦτα τὸ πῦρ, τελειοῦται ἡ ὕλη τοῦ ὑγροῦ, καὶ συγκολλῶνται τὰ μέρη τοῦ πηλοῦ, προέρχεταί τε ξηρότης ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ὑγροῦ. καὶ διὰ τὴν ὑπερκράτειαν ἕπεται πέψις ἐν παντὶ ζώῳ, καὶ φυτῷ, καὶ μετάλλοις. πέψις γάρ ἐστιν, ὅπου ὑγρότης καὶ θερμότης ἰδίως πέρατι ἀκολουθεῖ. ἔστι δὲ τοῦτο, ἐν τῇ πέψει τοῦ λίθου καὶ τῶν μετάλλων ἐκφανές. ἐν δὲ τῷ ζώῳ δὲ καὶ τῷ φυτῷ, οὐχ οὕτως. ὅτι τούτων τὰ μέρη, οὐκ εἰσὶ συμπεπηγότα εἰς ἕν, ὡς τοῖς λίθοις, καὶ ὅτι ἐκ τούτων καταρροή τις προβαίνει. ἐκ δὲ τῶν λίθων καὶ τῶν μετάλλων, οὐκ ἔξεισι καταρροή, ἤ τις ἱδρώς. τὰ γὰρ μέρη αὐτῶν, οὐκ εἰσὶν ἀραιά, κἀντεῦθεν οὐδέ τινα ἀπ' αὐτῶν ἐξέρχονται, ὡς ἀπὸ τοῦ ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ περιττώματα. οὐδὲ γίνεται ἔξοδός τις ἄλλη ἀπὸ τῆς ἀραιότητος. ἐν ᾧ γὰρ ἀραιότης οὐκ ἔστιν, ἀπ' αὐτοῦ παντελῶς οὐδέν τι ἐξέρχεται. διὰ τοῦτο στερεόν ἐστιν, εἰς ὃ αὐξάνεσθαί τι οὐ πέφυκε. καὶ γὰρ τὸ αὐξάνεσθαι πεφυκὸς, δεῖ τε τόπου, ἐν ᾧ ἂν πλατυνθείη, καὶ πλατωθείη. λίθοι δὲ, καὶ ὄστρακα, καὶ τὰ τοιαῦτα ἀεὶ εἰσὶν ἐν ταυτῷ, οὔτε αὐξάνουσιν, οὔτε ἐκτείνονται. πάλιν τοῖς φυτοῖς δευτέρῳ τρόπῳ ἔνεστι κίνησις, ἔνεστι καὶ ἐφέλκυσις, ἥ τις ἐστὶ δύναμις ἐκ τῆς γῆς, ἐφελκομένη τὸ ὑγρόν. ἔστι τε τῇ ἐφελκύσει κίνησις, ἥ τις ἔρχεται εἰς τόπον, καὶ τελειοῦταί πως ἡ πέψις. καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ μικραὶ βοτάναι μιᾷ ὥρᾳ μιᾶς ἡμέρας γεννῶνται. οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ζώοις. ἡ γὰρ ὕλη ἐν τοῖς ζώοις ἐστὶ, καθ' ἑαυτὴν, καὶ διῃρημένη. οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ ἡ πέψις, εἰ μὴ ἐν χρήσει μάλιστα καὶ αὕτη. ἡ ὕλη δὲ τοῦ φυτοῦ, τούτῳ ἐστὶ πλησίον. καὶ διὰ τοῦτο ὀξυτέρα ἐστὶν ἡ τούτου γένεσις. γεννᾶται δὲ καὶ αὐξάνει, καὶ ὅπερ μᾶλλον ἐστί τι λεπτὸν ἐν αὐτῷ, παρὰ τὸ πυκνόν. τὸ γὰρ πυκνὸν, πολυτρόπων δεῖται δυνάμεων, διά τε τὴν διαφορὰν τοῦ ἰδίου σχήματος, καὶ διὰ τὸ μῆκος τῶν μερῶν αὐτοῦ πρὸς ἄλληλα. κἀντεῦθεν ὀξυτέρα καὶ φυτοῦ γένεσις, διὰ τὴν λεπτότητα ἑτέρου πρὸς ἕτερον, καὶ ταχυτέρα ἡ τελείωσις. τὰ μέρη τοῦ φυτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰσὶν ἀραιὰ, ὅτι ἡ θερμότης αὐτοῦ τὴν ὑγρότητα πρὸς τὰ ἄκρα τοῦ φυτοῦ ἐφέλκεται, διασπείρεταί τε ἡ ὕλη ἡ θρεπτικὴ εἰς ὅλα τὰ μέρη αὐτοῦ. ὃ δὲ περιττεύει, ἐκχεῖται. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς βαλανείοις ἡ θερμότης τὴν ὑγρότητα ἐφέλκεται, καὶ ταύτην εἰς ἀτμίδα μεταστρέφει, αὕτη δὲ κουφιζομένη ὁπόταν περιττεύσῃ, μεταβάλλεται εἰς σταγόνας, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ζώοις, καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς, τὰ περιττώματα ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῶν κατωτέρων ἐπὶ τὰ ἀνώτερα, καὶ καταβαίνουσιν ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων ἐπὶ τὰ κατώτερα. τοῦτον τὸν τρόπον δὲ καὶ οἱ ποταμοὶ, οἱ ὑπὸ τὴν γῆν, γεννῶνται ἀπὸ τῶν ὀρέων. ὕλη γὰρ αὐτῶν εἰσιν οἱ ὑετοί.

ὑγροί. καὶ ὅταν πληθυνθῶσι τὰ ὕδατα, καὶ στενοχωρῶνται ἐντός, γίνεται ἐκ τούτων ἀτμὶς περιττή, ἥτις διὰ τὸν ἐντὸς συμπιεσμὸν σχίζει τὴν γῆν. καὶ οὕτω φαίνονται πηγαὶ καὶ ποταμοί, οἱ πρότερον μὴ φαινόμενοι, ἀλλ' ἐγκεκρυμμένοι τυγχάνοντες. ἐκτεθήκαμεν δὲ αἰτίας περὶ τῆς γενέσεως τῶν πηγῶν καὶ τῶν ποταμῶν, ἐν τῷ ἡμετέρῳ βιβλίῳ τῷ περὶ μετεώρων, ἐν ᾧ εἴπομεν καὶ περὶ σεισμῶν, ὅτι πολλάκις δεικνύουσιν οὗτοι πηγὰς καὶ ποταμούς, οἳ πρότερον οὐκ ἐφαίνοντο· οἷον, ὅτε σχίζεται ἡ γῆ ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως. πολλάκις δὲ εὑρίσκομεν, ὅτι καὶ πηγαὶ καὶ ποταμοὶ συζεύγνυνται, ὅτε γίνεται σεισμός. τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν φυτῶν οὐ συμβαίνει, ὅτι ἀὴρ ἐν τῇ ἀραιότητι τῶν μερῶν αὐτοῦ ἐστι. καὶ τοῦτο δὲ πάλιν σημεῖον, ὅτι σεισμὸς οὐδὲ ἐν τοῖς τόποις τοῖς ψαμμώδεσι πέφυκε γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν τόποις πυκνοῖς καὶ σκληροῖς, ὁποῖοι εἰσὶν οἱ τῶν ὑδάτων καὶ τῶν ὀρέων. καὶ γὰρ συμβαίνει σεισμὸς ἐν τοῖς τόποις τούτοις, ὅτι τὸ ὕδωρ ἐστὶ στερρόν, καὶ οἱ λίθοι στερροί. τῇ φύσει δὲ τοῦ ἀέρος τοῦ θερμοῦ καὶ ξηροῦ, ἔνεστι τὸ ἀναβαίνειν ἐκ τῆς κουφότητος. ὅτε γοῦν συνέλθωσι τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ κατακυριεύωσι, συνωθοῦσι τὸν τόπον, καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεται ἀπ' αὐτοῦ βιαία ἀναθυμίασις. ἐὰν δὲ ὁ τόπος ᾖ ἀραιός, οὐκ ἂν ἐξήρχετο οὕτως, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τῆς ψάμμου συμβαίνει. ἐξέρχεται γὰρ καὶ ἐντεῦθεν ἀναθυμίασις, ἀλλὰ κατὰ βραχύ. καὶ διὰ τοῦτο οὐ γίνεται σεισμός. ἁπλῶς οὖν καὶ ἐν τοῖς στερεοῖς πᾶσι τοῦτο οὐ συμβαίνει. λέγω, τὸ κατὰ βραχὺ τὸν ἀέρα ἐξέρχεσθαι. συναγόμενα γὰρ τὰ μέρη τούτου, δύνανται τὴν γῆν σχίζειν. καὶ τοῦτο ἐστὶν αἰτία τοῦ σεισμοῦ, ἐν σώμασι στερεοῖς. ἐν τοῖς μέρεσι δὲ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, σεισμὸς οὐ γίνεται, ἀλλ' ἐν ἄλλοις πᾶσι καὶ πλειστάκις, ἔν τε τοῖς ὀστρακώδεσι, καὶ ἐν ὑέλῳ, καὶ λοιποῖς μετάλλοις. ἐν ᾧ γὰρ σώματι ἐστὶ πολλὴ ἀραιότης, ἔνθα καὶ τὴν ἀναθυμίασιν ἀναβαίνειν. ὑποκουφίζει γὰρ αὐτὴν ὁ ἀήρ. καὶ συχνάκις τοῦτο βλέπομεν, ὅταν βάλλωμεν χρυσὸν εἰς τὸ ὕδωρ, ἢ ἄλλο τι βαρύ, καὶ παραυτίκα βυθίζεται. καὶ πάλιν, ὅταν βάλλωμεν ξύλον ἀραιόν, ἢ βραχύ, καὶ ἐπιπλέει, καὶ οὐ βυθίζεται. ὅθεν οὐ διὰ τὰ φύλλα, οὐ καταδύεται τὸ καταδυόμενον πολλάκις ξύλον, οὐδὲ διὰ τὸ ὑποκείμενον τὸ βαρύ, ἀλλ' ὅτι τὸ μέν ἐστι στερρὸν καὶ πυκνόν, τὸ δὲ ἀραιόν. τὸ δὲ ἀραιόν, παντάπασιν οὐ βυθίζεται. ἔβενος δέ, καὶ τὰ αὐτῷ παραπλήσια βυθίζεται, ὅτι μικρά ἐστιν ἐν τούτοις ἡ ἀραιότης. καὶ οὐδὲ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀὴρ ὁ δυνάμενος ταῦτα κουφίσαι. καταδύονται δέ, ὅτι τὰ μέρη αὐτῶν λίαν εἰσὶ πυκνά, καὶ στερρά. πᾶν δὲ ἔλαιον, καὶ πάντα τὰ φύλλα, τοῦ ὕδατος ὑπερνήχονται. καὶ τοῦτο ἤδη ἀποδεικνύομεν. ἔγνωμεν γάρ, ὅτι ἐν τούτοις ἐστὶν ὑγρότης καὶ θερμότης. καὶ ἔθος τοῦ ὑγροῦ ἐστι τοῖς τοῦ ὕδατος μέρεσι συνάπτεσθαι. ἡ δὲ θερμότης ποιεῖ ἀνάγεσθαι τὸ ὑγρόν, καθὼς παρέπεται ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀέρος. ἔθος δὲ καὶ τοῦ ὕδατος, τὸ κουφίζειν πάντα πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπιφάνειαν. ἔθος τῆς τοῦ ἀέρος ἐπιφανείας, ὥστε ποιεῖν αὐτὸν ἀνέρχεσθαι. τὴν δὲ ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, οὐχ ὑπερβαίνει τὸ ὕδωρ. ἡ γὰρ ὅλη ἐπιφάνεια αὐτοῦ μία ἐστὶ μετὰ τῆς τοῦ ἀέρος. καὶ διὰ τοῦτο ἄνεισι καὶ τὸ ἔλαιον, ὑπεράνω τοῦ ὕδατος. εἰσὶ δὲ καί τινες λίθοι, οἳ τοῦ ὕδατος ὑπερνήχονται, διὰ τὸ κενὸν μόνον τὸ ἐν τούτοις μεῖζον ὂν τῶν ἐν αὐτοῖς μερῶν, καὶ διὰ τὸ τὸν τόπον τοῦ ἀέρος μεῖζον εἶναι τοῦ τόπου τοῦ σώματος τῆς γῆς. φύσις γάρ ἐστι τοῦ ὕδατος, ὑπεράνω βαίνειν τῆς γῆς. τοῦ δὲ ἀέρος, τὸ ὑπεράνω βαίνειν τοῦ ὕδατος. ἡ τοῦ ἀέρος τοίνυν φύσις, τοῦ ἐγκλειομένου τῷ λίθῳ, ἀναβαίνει ἐπάνω τοῦ ὕδατος, καὶ τῷ ὅλῳ ἀεὶ συνάπτεται. καὶ γὰρ ἕκαστον, τὸ οἰκεῖον ὅμοιον ἐφέλκεται, καὶ συνακολουθεῖ ἡ φύσις τοῦ μέρους τῷ ὅλῳ, ᾧ συζεύγνυται. εἰ τοίνυν ἔσται τις ῥαχία κούφη, τὸ μὲν ἥμισυ αὐτῆς καταδύσεται ἐν ὕδασι. τὸ δὲ λοιπὸν ὑπερνήξεται, ὅτι μεῖζον ἐν αὐτῷ ὁ ἀὴρ τοῦ λοιποῦ σώματος τοῦ λίθου. διὰ τοῦτο πάντα τὰ δένδρα βαρύτερα εἰσι τῶν τοιούτων λίθων. οἱ ἐν τοῖς ὕδασι δὲ λίθοι, γίνονται ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν ὑδάτων, τῆς ἰσχυρᾶς. γίνεται γὰρ πρῶτον ἀφρός, εἶτα συμπήγνυται οὗτος, οἷα γάλακτι λιπαρόν. καὶ ὅτε τὸ ὕδωρ τῇ ψάμμῳ προσρίβεται, συναθροίζει ἡ ψάμμος τὴν λιπότητά πως τοῦ ἀφροῦ, ξηραίνει τε αὐτὴν ἡ ξηρότης τῆς θαλάσσης μετὰ περιττῆς τῆς ἁλυκότητος. καὶ οὕτω συνάγονται τὰ μέρη τῆς ψάμμου, καὶ τῷ ἐπιμήκει τοῦ χρόνου γίνονται λίθοι. ἡ δήλωσις δέ, ὅτι ἡ θάλασσα ποιεῖ καθ' ἑαυτὴν ψάμμον. οὕτως ἐστὶν, ἅπασα γῆ, οὐκ ἔστι γλυκεῖα. ὅτε γοῦν στῇ ἐν αὐτῇ τὸ ὕδωρ, κωλύεται ὁ ἀὴρ ἀλλοιῶσαι αὐτό. εἰ δὲ χρονίζοντος τῷ τόπῳ τοῦ ἐμπεριειλημμένου ὕδατος, ἐπεὶ οὐ δύναται τοῦτο πα-

ρομοιῶσαι ἐν αὐτῷ ὁ ἀήρ. κυριεύουσι γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι τὰ μέρη τὰ γεώδη, ἅ εἰσιν ἁλυκά. ἀνάγκη οὖν πλέον θερμανθέντα καταβραχὺ, καὶ ἄμφω ποιῆσαι πηλὸν ἔμφυτον. τοῦτο δὲ οὐ δύναται γενέσθαι ἐν ὕδασι γλυκεροῖς, ὅτι κυριεύει ἐν τούτοις ἡ ξηρότης τῆς γῆς, καὶ ἢ μεταβάλλει τὸ ὕδωρ εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς, ἢ πλησίον αὐτῆς τοῦτο ποιεῖ, καὶ ἑκάτερον ἀλλοιοῦται. σκληρύνουσα δὲ ἡ σκληρότης τῆς γῆς κατὰ τὴν δύναμιν τῆς συμπήξεως αὐτῆς, τὴν ὑπόστασιν τοῦ ὕδατος διαιρεῖ, τὸν πηλὸν εἰς ἴδια μέρη σμικρά. καὶ διὰ τοῦτο γίνεται ἡ γῆ ἡ τῇ θαλάττῃ πλησιάζουσα ψαμμώδης. οὕτως καὶ αἱ πεδιάδες, αἵ τινες οὐκ ἔχουσιν ὅπερ ἂν περικαλύψῃ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου, εἰσί τε καὶ μεμακαρισμέναι ἀπὸ ὕδατος γλυκεροῦ. ξηραίνει γὰρ ὁ ἥλιος τὰ μέρη τῆς ὑγρότητος τῆς γλυκείας. ἀπομένει δὲ, ὃ ἐστὶν ἐκ τοῦ γένους τῆς γῆς. καὶ διότι ἐνδιατρίβει ὁ ἥλιος ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῷ ἀπερικαλύπτῳ, διαχωρίζονται τὰ μέρη τοῦ πηλοῦ, καὶ γίνεται ἐντεῦθεν ψάμμος. τοῦτο δὲ σημεῖον ἐστὶν, ὅτι ἐν τοιούτῳ τόπῳ βαθὺ κοιλαίνομεν, καὶ εὑρίσκομεν πηλὸν ἔμφυτον. καὶ ἔστιν οὗτος ῥίζα ψάμμου. καὶ οὐ γίνεται ψάμμος, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. συμβαίνει δὲ τοῦτο, ὅτι ἔστι διατριβὴ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, ὡς ἔφημεν, καὶ μακαρισμὸς ὑπὸ ὕδατος γλυκεροῦ. τοιουτοτρόπως νοητέον καὶ περὶ τῆς ἁλμυρότητος τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης. ἡ ῥίζα μὲν γὰρ πάντων τῶν ὑδάτων, ἐστὶ γλυκερά. καὶ οὐκ ἄλλως συμβαίνει αὐτῇ ἁλμυρότης, εἰ μὴ κατὰ τὸν τρόπον τὸν λεχθέντα. καὶ τοῦτο σημεῖον ἐστὶν αἰσθητὸν, ὅτι ἡ γῆ μέν ἐστι ὑποκάτω τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ ὕδωρ ὑπεράνω ἐξ ἀνάγκης καὶ φυσικῶς. κἀντεῦθεν καὶ κυριώτερον συμβέβηκε τῷ ὕδατι τὸ εἶναι στοιχεῖον, παρὰ τῇ γῇ. ἐφρόνησαν δὲ τινῶν στοιχείων εἶναι τὸ πάντων τῶν ὑδάτων πλεῖστον. πλεῖστον δὲ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ στοιχεῖον πάντων ἐκρίθη τῶν ὑδάτων. ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ φυσικῶς ὑπερέχον τῆς γῆς, καὶ λεπτότερος αὐτῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἀπεδείξαμεν, ὅτι καὶ τὸ ὕδωρ πάντως κουφότερόν ἐστι τὸ γλυκὺ τοῦ ἁλμυροῦ. πλὴν λάβωμεν, καὶ ὡς ἐν παραδείγματι δύο σκεύη ἴσα, καὶ θῶμεν ἐν αὐτοῖς ὕδωρ γλυκὺ, καὶ ὕδωρ ἁλμυρόν. μετὰ ταῦτα προσλάβωμεν ὠόν. θῶμεν δὲ τοῦτο ἐν τῷ ὕδατι τῷ γλυκεῖ, καὶ αὐτίκα καταδύσεται. μετὰ ταῦτα θῶμεν αὐτὸ, καὶ ἐν τῷ ὕδατι τῷ ἁλμυρῷ, καὶ ὑπερνήξεται, καὶ ἀναβήσεται ἐπάνω τῶν μερῶν τοῦ τοιούτου ὕδατος. διότι τὰ μέρη τούτου, οὐ διαζεύγνυνται, ὡς τὰ μέρη τοῦ ὕδατος τοῦ γλυκεροῦ. ἐκείνου μὲν γὰρ τὰ μέρη οὐ δύνανται ὑπομένειν διὰ τὴν λεπτότητα, βάρος. τούτου δὲ διὰ τὴν παχύτητα δύνανται. καὶ διὰ τοῦτο οὐ καταδύεται τὸ ἐντεῦθεν αὐτῷ, οὕτω φυσικῶς ἐν τῇ νεκρᾷ θαλάσσῃ, οὔτε καταδύεται ζῶον, οὔτε γεννᾶται. κυριεύει γὰρ ἡ ξηρότης ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν παντὶ ὅπερ ἐστὶ πλησίον τοῦ σχήματος τῆς γῆς. φαίνεται τοίνυν ἐντεῦθεν, ὅτι τὸ ὕδωρ τὸ παχὺ ἐστὶν ὑποκάτω τοῦ μὴ παχέος. τὸ γὰρ παχὺ, ἔστιν ἐκ τοῦ γένους τῆς γῆς. τὸ δὲ λεπτὸν καὶ ἀραιὸν, ἐκ τοῦ γένους τοῦ ἀέρος. καὶ διὰ τοῦτο ὑπερέχει τὸ ὕδωρ τὸ γλυκὺ, πάντων τῶν ὑδάτων. ἐκεῖνο γάρ ἐστιν ὑπάρχον τῆς γῆς πορρωτέρω. ἤδη τοιγαροῦν ἔγνωμεν, ὅτι τὸ ὕδωρ τὸ πορρωτάτω τῆς γῆς, φυσικόν ἐστι. καὶ τὸ γλυκὺ, τοῦ θαλαττίου ὑπερκεῖσθαι ἀπεδείξαμεν. καὶ φυσικὸν τοῦτο εἶναι τὸ ῥηθέντι σημείῳ φανερὸν, καὶ ἀναγκαῖον ἐγένετο. γεννᾶται δὲ τὸ ἅλας ἐν ἱσταμένοις ὕδασιν, οἷς τὸ γλυκὺ γίνεται ἁλμυρόν. ὑπερβαίνει δὲ ἡ ἁλμυρότης τῆς γῆς, ἐκείνην τὴν ἁλμυρότητα. ἀπομένει γὰρ ἐκείνῃ μὲν ἀὴρ ἐγκεκλεισμένος, ταύτῃ δ᾽ οὔ. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκεῖνο τῆς γῆς τὸ σῶμα, γλυκύτητος ἶνος κατὰ πάντα τρόπον μετέχον. εἰ καὶ τὸ γένος τοῦτο ἐξ ὕδατός ἐστιν, ὃ ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς τῆς γῆς, ὡς ἱδρώς. πρὸς τούτοις ὀφείλομεν εἰδέναι, ὅτι καὶ αἱ βοτάναι, καὶ τὰ εἴδη, οὐκ εἰσὶν εἰ μὴ ἐκ συνθέσεως, καὶ οὐκ ἐξ ὕλης ἁπλῆς. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐστὶν ἡ ἁλυκότης ἀπὸ τοῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης, καὶ τῆς οὐσίας τῶν ψάμμων. αἱ ἀναθυμιάσεις γὰρ ἀναβαίνουσαι, ὅταν συμπαγῶσι, δύνανται συμπεριλαβεῖν τὴν αἰτίαν τῆς τῶν βοτανῶν ὑπάρξεως. καταπίπτει γὰρ ἀὴρ ἐντεῦθεν, καὶ δροσίζει τὸν τόπον, καὶ προέρχονται ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἀστέρων, τὰ εἴδη τῶν σπερμάτων. ὕλη δὲ ἀναγκαία ἐστὶ τὸ ὕδωρ, εἰ καὶ διαφοραὶ ἐστὶν ἐν τῷ γένει τοῦ ὕδατος. τὸ γὰρ ἀνερχόμενον οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ ὕδωρ γλυκὺ, τὸ δὲ ἁλμυρὸν βαρύ ἐστι, καὶ οὐ συναναβαίνει τῷ γλυκεῖ. τὸ δ᾽

κεῖ. τὸ δὲ ὑπερβαῖνον, διὰ τὸ λεπτότερον εἶναι τοῦ ὕδατος, ὃ δὴ ἂν ἐφελκυσθείη ὑπὸ τοῦ ἀέρος, λεπτύνεται, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἀναβαίνει, κἀντεῦθεν γίνονται πηγαὶ καὶ ποταμοὶ ἐν τοῖς ὄρεσι. καὶ εἰς πολὺ διατρέχουσι, καὶ σημεῖον τούτου ἐστὶ φλέγμα καὶ αἷμα τὸ ἀνερχόμενον εἰς τὸν ἐγκέφαλον. ὥσπερ γάρ τι ἐκ τῶν τροφῶν μετὰ τῆς ἀναθυμιάσεως ἀνέρχεται, οὕτω καὶ εἰς πάντα τὰ ὕδατα. καὶ γὰρ καί τι τοῦ ὕδατος τοῦ ἁλυκοῦ ἄν εἰσι μετ᾽ ἐκείνου οὗ ἐξήρανεν ἡ θερμότης, εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἀέρος, ὅς ἐστιν ἀκριβῶς ὑπεράνω παντὸς γλυκέος ὕδατος καὶ ἁλμυροῦ. παράδειγμα δὲ τοῦ λόγου τούτου, εὑρήκαμεν πολλάκις ἐν τοῖς βαλανείοις. ὅταν γὰρ τὸ ὕδωρ τὸ ἁλμυρὸν καταλάβῃ θερμότης, λεπτύνει τὰ μέρη αὐτοῦ. ἀναβαίνει τε ἡ ἀναθυμίασις, ἥτις ἦν ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ βαλανείου, καὶ ἀναχωροῦσι τὰ πυκνὰ μέρη τῆς ἁλυκότητος, μετὰ τοῦ ὑγροῦ τοῦ φυσικοῦ, οὐδὲ γάρ εἰσιν ἐκ τοῦ γένους τοῦ ἀέρος, ἵνα ἀκολουθήσωσι τῇ ἀναθυμιάσει, ἥτις μία μετὰ τὴν ἄλλην προχωρεῖ ἄνω. ὅταν γοῦν προχωρήσωσι πολλαί, καταπιέζεται ὁ ὄροφος. κἀντεῦθεν συνάγεται, καὶ συμπήγνυται, καὶ ὑποστρέφει, καὶ κάτω στάζει τὸ ὕδωρ τὸ γλυκύ. καὶ οὕτως ἐν πᾶσι τοῖς βαλανείοις τοῖς ἁλμυροῖς ἐστιν ὕδωρ γλυκύ. αἱ τοίνυν βοτάναι, αἱ φυόμεναι ἐν τοῖς ὕδασι τοῖς ἁλυκοῖς, οὐκ ὀφείλουσιν ἔχειν πληθυσμόν, διὰ τὴν ξηρότητα. καὶ γὰρ τὸ φυτὸν δύο δεῖται, ὕλης λέγω, καὶ τόπου, τῇ ἰδίᾳ φύσει ἁρμοζόντων. ὅταν γοῦν τὰ τοιαῦτα δύο παρῶσιν ὁμοῦ, προκόπτει τὸ φυτόν. ὅταν δὲ εὕρωμεν ὕλην πορρωτάτω τῆς εὐκρασίας, ἐπιγενής ἐστιν. ἐμποδὼν γάρ ἐστι τῷ εἶναι, τὸ ἐν τόπῳ εἶναι μὴ εὐκραεῖ ἔτι κοινῶς οὐχ εὑρίσκομεν φυτὸν ἐν χιόνι. πλὴν βλέπομεν φυτόν ποτε φαινόμενον ἐν αὐτῇ, καὶ τινὰ ζῷα, ἐξαιρέτως ἕλμινθας. οὗτοι γὰρ γεννῶνται ἐν τῇ χιόνι, καὶ φλόμος, καὶ πᾶσαι βοτάναι πικραί. ἀλλ᾽ ἡ χιών, οὐ ζητεῖ τὸ προχωρεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἂν μὴ καὶ συζευχθείη τις αἰτία ἐν αὐτῇ. καὶ αὕτη ἐστίν, ὅτι ἡ χιὼν κατέρχεταί ποτε ὁμοία καπνῷ, συμπήγνυσί τε ταύτην ἄνεμος, καὶ συσφίγγει ἀήρ. πλὴν γίνεται καὶ ἀραιότης τις ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς. κατέχεται γὰρ ἐν τούτοις θερμόν τι μέρος ἀέρος, μένει δὲ αὐτοῦ καὶ ὕδωρ σεσημμένον. ὅταν γοῦν ὁ ἀὴρ ὁ ἐγκεκλεισμένος πλείονος γένηται πλατύνσεως, καὶ ὁ ἥλιος παρουσιάσηται, ἀπερρήγνυται ὁ ἀὴρ ὁ συμποληθεὶς ἐν τῇ χιόνι, καὶ φαίνεται ἡ ὑγρότης ἡ σεσημμένη, ἥτις καὶ συμπήγνυται μετὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου. καὶ οὕτω φύονταί τινες βοτάναι. ἐὰν δὲ ᾖ ὁ τόπος περικεκαλυμμένος, οὐ γίνονται ἐν αὐτῷ βοτάναι, ἢ ἀλλ᾽ ἄνευ φύλλων. ἀπεχώρησε γὰρ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ εὐκρασία τῆς γῆς, ἡ ὁμογενὴς αὐτῇ. ὅθεν ἄνθη καὶ φύλλα ἐν βοτάναις σμικραῖς μεμιγμένα εὑρίσκονται ἐν τόποις κεκραμένοις καθαρῶς, διὰ ἀέρος καὶ ὕδατος. ἐν ἑτέροις δὲ μὴ τοιούτοις, σπάνιά εἰσι τὰ ἄνθη, καὶ τὰ φύλλα τῶν φυτῶν τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ χιόνι. ὁμοίως καὶ ἐν τόποις πολλοῖς ἁλμυροῖς καὶ ξηροῖς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οὐ φαίνεται φυτόν. οὗτοι γὰρ οἱ τόποι, πόρρω εἰσὶν εὐκρασίας. ἐλαττονεῖται γὰρ ἡ γῆ, ἐξ ἧς μακρὰν εἰσὶν ὑγρότης καὶ θερμότης, ἅπερ εἰσὶν διὰ γλυκέος ὕδατος. γίνεται δέ ποτε ἡ γλυκερὰ γῆ, νεκρά. καὶ τότε οὐ γεννῶνται ἐν αὐτῇ ὀξέως βοτάναι. ἐν τόποις δὲ θερμοῖς, ὅπου ἐστὶν ὕδωρ γλυκύ, καὶ θερμότης πολλή, προφθάνει πέψις ἐκ τῶν δύο μερῶν, ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ τόπου, μετὰ καὶ τοῦ ἀέρος τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντος. ἡ δὲ πέψις τοῦ ἀέρος, ἐκ τῆς θερμότητος ἐστὶ τοῦ ἡλίου, τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ. ἐντεῦθεν καὶ τὰ ὄρη ἐφέλκονται ὑγρότητα, βοηθεῖ τε αὐτοῖς ἔτι ἡ θερμότης τοῦ ἀέρος. ἐπιδίδει δὲ καὶ ἡ πέψις. καὶ διὰ τοῦτο φυτὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν τοῖς ὄρεσι φύονται. ἐν δὲ ταῖς ψάμμοις νικᾷ, ὡς προέφημεν, ἡ ἁλμυρότης. καὶ ἀπομένουσιν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς ψάμμου, ἀραιότητες ὅμοιαι πρὸς ἀλλήλας. ὁ τοίνυν ἥλιος οὐκ ἔχει δύναμιν, ἵνα ἐν αὐταῖς ἀπαρτίσῃ, καὶ βεβαιώσῃ συνέχειαν οὐσίας. διό τοι καὶ φυτὰ ἐν αὐταῖς, ὡς τὰ πολλά, οὐ γίνονται. εἰ δὲ καὶ γίνονται, οὐ κατὰ εἴδη ἴδια καὶ διάφορα, ἀλλὰ κατὰ εἴδη ὅμοια πρὸς ἄλληλα. τὰ δὲ φυτά, ἃ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ὕδατος γεννῶνται, οὐκ ἄλλως γεννῶνται, εἰ μὴ διὰ τὸ πάχος τοῦ ὕδατος. ὅταν γὰρ θερμότης ἅψηται τοῦ ὕδατος, ἥτις ἄνω που οὐκ ἔχει, πῶς ἂν κινηθείη; τότε προέρχεται ἐπ᾽ αὐτῇ παρόμοιόν τι νεφέλῃ, ὀλίγον τε τοῦ ἀέρος κατέχει, καὶ σήπεται τὸ τοιοῦτον ὑγρόν, ἐφέλκεταί τε αὐτὸ ἡ θερμότης, ἥτις ἐκτείνεται εἰς τὴν ὄψιν τοῦ ὕδατος, καὶ γίνεται εἰς τὴν ὄψιν τοῦ ὕδατος, καὶ γίνεται ἐντεῦθεν φυτόν. οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν, ὅτι ἡ ῥίζα

ἐν τοῖς μέρεσιν ἑδράζεται τῆς γῆς, ἔχουσα μέρη διῃρημένα. οὐκ ἔχει δὲ πάλιν οὐδὲ φύλλα, ὅτι μακράν ἐστιν ἀπὸ τῆς εὐκρασίας, καὶ οὐδὲ τὰ μέρη αὐτοῦ εἰσὶ συμπεπηγότα. διὰ τοῦτο δὲ τὸ φυτὸν, οἷον εἰς ὁμοιότητα φύλλων γεννᾶται, καὶ καλεῖται ἐπίπετρον. τῶν δὲ λοιπῶν φυτῶν, τῶν ἐν τῇ γῇ, ἐπεὶ τὰ τῆς γῆς μέρη εἰσὶ συμπεπηγότα, καὶ τὰ μέρη ἐξ ἀνάγκης τούτων εἰσὶ τοιαῦτα. τὰ γοῦν φυτὰ, τὰ ἐν τῇ γῇ συμπεπηγότα, γίνονται ἐκ σήψεως ἐν τόπῳ ὑγρῷ, καὶ καπνώδει. αἱ γὰρ σήψεις, κατέχουσιν ἀέρα. καὶ ὅταν πληθύνονται οἱ ὑετοὶ καὶ οἱ ἄνεμοι, ὁ ἥλιος φαίνεσθαι ποιεῖ αὐτὰς, κατεπείγει τε ξηραίνεσθαι καὶ συμπήγνυσθαι. καὶ ἡ ξηρότης τῆς γῆς τὰς ῥίζας αὐτῶν ποιεῖ, καὶ γίνονται ἐντεῦθεν φυτὰ, καὶ μύκητες, καὶ οἴδμα, καὶ τὰ ὅμοια. πάντα δὲ ταῦτα γίνονται ἐν τόποις θερμοῖς κατὰ λόγον. διότι ἡ θερμότης περιέχει τὸ ὕδωρ ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τῆς γῆς, κατέχει τε ταύτην ὁ ἥλιος. καὶ γίνεται ἀναθυμίασις, καὶ ἐντεῦθεν συμβαίνει ἡ ἀλλοίωσις εἰς φυτόν. ὁμοίως καὶ ἐν πᾶσι τόποις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θερμοῖς πληροῦται ἡ τοῦ φυτοῦ ἀπάρτησις· οἱ δὲ τόποι οἱ ψυχροὶ, εἰ καὶ οὗτοι τὸ ὅμοιον ποιοῦσι ποτὲ, πλὴν ἐκ τοῦ ἐναντίου. ὁ γὰρ ψυχρὸς ἀὴρ, τὸ θερμὸν συμπιέζει κάτω. συμπήγνυσί τε τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ ὁ τόπος ἔψησιν πάσχει μετὰ τῆς παρούσης ὑγρότητος αὐτοῦ. τοῦ γοῦν περιεστοῦ ὑγροῦ ξηρανθέντος, σχίζεται ὁ τόπος, καὶ ἐξέρχονται ἐξ αὐτοῦ φυτά. ἐν τόποις δὲ γλυκέροις, ἐν οἷς τὸ ὕδωρ μὴ ἐπὶ πολὺ συμβαίνει χωρίζεσθαι, ὁπόταν ὁ ἀὴρ τῇ γῇ ἐγκλειόμενος ξηρανθῇ, ἡ ὑγρότης τε τοῦ ὕδατος συμπαγῇ, καὶ ὁ αὐτὸς ἀὴρ μένει ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τοῦ ὕδατος, ἐξέρχονται φυτὰ, ὡς τὸ νοῦφαρ τὸ ἰατρικὸν, καὶ εἴδη βοτανῶν ἄλλα πολλῶν καὶ σμικρῶν, ἃ δὴ τοῦ τρόπου γεννῶνται, πλὴν οὐκ εἰσὶν ἐκτεταμένα. διότι αἱ ῥίζαι αὐτῶν εἰσὶν ἐπιπολαίως ἐν τῇ γῇ, ἐν τόποις ὡσαύτως ἐν οἷς ὕδωρ θερμὸν τρέχει, πολλάκις φυτὰ γεννῶνται. διότι ἡ θερμότης τοῦ ὕδατος, ἐφέλκεται ἀναθυμιάσεις προσφάτους ἀπὸ τῆς γῆς. ἡ δὲ ψυχρὰ φύσις τῆς ὑγρότητος τοῦ ὕδατος, ὑποκάτω ἀπομένει, καὶ συμπήγνυται ὁ ἀὴρ ἐν τούτῳ τῷ ὑγρῷ. καὶ ὅταν πεμφθῇ ἡ θερμότης τοῦ ἀέρος, πάλιν ἐν τούτῳ γεννᾶται τὸ φυτὸν, οὐκ ἄλλως εἰ μὴ ἐν καιρῷ πολλῷ. αἱ βοτάναι δὲ αἱ μικραὶ, αἱ φαινόμεναι ἐν τόποις θειαφώδεσι, γίνονται ὅταν ἄνεμοι ὀξέως πνέουσι, ἀντίπνοιαί τε ποιοῦσι, καὶ ἀντιπλήττωσιν ἀλλήλους, καὶ ἐξεγερθῇ ἀὴρ ὁ ἐν αὐτοῖς, καὶ θερμανθῇ ὁ τόπος. καὶ γένηται ἐντεῦθεν πῦρ, καὶ μετὰ ταῦτα γεννηθῇ ὅπερ ἐστὶν ἐν τῷ βάθει ἀρσενίκιον, ὃ καταβαίνει ἐκ τῆς ἰλύος τοῦ ἀέρος, καὶ ἐφέλκεται πῦρ μετὰ σήψεως. διὰ τοῦτο γὰρ τὸ ἀρσενίκιον. τότε γὰρ γίνεται ἐκ τούτου φυτά. οὐ πολλὰ δὲ ταῦτα προβάλλεται φύλλα, καθὼς προαπεδείξαμεν, ὅτι ἡ εὐκρασία ἐκ τούτων, πόῤῥω ἐστίν. ὅπερ δὲ φέρει, τρόφιμόν ἐστι φυτὸν, ἐκεῖνο φύεται ἐν τόποις θερμοῖς, κούφοις καὶ ὑψηλοῖς, καὶ μᾶλλον ἐν τῷ κλίματι τῷ τρίτῳ καὶ τῷ τετάρτῳ. καὶ πάλιν ὃ δένδρον ποιεῖ τι ἐγγὺς τροφίμου, ἐκεῖνο γεννᾶται ἐν τόποις ὑψηλοῖς καὶ ψυχροῖς. καὶ διὰ τοῦτο πληθύνονται τὰ εἴδη ἐν τόποις τοιούτοις, διὰ τὴν ἐφέλκυσιν τοῦ ὑγροῦ, καὶ τὴν εὐκρασίαν, τὴν ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, ἐν ἡμέραις χειμεριναῖς. ὁμοίως καὶ ὁ πηλὸς ἔμφυτος, ὀξέως προάγει φυτὰ πίονα. ἡ συμπίλησις γὰρ τῆς ὑγρότητος τούτου, ἐν τόποις γλυκεροῖς γίνεται, ὡς προειρήκαμεν. πάλιν τὸ φυτὸν τὸ ἐν τοῖς λίθοις τοῖς στεῤῥοῖς γενόμενον, μακρῷ χρόνῳ συμβαίνει. ὁ γὰρ ἀὴρ ὁ ἐμπεριειλημμένος τούτοις, βιάζεται ἀναβῆναι. ἔξοδον δὲ μὴ εὑρίσκων, διὰ τὴν ἰσχυρότητα τῶν λίθων, ἐπαναστρέφει καὶ θερμαίνει ἑαυτὸν, ἐφέλκεταί τε τὸ ὑγρὸν τὸ ἐναπολειφθὲν τοῖς λίθοις ἄνω. ἐξέρχεταί τε ἀναθυμίασις σὺν ὑγρότητι, μετὰ ἀναλύσεως σμικροτάτων μερῶν, τῶν ἐν τοῖς λίθοις. καὶ γὰρ πολλάκις ἔθος ἐστὶ τοῖς λίθοις, ἵνα βοηθῇ αὐτοῖς ὁ ἥλιος διὰ τῆς ἰδίας πέψεως. καὶ οὕτω γεννᾶται ἐξ αὐτῶν φυτὸν, ὃ δὴ οὐκ ἀναβαίνει, ἐὰν μὴ πλησίον ᾖ γῆς, ἢ ὑγροῦ. ἡ γὰρ ὑπόστασις τοῦ φυτοῦ, δεῖται γῆς, ὕδατος, καὶ ἀέρος. κατανοείσθω τοιγαροῦν τὸ φυτόν. καὶ εἰ ἔστι πλησίον τοῦ ἡλίου, ταχέως γεννᾶται. εἰ δὲ ἔστιν ὁ ἥλιος πρὸς δυσμὰς, βραδύνει πάλιν τὸ φυτὸν, ἐν ᾧ κωλύει τὸ ὕδωρ, οὐ παραχωρεῖ τῷ ἀέρι ἀναβαίνειν· καὶ διὰ τοῦτο οὐ τρέφεται. ὁμοίως καὶ ἡ ξηρότης, ὅταν κατακρατήσῃ, ἀναστρέφει ἡ φυσικὴ θερμότης εἰς τὰ ἄκρα, καὶ βύει τοῦ φυτοῦ τὰς ὁδοὺς, δι' ὧν οἱ πόροι. καὶ διὰ τοῦτο οὐ τρέφεται τὸ φυτόν. καθολικῷ δὲ λόγῳ, πᾶν φυτὸν τεττάρων τινῶν δεῖται· σπέρματος διωρισμένου, τόπου ἁρμοδίου, ὕδατος συμμέτρου, καὶ ἀέρος ὁμοίου.

ὁμοίου. ὅταν οὖν ταῦτα πάντα συντελεσθῶσι γεννᾶται φυτὸν, καὶ αὐξάνει. ὅτε δὲ ταῦτα ἀποχωρήσουσι, ἀπογνεῖ τῇ ἀποχωρήσει καὶ τὸ φυτόν. πάλιν τὸ φυτὸν τὸ περιὸν ἐν ὄρεσι ὑψηλοῖς, εἰ ἔσται εἶδος, ἔσται προχειρότερον καὶ προσφυέστερον εἰς ἰατρείαν. ὁ καρπὸς δὲ ὁ σκληρότερος εἰς πέψιν, οὐχ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τρέφει. τόποι δὲ ἀπομεμακρυσμένοι τοῦ ἡλίου οὐκ εἰσὶ πολλῶν βοτανῶν γεννητικοί. ὁμοίως ἐὰν ὁ ἥλιος μακρότητα τῇ ἡμέρᾳ προσάγῃ ἐν τῇ κινήσει αὐτοῦ, καὶ κατακυριεύῃ τῆς ὑγρότητος, οὐκ ἔχει τὸ φυτὸν δυνάμεις φύλλα καὶ καρποὺς προάγειν. τί δὲ καὶ περὶ τῶν φυτῶν χρὴ νοεῖν, ἃ γεννῶνται ἐν ὑδαρώδεσι τόποις; ἐν τούτοις ὅτε τὸ ὕδωρ ἠρεμεῖ, γίνεται καθαπερ ἰλύς. καὶ οὐκ ἔστι δύναμις ἐν τῷ ἀέρι, ἵνα ὑποστήσῃ τὰ μέρη τοῦ ὕδατος. κατέχεται γὰρ αὐτὸς ὁ ἀὴρ ἐν τοῖς ἐνδοτέροις τῆς γῆς, καὶ κωλύει τὴν παχύτητα τοῦ ὕδατος ἀναβαίνειν. εἰ γοῦν πλημμυρήσει ἄνεμος ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ καὶ συσφιγχθῇ ἡ γῆ, συμπιέσῃ τε ἑαυτὸν ὁ ἐμπεριειλημμένος ἀὴρ, καὶ συμπήξῃ ὁ ἄνεμος τὴν ὑγρότητα, προελεύσεται ἐκ ταύτης τῆς ὑγρότητος φυτὰ οὐ πολὺ διαφέροντα ἀλλήλων, ἐν εἴδει καὶ σχήματι, διὰ τὴν διαμονὴν καὶ παχύτητα τοῦ ὕδατος, καὶ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου ἄνωθεν. πάλιν περὶ τῶν φυτῶν, ἃ εἰσὶν ἐν τόποις ὑγροῖς, καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν, φαίνεται ἐν τῇ ὄψει τῆς γῆς χλοάζουσα. λέγω, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μικρὰ ἐστὶν ἡ ἀραιότης. ὅταν οὖν ἐμπεσὼν ὁ ἥλιος, κινήσῃ τὴν ἐν ἐκείνῳ ὑγρότητα, καὶ θερμαίνῃ τὸν τόπον τῇ συμβαινούσῃ κινήσει, καὶ τῇ θερμότητι τῇ περιειλημμένῃ τοῖς ἐνδοτέροις τῆς γῆς, ὅπερ δὴ οὐ συμβαίνει ἐν οἷς οὐκ ἔχει τὸ φυτὸν ὅθεν ἂν αὐξηθῇ, καὶ ἡ ὑγρότης τῇ ἰδίᾳ ἐκτάσει διαχυθῇ, γίνεται καπνὸς ὑπεράνω τῆς γῆς, ὡς ὕφασμα χλοάζον. κἀντεῦθεν γεννᾶται φυτὸν, μὴ ἔχον φύλλα, ὑπάρχον ἐκ τοῦ γένους τοῦ φυτοῦ, τοῦ φαινομένου εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. ἔστι δὲ μεῖζον ἐκείνου. διότι πλησίον ἐστὶ τῆς γῆς, εἰ καὶ οὐκ ἀναβαίνειν, καὶ ἐπεκτείνεσθαι δύναται. πολλάκις δὲ καὶ ἐν φυτοῖς ἄλλο φυτὸν γεννᾶται, οὐ τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ τῆς αὐτῆς ὁμοιώσεως, ἄνευ ῥίζης. κινεῖται δὲ τοῦτο οὕτως, ὁπόταν φυτῶν πολλῶν ἀκανθῶν ἐν πίονι ὕδατι κινήσῃ, ἀνοίγονται τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ ἀνιμᾶται ὁ ἥλιος τὰς ἐν αὐτῷ σήψεις, πέψιν τε ποιεῖ τούτῳ. καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει εἰς τὸν τόπον τὸν σεσημμένον, βοήθειαν χορηγεῖ μετὰ θερμότητος εὐκράτου, κἀντεῦθεν αὐξάνει τὸ φυτὸν, ὡς δοκεῖν νήματα ἐκτείνεσθαι εἰς ὅλον ἑαυτό. καὶ τοῦτο ἴδιόν ἐστι τοῖς φυτοῖς, τοῖς ἔχουσι πολλὰς ἀκάνθας. τότε γοῦν γεννᾶται ἡ λεγομένη λινόζωσις, καὶ τὰ ταύτῃ ὅμοια. πᾶσαι δὲ αἱ βοτάναι, καὶ εἴ τι αὐξάνει ἐπάνω τῆς γῆς, καὶ ἐν τῇ γῇ, πρόεισιν ἐκ τινος τούτων τῶν πέντε, ἅ εἰσι, σπέρμα, καὶ ὑγρότης ἐξ ὕδατος, τόπος ἐπιτήδειος, ἀὴρ, καὶ φυτεία. καὶ ταῦτα τὰ πέντε εἰσὶν, ὡς ἂν εἴποι τις, ῥίζαι φυτῶν. τριπλῶς δὲ ἡ τῶν δένδρων εὐπορία ἀκολουθεῖ. ἢ γὰρ προάγουσι τοὺς καρποὺς πρὸ τῶν φύλλων, ἢ συνάμα τοῖς φύλλοις, ἢ μετὰ τὰ φύλλα. ἔστι τοίνυν φυτὸν, ὅπερ οὐκ ἔχει ῥίζαν, ἢ φύλλα. ἔστι καὶ ὅπερ φέρει σιτρὸν, ἄνευ καρποῦ καὶ φύλλων, ὡς ἡ λεγομένη χρυσοκόμη, ἢ χρυσῖτις. ἀλλὰ τὰ φυτὰ ἄκαρπον πρὸ τῶν φύλλων προάγουσι, πολλὴν ἔχουσι τὴν πιότητα. ὅταν γοῦν ἐκταθῇ ἡ θερμότης, ἡ οὖσα φυσικῶς τῷ φυτῷ, ταχύνει καὶ ἡ τούτου πέψις, ῥώννυταί τε καὶ ζεῖ ἐν τοῖς κλάδοις τοῦ φυτοῦ. κωλύει τε τὸν χυμὸν, ἵνα μὴ ἀναβαίνῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ· κἀντεῦθεν προχωροῦσι καρποὶ καὶ φύλλα. ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς, ἃ ταχύτερα τὰ φύλλα προάγουσι, τί νοητέον; αἱ διαθέσεις τῶν ὑγρῶν εἰσι πολλαί. ὅτι γοῦν ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἄρξηται διασπείρειν τὰ μέρη τοῦ ὕδατος, ἄνω ἐφέλκεται ὁ ἥλιος τὰ μέρη τῆς ὑγρότητος, καὶ βραδύνει ἡ περιφερότης. διότι ἡ πέψις τοῦ καρποῦ, οὐκ ἔστι εἰ μὴ ἐν συμπήξει, καὶ προηγοῦνται τὰ φύλλα τῶν καρπῶν τῇ προσαγωγῇ τῆς πολλῆς ὑγρότητος. πολλάκις δὲ συμβαίνει αὐτοῖς καὶ πιότης, ὁπόταν ἡ ὑγρότης ἐν τῷ φυτῷ πέψιν λάβῃ. καὶ ἀναβῇ ἐξ αὐτῆς ἀτμὶς πυκνὴ, καὶ ἑλκύσῃ αὐτὴν ὁ ἀὴρ μετὰ τοῦ ἡλίου. τότε γὰρ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ὑγρότητος ἐκείνης, καὶ πιότης, καὶ καρπὸς, καὶ φύλλα, μιᾷ ἐκθέσει. οἱ παλαιοὶ δὲ σοφοὶ τὰ φύλλα πάντα καρποὺς εἶναι διεβεβαιοῦντο. ἰστέον οὖν, ὡς ὁπόταν ἡ ὑγρότης τόση ἐστὶν, ὥστε μὴ πεπαίνεσθαι, μηδὲ συμπήγνυσθαι διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάψυξιν, καὶ τὴν ἄνωθεν σπουδὴν τῆς ἐφελκύσεως τοῦ ἡλίου, τότε ἡ ὑγρότης αὕτη, εἰς ἣν οὐκ ἐνηργήθη πέψις, ἀλλοιοῦται εἰς φύλλα. ἃ δὴ οὐκ ἔχουσιν ἄλλον σκοπὸν, εἰ μὴ τὴν ἐφέλκυσιν τῆς ὑγρότητος. καὶ ἵνα ὦσι καὶ περικαλύμματα

τῶν καρπῶν, ἀπὸ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἡλίου. οὐ τοίνυν ὁμοίως δεῖ, ἵνα τὰ φύλλα ὦσιν, ὡς οἱ καρποί. ὁ γὰρ χυμὸς, ὁ ἀναβαίνων, ἀλλοιωθεὶς, ὅτε ἐστὶ τὰ φύλλα ὡς εἴπομεν. τοιουτοτρόπως ἐστὶν ἡ κρίσις καὶ ἐν ταῖς ἐλαίαις, αἳ πολλάκις στερίσκονται τῶν ἰδίων καρπῶν. ὁπόταν γὰρ ἡ φύσις πέψιν ποιήσῃ, ἀναβαίνει πρώτως ἐκ τῆς λεπτότητος, ὅπερ οὐκ ἐπαύθη ἐκ τῆς θερμότητος. ἔστιν οὖν αὕτη ἡ ὑγρότης φύλλα. ἡ δὲ πέψις, ἐστὶν ἄνθος. ὅταν δὲ τελειωθῇ τῷ δευτέρῳ ἔτει ἡ πέψις, γεννῶνται καρποὶ, καὶ ἐκβαίνει εἰς τέλος ἡ ὕλη κατὰ τὸν τόπον, τὸν ἐν αὐταῖς. αἱ ἄκανθαι ὡσαύτως εἰσὶν ἐκ τοῦ γένους τῶν φυτῶν, οὐ μὴν τῆς αὐτῆς φύσεως. λέγω οὖν, ὅτι ἐν τῷ φυτῷ ἐστὶν ἀραιότης, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστι πέψις. καὶ ἀναβαίνει ὑγρότης ψυχρὰ, καὶ μετ᾽ αὐτῆς βραχεῖα διάκρισις, διερχομένη ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀραιότητι. ποιεῖ γοῦν ταύτην συμπήγνυσθαι ὁ ἥλιος, κἀντεῦθεν εἰσὶν αἱ ἄκανθαι. διὰ τοῦτο καὶ τὸ εἶδος αὐτῶν ἐστι πυραμοειδές. ἔστι γὰρ ἡ βάσις αὐτῶν ἀρχομένη ἀπὸ παχέος, καὶ προχωροῦσα εἰς ἰσχνόν. τοῦτο δὲ γίνεται, διότι καταβραχὺ ὁ ἀὴρ ἐπεκτεινόμενος τῷ φυτῷ, αὐξάνει τὰ μέρη αὐτοῦ, μετ᾽ ὑποτάσεως τῆς ὑλικῆς. τοιουτοτρόπως καὶ πᾶν δένδρον ἢ φυτὸν γίνεται, οὗ ἡ κεφαλή ἐστι πυραμοειδής. ἡ χλοάζουσα δὲ χροιὰ, ὀφείλει εἶναι πρᾶγμα κοινότατον ἐν τοῖς δένδροις. βλέπομεν γὰρ, ὅτι ὥσπερ κοινή ἐστιν ἡ λευκότης ἐντὸς, οὕτως καὶ ἡ χλωρότης ἐκτός. καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅτι ὕλῃ χρῶνται πλησιωτέρᾳ, καὶ μᾶλλον πεπεμμένῃ. δεῖ τοίνυν ἵνα ἡ χλωρότης ἐν πᾶσι τοῖς φυτοῖς, ὅτι αἱ ὗλαι ἕλκουσι καὶ ἀραιοῦσι τὸ ξύλον τοῦ δένδρου, βραχεῖάν τε ἡ θερμότης πέψιν ἐργάζεται. καὶ ἀπομένει ἐκεῖ τι ὑγρὸν, ὃ φαίνεται ἔξωθεν. καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ χλωρότης, ἡ ἐν τοῖς φυτοῖς, ἐὰν μὴ μείζων ἡ πέψις γένηται. ὀφείλει δὲ εἶναι μέση ἐν τοῖς φύλλοις, καὶ ἐν τοῖς ξύλοις, τῇ δυνάμει. ἡ δὲ χλωρότης οὐ φθείρεται, ἐὰν ἡ ὑγρότης ἐν αὐτῇ, ἥ τις ἐστὶν ἐκ τοῦ γένους τῆς γῆς. ἐξ ἀμφοτέρων γοῦν τούτων, ἡ χροιὰ γίνεται, ἡ χλωρά. τούτου σημεῖον, ὅτι οἱ φλοιοὶ τοῦ δένδρου, ὅταν ξηραίνηται αὐτὸ, μελαίνονται. ἐντὸς δὲ εἰσὶ λευκοί. ἐν τοῖς δένδροις γοῦν μεταξὺ τῶν δύο χρωμάτων, χρῶμα χλωρὸν γίνεται ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτῶν. τοῦ δὲ σχήματος τῶν φυτῶν, τρεῖς εἰσι τρόποι. τινὰ γὰρ ἄνω προχωροῦσι, τινὰ κάτω, τινὰ μέσον. τὰ μὲν οὖν ἄνω ἐκτεινόμενα, ἔχουσιν αἰτίαν, ὅτι ἡ φύσις αὐτῶν φαίνεται ἐν τῇ ἐντεριώνῃ, καὶ ἕλκει τὴν θερμότητα, καὶ συμπιέζει ἐν ἑαυτῇ τὸν ἀέρα τὸν ὄντα ἐν ταῖς ἀραιότησιν αὐτῆς. πυραμοειδοῦνται δὲ, ὥσπερ πυραμοειδοῦται τὸ πῦρ ἐν ταῖς ἰδίαις ὕλαις, καὶ κουφίζεται. ὅσα δὲ κάτω ἐκτείνεται, τούτων οἱ πόροι συμπήγνυνται. ὅταν γὰρ πέψις γένηται, τότε ἡ ὕλη πυκνοῦται τοῦ ὑγροῦ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἐντεριώνη. κἀντεῦθεν ἐκπορεύεται μὲν τὸ λεπτὸν ἄνω. ἐπαναστρέφει δὲ τὸ ὑγρὸν, πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα κάτω. κινεῖ γὰρ ταύτην ἡ οἰκεία βαρύτης. ἃ δὲ φυτὰ μέσον τῶν δύο εἰσὶν, ἔχουσιν οὕτως. λεπτύνεται τὸ ὑγρὸν, ὅτι ἡ φύσις τῆς εὐκρασίας γειτνιάζει τῇ πέψει, εἰσί τε καὶ οἱ πόροι μέσοι, καὶ ἡ ὕλη ἐπεκτείνεται καὶ ἄνω καὶ κάτω. ἔστι δὲ ἡ μὲν πρώτη πέψις ὑπὸ τὸ φυτὸν, ἡ δὲ δευτέρα ἐν τῇ ἐντεριώνῃ, ἥ τις ἐξέρχεται μὲν ἀπὸ τῆς γῆς. ἔστι δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φυτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα γίνεται ἡ διαίρεσις, ἥ τις συμβαίνει ἀπὸ τῆς δευτέρας, οὐκ ἀπὸ τῆς πρώτης πέψεως. ἡ δὲ τρίτη πέψις ἐστὶν ἐν τῷ ζώῳ. οὐ γὰρ γίνεται αὕτη ἡ πέψις, εἰ μὴ διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς φύσεως τῶν μελῶν, καὶ τὴν διάστασιν † τῶν φυσικῶν πρὸς ἄλληλα. τὰ δὲ φυτὰ, γείτονά εἰσι πρὸς ἑαυτὰ, καὶ διὰ τοῦτο πληθύνονται ἐν πολλοῖς τόποις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἡ ὕλη τῶν φυτῶν, κάτω ἐκτείνεται. τὰ σχήματα τοίνυν τῶν φυτῶν, εἰσὶν ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ποσότητι τῶν σπερμάτων. τὰ ἄνθη δὲ τῶν φυτῶν, καὶ οἱ καρποί εἰσιν ἐν ταῖς ὑγρότησι, καὶ ἐν ταῖς ὕλαις. κεῖται τοίνυν ἡ πρώτη κίνησις καθολικῶς, καὶ ἡ πέψις, ἐν πᾶσι τοῖς ζώοις. καὶ οὐκ ἀποχωροῦσιν ἀπ᾽ αὐτῆς πάντα τὰ ζῷα. ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ ἐστὶν ἡ πρώτη πέψις, εἶτα ἡ πέπανσις μετὰ τὴν τροφὴν αὐτῶν. ἕκαστον οὖν δένδρον ἀναβαίνει ἀεὶ, εἴστ᾽ ἂν πληρωθείη. αἰτία δὲ αὕτη ἐστὶν, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ζώων ἑκάστου τὸ μῆκος, πλησίον ἐστὶ τοῦ ἰδίου πλάτους. ἐν τῷ φυτῷ δὲ πόῤῥω, ὅτι ἡ ῥίζα αὐτοῦ, ἤγουν τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, παραδιδοῦσιν εἰς ἀνάβασιν, ἵνα δημιουργηθῇ τὸ φυτόν. ἡ διαφορὰ δὲ τῶν φυτῶν, ἐν τοῖς κλάδοις ἐστὶν, ἐκ τῆς πολλῆς ἀραιότητος. ὅταν γὰρ συμπιεσθῶσιν οἱ χυμοὶ, θερμαίνεται ἡ φύσις, καὶ παραδίδει εἰς τὴν πέψιν. κἀντεῦθεν ἐντυποῦνται οἱ κλάδοι, καὶ φαίνεται

τῶν φύσεων

φαίνεται τὰ φύλλα, ὡς προείπομεν. τὰ δὲ τῶν δένδρων φύλλα, πίπτειν ἐστὶ διὰ τὴν ὑποφορὰν τῆς ὀξείας ἀραιότητος. ὅταν γὰρ περιφθῇ ἡ ὑγρότης μετὰ τῆς ὕλης πυραμοειδοῦς, καὶ μετὰ ταῦτα καταχναίνουσι, καὶ ὅταν φανῇ ἡ ὕλη τῇ πέψει πεπληρωμένη, τότε τελείως βύονται τὰ ἄκρα τῶν πόρων ἄνω. καὶ διὰ ταῦτα ἐπεὶ τὰ φύλλα οὐκ ἔχουσιν ὕλην, ξηραίνονται καὶ πίπτουσι. ἐὰν δὲ συμβῇ τὸ ἐναντίον, ὧν εἴπομεν, οὐ πίπτει τὸ φυτὸν εἰς στέρησιν τῶν ἰδίων φύλλων. ὅταν δὲ πάλιν νικήσῃ τοῦ φυτοῦ ψυχρότης, θερμαίνει αὐτὸ ἡ ἐγκλειομένη τούτῳ θερμότης, καὶ ἡ φανέρωσις τῆς ψυχρότητος γίνεται ἐκτὸς ἐν τοῖς ἄκροις αὐτοῦ, καὶ ἀποτελοῦνται ἐντεῦθεν φύλλα γλαυκά, καὶ οὐδὲ πίπτουσιν, ὡς οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν καὶ τῶν μυρσινῶν καὶ τῶν λοιπῶν. ὁπόταν δὲ ἔχωσι τὰ δένδρα, καὶ τὰ φυτά, δύναμιν τῆς ἕλξεως σφοδρῶς, γίνεται καρποφορία ὁμοῦ, ἥτις συμβαίνει, διότι χρῆται ἡ φύσις πέψει κατὰ διαδοχὴν συχνῇ, καὶ ἐν ἑκάστῃ πέψει καρπὸν προάγει πολύν. καὶ διὰ τοῦτο τινὰ φυτά, καὶ πολλάκις ἐν τῷ χρόνῳ καρποφοροῦσι. τὸ δὲ φυτὸν ὅπερ ἐστίν, ὡς ἡ φύσις τοῦ ὕδατος, μόλις καρποφορεῖ, διὰ τὴν ὑπερκράτειαν τῆς ὑγρότητος, αὐτοῦ καὶ τὸν πλατυσμὸν τῶν ἰδίων πόρων, καὶ τὴν ἀπορροὴν τῶν ἰδίων ῥιζῶν. ὅτε δὲ ἰσχυροποιηθῇ τὸ θερμόν, ταχύνεται ἡ τούτου πέψις, καὶ λεπτύνεται ἡ ὑγρότης, καὶ συμπήγνυται. οὐδ' οὕτως πάλιν γίνεσθαι συμβαίνει. καὶ τοῦτο εὑρίσκεται ἐν πάσαις ταῖς βοτάναις ταῖς λεπταῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ ἔν τισι λαχανοῖς. φαιότης δὲ γίνεται, ἐν τόποις σφόδρα θερμοῖς, καὶ ἔστιν ἐν τούτοις ὀλίγος καρπὸς ἐκ τῆς ὑγρότητος. διότι εἰσὶ στενοὶ οἱ πόροι. ὅταν γοῦν θελήσῃ ἡ φύσις πέψιν ποιῆσαι, μὴ ἔχουσαν ὑγρότητα ἀρκοῦσαν τῇ ὕλῃ, τότε γίνονται οἱ πόροι στενότεροι. ἐπαναστρέφει γοῦν ἡ πέψις, καὶ συνεχῆ ταύτην ποιεῖ ἡ θερμότης, καὶ φαίνεται τότε τὸ μέσον λευκοῦ καὶ μέλανος ἐν χρώματι. καὶ ὅτε τοῦτο τοιουτοτρόπως γένηται, τότε τὸ ξύλον φθάνει γίνεσθαι μέλαν, καὶ πᾶν τὸ πλησιάζον τοῦ φαιοῦ. καὶ τοῦτο ἐστὶν ἰδεῖν ἀπὸ τῆς ἐβένου, καὶ τῆς πτελέας. ὁ δὲ ἔβενος, καταδύεται ἐν τῷ ὕδατι, διότι τὰ μέρη αὐτοῦ εἰσι συμπεπηγότα, καὶ οἱ πόροι στενοί, καὶ ἀὴρ οὐκ εἰσέρχεται ἐν αὐτοῖς. ὃ δὲ ἐκ τῶν ξύλων τῶν λευκῶν βυθίζεται, ἐστὶ διὰ τὴν στενότητα τῶν πόρων, καὶ τὴν πολυλιπότητα τῆς ὑγρότητος, τῆς βυούσης τοὺς πόρους, ὥστε μὴ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτοῦ ἀέρα. τὸ δὲ ἄνθος, ἐκ λεπτῆς ὕλης μόνον ἐστίν, ὅταν ἄρξηται ἡ πέψις. καὶ διὰ τοῦτο προηγεῖται τοῦ φυτοῦ, ὡς ἐδείξαμεν. ἐντεῦθεν οὖν δεικνύομεν καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὰ φυτὰ ἐκφέρουσι φύλλα πρότερον, εἶτα καρπούς. ὃ δὲ ἐν τῷ φυτῷ τῷ ἔχοντι στενοὺς πόρους γίνεται χρῶμα, ἔσται ἐν χρώματι σαπφειρίνῳ. καὶ διότι συμπιέζονται αὐτοῦ τὰ μέρη, εἰς λευκότητά τινα. ὅταν δὲ εἰς εὐκρασίαν φθάσῃ, ἐστὶ γλαυκόν. διότι δὲ τινὰ φυτὰ ἄνθη οὐκ ἔχουσιν, ἐστὶν ἡ αἰτία, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται τοῦτο διὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἐν αὐτοῖς μερῶν, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς λεπτότητα καὶ βραχύτητα καὶ παχύτητα. οὐκ ἔχουσι δὲ ἄνθη φοίνικες, συκαῖ, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. τὸ δὲ φυτὸν τὸ παχεῖς ἔχον φλοιούς, ἐκτείνεται κατὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ὑγρότητος, καὶ τὴν † συναίσθησιν τῆς θερμότητος. καὶ τοῦτο ἐστὶν ἐν τῇ συκῇ καὶ τῷ φοίνικι. τὸ δὲ φυτὸν τὸ γάλα ἐκβάλλον, ἔχει τοῦτο ἐν τῷ μέσῳ. ἔστι τε ἡ θερμότης ὑποκάτω ἰσχυροτέρα, καὶ μένει ἐκεῖ πιότης. ὁπόταν οὖν ἄρξηται ἡ θερμότης πέττειν, στρέφεται ἡ πιότης διὰ τὴν οἰκείαν ὑγρότητα, καὶ συμπήγνυσι ταύτην συμπήξει βραχείᾳ. καὶ θερμαινομένου τοῦ τόπου, γίνεται ἡ ὑγρότης λιπαρά, ὁμοία γάλακτι. ἐγείρεταί τε ἀναθυμίασις ἀπὸ τῆς ὑγρότητος, τῆς ἑλκούσης τε γάλα ἐκεῖνο εἰς τὰς ἀκρότητας, καὶ κατέχει ἡ ὑγρότης τὴν θερμότητα τὴν φαινομένην, καὶ οὕτω συμπήγνυται τὸ γάλα. φύσις γάρ ἐστι τῆς θερμότητος, τὸ συμπηγνύειν. ὁποῖον δή τι δὲ γάλα πολλῆς συμπήξεως, τότε γίνεται, ὅταν ἐν τῷ δένδρῳ ψῦχος φανῇ. συμπηγνύμενον γοῦν μετὰ ταῦτα, ἐξέρχεται τοῦ οἰκείου τόπου. καὶ ἐντεῦθεν ἐστὶ τὸ κόμι. τὸ κόμι δὲ τὸ θερμόν, προέρχεται ἐν τῷ στάζεσθαι. ὁπόταν γοῦν τοῦ ἀέρος ἅψηται, συμπήγνυται καὶ καταρρεῖ ἐν τόπῳ εὐκράτῳ, καὶ ἐστὶν ὅμοιον ὕδατι. ἕτερον δὲ χέεται, καὶ συμπήγνυται ὅμοιον λίθοις, ἢ κογχυλίοις. ὅτε δὲ κατὰ στράγγα ῥεῖ, μένον ἐν τῷ οἰκείῳ εἴδει γίνεται, ὡς τὸ λεγόμενον σμηρίον. τὸ δὲ ἀλλοιούμενον, ὡς λίθος, ἐστὶ κατὰ τὸ φαινόμενον λίαν ψυχρόν. ποιεῖ δὲ τοῦτο ἡ θερμότης τοιοῦτον εἶναι. ὅταν δὲ ᾖ ψῦχος, καὶ καταρρῇ, ἀπολιθοῦται. πάλιν τῶν δένδρων τινὰ ἀλλοιοῦνται ἐν τῷ χειμῶνι. καὶ ποτὲ μὲν γίνονται χλωρά, ποτὲ δὲ γλαυκά, καὶ οὐ φθείρονται, οὔτε τὰ φύλλα αὐτῶν, οὔτε οἱ καρποί. διότι τὰ φυτὰ ἐν οἷς τοῦτο συμβαίνει, ἔχουσιν ἐπάνω θερμότητα παχεῖαν, καὶ ἐν ταῖς ῥίζαις ὑγρότητα λεπτήν. ὅθεν ἐν τῇ προόδῳ τοῦ ἔτους κατέχει ἡ ὑγρότης ἐκεῖνο τὸ χρῶμα, διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ ἀέρος. καὶ ὅτε παραβάλλει ἡ θερμότης πρὸς τὴν ψυχρότητα, ὠθεῖ ἡ θερ-

μότης

Forte συναθροίσιν, uel συνίζουσιν, uel συναίθησιν, uel συναντησιν

ποιότητος

μότης τὴν ὑγρότητα ἔξωθεν, μετὰ τοῦ ὅπερ ἔβαψε χρώματος τοῦ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ δένδρου, ἀκολουθοῦντος. ὅτε δὲ στρέφεται πάλιν ἡ ψυχρότης, καὶ ἡ ξηρότης εἰς ἐνέργειαν, καὶ ἡ ὑγρότης κατέχει τὴν θερμότητα, τότε τὸ χρῶμα φαίνεται τὸ γλαυκόν. πικρὸς δὲ γίνεται καρπός, ὅτε ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑγρότης οὐκ εἰσὶ πλήρεις ἐν τῇ πέψει. ἡ ψυχρότης γάρ, καὶ ἡ ξηρότης, ἐμποδίζουσι τὴν τελείωσιν. καὶ οὕτω στρέφεται εἰς πικρίαν ὁ καρπός. τούτου σημεῖον, ὅτι τὸ πικρὸν εἰς πῦρ ἐμβληθὲν γλυκαίνεται. δένδρα δὲ ὅσα γεννῶνται ἐν ὕδασιν ὀξώδη, ποιοῦσι καρπὸν γλυκύν. διότι τὸ ὀξῶδες ἕλκει μετὰ θερμότητος τοῦ ἡλίου, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἰδίας †πιότητος. καὶ τοῦτο ψυχρότης ἐστὶ καὶ ξηρότης. κἀντεῦθεν ἀμβλύνουσιν ὑγρότητές τινες ὀλίγαι ἔνδον γλυκεῖαι, θερμαίνεταί τε καὶ ἡ κοιλία τοῦ δένδρου, ὅταν προσμένῃ ἐς αὐτὴν ὁ ἥλιος. καὶ οὕτως γίνεται ὁ χυμὸς τοῦ καρποῦ, στύφος ὀλίγον. καὶ ὅς πλέον πεπεμμένος γένηται, διαλύεται κατὰ μικρὸν τὸ ὀξῶδες, ἕως ἂν καταναλωθῇ καὶ φανῇ ἡ γλυκύτης. ἔσται τοίνυν ὁ καρπὸς γλυκύς, τὰ δὲ φύλλα αὐτοῦ καὶ οἱ ἀκρέμονες ξηροί. ὅταν δὲ τελειωθῇ ἡ πεπειρότης, ἐπὶ πλέον γίνεται ὁ καρπὸς πικρός. τούτου δὲ ἐστὶ διὰ τὴν περισσὴν θερμότητα, μετὰ βραχεῖαν ὑγρότητα. καταναλίσκεται γὰρ ἡ ὑγρότης, ποιεῖ τε ὁ καρπὸς τὴν θερμότητα ἀναβαίνειν, καὶ ἔστι τότε ὁ καρπὸς πικρός. γίνονται δὲ καὶ οἱ πυρῆνες πυραμοειδεῖς, διὰ τὴν ἐφέλκυσιν τοῦ θερμοῦ, καὶ τὴν περιττὴν ψυχρότητα καὶ ὑγρότητα, τὴν ἐντὸς κειμένην, ἅ εἰσιν ἐκ γένους τοῦ ὀξώδους ὕδατος. μένει γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐν μέσῳ, καὶ καταπυκνοῦται, καὶ ἰσχναίνουσι τὰ ἄκρα. τὰ δένδρα δὲ τὰ ὄντα ἐν γῇ εὐκράτῳ, ἐπαποδίδουσι τὴν πεπειρότητα, πρὸ τῶν χειμερινῶν ἡμερῶν, ὅτι ἡ θερμότης, ὅταν ᾖ πλησίον τῆς εὐκρασίας, γίνεται δὲ καὶ ἡ ὑγρότης φανερά, καὶ ὁ ἀὴρ καθαρός, καὶ οὐ δεῖται ὁ καρπὸς πολλῆς θερμότητός τε καὶ πέψεως, ἀποδίδει τότε ἡ τῶνδε πεπειρότης, ἢ πρόεισι πρὸ ἡμερῶν χειμερινῶν. ἐν πᾶσι γοῦν τοῖς δένδροις, ὅτε πρώτως φυτευθῶσιν, ἐπικρατεῖ τε πικρόν, ἢ τὸ στρυφνόν. ἐπεὶ ἡ ὑγρότης ὅταν ἐν τοῖς ἄκροις γένηται αὐτοῦ, περὶ τοὺς τόπους τοὺς ὄντας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δένδρων. ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ ἡ ὕλη τῶν καρπῶν, περιέρχεται ξηρότης, καὶ ἐπακολουθεῖ τῇ ὑγρότητι. καὶ οὕτω γίνεται ἡ πρώτη πέψις δριμεῖα, ἡ πικρά, ἡ στρυφνή. αἰτία δὲ ἐστί, ὅτι μετὰ θερμότητος καὶ ὑγρότητος ἐστὶ πέψις. ὅταν δὲ ἐπικρατήσῃ ὑγρότης καὶ ξηρότης τοῦ θερμοῦ, ἔστιν ὁ αὐτοῦ καρπὸς ἐν τῇ ἀρχῇ οὐκ εὔπεπτος. διότι ἡ γέννησις τοῦ καρποῦ, ἐν τῇ ἀρχῇ ἐστὶ χωρὶς γλυκύτητος. τῶν μυροβαλάνων δὲ δένδρων ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅταν φανῶσιν οἱ καρποὶ εἰσὶ γλυκεῖς. κοινῶς δέ εἰσι στρυφνοί, καὶ ἐν τῇ κράσει αὐτῶν πικροί. αἰτία δὲ ἐστίν, ὅτι τὸ δένδρον αὐτῶν ἔστιν ἀραιὸν τοῖς κλάδοις. ἐν ὥρᾳ δὲ πέψεως, ὅταν ὦσιν οἱ πόροι πλατεῖς, ἕπεται θερμότης τῇ ὑγρότητι, καὶ πεπειροῦνται οἱ καρποί, καὶ εἰσὶν ἐν τῇ ἀρχῇ γλυκεῖς. πάλιν ἀκολούθως ἕλκει διὰ τὴν ἀραιότητα τοὺς τοῦ δένδρου πόρους, ἐπικρατεῖ τε ψυχρότης καὶ ξηρότης τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ· κἀντεῦθεν ἀλλοιοῦνται οἱ καρποὶ εἰς στρυφνότητα. ἐπικρατεῖ πάλιν ὁ ἥλιος μετὰ τῆς θερμότητος, διὰ τῆς ἐφελκύσεως τῆς περιττῆς ξηρότητος, ἐν τῷ σπέρματι ἐκείνῳ, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῇ ἐμφανείᾳ τῶν δένδρων, νικᾷ τε ἡ ψυχρότης τὴν ξηρότητα, καὶ εἰσὶν οἱ καρποὶ ἰσχυρᾶς στρυφνότητος. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν ἀναβαίνει θερμότης φυσικὴ ἄνω, καὶ βοηθεῖ αὐτῇ ἡ θερμότης, τοῦ ἡλίου ἔξωθεν, νικᾷ τε ἡ θερμότης καὶ ἡ ξηρότης, καὶ γίνονται οἱ καρποὶ πικροί.

ΤΈΛΟΣ.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡῚ ΛΙ´ΘΩΝ.

Τῶν ἐν τῇ γῇ συνισταμένων, τὰ μὲν ἐστὶν ὕδατος, τὰ δὲ γῆς. ὕδατος μὲν, τὰ μεταλλευόμενα, καθάπερ ἄργυρος καὶ χρυσός, καὶ τ' ἄλλα· γῆς δὲ, λίθος τε, καὶ ὅσα λίθων εἴδη περιττότερα· καὶ εἴ τινες δὴ τῆς γῆς αὐτῆς ἰδιώτεραι φύσεις εἰσὶν, ἢ χρώμασιν, ἢ λειότησιν, ἢ πυκνότησιν, ἢ καὶ ἄλλῃ τινὶ δυνάμει. περὶ μὲν οὖν τῶν μεταλλευομένων, ἐν ἄλλοις τεθεώρηται· περὶ δὲ τούτων, νῦν λέγωμεν. ἅπαντα οὖν ταῦτα χρὴ νομίζειν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐκ καθαρᾶς τινος συνεστάναι καὶ ὁμαλῆς ὕλης εἴτε ῥοῆς, εἴτε διηθήσεως διά τινος γινομένης, εἴτε (ὡς ἀνωτέρω εἴρηται) κατ' ἄλλον τρόπον ἐκκεκριμένης. τάχα γὰρ ἐνδέχεται τὰ μὲν οὕτως, τὰ δ' ἐκείνως, τὰ δ' ἄλλως· ἀφ' ὧν δὴ καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ στιλπνὸν, καὶ διαφανὲς, καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα ἔχουσι. καὶ ὅσῳ ἂν καὶ ὁμαλέστερον καὶ καθαρώτερον ἕκαστον ᾖ, τοσούτῳ καὶ ταῦτα μᾶλλον ὑπάρχει. τὸ γὰρ ὅλον, ὡς ἂν ἀκριβείας ἔχῃ τε περὶ τὴν σύστασιν ἢ πῆξιν, οὕτως ἀκολουθεῖ καὶ τὰ ἀπ' ἐκείνων. ἡ δὲ πῆξις, τοῖς μὲν ἀπὸ θερμοῦ, τοῖς δ' ἀπὸ ψυχροῦ γίνεται. κωλύει γὰρ ἴσως οὐδὲν, ἔνια γένη λίθων ὑφ' ἑκατέρων συνίστασθαι τούτων. ἐπεὶ τά γε τῆς γῆς ἅπαντα, δόξειεν ὑπὸ πυρός, ἐπείπερ ἂν τοῖς ἐναντίοις ἑκάστων ἡ πῆξις καὶ ἡ τῆξις. ἰδιότητες δὲ πλείους εἰσὶν ἐν τοῖς λίθοις. ἐν γὰρ τῇ γῇ χρώμασί τε καὶ γλισχρότητι, καὶ λειότητι, καὶ πυκνότητι, καὶ τοῖς τοιούτοις αἱ πολλαὶ διάφοροι· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα σπάνιοι. τοῖς δὲ λίθοις ἅπτεται, καὶ πρὸς ταῖς ἑαυταῖς αἱ κατὰ τὰς δυνάμεις· οὔτε ποιεῖν, ἢ πάσχειν, ἢ τὸ μὴ πάσχειν. τηκτοὶ γὰρ, οἱ δ' ἄτηκτοι· καὶ καυστοὶ, οἱ δ' ἄκαυστοι, καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καύσει καὶ πυρώσει πλείους ἔχοντες διαφοράς. ἔνιοι δὲ τοῖς χρώμασιν ἐξομοιοῦν * ται δυνάμενοι τὸ ὕδωρ, ὥσπερ ἡ σμάραγδος. οἱ δ' ὅλως ἀπολιθοῦν, τὰ τιθέμενα εἰς ἑαυτούς. ἕτεροι δὲ ὁλκήν τινα ποιεῖν, οἱ δὲ βασανίζειν τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, ὥσπερ ἥ τε καλουμένη λίθος ἡρακλεία, καὶ ἡ λυδή. θαυμασιωτάτη δὲ καὶ μεγίστη δύναμις, εἴπερ ἀληθὲς, ἡ τῶν τηκτῶν. γνωριμωτέρα δὲ τῶν καὶ ἐν πλείοσι κατὰ τὰς ἐργασίας· γλυπτοὶ γὰρ ἔνιοι, καὶ τορνευτοί, καὶ πριστοί. τῶν δὲ οὐδὲ ὅλως ἅπτεται σιδήριον. ἐνίων δὲ κακῶς καὶ μόλις. εἰσὶ δὲ πλείους καὶ ἄλλαι κατὰ ταύτας * αἱ μὲν οὖν κατὰ τὰ χρώματα καὶ τὰς σκληρότητας, καὶ μαλακότητας καὶ λειότητας, καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα. διὸ τὸ περιττὸν πλείοσιν ὑπάρχουσιν, καὶ ἐνίοις γε κατὰ τόπον ὅλον· ἐξ ὧν δὴ καὶ διωνομασμέναι λιθοτομίαι, παρίων τε καὶ πεντελικῶν, καὶ χίων τε καὶ θηβαϊκῶν· καὶ ὡς ὁ περὶ αἴγυπτον ἐν θήβαις ἀλαβαστρίτης. καὶ γὰρ οὗτος μέγας τέμνεται. καὶ ὁ τῷ ἐλέφαντι μόνος, ὁ χερνίτης καλούμενος· ἐν ᾗ πέπλῳ φασὶ καὶ Δαρεῖον κεῖσθαι· καὶ ὁ πῶρος, ὅμοιος τῷ χρώματι καὶ τῇ πυκνότητι τῷ παρίῳ, τὴν δὲ κουφότητα μόνον ἔχων τοῦ πώρου, διὸ καὶ ἐν τοῖς † σπαδαζομένοις οἰκήμασιν, ὥσπερ διάζωμα τιθέασιν αὐτὸν οἱ αἰγύπτιοι * μέλας αὐτόθι διαφανὴς, ὁμοίως τῷ χίῳ. καὶ παρ' ἄλλοις δὲ ἕτεροι πλεί * αἱ μὲν οὖν τοιαῦται διαφοραὶ, καθάπερ ἐλέχθη, κοινότεραι πλείοσιν. αἱ δὲ κατὰ τὰς δυνάμεις τὰς προειρημένας, οὐκ ἔτι τοῖς ὅλοις ὑπάρχουσιν, οὐδὲ συνεχείαις λίθων, οὐδὲ μεγέθεσιν. ἔνιοι δὲ καὶ σπάνιοι πάμπαν εἰσί, καὶ σμικροί, καθάπερ ἥ τε σμάραγδος, καὶ τὸ σάρδιον, καὶ ὁ ἄνθραξ, καὶ ἡ σάπφειρος, καὶ σχεδὸν * λόγον εἰς τὰ σφραγίδια γλυπτῶν. οἱ δὲ καὶ ἐν ἑτέροις εὑρίσκονται διακοπτομένοις. ὀλίγοι δὲ καὶ οἱ περὶ τὴν πύρωσιν καὶ καῦσιν, ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ πρῶτον ἴσως λεκτέον, τίνας καὶ πόσας ἔχουσιν διαφοράς. κατὰ δὴ τὴν πύρωσιν οἱ μὲν τήκονται καὶ ῥέουσιν, ὥσπερ οἱ μεταλλευτοί· ῥεῖ γὰρ ἅμα τῷ ἀργύρῳ καὶ τῷ χαλκῷ καὶ σιδήρῳ, καὶ ἡ λίθος ἡ ἐκ τούτων. εἰ τοίνυν διὰ τὴν ὑγρότητα τῶν ὑπαρχόντων, εἴτε καὶ δι' αὐτάς. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ πυρομάχοι καὶ οἱ μυλίαι ῥέουσιν, οἷς ἐπιτιθέασιν οἱ καίοντες. οἱ δὲ καὶ ὅλως

σπουδαζομένοις

δὲ καὶ ὅλως λέγουσι πάντας τήκεσθαι, πλὴν τοῦ μαρμάρου. τὴν δὲ κατακαίεσθαι, καὶ κονίαν ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι. δόξειε δ᾽ ἂν οὕτως ὅλως ἐπὶ πλεῖον εἰρῆσθαι. πολλοὶ γὰρ οἱ ῥηγνύμενοι καὶ διαπηδῶντες, ὡς οὐ μαχομένου τὴν πύρωσιν, ὥσπερ οὐδ᾽ ὁ κέραμος. ὃ καὶ κατὰ λόγον ἐστίν· οἱ τινὲς ἐξυγρασμένοι τυγχάνουσιν. τὸ γὰρ τηκτὸν, ἔνικμον εἶναι δεῖ, καὶ ὑγρότητ᾽ ἔχειν πλείω. φασὶ δὲ καὶ τῶν ἡλιουμένων, τοὺς μὲν ἀναξηραίνεσθαι τελέως, ὥστ᾽ ἀχρείους εἶναι, μὴ καταῤῥηχθέντας πάλιν καὶ συνεκμαδηθέντας· τοὺς δὲ καὶ μαλακωτέρους καὶ θραυστοὺς μᾶλλον. φανερὸν δ᾽ ὡς ἀμφοτέρων μὲν ἐξαιρεῖται τὴν ὑγρότητα. συμβαίνει δὲ τοὺς μὲν πυκνοὺς ἀποξηραινομένους, σκληρύνεσθαι· τοὺς δὲ μανοὺς, καὶ ὧν ἡ σύμφυσις τοιαύτη, θραυστοὺς εἶναι καὶ τηκτούς. ἔνιοι δὲ τῶν θραυστῶν ἀνθρακοῦνται τῇ θραύσει, καὶ διαμένουσι πλείω χρόνον· ὥσπερ οἱ περὶ Βίνας ἐν τῷ μετάλλῳ, οὓς ὁ ποταμὸς καταφέρει. καίονται γὰρ, ὅταν ἄνθρακες ἐπιτεθῶσι, καὶ μέχρι τούτου χρείαν φυσᾷ τις. εἶτ᾽ ἀπομαραίνονται, καὶ πάλιν καίονται. διὸ καὶ πολὺν χρόνον ἡ χρῆσις. ἡ δ᾽ ὀσμὴ βαρεῖα σφόδρα, καὶ δυσχερής, ὃν καλοῦσι σπῖνον, ὃς ἦν ἐν τοῖς μετάλλοις, τοιοῦτος διακοπεὶς καὶ συντεθεὶς πρὸς ἑαυτὸν, ἐν τῷ ἡλίῳ τιθέμενος καίεται. καὶ μᾶλλον, ἐὰν ἐπιψεκάσῃ καὶ περιῤῥάνῃ τις. ὁ δὲ λιπαραῖος ἐκφοροῦταί τε τῇ καύσει, καὶ γίνεται κισηροειδής. ὥσθ᾽ ἅμα τήν τε χρόαν μεταβάλλειν, καὶ τὴν πυκνότητα. μέλας τε γὰρ καὶ λεῖός ἐστι, καὶ πυκνὸς, ἄκαυστος ὤν. γίνεται δ᾽ οὗτος ἐν τῇ κισήρει διειλημμένος ἄλλοθι καὶ ἄλλοθι, καθάπερ ἐν κυθεισμῷ. καὶ οὐ συνεχὴς, ὥσπερ καὶ ἐν μήλῳ φασὶ τὴν κίσηριν ἐν ἄλλῳ τινὶ λίθῳ γίνεσθαι. καίει μὲν τοῦτο, ὥσπερ ἀντιπεπονθώς, πλὴν ὁ λίθος οὗτος οὐχ ὅμοιος τῷ λιπαραίῳ. ἐκφοροῦται δὲ καὶ ὁ ἐν τετράδι τῆς σικελίας γινόμενος. τοῦτο δὲ τὸ χωρίον ἐστὶ κατὰ λιπάραν. ὁ δὲ λίθος ἐν τῇ ἄκρᾳ τῇ ἐρινεάδι καλουμένῃ πολύς. ὁμοίως ταῖς Βίναις καιόμενος, ὀσμὴν ἀφίησιν ἀσφάλτου. τὸ δ᾽ ἐκ τῆς κατακλίσεως ὅμοιον γίνεται τῇ κεκαυμένῃ. οὓς δὲ καλοῦσιν εὐθὺς ἄνθρακας τῶν θρυπτομένων διὰ τὴν χρείαν, εἰσὶ γεώδεις. ἐκκαίονται δὲ καὶ πυροῦνται, καθάπερ οἱ ἄνθρακες. εἰσὶ δὲ περί τε τὴν λιγυστικὴν, ὅπου καὶ τὸ ἤλεκτρον, καὶ ἐν τῇ ἠλείᾳ βαδιζόντων ὀλυμπίαζε τὴν δι᾽ ὄρους, οἷς καὶ οἱ χαλκεῖς χρῶνται. εὑρέθη δέ ποτε * ἐγκαπτῆς ὕλης μετάλλοις, λίθος, ὃς τῇ μὲν ὄψει παρόμοιος ὢν ξύλῳ σαπρῷ. ὅτε δ᾽ ἐπιχέοιτό τις ἔλαιον, καίεται. καὶ ὅτ᾽ ἐκκαυθείη, τότε παύεται καὶ αὐτὸς, ὥσπερ ἀπαθὴς ὤν. τῶν μὲν οὖν καιομένων σχεδὸν αὗται διαφοραί. ἄλλο δέ τι γένος ἐστὶ λίθων, ὥσπερ ἐξ ἐναντίων πεφυκὸς ἄκαυστον, ὅλως ἄνθραξ καλούμενος, ἐξ οὗ καὶ τὰ σφραγίδια γλύφουσιν, ἐρυθρὸν μὲν τῷ χρώματι, πρὸς δὲ τὸν ἥλιον τιθέμενον ἄνθρακος καιομένου ποιεῖ χρόαν. τιμιώτατον δ᾽ ὡς εἰπεῖν. μικρὸν γὰρ σφόδρα τετταράκοντα χρυσῶν. ἄγεται δ᾽ οὗτος ἐκ καρχηδόνος, καὶ μασσαλίας. οὐ καίεται δὲ ὁ περὶ μίλητον γωνιοειδὴς ὤν. ἐν ᾧπερ καὶ τὰ ἑξάγωνα. καλοῦσι δ᾽ ἄνθρακα καὶ τοῦτον, ὃ καὶ θαυμαστόν ἐστιν· ὅμοιον γὰρ τρόπον τινὰ καὶ τὸ τοῦ ἀδάμαντος. οὐ γὰρ οὐδ᾽ ὥσπερ ἡ κίσηρις καὶ τέφρα, δόξειε δ᾽ ἂν διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὑγρόν. ταῦτα γὰρ ἄκαυστα καὶ ἀπύρωτα, διὰ τὸ ἐξῃρῆσθαι τὸ ὑγρόν. ἐπεὶ καὶ τὸ ὅλον ἡ κίσηρις ἐκ κατακαύσεως δοκεῖ τισι γίνεσθαι, πλὴν τῆς ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης συνισταμένης. λαμβάνουσι δὲ τὴν πίστιν διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἔκ τε τῶν περὶ τοὺς κρατῆρας γινομένων, καὶ ἐκ τῆς διαβάθρου λίθου τῆς φλογουμένης οὐ κισηροῦται. μαρτυρεῖν δὲ καὶ οἱ τόποι δοκοῦσιν, ἐν οἷς ἡ γένεσις. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάλιστα καὶ ἡ κίσηρις. τάχα δ᾽ ἡ μὲν οὕτως, αἱ δ᾽ ἄλλως. καὶ πλείους τρόποι τῆς γενέσεως. ἡ γὰρ ἐν νισύρῳ, καθάπερ ἐξ ἄμμου τινὸς ἔοικε συγκεῖσθαι. σημεῖον δὲ λαμβάνουσιν, ὅτι τῶν εὑρισκομένων ἔνιαι διαθρύπτονται ἐν ταῖς χερσὶν, ὥσπερ εἰς ἄμμον, διὰ τὸ μή πω συνεστάναι, μηδὲ συμπεπηγέναι. εὑρίσκουσι δ᾽ ἀθρόας κατὰ μικρὰ χειροπλησίας, ὅθεν πολλὰς ἢ μικρῷ μείζους, ὅταν ἀπαμείβωνται τ᾽ ἄνω. ἐλαφρὰ δὲ σφόδρα καὶ ἡ ἄμμος, ἡ δ᾽ αὖ καὶ ἐν μήλῳ πᾶσα μέν. ἔνια δ᾽ αὖ ἐν λίθῳ τινὶ ἑτέρᾳ γίνεται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. διαφορὰς δ᾽ ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, καὶ χρώματι καὶ πυκνότητι καὶ βάρει. χρώματι μὲν, ὅτι μέλαινα ἐκ τοῦ ῥύακος, τῆς ἐν σικελίᾳ, πυκνότητί τε καὶ βάρει, αὐτή τε καὶ μαλώδης. γίνεται γάρ τις καὶ τοιαύτη κίσηρις, καὶ βάρος ἔχει καὶ πυκνότητα, καὶ ἐν τῇ χρήσει πολυτιμότερον τῆς ἑτέρας. τμητικὴ δὲ καὶ ἡ ἐκ τῆς ῥινὸς μᾶλλον τῆς κορυφῆς καὶ λεύκης. τμητικωτάτη δ᾽ ἐκ τῆς θα-

λάσσης

λάσης αὐτοῦ. καὶ περὶ μὲν τῶν κιονοειδῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. περὶ δὲ τῶν πυρουμένων, καὶ τῶν ἀπυρώτων λίθων, ἀφ' ὧν καὶ εἰς τοῦτο ἐξέβημεν, ἐν ἄλλοις θεωρητέον τὰς αἰτίας. τῶν δὲ λίθων καὶ ἄλλαι * τυγχάνουσιν, ἐξ ὧν καὶ τὰ σφραγίδια γλύφουσιν· αἱ μὲν τῇ ὄψει μόνον, οἷον τὸ σάρδιον καὶ ἴασπις, καὶ ἡ σάπφειρος· αὕτη δ' ἐστὶν ὥσπερ χρυσόπαστος. ἡ δὲ σμάραγδος, καὶ δυνάμεις τινὰς ἔχει· τοῦ τε γὰρ ὕδατος, ὥσπερ εἴπομεν, ἐξομοιοῦται τὴν χρόαν ἑαυτῇ, μετρία μὲν οὖσα ἐλάττονος, ἡ δὲ μεγίστη παντός, ἡ δὲ χειρίστη τοῦ καθ' αὑτὴν μόνον καὶ πρὸς τὰ ὄμματα ἀγαθή. διὸ καὶ τὰ σφραγίδια φοροῦσιν ἐξ αὐτῆς, ὥστε βλέπειν. ἔστι δὲ σπανία, καὶ τὸ μέγεθος οὐ μεγάλη· πλὴν εἰ πιστεύειν ταῖς ἀναγραφαῖς δεῖ ὑπὲρ τῶν βασιλέων τῶν αἰγυπτίων * νους γάρ φασι κομισθῆναί ποτ' ἐν δώροις, παρὰ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως, μῆκος μὲν τετράπηχυν, πλάτος δὲ τρίπηχυν. ἀνακεῖσθαι δὲ καὶ ἐν τῷ τοῦ Διὸς ὀβελίσκῳ σμαράγδους τέτταρας, μῆκος μὲν τετταράκοντα πηχῶν, εὖρος δὲ τῇ μὲν τέτταρας, τῇ δὲ δύο. ταῦτα μὲν οὖν ὅτι κατὰ τὴν ἐκείνων γραφήν. τῶν δὲ * ανῶν καλουμένων ὑπὸ πολλῶν, ἡ ἐν Τύρῳ μεγίστη· στήλη γὰρ ἐστὶν εὐμεγέθης ἐν τῷ τοῦ Ἡρακλέους ἱερῷ· εἰ μὴ ἄρα ψευδὴς σμάραγδος. καὶ γὰρ τοιαύτη γίνεταί τις φύσις. γίνεται δὲ ἐν τοῖς ἐφικτοῖς καὶ γνωρίμοις τόποις, διτταχοῦ μάλιστα, περί τε Κύπρον ἐν τοῖς χαλκωρυχείοις, καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῇ † ἐπικειμένῃ [ὑποκαλυμμένη] Καρχηδόνι. καὶ ἰδιωτέρους εὑρίσκουσιν ἐν ταύτῃ. μεταλλεύεται γάρ, ὥσπερ τἆλλα, καὶ ἡ φύσις. κατὰ ῥάβδους ποιοῦσιν ἐν Κύπρῳ αὐτὴν καθ' αὑτὴν πολλάς. εὑρίσκονται δὲ σπάνιαι, μέγεθος ἔχουσαι σφραγῖδος· ἀλλ' ἐλάττους αἱ πολλαί. διὸ καὶ πρὸς τὴν κόλλησιν αὐτῇ χρῶνται τοῦ χρυσίου. κολλᾷ γάρ, ὥσπερ ἡ χρυσοκόλλα. καὶ ἔνιοί γε δὴ καὶ ὑπολαμβάνουσι τὴν αὐτὴν φύσιν εἶναι. καὶ γὰρ τὴν χρόαν παρόμοια τυγχάνουσιν· ἀλλ' ἡ μὲν χρυσοκόλλα δαψιλὴς καὶ ἐν τοῖς χρυσείοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς χαλκωρυχείοις, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τοὺς τόπους. ἡ δὲ σμάραγδος σπανία, καθάπερ εἴρηται. δοκεῖ γὰρ ἐκ τῆς ἰάσπιδος γίνεσθαι. φασὶ γὰρ εὑρεθῆναί ποτε ἐν Κύπρῳ λίθον, ἧς τὸ μὲν ἥμισυ σμάραγδος ἦν, τὸ ἥμισυ δὲ ἴασπις, ὡς οὔπω μεταβεβληκυίας ἀπὸ τοῦ ὕδατος. ἔστι δέ τις αὐτοῦ ἐργασία πρὸς τὸ λαμπρόν. ἀρχὴ γὰρ οὖσα οὐ λαμπρά, αὐτή τε δὴ περιττὴ τῇ δυνάμει, καὶ τὸ λυγγούριον. καὶ γὰρ ἐκ τούτου γλύφεται τὰ σφραγίδια, καὶ ἔστι στερεωτάτη, καθάπερ λίθος. ἕλκει γάρ, ὥσπερ τὸ ἤλεκτρον. οἱ δέ φασιν οὐ μόνον κάρφη καὶ ξύλον, ἀλλὰ καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον, ἐὰν ᾖ λεπτός· ὥσπερ καὶ Διοκλῆς ἔλεγεν. ἔστι διαφανῆ τε σφόδρα, καὶ ψυχρά. βέλτιον δὲ τὰ τῶν ἀγρίων, ἢ τὰ τῶν ἡμέρων· καὶ τὰ τῶν ἀρρένων, ἢ τὰ τῶν θηλέων· ὡς καὶ τῆς τροφῆς διαφερούσης, καὶ τοῦ πονεῖν ἢ μὴ πονεῖν, τὸ δ' ὑγρότερον. εὑρίσκουσι δ' ἀνορύττοντες οἱ ἔμπειροι. κατακρύπτεται γάρ, καὶ ἐπαμᾶται γῆν, ὅταν οὐρήσῃ. γίνεται δὲ καὶ κατεργασία τις αὐτοῦ πλείων. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ ἤλεκτρον λίθος. τὸ γὰρ ὀρυκτόν, ὃ περὶ λιγυστικήν. καὶ τούτῳ ἂν ἡ τοῦ ἕλκειν δύναμις ἀκολουθείη. μάλιστα δ' ὅτι δῆλον, καὶ φανερωτάτη τὸν σίδηρον ἄγουσι. γίνεται δὲ καὶ αὕτη σπανία, καὶ ὀλιγαχοῦ. καὶ αὕτη μὲν δὴ συναριθμείσθω τὴν δύναμιν ὁμοίαν ἔχειν. ἐξ ὧν δὲ τὰ σφραγίδια ποιεῖται, καὶ ἄλλαι πλείους εἰσίν· οἷον ἥ τε ὑαλοειδής, ἣ καὶ ἔμφασιν ποιεῖ καὶ διάφασιν· καὶ τὸ ἀνθράκιον, καὶ ἡ ὄμφαξ. ἔτι δὲ καὶ ἡ κρύσταλλος, καὶ τὸ ἀμέθυσον· ἄμφω δὲ διαφανῆ. εὑρίσκονται δὲ καὶ αὗται, καὶ τὸ σάρδιον, διακοπτομένων τινῶν πετρῶν· καὶ ἄλλαι δ' ὡς προείρηται πρότερον, διαφορὰς ἔχουσαι, καὶ συνώνυμοι πρὸς ἀλλήλας. τοῦ γὰρ σαρδίου, τὸ μὲν διαφανές, ἐρυθρότερον δέ, καλεῖται θῆλυ· τὸ δὲ διαφανὲς μέν, μελάντερον δέ, καὶ ἄρσεν. καὶ τὰ λυγγούρια δ' ὡσαύτως· ὧν τὸ θῆλυ διαφανέστερον καὶ ξανθότερον. καλεῖται δὲ καὶ κυανὸς ὁ μὲν ἄρρην, ὁ δὲ θῆλυ. μελάντερος δέ, ὁ ἄρρην. τὸ δ' ὀνύχιον, μικτὴ λευκῷ καὶ φαιῷ παράλληλα. τὸ δ' ἀμέθυσον, οἰνωπὸν τῇ χρόᾳ. καλὸς δὲ λίθος καὶ ὁ ἀχάτης, ὁ ἀπὸ τοῦ ἀχάτου ποταμοῦ, τοῦ ἐν Σικελίᾳ. καὶ πωλεῖται τίμιος. ἐν Λαμψάκῳ δέ ποτ' ἐν τοῖς χρυσείοις εὑρέθη θαυμαστὴ λίθος, ἐξ ἧς ἀνενεχθείσης πρὸς σιρὰν, σφραγίδιον γλυφθὲν ἀνεπέμφθη βασιλεῖ διὰ τὸ περιττόν. καὶ αὗται μὲν ἅμα τῷ καλῷ, καὶ τὸ σπάνιον ἔχουσιν. αἱ δὲ δὴ ἐκ τῆς Ἑλλάδος, εὐτελέστεραι, οἷον τὸ ἀνθράκιον, τὸ ἐξ Ὀρχομενοῦ τῆς Ἀρκαδίας. ἔστι δ' οὗτος μελάντερος τοῦ Χίου, καθὸ ἐξ αὐτοῦ ποιοῦσι· καὶ ὁ Τροιζήνιος. οὗτος δὲ ποικίλος, τὰ μὲν φοινικοῖς, τὰ δὲ λευκοῖς χρώμασι. ποικίλος δὲ καὶ ὁ Κορίνθιος, τοῖς αὐτοῖς χρώμασι· πλὴν τὸ * χλωροειδέστερον. τὸ δ' ὅλον πολλοὶ τυγχάνουσιν οἱ τοιοῦ-

ροι. ἀλλ' οἱ περιττοὶ σπάνιοι, καὶ ἐξ ὀλίγων τόπων· οἷον ἔκ τε καρχηδόνος, καὶ ἐκ τῆς περὶ μασσαλίαν, καὶ ἐξ αἰγύπτου, καὶ τοὺς κατάδου τόπους, καὶ συήνη πρὸς ἐλεφαντίνῃ πόλει, καὶ ἐκ τῆς ψεφὼ καλουμένης χώρας. καὶ ἐν κύπρῳ, ἥ τε σμάραγδος καὶ ἡ ἴασπις. οἷς δὲ εἰς τὰ λιθοκόλλα χρῶνται, ἐκ τῆς βακτριανῆς, εἰσὶ πρὸς τῇ ἐρήμῳ. συλλέγουσι δ' αὐτοὺς ὑπὸ ἐτησίας, ἱππεῖς ἐξιόντες. τότε γὰρ ἐμφανεῖς γίνονται, κινουμένης τῆς ἄμμου, διὰ τὸ μέγεθος τῶν πνευμάτων. εἰσὶ δὲ μικροί, καὶ οὐ μεγάλοι. τῶν σπουδαζομένων δὲ λίθων ἐστὶ καὶ ὁ μαργαρίτης καλούμενος, διαφανὴς μὲν τῇ φύσει. ποιοῦσι δ' ἐξ αὐτοῦ τοὺς πολυτελεῖς ὅρμους. γίνεται δὲ ἐν ὀστρείῳ τινί, παραπλησίῳ ταῖς πίνναις. φέρει δ' ἥ τε ἰνδικὴ χώρα, καὶ νῆσοί τινες τῶν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ. τὸ μὲν οὖν περιττόν, σχεδὸν ἐν αὐταῖς. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τινές, οἷον ὅ τε ἐλέφας ὁ ὀρυκτός, ποικίλος μέλανι, καὶ ἣν καλοῦσι σάπφειρον. αὕτη γὰρ μέλαινα, οὐκ ἄγαν πόρρω τοῦ κυανοῦ τοῦ ἄρρενος. καὶ πρασῖτις. αὕτη δὲ ἰώδης τῇ χρόᾳ. πυκνὴ δὲ καὶ αἱματῖτις. αὕτη δ' αὐχμώδης, ἡ κατὰ τοὔνομα, ὡς αἵματος ξηροῦ πεπηγότος. ἄλλη δ' ἡ καλουμένη, οὐ ξανθὴ μὲν τὴν χρόαν, ἔκλευκος δ' ὃ μᾶλλον καλοῦσι χρῶμα οἱ δωριεῖς ξανθόν. τὸ γὰρ κουράλιον (καὶ γὰρ τοῦθ' ὥσπερ λίθος) τῇ χρόᾳ μὲν ἐρυθρόν, περιφερὲς δ' ὡς ἂν ῥίζα. φύεται δ' ἐν τῇ θαλάττῃ. τρόπον δέ τινα οὐ πόρρω τούτου τῇ φύσει, καὶ ὁ ἰνδικὸς κάλαμος ἀπολελιθωμένος. ταῦτα μὲν οὖν ἄλλης σκέψεως. τῶν δὲ λίθων πολλαί τινες αἱ φύσεις, καὶ τῶν μεταλλευομένων. ἔνια γὰρ ἅμα χρυσὸν ἔχουσι, καὶ ἄργυρον. προφανῆ δὲ μόνον ἄργυρον. βαρύτεραι δ' αὗται πολύ, καὶ τῇ ῥοπῇ, καὶ τῇ ὀσμῇ. καὶ κυανὸς αὐτοφυής, ἔχων ἐν ἑαυτῷ χρυσόκολλαν. ἄλλη δὲ λίθος ὁμοία τὴν χρόαν τοῖς ἄνθραξι. βάρος δ' ἔχουσι τὸ ὅλον ἐν τοῖς μετάλλοις, πλεῖσται καὶ ἰδιώταται φύσεις εὑρίσκονται τῶν τοιούτων. ὧν τὰ μέν εἰσι γῆς, καθάπερ ὤχρα καὶ μίλτος. τὸ δ' οἷον ἄμμου, καθάπερ χρυσόκολλα καὶ κυανός· τὰ δὲ κονίας, οἷον σανδαράκη, καὶ ἀρρενικόν, καὶ ὅσα ὅμοια τούτοις. καὶ τῶν μὲν τοιούτων πλείους ἄν τις λάβοι τὰς ἰδιότητας. ἔνιαι δὲ λίθοι καὶ τὰς τοιαύτας ἔχουσι δυνάμεις, εἰς τὸ μὴ πάσχειν, ὥσπερ εἴπομεν· οἷον τὸ μὴ γλύφεσθαι σιδηρείοις, ἀλλὰ λίθοις ἑτέροις. ὅλως μὲν ἡ κατὰ τὰς ἐργασίας, καὶ τῶν μειζόνων λίθων πολλὴ διαφορά· πριστοὶ γάρ. οἱ δὲ γλυπτοί, καθάπερ ἐλέχθη, καὶ τορνευτοὶ τυγχάνουσι· καθάπερ καὶ ἡ μαγνῆτις αὕτη λίθος, ἡ καὶ ὄψει περιττὸν ἔχουσα. καὶ ὥς γε δή τινες θαυμάζουσι, τὴν ὁμοίωσιν τῷ ἀργύρῳ μηδαμῶς οὖσαν συγγενῆ. πλείους δ' εἰσὶν οἱ δεχόμενοι πάσας τὰς ἐργασίας. ἐπεὶ καὶ ἐν σίφνῳ τοιοῦτός τις ἐστὶν ὀρυκτός, ὡς τρία στάδια ἀπὸ θαλάττης στρογγύλος, καὶ βώλακος. καὶ τορνεύεται καὶ γλύφεται διὰ τὸ μαλακόν, ὅταν πυρωθῇ τῷ ἐλαίῳ· μέλας τε σφόδρα γίνεται, καὶ σκληρός. ποιοῦσι δ' ἐξ αὐτοῦ σκεύη τὰ ἐπιτράπεζα. οἱ μὲν τοιοῦτοι πάντες προσδέχονται τὴν τοῦ σιδήρου δύναμιν. ἔνιοι δὲ λίθοις ἄλλοις γλύφονται, σιδήροις δ' οὐ δύνανται, καθάπερ εἴπομεν. οἱ δὲ σιδήροις· μὲν ἀμ * δὲ καὶ εἰσὶν * παραπλησίως δὲ κάτω τὰ * μὴ τέμνεσθαι * σιδήρῳ, καίτοι καὶ στερεὸν ἔτε * ἰσχυρότερα τέμνει, καὶ σίδηρος λίθου σκληρότερος ὤν. ἄτοπον δὲ κἀκεῖνο φαίνεται. διότι ἡ μὲν ἀκόνη κατεσθίει τὸν σίδηρον, ὁ δὲ σίδηρος ταύτην μὲν δύναται διαιρεῖν καὶ ῥυθμίζειν. ἐξ ἧς δ' αἱ σφραγίδες, οὐ. καὶ πάλιν ὁ λίθος, ᾧ γλύφουσι τὰς σφραγίδας, ἐκ τούτου ἐστίν, ἐξ οὗπερ αἱ ἀκόναι, ἢ ἐξ ὁμοίου τούτῳ. ἄγεται δὲ ἡ ἐξ ἀρμενίας. θαυμαστὴ δὲ φύσις καὶ τῆς βασανιζούσης τὸν χρυσόν. δοκεῖ γὰρ δὴ τὴν τοιαύτην ἔχειν τῷ πυρὶ δύναμιν· καὶ γὰρ ἐκεῖνο δοκιμάζει. διὸ καὶ ἀποροῦσί τινες, οὐκ ἄγαν οἰκείως ἀποροῦντες· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον δοκιμάζει. ἀλλὰ τὸ μὲν πῦρ τῷ τὰ χρώματα μεταβάλλειν, καὶ ἀξιοῦν· ὁ δὲ λίθος, τῇ παρατρίψει. δύναται γάρ, ὡς ἔοικεν, ἐκλαμβάνειν τὴν ἑκάστου φύσιν· εὑρῆσθαι δέ φασιν νῦν ἀμείνω πολὺ τοῦ πρότερον. ὥστε μὴ μόνον τὸν ἐκ τῆς καθάρσεως, ἀλλὰ καὶ τὸν χαλκὸν κατὰ χρυσὸν καὶ ἄργυρον γνωρίζειν, καὶ πόσον εἰς τὸν στατῆρα μέμικται. σημεῖα δ' ἐστὶν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου. ἐλάχιστον δὲ γίνεται κριθή, εἶτα κόλυμβον, εἶτα τεταρτημόριον, ἢ ἡμιόλιον ὀβολόν· ἐξ ὧν γνωρίζουσι τὸ καθῆκον. εὑρίσκονται δὲ τοιαῦται πᾶσαι ἐν τῷ ποταμῷ τμώλῳ. λεία δ' ἡ φύσις αὐτῶν, καὶ ψηφοειδής, πλατεῖα, οὐ στρογγύλη. μέγεθος δέ, ὅσον διπλασία τῆς μεγίστης ψήφου. διαφέρει δ' αὐτῆς πρὸς τὴν δοκιμασίαν τὰ ἄνω πρὸς τὸν ἥλιον, ἢ τὰ κάτω. καὶ βέλτιον δοκιμάζει τὰ ἄνω, τοῦτο δέ, ὅτι ξηρότερα τὰ ἄνω. κωλύει γὰρ ἡ ὑγρότης εἰς τὸ ἐκλαμβάνειν· ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς καύμασιν τὸ δοκιμάζειν χεῖρον. ἀνίησι γάρ τινα νοτίδα ἐξ αὐτοῦ, δι' ἣν ἀπολισθαίνει. συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἄλλοις τῶν λίθων, καὶ ἐξ ὧν τὰ ἀγάλματα ποιοῦσιν. ὃ καὶ σημεῖον ὑπολαμβάνει, ὡς ἴδιον τὸ τοῦ εἴδους. αἱ μὲν οὖν τῶν λίθων διαφοραὶ καὶ δυνάμεις

καὶ δυνάμεις σχεδὸν εἰσὶν ἐν τούτοις. αἱ δὲ τῆς γῆς, ἐλάττονες μὲν, ἰδιώτεραι δέ. τὸ μὲν γὰρ τήκεσθαι, καὶ ἀλλοιοῦσθαι, καὶ πάλιν ἀποσκληρύνεσθαι, καὶ ταύτῃ συμβαίνει· τήκεται μὲν γὰρ τοῖς χυτοῖς καὶ ὀρυκτοῖς, ὥσπερ καὶ ὁ λίθος. μαλάττεται δὲ, λίθους τε ποιοῦσιν· ὧν τάς τε ποικίλας, καὶ τὰς ἄλλας τὰς συντιθεμένας· ἁπάσας γὰρ πυροῦντες καὶ μαλάττοντες ποιοῦσιν. εἰ δὲ καὶ ὁ ὕελος ἐκ τῆς ὑελίτιδος, ὥς τινές φασι, καὶ αὕτη πυκνώσει γίνεται· ἰδιωτάτη δ' ἡ περὶ χαλκὸν μιγνυμένη. πρὸς γὰρ τὸ τήκεσθαι καὶ μίγνυσθαι, καὶ δύναμιν ἔχειν περιττὴν, ὥστε τῷ κάλλει τῆς χρόας ποιεῖν διαφοράν. περὶ δὲ Κιλικίαν ἔστι τις, ἣ ἕψεται γῆ, καὶ γίνεται γλισχρά. ταύτῃ δ' ἀλείφουσι τὰς ἀμπέλους ἀντὶ ἰξοῦ, πρὸς τοὺς ἴπας. ἢ δ' ἂν λαμβάνειν καὶ ταύτας τὰς διαφορὰς, ὅσαι πρὸς τὴν ἀπολίθωσιν εὐφυεῖς. ἐπεὶ αἵ γε τοὺς τούτων ποιοῦσαι χυμοὺς, διαφόρους ἀλλήλων, τὴν ἔχουσαι φύσιν· ὥσπερ καὶ αἱ τῶν φυτῶν. ἀλλὰ μᾶλλον ἄν τις τὰς τοῖς χρώμασι διαριθμήσεις, οἷς περ καὶ οἱ γραφεῖς χρῶνται. καὶ γὰρ ἡ γένεσις τούτων, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς εἴπομεν, ἤτοι συῤῥοῆς τινος, ἢ διηθήσεως γινομένης. καὶ ἔνιά γε δὴ φαίνεται πεπυρωμένα, καὶ οἷον κατακεκαυμένα, οἷον καὶ ἡ σανδαράκη, καὶ τὸ ἀῤῥενικὸν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα· πάντα δ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς ἀναθυμιάσεως, ταῦτα τῆς ξηρᾶς καὶ καπνώδους. εὑρίσκεται δὴ πάντα ἐν τοῖς μετάλλοις, τοῖς ἀργυρείοις καὶ χρυσείοις· ἔνια δὲ καὶ ἐν τοῖς χαλκωρυχείοις, οἷον ἀῤῥενικὸν, σανδαράκη, χρυσοκόλλα, μίλτος, ὤχρα, κυανός. ἐλάχιστος δ' οὗτος, καὶ κατ' ἐλάχιστα. τῶν δ' ἄλλων τῶν μέν εἰσι ῥάβδοι· τὴν δ' ὤχραν ἀθρόαν πως φαντασίαν εἶναι. μίλτου δὲ παντοδαπήν. ὥστε εἰς τὰ ἀνδρείκελα χρῆσθαι τοὺς βαφεῖς. καὶ ὤχραν αὐτ' ἀῤῥενικοῦ, διὰ τὸ μηδὲν τῇ χρόᾳ διαφέρειν. δοκεῖν δὲ τἄλλα μίλτου τε καὶ ὤχρας οὐκ ἔστιν ἐνιαχοῦ μέταλλα· καὶ κοινὰ ταῦτα, καθάπερ ἐν Καππαδοκίᾳ, καὶ ὀρύττεται πολλή. χαλεπὸν δὲ τοῖς μετάλλοις φασὶν εἶναι, τὸ πνίγεσθαι. ταχὺ γὰρ, καὶ ἐν ὀλίγῳ τοῦτο ποιεῖν. βελτίστη δὲ ποιεῖ μίλτος ἡ κεία εἶναι· γίνονται γὰρ πλείους. ἡ μὲν οὖν ἐκ τῶν μετάλλων, ἐπειδὴ καὶ τὰ σιδήρεια ἔχει μίλτον. ἀλλὰ καὶ ἡ λημνία, ἣν καλοῦσιν ὠπτικήν· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καππαδοκική· κατάγεται δ' εἰς Σινώπην· ἐν δὲ τῷ περὶ μικρῷ μεταλλεύεται καθ' αὑτήν. ἔστι δὲ αὐτῆς γένη τρία· ἡ μὲν ἐρυθρὰ σφόδρα, ἡ δὲ ἔκλευκος, ἡ δὲ μέση· ταύτην αὐτάρκη καλοῦμεν, διὰ τὸ μὴ μίγνυσθαι· τὰς δ' ἑτέρας μιγνύουσι. γίνεταί τε ἐκ τῆς ὤχρας κατακαιομένης, ἀλλὰ χείρων. τὸ δ' εὕρημα Κυδίου. συνεῖδε γὰρ ἐκεῖνον, ὥς φασι, κατακαυθέντος τινὸς πανδοχείου, τὴν ὤχραν ἰδὼν ἡμίκαυστον καὶ πεφοινιγμένην. τιθέασι δ' εἰς τὰς καμίνους χύτρας καινὰς, περιπλάσαντες πηλῷ. ὀπτῶσι γὰρ διάπυροι γινόμεναι. ὅσῳ δ' ἂν μᾶλλον πυρωθῶσι, τοσούτῳ μᾶλλον μελαντέραν καὶ ἀνθρακωδεστέραν ποιοῦσι. μαρτυρεῖ δ' ἂν ἡ γένεσις αὐτό. δόξειε γὰρ τὸ ὑπὸ πυρὸς ἅπαντα ταῦτα μεταβάλλειν, εἴπερ ὁμοίαν ἢ παραπλησίαν δεῖ τὴν ἐνταῦθα τῇ φυσικῇ νομίζειν. ἔστι δ' ὥσπερ καὶ μίλτος, ἡ μὲν αὐτόματος, ἡ δὲ τεχνική. καὶ κυανὸς, ὁ μὲν αὐτοφυὴς, ὁ δὲ σκευαστὸς, ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ. γένη δὲ κυανοῦ τρία· ὁ αἰγύπτιος, καὶ σκύθης, καὶ τρίτος ὁ κύπριος. βέλτιστος δ' ὁ αἰγύπτιος, εἰς τὰ ἄκρα τὰ λειώματα· ὁ δὲ σκύθης, εἰς τὰ ὑδαρέστερα· σκευαστὸς δ' ὁ αἰγύπτιος. καὶ οἱ γράφοντες τὰ περὶ τοὺς βασιλεῖς, καὶ τοῦτο γράφουσι, τίς πρῶτος βασιλεὺς ἐποίησε χυτὸν κυανὸν, μιμησάμενος τὸν αὐτοφυῆ. δῶρά τε πέμπεσθαι παρ' ἄλλων τε καὶ ἐκ Φοινίκης φόρον κυανοῦ, τοῦ μὲν ἀπύρου, τοῦ δὲ πεπυρωμένου. φασὶ δ' οἱ τὰ φάρμακα τρίβοντες, τὸν μὲν κυανὸν ἐξ ἑαυτοῦ ποιεῖν χρώματα τέτταρα· τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν λεπτοτάτων λεπτότατον, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ παχυτάτων μελάντατον· ταῦτά τε δὴ τέχνῃ γίνεται. καὶ ἔτι τὸ ψιμύθιον. τίθεται γὰρ μόλιβδος ὑπὲρ ὄξους ἐν πίθοις, ὅταν δὲ λάβῃ πάχος ἡλίκον πλῆθος (λαμβάνει δὲ μάλιστα ἐν ἡμέραις δέκα) τότ' ἀνοίγουσιν, εἶτ' ἀποξύουσιν, ὥσπερ εὐρῶτά τινα ἀπ' αὐτοῦ· καὶ πάλιν ἕως ἂν καταναλώσωσι. τὸ δ' ἀποξυόμενον, ἐν τριπτῆρι τρίβουσι, καὶ ἀφηθοῦσιν ἀεί. τὸ δ' ἔσχατον ὑφιστάμενόν ἐστι τὸ ψιμύθιον. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ ἰὸς γίνεται. χαλκὸς γὰρ ἐρυθρὸς, ὑπὲρ τρυγὸς τίθεται, καὶ ἀποξύεται τὸ ἐπιγινόμενον. οὕτω ἐπιφαίνεται τιθέμενος. γίνεται δὲ, καὶ κιννάβαρι τὸ μὲν αὐτοφυὲς, τὸ δὲ κατ' ἐργασίαν. αὐτοφυὲς μὲν, τὸ περὶ Ἰβηρίαν σκληρὸν σφόδρα, καὶ λιθῶδες, καὶ τὸ ἐν Κόλχοις· τοῦτο δέ φασιν εἶναι κρημνῶν, ὃ καταβάλλουσι τοξεύοντες. τὸ δὲ κατ' ἐργασίαν, ὑπὲρ Ἐφέσου μικρὸν, ἐξ ἑνὸς τόπου. μόνον δ' ἐστὶν ἄμμος, ἣν συλλέγουσι λαμπυρίζουσαν, καθάπερ ὁ κόκκος· ταύτην δὲ τρίψαντες ὅλως ἐν ἀγγείοις λιθίνοις λειοτάτην, πλύνουσιν ἐν χαλκοῖς μικρὸν ἐν κάδοις. τὸ δ' ὑφιστάμενον πάλιν λαβόντες, πλύνουσι καὶ τρίβουσιν, ἐν ᾧπέρ ἐστι τὸ τῆς τέχνης. οἱ μὲν καὶ ἐκ τοῦ ἴσου πολὺ περιποιοῦσιν, οἱ δὲ ὀλίγον, ἢ

οὐθέν. ἀλλὰ πλύσματι ἐπάνω χρῶνται, ἐν πρὸς ἓν ἀλείφοντες. γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφιστάμενον κάτω, κιννάβαρι· τὸ δ᾽ ἐπ᾽ ἄνω καὶ πλεῖον, πλύσμα. καταδεῖξαι δέ φασι καὶ εὑρεῖν τὴν ἐργασίαν, Καλλίαν τινὰ ἀθηναῖον, ἐκ τῶν ἀργυρείων· ὃς οἰόμενος ἔχειν τὴν ἄμμον χρυσίον, διὰ τὸ λαμπυρίζειν, ἐπραγματεύετο καὶ συνέλεγεν. ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο ὅτι οὐκ ἔχει, τὸ δὲ τῆς ἄμμου κάλλος ἐθαύμαζε διὰ τὴν χρόαν, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἦλθε ταύτην. οὐ παλαιὸν δ᾽ ἐστίν, ἀλλὰ περὶ ἔτη μάλιστ᾽ ἐνενήκοντα, εἰς ἄρχοντα Πραξίβουλον ἀθήνησι. φανερὸν δ᾽ ἐκ τούτων, ὅτι μιμεῖται τὴν φύσιν ἡ τέχνη, τὰ δ᾽ ἴδια ποιεῖ. καὶ τούτων τὰ μὲν χρήσεως χάριν, τὰ δὲ μόνον φαντασίας, ὥσπερ τὰς ἀλπεις. ἔνια δ᾽ ἴσως ἀμφοῖν, ὥσπερ χυτὸν ἄργυρον. ἔστι γάρ τις χρόα καὶ τοῦτο. ποιεῖται δ᾽ ὅταν τι * τριφθῇ μετ᾽ ὄξους ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ, καὶ δοίδυκι χαλκῷ. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τάχ᾽ ἄν τις λάβοι πλείω. τῶν δὲ μεταλλευτῶν τὰ ἐν τοῖς γεωφανέσιν ἔτι λοιπά, περὶ ὧν ἡ γένεσις, ὥσπερ ἐλέχθη κατ᾽ ἀρχάς, ἐκ συρροῆς τινος καὶ ἐκκρίσεως γίνεται καθαρωτέρας καὶ ὁμαλωτέρας τῶν ἄλλων. χρώματα δὲ παντοῖα λαμβάνουσιν. καὶ διὰ τὴν τῆς ὑποκειμένης * διὰ τὰς τῶν * ὄντων διαφοράς, ἐξ ὧν τὰς μὲν μελαντοῦντες, τὰς δὲ τήκοντες καὶ τρίβοντες, συντιθέασι τὰς λίθους τὰς ἐκ τῆς ἀσίας ταύτας ἀγομένας. αἱ δ᾽ αὐτοφυεῖς, καὶ ἅμα τῷ περιττῷ τὸ χρήσιμον ἔχουσαι, σχεδὸν τρεῖς εἰσιν ἢ τέτταρες· ἥ τε μιλιάς, καὶ ἡ κιμωλία, καὶ ἡ σαμία, καὶ ἡ τυμφαϊκή, καὶ τετάρτη περὶ ταύτας ἡ γύψος. χρῶνται δὲ οἱ γραφεῖς τῇ μιλίᾳ διὰ μόνον τῆς μιᾶς δ᾽ οὐ· καίπερ οὔσῃ καλῇ, διὰ τὸ λίπος ἔχειν καὶ πυκνότητα, καὶ λειότητα. τὸ γὰρ ἠρεμοῦν καὶ * δὲς καὶ ἀλιπές, ἐπὶ τῆς γραφῆς ἁρμόττει μᾶλλον· ὅπερ ἡ μιλιὰς ἔχει τῷ φαρίδι. εἰσὶ καὶ ἐν τῇ μήλῳ καὶ ἐν τῇ σάμῳ διαφοραὶ τῆς γῆς πλείους. ὀρύττοντα μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὀρθὸν στῆσαι ἐν τοῖς ἐν σάμῳ, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον ἢ ὕπτιον, ἢ πλάγιον. ἡ δὲ φλέψ, ἐπὶ πολὺ διατείνει. τὸ μὲν ὕψος ἡλίκην δίπλους, τὸ δὲ βάθος πολλῷ μεῖζον. ἐφ᾽ ἑκάτερα δ᾽ αὐτῆς λίθοι περιέχουσιν, ἐξ ὧν ἐξαιρεῖται διαφυὴν ἔχει διὰ μέσου καὶ ἡ διαφυή. βέλτιον ἐστὶ τῆς ἔξω, καὶ πάλιν ἑτέραν αὐτῇ καὶ ἑτέραν * ταχρητετάρτων ἐστὶν ἡ ἐσχάτη, καλεῖται ἀστήρ. χρῶνται δὲ τῇ γῇ πρὸς τὰ ἱμάτια μάλιστα, ἢ μόνον. χρῶνται δὲ τῇ τυφικῇ πρὸς τὰ ἱμάτια, καὶ καλοῦσι γύψον, οἱ περὶ θετταλίαν δὲ καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους. ἡ δὲ γύψος γίνεται πλείστη μὲν ἐν κύπρῳ, καὶ περιφανεστάτη· μικρὸν γὰρ ἀφαιροῦσι τῆς γῆς ὀρύττοντες. ἐν φοινίκῃ δέ, καὶ ἐν συρίᾳ καίοντες τοὺς λίθους ποιοῦσιν· ἔπειτα δ᾽ ἐν θουρίοις· καὶ γὰρ ἐκεῖ γίνεται πολλή. τρίτη δ᾽ ἡ περὶ * τυμφεῖται καὶ περὶ περαιβίαν, καὶ κατ᾽ ἄλλους τόπους. ἡ δὲ φύσις αὐτῆς ἰδία· λιθωδεστέρα γὰρ μᾶλλόν ἐστιν, ἢ γεώδης. ὁ δὲ λίθος ἐμφερὴς τῷ ἀλαβαστρίτῃ. μέγας δ᾽ οὐ τέμνεται, ἀλλὰ χαλικώδης. ἡ δὲ γλισχρότης καὶ θερμότης, ὅταν βρεχθῇ, θαυμαστή. χρῶνται γὰρ πρός τε τὰ οἰκοδομήματα, τὸν περὶ τὸν λίθον περιχέοντες· κἄν τι ἄλλο βούλωνται τοιοῦτο κολλῆσαι. κόψαντες δέ, καὶ ὕδωρ ἐπιχέοντες, ταράττουσι ξύλοις. τῇ χειρὶ γὰρ οὐ δύνανται διὰ τὴν θερμότητα. βρέχουσι δὲ παραχρῆμα πρὸς τὴν χρείαν, ἐὰν μικρὸν πρότερον ταχὺ πήγνυται. καὶ οὐκ ἔστι διελεῖν θαῦμα. ἔστι δὲ καὶ ἰσχύς, ὅτε οἱ λίθοι ῥήγνυνται καὶ διαφέρονται, ἡ δὲ * μος ἀνίησι. πολλάκις δὲ καὶ τὰ μὲν πέπτωκε καὶ ὑφῄρηται, τὰ δ᾽ ἄνω κρεμάμενα καὶ συνεχόμενα τῇ κολλήσει, συνάνται δὲ καὶ ὑφαιρουμένη πάλιν καὶ πα * ὀπτᾶσθαι καὶ γίνεσθαι χρησίμη. περὶ μὲν οὖν κύπρον καὶ φοινίκην εἰς ταῦτα μάλιστα. περὶ δὲ ἰταλίαν, καὶ εἰς τὸν οἰκεῖον. καὶ οἱ γραφεῖς ἔνια τῶν περὶ τὴν τέχνην· ἔτι δ᾽ οἱ κναφεῖς ἐμπάττοντες εἰς τὰ ἱμάτια. διαφέρειν δὲ δοκεῖ καὶ πρὸς τὰ ἀπομάγματα πολὺ τῶν ἄλλων. εἰς ὃ καὶ χρῶνται μᾶλλον, καὶ μάλιστα οἱ περὶ τὴν ἑλλάδα * χρότητι καὶ λειότητι. ἡ μὲν δύναμις ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις. ἡ δὲ φύσις ἔοικεν ἀμφότερα πως ἔχειν, καὶ περὶ τῆς κονίας, καὶ περὶ τῆς γῆς θερμότητα καὶ γλισχρότητα· μᾶλλον δὲ ἑκατέρας ὑπερεχούσας. θερμοτέρα γὰρ τῆς κονίας, γλισχροτέρα δὲ πολὺ τῆς γῆς. ὅτι δ᾽ ἔμπυρος, κἀκεῖθεν φανερόν. ἤδη γάρ τις ναῦς ἱματηγὸς βρεχθέντων ἱματίων, ὡς ἐπυρώθησαν, συγκατεκαύθη καὶ αὐτή. καίουσι δὲ καὶ ἐν φοινίκῃ καὶ ἐν συρίᾳ καμινεύοντες αὐτήν, καὶ καίοντες. καίουσι δὲ μάλιστα τοὺς μαρμάρους, καὶ ἁπλουστέρους. στερεωτάτους μὲν παραθέντες * τὰ τῶν θᾶττον καίεσθαι, καὶ μᾶλλον. δοκεῖ γὰρ θερμότατον εἶναι πυρωθέν, καὶ πλεῖστον χρόνον διαμένει. ὀπτήσαντες δὲ κόπτουσιν, ὥσπερ τὴν κονίαν. ἐκ τούτου δ᾽ ἂν δόξειεν εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ πυρώδης τίς ἡ γένεσις αὐτῆς τὸ ὅλον ἐστίν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡῚ ἸΧΘΎΩΝ.

ΤΗΣ τῶν ἰχθύων ἐν τῷ ξηρῷ διαμονῆς, δοκεῖ οἷον γὰρ παρὰ φύσιν τῷ ἀέρι καταψύχεσθαι, τὰ μὴ δεχόμενα τὸν ἀέρα μᾶλλον, ὅσα δέχεται τὸ ὑγρόν, καὶ διὰ τοῦτο σώζεται. θαυμασιώτατον δ' εἴπερ ἀληθὲς τὸ τοῦ ὀρυκτοῦ καλουμένου. τοῦτον γάρ φασιν, ὅσ' ἡμέρας ποιεῖσθαι τὴν κοίτην ἐν τῇ γῇ· διὸ καὶ τοὔνομα εἰληφέναι. φαίνεται δ' οὖν εἴπερ δύναται δ' ἄν, ἐπαμφοτερίζειν, οὐ τῇ τροφῇ καὶ τῇ ἀναγωγῇ, καθάπερ ἡ φώκη, καὶ ὁ μῦς, καὶ ἕτερα ἄττα· καὶ τῶν ὀρνίθων δὲ πολλοί. ἀλλὰ καὶ τῷ δέχεσθαι καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν θάλατταν, οὐχ οὕτως ὥσπερ ὁ δελφὶς καὶ ἕτερα ἄττα. φύσει μὲν οὖν ὄντα ἀναπνευστικά, καὶ τὴν θάλατταν δεχόμενα, καὶ ἀναφύσαντα πρὸς τὴν χρείαν· ἀλλ' ἀμφότερα πρὸς τὴν τοῦ ζῆν διαμονήν. ἄτοπον δ' αὐτοῖς ἡ φύσις καὶ ἡ δύναμις εἴη. τὰ δ' ἐν Ἰνδοῖς ἰχθύδια, τὰ ἐκ τῶν ποταμῶν εἰς τὴν γῆν ἐξιόντα καὶ πηδῶντα, καὶ πάλιν εἰς τὸ ὕδωρ ἀπιόντα, καθάπερ οἱ βάτραχοι, θαυμαστὰ μὲν οὖν. οὐχ ὁμοίως δὲ τούτοις, ὅσῳ τὸ ὀλίγον χρόνον ἢ πολύν, καὶ τελευταῖον ἧττον θαυμαστόν. ἡ δ' ὄψις ὁμοία τούτων τοῖς μαζίναις καλουμένοις. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Βαβυλῶνά τινες, οὕς φασι διαμένειν ἐν ταῖς στρογγύλαις ταῖς ἐχούσαις ὑγρότητα ξηραινομένου τοῦ ποταμοῦ. τούτους δ' ἐξιόντας νέμεσθαι, καὶ βαδίζειν ἐπὶ τῶν πτερυγίων, καὶ ἅμα κινεῖν τὴν οὐράν· καὶ ὅταν διώκωνται, φεύγειν· καὶ εἰσδύντας, ἀντιπροσώπους ἵστασθαι. πολλάκις γὰρ προσιέναι τινάς, καὶ ἐρεθίζειν. ἔχουσι δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν ὁμοίαν βατράχῳ θαλαττίῳ, τὸ δ' ἄλλο σῶμα κωβιῷ, βράγχια δ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἰχθύες. ὅτι δὲ οὐ πόδας ἔχουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πτερυγίων βαδίζουσι, τεθεώρηται· ἐλάμβανον γὰρ πολλοὺς οἱ διώκοντες. τὰ δὲ πτερύγια εὐμεγέθη. τὸ δ' ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν λαμβάνειν, οὐκ ἄτοπον. ἔνιοι γὰρ καὶ ἐν τῷ ὑγρῷ ὄντες, πηλὸν ἐσθίουσι, καὶ φύκος, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ὅλως δὲ εἴπερ ἐν τῷ ἀέρι διαγένηται καὶ τὸ τῆς τροφῆς, οὐκ ἄλογον. ἐπεὶ καὶ ὁ πολύπους ἐξιὼν λαμβάνει, καὶ ἡ μύραινα, καὶ ἄλλοι οἷοι δ' ὥς φασι. καὶ τὸ ὅλον οὐκ ἄλογον, ὥσπερ τῶν πεζῶν καὶ πτηνῶν ἔνια τοῖς ἐνύδροις χρῆται. καὶ τὰ ἔνυδρα ταῖς ἐν τῇ γῇ, καὶ τὴν φύσιν ὁμοίως ἀνταποδιδόναι τὸ ἀνάλογον. φαίνεται δὲ καὶ ὁ ἵππος ὁ ποτάμιος τοιοῦτον. ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστόν, ὥσπερ εἴπομεν, εἴ τι δύναται τοῖς αὐτοῖς μορίοις ὡς ὀργανικοῖς, ὅτε μὲν ἐπισπᾶσθαι τὸν ἀέρα καὶ ἕλκειν, ὅτε δὲ τὸ ὑγρὸν δέχεσθαι. τάχα δὲ τοῦτο μᾶλλον. ἢ ὅτε μὲν ὁ ἀὴρ σύμμετρος πρὸς τὴν κατάψυξιν, ἢ ὅτι δή ποτε οὖσιν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς γινόμενον. ὅτε δὲ τὸ ὑγρόν. οὐ γὰρ ἅμα τὸ ἄμφω. τὸ δὲ τῶν πολυπόδων, ἧττον θαυμαστόν. οὐ γὰρ δέχονται τὴν θάλατταν * καὶ οἱ κάραβοι καὶ οἱ ἀστακοὶ καὶ οἱ καρκίνοι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα * ὥστε μὴ μεγάλης ἄγαν τῆς μεταβολῆς οὔσης, ῥᾷον ὑπομένειν· ὃ καὶ περὶ τὰς ἐγχέλυς φαίνεται συμβαίνειν. πολὺν γὰρ χρόνον δύνανται ζῆν ἔξω τοῦ ὑγροῦ, διὰ τὸ μικρὰ τὰ βράγχια ἔχειν, καὶ ὀλίγον δέχεσθαι τὸ ὑγρόν. καὶ τὴν μύραιναν, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. ἢ καὶ τὸ ὅλον ὀφιῶδες, ἥκιστα ἄτοπον. εὔλογον δέ, καὶ ἐν τῷ ὕδατι μᾶλλον μὴ δύνασθαι διαμένειν, ὅσῳ λεπτότερον ὂν τῆς θαλάσσης ἐγγυτέρω τοῦ ἀέρος ἐστί. καὶ τὸ φύσει γε ψυχρότερόν ἐστι· διὸ καὶ πολύπους φεύγει. καὶ διὰ τοῦτο περὶ Ἑλλήσποντον, καὶ τὸν Πόντον οὐκ ἔστιν. οἱ δ' ἰχθύες τίκτουσιν, ἀναπλέοντες εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας, ὅτι εὔδια μᾶλλον κυμάτων καὶ πνευμάτων, καὶ τὰ θηρία ἐλάττω, καὶ οἱ κατεσθίοντες ὅλως καὶ διαφθείροντες ἰχθῦς. ἡ δὲ τῆς θαλάττης θερμότης ἐξ ἐκείνου φανερά, τῷ μὴ διαμένειν δύνασθαι ἐν ταύτῃ τὰ ἐκ τῶν ποταμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ ἐκ τῆς θαλάττης ἐν τοῖς ποταμοῖς, καὶ ταῖς λίμναις. ἴσως δ' αὐτὸ τοῦτο πρότερον σκεπτέον, πότερον θερμότερον ὁ ἀήρ, ἢ τὸ ὑγρόν. εἰ γὰρ ὁ ἀήρ, ὥσπερ ἂν δόξειεν, ἐγγυτέρω γοῦν τοῦ πυρός, ἧττον ἀεὶ θερμὰ τὰ τούτῳ κατεχόμενα. τοῦτο δὲ εἰ μὴ καὶ πρὸς τὰ νῦν ὑπεναντίον· ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην τὴν δόξαν τὴν λεγομένην, ὅτι θερμότατα πάντων τὰ ἔναιμα καὶ ζωοτόκα. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπισκεπτέον. οἱ δ' ὀρυκτοὶ τῶν ἰχθύων, εἰσὶ γὰρ ἐνιαχοῦ καὶ τοιοῦτοι, καθάπερ τῶν περὶ Ἡράκλειαν, καὶ ἄλλοθι τῶν ἐν τῷ Πόντῳ, γίνονται μὲν καὶ παρὰ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ ἔνυδρα χωρία. συμ-

βαίνει δ' ἀναξηραινομένων τούτων ἐγκαταλειπομένους ἐπὶ μικρὸν συνέλκεσθαι, καὶ διώκοντας τὴν ὑγρότητα δύεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, εἶτα καταξηραινομένης διαμένειν ἐν τῇ ἰκμάδι, καθάπερ αὖ ἐν ταριχευομένους ἐν τῷ ζῆν. ἢ καὶ τοὺς ἐν ταῖς φωλείαις διαναρκῶντας. ὅταν δὲ ἀνασκάπτωνται, τότε κινεῖσθαι. παραπλήσιον δ' οὐ τούτῳ καὶ τὸ ἐπὶ τῶν ἐκπηγνυμένων ἐν τῷ πόντῳ· ὅθεν περιλαμβάνονται τῷ κρυστάλλῳ, καὶ οὐ πρότερον αἰσθάνονται καὶ κινοῦνται, πρὶν εἰς τὰς λοπάδας ἐμβληθῆναι καὶ ἕψεσθαι. πάντων δὲ μάλιστα δοκεῖ πάσχειν τοῦτο ὁ κωβιός. ὅλως δ' οἱ ὀρυκτοὶ γίνονται ἰχθύες, διὰ τὸ ὑπερβάλλοντας τοὺς ποταμοὺς, ὅταν πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον καθιστῶνται ῥεῖθρον, ἐγκαταλείπειν ἐν τοῖς ἀναξηραινομένοις ἔνθα μὲν ᾠὰ, ἔνθα δὲ τοιαύτας ἀρχὰς, ἐξ ὧν ἡ γένεσις. ἔνια γὰρ οὐκ ἐκ ζώων, ὥσπερ ἡ ἔγχελυς. δοκεῖ δ' αὕτη γίνεσθαι, καὶ ὁ καλούμενος κεντρίσκος, ὥσπερ καὶ ἐν ἡρακλείᾳ περὶ τὸν λύκον ποταμόν. ἐγκαταλειφθέντα δὲ ἀναμορφοῦνται, καὶ διαμένει. τὴν διαμονὴν δὲ οὐκ ἄτοπον εἶναι. τροφῆς γὰρ ὀλίγης δεῖται πολλὰ τῶν τοιούτων· ὥσπερ καὶ οἱ ὄφεις, καὶ τὰ φωλεύοντα. συμβαίνει δὲ καὶ ταύτην ἱκανὴν ἔχειν ὠὸν τὴν πρώτην, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἐκ τῆς γῆς ἰκμάδα διαδιδομένην. οὐ μὴν μέγεθός γε τὰ τοιαῦτα λαμβάνειν, ὅτ' εἰκός, ὅτε φασί, διὰ τὸ μήτε χώραν ἔχειν, μήτε τροφὴν δαψιλῆ. δεῖ δὲ ἄμφω ταῦτα πρὸς τὴν αὔξησιν, τὸ δ' ἐν τῷ ἀέρι δύνασθαι διαμένειν, τούτοις μὲν οὐ παντελῶς ὑπάρχειν, τοῖς δ' ἐξιοῦσιν ἐκ τῶν τόπων καὶ νεμομένοις. αὐτοὶ δὲ μικρᾶς εἰώθασι δεῖσθαι καταψύξεως· ὥστε σύμμετρον αὐτοῖς εἶναι τὴν ἀπὸ τοῦ ἀέρος. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ τῶν βραγχίων στενότης, ὡς οὐ πολλῆς δεομένων· διὸ καὶ ἄγχυσις ἔν τε τῷ ἀέρι πολὺν χρόνον ζῆν, καὶ ἐν τοῖς θολεροῖς ὕδασι τάχιστα ἀποπνίγεται, καὶ ἅμα ἐν τοῖς γε ὀρυκτοῖς. καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπόψυξις, ἐκ τῆς περιοχῆς, ἱκανὴν ποιεῖ τὴν βοήθειαν. ἴδιον δὲ τὸ παρὰ ταῦτα, καὶ λόγου δεόμενον, τὸ περὶ τοὺς ἐν παφλαγονίᾳ ὀρυκτοὺς ἰχθῦς. ὀρύττεσθαι γάρ φασιν ἐκεῖ κατὰ βάθους πλείονος ἀγαθοὺς καὶ πολλούς. τὸν δὲ τόπον οὔτ' ἐπίκλυσιν ποταμοῦ λαμβάνειν, οὔθ' ὕδατος σύστασιν. ἀφ' ὧν δὴ φαμὲν ἐγκαταλείπεσθαι τὰ ᾠὰ, καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς γενέσεως. λοιπὸν γὰρ δὴ αὐτομάτους φύεσθαι, καὶ τοῦτο συνεχῶς. ἀδύνατος γὰρ ἡ πρὸς ἀλλήλους μίξις. εἴτε δὴ τοῦτο, θετέον ὥσπερ ἐνύγρου τινὸς τῆς χώρας οὔσης. καὶ τὸ ὅλον γονίμου τῶν τοιούτων, διὰ τὸ συμμετρίαν τινὰ ἔχειν τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ. συμβαίνει γὰρ δὴ γίνεσθαι καὶ ἑτέρους τινὰς αὐτομάτους ἰχθῦς, εἴτε διανοεῖν ἐκ τινῶν τόπων ὑγρότητας, αἳ συνεπιφέρουσι τὰς γεννώσας ἀρχάς. ὁ δὲ τόπος εὐφυής. διὸ καὶ δέχεται, καὶ ἐκτρέφει. σχεδὸν γὰρ οὐκ ἂν ἔτι πορρωτέρω τούτων. ἐκεῖνο δὲ ἄν τις σκέψαιτο περὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, τῶν τε ἐν τῷ ξηρῷ καὶ τῶν ὀρυκτῶν. ἆρα γε εἰς ὕδωρ ἀφιέμενον ζῴη ἄν, ἢ τὴν οἰκείαν ζητοίη χώραν. καὶ τοῦτο αὐτοῖς ὥσπερ φύσεις, καθάπερ καὶ τοὺς ἐν θαλάττῃ καὶ τοῖς ποταμοῖς. οὐδὲ γὰρ ταῦτα δέχεται τὰς μεταβολὰς, πλὴν ὀλίγων. ἐπεὶ ὅσα γε διὰ τὴν ἀναξηρασίαν καταδύονται, καὶ ὅσοι περιλαμβάνονται τοῖς πάγοις, φανερὸν ὡς τούτοις γε οἰκεῖον τὸ ὑγρόν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον καὶ τοῖς ὀρυκτοῖς καὶ τοῖς ἑτέροις· τοῖς μὲν ἁπλοῖς, τοῖς δ' ὡς ἀμφιβίοις κατὰ Δημόκριτον. ὃ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει. χρῆται γὰρ ἔνια τῷ ἀέρι, καθάπερ ἐῤῥέθη πρότερον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡῚ ΠΥΡΌΣ.

ΤΟΥ͂ πυρὸς φύσις ἰδιαιτάτας ἔχει δυνάμεις τῶν ἁπλῶν. ἀὴρ μὲν γὰρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ, τὰς εἰς ἄλληλα μόνον ποιεῖται μεταβολὰς φυσικὰς, αὐτὸ δὲ αὑτοῦ γεννητικὸν οὐδέν. τὸ δὲ πῦρ, γεννᾶν καὶ φθείρειν πέφυκεν αὑτό· γεννᾶν μὲν, τὸ ἔλαττον, τὸ πλέον· φθείρειν δὲ, τὸ πλέον, τὸ ἔλαττον. ἔτι δὲ αἱ γενέσεις αὐτοῦ αἱ πλεῖσται, καὶ οἷον μετὰ βίας. καὶ γὰρ ἡ πληγὴ τῶν στερεῶν, ὥσπερ λίθων, καὶ θλίψει καὶ πιέσει, καθάπερ τῶν πυρείων ὅσα ἔχει φοράς· ὥσπερ τῶν πυρουμένων, καὶ τηκομένων. ἐκ δ᾽ αὖ τοῦ ἀέρος καὶ τοῖς νέφεσι συστροφαὶ καὶ θλίψεις. βίαιοι γὰρ δὴ αἱ φοραί, δι᾽ ὧν δὴ οἱ πρηστῆρες καὶ κεραυνοὶ γίνονται, καὶ ὅσους δὴ τρόπους ἄλλους τεθεωρήκαμεν, εἴθ᾽ ὑπὲρ γῆς γινομένων, εἴτ᾽ ἐπὶ γῆς, εἴτ᾽ ὑπὸ γῆς· αἱ γὰρ πολλαὶ δόξαιεν ἂν αὐτοῦ μετὰ βίας. εἰ δ᾽ ἄρα μὴ τοῦτ᾽ ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε φανερὸν, ὅτι πλείστας ἔχει γενέσεις, ὧν οὐδὲ μία τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει, οὐδὲ ὅλως ὁ τρόπος οἰκεῖος. ἀλλὰ πάντων, ὥσπερ ἐλέχθη, φυσική τις μεταβολὴ καὶ γένεσις. διὸ κἀκείνων μὲν οὐθὲν ἐφ᾽ ἡμῖν ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ὅταν τὸ ὕδωρ ὀρύττωμεν, αὐτὸ ποιοῦμεν, ἀλλ᾽ εἰς ἐμφάνειαν ἄγομεν, τὸ κατὰ μέρος μεμερισμένον, ἀθροιζόμενοι. τὸ αὐτὸ δὲ φαίνεται οὐ καθ᾽ ἕνα τρόπον, ἀλλὰ κατὰ πλείστους. μεγίστη δὲ αὕτη διαφορὰ δόξειεν ἂν εἶναι. τὰ μὲν γὰρ καθ᾽ αὑτά, καὶ οὐ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ, πλὴν ὅγε τῇ περὶ ἡμᾶς αἰσθήσει φανερὸν. εἴτ᾽ ἀριθμητόν, εἴτε μὴ ἀριθμητόν γε τῆς φλογὸς καὶ τοῦ ἄνθρακος ὑποκειμένης. ἡ μὲν γὰρ καπνὸς καιόμενος, τὸ δὲ γεῶδες τὸ στερεόν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς μεταρσίοις ἐκπυρούμενα, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. πάντα γὰρ ἢ ἀέρος τοιουδ᾽, ἢ πυρός, ἢ ἀέρος ἅμα καὶ ὑγροῦ καὶ ἀέρος· ἢ πάντων, ἢ τριῶν δυοῖν. ἁπλῶς δ᾽ ἀεὶ καὶ πᾶν καιόμενόν τι, καὶ ὥσπερ γένεσις καθάπερ ἡ κίνησις ἴδιον. καὶ γινόμενον φθείρεταί πως, καὶ ἅμα τῷ ὑπολιπεῖν τὸ καυστόν, καὶ αὐτὸ συναπόλλυται. τοῦτο γὰρ ἦν καὶ τὸ παρὰ τῶν παλαιῶν λεγόμενον, ὅτι τροφὴν ἀεὶ ζητεῖ τὸ πῦρ, ὡς οὐκ ἐνδεχόμενον αὐτὸ διαμένειν ἄνευ τῆς ὕλης· ὃ καὶ ἄτοπον φαίνεται πρῶτον αὐτὸ λέγειν, καὶ οἷον ἀρχὴν μὴ οἷόν τ᾽ εἶναι χωρὶς ὕλης. οὔτε γὰρ ἁπλοῦν οὕτω γε, οὔτε πρότερον τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς ὕλης, εἰ μή τις ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ σφαίρᾳ τοιαύτη φύσις, ὥστε ἄμικτον εἶναι θερμότητα καὶ καθαράν. οὕτω δὲ, οὐκ ἂν ἔτι καίοι. πυρὸς δ᾽ αὕτη φύσις, πλὴν εἰ ἄρα γε πλείους καὶ διάφοροι· καὶ ἡ μὲν πρώτη καθαρὰ καὶ ἄμικτος, ἡ δὲ περὶ τὴν τῆς γῆς σφαῖραν μεμιγμένη, καὶ ἀεὶ κατὰ γένεσιν. ἡ δ᾽ ἀρχὴ πρότερον ἀπ᾽ ἐκείνης αὐτῷ τῆς γενέσεως, ἢ ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων. ὅταν ἐν κινήσει τοιᾷδε ᾖ διαθέσει πρὸς ἄλληλα γένωνται, καθάπερ ἀρτίως ἐλέγομεν ἐπ᾽ ἀμφοῖν. καὶ γὰρ ἡ κίνησις ἡ τοιάδε, καὶ ἀλλοίωσις εἰς τὴν τοῦ θερμοῦ πως ἀνάγεται φύσιν. ὁ γὰρ ἥλιος, ὁ ταῦτα πάντα δημιουργῶν· πάλιν ἡ τοῦ ἡλίου ἡ μὲν τοῦ πυρός τις ἰδία, πλείστην ἂν ᾖ μεγίστην ἔχει διαφορὰν, ἀρχή τις οὖσα, καὶ πρὸς αὐτὰ ἥκουσα. καὶ γὰρ φῶς ἀπὸ τούτου καὶ ἡ γόνιμος ἐν τοῖς ζώοις καὶ φυτοῖς θερμότης. ἔτι δὲ ἡ τοῦ γεώδους καὶ καιομένου τούτου πυρὸς, δυνατὴ διὰ τούτου γίνεσθαι. πολλοὶ γοῦν καὶ ἐξάπτοντες, ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὴν αὐγὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. εἰ δὲ μὴ ἔστι πῦρ, μηδὲ πυρὸς φῶς, αὐτὸ μὲν τοῦτο θαυμαστὸν καὶ * εἰ δὲ μήθ᾽ ὑπὸ * καὶ διὰ τοῦτον ἡ θερμότης. ἐκεῖνο δὲ φανερὸν, ὡς ἐν ὑποκειμένῃ τινὶ καὶ τὸ πῦρ καὶ ὁ ἥλιος τὸ θερμόν. ἄτοπον δὲ καὶ τοῦτο πάλιν, εἰ ἀρχὴ καὶ τὸ πρῶτον ἐν ὑποκειμένῳ. τὸ γοῦν θερμὸν, καὶ ἡ τούτου δύναμις ἀρχή. κοινότερον γὰρ τοῦτο, καὶ ἐπὶ πλείω διήκει· καὶ κυριώτερον ἀλλοιώσεως καὶ φυσικῆς γενέσεως. τὸ δὲ πῦρ, ὡς εἴρηται, γεννητικὸν μὲν αὑτοῦ, φθαρτικὸν δὲ ὡς ἐπὶ πάντων ἄλλων. ὅθεν καὶ δῆλον, ὡς ἑτέρα τις ἡ φύσις πυρὸς καὶ θερμοῦ. νῦν δὲ λέγομεν, ὅταν ἐν τῷ γεώδει καὶ ἀερώδει τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως, καυστικὴ γένηται θερμότης, ἥνπερ οὐχ οἷόν τ᾽ ἐν τοῖς ὑγροῖς ὑπάρχειν, πλὴν ὥσπερ σπέρμα λέγομεν λέγειν. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα ἔοικεν εἰς μείζω τινὰ σκέψιν ἐκφέρειν ἡμᾶς τῶν ὑποκειμένων, ἢ ζητεῖ τὰς πρώτας αἰτίας. φαίνεται γὰρ οὕτω λαμβάνουσι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, ὥσπερ πάθη τινῶν εἶναι, καὶ οὐκ ἀρχαὶ καὶ δυνάμεις. ἅμα δὲ καὶ ἡ τῶν ἁπλῶν λεγομένων φύσις μικτή τις, καὶ ὑπάρχουσα ἀλλήλοις. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ τὸ πλεῖν ἄνευ ἀέρος, ἢ ὑγροῦ τινος καὶ γεώ-

δυς εἶναι δυνατόν, οὕτως οὐδὲ τὸ ὑγρὸν ἄνευ πυρός, οὐδὲ τὴν γῆν ἄνευ ὑγροῦ. σημεῖον δὲ· τὸ μὲν γὰρ πήγνυται διὰ τὴν ἔκθλιψιν, ἡ δ' οὐκ ἂν συμμένειεν ἀπολείποντος πάντη καὶ πάντως τοῦ ὑγροῦ. διὸ ταῦτα φαίνεται κοινὰ, καὶ δεόμενα διορισμοῦ, πῶς ποτε χρὴ τὰ ἁπλᾶ λέγειν. τὰ δὲ τούτων πρότερα μιχθέντα μείζους ἔχει ζητήσεις, ὥσπερ εἴπομεν. ἐκεῖνο δ' ἐξ ἁπάντων φανερὸν, ὡς ἡ τοῦ πυρὸς φύσις, ἰδιαιτάτας ἔχει καὶ πλείστας δυνάμεις, καθάπερ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων ἐλέχθη. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πολυειδὲς αὐτοῦ, καὶ διειλημμένον ἐν ἅπασι τοῖς τόποις ἰδιότητα μηνύει φύσεως. οὐδὲν γὰρ δὴ τῶν ἄλλων οὐθ' οὕτω πολυειδὲς, οὔτ' ἀνώμαλον ταῖς δυνάμεσιν, οὐδ' αὐτῇ τῇ φύσει διάφορον, ὅτι δίεισιν εἰς πάντας καὶ † καταμεμερισμένον τοὺς τόπους. ἀφέντας οὖν τὴν μείζω καὶ προτέραν, πειρατέον ὑπὲρ τῶν ἐλαττόνων λέγειν, ἀρξαμένους ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτοῦ καὶ φθορᾶς, ἣν ὑφ' αὑτοῦ ποιεῖται. ληπτέον δὲ εἰς ταῦτα τὸ μικρῷ πρότερον εἰρημένον, ὃ καὶ τῇ αἰσθήσει φανερὸν, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ πως ἡ φύσις αὐτοῦ καὶ τὸ ὅλον ἀλλοιουμένῳ καὶ πάσχοντι. τούτου γὰρ τεθέντος, εὔλογος ἤδη καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά· γεννᾷ μὲν γὰρ τὸ ἐπιπλεῖον ἀεὶ προϊέναι καῖον καὶ ἐξομοιούμενον. συμβαίνει δὲ καὶ ἀπόληψιν αὐτοῦ γίνεσθαι τινά, καταναλισκομένης αὐτοῦ τῆς ὑγρότητος τῶν προτέρων πυρουμένων. φθείρει δ' ὅταν πλησίον τεθῇ τῷ πλείονι τὸ ἔλαττον, εἴτε τὴν τροφὴν ἀφαιρούμενον, εἴτ' ἐξαιροῦν τὴν ἀρχὴν, καὶ καταμαραῖνον τῷ ὑπερισχύειν. οὔτε γὰρ ἄνευ ὑγρότητος οὐδὲν καυστὸν, οὔτε ταύτης ἐνυπαρχούσης, ἐὰν μὴ ἔχῃ δύναμιν τὴν ἐργαζομένην. ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ πνίγεσθαι σβέσις. καὶ γὰρ ἐνταῦθα συναθροισθὲν τὸ τῷ ἀπορρεῖν θερμὸν, ἐκμαραίνει καὶ ξηραίνει τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ ἂν θλῖψιν τινὰ ποιοῦσα καὶ ἀποπίεσιν. διὸ καὶ οὐκ ἀπιθάνως τοὔνομα τοῦ καταπνίγεσθαι τὸ πῦρ· καὶ γὰρ ὅλος ὁ ἀὴρ πυκνωθεὶς δύναιτ' ἂν τοῦτο δρᾶν, καὶ πυρωθεὶς ἔτι μᾶλλον καὶ θᾶττον. διὰ τὰς αὐτὰς δὲ καὶ παραπλησίους αἰτίας, καὶ ἐν τῷ ἡλίῳ τὸ πῦρ ἧττον καίεται, ἢ ἐν τῇ σκιᾷ. καὶ οἱ λύχνοι φαίνουσιν ἧττον καιομένου πυρός. καὶ ἀποσβέννυται ὅλως, ἐὰν ὑπὲρ τῆς φλογὸς τεθῇ. καὶ γὰρ ἐνταῦθα καταμαραίνεται, καὶ κωλύει τὴν ἀρχὴν τὸ πλέον. ἀντικειμένως δὲ τούτῳ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ παρόμοιον τὰ καιόμενα θᾶττον κατακαίεται χειμῶνος ἢ θέρους. ἀσθενέστερον γὰρ ποιεῖ τὸ πῦρ τὸ θέρος, ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος καὶ αὐτὸ τὸ πῦρ, τὸ φῶς. ὁ δὲ χειμὼν καὶ τὸ πέριξ καὶ τὸ τοῦ ἀέρος ψυχρὸν ἀθροίζει, συνηθροισμένον δὲ πᾶν ἰσχυρόν. διὸ καὶ ἐν τοῖς λαμπτῆρσι φῶς ὡδὶ πλεῖον φαίνεται. ὅλως δὲ συνεστηκυῖα καὶ ἀθρόως ἡ δύναμις ἰσχυροτέρα, καθάπερ τοῦ βάρους. ὥσπερ γὰρ μεῖζον γίνεται. πολλὰ δὲ τοιαῦτα ἀπὸ τοῦ θερμοῦ λαβεῖν ἐστιν, οἷον καὶ τὰ ἀλειπτήρια, καὶ τὰ βαλανεῖα θερμότερα· καὶ χειμῶνος ἢ θέρους, καὶ βορείοις ἢ νοτίοις. συνεστάλθαι δὲ ἐν τῷ χειμῶνι, καὶ συγκατακεκλεῖσθαι τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ πέριξ ἀέρος, καὶ τὰ σώματα πέττει τὰς τροφὰς μᾶλλον· καὶ ὅλως ἰσχυρότερα τοῖς χειμῶσίν ἐστιν, ὅτι συνήθροισται καὶ ἀντιπεριέστηκε τὸ θερμόν. ἐκ ταύτης δὲ τῆς αἰτίας καὶ τὸ ψυχρὸν ἐνιαχοῦ δοκεῖ τὸ αὐτὸ ποιεῖν τῷ θερμῷ, καὶ ἁπλῶς, καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς. πέττειν τε γάρ φασι τοὺς καρποὺς τὰ ψύχη, καὶ ἀποκαίειν καὶ τὸ καῦμα καὶ τὸ ψῦχος, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες. ἀποκαίει γὰρ οὕτω καὶ πέττει τὸ ψῦχος, οὐ προηγουμένως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς, ὅτι συστέλλει καὶ ἐνάγει τὸ θερμὸν ὡδὶ τὸ ἐργαζόμενον ἐκεῖνο, πλέον δὲ ὂν καὶ ἰσχυρὸν μᾶλλον. ἡ αὐτὴ δ' αἰτία, καὶ ὅτι τοῖς λιποψυχοῦσι ψυχρὸν ὕδωρ περιχέουσιν, ψυχροῦ τοῦ πάθους ὄντος. συνέχει γὰρ καὶ ἐξιέναι κωλύει τὸ θερμὸν, ἐμφράττον τοὺς πόρους, καὶ καταψῦχον τὸ πέριξ. ἀθροῖσαι γὰρ τοῦτο δεῖ, καὶ ἀνακαλέσασθαι. διὸ καὶ κατέχειν τινὲς κελεύουσι τὸ πνεῦμα τοῦ ἑλκυομένου. ἅμα γὰρ διαθερμαίνεται καὶ τὸ ἐντὸς, καὶ ὁ ἱδρὼς ἐμπίπτων λύει τὴν λιποθυμίαν. ψύχει δὲ καὶ θερμαίνει τὸ ἐν τῇ σκιᾷ, ἢ τῷ ἡλίῳ, διὰ τὸ ψυχρότερον εἶναι τὸ περιεστηκός. ἐκθλίβεται γὰρ μᾶλλον τὸ θερμόν. καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς δὲ θερμότερα τοῦ χειμῶνος ἢ τοῦ θέρους, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἔνια γὰρ καὶ ἀναζεῖ μᾶλλον. τὸ δὲ θερμαινόμενον ὕδωρ οὐχ ὁμοίως ὑπερζεῖ, καὶ τοῦ θέρους μᾶλλον θερμαινόμενον, ὡς εἰπεῖν· ὅτι τὸ ὑπερζεῖν ἐστιν ἐν ἀποβολῇ τῶν πομφολύγων. αὗται δ' οὐχ ὁμοίως αἴρεσθαι δύνανται, διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ περιέχοντος ἀέρος· θλίβει γὰρ οὗτος, καὶ ὥσπερ ἐπικόπτει. διὸ καὶ ταχὺ συμπίπτουσιν ἅμα τῷ τε πλήθει, καὶ τοῖς ὄγκοις ἐλάττους γίνονται· τοῦ δὲ θέρους ἀνάπαλιν. ὅτι δὲ ἰσχυρὸν εἰς τὸ ἀναγαγεῖν καὶ συναθροῖσαι τὸ θερμὸν, σημεῖον καὶ τὰ τηκόμενα καὶ τὰ ῥηγνύμενα τῶν ἐλατῶν καὶ χυτῶν,

καταμεμερισμένως

καττίτερον ἢ μόλιβδον ἤδη τακῆναι ἐν τῷ πόντῳ, πάγου καὶ χειμῶνος ὄντος ἱκανοῦ· χαλκὸν δὲ ῥαγῆναι. τοῦτο δὲ δῆλον, ὡς διὰ τὸ ἐμπνευματοῦσθαι τὴν θερμότητα, συστελλομένου καὶ συνιόντος τοῦ θερμοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα διεκπῖπτον ποιεῖ τὴν ῥῆξιν. καὶ ὑπὸ χιόνος δὲ τῆς γῆς ἀναζύμωσις, καὶ γένεσις ἐν αὐτῇ τῇ χιόνι ζώων ἐνίων, ἁπλῶς δὲ καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν ἐν τῇ γῇ πάντων ἀπ' αὐτῶν ἀρξαμένοις τῶν ὑδάτων. ἐπεὶ καὶ ἡ ἀναθυμίασις, καὶ ὁ ἀτμὸς πλείων, οὐ μόνον διὰ τὸν ἀθροισμὸν τοῦ θερμοῦ, † καὶ διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν ἅμα καθυγραινομένης. τοῦτο μὲν οὖν φανερὸν ἐκ πολλῶν, ὅτι καὶ ἰσχύει μᾶλλον ἠθροισμένον, καὶ ἀσθενέστερον γίνεται διακεχυμένον. ἓν δέ τι τῶν ὑπὸ τοῦτο καὶ τὸ διαμένειν ἔσω τὸ πῦρ ἐγκρυφθέν. περιστέγει γὰρ ἡ τέφρα, καὶ κωλύει τὸν ἀέρα τὸν ἔξωθεν προσπίπτοντα σβέννυσθαι. σβεννύει γὰρ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὴν ἀπόῤῥοιαν μὴ γίγνεσθαι τὴν τοῦ πυρός. καὶ γὰρ οὕτως ἐκμαραίνεται καταναλισκομένου τοῦ ὑγροῦ, μὴ δ' αὐγὴν εἴ τις ἀὴρ ἔσω συναθροίζεσθαι, καθάπερ πρὸς τοὺς πνιγεῖς, ἀλλ' ἔχειν δίοδον ἱκανήν. τὸ δὲ δοκοῦν ὑπεναντίον εἶναι τούτῳ, διότι μὴ ἐκκοφθὲν θᾶττον φθείρεται, μὴ ἀφαιρούντων τὴν τέφραν, ἢ ὑφαιρούντων, οὐκ ἔστιν ὑπεναντίον. δεῖ γὰρ τὴν ὀλιγότητα τὴν αὐτὴν, οὔτε κωλύειν δύναται τὸν ἀέρα προσπίπτειν, οὔτε πάλιν εἰς τὴν ἀπόῤῥοιαν εἶναι τοσαύτην, ὥστε μίγνυσθαι καὶ κρατεῖν τοῦ προσπίπτοντος, ὅπερ εἰ γυμνὸν ἦν, ἐποίει ἂν μᾶλλον· ὥστ' εὐλόγως καταναλίσκεται θᾶττον. φθοραὶ γὰρ πυρὸς πλείους, ἡ μὲν ὥσπερ φυσική τις ἐξαναλισκομένου τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἁπλῶς τοῦ καυστοῦ. τότε γὰρ ὥσπερ φθίνει καὶ μαραίνεται. αἱ δ' ἐκ τῶν ἔξωθεν, ὧν ἓν μέν τι γένος, αἱ ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν, ἃς ὀλίγῳ πρότερον εἴπομεν· ἄλλαι δὲ ὑπὸ ψυχροῦ, οἰκεῖαι μᾶλλον, δόξασαι τὸ ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς. τὰ γὰρ ἐναντία φθαρτικὰ φύσει τῶν ἐναντίων. διὸ δὴ καὶ ἡ περιπίπτουσα ψυχρότης εἰς τὸ τετεφρωμένον πῦρ σβέννυσιν, ἤδη πού τις καὶ θερμὴ καὶ ψυχρὰ οὖσα διαδοτική, καὶ καταφθείρει τὴν ἀρχὴν, ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις καυστὴ, καθάπερ ἤδη πλειόνων περιῤῥέουσα τῆς ἱκανῆς ἔτι, τοῦ τε φλογώδους καὶ ὑπὸ πνεύματος μεγέθους. καὶ γὰρ οὗτος σβέννυται φθειρομένης, καὶ οὐχ ὥσπερ κατισχυομένης τῇ μείζονι κινήσει, ἀλλὰ τρόπον τινὰ † καταφειρομένης, καὶ ἐνταῦθα τῆς ἀρχῆς. διὸ καὶ ὅταν ἐπιτεθῇ τοῖς λύχνοις, ἧττον σβέννυνται· καὶ οὓς γε νῦν ποιοῦσι τοὺς χαλκοῦς, οἷς ἀντὶ τῶν λαμπτήρων τὸ ὅλον, οὐδὲ σβέννυνται πλὴν ἐὰν ἔκτοπόν τι γένηται πνεῦμα, ὑγρὰν ἔχοντες οὐδαμῇ παράδυσιν, οὐχ ἅπτονται τῆς ἀρχῆς. ὡς δ' ἂν αὕτη μένῃ, καθάπερ ὕδατος πηγὴ μένῃ, καὶ ἐὰν μηδεμίαν ἀναπνοὴν διδῷ. διὸ καὶ ἐν τῇ τέφρᾳ ἐγκρύπτουσι, τοῦτο εὐλαβούμενοι. κωλυόμενον γὰρ ἀποῤῥεῖν αὐτὸ ἑαυτῷ θλίβεται. καὶ ἐάν τις καταθλίβῃ τὰς δᾷδας, ἢ τοὺς ἄνθρακας, ὥσπερ καὶ τοὺς λύχνους ἀποσβεννύουσιν. ἐπεὶ καὶ ὁ ἐν τοῖς μεγάλοις λύχνοις διὰ τοιαύτην αἰτίαν σβέννυται· παχὺς γὰρ ὢν ὁ ἀὴρ, καὶ ἀκίνητος, οἷον καταπνίγει καὶ θλίβει· καθάπερ εἴ τι στερεὸν οὐ δύναται διαβιάσασθαι τὸ πῦρ, κενὸν δὴ ζητεῖ, πρὸς ὃ καὶ ἐν ᾧ ἡ φορά. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸν πνιγμὸν ποιεῖ τοῖς ἐργαζομένοις ὁ ἀὴρ, ὅτι παχύς τε καὶ ἠρεμαῖος· οὐ γὰρ διαδίδωσι τῇ ἐκπνοῇ. διὸ καὶ τὰ ψυχαγωγεῖα ποιοῦσιν, ὅπως λεπτύνηται τῇ κινήσει, καὶ ἅμα μεταβαλὼν διδῷ χώραν. ὅτι δὲ ὁ παχὺς δύσπνους, φανερὸν μὲν καὶ ἁπλῶς λεχθέν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁμιχλώδη καὶ θολερώδη διαμαρτυροῦσι. καὶ τούτων μὲν ταύτας ἄν τις ὑπολάβοι τὰς αἰτίας. ὅτι δ' ἡ ἀρχὴ φθειρομένη κυριωτάτη πρὸς τὴν σβέσιν, κἀκεῖθεν φανερόν. τὴν γὰρ πίτταν καιομένην, τὸ μὲν ὕδωρ οὐ σβέννυσι, τὸ δὲ ἔλαιον σβέννυσιν, ὅτι διαλύεται λεπτότερον ὂν πρὸς τὴν ἀρχὴν, καί τοι μάλιστα ἄκαυστον. ἀλλ' ὅτι ἂν ἀπολάβῃ καὶ θλίψῃ ταύτην ἔσβεσεν, ὥσπερ καὶ τοὺς λύχνους ὑπεῤῥυέν. πάλιν δὲ τὸ ὄξος σβεστικώτερον τοῦ ὕδατος, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, θερμότατον ὂν τῶν λοιπῶν. εἰσδύεται γὰρ μάλιστα, καὶ πλεῖστον ὥστε θιγγάνειν τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ ἢ ψυχρὸν, σβέννυσι πάντως τὸ ψυχρόν. τοῦτο δὲ δῆλον, ὅτι καὶ τὸ ζέον ὕδωρ· ἀλλ' ἡ τὴν ἀρχὴν ἐπικλείει καὶ καταλαμβάνει. συντεθέντα μὲν οὖν ἄμφω, τό θ' ὑγρὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, μᾶλλον φθείρει. γίγνεται γὰρ τοῖς ἐναντίοις ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἡ φθορά· τὸ γὰρ πῦρ θερμὸν καὶ ξηρόν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χωριζόμενον ἑκάτερον φθαρτικόν· ὁ μὲν γὰρ ἀὴρ ἢ ψυχρὸς σβέννυσι, τὸ δ' ὕδωρ ἢ ὑγρόν. καὶ αὗται μὲν ἐοίκασιν ὥσπερ φυσικαῖς τισι ταῖς ἐναντίαις ὑπὸ τῶν ἐναντίων γινόμεναι. ἡ δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ, καθάπερ ἡ παρὰ φύσιν. οὐκ ἔστι δὲ παρὰ φύσιν, τὸ τὴν ἐλάττω κρατεῖσθαι δύναμιν ὑπὸ τῆς μείζονος. φθείρει δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα φθαρτικὰ ταῖς ὑπερβολαῖς. ἐ-

πεὶ

ἀλλὰ καὶ

καταφθειρομένης

πεὶ μέχρι γε τούτου καὶ συναύξει, λαμβάνοντος συμμετρίαν. οἷον τὸ μὲν ὑγρὸν αὐτοῦ καιόμενον, τὸ δὲ ψυχρὸν συνθλίβον ἰσχυρότερον ποιεῖ. τὸ δὲ πνεῦμα τῇ κινήσει συνεκκαίει καὶ ζωπυρεῖ. διὸ καὶ οἱ λύχνοι πλεῖον ἔλαιον ἀναλίσκουσιν ἐν τοῖς πνεύμασι, καὶ τὰ ξύλα θᾶττον κατακαίεται σφοδροτέρας καὶ πλείονος τῆς κινήσεως γινομένης, ἡ δὲ μείζων καὶ ἀσύμμετρος ἀπέσβεσε. καὶ διὰ τοῦτο μὲν λύχνος ἀποσβέννυται φυσώμενος, τὰ δὲ ξύλα καὶ οἱ ἄνθρακες ἐκκαίονται. τὸ μὲν γὰρ οὐκ ἔστι σύμμετρον πνεῦμα λαβεῖν· ἅμα δὲ καὶ οὐ καυστόν, ἔχον τὸ πῦρ οὐ μένον, οὐ δεῖται τῆς ἔξωθεν πνοῆς. πότε γὰρ ἐλλύχνιον, ἅτε μανὸν καὶ ξηρόν, ἐφέλκεται τὴν ὑγρότητα, καὶ τὸ ἔλαιον αὐτὸ καιόμενον. ὁ δ᾽ ἄνθραξ, καὶ τὸ ξύλον, οὐ δύναται καίεσθαι μὴ φυσώμενα, διὰ τὸ γεῶδες καὶ στερεόν. οἱ γὰρ πόροι πυκνοὶ τῶν τοιούτων πάντων, οὓς διοίγει καὶ ποιεῖ περὶ πνεῖ τὸ πνεῦμα. καὶ ὅσῳ ἂν πλείω καὶ ἐλάττω μεμερισμένα προσπίπτει μᾶλλον. διὰ τοῦτο καταμιγνύντες τοὺς ἄνθρακας, ἐνίοτε καὶ προσάγοντες ἀλλήλοις φυσῶσιν. ἐκ μικρῶν γὰρ συνιόντων, ὥσπερ ναματίων, καὶ ἡ φλὸξ γίνεται, καὶ τὰ πυρεῖα τῇ ῥίψει τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ. καὶ τοῖς ξύλοις ὑπεκκαύματα λεπτὰ λαμβάνοντες, φυσῶσι τοὺς ἄνθρακας. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἄνθραξ φυσώμενος, μᾶλλον καὶ θᾶττον ἐκκαίεται, καθάπερ ἐν τοῖς χαλκείοις.

συνεργεῖν

τοῦτο μὲν οὖν οὐκ ἂν ἀλόγως δόξειε † συνεργεῖ πνεύματι. καὶ γὰρ τὸ πῦρ, οἷον πνεύματός τις φύσις. ἐπεὶ δὲ πλείω καὶ ἀεὶ διαφέροντα τὰ καυστὰ καὶ πυρωτά, διὰ τοῦτο καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν θάτεροι. καὶ οὐχ ἅπαν θάτερον δύναται καὶ θάτερον ποιεῖν· οἷον ὁ ἄνθραξ οὐ φωτίζει ὥσπερ ἡ φλόξ, οὐδ᾽ αὕτη καὶ ὁ λύχνος ὁμοίως, οὐδ᾽ ἂν οὗτος τ᾽ ἐκκαίων καὶ αὔων· ἀλλ᾽ ὅσῳ δὴ καθαρωτέρα, τοσούτῳ μᾶλλον οὐκ ἔχουσα γεῶδες, οὐδὲ ὑδατῶδες, οὐδὲ ἐν αὐτῇ τὸ ἀντιφράττον, ἐξ ὧν ὁ καπνὸς καὶ ἡ ἀναθυμίασις. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ τῶν χλωρῶν ἐρυθροτέρα φλόξ, ἢ τῶν ξηρῶν, ὅτι πλεῖον ἔχει τὸ τοιοῦτον. δι᾽ οὗ διαφαινομένη λαμβάνει τὴν χροιάν, ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν ᾖ παχὺς ὁ ἀήρ. ὁ δ᾽ ἄνθραξ οὐδὲ ποιεῖ φλόγα, πλὴν ὀλίγην, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν ἐξαερουμένην πολλὴν ὑγρότητα, πυρουμένη αὕτη ἡ φλόξ. οὔσης δὲ τῆς εἰρημένης ἀνωμαλίας, εὔλογον ἤδη καὶ τὸ θερμαίνειν ἔνια μᾶλλον καὶ θᾶττον ὄντα θερμά, καθάπερ ἡ τοῦ καλάμου φλόξ, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀπὸ τῶν ξύλων. καί τοι θερμότατόν γε πῦρ ὅλως τὸ ἀπὸ τῶν στερεωτάτων. ὁ δ᾽ ἄνθραξ ἥκιστα θερμαίνει, στερεώτατος ὤν· καὶ τὴν μὲν τοῦ ἡλίου θερμότητα μελαίνειν τὰ σώματα, τὴν δὲ τοῦ πυρὸς μή. πάντων δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων αἰτιάσαιτ᾽ ἄν τις τὴν λεπτότητα καὶ τὴν παχύτητα. θερμαίνει τε γὰρ τὴν σάρκα καὶ τὸ ὕδωρ ἡ τῶν καλάμων τάχιστα, διὰ τὴν λεπτότητα καὶ πυκνότητα. λεπτὴν μὲν γάρ, ὅτι κοῦφος· συνεχῆ δέ, ὅτι πυκνή. τὸ δὲ λεπτὸν διαδοτικόν, καὶ τὸ θερμαίνεσθαι διὰ τὴν συναφὴν καὶ κατάμιξιν. ἥ τε φλὸξ ὅλων τῶν ἀνθράκων μᾶλλον διὰ τοῦτο, καὶ ἅμα πλείων ἡ ἀπορροά, ἀθροωτέρα. τὸ δ᾽ ὅλον, οὐ διὰ τῶν αὐτῶν ἴσον ἑκάτερον θερμαντικόν. εἰ δὲ μή, ὡς οὐχ αὑτῆς γ᾽ ἔχων, οὐδὲ ὁμοίως ἑκάτερον, ἀλλ᾽ ἄνθραξ μὲν ὁ στερεώτατος, φλὸξ δ᾽ ἡ λεπτοτάτη καὶ πυκνοτάτη. θερμαίνει μὲν γὰρ ἡ φλόξ, διὰ ταῦτα μᾶλλον ἔνια. κατακαίει δὲ πάλιν οὐχ ὁμοίως, ὅτι λεπτοτέρα, καὶ ἀσθενεστέρα. τὸ γὰρ ἐν τῷ γεώδει καὶ στερεὸν πῦρ, θερμότατον. ὅτ᾽ ὀρθὸν ὁμοίως, ἀλλ᾽ ἀποστεγόμενον ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἔχον τε τὸ καυστὸν σῶμα. τὸ δὲ στερεόν, διὰ τὴν πυκνότητα καὶ σκληρότητα τὰ πυρωθέντα· καθάπερ σίδηρος, χαλκός, λίθος, ὄστρεα κενά, τῇ φύσει σχεδὸν ψυχρότατα. στέγει γὰρ ἐν αὐτοῖς μάλιστα καὶ τηρεῖ καὶ τὸ θερμόν, ὥστ᾽ εὐλόγως καυστικώτατα τῆς σαρκός. ἅμα δὲ καὶ ἡ τῆς φλογὸς φορὰ ποιεῖ τινὰ παραλλαγήν. διὸ καὶ οἱ κινοῦντες ἐν τῇ φλογὶ τὰς χεῖρας ὀξέως, οὐ κατακαίονται. θᾶττον γὰρ ἡ κίνησις τῆς χειρὸς οὖσα, καὶ ἅμα μεταλλάττουσα τὰ μέρη, κωλύει τὴν κατάκαυσιν. οὐ γὰρ καίει, μὴ ὑπομείναντα τὸν αὐτὸν χρόνον. διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῷ ἡλίῳ βαδίζοντες, ἧττον καίονται τῶν καθημένων, καὶ οἱ τρέχοντες. ἔτι τούτων, ἅμα δ᾽ ἴσως τούτοις ἐστὶ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος γινομένη, ποιεῖ τινὰ κατάψυξιν· ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὰς τήξεις, καὶ πρὸς τὰς ἑψήσεις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, μεγάλας ἕκαστα πρὸς τὰ ὑποκείμενα διαφοράς· οἷον ὅπως μαλακῆς ἢ θερμοτάτης ἢ μὴ σκληρᾶς, ἢ πάλιν ὀξείας καὶ σφοδροτέρας καὶ ἀθροωτέρας. ἀπὸ μὲν μαλακῶν καὶ μανῶν μαλακώτερον τὸ θερμόν, ἀπὸ δὲ τῶν σκληρῶν καὶ πυκνῶν σφοδρότερον. διὸ καὶ οἱ ἰατροὶ τοὺς ἥλους καίουσι τῷ * οὐσῷ· μαλακωτάτη γὰρ ἡ ἀπὸ τούτου θερμότης, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς πυριάσεσι, καὶ τοῖς ἀλείμμασιν, ἀπὸ τοιούτων γὰρ ζητοῦσι τὰς

θερμότητας

θερμότητας σχεδόν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι κατὰ λόγον, αἷς μὲν ὥσπερ βιαιοτέρα τις χρῆσις, ὥσπερ τῇ χαλκευτικῇ τὴν σφοδροτάτην. διὸ καὶ τοὺς ἄνθρακας τοὺς γεωδεστάτους καὶ πυκνοτάτους λαμβάνουσι, καὶ ἐνίους γε πηλοῦσι ✶ ποιοῦσιν ἕνεκα τῆς ἰσχύος. καὶ ἐπὶ ταῖς φύσαις χρῶνται. σφοδροτέρα γὰρ οὕτως ἡ θερμότης, καὶ ἀθροωτέρα, συνεκκαιόντων τῶν πνευμάτων. ἐν τούτῳ δ' οὖν τῷ γε καὶ ἐκεῖνο τὸ ἀπορούμενον, ὅτι ὁ μὲν ἥλιος μελαίνει τὴν σάρκα, τὸ δὲ πῦρ οὔ. συμβαίνει γὰρ, τὴν μὲν τοῦ ἡλίου θερμότητα λεπτὴν οὖσαν, καὶ μαλακήν, εἰσάγεσθαι κατὰ μικρὸν εἰς τοὺς πόρους. καὶ ὥσπερ ἀναθυμιᾶν καὶ ἐπικαίειν τὰ ἐπιπολῆς, διὸ καὶ ἄλυπος, ὥστε ὑπομένειν. τὴν δὲ τοῦ πυρὸς παχυτέραν καὶ σφοδροτέραν οὖσαν, διαθερμαίνουσαν μᾶλλον, παραχρῆμα μὲν ἀνιόντος τοῦ αἵματος ποιεῖν εὔχροιαν, ὕστερον δ' οὐ διαμένειν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐάν γε τούτων σφοδροτέρον χρήσηται καὶ κατακαύσει, μελαίνει. μέλανα γὰρ τὰ πυρίκαυστα, καὶ ὅλως τὰ κατακαιόμενα. διὸ καὶ αἱ φωκαΐδες ἔχουσιν ἐνιαχοῦ τοιαύτην τινὰ χρόαν, ὥσπερ ἀποσβεννυμένου τοῦ πυρὸς, καθάπερ ἐν τοῖς ἄνθραξιν· οὐδὲν γὰρ μέλαν ἄνευ ὑγρότητος. ἀλλ' ὅτι ἐκκαυθῇ πάντα λευκά, καὶ τεφρώδη, καθάπερ καὶ τὰ ὀστᾶ. τὸ δ' ὑπὸ τοῦ κόραδμου λεγόμενον, ὅτι μελαίνει τὸ πῦρ τὴν σάρκα μὴ μελαῖνον, ἢ οὐκ ἀληθές, ἢ οὐχ ὅμοιον. μίξει γάρ τινι μελαίνει τὴν ἄσβολον καὶ τὸν καπνὸν ἀναφέρων, ὥσπερ καὶ τὰ ξύλα καὶ τὸν κέραμον καὶ τοὺς τοίχους· ἐπεὶ καὶ τοὺς ἄνθρακας τρόπον τινὰ παραπλησίως. ἐγκαταδύεται γὰρ ὁ καπνὸς, ἀναφέρων πολὺ γεῶδες. ἅμα δὲ καὶ ἡ ὑγρότης οὐ πᾶσα ἐκκαίεται, διὰ τὸ μὴ ἰσάζειν· καὶ διὰ τοῦτο βαρύτεροι τῶν ἄλλων εἰσίν. ἀναφερομένης γὰρ τῆς τοιαύτης ἀναθυμιάσεως, ἕλκεται τῇ πνοῇ, καὶ εἰσδύεται πόρρω. διὸ καὶ βαρύνει τὰς κεφαλὰς, καὶ ὅλα τὰ σώματα. τούτων μὲν οὖν ταύτας τὰς αἰτίας ὑποληπτέον. ἐὰν δὲ ὅλως ἐν ἑτέροις γένεσι τεθῇ τὸ θερμόν, οἷον ὑγρῷ καὶ ξηρῷ, πλείων ἔτι γίνεται διαφορά. πολλὰ γὰρ οὐ δύναται ποιεῖν ἑκάτερον, ὧν θάτερον οὐκ ἀσθενέστερον ἔχειν δοκεῖ τὸ θερμόν· οἷον τὸ ὕδωρ ζέον θερμότερον ὂν κατὰ τὴν ἀφήν, οὐχ ἧττον τῆς φλογὸς, οὐ τήκει ταχύ. καὶ πάλιν τὸ πῦρ οὐ δύναται κατὰ μικρὸν ἐξάγειν τὸ ὑγρόν, οὐδὲ συνιστάναι καὶ παχύνειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ξηρότητα πυκνοῦν τοὺς ἔξω πόρους δείκνυσιν, ὥσπερ τὰ ᾠά. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἐάν τι ἄλλο δέῃ μαλακῇ θερμότητι πέττειν ἢ παχύνειν, ἡ δὲ ὑγρότης ὥσπερ μαλάττει πηγνυμένη. διὰ τοῦτο καὶ ὅταν περίξηρος ὁ ἀὴρ ᾖ, κατακαίεται τὰ ὀπωρικά. καὶ ὅπου φύσει τοιοῦτος, ἀεὶ τοῦτο συμβαίνει πλεῖον, ἐὰν μὴ τὸ ἔδαφος βοηθῇ διάρρυτον, καὶ τὴν ἰκμάδα παρέχον, ἢ δρόσοι πίπτωσιν· οὕτως ἅμα τροφήν τε λαμβάνειν καὶ πέψιν. εἰς μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα χρήσιμον, πλὴν ἐν ὑγρότητι καὶ μεθ' ὑγρότητος τὸ θερμόν· εἰς δὲ τὰς τήξεις τὸ ὑγρὸν ἀχρεῖον. αἴτιον δ' ὅτι τὸ τηκτὸν ὕδατος ὄν, φύσει ξηρᾶς δεῖται θερμότητος εἰς τὴν διάχυσιν· τὸ γὰρ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου ἀπαθές. ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀσυμμετρία τῶν πόρων ἐναντιοῦται, πρὸς τὸ μὴ δέξασθαι· μεγαλομερὲς γάρ. οὐχ οἷόν τε δὲ ἄνευ τοῦ ὑγροῦ χωρισθὲν εἰσιέναι τὸ θερμόν, ἔτι δὲ ἀσθενέστερον, ὥστε διοῖξαι τοὺς πόρους πυκνοὺς καὶ συνεχεῖς ὄντας τοὺς ἔξωθεν. διὰ δὴ τοῦθ' ἡ ξηρὰ θερμότης ἁρμόττει πρὸς τὰς τήξεις, καὶ αὕτη λαμβάνουσα τὴν ἀσυμμετρίαν. εἰ γὰρ πλεῖον ἐκκαίει, τὰ δὲ καὶ ὅλως κατακαίει πρὶν εἰς διάλυσιν ἀγαγεῖν. ἵνα δὲ τοσαύτης δεῖται θερμότητος, ἡ ἐν λεπτοτέρῳ γίνεται τοῦ ὕδατος, ὥσπερ τὰ λῖνα, καὶ οἱ στήμονες οἱ ἑψημένοι. τῷ γὰρ ἀτμῷ ταῦτα διαθερμαινόμενα, λαμβάνει τὴν ἕψησιν, ἐγκαταμιγνυμένης ἅμα τῆς ἰκμάδος· ὃ καὶ χρήσιμον πρὸς ἰσχύν. ἔνια δὲ τῶν βρωτῶν οὕτως ἕψεται διαφεύγειν βουλομένων τῶν ὑγρῶν· ὅθεν οὐ κακῶς κεῖται τοὔνομα τὸ πνίγειν. ἐγκατακλείουσι γὰρ, περιπωμάζοντες καὶ πλάττοντες τὸν ἀτμόν, ὥστε τρίτη τις ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ πρώτου αὕτη καὶ γένεσις. τὸ μὲν γὰρ ὑγρὸν ἀπὸ τοῦ ξηροῦ γίνεται θερμόν, τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ· πλὴν ἐκεῖνο μὲν μιγνυμένου πως τοῦ πυρὸς, τοῦτο δ' ἴδιον ἐκκεινουμένου καὶ ἀπιόντος. ἡ δὲ τοῖς ἐμψύχοις σώμασιν ἐνυπάρχουσα θερμότης, πλείοσι μιγνυμένη, καὶ τρόπον ἰδιώτερον· οἷον ἡ ζῶσα καὶ γόνιμος ἤδη γίνεται τῶν ὁμοίων. ἔτι δὲ προτέρα ταύτης ἡ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. καὶ γὰρ αὕτη γόνιμος καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὐκ ἄμικτος μὲν οὖσα τῷ ἀέρι, μᾶλλον δ' ἐν αὐτῷ τούτῳ γινομένη, συμμετρίαν δέ τιν' ἔχουσα τῇ μαλακότητι καὶ λεπτότητι πρὸς τὸ γεννᾶν, οὐχ ὥσπερ ἡ τοῦ πυρὸς σκληρὰ καὶ περικαής. διὸ καὶ σπέρματα πυρωθέντα μὲν ἄβλαστα, θερμαινόμενα δ' ὑπὸ τοῦ ἡλίου καθ' ὑπερβολήν. ἐνίοτε γάρ φασι περὶ Βαβυλῶνα, καὶ ἐπὶ τοὺς θερμοτέρους τόπους καὶ πνιγῶν ὑπὸ τῆς ἅλω, καθάπερ τὰ φρυγόμενα, γεννᾷ καὶ βλαστάνει. τὸ μὲν οὖν πῦρ τῷ θερμῷ τηλικαύτας ἢ τοιαύτας ἔχει διαφοράς, καὶ ὅτε καθ' αὑτὰ καὶ μετ' ἄλλων

τῶν ἄλλων καὶ ἐν ἄλλοις μιγνυμένων. ἐκ ταύτης δέ πως τῆς αἰτίας καὶ ἐκεῖνο λύεται τὸ ἀπόρημα, διὰ τί ποτε ἡ μὲν κοιλία τήκει τὰ νομίσματα, τὸ δὲ ὕδωρ ζέον, θερμότερον ὄν, οὐ τήκει· καὶ γὰρ ὅλως τὸ ὑγρὸν, ὥσπερ ἐλέχθη, κωλυτικὸν τήξεως, καὶ ἅμα διὰ τὴν μαλακότητα καὶ μεγαλομέρειαν οὐ δύναται τέμνειν, οὐδὲ διοίγειν τοὺς πόρους. ἡ δ' ἐν τῇ κοιλίᾳ θερμότης ξηροτέρα καὶ γεωδεστέρα, διακρινομένου καὶ ὑπονοστοῦντος ἀεὶ τοῦ ὑγροῦ πρὸς τὴν κύστιν. καὶ πάλιν, διὰ τί τὸ μὲν ἐν πυρὶ κατακαιομένων νεκρῶν γίνεταί τι λείψανον, ὁ δὲ κύκλῳ λίθος ἐξ οὗ τοὺς σωροὺς ποιοῦσι, καὶ ὅπου ἄλλοθι τοιοῦτος ἀφανίζει πάντα, καὶ ἐν ἑαυτῷ τέφραν ποιεῖ. διαφέρει γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἡ θερμότης. ὅτι μὲν γὰρ ὁ λίθος ἐργάζεται τῇ θερμότητι καὶ τῇ φύσει θερμὸς ὤν, σημεῖον τὸ γίνεσθαι κονίαν ἐξ αὐτοῦ. τοῦ δὲ θερμοτέρου, τὸ διαιρεῖν ταχύ τε καὶ εἰς λεπτά. ταχὺ μὲν γὰρ τὸ θερμότερον καὶ κινητικώτερον, οἷον ἡ φλόξ. εἰς δὲ μικρὰ τὸ λεπτομερέστερον, διὰ τὸ πάντῃ παραδύεσθαι. τοιοῦτον δὲ τὸ ἐν τῷ λίθῳ θερμόν. ἐπεὶ ποιεῖ γε τοῦτο καὶ ὁ ἀὴρ ὁ ἐγκατακλειόμενος ἐν ταῖς θήκαις, καὶ διαλύει πάντα εἰς τέφραν, ἀλλὰ χρονιώτερος θερμανθείς. ἡ δ' ἐν τῷ λίθῳ θερμότης τῆς μὲν τοῦ πυρὸς ἀσθενεστέρα, λεπτοτέρα δὲ, τῆς τοῦ ἀέρος τοῦ συγκλειομένου θερμοτέρα, λεπτὴ δ' ἧττον. ὥστε τοῦ μὲν θᾶττον, τοῦ δὲ λεπτοτέρα διαιρεῖν χρονιώτερον. ἐπεὶ δὲ τὸ σωματωδέστερον καὶ πυκνότερον πυρωθὲν θερμότερον διὰ τοῦτο, παχὺς καὶ θολερώτερος ὁ πάγος καὶ καύματα μᾶλλον· ὥστ' ἔνιοι ψυχρότατοι καὶ καυματωδέστατοι. πυρωθεὶς γὰρ ὁ ἀὴρ, κατέχων ἐν ἑαυτῷ διὰ τὴν παχύτητα τὸ θερμὸν, ἐκπυροῖ τὸν τόπον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δ' οἱ τοιοῦτοι καπνοί. ἐὰν δὲ καὶ ἐπιπίπτῃ πνεῦμα θερμὸν ὄντα τὸν ἀέρα προσφέρον, καίεται. διὰ τὴν αὐτὴν δ' αἰτίαν, καὶ τῶν ἑψομένων τὰ παχύτερα θερμότερα, καθάπερ τὸ γάλα, καὶ ὅλως τὰ ῥοφήματα τοῦ ὕδατος. καὶ ἐὰν ἐπιβάλῃ τι ἐπὶ τὸ ὕδωρ, θερμαίνεται θᾶττον ἢ ψιλόν. οἷον γὰρ ἀντιφράττει καὶ κωλύει διατμίζειν ἔξω τὸ θερμὸν, ὥσπερ τὰ ἐπιπωματιζόμενα, καὶ ἅμα δὴ θερμανθέν τι θερμαίνει. πᾶν γὰρ ἔχον πυκνότητα, δύναται ποιεῖν τοῦτο διὰ τὸ κατέχειν. ὅλως γὰρ, ὃ πολλάκις λέγεται, τὸ μὲν ἐν λεπτῷ καὶ ῥέον αὐτὸ καὶ μὴ μένον, ἔτι δὲ μικρομερὲς ὂν οὐχ ὁμοίως καίεται. τὸ δ' ἐναντίως ἔχον τούτῳ, διὰ τὸν ἀθροισμὸν καίει μᾶλλον, καὶ ἰσχυρότερον γίνεται καὶ χρονιώτερον. τῆς δὲ φλογὸς λευκότατον ἀεὶ καὶ καθαρώτατον τὸ μέσον. τὸ δὲ κάτω καὶ τὸ ἔσχατον, ἐρυθρὰ καὶ μελανοῦται μᾶλλον. ἐμφαίνεσθαι δὲ τοῦτο μάλιστα ἐπὶ τῶν λύχνων, ὅτι ἀμιγέστατον τοῦτο τῇ ἀναθυμιάσει. τὸ μὲν γὰρ πρὸς αὐτῇ μίξει καὶ τοῖς λύχνοις, ἅτε ἐπὶ τοῦτο φερομένης τῆς ἀναθυμιάσεως, εὐλόγως μελαίνει μᾶλλον. εἰς δὲ τὸ ἄκρον, οἷον συῤῥοὴ γίνεται, καταλήγοντος ἤδη καὶ ἅμα προσεπιλαμβάνοντος τοῦ μέρους. ἄνω γὰρ ἡ ἰσχὺς πᾶσα καὶ ἡ φορὰ τῆς φλογός. διὸ καὶ ὁ καπνὸς ταύτῃ μάλιστα φέρεται. τάχα δὲ κἀκεῖνο οὐ καλῶς, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἀληθέστερον, ὡς οὔτε μὴ γίνεται οὕτω ὀξύν, οὔτε εἰ φθείρεται ὅμοιον. ἔστι δὲ κάτωθεν μὲν γίνεται, ἄνωθεν δὲ φθείρεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος. τὸ δὲ μέσον, οἷον καθαρὸν καὶ εἰλικρινές. διὸ καὶ ταύτῃ μὲν οὐ διορᾶται. τὰ δ' ἄνω κωλύει, διά τε τὸ εἰς ὀξὺ συνήκειν, καὶ διὰ τὴν κίνησιν. ἀπορεῖται δὲ τοῦτο, διατί ποτε τῆς φλογὸς τὸ σχῆμα πυραμοειδές ἐστι. καὶ φησὶ Δημόκριτος μὲν, περιψυχομένων αὐτῶν τῶν ἄκρων, εἰς μικρὸν συνάγεσθαι, καὶ τέλος ἀποξύνεσθαι. ἕτεροι δέ τινες τῶν παλαιῶν, ὑπὸ τῆς τοῦ προσπίπτοντος μέρος πνεύματος κινήσεως περισχίζεσθαι. τότε γὰρ ἐπάνω τῆς φλογὸς ἀσθενέστερον εἶναι, καὶ ἐν πλείστῃ κινήσει, ἀλλ' οὐ περιψύχει· καὶ διὰ τὴν τοῦ προσπίπτοντος πνεύματος κίνησιν. εἰ γὰρ τὸ περιψύχειν ἱστάναι δεῖν ὡσαύτως γίνεσθαι, οὐδ' οὐδ' ἑτέρου τῶν δύο, καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῆς κινήσεως ἢ περιψύξεως ἀποξύνεσθαι. γελοία δὲ ὅλως καὶ τούτοις ἡ τοῦ προσπίπτοντος ἀέρος κίνησις· ὑφ' αὐτοῦ γὰρ κινεῖται τὸ πῦρ, καὶ μᾶλλον κινεῖ τὸν ἀέρα ἢ ὑπ' ἐκείνου κινεῖται τῷ διωθεῖν, ἐπεὶ καὶ εὐδίας οὔσης οὐδὲν ἧττον ἡ ὀξύτης τῆς φλογός. ἔτι δ' ἄτοπος ὁ περισυρμὸς, ὥσπερ κούφων τινῶν καὶ ἐπιπολαίων ὄντων, χρὴ τὰ τούτων πανταχόθεν ὁμοίως συμβαίνειν, καὶ πνεύματος ὄντος μείζονος μᾶλλον. νῦν δ' ἐν ταῖς ἀπνοίαις ἀποκορυφοῦται μάλιστα ἡ φλόξ, ἅτε καὶ οὐ κωλυομένη τῷ πνεύματι ἀποδιακωλύει τὴν εἰς ὀρθὸν φορὰν, ἀλλὰ περικλᾷ καὶ μεταῤῥίπτειν. τοῦτο μὲν οὖν πρὸς τὸ μὴ ἀληθὲς, οὐδ' ἄγαν συνετόν. εἰ δ' ἐν φορᾷ τινι καὶ ῥύσει τὸ πῦρ. ἀεὶ δὲ τῶν ῥεόντων εἰς ἔλαττον ἡ ἀποτελεύτησις, μὴ γινομένης ἄλλοθεν ἐπιῤῥοῆς, ἀναγκαῖον εἰς τὸν πλείω τόπον διατεινόμενον, καὶ τὸ συνεχὲς διατηρεῖν ἀποστενοῦσθαι μᾶλλον. ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη καὶ τῆς φλογὸς αἴτιον, εἰς τὸν σχηματισμόν. ἡ γὰρ ἀρχὴ κάτωθεν ἰσχυροτάτη καὶ πλείστη. μετὰ δὲ ταῦτα ἐλάττων ἀεί, καὶ ἀπολήγουσα ἀσθενεστέρα· διασώζουσα δὲ τὸ συνεχές. ὅθεν

νεχές. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων γίνεται. καὶ γίγνοιτ' ἂν εἰ μὴ προσεμπίπτειν ἔξωθεν ἕτερα ῥεῖθρα. πολλῆς γὰρ οὔσης καὶ ἀθρόας τῆς πηγῆς, τὸ ἐγγύτατον πλεῖστον· εἶτα ἐλάττω ἀεί, καὶ ἔλαττον. τελευτῶν δ' ὑπολείπειν, ἐὰν μή που τόπος ἔγκοιλος ὤν, ἢ καὶ ἄλλως ἀνωμαλὴς ἀθροισμὸν ἢ διάχυσιν εἰς πλείω ποιήσῃ. τοῦτο δ' ἐπὶ τοῦ ἀέρος, καὶ τῆς φλογὸς οὐκ ἔστιν· ὁ μὲν γὰρ ὁμαλής. ἡ δὲ φλὸξ οὐ τὴν αὐτὴν φέρεται, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν τόπων ἔγκλισιν. ὅμοιον δέ, καὶ οὐχ ἧττον ἴσως οἰκεῖον τῷ ἐπὶ τῶν φυτῶν. καὶ γὰρ τούτων ἡ αὔξησις εἰς λεπτὸν ἀνήκει, καὶ εἰς ὀξὺ ἡ τοῦ θερμοῦ φορὰ γινομένη, μέχρι ὅταν ἀρχὰς ἑτέρας ἐν αὐτῇ λαμβάνοντα ποιήσηται τὴν ὄζων καὶ κλάδων ἔκφυσιν. εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ περιέχον κωλύει τι καὶ ἀφαιρεῖται, καθάπερ εἰκός, οὐχ ᾗ κινούμενον, ἀλλ' ᾗ ψυχρὸν τοῦτο δρᾷ, πλείω δ' ἀφαιρεῖται, καὶ μᾶλλον ἐνισχύει, δῆλον ὅτι τοῦ ἀσθενεστέρου καὶ ποῤῥωτέρω διατεινομένου. καὶ περὶ μὲν τοῦ σχήματος ἱκανῶς εἴρηται. φθοραὶ δὲ γίνονται πλείους τοῦ πυρός. πειρατέον δ' εἰς ἑκάστην τούτων ἀνάγειν κατὰ μέρος, οἷα καὶ τὰ τοιάδε· διατί τὴν σάρκα καίοντα τὴν κοιλίαν οὐ καίει, οὐδὲ τὰ στόματα ὁμοίως· διατί δὲ τοὺς λύχνους τινὲς εἰς τὰ στόματα λαμβάνοντες ἀποσβεννύουσι, καὶ οὐ καίονται· διατί δὲ τοὺς διαπύρους ὀβελίσκους σφοδροτέρως πιάσαντες, ἧττον οὐ καίονται. διὸ καὶ διὰ τοὺς πόρους βαδίζοντας πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς παρασκευάζονται, καὶ τοῦτό φασι δρᾶν· καὶ διατί τὰ κατακαύματα τῷ θερμῷ καθίσταται, καὶ κωλύει φλυκταίνας αἴρεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα, καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιον, εἰς ἐκείνας πίπτει τὰς αἰτίας, εἴς τε τὴν τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ πλείονος φθείρεσθαι καὶ μαραίνεσθαι, καὶ εἰς τὸ συνθλίβειν τε καὶ καταπνίγειν τὴν ἀρχήν. τοῦτο γὰρ ποιεῖ καὶ τὰ στόματα καὶ ἡ κοιλία καὶ ἡ πίεσις. οὐκ ἐᾷ γὰρ ἀποῤῥεῖν. μὴ ἀποῤῥέον δέ, ἧττον καίει· τούτων γὰρ ἡ δύναμις. ἐπεὶ καὶ θλίβοντες οὗτοι καὶ μεταβάλλοντες τοὺς ἄνθρακας τοὺς ἀποπιέσει σβεννύουσιν. αἱ δὲ τῶν ὑγρῶν δυνάμεις αἱ σβεστικώτεραι τῷ παρεισδύεσθαι μάλιστα εἰς τὴν ἀρχήν, ὥσπερ ἐλέχθη περὶ τοῦ ὄξους· ἐὰν δ' ἅμα καὶ γλισχρότης τις μιχθῇ μᾶλλον. διότι τὸ μὲν γὰρ διαδύναιτ' ἂν διοδοποιεῖν, τὸ δ' ὥσπερ ἐπαλείφει καὶ ἐπιπωματίζει. διατί τοῦτο σβεστικώτατον εἶναί φασιν, ἐάν τις μίξῃ τὸ ὄξος ὠοῦ τῷ λευκῷ· τὸ μὲν γὰρ γλίσχρον, τὸ δὲ διαδυτικόν. καὶ πρὸς τὰς ἐμπρήσεις τῶν μηχανημάτων τοῦτο μάλιστα βοηθεῖν. ἐὰν δ' ἅμα τῇ ὑγρότητι τῇ τοιαύτῃ καὶ τὸ ψυχρὸν προσῇ φύσει, καὶ τοῦτο συνεργεῖν εἰς τὴν σβέσιν, ὥσπερ οἱ καὶ περὶ τὴν σαλαμάνδραν εἶναι· ψυχρὸν γὰρ τῇ φύσει τὸ ζῷον· καὶ ἡ ἀποῤῥέουσα ὑγρότης γλίσχρα, καὶ ἅμα χυλόν τιν' ἔχουσα τὸν αὐτόν, ὥστε διϊκνεῖσθαι ποῤῥωτέρω. σημεῖον δὲ καὶ τὰ ὕδατα ὀλέθρια γίνεσθαι τοὺς καρποὺς, ἐὰν καταμιχθῇ, καὶ μᾶλλον τεθνεώσης. ἔτι δὲ καὶ τὸ νωθὲς τῆς πορείας συνεργεῖ. πλείω γὰρ χρόνον ἐπιμένον, μᾶλλον σβεννύσιν. ἡ δὲ σβέσις οὐκ ἐᾷ, ὁποσονοῦν ᾖ πῦρ, ἀλλ' ἐὰν σύμμετρον πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν. καὶ εἰς ὃ ἐὰν μὴ ἐπιχρονίσῃ, πάλιν ἀναζωπυρεῖται. σύμφωνον δὲ τούτῳ καὶ τὸ τὰ ἰξιούμενα μὴ καίεσθαι· διὸ καὶ ἔνιοι πρὸς τὸ μὴ πάσχειν ἀλείφουσι. ψυχρὸν γὰρ δὴ καὶ γλίσχρον ὁ ἰξός, ὥστε μὴ διὰ τὴν πυκνότητα δέχεσθαι, καὶ διὰ τὸ ψυχρὸν σβεννύναι. τούτων μὲν οὖν αὗται αἱ αἰτίαι. τοῦ δὲ μὴ ἐπαίρεσθαι τὰ κατακαύματα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ἡ πλείων θερμότης κρατοῦσα τῆς ἐλάττονος, καὶ ἀναξηραίνουσα τὴν γινομένην σύντηξιν, ἀφ' ἧς αἱ φλυκταῖναι, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ καταμαραίνουσα καὶ συμφεύγουσα τὴν ἀρχήν, καὶ τὰς μὲν καθέκαστα σβέσεις, ἐκ τούτων θεωρητέον. διατί δ' ἐκ μὲν ξύλων γίγνεται πυρεῖα, καίπερ οὐκ ἐκπυδῶντος ἧττον γίνεται. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἀληθές, ἐκ πολλῶν γίνεται μᾶλλον καὶ θᾶττον. οὐ μὴν ἀλλ' εἴπερ ἐκείνην ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν, ὅτι τὸ μὲν ξύλον εὐθὺς ὑπέκκαυμα ἔχει συγγενῶν ὄντων τῷ πυρί. κἂν μὴ γὰρ πρὸς οὐθὲν θᾶττον πυροῦται δι' ἀσθένειαν. ὁ δὲ λίθος ἔχει κατάξηρος ὤν· διὸ καὶ τὸ ἐκπηδῶν εὐθὺ πεπυρωμένον προσάγουσιν. ἅπτεται βέλτιον δ' ἐν βορείοις ἢ νοτίοις τὰ πυρεῖα· διὸ τὰ ξηρότερα ὄντα θᾶττον, καὶ δι' ἐλάττονος τρίψεως ἐκθερμαίνεται. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐξωρισμένων τινῶν γίνεται. δεῖ γὰρ ἔχειν τινὰ συμμετρίαν. ἄριστα δ' οἱ μὲν ἐκ κιττοῦ φασιν, οἱ δὲ ἐκ τῆς καλουμένης ἀνδράχνης τὴν ἐσχάραν. τὸ δὲ τρύπανον δάφνης, οὐ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποιοῦν καὶ πάσχον, ἀλλ' ἕτερον εὐθὺ τὴν φύσιν. ἀγαθὰ δὲ καὶ ἐκ ῥάμνου, καὶ μᾶλλον εἰς τὴν ἐσχάραν. πρὸς δὲ τῷ ξηρῷ καὶ χυμὸν εἶναι καὶ μανότητά τιν' ἔχειν, δεῖται τοῦ θ' ὑπάρχειν ἵν' ἡ τρίψις ἰσχύῃ· τὸ δὲ τρύπανον ἀσθενέστερον εἶναι. διὸ τὸ δάφνης ἄριστον. ἅμα γὰρ ἀπαθὲς ὄν, ἐργάζεται τῇ δριμύτητι. ἐπεὶ δὲ ἄνευ ὑγρότητος ἢ ἀναθυμιάσεως τινὸς οὐκ ἔστι θερμότης, διὰ τοῦθ' ἡ κονία, καὶ ἡ μᾶλλον, ἢ καὶ ἁπλῶς ὕδατος ἐπιχεομένου. ἔστι γὰρ ὕλη τὸ ἐγκα-

παλελειμμένον πῦρ, ὥσπερ οἱ λύχνοι. καὶ οὔθ' ἡ παλαιὰ σφόδρα, οὔθ' ἡ νέα, ἀλλ' ἡ ἀρτίκαυστος καὶ βωλοειδής. τῆς μὲν γὰρ ὁ χρόνος ἐξῄρηται, διὰ τὴν ἀναπνοήν. ἡ δὲ μικρομερὴς ἄγαν ὀλίγον ἔχει. μικρὸν δὲ ὂν τὸ πῦρ ἀσθενές. ἔοικε δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν γύψον τὴν φοινικικὴν τοιοῦτον εἶναι· φασὶ γὰρ καὶ ἐκείνην ἀναφυσωμένην καίειν· οὐδὲν γὰρ διαφέρειν σύμφυτον, καὶ ἐπακτὴν ἔξωθεν ἔχειν τὸ θερμόν. ἐμφαίνει δέ πως καὶ τὸ νίτρον τὸ κεκαυμένον ἐν τῷ ὀρύττεσθαι τὴν τοιαύτην δύναμιν. ὅταν γὰρ ὕδωρ θερμὸν ἐπιχυθῇ, διαθερμαίνει, καὶ αἴσθησιν ἐμποιεῖ κατὰ τὴν ἁφήν, ἀεὶ δεῖ συμμετρίας τινὸς εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα πρὸς τὸ κρατεῖσθαι. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ οἶνος ἐγχεόμενος ἐπὶ τὴν φλόγα, καθάπερ τοῖς σπένδουσιν ἐκλάμπει. καὶ ἡ θάλαττα, ὅταν σβεννύωσιν. ἐὰν δ' ἔλαττον ᾖ καὶ τὸ ὕδωρ· συνελλόμενον γὰρ, καὶ ἀθροισθὲν ἰσχυρότερον. ἐν δὲ τῇ πίττῃ καιομένῃ μᾶλλον, ὅτι σφοδροτέρα καὶ πλείων ἡ φλόξ, ὥστε καὶ ἐκπηδᾶν, καὶ κατακαίειν τὰς οἰκίας. διακρίνεται γὰρ τὸ ἐμπίπτον κρατηθὲν, καὶ ἐκφλογοῦται. ψόφος δὲ γίνεται πυρουμένου, διὰ τὸ μάχεσθαι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ὑγρόν· ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὴν σβέσιν. ἀὴρ γάρ τις ὁ ψοφῶν κατὰ τὴν ἐναπόληψιν καὶ ἐνταῦθα κἀκεῖ. ταῦτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λύχνων ἔστιν ὁρᾶν, ὅταν ὕδωρ ἔχῃ τὸ ἔλαιον· τὸ γὰρ ὕδωρ σβέννυσι. καὶ τὰ φύλλα δὲ τὰ τῆς δάφνης, καὶ τὰ τοῦ κιττοῦ, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, πηδᾷ διὰ πυκνότητα, καὶ διὰ τὸ ἔχειν πολὺ τὸ ὑγρὸν ἐξάγει. οὔτε γὰρ πολὺ, καὶ οὐ δίεισι τῇ πυκνότητι, διὸ καὶ ὁ ψόφος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ξύλα τὰ καιόμενα, τὰ μὲν ῥήγνυται καὶ πηδᾷ, τὰ δὲ συνεχῆ ποιεῖ τινα ψόφον. καλοῦσι δὲ οἱ μὲν μέλαν τὸν ἥφαιστον, οἱ δ' ἀπειλήν. ἀεὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα διαιρουμένου τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἀθρόου
ὅτι δὲ
φερομένου μετὰ βίας, ὅτε μὲν ῥῆξις γίνεται καὶ πήδησις, † ὅταν δὲ συνεχὴς ψόφος καὶ φλόγωσις· ὃ καὶ αὐτὸ ποιεῖ τρόπον τινὰ τὸ πῦρ ἐν φρέατι πνεύματος ὄντος, ἅτε πυρουμένου. ὁ δὲ καπνὸς ἧττον λυπεῖ, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πυρί. διὸ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπηλαίοις πολιορκούμενοι τῷ καπνῷ πῦρ ἐὰν ἔχωσιν, οὐδὲν πάσχουσιν. σβέννυσι γὰρ τὸ ἐν τῷ καπνῷ θερμὸν τὸ πῦρ, ἐπεὶ πέφυκε τὸ πλέον τὸ ἔλαττον μαραίνειν. σβεννυμένου δὲ φθείρεται καὶ ὁ καπνός. διὸ καὶ ὁ ἥλιος ὥσπερ τὸ πῦρ, βοηθεῖ πρὸς τὸ μὴ καπνίζεσθαι. τὸ δ' ἐν ἐφικτῷ, καὶ προσπίπτοντα ἐκπυροῖ. διὰ τοῦτο καὶ εἰ ἐγγὺς τοῦ πυρὸς ἧττον ἐνοχλεῖται· καὶ γὰρ τοῦτο ποιεῖ καὶ ἀναφέρει καὶ ἀνωθεῖ πρὸς τὰ ἄνω. διὰ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τὸ πολὺ πῦρ ἄκαπνον, ὅτι φλογοῦται καὶ κατισχύεται πολλοῦ τοῦ πυρὸς ὄντος. ὃ γὰρ ἂν πλέον τὸ καιόμενον, ἔλαττον τὸ καπνίζον, ἐξαφθέντος ἢ θυμιωμένου. καὶ ἐπὶ τῶν ξηρῶν ξύλων πυκνῶν συντιθεμένων ἄνωθεν, οἱ ἄνθρακες ἐπιβαλλόμενοι ποιοῦσιν ἀκαπνότερα. ὅτι ἐκφλογοῦται πᾶς ὁ καπνὸς, ἐμπίπτων εὐθὺς εἰς τὸ πῦρ, καὶ τῇ πυκνότητι καταδυόμενος. δύσκαπνα δὲ τῶν ξύλων τά τε χλωρὰ, καὶ τὰ σκολιὰ, καὶ τὰ τενιώδη, καθάπερ ὁ φοῖνιξ· εὔτονον γὰρ ἀεὶ καὶ εὐδιαίρετον εἶναι τῇ φλογί. διὸ καὶ τὰ ἐσχισμένα τῶν ἀσχίστων εὐκαυστότερα· κωλύει γὰρ ὁ φλοιός. καὶ ἐάν τις κινῇ καὶ μετατιθῇ καιόμενα, καπνωδέστερα. ὅτι συμβαίνει τὰ μὲν μεταστραφέντα συνιέσθαι, τὰ δὲ μὴ καίεσθαι, προσπίπτοντος ἄρτι τοῦ πυρὸς, ἀλλ' ὅσα καπνιεῖν. ἔνια δὲ καὶ τῶν ἀκαύστων περιφλευσθέντα πολυκαυστότερα γίνεσθαι, καθάπερ τὰ ἐλάϊνα. διὸ καὶ οὐ πολὺν χρόνον φασὶ δεῖν φυσᾶν, ἐὰν μὴ πλῆθος ᾖ ξύλων· ἡ δὲ δριμύτης τοῦ καπνοῦ, κατὰ τὴν ὑγρότητα τὴν ἑκάστου. διὸ καὶ ἀπὸ τῶν σικύων δριμύς· ὀπωδέστατον γάρ. ὁ δὲ τῆς δαδὸς καὶ πεύκης οὐ δηκτικὸς, ὅτι πλείων καὶ ἐλαιώδης, ὥσπερ ὁ καπνὸς οὐκ ἔχων οὐδὲν τραχὺ καὶ γεῶδες. ὅτι δ' ἀπὸ μὲν τοῦ ἡλίου φῶς ἅπτουσι τῇ ἀνακλάσει ἀπὸ τῶν λείων, τί τὸ ἄπορον. συμμίγνυσι δὲ τὸ ὑπέκκαυμα, ἀπὸ δὲ τοῦ πυρὸς οὐχ ἅπτουσιν. ὅμοιον δ' ἧτε λεπτομέρεια, καὶ ὅτι συνεχὲς γίγνεται μᾶλλον ἀνακλώμενον. τὸ δὲ ἀδυνατεῖ διὰ τὴν ἀνομοιότητα γενέσθαι. ὥστε τὰ μὲν τῷ ἀθροισμῷ, καὶ τῇ λεπτότητι διαδυόμενον, εἰς τὸ ἔκκαυμα δύναται καίειν, τὰ δ' οὐδ' ἕτερον ἔχον οὐ δύναται. ἐξάπτεται δὲ ἀπό τε τῆς ὑέλου, καὶ ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ, καὶ τοῦ ἀργύρου τρόπον τινὰ ἐργασθέντων. οὐχ ὥσπερ Γοργίας φησὶ, καὶ ἄλλοι δέ τινες οἴονται, διὰ τὸ ἀπιέναι τὸ πῦρ διὰ τῶν πόρων. οἱ δ' ἐρριγότες, κατὰ μικρὸν διαθερμαίνονται. καὶ οἱ λουόμενοι χλιαρῷ καταχέονται πρῶτον, ὅπως εἰσδυόμενον διαχεῖ. τὸ γὰρ ἄγαν θερμὸν ἀθρόον συνέκλεισε τοὺς πόρους, ὅτι μὲν ἀντιπεριπεῖσαν καὶ συνθλίψαν φρίκην ἐποίησεν. οὔτ' ἐκώλυσεν ἐξελθεῖν, ὥστε μὴ πεπαῦσθαι τὸ ῥιγοῦν, ἀλλὰ τὸ μὲν περικεκαῦσθαι, τὸ δὲ κατεψῦχθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν κακῶς ὀπτωμένων. καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἐξωκαίεται, τὰ δ' ἐντὸς ὠμὰ πυκνούμενα, καὶ οὐδὲ ἰόντων τῶν πόρων.

διὸ καὶ μαλακότητα καὶ συμμετρίαν τινὰ ζητοῦσι πρὸς τὴν ὄπτησιν, καὶ ἐργωδέστερον φασὶ τὸ καλῶς ὀπτῆσαι· καὶ μᾶλλον τέχνης, ἢ τὸ ἑψῆσαι. οἱ δ᾽ ἄνθρακες γίνονται μὲν μέλανες, ὅτι ἐγκατακλείεται ὁ καπνὸς ἐν αὐτοῖς μέλας ὢν φύσει, καθάπερ βάπτει. διὸ μελίτταις οἱ σκευασαί· καίουσι γὰρ οὕτως, ὥστε ἀποσβέννυσθαι θυμιῶντες, καὶ κατὰ μικρὸν διαδόντες ἀναπνοήν. ἐὰν γὰρ φλογωθῇ, κατακαίει, καὶ διαλλάττει εἰς τέφραν. ὁ δὲ καπνὸς ὁ μέλας, ὅτι σύγκειται ἐξ ὑγροῦ διαλυομένου εἰς πνεῦμα καὶ γῆν, καὶ τοῦ πνεύματος ὄντος μέλανος· ὁ γὰρ ἀὴρ φύσει μέλας. ἕως μὲν οὖν ἂν ἔχωσι πῦρ, ἐρυθροὶ φαίνονται. διὰ γὰρ τοῦ μέλανος, τὸ λευκὸν φαίνεται φοινικοῦν, ὥσπερ ὁ ἥλιος διὰ καπνοῦ καὶ ἀχλῦος. διὸ καὶ ὁ ἄνθραξ τῆς φλογὸς ἐρυθρότερος· λεπτότερος γὰρ ὁ ἀποκρινόμενος καπνός, τοῦ ἐνυπάρχοντος ἐπιγεώδους τῷ χυλῷ. διὸ καὶ ἧττον οὗτος εὐδιόπτος. ἐπεὶ καὶ αὐτῆς τῆς φλογὸς ἡ μᾶλλον καπνώδης, καὶ τῶν χλωρῶν ἐρυθρὰ ξύλων. ὅταν δ᾽ ἀποσβεσθῶσι πνίξει συγκατακλειομένου, καὶ ἐναποσβεννυμένου τοῦ καπνοῦ, μέλανες γίνονται διὰ τὴν λεχθεῖσαν αἰτίαν. τὰ δ᾽ ἐκκαύματα μάλιστα διαμένει, ὅτι ἐναπολαμβάνεται τὸ πνεῦμα τοῦ πυρός. πνευματῶδες γὰρ μάλιστα τὸ πῦρ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς εἴρηται μέχρι γε τονυνί. ἀκριβέστερον δὲ πάλιν ἐν ἄλλοις ἐροῦμεν περὶ αὐτῶν.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕ

ρὶ ἀνέμων.

Η ΤΩ͂Ν ἀνέμων φύσις, ἐκ τίνων μὲν, καὶ πῶς, καὶ διὰ τίνας αἰτίας γίνεται, τεθεώρηται πρότερον. ὅτι δ᾽ ἑκάστοις αἱ δυνάμεις, καὶ ὅλως τὰ παρακολουθοῦντα κατὰ λόγον ἀκολουθεῖ, πειρᾶσθαι χρὴ λέγειν οἷς περ χειδόμ διαφέρει ἀλλήλων. αἱ γὰρ διαφοραὶ περὶ ταῦτα, καὶ ἐν τούτοις· οἷον μέγεθος, καὶ μικρότης, ψυχρότης, θερμότης, ἁπλῶς τὸ χειμερινὸν ἢ εὐδιεινόν, καὶ ὑέτιον ἢ αἴθριον· ἔτι δὲ τὸ πολλάκις ἢ ὀλιγάκις καθ᾽ ὥραν, ἢ τὸ μὴ ἀεὶ πνεῖν καὶ συνεχεῖς καὶ ὁμαλεῖς, ἢ διαλείποντας καὶ ἀνωμαλεῖς. καὶ ὅλως ἃ συμβαίνει περὶ τὸν οὐρανόν, ἢ περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλατταν διὰ τὴν πνοήν. ὡς γὰρ ἂν ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν τούτοις εἰσὶ περὶ ταῦτα τυγχάνουσιν αἱ ζητήσεις, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τῶν ζώων καὶ φυτῶν περιλαμβάνεται. ἐπεὶ δ᾽ ἑκάστου τόπος ἴδιος ὑπόκειται. καὶ τοῦθ᾽ ὥσπερ τῆς οὐσίας ἀπὸ τούτων, οἷς ἁπλῶς εἰπεῖν καὶ αἱ διαφοραὶ εἰσὶ αἱ δυνάμεις καὶ ἕκαστον εἰπεῖν· οἷον πρῶτον ἡ τοῦ μεγέθους καὶ σμικρότητος, καὶ ψυχρότητος καὶ θερμότητος, καὶ πλήθους καὶ ὀλιγότητος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πλείστων. ὑπάρχει δὲ ταῦτα. τὰ δ᾽ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις· ἀμφότερα δ᾽ εὐλόγως, οἷον τῷ Βορέᾳ καὶ τῷ νότῳ. μεγάλοι μὲν γὰρ ἄμφω, καὶ πλεῖστον χρόνον πνέουσι, διὰ τὸ συνωθεῖσθαι πλεῖστον ἀέρα πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, πλαγίων ὄντων πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου φοράν, τὴν ἀπ᾽ ἀνατολῶν μέχρι δυσμάς. ἐξωθεῖσθαι γὰρ ἐνταῦθα τῇ τοῦ ἡλίου δυνάμει· διὸ καὶ πυκνότατος καὶ συννεφέστατος ὁ ἀήρ. ἀθροιζομένου δ᾽ ἐφ᾽ ἑκάτερα πολλοῦ, καὶ πλείων ἡ ῥύσις, καὶ συνεχεστέρα γίνεται πλεονάκις. ἐφ᾽ ὧν τά τε μεγέθη, καὶ ἡ συνέχεια, καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ ἄλλο τοιοῦτόν ἐστιν. ἡ δὲ ψυχρότης καὶ θερμότης ἐμφανέσταται δόξαιεν ἂν εἶναι, διὰ τοὺς τόπους γινόμεναι· ψυχρὰ γὰρ τὰ πρὸς ἄρκτον, τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἀλεεινά. τὸ δ᾽ ἐφ᾽ ἑκάτερον ῥέον, ὅμοιον. ἅμα γοῦν καὶ ἧττον ἐναπεπταμέναι τῷ σύνεγγυς, καὶ ἐναπεπταμένη φορᾷ. τὸ δὲ διὰ στενοῦ καὶ σφοδροτέρως φερόμενον, ψυχρότερα· εἴς τε τὸ πόρρω διακεκαυμένον μᾶλλον, καὶ αὐαινόμενον. διὸ καὶ ὁ νότος ἐκεῖ ψυχρότερος, ἢ παρ᾽ ἡμῖν· ὡς δέ τινες φασι, καὶ μᾶλλον ἢ Βορέας. ποιεῖ δέ τι καὶ ἡ μεταβολὴ πρὸς φαντασίαν. ἀλλ᾽ εἰ προϋπάρχοντος τοῦ τόπου. καὶ τοῦτο μὲν κοινόν, ὡς εἰπεῖν, πᾶσι. τὸ δὲ ὑέτιον καὶ αἴθριον, ἑκάτερον καὶ τὸ κυματῶδες καὶ ἄκυμον καὶ πυκνόν, καὶ συνεχὲς καὶ ἀνώμαλες καὶ ὁμαλόν. ἔτι δὲ τὸ μέγεθος τοῦ μὲν ἐρχομένου, τοῦ δὲ λήγοντος πρὸς τὴν ἐπίστασιν τῶν τόπων ἀποδύει μᾶλλον. ὅθεν μὲν γὰρ ἕκαστος πνεῖ, παρ᾽ ἐκείνοις αἴθριος· ὅπου δ᾽ ἀπαθεῖς τὸν ἀέρα, παρ᾽ ἐκείνοις δ᾽ ἐπινεφὴς καὶ ὕετιος. διόπερ ὁ μὲν Βορέας, καὶ μᾶλλον οἱ ἐτησίαι, τοῖς πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὴν οἰκοῦσιν ὕετιοι. ὁ δὲ

νότος πῶς εἰπεῖν, ἢ οἱ ἐξ ἐκείνου τοῦ τόπου * πνέοντες τοῖς πρὸς ἄρκτον. οὐ μικρὰ δ' ἐνταῦθα, ἀλλὰ μεγίστη ῥοπὴ τὰς χώρας ὕψος ἔχειν, ὅπου ἂν προσκόψῃ τὰ νέφη, καὶ λάβῃ στάσιν, ἐνταῦθα καὶ ὑδάτων γένεσις. διὸ καὶ τῶν σύνεγγυς τόπων, ἄλλοι παρ' ἄλλοις ὑέτιοι τῶν ἀνέμων. ἀλλὰ περὶ μὲν ὑδάτων ἐν ἑτέροις εἴρηται διὰ πλειόνων. ἐκ τῆς αὐτῆς δ' αἰτίας, καὶ ὁ μὲν Βορέας εὐθὺς ἀρχόμενος μέγας, ὁ δὲ νότος λήγων. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία συμβουλεύει τὰ περὶ τοὺς πλοῦς. ὁ μὲν γὰρ εὐθὺς, οἷον ἐπίκειται τοῖς περὶ ἄρκτον οἰκοῦσιν· ὁ δὲ μακρὰν ἀφέστηκε. χρονιωτέρα δ' ἡ τοῦ ἄπωθεν ἀπόρροή, καὶ ὅταν ἀθροισθῇ πλῆθος. τοῖς γὰρ περὶ αἴγυπτον καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, ἀνάπαλιν ὁ νότος ἀρχόμενος, μέγας. ὅθεν καὶ τὴν παροιμίαν ἐναντίως λέγουσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πυκνὸν καὶ ἄκυμον καὶ συνεχὲς καὶ ὁμαλὲς ἐκείνοις ὁ νότος ποιεῖ μᾶλλον. ἀεὶ γὰρ τοῖς ἐγγὺς ἕκαστος τοιοῦτος * δὲ τὰ πόρρω καὶ ἀνώμαλος καὶ διεσπασμένος. τούτων μὲν οὖν τὰς εἰρημένας αἰτίας ὑποληπτέον, αἵπερ ἐκφανεῖς καὶ κατ' ἄλλους τρόπους εἰσίν, ἐλάττους καὶ ἔλαττον ἀπέχοντας ἀλλήλων. τοῦτο δ' οὖν καὶ δόξει ἀνάλογον εἶναι. ὁ μὲν γὰρ νότος ἀεὶ τοῖς ἑαυτοῦ τόποις αἴθριος. ὁ δὲ Βορέας, ὅταν ἢ χειμὼν μέγας, ἐν μὲν τοῖς πλησίον συννεφής, ἔξω δ' αἴθριος. αἴτιον δ' ὅτι διὰ μὲν τὸ μέγεθος πολὺν ἀέρα κινεῖ. τοῦτον δὲ φθάνει καὶ πήγνυσι πρὶν ἀπῶσαι. παγέντα δὲ μένει τὰ νέφη διὰ βάρος εἰς τὰ ἔξω, καὶ πορρωτέρω τοῦ μεγέθους μᾶλλον ἡ ψυχρότης διαδίδοται, καὶ τοῦτο ἐργαζομένη. ὁ δὲ νότος ἧττόν τε ἔχων ὕλην, καὶ ταύτην οὐ πηγνύς, ἀλλ' ἀπωθῶν, αἰθρίαν ἄγει τοῖς πλησίον. ὑετιώτερος δ' ἀεὶ τοῖς πόρρω μέγας πνέων, καὶ λήγων μᾶλλον ἢ ἀρχόμενος. διὰ τὸ ἀρχόμενος ὀλίγον ἀέρα ἀπωθεῖσθαι, παυόμενος δὲ πλείω. καὶ οὕτως ἀθροιζόμενος ἐκνεφοῦταί τε, καὶ πυκνωθεὶς ὑδατῶδης γίνεται. τὸ δὲ καὶ τὸ ἀπ' ἐλάττονος ἢ μείζονος ἀρχῆς ἄρχεσθαι, διαφέρει. μικρᾶς μὲν γὰρ οὔσης, αἴθριος· μεγάλης δ' ἐπινεφὴς καὶ ὑέτιος, διὰ τὸ πλείω συνωθεῖν ἀέρα. τὸ δὲ μὴ πνεῖν περὶ ταύτην τὴν αἴγυπτον εἰς θάλατταν τὸν νότον, ὡς τινές φασιν, μηδ' ὅσον ἡμέρας ἀπέχοντα καὶ νυκτὸς δρόμον, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ μέμφιδος λαμπρόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν ἀπέχῃ τοσοῦτον, οὐκ ἀληθὲς μὲν εἶναί φασιν, ἀλλὰ ψεῦδος. οὐ μὴν ἴσως γε, ἀλλ' ἔλαττον πνεῖ. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι κοίλη τὰ κάτω ἡ αἴγυπτος, ὥσθ' ὑπερπίπτειν αὐτῆς· τὰ δ' ἄνω ὑψηλότερα. ἐπεὶ τό γε σύνεγγυς ἀπαιτεῖ τὸ μέγεθος. τὰ γὰρ τοιαῦτα μάλιστ' ἐκ τῶν τόπων ἀποδοτέον, ἅπερ καὶ φύσιν ἔχειν. διαμένει δὲ ἐπινεφῆ καὶ αἴθρια τὰ πνεύματα ταῦθ' ὁμοίως, ὥσπερ ἀρτίως ἐλέχθη. τὸ δὲ τὸν Βορέαν ἐπιπνεῖν νότῳ, τὸν δὲ νότον μὴ τῷ Βορέᾳ, πρὸς ἐκείνην τὴν αἰτίαν ἀνακτέον, ἣν μερίζουσαν ἑκατέρα περὶ τοὺς τόπους. παρ' ἡμῖν γὰρ τοῦτο συμβαίνει, καὶ ὅλως τοῖς ὑπὸ τὴν ἄρκτον οἰκοῦσιν. τοῖς δ' ἦρος πρὸς μεσημβρίαν ἀνάπαλιν. αἴτιον δ' ἀμφοῖν τὸ αὐτό. τοῖς μὲν γὰρ ὁ Βορέας, τοῖς δ' ὁ νότος πλησίον. ὥστ' εὐθὺς ἀρχόμενοι ποιοῦσιν αἴσθησιν. εἰς δὲ τὰ πόρρω βραδέως διικνοῦνται. πλειόνων δὲ ὄντων, ὥσπερ εἴρηται, Βορείων καὶ νοτίων, ἑκατέρας οἷον τάξεις. ἐν οἷς χρόνοις μάλιστα πνέουσι κατὰ λόγον μέχρι τοῦ λήγειν. τοῖς δὲ νοτίοις, κατὰ χειμῶνά τε καὶ ἀρχομένου καὶ μετοπώρου λήγοντος. ὅτι γὰρ αἵ τε τοῦ ἡλίου φοραὶ συνεργοῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ ἡ ἀνταπόδοσις γίνεται καθάπερ παλιρροοῦντος τοῦ ἀέρος. ὃ γὰρ ἀπωσθῇ κατὰ χειμῶνα, πλείους γὰρ ὡς ἐπίπαν Βορείοις πνέουσι, καὶ ἔτι πρότερον τοῦ θέρους ὑπὸ τῶν ἐτησίων, καὶ τῶν ἐνθάδε τόποις ἀνταποδιδόασιν πάλιν τοῦ ἦρος εἰς τούσδε τοὺς τόπους, καὶ λήγοντος μετοπώρου καὶ περὶ πλειάδος δύσιν ἀνάλογον. ὅθεν καὶ τὸ θαυμαζόμενον, ὡς οὐκ ὄν, διὰ τί Βορέαι μὲν ἐτησίαι γίνονται, νότοι δ' οὐ γίνονται, φαίνεται πῶς συμβαίνειν. οἱ γὰρ ἠρινοὶ νότοι, καθάπερ ἐτήσιοι τινές εἰσιν, οὓς καλοῦσι λευκονότους. αἴθριοι γὰρ, καὶ ἀσυννεφεῖς, ὡς ἐπίπαν. ἅμα δὲ καὶ τὸ μακρὰν ἀπηρτῆσθαι λαμβάνουσιν. ὁ δὲ Βορέας εὐθὺς ἐν ἡμῖν· ἡ δὲ τῶν ἐτησίων φύσις. διὰ τί δὲ ταύτην τὴν ὥραν καὶ πῶς οὕτως πνέουσι, καὶ διὰ τί λήγουσι τῆς ἡμέρας ληγούσης, καὶ νύκτωρ πνέουσι, σχεδὸν ἐν ταύταις λέγεται ταῖς αἰτίαις, ὡς ἄρα ἡ μὲν πνοὴ γίνεται διὰ τὴν τῆς χιόνος τῆξιν. ὅταν μὲν οὖν ὁ ἥλιος ἄρξηται λύειν τὸν πάγον, καὶ κρατεῖν, οἱ πρόδρομοι. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ ἐτησίαι. τοῦ δὲ ἅμα τῇ καταφορᾷ τοῦ ἡλίου λήγειν, καὶ νύκτωρ μὴ πνεῖν, αἴτιον τὸ τὴν χιόνα τηκομένην παύεσθαι λυομένου, καὶ νύκτωρ μὴ τήκεσθαι λελυκότος. οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε πνέουσιν, ὅταν πλείων ἡ τῆξις γίνηται. καὶ γὰρ περὶ ἀνωμαλίας αἴτιον τοῦτο * ληπτέον μὲν γὰρ μεγάλοι καὶ συνεχεῖς, ὅτε δ' ἐλάττους καὶ διαλείποντες πνέουσι, διὰ τὸ τὰς τήξεις ἀνωμαλεῖς γίνεσθαι. κατὰ δὲ τὴν ὕλην ἡ φορά. ταύτην δὲ τὴν ἀνωμαλίαν ἐνδέχεται καὶ τοῖς τόποις, καὶ τῷ σύνεγγυς ἢ πόρρω, καὶ ἄλλαις τοιαύταις διαφοραῖς συμβαίνειν. εἰ δ' οὖν ἀληθὲς ὃ λέγουσιν ἄλλοι

τε καὶ

τε καὶ οἱ περὶ Κρήτην, ὡς ἄρα νῦν μείζονες οἱ χειμῶνες. καὶ χιὼν πλείων πίπτει, τεκμήρια φέροντες, ὡς τότε μὲν ᾤκητο τὰ ὄρη, καὶ ἔφερε καρπὸν, καὶ τὸν σίδηρον, καὶ τὸν δενδρίτην πεφυτευμένης καὶ διειργασμένης τῆς χώρας. ἔστι γὰρ πεδία ἐν τοῖς Ἴδης ὄρεσιν εὐμεγέθη καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὧν νῦν οὐδ᾽ ὁτιοῦν γεωργοῦσι, διὰ τὸ μὴ φέρειν. τότε δ᾽ ὥσπερ εἴρηται, καὶ ἐπῴκουν· ὅθεν καὶ ἡ νῆσος πλήρης ἦν ἀνθρώπων, ὄμβρων μὲν γινομένων κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, πολλῶν χρόνων δὲ καὶ χειμώνων μὴ γινομένων. εἰ δ᾽ ἔστιν ἀληθῆ ταῦτα, καθάπερ λέγομεν, ἀναγκαῖον καὶ τοὺς ἐτησίας εἶναι πλείους. εἰ δέ ποτ᾽ ἐξέλειπον, καὶ Ἀρισταῖος αὐτοὺς ἀνεκαλέσατο, θύσας τὰς ἐν Κέῳ θυσίας τῷ Διῒ, καθάπερ μυθολογοῦσι, κατόμβρα ἂν εἴη τὰ παραχειμέρια οὐχ ὁμοίως, οὐδὲ χιονώδη, ταῦτα δεῖ τινὰ ἔχειν διαλλαγὴν, εἴτε τεταγμένην, εἴτ᾽ ἄτακτον, εἴη ἂν καὶ τῶν πνευμάτων παῦλα καὶ μεταλλαγὴ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. ἄτοπον δ᾽ ἂν δόξειεν, εἰ μὴ καὶ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν ἐστὶ τοιαύτη τις παρακυρία κατὰ τὸ ἦθος. πολλῷ γὰρ ἐκπυρώτερος ὁ τόπος ἐκεῖνος. δῆλον οὖν τούτων πλὴν εἰς * μισητὸν καρπόν, οἱ δὲ προτεροῦσιν, οἱ δ᾽ ἀπαθεῖς εἰσι. περὶ μὲν τούτων σκεπτέον. εἰ δὲ πάντων τῶν πνευμάτων ἡ αὐτὴ καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γένεσις, τῷ τι παραλαβεῖν ἥλιος αὔω ποιῶν εἴη, τάχα δ᾽ οὐκ ἀληθὲς καθόλου εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὡς ἡ ἀναθυμίασις· οὕτως δ᾽ ὡς συνεργῶν. ἀλλ᾽ ὁ ἥλιος δοκεῖ καὶ κινεῖν ἀνατέλλων, καὶ καταπαύειν τὰ πνεύματα. διὸ καὶ ἐπαυξάνεται, καὶ ἐμπίπτει πολλάκις. οὐ καθόλου δὲ τοῦτ᾽ ἀληθές· ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὧν τε συμβαίνει, ταύτην ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν. ὅταν μὲν γὰρ ἔλαττον ᾖ τὸ ἀνηγμένον ὑγρὸν, τούτου κατακρατῶν ἐξανήλωσε καὶ κατέπαυσεν ὁ ἥλιος. ὅταν δὲ πλέον, συμπαρώρμησε, καὶ σφοδροτέραν ἐποίησε τὴν κίνησιν. ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα τῇ δύσει κατέπαυσεν, ἀφελόμενος τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ κίνησιν ἣν ἐδίδωκεν. ταύτην δὲ δῆλον, ὡς ἔχειν τινὰ δεῖ συμμετρίαν, ὥστε μὴ ἐξαναλίσκεσθαι, μήτ᾽ ἐξ αὐτοῦ δύνασθαι κινεῖσθαι πλείω χρόνον. ἔνια δὲ καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου ὑπνεῖν οὐδὲν κωλύει μᾶλλον, οἷον ὅσα κατέχεται τῇ θερμότητι, καὶ ὥσπερ ἐξαναξηραίνεται καὶ ἐγκαίεται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν μεσημβρίᾳ μάλιστα πνεύματα. περιεγκλίναντος δὲ τοῦ ἡλίου, πνευματωδέστεραι. ποιεῖ δὲ καὶ ἡ σελήνη ταῦτα, πλὴν οὐχ ὁμοίως· οἷον γὰρ ἀσθενὴς ἥλιός ἐστιν. διὸ καὶ νύκτωρ δεινότεραι * καὶ αἱ συνόδοι τοῦ μηνὸς χειμεριώτεραι. συμβαίνει δ᾽ οὖν ὅτε μὲν ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πνεύματα ἐπαίρεσθαι, ὅτε δὲ λήγειν. καὶ ἐπὶ τῆς δύσεως ὁμοίως· ὅτε μὲν γὰρ κατέπαυσεν, ὅτε δ᾽ ὥσπερ ἀφῆκεν. εἰ δέ ποτε καὶ κατὰ σύμπτωμα γίνοιτο, ταῦτα καθάπερ καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἄστρων ἀνατολαῖς καὶ δύσεσιν, ἐπισκεπτέον. ταὐτὸ δὲ καὶ περὶ τὰς αἰτίας, καὶ διὰ μέσων νυκτῶν καὶ μεσημβρίας ἄπνοιαι γίνονται καὶ μάλιστα. συμβαίνει γὰρ, ποτὲ μὲν κρατεῖν, ποτὲ δὲ κρατεῖσθαι τὸν ἀέρα τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τῶν * μέσων μὲν νυκτῶν κρατεῖν· πορρωτάτω γὰρ ὁ ἥλιος τότε μεσημβρίας, κρατῶν δὲ καὶ κρατούμενος ἕστηκεν. ἡ δὲ στάσις, νηνεμία. συμβαίνει δὲ καὶ τὰς καταπαύσεις γενέσθαι τῶν πνευμάτων κατὰ λόγον. ἄρχεται γὰρ ἡ θερμὴ περὶ δυσμάς. λήγει δὲ τὰ μὲν ἕωθεν, ὅταν κρατηθῇ. κρατεῖται δὲ κατὰ μεσημβρίαν, καὶ ἀπὸ δυσμῶν, ὅταν παύσηται κρατῶν. τοῦτο δὲ γίνεται μέσων νυκτῶν. εἰ δέ τινες θαυμάζουσιν, ὡς ἄλογον, ὅτι τὰ πνεύματα ψυχρά ἐστιν ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως, καὶ ἁπλῶς τοῦ θερμοῦ γινόμενα, ψεῦδος τὸ φαινόμενον αὐτοῖς ἄλογον. οὔτε γὰρ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὡς συναιτίῳ προσαπτέον, οὔτε πάντως ἡ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κίνησις θερμὴ καὶ πυρώδης, ἀλλ᾽ ἐὰν τρόπον τινὰ γίνεται. ἀθρόως μὲν γὰρ ἐκπίπτουσα, καὶ ἡ συνεχὴς αὐτῷ τῷ ἀφιέντι θερμή. κατὰ μικρὸν δὲ καὶ διὰ στενοῦ τινος αὐτὴ μὲν θερμὴ, ὁ δ᾽ ὑπὸ ταύτης κινούμενος ἀὴρ ὁποῖος ἄν ποτε τυγχάνῃ πρόσω ὑπάρχων, τοιαύτην δὲ τὴν κίνησιν ἀποδίδωσιν. παράδειγμα δ᾽ ἱκανὸν τὸ ἐκ τῶν στομάτων ἀφιέμενον, ὅ φασιν εἶναι θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες. ἀλλ᾽ ἀεὶ μὲν θερμόν ἐστι· διαφέρει δὲ τῇ προέσει καὶ ἐκπτώσει. χαινόντων μὲν γὰρ, καὶ ἀθρόον ἀφιέντων θερμόν. ἐὰν δὲ διὰ στενοῦ σφοδρότερον φερόμενον ὠθῇ τὸν πλησίον ἀέρα, κἀκεῖνος τὸν ἐχόμενον ψυχρῶν ὄντων, καὶ ἡ πνοὴ καὶ ἡ κίνησις γίνεται ψυχρά. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πνευμάτων συμβαίνει. διαστενοῦ γὰρ οὔσης τῆς πρώτης κινήσεως, αὐτὸ μὲν τὸ πρῶτον οὐ ψυχρόν. τὸ δ᾽ ὑπὸ τούτου κινούμενον, ὡς ἂν ἔχον τυγχάνῃ πρὸς θερμότητα καὶ ψυχρότητα. ψυχροῦ μὲν γὰρ ὄντος, ψυχρόν· θερμοῦ δὲ, θερμόν. καὶ διὰ τοῦτο θέρους μὲν θερμὰ, χειμῶνος δὲ ψυχρὰ πνεύματα. καθ᾽ ἑκατέραν γὰρ τὴν ὥραν τοιοῦτος ὁ ἀήρ. φανερὸν δ᾽ ὅπου διὰ τὴν * ἐκπεπυρωμένον οἷον τετύχηκεν. ἐὰν γὰρ ὅπου * πνεῦμα καὶ ὁ πόθος * θερμὸν εἴτε ψυχρὸν ὅμως * διάφορα τοῦ ἀέρος ἂν ᾖ τοιοῦτος φαίνεται καὶ ἐν αὐτοῖς

μὲν τοῖς τόποις * τοῖς συνεχέσιν ἔμπυρος ἡ πνοὴ γίνεται. πορρωτέρω δὲ πνέουσιν, οὐχ ὁμοίως. ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἄλλοθεν ψυχρὸν, ἐὰν διὰ ἐμπύρων ᾖ τόπων, καὶ ἐχόντων ἀέρα παχὺν καὶ διακείμενον καὶ ὑπερβάλλον φαίνεται τῇ θερμότητι. διὸ καὶ οἱ ὁδοιπόροι μὲν καὶ θερισταὶ, πολλάκις ἀποθνήσκουσιν ὑπὸ τῶν τοιούτων πνευμάτων, ἐν τοῖς πεδίοις καὶ ἐν τοῖς πνιγηροῖς τόποις. τὰ μὲν αὐτῶν συνεργαζομένου τοῦ συνυπάρχοντος ἀέρος, τὸ δὲ τῆς διαφορᾶς διὰ τὴν πνοὴν καὶ τὴν πρόσπτωσιν, ὅπου δ' ὑπ' αὐτοῦ μόνος κινούμενος ὁ ἀὴρ ὁ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κρατούμενος, ταύτην φαίρεται τὴν φορὰν κἀκεῖθεν, δῆλον. εἰ μὲν γὰρ διὰ τὸ ψύχος φύσει καὶ ἀτμιδῶδες κάτω ἀνεφέρετο, εἶθ' ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἄνω. τὸ γὰρ πῦρ ὡς κατὰ φύσιν αὕτη ἡ φορά. νῦν δ' ὥσπερ ἐξ ἀμφοῖν μικτὴ, διὰ τὸ μὴ θάτερον κρατεῖν. τοῦτο μὲν οὖν καθόλου τὸ κοινὸν, ὅτι ὁποῖος ἂν ὁ ἀὴρ ἢ ἀναθυμίασις καθ' ἑκάστους ᾖ τόπους, οὕτως ἕξει καὶ τὰ πνεύματα τῇ ψυχρότητι. καὶ τάδε συμμαρτυρεῖ. ὅσα γὰρ ἀπὸ ποταμῶν ἢ λιμνῶν, πάντα ψυχρὰ διὰ τὴν ὑγρότητα τοῦ ἀέρος. ἀποψύχεται μὲν γὰρ ἀπολείποντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἅμα παχύτερος ὁ ἀτμός. καὶ ἔτι δ' ἢ σύνεγγυς. ἀλλ' ὅταν περιπίπτῃ, συμβαίνει καθάπερ ῥάσιν τινὰ γίνεσθαι τοῖς σώμασι. καὶ διὰ τὸ πολλάκις ἔγκοιλοι καὶ εὐσκεπεῖς τινὲς ὄντες τόποι τῶν ἔξω πνευμάτων, ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων εἰσὶ ψυχροί. τὸ γὰρ ἀναχθὲν ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μένειν οὔτε πεφυκὸς οὔτε δυνάμενον, φέρεται καὶ ποιεῖ πνοήν, ὅθ' αἵ τε ἀπὸ τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν αὖραι, καὶ ὅλως αἱ ἀπόγειαι πνέουσιν ἕωθεν, ἀποψυχομένης τῆς ἀτμίδος διὰ τὴν ἀπόλειψιν τοῦ θερμοῦ. τὴν γὰρ θύραν ταύτην αὐτῇ γίνεσθαι κατ' ὀλίγον οὖσι, διά τε τἆλλα καὶ διὰ τὴν εὐδίαν. καὶ ὅταν ψεκάδια καὶ ὑετοὶ μέτριοι γίνωνται, μᾶλλον πνέουσιν. προσγίνεται γὰρ ὅλως τότε πανταχοῦ, καὶ μᾶλλον αἱ ἀπόγειαι γίνονται μετὰ τοῦτο. ἀπὸ μόνου δὲ τοῦ νείλου δοκοῦσιν οὐκ ἀποπνεῖν αὖραι, ἢ ἐλάχισται· διότι θερμὸς ὁ τόπος, καὶ ἐξ οὗ καὶ εἰς ὃν ῥεῖ. αἱ δ' αὖραι πυκνουμένου τοῦ ὑγροῦ εἰσί· διὸ καὶ οὐδ' ἀπὸ τῶν ἐν λιβύῃ ποταμῶν, οὐδ' ἀφ' ἑνὸς αὔρας οὐδαμῶς· ἅπαντες γὰρ θερμοί. τοῦτο δὲ δῆλον, ὅτι οὐδ' ἀπὸ τοῦ περὶ βαβυλῶνα, καὶ σοῦσα, καὶ ὅλως πρὸς τοὺς ἐμπύρους τόπους, καί τοι φασί γε θαυμαστῶς καταψύχεσθαι τὸν ἀέρα πρὸς τὴν ἕω. τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. τάχα γὰρ ἀποψύχεται μὲν, οὐ δύναται δὲ πορρωτέρω προϊέναι, καὶ ποιεῖν αὔρας, εὐπύρων εὐθὺ τῶν ὑποδεχομένων ὄντων τόπων. ἀπὸ γοῦν τῆς ἀπογαίας καὶ τῆς τοιαύτης αὔρας καὶ αἱ τροπαὶ γίνονται, συναθροισθέντος τοῦ ὑγροῦ ἀέρος. ἡ γὰρ τροπὴ, καθάπερ πάλιν περὶ τῶν τροπῶν καλουμένων πνοή τίς ἐστι πνεύματος, ὥσπερ ἐν τοῖς εὐρίποις τῶν ὑγρῶν. ὅταν γὰρ ἀθροισθῇ, καὶ πλῆθος λάβῃ, μεταβάλλει πάλιν εἰς τὸ ἐναντίον. μάλιστα δ' ἐν τοῖς κοίλοις ταῦτα γίνεται, καὶ ὅπως πνέουσιν αἱ ἀπόγειαι. τούτων δ' ἑκάτερον εὐλόγως. ἐν μὲν γὰρ τοῖς κοίλοις, ὡς συναθροισθήσεται περιπίπτων. ἐν γὰρ τοῖς ἀναπεπταμένοις διαχεῖται. τῶν δ' ἀπογείων πνευμάτων ἀσθενὴς ἡ φύσις· ὥστ' οὐ δύνασθαι βιάζεσθαι πόρρω. συμβαίνει δὲ καὶ ἡ ἀνταπόδοσις ἀνάλογον τοῦ τε πλήθους καὶ τοῦ μεγέθους, ὡς ἂν αἱ ἀπόγειαι πνεύσωσι. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς ὥρας, οἷον τὸ ὀψιαίτερον, ἢ τὸ πρωϊαίτερον ἐμβαλεῖν αὐτάς. γίνεται δὲ καὶ ἀνάκλασίς τις τῶν ἀνέμων, ὥστ' ἀντιπνεῖν αὐτοῖς, ὅταν ὑψηλοτέροις τόποις προσπνεύσαντες ὑπεραῖραι μὴ δύνανται. διὸ ἐνιαχοῦ τὰ νέφη τοῖς πνεύμασιν ὑπεναντία φέρεται, καθάπερ καὶ περὶ λιγγιὰς τῆς μακεδονίας, βορέου πνέοντος πρὸς τὸν βορέαν. αἴτιον δ' ὅτι τῶν ὀρῶν ὄντων ὑψηλῶν, τοῦ τε περὶ τὸν ὄλυμπον καὶ τὴν ὄσσαν τὰ πνεύματα περιπίπτοντα, καὶ οὐχ ὑπεραίροντα τοῦτο ἀνακλᾶται πρὸς τοὐναντίον, ὥστε καὶ τὰ νέφη κατώτερα ὄντα φέρουσιν ἐναντίως. συμβαίνει δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ ἄλλοις. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ἐτησίας ἀντίπνοιαι γίνονται τῷ βορέᾳ διὰ τὴν περίκλασιν, ὥστε καὶ ἀντιδρομεῖν τὰ πλοῖα, καθάπερ καὶ περὶ τὸν πόρρον τὸν ἐκ χαλκίδος εἰς ὠρωπὸν, οὓς δὴ καλοῦσιν παλιμβορέας. γίνεται δὲ τοῦτο σχεδὸν, ὅταν ὦσι λαμπρότατα. τότε γὰρ μάλιστα δύναται ὡς πορρωτάτω διατείνειν, ὅταν πλῆθος ᾖ τὸ ἀντίκοπον. ἐνιαχοῦ δὲ διὰ τὸ προσκόπτειν, σχίζειν συνέβαινε τὸν ἄνεμον, ὥστε τὸ μὲν ἐκεῖσε, τὸ δὲ δεῦρο ῥεῖν, καθάπερ καὶ τὸ ὕδωρ ὑπὸ μιᾶς πηγῆς καὶ τῆς αὐτῆς ῥέον. ἁπλῶς δὲ οἱ τόποι πολλὰς ποιοῦσι τῶν πνευμάτων μεταβολὰς, ἄλλως τε καὶ τὸ σφοδρότερα καὶ ἠρεμέστερα γίνεσθαι, καθάπερ ἐὰν διὰ στενοῦ καὶ ἀχανοῦς πνέῃ. σφοδρότερον γὰρ ἀεὶ καὶ λαμπρότερον τὸ διὰ τοῦ στενοῦ, καθάπερ ὕδατος ῥεῖθρον. ἐκβιάζεται γὰρ, καὶ διωθεῖ μᾶλλον ἀθρόον. διὸ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀπνοίας οὔσης, ἐν τοῖς στενοῖς ἀεὶ πνεῦμα. μένειν γὰρ ὁ ἀὴρ οὐ δύναται διὰ τὸ πλῆθος. ἡ δὲ τούτου κίνησις, ἄνεμος, ὅθεν καὶ ἐν τοῖς στενωποῖς,

τοῖς, ὅταν κατακλεισθῶσι καὶ συμπέσωσι, λαμπροὶ πνέουσι, καὶ ἐν ταῖς πύλαις, καὶ αἱ θυρίδες ἕλκουσιν ἀεί, καὶ πνοὴν παρέχουσιν. πάντων γὰρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἡ αὐτὴ καὶ μία τις ἡ εἰρημένη αἰτία. πάλιν δ' ἔνιοι τόποι διὰ τὴν κοιλότητα, καὶ διὰ τὸ περιέχεσθαι μείζοσιν, ἐγγὺς ὄντος γε ἢ ἐγγυτέρω, ἑτέρου ταῖς ἀρχαῖς, ὅλως ἀπόπνως τυγχάνουσιν. οἱ δὲ πορρωτέρω πνευματώδεις, ὥσπερ καὶ περὶ Θετταλίαν καὶ Μακεδονίαν συμβαίνει κατὰ τοὺς ἐτησίας· οὐ γὰρ πνέουσι παρ' αὐτοῖς, ὡς εἰπεῖν. ἐν δὲ ταῖς νήσοις λαμπροί, ταῖς μακρὰν ἀπηρτημέναις. αἴτιον δέ, τὸ τὰς χώρας κοίλας καὶ ὑποσκεπεῖς εἶναι. ταῖς δὲ νήσοις οὐδ' ἐπιπροσθεῖν. * ἡ φορά. κωλύονται δὲ καὶ οὗτοι, καὶ ὅλως πᾶς ἄνεμος πνεῖν, ἢ διὰ τὴν ἀπόστασιν· οὐ γὰρ δύνανται διατείνειν εἰς τὸ πορρωτέρω, διὰ τὸ μῆκος· ἢ δι' ὑποπρόσθεσιν τινῶν, ἢ ῥῖπον εἰ τὸ πνεῦμα ἐγχώριον αὐτὸ πνεῖ καὶ κρατεῖ. ὅτι δὲ συμβαίνει κατὰ τὴν ὥραν τοὺς ἐτησίας ἐπαίρεσθαι, καὶ τὴν ῥοπαίαν πνεῖν περὶ Μακεδονίαν, ὥσπερ σύμπτωμα θετέον. πανταχοῦ γὰρ τῆς μεσημβρίας ἀπολήγει τὰ πνεύματα, διὰ τὸν ἥλιον. ἅμα δὲ τῇ δείλῃ πάλιν αἴρεται. συμβαίνει δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τήν τε τροπαίαν πρὸς ταῖς ἀπογείαις αὔραις, καὶ τοὺς ἐτησίας ἐπαίρεσθαι πάλιν. οὐδὲ γὰρ τὴν ἀνάκλασιν τὴν ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄσσης τῶν ἐτησίων αἰτιατέον, ἣν μὴ ἑρμηνεύουσιν οἱ μέτριοι παντελῶς. τὰ μὲν οὖν συμπτώματα πειρατέον ἅπασι διαιρεῖν. ἐκεῖνο δ' αὖ δόξειεν ἄτοπον καὶ παράλογον εἶναι, διά τι τῶν ὑψηλῶν τόπων τὰ μὲν προσήνεμα πάντα ἀπνεύματα τυγχάνει, τὰ δὲ ὑπόσκεπη πνευματώδη, καὶ οὐ μετρίως, ἀλλὰ σφοδρῶς. οἷον ἐν Πλαταιαῖς τῆς Βοιωτίας κειμένης πρὸς τὸν Βορέαν, ὁ μὲν Βορέας εὐδιεινός, ὁ δὲ νότος μέγας καὶ χειμερινός, καὶ ὑπερπρόσθεν τοῦ Κιθαιρῶνος. καὶ πάλιν παρὰ μὲν τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τῆς ἐτησίας ῥόπαια παραθέουσιν. ἐν Καρίστῳ δὲ τηλικοῦτοι πνέουσιν, ὥστε ἐξαίσιον εἶναι μέγεθος. ἔτι δὲ τῆς Κυριάδος ἐν τῷ καλουμένῳ φαι * κειμένῳ πρὸς νότον ὑψηλὸν καὶ ἀπότομον θαυμαστόν τι κῦμα μὲν εἰσπίπτει, πνεῦμα δ' οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ καὶ τὰ πλοῖα προσορμίζοντα τοῖς λειοτοῖς ἀλιμένων πλησία καὶ τὰ συμβαίνοντα θεωρεῖν ἔστιν. αἴτιον δὲ τοῦ μέν, μὴ διϊκνεῖσθαι τὸ πνεῦμα πρὸς τὴν γῆν, τῷ μὴ ὑπάγειν τὸν ἀέρα, μὴ δέχειν, ὅπερ συμβαίνει διὰ τὸ ὕψος πρὸς κα * οὐχ ὑπεραίρων. ὅτι δ' ὑπεξάγειν ἀεὶ δεῖ, καὶ μὴ ἵστασθαι τὸν ἀέρα, φανερόν. ἐν γὰρ τοῖς οἰκήμασιν οὐ τις ἂν κατακλείσῃ τὰς θύρας, ἧττον διὰ θυρίδων ἡ πνοὴ φέρεται. πλῆρες γὰρ ὄν, καὶ μὴ ὑπεξάγον, οὐκ εἰσδέχεται τὸν ἔξωθεν ἀέρα· πρὸς γὰρ τὸ κενὸν ἡ φορά. διὸ καὶ τὸ ἕλκειν οὐ καλῶς λέγεται. τὰ δὲ πρὸς Βορρᾶν, καὶ ὅλως κατήνυμα ὑπόσκεπῆ· διὰ τοῦτο πνευματωδέστερα. διὸ συμβαίνει συναθροιζόμενον ὑπὸ τὸ ὕψος, οἷον ὑπερχεῖσθαι τὸ πνεῦμα, καὶ ἐμπίπτειν ἀθρόον * ἡ γὰρ ἂν ὑπερκυρίσῃ, ταύτῃ κατέρραξεν ἀληθῶς ἀθρόον. γίνονται δὲ καὶ αἱ καταιγίδες ἐν τοῖς τοιούτοις· συστροφὴ γὰρ ἐνταῦθα, καὶ ἀθροισμὸς πνεύματος. ὥσθ' ὅταν ἐν ῥαγῇ καθάπερ πληγὴν ἐποίησεν. ἰσχυρὸν γὰρ τὸ ἀθρόον, καὶ συνεχές, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν τυφώνων. ἃ μὲν οὖν διὰ τοὺς τόπους συμβαίνει, ταῦτα καὶ τοιαῦτα τυγχάνει. πολλὰ δ' ἐστὶ καὶ πολλαχοῦ, περὶ ὧν ἑκάστου τῆς ἱστορίας λέγειν. τὰ δὲ τοιάδε κοινὰ πάντων τῶν ἀνέμων, οἷον ὅσα σημειώδη καθ' ἕκαστον ἐν τῷ μέλλειν. ὁ γὰρ ἀὴρ ἀχλυούμενος κατὰ πυκνότητα καὶ μανότητα, ἢ κατὰ θερμότητα καὶ ψύξιν, μὴ κατ' ἄλλην τινὰ τοιαύτην διάθεσιν, ἐξεδήλωσεν ἀεὶ τὴν ὑποῦσαν πνοήν. ὁμοιοπαθῆ γὰρ τὰ κατὰ τὸν ἀέρα, καὶ προτηρεῖ τὸν ἄνεμον εἰς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς θαλάττης καὶ τῶν ὑδάτων, ἐστί τισι τὰ αὐτὰ σημεῖα λαβεῖν. ἐπεὶ καὶ τὰ κύματα προανιστάμενα καὶ προεκπίπτοντα σημαίνει τοὺς ἀνέμους, προωθεῖται * δὲ συνεχῶς ἀλλὰ κατὰ μικρόν, τοῦτο δὲ προωθεῖ ἀλλ' ὃ προῶσε καὶ πάλιν * ἄλλης πνοῆς ἐκκινήθη μαρανθείσης τῆς πρώτης. εἶθ' οὕτως ἀεὶ προωθουμένης προσέρχεται. προϊόντος δὲ τοῦ κινουμένου, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ κινοῦν ἥξει. συμβαίνει δὴ καὶ ὑστερεῖν τὰ κύματα τῶν πνευμάτων. ὕστερον δὲ διαλύονται καὶ παρακμάζουσι, διὰ τὸ δυσκινητότατον καὶ δυσκαταπαυστότερον. κοινὰ δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πλειόνων, οἷον ἀστέρων. τέλις * σκε ἄλλον καὶ παρ' ἡλίῳ φάσις, καὶ ἀπομαύρανσις, ἢ ῥῆξις, καὶ ἐπὶ τοιουδετέρου. πρότερον γὰρ ὁ ἀὴρ ἄνω τὸ πάχος ἀποδηλοῖ τὴν τῶν πνευμάτων φύσιν. ἔστι δὲ τὸ ἐπὶ τέλει μεγίστους εἶναι. καὶ γὰρ τούτοις κενὸν πλείοσιν. ὅταν γὰρ ἀθρόον ἐμπνεύσωσιν, μικρὸν γίγνεται τὸ λοιπόν. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, καθάπερ εἴρηται, κοινά πως τῆς οὐσίας. ἔστι δὲ τὰ καθ' ἕκαστον ἴδια κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν, καὶ θέσιν· ὧν τὰ μὲν τοῖς τόποις μερίζεται, καθ' οὓς καὶ πρὸς οὓς αἱ πνοαί. τὰ δὲ ταῖς ἀρχαῖς, ὑφ' ὧν· τὰ

δ' ἄλλοις τοιούτοις. ἰδιώτατα δ' οὖν ὡς εἰπεῖν τὰ περὶ τὸν ἀπαρκτίαν, καὶ τὰ περὶ τὸν ζέφυρόν ἐστιν. ὁ μὲν γὰρ ἀπαρκτίας μόνος ἐφ' αὑτὸν ἄγει τὰ νέφη, καθάπερ καὶ ἡ παροιμία λέγει, ἕλκων ἐφ' αὑτὸν ὥστε καικίας νέφη. ὁ δὲ ζέφυρος λειότατος τῶν ἀνέμων, καὶ πνεῖ δειλινὸς καὶ πρὸς τὴν γῆν. καὶ ψυχρὸς τῶν ἐνιαυσίων ἐν δυοῖν μόνον ὥραις, ἐαρινῇ καὶ μετοπώρου. πνεῖ δὲ ἐνιαχοῦ μὲν χειμέριος, ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς δυσαῆ προσηγόρευσεν· ἐνιαχοῦ δὲ μετρίως καὶ μαλακῶς, διὸ καὶ Φιλόξενος ἰδίαν αὐτοῦ πεποίηκε τὴν πνοήν. τοῖς μὲν ἐκτρέφει, τοῖς δ' ἀποκλέει καὶ διαφέρει τελέως. αἴτιον δὲ τῷ μὲν καικίᾳ, διότι πέφυκε κυκλοτερεῖ φέρεσθαι γραμμῇ, ἧς τὸ κοῖλον πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ οὐ περὶ τὴν γῆν ἐστιν, ὥσπερ τῶν ἄλλων, διὰ τὸ κάτωθεν πνεῖν. πνέων δὲ ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν * οὗτος δὲ ἐφ' αὑτὸν ἄγει τὰ νέφη. πρὸς ὃ γὰρ ἡ πνοή, καὶ τῶν νεφῶν ἐντεῦθεν φορά. ὁ δὲ ζέφυρος, ψυχρὸς μέν, διὰ τὸ πνεῖν ἀφ' ἑσπέρας, ἀπὸ θαλάττης, καὶ πεδίων ἀναπεπταμένων, καὶ ἔτι μετὰ χειμῶνα τοῦ ἦρος, ἄρτι τοῦ ἡλίου κρατοῦντος. καὶ μετοπώρου πάλιν, ὅτ' οὐκέτι κρατεῖ τοῦ Βορέου ἧττον ψυχρός, διὰ τὸ ἀφ' ὕδατος πνευματουμένου, καὶ μὴ χιόνος πνεῖν. οὐ συνεχὴς δέ, διὰ τὸ μὴ κρατεῖσθαι τὸ γινόμενον πνεῦμα. οὐ γάρ, ὥσπερ ἐν γῇ ἀλλὰ πλανᾶται διὰ τὸ ἐφ' ὑγροῦ βεβηκέναι, καὶ ἐφ' ὁμαλοῦς, διὰ τοῦτό ἐστι * περ δι' αὐρέων. δι' αὐτὴν μὲν γὰρ πρὸς Βορέαν καὶ νότον, πρὸς ἑσπέραν δ' οὐχ ἕτερος οὐδέ τίς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἀτλαντικὸν πέλαγος ὡς ἐπὶ τῆς γῆς φέρεται. τῆς δ' εἵλης ἡ πνοὴ διὰ τὸν τόπον. πάντα γὰρ μετὰ τοῦ ἡλίου διαχέοντος τὸ ὑγρόν, ἢ ἀτμίζοντος γίνεται, ἢ συνεργοῦντος εἰς τὴν ἀρχήν. ὅταν οὖν εἰς τὸν τόπον ἀφίκηται, καὶ ἡ πνοὴ καὶ τῆς νυκτὸς παύεται διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν. ἄγει δὲ καὶ νεφέλας μεγίστας ὅτ' ἐκ πελάγους πνεῖ, καὶ ἐπὶ ἔλαττον ὥστε ἐκ προπολλοῦ συνάγειν· χειμέριος δέ, καὶ δυσαής. διόπερ τὰ πρότερα εἰρημένα. μετὰ δὲ τὸν χειμῶνα πνεῖν, ψυχροῦ ἔτι τοῦ ἀέρος ῥέοντος. ἐπειθ' ὁ μετοπωρινὸς οὐ τοιοῦτος, εἰ μὴ τῷ μεγέθει λαμβάνοντες τὸ χειμέριον. εἰ γὰρ τοῖς συνεχέσι τόποις μέγας πνεῖ, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ληπτέον ἴσως. ὃ ὡς τὸ χειμέριον, ὡς οὐ πᾶσι ἡ δ' ὁμαλότης καὶ λειότης, ὅταν ᾖ, ποιεῖ τινα χάριν ἐπὶ τὴν κίνησιν καὶ φοράν· ὥσθ' ὅπου τοιοῦτος, ἐνταῦθα καὶ ἡδύς· εἰ μὴ ἄρα καὶ παραλλάττων ἐστίν, ἐμποιοῦται τὴν προσηγορίαν, τὸν κίον ζέφυρον καλοῦντες. χειμέριος γὰρ οὗτος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπισκεπτέον. ὅτι δὲ τοὺς καρποὺς οὓς μὲν φθείρει, οὓς δὲ τρέφει, καθόλου μὲν ἐκεῖνο ἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κοινόν, ὅτι τρέφει μὲν ὅπου ψυχρὸς πνεῖ τοῦ θέρους, ἀπόλλυσι δὲ ὅπου θερμός. καὶ πάλιν τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ ἦρος ὁμοίως, ὅπου μὲν ψυχρὸς ἀπόλλυσι, ὅπου δὲ θερμὸς τρέφει, καὶ σώζει ἐναντίων ταῖς ὥραις τὴν πνοὴν ἔχειν. τοῦτο δ' ἐστίν, ὅταν ἐκ θαλάττης ᾖ. θερμὴ γὰρ αὕτη χειμῶνος, θέρους δὲ ψυχρά. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ νότος ἐνιαχοῦ τοιοῦτος, ὥσπερ καὶ ἐν ἄργει. καὶ ὁ Βορέας δὲ παρ' ἄλλοις. τὸ μὲν οὖν ἁπλοῦν καὶ κοινόν, ὥσπερ ἐλέχθη, τοῦτο. τὰ δὲ καθ' ἑκάστους τόπους ἐκ τῆς θέσεως δεῖ καὶ τῶν ἄλλων τῶν συμβαινόντων ἀνασκοπεῖν, καὶ θεωρεῖν. εὑρήσεις γὰρ σχεδὸν ἐν ταύταις ταῖς αἰτίαις τὴν διαφοράν, οἷον τῆς Ἰταλίας, ἡ μὲν κρίς, καὶ ἡ ταῦτα συνεχὴς ἐνθένδε τῷ ζεφύρῳ διὰ τὸ ἐκ θαλάττης προσπίπτειν· ἄλλη δέ τις, οὐχ ὁμοίως· ἔνιαι δὲ καὶ βλάπτονται. καὶ πάλιν τῆς Κρήτης ἡ μὲν Γορτῦνα τρέφεται· κεῖται γὰρ ἀναπεπταμένη, καὶ προσβάλλει τὴν ἐκ τοῦ πελάγους. ἑτέρα δέ τις πόλλυτα, πρὸς ἣν ἐκ τῆς γῆς καὶ ὀρῶν τινῶν προσπίπτει. φθείρει δὲ καὶ ἐν τῷ μὴ κόλπῳ πάντα καὶ τὰ ἐφέλια, καὶ τὰ τῶν δένδρων τὰ τῆς Θετταλίας περὶ τὸν πιέριον. ἀμφοτέρων δὲ τῶν τόπων ἡ αὐτὴ φύσις, καὶ τὰ περιέχοντα ὅμοια. κεῖνται μὲν γὰρ ἄμφω πρὸς ἀνατολήν, περιέχονται δ' ὄρεσιν ὑψηλοῖς· ὁ μὲν τῇ οἴτῃ καὶ τοῖς συνεχέσι, ὁ δὲ πνέων ζέφυρος ἀπὸ δυσμῆς ἰσημερινῆς, τὴν ἀπὸ ἡλίου θερμότητα προσπίπτουσαν τοῖς ὄρεσιν, ἀνακλωμένην καὶ τὴν * εὐθὺς εἰς πεδίον καὶ ἀπέκαυσεν. ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, οἷς εἴ τι τοιοῦτον ἢ παραπλήσιον, τοῦτο συμβαῖνόν ἐστι, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἀνάπαλιν. ὅλως γάρ, ὃ πολλάκις λέγεται, τοῦτ' ἀληθές, ὅτι μέγα * συμβάλλεται. δι' ὧν ἀναπνεῖ, καὶ ὅθεν εἴς τε τἆλλα, καὶ εἰς θερμότητα καὶ εἰς ψυχρότητα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ νότος ψυχρὸς οὐχ ἧττον τοῦ Βορέου, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅτι * ἀέρα κατεψυγμένον. ἔτι καὶ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ χειμῶνος τοιαύτην ἀνάγκη τὴν ἀναπνοὴν προσπίπτειν, οἷος ἂν ὁ ἀὴρ ᾖ καὶ Βορέας. ὁ ἐπὶ τὸν πηλὸν τῶν ὄντων, ὅν φησι πάλιν ἡ παροιμία χειμῶνα ποιεῖν, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ποιεῖ. βρεχθεὶς γὰρ ὁ ἀήρ, ψυχρός. ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ποταμῶν αὖραι, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον, ἡ μὲν τούτων ἰδιότης ἔχει τιν' εὔλογον· ὅτι δὲ τὰ πνεύματα τοῦ μὲν χειμῶνος, καὶ τὸ ἑωθινὸν ἀπὸ

νὸν ἀπὸ τῆς ἕω πνεῖ. περὶ δὲ θέρος, καὶ τῆς δείλης ἀπὸ τῆς ἑσπέρας, ἐκείνην τὴν αἰτίαν ὑπολειπτέον), ὅταν ὁ ἥλιος ἕλκων μηκέτι κρατεῖν ποτὲ ἐφιέμενος ὁ ἀὴρ εἰσδυόμενος συγκαλύπτει. ἀφ' οὗ τὰ ζεφύρεια, καὶ ὅσον ἀνάγκη τοῖς ἐν τῷ ἡμισφαιρίῳ κατοικοῦσιν * πνεῦμα γίνεται. καίτοι καὶ ὅταν δύνηται ἐν τῷ κάτω μερίζεται, θέρους μὲν ἐκείνοις ποιήσει. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἑωθινὸν πνεῦμα ἀπὸ τοῦ συνεπομένου ἀέρος. αὐτῷ τούτῳ καὶ ἐὰν λάβῃ πνέοντα ἄλλον ἄνεμον, ὡς μὲν οὐ μείζω γίνεται. διὸ προσέθηκεν, ὥσπερ ὁ ζέφυρος ἀεὶ καὶ πόρρω πνεῖ τοῖς ἑσπερίοις, οὕτω τοῖς κάτω πρὸς τὴν ἡμετέραν ἕω, ἐκείνων δ' ἑσπέραν ἀλλὰ πνεύματα. ταῦτα μὲν οὖν παρὰ τὴν ὁμοιότητα περὶ ἑκατέροις, ἥτε τοῖς ἄκροις ἑκατέρων πνοὴ, γίνεται μὲν ὥσπερ καὶ τὰ ὕδατα, καὶ τὰ ἄλλα κατὰ συμβεβηκός. οὐ μήν γε ἀκρίβειαν ἄλλως ἔχει τὸ πᾶν. ἕωθεν δ' ὥσπερ ἀλλό τι τῆς τεταγμένης καὶ ἐπικοινηνό τε πνεῖν. αἴτιον δὲ, ὅτι θερμὰ τὰ κάτω τοῦ ἡλίου πόρρω ὄντος, ὥστε γίνεται πολλὴ ἀτμίς. ἔπνεον δ' ἂν πολλοί, μὴ κωλυόμενοι τοῖς ἐτησίαις, νῦν δ' οὗτοι διακωλύουσιν, οἱ δὲ νυκτερινοὶ Βορέαι βίαιοι πίπτουσιν. ὅθεν ἡ παροιμία λέγεται, ὡς οὔποτε νυκτερινός Βορέας. τρίτον καὶ τὸ φέγγος, διὸ ἀσθενῆ τὰ πνεύματα γίνεται τὰ ἀπὸ τῆς ἄρκτου νύκτωρ ἀρξάμενα. φανερὰ γὰρ, ὡς πολὺς ὁ κινηθεὶς ἀὴρ, ὅταν τηλικαῦτα πνέῃ τῆς θερμότητος ὀλίγης οὔσης. ὀλίγον γὰρ ὀλίγη κινεῖ. τελευτᾷ δὲ πάντα ἐν τρισί, καὶ τὰ ἐλάχιστα δ' ἐν τῇ πρώτῃ τριάδι. ὅτι δ' οὐκ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ νότου νυκτερινοῦ πνεύσαντος, αἴτιον ὅτι ἐγγὺς ὁ ἥλιος ἐστὶ τῆς πρὸς νότον χώρας, καὶ ἀλεεινότεραι αἱ νύκτες ἐκεῖ, πρὸς ἄρκτον δὲ ἡμέραι ὁ κινούμενος ἀὴρ, καὶ οὐδὲν ἐλάττων ἢ μεθ' ἡμέραν. ἀλλ' ὅσῳ θερμότεραι αἱ ἡμέραι κωλύουσι πνεῖν, ξηραίνουσαι τὰς ὑγρότητας. τάχα δὲ κἀκεῖνο τοῦ Βορέου * ὅτι ἀθρόως ἡ ἔγχυσις ὥσπερ τῶν ἐκνεφίων * ταχεῖα δ' ἡ παῦλα τῶν ἀθρόων ἀσθενοῦς ἀρχῆς τὸ μέγεθος. ἀεὶ δ' ὡς ἐπίπαν λαῦρος. μετὰ δὲ χιόνα καὶ πάχνην· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, φιλεῖ δὲ νότος μετὰ πάχνην· ὅτι πέψεως τινὸς γενομένης, καὶ ἀποκαθάρσεως, ἑκάτερόν τι πίπτει. μετὰ δὲ τὴν πέψιν καὶ τὴν ἀποκάθαρσιν, εἰς τοὐναντίον ἡ μεταβολή. Βορέᾳ δὲ ἐναντίος ὁ νότος, τὸ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι μετὰ τὸν ὑετὸν καὶ τὴν χάλαζαν καὶ τὰς τοιαύτας τινὰς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πίπτει τὰ πνεύματα. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πέψεις καὶ ἀποκαθάρσεις τινές εἰσιν. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὰς χώρας ἑκάστοις καὶ τοὺς τόπους ἐπινεφῆ καὶ αἴθριαι, διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἐν παροιμίᾳ λεγομένων πρὸς τινὰς τόπους εἰσίν, ὥσπερ τοῦ ἀργέστου καὶ λιβός. αὐχμὸν δὲ μάλιστα περὶ κνίδον καὶ ῥόδον λὶψ ἄνεμος ταχὺ δὲ νεφέλας, ταχὺ δ' αἰθρίας ποιεῖ. ἀργέστῃ δ' ἀνέμῳ πάντα ἕπεται νεφέλη. περὶ γὰρ τοὺς τόπους τούτους, ὅτε λὶψ ἀμφότερα ταχέως ποιεῖ, πνέων ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς, ὅτ' ἀργέστης ταχὺ δασύνει τὸν οὐρανόν. ἐνιαχοῦ δὲ καθάπερ τάξις τίς ἐστι τῶν πνευμάτων, ὥστε θάτερον μετὰ θάτερον πνεῖν, ἐὰν μένῃ τινὰ χρόνον. τάχα δ' οὐδὲ τὸ ὅλον ἄτοπον τί γε τοιοῦτο, εἴπερ ἡ περίστασις ἀεὶ τῶν ἀνέμων εἰς τοὺς ἐφεξῆς πάλιν μεταβολὴν εἰς τοὺς ἐναντίους. δύο γὰρ οὗτοι τρόποι μεταλλαγῆς, εἴπερ ἱσταμένων ἢ ἐκπνευσάντων τελέως. ὧν ἡ μὲν κατὰ τὴν περίστασιν εὖρος εἰς τοὺς ἐφεξῆς (ἐγγυτάτω γὰρ αὕτη μετάβασις, ἐν ᾗ καὶ ἀναστρέφει πολλάκις ἐπὶ τὸν αὐτὸν, ὅταν ἀπὸ χειμῶνος ὁ ἀρκτιά τις ἦν) ἡ δὲ κατὰ τὴν μεταβολὴν εἰς τοὺς ἐναντίους, καὶ ὅλως οὕτω πέφυκεν ἐπὶ πάντων καὶ ἔστι τούτων ἡ ἀνταπόδοσις, καὶ οἷον ἡ ἀντίῤῥοια κατὰ λόγον· ὅπερ καὶ τὰς ἀπογαίας ὑπάρχειν πρὸς τὰς τροπαίας. αὕτη δὲ πολλαχοῦ, καθάπερ ἐφήμερος ἐστὶ τάξις τῆς μεταβολῆς. ἐνιαχοῦ δ' οὐ τροπαία τὸ ἀντιπνέον, ἀλλ' ἕτερόν τι πνεῦμα πελάγιον, ὥσπερ καὶ περὶ τὸν παμφυλικὸν κόλπον. ἕωθεν μὲν γὰρ διύρις καλούμενος ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἰδύρου, πνεῖ μέγας καὶ πολύς· ἐπιπνεῖ δὲ αὐτῷ νότος καὶ εὖρος. ὅταν δ' ἀντικόψωσιν ἀλλήλοις, κύματός τε μεγέθους αἴρεται συνωθουμένης τῆς θαλάττης, καὶ πρηστῆρες πολλοὶ πίπτουσιν, ὑφ' ὧν καὶ τὰ πλοῖα ἀπόλλυνται. τὸ γὰρ ὅλον, ὅπου τοιαύτη σύγκρουσις γίνεται τῶν ἀνέμων, καὶ κυμάτων μέγεθος αἴρεται, καὶ χειμὼν γίνεται πολύς. ὥσπερ ὅταν ἀντιπνεόντων ἀλλήλοις μάχεσθαι φασὶ τοὺς ἀνέμους. ἐπεὶ κἀκεῖνο κατὰ λόγον ἐστὶν, ὅταν ἐπιπέσωσιν ἀλλήλοις μή πω τελέως ἐκπεπνευκόσι τὸν χειμῶνα ποιεῖν. οἷον γὰρ ὕλην παρέθηκε θάτερος, θατέρῳ δὲ μᾶλλον τοῦτο ἐμφανὲς ἐπὶ τοῦ Βορέου. χειμεριώτερος γὰρ οὗτος, καὶ εὐθὺ τὴν προσενεχθεῖσαν πῆξιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ νότος ἐξύγρανε, καὶ ὑδατώδη ἐποίησεν. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τοὺς νιφετοὺς δοκεῖ ποιεῖν, ὥσπερ καὶ περὶ τὸν πόντον καὶ τὸν ἑλλήσποντον, ὅταν ὁ Βορέας οὕτω γένηται ψυχρὸς, ὥστε πῆξαι κατέχειν. οὐ μὴν ἀλλά γε τὸ πλοῖον διέπηξεν, ἢ εἰς ὕδωρ διέλυσεν. καὶ ταῦτα μὲν οἷον χειμεριναί τινες ἐπίπνοιαι, καὶ ἀντικόψεις ἤδη ἐπ' ὡρίων ἀναβολῇ καὶ δύσει τῶν πνευμάτων ἀκρασίαι συμβαίνουσιν, ὅτ' ἐ-

νι με-

νι μεταβολαῖς ἀεὶ πάντα μάλιστα πέφυκεν ἀοριστόν. ὁ δ᾽ ὠρείων ἀνατέλλει μὲν ἐν ἀρχῇ ὀπώρας, δύνει δὲ ἐν ἀρχῇ χειμῶνος· ὥστε διὰ τὸ μήπω καθεστάναι, μηδὲ μίαν ὥραν τῆς μὲν γινομένης, τῆς δὲ παυομένης, ἀνάγκη καὶ τὰ πνεύματα ἀκατάστατα καὶ ἄκριτα εἶναι διαταράττειν * οἴακα αὐτόθι δὴ χαλεπὸν γίνεται, καὶ δύνων καὶ ἀνατέλλων εἶναι διὰ τὴν ἀοριστίαν τῆς ὥρας. ἀνάγκη γὰρ ταραχώδη καὶ ἀνώμαλη εἶναι. ἡ ταῦτα μὲν οὖν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὸν ὅλον οὐρανόν, συμβαίνει τάδε * εἰς τὰς ἡμετέρας διαθέσεις, οἷον ἑτέρον ἐν τοῖς νοτείοις ἔχουσιν ἄνθρωποι, καὶ ἀδυνατώτερον, αἴτιον δ᾽ ὅτι ἐξ * πολὺ ὑγρὸν γίνεται, καὶ ἡ πνεύματος ὑγρότης Βορέα ἀντὶ κούφου. ἔτι δ᾽ ἡ μὲν ἰσχὺς καὶ δύναμις ἐν τοῖς ἀθρόοις ἐστὶν· ἔπειτα μέχρι τι κινεῖ. λίαν δ᾽ ὑγρὰ κεχυμένη συντίθεσθαι. τὰ δὲ μέτρια ποιεῖ τινα συμμετρίαν, ὥστε καὶ ἰσχὺν καὶ συντείνεσθαι. καὶ παλίξηροι, καὶ μὴ ὑδατώδεις ὄντες τόποι πυρετώδεις. ὑγρότητα γὰρ ἐνίοις, τοῖς σώμασι θερμὴν ἀλλοτρίαν ἔσται θερμοὶ φύσει καὶ ὑγροὶ ὄντες. ἡ δὲ τοιαύτη διάθεσις πυρετώδης. ὁ γὰρ πυρετὸς ἐξ ἀμφοῖν τούτοις ὑπερβολῆς ἐστιν, ὅταν ὕδατά τινα πνέωσι τὸ ὕδωρ καταψύχει τὴν ἕξιν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅσα ἄλλα τῶν σωμάτων περὶ ταῦτα, ἐξῆς καθ᾽ ἑκάτερον συμβαίνει γίνεσθαι. πλείω γάρ ἐστι τοιαῦτα, καὶ ἐν πλείοσιν· ὧν ἁπάντων αἱ αὐταὶ καὶ παραπλήσιαί τινες αἰτίαι. καὶ τῶν καρπῶν δὴ, καὶ ἄλλων τῶν τοιούτων ὁμοίως. ἅπαντα γὰρ εἰς τὴν ὑγρότητα καὶ διάλυσιν, καὶ τὴν πυκνότητα καὶ σύστασιν, καὶ ὅσα ἄλλα τῆς συστοιχίας ἑκατέρας ἀναχθήσεται. καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων δ᾽ ὡσαύτως· οἷον αἵ τε ῥηγνύμεναι χορδαί, καὶ οἱ ψόφοι τῶν κεκολλημένων, καὶ ὅσα ἄλλα συμβαίνει διυγραινομένων καὶ ἀνιεμένων, περὶ τὴν τοῦ σιδήρου κατεργασίαν. πλείω γάρ φασιν ἐξελαύνειν τοῖς νοτείοις ἢ Βορείοις. αἴτιον δ᾽ ὅτι τὰ μὲν Βόρεια ξηραίνει, καὶ σκληρύνει· τὰ δὲ νότεια ἀνυγραίνει, καὶ διανθεῖ. πᾶν δὲ ἀργότερον διακεχυμένον, καὶ ὑπεσκληρυμμένον. ἅμα δὲ καὶ μᾶλλον ἰσχύουσι καὶ συντονωτέρως τοῖς Βορείοις. ἁπλῶς δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα σχεδὸν ἐμφανεῖς ἔχει τὰς αἰτίας, οἷον ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἀνάλογον ἔχοντα τὸ ἐφεξῆς. ἐκεῖνο δὲ ἡ ἀπορία, καὶ ζητήσει μᾶλλον γίνεται καθ᾽ ἑκάτερον ὄν. οἷον εἰ μὴ σκληρότης, μὴ δὲ ξηρότης, μὴ δὲ πυκνότης τοῖς Βορείοις, ἀλλὰ τὰ ἐναντία. καὶ τοῦ νότου δ᾽ ὡσαύτως. τὸ γὰρ παράλογον αἰτίαν ἐπιζητεῖν, τὸ δ᾽ εὔλογον καὶ ἄνευ αἰτίας. συγχωροῦσι δὲ καὶ αὐτοί· δεινοὶ γὰρ προσθεῖναι τὸ ἐλλιπές. ὅτι δὲ ψυχροὶ ὄντες οἱ ἄνεμοι ξηραίνουσιν, καὶ θᾶττον ὁ ἥλιος θερμὸς ὤν, καὶ μάλιστα οἱ ψυχρότατοι, ταύτην ὑποληπτέον τὴν αἰτίαν, ὅτι ἀτμίδα ποιοῦσι, καὶ ταύτην ἀπάγουσι » καὶ οἱ ψυχρότεροι μᾶλλον. ὁ δ᾽ ἥλιος κατὰ * διατί ποτε λέγεται, μή ποτ᾽ ἀπ᾽ ἠπείρου δείσῃς νέφος, ὡς ἀπὸ πόντου χειμῶνος, θέρος δ᾽ ἀπ᾽ ἠπείροιο μελαίνης. ἢ διότι τοῦ μὲν χειμῶνος ἡ θάλαττα θερμοτέρα, ὡς ἐπεὶ συνέστηκεν ἰσχυράς. ἐλύθη γὰρ ἂν ὑπὸ ἀέρι, διὰ τὸ ἀλεεινὸν εἶναι τὸν τόπον. τοῦ τε θέρους ἡ μὲν θάλαττα ψυχρὰ, καὶ τὰ πόντια πνεύματα· ἡ δὲ γῆ θερμή, ὥστε δὴ ἀπὸ τῆς γῆς συνέστη. διελύθη γὰρ ἂν εἰς ἀσθένειαν. τὸ δὲ μὴ πνεῖν νότου λαμπροῦ ἐν αἰγύπτῳ, μὴ δ᾽ ἡμέρας δρόμον ἀπέχοντι καὶ νυκτὸς, ψεῦδος· δασύνειν δὲ τὸν οὐρανὸν μάλιστα Βορέαν καὶ ἀργέστην, τὸν δὲ νότον παραφέρειν. αἱ δ᾽ ἕωθεν ἐπινεφεῖν καὶ δασύνειν, ἄχρις ἂν ὁ ἥλιος ἀνίσχει. οὐχ ὕειν δὲ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὅπου προκαθίσηται τὰ νέφη. νότον δὲ καὶ εὖρον, καὶ ὅσα ἀπὸ μεσημβρίας, ἄρχεσθαι μὲν ἀπ᾽ ἀνατολῶν, συμπαραχωρεῖν δὲ τῷ ἡλίῳ. Βορέαν δὲ καὶ ἀργέστην ἀνάπαλιν, ἀπὸ δυσμῶν ἐπ᾽ ἀνατολάς. ἐν σικελίᾳ καικίαν δ᾽ οὐ καλοῦσιν, ἀλλ᾽ ἀπηλιώτην. δοκεῖ δ᾽ οὐχ ὁ αὐτὸς εἶναί τισιν, ἀλλὰ διαφέρειν· ὅτι ὁ μὲν δασύνει τὸν οὐρανὸν, ὁ δ᾽ οὔ * πάρεγγυς δὲ * οἱ μὲν οὖν ὀλυμπίαν, οἱ δὲ σκίρωνα καλοῦσιν, οἱ περὶ σικελίαν δορκίαν. τὸν ἀπηλιώτην δὲ ἑλλησποντίαν, καρβαν δὲ φοίνικες Βέρει * δὲ ἐν τῷ πόντῳ.

ΠΕΡΙ ΣΗΜΕΙΩΝ ΥΔΑ
των καὶ πνευμάτων.

ΣΗΜΕΙ͂Α ὑδάτων καὶ πνευμάτων, καὶ χειμώνων καὶ εὐδιῶν, ὧδε ἐγράψαμεν, καθόσον ἦν ἐφικτόν, ἃ μὲν αὐτὰ προσκοπήσαντες, ἃ δὲ παρ' ἑτέρων οὐκ ἀδοκίμων λαβόντες. τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς ἄστροις δυομένοις, καὶ ἀνατέλλουσιν, ἐκ τῶν ἀστρονομικῶν δεῖ λαμβάνειν. εἰσὶ δὲ δύσεις διτταί· εἴτε γὰρ ἀφανισμοὶ δύσεις εἰσί. ταῦτα δέ ἐστιν, ὅταν ἅμα συνδύνῃ τῷ ἡλίῳ τὸ ἄστρον, καὶ ὅταν † ἀνατέλλοντι δύνῃ. ὁμοίως δὲ καὶ ἀνατολαὶ διτταί· αἱ μὲν ἑῷοι, ὅταν προανατέλλῃ τοῦ ἡλίου τὸ ἄστρον· αἱ δὲ ἀκρόνυχοι, ὅταν ἅμα δυομένῳ ἀνατέλλῃ. αἱ μὲν οὖν τοῦ ἀρκτούρου λεγόμεναι ἀνατολαί, ἀμφοτέρως συμβαίνουσιν. ἡ μὲν γὰρ τοῦ χειμῶνος ἀκρόνυχός ἐστιν, ἡ δὲ μετοπωρινὴ ἑῴα. τῶν δὲ ἄλλων αἱ πλεῖσται τῶν ὀνομαζομένων ἑῷαι, οἷον πλειάδος καὶ ὠρίωνος, καὶ κυνός. τῶν δὲ λοιπῶν σημείων ἔνια μὲν ἴδια κατὰ πάσας χώρας ἐστίν, ἐν ὅσαις ὄρη ὑψηλὰ καὶ αὐλῶνές εἰσι. μάλιστα δέ, ὅσα πρὸς θάλασσαν καθήκει τῶν ὑψηλῶν. † τῶν τε γὰρ πνευμάτων ἀρχομένων, τὰ νέφη προσπίπτει πρὸς τοὺς τοιούτους τόπους, καὶ μεθισταμένων εἰς τοὐναντίον ἀντιμεθίστανται, καὶ ὑγρότερα γινόμενα διὰ βάρος εἰς τὰ κοῖλα συγκαθίζει. διὸ δεῖ προσέχειν, οὗ ἄν τις ἱδρυμένος ᾖ. ἔστι γὰρ ἀεί τινα λαβεῖν τοιοῦτον γνώμονα. καὶ ἔστι σαφέστατα σημεῖα τὰ ἀπὸ τούτων. διὸ καὶ ἀγαθοὶ γεγένηνται κατὰ τόπους τινὰς ἀστρονόμοι ἔνιοι, οἷον Ματρικέτας ἐν Μηθύμνῃ ἀπὸ τοῦ Λεπετύμνου, καὶ Κλεόστρατος ἐν Τενέδῳ ἀπὸ τῆς Ἴδης, καὶ Φαεινὸς Ἀθήνησιν ἀπὸ τοῦ Λυκαβηττοῦ τὰ περὶ τὰς τροπὰς συνεῖδε· παρ' οὗ Μέτων ἀκούσας, τὴν τοῦ ἑνὸς δέοντα εἴκοσιν ἐνιαυτῶν συνέταξεν. ἦν δὲ ὁ μὲν Φαεινός, μέτοικος Ἀθήνησιν· ὁ δὲ Μέτων Ἀθηναῖος, καὶ ἄλλοι δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἠστρολόγησαν. ἄλλα δέ ἐστι σημεῖα, ἃ λαμβάνεται ἀπό τε ζώων, καὶ τῶν κατ' οἰκίαν ἑτέρων τινῶν τόπων καὶ παθημάτων· μάλιστα δὲ κυριώτατα ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. ἡ γὰρ σελήνη νυκτός, οἷον ἥλιός ἐστι. διὸ καὶ αἱ σύνοδοι τῶν μηνῶν, χειμέριοί εἰσιν. ὅτι ἀπολείπει τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀπὸ τετράδος φθίνοντος μέχρι τετράδος ἱσταμένου. ὥσπερ οὖν ἡλίου ἀπόλειψις γίνεται, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τῆς σελήνης ἔκλειψις. δεῖ οὖν προσέχειν μάλιστα ταῖς ἀνατολαῖς ταῖς τούτων, καὶ ταῖς δύσεσιν, ὁποίας ἂν ποιῶνται τὸν βουλόμενον προγινώσκειν. πρῶτον μὲν οὖν ληπτέον, ὅτι αἱ διχοτομίαι διορίζουσι τὰς ὥρας. ὥστε ἐπὶ τούτων δεῖ ἀθρεῖν, καὶ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνα καὶ ἡμέραν. διχοτομεῖ δὲ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν πλειάς τε δυομένη καὶ ἀνατέλλουσα· ἀπὸ γὰρ δύσεως μέχρι ἀνατολῆς, τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστιν, ὥστε δίχα τέμνεται ὁ πᾶς χρόνος. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ τροπαὶ καὶ ἰσημερίαι ποιοῦσιν· οἵα τις ἂν ᾖ κατάστασις πλειάδος δυομένης, οὕτω ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μέχρι τροπῶν, κἂν μεταβάλλῃ μετὰ τροπάς. ἐὰν δὲ μὴ μεταβάλλῃ, δεῖ ἔχειν ἕως ἰσημερίας, κἀκεῖθεν ὡσαύτως μέχρι πλειάδος, καὶ ἀπὸ ταύτης μέχρι τροπῶν θερινῶν, καὶ ἐντεῦθεν μέχρι ἰσημερίας, καὶ ἀπὸ ἰσημερίας μέχρι πλειάδος δύσεως. ὡσαύτως ἔχει καὶ περὶ τὸν μῆνα ἕκαστον. διχοτομοῦσι γὰρ αἵ τε πανσέληνοι, καὶ αἱ ὀγδόαι, καὶ αἱ τετράδες. ὥστε ἀπὸ νουμηνίας ὡς ἀπ' ἀρχῆς δεῖ σκοπεῖν. μεταβάλλει γάρ, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐν τῇ γ̃ τετράδι· ἐὰν δὲ μή, ἐν τῇ ὀγδόῃ· εἰ δὲ μή, πανσελήνῳ. ἀπὸ δὲ πανσελήνου, εἰς ὀγδόην φθίνοντος. καὶ ἀπὸ ταύτης, εἰς τετράδα. ἀπὸ δὲ τετράδος, εἰς τὴν νουμηνίαν. ὡσαύτως καὶ αἱ τῆς ἡμέρας ἔχουσιν αἱ μεταβολαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἀνατολὴ γάρ, καὶ πρωΐ, καὶ μεσημβρία, καὶ δείλη, καὶ δύσις, καὶ τὰ τῆς νυκτὸς μέρη τὰ ἀνάλογα, τὸ αὐτὸ ποιεῖ τοῖς εἰρημένοις, περὶ πνευμάτων καὶ χειμῶνος καὶ εὐδίας. μάλιστα γὰρ ἐὰν μέλλῃ μεταβάλλειν, ἐν ταῖς διχοτομίαις μεταβάλλει. καθόλου μὲν οὖν τὰς ὥρας οὕτω δεῖ παρατηρεῖν. καθ' ἕκαστα δὲ τῶν σημείων, κατὰ τὸν ὑπογεγραμμένον τρόπον. ὕδατος μὲν οὖν σημεῖα τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. ἐναργέστατον μὲν οὖν τὸ ἑωθινόν, ὅταν πρὸ ἡλίου ἀνατολῆς φαίνοιτο ἐπιφοίνισσον σημεῖον. ἢ γὰρ αὐθημερινὸν ἐπισημαίνει, ἢ τριῶν ἡμερῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα. ἐὰν γὰρ δὴ πρότερον τριταῖα, μάλιστα σημαίνει τὸ ἐπιφοίνισσον καὶ δύοντος.

ἅμα ἀνατ.

τῶν τε

δύνοντος· ἧττον δὲ ἢ τοῦ ἑωθινοῦ. καὶ ἐὰν δύνῃ χειμῶνος ἢ ἀέρος εἰς νεφέλιον, τριῶν ἡμερῶν ὡς τὰ πολλὰ ἐπὶ σημαίνει. καὶ ἐὰν ῥάβδοι νοτόθεν, ταυτὰ δὲ ταῦτα βορρᾶθεν γινόμενα ἀσθενέστερα. καὶ ἐὰν ἀνίσχων μέλαν σημεῖον ἴσχῃ, καὶ ἐὰν ἐκ νεφελῶν ἔχῃ ὑδαλικῶν, καὶ ἐὰν ἀκτῖνες ἀνίσχοντος ἀνατείνωσι πρὶν ἀνατεῖλαι, κοινὸν ὕδατος σημεῖον καὶ ἀνέμου. καὶ ἐὰν καταφερομένου τοῦ ἡλίου ὑφίστηται νέφος, ὑφ᾽ οὗ ἐὰν σχίζωνται αἱ ἀκτῖνες, χειμερινὸν τὸ σημεῖον. καὶ ὅταν καυματίας δέεται ἀνατέλλῃ, ἐὰν μὴ ἄνεμος γένηται, ὕδατος τὸ σημεῖον. τὰ αὐτὰ δὲ σημαίνει καὶ σελήνη πανσελήνῳ ἀνίσχουσα. ἀσθενέστερα δὲ ὁ μεῖς, ἐὰν μὲν ᾖ πυρώδης, σημαίνει τὸν μῆνα· ἐὰν δὲ ζοφώδης, ὑδατώδη. σημαίνει δὲ, ὅτι ἂν σημαίνῃ τριταῖος ὢν ὁ μεῖς. ἀστέρες πολλοὶ διάττοντες, ὕδατος ἢ πνεύματος· καὶ ὅθεν ἂν διάττωσιν, ἐντεῦθεν τὸ πνεῦμα, ἢ τὸ ὕδωρ. καὶ ἐὰν ἀκτῖνες ἀθρόαι ἀνίσχωσιν, ἀνιόντος ἢ δύνοντος σημεῖον, καὶ ὅταν ἀνίσχοντος τοῦ ἡλίου αἱ αὐγαὶ οἷον ἐκλείποντος χρῶμα ἴσχωσιν, ὕδατος σημεῖον. καὶ ὅταν νεφέλαι πόκας ἐρίων ὅμοιαί εἰσιν, ὕδωρ σημαίνει. ὑετοῦ δὲ σημεῖα, πομφόλυγες ἀνιστάμεναι πλείους ἐπὶ τῶν ποταμῶν, ὕδωρ σημαίνουσι πολύ. ὡς δ᾽ ἐπὶ τὸ πολὺ ἶρις περὶ λύχνον ἢ διὰ λύχνου διαφαινομένη, νότια σημαίνει ὕδατα. καὶ οἱ μύκητες, ἐὰν νότια ᾖ, ὕδωρ σημαίνουσι. σημαίνουσι δὲ καὶ ἄνεμον κατὰ λόγον, ἧς ἐὰν ἔχωσι πλήθους καὶ μεγέθους, σμικροὶ καὶ κεγχρώδεις καὶ λαμπροί, ὕδωρ καὶ ἄνεμον· καὶ ὅταν χειμῶνος τὴν φλόγα ἀπωθῇ, διαλιπὼν οἷον πομφόλυγας, ὕδατος σημεῖον. καὶ ἐὰν πηδῶσιν αἱ ἀκτῖνες, ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐὰν ῥεῖς νύκτωρ ἐπιγένωνται, ὄρνιθες λουόμενοι, μὴ ἐν ὕδατι βιοῦντες, ὕδωρ ἢ χειμῶνας σημαίνουσι. καὶ φρύνη λουομένη, καὶ βάτραχοι μᾶλλον ᾄδοντες, σημαίνουσιν ὕδωρ. καὶ ἡ σαύρα φαινομένη, ἣν καλοῦσι σαλαμάνδραν· ἔτι δὲ καὶ χλωρὸς βάτραχος ἐπὶ δένδρου ᾄδων, ὕδωρ σημαίνει. χελιδόνες τῇ γαστρὶ τύπτουσαι τὰς λίμνας, ὕδωρ σημαίνουσι. βοῦς τὴν προσθίαν ὁπλὴν λείξας, χειμῶνα ἢ ὕδωρ σημαίνει. ἐὰν δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνακύπτων ὀσφραίνηται, ὕδωρ σημαίνει. κορώνη ἐπὶ πέτρας κορυσσομένη, ἣν κῦμα κατακλύζει, ὕδωρ σημαίνει. καὶ κολυμβῶσα πολλάκις, καὶ περιπτομένη, ὕδωρ σημαίνει. κόραξ πολλὰς μεταβάλλειν εἰωθὼς φωνάς, τούτων ἐὰν ταχὺ δὶς φθέγξηται, καὶ ἐπιρροιζήσῃ, καὶ τινάξῃ, ὕδωρ σημαίνει. καὶ ἐὰν ὑετῶν ὄντων πολλὰς μεταβάλλῃ φωνάς, καὶ ἐὰν φθειρίζηται ἐπ᾽ ἐλαίας, καὶ ἐάν τε εὐδίας ἐάν τε ὕδατος ὄντος μιμῆται τῇ φωνῇ οἷον σταλαγμοὺς, ὕδωρ σημαίνει. ἐάν τε κόρακες, ἐάν τε κολοιοί, ἄνω πέτωνται, καὶ ἱερακίζουσιν, ὕδωρ σημαίνουσι. καὶ ἐὰν κόραξ εὐδίας μὴ τὴν εἰωθυῖαν φωνὴν ἵῃ, καὶ ἐπιρροιβδῇ, ὕδωρ σημαίνει. ἐὰν ἱέραξ ἐπὶ δένδρου καθεζόμενος, καὶ εἴσω εἰσπετόμενος φθειρίζηται, ὕδωρ σημαίνει. καὶ θέρους ὅταν πολλοὶ ἀθρόοι φανῶσιν ὄρνιθες, οἳ βιοτεύουσιν ἐν νήσῳ, ὕδωρ σημαίνουσιν. ἐὰν δὲ μέτριοι, ἀγαθὸν αἰξὶ καὶ βοτοῖς. ἐὰν δὲ πολλοὶ ὑπερβολῇ, αὐχμὸν ἰσχυρόν. ὅλως δὲ ὄρνιθες καὶ ἀλεκτρυόνες φθειριζόμενοι, ὑδατικὸν σημεῖον. καὶ ὅταν μιμῶνται ὕδωρ, ὡς ὕον, καὶ ἡ νῆττα ἥμερος ὑπιοῦσα ὑπὸ τὰ γεῖσα ἀποπτερυγίζηται, ὕδωρ σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ κολιοὶ καὶ ἀλεκτρυόνες, ἐάν τε ἐπὶ λίμνῃ ἢ θαλάττῃ ἀποπτερυγίζωνται, ὡς νῆττα, ὕδωρ σημαίνει. καὶ ἐρωδιὸς ὄρθριον φθεγγόμενος, ὕδωρ ἢ πνεῦμα σημαίνει. καὶ ἐὰν ἐπὶ θάλατταν πετόμενος βοᾷ, μᾶλλον ὕδατος σημεῖον, ἢ πνεύματος. καὶ ὅλως βοῶν, ἀνεμώδης. καὶ ὁ πίλος, ἐν οἰκίᾳ οἰκουμένῃ ἐὰν φθέγξηται ἕωθεν, ὕδωρ σημαίνει, ἢ χειμῶνα. καὶ χύτρα σπινθηρίζουσα πᾶσα περίπλεως, ὕδατος σημεῖον. καὶ ἴουλοι πολλοὶ πρὸς τοῖχον ἕρποντες, ὑδατικόν. δελφὶς παρὰ γῆν κολυμβῶν, καὶ ἀναδυόμενος πυκνά, ὕδωρ ἢ χειμῶνα σημαίνει. ὑμηττὸς ἐλάττων ἄνυδρος καλούμενος, ἐὰν τῷ κοίλῳ νεφέλιον ἔχῃ, ὕδατος σημεῖον. καὶ ἐὰν ὁ μέγας ὑμηττὸς τοῦ θέρους λευκὰς ἔχῃ νεφέλας, ἄνωθεν καὶ ἐκ πλαγίου, ὕδατος σημεῖον. καὶ ἐὰν ὁ ἄνυδρος ὑμηττὸς λευκὰς ἔχῃ ἄνωθεν, καὶ ἐκ πλαγίου. καὶ ἐὰν περὶ ἰσημερίαν λὶψ πνεύσῃ, ὕδωρ σημαίνει. αἱ δὲ βρονταὶ αἱ μὲν χειμεριναὶ καὶ ἑωθιναί, μᾶλλον ὕδωρ σημαίνουσιν· αἱ δὲ θεριναὶ μεσημβρίας καὶ ἑσπεριναὶ βρονταί, ὑδατικὸν σημεῖον. ἀστραπαὶ δὲ ἐάν γε πανταχόθεν γίνωνται, ὕδατος ἂν ἢ ἀνέμου σημεῖον· καὶ ἑσπεριναὶ ὡσαύτως. καὶ ἐὰν ἀκροφείας νότου πνέοντος, νοτόθεν ἀστράψῃ, ὕδωρ σημαίνει ἢ ἄνεμος. καὶ ζέφυρος ἀστράπτων πρὸς βορέου, ἢ χειμῶνα ἢ ὕδωρ σημαίνει. καὶ θέρους αἱ ἑσπέριαι ἀστραπαί, ὕδωρ αὐτίκα σημαίνουσιν ἢ τριῶν ἡμερῶν. καὶ ὀπώρας βορρᾶθεν ἀστράπτων, ὑδατικὸν σημεῖον. ἡ εὔβοια, ὅταν διαχωσθῇ μέση, ὕδωρ διὰ ταχέων. καὶ ἐὰν ἐπὶ τὸ πέλιον νεφέλη προσίζῃ, ὅθεν ἂν προ

σίζῃ,

σκῇ, ἐντεῦθεν ὕδωρ ἢ ἄνεμον σημαίνει. ὅταν ἶρις γένηται, ἐπισημαίνει. ἐάν τε πολλαὶ
ἴριδες γένωνται, σημαίνει ὕδωρ ἐπὶ πολύ. ἀλλὰ πολλάκις καὶ οἱ ὀξεῖς ἥλιοι, ὅταν ἐκ
νεφέλης. μύρμηκες ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐὰν τὰ ὠὰ ἐκφέρωσιν ἐκ τῆς μυρμηκίας ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν
χωρίον, ὕδωρ σημαίνουσιν· ἐὰν δὲ καταφέρωσιν, εὐδίαν. ἐὰν παρήλιοι δύο γένωνται, καὶ
ὁ μὲν νοτόθεν, ὁ δὲ βορράθεν, καὶ ἄλλως ἅμα, ὕδωρ διὰ ταχέων σημαίνουσι. καὶ ἄλλως αἱ με-
λαιναι, ὑδατικόν· καὶ μᾶλλον αἱ δείλης. ἐν τῷ καρκίνῳ δύο ἀστέρες εἰσὶν οἱ καλούμενοι ὄ-
νοι, ὧν τὸ μεταξὺ τὸ νεφέλιον † ἡ φάτνη καλουμένη, τοῦτο δὲ ἐὰν ζοφῶδες γένηται, ὑδατικόν, ὄν
ἐὰν μὴ ἐπὶ κινῇ ὕσῃ ἢ ἐπὶ ἀρκτῴῳ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς ἰσημερίαν, ὕδωρ ἢ ἄνεμος, καὶ τὸ
δημόσιον τὸ περὶ τὰς μυίας λεγόμενον, ἀληθές· ὅταν γὰρ δάκνωσι σφόδρα, ὕδατος ση-
μεῖον. ἀσῖνος φθεγγόμενος ἕωθεν μὲν, ὕδωρ σημαίνει, ἢ χειμῶνα· δείλης δὲ, ὕδωρ· τῆς δὲ νυκ-
τὸς, ὅταν τὸν ὑμηττὸν κάτωθεν τῶν ἄκρων νεφελῶν διασώζῃ λευκὴ καὶ μακρά, ὕδωρ γίνεται
ὡς τὰ πολλὰ μετρίων ἡμερῶν. καὶ ἐὰν ἐν αἰγίνῃ καὶ ἐπὶ τοῦ διὸς τοῦ ἑλλανίου νεφέλη καθίζηται,
ὡς τὰ πολλὰ ὕδωρ γίνεται. ἐὰν ὕδατα πολλὰ γίνηται χειμερινὰ, τὸ ἔαρ ὡς τὰ πολλὰ γίνεται
αὐχμηρόν. ἐὰν δὲ αὐχμηρὸς ὁ χειμὼν, τὸ ἔαρ ὑδατῶδες. ὅταν χιόνες πολλαὶ γίνωνται, ὡς τὰ
πολλὰ εὐετηρία γίνεται. φασὶ δέ τινες, καὶ εἰ ἐν ἄστρασι λαμπρὰ χάλαζα ἐπιφαίνηται, χάλα-
ζαν προσημαίνει ὡς τὰ πολλά. ἐὰν δὲ ὥσπερ κέγχροι μικροὶ, λαμπροὶ πολλοί, ἀνέμου μὲν ὄν-
τος εὐδίαν, μὴ ἀνέμου δὲ ὕδωρ ἢ ἄνεμον. ἔστι δὲ ἄμεινον πρότερον γίνεσθαι βόρειον ὕδωρ νοτίου,
καὶ τοῖς φυομένοις καὶ τοῖς ζώοις. δεῖ δὲ γλυκὺ εἶναι, καὶ μὴ ἁλμυρὸν τοῖς γινομένοις. καὶ ὅλως, ἔ-
τος βέλτιον νοτίου βόρειον καὶ ὑγιεινότερον. καὶ ὅταν ὀχεύωσι πρόβατα, ἢ αἶγας, χειμῶνος
μακροῦ σημεῖον.

ΠΕΡΙ ΣΗΜΕΙΩΝ
ἀνέμων.

Ὕδατος μὲν οὖν ταῦτα λέγεται σημεῖα· ἀνέμου δὲ καὶ πνευμάτων,
τάδε. ἀνατέλλων ὁ ἥλιος καυματίας, κἂν μὴ ἀποστίλβῃ, ἀνεμῶδες
τὸ σημεῖον. καὶ ἐὰν κοῖλος φαίνηται ὁ ἥλιος, ἀνέμου ἢ ὕδατος τὸ
σημεῖον. καὶ ἐὰν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καυματίας, αὐχμοὺς καὶ ἀνέμους
πολυχρονίους σημαίνει. ἐὰν αἱ ἀκτῖνες, αἱ μὲν πρὸς βορρᾶν, αἱ δὲ πρὸς
νότον σχίζωνται, τούτου μέσου ὄντος κατ᾽ ὄρθριον, κοινὸν ὕδατος καὶ
ἀνέμου σημεῖόν ἐστιν. ἔστι δὲ σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ, τὰ μὲν μέλανα ὕδατος, τὰ δὲ ἐρυθρὰ
πνεύματος. ἐὰν δὲ ὁ μεὶς βορείου ὄντος ὀρθὸς ἑστήκῃ, ζέφυροι εἰώθασιν ἐπιπνεῖν· καὶ ὁ μὴν χειμε-
ρινὸς διατελεῖ, ὅταν μὲν ἡ κεραία τοῦ μηνὸς ἐπικύπτῃ βόρειος ὁ μείς· ὅταν δὲ ἡ κάτωθεν, νό-
τιος. ἐὰν δ᾽ ὀρθὸς, καὶ μὴ καλῶς ἐγκεκλιμένος, μέχρι τετράδος καὶ εὔκυκλος, εἴωθε χειμάζειν
μέχρι διχομηνίας, σημαίνει ζοφώδης μὲν ὢν ὕδωρ, πυρώδης δὲ πνεῦμα. αἴθυιαι καὶ νῆτται
πτερυγίζουσαι, καὶ ἄγριαι καὶ τιθασσαί, ὕδωρ μὲν σημαίνουσι δυόμεναι, πτερυγίζουσαι δὲ ἄνεμον.
οἱ κέπφοι εὐδίας οὔσης, ὅποι ἂν πέτωνται, ἄνεμον προσημαίνουσι. στρουθοὶ χειμῶνος ἀφ᾽ ἑσπέ-
ρας θορυβοῦντες, ἢ ἀνέμου μεταβολὴν σημαίνουσιν, ἢ ὕδωρ ὕετιον. ἐρωδιὸς ἀπὸ θαλάσσης πετ-
τώμενος, καὶ βοῶν, πνεύματος σημεῖόν ἐστι· καὶ ὅλως βοῶν μέγα, ἀνεμώδης. κύων κυλινδού-
μενος χαμαὶ, μέγεθος ἀνέμου σημαίνει. † ὁ ἄμπωτις βόρειον πνεῦμα σημαίνει· πλημμύρα δὲ, ἢ
νότιον. ἀράχνια πολλὰ φερόμενα, πνεῦμα ἢ χειμῶνα σημαίνει. θάλασσα οἰδοῦσα, καὶ ἀκταὶ
βοῶσαι, καὶ αἰγιαλὸς ἠχῶν, ἀνεμώδης. ἐὰν μὲν γὰρ ἐκ βορείων πλημμύρα ἥκῃ, εἰς νότιον μετα-
βάλλει· ἐὰν δὲ ἐκ νοτίων ἄμπωτις γίνηται, εἰς βόρειον μεταβάλλει· καὶ ὁ μὲν βορέας λήγων ἐ-
λάττων, ὁ δὲ νότος ἀρχόμενος. περὶ ἥλιος ὁπόθεν ἂν ᾖ, ὕδωρ ἢ ἄνεμον σημαίνει. ἡ πέμπτη καὶ δε-
κάτη ἀπὸ τροπῶν τῶν χειμερινῶν, ὡς τὰ πολλὰ νότιος. βορείων δὲ γινομένων ξηραίνει πάντα, νο-
τίων δὲ ὑγραίνει. ἐὰν δὲ νοτίων ὄντων ψοφῇ τῶν κεκολλημένων, εἰς τὰ νότια σημαίνει τὴν με-
ταβολήν· ἐὰν δὲ πόδες οἰδῶσιν, νοτία ἡ μεταβολή. τὸ δὲ αὐτὸ σημεῖον καὶ ἐκ νεφροῦ καὶ ὀδα-
ξῶν τὸ δεξιόν, ἐχῖνος ὁ χερσαῖος σημαντικόν. ποιεῖται γὰρ δύο ὀπὰς, ὅπου ἂν οἰκῇ· τὴν μὲν πρὸς
βορρᾶν, τὴν δὲ νοτόθεν. ὁποτέραν δ᾽ ἂν ἀποφράττῃ, ἐντεῦθεν πνεῦμα σημαίνει. ἐὰν δὲ ἀμφο-
τέρας, ἀνέμου μέγεθος· ἐὰν ὄρος πρὸς βορρᾶν, ἄνεμον προσημαίνει. ἐὰν ἐν θαλάττῃ ἐξαίφνης

πνεύματος γαλήνη γίνεται, μεταβολὴν πνεύματος ἢ ἐπίδοσιν. ἐὰν ἄκραι μετέωροι φαίνωνται, ἢ αἱ νῆσοι ἐκ μιᾶς πλείους, νοτίαν μεταβολὴν σημαίνει. γῆ τε μέλαινα, βόρειον ὑποφαινομένη· λευκὴ δὲ, νότιον. αἱ ἅλωνες περὶ τὴν σελήνην πνευματώδεις μᾶλλον ἢ περὶ ἥλιον. σημαίνουσι δὲ πνεῦμα, ῥαγεῖσαι περὶ ἄμφω· καὶ ᾗ ἂν ῥαγῇ, ταύτῃ πνεῦμα. ἐπὶ νεφελῶν. ὅθεν ἂν ἀνατέλληται, ἐντεῦθεν ἄνεμος. αἱ κηλάδες νεφέλαι θέρους, ἄνεμον σημαίνουσιν. ἐὰν ἀστραπῇ πανταχόθεν γίνηται, ὕδωρ σημαίνει. καὶ ὅθεν ἂν αἱ ἀστραπαὶ πυκναὶ γίνωνται, ἐντεῦθεν πνεύματα γίνεται. θέρους, ὅταν ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ γίνωνται, ἐντεῦθεν πνεύματα γίνεται ἰσχυρά. ἐὰν μὲν σφόδρα καὶ ἰσχυρὸν ἀστράπτῃ, θᾶττον καὶ σφοδρότερον πνεύσουσιν· ἐὰν δὲ ἠρέμα καὶ μανῶς, κατ᾽ ὀλίγον. τοῦ δὲ χειμῶνος καὶ φθινοπώρου, τοὐναντίον· παύουσι γὰρ τὰ πνεύματα αἱ ἀστραπαί· καὶ ὅσῳ ἂν ἰσχυρότεραι γίνωνται ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, τοσούτῳ μᾶλλον παύονται. τοῦ δὲ ἔαρος ἧττον ἂν ταῦτα σημεῖα λέγω, ὥσπερ καὶ χειμῶνος. ἐὰν νότου πνέοντος, Βορρᾶθεν ἀστράπτῃ, παύεται. ἐὰν ἑῷος ἀστραπαῖος, εἴωθε παύεσθαι τριταῖος· οἱ δὲ ἄλλοι πεμπταῖοι, ἑβδομαῖοι, ἐνναταῖοι. οἱ δὲ δειλινοί, ταχὺ παύονται. οἱ Βορέαι παύονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν περιτταῖς, οἱ δὲ νότιοι ἐν ἀρτίαις. ἄνεμοι αἴρονται ἅμ᾽ ἡλίῳ ἀνατέλλοντι, καὶ σελήνῃ. ἐὰν ἀνατέλλων ὁ ἥλιος καὶ σελήνη παύσωσιν, ἐπιτείνει τὰ πνεύματα. χρονιώτερα δὲ καὶ ἰσχυρότερα τὰ πνεύματα γίνεται, τὰ ἡμέρας ἢ νυκτὸς ἀρχόμενα. ἐὰν ἐτησίαι πολὺν χρόνον πνεύσωσι, καὶ μετόπωρον γένηται ἀνεμῶδες, ὁ χειμὼν νήνεμος γίνεται· ἐὰν δὲ ἐναντίως, καὶ ὁ χειμὼν ἐναντίος. πρὸς κορυφῆς ὄρους ὁπόθεν ἂν νεφέλη μηκύνηται, ταύτῃ ἄνεμος πνευσεῖται. αἱ νεφέλαι ἐκ τῶν ὄπισθεν προσίζουσαι, καὶ ὄπισθεν πνεύσουσι. * μέσος διεζευγμένος νότιος. καὶ ὅλως τὰ ὄρη διεζωσμένα, νότια ὡς τὰ πολλά. οἱ κομῆται ἀστέρες ὡς τὰ πολλά, πνεύματα σημαίνουσιν. ἐὰν δὲ πολλοί, καὶ αὐχμόν. μετὰ χιόνα νότος, μετὰ πάχνην Βορέας εἰώθασι πνεῖν. μύκητες ἐπὶ λύχνου, νότιον πνεῦμα, ἢ ὕδωρ σημαίνουσιν. αἱ δὲ στάσεις τῶν πνευμάτων, οὕτως ἔχουσιν, ὡς ἐν τῷ γράμματι διώρισται.

Τῶν δὲ ἀνέμων ἔτι πνεύσουσι τοῖς ἄλλοις ἐπιπίπτουσι μάλιστα, ἀπαρκτίας, θρακίας, ἀργέστης. ὅταν δὲ μὴ ὑπὸ ἀλλήλων διαλύωνται τὰ πνεύματα, ἀλλὰ αὐτὰ καταμαραίνωσιν, μεταβάλλουσιν εἰς τοὺς ἐχομένους ἐπὶ δεξιά, ὥσπερ ἡ τοῦ ἡλίου ἔχει φορά. ὁ νότος ἀρχόμενος, ξηρός· τελευτῶν δὲ, ὑγρός. καὶ ὁ εὖρος. ὁ δὲ ἀπηλιώτης, ἀπὸ ἀνατολῆς ἰσημερινῆς ὑδατώδης· διὰ λεπτῶν δὲ ἄγει τὰ ὕδατα. ὑγροὶ δὲ μάλιστα, ὅ, τε καικίας καὶ λίψ. χαλαζώδης δὲ ἀπαρκτίας, καὶ θρακίας, καὶ ἀργέστης· νιφετώδης δὲ ὅτε μέσης, ἢ Βορέας καὶ ἀπαρκτίας. καυματώδης δὲ, νότος καὶ ζέφυρος καὶ εὖρος. οἱ μὲν, οἷς ἂν ἐκ πελάγους προσπίπτουσιν· οἱ δὲ, οἷς ἐὰν διὰ γῆς. δασύνουσι δὲ οὐρανὸν νέφεσι, καὶ καλύπτουσι, καικίας μάλιστα, εἶτα λίψ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνεμοι ἀφ᾽ ἑαυτῶν τὰ νέφη ὠθοῦσι, καικίας δὲ μόνος πνέων εἰς ἑαυτόν. αἴθριοι δὲ μάλιστα, θρακίας καὶ ἀργέστης, καὶ τῶν λοιπῶν ἀπαρκτίας. ἐκνεφίαι δὲ μάλιστα, ὅ, τε ἀπαρκτίας, καὶ ὁ θρακίας, καὶ ὁ ἀργέστης. γίνονται δὲ ἐκνεφίαι, ὅταν εἰς ἀλλήλους ἐμπίπτωσι πνέοντες, μάλιστα μὲν μετοπώρου, τῶν δὲ λοιπῶν ἔαρος. ἀστραπαῖος δὲ θρακίας καὶ ἀργέστης, καὶ ἀπαρκτίας καὶ μέσης. ἐὰν ἐν τῇ θαλάσσῃ πάπποι φέρωνται πολλοί, οἱ γινόμενοι ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν, ἄνεμον σημαίνουσιν ἔσεσθαι μέγαν. ὅθεν ἂν ἀστέρες διάττωσι πολλοί, ἄνεμον ἐντεῦθεν· ἐὰν δὲ πανταχόθεν, ὁμοίως πολλὰ πνεύματα σημαίνουσι. πνευμάτων μὲν οὖν σημεῖα, ταῦτα.

ΠΕΡΙ ΣΗΜΕΙΩΝ
χειμῶνος.

Χειμῶνος δὲ, τάδε. ἥλιος δυόμενος εἰς μὴ καθαρόν. καὶ ὡς ἂν μερισθῇ δυόμενος, οὕτως αἱ ἡμέραι ἐπιτελοῦνται. οἷον εἰ τὸ τρίτον μέρος ἀπολειφθῇ, ἢ τὸ ἥμισυ σελήνιον, ἐὰν ὀρθὸν ᾖ, μέχρι τετράδος. καὶ εἰ τὸ ἔγκυκλον, χειμάσει μέχρι διχοτόμου. γερανοί, ἐὰν πρωῒ πέτωνται, καὶ ἀθρόοι, πρωῒ χειμάσει· ἐὰν δὲ ὀψὲ καὶ πολὺν χρόνον, ὀψὲ χειμάσει· καὶ ἐὰν ἀποστρέφωσι πετόμενοι, χειμῶνα σημαίνουσι. χῆνες βοῶντες μᾶλλον, ἢ περὶ σῖτον μαχόμενοι, χειμέριον. σπίνος, στροῦθος, σπίζων ἕωθεν χειμέριον. ὄρχιλος, ὡς εἰσιὼν καὶ εἰσδυόμενος εἰς ὀπάς, χειμῶνα σημαίνουσι· καὶ ἐριθεὺς ὡσαύτως. κορώνη, ἐὰν ταχὺ δὶς κρώζῃ, καὶ τρίζῃ, χειμέρια. καὶ κορώνη, καὶ κόραξ, καὶ κολοιός, ὀψὲ ᾄδοντες, χειμέριοι. στροῦθος ἐὰν λευκός, ἢ χελιδών, ἢ ἄλλο τι

τῶν μὴ

τὸ μὴ εἰωθότων λευκῶν, χειμῶνα μέγαν σημαίνουσιν. ὥσπερ καὶ μέλανες, ἐὰν πολλοὶ φανῶσιν, ὕδωρ. καὶ ἐὰν ἐκ πελάγους ὄρνιθες φεύγωσι, χειμῶνα σημαίνουσι. καὶ σπίνος, ἐὰν οἰκίᾳ οἰκουμένῃ φθεγγόμενος, χειμέριον. ὅσα ὕδωρ σημαίνει, χειμῶνα ἄγει· ἐὰν μὴ ὕδωρ, χιόνα καὶ χειμῶνα. κόραξ φωνὰς πολλὰς μεταβάλλων, χειμῶνος, χειμέριον. κολοιοὶ ἐκ τοῦ νότου πετώμενοι, καὶ τευθίδες, χειμέριαι. φωνὴ ἐν λιμένι ἀποψοφοῦσα, καὶ πολύποδες ἔχουσα, χειμέριον. καὶ οἱ πνεύμονες οἱ θαλάττιοι, ἐὰν πολλοὶ φαίνωνται ἐν τῷ πελάγει, χειμερινοῦ ἔτους σημεῖον. πρόβατα ἐὰν πρωῒ ὀχεύηται, πρώϊον χειμῶνα σημαίνουσι. μετοπώρῳ ἐὰν πρόβατα ἢ βόες ὀρύττωσι, καὶ κοιμῶνται ἀθρόοι πρὸς ἀλλήλων ἔχοντες τὰς κεφαλάς, τὸν χειμῶνα χειμέριον σημαίνει. ἐν δὲ τῷ πόντῳ φασίν, ὅταν ἀρκτοῦρος ἀνατέλλῃ, θᾶττον ἐναντίους τῷ βορρᾷ νέμεσθαι. βόες μᾶλλον ἐσθίοντες τοῦ εἰωθότος, καὶ ἐπὶ τὸ δεξιὸν κατακλινόμενοι, χειμέριον. καὶ ὦτα κρούων ὄνος, χειμέριον. καὶ μαχόμενα πρόβατα καὶ ὄρνιθες περὶ σίτου παρὰ τὸ ἔθος· προπαρασκευάζονται γάρ. καὶ μῦες τρίζοντες καὶ ὀρχούμενοι, χειμέριον. καὶ κύων τοῖς πολλοῖς ὀρύττουσα καὶ ὀλολύγων ᾄδουσα μόνη ἀκρωρείας, χειμέριον. γῆς ἔντερα πολλὰ φαινόμενα, χειμῶνα σημαίνει. καὶ ἐὰν πυρὸν μὴ θέλῃ σκέψασθαι, χειμέριον. καὶ ἐὰν λύχνος ἅπτεσθαι μὴ ἐθέλῃ, χειμῶνα σημαίνει. καὶ τέφρα πηγνυμένη, νιφετοῦ. λυχνίας, εὐδίας ἡσυχαῖος καιόμενος, χειμῶνα σημαίνει. καὶ ἐὰν χειμῶνος ὄντος μύκαι μέλαιναι ἐπιγένωνται, χειμῶνα σημαίνει. καὶ ἐὰν ὥσπερ κέγχροις πολλοῖς κατάπλεως ᾖ, χειμερίσει. καὶ ἐὰν κύκλῳ περὶ τὸ λαμπρὸν ὦσιν εὐδίας οὔσης, χιονικόν. ἡ τοῦ ὄνου φάτνη, ἐὰν συνίσταται καὶ ζοφερὰ γίνεται, χειμῶνα σημαίνει. καὶ ἐὰν ἀστραπὴ λαμπρὰ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ μηνί, χειμέριον. ἐπὶ πλειάδι δυομένῃ ἐὰν λάμψῃ πάρνηθα, καὶ βριλήττον, καὶ ὑμηττόν, ἐὰν μὲν ἅπαντα καταλάμψῃ, μέγαν χειμῶνα σημαίνει. ἐὰν δὲ τὰ δύο, ἐλάττω. ἐὰν δὲ πάρνηθα μόνον, εὐδιεινόν. καὶ ἐὰν χειμῶνος ὄντος νεφέλη μακρὰ ἐπὶ τοῦ ὑμηττοῦ ᾖ, χειμῶνος ἐπίτασιν σημαίνει. ἄθως καὶ ὄλυμπος, καὶ ὅλως ὀρέων κορυφαὶ κατεχόμεναι ὑπὸ νεφελῶν, χειμέριον. ἐὰν εὐδίας γινομένης νεφέλιον φαίνηται ἐν τῷ ἀέρι παρατεταμένον καὶ ἐλλόμενον, οὔπω παύεται ὁ χειμών. ἐὰν τὸ μετόπωρον εὐδιεινὸν παρὰ τὸ εἰκὸς γένηται, τὸ ἔαρ γίνεται ψυχρὸν ὡς τὰ πολλά. ἐὰν πρωῒ χειμάζειν ἄρξηται, πρωῒ παύεται καὶ ἔαρ καλόν. ἐὰν δὲ τοὐναντίον, καὶ ἔαρ οὐ γίνεται. ἐὰν χειμὼν ὑέτιος, τὸ ἔαρ αὐχμηρόν. ἐὰν δὲ αὐχμηρὸς ὁ χειμών, τὸ ἔαρ καλόν. ἐὰν ἡ σκωρία γίνεται ἐπιεικής, τὰ πολλὰ γίνεται τοῖς προβάτοις λιμός. ἐὰν τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος ψυχρὰ γίνηται, ἥ τε ὀπώρα γίνεται, καὶ μετόπωρον πνιγηρόν, καὶ οὐκ ἀνεμῶδες. οἱ πρῖνοι ἐὰν εὐκαρπῶσι, χειμῶνες πολλοὶ σφόδρα γίνονται. ἐὰν ἐπὶ κορυφῆς ὄρους νέφος ὀρθὸν στῇ, χειμῶνα σημαίνει. ὅθεν καὶ Ἀρχίλοχος ἐποίησε, γλαῦχ᾽ ὅρα· βαθὺς γὰρ ἤδη κύμασι ταράσσεται πόντος, ἀμφὶ δὲ ἄκρας ὀρθὸν ἵσταται νέφος· ὅ ἐστι σημεῖον χειμῶνος. ἐὰν ὁ πόμοχρως ᾖ ὑμένι λευκῷ, χειμέριον. ὅταν ἐσώτων νεφῶν ἕτερα ἐπιφέρηται, τὰ δὲ ἠρεμῇ, χειμέρια. * ἐὰν χειμῶνος διαλάμψας πάλιν ἀποκρυφθῇ, καὶ τοῦτο ποιήσῃ δίς, ἢ τρίς, ἡμέρα χειμέριος δίεισιν. ὁ τοῦ ἑρμοῦ ἀστὴρ χειμῶνος μὲν φαινόμενος, ψύχη σημαίνει· θέρους δέ, καῦμα. ὅταν μέλιτται μὴ ἀποπέτωνται μακράν, ἀλλ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ εὐδίᾳ πέτωνται, χειμῶνα ἐσόμενον σημαίνει. λύκος ὠρυόμενος, χειμῶνα σημαίνει. λύκος τριῶν ἡμερῶν, ὅταν πρὸς τὰ ἔργα ὁρμᾷ, ἢ εἴσω, χειμῶνος ὥρᾳ ἢ χειμῶνα σημαίνει εὐθύς. ἔστι δὲ σημεῖον χειμώνων μεγάλων, καὶ ὄμβρων, καὶ ὅταν γίνωνται ἐν τῷ μετοπώρῳ πολλοὶ σφῆκες, καὶ ὅταν ὄρνιθες λευκοὶ πρὸς τὰ ἐργάσιμα πλησιάζωσι· καὶ ὅλως τὰ ἄγρια θηρία ἐὰν πρὸς τὰ ἐργάσιμα, βόρειον καὶ χειμῶνος μέγεθος σημαίνει. τοῦ πάρνηθος, ἐὰν τὰ πρὸς ζέφυρον ἄνεμον καὶ τὰ πρὸς φυλῆς φράττηται νέφεσι βορείων ὄντων, χειμέριον τὸ σημεῖον. ὅταν πνίγη γίνηται τὰ πολλὰ ἰσχυρῶς, ἀνταποδίδωσι καὶ γίνεται χειμὼν ἰσχυρός. ἐὰν ὕδατα ἐαρινὰ πολλὰ γένηται, καύματα ἰσχυρὰ ἐν τοῖς πεδινοῖς καὶ κοίλοις γίνεται. δεῖ οὖν τὴν ἀρχὴν ὁρᾶν, ἐὰν τὸ μετόπωρον εὐδιεινὸν γένηται σφόδρα, ἔαρ ὡς τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρόν. ἐὰν δὲ τὸ ἔαρ ὄψιον γένηται καὶ ψυχρόν, ἡ ὀπώρα ὀψία γίνεται, καὶ μετόπωρον ὡς τὰ πολλὰ πνιγηρόν. οἱ πρῖνοι ὅταν εὐκαρπῶσι σφόδρα, ὡς μὲν τὰ πολλὰ χειμῶνα ἰσχυρὸν σημαίνουσιν· ἐνίοτε δὲ καὶ αὐχμοὺς φασὶ γίνεσθαι. καὶ ἐὰν τις σπάλακα * λαβὼν ὑποπάσας ἄργιλον εἰς πιθάκνην θῇ, σημαίνει ταῖς φωναῖς, αἷς ἀφίησιν ἄνεμον, καὶ εὐδίαν. καὶ τὸ πανταχοῦ δὲ λεγόμενον σημεῖον δημόσιον χειμέριον, ὅταν μῦες περὶ φορυτὸν μάχωνται, καὶ φέρωσιν.

ΠΕΡΙ ΕΥΔΙΑΣ ΣΗΜΕΙΏΝ.

Εὐδίας δὲ σημεῖα τάδε. ἥλιος μὲν ἀνίσχων λαμπρὸς, καὶ μὴ καυματίας, καὶ μὴ ἔχων σημεῖον μηδὲν ἐν ἑαυτῷ, εὐδίαν σημαίνει. ὡς δ᾽ αὔτως σελήνη πανσελήνῳ, καὶ δυόμενος ἥλιος χειμῶνος εἰς καθαρὸν εὐδιεινὸς, ἐὰν μὴ ταῖς προτέραις ἡμέραις εἰς μὴ καθαρὸν δεδυκὼς ᾖ ἐξ εὐδιῶν. οὕτω δὲ ἄδηλον, καὶ ἐὰν χειμάζοντος ἡ δύσις γένηται εἰς καθαρὸν, εὐδιεινόν. καὶ ἐὰν δύνων χειμῶνος ὠχρὸς ᾖ ἐν εὐδίᾳ σημαίνει. καὶ ὁ μεὶς ἐὰν τριταῖος ὢν λαμπρὸς ᾖ, εὐδιεινόν. καὶ ἡ τοῦ ὄνου φάτνη, ὅτε ἂν καθαρὰ καὶ λαμπρὰ φαίνεται, εὐδιεινόν. ἅλως δὲ, ἐὰν ὁμαλῶς παγῇ καὶ μαρανθῇ, εὐδίαν σημαίνει. αἱ κοιλάδες νεφέλαι χειμῶνος, εὐδιειναί. ὄλυμπος δὲ καὶ ἄθως, καὶ ὅλως τὰ ὄρη τὰ σημαντικὰ, ὅταν τὰς κορυφὰς καθαρὰς ἔχωσιν, εὐδίαν σημαίνει. καὶ ὅταν τὰ νέφη πρὸς τὴν θάλασσαν αὐτῆς παραζωννύῃ, εὐδιεινόν. καὶ ὅταν ὕσαντος πρὸς δυσμὰς χαλκώδες τὰ νέφη χρῶμα ἔχῃ, εὐδία γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τῇ ὑστεραίᾳ. ὅταν δὲ ὁμίχλη γένηται, ὕδωρ οὐ γίνεται, ἢ ἔλαττον. ὅταν γέρανοι πέτωνται, καὶ μὴ ἀνακάμπτωσιν, εὐδίαν σημαίνει. οὐ γὰρ πέτονται, πρὶν ἢ ἂν πετόμεναι καθαρὰ ἴδωσι. γλαὺξ ἡσυχαῖον φθεγγομένη ἐν χειμῶνι, εὐδίαν προσημαίνει· καὶ νύκτωρ χειμῶνος ἡσυχαῖον ᾄδουσα. θαλαττία δὲ γλαὺξ ᾄδουσα χειμῶνος μὲν εὐδίαν σημαίνει, εὐδίας δὲ χειμῶνα· καὶ κόραξ δὲ μόνος μὲν ἡσυχαῖον κράζων. καὶ ἐὰν τρὶς κράξας, μετὰ ταῦτα πολλάκις κράξῃ, εὐδιεινός. καὶ κορώνη ἕωθεν εὐθὺς ἐὰν κράξῃ τρίς, εὐδίαν σημαίνει, καὶ ἑσπέρας χειμῶνος ἡσυχαῖον ᾄδουσα. καὶ ὄρχιλος ἐξ ὀπῆς ἐκπετόμενος, καὶ ἐξ ὀρνίων, καὶ ἐξ οἰκίας ἔξωθεν, εὐδίαν σημαίνει. καὶ ἐὰν χειμῶνος βορρείοντος, βόρραθεν ἀπόληψις γένηται λευκὴ νότοθεν. νότοθεν δὲ, ἐὰν περιφαγμένη ἡ νεφέλη ὀγκώδης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰς εὐδίαν σημαίνει μεταβολήν, καὶ ὅταν βορέας νεφέλας πολλὰς κινῇ ἐκπνέων μέγας, εὐδίαν σημαίνει. πρόβατα ὀψὲ ὀχευόμενα, εὐδιεινὸν ἀποτελοῦσι τὸ σημεῖον. καὶ βοῦς ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν ἰσχίον κατακλινόμενος, εὐδίαν σημαίνει. καὶ κύων ὡσαύτως. ἐπὶ δεξιὸν δὲ, χειμῶνα. τέττιγες πολλοὶ γινόμενοι, νοσώδες τὸ ἔτος σημαίνουσι. λύχνος χειμῶνος καιόμενος ἡσυχαῖος, εὐδίαν σημαίνει. καὶ ἐὰν ἐπ᾽ ἄκρον οἷον κέγχρους ἔχῃ λαμπρὰς, καὶ ἐὰν ἐν κύκλῳ τὴν μύξαν περιγράφῃ λαμπρὰ γραμμή. ὁ τοῦ σχοίνου καρπὸς, σημαίνει τοὺς ἀρότους. ἔχει δὲ τρία μέρη. καὶ ἔστιν ὁ πρῶτος τοῦ πρώτου ἀρότου σημεῖον, ὁ β' τοῦ β', ὁ γ' τοῦ γ'. καὶ ὡς ἂν τούτων κλίνῃ, κάλλιστα καὶ γένηται ἁδρότατος, οὕτως ἕξει καὶ ὁ κατὰ τοῦτον ἄροτος. λέγεται δὲ καὶ τοιάδε σημεῖα, ὅλον τε τὸν ἐνιαυτὸν γίνεσθαι ἐκ τῶν μορίων. ἐὰν ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος ζόφος ᾖ, καὶ καύματα γένηται, καὶ τὰ ἀνύδατος ὑπὸ ἀνέμων διαλυθῇ, πρὸς τὸ ἔαρ σημαίνει χάλαζαν ἐσομένην. καὶ ἐὰν μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ὁμίχλαι πίπτωσι, πνεύματα καὶ ἀνέμους σημαίνουσιν εἰς ἕβδομον μῆνα ἀμφοτέρων ἀριθμουμένων. ὅσαι μὲν ἅμα μηνοειδεῖ τῇ σελήνῃ πίπτουσιν, αὗται μὲν πνεύματα σημαίνουσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον. ὅσαι δὲ ἀμφικύρτου οὔσης τῆς σελήνης, ὕδατα. καὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἐφ᾽ ἑκατέρῳ τῷ σχήματι ὁμίχλαι πίπτωσι, μᾶλλον τὰ εἰρημένα σημαίνει. σημαίνει δὲ καὶ τὰ πνεύματα ἅμα ταῖς ὁμίχλαις ἐπιπιπτούσαις γινόμενα, καὶ ἐὰν μὲν ἀπ᾽ ἠοῦς καὶ μεσημβρίας γένηται τὰ πνεύματα, ὕδατα σημαίνει. ἐὰν δὲ ἀφ᾽ ἑσπέρας καὶ ἀπὸ τῆς ἄρκτου, πνεύματα καὶ ψύχη. οὓς δὲ κομήτας αἰγύπτιοι λέγουσιν, οὐ μόνον τὰ προειρημένα σημεῖα ὅταν φαίνωνται, ἀλλὰ καὶ ψύχη. τοῖς δὲ ἄστροις εἴωθεν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σημαίνειν. καὶ ταῖς ἰσημερίαις καὶ τροπαῖς, οὐκ ἐπ᾽ αὐταῖς ἄλλαις, ἢ πρὸ αὐτῶν ἢ ὕστερον μικρῷ.

ἈΝΈΜΩΝ ΘΈΣΕΙΣ ΚΑῚ ΠΡΟΣΗΓΟΡΊΑΙ
ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους περὶ σημείων.

Βορρᾶς οὗτος ἐν μὲν μάλλῳ, πατρεύς. πνεῖ γὰρ ἀπὸ κρημνῶν μεγάλων, καὶ ὀρῶν διπλῶν παράλληλα κειμένων, ἃ καλεῖται πατρικά. ἐν δὲ καύνῳ, μέσης. ἐν δὲ ῥόδῳ, καυνίας. πνεῖ γὰρ ἀπὸ καύνου, ἐνοχλῶν τὸν λιμένα αὐτῶν τὸν ἀκανίαν. ἐν δὲ ὀλβίᾳ τῇ κατὰ μύγαλον καὶ παμφυλίας, γαυρεύς. πνεῖ γὰρ ἀπὸ νήσου, ἣ καλεῖται γαυρίς. τινὲς δὲ αὐτὸν βορρᾶν οἴονται εἶναι, ἐν οἷς καὶ λυρναντεῖς οἱ κατὰ φασηλίδα. Καικίας οὗτος ἐν μὲν λέσβῳ καλεῖται θηβαίνεις. πνεῖ γὰρ ἀπὸ θήβης πεδίου, τοῦ ὑπὲρ τὸν ἐλαϊτικὸν κόλπον τῆς μυσίας. ἐνοχλεῖ δὲ τὸν μιτυληναῖον λιμένα. μάλιστα δὲ τὸν μαλόεντα.

παρὰ

ται. παρὰ δὲ αἰκαωνίας, ὃν ἄλλοι βορρᾶν οἴονται εἶναι. Ἀπηλιώτης· οὗτος ἐν μὲν τριπόλει τῆς φοινίκης, ποταμεὺς καλεῖται. πνεῖ δὲ ἐκ πεδίου ὁμοίου ἅλωνι μεγάλῃ, περιεχομένου ὑπό τε τοῦ λιβάνου καὶ τοῦ βαπύρου ὄρους. παρὸ καὶ ποταμεὺς καλεῖται. ἐνοχλεῖ δὲ καὶ ποσειδώνιον. ἐν δὲ τῷ ἰσικῷ κόλπῳ, καὶ περὶ ῥωσσὸν, συριαύδης. πνεῖ δὲ ἀπὸ τῶν συρίων πυλῶν, ἃς διέστηκεν ὅ, τε ταῦρος καὶ ταυρόσια ὄρη. ἐν δὲ τῷ τριπολιτικῷ κόλπῳ ὁ μαρσεὺς, ἀπὸ μάρσου κώμης. ἐν δὲ πελοποννήσῳ, καὶ ἐν τήνῳ, καὶ ἐν κρήτῃ, καὶ εὐβοίᾳ, καὶ κυρήνῃ, ἑλλησποντίας. μάλιστα δὲ ἐνοχλεῖταί τε τῆς εὐβοίας καφηρέα, καὶ τὸν κυρηναῖον λιμένα, καλούμενον δὲ ἀπολλωνίαν. πνεῖ δὲ ἀφ' ἑλλησπόντου. ἐν δὲ σινώπῃ, βερεκυνίας, ἀπὸ τῶν περὶ φρυγίαν τόπων πνέων. ἐν δὲ σικελίᾳ, καταπορθμίας, πνέων ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ. τινὲς δὲ αὐτὸν καικίαν οἴονται εἶναι, θηβαίαν προσαγορεύοντες. Εὖρος· οὗτος ἐν μὲν αἰγαῖς ταῖς περὶ συρίαν, σκοπελεὺς καλεῖται, ἀπὸ τοῦ ῥωσίων σκοπέλου. ἐν δὲ κυρήνῃ, καρβᾶς, ἀπὸ τῶν καρβανῶν τῶν περὶ φοινίκων. διὸ καὶ τὸν αὐτὸν φοινικίαν καλοῦσί τινες. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ ἀπηλιώτην νομίζουσιν εἶναι. ὀρθόνοτον ἕτερον οἱ μὲν εὖρον, οἱ δὲ ἀμνέα προσαγορεύουσι.

Νότος δὲ ὁμοίως παρὰ πᾶσι καλεῖται. τὸ δὲ ὄνομα, διὰ τὸ νοσώδη εἶναι. ἔξω δὲ κάτωμβρον, κατ' ἀμφότερα δὲ νότον. Λευκόνοτος· τὸ δὲ ὄνομα ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος. λευκαίνεται γάρ. Λὶψ καὶ οὗτος τὸ ὄνομα ἀπὸ λιβύης, ὅθεν πνεῖ. Ζέφυρος· καὶ οὗτος τόδε τὸ ὄνομα, διὰ τὸ ἀφ' ἑσπέρας πνεῖν. ἡ δὲ ἑσπέρα ἰάπυξ, οὗτος ἐν τάραντι. Σκυτηλῖνος, ἀπὸ χωρίου σκυλαντίμου. † καταδεοραλεοντοφρυγίας. ὑπὸ δέ τινων, φαραγγίτης· πνεῖ γὰρ ἔκ τινος φάραγγος τῶν περὶ τὸ πηγαῖον. παρὰ πολλοῖς δὲ, ἀργέστης. Θρακίας· περὶ μὲν θράκην, στρυμονίας· πνεῖ γὰρ ἀπὸ τοῦ στρυμόνος ποταμοῦ. περὶ δὲ τὴν μεγαρικὴν, σκίρρων, ἀπὸ τῶν σκιρρωνίδων πετρῶν. ἐν δὲ ἰταλίᾳ καὶ σικελίᾳ, κίρκας, διὰ τὸ πνεῖν ἀπὸ τοῦ κιρκαίου. ἐν δὲ εὐβοίᾳ καὶ λέσβῳ ὀλυμπίας· τὸ δὲ ὄνομα ἀπὸ τοῦ πιερικοῦ ὀλύμπου. ὀχλεῖ δὲ πυραίους. ὑπογέγραφα δέ σοι καὶ τὰς θέσεις αὐτῶν, ὡς κεῖνται, καὶ πνέουσιν, ὑπογράψας τὸν τῆς γῆς κύκλον, ἵνα καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν σοι τεθῶσι.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡῚ ἸΛΊΓΓΩΝ.

Οἱ ἴλιγγοι γίνονται, ὅταν ἢ πνεῦμα ἀλλότριον περὶ τὴν κεφαλὴν ἔλθῃ, ἢ ὑγρότης περιττωματικὴ * ἢ ἀπὸ τροφῆς ἐνίας, οἷον ἢ τοῦ οἴνου, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς χυλοῦ· ἢ τρίτον, ὅταν κινῇ τι κύκλῳ τὴν κεφαλήν. ὁ γὰρ τόπος ὁ περὶ τὸν ἐγκέφαλον, φύσει μὲν ὑγρός ἐστιν. ὅταν δ' ἔλθῃ τι πνεῦμα ἀλλότριον, βιάζεται διαδυόμενον, καὶ πρὸς τὰς φλέβας ὠθεῖ κύκλῳ τὸ ὑπάρχον ὑγρόν· ὥστε τρόπον τινὰ τὸ αὐτὸ συμβαίνει, καὶ ἐάν τις περιαιρέσει κύκλῳ κινῇ τὴν κεφαλήν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν εἶναι τὸ κινοῦν, οὔσης οἷον δίνης τινὸς τῆς φορᾶς τοῦ ὑγροῦ μὴ συνεχοῦς ὁμοίως. ἀλλ' ἐν τῇ κινήσει τοῦ μὲν ὑστεροῦντος, τοῦ δὲ προτεροῦντος, τὸ ὑφιστάμενον ἀντικροῦον ἵστησι. τὸ δ' ἱστάμενον διὰ τὸ μὴ ἰσορροπεῖν ὁμοίως αὐτῇ ἢ ἂν ῥέῃ, ταύτῃ φέρεται, καὶ τὸν ἴλιγγον ποιεῖ καὶ κάτω * πολλάκις. αἴτιον δὲ τοῦ μὴ δύνασθαι τὰ ὑγρὰ ῥᾳδίως στρέφεσθαι, καὶ δινεῖσθαι διὰ τὴν λεχθεῖσαν αἰτίαν, ὅτι οὐ συνεχῆ. παραπλήσιον γὰρ τὸ συμβαῖνον, ὥσπερ ἐν τοῖς ὠοῖς τοῖς ὀμοῖς. οὐδὲ γὰρ ταῦτα δύναται δινεῖσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα. τὰ δ' ἑφθὰ δύναται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ σφάλλον ὑφιστάμενον, ἑνὸς ὄντος καὶ συνεχοῦς. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι σχεδὸν αὗται, καὶ τοιαῦται τοῦ πάθους. ἀφ' ὧν δὲ συμβαίνει γίνεσθαι τοῖς καθ' ἕκαστα, περὶ ὧν ἀποροῦσι, πρὸς ταῦτα ἀνάγειν πειρατέον· οἷον διότι κύκλῳ περιπατοῦντες ἰλιγγιῶσι. καὶ ἔτι μᾶλλον, καὶ ὅσῳ ἂν ἐλάττω κύκλον καὶ θᾶττον θέωσι σφοδρότερον, κἂν μετὰ πολλῶν ἢ μόνον, καὶ ἐπ' ἀριστερὰ θέοντες μᾶλλον· καὶ οἱ μακρότατοι δὲ μάλιστα. πάντων γὰρ τούτων καὶ ἔτι ἄλλο τοιοῦτον, ἐν τοῖς πρότερον εἰρημένοις αἰτιᾶται. εἴπερ γὰρ ὁ ἴλιγγος γίνεται, ἐὰν ἐν τῷ αὐτῷ στρέφοιτο τάχιστ' ἂν καὶ μάλιστα τῶν λοιπῶν ἰλιγγιῴη ὁ ἐγγυτάτω, ἢ ὁ ἐν ἐλάττονι κύκλῳ στρέφων, καὶ ὅσῳ ἂν θᾶττον μᾶλλον· διόπερ οἱ θέοντες τῶν περιπατούντων, καὶ οἱ ταχέως τῶν βραδέως. θέουσι γὰρ οἱ * πρὸς τὸ κέντρον. ὡς ὅταν κατ' εὐθὺ τὰ μήκη αὐτῶν ἐκπίπτῃ, πρὸς μίαν κορυφὴν συνάπτειν, καὶ γίνεσθαι κῶνον· βάσιν δ' εἶναι τὸν κύ-

κλον. διὸ συμβαίνει, καθάπερ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφειν τὴν κεφαλήν. καὶ ὅσῳ ἂν ἐλάττω κύκλον μᾶλλον· ὀξύτερος γὰρ ὁ κῶνος. καὶ ἐὰν θᾶττον πλεονάκις ἐν τούτῳ γίνεσθαι κατὰ τὸν ἴσον χρόνον· καὶ τοῖς μακροτέροις δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγκλείουσιν. ἐγγυτέρω γὰρ ἔχειν τὴν κεφαλήν, ὁ μείζων τῆς τοῦ κώνου κορυφῆς. διὸ σχεδὸν ὥσπερ ἐν τῷ αὐτῷ συμβαίνει ἴσην ἔχοντα τὴν κεφαλήν. οὕτω δὲ μάλιστα ὁ ἴλιγγος, καὶ οἱ εἰς τὰ ἀριστερὰ θέοντες. ἔτι μᾶλλον ἴσως νεύουσι, καὶ ὀξυτέραν ποιοῦσι γωνίαν πρὸς τὸν κύκλον. ἐμβριθέστερα γὰρ ὄντα τὰ δεξιά, προσαποβιάζεται μᾶλλον αὐτοῖς διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀριστερῶν. καὶ ἐὰν μὴ μετὰ πολλῶν θέωσι μᾶλλον, καὶ θᾶττον, ἢ μόνοι. πρὸς γὰρ τῇ κύκλῳ περιφερείᾳ, καὶ ἡ ὄψις αὐτὴ προσβάλλουσα τοῖς θέουσι, καὶ συνεχὴς οὖσα τῷ ἐγκεφάλῳ, ποιεῖ τινα κίνησιν ἑτέραν, καὶ ταραχήν. ἅμα γὰρ τὸ ἔξω διαδίδοται, καὶ πρὸς τὰ ἐντός, ὥστ᾽ ἐπεὶ καὶ ἑκάτερον ποιεῖ τὴν ἴλιγγον, οἷον ἥ, τε κύκλῳ κίνησις τῆς κεφαλῆς, καὶ ἡ ὄψις συνεχῶς βλέπουσα τὸ κύκλῳ κινούμενον. ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον, θᾶττον καὶ μᾶλλον γίνεσθαι τὸ πάθος. ὅτι δὲ διὰ τὴν τῆς ὄψεως κίνησιν ἰλιγγιᾶν συμβαίνει, φανερὸν ἐκ πολλῶν. οἵ τε γὰρ πλέοντες θᾶττον καὶ μᾶλλον ἰλιγγιῶσιν, ὅταν ἐμβλέπωσι τοῖς κύμασι, καὶ τῇ τῶν ὅλων ἄστρων κινήσει. διὸ καὶ ἐγκαλύπτονται, τοῦτ᾽ εὐλαβούμενοι. καὶ οἱ τὰς αἰώρας καὶ τοὺς τροχοὺς θεωροῦντες, ἢ καὶ συμπεριφέροντες τὴν ὄψιν, ταχὺ σκοτοῦνται. συμβαίνει γὰρ κινουμένην κύκλῳ τὴν ὄψιν, κινεῖν τὰ ἐντός, καὶ ταράττειν ἀνωμάλως. τῶν ἰλιγγιῶν δέ, καὶ οἱ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ μεγάλα καὶ ἀπότομα ἀποβλέποντες, διὰ τὸ συμβαίνειν μακρὰ ἀποτεινομένην σέεσθαι καὶ κραδαίνεσθαι τὴν ὄψιν. σειομένην δ᾽ οὕτως καὶ κινουμένην, ταράττει καὶ κινεῖ τὰ ἐντός. ἀναβλέπουσι δὲ οὐ συμβαίνει τοῦτο, διὰ τὸ μὴ ὡς ἀποτείνειν μακράν, ἀλλ᾽ ἀποτέμνεσθαι ἐν τῷ φωτί. γίνεται δ᾽ ἴλιγγος. καὶ ὅταν εἰς τοῦτο βλέπωσι συνεχῶς, καὶ ἐπατενίζωσιν. ὃ καὶ ἐπαπορεῖται, διατί ποτε κινουμένης κύκλῳ τῆς ὄψεως, καὶ ἠρεμούσης, συμβαίνει τὸ πάθος. ἄτοπον γὰρ τὸ ἀπὸ τῶν ἐναντίων. αἴτιον δὲ τοῦ μὲν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἰρημένον, τοῦ δὲ ἐν τῇ ἐπιστάσει καὶ τῷ ἀτενισμῷ. διότι τὰ ἐν τῷ κινεῖσθαι σωζόμενα διΐστησι, καὶ ἡ στάσις τῆς ὄψεως διάστασις ἑνὸς μορίου, καὶ τἄλλα τὰ συνεχῆ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ συνίστασθαι. διϊστάμενα δὲ καὶ χωριζόμενα τὰ βαρέα, καταβαρύνει, καὶ ποιεῖ τὸν ἴλιγγον. τὰ γὰρ πεφυκότα κινεῖσθαι τὴν δὲ τὴν κίνησιν, ἄλλο τι καὶ συμμένει διὰ ταύτην. εἰ δὲ μή, καθάπερ Ἡράκλειτός φησι, καὶ ὁ Κυκεών, διΐσταται κινούμενος. εἴη δ᾽ ἂν καὶ τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ αὐτὸ τοῦτ᾽ ἀποδιδόναι. διΐσταται γὰρ ἡ δίνη. τὰ δὲ βαρέα καὶ κοῦφα δέον ἅμα εἶναι, τὰ μὲν εἰς τὸ μέσον ἄγουσα, τὰ δ᾽ εἰς τὸ ἔσχατον. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ κύπτειν ἰλίγγους διὰ τοῦτο. χωρίζεται γὰρ τὰ βαρέα, καὶ ἐλαφρά, τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω. δεῖ δὲ ἅμα εἶναι, καθάπερ ἐλέχθη. ποιεῖ δὲ καὶ ἄλλη τις ἐναντίωσιν, ὡς δοκεῖ * οἷον ἡ τῆς ἐνδείας καὶ τῆς πληρώσεως. ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια σύντηξιν, ἡ δὲ πλησμονὴ περίττωσιν ἐποίησεν, ὥστε πλήρεις γίνεσθαι τοὺς πόρους. ἀνισοῦσα γὰρ ταῦτα καταβαίνει, καὶ διΐστησι τὰς περιόδους, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἴλιγγος. ἐπεὶ καὶ αἱ μέθαι, καὶ αἱ φαρμακεῖαι, καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις παραπλήσια, διὰ τοῦτο ποιεῖ τοὺς ἰλίγγους. ὅθεν καὶ τὸ σημεῖον τινὲς ἐπ᾽ ἀμφοῖν κοινὸν λαμβάνουσιν. ὅταν γὰρ μὴ δύνωνταί τις τοὺς κρατῆρας ἢ δοκοὺς ἀριθμεῖν, τὸν μὲν οὔπω καὶ * τᾶσθαι τὸν δὲ μεθύειν ἡ ἱλαρότης. ἡ ἀλλοτρία γὰρ ἐμπεπτωκυῖα, ποιεῖ τὴν ταραχήν. διὸ καὶ ἐφ᾽ ὅσων ἄλλων συμβαίνει πνεύματος ἢ ὑγρότητος γίνεσθαι πα * ἢ καὶ τῶν ὑπαρχόντων διάστασις, ἀπὸ πάντων συμβαίνει τοῦτο τὸ πάθος. ἀνιστάμενοι δὲ μᾶλλον ἢ καθίζοντες, ἰλιγγιῶσιν· ὅτι ἠρεμούντων συνίσταται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ κεφαλῇ πλέον. ὅταν δὲ κινῶνται, σφαλερὸν γίνεται, καὶ εἰς ἓν μόνον ἀθρόον ἄγον ποιεῖ τὸν ἴλιγγον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕρὶ κόπων.

ΕΝ ΤΙΝΙ ποθ' ὁ κόπος, τίσιν ὡς προτυπώτερον, ὡς ἐπίγον ὑπέλαβε· φλεβὶ καὶ νεύρῳ, ἢ μόνον ἐν νεύρῳ. ἔστι γὰρ καὶ ἡ κίνησις, ἢ ὑπερβολὴ συντήξεως διακίνη· καὶ ἁπλῶς πόνου, οὗπερ αὐτὴ καὶ ὁ κόπος. διὸ καὶ ἀεὶ βαρύνεται ὁ κοπιῶν. εἰ οὖν τὸ νεῦρον μὴ δεκτικὸν ὑγρότητος, οὐκ ἂν ἐνταῦθα ὁ κόπος εἶναι κατὰ φύσιν. ὁ δὲ κόπος διαλλαγή τις, ἄτοπον, τοῦ μὴ δι' ὧν ἡ κίνησις καὶ ὁ πόνος, ἐν τούτοις καὶ ὁ κόπος. ἀλλ' ἐκ τῆς κινήσεως ὑπερροὴ τῆς συντήξεως εἰς αὐτὰ ταῦτα καὶ τὰς καμπάς, ἅπερ μάλιστα βαρύνονται καὶ κοπιῶσι. λέγουσι δὲ καὶ τὰς σάρκας, καὶ ὅλον τὸ σῶμα κοπιᾶν· ὅθεν καὶ τοὺς ὀστεοκόπους ὀστάγρας καλοῦσιν. εἰ δ' ἐν ὀστοῖς ὁ κόπος, πότερον ὡς κινοῦσιν ἢ κινουμένοις, ἢ ὡς ὑπερροὴν δεχομένοις, ἢ οὐδὲν κωλύει τρόπον τινὰ ὡς ἄμφω. καὶ γὰρ κινούμενά πως, καὶ δεχόμενα κατὰ τὴν ὑπερροήν. ὅταν γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς διίκηται διὰ πλῆθος τοῦ πόνου, τότ' ἐν τοῖς ὀστοῖς κόπου· ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ σαρκί, καὶ ἐν ὅλοις τοῖς σώμασιν, ὃ δὴ καλοῦσι συγκεκόφθαι, ὃ διαθέντος συμβαίνει τοῦ πόνου πρὸς ἅπαντα τὰ μέρη. καὶ μάλιστ' οἷς ἂν τις ἐνεργῇ, καθάπερ τοῖς ἄνω καὶ κάτω. καὶ αὐτῶν τούτοις μορίοις εἰσί, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς σκληροκοιτίαις. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν τοῖς καλυπτομένοις μέρεσι μάλιστα, καὶ νευρωδεστάτοις, ὅταν τις σύντηξις περὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰς καμπὰς ἔλθῃ, καὶ ἡ βαρύτης ἀπὸ ταύτης. διὸ καὶ οὐδεὶς πώποτε τὴν γαστέρα ἐκοπίασεν, οὐδὲ τὴν κεφαλήν. ἆρα δ' ὅταν καὶ ἄλλως πως ἡ ὑγρότης ὑπερρυῇ πάντως κόπος. οὐ γὰρ ἂν ἔτι διὰ τὴν κίνησιν. ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ μᾶλλον πόνος τις ἀκολουθεῖ. καὶ γὰρ καθήμενοι καὶ ἑστῶτες, καὶ κατακείμενοί φασι κοπιᾶν. καὶ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι καὶ ἡ πίεσις ἐπίπονον· οἷον γὰρ θλίψις καὶ πάλη τις. ἀλλ' ἐνίοτε δὴ καὶ ὑπὸ πλησμονῆς καὶ ἀγρυπνίας, καὶ ὑπὸ κατάρρου φασὶ κοπιᾶν. ἅπαντα δέ πως καὶ ταῦτα πλῆθος ὑγρότητος. εἴτε γὰρ πλησμονὴ κρατοῦντος τοῦ σώματος, εἴτε ἀγρυπνία κωλύει τὴν τρίψιν. ὅ τε κατάρρους, φανερά τις σύντηξις, ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν ὑγρότης. πότερον οὖν κόπος ταῦτα, ἢ ὁμότης ἡ διάθεσις, ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν ὕπνων συμβαίνει. βαρύνονται γὰρ διὰ τὴν σύντηξιν, ἢ οὐδὲν κωλύει διὰ πλείους αἰτίας γίνεσθαι τὸν κόπον. ἐπεὶ ἐνίοτε καὶ κατεξηραμμένου τοῦ σώματος, καὶ οὐδεμιᾶς ὑγρότητος ὑπαρχούσης, οὐδαμοῦ κοπιῶσι. καὶ μάλιστά γ' ὡς εἰπεῖν οὗτοι, πλὴν εἴ τις ἐν τούτοις τοῖς μέρεσι λέγει τὴν σύντηξιν ὑπάρχειν. ἐπεὶ ὅταν γ' ἁπλῶς ὑγρότητος ὑπερροὴ γένηταί τις, οὐ πάντως κόπος. ὥσπερ τοῖς ὑδρωπιῶσι τοὺς ὑπὸ καθέδρας, ὧν τὰ γούνατα καὶ οἱ πόδες οἰδοῦσιν. οὐδὲ ἐν ὅλως, ὅταν ὑγρανθῇ καὶ βαρυνθῇ τὸ σῶμα. σχεδὸν γὰρ πᾶσι τοῦτο συμβαίνει ἐν τοῖς νοτίοις. ταῦτα μὲν οὐκ ἄγαν διορίσαι χαλεπόν. αἱ δὲ θεραπεῖαι δόξαιεν ἐναντίαι πως εἶναι καὶ τῶν παθῶν, καὶ ἑαυταῖς· οἷον εἴτε καθυγραίνουσα καὶ λουτροῖς καὶ πότοις, εἴπερ ἐν ὑγρότητι καὶ συντήξει τὸ πάθος. καὶ τῷ κόπῳ λύουσα τὸν κόπον, κατὰ τὴν παροιμίαν. οὐκ εἰσὶ δὲ ἐναντίαι. καὶ γὰρ μάλ' ὀξέως δεῖται τὸ κατάξηρον καὶ συντετηγμένον, καὶ πλείω τόπον ἔκκρισιν ἐποίησε τοῦ λυποῦντος, καὶ κατὰ σάρκα καὶ κατὰ κύσιν. εἴτε κίνησις καὶ ὁ πόνος ἅπαν ἐξήρανε τὸ σύντηγμα, καὶ ἐξέπεψε. οὐχ ἅπασιν, οὐδὲ πάντως αἱ τοιαῦται τῆς πορείας. ἀλλ' οἷς μὴ μεγάλαι, μὴ δ' ἀπὸ μεγάλων αἱ ἀρχαί, τὰ δ' ἀντίτυπα καὶ σκληρὰ μᾶλλον ποιεῖ κόπον. καὶ ἐν πορείᾳ, καὶ ἐν δρόμῳ, καὶ ἐν κατακλίσει, καὶ ἐν καθέδρᾳ, διὰ τὸ μᾶλλον ποιεῖν πληγὴν καὶ ἐπίθεσιν, τάχα δ' ἴσως καὶ τὴν συντομίαν πλείω, κοπηρότερον δὲ τὸ τοιοῦτο καὶ δόξειεν, ἀλλ' ἔν γε ταῖς καθέδραις καὶ ταῖς κατακλίσεσι τὸ ὑπεῖκον καὶ ἐνδιδόν, ὅταν ἅπαξ λάβῃ τὸ βάρος, οὐκ ἔτι ὑπείκει· ὥστε καὶ ταῦτα ἔχειν ὁμοίως ἀποπιέζειν. οὐκ ἔστι δὲ τοῦτ' ἀληθές. ἀεὶ γὰρ ἔχει πως τὰ τοιαῦτα ἔνδοσιν, ὡς ἀπίεστα τῇ φύσει. καὶ ἐπεὶ δῆλον ἐν τῷ πλείονι χρόνῳ ποιεῖν ὑποκείμενον, ὅτι τοιοῦτον. τινὰ δὲ πιεστά, καὶ μηδὲν ἐνδιδόντα τῇ θλίψει ποιεῖ τὸν κόπον. ἔτι κατὰ τὴν κίνησιν καὶ τὴν τροφὴν τ' ἀλλ' ἐνδιδῶσι, καὶ ποιεῖ τινα μεταβολὴν τάδε, οὐ διὰ ταῦτα δέ πως, καὶ

τὰ ἐπίπεδα τῶν κοίλων κοπιαρώτερα, καὶ κατάκυρτα τῶν ἐπιπέδων. ἡ γὰρ θλῖψις, σφοδρότερον ποιεῖ καὶ μείζω τὸν πόνον, ἐφ' ἕνα τόπον ἀθροιζομένου τοῦ βάρους. τὸ μὲν οὖν κυρτὸν τοῦ εὐθέος, τούτου δὲ μᾶλλον τὸ κοῖλον. διότι δὲ τοὺς μηροὺς καὶ τὰς κνήμας μᾶλλον κοπιῶσιν, ὅτι μάλιστα ὁ πόνος τῆς τοῦ συνεχοῦς διαστάσεως. συνεχέστερος δὲ καὶ συμφυέστερος ὁ μηρός. ἅμα δὲ καὶ ἡ τῶν νεύρων διάστασις, καὶ ἐν τούτῳ ἐστὶ ἐνδοτέρω τοῦ τόπου τοῦ ἔχοντος περίττωμα. διόπερ ἂν ὑπερβάλλῃ τῇ θερμότητι διὰ τὴν κίνησίν τε μᾶλλον καὶ πλεῖον. ὅτι δ' ἡ ἀνάρτησις ποιεῖ συμπάθειαν τῶν νεύρων καὶ φλεβῶν, καὶ ἐκ τῶν βουβώνων δῆλον. πληγέντων γὰρ τῶν κάτωθεν, ἐνταῦθα βουβῶνες. διότι δὲ καταβαίνοντες μὲν κατ' αὐτὴν τοὺς μηροὺς μάλιστα πονοῦσιν· ἀναβαίνοντες δὲ τὰς κνήμας, ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἀνάβασιν ὁ πόνος διὰ τὸ αἴρειν τὸ σῶμα. φορτίον γὰρ γίνεται. ἱκανὸν οὖν ἅπαν ἐπίκειται τὸ βάρος, καὶ ὁρώμενον τότε μάλιστα ὁ πόνος. ἡ δὲ κνήμη τοιοῦτον. ἔσχατον γὰρ ἔχον μῆκος, καὶ οὐχ ὥσπερ ὁ ποὺς πλάτος· διόπερ σαλεύεται. καθάπερ οὖν ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ὤμων μάλιστα πονοῦσιν, ὥστε ἐπὶ τούτῳ ἔχουσι τὸ βάρος, ὁμοίως καὶ τὰς κνήμας. ἐν δὲ τῷ καταβαίνειν ὁ πόνος διὰ τὸ ἐπιπίπτειν τὸ σῶμα, καὶ ὠθεῖν παρὰ φύσιν· ὥστε καὶ ὁμαλῆς ἐπιπίπτει, καὶ σαλεύει τότε μάλιστα, καὶ ποιεῖ τὸν πόνον. ὡς οὖν ἡ κνήμη ἐν τῷ ἀναβαίνειν κακοπαθεῖ, οὕτως ὁ μηρὸς ἐν τῷ καταβαίνειν, ἐξαίρων τὸ σῶμα ὅλον. ἁπλῶς τὰ βάρη κάτω φέρεται, ὥστε χαλεπώτερον τὸ ἀναβαίνειν τοῦ καταβαίνειν. χαλεπώτεροι δ' οἱ περὶ τὸν θώρακα τόποι, τῶν κάτω· διότι ἐγγυτέρω τοῦ πνευματικοῦ τόπου. συμβαίνει οὖν ταχὺ συνεκφλεγμαίνειν. τότε δ' ὁ πυρετός. ἡ δ' ἀπὸ τῶν σκελῶν φλεγμονὴ πόρρω, διὰ τὸ ἀπομαραίνεσθαι θᾶττον. τῷ δὲ βραχίονι κοπιαρώτερον Διογένης ῥίπτειν λίθον, ἢ ἄλλο τι βάρος, ἔστι σπασμωδέστερον, καὶ καματωδέστερον. οὐ γὰρ ἐπερείδεται, καθάπερ ὁ βάλλων πρὸς τὸν ἐν τῇ χειρὶ ὄγκον. ὥσπερ ὁ πένταθλος πρὸς τοὺς ἁλτῆρας καὶ τοὺς καρπούς· διὸ ὁ μὲν μεῖζον ἅλλεται ἢ μὴ ἔχων. ὁ δὲ θᾶττον θεῖ, μὴ παρασείων· ὁ δὲ ἧττον σπᾶται παντελῶς, διὰ τὸ βάρος. εἰ δὲ βραχεῖς περίπατοι, κοπιαρώτεροι τῶν μακρῶν, καὶ οἱ ὁμαλοὶ τῶν ἀνωμάλων, ὅτι πολλάκις ἵστασθαι συμβαίνει. τῷ δ' ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι χαλεπὸν καὶ κοπῶδες, οὐδὲν οὐδ' ἐκεῖνο ὑπεναντίον, ὡς κοπιῶσί τε μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ὁμαλοῖσι χωρίοις, καὶ θᾶττον βαδίζουσιν ἢ ἐν τοῖς ἀνωμάλοις. κοπιαρώτερον μὲν γὰρ τὸ ἐν αὐτῷ σχήματι. θᾶττον δ' ἡ βάδισις ἡ ἐν τῷ ἴσῳ χρόνῳ ἐλάττω τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα. τοιαύτη δ' ἡ ἐν τῷ ὁμαλῷ. τὸ δὲ παρ' ἑκάστην πορείαν γινόμενον, γίνεται παρὰ τὰ πολλά. διότι δὲ μακροὶ μὲν ὄντες οἱ περίπατοι ἐν τοῖς ὁμαλοῖσι, κοπιαρώτεροι τῶν ἀνωμάλων. οἱ δὲ βραχεῖς, ἀκοπώτεροι· ἢ ὅτι ἥτε πολλὴ κίνησις ποιεῖ κόπον, ἐστὶ ἰσχυρὰ τοιαύτη σπασματώδης. πολλὴ δ' ἡ συνεχής, καὶ μία. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀνάντεσιν, ἂν ἔχωσι μῆκος αἱ μεταβολαί, ποιοῦσιν ἀνάπαυσιν. ἐν δὲ τοῖς ὁμαλέσιν, ἡ ὁμοιότης τοῦ σχήματος οὐ διαλαμβάνει, ἀλλὰ συνεργάζεται πρὸς τὸ συνεχῆ τὴν κίνησιν εἶναι. ὅταν δ' ἡ βραχεῖα, διὰ μὲν τὸ πλῆθος τῆς κινήσεως, οὐ γίνεται κόπος. διὰ δὲ τὴν μεταβολὴν ἰσχυρὰν εἶναι, καὶ ἐναντίαν τῆς κάτω καὶ ἄνω, ποιεῖ κόπον. τοιαύτη δ' ἡ ἐν τοῖς ἐναντέσιν. ἐν δὲ τοῖς παιδίοις τοῦθ' ὅτι θερμά τε καὶ κάθυγρα τὰ σώματα διὰ τὴν σύνταξιν. ἡ δὲ τοιαύτη διάθεσις σπερματική. κατάκεινται δ' ὕπτιοι, διὰ τὴν ἔκλυσιν. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ σχήματι μάλιστ' ἀνίεν, καὶ πρὸς τὸν ἐξονειρωγμὸν συνεργεῖ. συμβαίνει δ' αὐτοῖς καθεύδειν μετὰ μᾶλλον, τὴν δ' ἴσην τροφὴν ἧττον πέττειν. καὶ τὸ ὁ ὕπνος πεπτικόν, ὅτι ἅμα τροφῇ περιττώματος ἔχουσι πλῆθος· ὃ καὶ αὐτὸ μέτριον ὄν, δυσπεπτότερόν ἐστι πολλῆς τροφῆς. διὸ ἐστὶ ἀναμιγνύμενον κωλύει πέττεσθαι τὴν τροφήν. ὁ δὲ ὕπνος μᾶλλον γίνεται ἀπὸ τοῦ πλείονος ὑγροῦ καὶ θερμοῦ, καθάπερ τοῖς μεθύουσι. κελεύουσι δέ τινες τοὺς μὲν χειμερινοὺς ἀλείμματι, τοὺς δὲ θερινοὺς λουτρῷ θεραπεύειν· τοὺς μὲν διὰ τὰς μεταβολὰς καὶ φρίκας, τοὺς δὲ διὰ τὴν ξηρότητα τῆς ὥρας καθυγραίνειν. διὸ καὶ τοῖς ποτοῖς τοῦ θέρους μᾶλλον ἡδονὴ σιτία· κοινὸν μέν, οἰκειότερον δὲ τῷ θέρει. διὰ γὰρ τὴν ὥραν ὑπὸ τῶν σιτίων θερμαίνεται. διότι δὲ τὰ ὑγρὰ σώματα κοπιαρώτερα τῶν μὴ ὑγρῶν· αἰσθανέστερα γάρ. τὸ δ' ἰσχυρότερον μέν, ἀπαθέστερον δέ, οὐ πρὸς ἅπασαν ἀπάθειαν τὸ σκληρόν, οἷον πρὸς θραῦσιν, ἢ κάταξιν, ἢ θλάσιν, ἢ διάσπασιν· ἀλλὰ γλισχρότερα. ὧν ἔνια μαλακὰ καὶ ὑγρὰ τὴν φύσιν, ὁ δὲ κόπος ἐκστατικῆς καὶ ἐκπληκτικῆς κινήσεως· ἐν μὲν γὰρ τῇ μεταβολῇ τῆς πορείας πάντ'

ἔχει, καὶ τὴν

ἔχει, καὶ τὴν συνέχειαν παρὰ τὰ * μέρη. ἐν δὲ τῇ θέσει τῶν μορίων, τύπτει διὰ τὰ ὑγρὰ τῶν * σωμάτων, καὶ γάρ τοι * μᾶλλον καὶ τύπτεται ἧττον διὰ * τὰ δὲ σκληρὰ * τὸ * τίον.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡῚ ὈΣΜΩ͂Ν.

ΑΙ ὀσμαί, τὸ μὲν ὅλον ἐκ μίξεώς εἰσι, καθάπερ οἱ χυλοί. τὸ γὰρ ἄμικτον ἅπαν ἄοδμον, ὥσπερ ἄχυλον. διὸ καὶ τὰ ἁπλᾶ, ἄοδμα· οἷον ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ. ἡ δὲ γῆ μάλιστα μόνη ὀδμὴν ἔχει, διὸ μάλιστα μικτή. τῶν δ᾽ ὀδμῶν, αἱ μὲν ὥσπερ ἀκδεῖς καὶ ὑδαρεῖς, καθάπερ ἐπὶ τῶν χυλῶν· αἱ δὲ ἔχουσαί τινας ἰδέας· αἱ δ᾽ ἰδέαι, δοκοῦσι μὲν ἀκολουθεῖν ταῖς τῶν χυλῶν. οὐ μὴν ἔχουσί γε πᾶσαι τὰς αὐτὰς προσηγορίας, ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον εἴπομεν· οὐδ᾽ ὅλως οὕτω διωρισμέναι τοῖς εἴδεσιν, ὥσπερ οἱ χυλοί· ἀλλ᾽ ὡς ἂν τοῖς γένεσιν. ὅτι τὰ μὲν εὔοσμα, τὰ δὲ κάκοσμα. τῆς δὲ εὐοδίας καὶ κακωδίας, οὐκέτι τὰ εἴδη κατωνόμασται, καίπερ ἔχοντα διαφορὰς μεγάλας. ἐπεὶ γὰρ τῶν γλυκέων καὶ πικρῶν μᾶλλον, ἀλλὰ δριμεῖα λέγεται καὶ ἰσχυρά, καὶ μαλακὴ καὶ γλυκεῖα καὶ βαρεῖα ὀδμή. κοιναὶ δ᾽ ἔνιαι τούτων, καὶ τῶν κακωδῶν. ἡ δὲ καθόλου, καὶ ὥσπερ ἐπὶ πᾶσι τοῖς διαφθειρομένοις, σαπρότης. ἅπαν γὰρ τὸ σηπόμενον κακῶδες, εἰ μή τις τὴν ὀξύτητα λέγει τοῦ οἴνου σαπρότητα, τῇ ὁμοιότητι τῆς φθορᾶς. ἐν ἅπασι δ᾽ οὖν ἡ τοῦ σαπροῦ κακωδία, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ἐν ζώοις, καὶ τοῖς ἀψύχοις. ἐν ἅπασι δὲ διαφθειρομένοις, ὧν μὴ ἡ σύστασις εὐθὺς ἐκ τοιαύτης ὕλης. ἔχει γὰρ ἔνια καὶ τὴν τῆς ὕλης ὀσμήν. οὐ μὴν ἐπὶ πάντων γε τοῦτ᾽ ἀκολουθεῖ· πολλὰ γὰρ οὐ κακώδη τὰ ἐκ τῶν σαπρῶν, ὡς οὐδ᾽ οἱ μύκητες οἱ ἐκ τῆς κόπρου φυόμενοι. τὰ δὲ ἐκ σήψεως φυόμενα καὶ συνιστάμενα, κακώδη. εὔοσμα μὲν οὖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ πεπεμμένα λεπτὰ καὶ ἥκιστα γεώδη. τί γὰρ τῆς ὀσμῆς ἐν ἀναπνοῇ, κακώδη δὲ δηλονότι τἀναντία. πολλὰ δ᾽ ὥσπερ τῶν γλυκέων, ἐμφαίνει τινὰ πικρότητα, καὶ τῶν εὐωδῶν βαρύτητα ταῖς ὀσμαῖς. ἔχει δ᾽ ἕκαστον ὀσμὴν ἰδίαν καὶ ζώων καὶ φυτῶν, καὶ τῶν ἀψύχων ὅσα ὀσμώδη. πολλὰ δ᾽ ἡμῖν οὐ φαίνεται, διὰ τὸ χειρίστην ἔχειν τὴν αἴσθησιν ταύτην, ὡς εἰπεῖν. ἐπεὶ τοῖς γε ἄλλοις καὶ τὰ παντελῶς ἄοδμα φαινόμενα δίδωσι τινὰ ὀσμήν. ὥσπερ αἱ κριθαὶ τοῖς ὑποζυγίοις, αἱ ἐκ τῆς κεδροπόλιος, ἃς οὐκ ἐσθίουσι διὰ τὴν κακωδίαν. ἡμᾶς δὲ καὶ αἱ τῶν ζώων λανθάνουσι τῶν ὀσμῶν δοκούντων. εὐωδία μὲν οὖν οὐδὲν φαίνεται καθ᾽ αὑτὸ χαίρειν, ὡς εἰπεῖν· ἀλλ᾽ ὅσα πρὸς τὴν τροφήν, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. πονεῖν δ᾽ ἔνια φαίνεται ταῖς ὀσμαῖς καὶ ταῖς εὐωδίαις, εἴπερ ἀληθὲς τὸ ἐπὶ τῶν γυπῶν, καὶ τῶν κανθάρων. τοῦτο δὲ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, δῆλον, τῶν διὰ ἐναντίωσιν τῆς ἐναντίας φύσεως. ὡς δὲ καθ᾽ ἕκαστον ἅμα δεῖ τήν τε κρᾶσιν τὴν ἑκάστου, καὶ τὴν τῆς ὀσμῆς λαμβάνειν δύναμιν. εἰσὶ μὲν οὖν ἔνιαι τῶν εὐόσμων, καὶ ἐν ταῖς τροφαῖς, οἷον αἱ τῶν ἀκροδρύων καὶ ἀπίων, καὶ μήλων· αὗται γὰρ ἄνευ τῆς προσφορᾶς ἡδεῖαι. καὶ μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὥς γ᾽ ἁπλῶς διελεῖν, αἱ μὲν εἰσὶ καθ᾽ αὑτάς, αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός. αἱ μὲν τῶν χυλῶν καὶ τῆς τροφῆς κατὰ συμβεβηκός, αἱ δ᾽ ὥσπερ τῆς ἀναπνοῆς καθ᾽ αὑτάς. ὡς γὰρ ἐπίπαν τὰ εὔοσμα, καθάπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, δύσχυλα καὶ στρυφνά, καὶ ὑπόπικρα. ἔνια δὲ τῶν εὐχύλων καὶ κακώδη, καθάπερ καὶ τὸ αἰγύπτιον καλούμενον σῦκον, γλυκὺ ὄν· καὶ εἰ μὴ πανταχοῦ, ἀλλ᾽ ἐνιαχοῦ. καὶ ἡ ἄρκευθος ἐμφαίνει τινὰ τῇ μασήσει κακωδίαν, γλυκεῖα οὖσα. τὸ δ᾽ οὖρον ποιεῖ εὐῶδες. ἐπεὶ δὲ τῶν ὀσμῶν αἱ μὲν ἐν φυτοῖς καὶ τοῖς τούτων μορίοις, οἷον κλωσί, φύλλοις, φλοιοῖς, καρποῖς, δακρύοις· αἱ δὲ ὥσπερ διείλομεν, ἐν ζώοις καὶ φυτοῖς, καὶ τοῖς ἀψύχοις, αὗται μὲν φανερὸν ὅτι πέψιν ἕκασται λαμβάνουσιν ἐν τοῖς οἰκείοις, αἷς καὶ τὸ εὐῶδες καὶ κακῶδες ἀκολουθεῖ κατὰ τὰς οἰκείας φύσεις· ἡ δὲ πέψις τοῦ οἰκείου θερμοῦ. ἐν δὲ τοῖς ἀψύχοις ταῖς τῶν ἁπλῶν

δυνάμεσι,

δυνάμεσι, καὶ γίνονται καὶ μεθίστανται καθάπερ οἱ χυλοί. ὅσαι δὲ διὰ τὴν τέχνην καὶ ἐπίνοιαν γίνονται, περὶ τούτων πειρατέον εἰπεῖν, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν χυλῶν. ἐν ἀμφοῖν δὲ δῆλον, ὡς ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἥδιον ἐστὶν ἡμῖν ἡ ἀναφορά. πᾶσα γὰρ τέχνη στοχάζεται τούτων. εἰσὶ μὲν οὖν καὶ τοῖς ἀμίκτοις ὀσμαί τινες, πρὸς ἃς συνεργεῖν πειρῶνται καὶ ταῖς παρὰ * ταῖς τῶν χυλῶν εὐσό * οὐ μὴν ἀλλ' ὥστε ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν μίξει τὸ πλέον, καὶ οὕτως αἱ * δυοῖν μὲν ὡς ἐπὶ γένει λαβεῖν ὑγροῦ καὶ ξηροῦ. τριχῶς δέ γι * ὅταν ἢ ὁμογενὴς ὁμογενεῖ, ἢ παραλλάττον ἐπ' αὐτῇ * ἢ ὑγρῷ ὑγρόν, ἢ ξηρῷ ξηρόν. ἐν δυοῖν γὰρ τούτων καὶ ἡ τῶν χυλῶν καὶ τῶν ὀσμῶν γένεσις. ὡς μὲν οἱ τὰ ἀρώματα καὶ τὰ διαπάσματα συντιθέντες ξηροῖς πρὸς ξηρά. ὡς δ' οἱ τὰ μύρα κεραννύντες, ἢ τῷ οἴνῳ ἐπιχέοντες ὑγροῖς πρὸς ὑγρά. τὸ δὲ τρίτον, ὃ καὶ πλεῖστόν ἐστιν, ὡς οἱ μυρεψοὶ ξηροῖς πρὸς ὑγρά. παντὸς γὰρ μύρου καὶ χρίσματος ἡ σύνθεσις αὕτη. δεῖ δὲ εἰδέναι, ποῖαι ποίοις εὔμικτοι, καὶ ποῖαι ποίοις συνεργοῦσιν εἰς τὸ ποιεῖν μίαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν χυλῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ ταὐτὸ τοῦτο ζητοῦσιν οἱ μιγνύντες, καὶ οἷον ἀρτύοντες. ταῦτα μὲν οὖν, ἐν οἷς καὶ δι' ὧν αἱ τέχναι ποιοῦνται τὰ τέλη, μίγνυνται δὲ τὰ μὲν αὐτῆς τῆς ὀσμῆς ἕνεκα, καὶ πρὸς ταύτην τὴν αἴσθησιν. τὰ δ' ὥσπερ ἡδύνειν βουλόμενα τὴν γεῦσιν, οἷον ὡς οἱ τὰ μύρα τοῖς οἴνοις ἐπιχέοντες, οἱ τὰ ἀρώματα ἐμβάλλοντες. αἱ γὰρ αἰσθήσεις σύνεγγυς οὖσαι, ποιοῦσί τινα ἀπόλαυσιν ἀλλήλων, ὅθεν καὶ αὐτοῖς τοῖς γευστοῖς ζητοῦσι τὰς εὐοσμίας.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις ἴσως, διατί ποτε μύρον, καὶ τἄλλα εὔοσμα, τὸν μὲν οἶνον ἡδύνει, τῶν δὲ βρωμάτων οὐδέν, ἀλλὰ πάντα λυμαίνεται καὶ ἄπυρωτα καὶ πεπυρωμένα· τὸ δ' αἴτιον ὑποληπτέον, ὅτι συμβαίνει τῶν μὲν ξηρῶν ἀφαιρεῖσθαί τε τὸν οἰκεῖον χυλὸν διὰ τὴν ἰσχύν, καὶ ἅμα συνεπιφαίνειν τὸν αὐτὸν ὄντα στρυφνὸν καὶ ὑπόπικρον. ἅπαν γὰρ τὸ εὔοσμον τοιοῦτον. διαμασσωμένοις δὲ μᾶλλον ἐμφανές, διά τε τὴν θλῖψιν καὶ τομήν, καὶ ἔτι τὸ χρονίζεσθαι. τὸν δ' οἶνον οὐδέτερον ποιεῖ. καὶ γὰρ ὁ χυλὸς ἰσχυρότατος, καὶ πλείων εἰς τὸ μὴ κρατεῖσθαι. καὶ οὐδένα τῇ γεύσει χρόνον ἐπιδιατρίβων, ἀλλ' ὅσον ἀποθιγγάνων. ὥστε τὸ μὲν ἡδὺ ἐνδιδόναι τῇ αἰσθήσει, τὸ δὲ πικρὸν καὶ δύσχολον τῇ γεύσει μὴ ἐμφαίνων. ἀλλὰ συμβαίνει τῷ ὄντι, καθάπερ ἥδυσμα γίνεσθαι τῷ πόματι τὴν ὀσμήν. τὸ μὲν γὰρ γλυκύ, καὶ μάλιστα δεομένου διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν· τοῖς δ' ἄλλοις, ὥσπερ μιᾶς ἐξ ἀμφοῖν γινομένοις, διὰ τὴν μίξιν. ὁ γὰρ οἶνος, ὥσπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, δεινὸς δέξασθαι τὰς ὀσμάς. ἔχει δ' ἀπόρησιν καὶ τόδε· διότι τὰ μὲν ἄνθη καὶ τὰ στεφανώματα ἀσθενέστερα ὄντα ταῖς ὀσμαῖς, καὶ πόρρωθεν ὄζει· ἡ δ' ἶρις, καὶ τὸ νάρδον, καὶ τὰ ἄλλα τὰ εὔοσμα τῶν ξηρῶν, ἰσχυρότερα ἐγγύθεν. καὶ ἔνιά γε προσενεγκαμένοις, ἔνια δὲ καὶ τρίψεως προσδεῖται καὶ διαιρέσεως· τὰ δὲ καὶ πυρώσεως, ὥσπερ ἡ σμύρνα, καὶ ὁ λιβανωτός, καὶ πᾶν τὸ θυμιατόν. αἴτιον δ' ὅτι τῶν μὲν ἀνθῶν ἐπιπολῆς τὸ ποιοῦν τὴν ὀσμήν, ἅτε μανῶν ὄντων, καὶ οὐκ ἐχόντων βάθος, τῶν δὲ ῥιζῶν, καὶ πάντων τῶν στερεῶν, ἐν βάθει. τὰ δ' ἔξωθεν ἀπεξηραμένα καὶ πεπυκνωμένα. διὸ καὶ ἀφιᾶσι πόρρω τὰς ἀποπνοίας. τὰ δ' οἷον ἀνοίξεως δέονται τῶν πόρων· ὅθεν καὶ αἰρούμενα καὶ κοπτόμενα, πάντ' εὐωδέστερα. τὰ δ' ἄνθη κακωδέστερα, τριβόμενα. τὰ μὲν γὰρ ἐκφαίνει τὸ οἰκεῖον, τὰ δὲ προσλαμβάνει τὸ ἀλλότριον. ὁ δὲ λιβανωτός, καὶ ἡ σμύρνα, πυκνότερον ἔτι τὴν φύσιν ἔχοντα, προσδέονται πυρώσεως μαλακῆς· ἢ διὰ μικρὸν ἐκθερμαίνουσα, ποιήσει τὴν ἀναθυμίασιν. ἐὰν γὰρ κόπτῃ τις ἢ τρίβῃ ταῦτα, προσοίσονται μὲν ὀσμήν· οὐχ ὁμοίως δὲ ἡδεῖαν, οὐδ' εὐταμίευτον. τούτων μὲν οὖν τοιαῦταί τινες αἱ αἰτίαι. τῶν δὲ μύρων ἡ σύνθεσις καὶ ἡ κατασκευὴ τὸ ὅλον, οἷον εἰς θησαυρισμόν ἐστι τῶν ὀσμῶν· διόπερ εἰς ἔλαιον τίθενται. τοῦτο γὰρ χρονιώτατον, καὶ ἅμα πρὸς τὴν χρείαν μάλιστ' ἁρμόττον, ἐπεὶ φύσει ἥκιστα δεκτικὸν ὀσμῆς, διὰ τὴν πυκνότητα καὶ τὸ λίπος. αὐτῶν δὲ τούτων τὸ λιπαρώτατον, οἷον τὸ ἀμυγδάλινον. τὸ δὲ σισάμινον, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐλαιῶν, μάλιστα. χρῶνται δὲ μάλιστα τῷ ἐκ τῆς βαλάνου, τῆς αἰγυπτίας καὶ συρίας· ἥκιστα γὰρ λιπαρόν. ἐπεὶ καὶ τῷ ἐκ τῶν ἐλαιῶν μάλιστα χρῶνται τῷ ὠμοτριβεῖ τοῦ φαυλίου· δοκεῖ γὰρ ἀλιπέστατον ἔχειν, καὶ λεπτότατον. καὶ τούτῳ νέῳ, καὶ μὴ παλαιῷ· τὸ γὰρ ὑπὲρ ἐνιαυτόν, ἀχρεῖον, παχύτερον καὶ λιπαρότερον γινόμενον. ἔλαιον μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον, οἰκειότατον· ἀνδέστατον γάρ. φασὶ δέ τινες, καὶ ἐν τῷ χρώματι τὸ ἐκ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων. πολλὰ δὲ γίνεται περὶ

τοῦ περὶ κιλικίαν, καὶ ποιοῦσιν ἐξ αὐτῶν χρῖσμα. φασὶ δὲ, καὶ εἰς τὰ πολυτελῆ τῶν μύρων ἁρμόττειν, ὥσπερ καὶ τὸ ἐκ τῆς βαλάνου. ἔτι γὰρ ποιεῖ τὰ κελύφη αὐτῆς εὔοσμα, εἰς τὸ ἔλαιον ἐμβαλλόμενα· ἐπεὶ καὶ τὰ τῶν πικρῶν. ἰδεῖν δέ πως οὐκ ἐναντίον, ἅμα μὲν τὸ ἀοσμότατον ζητεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ὠμοτριβὲς ἐκ τῶν φαυλίων· ἅμα δ' ἐν τούτοις ποιεῖν. δριμύτητα γὰρ ἔχει τὰ τῶν ἀμυγδάλων, εἰ μὴ ἄρ' ὅτι τὸ ἔλαιον ἑψόμενον κακῶδες. ταῦτα μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. χρῶνται δὲ πρὸς πάντα τοῖς ἀρώμασι, τοῖς μὲν ὑποστύφοντες τὸ ἔλαιον, τοῖς δὲ καὶ τὴν ὀσμὴν ἐκ τούτων ἐμποιοῦντες. ὑποστύφουσι γὰρ πᾶν εἰς τὸ δέξασθαι μᾶλλον τὴν ὀσμὴν, ὥσπερ τὰ ἔρια τὴν βαφήν. ὑποστύφεται δὲ τοῖς ἀσθενεστέροις τῶν ἀρωμάτων· εἶθ' ὕστερον ἐμβάλλουσιν, ἀφ' οὗ ἂν βούλωνται τὴν ὀσμὴν λαβεῖν. ἐπικρατεῖ γὰρ εἰς τὸ ἔσχατον ἐμβαλλόμενον, κἂν ἔλαττον ᾖ· οἷον ἐὰν εἰς κοτύλην σμύρνης ἐμβληθῇ μνᾶ, καὶ ὕστερον ἐμβληθῶσι κινναμώμου δύο δραχμαί. θαυμάσειε δ' ἄν τις ἴσως οὖν τότε, καὶ διατί ποτε τὰ ἀρώματα προεμβαλλόμενα δεκτικώτερον ποιεῖ τοὔλαιον ὀσμὴν ἔχοντα. δεῖ γὰρ εὐῶδες εἶναι τὸ δεξόμενον, τὸ δὲ κατειλημμένον ἐφ' ἑτέρου οὐκ εὐῶδες· ὥσθ' ἧττον ἐχρῆν εἶναι δεκτικόν. αἴτιον δ' ἀμφοτέρων, ἢ πάντων, τὸ αὐτό. ξηρὰ γὰρ ὄντα, τὸ λίπος ἕλκει πρὸς ἑαυτὰ, καὶ ἀναδέχεται. διὸ καὶ τὴν συνέχειαν ἐξαιρεῖ. μανὸν δὲ γενόμενον, καὶ τοῦ λίπους ἀφαιρεθέντος, ἐν ᾧ καὶ ἡ οἰκεία μάλιστα ὀσμὴ, δεκτικώτερον ἐγένετ' αὐτοῦ ἐπεμβαλλομένου, διὰ τὸ μὴ ἀντιστατεῖν. ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀρωμάτων ὀσμὴ, καὶ ἀσθενὴς, ἅτε εἰς τὸ λιπαρὸν ἀνηλωμένη· καὶ ἔτι κατέχεται τούτῳ, διὰ τὸ πληρῶσαι τοὺς πόρους. ὥστε κατὰ λόγον, κἂν ἔλαττον ᾖ τὸ ἐπιβαλλόμενον ἐπικρατεῖν τὴν τούτου ὀσμήν. εἰς ἀσθενέστερον γὰρ ἐμπίπτει, καὶ δεκτικώτερον. ἀνάλογον δ' ἔχει καὶ ἡ πολυχρονιότης ἡ ἐν ἑκάστῳ, καὶ ἡ πρὸς τὴν πύρωσιν ἀσθένεια, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα. τὸ μὲν δεκτικώτατον, οἷον τὸ τῆς βαλάνου, καὶ χρονιώτατον, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. μάλιστα γὰρ ὥσπερ ἓν γίνεται, καὶ συμφυὲς τὸ μάλιστα δεχόμενον. ἀεὶ γὰρ τὸ κράτιστον διαμονώτατον. διὸ καὶ πυρούμενον μάλιστα ἀπαθές. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὸ σησάμινον· ἔστι γὰρ δεκτικώτατον. τὸ δ' ἀμυγδάλινον παρακμάζει ταχὺ, καὶ ὀλιγοχρονιώτατον διὰ τὴν ἐναντίαν αἰτίαν. τὸ γὰρ ἥκιστα δεξάμενον, τάχιστα μεθίστησι. τοῦ ῥοδίνου δὲ μάλιστα δεκτικὸν τὸ σησάμινον, διὰ τὴν λιπαρότητα. πυρούμενον δὲ ἐξόζει σησάμου καθάπερ ἀναλούμενον. αἱ μὲν οὖν τῶν ἐλαίων φύσεις καὶ δυνάμεις, τοιαῦται. τὰ ἀρώματα δὲ πάντα, σχεδὸν ἔστιν εὔοσμα, πλὴν τῶν ἀνθῶν, ξηρὰ καὶ θερμὰ καὶ στυπτικὰ καὶ δηκτικά. τὰ δὲ καὶ ἔχοντά τινα πικρότητα, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον εἴπομεν, ὥσπερ ἶρις, σμύρνα, λιβανωτός. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ τὰ μύρα. κοινόταται δὲ τῶν δυνάμεων, τό τε στυπτικὸν, καὶ τὸ θερμαντικόν. αἳ δὴ καὶ ἐργάζονται. ὑποστύφονται μὲν οὖν πάντα πυρούμενα. τὰς δ' ὀσμὰς τὰς κυρίας ἀντιλαμβάνει ψυχρὰ καὶ ἀπύρωτα. καὶ ἔοικεν, ὥσπερ τῶν ἀνθῶν, τὰ μὲν ψυχροκαφῆ, τὰ δὲ θερμοκαφῆ, παραπλησίως ἔχειν καὶ ἐπὶ τῶν ὀσμῶν. πάντων δὲ ἡ ἕψησις, καὶ εἴς τε ὑπόστυψιν καὶ τὰς κυρίας ὀσμὰς ἐνισταμένων, ἡ τῶν ἀγγείων ἐν ὕδατι γίνεται, καὶ οὐκ αὐτῶν τῷ πυρὶ χρωμένων. ἔστι γὰρ δ' ὅτι μαλακὸν εἶναι δεῖ τὴν θερμότητα, καὶ ἀκρισία πολλὴ γένοιτ' ἂν τῇ φλογὶ χρωμένων· ἔτι καύσησιν ὄζει. ποιεῖ δ' ἐλάττω τὴν ἀπουσίαν, ὅσα πυρούμενα λαμβάνει τὰς κυρίας ὀσμὰς μᾶλλον ἢ ὅσα ψυχρὰ, διὰ τὸ προσφυρᾶσθαι τὰ πυρούμενα· τὰ μὲν οἴνῳ εὐώδει, τὰ δ' ὕδατι. ἧττον γὰρ ἀναπίνει. τὰ δὲ ψυχρὰ ξηρὰ ὄντα, μᾶλλον· καθάπερ ἶρις κοπεῖσα. λαμβάνοντος γὰρ τοῦ ἀμφορέως ξηρᾶς ἴριδος κεκομμένης μέδιμνον, καὶ δύο ἡμίεκτα, πολλὴν ποιεῖν φασιν ἀπουσίαν. ἐὰν δὲ μετρίῳ φυράσῃ λείπειν ὅσον δύο χοᾶς, τοὺς δὲ πολλοὺς ἔλαττον. γίνεται δὲ τὸ βέλτιον τὸ ἴρινον, ἐὰν ᾖ ξηρὰ καὶ ἀπύρωτος ἡ ἶρις. ἀκρατεστέρα γὰρ ἡ δύναμις, ἢ ἐὰν φυραθεῖσα καὶ πυρουμένη. συμβαίνει δ' ὥσπερ καὶ ἐκθλίβεσθαι μᾶλλον ἐκ τῶν προπεφυρασμένων, διὰ τὸ ἧττον ἀναδέχεσθαι, καὶ ἕλκειν εἰς αὐτό. προσύφοντες δ' οὐ πολὺν χρόνον ἐῶσι τὰ ἀρώματα, ἀλλ' ἐξαιροῦσιν, ὅπως μὴ πολὺ ἐκπίνωσι. πρὸς ἕκαστον δὲ τῶν μύρων ἐμβάλλουσι τὰ πρόσφορα τῶν ἀρωμάτων, οἷον εἰς μὲν τὴν κύπρον καρδάμωμον, ἀσπάλαθον ἀναφυράσαντες τῷ εὐώδει. εἰς δὲ τὸ ῥόδινον, σχοῖνον, ἀσπάλαθον, κάλαμον. ἡ δ' ἀναφύρασις ὁμοίως, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ δεῖ τὰ ἁρμόττοντα. τῷ ῥοδίνῳ δ' ἐμβάλλονται, καὶ ἅλες πολλοὶ, καὶ τοῦτ' ἴδιον παρὰ τἄλλα· διὸ καὶ πλείστη ἀπουσία γίνεται. μίγνυνται γὰρ

ται γὰρ εἰς τὸν ἀμφορέα δύο μέδιμνοι. τοῦ δὲ κύπρου, ἡ μὲν ἐργασία παραπλησία τῇ τοῦ ῥοδίνου, πλὴν ἐάν τις μὴ ταχέως ἐξαίρῃ καὶ ἀποθλίβῃ, σῆψις ἐγγινομένη φθείρει τὰ μύρα διὰ τὴν δυσωδίαν. ποιεῖ γὰρ σῆψιν ἀνυγραινομένη. παραπλησία δ᾽ ἐπεργασία καὶ τοῦ μηλίνου. προστυφέντες γὰρ ἐλαίου, εἶτα τὰ μῆλα ἐμβάλλουσιν εἰς ψυχρόν. εἶτ᾽ ἐξαίρουσι πάλιν πρὸ τοῦ μελαίνεσθαι, καὶ μετὰ πάσας τὰς ἐμβολάς. μελαινομένων γάρ, σῆψις, διὰ τὸ ἀνυγραίνεσθαι. καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ κύπρου. ἅπαντα δὲ συντίθενται τὰ μύρα, τὰ μὲν ἀπ᾽ ἀνθῶν, τὰ δὲ ἀπὸ φύλλων, τὰ δὲ ἀπὸ κλωνός, τὰ δὲ ἀπὸ ῥίζης, τὰ δ᾽ ἀπὸ ξύλων, τὰ δ᾽ ἀπὸ καρποῦ, τὰ δ᾽ ἀπὸ δακρύων. μικτὰ δὲ πάνθ᾽ ὡς εἰπεῖν· ἀπ᾽ ἀνθῶν μὲν, οἷον τὸ ῥόδινον, καὶ τὸ λευκόϊον, καὶ τὸ σούσινον· καὶ γὰρ τοῦτο ἐκ τῶν κρίνων. ἔτι δὲ τὸ σισύμβρινον, καὶ τὸ ἑρπύλλινον, καὶ ἡ κύπρος· καὶ πρὸς τούτοις τὸ κρόκινον. βέλτιστος δ᾽ ἐν αἰγίνῃ καὶ κιλικίᾳ. ἀπὸ δὲ τῶν φύλλων, οἷον τότε μύρτινον, καὶ τὸ οἰνάνθινον· αὕτη δ᾽ ἐν κύπρῳ φύεται ὀρεινή, καὶ πολύοδμος. ἀπὸ δὲ τῆς ἐν τῇ ἑλλάδι, οὐ γίνεται διὰ τὸ ἄοδμον. ἀπὸ ῥιζῶν δέ, τό, τε ἴρινον, καὶ τὸ νάρδινον, καὶ τὸ ἀμαράκινον ἐκ τοῦ κόστου. τοῦτο γὰρ ὀνομάζουσι τὴν ῥίζαν. τὸ δὲ χρῖσμα τὸ ἐρετρικόν, ἐκ τοῦ κυπείρου. κομίζεται δὲ ἀπὸ τῶν κυκλάδων τὸ κύπειρον. ἀπὸ ξύλου δέ, ὁ φοῖνιξ καλούμενος. ἐμβάλλουσι γάρ, τὴν ὀνομαζομένην σπάθην ξηράναντες. ἀπὸ καρπῶν δὲ τότε μήλινον, καὶ τὸ μύρτινον, καὶ τὸ δάφνινον. τὸ δ᾽ αἰγύπτιον, ἐκ πλειόνων· ἔκ τε τοῦ κινναμώμου καὶ ἐκ σμύρνης, καὶ ἐξ ἄλλων. ἔτι δὲ ἐκ πλειόνων τοῦτο, τὸ μεγαλεῖον· καὶ γὰρ ἐκ κινναμώμου, καὶ τῆς ἐκ σμύρνης κοπτομένης, ἔλαιον ῥεῖ. στακτὴ δὲ καλεῖται, διὰ τὸ μικρὸν στάζειν· ὃ δὴ μόνον τινές φασιν ἁπλοῦν εἶναι, καὶ ἀσύνθετον τῶν μύρων. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα σύνθετα, πλὴν τὰ μὲν ἐκ πλειόνων, τὰ δὲ ἐξ ἐλαττόνων. ἐξ ἐλαχίστων δέ, τὸ ἴρινον. οἱ μὲν οὖν οὕτω λέγουσιν. οἱ δὲ τὴν ἐργασίαν τῆς στακτῆς εἶναι τοιαύδε, τὴν σμύρναν, ὅταν κόψωσι καὶ διατήξωσιν ἐν ἐλαίῳ βαλανίνῳ πυρὶ μαλακῷ, ὕδωρ ἐπιχεῖν θερμόν, συνίστασιν εἰς βυθὸν τὴν σμύρναν, καὶ τοὔλαιον, καθάπερ ὕλην. ὅταν δὲ τοῦτο συμβῇ, τὸ μὲν ὕδωρ ἀπηθεῖν, τὴν δ᾽ ὑπόστασιν ἀποθλίβειν ὀργάνοις. τὸ δὲ μεγαλεῖον ἐκ ῥητίνης κεκαυμένης συντίθεσθαι, καὶ ἐλαίου βαλανίνου. μίγνυσι δὲ κασίαν, κιννάμωμον, σμύρναν. πλείστην δὲ πραγματείαν περὶ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ αἰγύπτιον εἶναι. πλείστων γὰρ μίξιν, καὶ πολυτελεστάτων. τούτῳ δὲ μεταλλίῳ καὶ τὸ ἔλαιον, ἕψεσθαι δέχ᾽ ἡμέρας καὶ δέκα νύκτας· εἶτα οὕτως τὴν ῥητίνην ἐμβάλλεσθαι, καὶ τἄλλα. δεκτικώτερον γὰρ ἀφεψηθέν. τὸ δ᾽ ἀμαράκινον τὸ χρηστὸν ἐκ τῶν βελτίστων ἀρωμάτων συντίθεσθαι, χωρὶς ἀμαράκου. τούτῳ δ᾽ οὐ χρῆσθαι μόνῳ τῶν ἀρωμάτων τοὺς μυρεψούς, οὐδ᾽ εἰς ἓν μύρον, ἀλλὰ ψευδωνυμός τις ἡ ἐπίκλησις. ποιοῦσι δὲ καὶ τὰ μὲν ἀχρωμάτιστα, τὰ δὲ κεχρωματισμένα. χρωματίζουσι δὲ, ἀμαράκινον, ῥόδινον, μεγαλεῖον. ἀχρωμάτιστα δὲ τῶν μὲν πολυτελῶν, αἰγύπτιον, μήλινον, κύπρος. τὰ δὲ εὐτελῆ πάντα· ταῦτα δ᾽ ἀχρωμάτιστα. διό τε τὸ μὲν αἰγύπτιον, καὶ τὴν κύπρον, λευκὰ εἶναι βούλονται· τὸ δὲ μήλινον, τὴν τῶν μήλων χρόαν. τοῖς δ᾽ εὐτελέσιν οὐ λυσιτελεῖ τὸ χρῶμα προστιθέναι. χρωματίζουσι δὲ τὰ μὲν ἐρυθρὰ τῇ ἀγχούσῃ· τὸ δ᾽ ἀμαράκινον, τῷ καλουμένῳ χρώματι. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ ῥίζιον, ὃ ἄγουσιν ἐκ συρίας. συνεργεῖν δὲ δοκοῦσι πρὸς τὰς γεύσεις οὐχ αἱ ὀσμαὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ δριμύτητες, καὶ αἱ θερμότητες ἐνίων. διὸ καὶ τῶν οἴνων τισὶ τὰ τοιαῦτα μιγνῦντες, ὥσπερ κέντρον ἐμποιοῦσιν. ἔστι δ᾽ ἡ μὲν σμύρνα θερμὴ καὶ δηκτικὴ μετὰ στύψεως. ἔχει δὲ καὶ πικρίαν. τὸ δὲ κιννάμωμον δριμύτητά τινα μετρίαν μετὰ θερμότητος. παραπλησίως δὲ καὶ τὸ κόστον. ἡ δὲ κασία τούτων ὑπερβάλλει θερμότητι καὶ δριμύτητι καὶ στύψει. θερμὴ δὲ καὶ στυπτικὴ καὶ ἡ ἶρις. καθ᾽ ὑπερβολὴν δὲ καὶ πικρὰ νέα οὖσα, καὶ τὰ χρῶτα τῶν ἐργαζομένων αὐτὴν ἀφέλκουσι. δηκτικὸν δὲ καὶ τὸ καρδάμωμον μετὰ θερμότητος. τοῦ δὲ βαλσάμου ὁ μὲν ὀπός, καὶ τὸ καρπίον ἀμφότερα πρὸς ἀμφότερα ταῦτα· τὸ δὲ ξύλον ἀσθενέστερον. παραπλησίαν δ᾽ ἔχει τούτῳ δύναμιν καὶ τὸ κιννάμωμον. ὁ δὲ σχοῖνος, δηκτικώτερον μὲν τοῦ καλάμου, καὶ θερμότερον. στυπτικὰ δὲ ὁμοίως ἄμφω. τούτων δὲ στυπτικώτερον τὸ κύπειρον. στύφει δὲ ἡ ἀσπάλαθος, ἡ ἄοδμος. ἡ δὲ νάρδος, δηκτικὴ μετὰ θερμότητος. τὸ δὲ μάρον, καὶ τὸ χρῶμα τὸ εἰς τὸ ἀμαράκινον ἐμμιγνύμενον, θερμαντικά. συνεργεῖ δὲ καὶ τῆς ἀγχούσης τὸ ῥίζιον εἰς τὴν χρόαν τοῦ ῥοδίνου καὶ τῆς ἴειδος. νέα μὲν οὖν ὄντα τῶν ἀρωμάτων, ἔνια δυνάμεις μὲν εὐθὺς ἔχει βαρείας καὶ δριμείας, παλαιούμενα δὲ μέχρι τῆς ἀκμῆς γλυκαίνεται, εἶτα ἀναλύεται πάλιν· οἷον ἡ ἶρις, εἰς μὲν τὴν ἐργασίαν ἀκμάζει μετὰ τὴν

συλλογὴν

συλλογὴν τρία ἔτη, καὶ διαμένει δὲ πλεῖστον χρόνον ἓξ ἔτη. τὸ δὲ μύρον, ἔτη δύο. ἡ δὲ σμύρνα, δέκα ἔτη διαμένει, βελτίων γινομένη. παραπλησίως δὲ τούτοις, ἡ τῆς ἀκμῆς διαμονή, καὶ τοῦ κινναμώμου, καὶ τοῦ κόστου, καὶ τῆς κασσίας. σχοῖνος δὲ καὶ κάλαμος, παρακμάζει ταχύ. τῶν δ' ἀνθῶν τὰ μὲν εὐθὺς χλωρὰ ὄντα, τὰς δυνάμεις ἔχει, καθάπερ τὸ ῥόδον· τὰ δὲ ξηρανθέντα, καθάπερ ὁ κρόκος, καὶ ὁ μελίλωτος. χλωρὰ γὰρ ὑγρότερα. τὰς μὲν οὖν φύσεις καὶ δυνάμεις τῶν ἀρωμάτων ἐκ τούτων θεωρητέον. δοκεῖ δὲ τὸ μεγαλεῖον ἀφλέγματον εἶναι παντὸς τραύματος, τὸ δὲ ῥόδινον ἄριστον πρὸς τὰ ὦτα· ταῦτα δ' οὐκ ἀλόγως. τοῦ μὲν γὰρ ἡ σύνθεσις ἐκ ῥητίνης κεκαυμένης, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ κασσίας καὶ κινναμώμου καὶ σμύρνης. ἅπαντα δὲ ταῦτα στυπτικὰ καὶ ξηραντικά. τὸ δὲ ῥόδινον τοῖς ὠσὶν ἀγαθόν, ὅτι ἅλσιν ἡ ποίησις. αὐα ξηραίνει γὰρ καὶ ἐκθερμαίνει, διὰ τοὺς ἅλας. διὸ καὶ ἁλοσάχνη ἀγαθόν. ἀλλὰ τὸ τῆς στραγγουρίας, λόγου δεῖται. τὸ γὰρ ταύτῃ λέγουσι μάλιστα βοηθεῖν. αἴτιον δ' ἂν εἴη, διότι πᾶν τὸ μᾶλλον ἀναλῦσαι δεῖ πρότερον τὸ συναχθησόμενον. τοῦτο δ' οἱ ἅλες ποιοῦσιν. ἡ δ' εὐωδία τὴν ὀσμὴν ἀπέδωκε. διότι δὲ τὸ ἴρινον εὔοσμον μέν, οὐ ποιεῖ δὲ τὴν ὁρμήν· ἢ διότι στυπτικόν, καὶ συνάγει τοὺς πόρους, ὥστε συγκλείσει κωλύειν τὴν δίοδον. ἀλλὰ καὶ κοιλίας λυτικόν, διά τε τὴν θερμότητα, καὶ διὰ τὸ ἀποστύφειν τοὺς ἐπὶ τὴν κύστιν πόρους. ἀποκλειομένων γὰρ τούτων εἰς τὴν κοιλίαν ἡ συρροή· τὸ δ' ὅλον φαρμακῶδες, καὶ τὸ ἴρινον, καὶ ἄλλα τῶν μύρων. ἡ δ' αἰτία πάντων, ὡς καθόλου εἰπεῖν, ἐν ταῖς δυνάμεσι ταῖς εἰρημέναις, ὅτι στυπτικὰ καὶ θερμαντικά. τὰ ἀρώματα γὰρ τὰ τοιαῦτα φαρμακώδη. ταῦτα μὲν οὖν ἔξω τῆς τέχνης. κρᾶσις δὲ καὶ μίξις οὐκ ἔστιν ὡρισμένη τῶν ἀρωμάτων, ὥστ' ἐκ τῶν αὐτῶν ἀεὶ χρηστὰ καὶ ὅμοια γίνεσθαι. ἀεὶ δὲ συμβαίνει διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν δυνάμεων, τῶν ἐν τοῖς ἀρώμασι. τῆς δ' ἀνωμαλίας αἰτίαι πλείους· μία μέν, ἥπερ καὶ τοῖς ἄλλοις καρποῖς, ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις. αὕτη γὰρ πολυχουστέρας, ὅτε δ' ἀσθενεστέρας τὰς δυνάμεις. ἑτέρα δὲ ἐν τῇ συλλογῇ τὸ προτερῆσαι τῆς ἀκμῆς, ἢ ὑστερῆσαι. καὶ γὰρ τοῦτο οὐ μικρὸν διαφέρει. τρίτη δ' ἡ μετὰ τὴν συλλογήν, ὅσα χρόνου δεῖται πρὸς τὴν ἀκμήν, ὥσπερ ἐλέχθη. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἔστι τὸ προτερεῖν καὶ ὑστερεῖν. τούτων δὲ τὸ μὲν τῶν ἐτῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πλὴν εἰς τὸ εἰδέναι τὰ ποῖα σφοδροτέρας καὶ ἀσθενεστέρας ἔχει τὰς δυνάμεις. τὰ δὲ κατὰ τὰς ἀκμὰς τῆς τε συλλογῆς, καὶ μετὰ τὴν συλλογὴν ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, τῷ εἰδότι μᾶλλον τὸ ἐπιτυγχάνειν. ἡ μὲν οὖν γένεσις καὶ σύνθεσις τῶν μύρων, ἐκ τούτων. πολυχρονιώτατον δ' ἐστὶ τό τ' αἰγύπτιον, καὶ τὸ ἴρινον, καὶ τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ νάρδινον. πάντων δὲ μάλιστα ἡ στακτή. διαμένει γὰρ ὁποσονοῦν χρόνον. μυροπώλης δέ τις ἔφη παρ' αὑτῷ μεμενηκέναι, αἰγύπτιον μὲν ὀκτὼ ἔτη, ἴρινον δὲ εἴκοσι, καὶ ἔτι διαμένειν βέλτιον ὂν τῶν ἀκμαζόντων. ἡ μὲν οὖν χρονιότης ἐν τούτοις. τὰ δ' ἄνθινα πάντα ἀσθενῆ. συμβαίνει δὲ τοῖς ἀνθίνοις, ἀκμάζειν μὲν ὡς ἔστι τὸ πᾶν μετὰ δίμηνον. μεταβάλλειν δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐνιαυτοῦ περιελθόντος, καὶ πάλιν καταλαβούσης τῆς ὥρας, ἐν ᾗ τὴν ἀκμὴν λαμβάνει τὸ ἄνθος. ἀνάλογον δὲ τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ τὸ εὐέκπνευστα εἶναι, καὶ ὅλως οὐ διαπνευστά. τὰ δὲ ἐκ τῶν ῥιζῶν καὶ τῶν λοιπῶν χρονιώτερα. πλείω γὰρ ἡ ὀσμή, καὶ ἰσχυροτέρα, καὶ σωματωδεστέρα. διαφθείρει δὲ τὰ μύρα, καὶ ὥρα θερμή, καὶ τόπος, καὶ ὁ ἥλιος ἂν τεθῶσι. διὸ καὶ οἱ μυροπῶλαι ζητοῦσι τὰς οἰκίας ὑπερῴους, καὶ μὴ προσηλίους, ἀλλ' ὅτι μάλιστα παλισκίους. ἀφαιρεῖται γὰρ τὰς ὀσμὰς ὁ ἥλιος, καὶ τὸ θερμόν· καὶ ὅλως ἐξίστησι τῆς φύσεως μᾶλλον τοῦ ψυχροῦ. τὸ δὲ ψυχρόν, καὶ ὁ πάγος, εἰ καὶ ἀοσμότερον, ποιεῖ διὰ τὸ συστέλλειν. ἀλλ' οὐκ ἀφαιρεῖταί γε τὴν δύναμιν τελέως. ἡ πονηρὰ γὰρ φθορά, καθάπερ τῶν οἴνων καὶ τῶν ἄλλων χυλῶν, ὑπὸ τὸ οἰκεῖον θερμόν. διὸ καὶ εἰς ἀγγεῖα μολύβδινα ἐγχέουσι, καὶ τοὺς ἀλαβάστρους ζητοῦσι τοιούτου λίθου. ψυχρὸν γὰρ καὶ πυκνὸν καὶ ὁ μόλυβδος, καὶ ὁ λίθος ὁ τοιοῦτος, καὶ ἄριστος τοῖς μύροις ὁ μάλιστα τοιοῦτος· ὥστε δι' ἄμφω τηροῦσι, καὶ ὑπὸ ψυχροῦ καὶ ὑπὸ πυκνοῦ, μήτε διιέντος ἔξω τὴν ὀσμήν, μήθ' ὅλως ἐπιδεχόμενοι μηδέν. καὶ γὰρ ἡ ἀναπνοὴ φθείρει, καὶ τὸ ἔξωθεν ἐπεισιὸν καὶ ἀλλότριον. ἐπεὶ καὶ τὰ πνεύματα φθείρει καὶ καταναλίσκει, καθάπερ ἐλέχθη, τὰς ὀσμάς, ἄλλως τε καὶ τὰς μὴ φυσικάς. κεφαλαλγεῖ δὲ τῶν μὲν πολυτελῶν, τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ νάρδινον, καὶ τὸ μεγαλεῖον. τῶν δὲ εὐτελῶν, ὅλως μὲν τὰ πλεῖστα· μάλιστα δὲ τὸ δάφνινον. ἐλαφρότατα δὲ τὸ ῥόδινον, καὶ ἡ κύπρος, ἃ καὶ τοῖς ἀνδράσι μάλιστα ἁρμόττειν δοκεῖ· καὶ πρὸς τούτοις τὸ κρίνον. ταῖς δὲ γυ-

ναιξὶν ἡ σακτὴ, καὶ τὸ μεγαλεῖον, καὶ τὸ αἰγύπτιον, καὶ τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ νάρδινον· διὰ γὰρ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ πάχος, οὐκ εὐκατάπνοα, οὐδ' εὐαφέρετα· ζητοῦσι τὰ χρόνια. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν ἀσθενῆ, τὰ δ' ἰσχυρὰ, καὶ ἰσχυρότερα τὰ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ προειρημένα· διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἄνθινα, μὴ τριβόμενα, δυσοσμότερα· τὰ δ' ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, καὶ τὰ λοιπὰ, τριβόμενα. τὰ μὲν γὰρ διαπνεῖταί τε, καὶ ἅμα διαθερμαινόμενα διὰ τὴν τρῖψιν, ἐξίσταται καὶ ἀλλοιοῦται· τὰ δὲ διὰ τὴν ἰσχὺν, ὥσπερ ἀνοιγομένων τινῶν πόρων ἐκ τῆς τρίψεως, ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν ὀσμήν. ὃ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ῥιζῶν, καὶ ὅλως τῶν στερεῶν συμβαίνει, καθάπερ ἐλέχθη. κατὰ δὲ τῶν ἀνθῶν ἐναντίως τε ἠκολούθηκεν ἑκατέρα τῇ ἀρχῇ. τὰ δ' ἐκ τῆς σμύρνης εὐλογώτατα δι' ἄμφω· καὶ γὰρ μίγνυται μᾶλλον. καὶ θερμότης ἡ τῆς τρίψεως, οὐκ ἀλλοτρία μαλακή τις οὖσα. καὶ γὰρ σμύρνα ζητεῖ τινα πύρωσιν. ἁπλῶς δὲ πᾶν τὸ πολύοδμον, ἄντ' εὐῶδες, ἄντε κακῶδες, ἄντε δριμὺ, ἄντ' ὀξὺ, ἄνθ' ὁποιονοῦν τυγχάνῃ, κινούμενον ἐμφανέστερον. τότε γὰρ ὥσπερ ἐνεργείᾳ ἀναμίγνυται μᾶλλον τῷ ἀέρι. τῶν δὲ μύρων τὸ αἰγύπτιον, καὶ ἡ σακτὴ, καὶ ἔτι ἄλλο πολύοδμον, καὶ μιγνύμενα τῷ οἴνῳ τῷ εὐώδει ἡδίω. παραιρεῖται γὰρ ἡ βαρύτης αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ ἡ σμύρνα αὐτὴ πρὸς τὴν ἀναθυμίασιν βρεχθεῖσα ἐν τῷ γλυκεῖ, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον ἐλέχθη. πρὸς δὲ τὰς δυνάμεις σκοπουμένοις, δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τοῦ ῥοδίνου. κουφότατον γὰρ ὂν, καὶ ἀσθενέστατον, ἀφανίζει τὰς τῶν ἄλλων ὀσμὰς, ὅταν προμυρισθῶσι. διὸ καὶ οἱ μυροπῶλαι τοὺς ἐπιδιστάζοντας, καὶ μὴ ὠνουμένους παρ' αὐτῶν ἐπιμυρίζουσι τούτῳ πρὸς τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι τὰ παρὰ ἄλλων. αἴτιον δ' ὅτι λεπτότατον ὂν, καὶ προσφιλὲς τῇ αἰσθήσει διὰ τὴν κουφότητα, μάλιστα διικνεῖται καὶ συμπληροῖ τοὺς πόρους. ὡς τῇ αἰσθήσει κατειλημμένῃ, καὶ πλήρης οὖσα κρίνειν ἀδυνατεῖ· δύο γάρ εἰσι τρόποι, τάχα δὲ τρεῖς οἱ κωλύοντες τὴν κρίσιν· εἷς μὲν, ὁ νῦν εἰρημένος· ἄλλος δ' ὁ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν, ὥσπερ μεθύσκων τὴν αἴσθησιν, καὶ καρηβαρεῖν ποιῶν· τρίτος δ' ὅταν προκαταληφθῇ τῷ βελτίονι. τὸ γὰρ ἐπεισάγειν τὸ χεῖρον, οὐ ῥᾴδιον. οὐ δέχεται γὰρ ἡ αἴσθησις. ὥσπερ δ' οὐδ' ἐπὶ τῶν χυλῶν, καὶ ὅλως τῶν κατὰ τὴν τροφήν. καταισχύνειν δὲ δοκεῖ τὸ ῥόδον καὶ τὴν σύνθετον ὀσμήν. ὅταν γὰρ ἀκμάζῃ τὸ ἄνθος, ῥοδίζουσι τὰς συνθέσεις. ἀνοιγόμεναι δ' ἐξόζουσι τούτου μόνου καὶ μάλιστα, παύεται δὲ ταχὺ, καὶ λήγει διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ λεπτότητα. δι' ἣν καὶ ἐξόζει τῶν ἄλλων· λεπτὴ γὰρ οὖσα ἡ ἀναπνοὴ, καὶ ἀθροισμένη τῇ κατακλίσει, προτερεῖται τῶν λοιπῶν, καὶ διαδίδοται πανταχοῦ. διὰ ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἀπολήγει ταχὺ, καὶ κατακρατεῖ πάλιν. ἀσθενεῖ γὰρ τὸ λεπτὸν καὶ μαλακόν. ποιοῦσι δέ τινες τοῦτο καὶ τῶν οἴνων, ὥστε προποθέντες ἀπατμίζειν τὴν τῶν ὅλων ἡδονήν. ἔνιοι δ' ὥστε μὴ ἐπιδέχεσθαι ῥᾳδίως τοὺς ἄλλους, ὥσπερ ἐρυθραῖος ἁλικός τις ὢν, καὶ μαλακὸς τὴν αἰτίαν, πειρατέον ἐκ τῶν ὁμοίως λαμβάνειν. ἔχει δὲ τοῦτ' ἴδιον τὸ ῥόδινον, ὥσπερ σχεδὸν καὶ μικρῷ πρότερον εἴρηται. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα, τὰ πλεῖστα κεφαλαλγεῖ. τοῦτο δ' ὥσπερ ἐλέχθη, λυτικὸν καὶ βάρους καὶ ἀλγηδόνος, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν μύρων. ἡ δ' αἰτία φανερὰ διὰ τῶν προειρημένων, εἴπερ ἐπικρατεῖ καὶ διαλύεται πανταχοῦ. τὰ μὲν γὰρ ἄλλ' ὅσα κεφαλαλγεῖ βαρέα, διὰ τὸ ἐκ τοιούτων συγκεῖσθαι, τὰ μὲν ῥιζῶν, τὰ δ' ὀπῶν. τοῦτο δὲ καὶ τῇ ὀσμῇ ἐλαφρὸν, καὶ τῇ θερμότητι σύμμετρον, εἰς τὸ συμπέψαι καὶ διανοῖξαι τοὺς πόρους. οἱ γὰρ δὴ πόνοι τῆς κεφαλῆς ἢ καθυγραινομένης, ἢ πνευματουμένης τῷ ἐναπολαμβάνεσθαι. ὥστε τὸ μὲν ἐκκρῖναι δεῖ, τοῦ δὲ πέψαι ἢ ἀφελεῖν. πρὸς ἅπαντα δ' ἡ θερμότης χρήσιμον, καὶ εἰς ἀφαίρεσιν, καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ πέττειν καὶ διανοίγειν τοὺς πόρους, εἰς ἃ συμβάλλεται καὶ τῷ ἐν τῷ ἁλὶ πεποιῆσθαι. καὶ γὰρ ἀναστομοῦσι καὶ διαθερμαίνουσιν οἱ ἅλες. ἡ δὲ εὐοσμία καὶ ὁρμήν τινα ποιεῖ πρὸς τὴν κίνησιν· ἀγαθὸν δὲ καὶ δοκεῖ πρὸς τοὺς κόπους εἶναι, τῇ θερμότητι σύμμετρον ὂν, καὶ τῇ κουφότητι, καὶ τῇ διαλύσει πρὸς τοὺς ἐντὸς πόρους. ὡς δέ τινές φασιν, οὐχ ἧττον ἡ κύπρος ἔτι τούτου. μαλακὴ γὰρ ἡ ὀσμὴ, καὶ προσφιλὴς τῷ χρώματι, καὶ ἡ ταύτης. καὶ ταῦτα μὲν, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ὥσπερ ἴδιον ἂν εἴη. τοῦ ῥοδίνου δὲ αἱ μίξεις καὶ ἐν ταῖς ὀσμαῖς καὶ ἐν τοῖς χυμοῖς, ἐὰν ἡρμοσμέναι τυγχάνωσιν, ἔχουσί τινα χρείαν, αἱ μὲν ἀφαιροῦσαι τὴν βαρύτητα καὶ τὴν ἰσχὺν, οἱ δὲ διοσμίαν τινά, οἱ δὲ γλυκύτητα ἐμποιοῦντες, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν οἴνων, καὶ γὰρ ὁ ἐν Θάσῳ ὁ ἐν πρυτανείῳ διδόμενος, θαυμαστός τις,

ὡς ἔοικε,

ὡς ἔοικε, τὴν ἡδονήν, ἠρτυμένος ὄζειν. ἐμβάλλουσι γὰρ εἰς τὸ κεράμιον * σταῖς μέλιτι φυράσαντες. ὥστε τὴν μὲν ὀσμὴν ἀπ' αὐτοῦ, τὴν δὲ γλυκύτητα ἀπὸ τοῦ σταιτὸς λαμβάνειν τὸν οἶνον. συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ κατὰ τὰς τῶν οἴνων μίξεις· οἷον ἐάν τις κεράσῃ εἰς σκληρὸν καὶ εὔοσμον μαλακὸν καὶ ἄοσμον, καθάπερ τὸν ἡρακλεώτην καὶ τὸν ἐρυθραῖον, τοῦ μὲν τὴν μαλακότητα, τοῦ δὲ τὴν εὐοσμίαν παρεχομένου. συμπίπτει γὰρ ἅμα καὶ τὰ κακὰ ἀλλήλων ἀφανίζειν, τῇ μαλακότητι θατέρου. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας οἱ ἔμπειροι λέγουσι καὶ ἴσασι κράσεις· ὃ καὶ περὶ τῶν ὀσμῶν εὔλογον συμβαίνειν, καὶ ὥσπερ τῶν χρωμάτων, ἄν τις λαμβάνῃ τὰς ἁρμοττούσας μίξεις. τοῦτο μὲν οὖν ἴδιον τοῦ ῥοδίνου. τὸ δὲ κοινὸν περὶ πάντων ἀπόρημα, τί δή ποτε ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς χροὸς ἥδιστα φαίνεται. διὸ καὶ οἱ μυροπῶλαι τοῦτο μυρίζουσι τὸ μέρος. τὴν δ' αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου ληπτέον, ὅτι τὸ θερμὸν ἐξίστησιν, οὔτ' ἀλλοιοῖ. ταχεῖα δ' ἤδη ἡ αἴσθησις τοῖς μύροις, ἀναμιγνυμένοις τῷ χρώματι. ἀπορεῖται δέ, διότι οἱ μὲν εἰωθότες μυρίζεσθαι, μᾶλλον ὄζουσι τῶν νουνεχῶς μυριζομένων. εἴη μὲν γὰρ ἂν λέγειν, καὶ ὅτι φαντασίαι, καὶ οὐκ ἀλήθειαι διὰ τὸ μὴ εἰωθός. εἰ δ' οὖν καὶ ἀληθὲς ἔοικε τὸ μὲν οἷον συναναμίγνυσθαι πλείοσιν ὀσμαῖς ἑτέραις, ὑφ' ὧν ἀμαυροῦται συγκαταμιγνυμένου καὶ τοῦ χρώματος· καὶ τὸ ὥσπερ ἀκέραιον δέχεσθαι τὸ μανόν, καὶ ἐκφαίνειν τῇ αἰσθήσει χρονιζόμενον. εἴη δ' ἂν καὶ ἐναντίως λαβεῖν, ὡς ἧττον δεχομένου διὰ τὸ συνῆθες. βραδύτερον δ' ἀναμιγνύμενα, πλείω χρόνον ὄζειν. καὶ τοῦτο μὲν ἔλαττον, καὶ οὐ φανερῶς ὁμολογούμενον. ἅπτεται δὲ μάλιστα τοῦ χρωτός, καὶ κεφαλῆς, καὶ τῶν ἄλλων· καὶ πλεῖστον χρόνον ἐμμένει ταῖς ἰσχυροτάταις ὀσμαῖς, οἷον μεγαλεῖον αἰγύπτιον ἀμαράκινον. τὰ δ' ἀσθενῆ καὶ πολύοσμα, κούφην ἔχοντα τὴν ἀνάπνοιαν καὶ ταχεῖαν, ποιεῖ καὶ τὴν ἀπόληψιν· ὥστε τό, τε ῥόδινον, καὶ ἡ κύπρος. ἔνια δὲ καὶ εἰς τὴν ὑστέραν οὐ χέ * ζειν. διαπεπνευκυίας εἴ τις ἦν βαρύτης. τὰ δὲ καὶ ὅλως ἔμμονα μᾶλλον, ὥσπερ ἡ νάρδος, καὶ τὸ ἴρινον, πάντων δὲ μάλιστα ἰσχυρότατα. καὶ τὰ μὲν ἔν τε τοῖς λουτροῖς καὶ τῇ ἀνέσει διατηρεῖ πως τὴν ὀσμήν, οὐ συγκακινεῖ. τὰ δὲ κακινόμενα, πλείω ποιεῖ δυσωπίαν αὐτῶν τῶν ἱδρώτων, ὡς ἂν σήψεώς τινος ἢ διαφθορᾶς γινομένης, καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς τῶν μύρων ποιήσεώς τε καὶ δυνάμεως, ὥσπερ τοσοῦτον εἰρήσθω. τὰ δὲ περὶ τὴν τῶν ξηρῶν μίξιν, ἐξ ὧν διαπάσματα καὶ αἱ συνθέσεις, οὐκέτι ζητεῖ μίξιν. τῶν δὲ τινῶν ὡρισμένως, ἀλλ' ὅσῳ ἄν τις πλείω καὶ ποικιλωτέρα μίξει, τοσούτῳ καὶ ἡ ὀσμὴ λαμπροτέρα καὶ ἡδίων· ὥσπερ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρωμάτων τῶν προχείρων. εἰς ταῦτα γὰρ μιγνύντες ἅπαντα χρῶνται. ζητοῦσι δὲ τούτοις, καὶ προδιδόουσιν· ὥστε μὴ ἑνός, ἀλλὰ πάντων κοινήν τινα τὴν ὀσμὴν εἶναι. διὸ καὶ ἀνοίγοντες διά τινων ἡμερῶν ἐξόζον ἐξαιροῦσιν ἀεί, καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐλάττω μιγνύουσιν, ὥσπερ * τὸ δ' ὅλως οὐ μιγνύουσιν, ὥσπερ τὸ ἐρυσίκηπτρον, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀρτίως ἐλέχθη. βρέχουσι δέ, συντιθέντες τὸ οἴνῳ τῷ εὐώδει. ἔοικε δ' οὖν χρήσιμον εἶναι πρὸς τὰς εὐοσμίας, εἴ γε καὶ οἱ μυρεψοὶ χρῶνται. μένουσι δὲ πολὺν χρόνον αἱ συνθέσεις. ἡ δὲ χρῆσις τούτων μὲν εἰς τὴν τῶν ἱματίων ὀσμήν· τῶν δὲ διαπλασμάτων εἰς τὴν στρωμνήν, ὅπως πρὸς τὸν χρῶτα προσαπίπτῃ. καὶ γὰρ ἅπτεται μᾶλλον, καὶ ἔμμοσ * νεώτερον τοῦτο, καὶ ὥσπερ ἀντ' ἐκείνου τοιοῦτο ποιοῦσιν. οἱ δὲ πρότερον ἐνέβαλον οἴνῳ καταβρέχοντες εὐώδει, πρὸς τὸ παραιρεῖσθαι τὴν ὀσμήν· ἔνιοι δὲ καὶ μελικράτῳ. τὸ γοῦν ὅλον ἄμφω ταῦτα συνεργεῖ πρὸς εὐοσμίαν. διαμένουσι δὲ αἱ συνθέσεις. φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, διότι τὰ ξηρὰ καὶ εὐοσμότερα πρὸς ἄλληλα ταῖς ὀσμαῖς. αἱ δὲ τῶν ζώων ὀσμαί, κατὰ τὰς ἰδίας γίνονται φύσεις. ἑκάστῳ γὰρ ἐστί τις οἰκεία κατὰ τὴν κρᾶσιν. αὗται δὴ λεῖαι μὲν καὶ καθαραί, καὶ κατὰ τὰς ἀκμάς, καὶ ὅταν εὖ ἔχωσιν ἑαυτῶν. ἔτι δ' ἡδίους ἁπαλῶν καὶ νέων ὄντων. πλεῖσται δὲ καὶ κακωδέσταται, περὶ τὰς ὀχείας· καὶ ὅλως συντηκομένων καὶ καμνόντων σωμάτων. διὸ καὶ οἱ τράγοι καὶ οἱ ἔλαφοι, καὶ λαγοί, καὶ τἄλλα, τότε μάλιστα ὄζει. θαυμαστὸν δὲ φαίνεται, τὸ ἴδιον τὸ συμπάσχειν τὰς τραγέας, ὅταν ἡ ὥρα καθήκει τῆς ὀσμῆς. αἴτιον δὲ δηλονότι, τὸ ὑπολείπεσθαί τινα ἐν τῷ δέρματι δύναμιν, ἢ ὑγρότητα τοιαύτην, ἀφ' ἧς ἡ ὀσμὴ γίνεται καὶ ζώντων. κινουμένης οὖν καὶ διαθερμαινομένης ταύτης ὑπὸ τοῦ ἀέρος, εὔλογον καὶ τὰ δέρματα καθ' ὅσον περιβάλλει· διὸ καὶ ὡς πρῶτον αἴτιον ἡ διάθεσις. τότε γὰρ καὶ οἱ μὴ ὀχεύοντες ἔξουσι, καὶ οἱ ἄγονοι, καὶ αἱ αἶγες

ὅλως. ἡ δ' ὀχεία τότε μὲν μεγάλην μερίδα συμβάλλεται, καθ' αὑτὴν δ' αἰτία γίνεται τῆς διαθέσεως. εὐλόγως δὲ τὰ μύρα φαρμακώδη, διὰ τὴν τῶν ἀρωμάτων δύναμιν. καὶ γὰρ τὰ ἀρώματα τοιαῦτα. δηλοῖ δὲ τά τε καταπλάσματα, καὶ ἃ δή τινες μαλάγματα καλοῦσιν, οἷον ἀποδείκνυται δυνάμεις, τά τε φύματα καὶ τὰ ἀποστήματα διαχέοντα. καὶ ἄλλα πλείω τῶν περὶ τὸ σῶμα διαλλοιοῦντα ἐπὶ πολλῆς μέν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν βάθει, οἷον ἄν τις καταπλάσῃ, τὰ ὑποχόνδρια καὶ τὸ στῆθος εὐθὺς σὺν τοῖς ἐρυγμοῖς ἀποδιδῶσιν εὐώδεις τὰς ὀσμάς. ἔνια δὲ καὶ εἰς οὔρησιν ἄγει, συνεξόζειν ποιοῦν ἑαυτά. ἔτι δὲ τούτου μεῖζον, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄν τις καταπλάσῃ, δίδωσι τὴν ὀσμὴν εἰς τὰ οὖρα, τὴν ἀπὸ τῶν ἀρωμάτων. ἐπεί γε κοιλίαν κινεῖ καὶ ἡ ἶρις, ὥσπερ ἐλέχθη. πάντα δὲ ταῦτα ποιεῖ, καθάπερ πολλάκις εἴρηται, διὰ τὸ φύσει στρυφνὰ καὶ ὑπόπικρα, θερμαντικὰ καὶ εὐδίοδα πρὸς τοὺς πόρους εἶναι. τμητικὰ γὰρ ὄντα καὶ θερμαντικά, καὶ στύφειν ἅμα καὶ θερμαίνειν δυνάμενα, καὶ ἐξάγειν καὶ ἐκπέττειν δύναται, καὶ τὸ ὅλον ἀλλοιοῦν καὶ μεταβάλλειν. συμβαίνει δὲ τρόπον τινὰ καὶ ἐν ἄλλοις ἡ τοιαύτη συμπάθεια. καὶ γὰρ οἶνος ἅμα τῇ σταφυλῇ δοκεῖ συνα * καὶ τὰ σκόροδα καὶ τὰ κρόμμυα. τὸ δὲ δριμύτατον ὄζειν ὅταν ἐν τῇ γῇ βλαστάνῃ. πλὴν τούτοις δ' ἅμα συμβαίνει, καὶ αὐτοῖς βλαστάνειν. ὅλως δὲ πάντα κινεῖσθαι τὰ φλοιά, ῥίζαι μὴ ἀπεξηρασμένα κατὰ τὰς βλαστικὰς ὥρας. ἡ γὰρ ἐνυπάρχουσα δύναμις, ἐν αὐτοῖς κινεῖται. θαυμασιώτατον δὲ τῶν τοιούτων τὸ ἤδη τοῦ στέατος τῆς ἄρκτου συμβαῖνον, ὅπερ ἅμα ταῖς φωλίαις ἐπαίρεται καὶ ἐκπληροῖ τὰ ἀγγεῖα. τί δή ποτε Δημόκριτος τοὺς μὲν χυλοὺς πρὸς τὴν γεῦσιν ἀποδίδωσι, τὰς δ' ὀσμὰς καὶ τὰς χρόας οὐχ ὁμοίως πρὸς τὰς ὑποκειμένας αἰσθήσεις. ἔδει γὰρ ἐκ τῶν σχημάτων. ἢ τοῦτό γε πρὸς ἅπαντα κοινόν. ἁπάντων γάρ, οἱ μὲν μόνης, οἱ δὲ μάλιστα ταύτης τὰ πάθη λέγουσι, καὶ τὰς διαφοράς· ὡς ἐν χρώμασι λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ ἐν χυλοῖς γλυκὺ καὶ πικρόν, οὕτως ἐν ὀσμαῖς. οὐ γὰρ δὴ μόνον εὔοσμον καὶ κάκοσμον. ἔτι δὲ τὰ μὲν μικτά, τὰ δ' ἀνάμικτα· οὐδ' ἐν ἁπλοῖς· πλείω γὰρ εὐθὺ τὰ ὑποκείμενα· σκληρόν, μαλακόν, τραχύ, λεῖον. ἀλλὰ μᾶλλον ἐν φωναῖς, ὀξὺ καὶ βαρύ, ἄμικτοι χυλοί· οἱ μὲν τῷ μὴ καταμείζεσθαι, ὥστ' ἐξ ἀμφοῖν, οἷον ὕδωρ, ἔλαιον, φλέγμα, αἷμα, ὅλως πᾶν τὸ ἐπίνεον, ἢ τὸ διαιρούμενον· ὥσπερ τὸ ὄξος, καὶ τὸ γάλα. τὸ γὰρ τῇ πιέσει καὶ τρίψει μιγνύμενον, ἕτερον εἶδος. ἄλλον δὲ τρόπον οἱ μὴ εὔμικτοι πρὸς τὴν χρείαν, οἱ καὶ λυμαινόμενοι ἀλλήλοις· οἷον ἡ θάλαττα, καὶ τὰ ἰτρώδη καὶ πικρὰ ὕδατα τοὺς οἴνους, καὶ τὰ πότιμα, ἐὰν μὴ εὐθὺς χρῆταί τις. ὀσμαὶ δέ, αἱ μὲν οὕτως ἄμικτοι πλείους, καὶ ὥστε καθόλου λαβεῖν, καὶ κακώδεις ταῖς κακώδεσιν· ὡς δὲ μή, ἔν τι τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἔργον εὑρεῖν μὴ ἀδύνατον. εἰς τὴν τοιαύτην δὲ δύναμιν ἅπαν, ὡς εἰπεῖν, πανεύοσμον. ἀλλ' ἔνθα μὲν ἴσως χεῖρω ποιεῖν, ἔνθα δὲ βελτίω, καθάπερ ἤδη τῶν μύρων. τὰ μὲν γὰρ ἀφαιρεῖται τὸ εὔκρατον, καὶ σκληρόν· τὰ δ' ἀποθηλύνει, καὶ ὥσπερ ἐξυδατεῖ τὰς ὀσμάς. ἐν δὲ τοῖς ξηροῖς, ἅπασαι πάσαις μικτοί. τὰ γὰρ διαπάσματα ὅσῳ ἂν ᾖ πλειόνων, ἀμείνω. ποιεῖ δὲ καὶ ἡ τοῦ οἴνου κατάμιξις, καὶ μύρια ἔνια, καὶ θύμια τὰ εὐοσμότερα, καθάπερ τὴν σμύρναν. δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μύρον, ἡδύνειν τοὺς οἴνους. διὸ καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ οἰνεπίᾳ μιγνύουσιν, οἱ δὲ οὕτως ἐπιχεόμενον πίνουσιν. οὐκ ἄλογον δέ, σύνεγγυς τὰς αἰσθήσεις οὔσας, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑποκειμένοις ἔχειν τινὰ ἐπικοινωνίαν. ὡς γὰρ ἤδη τὸ πᾶν, οὐδεὶς οὔτε χυλὸς ἄοσμος, οὔτε ὀσμὴ ἄχυλος. μόνον δ' ὅτι οὐδεμία ἐκ μὴ ἔχοντος χυλόν. συμβαίνει δὲ καὶ μεταβάλλειν τὰς ὀσμὰς ἅμα τοῖς χυλοῖς, ὥσπερ ἐπί τε τοῦ οἴνου, καὶ ἤδη καρπῶν τινῶν· ἐνίων δὲ καὶ ἐν τῷ ἄνθει πρότερον, ὥσπερ τῶν βοτρύων. ἡ δὲ τῶν μύρων εἰς ἀκμὴν μόνον, καὶ οἷον φθίσιν. μετακινοῦνται δ' ἐν ταῖς ἐτίαις ὥραις πάνθ' ὡς εἰπεῖν, μάλιστα δὲ τὰ ἀσθενέστατα. τὰ δ' ἀνθινά, καθ' ἣν ὥραν ἀνθεῖ τὸ ἄνθος, τὰς συνθέσεις ποιοῦσιν ἐκ τῶν ἀρωμάτων θραύσαντες πολλά, καὶ μίξαντες εἰς ταυτό, κλίνουσιν εἰς κιβώτιον· εἶθ' ἀνοίγοντες διά τινων ἡμερῶν, ὅταν μάλιστα ὄζειν δοκῇ, τότ' αἴρουσι. καὶ πάλιν δὲ καὶ πάλιν διαλύοντες χρόνον, ὅπως ἂν μηδενὸς ἐνόζῃ, θαυμαστὴν δὲ ὀσμὴν λαμβάνειν τὰ ἱμάτια εἰς ταῦτα τιθέμενα. τὸ δὲ πλατάνου τῆς αἰγυπτίας μύρον, αὐτὸ μὲν οὐκ ἄγαν ἀναπνεῖ. μιγνύμενον δὲ ποιεῖ τ' ἄλλα βελτίω, μάλιστα δὲ τὴν ἶριν. ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ διακοπτομένων τῶν λίθων, ἔνδον ἐμπεφυκότα φαίνεται ἰχθύδια καὶ καρίδες. καὶ ἄλλα τὰ ζῷα ἐπίκλη * ἀθήνησι λέγειν εἰς πάντα χαλκὸν κοῖλον ἐμβάλλεσθαι σίδηρον ὁμοίως

ἐρυθρὸν

ἐρυθρὸν καὶ λευκόν. εἶναι δέ τινα λόγον πρὸς τὸν καττίτερον. ἐμβάλλεσθαι δ' οὐ μεγέθους χάριν, ἀλλὰ τῆς πικρότητος.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡῚ ἹΔΡΏΤΩΝ.

Ὁ ἹΔΡῺΣ πότερον μεθ' ὑγρότητος εὐθὺς ἐκκρινομένης γίνεται, ἢ πνεύματος, ὡς τούτου διϊόντος διὰ τῆς σαρκός, εἶτ' ἔξω πήγνυται καὶ συνίσταται καταψυχόμενος, ἕτερος ἔσω ἐν ἄλλοις λόγος. διότι δὲ ἁλμυρός, ἢ ὀξύς, ἢ κακώδης, ἢ τὰς ἄλλας ἔχων διαφοράς, νῦν πειρατέον θεωρεῖν. ἁλμυρὸς μὲν οὖν γίνεται, διότι τὸ ἀλλότριον ἐκκρίνεται πρὸς φύσιν τῆς σαρκός, ἐξαναλωμένου τοῦ γλυκυτάτου καὶ κουφοτάτου. τὸ γὰρ τοιοῦτον, ἐν μὲν τῇ ὑποστάσει τῇ κατὰ τὴν κύστιν, οὖρον· ἐν δὲ τῇ σαρκί, ἱδρὼς καλεῖται. πλὴν ὅτι συμβαίνει τὸ μὲν αὐτομάτως, καὶ οἷον αὐτῆς τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑφίσταται· τὸν ἱδρῶτα δ' ἐκκρίνεσθαι διὰ τὴν κίνησιν ἢ πόνον, ἢ ἁπλῶς τὴν τοῦ θερμοῦ καὶ πνεύματος δύναμιν. διὸ καὶ τὸ μὲν ἀεί, τὸ δ' οὐκ ἀεὶ συνεχές, ἧττον ἡ τοῦ πνεύματος ἔκκρισις. ἄφατος δὲ τῇ αἰσθήσει, καθάπερ ἀτμίζοντος ἀεὶ τοῦ σώματος. * ἄπεπτον τὸ δὲ πεπεμμένον γλυκύ, τὸ δ' ἐπιπολῆς ὑδατῶδες, ὥσπερ τὸ φλέγμα καὶ δάκρυον. τάχα δὲ ταῦτα μὲν εὐλόγως, τὸ μὲν ὅτι ἀπὸ τῆς τροφῆς, τὸ δ' ὅτι ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον· ὁ δ' ἱδρώς, καθάπερ ἐκ σαρκὸς καὶ φλεβός, ἐν οἷς ἤδη μεταβολὴ τῆς τροφῆς καὶ τύπῳ τοιαύτη. καὶ οὕτως, ὥστε κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. ἐπεὶ καὶ ἐντεῦθ' ὅταν ἐκ συντήξεως ἄλλου τινὸς πάθου, ἁλμυρὸν τὸ πτύελον καὶ τὸ δάκρυον. ἢ τούτῳ μὲν μαρτυρεῖ ὑπὸ λόγῳ τὸ πρότερον, ὅ, τε ἱδρὼς πᾶς ἁλμυρός· εἰ δὲ πορρωτέρωθεν, ἁλυκώτερος. οὗτος δὲ μᾶλλον τῇ προσφύσει δόξειεν, οὐκ ἂν τοῦ ἁλυσίου ἡ ἔκκρισις εἴη. τὸ δ' ἁλμυρὸν πάλιν ἀλλότριον. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων σκεπτέον. ἔοικε γὰρ ὁ μέν τις τοιοῦτος, ὁ δ' οὐ τοιοῦτος εἶναι τῶν ἱδρώτων, ἢ τό γε μᾶλλον καὶ ἧττον φανερῶς. ἀκόλουθον δέ πως τούτων αἰτίας ἐστί, καὶ σχεδὸν τῆς αὐτῆς. καὶ ὅτι ὁ μὲν κακώδης, ὁ δ' ἄοσμος, ἐνίοις δὲ ὀξὺς τῇ ὀσμῇ. καὶ ἄλλοι δὲ τρόποι τῆς κακωδίας ἅπτονται. καὶ γὰρ ταῦτα ὡς γένη λαβεῖν, ἄπεψις. τῆς δ' ἀπεψίας, ὅτε μὲν ἀκαθαρσία τῆς κοιλίας, ὅτε δ' ὅλως καχεξία τις αἰτία. πολλάκις δὲ καὶ βρωμάτων τινὲς προσφοραί. καὶ γὰρ ταῦτα ποιεῖ τινα δυσωδίαν, ὥσπερ καὶ τὸ πήγανόν φασι· τάχα δὴ ταῦτα μὲν ὡς συμβαλλόμενα θετέον. τὴν δ' αἰτίαν τοῖς πρότερον ἀποδοτέον, καὶ τί αὖ τῇ ὅλῃ τοῦ σώματος κράσει. πολλοὶ γὰρ τῶν γυμναζομένων καὶ λουομένων εὖ ἔχειν, βαρεῖς καὶ κακώδεις τοῖς ἱδρῶσιν. ἐπεὶ ὅτι γε τῇ καχεξίᾳ πολλαχόθεν φανερόν, ἔκ τε τῶν καμνόντων καὶ ἐκ τῶν ἀφροδισιαζόντων πλείω ἕξιν ἐχόντων ἤδη, καὶ τῶν θεραπευτῶν ἤδη ὅλως. ἄτοπον δ' ἂν δόξειε τούτοις εἶναι, καὶ ἐναντίωσίν τιν' ἔχον πρὸς ταῦτα, καὶ πρὸς τὸ καθόλου λεχθέν, ὅτι οἱ περὶ ἥβην μάλιστα κακώδεις τοῖς ἱδρῶσι· προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἧττον· καὶ οἱ γέροντες οὐδαμῶς. ἀλλ' ἡ βαρύτης τοῦ χρώματος. καίτοι πεπτικωτάτη ἡ ἡλικία τῶν ἐν ἥβῃ. σημεῖον δέ, τὸ τῆς αὐξήσεως. ἡ δὲ τῶν πρεσβυτέρων, ἧττον. τῶν δ' ἤδη γερόντων, παντελῶς. αἴτιον δ' ὅτι πρὸς τὰ ἀφροδίσια μάλιστ' ἐνορμᾷ τῶν ἐν ἥβῃ, καὶ τῶν πόρων ἄνοιξις καὶ μεταβολή. πάντα δὲ ταῦτα συνεργὰ πρὸς κακωδίαν. ἡ δὲ τῶν πρεσβυτέρων * οἷα τις ἕξις ἤδη καὶ μένουσα. ἡ δὲ τῶν γερόντων, διὰ μανότητα καὶ εὔπνοιαν. διὸ καὶ οὔτε περιττωματική. ἅμα δὲ καὶ ὕπνοιω * ἀπερρίπτωτον καὶ οὐδ * εται τοιοῦτον ἀφ' οὗ γίγνοιτ' ἂν τὸ κακῶδες. ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς λογισμός, ἢ ἧττόν γε τά τε ἐκ τοῦ σώματος, ὅτι εὔπνους ἡ κεφαλή. δηλοῖ δ' ἡ διὰ τῶν τριχῶν ἔκφυσις * τὴν μανότητα. δυσώδης δὲ τόπος καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, ὡς ἂν μὴ εὔπνοια· σήπεται γάρ. ἡ δὲ κακωδία, σῆψίς τις. διὸ ὁ ἐκ τῶν μασχάλων ἱδρώς, καὶ ὅλως ὁ ἐκ τῶν κοιλῶν κακωδέστατος. καίτοι μα-

νοί γε οἱ τόποι, ἀλλ' ἡ κατάπνιξις καὶ ποικιλία ποιεῖ τὴν κακωδίαν. τοῦτο δὲ πέπονθεν ὁ τόπος ὁ τοιοῦτος, καὶ ὅλως τὸ σῶμα πρὸς τὴν κακωδίαν· ἀπεψία γὰρ κἀκεῖ γίγνεται. τὴν δὲ διὰ τὸ πήγανον κακωδίαν, καὶ ἀπὸ μυρίων ἐνίων, ὅταν ἀναδιδῶσιν (καὶ γὰρ τοῦτο συμβαίνει) λεκτέον ὕστερον. γίγνεται δὲ καὶ ὁ μὲν θερμός, ὁ δὲ ψυχρὸς ἱδρώς, ὁ μὲν ὥσπερ πεπεμμένος, ὁ δ' ἄπεπτος. ἡ δ' ἀπεψία διαφέρει τι εἰς τὴν κακωδίαν. αὕτη μὲν γὰρ ἔοικε κατεργασίᾳ τινὶ καὶ μεταβολῇ οἷα δή τις ὑγρότης, ἐκεῖνο δὲ μεταβολῇ μέν τινι καὶ ἀλλοιώσει οὐ φυσικῇ δέ, οὐδὲ κατακεκρατημένῃ, καθάπερ οὐδὲ τὰ τῆς κοιλίας περιττώματα δυσώδη. Διότιμος δ' ἔλεγεν ὁ γυμναστής, ὅτι τρεῖς τινες διαφοραὶ τῶν ἱδρώτων εἰσίν· ἀρχομένων τε, καὶ μεσούντων, καὶ ληγόντων. αὗται μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ γίγνονται, τῇ τε τῶν πόνων ἐπιτάσει, καὶ τῇ τοῦ σώματος ἀλλοιώσει. δῆλον γοῦν, ὡς ἀπὸ τῆς ἀνομοίας διαθέσεως, ἀνόμοιον καὶ τὸ αἴτιον. ἐπεὶ καὶ λεπτότης τις καὶ παχύτης ἐστὶν ἐν τοῖς ἱδρῶσιν. ὁ μὲν γὰρ ἐπιπόλαιος, καὶ πρῶτος ὑδατώδης τις καὶ λεπτός· ὁ δ' ἐκ βάθους, μᾶλλον βαρύτερος, ὥσπερ συντηκομένης τῆς σαρκός. ἤδη δέ τινές φασι καὶ αἵματι εἰκάσαι, καθάπερ Μονᾶς ἔλεγεν ὁ ἰατρός· δῆλος, ὡς ἐπισπασθεὶς καὶ πλείονος ὑγρότητος ἐκ τῶν φλεβῶν. ἀπέπτου δέ, ὥσπερ ἀνακεχωρισμένης ταύτης. ἐνίοτε γὰρ καὶ αὐτὸ ἅμα γίγνεται ἄπεπτον. ἁπλῶς δὲ τοῦτό γε, ὥσπερ πολλάκις εἴρηται, καὶ ἐπὶ πάντων ἐστὶν ἀληθές, ὅτι κατὰ τὰς ἕξεις τῶν σωμάτων ἡ ἔκκρισις ἀεὶ τῶν περιττωμάτων γίγνεται. ἐπεὶ διὰ τοῦτο ἔνιοι ὅταν πλείω πονήσωσιν, ἕλκη ἔχουσι. διὰ γὰρ τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ σώματος, ἡ κίνησις περιοῦσα καὶ θερμαίνουσα, συνεξικμάζει τὰ περιττώματα μετὰ τοῦ ἱδρῶτος * ὕστερον. ὅτι δὲ παχέα ὄντα, καὶ χυμοὺς ἔχοντα μοχθηρούς, οἷον ἕξεις, καὶ ἁλμυροὺς καὶ πικρούς, ἐκκρίνεσθαι μέν, οὐ δύνασθαι δὲ διὰ τὸ πλῆθος. ἐξαιρεῖται δέ, καὶ ἐξέλκει τὴν σάρκα, διὰ τὴν πικρότητα τοῦ χυμοῦ. παραπλήσιον δὲ τρόπον τινὰ τούτῳ καὶ τὸ περὶ τὴν ψώραν, καὶ τοὺς λειχῆνας, καὶ λέπραν, καὶ ὅλως ὅσα ἐκφύματα γίγνεται. καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἀπέπτου τινὸς χυμοῦ καὶ περιττώματος ἔκκρισις τὸ ἐπιπολῆς ἐστιν. ὧν πειρῶνται, καὶ δεῖν κατ' ἄλλον τρόπον ἀντισπῶντας καὶ ἀντικαθιστάντας, παῦλαν τινὰ ποιεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, καὶ πόσα καὶ ποῖα τι διαφέροντα * καθ' αὑτὰ χρὴ θεωρεῖν. ὅτι δὲ διὰ καχεξίαν τινὰ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ἔκκρισις, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. οὐ γὰρ ὅτι ταῦτα πόνου προσδεῖται καὶ τῆς ἔξωθεν κινήσεως, ἀλλὰ τὰ δι' αὐτῶν διωθεῖται ὑπὸ τῶν κρατούντων. συμβαίνει γάρ, τὰ μὲν τῇ ὥρᾳ κρινόμενα, τὰ δ' ἐν κινήσει καὶ τῇ ἐκ ταύτης θερμότητι ποιεῖσθαι τὴν ἔκκρισιν. τὰ δ' ἤδη διὰ πλῆθος ἀεὶ αὐτῶν, ἢ τοῦ αἰτίου γέ τι χυλοῦ καθ' ἕκαστον. ὅτι δὲ κινήσεις καὶ οἱ πόνοι ποιοῦσιν ἐνίοις τὰ τοιαῦτα, φανερὸν καὶ ἐκ τῶν ἐνοδίαν καλουμένων· ἃ γίνεται πολλοῖς, ὅταν εἰς ὁδὸν ἐμπέσωσι· μάλιστα μὲν ἐπὶ τοὺς μει * ὅτε δὲ καὶ ἐπὶ πλεῖον. ἔστι δ' αἷς καὶ αἱ κνῆμαι παραπίμπρανται. πρὸς ἅπαντα δὲ τοιαῦτα συμφέρει, τὸ μὴ ἐρεθίζειν, μὴ δὲ κινεῖν, ἀλλ' ἐᾶν ἀποκαταστῆναι. συνεγκαλεῖσθαι γάρ ἐστι κινοῦντα τὴν ὁρμήν, ὅπερ καὶ πρὸς τὰ ἐξαιρόμενα συμβαίνει. πολλάκις γὰρ διὰ τὴν ἁλμυρίδα τὴν ἀπὸ τοῦ ἱδρῶτος γινομένην * μῷ τινὶ κνισμώδει καὶ ἐπάρσεις τινὲς ἰονθώδεις γίνονται, πρὸς ἃς οὐ συμφέρει τὸ κινεῖν, οὔτε ταύτῃ ποιούμενον τὴν ἔκκρισιν, οὔτε δριμύτητι χυλῶν, οἷον ὄξει καὶ στρυφνῷ καὶ ἁλικῷ κατέχειν πειρώμενον, οὐδὲ θερμολουσίαις ἢ ψυχρολουσίαις χρώμενον, ἀλλὰ περικαύσει χλιαρᾷ μὴ πολλῇ. καθίστησι γὰρ αὕτη μάλιστα· τἆλλα δὲ ἐρεθίζει καὶ κινεῖ. ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, διὰ καχεξίαν καὶ δι' ὑπερβολὴν ἐνίοτε πόνων γίνεται. καὶ γὰρ ἐνταῦθα συμμετρία τίς ἐστι τῆς ἐκκρίσεως, ὥσπερ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους πόρους. οἱ δ' ἄγαν ἐνδιδόντες ἑαυτούς, ὥσπερ συντήκουσι, τοῦτο ποιοῦσιν ὡς Ἀντιφάνης ὁ Δήλιος, καὶ Ὑριάδας. διὰ τί δ' οἱ παῖδες δυσίδρωτες τῶν ἀνδρῶν μᾶλλον, καὶ μάλιστα δὴ τὰ παιδία, καθάπερ θερμὰ τὴν φύσιν ὄντα καὶ ὑγρά· καὶ τοῦ ἱδρῶτος ἐκ τούτων πως γινομένου, τὴν δὲ τὴν αἰτίαν ὑπολυπτέον, ὅτι πυκνὸς ὁ χρὼς τῶν παιδίων, πυκνότατος δ' ὁ τῶν παίδων, ὥσπερ γοῦν κεκλεισμένους ἔχον τοὺς πόρους. ἔτι δ' ἡ θερμότης ἐπικρατοῦσα, πέττει διὰ τὴν αὔξησιν. ἐὰν δέ τι καὶ γίνηται περίττωμα, τοῦτο ἐκκρίνεται εἰς τὴν κοιλίαν. εὔροια γάρ, καὶ ὡς ἐπίπαν ὑγρότερα τῶν παιδίων. οἱ δὲ γέροντες, μανόχροοι μέν, ἀλλὰ ξηροί. δεῖ δὲ τῷ ἱδρῶτι καθάπερ ὕλην τινὰ ὑπάρχειν. ἅμα δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο εὔπνουν καὶ μανόν, ἱκανὴν ποιεῖ τὴν ἔκκρισιν, ἀεί τε συνεχὲς ὄν, καὶ μὴ πολλῶν ἐνυπαρ-

χόντων·

χόντων· ὥστε πλειόνων ἡ ξηρότης, καὶ τὸ μὴ εὐΐδρον. ἡ γὰρ κατ᾽ ἄλλον τρόπον ἀπέρασις, ἢ ἐπὶ τὸν αὐτὸν, ἑκατέρα κωλύει τοὺς ἱδρῶτας διὰ τοῦτο. καὶ γὰρ ὧν αἱ κοιλίαι ὑγραί, καὶ εἰς κύστιν ἡ ἐπίῤῥοια. πλέω δ᾽ οἱ ἱδρῶτες, ὅτι πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθ᾽ ὥρμηκεν. οἷς δὲ πάλιν ἐπὶ τὰ σῖτα τῆς κοιλίας καὶ κύστεως. οὗτοι δὲ εὐΐδρωτες μᾶλλον. ἡ γὰρ ἐνταῦθα μεριζομένη περίττωσις, ἀναφέρεται πρὸς τὰς σάρκας, καὶ εἰς τοὺς ἄνω τόπους· ἐπεὶ καὶ ἀπέπτων τῶν σιτίων ὄντων, καὶ ἀγρυπνήσαντες, εὐΐδρωτες μᾶλλον· ὅτι συμβαίνει τὴν πέψιν διαμερίζειν τὴν ὑγρότητα, καὶ τὸν ὕπνον ἐκπέμπειν. ἐκ ξηροῦ δ᾽ οὐκ ἔστιν ἱδρώς. ἄτοπον δ᾽ ἂν ἐκεῖνο δόξειε, καὶ ὥσπερ ὑπεναντίον, ἢ οἱ γυμναζόμενοι καὶ συνέχοντες ἱδρῶτες. καὶ πάλιν οἱ ἀγύμναστοι κακῶς, καὶ πεπεμμένην δὲ καὶ ἄπεπτον ἔχοντες τὴν τροφήν. οὐκ ἔστι δ᾽ ἄτοπον * γεγυμνασμένοι τῶν ἀνὰ τὰ σώματα, καὶ ἀνεωγμένους ἔχοντες πόρους. ἔχει δὲ * τοὺς ἱδρῶτας. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ μὲν χρονίως ποιούμενοι τὰς ἀφιδρώσεις εὐ * ἔτι τῶν μὲν ἀνεωγμένοι, τῶν δὲ συμμεμυκότες οἱ πόροι διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι. συμβαίνει δὲ τούτοις καταπεπεμμένης τῆς τροφῆς, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. οἱ δὲ κακῶς ἔχοντες, καὶ μὴ πεπεμμένην τὴν τροφὴν διὰ πλήθει τῆς ὑγρότητος εὐΐδρωτες, διότι οὔτ᾽ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, οὔθ᾽ ὡσαύτως· ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν μετὰ πόνου, καὶ ἀεὶ τὸ σύμμετρον ἀφαιροῦντες. οὗτοι δὲ καὶ αὐτομάτως, καὶ ὡς ἂν τύχῃ, καὶ τὸ ὅλον ἀεὶ περιττώματος ἔχοντες πλῆθος. δοκοῦσι δέ τινες καὶ ἐν τῷ χειμῶνι μᾶλλον εὐΐδρωτες, ἢ ἐν τῷ θέρει εἶναι, μὴ τὰς ὑπερβολὰς ἑκατέρου λαμβανόντων, οἷον ψύχους τε καὶ καύματος. οἱ μὲν γὰρ οἷον ῥῖγος ἂν ποιήσειεν, ἡ δὲ τοῦ καύματος σύντηξις. ἀλλὰ τὸ μέσον ἐν ἑκατέρῳ. τὴν δ᾽ αἰτίαν ταύτην ὑποληπτέον, εἴπερ ἀληθές, ὅτι ἡ μὲν ξηρὰ τῶν ὑγρῶν, ἡ δὲ ὑγρὰ εἶναι περίστασίν τινα τοῦ θερμοῦ, καὶ κατάστασιν. ὁ δὲ ἱδρὼς ἐξ ἀμφοῖν, τοῦ μὲν ὡς εἰ ποιοῦντος, τοῦ δὲ ὡς πάσχοντος. ἔτι δὲ τοῦ θέρους καὶ διατήκονται τὸ πολὺ τοῦ ὑγροῦ. διότι δὲ καὶ ἀνώμαλον ἱδρῶσι τρόπον τινά, φανερόν. καὶ γὰρ τὸ ὑγρόν, καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ θερμὸν ἐνταῦθα μᾶλλον, ἐξ ὧν καὶ δι᾽ ὧν ὁ ἱδρώς. καὶ οὐδ᾽ οἱ πονοῦντες, ἀλλ᾽ ὅταν παύσωνται μᾶλλον ἱδροῦσιν, οὐδὲ συγγεγονότες, οὐδὲ κατέχοντες τὸ πνεῦμα, ἀλλ᾽ ὅταν ὦσιν ἐν τούτοις ἡ αἰτία. πάντων μὲν γὰρ ὑπὸ πνεύματος αἱ φλέβες ἐμφυσώμεναι, συμμύειν ποιοῦσι τοὺς πόρους· παυσαμένων δὲ συνίζουσιν. ὥστε διὰ εὐρυτέρων, καθάπερ ἀνεωγμένων, μᾶλλον ἐξέρχεται τὸ ὑγρόν. καὶ ἡ καχεξία δὲ τοῦ πνεύματος πληροῖ τὰς φλέβας, ὥστε κωλύει διϊέναι, καθάπερ τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τῶν κλεψυδρῶν, ὅταν γε πλὴ * δύσις τὶς ἀπολαβῇ. ὅταν δ᾽ ἀναισθητῇ, τότ᾽ ἐξέρχεται μηδενὸς ἐμφράττοντος. τάχα δὲ καὶ ἡ ἀπόκρισις, ἡ ὑπὸ τῆς θερμότητος γινομένη, διὰ τῶν πόρων ἐκ τοῦ ὑγροῦ πνεύματος, ἢ καὶ ἄγει πρὸς τὸ ἐπιπολῆς. ὅταν δ᾽ ἐπαίσθηται πόνων, ἥτε θερμότης ἅπασα διίει, καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος ἀποψυχομένου γίνεται ὑγρότης, ὁ καλούμενος ἱδρώς· ὥστε καὶ πλεῖον καὶ ῥᾷον ἐκπίπτειν. μετὰ δὲ τοὺς δρόμους καὶ πόνους, ἐν τῇ σκιᾷ μᾶλλον ἱδροῦσιν, ἢ ἐν τῷ ἡλίῳ, διὰ τὸ τὸν ἥλιον ἀναξηραίνειν καὶ πυκνοῦν τοὺς πόρους. ὅλως γάρ, οὔτε πολὺ τὸ θερμὸν ἄγαν, οὔτε ὀλίγον διὰ τὸ ἐκτὸς εἶναι. τὸ μὲν γὰρ οὐ κινεῖ, τὸ δ᾽ ἀναξηραίνει. διὸ καὶ εἴ τις ἄγαν ἐγγὺς ἵσταται τοῦ πυρός, ἧττον ἂν ἱδρώσειεν. καὶ ἐν τοῖς ἀλειπτηρίοις, ἐὰν μὲν εὐθὺς ποιήσῃ τις πολὺ ὕδωρ, ἧττον ἱδρώσειεν· ἐὰν δὲ ὕστερον ἐπεισενέγκῃ, μᾶλλον. προοδοποιουμένου μὲν γὰρ καὶ παρορμῶντος τοῦ σώματος, συνεργεῖ καὶ τὸ ἐπεισελθόν. ἐκεῖνο δ᾽ οὐ δύναται τὸ πλεῖον διὰ ἀσθένειαν. ταὐτὸ δὲ πως τοῖς διῃρημένοις, καὶ ὅτι τρέχοντες ἧττον ἱδροῦσιν ἢ παυσάμενοι. τὸ μὲν γὰρ ἥτε τοῦ πνεύματος κάθεξις, καὶ ἡ τοῦ ἀέρος κίνησις κωλύει. τὰ δ᾽ ὑπὸ τοῦ ὕδατος κάτω φερόμενα μέρη τοῦ σώματος, οὐ διϊδροῦσιν, ὅτι κωλύει τὸ ὕδωρ τὴν τῆξιν· ὁ δὲ ἱδρὼς τῆξίς τίς ἐστιν. οἷον τῶν κακῶς προσῳκοδομημένων ταῖς σαρξίν, ὅταν ἐκκρίνηται διὰ τὸ θερμόν. οἱ δὲ γυμναζόμενοι διαπαλαίοντες τῷ βρέχειν ἢ παλαίειν μᾶλλον ἱδροῦσιν· ἢ ἐὰν συνεχῶς συναθροίζεται, καὶ δαπανώμενον ἡ ὑγρότης εἶτα ταύτην ἐξάγει ὕστερον, ἢ πάλιν καὶ ὁ δρόμος. ἡ δὲ συνεχὴς ἀναξηραίνει, καθάπερ ὁ ἥλιος, καὶ τὰ πνεύματα. διότι μᾶλλον ἱδροῦσι τὰ ὄπισθεν τῶν ἔμπροσθεν, καὶ ἡ θερμότης, καὶ ἡ πρὸς τοῖς πλείων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· ὅτι διά τε τὴν πάλην καὶ τὴν τρίψιν ἧττον κωλύεται. καὶ ἡ διάστασις, ἐκ τῶν ἀνωμαλ-

λων. διὸ οὐδὲ πόνος ἐνταῦθα, καὶ ἱδρώς. ἅμα δὲ καὶ ἡ διάστασις τοῦ πνεύματος, ἐξωθεῖ μᾶλλον. ὥσθ᾽ ὅταν ἀνεθῇ πλεῖον, καὶ ἀθροωτέρως ἐκεῖθεν. τὸ δὲ πρόσωπον μάλιστα ἱδρῶσιν, ἀραιότερον ὄν, καὶ ἥκιστα πονοῦν. διὸ καὶ ἡ κεφαλὴ ὑγρὰ κόμ * δὲ πνευμονότητος. ἀλλά τε πολλὰ σημεῖα, καὶ ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ἡ τριχῶν ἔκφυσις· ὁ μὲν τὸ ὑγρὸν, αἱ δὲ τὸ μανὸν ἀποδηλοῦσαι. διὸ καὶ πρῶτον καὶ μάλισθ᾽ ἱδροῦσι τὸ μέτωπον· τοῦτο γὰρ ὑπὸ τὸν ἐγκέφαλον. ἔτι δ᾽ ἡ τοῦ πνεύματος κάθεξις, διατείνεταί πως εἰς τὴν κεφαλήν. διὸ δὲ τὰς χεῖρας τρίβοντες μάλισθ᾽ ἱδροῦσιν, ἂν τἆλλα ὁμοιοσχημονῶσιν, κατὰ συμβεβηκός πως τὴν αἰτίαν ληπτέον. ἰσχύουσι γὰρ μάλιστα τῷ τόπῳ. τὸ γὰρ πνεῦμα οὕτω κατέχουσι, τῷ ἐγγυτάτῳ ἰσχύοντες. πονοῦντες δὲ μᾶλλον ἱδροῦσιν, τοῦ ἔχοντος μάλιστα τὸ πνεῦμα μάλιστα κατέχουσιν. εἶτα καὶ χειρῶν τριβομένων, συμπονούμενοι ἄλλων, ὅταν ἄλλο τι μέρος τριβώμεθα. τῇ γὰρ καθέξει τοῦ πνεύματος καὶ γυμναζόμεθα, καὶ τρίβοντες μᾶλλον ἱδροῦμεν. καὶ ὅταν τοὺς πόδας καὶ τὰς κνήμας ἐν ἐν τῷ ὕδατι ἔχωσιν, ἢ ὅταν τὸ ἄλλο σχῆμα διά τε τὰ προειρημένα. κωλύει γὰρ τὸ ὕδωρ τὸν ἱδρῶτα. καὶ ὅτι διαθερμαινομένων τούτων, καὶ τὸ ἄνω συνθερμαίνεται· οἱ δ᾽ ἱδρῶτες, ὅπου θερμὸν καὶ ὑγρόν. ἄτοπον δ᾽ ὅτι οἱ ἀγωνιῶντες τοὺς πόδας ἱδρῶσι, τὸ δὲ πρόσωπον οὔ. καί τοι μᾶλλον εὔλογον, τὸ μάλισθ᾽ ἱδρωτικὸν, καὶ τὸ μὴ ἥκιστα. τὸ δ᾽ αἴτιον, ὅτι ἡ ἀγωνία ἐστὶν οὐ μετάστασις θερμότητος, ὥσπερ ἐν τοῖς φόβοις, ἀλλὰ μᾶλλον αὔξησις· καθάπερ ἐν τῷ θυμῷ. καὶ γὰρ ὁ θυμὸς, ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν θερμοῦ. καὶ ἀγωνιῶντες δ᾽ οὐ διὰ φόβον τοῦτο πάσχουσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐ διὰ τὸ, τὸ μὲν πρὸς τὸ μᾶλλον θερμαίνεσθαι. ξηραίνει γὰρ ἡ θερμότης ἐπιπολάζουσα· τὸ δὲ ἐν τοῖς ποσὶ συντήκει, διὰ τὸ ἐλάττω μὲν εἶναι, ὥστε ξηρᾶναι, πλείω δὲ συμφύτου καὶ προϋπαρχούσης. ἔνιοι δ᾽ ἱδροῦσιν ἂν ψυχθῶσιν, ἢ πνεύματι, ἢ ὕδατι. συμβαίνει γὰρ ναυτιᾶν, οὐκ ἀλόγως, καὶ ὅτι τὸ ὑγρὸν ψυχθὲν ἀθρόον ἐστί. πότερον οὐχὶ ῥιγοῦν, καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἴδιον καὶ ἔξω γινόμενον περιπεσὸν τῷ ἀναπνευστικῷ τόπῳ ποιεῖ τὴν ναυτίαν. οἱ δ᾽ ἡματιοδρόμοι, καὶ ἱδρῶτες, καὶ * ψεις εἰς ἱμάτιον ἀθρόους ποιοῦσι. διότι ἡ εὐχροια γίνεται, διὰ εὔπνοιαν. ἡ δ᾽ ἄχροια, διὰ τὴν κατάπνιξιν. συνθερμαινόμενον γὰρ, καὶ μὴ διαψυχόμενον τὸ ἐπιπολῆς ὑγρὸν, ἄχροιαν ποιεῖ. τοῦτο δὲ συμβαίνει, καὶ ἐκ τῶν δρόμων, καὶ ἐκ τῆς ὑπολήψεως. οἱ δὲ γυμνοὶ δρόμοι, διὰ τοὐναντίον. εὔχροοι γὰρ, καὶ καταψύχει ὁ ἀὴρ τὰς συνισταμένας ἐκκρίσεις, καὶ διαπνέοντας. ἐν δὲ τοῖς ὕπνοις οἱ ἱδρῶτες μᾶλλον, ἢ ἐγρηγορῶσιν· ὅτι ὑγρότατα καὶ θερμότατα πάντα διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν. ἐξ ἀμφοῖν δὲ τούτοιν ἱδρὼς, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΗΘΙΚΟῚ ΧΑΡΑΚΤΗ͂ΡΕΣ.

Εἰρωνείας, κολακείας, ἀδολεσχίας, ἀγροικίας, ἀρεσκείας, ἀπονοίας, λαλιᾶς, λογοποιΐας, ἀναισχυντίας, μικρολογίας, βδελυρίας, ἀκαιρίας, περιεργίας, ἀναισθησίας, αὐθαδείας.

ΗΔΗ ΚΑῚ πρότερον πολλάκις ἐπιστήσας τὴν διάνοιαν, ἐθαύμασα. ἴσως δὲ οὐδὲ παύσομαι θαυμάζων. τί γὰρ δή ποτε τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀέρα κειμένης, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁμοίως παιδευομένων, συμβέβηκεν ἡμῖν οὐ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν τρόπων ἔχειν. ἐγὼ γὰρ ὦ Πολύκλεις συνθεωρήσας ἐκ πολλοῦ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ βεβιωκὼς ἔτη ἐνενήκοντα ἐννέα, ἔτι δὲ ὡμιληκὸς πολλαῖς τε καὶ παντοδαπαῖς φύσεσι, καὶ παρατεθεαμένος ἐξ ἀκριβείας πολλῆς τούς τε ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς φαύλους, ὑπέλαβον δεῖν συγγράψαι ἃ ἑκάτεροι αὐτῶν ἐπιτηδεύουσιν ἐν τῷ βίῳ. ἐκθήσω δέ σοι κατὰ γένος, ὅσα τε τυγχάνει γένη τρόπων τούτοις προσκείμενα, καὶ ὃν τρόπον τῇ οἰκονομίᾳ χρῶνται. ὑπολαμβάνω γὰρ ὦ Πολύκλεις, τοὺς υἱοὺς ἡμῶν βελτίους ἔσεσθαι, καταλειφθέντων αὐτοῖς ὑπομνημάτων τοιούτων. οἷς παραδείγμασι χρώμενοι, αἱρήσονται τοῖς εὐσχημονεστάτοις συνεῖναί τε καὶ ὁμιλεῖν, ὅπως μὴ καταδεέστεροι ὦσιν αὐτῶν. τρέψομαι δὲ ἤδη ἐπὶ τὸν λόγον. σὺ δὲ παρακολουθῆσαί τε καὶ εἰδῆσαι εἰ ὀρθῶς λέγω. πρῶτον μὲν οὖν ποιήσομαι τὸν λόγον ἀπὸ τῶν τὴν εἰρωνείαν ἐζηλωκότων, ἀφεὶς τὸ προοιμιάζεσθαι, καὶ πολλὰ περὶ τοῦ πράγματος λέγειν. καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας, καὶ ὁριοῦμαι αὐτήν. εἶθ' οὕτως τὸν εἴρωνα διέξειμι, ποῖός τίς ἐστι, καὶ εἰς τίνα τρόπον κατενήνεκται. καὶ τὰ ἄλλα δὴ τῶν παθημάτων ὥσπερ ὑπεθέμην, πειράσομαι κατὰ γένος φανερὰ καταστῆσαι.

ΠΕΡῚ ΕἸΡΩΝΕΊΑΣ.

Ἡ μὲν οὖν εἰρωνεία δόξειεν ἂν εἶναι (ὥστ' ὑπολαβεῖν) προσποίησις ἐπὶ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων. ὁ δ' εἴρων τοιοῦτός τις, οἷος προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς ἐθέλειν λαλεῖν, οὐ μισεῖν. καὶ ἐπαινεῖν παρόντας, οἷς ἐπέθετο λάθρα. καὶ τούτοις συλλυπεῖσθαι ἡττωμένοις. καὶ συγγνώμην δὲ ἔχειν τοῖς κακῶς αὐτὸν λέγουσιν, καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοῦ λεγομένοις. καὶ πρὸς τοὺς ἀδικουμένους, καὶ ἀγανακτοῦντας πράως διαλέγεσθαι. καὶ τοῖς ἐντυγχάνειν κατὰ σπουδὴν βουλομένοις, προστάξαι ἐπανελθεῖν. καὶ μηδὲν ὧν πράττει ὁμολογῆσαι. ἀλλὰ φῆσαι βουλεύεσθαι, καὶ προσποιήσασθαι ἄρτι παραγεγονέναι, καὶ ὀψὲ γενέσθαι αὐτὸν καὶ μαλακισθῆναι. καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐρανίζοντας, ὡς οὐ πωλεῖ, καὶ μὴ πωλῶν φῆσαι πωλεῖν. καὶ ἀκούσας τι, δόξει, μὴ † προσποιεῖσθαι. καὶ ἰδὼν, φῆσαι μὴ ἑωρακέναι. καὶ ὁμολογήσας, μὴ μεμνῆσθαι. καὶ τὰ μὲν ἐσκέφθαι φάσκειν, τὰ δὲ οὐκ εἰδέναι. τὰ δὲ θαυμάζειν, τὰ δὲ ἤδη ποτὲ καὶ αὐτὸς οὕτω διαλογίσασθαι. καὶ τὸ ὅλον δεινὸς τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοῦ λόγου χρῆσθαι, οὐ πιστεύω, οὐχ ὑπολαμβάνω, ἐκπλήττομαι. καὶ λέγει ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι. καὶ μὴν οὐ ταῦτα πρὸς ἐμὲ διεξῄει, παράδοξόν μοι τὸ πρᾶγμα, ἄλλῳ τινὶ λέγε. ὅπως δέ σοι ἀπιστήσω, ἢ ἐκείνου καταγνῶ, ἀποροῦμαι, ἀλλ' ὅρα μὴ σὺ θᾶττον πιστεύσῃς τοιαύτας φωνάς, καὶ πλοκάς, καὶ παλιλογίας. οὐ χεῖρόν ἐστιν εὑρεῖν οὐδέν. τὰ δὴ τῶν μὴ ἁπλᾶ, ἀλλ' ἐπίβουλα φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τοὺς ἔχεις.

id eſt, αὐτοποιεῖσθαι.

ΠΕΡῚ ΚΟΛΑΚΕΊΑΣ.

Τὴν δὲ κολακείαν ὑπολάβοι ἄν τις ὁμιλίαν αἰσχρὰν εἶναι, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι. τὸν δὲ κόλακα τοιοῦτόν τινα, ὥστε ἅμα πορευόμενον εἰπεῖν, ἐνθυμῇ ὡς ἀποβλέπουσιν εἰς σὲ οἱ ἄνθρωποι, τοῦτο οὐδενὶ γίνεται τῶν ἐν τῇ πόλει πλὴν ἢ σοί, ηὐδοκίμεις χθὲς

ἐν τῇ στοᾷ. πλειόνων γὰρ ἢ τριάκοντα ἀνθρώπων καθημένων, καὶ ἐμπεσόντος λόγου τίς εἴη βέλτιστος, ἀπ' αὐτοῦ ἀρξαμένους πάντας ἐπὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατενεχθῆναι.

καὶ ἄλλα τοιαῦτα λέγειν· ἀπὸ τοῦ ἱματίου, ἀφελεῖν κροκύδα. καὶ ἐάν τις πρὸς τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς ἄχυρον προσενεχθῇ ἀπὸ πνεύματος, καρφολογῆσαι. καὶ ἐπιγελάσας δὲ εἰπεῖν, ὁρᾷς ὅτι δυοῖν σοι ἡμερῶν οὐκ ἐντετύχηκα πολιῶν ἔσχηκας τὸν πώγωνα μεστόν. καί περ εἴ τις καὶ ἄλλος ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη μέλαιναν τὴν τρίχα· καὶ λέγοντος δὲ αὐτοῦ τι, τοὺς ἄλλους σιωπᾶν κελεῦσαι, καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἀκούοντος. καὶ ἐπισημαίνεσθαι δὲ εἰ παύσεται ὀρθῶς. καὶ σκώψαντι πικρῶς ἐπιγελάσαι, τό τε ἱμάτιον ὦσαι εἰς τὸ στόμα, ὡς δὴ οὐ δυνάμενος κατασχεῖν τὸν γέλωτα. καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἐπιστῆναι κελεῦσαι ἕως αὐτὸς παρέλθῃ. καὶ τοῖς παιδίοις μῆλα καὶ ἀπίους πριάμενος, εἰσενέγκας δοῦναι ὁρῶντος αὐτοῦ, καὶ φιλήσας δὲ εἰπεῖν, χρηστοῦ πατρὸς νεόττια. καὶ συνωνούμενος δὲ κρηπῖδας, τὸν πόδα φῆσαι εἶναι εὐρυθμότερον τοῦ ὑποδήματος. καὶ πορευομένου πρός τινα τῶν φίλων, προδραμὼν εἰπεῖν, ὅτι πρὸς σὲ ἔρχεται, καὶ ἀναστρέψας, ὅτι προσήγγελκα. ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἐκ γυναικείας ἀγορᾶς διακονῆσαι δυνατὸς ἀπνευστί. καὶ τῶν ἑστιωμένων, πρῶτος ἐπαινέσαι τὸν οἶνον. καὶ παραμένων εἰπεῖν, ὡς μαλακῶς ἐσθίεις. καὶ ἄρας τι τῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης, φῆσαι, τουτὶ ἄρα ὡς χρηστόν ἐστι, καὶ ἐρωτῆσαι, μὴ ῥιγοῖ. καὶ εἰ ἐπιβαλέσθαι βούλεται, καὶ ἔτι περιστεῖλαι αὐτόν. καὶ μὴν ταῦτα λέγων εἰς τὸ οὖς προσπίπτων, ψιθυρίζειν, καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπων τοῖς ἄλλοις λαλεῖν. καὶ τοῦ παιδὸς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀφελόμενος τὰ προσκεφάλαια, αὐτὸς ὑποστρῶσαι. καὶ τὴν οἰκίαν φῆσαι, εὖ ἠρχιτεκτονῆσθαι, καὶ τὸν ἀγρὸν εὖ πεφυτεῦσθαι, καὶ τὴν εἰκόνα ὁμοίαν εἶναι. καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸν κόλακα ἔστι θεάσασθαι πάντα καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα, οἷς χαριεῖσθαι ὑπολαμβάνει.

ΠΕΡῚ ἈΔΟΛΕΣΧΊΑΣ.

Η δὲ ἀδολεσχία, ἐστὶ μὲν διήγησις λόγων μακρῶν καὶ ἀπροβουλεύτων. ὁ δὲ ἀδολέσχης τοιοῦτός ἐστι, οἷος ὃν μὴ γινώσκει τούτῳ παρακαθεζόμενος πλησίον, πρῶτον μὲν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς εἰπεῖν ἐγκώμιον. εἶτα ὃ τῆς νυκτὸς εἶδεν ἐνύπνιον, τοῦτο διηγήσασθαι. εἶθ' ὧν εἶχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ τὰ καθ' ἕκαστα διεξελθεῖν. εἶτα δὴ προχωροῦντος τοῦ πράγματος λέγειν, ὡς πολὺ πονηρότεροί εἰσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι τῶν ἀρχαίων. καὶ ὡς ἄξιοι γεγόνασιν οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ. καὶ ὡς πολλοὶ ἐπιδημοῦσι ξένοι. καὶ τὴν θάλατταν ἐκ διονυσίων πλώϊμον εἶναι. καὶ εἰ ποιήσειεν ὁ ζεὺς ὕδωρ, τὰ ἐν τῇ γῇ βελτίω ἔσεσθαι, καὶ ὁ ἀγρὸς εἰς νέωτα γεωργήσει. καὶ ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν. καὶ ὡς δάμιππος μυστηρίοις μεγίστην δᾷδα ἔστησε. καὶ πόσοι εἰσὶ κίονες τοῦ ᾠδείου. καὶ χθὲς ἤμεσα. καὶ τίς ἐστιν ἡμέρα σήμερον. κἂν ὑπομένῃ τις αὐτόν, μὴ ἀφίστασθαι. καὶ ὡς βοηδρομιῶνος μὲν τὰ μυστήρια, πυανεψιῶνος δὲ ἀπατούρια, ποσειδεῶνος δὲ κατ' ἀγροὺς διονύσια. παρασείσαντα δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων, καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι, ὅστις ἀπύρετος βούλεται εἶναι. ἔργον γὰρ, συναρκεῖσθαι τοῖς μήτε χολὴν, μήτε σπουδὴν διαγινώσκουσιν.

ΠΕΡῚ ἈΓΡΟΙΚΊΑΣ.

Η δὲ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία, ἀσχήμων. ὁ δὲ ἄγροικος τοιοῦτός τις, οἷος κυκεῶνα πιὼν, εἰς ἐκκλησίαν πορεύεσθαι. καὶ τὸ μῦρον φάσκειν οὐδὲν τοῦ θύμου ἥδιον ὄζειν. καὶ μείζω τοῦ ποδὸς, τὰ ὑποδήματα φορεῖν. καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν. καὶ τοῖς μὲν φίλοις, καὶ οἰκείοις ἀπιστεῖν, πρὸς δὲ τοὺς αὐτοῦ οἰκέτας ἀνακοινεῖσθαι περὶ τῶν μεγίστων, καὶ τοῖς παρ' αὐτῷ ἐργαζομένοις μισθωτοῖς ἐν ἀγρῷ πάντα τὰ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διηγεῖσθαι. καὶ ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος, καθιζάνειν, ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι. καὶ ἐπ' ἄλλῳ μὲν μήτε θαυμάζειν, μήτε ἐκπλήττεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς. ὅταν δὲ ἴδῃ βοῦν, ἢ ὄνον, ἢ τράγον, ἑστηκὼς θεωρεῖν. καὶ προαίρων δέ τι ἐκ τοῦ ταμείου δεινῶς φαγεῖν. καὶ ζωρότερον πιεῖν. καὶ τὴν σιτοποιὸν πειρῶν λαθεῖν. κᾆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἀριστῶν δὲ ἅμα τοῖς ὑποζυγίοις ἐμβαλεῖν τὸν χόρτον. καὶ κόψαντος τὴν θύραν ἐπακοῦσαι αὐτός. καὶ τὸν κύνα προσκαλεσάμενος, καὶ ἐπιλαβόμενος τοῦ ῥύγχους εἰπεῖν,

οὗτος

οὗτος φυλάσσει τὸ χωρίον, καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον. ἀργύριον δὲ παρὰ τοῦ λαβεῖν ἀποδοκιμάζειν, λίαν μὲν λυπρὸν εἶναι, καὶ ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι. καὶ ὃ ἄροτρον ἔχρησεν, ἢ κόφινον, ἢ δρέπανον, ἢ θύλακον, ταῦτα τῆς νυκτὸς κατὰ ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος. καὶ ἄστυ καταβαίνων, ἐρωτῆσαι τὸν ἀπαντῶντα πόσου ἦσαν αἱ διφθέραι, καὶ τὸ τάριχος. καὶ εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν, νουμηνίαν ἄγει. καὶ εἰπεῖν εὐθὺς, ὅτι βούλεται καταβὰς, ἀποκείρασθαι, καὶ ἐν βαλανείῳ δὲ ᾆσαι. καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα δὲ, ἥλους ἐγκροῦσαι. καὶ τὴν αὐτὴν ὁδοῦ παριὼν κομίσασθαι † παρ' ἀρχίου τοῦ ταρείχους. ἀπὸ Βραχίωνος

ΠΕΡῚ ἈΡΕΣΚΕΊΑΣ.

Ἡ δὲ ἀρέσκειά ἐστι μὲν (ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν) ἔντευξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική. ὁ δὲ ἄρεσκος ἀμέλει τοιοῦτός τις, οἷος πόῤῥωθεν προσαγορεύσας, καὶ ἄνδρα κράτιστον εἰπών. καὶ θαυμάσας ἱκανῶς ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ μὴ ἀφιέναι. ἐπὶ μικρὸν προπέμψας, καὶ ἐρωτήσας πότε αὐτὸν ὄψεται, ἔτι ἐπαινῶν ἀπαλλάττεσθαι. καὶ παρακληθεὶς δὲ πρὸς δίαιταν, μὴ μόνον ᾧ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ, ἵνα κοινός τις εἶναι δοκῇ. καὶ τοὺς ξένους δὲ εἰπεῖν ὡς δικαιότερα λέγουσι τῶν πολιτῶν. καὶ κεκλημένος δὲ ἐπὶ δεῖπνον, κελεῦσαι καλέσαι τὰ παιδία τὸν ἑστιῶντα. καὶ εἰσιόντα φῆσαι, σύκου ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρί. καὶ προσαγαγόμενος, φιλῆσαι, καὶ παρ' αὐτὸν καθίσαι. καὶ τοῖς μὲν συμπαίζειν αὐτὸς λέγων, ἀσκὸς, πέλεκυς. τὰ δὲ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐᾶν καθεύδειν, ἅμα θλιβόμενος. καὶ πλειστάκις δὲ ἀποκείρασθαι. καὶ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς ἔχειν. καὶ τὰ ἱμάτια δὲ, χρηστὰ μεταβάλλεσθαι. καὶ χρίσματι ἀλείφεσθαι, καὶ τῆς μὲν ἀγορᾶς πρὸς τὰς τραπέζας προσφοιτᾶν. τῶν δὲ γυμνασίων, ἐν τούτοις διατρίβειν, οὗ ἂν ἔφηβοι γυμνάζωνται. τοῦ δὲ θεάτρου καθῆσθαι, ὅταν ᾖ θέα, πλησίον τῶν στρατηγῶν. καὶ ἀγοράζειν αὐτὸν μὲν μηδὲν, ξένοις δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπιστάλματα. καὶ λακωνικὰς κύνας, εἰς Κύζικον. καὶ μέλι ὑμήττιον, εἰς Ῥόδον. καὶ ταῦτα ποιῶν, τοῖς ἐν τῇ πόλει διηγεῖσθαι. ἀμέλει δὲ καὶ πίθηκον θρέψαι δεινὸς, καὶ τίτυρον κτήσασθαι, καὶ σικελικὰς περιστεράς. καὶ δορκαδείους ἀστραγάλους, καὶ θυριακὰς τῶν στρογγύλων ληκύθους, καὶ βακτηρίας τῶν σκολιῶν, ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ αὐλαίαν ἔχουσαν πέρσας ἐνυφασμένους, καὶ αὐλίδιον παλαιστρικὸν κόνιν ἔχον, καὶ σφαιριστήριον. καὶ τοῦτο περιϊὼν, χρᾶν ἀεὶ τοῖς φιλοσόφοις, τοῖς σοφισταῖς, τοῖς ὁπλομάχοις, τοῖς ἁρμονικοῖς ἐπιδείκνυσθαι. καὶ αὐτὸς ταῖς ἐπιδείξεσιν ὕστερον ἐπεῖν. ἐπὶ τῶν θεωμένων εἰπεῖν πρὸς ἕτερον, ὅτι τούτου ἐστὶν ἡ παλαίστρα.

ΠΕΡῚ ἈΠΟΝΟΊΑΣ.

Ἡ δὲ ἀπόνοια ἐστὶν ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. ὁ δὲ ἀπονενοημένος τοιοῦτός τις, οἷος ὀμόσε ταχὺ κακῶς ἀκοῦσαι, καὶ λοιδορηθῆναι δυνάμενος. τῷ ἤθει ἀγοραῖός τις, καὶ ἀνασεσυρμένος, καὶ παντοποιός. ἀμέλει δυνατὸς καὶ ὀρχεῖσθαι, νήφων τὸν κόρδακα. καὶ προσωπεῖον ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ. καὶ ἐν θαύμασι δὲ τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν, καθ' ἕκαστον παριών. καὶ μάχεσθαι τοῖς τὸ σύμβολον φέρουσι, καὶ προῖκα θεωρεῖν ἀξιοῦσι. δεινὸς δὲ καὶ πανδοχεῦσαι, καὶ πορνοβοσκῆσαι, καὶ τελωνῆσαι, καὶ μηδεμίαν αἰσχρὰν ἐργασίαν ἀποδοκιμάσαι, ἀλλὰ κηρύττειν, μαγειρεύειν, κυβεύειν, τὴν μητέρα μὴ τρέφειν, ἀπάγεσθαι κλοπῆς, τὸ δεσμωτήριον πλείω χρόνον οἰκεῖν ἢ τὴν αὐτοῦ οἰκίαν. καὶ τοῦτο δ' ἂν εἶναι δόξειε, τῶν περιϊσταμένων τοὺς ὄχλους, καὶ προσκαλούντων μεγάλῃ τῇ φωνῇ, καὶ παρεῤῥωγυίᾳ λοιδορούντων, καὶ διαλεγομένων πρὸς αὐτούς. καὶ μεταξὺ οἱ μὲν προσίασιν, οἱ δὲ ἀπίασιν πρὶν ἀκοῦσαι αὐτοῦ. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχὴν, τοῖς δὲ συλλαβὴν, τοῖς δὲ μέρος τοῦ πράγματος λέγειν. οὐκ ἄλλως θεωρεῖσθαι ἀξιῶν τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ, ἢ ὅταν ᾖ πανήγυρις. ἱκανὸς δὲ καὶ δίκας τὰς μὲν φεύγειν, τὰς δὲ διώκειν, τὰς δὲ ἐξόμνυσθαι, ταῖς δὲ παρεῖναι. ἔχων ἐχῖνον ἐν τῷ προκολπίῳ, καὶ ὁρμαθοὺς γραμματιδίων ἐν ταῖς χερσίν. οὐκ ἀποδοκιμάζων δὲ οὐδὲ ἅμα πολλῶν ἀγοραίων στρατηγεῖν, καὶ εὐθὺς τούτοις δανείζειν, καὶ τῆς δραχμῆς τόκον τρία ἡμιωβόλια τῆς ἡμέρας πράττεσθαι. καὶ ἐφοδεύειν τὰ μαγειρεῖα, τὰ ἰχθυοπωλεῖα,

χθυοπωλεῖα, τὰ ταριχοπωλεῖα. καὶ τοὺς τόκους ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος εἰς τὴν γνάθον ἐκλέγειν. ἐργώδεις δέ εἰσι, τὸ στόμα εὔλυτον ἔχοντες πρὸς λοιδορίαν, καὶ φθεγγόμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ὡς συνηχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀγορὰν, καὶ τὰ ἐργαστήρια.

ΠΕΡῚ ΛΑΛΙΑ͂Σ.

Ἡ δὲ λαλιά εἴ τις αὐτὴν ὁρίζεσθαι βούλοιτο, εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασίαν τοῦ λόγου. ὁ δὲ λάλος τοιοῦτός τις, οἷος τῷ ἐντυγχάνοντι εἰπεῖν ἂν, ὅσ' ἂν πρὸς αὐτὸν φθέγξηται, ὅτι οὐδὲν λέγει. καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδε. καὶ ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ μαθήσεται. καὶ μεταξὺ δὲ ἀποκρινομένου, ὑποβάλλειν, εἴπας σὺ μὴ ἐπιλάθῃ ὃ μέλλεις λέγειν. καὶ εὖγε ὅτι με ὑπέμνησας. καὶ τὸ λαλεῖν ὡς χρήσιμόν που. καὶ ὃ παρέλιπον. καὶ ταχύ γε συνῆκας τὸ πρᾶγμα. καὶ πάλαι σε παρετήρουν, εἰ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐμοὶ κατενεχθήσῃ. καὶ ἑτέρας ἀφορμὰς τοιαύτας ποιεῖσθαι, ὥστε μηδὲ ἀναπνεῦσαι τὸν ἐντυγχάνοντα. καὶ ὅταν γε τοὺς καθ' ἕνα ἀποκναίσῃ, δεινὸς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀθρόους, καὶ συνεστηκότας πορευθῆναι, καὶ φυγὴν ποιῆσαι μεταξὺ χρηματίζοντας. καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα δὲ, καὶ εἰς τὰς παλαίστρας εἰσιὼν, κωλύειν τοὺς παῖδας προμανθάνειν τοσαῦτα. καὶ προσλαλεῖν τοῖς παιδοτρίβοις καὶ διδασκάλοις, τοὺς καὶ ἀπιέναι φάσκοντας δεινὸς προπέμψαι, καὶ ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ πυθόμενος τὰς ἐκκλησίας παραγγέλλειν. προσδιηγήσασθαι δὲ καὶ τὴν ἐπ' Ἀριστοφῶντος ποτὲ γινομένην τοῦ ῥήτορος μάχην, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων ἐπὶ Λυσάνδρου. καὶ οὓς ποτε λόγους αὐτὸς εἴπειεν εὐδοκιμήσας ἐν τῷ δήμῳ. καὶ κατὰ τῶν πληθῶν γε ἅμα διηγούμενος, κατηγορίαν παρεμβαλεῖν, ὥστε τοὺς ἀκούοντας ἤτοι ἐπιλαθέσθαι, ἢ νυστάξαι, ἢ μεταξὺ καταλιπόντας ἀπαλλάττεσθαι. καὶ συνδικάζων δὲ, κωλῦσαι κρῖναι. καὶ συνθεωρῶν, θεάσασθαι. καὶ συνδειπνῶν, φαγεῖν. λέγων ὅτι χαλεπόν τῷ λάλῳ ἐστὶ σιωπᾶν, καὶ ὡς ἐν ὑγρῷ ἐστὶν ἡ γλῶττα· καὶ ὡς οὐκ ἂν σιωπήσειεν, οὐδ' εἰ τῶν χελιδόνων δόξειεν ἂν εἶναι λαλίστερος. καὶ σκωπτόμενος ὑπομεῖναι. καὶ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ παιδίων, ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενον κελεύῃ λέγοντα ταῦτα, λαλεῖν τι ὑμῖν, ὅπως ἂν ὑμᾶς ὕπνος λάβῃ.

ΠΕΡῚ ΛΟΓΟΠΟΙΊΑΣ.

Ἡ δὲ λογοποιΐα ἐστὶ σύνθεσις ψευδῶν λόγων καὶ πράξεων, ὧν βούλεται ὁ λογοποιῶν. ὁ δὲ λογοποιὸς τοιοῦτός τις, οἷος ἀπαντήσας τῷ φίλῳ εὐθὺς καταβαλὼν τὸ ἦθος, καὶ μειδιάσας ἐρωτῆσαι, πόθεν σὺ, καὶ λέγεις τί, καὶ ἔχεις περὶ τοῦδε εἰπεῖν καινόν. καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν, μὴ λέγεταί τι καινότερον. καὶ μὴν ἀγαθά ἐστι τὰ λεγόμενα. καὶ οὐκ ἐάσας ἀποκρίνεσθαι εἰπεῖν. τί λέγεις; οὐδὲν ἀκήκοας; δοκῶ μοι σε εὐωχήσειν καινῶν λόγων. καὶ ἔστιν αὐτῷ ἢ στρατιώτης, ἢ παῖς ἀστείου τοῦ αὐλητοῦ, ἢ Λύκων ὁ ἐργολάβος παραγεγονὼς ἐξ αὐτῆς τῆς μάχης, οὗ φασιν ἀκηκοέναι. αἱ μὲν οὖν ἀναφοραὶ τῶν λόγων τοιαῦταί εἰσιν αὐτοῦ, ὧν οὐδεὶς ἂν ἔχοι ἐπιλαβέσθαι. διηγεῖται δὲ τούτους φάσκων λέγειν, ὡς Πολυσπέρχων, καὶ ὁ βασιλεὺς, μάχῃ νενίκηκε, καὶ Κάσσανδρος ἐζώγρηται. κἂν εἴποι τις αὐτῷ, σὺ δὲ ταῦτα πιστεύεις, φήσει, τὸ πρᾶγμα βοᾶσθαι γὰρ ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν λόγον ἐπεντείνειν, καὶ πάντα συμφωνεῖν. ταυτὰ γὰρ λέγειν περὶ τῆς μάχης, καὶ πολὺν τὸν φόνον γεγονέναι. εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ σημεῖον τὰ πρόσωπα τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν. ὁρᾶν γὰρ αὐτῶν πάντων μεταβεβληκότα. λέγει δ' ὡς καὶ παρακήκοε παρὰ τούτοις κρυπτόμενόν τινα ἐν οἰκίᾳ, ἤδη πέμπτην ἡμέραν ἥκοντα ἐκ Μακεδονίας, ὃς πάντα ταῦτα οἶδε. καὶ πάντα διεξιὼν πῶς οἴεσθε πιθανῶς σχετλιάζει λέγων· δυστυχὴς Κάσσανδρος ὢ ταλαίπωρος. ἐνθυμῇ τὸ τῆς τύχης; ἀλλ' οὖν ἰσχυρὸς γενόμενος. καὶ δεῖν δὲ αὐτόν σε μόνον εἰδέναι. πᾶσι δὲ τοῖς ἐν τῇ πόλει προσδεδράμηκε λέγων, τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τεθαύμακα τί ποτε βούλονται λογοποιοῦντες. οὐ γὰρ μόνον ψεύδονται, ἀλλὰ καὶ ἀλυσιτελῶς ἀπαλλάττουσι. πολλάκις γὰρ αὐτῶν οἱ μὲν ἐν τοῖς βαλανείοις περιστάσεις ποιούμενοι, τὰ ἱμάτια ἀποβεβλήκασιν. οἱ δ' ἐν τῇ στοᾷ πεζομαχίᾳ καὶ ναυμαχίᾳ νικῶντες, ἐρήμους δίκας ὠφλήκασιν. εἰσὶ δ' οἳ, καὶ πλεῖστοι λέγω, κατὰ κράτος αἱροῦντες παρεδειπνήθησαν. πάνυ δὴ ταλαίπωρον αὐτῶν ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα. ποίᾳ γὰρ οὐ στοᾷ, ποῖον δὲ ἐργαστήριον, ποίῳ δὲ μέρει τῆς ἀγορᾶς οὐ διημερεύουσιν ἀπαυδᾶν ποιοῦντες τοὺς ἀκούοντας, οὕτως καὶ καταπονοῦντες ταῖς ψευδολογίαις.

ΠΕΡῚ ἈΝΙΣΧΥΝΤΊΑΣ.

Ἡ δὲ ἀναισχυντία ἐστὶ μὲν (ὡς ὅρῳ λαβεῖν) καταφρόνησις δόξης αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους. ὁ δὲ ἀναίσχυντος τοιοῦτος, οἷος πρῶτον μὲν ὃν ἀποστερεῖ, πρὸς τοῦτον ἀπελθὼν δανείζεσθαι. εἶτα θύσας τοῖς θεοῖς, αὐτὸς μὲν δειπνεῖν παρ᾽ ἑτέρῳ. τὰ δὲ κρέα ἀποτεθέναι ἁλσὶ πάσας. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ἀκόλουθον δοῦναι ἀπὸ τῆς τραπέζης ἄρας κρέας, καὶ ἄρτον. καὶ εἰπεῖν ἀκουόντων πάντων, εὐωχοῦ Τίμιε. καὶ ὀψωνῶν δὲ ὑπομιμνήσκειν τὸν κρεωπώλην, εἴ τι χρήσιμον αὐτῷ γέγονεν· ἑστηκὼς πρὸς τῷ σταθμῷ μάλιστα μὲν κρέας, εἰ δὲ μὴ, ὀστοῦν εἰς τὸν ζυγὸν ἐμβαλεῖν. καὶ ἐὰν μὲν λάβῃ, εὖ ἔχει. εἰ δὲ μὴ, ἁρπάσας ἀπὸ τῆς τραπέζης χολίκιον, ἅμα γελῶν ἀπαλλάττεσθαι. καὶ ξένοις δὲ αὐτοῦ κρέα ἀγοράσας, μὴ δοὺς τὸ μέρος θεωρεῖν. ἄγειν δὲ καὶ τοὺς εἰς τὴν ὑστεραίαν, καὶ τὸν παιδαγωγόν. καὶ ὅσα ἐωνημένος τις φέρει μεταδοῦναι κελεῦσαι καὶ αὐτῷ. καὶ ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐλθὼν, δανείζεσθαι κριθὰς, ποτὲ δὲ ἄχυρον. καὶ ταῦτα χρήσαντας, ἀναγκάσαι ἀποφέρειν πρὸς αὐτόν. δεινὸς δὲ καὶ πρὸς τὰ χαλκεῖα τὰ ἐν τῷ βαλανείῳ προσελθὼν, καὶ βάψας ἀρύταιναν βοῶντος τοῦ βαλανέως, αὐτὸς αὑτοῦ καταχέασθαι, καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέλουται ἀπιὼν κἀκεῖ, οὐδεμία σοι χάρις.

ΠΕΡῚ ΜΙΚΡΟΛΟΓΊΑΣ.

Ἡ δὲ μικρολογία ἐστὶ φειδωλία † τοῦ διαφόρου ὑπὲρ τὸν καιρόν. ὁ δὲ μικρολόγος τοιοῦτός τις, οἷος ἐν τῷ μηνὶ ἡμιωβόλιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν. καὶ συσσιτῶν ἀριθμεῖν πόσας κύλικας ἕκαστος ἐκπέπωκε. καὶ ἀπάρχεσθαι ἐλάχιστον τῇ Ἀρτέμιδι τῶν συνδειπνούντων. καὶ ὅσα μικροῦ τις πριάμενος λογίζεται, πάντα φάσκων εἶναι ἄγαν. καὶ οἰκέτου χύτραν ἢ λοπάδα κατάξαντος εἰσπράξαι ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων. καὶ τῆς γυναικὸς ἀποβαλούσης τρίχαλκον, οἷος μεταφέρειν τὰ σκεύη, καὶ τὰς κλίνας, καὶ τὰς κιβωτοὺς, καὶ † δίφος τὰ καλύμματα. καὶ ἐάν τι πωλῇ, τοσούτου ἀποδόσθαι, ὥστε μὴ λυσιτελεῖν τῷ πριαμένῳ. καὶ οὐκ ἂν ἐάσας οὔτε συκοτραγῆσαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κήπου, οὔτε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ πορευθῆναι. οὔτε ἐλάαν, ἢ φοίνικα τῶν χαμαὶ πεπτωκότων ἀνελέσθαι. καὶ τοὺς ὅρους δὲ ἐπισκοπεῖσθαι ὁσημέραι, εἰ διαμένουσιν οἱ αὐτοί. δεινὸς δὲ καὶ ὑπερημερίαν πρᾶξαι, καὶ τόκον τόκου. καὶ ἑστιῶν δημότας, μικρὰ τὰ κρέα κόψας παραθεῖναι. καὶ ὀψωνῶν μηδὲν πριάμενος εἰσελθεῖν. καὶ ἀπαγορεῦσαι τῇ γυναικὶ μήτε ἅλας χρωννύειν, μήτε ἐλλύχνιον, μήτε κύμινον, μήτε ὀρίγανον, μήτε ὀλὰς, μήτε στέμματα, μήτε θυηλήματα. ἀλλὰ λέγειν, ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ τὸ ὅλον δὲ τῶν μικρολόγων, καὶ τὰς ἀργυροθήκας ἔστιν ἰδεῖν εὐρωτιώσας, καὶ κλεισιωμένας. καὶ αὐτοὺς δὲ φοροῦντας ἐλάττω τῶν μικρῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐκ ληκυθίων μικρῶν πάνυ ἀλειφομένους, καὶ ἐν χρῷ κειρομένους, καὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ὑπολυομένους. καὶ πρὸς τοὺς γναφεῖς διατεινομένους, ὅπως τὸ ἱμάτιον αὐτοῖς ἕξει πολλὴν γῆν, ἵνα μὴ ῥυπαίνηται ταχύ.

τῶν διαφόρων

δίφρους καὶ

ΠΕΡῚ ΒΔΕΛΥΡΊΑΣ.

Οὐ χαλεπὸν δέ ἐστι τὴν βδελυρίαν διορίσασθαι. ἔστι γὰρ παιδιὰ ἐπιφανὴς, καὶ ἐπονείδιστος. ὁ δὲ βδελυρὸς τοιοῦτος, οἷος ἀπαντήσας γυναιξὶν ἐλευθέραις, ἀνασυράμενος δεῖξαι τὸ αἰδοῖον. καὶ ἐν θεάτρῳ κροτεῖν, ὅταν οἱ ἄλλοι παύωνται. καὶ συρίττειν οὓς ἡδέως θεωροῦσιν οἱ λοιποί. καὶ ὅταν σιωπήσῃ τὸ θέατρον, ἀνακύψας ἐρυγεῖν, ἵνα τοὺς καθημένους ποιήσῃ μεταστραφῆναι. καὶ πληθούσης τῆς ἀγορᾶς προσελθὼν πρὸς τὰ κάρυα, ἢ τὰ μῆλα, ἢ τὰ ἀκρόδρυα ἑστηκὼς, τραγηματίζεσθαι ἅμα τῷ πωλοῦντι προσλαλῶν. καὶ καλέσαι δὲ τῶν παριόντων ὀνομαστί τινα, ᾧ μὴ συνήθης ἐστί. καὶ σπεύδοντάς δέ ποι ὁρῶν περιμεῖναι κελεῦσαι. καὶ ἡττωμένῳ δὲ μεγάλην δίκην ἀπιόντι ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου προσελθεῖν, καὶ συνησθῆναι. καὶ ὀψωνεῖν ἑαυτὸν, καὶ αὐλητρίδας μισθοῦσθαι. καὶ δεικνύειν δὲ τοῖς ἀπαντῶσι τὰ ὠψωνημένα. καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταῦτα. καὶ διηγεῖσθαι πρὸς τὰς πρὸς κουρεῖον, ἢ μυροπωλεῖον, ὅτι μεθύσκεσθαι μέλλει. καὶ οἰνοπωλῶν, καὶ κεκραμένον τὸν οἶνον τῷ φίλῳ ἀποδόσθαι. καὶ ἐπὶ θέαν ἡνίκα ἂν δέοι πορεύεσθαι, ἀπιὼν τοὺς ὑεῖς, ἡνίκα προῖκα ἀφιᾶσιν, οὐ θεατρῶναι. καὶ ἀποδημῶν δημοσίᾳ, τὸ μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἐφόδιον, οἴκοι καταλιπεῖν, παρὰ δὲ τῶν συμπρεσβευτῶν δανείζεσθαι. καὶ τῷ ἀκολούθῳ ἐπιθεῖναι μεῖζον φορτίου, ἢ

δύναται φέρειν. καὶ ἐλάχιστα ἐπιτήδεια τῶν ἱκανῶν. καὶ ἀπὸ τῶν ξενίων τὸ μέρος τὸ αὐτοῦ ἀπαιτήσας ἀποδόσθαι. καὶ ἀλειφόμενος ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ εἰπὼν, σαπρόν γε τὸ ἔλαιον ἐπρίω τῷ παιδαρίῳ τῷ ἀλλοτρίῳ ἀλείφεσθαι. καὶ τῶν εὑρισκομένων χαλκῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν οἰκετῶν δεινὸς ἀπαιτῆσαι τὸ μέρος, κοινὸν εἶναι φήσας τὸν ἑρμῆν. τὰ δὴ τοιαῦτα φειδωνίῳ μέτρῳ τὴν πύνδακα ἐκκεκρουμένῳ μετρεῖν αὐτὸς τοῖς ἔνδον. τὰ ἐπιτήδεια σφόδρα ἀποψῶν, ὑποπριάσθαι φίλου ἐπιλαβὼν ἀποδόσθαι. ἀμέλει δὲ καὶ χρέος ἀποδιδοὺς τριάκοντα μνῶν, ἔλαττον τέτρασι δραχμαῖς ἀποδιδόναι. καὶ φράτερας ἑστιῶν, αἰτεῖν τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἐκ τοῦ κοινοῦ ὄψον. τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπὸ τῆς τραπέζης ἡμίσει τῶν ῥαφανίδων ἀπογράφεσθαι, ἵνα οἱ διακονοῦντες παῖδες μὴ λάβωσιν.

ΠΕΡῚ ἈΚΑΙΡΊΑΣ.

Η μὲν οὖν ἀκαιρία ἐστὶν ἐπίτευξις, λυποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντας. ὁ δὲ ἄκαιρος τοιοῦτός τις, οἷον ἀσχολουμένῳ προσελθὼν ἀνακοινοῦσθαι. καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐρωμένην κωμάζειν πυρέττουσαν. καὶ δίκην ὠφληκότα ἐγγύης προσελθὼν κελεῦσαι αὐτὸν ἀναδέξασθαι. καὶ μαρτυρήσων παρεῖναι τοῦ πράγματος ἤδη κεκριμένου. καὶ κεκλημένος εἰς γάμους, τοῦ γυναικείου γένους κατηγορεῖν. καὶ ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ ἥκοντας ἄρτι, παρακαλεῖν εἰς περίπατον. δεινὸς δὲ καὶ προσάγειν ὠνητὴν πλείω διδόντα ἤδη πεπρακότι. καὶ ἀκηκοότας καὶ μεμαθηκότας, ἀνίστασθαι ἐξ ἀρχῆς διδάσκων. καὶ πρόθυμος δὲ ἐπιμεληθῆναι, ἃ μὴ βούλεταί τις γενέσθαι. αἰσχύνεται δὲ ἀπείπασθαι. καὶ θύοντας, καὶ ἀναλίσκοντας ἥκων

ζωμόν τὸν τόμον ἀπαιτήσων. καὶ μαστιγουμένου οἰκέτου παρεστὼς, διηγεῖται, ὅτι καὶ αὐτοῦ ποτε παῖς οὕτω πληγὰς λαβὼν, ἀπήγξατο. καὶ παρὼν διαίτῃ συγκρούειν ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύεσθαι. καὶ ὀρχησάμενος ἅψασθαι ἑτέρου μηδέπω μεθύοντος.

ΠΕΡῚ ΠΕΡΙΕΡΓΕΊΑΣ.

Α μέλει περιεργία δόξειεν εἶναι προσποίησίς τις λόγων καὶ πράξεων, μετὰ εὐνοίας. ὁ δὲ περίεργος τοιοῦτός τις, ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστὰς ἃ μὴ δυνήσεται. καὶ ὁμολογουμένου τοῦ πράγματος δικαίου εἶναι ἔν τινι στὰς ἐλεγχθῆναι. καὶ πλείω δὲ ἐπαναγκάσαι τὸν παῖδα κεράσαι, ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες πιεῖν. καὶ διεγείρειν τοὺς μαχομένους, καὶ ἧς οὐ γινώσκει ἀτραποῦ ἡγήσασθαι. εἶτα μὴ δύνασθαι αὐτὴν εὑρεῖν που πορεύεσθαι. καὶ τὸν στρατηγὸν δὲ προσελθὼν ἐρωτῆσαι, πότε μέλλει παρατάττεσθαι. καὶ τί μετὰ τὴν αὔριον παραγγέλλει. καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ εἰπεῖν, ὅτι ἡ μήτηρ καθεύδει ἐν τῷ δωματίῳ. καὶ ἀπαγορεύοντος τοῦ ἰατροῦ, ὅπως μὴ δώσει οἶνον τῷ καλλωπιζομένῳ, φήσας βούλεσθαι διάπειραν λαμβάνειν, εὐτρεπίσαι τὸν κακῶς ἔχοντα. καὶ γυναικὸς δὲ τελευτησάσης ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνῆμα τοῦ τε ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῦ πατρὸς καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς τοὔνομα, καὶ ποταπή ἐστι, καὶ προσεπιγράψαι ὅτι οὗτοι πάντες χρηστοὶ ἦσαν. καὶ ὀμνύναι μέλλων εἰπεῖν πρὸς τοὺς περιεστηκότας, ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις ὀμώμοκα.

ΠΕΡῚ ἈΝΑΙΣΘΗΣΊΑΣ.

Ε στὶ δὲ καὶ ἡ ἀναισθησία, ὡς ὅρῳ εἰπεῖν, βραδυτὴς ψυχῆς ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν. ὁ δὲ ἀναίσθητος τοιοῦτός τις, οἷον λογισάμενος ταῖς ψήφοις, καὶ κεφάλαιον ποιήσας, ἐρωτᾶν τὸν παρακαθήμενον, τί γίνεται. καὶ δίκην φυγὼν, καὶ ταύτης εἰσιέναι μέλλων, ἐπιλαθόμενος εἰς ἀγρὸν πορεύεσθαι. καὶ θεωρῶν ἐν τῷ θεάτρῳ μόνος καταλείπεσθαι καθεύδων. καὶ πολλὰ φαγὼν τῆς νυκτὸς, καὶ ἐπὶ θᾶκον ἀνιστάμενος τῆς τοῦ γείτονος δακεῖν. καὶ λαβὼν καὶ ἀποθεὶς αὐτὸς τοῦτο ζητεῖν, καὶ μὴ δύνασθαι εὑρεῖν. καὶ ἀπαγγέλλοντός τινος αὐτῷ, ὅτι τετελεύτηκέ τις αὐτοῦ τῶν φίλων, ἵνα παρὼν γένηται σκυθρωπάσας, καὶ δακρύσας εἰπεῖν, ἀγαθῇ τύχῃ. δεινὸς δὲ, καὶ ἀπολαμβάνων ἀργύριον ὀφειλόμενον, μάρτυρας παραλαβεῖν, καὶ χειμῶνος ὄντος μάχεσθαι τῷ παιδὶ, ὅτι σικύους οὐκ ἠγόρασε. καὶ τὰ παιδία ἑαυτοῦ παλαίειν ἀναγκάζων, καὶ τροχάζειν, καὶ εἰς κόπους ἐμβάλλειν. καὶ ἐν ἀγρῷ αὐτοῖς φακῆν ἕψων, δὶς ἅλας εἰς τὴν χύτραν ἐμβαλὼν, ἄβρωτον ποιῆσαι. καὶ ὕοντος

τοῦ διὸς

τοῦ Διὸς εἰπεῖν, ἡδύ γε τῶν ἄστρων νομίζει, ὅτι δὴ καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι πίσσης. καὶ λέγοντός τινος πόσους οἴει κατὰ τὰς ἱερὰς πύλας ἐξενηνέχθαι νεκρούς, πρὸς τοῦτον εἰπεῖν, ὅσοι ἐμοὶ καὶ σοὶ γένοιντο.

ΠΕΡῚ ΑΥ̓ΘΑΔΕΙ͂ΑΣ.

Ἡ δὴ αὐθάδεια ἐστὶν ἀπήνεια ὁμιλίας ἐν λόγοις. ὁ δὲ αὐθάδης τοιοῦτός τις, οἷος ἐρωτηθεὶς ὁ δεῖνα ποῦ ἐστιν, εἰπεῖν, πράγματά μοι μὴ πάρεχε. καὶ προσαγορευθεὶς, μὴ προσαντειπεῖν. καὶ πωλῶν τι, μὴ λέγειν τοῖς ὠνουμένοις, πόσου ἂν ἀποδοῖτο, ἀλλ' ἐρωτᾶν τί εὑρίσκει. καὶ τοῖς τιμῶσι, καὶ πέμπουσιν, εἰς τὰς ἑορτὰς εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο διδόμενα. καὶ οὐκ ἔχειν συγγνώμην οὔτε τῷ ἀπώσαντι αὐτὸν ἀκουσίως, οὔτε τῷ ὤσαντι, οὔτε τῷ ἐμβάντι. καὶ φίλῳ δὲ ἔρανον κελεύσαντι ὑπενεγκεῖν, εἰπὼν ὅτι ἀπόλλυσι καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον. καὶ προσπταίσας ἐν τῇ ὁδῷ δεινὸν καταρᾶσθαι τῷ λίθῳ. καὶ ἀναμεῖναι, οὐκ ἂν ὑπομεῖναι πολὺν χρόνον οὐδένα. καὶ οὔτε ᾆσαι, οὔτε ῥῆσιν εἰπεῖν, οὔτε ὀρχήσασθαι ἂν ἐθελῆσαι. δεινὸς δὲ καὶ τοῖς θεοῖς μὴ ἐπεύχεσθαι.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΤΩΝ
ΜΕΤᾺ ΤᾺ ΦΥΣΙΚΆ.

ΩΣ ἀφορίσαι δεῖ, καὶ ποίοις τὴν ὑπὲρ τῶν πρώτων θεωρίαν. ἡ γὰρ δὴ τῆς φύσεως πολυχιδεστέρα, ἢ ὥς γε δή τινές φασιν, ἀτακτοτέρα, μεταβολὰς ἔχουσα παντοίας. ἡ δὲ τῶν πρώτων ὡρισμένη, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτά· διὸ δὴ καὶ ἐν νοητοῖς, οὐκ αἰσθητοῖς αὐτὴν τιθέασιν, ὡς ἀκινήτοις καὶ ἀμεταβλήτοις· καὶ τὸ ὅλον δὲ σεμνοτέραν καὶ μείζω νομίζουσιν αὐτήν. ἀρχὴ δὲ πότερα συναφής τις, καὶ οἷον κοινωνία πρὸς ἄλληλα τοῖς τε νοητοῖς καὶ τοῖς τῆς φύσεως, ἢ οὐδεμία, ἀλλ' ὥσπερ ἑκάτερα κεχωρισμένα, συνεργοῦντα δέ πως εἰς τὴν πᾶσαν οὐσίαν. εὐλογώτερον οὖν, εἶναί τινα συναφήν, καὶ μὴ ἐπεισοδιώδες τὸ πᾶν· ἀλλ' οἷον τὰ μὲν πρότερα, τὰ δὲ ὕστερα, καὶ ἀρχάς· τὰ δ' ὑπὸ τὰς ἀρχάς, ὥσπερ καὶ τὰ ἀΐδια τοῖς φθαρτοῖς. εἰ δ' οὖν οὕτω, τίς ἡ φύσις αὐτῶν, καὶ ἐν ποίοις. εἰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς μόνοις τὰ νοητά, καθάπερ τινές φασιν, οὔτ' ἄγαν εὔσημος ἡ συναφὴ τοῖς αἰσθητοῖς, οὔθ' ὅλως ἀξιόχρεα φαίνεται παντός. οἷον γὰρ μεμηχανημένα· δοκεῖ δ' ἡμῶν εἶναι σχήματά τε καὶ μορφὰς καὶ λόγους περιτεθέντων. αὐτὰ δὲ δι' αὐτῶν οὐδεμίαν ἔχει φύσιν. εἰ δὲ μή, οὐχ ὥστε συνάπτειν τοῖς τῆς φύσεως, ὥστ' ἐμποιῆσαι, καθάπερ ζωὴν καὶ κίνησιν αὐτοῖς. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀριθμός, ὅνπερ δὴ πρῶτον καὶ κυριώτατόν τινες τιθέασιν. ἡ δ' ἑτέρα τις οὐσία προτέρα καὶ κρείττων ἐστί, ταύτην πειρατέον λέγειν· πότερον μία τις κατ' ἀριθμόν, ἢ κατ' εἶδος, ἢ κατὰ γένος. εὐλογώτερον δ' οὖν, ἀρχῆς φύσιν ἔχουσαν ἐν ὀλίγοις εἶναι καὶ περιττοῖς· εἰ μὴ ἄρα καὶ πρώτοις, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ. τίς δ' οὖν αὕτη, καὶ τίνες οἱ πλείους, πειρατέον ἐμφαίνειν ἁμωσγέπως, εἴτε κατ' ἀναλογίαν, εἴτε κατ' ἄλλην ὁμοίωσιν. ἀνάγκη δ' ἴσως δυνάμει τινὶ καὶ ὑπεροχῇ τῶν ἄλλων λαμβάνειν, ὥσπερ ἂν εἰ τὸν θεόν. θεία γὰρ πάντων ἀρχή, δι' ἧς ἅπαντα καὶ ἔστι, καὶ διαμένει. τάχα μὲν οὖν ῥᾴδιον τὸ οὕτως ἀποδοῦναι. χαλεπὸν δὲ σαφεστέρως, ἢ πιστικωτέρως. τοιαύτης δ' οὔσης τῆς ἀρχῆς, ἐπείπερ συνάπτει τοῖς αἰσθητοῖς. ἡ δὲ φύσις, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν κινήσει, καὶ τοῦτ' αὐτῆς τὸ ἴδιον, δῆλον ὡς αἰτίαν θετέον ταύτην τῆς κινήσεως. ἐπεὶ δ' ἀκίνητος καθ' αὑτήν, φανερὸν ὡς οὐκ ἂν εἴη τῷ κινεῖσθαι τοῖς τῆς φύσεως αἰτία· ἀλλὰ λοιπὸν ἄλλῃ τινὶ δυνάμει κρείττονι, καὶ προτέρᾳ. τοιαύτη δ' ἡ τοῦ ὀρεκτοῦ φύσις, ἀφ' ἧς ἡ κυκλικὴ ἡ συνεχὴς καὶ ἄπαυστος. ὥστε κατ' ἐκεῖνο λύοιτ' ἂν τὸ μὴ εἶναι κινήσεως ἀρχήν, ἢ εἰ κινούμενον κινήσει. μέχρι μὲν δὴ τούτων, οἷον ἄρτιος ὁ λόγος, ἀρχήν τε ποιῶν μίαν πάντων καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν οὐσίαν ἀποδιδούς. ἔτι δὲ ποσόν τι λέγων· ἀλλ' ἁπλῶς ἐξαίρων εἰς κρείττω τινὰ μερίδα καὶ θειοτέραν, οὕτω γοῦν μᾶλλον ἀποδοτέον, ἢ τὸ διαιρετὸν καὶ μεριστὸν ἀφαιρετέον. ἅμα γὰρ

ἐν ὑψηλοτέροις καὶ ἀληθινωτέροις λόγοις τοῖς λέγουσιν ἡ ἀπόφασις. τὸ δὲ μετὰ ταῦτ' ἤδη λόγου δεῖται πλείονος περὶ τῆς ἐφέσεως, ποία καὶ τίνων. ἐπειδὴ πλείω τὰ κυκλικὰ, καὶ αἱ φοραὶ τρόπον τινὰ ὑπεναντίων, καὶ τὸ ἀνήνυτον, καὶ οὗ χάριν ἀφανές. εἴτε γὰρ ἓν τὸ κινοῦν, ἄτοπον τὸ μὴ πάντα τὴν αὐτήν· εἴτε καθ' ἕκαστον ἕτερον, αἵ τ' ἀρχαὶ πλείους. ὥστε σύμφωνον αὐτῶν εἰς ὄρεξιν ἰόντων τὴν ἀρίστην, οὐδαμῶς φανερόν. τὸ δὲ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν σφαιρῶν τῆς αἰτίας μείζονα ζητεῖ λόγον· οὐ γὰρ ὅ γε τῶν ἀστρολόγων. ἄπορον δὲ, καὶ πῶς ποτε φυσικὴν ἔξιν ἐχόντων, οὐ τὴν ἠρεμίαν διώκουσιν, ἀλλὰ τὴν κίνησιν. τί οὖν ἅμα τῇ μιμήσει φασὶν ἐκεῖνο ὁμοίως, οἵ τε τὸ ἓν, καὶ ὅσοι τοὺς ἀριθμοὺς λέγουσιν. καὶ γὰρ αὐτοὶ τοὺς ἀριθμούς φασι τὸ ἕν, ἤδη ἔφεσις, ἄλλως τε καὶ τοῦ ἀρίστου μετὰ ψυχῆς. εἰ μή τις λέγοι, καθ' ὁμοιότητα καὶ διαφορὰν ἔμψυχ' ἂν εἴη τὰ κινούμενα. ψυχῇ δ' ἅμα δοκεῖ καὶ κίνησις ὑπάρχειν, ζωὴ μὲν τοῖς ἔχουσιν, ἀφ' ἧς καὶ ὀρέξεις πρὸς ἕκαστον, ὥσπερ ἐν τῷ πάσχειν οὖσαι δι' ἑτέροις, ὅμως ἔμψυχοι γίγνονται. εἰ δ' οὖν τῆς κυκλικῆς αἴτιον τὸ πρῶτον, οὐ τῆς ἀρίστης ἂν εἴη. κρείττων γὰρ ἡ τῆς ψυχῆς· καὶ πρώτη δὲ καὶ μάλιστα, ἡ τῆς διανοίας, ἀφ' ἧς καὶ ἡ ὄρεξις. τάχα δὲ καὶ τοῦτ' ἄν τις ἐπιζητήσειε, διὰ τί τὰ κυκλικὰ μόνον ἐφετικά· τῶν δὲ περὶ τὸ μέσον οὐθὲν, καίπερ κινητῶν ὄντων, πότερον ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς οὐ διϊκνουμένου τοῦ πρώτου. ἀλλὰ τοῦτό γ' ἄτοπον, εἰ δι' ἀσθένειαν. ἰσχυρότερον γὰρ ἄν τις ἀξιώσειε τοῦ Ὁμήρου Διός, ὅς φησιν, αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ. ἀλλὰ λοιπὸν, ὥσπερ ἄδεκτόν τι καὶ ἀσύνθετον εἶναι. τάχα δὲ πρότερον ζητήσειεν ἄν τις, πῶς ἔχει· πότερα μέρη ταῦτα, ἢ οὐ μέρη τοῦ οὐρανοῦ. καὶ εἰ μέρη, νῦν γὰρ οἷον ἀπεωσμένα τὰ ἐντιμότατα, οὐ μόνον κατὰ τὰς χώρας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐνέργειαν· εἴπερ ἡ κυκλικὴ τοιαύτη. συμβαίνει γὰρ, οἷον κατὰ συμβεβηκὸς ὑπὸ τῆς κυκλικῆς περιφορᾶς, καὶ εἰς τοὺς τόπους, καὶ εἰς ἄλληλα τὰς μεταβολάς. εἰ δὲ καὶ * ἀρίστου κάλλιον ἄν τι παρὰ τοῦ πρώτου δέοι τῆς κυκλοφορίας. εἰ μὴ ἄρ' ἐκωλύετο μὴ δύνασθαι δέχεσθαι. τὸ γὰρ δὴ πρῶτον καὶ θειότατον, πάντα τὰ ἄριστα βουλόμενος. τάχα δὲ τοῦτο μὲν, οἷον ὑπερβατόν τε καὶ ἀζήτητον. ἀξιοῖ γὰρ ὁ τοῦτο λέγων ἅπανθ' ὅμοια, καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις μικρὰν εἶναί τινα, ἢ μηδεμίαν ἔχοντα διαφοράν. τόδε δ' ἄν τις ἴσως ἀπορήσειε, πρὸς αὐτὸν τὸν πρῶτον οὐρανὸν ἀναφέρων, πότερον ἡ περιφορὰ τῆς οὐσίας ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ ἅμα τῷ πεπαῦσθαι φθείροιτ' ἄν, ἢ εἴπερ ἐφέσει τινὶ καὶ ὀρέξει κατὰ συμβεβηκός· εἰ μὴ ἄρα σύμφυτον αὐτῷ τὸ ὀρέγεσθαι. καὶ οὐδὲν κωλύει τοιαῦτ' ἄττα τῶν ὄντων ὑπάρχειν. ἴσως δ' αὖ εἴη καὶ ἀφελόντα τὴν ὄρεξιν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς κινήσεως ἀπορεῖν, εἰ ἀφαιρεθεῖσα φθείροιτο ἂν τὸν οὐρανόν. καὶ τοῦτο μὲν ὥσπερ ἑτέρων λόγων. αὐτὸ δ' οὖν ταύτης, ἢ τούτων τῶν ἀρχῶν, ἀξιώσειεν ἄν τις. τάχα δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἄρ' ἄν τις τιθεῖτο τὰς ἐφεξῆς εὐθὺς ἀποδιδόναι, καὶ μὴ μέχρι τοῦ προελθόντας παύεσθαι. τοῦτο γὰρ τελέου καὶ φρονοῦντος, ὅπως Ἀρχύτας ποτ' ἔφη ποιεῖν Εὔρυτον, διατιθέντα τινὰς ψήφους. λέγειν γὰρ, ὡς ὅδε μὲν ἀνθρώπου ὁ ἀριθμός, ὅδε δ' ἄλλου τινὸς τυγχάνει. νῦν δ' οἵ γε πολλοὶ μέχρι τινὸς ἐλθόντες καταπαύονται, καθάπερ καὶ οἱ τὸ ἓν, καὶ τὴν ἀόριστον δυάδα ποιοῦντες. τοὺς γὰρ ἀριθμοὺς γεννήσαντες, καὶ τὰ ἐπίπεδα, καὶ τὰ σώματα, σχεδὸν τἆλλα παραλείπουσι, πλὴν ὅσον ἐφαπτόμενοι. καὶ τοσοῦτο μόνον δηλοῦντες, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ἀορίστου δυάδος, οἷον τόπος καὶ κενὸν καὶ ἄπειρον· τὰ δὲ, ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν, καὶ τοῦ ἑνός· οἷον ψυχὴ, καὶ ἄλλ' ἄττα. χρόνον δ' ἅμα καὶ οὐρανὸν, καὶ ἕτερα δὴ πλείω. τοῦ δ' οὐρανοῦ πέρι, καὶ τῶν λοιπῶν, οὐδεμίαν ἔτι ποιοῦνται μνείαν. ὡσαύτως δ' οἱ περὶ Σπεύσιππον· οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεὶς, πλὴν Ξενοκράτης. οὗτος γὰρ ἅπαντά πως περιτίθησι περὶ τὸν κόσμον, ὁμοίως αἰσθητὰ καὶ νοητὰ καὶ μαθηματικὰ, καὶ ἔτι δὲ τὰ θεῖα. πειρᾶται δὲ καὶ Ἑστιαῖος μέχρι τινός, οὐχ ὥσπερ εἴρηται περὶ τῶν πρώτων μόνον. Πλάτων μὲν οὖν ἐν τῷ ἀνάγειν εἰς τὰς ἀρχὰς, δόξειεν ἂν ἅπτεσθαι τῶν ἄλλων εἰς τὰς ἰδέας ἀνάπτων, ταύτας δ' εἰς τοὺς ἀριθμούς· ἐκ δὲ τούτων, εἰς τὰς ἀρχάς. εἶτα κατὰ τὴν γένεσιν, μέχρι τῶν εἰρημένων. οἱ δὲ τῶν ἀρχῶν μόνων· ἔνιοι δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐν τούτοις. τὰ γὰρ ὄντα μόνον περὶ τὰς ἀρχάς. συμβαίνει δὲ τοὐναντίον, ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις μεθόδοις. ἐν ἐκείνοις γὰρ τὰ μετὰ τὰς ἀρχὰς ἰσχυρότερα, καὶ οἷον τελεώτερα τῶν ἐπιστημῶν. τάχα δὲ καὶ εὐλόγως. ἔνθα μὲν γὰρ τῶν ἀρχῶν, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἡ ζήτησις. πῶς δέ ποτε χρὴ ὁποίας ἀρχὰς ὑποθέσθαι, τάχ' ἂν ἀπορήσειέ τις· πότερον ἀμόρφους, καὶ οἷον δυναμικὰς, ὥσπερ ὅσοι πῦρ καὶ γῆν· ἢ μεμορφωμένας, ὡς μάλιστα δέον ταῦτα ὡρίσθαι, καθάπερ ἐν τῷ Τιμαίῳ φησίν. τοῖς γὰρ τιμιωτάτοις οἰκειοτάτην ἡ τάξις, καὶ τὸ ὡρίσθαι. φαίνεται δὲ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς σχεδὸν ἔχειν οὕτω, καθάπερ ἡ γραμματικὴ

καὶ

καὶ μουσικὴ, καὶ ταῖς μαθηματικαῖς. συνακολουθεῖ δὲ καὶ τὰ μετὰ τὰς ἀρχάς. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τέχνας ὁμοίως, αἵπερ τὴν φύσιν μιμοῦνται· καὶ τὰ ὄργανα, καὶ τὰ ἄλλα, κατὰ τὰς ἀρχάς. οἱ μὲν οὖν εὐμόρφους πάσας, οἱ δὲ μόνον τὰς ὑλικάς· οἱ δ' ἄμφω, τάς τε ἀμόρφους, καὶ τὰς τῆς ὕλης· ὡς ἐν ἀμφοῖν τὸ τέλειον. οἷον καὶ ἐξ ἀντικειμένων τὴν ἅπασαν οὐσίαν. ἄλογον δὲ κἀκείνοις δόξειεν ἄν, εἰ ὁ μὲν ὅλος οὐρανὸς καὶ ἕκαστα τῶν μερῶν, ἅπαντά τ' ἐν τάξει καὶ λόγῳ καὶ μορφαῖς καὶ δυνάμεσι καὶ περιόδοις. ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς μηθὲν τοιοῦτον. ἀλλ' ὥσπερ σὰρξ εἰκῆ κεχυμένων ὁ κάλλιστος φησὶν Ἡράκλειτος, ὁ κόσμος, καὶ περὶ τὰ τῶν ἐλάχιστον δ' ὡς εἰπεῖν λαμβάνουσιν, ὁμοίως ἐν ἀψύχοις. ὡρισμέναι γὰρ ἑκάστων αἱ φύσεις, ὡς εἰπεῖν, καὶ περὶ αὐτομάτως γινομένων. τὰς δ' ἀρχὰς ἀορίστους εἶναι. χαλεπὸν δὲ πάλιν αὖ τὸ τοὺς λόγους ἑκάστους προσθεῖναι, πρὸς τὸ ἕνεκά του συνάγοντας ἐν ἅπασι, καὶ ἐν ζώοις καὶ φυτοῖς, καὶ ἐν αὐτῇ πομφόλυγι· πλὴν εἰ συμβαίνει τῇ ἑτέρων τάξει καὶ μεταβολῇ μορφὰς παντοίας καὶ ποικιλίας γίνεσθαι, τῶν περὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν· ὧν τι μέγιστόν τινες παράδειγμα ποιοῦνται, τὰ περὶ τὰς ὥρας τὰς ἐτησίους. ἐν αἷς καὶ ζώων καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν γενέσεις, οἷον γεννῶντος τοῦ ἡλίου. καὶ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα ζητεῖ που τὴν σκέψιν, ἀφοσιασμὸν ἀπαιτοῦντα μέχρι πόσου τὸ τεταγμένον· καὶ διὰ τί πλέον ἀδύνατον ἢ εἰς τὸ χεῖρον μετάβασις. ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς ὅθεν δὴ καὶ ὁ πρῶτος λόγος, εἰκότως ἄν τις καὶ τὸ περὶ τῆς ἠρεμίας ἀπορήσειεν. εἰ μὲν γὰρ ὡς βέλτιον ἀνάψει ἐν ταῖς ἀρχαῖς, εἰ δ' ὡς ἀργία καὶ στέρησις τῆς κινήσεως οὐκ ἀνάψει. ἀλλ' εἴπερ τὴν ἐνέργειαν ἀντιμεταλλακτέον, ὡς προτέραν καὶ τιμιωτέραν· τὴν δὲ κίνησιν, ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. ἐπεί τοι γε διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν, ὡς ἀδύνατον ἀεὶ κινοῦν εἶναι τὸ κινοῦν. οὐ γὰρ ἂν εἴη κίνδυνος πρῶτον, μὴ λογοειδές· καὶ ἄλλως οὐκ ἀξιόπιστον. ἀλλὰ μείζω τινὰ αἰτίαν ζητεῖ. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ αἴσθησις προτέραν τινὰ συναυδᾶν, ὡς ἐνδεχόμενον, μὴ διὰ τὸ κινοῦν ἕτερον εἶναι, καὶ ὁ κινεῖ διὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν. ἔστι δέ, ἄν τις ἐπ' αὐτὸν ἄγῃ τὸν νοῦν καὶ τὸν θεόν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἕτερον λεχθέν, ὡς οὐ μιμοῦνται τὰ ὀρεγόμενα τοῦ ἠρεμοῦντος. εἰ γὰρ αὐτοῖς οὐκ ἀκολουθεῖ ἢ τῶν ἄλλων. πλὴν ἴσως οὐχ ὁμοίως ληπτέον, ὡς εἰς τὸ ἀμερὲς ἄγοντας. ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα σύμφωνον ἑαυτῷ, καὶ ἀπηρτισμένον ὡς ἂν πόλις ἢ ζῶον, ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν μεριστῶν, ἢ καὶ ὅλως οὐρανός, ὃν δή φασιν εἶναι τελεότατον. ὑποθεῖ δέ τινα καὶ τὰ τοιάδε λόγον, πῶς ποτε τῶν ὄντων ὁ μερισμὸς εἰς ὕλην καὶ μορφήν. πότερον ὡς τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν· δυνάμει δ' ὂν καὶ ἀγόμενον εἰς ἐνέργειαν· ἢ ὂν μέν, ἀόριστον δὲ ὄν, καθάπερ ἐν ταῖς τέχναις. ἡ δὲ γένεσις ἡ οὐσία γε αὐτῶν, τὸ μορφοῦσθαι κατὰ τοὺς λόγους. ἀλλ' οὕτω γ' εἰς μὲν τὸ βέλτιον τάχα ἂν ἡ μετάβασις εἴη. τὸ δ' εἶναι οὐθὲν ἂν ἧττον ἀληθὲς ὑπάρχειν καθ' αὑτήν. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ γίνοιτο μὴ ὑπαρχούσης. ἀλλὰ τὸ μήτε τόδε, μήτε ποιόν, μήτε ποσόν, ὡς ἀόριστον τοῖς εἴδεσι, δύναμιν δέ τιν' ἔχον. ὅλως δὲ κατ' ἀναλογίαν ληπτέον ἐπὶ τὰς τέχνας, καὶ εἴ τις ὁμοιότης ἄλλη. δόξειε δ' ἂν καὶ τοῦτ' ἔχειν ἀπορίαν, εἰ μὴ ἄρα περιεργίαν τὸ ζητεῖν, τί δή ποτε ἡ φύσις, καὶ ἡ ὅλη δ' οὐσία τοῦ παντὸς ἐναντίοις ἐστί. καὶ σχεδὸν ἰσομοιρεῖ τὸ χεῖρον τῷ βελτίονι. μᾶλλον δὲ καὶ πολὺ πλέον ἐστίν· ὥστε δοκεῖν καὶ Εὐριπίδην καθόλου λέγειν, ὡς οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλά. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος, ἐγγὺς τοῦ ζητεῖν, ὅτι οὐ πάντ' ἀγαθά, οὐδὲ πάντα ὅμοια· καὶ ὅτι περὶ πάντων μὲν τὸ εἶναι λεγόμενον· οὐθὲν δὲ ὅμοιον ἀλλήλοις, καθάπερ τὰ λευκὰ καὶ τὰ μέλανα ἐν αὐτοῖς. ἔστι δὲ καὶ τὸ δοκοῦν παραδοξότερον, ὡς οὐχ οἷόν τε τὸ ὂν ἄνευ τῶν ἐναντίων. οἱ δ' ἔτι πλέον τῶν παραδόξων χρώμενοι, καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ δὲ γεγονὸς μὴ δὲ μέλλον προσκαταριθμοῦσιν εἰς τὴν τοῦ παντὸς φύσιν· ἀλλ' ἤδη μὲν οἷον ὑπερβατή τις σοφία. τὸ δὲ ὄν, ὅτι πολλαχῶς, φανερόν. ἡ μὲν αἴσθησις καὶ τὰς διαφορὰς θεωρεῖ, καὶ τὰς αἰτίας ζητεῖ. τάχα δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὡς ὑπερβάλλοντα τῇ διανοίᾳ, τὰ μὲν ἁπλῶς ζητοῦσα, τὰ δ' ἀπορίαν ἐργαζομένη, δι' ἧς κἂν μὴ δύνηται παραβαίνειν, ὅμως ἐμφαίνεταί τι φῶς ἐν τῷ μὴ φωτὶ ζητούντων ἐπὶ πλέον, τὸ ἐπίστασθαι ἆρ' οὐκ ἄνευ διαφορᾶς τινος. εἴτε γὰρ ἕτερα ἀλλήλων, διαφορά τις. ἔν τε τοῖς καθόλου πλειόνων ὄντων, τῶν ὑπὸ τὰ καθόλου διαφέρειν ἀνάγκη· καὶ ταῦτα, ἐάν τε γένη τὰ καθόλου, ἐάν τε εἴδη. σχεδὸν δὲ καὶ ἐπιστήμη πᾶσα τῶν ἰδίων. ἥ τε γὰρ οὐσία, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καθέκαστον ἴδιον, ταῦτά τε θεωρούμενα καθ' ἑαυτά, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ἦν ἄν τι κατά τινος. ὅλως δὲ τὸ ἐν πλείοσι τὸ αὐτὸ συνιδεῖν, ἐπιστήμης ἤτοι κοινῇ καὶ καθόλου λεγομένοις, ἢ ἰδίᾳ πῶς καθ' ἕκαστον· οἷον ἀριθμοῦ, γραμμαῖς, ζώοις, φυτοῖς. τέλος δὲ ἐξ ἀμφοῖν. ἔστι δ' ἐνίων μὲν καθόλου τέλος, ἐν τούτῳ γὰρ τὸ αἴτιον· τῶν δὲ τὸ ἐν μέρει, καθ' ὅσα διαίρεσις εἰς τὰ ἄτομα,

καθάπερ

καθάπερ ἐν τοῖς καὶ ποιητοῖς. οὕτως γὰρ αὐτῶν ἡ ἐνέργεια. ταὐτὸ δ' ἐπιστάμεθα καὶ οὐσίᾳ καὶ ἀριθμῷ, καὶ εἴδει, καὶ γένει, καὶ ἀναλογίᾳ· καὶ εἰ ἄρα ἀτομώτατα παρὰ διαιρέσεις. διὰ πλείστου δὲ τὸ κατ' ἀναλογίαν, ὡς ἂν ἀπέχοντων πλεῖστον· τὰ μὲν διὰ ἡμᾶς αὐτούς, τὰ δὲ διὰ τὸ ὑποκείμενον, τὰ δὲ διὰ τὸ ἄμφω. πλεοναχῶς δ' ὄντος τοῦ ἐπίστασθαι, πῶς ἕκαστον μεταδιωκτέον, ἀρχή, καὶ μέγιστον ὁ οἰκεῖος τρόπος· οἷον τὰ πρῶτα καὶ νοητά, καὶ τὰ κινητά, καὶ τὴν ὑπὸ φύσιν. αὐτῶν τε τούτων τὰ ἐν ἀρχῇ, καὶ ἑπόμενα μέχρι ζώων καὶ φυτῶν, καὶ ἐσχάτων τῶν ἀψύχων. ἔστι γάρ τι καθ' ἕκαστον γένος ἴδιον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. ἔχει δὲ καὶ αὐτὰ τὰ μαθήματα διαφοράν, καίπερ ὁμοιογενῆ πως ὄντα. διήρηται δ' ἱκανῶς. εἰ δὲ καὶ ἔνια γνωστὰ τῷ ἄγνωστα εἶναι, καθάπερ τινές φασιν, ἴδιος ἂν ὁ τρόπος εἴη· διαιρέσεως δέ τινος δεῖται. τάχα δ' ἐφ' ὧν ἐνδέχεται κατ' ἀναλογίαν οἰκειότερον λέγειν, ἢ αὐτῷ τῷ ἀγνώστῳ, καθάπερ εἴ τις τῷ ἀοράτῳ τὸ ὁρατόν. πόσοι δ' οὖν τρόποι, καὶ ποσαχῶς τὸ εἰδέναι, πειρατέον διελεῖν. ἡ δ' ἀρχὴ πρὸς αὐτὰ ταῦτα. καὶ πρῶτον τὸ ἀφορίσαι, τὸ ἐπίστασθαι· χαλεπώτερον δ' ἂν δόξειεν. οὐ γὰρ οἷόν τε καθόλου καὶ κοινόν τι λαβεῖν ἐν τοῖς πλεοναχῶς λεγομένοις. ἢ καὶ τοῦτο ἄπορον. ἢ οὐ ῥᾴδιόν τε εἰπεῖν μέχρι πόσου, καὶ τίνων ζητητέον αἰτίας, ὁμοίως ἔν τε τοῖς αἰσθητοῖς καὶ νοητοῖς. ἡ γὰρ εἰς τὸ ἄπειρον ὁδὸς ἐν ἀμφοῖν ἀλλοτρία, καὶ ἀναιροῦσα τὸ φρονεῖν. ἀρχὴ δὲ τρόπον τινὰ ἄμφω. τάχα δ' ἡ μὲν ἡμῶν, ἡ δ' ἁπλῶς, ἢ τὸ μὲν τέλος, ἡ δ' ἡμετέρα τις ἀρχή. μέχρι μὲν οὖν τινος δυνάμεθα δι' αἰτίου θεωρεῖν, ἀρχὰς ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων λαμβάνοντας. ὅταν δὲ ἐπ' αὐτὰ τὰ ἄκρα καὶ πρῶτα μεταβαίνωμεν, οὐκέτι δυνάμεθα, εἴτε διὰ τὸ μὴ ἔχειν αἰτίαν, εἴτε διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν, ὥσπερ πρὸς τὰ φωτεινότατα βλέπειν. τάχα δ' ἐκεῖνο ἀληθέστερον, ὡς αὐτῷ τῷ νῷ ἡ θεωρία θίγοντι, καὶ οἷον ἁψαμένῳ· διὸ καὶ οὐκ ἔστιν ἀπάτη περὶ αὐτά. χαλεπὴ δὲ καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἡ σύνεσις, καὶ ἡ πίστις. ἐπεὶ καὶ ἄλλως μέγα, καὶ πρὸς τὰς καθέκαστα πραγματείας ἀναγκαῖον. καὶ μάλιστα τὰς μεγίστας ἔν τινι ποιητέον τὸν ὅρον, περί τε τῆς φύσεως, καὶ περὶ τὰς ἔτι προτέρας. εἰ γὰρ ἁπάντων ζητοῦντες λόγον, ἀναιροῦσι λόγον. ἅμα δὲ τὸ εἰδέναι, μᾶλλον δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὅτι ζητοῦσιν ὧν οὐκ ἔστιν οὐδὲ πέφυκεν, ὅσοι τὸν οὐρανὸν ἀΐδιον ὑπολαμβάνουσιν. ἔστι δὲ τὰ κατὰ τὰς φοράς, καὶ τὰ μεγέθη καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὰς ἀποστάσεις, καὶ ὅσα ἄλλα ἀστρολογία δείκνυσι τούτοις κατάλοιπα, αὐτὰ δὲ τὰ πρῶτα κινοῦντα, καὶ τίνος ἕνεκα λέγειν, καὶ τίς ἡ φύσις ἑκάστου, καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα θέσις, καὶ ἡ τοῦ σύμπαντος οὐσία. καὶ ὑποβαίνοντι δὴ πρὸς τὰ ἄλλα καθ' ἕκαστον τῶν εἰδῶν, ἡμέρων ἄχρι ζώων καὶ φυτῶν. εἰ οὖν ἀστρολόγος συνεργεῖ μέν, οὐκ ἐν τούτοις πρώτοις δὲ τῆς φύσεως. ἕτερα δὲ κυριώτατα ἂν εἴη, καὶ πρότερα. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ τρόπος, ὡς οἴονταί τινες, οὐ φυσικός, ἢ οὐ πᾶς. καί τοι τό γε κινεῖσθαι, καὶ ἁπλῶς τῆς φύσεως οἰκεῖον, καὶ μάλιστα τοῦ οὐρανοῦ. διὸ καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς οὐσίας ἑκάστου, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, ὅταν ἐνεργῇ καὶ κινῆται, καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις καὶ φυτοῖς. εἰ δὲ μὴ ὁμώνυμα· δηλονότι κἂν ὁ οὐρανὸς ἐν τῇ περιφορᾷ κατὰ τὴν οὐσίαν εἴη, χωριζόμενος καὶ ἠρεμῶν, ὁμώνυμος. οἷον γὰρ ζωή τις, ἡ περιφορὰ τοῦ παντός. ἆρ' οὖν εἴ γε μηδ' ἐν τοῖς ζώοις τὴν ζωήν, ἢ ὧδε ζητητέον· οὐ δ' ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῖς οὐρανίοις τὴν φορὰν ἢ τρόπον τινὰ ἀφωρισμένον. συνάπτει δέ πως ἡ νῦν ἀπορία, καὶ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀκινήτου κίνησιν. ὑπὲρ δὲ τοῦ πάνθ' ἕνεκά του καὶ μηδὲν μάτην, ἀλλ' ὡς ὁ ἀφορισμός, οὐ ῥᾴδιος, καθάπερ πλεονάκις λέγεται. πόθεν δὲ ἀρξάσθαι χρή, καὶ εἰς ποῖα τελευτᾶν. καὶ δὴ ἔνια τῷ μὴ δοκεῖν ἔχειν οὕτως, ἀλλὰ τὰ μὲν συμπτωματικῶς, τὰ δ' ἀνάγκῃ τινί, καθάπερ ἔν τε τοῖς οὐρανίοις, καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν γῆν πλείοσι. τίνος γὰρ αἱ ἔφοδοι ἕνεκα, καὶ ἀνάρροιαι θαλάττης, ἢ τίνος αἱ παραχωρήσεις, ἀναξηράνσεις καὶ ὑγρότητες, καὶ ὅλως πρὸς ἄλλο τ' ἄλλο μεταβολαὶ καὶ φθοραὶ καὶ γενέσεις. ἢ αἱ μὲν ἐν αὐτῇ τῇ γῇ ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολαὶ γίνονται πρὸς ἄλλο τ' ἄλλο μεθισταμένων· καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα παρόμοια τούτοις. ἔστι δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ζώοις τὰ μὲν ὥσπερ μάταια, καθάπερ τοῖς ἄρρεσιν οἱ μαστοί, καὶ τοῖς θήλεσιν ἡ πρόεσις, εἴπερ μὴ συμβάλλεται· καὶ πώγωνος δ' ἐνίοις, ἢ ὅλως τριχῶν ἔκφυσις, ἔν τισι τόποις. ἔστι δὲ καὶ κεράτων μεγέθη, καθάπερ τῶν ἐλάφων. τοῖς δὲ καὶ λελωβημένοις κινήσει τε καὶ παραιωρήσει, καὶ ἐπιπροσθήσει τῶν ὀμμάτων. καὶ ὡς ἔνια δὴ βίᾳ, ἢ παρὰ φύσιν, ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ὀχεύει, καὶ τὸ ἡμερόβιον ζῇ, καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα λάβοι τις ἂν τοιαῦτα· καὶ τὸ μέγιστον δὴ καὶ μάλιστα δοκοῦν περὶ τὰς τροφὰς καὶ γενέσεις τῶν ζώων. οὐδενὸς γὰρ τοῦθ' ἕνεκα, ἀλλὰ συμπτώματα, καὶ δι' ἑτέρας ἀνάγκας. ἔδει γάρ, εἴπερ τούτων χάριν, ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως. ἔτι δὲ ἐν τοῖς φυτοῖς, καὶ μᾶλλον τοῖς ἀψύχοις, ὡρισμένην τιν' ἔχουσι φύσιν, ὥσπερ δοκοῦσι καὶ

μορφαῖς

μορφαῖς καὶ εἴδεσι καὶ δυνάμεσι. τίνος γὰρ ἕνεκα ταῦτα ζητήσειεν ἄν τις. αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἄπορον, τὸ μὴ ἔχειν λόγον. καὶ ταῦτ' ἐν ἑτέροις μὴ ποιοῦσι προτέρως καὶ τιμιωτέροις. ἢ καὶ ἔοικεν ὁ λόγος ἔχειν τι πιστόν, ὡς ἄρα διὰ τὸ αὐτόματα ταῦτα, καὶ τῇ τοῦ ὅλου περιφορᾷ λαμβάνει τινὰς ἰδέας, ἢ πρὸς ἄλληλα διαφοράς. εἰ δὲ μὴ τοῦ θ' ἕνεκά του, (καὶ εἰς τὸ ἄριστον) ληπτέον τινὰς ὅρους, οὐκ ἐπὶ πάντων ἁπλῶς θετέον· ἐπεὶ καὶ τὰ τοιάδε ἔχει τινὰ δισταγμόν, καὶ ἁπλῶς λεγόμενα καὶ καθ' ἕκαστον. ἁπλῶς μὲν, ὅτε τὴν φύσιν ἐν ἅπασιν ὀρέγεσθαι τοῦ ἀρίστου, καὶ ἐφ' ὧν ἐνδέχεται μεταδιδόναι τοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ τεταγμένου· ὡς δ' αὔτως καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ὁμοίως. ὅποι γὰρ οἷόν τε τὸ βέλτιον, ἐνταῦθα οὐδαμοῦ παραλείπει· οἷον τὸ ἔμπροσθεν τὴν φάρυγγα τοῦ οἰσοφάγου. τιμιώτερον γὰρ, καὶ ἐν τῇ μέσῃ κοιλίᾳ τῆς καρδίας τὴν κρᾶσιν ἀρίστην, ὅτι τὸ μέσον τιμιώτατον. ὡσαύτως δὲ, καὶ ὅσα κόσμου χάριν. εἰ γὰρ καὶ ἡ ὄρεξις οὕτως, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἐμφαίνει. διότι πολὺ τὸ οὐχ ὑπακοῦον, οὐδὲ δεχόμενον τὸ εὖ. μᾶλλον δὲ, πολλῷ πλεῖον. ὀλίγον γάρ τι τὸ ἔμψυχον, ἄπειρον δὲ τὸ ἄψυχον· καὶ αὐτῶν τῶν ἐμψύχων ἀκαριαῖον. καὶ βέλτιον, τὸ εἶναι· τὸ δ' ὅλον σπάνιόν τε, καὶ ἐν ὀλίγοις, τὸ ἀγαθόν. πολὺ δὲ πλῆθος, ἐστὶ τὸ κακόν. οὐκ ἐν ἀοριστίᾳ δὲ μόνον. καὶ οἷον ὕλης εἴδει, καθάπερ τὰ τῆς φύσεως, ἀμαθέστατον. εἰ καὶ γὰρ οἱ περὶ τῆς ὅλης οὐσίας λέγοντες, ὥσπερ Σπεύσιππος σπάνιόν τι τὸ τίμιον ποιεῖ, τὸ περὶ τὴν τοῦ μέσου χώραν. τὰ δ' ἄκρα, καὶ ἑκατέρωθεν. τὰ μὲν οὖν ὄντα, καλῶς ἔτυχεν ὄντα. Πλάτων δὲ, καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, μακρὰν τὴν ἀπόστασιν ἐπιμιμεῖσθαι γε θέλειν ἅπαντα· καίτοι καθάπερ ἀντίθεσίν τινα ποιοῦσι τῆς ἀορίστου δυάδος, καὶ τοῦ ἑνός. ἐν ᾗ καὶ τὸ ἄπειρον, καὶ τὸ ἄτακτον, καὶ πᾶσα (ὡς εἰπεῖν) ἀμορφία καθ' αὑτήν. ὅλως δὲ οὐχ οἷόν τε ἄνευ ταύτης τὴν τοῦ ὅλου φύσιν, ἀλλ' οἷον ἰσομοιρεῖν, ἢ καὶ ὑπερέχειν τῆς ἑτέρας, ἢ καὶ τὰς ἀρχὰς ἐναντίας. διὸ καὶ οὐδὲ τὸν θεὸν ὅσοι τῷ θεῷ τὴν αἰτίαν ἀνάπτουσι, δύνασθαι πάντα εἰς τὸ ἄριστον ἄγειν· ἀλλ' εἴπερ ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται. τάχα δ' οὐδ' ἂν προέλοιτο, εἴπερ ἀναιρεῖσθαι συμβήσεται τὴν ὅλην οὐσίαν, ἐξ ἐναντίων γε καὶ ἐν ἐναντίοις οὖσαν. φαίνεται δὲ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἐπιθεωρούμενα πολλὰ, καὶ ὡς ἔτυχεν· οἷον, τὰ περὶ τῆς γῆς λεχθέντα μεταβολίας. οὔτε γὰρ τὸ βέλτιον, οὔτε τὸ τίνος χάριν, ἀλλ' εἴπερ ἀνάγκῃ τινὶ κατακολουθεῖν. πολλὰ δὲ καὶ ἐν τῷ ἀέρι τοιαῦτα, καὶ ἐν ἄλλοις. μάλιστα δ' ἂν δόξειεν ἔχειν τὴν τάξιν τῶν μὲν αἰσθητῶν, τὰ οὐράνια· τῶν δ' ἄλλων, εἰ μὴ ἄρα καὶ πρότερα τόπον τὰ μαθηματικά. εἰ γὰρ καὶ μὴ πᾶν, ἀλλ' ἐν τούτοις πλέον τὸ τεταγμένον· πλὴν εἴ τις τοιαύτας λαμβάνει τὰς μορφὰς, οἵας Δημόκριτος ὑποτίθεται τῶν ἀτόμων. ἀλλὰ δὴ τούτων μὲν πέρι, σκεπτέον. ὃ δ' ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, πειρατέον τινὰ λαμβάνειν ὅρον, καὶ ἐν τῇ φύσει, καὶ ἐν τῇ τοῦ σύμπαντος οὐσίᾳ. καὶ τοῦ ἕνεκά του, καὶ τῆς εἰς τὸ βέλτιον ὁρμῆς. αὕτη γὰρ ἀρχὴ τῆς τοῦ σύμπαντος θεωρίας, ἐν τίσι τὰ ὄντα, καὶ πῶς ἔχει πρὸς ἄλληλα.

Τοῦτο τὸ βιβλίον, Ἀνδρόνικος μὲν καὶ Ἕρμιππος ἀγνοοῦσιν· οὐδὲ γὰρ μνείαν αὐτοῦ ὅλως πεποίηνται, ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν Θεοφράστου βιβλίων. Νικόλαος δὲ, ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν Ἀριστοτέλους μετὰ τὰ φυσικὰ, μνημονεύει αὐτοῦ, λέγων εἶναι Θεοφράστου. εἰσὶ δὲ ἐν αὐτῷ προδιαπορήσεις τινὲς ὀλίγαι τῆς ὅλης πραγματείας.

ΤΈΛΟΣ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΦΡΆΣΤΟΥ.

ΠΡΙΣΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΛΥΔΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ περὶ αἰσθήσεως.

ΠΕΡΙ αἰσθήσεως αὐτῷ ὁ σκοπὸς ἐφεξῆς. ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κινούμενα τὰ αἰσθητήρια ἀφομοιοῦσθαι τοῖς αἰσθητοῖς τῷ πάσχειν βούλεται ὁ ἀριστοτέλης, ζητεῖ τις ἡ ὁμοίωσις. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἄτοπον φαίνεται, τῷ χρώματι, καὶ χυμοῖς, καὶ ψόφῳ, καὶ μορφῇ ἀφομοιοῦσθαι δυνατόν. λέγοι μὲν οὖν καὶ αὐτὸς περὶ τὰ εἴδη καὶ τοὺς λόγους ἄνευ τῆς ὕλης γίνεσθαι τὴν ἀφομοίωσιν. ἐπεξεργαστέον δὲ, πότερον ἔξωθεν τὸ εἶδος, καὶ ποῖον, καὶ ποῦ ἐπιφαινόμενον. καὶ εἰ πρὸς γνῶσιν ἱκανὸν τὸ περὶ τοῖς σώμασιν, μεριζόμενον, καὶ εἰς ἓν οὐ συναιρούμενον, κατὰ τὴν εἰς ἓν συναίρεσιν, καὶ τὴν ἀμέριστον τοῦ γνωστοῦ παντὸς περίληψιν ἁπάσης ἱσταμένης γνώσεως. Ἐνεργεῖν μὲν οὖν κατὰ τὸ εἶδος τοῦ γνωστοῦ ἀνάγκη τὸ γινῶσκον, καὶ τὸν ἐκείνου προβεβλῆσθαι χαρακτῆρα. καὶ τοῦτο ἀφομοίωσις. πάθημα δὲ τοῦ αἰσθητηρίου, προηγεῖσθαι ἀνάγκη τῆς αἰσθήσεως. οὐ γὰρ παντελῶς οὖσα χωριστὴ σωμάτων δύναμις ἡ αἴσθησις, ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς τὰ αἰσθητήρια οὐσιωμένη νεύσει. καὶ τοῦ ζώου οὖσα συμπληρωτική, οὐδὲ ἐνεργεῖν ἄνευ αὐτῶν, οἷά τε, οὐ μὴν ὅτε προηγουμένως αὕτη ἐγειρομένη συγκινεῖ τὸ ὄργανον, ὡς ἡ φαντασία διὰ τὸ πολὺ κατατεταγμένον, καὶ διὰ τὴν ὅλην περὶ τὰ ἐκτὸς ἀπότασιν, καὶ παρόντων καὶ αὐτῶν δεῖσθαι τῶν αἰσθητῶν. τὰ μὲν οὖν φανταστὰ οὐκ ἐκτός, εἰ καὶ τῶν ἔξω ἐστὶν ἀφομοιώματα, τὰ δὲ αἰσθητὰ ἔξω. τούτων γὰρ ἡ αἴσθησις, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις παθῶν, σὺν δὲ τούτοις τῶν ἐν τοῖς σώμασιν εἰδῶν ἀντιλαμβάνεται. Πάσχει δὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν τὰ αἰσθητήρια, οὐχ ὡς τὰ ἄψυχα. ἀλλὰ ζῶντος σώματος τὸ πάθος. διὸ οὐδὲ πάθος τὸ ὅλον, οὐδὲ ἔξωθεν πάντα, ἀλλὰ καὶ κατ' οἰκείαν ἐνέργειαν. καὶ οὐ κινεῖται μὲν πρότερον, ἐνεργεῖ δὲ ὕστερον. ἀλλ' οὐδὲ κινεῖται * ὅλως, εἰ μὴ μία καὶ ἐνεργοίη. οὐ μὴν οὐδὲ ἐνεργεῖ ἄνευ τοῦ κινεῖσθαι. τὸ δὴ τοιοῦτον ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις κινούμενα ὁμοιοῦται τοῖς αἰσθητῶν εἴδεσιν, ὡς ἅμα ὑπ' αὐτῶν τε καὶ περὶ τὴν πρὸς αὐτὰ τῆς ζωτικῆς ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ ἐμφάσεως, διέγερσιν ἐγγινόμενον. ἀλλ' οὔπω τοῦτο αἴσθησις, τὸ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ πρὸς τὰ αἰσθητὰ ὁμοίωμα, πάθημα ὂν μᾶλλον ἢ ἐνέργημα καὶ σωματοειδές, καὶ μεριστόν, καὶ χρόνῳ παρατεινόμενον, καὶ σπεῦδον μὲν εἰς εἶδος, οὔπω δὲ ὂν ἐν τῷ εἴδει, ἀλλ' ἐν κινήσει ἑτέρου. ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμερίστως τε τὴν ἀρχὴν, καὶ μέσα καὶ τέλος τοῦ αἰσθητοῦ περιλαμβάνει, καὶ ἐνέργειά ἐστι καὶ κρίσις τελεία καὶ ἐν τῷ νῦν ἅμα ὅλη καὶ κατὰ τὸ εἶδος ἤδη τοῦ αἰσθητοῦ ἕστηκε. διὸ οὐκ ἄνευ μὲν τοῦ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ παθήματος, οὐ μὴν τοῦτο ἡ αἴσθησις· ὅθεν καὶ πάσχοντος μὲν καθεύδοντός τε καὶ ἐγρηγοροῦντος, ἐνίοτε οὐκ ἐπαισθανόμεθα. δεῖ τοίνυν μετὰ τὸ πάθημα εἰς εἶδος τελειωθῆναι τὸ τῷ αἰσθητῷ ὅμοιον. κατὰ γὰρ τὸ τέλειον εἶδος ἡ αἴσθησις. ἐπειδὴ κρίνει τὸ δὲ τοῦ αἰσθητοῦ εἶδος. τοῦτο δὴ οὐκ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ. πάθημα γὰρ καὶ κίνημα καὶ ἐν μερισμῷ, ἀλλ' οὐκ εἶδος. οὐ μὴν οὐδὲ ἐν τῇ ἐμφάσει τῆς ζωῆς, τῇ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐνδιδομένῃ. μετὰ γὰρ πάθους καὶ τοιαύτης ἐνέργημα. καὶ κοινὸν ἐστὶ ἀμφοῖν τὸ κίνημα τοῦ τε ὀργάνου, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς. ἀλλ' ἐν ζωῇ μὲν δηλαδὴ τὸ εἶδος, καθὸ ἡ αἴσθησις. τῇ δὲ κατ' ἐνέργειαν ἱσταμένῃ, οὐ τῇ χωριστῇ, ἀλλὰ τῇ συμπληρούσῃ τὸ ζῶον ψυχικῇ ζωῇ, καὶ τῇ ζωτικῇ αὐτῆς προσβολῇ τῇ περὶ τὰ σώματα μεριζομένῃ.

ὅμως.

Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἱκανὸν πρὸς τὴν αἴσθησιν. τὸ γὰρ τελεωθὲν περὶ τὸ αἰσθητήριον κατ' ἐνέργειαν εἶδος, ἅτε περὶ τὸ σῶμα μεριζόμενον, καὶ εἰς ἓν ἀμερὲς οὐκ ἐπιστρεφόμενον, οὐκ ἐστὶ γνωστικόν, ἀλλ' ἔστι τις ἐν τῇ ψυχῇ προειλημμένος τῶν αἰσθητῶν λόγος. ὃς ζῇ καὶ καθ' ἑαυτόν, καὶ οὐ μόνον ἐστὶ τοῦ συνθέτου. διὸ καὶ ἀμερίστως ἐνεργεῖ, καὶ δύναμις ὑπάρχει τῶν κατὰ τὸ μέρος, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔν τι μεριστὸν εἶδος ἐγγίνεται. λόγος τε γνωστικὸς τῶν αἰσθητῶν ἐν ψυχῇ ὑφεστώς, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ σώματι ἱδρυμένος. εἷς μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὰ ἄτομα. τὸ δὲ ἓν ἔχον περιληπτικὸν τῶν πολλῶν, καὶ ἑκάστῳ αὐτῶν ἐφαρμόζον. τῷ γὰρ ἑνὶ

al. ὡς

τοῦ λευκοῦ λόγῳ πάντως αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τῶν κατὰ μέρος λευκῶν. δεῖ τοίνυν τὸν τοιοῦτον προβεβλῆσθαι λόγον, εἰ μέλλει γίνεσθαι αἴσθησις. προβάλλεται δὲ, ὡς πρὸς οἰκεῖον τὸ ζωτικὸν εἶδος διεγειρόμενος, καὶ τούτῳ συναρμοζόμενος * τῷ ὁμοιώματι τοῦ ἐκτὸς εἴδους, καὶ σὺν αὐτῷ ἐνεργῶν. τὸ γοῦν κρῖνον, ὁ λόγος καὶ ἡ σύνθεσις, κατὰ τὴν αἰσθητικὴν ψυχήν, ἔστιν ἡ εἰς τὸ ἀμερὲς συναίρεσις ἐν τῇ χωριστῇ σωμάτων ὑποστάσει. Οὐκοῦν ἔχει τὸ τοῦ αἰσθητοῦ εἶδος ἡ ψυχὴ, διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ προβάλλειν. ἀλλ' οὐχ ὡς ἀπ' αὐτοῦ μορφήν τινα ἢ τύπωσιν, ὡς ἀπὸ σφραγίδος δεχομένη. ἡ γὰρ κρίσις, καὶ ἡ ἐνέργεια ἔνδοθεν καὶ ζωτική. ὁ μὲν οὖν λόγος ἔνδον, καὶ οὐσιώδης τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ τοῦ ζώου συμπληρωτικὴ ζωὴ, ἀπὸ μὲν τῶν οὐσιωδῶν ἠρτημένη λόγων. κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τάσιν ὑφισταμένη, αἰσθητικὴ καὶ ἤδε, καὶ ὅρος, καὶ τελειότης τοῦ ζώου. διὸ ἐν ταύτῃ τὸ τοῦ αἰσθητοῦ ὁμοίωμα τελειωθέν. ἐν δὲ τῷ αἰσθητηρίῳ ἀτελὲς, καὶ συμμιγὲς πάθει καὶ ἡ ἐνέργεια. καὶ τὸ μὲν πάθος ἔξωθεν, ἡ δὲ ἐνέργεια ἀπὸ τῆς ζωῆς. καὶ τὸ μὲν εἶδος ἐν τῇ τοῦ ζώου ζωῇ, ἡ δὲ κρίσις καὶ ἡ σύνεσις ἐν τῇ τοῦ λόγου ἐνεργείᾳ. Πῶς οὖν ὁμοιοῦται αἰσθητοῖς ἡ ψυχὴ, οὐ τῷ δέχεσθαί τι ἀπ' αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν ἐνεργεῖν, δι' ἐμφάσεως τῶν ἐκτὸς εἰδῶν. πῶς οὖν ἅμα πλείοσι καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐνίοτε ὁμοιοῦται. ἐπεὶ δεῖ πάσχειν, οὐχ οἷόν τε ἅμα τὰ ἐναντία. ἐνεργεῖν δὲ δυνατόν. ἡ δὲ αἴσθησις κατ' ἐνέργειαν καὶ κρίσιν, ἀλλ' οὐ κατὰ πάθος. κατὰ γὰρ τὸν λόγον ἡ αἴσθησις, τὸ δὲ πάθος ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ. σῶμα δὲ ὂν καὶ μεριστὸν τὸ αἰσθητήριον, καὶ αὐτὸ κατὰ διάφορα μέρη πλείω ἅμα καὶ τἀναντία ἔχειν, οὐκ ἀδύνατον. ὁ λόγος δὲ ἐν ἀμερεῖ ἅμα τἀναντία καὶ τὰ διάφορα, ὅσα ἂν ᾖ, συλλαβὼν ἐνεργεῖ. διὸ καὶ τὴν ἑτερότητα αὐτῶν κρίνει, ὡς ἅμα τῶν πλειόνων ἐν ἀμερεῖ ἐφαπτόμενος. Ὅταν οὖν καὶ ὁ Θεόφραστος τὴν ὁμοίωσιν βούληται γίνεσθαι κατὰ τὰ εἴδη, καὶ τοὺς λόγους, ἄνευ τῆς ὕλης ἀποδεξώμεθα, ἀλλ' οὐκ ἔξωθεν ἁπλῶς ἐγγινόμενα. ἀπὸ δὲ τῶν ἔνδον λόγων ἐν τῇ ζωῇ κατ' ἐνέργειαν ἱστάμενα αἰσθητικήν. τῷ μέντοι πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀποτείνεσθαι, καὶ ἐκείνοις ἀφομοιοῦσθαι, εἰκότως ἄρα καὶ δύναμις νομίζεται ἡ αἴσθησις, ὡς ὑποφέρουσα τὰς ἐνεργείας. αὕτη μὲν οὖν τῆς ψυχῆς κατ' ἐνέργειαν τοῦ λόγου ἡ ὁμοίωσις. αὕτη δὲ τοῦ αἰσθητηρίου, κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ πάθην ἅμα καὶ ζωτικὴν ἐνέργειαν.

Πῶς οὖν ἅμα ὑπό τε τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ γλυκέος πάσχει. οὐ γὰρ μέρει μέν τινι τῆς γλώττης τόδε φησὶ, μέρει δὲ θάτερον· ἀλλὰ τῷ αὐτῷ. καὶ αὕτη τῆς ἀκοῆς δὲ ὁμοίως. εἰ ἄρα ἔστι διελεῖν οὕτω τὴν ἀκοὴν, ἢ εἴτε ἡ γλῶττα τὸ γευστικὸν αἰσθητήριον, εἴτε πνεύματα ἐν τῇ γλώττῃ, μεριστὸν πάντως ὂν σῶμα ἑτέρῳ μὲν μορίῳ, ἄλλο, ἑτέρῳ δὲ ἄλλο τι πάσχειν, οὐκ ἀδύνατον. ὡς ἐναργὲς τοῦτο γίνεται ἐκ τῆς ἁφῆς· θερμαίνεσθαι γὰρ κατὰ ἄλλο μόριον, καὶ ψύχεσθαι, κατὰ ἄλλο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ δυνατόν. καὶ τὸ αἰσθητικὸν δὲ τῆς ἀκοῆς πνεῦμα, μεριστὸν δηλαδή. ὁ δὲ λόγος εἴρηται, ὡς ἀμερής ἐστιν, ἐνεργεῖν δὲ ἅμα τἀναντία οὐ κωλύεται. πάσχειν γὰρ οὐχ οἷόν τε κατὰ τὸ αὐτὸ τὰ ἐναντία. ἀλλ' ἡ μὲν θερμότης, ὡς δύναμις φυσικὴ δρῶσα καὶ εἰς τὸ αἰσθητήριον, ἡ δὲ μορφὴ καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ κίνησις καὶ ὁ ἀριθμὸς, πῶς ἐξομοιοῖ. ἢ καὶ ταῦτα ἔχειν τι δραστήριον ἐροῦμεν, δρᾶν δὲ μᾶλλον εἰδητικῶς· ὡς τὴν θερμότητα, καὶ τὰς συστοίχους αὐτῇ δυνάμεις, σωματοειδέστερον, καὶ διὰ τοῦτο πληκτικώτερον καὶ παθητικώτερον. εἰ μὴ ἄρα καὶ τὰ μὲν ἴδια αἰσθητὰ ἑκάστης αἰσθήσεως ἐναργεστέραν ἔχει τὴν ἐνέργειαν, τὰ δὲ κοινὰ ἀμυδροτέραν. τὰ μὲν προσεχῆ, ὡς οἰκεῖα· τὰ δὲ πορρωτέρω. καὶ ἴσως ὡς κρείττω τὰ κοινὰ, οὐχ ὡσαύτως ἐστὶ τῇ αἰσθήσει σύμμετρα· ἀλλ' ὅμως αἰσθητὰ καὶ κοινὰ, καὶ οὐ μόνῃ τῇ διανοίᾳ γνωρίζεται. εἰς ἔνια γε μὴν ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἡ διάνοια ἀναγομένη, αὐτὴ καθ' αὑτὴν λογίζεται, οὐκέτι ὄντα τῇ αἰσθήσει καταληπτά· ὡς ὅταν τὴν οὐσίαν γνωρίζῃ τῶν αἰσθητῶν. εἰ δὲ καὶ χρόνου καὶ ἀριθμοῦ, μὴ ἀντιλαμβάνηται ἡ αἴσθησις· καὶ τούτων ἔσται ἡ διάνοια, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀναπεμπομένη, γνωριστική. Ἀλλ' εἰ καθ' ὁμοίωσιν ἡ γνῶσις, πῶς μὴ πάσχουσα ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ὁμοιοῦται πρὸς αὐτὰ ἡ διάνοια. εἰ δὲ πάσχει, ὁποῖον αὐτῆς τὸ πάθος; ἢ οὐ κατὰ πάθος, οὐδὲ ἡ αἰσθητική, ὡς ἐλέγομεν, κρίσις, οὕτω λέγω ἡ διανοητικὴ σύνεσις, ἀλλὰ κατ' ἐνέργειαν καὶ λόγων προβολήν. ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ πα-

θους εἰς εἶδος τελειουμένου, ὅμοιον τῷ αἰσθητῷ, ὁ τῶν αἰσθητῶν προβάλλεται λόγος, ὡς οἰκείῳ τῷ αἰσθητῷ συναρμοζόμενος. εἰ δὲ καὶ πρὸς οἰκεῖον συμμέτρως ἐγειρόμενος, οὕτω καὶ ὁ τῶν αἰσθητῶν ποιοτήτων κριτικὸς λόγος, τὴν τῆς οὐσίας τῶν αἰσθητῶν γνωριστικὴν κινεῖ δύναμιν, οἰκείως κατὰ τὴν τῶν αἰσθητῶν ποιοτήτων πρὸς τὴν οὐσίαν ἀφ' ἧς προέρχονται οἰκειότητα. ἐπειδὴ ὑπὸ μὲν τῶν ἰδίων αἰσθητῶν, ἐναργῶς πλήττεται τὸ αἰσθητήριον· τῶν δὲ κοινῶν, οὐ πρώτως, ἀλλὰ δευτέρως ἡ καθέκαστα ἀντιλαμβάνεται αἴσθησις· πρώτως γὰρ χρώματος ἡ ὄψις, δευτέρως δὲ μεγέθους καὶ κινήσεως· δόξειεν ἂν τὰ κοινὰ μᾶλλον εἶναι ψυχῆς, καὶ οἱονεὶ κατὰ συμβεβηκὸς γινώσκεσθαι ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως τὰ κοινά· ἀλλ' ὡς εἴρηται, δευτέρως αὐτὸ δὴ τοῦτο γνωρίζεται ὑπὸ αἰσθήσεως, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ μόνης τῆς διανοίας. τοῦ δὲ ἄχρου καὶ τοῦ σκοτισμένου ἡ ὄψις, καὶ τῆς σιωπῆς ἡ ἀκοὴ συναισθάνεται, οὐ κατ' ἐπέρεισιν, ἀλλ' αὐτῷ τῷ κωλύεσθαι τὴν ἐνέργειαν ἐν τῷ πειρᾶσθαι κρίνει ἡ αἴσθησις, τὸ ἐλλιπὲς αὐτῶν, καὶ διεστραμμένον, τῷ μὴ ἐφαρμόζειν τὸν λόγον γνωρίζουσα· τοῦ δὲ αἰσθητηρίου καὶ παρατρεπομένου πως, διὰ τὸ πάσχειν ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ. Τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ κοινὸς περὶ αἰσθήσεως λόγος. περὶ δὲ τῶν κατὰ μέρος αἰσθήσεων, οἷον ὄψεως, ἀκοῆς, καὶ τῶν λοιπῶν, ἐκεῖνο τέως διοριστέον, ὡς οὐ μία οὖσα (καθάπερ τινὲς φασὶν) ἡ αἴσθησις, εἰδοποιεῖται διαφόρως ὑπὸ τῶν μετεχόντων ὀργάνων. οὐ γάρ ἐστι προηγουμένη τῆς τῶν δυνάμεων διαφορᾶς ἡ τῶν ὀργάνων ἑτερότης, οὐδὲ κυρία τοῦ μερίζειν τὰς δυνάμεις, ἀλλ' αὐτὴ ἡ αἴσθησις μία οὖσα καθ' αὑτὴν, καὶ εἰς πέντε μεμέρισται, εἰς τὰς τῶν καθ' ἕκαστα αἰσθητῶν διαγνώσεις. καὶ τῇ τῶν αἰσθήσεων διαιρέσει, καὶ ἡ τῶν ὀργάνων ἐπηκολούθησε διαφορά τις, οἰκείως πρὸς ἑκάστην συναρμοζομένη. τοῦ γὰρ ὑλικοῦ καὶ ὀργανικοῦ μερισμοῦ, προηγεῖσθαι * ἡ εἰδητική, καὶ ἐν τοῖς χρωμένοις ὡς κυριωτέρα ἑτερότης.
ἢ εἰδικὴ

Ἀλλὰ τί τὸ ὁρᾶν, ἢ ἀκούειν, ἢ ὀσφραίνεσθαι; καὶ πότερον διὰ μέσου πᾶσαι τινός; ὡς ἡ ὄψις διὰ τοῦ διαφανοῦς. ἢ ἔνιαι ἀμέσως ἐφάπτονται τῶν αἰσθητῶν; καὶ τί τὸ διαφανές; οἶμαι τοίνυν, οὔτε κατ' εἰσδοχὴν ἀποτελεῖσθαι τὴν ὄψιν, ὡς μορφουμένην ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν, κατά τινα ἀπ' αὐτῶν ἀποῤῥοήν· οὔτε κατὰ ἐκπομπὴν ὡς σώματός τινος, ἐκπεμπομένου καὶ θιγγάνοντος τῶν αἰσθητῶν· οὔτε τὰ μὲν χρώματα τοῦ διαφανοῦ εἶναι κινητικά, ὡς οἷον μορφοῦντα * αὐτῷ. τὸ δὲ διαφανὲς τῆς ὄψεως· ἀλλὰ δραστήριον ἔχοντα τὰ εἴδη δύναμιν, δρᾶν ἕκαστα εἰς τὸ παθεῖν ἐπιτήδειον, οὐκ ἐφαπτόμενα πάντως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ διεστῶτα, ἕως ἂν σύμμετρος ᾖ τοῖς μὲν εἰς τὸ ποιῆσαι, τοῖς δὲ εἰς τὸ παθεῖν ἡ διάστασις.
αὐτὸ

διὰ γὰρ τὸ σωματικὸν εἶναι, καὶ ἔν τινι κατέχεσθαι, καὶ τόπῳ περιγράφεσθαι, οὐκ εἰς τὸ ὁπουδήποτε ὂν ἐνεργεῖ· ἀλλὰ εἰς τὸ συμμέτρως τῇ τε δραστικῇ τῶν ποιούντων δυνάμει, καὶ τῇ τῶν πασχόντων ἐπιτηδειότητι διεστὼς, καὶ ἔτι πρὸς τὸ μέτρον * τῆς ποιήσεως.
τῆς πείσεως

οἷον δρᾷ τὸ ὁρατὸν, εἰς τὸ τῆς ὄψεως αἰσθητήριον, ἀπό τινος διαστήματος, ὅσον ἂν σύμμετρον ᾖ τῷ τε ὁρῶντι, καὶ τῷ ὁρωμένῳ· τῷ μὲν εἰς τὸ παθεῖν, τῷ δὲ εἰς τὸ ποιῆσαι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἁπλῶς ἡ τοῦ ὁρατικοῦ ὑπὸ τοῦ ὁρατοῦ πεῖσις ποιεῖ τὴν αἴσθησιν (παραποδίζει γὰρ ἡ ὑπερβάλλουσα, διὰ τὸ ἀσύμμετρον πρὸς τὸ μέτρον τῆς πείσεως, καθ' ἣν αἴσθησις) καὶ τῆς διαστάσεως δεῖ. ὅθεν τὰ σφόδρα λαμπρὰ, ἔγγιον τοῦ μέτρου γινόμενα, ἐμποδίζειν, καὶ τελέως κωλύειν εἰς τὴν ὅρασιν. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν τῷ πάσχειν τὸ αἰσθητήριον, ἀλλὰ ἐν τῷ ἐνεργεῖν, ὡς ἤδη εἴρηται, ἡ αἴσθησις, ἀποτελεῖται ἐνεργήσει καὶ τὸ ὁρῶν περὶ τὸ ὁρώμενον, οὐκ ἀλλοιοῦν αὐτὸ, οὐδὲ πάθος τι ἐμποιοῦν, ἀλλὰ κριτικῶς περὶ αὐτὸ ἐνεργοῦν· οὐ γὰρ ὡς σῶμα, ἀλλ' ὡς ζωτικὸν, καὶ ὁρατικὸν ἐνεργεῖ. διό τι γε μὴν ἐν σώματι ἡ τοιάδε ζωὴ, καὶ ἡ γνωστικὴ αὐτῇ δύναμις, καὶ οὐκ ἐν αὐτῷ αἰτιωδῶς, ὡς ἡ οὐρανία τὰ αἰσθητὰ περιέχουσα, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς αὐτὰ τελειοῦται ἀπόστασιν, δεῖται καὶ αὕτη συμμέτρου τῆς συναπτούσης αὐτὰ διαστάσεως. Καὶ ταῦτα μὲν κοινὰ καὶ ἀκοῆς, καὶ εἴ τις ἄλλη μὴ θιγγάνειν ἀναγκάζεται τοῦ οἰκείου αἰσθητοῦ. ἰδίᾳ δὲ τῆς ὄψεως ἐξαίρετος ἡ τοῦ φωτὸς χρεία, ἀμφοτελοῦντος, καὶ τὸ ὁρῶν εἰς τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ ὁρατὸν εἰς τὸ ὁραθῆναι. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁρατὸν δράσει ἄν τι εἰς τὸ ὁρατικὸν, ἄνευ φωτός· οὐδὲ τὸ ὁρῶν ἐνεργήσει ἂν περὶ τὸ ὁρατόν. φωτοειδὲς γοῦν ὂν, καὶ τὸ ὁρατικὸν ἡμῶν, ὡς περιφανῶς τοῦτο

ἔνια τῶν ζώων ἐπιδείκνυσι, περιλάμποντα τὰ ἀφ' ἑαυτῶν ὁρῶμεν. διὸ καὶ νυκτὸς ὁρᾶν δύνανται. καὶ τὰ χρώματα δὲ, περὶ τὰ πέρατα τοῦ διαφανοῦς τῶν ὡρισμένων σωμάτων θεωρούμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς εἰκότως ἄμφω τελειοῦται, ἀμυδρότερον ἔχοντα καθ' ἑαυτὰ τὸ φωτοειδὲς, ὡς πρὸς τελείαν τὴν πρὸς ἄλληλα ἐνέργειαν. διὸ καὶ τοῦ ἔξωθεν δεῖται φωτός, καὶ τὸ ὁρατικὸν ὡς φωτοειδὲς, καὶ τὰ χρώματα ὡς φῶτά τινα ὄντα, ὡς ὑποδοχὴ αὐτῶν δηλοῖ. ταῦτα γὰρ τοῦ διαφανοῦς πέρατα. τὸ δὲ διαφανὲς, ἐπιτηδειότης ἐστὶν εἰς ὑποδοχὴν φωτὸς, ἢ ἴχνος τι φωτὸς ἀμυδρὸν, οὔποτε τελειοῦν τὸ μεταξὺ πρὸς τὴν ὄψιν, καὶ τὸ μεταξὺ πρὸς τὴν ὄψιν οὐχ ὡς ἀὴρ, ὡς ὕδωρ, ἢ ἄλλό τι, ἀλλ' ὡς διαφανὲς εἰς ἐνέργειαν ἤδη τελειωθὲν ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος, καὶ τελειοῦν ἑκάτερον, τό, τε ὁρῶν καὶ τὸ ὁρώμενον. ἐπεὶ εἴγε αὐτὸ τὸ ὁρατὸν οὕτως ἔχοι λαμπρότητος, ὡς ἱκανὸν αὐτὸ εἶναι τελειοῦν τὴν ὄψιν, καθάπερ τὸ πῦρ καὶ ὅσα ἐν σκότει, καὶ ὅσα λαμπρὰ ὁρῶμεν, οὐκ ἔτι τὸ μέσον ὡς τελειοῦν, ἀλλ' ὡς μόνην τὴν διάστασιν σύμμετρον παρεχόμενον, ἐστὶ χρήσιμον. τοῖς γὰρ ὀφθαλμοῖς ἐπιτεθὲν τὸ λαμπρὸν, οὐχ ὁρᾶται, διὰ τὸ μὴ φωτίζεσθαι.

Πολλὴ οὖν συμβαίνει ἐπὶ τῆς ὄψεως ἡ ποικιλία. καὶ γὰρ ἐκτὸς δοκεῖ προϊέναι, διὰ τὸ περὶ τὸ αἰσθητὸν ἐνεργεῖν ἔξω κείμενον· καὶ εἰσδέχεσθαι τι ἀπὸ τοῦ ὁρατοῦ, διὰ τὸ πάσχειν τι ὑπ' αὐτοῦ. καὶ διαπορθμεύειν νομίζεται τὸ διαφανὲς, καὶ τὸ μεταξὺ, ὡς τῷ τε φωτὶ τελειοῦν, καὶ τῇ διαστάσει τὸ σύμμετρον παρεχόμενον. προσθῶμεν δὲ, καὶ ὅσα κοινῇ περὶ πάσης ἐθεωρήσαμεν αἰσθήσεως· τήν τε ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ τοῦ αἰσθητοῦ ἔμφασιν, καὶ τὴν τε πεῖσιν ἅμα καὶ τὴν ἐνέργειαν συνισταμένην, ἐν τῇ πρὸς τὸ αἰσθητὸν ὁμοιότητι· καὶ τὴν ἔμφασιν εἰς εἶδος τελειουμένην, ἐν τῇ κοινῇ τοῦ συνθέτου ζωῇ. καὶ τὸν τοῖς εἴδεσι τούτοις ἐφαρμόζοντα, προβαλλόμενον ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς ψυχῆς λόγον, καθ' ὃν ἡ κρίσις καὶ ἡ σύνεσις. τοιοῦτος ὁ τρόπος τῆς περὶ ἑκάστην αἴσθησιν θεωρίας· ὃν δεῖ μάλιστα ἐκ τῶν Ἰαμβλίχῳ ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς πεφιλοσοφημένων ἀναλαμβάνειν, ἐξ ὧν καὶ νῦν ἡμεῖς ταῦτα συνηρημένως γεγράφαμεν, τὸν τύπον ὑπογράψαι τῆς ἀκριβοῦς περὶ ἑκάστην θεωρίας βουλόμενοι. ἐπεὶ οὐ τοῦτο νῦν ἡμῖν πρόκειται ἐπεξιέναι τῇ περὶ αὐτῶν διαρθρώσει, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοφράστου, εἴ τί τε ἐπὶ πλέον τῆς Ἀριστοτέλους παραδόσεως προστίθησι συναιρεῖν· καὶ εἴ τι ἀπορῶν προτείνει, ἐπεξεργάζεσθαι κατὰ δύναμιν.

Ἐπεὶ οὖν τὰ τοῦ Θεοφράστου ἐπανίομεν, φαίνεται δὴ καὶ αὐτὸς, οὐδὲ μίαν ἀξιῶν αἴσθησιν αὐτόθεν θιγγάνειν τοῦ αἰσθητοῦ. τὸ γὰρ μὴ κοινὸν φησὶ, μὴ δὲ ὅμοιον ἐν τοῖς ὁμογενέσιν, οὐκ εὔλογον. ἐπάγει δὲ περὶ τοῦ διαφανοῦς, ὡς ἐπιταράξειεν ἄν τινας διὰ τὸ ἀσύνηθες, ὅπως λέγεται ὁρατὸν μὴ καθ' αὑτὸ, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀλλότριον χρῶμα· ὡσεὶ καὶ γευστόν τι κατὰ ἀλλότριον ἔλεγε τὸν χυμόν. εὐαπόλυτος δὲ ἡ δοκοῦσα ταραχή· ἀλλότριον γὰρ χρῶμα τὸ φῶς, ὡς ἀλλαχόθεν ἧκον, ἀπὸ τοῦ φωτίζοντος λέγεται. ἐπεὶ ὥς ὅτι οἰκειότατον ἐστὶ τῶν ὁρωμένων τὸ φῶς, ὡς τελειοῦν αὐτὰ, καὶ εἰς ἐνέργειαν ἄγον. διὸ εἴτε ἔχοι ἴδιον χρῶμα τὸ διαφανὲς, τελειοῦται, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων χρώματα, ὑπὸ τοῦ φωτός. οὐ γὰρ ἀφαιρεῖται τὰ οἰκεῖα τὸ φῶς, ἀλλὰ τοὐναντίον εἰς ἐνέργειαν ἄγει, εἴτε ἄχρουν ἐστὶ καθ' αὑτὸ ὑπὸ τοῦ φωτὸς, οἷον χρωννύμενον τελειοῦται, καὶ ὁρατὸν ἀποτελεῖται.

Τί οὖν ἡ φύσις τοῦ διαφανοῦς; οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ φάναι, ἐνυπάρχει αὐτὸ ἀέρι καὶ ὕδατι καὶ αἰθέρι, καὶ ἐν τισὶ στερεοῖς. ἀνάγκη δέ φησιν, ἤτοι πάθος ἢ διάθεσιν εἶναι. σῶμα γὰρ οὐχ οἷόν τε ἐν σώματι. εἰ δὲ πάθος ἢ διάθεσις, ὑπό τινος ζητήσομεν. ἢ γὰρ ὑφ' ἑνὸς, ἢ ὑπὸ πλειόνων τῶν ἁπλῶν· ἀλλ' οὐχ οἷόν τε. αὐτὰ γὰρ τὰ ἁπλᾶ, ὅ τε ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ, διαφανῆ, ἡ δὲ κατὰ τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ, μᾶλλον δὲ καὶ τὰ σύνθετα πάντα σώματα, ἅπερ πάντα κέχρωσται. τὸ δὲ χρῶμα, πέρας τοῦ διαφανοῦς. λέγω δὴ οὐ πάθος, οὐδὲ διάθεσιν ὑπό τινος ἐγγινομένην εἶναι τὸ διαφανὲς, ἀλλ' εἶδος ὑπάρχει, συναρμοστικὸν τῶν ἐν γενέσει σωμάτων, πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς, καὶ πρὸς τὴν τοῦ σκότους ὑποδοχὴν παρεχόμενον, ἢ τελειότητα οὐσιωδῶς θατέρου μετέχουσιν, ἢ παρὰ μέρος ἀμφοτέρων, ἢ κατά τινα μίξιν. τὸ μὲν γὰρ ἐν καὶ ἐπιτηδείῳ πυρὶ διαφανὲς, οὐσιῶδες ἔχει φῶς. τὸ δὲ ἐν γῇ οὐσιῶδες, σκότος. διὸ ὡς φωτουργὸν τὸ πῦρ, ὅτι τὰ αὐτὰ οὕτω σκοτοποιὸν ἡ γῆ. οὐ γὰρ στέρησις φωτὸς τὸ σκότος, ἀλλ' ἐνέργεια καὶ αὐτό. ἀλλὰ μήποτε πρὸς τὴν τῶν κακῶς τὸ διαφανὲς τιθέμεθα, εἴπερ καὶ ἐν γῇ, εἴτε φωτὸς δεκτικὸν τὸ διαφανὲς; ἢ οὐ κακῶς; φωτός. οὐ γὰρ φωτὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ σκότους δεκτικὸν, ὡς εἴρηται. ἔπειτα δὲ καὶ ἡ γῆ κέχρωσται.

τὸ δὲ

τὸ δὲ χρῶμα πέρας τοῦ ἐν ὡρισμένοις σώμασι διαφανοῦς. ὥστε καὶ ἐν γῇ τὸ διαφανὲς, οὐ μόνον ὡς σκότους οὐσιωδῶς ἐν αὐτῇ δεκτικόν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν κατὰ τὸ βάθος· κατὰ δὲ τὰ πέρατα καὶ φωτὸς, εἰ φωτά τινα τὰ χρώματα, καὶ ἔγε φωτίζεται καὶ ἡ γῆ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν. τὸ δὲ ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι, παρὰ μέρος ἀμφοῖν δεκτικόν· ὃ καὶ ἰδικώτερον διαφανὲς προσαγορεύειν εἰώθαμεν. τὸ δὲ ἐν τοῖς συνθέτοις, κατὰ σύμμιξιν. οὐ ζητήσομεν οὖν, ὑπὸ τινὸς τῶν ἁπλῶν τὸ διαφανές. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν στοιχείων, ἢ τῶν σωμάτων ὅλως τὰ εἴδη· αὐτὰ δὲ μετέχει τῶν εἰδῶν, καὶ χαρακτηρίζεται κατ' αὐτά, καὶ διὰ τὸ τὰ μὲν προσδεῖται φωτὸς εἰς τὸ ὁραθῆναι, τὰ δὲ οὔ, ὡς πῦρ καὶ τὰ λαμπρά, ἢ οὐσιωδῶς μετέχει τοῦ φωτεινοῦ εἴδους ἀρκούντως οὐ προσδεῖται.

ἐπίγεσθαι

Καὶ πῶς ἐνέργεια τοῦ διαφανοῦς τὸ φῶς, ὃ διὰ φωτίζοντος παραγίνεται· ἐκείνου γὰρ ἐνέργεια δόξειεν ἂν μᾶλλον. τοῦτο δὲ ἀπορήσας, ἐπιλύει, ὁμοίως ἔχειν τοῦτο λέγων, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς πάσχουσιν, ἐκεῖνο ἴσως ἐνδεικνύμενος, ὅτι ὡς ἡ θερμότης τοῦ μὲν πυρὸς, ὡς ποιοῦντος ἐστὶν ἐνέργεια, τοῦ δὲ θερμαινομένου ὡς πάσχοντος, οὕτω καὶ τὸ φῶς τοῦ δεχομένου ὡς πάθημα λέγοιτ' ἂν ἐνέργεια, οὐ κυρίως ἐνέργεια ὀνομαζομένη. διὸ καὶ ἐπάγει, μὴ δεῖν ζητεῖν τὰ ὀνόματα, ἀλλ' εἰ τὴν φύσιν αὐτοῦ νοοῦμεν, ἱκανὸν εἶναι. πρῶτον μὲν οὖν ἐκεῖνο ἀξιῶ διορίζεσθαι, ὡς ἕτερον μὲν τὸ αἰτιατὸν φῶς, ἕτερον δὲ τὸ τούτου αἴτιον, οἷον τὸ ἐν ἡλίῳ, ἢ ἐν πυρί· καὶ οὐ περὶ τοῦ αἰτίου ὁ λόγος, ἐν τῇ περὶ τοῦ τί τὸ φῶς ζητήσει· ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ προϊόντος, ὃ δὴ ἐνέργεια εἶναι λέγεται τοῦ διαφανοῦς, τοῦ ἐν ἀέρι καὶ ὕδατι, καὶ ἐν τοῖς παρὰ μέρος φωτὸς καὶ σκότους δεκτικοῖς.

Ἔπειτα δὲ τῷ Ἰαμβλίχῳ ἑπόμενος, οὔποτε σῶμα τοῦτο εἶναι ἀξιῶ, οὔτε μὴν πάθος, ἢ ποιότητα σώματος ὁτουοῦν, ὥσπερ οἱ περιπατητικοί. οὐ γὰρ ἐν τῷ ἀέρι ἔχει τὸ εἶναι φῶς. κινουμένου γοῦν ἐκείνου, ἕστηκεν αὐτὸ, καὶ τρεπομένου πολυειδῶς αὐτοχειριστῶς ἀτέτμηται, καὶ σώζει τὴν πρὸς τὸ αἴτιον ἀδιαίρετον συνέχειαν. ἀλλὰ καὶ ἡ ἀθρόα αὐτοῦ παρουσία, ὑπὲρ πάντα τὰ δέχεσθαι αὐτὸ δυνάμενα, παρόντος τοῦ ἐλλάμποντος. καὶ αὖθις ἀπελθόντος, ἡ ἀθρόα ἀπόλειψις, μηδὲν ἴχνος ἑαυτοῦ καταλείποντος, σημεῖον τὸ μὴ πάθημα εἶναι τοῦ ἀέρος τὸ φῶς. τὰ γὰρ πάθη, οἷον ἡ θερμότης, οὔτε ἀθρόως ἐγγίνεται· καὶ τοῦ πυρὸς ἀπελθόντος, ἀμυδρόν τι ἐγκαταλείπει ἑαυτῆς εἶδος τῷ πεπονθότι. καὶ τὸ μὴ κατὰ διάδοσιν δὲ, μὴ δὲ κατὰ τρόπην ἐγγίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ περιγράφεσθαι μέχρι τινὸς, προϊέναι δὲ ἄχρι πάντων τῶν δυναμένων αὐτὸ δέχεσθαι. καὶ τὸ μὴ συγχεῖσθαι ἐν ἀλλήλοις τὰ φῶτα, δηλοῖ ἅπαντα ταῦτα χωριστὴν εἶναι σωμάτων τὴν τοῦ φωτὸς ἐνέργειαν. πῶς οὖν ἐνέργεια λέγεται τοῦ διαφανοῦς; οὐχ ὡς πάθος φήσω, οὐδὲ ὡς τελειότης αὐτοῦ ἐν ὑποκειμένῳ αὐτῷ γινομένη, ἀλλ' ὡς χωριστῶς αὐτὸ τελειοῦσα, οὐκ αὐτὴ ἐκείνου, ἀλλ' ἑαυτῆς ἐκεῖνο ποιουμένη μένουσα, συνεχὴς αὐτὴ τῷ ἐλλάμποντι, καὶ ἐκείνῳ συμπεριαγομένη. τοῦτο μὲν οὖν ὧδε συντόμως ὑπεμνήσθω, ἵνα μὴ ὁμοίως ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς πάσχουσι, καὶ τὸ φῶς ἐγγίνεσθαι ὑποπτεύσωμεν.

Ἀλλ' εἰ ἀσώματον τὸ φῶς, διατί φησὶ πυρὸς ἢ ὅλως σώματος παρουσία γίνεται; δόξει γὰρ ἂν ἀπορροή τις εἶναι σωματικὴ καὶ σῶμα. ὃ δὴ ἐπιλυόμενος, ληπτέον φησὶ, οὐ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλ' ὡς πέφυκεν ἐκεῖνο πάντως· δηλῶν, ὡς εἰδικήν τις ἐστὶν ἡ τοῦ φωτὸς ἐνέργεια. ἐπεὶ καὶ ἡ θερμότης ἀπὸ εἴδους, διὸ οὐ σῶμα. οὐ γὰρ κατὰ ἀπομερισμόν, ἢ ἀπορροήν· ἀλλ' ὡς αὐτὸ τοῦτο ἐνέργεια τοῦ λαμπροῦ εἴδους ᾗ ὅ, τί ποτε δεῖ καλεῖν τὸ τοῦ φωτὸς αἴτιον εἶδος. ἀλλ' εἰ τὸ σκότος ὁρᾶται ἄνευ φωτὸς, οὐκ ἔσται πᾶσι τοῦ ὁρᾶσθαι τὸ φῶς αἴτιον, ἢ οὐχ ὁρατὸν (ὡς καὶ αὐτὸς ἐπάγει) τὸ σκότος, οὐ γὰρ καθ' ἐπέρεισιν αὐτοῦ αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ κατὰ στέρησιν, καὶ τὸ μὴ ὁρᾶν. τὸ δὲ πῦρ, καὶ εἰ τοιοῦτον ἐν σκότει ὁρᾶται, ὡς αὐτὸ καὶ τοῦ διαφανοῦς αἴτιον, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δεόμενον πρὸς τὸ ὁραθῆναι ἐκείνου, τοῦ μὲν οὖν κατ' ἐνέργειαν διαφανοῦς, τουτέστι τοῦ ἤδη πεφωτισμένου, οὐ δεῖται πρὸς τὸ ὁραθῆναι τὸ πῦρ. ἐπεὶ δὲ δεῖ τι εἶναι μεταξὺ, οὐ γὰρ κατ' ἐπαφὴν ἡ ὅρασις, διαφανὲς εἶναι τοῦτο χρὴ, ἵνα μὴ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον ὂν, παραποδίζῃ τῷ σκοτοποιῷ ἰδιώματι τὴν τῶν φωτοειδῶν εἰς ἄλληλα ἐνέργειαν, τοῦτε πυρός φημι, καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ ὀργάνου. συμβαίνει δὲ, φησὶ, καὶ τοῦ ὁρᾶσθαι τὰ χρώματα, χρῶμα τὸ αἴτιον εἶναι, καὶ τοῦ ἁπλῶς τὰ ὁρατὰ τὸ ὁρατόν, ὑπὲρ τὸ φῶς αἴτιον χρῶμα ὂν τοῦ διαφανοῦς καὶ ὁρατοῦ. καὶ οὐκ ἄτοπον φησὶ, ἀλλὰ καὶ ὁμολογούμενον τοῖς ἄλλοις· καὶ γὰρ ἡ γεῦσις διὰ χυμοῦ. ἀλλ'

ἑρεῖ τις, ὡς ὁ μὲν χυμὸς ἴδιον αἰσθητὸν τῆς γεύσεως, καὶ ὁ ψόφος τῆς ἀκοῆς, οὐδενὸς ἔξωθεν εἰς τὸ κινεῖσθαι τὸ αἰσθητήριον δεόμενος, εἰ μὴ ἄρα τοῦ διηχοῦς τις εἴποι ὡς τὸ χρῶμα τοῦ διαφανοῦς. ἀλλὰ καὶ ὡς ὁ μὲν ἦχος εὐθὺς αἰσθητὸς, συμμέτρου ἀέρος ὄντος μεταξύ· τὸ δὲ χρῶμα δεῖται ἔξωθεν τοῦ φωτίζοντος, εἰ μέλλει γίνεσθαι ὁρατόν. ἢ τοῦτο τῆς ὄψεως ἐξαίρετον, τὸ δεῖσθαι φωτὸς, οὐ διὰ τὸ ἀτελέστερον ἢ κατὰ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις, αἳ οὐδενὸς ἄλλου ἔξωθεν τοῦ τελειοῦντος χρῄζουσιν· ἀλλὰ διὰ τὸ κρεῖττον καὶ ὑπερφυέστερον πῶς τῆς ἐνεργείας, οὐκ ἀρκούσης ἑαυτῆς τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως, θειοτέρου δέ τινος δεομένου εἴδους. ὡς γὰρ τὸ ἡμέτερον σῶμα, πρὸς μὲν τὸ βαρὺ εἶναι καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κάτω φορὰν, οὐ δεῖται τῆς ψυχῆς, πρὸς δὲ τὴν καθ' ὁρμὴν κίνησιν, διὰ τὸ ὑπερφυέστερον, ἢ ὡς αὐτὸ πέφυκεν οὕτω κινεῖσθαι· καὶ οὐ διὰ τοῦτο χείρων ἡ καθ' ὁρμὴν τῆς κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κρείττων, οὕτω ἐστὶν ἡ ὄψις κρείττων τῶν ἄλλων, διὰ τὸ κρειττόνως ἐνεργεῖν, ἀλλ' οὐ τοῦ τελειοῦντος δεομένη.

Μή ποτε δὲ εἴποι τις, καὶ τὸ προηγούμενον ὁρατὸν τὸ λαμπρὸν εἶναι, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς ὃ καθ' αὑτὸ κινεῖ τὴν ὄψιν, καὶ περὶ αὐτὴν ἐνεργεῖ ἔξωθεν οὐδενὸς ἄλλου τοῦ τελειοῦντος δεομένης. τὰ δὲ χρώματα, ὡς ἀμυδρά τινα φῶτα, μὴ καθ' αὑτὰ εἶναι ὁρατὰ, ἀλλὰ δεῖσθαι τοῦ προηγουμένως ὁρατοῦ ἐπιτελειοῦντος καὶ αὐτά. ἀλλ' οὕτω φαίη ἄν τις, οὐ συνεργεῖν ἐχρῆν τὸ φῶς τοῖς χρώμασι πρὸς τὸ ὁρᾶσθαι, τοὐναντίον δὲ ἐπικαλύπτειν αὐτὰ, ὡς καὶ ὁ μείζων τὸ φῶς ἐκκρούει τὸ ἔλαττον. καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὸ λαμπρότερον, οὐ συγχωρεῖ διαφαίνεσθαι τὸ ἧττον λαμπρόν. ἐν γοῦν ἡλίῳ, τὸ λυχνιαῖον οὐχ ὁρᾶται φῶς. ἢ οὐχ ἡ αὐτὴ παραβολὴ μείζονος πρὸς ἔλαττον, καὶ προηγουμένου πρὸς ἑπόμενον. οὐ γὰρ ὡς ὁρατὸν παραβάλλεται τὸ χρῶμα πρὸς τὸ φῶς, οὐδὲ γὰρ ὁρατὸν ὅλως ἄνευ φωτός. διὸ ἑπομένως ὁρατὸν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ τελειούμενον, καὶ δι' ἐκείνου ὁρώμενον. αὐτὸ δὲ τὸ φῶς καθ' αὑτὸ, πρὸς τὸ ὁρᾶσθαι ἱκανόν. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων τὸ ἀνάλογον μὴ εὑρίσκεται, ὡς τὸ μὲν προηγουμένως, τὸ δὲ ἑπομένως εἶναι ἀκουστὸν, ἢ γευστὸν, περιουσία αὕτη τοῦ τε πρώτως ὁρατοῦ, ὃ δὴ τὸ φῶς εἶναι φαμὲν, τὸ καὶ ἄλλα ἄττα ὁρατὰ * ἐπιτελῆ, ἐστὶ τῆς ὁρατικῆς δυνάμεως, οὐ τοῦ φωτὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων τινῶν διὰ τοῦ φωτὸς αἰσθανομένης.

ἐπιτελεῖν

Ἐπεὶ δὲ φαίνεται κινεῖσθαι τὸ διαφανὲς ὑπὸ τῶν χρωμάτων, βουλομένους καὶ τὴν αἰτίαν τὴν πῶς κινεῖται, πότερον ἀπορροῇ τινι, ἢ τῷ τὰ μὲν ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν διατείνειν, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ διαφανοῦς ποιοῦντας τὸ ὁρᾶν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἐπιφερομένων τῶν χρωμάτων, καὶ ἔτι ἐπὶ τοὺς ἐκπέμπεσθαι τὸ αἰσθητήριον ὑπολαμβάνοντας, δίκαιον ἡμᾶς ἐπιζητῆσαι, ἐπὶ τῷ ὄντι κινεῖται τὸ διαφανὲς καί τινα κίνησιν, φαίνεται δὴ διὰ μέσου τοῦ διαφανοῦς ὁρώμενα τὰ χρώματα. ἐὰν δὲ ἐπ' αὐτὴν τεθῇ τὴν ὄψιν, οὐχ ὁρώμενα. πρὸς δὲ τοῦτο ἐλέγομεν, ὡς μέσου τοῦ διαφανοῦς δεῖ, ἵνα φωτίζηται τὰ ὁρώμενα, ἀλλὰ καὶ ὅταν λαμπρὸν ἢ τὸ ὁρώμενον μέσου δεῖ τοῦ διαφανοῦς, ἢ καὶ τό τε λέγομεν, διὰ τὸ σύμμετρον τῆς διαστάσεως. δεῖν δὲ μὴ στερεὸν εἶναι τὸ μεταξὺ, ἵνα μὴ τῷ σκοτοποιῷ παραποδίζῃ τὴν ἐνέργειαν· ἆρα οὖν ὡς μὴ ἐμποδίζον μόνον χρήσιμον τὸ διαφανὲς, καθάπερ εἰ καὶ κενὸν ἦν τὸ μεταξὺ, ἢ οὐκ εὔλογον, ἀλλὰ συνεισφέρειν τι δεῖ καὶ αὐτό. οὐ γὰρ μάτην σῶμα δεῖ τὸ μεταξὺ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χρωμάτων ἐναργῶς συντελεῖ. οὐ γὰρ ἂν μὴ διαπεφωτισμένου τοῦ μεταξὺ, ἴδοιμεν. ἀκόλουθον οὖν, καὶ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν τι συνεισάγειν.

Ἔτι δὲ εἰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς κινεῖται πῶς ὁ ἀὴρ, καὶ ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως, καὶ ἐπὶ τῆς ἁφῆς δὲ, ὅταν μεταξὺ ᾖ τοῦ θερμαίνοντός τε καὶ θερμαινομένου· καὶ ἐπὶ τῆς γεύσεως, εἰ τῶν ὑγρῶν τι εἴη μεταξύ. ἢ εἰ καὶ ἐπὶ τούτων τῷ μεμίχθαι, ἀλλ' οὐ τῷ ἐνεργεῖν ἀκόλουθον· καὶ ἐπὶ τῆς ὄψεως, ἔτι ἅπαν τὸ φωτίζον, ἐνεργεῖ σαφῶς εἰς τὸ διαφανές. τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ ἄγαν λαμπρὸν, ὥστε καὶ τὸ ἀμυδρῶς λαμπρὸν, ἐνεργεῖ. εἰ καὶ μὴ οὕτως, ὥστε φωτίζειν· καὶ τὰ χρώματα συντελεωθέντα, καὶ ἐπιλαμπρωθέντα, ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος κινοίη ἂν καὶ αὐτὰ τὸ διαφανές.

Ἆρα οὖν αὐτὰ μὲν τὸ διαφανὲς τοῦτο; τὸ δὲ κινεῖ τὴν ὄψιν, οἷον μορφωθὲν αὐτὸ ὑπὸ τῶν χρωμάτων. ἀλλ' οὕτω τοῦ διαφανοῦς ἂν πεπονθότος ᾐσθανόμεθα, καὶ οὐ τοῦ χρώματος. εἰ δὲ τοῦ χρώματος, τοῦτο ἂν καὶ τὴν ὄψιν κινοίη. ἀλλὰ καὶ τοῦ διαφανοῦς τὸ δὲ διαφανὲς, καὶ καθ' αὑτὸ κινητικὸν τῆς ὄψεως, ὅταν φωτίζηται, οὐ δι' ἑτέρου, καὶ ὡς ὑπὸ τῶν

χρωμάτων

χρωμάτων κινηθέν. τίς οὖν ἡ κίνησις, ἵνα καὶ ὅπερ αὐτὰ τὰ ὁρώμενα διὰ τοῦ μεταξὺ κινεῖ τὴν ὄψιν, γνωρίζωμεν. φημὶ τοίνυν, ὡς καθάπερ τὸ φωτίζον τελειοῖ τὸ διαφανές, χωριστῶς παρούσης αὐτῷ τῆς ἀπ᾽ ἐκείνου ἐνεργείας· καὶ τῷ ἡμετέρῳ ὄμματι διὰ τοῦ διαφανοῦς, οὐχ ὡς πεπονθότος, ἀλλ᾽ ὡς καὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν χωριστὴν ἐνέργειαν τελειουμένου, οὕτω καὶ τὸ χρῶμα λαμπρυνθὲν ἐνεργεῖ εἰς τὸ διαφανές, χωριστῶς αὐτῷ ἐπιχεομένην ἐνέργειαν, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ διάδοσιν, ἀλλ᾽ ἀθρόως, καὶ ὁμοῦ παντὶ καὶ ὅλῃ ἀμερίστως πανταχοῦ αὐτῷ παροῦσαν, καὶ οἷον εἰδοποιοῦσαν αὐτὸ χωριστῶς, καὶ σὺν τῷ οὕτως εἰδοποιηθέντι, καὶ τὴν ἡμετέραν κινοῦσαν ὄψιν· ὡς τὸ χρῶμα αὐτό ἐστιν εἰς τὴν ὄψιν ἐνεργεῖν, ἀλλ᾽ οἷον ὑποκειμένῳ τῆς ἰδίας ἐνεργείας τῷ διαφανεῖ χρώμενον, οὐχ ὡς πάσχοντι, ἀλλ᾽ ὡς εἰδοποιουμένῳ χωριστῶς καθ᾽ αὐτήν. διὸ καὶ ἀμιγῶς τῇ ὄψει πάρεστιν ἡ τοῦ χρώματος ἐνέργεια, καίτοι οὐκ ἄλλως παροῦσα ἢ τῷ ἐποχεῖσθαι τῷ διαφανεῖ, ἐπεὶ δὴ ἀμιγῶς ἐποχεῖται.

Τί οὖν συντελεῖ πρὸς ὅρασιν τὸ διαφανές; εἰ ἀμιγῶς αὐτῇ προσπίπτει ἡ τοῦ χρώματος ἐνέργεια. ἢ δῆλον, ὡς τῷ διαβιβάζειν, ἥκει γὰρ εἰς τὴν ὄψιν τῷ διαφανεῖ ἐποχουμένη χωριστῶς, ὡς εἴρηται, καὶ ἀμερίστως παντὶ παροῦσα. διὸ καὶ πάντες ἐν τῷ * αὐτῷ ὅσοι ἂν οἱ βλέποντες ὦσι τοῦ αὐτοῦ καὶ ὅλου αἰσθάνονται, ὡς καὶ τῆς φωνῆς ἀκούουσι πάντες ὅλης οἱ ἐν τῷ θεάτρῳ. καὶ γὰρ ἡ φωνῆς ἐνέργεια ἐστὶν ἀμέριστος, πανταχοῦ ὅλη ἡ αὐτὴ χωριστῶς αὐτῷ παροῦσα, ἅτε μήτε συμφερομένη, μὴ δὲ συναλλοιουμένη τῷ ἀέρι. τῆς γὰρ ἀπολύτου παρουσίας τεκμήριον, τὸ καὶ πᾶσι καὶ ἑκάστῳ τῶν ἀκουόντων ὅλην ἐνυπάρχειν καὶ πληροῦν πάντας μονοειδῶς. Τί οὖν; οὐ πλήττεται καὶ κινεῖται παθητικῶς ὑπὸ τοῦ ψοφοῦντος, ὅτε ἀὴρ καὶ τὸ αἰσθητήριον; ἢ τὸ μὲν πάθημα καὶ ἡ κίνησις προκατάρχει περὶ τὰ σώματα. ἀλλ᾽ οὐ ταῦτα καὶ φωνή, ἀλλ᾽ οὐ δὲ ἡ ἀκοή· ἡ δὲ κατ᾽ ἐνέργειαν τελειότης, ἡ κατὰ τὸ εἶδος ἱσταμένη τῆς κινήσεως. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν προηγεῖται τὸ τοῦ ἀέρος πάθος· ἐπειδὴ διὰ πληγῆς τὸ ἀκουστόν. τὸ δὲ ὁρατόν, οὐ διὰ τὸ παθεῖν τὸ διαφανές, ἀλλ᾽ ἤδη ὂν αὐτὸ τὸ χρῶμα. εἰ δὲ κἀνταῦθα δοίη τις, ἐγγίνεσθαι τινὰ παθητικὴν ὑπὸ τῶν χρωμάτων τῷ ἀέρι διάθεσιν, οὐ κατὰ ταύτην ὁρατὸν ἀποτελεῖται τὸ χρῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν τελείαν καὶ ἀθρόαν, καὶ ὅλην ὁμοῦ τοῦ εἴδους ἐνέργειαν, ἀπολύτως παροῦσαν τῷ διαφανεῖ, καὶ παθητικῶς μὲν κινοῦσαν τὸ αἰσθητήριον· οὐκ ἐν τῷ πάθει δὲ ὑπαρχούσης τῆς ὄψεως, ἀλλ᾽ ἐν τῇ εἰδητικῇ τῆς ζωῆς τελειώσει, καὶ τῇ τοῦ λόγου προβολῇ. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀσφραντοῦ καὶ τῆς ὀσφρήσεως, ἐναργέστερον τὸ συμβαῖνον ἐν τῷ μεταξὺ παθήματι, ὡς ἐστιν ἀπελθόντος τοῦ ὀσφραντοῦ, ἐμμένειν τὴν ὀσμήν· οὐ διὰ τὰ ἀπορρεύσαντα μόρια μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ πεπονθότος τι τοῦ ἀέρος, ὥσπερ καὶ θερμανθέντος, ὅταν μεταξὺ τοῦ θερμαίνοντός τε καὶ τοῦ θερμαινομένου γίνεται, καὶ γλυκαζομένου τοῦ ἀέρος τοῦ μεταξὺ τῆς γλώττης καὶ τοῦ μέλιτος. καὶ κατὰ τὸ εἶδος μὲν κἀνταῦθα ἥτε αἴσθησις καὶ τὸ αἰσθητόν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐνυλότερον καὶ τοῦ αἰσθητηρίου καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἐν τούτοις εἴδους σφοδρότερον, καὶ διὰ τοῦτο ἐναργέστερόν τε τοῖς αἰσθητηρίοις, καὶ ἐν τῷ ἀέρι, ἵνα μετάσχῃ τοῦ αἰσθητοῦ εἴδους διαφαίνεται τὸ πάθος. οὔτε δὲ ταῦτα κατ᾽ ἀπορροίας αἰσθανόμεθα, οὔτε ἔτι μᾶλλον τῶν χρωμάτων τι ἀπορρέον ποιεῖ τὴν ὅρασιν, ἀλλὰ τῷ ἐνεργεῖν ὁρᾶται. Καὶ πῶς οὕτως ἰσχυρὰ ἡ τοῦ χρώματος δύναμις, ὡς ἄνευ ἀπορροῆς κινεῖν, καὶ τοῦτο συνεχῶς ποιεῖν; δῆλον γάρ, ὅτι τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐνεργεῖ αὐτοῦ συνεχῶς, εἰ μὴ καθάπερ τὸ πῦρ ὕλης δεῖται, καὶ ἀφ᾽ οὗ τὸ φῶς γίνεται τοῦ διαφανοῦς. ἢ οὐ τὸ χρῶμα μόνον, ἀλλὰ (ὡς εἴρηται) πᾶν αἰσθητὸν τῷ ἐνεργεῖν κινεῖ τὰς αἰσθήσεις. τὸ δὲ χρῶμα καὶ οὐκ ἀεί, ἀλλ᾽ ὅταν ἐλλάμπηται· καὶ ὅταν ὡς αὐτὸς ἔφη, ἡ ὕλη αὐτῷ παρῇ τὸ διαφανές, ὃ ἅμα καὶ τελειοῖ τὰ χρώματα τῷ φωτί, καὶ εἰδοποιεῖται πως ὑπ᾽ αὐτῶν τῇ χωριστῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ἐνεργείᾳ. τὸ δὲ φῶς οὐ διὰ τοῦ διαφανοῦς, ἀλλ᾽ ἐν τῷ διαφανεῖ, καὶ καθ᾽ αὐτὸ ὁρατόν· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ διαφανὲς τῷ φωτὶ οὐ διαιρετέον φησίν, ὀρθῶς λέγων. οὔτε γὰρ τὸ φῶς ἄνευ τοῦ διαφανοῦς, οὐδὲ τούτου χωρὶς φωτὸς αἴσθησις. καὶ εἴγε χρῶμα τοῦ διαφανοῦς τὸ φῶς, οὐδ᾽ ἂν ἕτερον εἴη τοῦτο ὁρατὸν παρὰ τὰ χρώματα. Τί οὖν πάσχον τὸ διαφανὲς ποιεῖ τὴν ὄψιν; ἔνιοι γὰρ ὑποτυποῦσθαι φασίν. ἢ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ εἴρηται, ὡς ἀπολύτως δεχόμενον τὴν ἀπὸ τοῦ ὁρατοῦ ἐνέργειαν, καὶ τῷ αἰσθητηρίῳ

* θεάτρῳ

ταύτην συνάπτων. ὁρατὰ δὲ οὐ τὰ χρώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγέθη καὶ σχήματα εἰ καὶ δευτέρως, ὡς ἤδη διώρισται. ἡ δὲ ὄσφρησις φησί, διὰ τοῦ ἀέρος, ὥσπερ ἀναμιγνυμένου πως ἔοικε, καὶ πάσχοντος. ἡ δὲ ἀκοή, σχηματιζομένου. εἴρηται δέ, ὡς οὐ κατὰ τὸ πάθος ἡ αἴσθησις, οὐδὲ σχῆμα ἡ φωνή, ἀλλά τι τέλειον τῆς ἐνεργείας εἶδος. καὶ τὸ ὀσφραντὸν δὲ οὐ τὸ πάθος, ἀλλὰ τὸ εἶδος. πάσχει δὲ μᾶλλον ὑπὸ τούτων ὁ ἀήρ, ὡς ἐνυλοτέρων καὶ σωματοειδεστέρων εἰδῶν. Ζητεῖ δέ, εἰ διικνεῖται πρὸς τὴν αἴσθησιν ἕκαστον ὁμοίως· ἢ τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἧττον, καὶ δῆλον οἶμαι, ὡς οὐχ ὁμοίως, ἀλλ᾽ ὅπως ἂν ἔχῃ αὐτό τε δυνάμεως, τὸ αἰσθητὸν μείζονος ἢ ἐλάττονος εἰς τὸ ἐνεργεῖν, καὶ τὸ αἰσθητήριον ἀκριβεστέρας ἢ ἀμυδροτέρας καθαρότητος. ἔτι δὲ καὶ τὸ μεταξύ, μᾶλλον καὶ ἧττον πρὸς τὸ διαβιβάζειν τὴν ἐνέργειαν ἐπιτηδειότητος. ἔτι δὲ κατὰ τὸ διάστημα πορρωτέρω, ἢ ἐγγυτέρω ὄντος τοῦ αἰσθητοῦ, γίνεταί τις πρὸς τὴν δίιξιν διαφορά. Ὅπως δὲ καὶ ἐπὶ πασῶν ἐστι τὸ ἀνὰ μέσον, εἰ καὶ τῶν μὲν ἔξω τὸ μεταξὺ διαφαίνεται, τῶν δὲ ἐν ἡμῖν οὐδέ, ἀρκούντως τε παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει διώρισται, καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου ἐπιστάσεως μόνον ἠξίωται. ἠπόρηται δ᾽ οὐδέν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἂν τις ζητήσειεν, εἰ ἀθρόα ἡ παρουσία ὡς ἐλέγομεν γίνεται ἡ τῆς φωνῆς, πῶς οἱ ἔγγιον μᾶλλον καὶ θᾶττον ἀκούουσιν, ἢ πῶς ὁρῶμεν πρότερον πλήξαντα τὸν δρυτόμον, ὕστερον δὲ τοῦ ἤχου αἰσθανόμεθα. δῆλον γάρ, ὡς οὐχ ἅμα τῇ πληγῇ. ἢ ἐπειδὴ παθεῖν τι πρότερον καὶ κινηθῆναι χρὴ τὸν ἀέρα· τὸ δὲ εἶδος τῆς φωνῆς ἀθρόον ὕστερον ἐπιγίνεται· τὸ δὲ πάθος καὶ ἡ κίνησις, ἐν χρόνῳ. τὸ δ᾽ εἶδος ὕστερον ἀθρόως τῷ γινομένῳ ἐπιγίνεται. καὶ ἐπὶ τῆς φωνῆς τοίνυν, ὕστερον ἐπὶ τῷ πάθει τὸ τῆς ἐνεργείας εἶδος, ἐφ᾽ ὅσον κατὰ τὴν συνέχειαν τοῦ ἀέρος καὶ τὸ πάθος διικνεῖται. διὸ καὶ οἱ ἔγγιον, θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον ἀκούουσιν. καὶ γὰρ θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον πάσχουσι οἱ τοῦ πληγέντος τὴν ἀρχὴν ἔγγιον. τὸ δέ γε ὁρατόν, οὐ κατὰ πάθος ἐνεργεῖ εἰς τὸ διαφανές, ἐπεὶ μὴ δὲ τὸ φωτίζον. διὸ καὶ ἀχρόνως, καὶ ἅμα πᾶσιν ὁρατόν, οἷς ὁρᾶται· εἰ καὶ μὴ ὁμοίως, ἀλλὰ τοῖς ἔγγιον ἀκριβέστερον. διότι ἐνεργεῖ μὲν εἰς τὰ ἐπιτηδειότερα. ταῦτα δέ, τὰ προσεχῆ κατὰ τόπον, διὰ τὸ σώματα εἶναι. Ἀφοριστέον δέ φησιν ὁ Θεόφραστος, καὶ τὰ περὶ τὰς ἀνακλάσεις. φαμὲν γὰρ δή, καὶ τῆς μορφῆς ὥσπερ ἀποτύπωσιν τῷ ἀέρι γίνεσθαι, ἴσως καὶ αὐτὸς ὡς Πλάτων, εἰδωλικήν τινα ἐν τῷ περὶ τὸ λεῖον φωτὶ τῶν σωματικῶν εἰδῶν ἔμφασιν γίνεσθαι τιθέμενος, τὰς δ᾽ οὖν κλάσεις οὐ σωματικὰς θετέον. πάθος γὰρ τοῦτο, καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἀπᾶδον. καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ οὐρανίου φωτός. ἀλλ᾽ ἐνεργητικὰς καὶ τὰς κλάσεις νοητέον· εἰς τὸ τελεῖον καὶ πυκνόν, καὶ στίλβον, μειζόνως τοῦ φωτίζοντος καὶ τοῦ ὁρῶντος ἐνεργοῦντος, ὡς καὶ ἄλλα δι᾽ αὐτοῦ καταλάμπειν, ἢ ὁρᾶν. ἐκείνου γὰρ ἡ δευτέρα ἐνέργεια, συνεργοῦντος καὶ τοῦ ὑποκειμένου λείου καὶ στίλβοντος, διὰ τὴν πρὸς τὸ φῶς συγγένειαν, καὶ διότι μὲν τὸ φωτίζον ἑκατέρωθι ἐνεργεῖ. συνεχὴς καὶ ἡ δευτέρα τῇ πρώτῃ. διότι δὲ τὸ λεῖον ἐν τῇ δευτέρᾳ συνεργεῖ, διαίρεσίς τις ἀμφοτέρων συμπίπτει, ὅπερ ἡ κλάσις. ἐπὶ δὲ τῆς διὰ τῶν κατόπτρων τῶν προσώπων θέας, γίνεται μὲν καὶ ἡ τῆς ὄψεως κατ᾽ ἐνέργειαν, ὡς εἴρηται, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ πάθος ἡ ἀνάκλασις ἐπὶ τὸ πρωτότυπον. ὁ δὲ Πλάτων, καὶ εἰδωλικήν τινα ἐν τῇ προϊούσῃ τῆς ὄψεως ἐνεργείᾳ, περὶ τὸ λεῖον τῶν σωματικῶν εἰδῶν ἔμφασιν, οὐ κατὰ ἀπόρροιαν σωμάτων, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν εἰδῶν σκιαγραφίαν, ἐν τῷ δοκεῖν καὶ φαίνεσθαι, ὑφίστασθαι βούλεται. ὃ δὴ ἴσως καὶ ὁ Θεόφραστος ἐνδείκνυται, κατὰ τὰς ἀνακλάσεις λέγων, τῆς μορφῆς ὥσπερ ἐκτύπωσιν ἐν τῷ ἀέρι γίνεσθαι. Ἐπάγει δέ, ὡς ἐπ᾽ ἐνίων, ὁμογενὲς ἔοικεν εἶναι τὸ αἰσθητήριον τοῖς αἰσθητοῖς. ἥ τε γὰρ γλῶττα διὰ ὑγροῦ τῶν χυμῶν, καὶ ἀκοὴ δὴ διὰ τοῦ ἀπειλημμένου ἀέρος κινουμένου τῆς φωνῆς αἰσθάνεται. ζητεῖ οὖν, διὰ τί μὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· καὶ πῶς τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πάσχει, ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν ἀέρος ὁ ἀήρ, καὶ ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ τὸ ὑγρόν, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅμοιος ὁ λόγος. ἐφ᾽ ἑκάστῃ γὰρ τὸ αἰσθητήριον τοιοῦτον, ὁποῖον καὶ τὸ ἔξω ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐνεργείαις ὑποκείμενον, διαφανὲς μὲν ἐπὶ τῆς ὄψεως, διηχὲς δ᾽ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς. οὐ γὰρ καθὸ ἀήρ, ἀλλὰ καθὸ διηχές, δέχεται τὸν ψόφον· δίοσμον δὲ ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως. διὸ κἀνταῦθα ἢ ὑγρόν, ἢ ἀήρ, ἢ τὸ μεταξύ. ὑγρὸν δ᾽ ἐπὶ τῆς γεύσεως· καὶ ἐπὶ τῆς ἁφῆς τὸ δυνάμενον τὰς ἁπτικὰς δέχεσθαι ποιότητας. καὶ οὐ τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πάσχει, ἀλλὰ τὸ δυνάμει ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ· οὐ μὴν ὡς ὁ ἀὴρ ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ἀλλ᾽ ὡς δυνάμει διηχές, ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ διηχητικοῦ.

Διὰ τί οὖν ὑγρὸν ἐπὶ τῆς ὄψεως, ἀλλὰ μὴ κοινὸν ὕδατι καὶ ἀέρι, ἐπειδὴ κοινὸν ἀμ-

φοῖν

φοῖν τὸ διαφανές. καὶ διατί μὴ καὶ ἐπὶ ἀκοῆς τὸ κοινόν, εἴγε καὶ ἐν ὕδατι τὸ διηχές. ὁμοία δὲ καὶ ἐπὶ ὀσφρήσεως ἡ ἀπορία· ἢ ἀρκεῖ καὶ θάτερον. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἔξω οὐ μίξεως δεῖ· ἀλλ' εἴτε ὕδωρ, εἴτε ἀὴρ εἴη τὸ μεταξύ, γίνεται ἡ ὅρασις. διατί οὖν ἐν ὕδατι ἡ κόρη, ἐπειδὴ εὐφυλακτότερον καὶ εὐεπιληπτότερον ἀέρος ὕδωρ. διατί δὲ ἡ ἀκοὴ ἀέρος, ἐπειδὴ εὐκινητότερον ὁ ἀήρ· συντελεῖ δὲ ἡ κίνησις πρὸς τὴν τοῦ ψόφου αἴσθησιν. ἀλλ' εἰ ἄνευ τῆς ἀναπνοῆς δυνατὸν ὀσφραίνεσθαι, τί κωλύει φησὶ καὶ ἀκούειν ἄνευ τοῦ ἀέρος; ἐπειδὴ οὐ δυνατὸν ἄνευ τῆς τοῦ ἐν τοῖς ὠσὶν ἀέρος πληγῆς * γενέσθαι ψόφον. τὸ γὰρ τῆς ἀκοῆς αἰσθητήριον ἀήρ· τῆς δὲ ὀσφρήσεως, οὐ τὸ τῆς ἀναπνοῆς εἰσφερόμενον πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον τοῦτο ἐπὶ τοῦ διανοίγειν τοὺς ὀσφραντικοὺς πόρους, οἷοι εἰσὶν ἐπικεκαλυμμένοι. οἷς δὲ μή, τούτοις καὶ ἄνευ τοῦ ἀναπνεῖν ὄσφρησις.

* ἐπίγεσθαι

Ὁ δὲ ψόφος ἄρα πάντως πρὸς στερεόν φησιν; ἢ καὶ στερεοῦ χωρίς, ὡς ὁ τῶν ἀνέμων. ἀλλὰ καὶ οὗτοι τῇ γῇ προσπίπτοντες, ψοφοῦσι. καὶ αἱ βρονταὶ δέ, ὡς πρὸς στερεὸν τὸ νέφος τοῦ πνεύματος προσρηγνυμένου. ἀλλ' εἰ ὁ ἀὴρ συμφυὴς· τὸ δὲ ἀκούειν, ὅταν ὑπὸ τῆς πληγῆς ὁ ἔξω συνάπτηται. κινούμενος δὲ καὶ οὗτος ἀεί, καὶ ἠχῶν ἡ κίνησις, ἂν τὴν κίνησιν αἰσθάνοιτο, καὶ οὐχ ὁ ψόφος τὸν ψόφον. καί τοίγε κωλύει ἂν τὸ ἐνυπάρχον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἢ οὐ αἰσθητὸς ὁ ἐντὸς ἦχος ἁπλῶς. οὐκ αἰσθανόμεθα γοῦν ἠχοῦντος, ἂν μὴ τὰ ὦτα ἐμφράξωμεν. ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ ζωτική, καὶ οὐχ οἵα ἡ τοῦ πληττομένου. ὅταν δὲ ὑπὸ τοῦ πληγέντος πάθῃ, καὶ τὸ τοῦ ψόφου ἀναδέξηται εἶδος, τότε ἡ ἐνέργεια ἀκοή. οὐκ ἄρα παραποδίζει ὁ πρότερος ἦχος, ἐπειδὴ μὴ αἰσθητός· ἡ δὲ κίνησις, ζωτικὴ οὖσα, καὶ συνεργεῖ πρὸς τὴν αἴσθησιν τοῦ πληγέντος.

Ἀλλ' εἰ ὁ ψόφος ἔξωθεν διικνεῖται μέχρι τῆς ἀκοῆς, πῶς ἀποφαίνεται μηδεμίαν γίνεσθαι αἴσθησιν, ἁψαμένου τοῦ αἰσθητοῦ, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως τῇ ἀναπνοῇ τὴν ὀσμὴν ἕλκομεν, ἕως ἂν προσπέσῃ δηλονότι τῷ κυρίῳ· ἢ τὸ αἰσθητόν, ὅπου καὶ ἡ πληγή. καὶ ὅπου τὸ εὐῶδες ἄρωμα, ὡς καὶ ὅπου τὸ χρῶμα. ἃ δὴ οὐχ οἷόν τε αὐτὰ προσπελάζειν τοῖς αἰσθητηρίοις, εἰ μέλλοι γίνεσθαι αἴσθησις. τὸ δὲ ἀπ' αὐτῶν τὸ μεταξὺ ἐγγινόμενον εἶδος τῆς ἐνεργείας, παρεῖναι δεῖ καὶ τῷ αἰσθητηρίῳ. οὐ γὰρ δή, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐπιφέρει, μηδενὸς ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ διικνουμένου, κινοῖτο ἄν τις αἴσθησις. καὶ γὰρ τὸ χρῶμα διὰ τοῦ διαφανοῦς κινεῖ τὴν ὄψιν, ποιοῦντός τι καὶ τοῦ μεταξύ, καὶ συνεργοῦντος, καὶ αὐτοῦ κινηθέντος πῶς ὑπὸ τοῦ ὁρατοῦ. καὶ ὅπως, ἤδη κατὰ δύναμιν διήρθρωται. καὶ οὐ τοῦ μεταξύ, ἀλλὰ τοῦ ποιοῦντος ἡ αἴσθησις. οὐ γὰρ ταὐτὸν ποίησις καὶ ποιοῦν, οὐδὲ ἐνέργεια καὶ ἐνεργοῦν. ποιεῖ δὲ τὸ ποιοῦν κατὰ τὴν ποίησιν, καὶ τὸ πάσχον ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος πάσχει· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ποίησιν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς ποιήσεως. καὶ αἰσθανόμεθα οὖν οὐ τῆς ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ ἐνεργείας, ἀλλὰ τοῦ αἰσθητοῦ μέν, κατὰ δὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν, διὸ οὐ τοῦ μεταξύ, ἀλλὰ ἤτοι τὸ ἐν μεταξὺ ἐκπεμπόμενον, ἐνεργείας εἶδος τοῦ ἐκπέμποντος.

Εἰπόντι δὲ τῷ Ἀριστοτέλει, ὡς αἱ διαφοραὶ τῶν ψόφων, οἷον ὀξὺ καὶ βαρύ, ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν ψόφῳ δηλοῦνται. καὶ ἐπαγαγόντι, ὥσπερ γὰρ ἄνευ φωτὸς οὐχ ὁρᾶται τὰ χρώματα, οὕτως οὐδὲ ἄνευ ψόφου τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ ἐπισημαίνεται, ὡς ὁμοίως ἔχειν λέγοντι φῶς πρὸς χρώματα, καὶ ψόφον πρὸς ὀξὺ καὶ βαρύ, ἀντιλέγειν ἔστιν. οὐ γὰρ τὸ φῶς, ἀλλὰ τὸ χρῶμα ὁμοίως πρὸς τὸ λευκὸν καὶ μέλαν· ἢ ὡς μὲν γένος τὸ χρῶμα, ἀναλογεῖ ψόφῳ, ἀλλ' οὐ τὸ φῶς. ἐπεὶ δὲ τὰ χρώματα οὐκ ἄνευ φωτὸς ὁρᾶται, ὡς οὐδὲ τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ ἄνευ ψόφου, ταύτῃ ἤτοι τὸ ὁρᾶσθαι μόνον γέγονεν ἡ παραβολή.

Ἀλλὰ διατί τὸ αἰσθητήριον τοῦ γευστοῦ ἀξιοῖ Ἀριστοτέλης, μήτε ὑγρὸν εἶναι, μήτε ἀδύνατον ὑγραίνεσθαι· ἐπειδὴ (φησιν) ὑγρὸν τὸ γευστόν, ἢ οὐχ ὑγρὸν φαίη ἄν τις, ἀλλ' ὡς ἔγχυμον ὑγρόν, τῇ γεύσει ἐστὶν αἰσθητόν, ἔδει οὖν μὴ ἔγχυμον εἶναι τὸ αἰσθητήριον μόνον· ἢ ἐπειδὴ ἁπτικῶς καὶ ἡ γεῦσις, ἀντιλαμβάνεται τοῦ οἰκείου αἰσθητοῦ, πάσχειν αὐτὴν καὶ ὡς ὑπ' αὐτοῦ ἀνάγκη. ὥστε καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, διὸ οὐ χρὴ οἰκείᾳ προκαταλεῖφθαι ὑγρότητι τὸ αἰσθητήριον.

Βούλεται δὲ ὁ Ἀριστοτέλης, ᾧ καὶ ὁ Θεόφραστος ἕπεται, μηδὲ τὴν γλῶτταν εἶναι τὸ ὄντως αἰσθητήριον τῆς γεύσεως, μὴ δὲ τὴν σάρκα τῆς ἁφῆς, ἀλλὰ ἀναλογεῖν ταῦτα τοῖς μεταξὺ γινομένοις, ἐπὶ ὄψεως καὶ ἀκοῆς. καὶ γὰρ ἐπὶ ἁφῆς, καὶ γεύσεως δεῖ μὲν εἶναι τὸ μεταξύ· εἴγε μὴ δὲ ποτὲ αὐτῷ προσπίπτον τῷ αἰσθητηρίῳ τὸ αἰσθητόν, κινεῖ τὴν αἴσθησιν, οὐκ ἔξωθεν δὲ ἐπ' αὐτῶν τὸ μεταξύ. καὶ γὰρ ὅταν τι μεταξύ, οὐ διὰ τούτου ἡ γεῦσις, ἢ ἡ ἁφή, ἀλλὰ σὺν τούτῳ, οἷον μέση εἴη ἡ ἀσπίς,

ἀσπὶς, οὐ διὰ τῆς ἀσπίδος ἢ λίθος πλήττει, ὡς τὸ χρῶμα ὁρᾶται διὰ τοῦ ἀέρος· ἀλλὰ οὖν * τῇ ἀσπίδι ἢ καὶ τὴν χεῖρα, ὡς ἄμφω ἅμα πληγῆναι. ἐπεὶ οὖν, οὐκ ἔξωθεν ἐστὶ τῆς ἁφῆς καὶ γεύσεως, τὸ δι᾽ οὗ ἐν ἡμῖν ἔσται. τοῦτο δὲ τῇ μὲν ἡ σὰρξ, τῇ δὲ ἡ γλῶττα. ὅτι μὲν οὖν πάσχει καὶ ἡ σὰρξ, ἐναργές. δῆλον δὲ, ὡς οὐχὶ τοῖς ἀψύχοις ὁμοίως. οὐκοῦν * ζωτικὸς· καὶ ἐπειδὴ αἰσθητικὴ ἡ ζωὴ τῆς σαρκὸς, καὶ * αἰσθητικός. διατί οὖν, εἰ μὴ καὶ ἐν αὐτῇ τὸ κρῖνον; εἰ γὰρ καὶ ἄλλο τι μᾶλλον καὶ ἀκριβέστερον εἴη ἁφῆς αἰσθητήριον, οἷον τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ ἡ σὰρξ αἰσθητική. καὶ ἔστω ἀναλογοῦσα τῷ ἀέρι ἐπὶ τῆς ὄψεως, μεταξὺ τοῦ κυρίου τοῦ αἰσθητηρίου. τῷ δὲ μὴ ἔξωθεν, ἀλλὰ συμπεφυκυῖα ἡμῖν εἶναι νομίζεσθαι θ᾽ αὕτη οὐκ ἀναίσθητος. διὰ τί οὖν εἰ ἡ σὰρξ αἰσθητική, ἀλλ᾽ ὅτι δεῖ αἰσθητήριον ἁπτικὸν προϋποτίθεσθαι. ἐπειδὴ φαίην ἂν σφοδρότερον πάσχουσα ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ, ἀμέσως αὐτῇ προσπίπτοντος, ἐκκρούει τῇ σφοδρότητι τοῦ πάθους τὴν αἰσθητικὴν ἐνέργειαν. διὸ καὶ Ἀριστοτέλης ἀξιοῖ εἶναί τι καὶ ἐπὶ τῆς ἁφῆς τε καὶ γεύσεως, τὸ μεταξύ. τοῦτο δὲ συμφυὲς τιθέμενος τοῖς ζώοις, ζωτικὸν δηλαδὴ καὶ αἰσθητικὸν, καὶ αὐτὸς οἶδε τὸ μεταξὺ ἐπὶ τούτων. Ἀξιοῦται δὲ κἀκεῖνο ὀρθῶς, τὸ δεῖν τὸ αἰσθητήριον ἐν μεσότητι ὑπάρχειν, τῆς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐναντιώσεως, οὐ κατὰ μῖξιν τῶν ἄκρων· ἤδη γὰρ ἂν εἴη πεπονθός· ἀλλ᾽ ὡς τὸ ἀπαθὲς, καὶ * δεκτικῶν τῶν παθῶν. ἐπεὶ τὸ ἐκ τῶν ἄκρων, οὐκ ἔσται τῶν μέσων κριτικόν. ἀπαθὲς γὰρ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου τὸ ὅμοιον. Καὶ ὅτι σῶμα μὲν καὶ μέγεθος τὸ αἰσθητήριον. οὐ μὴν ᾗ μέγεθος, αἰσθητικόν· ἀλλὰ κατὰ λόγον, καὶ δύναμιν. ἐν λόγῳ γάρ τινι πρὸς τὰ αἰσθητὰ τὸ αἰσθητήριον, καὶ ζωῆς εἴδει κριτικῷ τῶν σωμάτων χαρακτηριζόμενον, ἀλλὰ ἐπεὶ πάθη, ἢ διαφοραὶ σωμάτων εἰσὶ πάντα τὰ αἰσθητὰ (ποιότητος γὰρ, καὶ ποσότητος· οἷς δὲ οὐκ ἔστι γνωστὸν ἅπαν, ἐν τούτοις καὶ οὐκ ἔστι) δόξοι ἂν * ταῖς διαφοραῖς εἶναι πᾶν σῶμα. ἢ οὐ μόνῃ τῇ αἰσθήσει, ἀλλὰ καὶ τῷ δοξαστικῷ λόγῳ, γνωστὸν τὸ σῶμα. δόξῃ γὰρ μετ᾽ αἰσθήσεως, γνωστὸν κατὰ τὸν Πλάτωνα. καὶ τῆς οὐσίας τῆς σωματικῆς, ἡ δόξα ἐστὶν ἀντιληπτική.

ἅμα τῇ

ζωτικῶς αἰσθητικῶς

δεκτικὸν uel potius κριτικὸν

ἐν ταῖς πάθεσι καὶ ταῖς διαφ.

Τοῦ δὲ Ἀριστοτέλους, τὸ μὴ εἶναι πλείους αἰσθήσεις πιστουμένου, διὰ δὲ τοῦ πάντα ἡμῖν αἰσθητὰ εἶναι, τὰ ἁπτὰ μὲν τῇ ἁφῇ, τὰ δὲ διὰ τῶν μεταξὺ, τῷ ἔχειν ταῦτα. δι᾽ ὧν τὸ μεταξὺ γινώσκεται. γινώσκεται μὲν γὰρ τοῦτο διὰ μόνων δύο τῶν ἁπλῶν, ἀέρος τε καὶ ὕδατος. ἐκ δύο δὲ μόνων ἁπλῶν τούτων, καὶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῖν. τὸ γὰρ πῦρ ἢ οὐδενὸς, ἢ κοινὸν πάντων· οὐδὲ ἡ γῆ, ἀλλ᾽ εἴπερ τῇ ἁφῇ πως μέμικται. Βουλομένου δὲ, εἰ μὲν δι᾽ ἑνὸς αἰσθητηρίου πλείω αἰσθητὰ, τὸν ἔχοντα τοῦτο ἀρκεῖν πρὸς τὰ πλείω· εἰ δὲ διὰ πλειόνων τὸ αὐτὸ, καὶ τὸ ἕτερον ἔχοντα ἀμφοῖν ταυτοῦ αἰσθητικὸν ὑπάρχειν. ζητεῖ ὁ Θεόφραστος, πρῶτον μὲν, πόθεν ὡς διὰ μόνων ἀέρος καὶ ὕδατος. μή ποτε γὰρ ἡμῖν διὰ μόνων τούτων, ἐπεὶ καὶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῖν ἐκ τούτων, ἡ μὲν ὄψις ὕδατος, ἡ δὲ ἀκοὴ ἀέρος· θατέρου δὲ τούτων ἡ ὄσφρησις. δεύτερον δὲ, εἰ διὰ τοῦ αὐτοῦ πλείω, οὐ πάντως ὁ τοῦτο ἔχων, καὶ τὰ πλείω εἴσεται· οἷον εἰ δι᾽ ἀέρος καὶ τὰ ὀσφραντὰ καὶ τὰ ἀκουστὰ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἄμφω· οὐ γὰρ ὅσα ὀσφραίνεται, ταῦτα καὶ ἀκούει. οὐδὲ γὰρ, ὡς ὁ ἀὴρ ἁπλῶς ὀσφραντικὸς, ἢ ἀκουστικός. ὁ γοῦν ἐν τῷ φάρυγγι οὐδέτερον, ἀλλὰ κατὰ λόγον. καὶ δεῖ πρὸς ἑκάτερον ἔχειν λόγιον. καὶ ὁ μὴ ἔχων, οὐκ αἰσθήσεται ἀμφοῖν. Ἔτι * ἐπισκύπτει, μή ποτε οὐδὲ ἐκεῖνο ἀληθές· τὸ γὰρ ἐξ ἀμίκτων ἁπλῶς εἶναι τὰ αἰσθητήρια, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν. τὸ γοῦν θερμὸν, κοινὸν εἶναι φαμὲν, ἐπί τινων δὲ καὶ τὸ ὑγρόν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἀμιγέστατον ἔσται ἀσθητικώτατον, ὥστε καὶ τὸ χωριζόμενον τοῦ ζώου, ἔσται αἰσθητικόν. ἔτι εἰ ὁ λόγος αἴτιος τῆς αἰσθήσεως (καὶ γὰρ φθείρεται, τῷ διαλύεσθαι τὸν λόγον· ὁ δὲ λόγος ἐν τῇ τῶν πλειόνων μίξει) ἐκ πλειόνων ἂν εἴη τῶν αἰσθητηρίων ἕκαστον. διατί δὲ ἐκ δύο μόνων αἰσθήσεις; τὸ γὰρ ζῆν ἐν τῷ θερμῷ μᾶλλον, ἡ δὲ αἴσθησις τοῦ ζῆν.

ἐπισκήπτει

Ἐξ ἀρχῆς τοίνυν πρὸς τὰς ζητήσεις ἐροῦμεν· ἐν * δύο μὲν μόνοις εἶναι τὰ μεταξὺ, οὐ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ φυσικὸν εὔλογον. τῶν γὰρ ἁπλῶν ἡ μὲν γῆ διὰ τὸ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον, οὐκ εὐπαθὴς, οὔτε δεκτικὴ τῶν ἀλλοτρίων ὅρων. τὸ δὲ πῦρ ἑτέρως, διὰ τὸ δραστήριον, καὶ αὐτὸ εἰδοποιόν. ὁ μέν τοι ἀὴρ, καὶ τὸ ὕδωρ, διὰ τὸ εὐόριστον, εὐπαράδεκτα καὶ εὐπαθῆ, καὶ οἷον εἰδοποιούμενα ῥᾳδίως, ἀκολούθως· ἄρα καὶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῖν ἐκ τούτων. πῶς οὖν καὶ πύριον, καὶ ἡλιοειδὲς

δύο μὲν μόνοις

πρὸς

παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις τὸ ὀπτικὸν λέγεται αἰσθητήριον; ὡς φωτὸς φησὶ δεκτικόν, διά τε τοὺς λεπτοὺς καὶ διαυγεστάτους καὶ καθαρωτάτους ὑμένας, καὶ διὰ τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα διαφανέστατα ὑγρά. τὸ γὰρ φῶς πύρειον εἶδος, οὐχ ὡς σῶμα, ἀλλ' ὡς ὑπὸ πυρὸς μετεχόμενον. διὰ μὲν οὖν τὸ εὐόριστον ἐν δύο μόνοις τὸ μεταξύ. εἰ δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ πλείω, τὸ τοιοῦτον ἔχον, καὶ τὰ πλείω ἔσεται, ἐν τοῖς μὴ πεπυρωμένοις, μὴ δὲ ἀτελέσι ζώοις. καλῶς μὲν γὰρ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου ἀξιοῦται, ὅτι διὰ τοῦ αὐτοῦ τὰ πλείω γίνεται, κατὰ λόγους καὶ κατὰ διαφόρους πρὸς τὰ πλείω λόγους. τὸ δὲ τέλειον, τῷ ὄντι ἅπαντας ἔχειν τοὺς λόγους ἀναγκαῖον, εἰ τέλειον εἶναι μέλλοι. τέλειον δὲ δηλαδή, τὸ καὶ τῶν διῃρημένων τῆς αἰσθήσεως μετέχον δυνάμεων, ὡς ἄνθρωπος, ὅ γε καὶ νοῦ μετειληφώς. τὰ δὲ ὀσφραινόμενα μέν, μὴ ἀκούοντα δέ, ἀτελῆ. εἰ δὲ καὶ τὸ θερμὸν πᾶσι κοινόν, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐνίοις, οὐ διὰ τοῦτο μικτὰ ἔσται τὰ αἰσθητήρια· οὐδὲ ὁ ἔξω ἀήρ, ἢ τὸ ὕδωρ μικτὰ ἐν τῇ τοῦ θερμοῦ μεταλήψει γίνεται. ἕως γὰρ ἂν μὴ οὐσιωδῶς μεταβάλλῃ, μένει τὰ ἁπλᾶ. εἰ δὲ καὶ μικτά, ἀλλὰ τὸ ἐπικρατοῦν ὅμως κατὰ μόνα τὰ δύο. καὶ εἰ ἁπλᾶ, οὐκ ἔσται τὸ χωριζόμενον αἰσθητικόν· ἐπειδὴ οὐχ ὡς ἁπλᾶ, ὡς δ' ἢ τοιᾷδε ζωῇ χαρακτηριζόμενα, ἦν αἰσθητικά· ἢ στερόμενα, εἰκότως ἀναίσθητα. εἰ μὴ ἄρα πλατωνικώτερον, καὶ τὰ ὄντως ἁπλᾶ, μάλιστα αἰσθητικώτατα. ὄντως δὲ ἁπλᾶ, τὰ ἐν ταῖς οἰκείαις μένοντα ὁλότησι. Πῶς οὖν ὁ λόγος, τῆς αἰσθήσεως αἴτιος; ὁ γὰρ λόγος ἐν τῇ τῶν πλειόνων μίξει, καὶ ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα αὐτῶν σχέσει. ἢ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐπιλύεται, οὐκ ἐν τῇ τῶν στοιχείων, ἀλλὰ ἐν τῇ τοῦ αἰσθητηρίου πρὸς τὰ αἰσθητὰ σχέσει, ἀφορίζων τὸν λόγον. κάλλιον δὲ οἶμαι, μὴ ἐν σχέσει προηγουμένως τὸν αἰσθητικὸν θεωρεῖν λόγον, ἀλλ' ἐν οὐσίᾳ ζωτικῇ, κριτικῇ τῶν αἰσθητῶν· καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ λόγου τῇ ἀνεπιτηδειότητι τοῦ δεχομένου αὐτὸν ὀργάνου ὑποτίθεσθαι. ἀνεπιτήδειον δὲ τίθεσθαι, καὶ τῇ ἀσυμμέτρῳ τοῦ αἰσθητοῦ προσβολῇ διαλυούσῃ τὴν δεκτικὴν τοῦ λόγου ἐν αὐτῷ ἐπιτηδειότητα. εἰ δὲ καὶ ἡ αἴσθησις τοῦ ζῆν, τὸ δὲ ζῆν ἐν τῷ θερμῷ μᾶλλον, ἔσται καὶ τὸ θερμὸν ἐν τοῖς ἐν ἡμῖν ἁπλοῖς, κατὰ τὴν τῆς ζωῆς μετάληψιν ἐπικτήτως. εἰ δὲ καὶ μικτά, ἀλλ' ἡ ἐπικράτεια, ὡς εἴρηται, κατὰ μόνα τὰ δύο. Πάλιν ὁ Ἀριστοτέλης, δεικνὺς μὴ εἶναι τῶν κοινῶν ἰδίαν αἴσθησιν, τῇ κινήσει φησὶν ἡμᾶς αἰσθάνεσθαι τῶν κοινῶν, καὶ διὰ τοῦτο πλείοσιν αἰσθήσεσι γνωρίζειν, οἷον μεγέθους, καὶ ὄψει καὶ ἁφῇ. ἄτοπον δὲ ὁ Θεόφραστος φησί, εἰς τὴν μορφὴν τῇ κινήσει μὴ διορισθέντος οἶμαι. δεῖ οὖν οὐχ οὕτω τῇ κινήσει λέγεσθαι, γνωριστικοὺς ἡμᾶς εἶναι τῶν κοινῶν, ὡς προηγουμένως μὲν τῆς κινήσεως, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἢ δευτέρως τῶν ἄλλων· ἀλλ' ὁμοίως μὲν πάντων τῶν κοινῶν· πάντως δὲ ἐπὶ πάντων τῇ κινήσει, τουτέστι τῷ ἀλλοιοῦσθαι, συναισθάνεσθαι. εἰ δὲ κινεῖται ὑπὸ τοῦ μεγέθους ἡ ὄψις, οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τοῦ γλυκέος· οὐ γὰρ πάσχει, οὐ δὲ ἀλλοιοῦται ἡ ὄψις ὑπὸ τοῦ γλυκέος. εἰ δὲ καὶ τὸ μέγεθος ἰδίαν τινὰ εἶχεν αἴσθησιν, κατὰ συμβεβηκὸς ἂν ταῖς ἄλλαις ἦν αἰσθητόν, ὡς τὸ γλυκύ. νῦν δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τῷ κινεῖν. οὐκ ἄρα οὐδέ τις μεγέθους ἰδία ὡς αἴσθησις, ὁμοίως δὲ οὐδὲ τῶν ἄλλων ὅσα κοινά. καὶ ἡ μορφὴ δὲ κινεῖ, καὶ ἧττον διαφαίνεται τὸ ἀπ' αὐτῆς πάθος· ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἐνέργεια τῆς αἰσθήσεως, διὰ τὸ εἰδικώτερον τῆς μορφῆς, ἐνεργητικώτερον καὶ στασιμώτερον κινούσης τὴν αἴσθησιν. Ἐφ' οἷς δὲ πῶς αἰσθανόμεθα, ὅτι αἰσθανόμεθα, κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Ἀριστοτέλῃ διατίθησι τὸν λόγον· τὴν κοινὴν αἴσθησιν βουλόμενος εἶναι τὴν ἐπικρίνουσαν, τὴν καὶ τῆς ἐνεργείας συναισθανομένην ἑκάστης, καὶ τῆς ἀργίας. τῆς γὰρ αὐτῆς τἀναντία. ἡ δὲ κοινὴ αἴσθησις, οὔτε ἡ αὐτὴ ταῖς κατὰ μέρος, οὔτε πάντῃ ἑτέρα. κατὰ γὰρ τὴν πασῶν συναίρεσιν, καὶ τὴν εἰς ἓν ἀμέριστον, ἀποκορύφωσιν. διὸ καὶ ἑκάστη πως συναισθήσεται, ὅτι αἰσθάνεται, οὐχ ᾗ μεμέρισται, ἀλλ' ᾗ συνῆπται τῇ μιᾷ. ἤδη γὰρ χωριστῆς ὄσιν ἀπὸ σωμάτων δυνάμεως, εἰς ἑαυτὴν ἐπιστρέφεσθαι, καὶ ἑαυτὴν γνωρίζειν. σωματοειδεστέρα δὲ μᾶλλον ἑκάστη, καθὸ μεμέρισται. ἐπεὶ δὲ τὸ χωρίσαν εἰσὶ μᾶλλον, κατὰ τὴν πρὸς τὰς ἄλλας ἀμέριστον ἕνωσιν. καὶ γὰρ αὐτὴ ἡ ἀμέριστος ἕνωσις, τοῖς χωρὶς τῶν σωμάτων προσήκει εἴδεσιν. εἰ δέ, ὡς αὐτὸς καλῶς ἀξιοῖ, τῆς αὐτῆς τἀναντία κρίνειν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀργίαν, ἕξει μὲν καὶ ἑκάστη τὸ χωριστὸν πως ἀπὸ τῶν οἰκείων ὀργάνων. οὐ γὰρ ἂν ὅτι σκότος ᾐσθάνετο ἡ ὄψις,

τῷ μὴ

περὶ μὴ πάσχειν τὸ αἰσθητήριον, ἐνεργεῖν γὰρ ἔοικε, καὶ μὴ πάσχοντος. μειζόνως δὲ ἡ κοινή, καὶ τὰς αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων κρίνουσα ἀργίας. Διὸ καὶ ἡ κοινή. ἀλλ' οὐχ ἑκάστη ἑαυτῆς συναισθήσεται καὶ τῆς οἰκείας ἐνεργείας. εἰ μὲν γὰρ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς ἀργίας. εἰ δὲ τῆς ἀργίας, ἅμα τε ἂν ἀργοίη καὶ ἐνεργείη, ὡς συναισθομένη. οὐκοῦν ἀργεῖ μέν, ὡς μερικὴ καὶ καθ' ἑαυτήν. ἐνεργεῖ δέ, καὶ καθὸ ἐξήρτηται τῆς ἰδίας ἐνεργείας καὶ ἀργίας. ὥστε κατὰ τὴν κοινήν, καθ' ἣν καὶ ἑκάστη, οὐχ ὡς ἑκάστη, οὐδὲ ὡς διῃρημέναι, ἀλλ' ὡς ἡνωμέναι κατὰ τὴν μίαν πασῶν ἕνωσιν. ἧς καὶ τὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων αἰσθητὰ κρίνειν ἔργον ἐν ταυτῷ καὶ ἀδιαιρέτως, κατὰ τοὺς διαφόρους ἐνεργούσης λόγους. διὸ καὶ ἀριθμῷ μὲν ἓν τὸ κρῖνον καὶ ἀδιαίρετον. τὸ δὲ εἶναι διαιρετόν, ἣ κατὰ διαφόρους ἐνεργεῖ λόγους. Η δὲ φωνὴ συμφωνία εἴρηται παρὰ τῷ ἀριστοτέλει, ἐπειδὴ κατ' ἐνέργειαν οὖσιν, αἰσθητή. ὅταν ἀκούηται. ἀκούεται δέ, ὅταν ἓν γίνωνται ἡ φωνὴ καὶ ἡ ἀκοὴ συμφωνήσασαι, καὶ συναρμοσθεῖσαι ἀλλήλαις. ἡ γὰρ ὑπερβολὴ τοῦ αἰσθητοῦ, λύει ἢ φθείρει τὴν αἰσθητικὴν ἐνέργειαν. ἐν συμμετρίᾳ δὲ ἡ αἴσθησις, καὶ ἡδέα φαμὲν τὰ κατὰ τὴν συμμετρίαν. ἆρα οὖν ὅταν μὴ ἐνεργῇ ἡ αἴσθησις, οὐκ ἐν συμμετρίᾳ καθ' ἑαυτήν; ἢ ἐπειδὴ οὐκ ἐνεργεῖ καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς τὰ ἔξω ἀντιτάσει, καὶ τῇ πρὸς τὰ αἰσθητὰ σχέσει, δῆλον ὡς οὐδὲ τὴν ἐνεργητικὴν ἔχει συμμετρίαν καθ' ἑαυτήν, τὴν μέντοι κατὰ δύναμιν ἔχει συμμετρίαν. προϋπάρχει γὰρ ἡ δύναμις, καὶ καθ' ἑαυτὴν θεωρεῖται. ἀλλὰ ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἴωμεν, ἐπ' ἄλλης ἡμῖν ἀρχῆς τὰ λοιπὰ τοῦ πέμπτου βιβλίου ἐπεξεργαζόμενοι.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΡΙΣΚΙΑΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΛΥΔΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΘΕΟφράστου περὶ φαντασίας.

Η φαντασία, περὶ ἧς ἑξῆς ἀκολούθως τῷ ἀριστοτέλει ἐπεξεργάζεται, ὅτι μὲν ἑτέρα αὕτη δύναμις παρὰ τὴν αἴσθησιν, ἐκ τῶν ἐκείνου ληπτέον. καὶ ὡς διαφέρει καὶ δόξει, καὶ πάσης λογικῆς ὑπολήψεως. καὶ ὡς καθάπερ αἴσθησις ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κινεῖται εἰδῶν, ζωτικῶς ἐγειρομένη, καὶ κατὰ τῶν οἰκείων λόγων προβολὴν περὶ αὐτὰ ἐνεργοῦσα. οὕτω καὶ ἡ φαντασία ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν εἰδῶν κινεῖται, τοῖς ὡς ὑποκειμένοις προσεχῶς χρωμένη, καὶ περὶ αὐτὰ ἐνεργοῦσα. διὸ καὶ αὕτη σωματοειδὴς ζωή, καὶ οὐκ ἄνευ τῶν σωματικῶν ἐνεργοῦσα ὀργάνων. ἐπειδὴ καὶ τὰ αἰσθητικὰ εἴδη, ὑφ' ὧν κινεῖται, ἐκ τῶν ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις τελεοῦται ἐμφάσεων. προσθετέον δὲ καὶ τὰ ἰαμβλίχεια, ὡς πάσαις ταῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς παραπέφυκεν ἡ φαντασία, καὶ πάσας ἀποτυποῦται, καὶ ἐκμάττεται τὰς τῶν εἰδῶν ὁμοιότητας, καὶ ταῖς τῶν ἑτέρων δυνάμεσιν ἐμφάσεις εἰς τὰς ἑτέρας διαπέμπει. τὰς μὲν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως εἰς δόξαν ἀνεγείρουσα, τὰς δὲ ἀπὸ νοῦ δευτέρας τῇ δόξῃ προτείνουσα, ἐν αὐτῇ δὲ ἀπὸ τῶν ὅλων τὰ φαντάσματα παραδεχομένη. καὶ ὡς ἰδίως κατὰ τὴν ἀφομοίωσιν χαρακτηρίζεται, ἔν τε τῷ ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ δέχεσθαι τὰ προσεοικότα, ἐν τοῖς νοεροῖς ἢ τοῖς γενεσιουργοῖς, ἢ τοῖς μέσοις ἐνεργήμασιν. ἀποτυπουμένη τε τὰς πάσας τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, καὶ συναρμόζουσα τὰς ἐκτὸς πρὸς τὰς εἴσω, καὶ ἐπιτιθεῖσα ταῖς περὶ τὸ σῶμα κατατεινομέναις ζωαῖς τὰς ἀπὸ τοῦ νοῦ κατιούσας ἐμφάσεις. καθ' ἑαυτὴν ἄρα ἡ φαντασία δύναμις οὖσα τοῦ ἀφομοιοῦν τὰ ἄλλα πρὸς ἑαυτήν, ἐντεῦθεν καὶ ταῖς ἄλλαις συνάπτεται δυνάμεσι, προκατάρχουσα αὐτῶν ταῖς ἐνεργείαις οὐκ οὖσα πάθος, οὐδὲ κίνησις, ἀλλ' ἀμέριστος καὶ ὡρισμένη ἐνέργεια, καὶ οὐ κατὰ παραδοχὴν ἔξωθεν, ὡς ὁ κηρὸς διαπλαττομένη, ἀλλ' ἔνδοθεν, καὶ κατὰ λόγων τῶν ἀφομοιωτικῶν προβολὴν εἰς τὴν τῶν φαντασμάτων ἐγειρομένη ἐπίκρισιν. Ἀλλ' εἰ καὶ τὰς ἄλλας ἀποτυποῦται ζωὰς κατὰ τὸν ἰάμβλιχον, καὶ αὐτὰς τὰς λογικάς τε καὶ νοερὰς ἐνεργείας, πῶς ἔτι ἀληθὲς τὸ ἀριστοτελικόν, τὸ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν εἰδῶν κινεῖσθαι τὴν φαντασίαν; ἢ εἰ καὶ

τὰς κρείττους ἀποτυποῦται ἐνεργείας πάσας, ὅμως κατὰ τὰ αἰσθητικὰ ἀπεικονίζεται εἴδη, μορφωτικῶς καὶ μεριστῶς, καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀναφορὰν, ὥστε καὶ τὰς κρείττους ἀποτυποῦται ἐνεργείας, ἢ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν κινεῖται εἰδῶν. πῶς οὖν καὶ μὴ παρόντων τῶν αἰσθητῶν, κινεῖται ἡ φαντασία; ἢ γὰρ εἰ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν κινεῖται, ἀλλὰ καὶ ταῦτα παρόντων τῶν αἰσθητῶν προβάλλεται, καὶ ἀπόντων ἀπολύπει, ἢ οὐχ ὡς ἡ αἴσθησις παρόντων μόνον κινεῖται τῶν αἰσθητῶν, οὕτω καὶ ἡ φαντασία· ἀλλ' ἐπειδὰν ἅπαξ κινῇ, δύναται ἀφ' ἑαυτῆς ἐγείρεσθαι, καὶ προβάλλειν τὰ φαντάσματα κατὰ τὴν πρὸς τὰ εἴδη κινήσαντα ἀναφοράν. ἐνίοτε δὲ οὐχ ἅπαξ, ἢ δίς, ἀλλὰ πλεονάκις κινηθῆναι δεῖται, πρὸς τὸ ἀφ' ἑαυτῆς ὅμοια τοῖς κινήσασι προτείνειν. καὶ τῷ μὲν μορφωτικῷ καὶ μεριστῷ κοινωνεῖ πρὸς τὴν αἴσθησιν. τῷ δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῆς προτείνειν τὰ φαντάσματα, καὶ μὴ παρόντων ἔτι τῶν κινούντων, διήρηται τῆς αἰσθήσεως. τὸ δὲ εἰς ἕτερα ἀναφέρειν ἀεὶ, καὶ ἀφομοιοῦσθαι πρὸς τὰς διαφόρους ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, ταύτῃ πρὸς πάσας τε τῆς ψυχῆς παρατέφυκε τὰς δυνάμεις, καὶ κατὰ τὸ ἀφομοιωτικὸν τῆς ψυχῆς ἵσταται ἰδίωμα.

Ἐν τίνι οὖν ἡ φαντασία, ζητεῖ ὁ Θεόφραστος. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ αἰσθητικῷ. διό τι ἀληθοῦς οὔσης τῆς αἰσθήσεως, ψευδὴς γίνεται ἐνίοτε ἡ φαντασία. οὔτε ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ· τὸ μὲν γὰρ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ πάθημα, παρόντως συμβαίνει τοῦ αἰσθητοῦ· τὰ δὲ φαντάσματα γίνεται καὶ ἀπόντος. λέγω δὴ οὖν ἑτέραν εἶναι δύναμιν τὴν φαντασίαν παρὰ τὴν αἴσθησιν, προσεχῆ δὲ καὶ διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτῆς πως κινουμένην, καὶ οἷον μὲν ὑποκειμένοις τοῖς αἰσθητικοῖς χρωμένην εἴδεσιν, ἐξ ὧν ἐγείρεται, καὶ πρὸς ἃ ἀναφέρει τὰ φαντάσματα· παντοδαπῶς δὲ ταῦτα ποικίλλουσαν, τῷ ὑπερανέχειν, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς μετὰ τὸ ἅπαξ κινηθῆναι ἰδεῖν τὴν διαμόρφωσιν, ὡς ἂν ὁρμήσει ἐγείρεσθαι. τὰς δὲ ἐμφάσεις τῶν ἀπὸ τῆς φαντασίας προβαλλομένων εἰδῶν, δέχεσθαι καὶ τὸ αἰσθητήριον, ὡς οἱ μορφωτικοὶ καὶ μεριστοὶ δηλοῦσι τύποι, τὸ χωριστὸν σωμάτων οὐκ ἐμφαίνοντες. καὶ ἐναργῶς δὲ πολλάκις τοῦ σώματος συγκινουμένου ταῖς φαντασίαις, καὶ κατ' αὐτὰς διατιθεμένου, ἐμφαίνεσθαι σύμφημι καὶ ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ τὰ φαντάσματα· ἀλλ' οὐχ ὡς αἰσθητικῷ. διὸ οὐκ ἔξωθεν, οὐδὲ ὡς ὑπὸ σωμάτων τινῶν δρώντων μεταβαλλομένοις, ἀλλ' ὡς τὰ φανταστὰ δεχομένῳ εἴδη. καὶ οὐ θαυμαστόν· ἐπεὶ καὶ τῆς λογικῆς ἡμῶν ἐνεργείας, ἐμφάσεις τινὲς εἰς τὸ σῶμα καθήκουσιν, ὡς αἱ συστροφαὶ δηλοῦσι τῶν ὀμμάτων, καὶ αἱ τῶν ὀφρύων συναγωγαὶ ἐν ταῖς ζητήσεσι. καὶ εἰ καὶ τὰ στερεὰ ταῦτα συνδιατίθεται μόρια, πολλῷ πρότερον τὸ αἰσθητήριον αὐτὸ, ὡς ζωτικώτερον, δέχεσθαι τὰ ἴχνη τῆς ζωῆς ἀνάγκη. καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὲν αἰσθητικοῖς μόνως ἐστὶν ἡ ζωὴ, καὶ τὸ ὄργανον μόνως ἐστὶν αἰσθητήριον· ἐν οἷς δὲ καὶ φανταστικὴ καὶ ὀρεκτικὴ, ἢ καὶ λογικὴ, καὶ τὸ ὀργανόν ἐστι πρὸς τὴν τῆς ζωῆς ταύτης ὑποδοχὴν ἐπιτήδειον. δέξεται οὖν καὶ τὰς φανταστικὰς ἐμφάσεις, ὡς φανταστικόν· καὶ ψευδεῖς, ἐὰν ὦσι ψευδεῖς αἱ φαντασίαι. ἢ ὥσπερ ἅμα τῶν ἀληθῶν αἰσθανόμεθα, δυνάμεθα ψευδεῖς περὶ αὐτῶν προβάλλειν φαντασίας, οὕτως ἑπομένως, ὡς μὲν αἰσθητικὸν τὸ πνεῦμα, τὰς ἀληθεῖς ἀπὸ τῶν αἰσθητικῶν δέχεται ἐμφάσεις· ὡς δὲ φανταστικὸν, τὰς ψευδεῖς ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, τὰς δὲ ἀληθεῖς ἀπὸ τῆς φαντασίας. ὡς ὅταν ποδιαῖον ὁρῶντες τὸν ἥλιον, πολλαπλάσιον τῆς γῆς φανταζόμεθα, ταῖς γεωμετρικαῖς ἐπακολουθοῦντες ἀνάγκαις. καὶ οὔτε τοῦ φαντάσματος ἡ αἴσθησις· ἐπειδὴ καὶ τὸ φάντασμα ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ. ἀλλὰ κατὰ μὲν τῶν αἰσθητῶν ἡ αἴσθησις. τὰ δὲ τὰ φαντάσματα, ἀπὸ τῆς φανταστικῆς προβολῆς. οὔτε ἀδύνατον, ἅμα καὶ ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς περὶ τῶν αὐτῶν, οἷον περὶ ἡλίου, δέχεσθαι τὸ ὑποκείμενον ἐμφάσεις· ἐπειδὴ ἀπὸ διαφόρων δυνάμεων, καὶ κατὰ διάφορα ζωῆς εἴδη τὰ ἀντικείμενα δέχεται. καὶ οὐ κωλύεται, ἐν ταὐτῷ συμβαίνειν τὸ φάντασμα, καὶ τὸ αἴσθημα· κἂν ἀντικείμενα, ἢ ὡς μὴ τῆς αὐτοῦ ὄντα στοιχείας, μὴ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐνεργήματα. ἐπεὶ καὶ ἡ δόξα ἐν ταὐτῷ, καὶ ἡ αἴσθησις ἡ περὶ τοῦ ἡλιακοῦ μεγέθους, ἀντικειμένως ἔχουσαι.

Τοῦτο μὲν οὖν ὧδε ἀπολογιζόμεθα. εἴρηται δὲ κἀκεῖνο, ὡς οὐ παρόντων ἀεὶ δεῖ τῶν αἰσθητῶν, πρὸς τὸ κινεῖσθαι τὴν φαντασίαν· ἀλλ' ἐπειδὰν ἐγερθῇ, καὶ ἐν τῇ προβλητικῇ τῆς τοιᾶς μορφῆς. οὐ γὰρ οὕτω φησὶ ληπτέον, οὐδὲ ὡσαύτως. ἑστηκὸς γὰρ ἁπλῶς, ὑποκειμένην τινὰ δύνα-

μὲν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν. καὶ ὀλίγον προελθὼν, ἐπάγει· τάχα δ᾽ ἂν φανείη καὶ τοῦτο ἄτοπον, εἰ ὁ νοῦς ἔχει ὕλης φύσιν μηδὲν ὄν, ἅπαντα δὲ δυνατός. οὐχ οὕτω δὲ ληπτέον, οὐ δὲ πάντα οὖν· ἀλλὰ δεῖ διελεῖν. ποῖος οὖν, καὶ τίς ἡ διαίρεσις; ἡ μὲν γὰρ ὕλη, οὐ τόδε τι· ὁ δὲ νοῦς, εἰ μὴ οὕτω, τί ἂν ἕτερον; κατὰ ἀναλογίαν οὖν καὶ τῇ δυνάμει ληπτέον, ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ νοῦ. ὡς γὰρ πρὸς τὸν ἐνεργείᾳ νοῦν, τουτέστι τὸν χωριστόν. ἡ μὲν οὖν ὕλη ὡς ἐσχάτη, εἰκότως πάντα δυνάμει, οὐ μὴν ἡ αἴσθησις ὡς ἡ ὕλη. εἶδος γὰρ, καὶ λέγεται. καὶ περιέχουσα κατ᾽ οὐσίαν τῶν αἰσθητῶν λόγους ἡ αἴσθησις. ἕτερον δὲ τρόπον δυνάμει λέγεται τὰ αἰσθητά, ὡς ὑπ᾽ αὐτῶν κινουμένη πρὸς τὴν προβολὴν, καὶ παρόντων καὶ δρώντων αὐτῶν εἰς τὸ αἰσθητήριον, δεομένη πρὸς τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν. ὁ δὲ ψυχικὸς νοῦς, οὔτε ὡς ὕλης, οὔτε ὡς ἡ αἴσθησις. καὶ γὰρ εἶδός ἐστι, καὶ πάντων εἰδῶν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν περιεκτικὸς, καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐνεργεῖ, καὶ ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὰ νοητά. ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς τὴν ψυχὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὴν οὐσιώδη πρὸς αὐτὴν σχέσιν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸ μεριστὸν πως ἀπόνευσιν. αὐτός τε γὰρ τῆς ἀκραιφνῶς ἀμερίστου, καὶ πάντῃ ἡνωμένης ὑπέβη νοερᾶς οὐσίας τε καὶ ἐνεργείας. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ νοητὰ, τῆς ὑπερλάμπρου, καὶ αὐτῶν φανωτάτης ἀπολείπεται, τῶν πρώτων νοητῶν ὑποστάσεως, καὶ ἡ ἀμφοῖν συνεχὴ, κεχαλασμένη πως ἐστὶν· ἀλλ᾽ οὐκ ἀκριβὴς, ὁποία ἡ ἐν τῷ χωριστῷ ἕνωσις. καὶ διὰ ταῦτα αὐτός τε πρὸς τὴν καθαρῶς ἀμέριστον γνῶσιν, τοῦ ἐνεργείᾳ τελείου ὄντος δεῖται νοῦ, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ νοητὰ, τῆς γὰρ τῶν χωριστῶν νοητῶν καταλήψεως, ἵνα τέλεια ἀποτελεσθῇ νοητά. ὅθεν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης χρώμασιν αὐτὰ ἀπεικάζει, τῆς γὰρ τοῦ ἡλίου δεομένοις αὐγῆς· ἥ τε ἀμφοῖν αὐτῶν συναφὴ, εἰς τὸ ἀδιαίρετον συναιρεῖται ὑπὸ τῆς συνηρημένης ἀκραιφνοῦς ἑνώσεως. ταύτῃ οὖν δυνάμει ὁ ψυχικὸς νοῦς, ὡς πρὸς τὸν χωριστὸν νοῦν. διότι καθαρῶς ἐκεῖνος ἀμέριστος, καὶ ἡνωμένως ἀκραιφνῶς πρὸς τὰ νοητὰ ὑπέρλαμπρα ὄντα, καὶ πρῶτα καὶ τέλεια φῶτα, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ τοιούτου νοῦ τελειούμενος. καὶ τὸ ἄγραφον οὖν γραμματεῖον κατ᾽ ἀναλογίαν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀκουστέον. οὐ γὰρ ὡς μηδ᾽ ὅλως ἔχοντος τὰ εἴδη, ἀλλ᾽ ὥσπερ αὐτὸς νοῦς ἐστι δυνάμει, οὐχ ὡς μηδὲ ὅλως ὢν νοῦς, ἀλλ᾽ ὡς νοῦς μὲν, τοιοῦτος δὲ οἷος τοῦ τελειοῦσθαι ὑπὸ τοῦ πρώτου δεῖσθαι νοῦ. οὕτω καὶ τὰ ἐν αὐτῷ νοητὰ, νοητὰ μὲν, ἀλλὰ τοιαῦτα οἷα τῆς γὰρ τῶν χωριστῶν δεῖσθαι καταλήψεως, ἵνα ἀκραιφνῶς ᾖ νοητά· διὸ καὶ χρώμασιν ἀπείκασται· καὶ τὸ γραμματεῖον, ὡς πρὸς τὴν τῶν τελείων τούτων εἰδῶν ὑποδοχὴν, ἄγραφον εἴρηται. ὀρθῶς ἄρα καὶ ὁ Θεόφραστος ἄτοπον ἀποφαίνεται τὸ, ὑλικὴν ἀποδιδόναι φύσιν τῷ νῷ, καὶ τὸ οὕτως ὡς ὕλη μηδὲν εἶναι, ἀλλὰ πάντα δυνατόν· καὶ μὴ δεῖν οὕτω λαμβάνειν παρακελεύεται· ζητεῖν δὲ, πῶς καθ᾽ ἕτερον τρόπον δυνάμει λέγεται. ὅπως δὲ πρὸς τὰ προόντα, εἴρηται ἱκανῶς· καὶ ἅμα ὅτι οὐδὲ πᾶς νοῦς δυνάμει, ἀλλὰ ποῖος διακεῖται.

Ἀπορεῖ δὲ ἑξῆς, ὅπως γίνεται τὰ νοητὰ, καὶ τί τὸ πάσχειν αὐτό. δεῖ γὰρ εἴπερ εἰς ἐνέργειαν ἥξει, καθάπερ αἱ αἰσθήσεις, ἀσωμάτῳ δὲ ὑπὸ ἀσωμάτου, τὸ πάθος, ἢ ποία μεταβολὴ, καὶ πότερον ἀπ᾽ ἐκείνου ἡ ἀρχὴ, ἢ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. τὸ μὲν γὰρ πάσχειν ἀπ᾽ ἐκείνου δόξειεν ἄν. οὐδὲν γὰρ ἑαυτοῦ τῶν ἐν πάθει. τῷ δὲ ἀρχὴ πάντων εἶναι, καὶ ἀφ᾽ ἑαυτῷ τὰ νοεῖν. καὶ μὴ ὥσπερ ταῖς αἰσθήσεσιν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. γίνεται μὲν οὖν τὰ νοητὰ, ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν ὡς ὁ χωριστὸς νοῦς τὰ πράγματα, διὰ τὸ κεχαλασμένον, ὡς εἴρηται, τῆς ἑνώσεως. καὶ ἐπειδὴ συνάπτεται μετ᾽ αὐτοῖς ἀκριβῶς, ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ συναιρούμενος, ταύτῃ δὲ καὶ πάσχει πως, διότι ὑποβὰς γὰρ τῆς καθαρῶς καὶ πάντῃ ἀμερίστου τῆς χωριστῶν νοητῶν ἑνώσεως, καὶ οἷον ἀφοιτήσας, διὰ τὴν πρὸς ψυχὴν ὁμοφυΐαν, ὡς ἕτερος ὑφ᾽ ἑτέρων· ὑπό τε τοῦ ἐνεργείᾳ νοῦ, καὶ ὑπὸ τῶν ἐν ἐκείνῳ νοητῶν τελειοῦται. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τελειοῖ, ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τε ἐγειρόμενος, καὶ ἑαυτὸν συνάπτων τῷ ἐνεργείᾳ νῷ, καὶ τὴν ἀπ᾽ ἐκείνου τελειότητα αὐτενεργήτως δεχόμενος. καὶ ἐπειδὴ μὴ παντελῶς τοῦ ἐνεργείᾳ ἐκπεφοίτηκε νοῦ· ἀλλὰ καίτοι ὑποβὰς, συνῆπται ὅμως πρὸς ἐκεῖνον, ἅτε νοῦς ὢν καὶ αὐτός. διὸ καὶ οὐκ ἔξω τοι στρεφόμενος, ἀλλ᾽ εἰς ἑαυτὸν εἰσιὼν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὡς ὅτι μάλιστα συναιρούμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ τελειοῦται νοῦ. διὰ ταῦτα τοίνυν ἑτέρως, ἢ ὡς αἱ αἰσθήσεις πάσχει· καὶ ὅλως οὐ κυρίως, ἀλλὰ καθ᾽ ὁμωνυμίαν πάσχει. ἐνεργεῖ δὲ μᾶλλον. τῇ γοῦν ἑαυτοῦ ἐνεργείᾳ καὶ τὰς γὰρ τῶν προτέρων δέχεται τελειότητας, καὶ οὐκ ἔξωθεν εἰσδέχεται ἅπερ νοεῖ. ἔστι γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ πράγματα, τελειωθεὶς δευτέρως, ἡνωμένος τοῖς

ἑαυτοῦ

ἑαυτοῦ νοητοῖς, καὶ ἅμα καὶ τοῖς κρείττοσι συνημμένος, τῷ μὴ ἀπεσπάσθαι τὰ αὐτοῦ τῶν προτέρων. καὶ ἐνεργεῖ μὲν καὶ τὰ νοητὰ εἰς τὸν νοῦν, ὡς καὶ τὰ αἰσθητὰ εἰς τὴν αἴσθησιν· ἀλλ' οὐκ ἔξωθεν, ἐπειδὴ μὴ κεχώρισται· διὸ μία ἡ ἀμφοῖν, τοῦ τε νοῦ περὶ τὰ νοητά, καὶ τῶν νοητῶν εἰς τὸν νοῦν ἡ ἐνέργεια. καθὸ οὐ διέσπασται, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐστι τὰ νοητά. ἔτι καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως τὸ πάθος περὶ τὸ αἰσθητήριον συμβαίνει, ἐπεὶ τὸ πρῶτον αἰσθητικὸν κατ' οἰκείαν τελειοῦται ἐνέργειαν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν κίνησιν οὐ παθητικῶς, ἀλλ' ἐνεργητικῶς δεχόμενον. μειζόνως δὲ ὁ νοῦς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνεργεῖ, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νοητῶν τελείωσιν, οὐ παθητικῶς, ἀλλ' ἐνεργητικῶς δέχεται· εἰ καὶ δέχεσθαι δέοι φάναι, ἀλλὰ μὴ προάγειν ἀφ' ἑαυτοῦ. ἀφ' ἑαυτοῦ γοῦν ἀρχόμενος, τελειοῦται. καὶ ὅλως ἐν τοῖς ἑτεροκινήτοις τὸ πάθος, ὡς ἔξωθεν διεγειρομένοις. ἐν δὲ τοῖς πάντα ἔνδοθεν ἐνεργοῦσι, καὶ ὅλοις δι' ὅλων ἐνεργητικοῖς, ἀδύνατον ὑπονοεῖν τί πάθος, εἰ μὴ ὁμωνύμως. καὶ γὰρ τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν ἐνέργεια δευτέρως, καὶ ὁ δυνάμει νοῦς, αὕτη δὲ ἐνέργειαν ἀντίκειται τῷ πάθει, καὶ οὐκ ἄν ποτε παθητικῶς διατεθείη. καὶ ἁπλῶς δὲ ἐν τοῖς χωριστοῖς σωμάτων ἀσωμάτοις, ὅπερ καὶ αὐτός φησι, τί τὸ πάθος, ἢ ποία μεταβολή. καὶ τὰ μὲν πάθη, ἔξωθεν· ὁ δὲ νοῦς ἀρχή, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ· ὡς οὐ παθητικός. εἰ γὰρ ὅλως ἀπαθής φησιν, οὐδ' ἐν νοήσει· τὴν ἀπὸ τῶν νοητῶν τελείωσιν πάθος καλῶν· ἐπεὶ πάντῃ καθαρεύειν τὸν νοῦν ἀνάγκη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν νοητῶν κατ' οἰκείαν τελειοῦται ἐνέργειαν, διὰ τοῦτο κοινότερον, ἀλλ' οὐ κυρίως ἂν τοῦ πάθους ἐκείνου ἀκούοιμεν. ἀπαθὲς γὰρ ὁ νοῦς φησὶν ὁ Θεόφραστος. εἰ μὴ ἄρα ἄλλως, ἢ τὸ παθητικόν, οὐχ ὡς τὸ κινητικὸν (ἀτελὴς γὰρ ἡ κίνησις) ἀλλ' ὡς ἐνέργεια. ταῦτα δὲ διαφέρει· χρῆσθαι δὲ ἀναγκαῖον ἐνίοτε τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὁρᾷς, ὅτι οὐ διατελές, οὐδὲ κατὰ τρόπον, ἤ τινα κίνησιν, οὐδὲ ἔξωθεν, ἀλλὰ κατ' ἐνέργειαν τὸ πάθος ἀφορίζεται ἐπὶ τοῦ νοῦ. συγγινώσκειν δὲ ἀξιοῖ τῇ τῶν ὀνομάτων χρήσει, διότι ἐκ τῶν αἰσθητῶν καὶ ἐπὶ τὰ νοερὰ μεταφέρομεν τὰ ὀνόματα. ἀξιοῖ δὲ ἀφορίζεσθαι τὸ πάσχειν. καὶ εἴρηται, ὅτι κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἐνδιδομένην τελείωσιν, ἐνεργητικῶς τοῦ δευτέρου τελειουμένου, καὶ πῶς νοητοῦ ὑπὸ νοητοῦ πάσχει· ἐπειδὴ ὡς νοητοῦ δεύτερον, τουτέστιν ὡς ἐνεργητικόν, καὶ ὡς ἄρχον, καὶ αὐτενεργήτως ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ κρείττονος. καὶ πῶς αὐτὸς ἑαυτὸν τελειοῖ, διὸ καὶ ὡς εἴρηται καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ κρείττονος αὐτενεργήτως δέχεται. Καὶ διατί οὐκ ἀεί, ἢ ὁ μὲν νοῦς ἀεὶ ἐνεργεῖ, ἡ δὲ ψυχὴ οὐκ ἀεὶ χρῆται καὶ παρόντι τῷ νῷ, ἐν τῇ πρὸς τὰ σώματα στροφῇ. ἐοίκασι δὲ οἱ ἄνδρες οὗτοι, καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος, ὅπερ καὶ ἤδη ἔφαμεν, νοῦν ἐνίοτε καὶ πᾶσαν τὴν λογικὴν προσαγορεύειν ζωήν, ὅπου γε καὶ μέχρι φαντασίας τὸ τοῦ νοῦ διατείνουσιν ὄνομα. καὶ οὕτως εὐλόγως ἂν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ζητοίη, διατί οὐκ ἀεί. οὐ, τὸ μὴ ἔχειν δὴ τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὰ δεύτερα καὶ σωματικὴ. καὶ ὅλως ἔξω ἑαυτῆς ἀποτείνεσθαι, διὰ τὸ ἀμφίβιον τῆς μερικῆς ζωῆς, ἐνεργεῖ εἰς ἑαυτὴν στροφῇ, καὶ τῇ πρὸς νοῦν συννεύσει ἡ τελείωσις αὐτῇ. ἐν δὲ τῇ πρὸς τὰ σώματα ῥοπῇ ἡ τοῦ νοεῖν ἀπόστασις. τελειοῦται δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ὑφ' ἑαυτῆς τε ἀρχομένη, καὶ ἑαυτὴν προσάγουσα τῷ νῷ, καὶ αὐτενεργήτως, καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου δεχομένη τελείωσιν. ἐπεί φησι, τὸ ὑφ' ἑτέρου κινοῦντος τὴν ἐνέργειαν, εἶναι τοῦ νοῦ, καὶ ἄλλως ἄτοπον· καὶ πρότερόν τι ποιεῖν, ἐστὶν ἕτερον τοῦ νοῦ. καὶ οὐκ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ νοεῖν, εἰ μή τις ἄλλως ὁ κινῶν νοῦς. καὶ ταῦτα ἀληθῆ, εἴτε τὴν μετεχομένην ὑπὸ ψυχῆς ἀμέριστον οὐσίαν καλοίη νοῦν, εἴτε αὐτὴν τὴν λογικὴν ψυχήν.

Ἀλλὰ τί τὸ ἐπαγόμενον; εἰ γοῦν ἐνεργῶν φησὶ γίνεται τὰ πράγματα, τὸ δὲ μάλιστα ἑκάτερον ἐστί, τὰ πράγματα ἂν εἴη ὁ νοῦς. οὐ μόνον γὰρ τὰ νοούμενα, ἀλλὰ καὶ νοῦς τότε μάλιστα ἐστίν, ὅταν νοῇ. διὸ ἑκάτερον ἔφη· εἰ οὖν ὅτε τὰ πράγματα ἐστί, τότε καὶ νοῦς ἐστίν, ὁ νοῦς ἂν εἴη τὰ πράγματα. ἆρα οὖν ὅταν μὴ νοῇ; μὴ ὢν τὰ πράγματα, οὐδὲ νοῦς ἐστι. ἢ ὁ μὲν ὄντως νοῦς, καὶ ὁ δυνάμει, ὑπὸ ψυχῆς μετεχόμενος, νοεῖ, ἅτε ὢν καὶ αὐτός, εἰ καὶ δευτέρως τῇ οὐσίᾳ ἐνέργεια. ἐπὶ δὲ τῆς μερικῆς ψυχῆς, ἔχει ἂν χώραν ἡ ἀπορία· αὕτη γοῦν καὶ οὐκ ἀεὶ νοεῖ. ἆρα οὖν οὐδ' ἕν ἐστι, πρὶν νοεῖν; ἢ ἐστι μὲν οἷον ὕλη, εἰδοποιεῖται δὲ ἔξωθεν ἐπιγινομένοις τοῖς πράγμασιν, ὅταν γινώσκῃ. ἀλλὰ καὶ ἐστί τι πρὶν ἐπίστασθαι ἡ ψυχή, καὶ οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτῆς ἄρχεταί τε καὶ προβάλλει τὰ γνωστά, καὶ εἰς ἑαυτὴν εἰσιοῦσα εὑρίσκει τὰ πράγματα. καὶ πρὶν οὖν γνῶναι ἐστὶ τὰ πράγματα. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ταύτῃ μεμέρισταί πως ἡ ψυχή, τῷ μὴ τῇ οὐσίᾳ εἶναι ἐνέργειαν· δευτέραν δέ, ἴσχειν καὶ προϊοῦσαν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐπιστημονικὴν ἐνέργειαν, ὥσπερ ἐστὶ καὶ ὅταν μὴ ἐπίστηται. οὕτω καὶ τὰ πράγματα ἐστὶν οὐκ ἐνεργητικῶς, ἀλλ' οὐσιωδῶς. δεῖ γὰρ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πράγματα συστοίχως τῇ ψυχῇ νοεῖν, οὐ τῷ εἶναι νοούμενα, ἀλλὰ τῷ γνωστῶς ἐνεργεῖν· καὶ γνωστὰ ἀποτελούμενα, κατὰ

δευτέραν καὶ προϊοῦσαν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐνέργειαν. εἰ μὴ ἄρα ἀπὸ τῆς ψυχῆς, οὐχ ἁπλοῦν οὐδὲ μονοειδές, οὐδὲ τὸ εἶναι οὐδὲ τὸ ἐνεργεῖν· ἀλλὰ τὸ μὲν μόνιμον, τὸ δὲ μεταβαλλόμενον. περὶ δὲ τὴν μένουσαν τῆς μεταβαλλομένης προϊούσης, κατ' ἀμφοτέρας τῆς ὅλης θεωρουμένης ψυχῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἅμα τε μενούσης καὶ μεταβαλλομένης, καὶ ἅμα τε ἀεὶ ἐνεργούσης κατὰ τὴν κρύφιον καὶ συμφυῆ τῇ μονίμῳ οὐσίᾳ ἐνέργειαν, καὶ κατὰ τὴν ἔξω προϊοῦσαν καὶ μεταβαλλομένην ζωήν· ὅταν αὐτὴ περὶ τὰ δεύτερα καὶ μεριστὰ ὅλης στρέφηται πρὸς ταῦτα, ἐνεργούσης δόξῃ μετὰ αἰσθήσεως χρωμένης. ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ ἐπιστητά, ἅπερ τὰ ἐν αὐτῇ ἐστι πράγματα. οὐδὲ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὰ νοητά, οἷς διὰ τῶν ἐπιστητῶν συνάπτεται κατὰ μίαν οἷον συνέχειαν. καὶ ὅταν δὴ πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ μένοντα τὴν προβεβλημένην ἐπανακαλέσηται ζωήν τε καὶ ἐνέργειαν, οὐ περὶ πάντα ἅμα ἐνεργεῖ, ἀλλὰ νῦν μὲν ἐνθάδε, νῦν δὲ ἄλλα, διὰ τὴν μεριστὴν φύσιν.

Τὸ οὖν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, κατὰ τὴν μεταβολήν. ἢ ὅταν μὴ παρῇ ἡ προϊοῦσα ἐνέργεια, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη, τότε τὴν ταύτης προβλητικὴν τὴν μένουσαν οὐσίαν δυνάμει φαμέν, οὖσαν δὲ τὰ πράγματα, οὐκ ἐνεργοῦσαν δὲ κατὰ τὴν προϊοῦσαν ἐνέργειαν. κἂν οὖν μὴ πάντα ἅμα, ἄλλοτε δ' ἄλλα γινώσκῃ, οὐ διὰ τοῦτο καί ἐστιν ἄλλοτε ἄλλα. καὶ οὐδέ ποτε τὰ αὐτά, διότι οὐ πάντοτε μεταβάλλεται. ἀλλ' ἐστί τι, καὶ τὸ μένον ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καθὰ ἀεὶ ἕστηκεν ἐν αὐτῇ τὰ πράγματα. καὶ γοῦν ἄτοπόν φησι, εἰ δυνάμει μὲν ὢν μηδὲν ἐστιν. ἐνεργείᾳ δὲ ἕτερος, ὅταν μὴ ἑαυτὸν νοῇ. τὸ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο νοεῖν, οὐδέ ποτε ὁ αὐτός. ἄκειτος γοῦν ὡς αὕτη γε, καὶ ἄπλακτος ἡ φύσις ἄριστα ἐλέγχων τοὺς δυνάμει πάντα καὶ μηδὲν εἶναι καθ' αὑτὸν νοῦν ὑποτιθεμένους. πρῶτον μὲν γοῦν, ὅταν μὴ νοῇ, οὐδὲν ἔσται. ἔπειτα δὲ καὶ νοῶν, ὅταν ἄλλα, καὶ μὴ ἑαυτὸν νοῇ, ἕτερόν τι ἔσται, καὶ οὐκ αὐτός, ἄλλοτε ἄλλος, καὶ ἀεὶ μεταβαλλόμενος. διό φησιν, οὐχ οὕτω ληπτέον, ἀλλ' ὡς ἐλέχθη πρότερον. ἐν οἷς ἠξίου κατὰ ἀναλογίαν ἀκούειν τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. καὶ μὴ ὡς ἐπὶ τῆς ὕλης, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ νοῦ. τὸ δὲ γάρ τι εἶναι τὸν νοῦν, μὴ δὲ μὴν ὡς ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως. αὕτη μὲν γάρ, ὡς καὶ νῦν ἐπάγει, οὐκ ἄνευ σώματος· ὁ δὲ χωριστός. διὸ τῶν ἔξω προελθόντων, οὐ δεῖται πρὸς τὴν τελείωσιν. καὶ ὅταν ἄρα μὴ γινώσκει ἡ ψυχή, ἐνεργείᾳ πάντα ἐστί, κατὰ τὴν μένουσαν καὶ οὐσιώδη τελειότητα. ἐλλείπει δὲ ἡ κατὰ προσβολὴν ἐνέργεια. διὸ δυνάμει ὡς πρὸς ταύτην. καὶ ἐπειδὴ ἡ συμφυής ἐστι τοῖς ἐπιστητοῖς, ὅταν ὁπουοῦν ἐπίστηται, ἐνεργείᾳ οὖσα, ὅπερ τὸ ἐπιστητόν. οὐχ ἑτέρα ἐστὶν ἑαυτῆς. διότι αὕτη κατὰ τὰ ἐπιστητὰ πάντα οὐσίωται. ἀλλὰ δὴ φαίνεται καὶ γινομένης πως. ὅταν γοῦν οὕτως ἕκαστα γένηται, ὡς ἐπιστήμων κατ' ἐνέργειαν λέγεται. τοῦτο δὲ συμβαίνειν φαμέν, ὅταν δύνηται δι' αὐτοῦ ἐνεργεῖν. ἐστὶ μὲν οὖν καὶ τότε δυνάμει πως, οὐ μὴν ὁμοίως, καὶ πρὶν μαθεῖν καὶ εὑρεῖν. ἀπὸ τινὸς οὖν ἡ γένεσις, καὶ πῶς. εἰ τὸ οὖν ἢ ἕξεως καὶ δυνάμεως, εἴτε οὐσίας. ἔοικε δὲ μᾶλλον ἕξεως. αὕτη γὰρ οἷον τελειοῦν τὴν φύσιν. γίνεται μὲν οὖν πως ἡ ψυχή, ἐπειδὴ μὴ ἐστι μονοειδής, ὡς τὰ νοερά· μὴ δὲ καθαρῶς μονίμως. ἅμα δὲ μένει, καὶ ἔμφυτον ἔχει τὴν μεταβολήν, ἀμφίβολός τε ἐστὶ διὰ τὴν μεσότητα καὶ τὴν ἐν κινήσει ἀφοριζομένην ζωήν. διὸ καὶ εἰς ἄγνοιαν ὑποφέρεται κατὰ τὴν εἰς τὸ χεῖρον ῥοπήν, καὶ τῇ ἐπιστήμῃ αὖ τελειοῦται κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον στροφήν. διὸ καὶ ἀτελής ποτε γίνεται, καὶ τελεία. ὅταν μὲν ἀγνοοίη, ἀτελής. καὶ διὰ τοῦτο δυνάμει, ἐπειδὴ τὴν τοῦ γνῶναι δύναμιν ἔχει καὶ τότε. ὅταν δὲ ἐπίστηται, τελεία, διὸ ἐνεργείᾳ μὲν τὸ ἐνεργεῖν ἡ τελειότης. ἐπεὶ δὲ καὶ ὅταν ἐπίστηται, οὐ πάντως ἐνεργεῖ, δυνάμει μὲν ἐστὶ καὶ τότε. οὐ μὴν ὁμοίως, ὥσπερ καὶ πρὶν μαθεῖν ἢ εὑρεῖν, ἅτε τὴν ἕξιν ἤδη ἀπειληφυῖα, καὶ τελειώσασα τὴν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐνεργειῶν προβλητικὴν δύναμιν. ὑπὸ τίνος οὖν φησιν ἡ γένεσις, εἴτε ἕξεως καὶ δυνάμεως, εἴτε οὐσίας, τουτέστι πότερον, καθ' ἕξιν μόνον καὶ δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ ἡ μεταβολή, ἢ καὶ κατ' οὐσίαν.

Ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τῆς οὐσίας αἵ τε ἕξεις καὶ ἐνέργειαι ἀδύνατον ὑποτίθεσθαι τὴν οὐσίαν, μένουσαν πάντῃ ἀμετάβλητον, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσαν. ποτὲ μὲν τελείων καὶ ἀγαθοειδῶν ἐνεργειῶν εἶναι ἀρχηγικήν, ποτὲ δὲ ἀτελῶν καὶ διεστραμμένων. αἱ γοῦν οὐσίαι, τῶν ἐνεργειῶν αἰτίαι. καὶ ὁποῖαι ἂν ὦσιν αἱ ἐνέργειαι, τοιοῦτον ἡμῖν καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς οὐσίας τὸ εἶδος συλλογίζεσθαι παρέχονται. εἰ δὲ διττὴν ἐν ἡμῖν οὐσίαν νοοῖ τις, καὶ διττὰς δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας, καὶ τὰς μὲν ἀεὶ τελείας, τὰς δὲ ποτὲ μὲν ἀτελεῖς, ποτὲ δὲ τελείας οἰηθείς· εἰ μὲν διεσπασμένας, πολλὰ ζῶα τὸ ἓν ποιήσει, καὶ παντελῶς ἀπορήσει τὴν κρείττονα οὐσίαν, ὡς μή τε ἀρχούσαν τῆς ζωῆς, μήτε κοινόν τι ἐχούσαν. εἴγε κατὰ τὴν δευτέραν, τὸ παρὰ μέρος ἀτελές τε καὶ τέλειον· ἐν ᾗ ἡ ἀνθρωπεία ὁρίζεται ζωή. εἰ δὲ σχέσεις λέγων διττάς, ἢ λόγους, ἢ ζωάς, τὴν γνῶσιν τοῖν δυοῖν μὴ

ἀναι-

ἀναιροίη, ἵνα μὴ χορῷ, ἢ ἄλλῳ πλήθει προσέοικε, τὸ ἡμέτερον, συνέχηται εἰς ἓν πάντα, καὶ πρὸς μίαν συμφύηται ἀρχήν· τὸ ἐν τούτῳ ζητήσομεν. πότερον μονοειδὲς ἐστὶ καὶ ἀκήρατον πάντῃ, καὶ ἀμετάβλητον. ἀλλ' οὕτω πάλιν οὐδεμία ἔσται ποτὲ ἐν ταῖς ψυχαῖς, ἢ κατ' οὐσίαν, ἢ κατ' ἐνέργειαν ἀτέλεια, ἢ κακία, ἢ πάθος. ἀκολουθοῦσι γὰρ τῇ οὐσίᾳ, καὶ αἱ ἐνέργειαι. ἀλλ' οὐδὲ πάντῃ μεταβαλλόμενον, οἷόν τε συγχωρεῖν. διαμένει γὰρ ἡ ζωὴ ἐν ταῖς μεταβολαῖς. Ἄμφω ἄρα κατὰ τὸν Ἰάμβλιχον, ἡ μερικὴ ψυχὴ ἐξ ἴσου συνείληφε, καὶ τὸ μόνιμον, καὶ τὸ μεταβαλλόμενον· ἵνα καὶ ταύτῃ ἡ μεσότης σώζηται. τὰ μὲν γὰρ κρείττω, μόνιμα μόνον· τὰ δὲ θνητά, πάντῃ μεταβλητά. ἡ δὲ μερικὴ ψυχή, ὡς μέση πᾶσι τοῖς περικοσμίοις γινέσθαι συμμειγνυμένη τε καὶ συμπληθυνομένη, οὐ μόνον μένει, ἀλλὰ καὶ μεταβάλλεται. τοσαύτας διαζῶσα μερικὰς ζωάς. καὶ οὐ κατὰ τὰς ἕξεις μόνας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν μεταβάλλεταί πῃ, ὃ δὴ οἶμαι καὶ αὐτὸς ἐνδεικνύμενος, ἔοικε μᾶλλον φησὶν ἕξεως· διαφαίνεται μὲν γὰρ ἡ κατὰ τὰς ἕξεις μεταβολὴ καὶ τελείωσις. διὸ μᾶλλον αὐτὸ δὲ τὸ μᾶλλον φάναι ἠνίξατο, καὶ τὴν κατὰ οὐσίαν τελείωσιν. διὸ καὶ ἐπάγει· αὕτη δὲ οἷον τελοῦν τὴν φύσιν τοῦ ἐνεργοῦντος, δηλαδὴ ὡς οὐ πρότερον οὖσαν τελείαν. οὐδὲ γὰρ ἂν πάντῃ τελείας οὔσης τῆς οὐσίας, ἀτελὴς ἦν ἥ τε ἕξις καὶ ἡ ἐνέργεια, ἀλλὰ μόνης προϊούσης τῆς οὐσίας.

Ἐφεξῆς δὲ καὶ αὐτὸς ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης τιθέμενος ἔνια μὲν ἄυλα τῶν εἰδῶν, ἐφ' ὧν ταὐτὸν αὐτό τε ἕκαστον, καὶ τὸ εἶναι αὐτοῦ. τὸν γὰρ λόγον, καὶ τὸ εἶδος, τὸ εἶναι δηλοῖ· αὐτὸ δέ, τὴν ὅλην ὑπόστασιν. ὧδε δὲ τῶν ἀΰλων, κατὰ μόνον καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸν λόγον ἡ ὅλη ὑπόστασις. ἔνια δὲ ἔνυλα, ἐφ' ὧν ἕτερον αὐτό, καὶ τὸ εἶναι αὐτῶν. κατὰ γὰρ τὸ συναμφότερον, αὐτό. τὸ δὲ εἶναι πάλιν κατὰ τὸ εἶδος, ἐπειδὴ ἀμφοτέρων θεωρητικὸς ὁ δυνάμει νοῦς, ζητεῖ πῶς ἑκάτερα, καὶ πῶς τὰ ἐν ὕλῃ, καὶ ἀφαιρέσει. καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ ἔνυλα, ἢ κατὰ τὸ συναμφότερον, ἢ κατὰ μόνον θεωρεῖ τὸ εἶδος. διακέκειται μὲν οὖν ταῦτα σαφέστερον περὶ τοῖς γνησίοις τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταῖς, τῷ τε Ἰαμβλίχῳ, καὶ τῷ Νεστορίου, Πλουτάρχῳ φημί. μνηστέον δέ τι καὶ ἡμῖν, δι' ὀλίγον τὰ ζητούμενα διευκρινοῦσι. φημὶ τοίνυν, τὸν δυνάμει νοῦν, τόν τε μετεχόμενον ὑπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ αὐτὴν τὴν λογικήν, ὅταν καθαρῶς τῷ λόγῳ χρῆται, καὶ μὴ συναισθήσει καὶ φανταστικῶς εἰς τὰ ἔξω ἀποτείνηται, τὰ ἐν αὐτῇ θεωροῦσαν εἴδη, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀΰλους λόγους, κατὰ τούτους καὶ τὰ ἄυλα καὶ τὰ ἔνυλα θεωρεῖν· τὰ μὲν κατὰ ταυτότητα, καὶ τὴν πρὸς τὰ ἄλληλα τῶν ἀΰλων ἕνωσιν· τὰ δέ, ὡς ἀπὸ αἰτίας, τὰ πρὸς τὴν αἰτίαν ὅμοια. ὡς γὰρ ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς ἑαυτὸν νοῶν, καὶ τὰ μεθ' ἑαυτὸν ἅπαντα γινώσκει, ἅτε αὐτὸς ὢν τὰ αἰτιώδη πράγματα, καὶ ἀπὸ αἰτίων τούτων καὶ τὰ αἰτιατὰ κρειττόνως, ἢ ἐστὶν ἐκεῖνα νοῶν· οὕτω καὶ ὁ δυνάμει νοῦς, δευτέρως ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ, προσεχῶν αἰτίων γινώσκει τὰ ἔνυλα. ἄυλα μὲν εἰδὼς τὰ ἐν αὐτῷ, αἴτια δὲ τῶν ἐνύλων. γινώσκει δὲ τὰ ἔνυλα, οὐχ ὡς ἡ αἴσθησις· αὕτη μὲν γὰρ ὡς μερικά, κατὰ τὰς ποιότητας, οἷον ὡς θερμά, ἢ ψυχρά, ἢ λευκά, ἢ τι τοιοῦτον. ὁ δὲ νοῦς, καὶ ἡ λογικὴ ζωή, τὰς οὐσίας, κατὰ τὰ τῶν ἐνύλων κοινὰ εἴδη. ἆρα οὖν ὅτι θερμὸν τὸ πῦρ οὐκ οἶδε, ἢ καὶ αἱ ποιότητες καὶ τὰ συμβεβηκότα πάντα, ἀπὸ τῆς ἑκάστης προΐασιν οὐσίας. διὸ ὁ τὴν οὐσίαν εἰδὼς νοῦς, καὶ τὰ συμβεβηκότα κρειττόνως τῶν τῆς οὐσίας γνωρίζει λόγων. ἀλλὰ τὸ προκείμενον, πῶς ἑκάτερα γινώσκει ἡ ψυχή, τά τε ἄυλα φημί, καὶ τὰ ἔνυλα; ἢ ὡς εἴρηται, ἄμφω μὲν κατὰ τοὺς ἐν αὐτῇ λόγους, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς σύστοιχα τοῖς ἐν ἑαυτῇ, ἢ καὶ ὡς κρείττω· τὰ δὲ ὡς αἰτιατά. τὰ δὲ ἐν ἀφαιρέσει, ἔστι μέν πως τὰ αὐτὰ τοῖς ἐνύλοις εἴδεσιν. ἐπινοεῖται δὲ καθ' αὑτά, τουτέστιν οὐ μετὰ τῆς ὕλης· ἐπεὶ οὐδὲ ὑφέστηκε χωριστῶς, οὐδὲ νοεῖται, ὡς χωριστῶς οὐσιωμένα. ἀλλ' ὅταν μὲν μετὰ τῆς ὕλης αὐτὰ γινώσκωμεν, τότε ὡς ἄυλα. ὅταν δὲ εἴδη μόνον, εἰδότες ὅτι ἐν ὕλῃ, καὶ οὐκ ἄλλως ὑφεστηκός, τότε ἐξ ἀφαιρέσεως. ἆρα οὖν ἑτέρως ἢ ἑτέρως ἔχοντα, κρίνει τά τε ἄυλα καὶ τὰ ἔνυλα· καὶ τὰ ἐν ὕλῃ αὖ, καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως, ἢ περὶ αὐτῶν, καὶ ὡσαύτως ἔχοντι· ἢ ἄμφω ἀληθῆ. καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ τῶν διαφόρων ἐστὶ κριτικόν, τὸ νοητικὸν φημί, καὶ ὡσαύτως ἔχον. κατὰ γὰρ τοὺς οἰκείους λόγους, καὶ ἑτέρῳ δέ πως, καὶ ἑτέρως ἔχοντι. διό τι ἢ ὡς αἰτίους θεωρεῖ τοὺς οἰκείους λόγους, ὅταν ἀπ' αὐτῶν τὰ ἔνυλα θεωρῇ· ἢ ὡς συστοίχους τοῖς ἀΰλοις· ἢ καὶ ὡς αἴτια τοὺς τῶν νοερῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τοῦτο ἑτεροιουμένοις, καὶ ἑτέρως ἔχουσιν.

Ὅλως δὲ ὡς χωριστὰ τὰ πράγματα τῆς ὕλης, οὕτω καὶ τὰ περὶ τὸν νοῦν ἀμφότερα ἀποφαίνονται ὅτε Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος· ἢ τοῦτο δηλοῦντος, ὅτι ὥσπερ τὰ ἔνυλα εἴδη τῇ ἐπινοίᾳ μόνῃ χωρίζεται τῆς ὕλης, καὶ ταύτῃ ἑτέρῳ καὶ ἑτέρως ἔχοντι κρίνεται, ὡς μόνῃ ἀποδιαλαμβανόμενα τῇ ἐπινοίᾳ, οὕτω καὶ τοῦ δυνάμει νοῦ κατὰ μόνην ἐπίνοιαν χωρίζεται τὰ εἴδη· ἐπεὶ κατ' οὐσίαν ἀεὶ σὺν τοῖς εἴδεσιν ὑπάρχει, ἵνα καὶ ὅπως δυνάμει λέγηται. καὶ μηδ' ἐν ἐνεργείᾳ ἐπιστήσωμεν, ὅτι κατὰ μόνην ἐπίνοιαν. ἢ οὖν τοῦτο σημαίνουσιν. οὕτω γὰρ ἐξηγεῖται ὁ Πλούταρχος· ἢ ὅτι ὥσπερ τὰ χωριστὰ τῆς ὕλης, τὰ μὲν ἐστὶν ὄντως χω-

ριστά, ὡς τὰ ἄϋλα· τὰ δὲ κατ' ἐπίνοιαν, ὡς τὰ κατὰ ἀφαίρεσιν. οὕτω καὶ νοεῖται ἄμφω, τὰ μὲν ὡς ὄντως χωριστά, τὰ δὲ εἰ καὶ τῇ διανοίᾳ χωρίζηται, ἀλλ' οὐκ ἂν ἄλλως ἢ ἐνύλως ὑφεστῶται. ἢ μᾶλλον ἐκεῖνο, ὅτι τὰ περὶ τοῦ νοῦ οὕτω θετέον, ὥσπερ τὰ χωριστὰ καὶ ἄϋλα διατιθέμεθα, ἵνα μὴ κατ' ἐπίνοιαν, ἀλλὰ κυρίως τὸ χωριστὸν ἀκούσωμεν. ὡς γὰρ τὰ ἄϋλα εἴδη ὄντως χωριστά, οὕτω καὶ ὁ νοῦς χωριστός. καὶ γὰρ πρῶτον ἐνύλων τὰ ἄϋλα εἴδη ὑφεστάναι τις ἀνάγκη, καὶ νοητῶς ὑφεστάναι, ἅτε ἀμέριστα ὄντα, καὶ ζωῆς ὅλα δι' ὅλων, καὶ γνώσεως ἡνωμένης πλήρη. ἡ γὰρ ἀζωΐα καὶ ἡ ἄγνοια, κατὰ στέρησιν. ἡ δὲ στέρησις, ἐν τῇ πρὸς ὕλην μίξει. ἐπεὶ οὖν νοερὰ τὰ ἄϋλα, δῆλον ὡς καὶ ἐν νῷ· καὶ ὁ νοῦς αὐτός τι ἐστὶν ἄϋλος, καὶ τοῖς ἀΰλοις συνουσίωται εἴδεσιν. ἔτι ἀμέριστός ἐστιν ἡ ζωή τε καὶ ἡ γνῶσις, εἰς ἑαυτὴν ἐστραμμένη, καὶ ἐν ἑαυτῇ τὰ ὄντα εὑρίσκουσα. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ὄντως χωριστοῖς καὶ ἀΰλοις πράγμασι, διαφορά τις ἐστὶ καθ' ὑπόβασιν. τὰ μὲν γὰρ πάντη ἀμέριστα, τὰ δὲ μετά τινος ἀνελίξεως. τὰ δὲ μέσα, ὡς ἀμέριστα μὲν, ὁριστικὰ δὲ τῶν ἀνελιττομένων· οὕτω καὶ νοῦς πρῶτον μὲν ὁ ἐνεργείᾳ χωριστός, δευτέρως δὲ ὁ δυνάμει ὢν μετεχόμενος ὑπὸ ψυχῆς. καὶ αὕτη ἡ λογική. καὶ γὰρ αὕτη, εἰ καὶ μετὰ ἀνελίξεως, ἀλλὰ καὶ συνάγει, καὶ εἰς τὸ ἀμέριστον συναιρεῖται· ἀφ' ἑαυτῆς τε ἄρχεται, καὶ ἐν αὐτῇ θεωρεῖ τὰ ὄντα, καὶ αὕτη ἄρα χωριστή, καὶ τῶν χωριστῶν. ἐστὶ δὲ πλήρης λόγων.

Πάλιν δὲ ὑπομιμνήσκει φιλοσοφώτατα ὁ Θεόφραστος, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι τὰ πράγματα τοῦ νοῦ, καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ληπτέον οἰκείως· ἵνα μὴ ὡς ἐπὶ ὕλης κατὰ στέρησιν τὸ δυνάμει, ἢ κατὰ τὴν ἔξωθεν καὶ παθητικὴν τελείωσιν, τὸ ἐνεργείᾳ ὑπονοήσωμεν. ἀλλὰ μηδὲ ὡς ἐπὶ αἰσθήσεως, ἔνθα διὰ τῆς τῶν αἰσθητηρίων κινήσεως, ἡ τῶν λόγων γίνεται προβολή, καὶ αὕτη τῶν ἔξω κειμένων οὖσα θεωρητική. ἀλλὰ νοερῶς ἐπὶ νοῦ καὶ τὸ δυνάμει, καὶ τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι τὰ πράγματα ληπτέον· καθ' ἕνωσιν μὲν ἀμέριστον, καὶ ὅρον ἀκραιφνῆ, καὶ τελειότητα ἡνωμένην τὸ ἐνεργείᾳ. ἐστὶ γὰρ ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς, τὰ πράγματα· οὐ κατὰ μέθεξιν, οὐδὲ διῃρημένως, οὐδὲ ὡς ἄλλως, ἀλλ' οὐδὲ ὡς ὁριζόμενος ὑπ' αὐτῶν, ἢ τελειούμενος. ὡς δὲ αὐτὸς ὢν τὰ πράγματα, καὶ ὁ πάντων ὅρος, καὶ ἡ τελειότης. κατὰ δὲ τὴν μεθ' ἑτερότητος συναφήν, καὶ τὴν εἰς τὸ ὁριζόμενόν πως, καὶ τελειούμενον ὑπόβασιν τὸ δυνάμει, διαφανέστερον μὲν ἐπὶ τῆς λογικῆς ψυχῆς τῆς ἑτερότητος ἐκφαινομένης, ὡς καὶ ἡ θεωρία αὐτῆς δηλοῖ μετὰ ἀνελίξεως συναιρουμένη τοῖς γνωστοῖς. οὐδὲ αὐτὴ πάντη μερισθεῖσα, οὔτε διαστᾶσα τῶν πραγμάτων. οὐ γὰρ ἂν εἰς τὸ ἀμέριστον συνῄρει τὸ, οὐδὲ ἂν ἐφ' ἑαυτῆς, καὶ ἐν ἑαυτῇ ἐθεώρει τὰ γνωστά. ἀλλ' οἷον κεχωρισμένη, ἔχουσα τὴν πρὸς τὰ πράγματα ἕνωσιν. διὸ καὶ ἤρτηται τοῦ ἀκραιφνῶς ἡνωμένου, καὶ ταύτῃ δυνάμει. διαφανέστερος μὲν οὖν ὁ χαλασμὸς οὗτος ἐπὶ τῆς ψυχῆς· ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μετεχομένου ὑπ' αὐτῆς νοῦ, διὰ τὴν ὑπόβασιν, καὶ μετεχομένου, καὶ τοῦ ἡνωμένου, καὶ παντελῶς ἀμερίστου ὅρου ἀπῃωρημένου, καὶ ὑπ' ἐκείνου κατὰ οὐσίαν τελειουμένου, ὁ δυνάμει. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἀμέριστος, καὶ οὐ κατὰ ἀπόστασιν, οὐδὲ διὰ παντελοῦς ἑτερότητος ἀπὸ τοῦ πρώτου ὑπέβη. διὰ τοῦτο οὔτε ὡς ἑτεροκίνητος, οὔτε ὡς ὑφ' ἑτέρου τελειοῦται, ἀλλ' ἑαυτοῦ καὶ τῷ ἐκείνου τελείῳ ὅρῳ, ὡς δεύτερον ὢν ὅπερ ἐκεῖνος. καὶ κατὰ δευτέραν τινά, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἡνωμένην ἕνωσιν. οὕτως οὖν οἰκείως τῇ δυνάμει ἐπὶ τοῦ νοῦ ληπτέον.

Καί μοι δοκεῖ ἐπισημήνασθαι κἀνταῦθα, τὸ δεῖν οἰκείως λαμβάνειν, ὑπειδόμενος τὸ ἄγραφον γραμματεῖον· ἐνταῦθά που ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς παράδειγμα τοῦ δυνάμει νοῦ προφερόμενον, ἵνα καὶ τὸ ἄγραφον ὡς ἐν νῷ θεωροῦμεν, ἔχοντι μὲν κατ' οὐσίαν τὰ εἴδη, καὶ τέλεια ἔχοντι, ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου νοῦ τελειουμένῳ, καὶ ἐντελεχείᾳ γραφομένῳ. τὸ γὰρ ἀμέριστον καὶ ἡνωμένον, τῆς τελειότητος ἐκεῖθεν δυνάμει νοῦς, ὡς κατὰ ὑπόβασιν μὲν καὶ μετά τινος ἑτερότητος, ἀλλ' ἐγειρόμενος ἐφ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου νοῦ ἀμέριστον τελειότητα. τοιοῦτον γὰρ τὸ νοερὸν δυνάμει. ἐντελεχείᾳ δὲ οὐδὲν πρὶν νοεῖν, τουτέστιν οὐκ ἀμεριστῶς, οὐδὲ ἡνωμένως, πρὶν ὑπὸ τοῦ πρώτου τελειωθῆναι. τὸ δὲ πρὶν, εἰ καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' οὔτι γε ἐπὶ τοῦ μετεχομένου νοῦ χρονικῶς ἀκουστέον. κατὰ δὲ τὴν ὕφεσιν, καὶ τὸν ἐπινοούμενον χωρισμόν, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα. ὡς γὰρ ὑφειμένος, καὶ ὡς αὐτὸς ὁ δυνάμει νοῦς, οὔπω ἐντελέχεια, ἀλλ' ἢ τῷ πρώτῳ συνάπτεται ὑπ' ἐκείνου τελειούμενον. μᾶλλον δὲ κατ' ἐκεῖνον, ἑαυτὸν τελειῶν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐκθέμενος τὰ Ἀριστοτέλους, ἐν οἷς ἐκεῖνος τὰ χωριστὰ καὶ τὰ ἄϋλα εἰς ταὐτὸν ἄγει τῷ νῷ, ἐν δὲ τοῖς ἐνύλοις δυνάμει ἕκαστον εἶναι τῶν νοητῶν, καὶ τούτοις μὴ ἐνυπάρχειν τὸν νοῦν· ἐπιαρθροῖ τε τὰ εἰρημένα, καὶ ἐπαπορεῖ τινά. ἵνα οὖν καὶ τούτων σαφέστερον ἀντιλαβώμεθα, τὸ Ἀριστοτέλους ἡμῖν προδιαρθρωτέον, ὡς οἷόν τε δια-

θρα-

βραχέων. ἐπειδὴ φησίν, τὰ μὲν ἔστιν ἐν ὕλῃ, τὰ δὲ ἄνευ ὕλης, ὁποῖαι αἱ ἀσώματοι καὶ χωρισταὶ οὐσίαι. ἐν μὲν τοῖς χωριστοῖς ταὐτόν ἐστι τὸ νοοῦν, καὶ τὸ νοούμενον. ὅτε γὰρ νοῦς, μὴ ἔξω ἀποτεινόμενος, ἀλλ' ἐν αὐτῷ μένων, νοεῖ τὰ πράγματα· διὸ ὁ αὐτὸς τοῖς νοητοῖς. τά τε ἄυλα πάντα ἀμέριστα ὄντα, καὶ ζωῆς καὶ γνώσεως πλήρη, νοερὰ τυγχάνει ὄντα. ἐπεὶ καὶ τὰ μὲν αἰσθητὰ διὰ τὸν ὑλικὸν διασπασμόν, ἑτέροις ἐστὶν αἰσθητά, ἑαυτοῖς δὲ ἔνια οὐδαμῶς. τὰ δὲ ἄυλα, νοητὰ ὄντα, καὶ ταύτῃ τῶν αἰσθητῶν διενήνοχε, τῷ μὴ διασπᾶσθαι ἀπὸ τοῦ νοοῦντος, μὴ δὲ ἔξωθεν τελειοῦσθαι, ἀλλὰ τελέως ἀφ' ἑαυτῶν εἶναι νοητά. διὸ καὶ νοοῦντα, ἔτι ἀμέριστα ὄντα, ἀμερίστως καὶ τῷ νοοῦντι ἥνωται, καὶ ὅλα δι' ὅλων ὄντα νοητά, ὅλα δι' ὅλων ἥνωται τῷ νῷ. καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ὄντα νοητά, καὶ τέλεια ὄντα κατ' οὐσίαν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τέλεια κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν νοητὰ εἴη ἄν· καὶ νοοῦντα τὰ αὐτά, ἵνα καὶ καθ' ἑαυτὰ ᾖ νοητά τε, καὶ τέλεια νοητά. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης ὑπέμνησεν, ὅτι ἐν τοῖς χωριστοῖς ταὐτὸν τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον. ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἡ θεωρητική, φησί, καὶ τὸ οὕτως ἐπιστητόν, ταὐτόν ἐστι. τουτέστιν, ἡ γὰρ ἐπιστήμη καί τοι ἔξω οὐδ' ὅλως ἀποτεινομένη, ἐν ἑαυτῇ δὲ μένουσα, καὶ εἴσω ἐνεργοῦσα, ὅμως θεωρητικὴ τῶν πραγμάτων τυγχάνει οὖσα. καὶ τὸ οὕτως ἐπιστητόν, ταὐτόν ἐστι. ἐπεὶ γὰρ ἐπιστητὰ φαμέν, καὶ τὰ ἔνυλα, καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως, οὐχ ὡς συστοίχως αὐτὰ τῆς ἐπιστήμης θεωρούσης, ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτίων τῶν ἐν αὐτῇ λόγων. πρὸς ταῦτα ἀντιδιαστέλλων, τὸ οὕτως ἐπιστητὸν φησί, τουτέστι τὸ συστοίχως ἐπιστητόν, τοιοῦτον δὲ τὸ αἰώδιον, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ· τοῦτο δὲ ταὐτὸν τῆς ἐπιστήμης. ἤδη μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως εἴρηται, ὡς οὐκ ἄλλως ἐπιτελεῖται ἡ γνῶσις, εἰ μὴ εἰς ταὐτὴν ἡ κατ' ἐνέργειαν ἔλθοι γνῶσις τῷ κατ' ἐνέργειαν γνωστῷ. ὥστε καὶ ἡ κατ' ἐνέργειαν ἐπιστήμη, ἡ αὐτὴ τῷ κατ' ἐνέργειαν ἐπιστητῷ. ἀλλ' ἡ διαφορά, ὅτι μὴ ἔξωθεν ἥκει, μὴ δὲ ἔξω κεῖται τὸ προηγουμένως γνωστόν, ὡς ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως. εἰ δ' οὖν ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ταὐτόν, μειζόνως δὲ τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον ἥνωται, διὸ καὶ εἰκότως ἐν μέσῳ ὡς ζητήσεως καὶ σκέψεως ἀξίῳ ἐπεσημήνατο. τί δή ποτε μὴ ἀεὶ νοοῦμεν, εἴγε ἐν ἡμῖν καὶ τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον; ταῦτα γὰρ ἄμφω· περὶ τοῦδε φθάνομεν τὸν δυνατὸν ἡμῖν τρόπον ἐπισκεψάμενοι. ἐν μὲν οὖν τοῖς χωριστοῖς, ταὐτὸν (ὡς εἴρηται) τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον. ἐν δὲ τοῖς μετὰ ὕλης, δυνάμει ἕκαστον τῶν νοητῶν ἐστι. τὰ γὰρ ἔνυλα, οὐ καθ' αὑτὰ νοητά ἐστι, οὐδὲ κατὰ οὐσίαν, οὐδὲ συστοίχως τῷ νῷ. πῶς οὖν δυνάμει λέγεται; εἰ γὰρ δυνάμει, καὶ ἐνεργείᾳ ποτὲ ἔσται νοητά. ἢ ἔσται μέν, ἀλλ' οὐ συστοίχως. κατὰ δὲ τὰ ἐτῶν ἐν τῷ αἰτίᾳ. καὶ ἐπειδὴ τῆς αὐτῆς ἐστι τοῖς αἰτίοις ἰδιότητος, καὶ αὐτὰ λέγεται νοητά· δυνάμει δέ, ὅτι ἐξῃρημένῳ τῷ νοοῦντι· κατὰ δὲ τὴν ἐξῃρημένην αἰτίαν, ἀλλ' οὐχ ἑαυτοῖς· οὐ γὰρ ἑαυτὰ νοεῖ. διὸ καὶ ἐπάγει· ὥστε ἐκείνοις μὲν οὐχ ὑπάρχει ὁ νοῦς, τοῖς ἐνύλοις λέγων. διότι μὴ ἑαυτοῖς ἐστι τὰ νοητά· ἐπειδὴ ταῦτα μὲν ἔνυλα, ἄυλος δὲ ὁ νοῦς. ἄνευ γὰρ ὕλης φησί, δύναμις ὁ νοῦς τῶν τοιούτων. ὧν τὸ μὲν ἄνευ ὕλης, τὸ ἄνυλον δηλοῖ τοῦ νοῦ. δύναμις δὲ ὁ νοῦς τῶν ἐνύλων, ἢ ὡς αἰτία τῶν ἐνεργειῶν· οὕτω γὰρ ὁ Πλούταρχος. ἢ ὡς μὴ συστοίχως, ἀλλὰ κρειττόνως αὐτὰ θεωρῶν, διὸ καὶ ἀπὸ αἰτίας. ἢ ὁ δυνάμει νοῦς, δύναμις καὶ τῶν τοιούτων, ὡς καὶ ταῦτα κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κρείττονος πλείωσιν νοῶν. τοῖς μὲν οὖν ἐνύλοις οὐχ ὑπάρχει ὁ νοῦς· ἐκείνῳ δὲ τὸ νοητὸν ὑπάρξει. τοῦτο δὲ διαρθρῶν ὁ Θεόφραστος, ἐπάγει· ἀλλ' ὅταν γένηται, καὶ νοηθῇ, δῆλον ὅτι ταῦτα ἕξει, τὰ δὲ νοητὰ ἀεί, εἴπερ ἡ ἐπιστήμη ἡ θεωρητική, ταὐτὸ τοῖς πράγμασιν. αὕτη δέ, ἡ κατ' ἐνέργειαν δηλονότι. κυριωτάτη γὰρ τῷ νῷ φησί, τὰ μὲν νοητά, τουτέστι τὰ ἄυλα, ἀεὶ ὑπάρχει· ἐπειδὴ κατ' οὐσίαν αὐτοῖς σύνεστι. καὶ ἔστιν, ὅπερ τὰ νοητά· τὰ δὲ ἔνυλα, ὅταν νοηθῇ, καὶ αὐτὰ τῷ νῷ ὑπάρξει, οὐχ ὡς συστοίχως αὐτῷ νοηθησόμενα· οὐδέποτε γὰρ τὰ ἔνυλα τῷ νῷ ἀΰλῳ ὄντι· ἀλλ' ὅταν ὁ νοῦς τὰ ἐν αὐτῷ, μὴ ὡς αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς αἴτια τῶν ἐνύλων γινώσκῃ, τότε καὶ τῷ νῷ ὑπάρξει τὰ ἔνυλα, κατὰ τὴν αἰτίαν. ταῦτα δὴ περὶ μὲν τοῦ ἐνεργείᾳ, οὐκ ἂν φαύλην εἰρῆσθαι νοῦ. οὐ γὰρ δύναμις ἐκεῖνος, οὐδὲ τὸ ὅταν γένηται.

ΤΕΛΟΣ.

Ἐτυπώθη ἐν Βασιλείᾳ, ἀναλώμασι καὶ ἐπιμελείᾳ Ἰωάννου τοῦ Ὀπωρίνου, ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ πρώτῳ, μαιμακτηριῶνος δευτέρᾳ.

domyngeus

of
domyn